Buk Niu In Hida Balu nol Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka

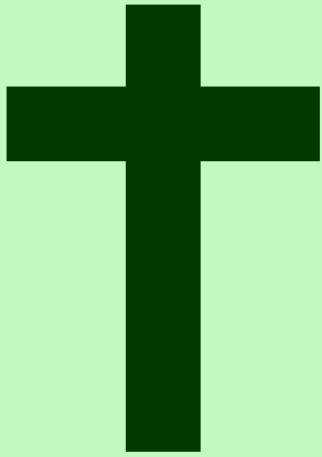

Genesis and the New Testament in Helong

Buk Niu In Hida Balu nol Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka

Genesis and the New Testament in Helong

Kejadian dan Perjanjian Baru dalam bahasa Helong

copyright © 2011 Unit Bahasa dan Budaya

Language: Helong

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
a9fa7178-81d2-555c-8d43-970807c734d7

Contents

Kej 1
Matius 57
Markus 109
Lukas 142
Yuhanis 195
Dehet deng Aan in Nutus sas233
Roma 287
Korintus mesa la 312
Korintus dua la 335
Galatia 349
Efesus 357
Filipi 365
Kolose 371
Tesalonika mesa la 377
Tesalonika dua la 382
Timutius mesa la 385
Timutius dua la 391
Titus 396
Filemon 399
Ibrani 401
Yakobus 420
Petrus mesa la 426
Petrus dua la 433
Yuhanis mesa la 437
Yuhanis dua la 443
Yuhanis tilu la 444
Yudas 445
Apan-kloma Hnika Balu . . 447

Dehet Hmunan Hesa Kua

Ama Lamtua Allah koet apan-dapa kua nol apan-kloma kia

Ama Lamtua Allah koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia, nonool un isin nas totoang

1 Hmunan hesa ku Ama Lamtua Allah
koet apan-dapa kua nol apan-kloma kia.
2 Dedeng na, apan-kloma ki daid lo bii,
nol totoang sa-saa lias muik in toma lo.
In muki ki ui. Nol mitang-mames tunga-
kabut papmesa. Ama Lamtua Koo niu' ka
lako-pait se ui la dapa.*
3 Hidi kon Ama Lamtua Allah tek noan,
"Musti muik langa." Tek hidi ela kon langa
ka muki.
4 Ngat langa na ela kon, Un dalen na kolo.
Undeng asa man Un in koet ta, banan
baktebes. Hidim Un sole-bating langa ka
deng mitang nga, le mesa-mesam nol un
oras.
5 Un noken langa ka noan 'lelo', nol mitang
nga noan 'duman'. Leol mesa la na.
6-7 Hidim Ama Lamtua Allah tek pait noan,
"Musti muik maan blo le soel bakisan ui
la. Undeng na le muik ui ne dapa kua nol
dale kia." Tek hidi ela kon, ui na bating
dua meman.
8 Hidim Un ngali maan blo in se dapa kua
ka noan 'apan'. Leol dua la na.
9 Hidim Ama Lamtua Allah tek pait noan,
"Ui in ne dale kia ka musti nakbua se mana
mesa, le halin nam muik tuu." Tek hidi ela
kon tuu ka daid meman.
10 Kon tuu ka, Un ngali ngala 'dael tuu';
nol ui in nakbua ka, Un ngali ngala 'tasi'.
Net nas totoang kon, Un dalen kolo, lole
asa man Un in dake ka meman banan
baktebes.
11 Hidi kon Ama Lamtua Allah tek pait
noan, "Tuu ka musti puting sa-saa in nupu.
Sa-saa in nupung nas musti puting isin,
muik beas, nol klehen kunis. Mesa-mesam
puting un isin na muid un tuladang nga."
Tek hidi ela kon sa-saa man in nupung nas
dadi.
12 Se tuu kia, kai in nupung nas puting oen
isin nas mesa-mesa, muid oen tuladang
nga. Ngat net nas totoang kon, Un dalen
na kolo, undeng asa man Un in koet tas
meman banan.
13 Leol tilu la na.
14-15 Hidi kon Ama Lamtua Allah tek pait
noan, "Se dapa kua, musti muik sa-saa in
langa bili-ngala le halin laang apan-kloma
kia. Musti muik in puting bel langa se
oras lelo, ela kon, musti muik in puting bel
langa se oras duman. Oen nas totoang daid
tada le halin nam haup in kaih oras, lelon,
bulan, nol taun nas." Tek hidi ela kon,
totoang sa-saa langang nas dadis meman.
16 Hidi kon Un koet sa-saa dua man puting
nal langa tene. In tene dui ka, bel langa
se oras lelo, mo in ana dui ka, bel langa se
oras duman. Un kon koet duun-duun nas.
17 Un koet sa-saa nas se apan-dapa kua,
le halin nam oen bel langa maa se apan-
kloma kia.
18 Ta lelo la bel langa se oras lelo, nol
bulan-duun nas bel langa se oras duman.
Nini ela, oen sis bakisan langa ka deng
mitang nga. Net totoang nas kon, Un dalen
na kolo, undeng asa man Un koet son nas
meman banan.
19 Leol aat ta na.
20 Hidi kon Ama Lamtua Allah tek pait
noan, "Musti muik hmukit nol ikan bili-
ngala, le nuil se ui dale. Nol musti muik
kee bili-ngala man honga-hong se apan-
kloma kia."
21 Hidim Un koet totoang ikan nol hmukit
tene man in nuil se ui dalen nas. Un kon
koet totoang kee-tilu in hong se apan-dapa
kua ngas. Ngat net nas totoang kon, Un
dalen kolo, undeng asa man Un in koet son
nas meman banan.
22 Hidim Un aa le bel hangun se totoang
in nuling nas noan, "Ikan-ikan nas totoang
musti taplaeng mamo le tao inu ui la. Nol
kee-tilu kas kon musti mamo taplaeng."
23 Leol lima la na.
24-25 Hidim Ama Lamtua Allah tek pait
noan, "Musti muik hmukit bili-ngala nuil
se tuu kia. Nas hmukit in moang, hmukit
huin nol hmukit in lool deng dale-dapa,
memesam nonool un hnika-tuladang." Tek
ela hidi kon, totoang hmukit nas dadis.
Ngat nas totoang kon, Un dalen na kolo,
undeng asa man Un in koet son nas me-
man banan.
26 Hidi nam Ama Lamtua Allah tek pait
noan, "Maa le kit koet atuli li muid Kit
hnika-tuladang ngia. Le halin oen man
ator ikan-ikan in ne tasi kua ngas, totoang
kee-tilu in ne apan-dapa kua ngas, totoang
hmukit in moang ngas, nol totoang hmukit
didang man in nuil se apan-kloma kia
ngas."✡
27 Kon Un koet atuli li muid Un hnika-
tuladang nga. Un koet one, bihata nol
biklobe.
28 Hidim Un aa le beles hangun noan,
"Mi musti hua-koet mamo-mamo, le inu

* **1:2** Dais Ibranin in se bango nia ki, muik nahin mamo, el 'Lamtua Koo la', tamlom 'angin deng Lamtua', tamlom 'kuasa deng Lamtua'. ✡ **1:26** Kolose 1:16

apan-kloma kia, halin mi man mana-koet apan-kloma kia. Auk kon bel mi hak le mana-koet ikan-ikan, kee-tilu, nol totoang hmukit in se tuu dapa ki ngias.
29 Hii babanan ne! Auk bel mi kakaat bili-ngala se apan-kloma kia. Nas in mula-hai man muik isin, tamlom beas, tamlom in muik klehen kunis sas.
30 Auk kon bel totoang in mula-hai bili-ngala, le halin daid kakaat taung hmukit tas. Muik in kaa le bel hmukit in moang ngas, hmukit huin nas, hmukit in lolo ngas, nol kee-tilu kas kon." Aa hidi ela kon, totoang in kaa bili-ngala ngas muik meman.
31 Ngat nas totoang kon, Un dalen na kolo, undeng asa man Un in koet son nas meman banan isi baktebes. Leol eneng nga na.

2

1 Nini ela, Ama Lamtua Allah koet nal apan-dapa kua, nol apan-kloma kia, nonool un isin nas totoang.
2 Un koet hidis totoang, kon ola ka tom nol leol itu la, Un tene.
3 Nini ela, leol itu la daid leol in tene dui, deng lelo-leol tenga las. Un ator ela meman, le eta Un koet hidis totoang son nam, Un tene se leol itu la.
4a Ama Lamtua Allah in koet apan-dapa kua nol apan-kloma kia ka, un dehet ta ela.

Ama Lamtua Allah koet biklobe nol bihata
(Matius 19:4-6; Markus 10:4-9; Korintus mesa la 6:16; 15:45, 47; Efesus 5:31-33)

4b Dedeng AMA LAMTUA Allah halas-sam mana le koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia ka,
5-6 muik kai ina in nuli lo, undeng Un niung ulan lo bii. Dedeng na suma muik salbuta man puti deng dale kia, le tao ngoe apan-kloma kia. Nol muik atuli in daek klapa lo bii.
7 Hidi kon AMA LAMTUA Allah kat nal dale bubuit, le daken daid atuli. Hidim Un huu tamang hngasa laok se atuling na deng ilu ka, kon un nuli meman.
8 Hidi nam, AMA LAMTUA Allah daek klapa mesa se dale Eden, se halin leol saken. Hidim Un bel atuling na le daad se klaap na dale.
9 Se klaap na, Un mul kai ina banan mamo-mamo son, man atuli li bisa kaa oen isin man fala banan nas. Un kon mul kai ina dua man hnika ngas bakisan se klaap na hlala ka. Eta atuli li kaa kai ina mesan na isin na lam, un haup in nuli napiut. Mo eta atuli li kaa deng kai isin mesan na lam, un taan nal ol man banan nol ol man daat ta.
10 Muik palun mesa man baa puti deng klaap na. Palun na baa fanga aat.
11 Un fanga mesa la, ngala Pison. Fanga na baa keo papmes dale Hawila, man muik lil-mea mamo.
12 Se na muik lil-mea isin, muik kai ina man uin na bui bingis, nol muik baut kaloe'.
13 Palun na fanga dua la, ngala Gihon. Fanga na baa keo papmes dale Kus.*
14 Un fanga tilu la, ngala Tigris. Fanga ni daid toon, deng dale Asyur† halin leol-saken. Un fanga aat ta, ngala Efrat.
15 Ama Lamtua Allah bel atuling na daad se Eden le doha-tinang klaap na babanan.
16 Hidim Un hid atuling na noan, "Ku boel kaa kai isin saa tuun deng totoang kai ina in se klaap ni dalen nias.
17 Mo muik kai ina mesa, man ku boel kaa isin na lo. Na kai ina in tek puting ol man banan nol ol man daat ta. Eta ku kaan nam taon elola ko ku mate."
18 Hidi nam AMA LAMTUA Allah aa pait noan, "Eta atuling ni sii nuli sii-siing ngam banan lo. Tiata Auk le daek belen tapa mesa, man tatai nol una."
19-20 Dedeng na, AMA LAMTUA Allah dauk dale, le daek hmukit ti beas bakun, nol tilu-kee kas. Hidim Un kil nol hmukit tas nol tilu-kee nas laok bel atuling na, le halin nam un ngali oen ngalan nas. Kon nam atuling na ngali hmukit tas nol tilu-kee nas, mesa-mesam nol un ngala. Mo un esa haup tapa, man tom nol una lo bii.
21 Hidi kon AMA LAMTUA Allah tao atuling na le un niin nala. Nikit un niin nala kon, Ama Lamtua kat un seen blapas sas mesa, hidim kulis tema papa la pait.
22 Deng seen na, Un daken daid bihata mesa. Hidim Un tapa bihatang na lako bel atuling nga.
23 Net bihatang na kon, atuling nga tek noan,
"Eli le! Ni halas-sam tom nol au!
Un seen na banansila el auk seen ni kon.
Nol un sisin na kon banansila el auk sising ngia.
Undeng un daid deng biklobe lia, tiata auk ngali un ngala ka noan 'bihata'."‡
24 Undeng na, biklobe li musti nang un ina-aman nas,

* **2:13** Hmunan nu dale ni ngala 'Kus'. Halas ni, dale na ne dale Etiopia, nol dale Sudan, maan dua nias ne Afrika halin leol-saken. † **2:14** Dale Asyur ram halas ni ngala, 'Irak'. ‡ **2:23** Se dais Ibranin nam, biklobe li noken *'ish'*. Nol bihata li *'isha'*. Tiata se nia, oen kuti dais noan "*isha* (bihata) daid deng *ish* (biklobe)."

le lako nuil koo-dalen mes nol un sapa-
bihatan na,
ta oen duas butu-kil apa daid mes
son.
25 Dedeng na, oen duas lulit, mo oen duas
nataka taan in mae ki lo.

3

Atuli li dai hii-ming se Ama Lamtua Allah lo

1 Totoang hmukit man AMA LAMTUA
Allah in koet son se apan-kloma kia ngas,
ula la man taan in nole-lilung dui. Oe
mesan na, ula la keket bihatang nga noan,
"Baktebes Ama Lamtua Allah kaing noan,
'Mi boel kaa totoang kai isin in se klaap ni
dalen nias lo, ta lo?' "
2-3 Bihatang nga situn noan "Loo! Kaim
boel kaas totoang! Mo muik kai ina mes
sii man ne klaap ni hlala kia, man Ama
Lamtua Allah kaing kaim le boel kaan lo.
Un tek noan kaim boel kaan lo, nol boel
sepo tom un isin na deken, ta lo kam kaim
matem."
4 Mo ula la siut noan, "Hoe, na tom lo!
Mi matem lo!
5 Ama Lamtua Allah kaing ela, undeng
Un taan meman son, le eta mi kaa kai na
isin na lam, mi kon daid in tana el Un kon.
Le taan ol man banan, nol ol man daat ta."
6 Hidim bihatang nga ngat tam, kai ina
na banan isi, nol un isin na hnika el noan
fala banan isi. Kon un nangan noan, "Eta
auk kaa kai isin nia lam, taon elola ko auk
daid in tana." Tiata un nui kai isin na le
kaan. Hidim un kil bel un sapa ka, tiata un
sapa ka kon kaa.
7 Kaa hidi kon nahkitu lam, oen taan
noan, oen duas lulit. Tiata oen noot kai
klehen le buba kele oen duas apan nas.
8 Lelo-hat kon, oen ming AMA LAMTUA
Allah lako-pait se klaap na dalen. Tukun
nam oen lakos hunis se kai ina mes peke,
le halin nam AMA LAMTUA net oen deken.
9 Mo AMA LAMTUA Allah haman bik-
lobeng nga noan, "Hoe! Adam, ku ne ola
ka?"
10 Biklobeng nga siut noan, "Auk ming
Ama Lamtua fala ka. Mo auk mae, ta le
auk lulit tam. Tiata auk lail huning."
11 Hidi kon Ama Lamtua tek noan, "Asii
man tek noan ku lulit ta? Taon elola ko ku
kaa kai isin man auk in kaing son na, ta
lo?"
12 Un siut noan, "Bihatang man Ama
Lamtua in tapa bel au ka, man bel auk kai
isin na le kaa!"
13 Hidi kon AMA LAMTUA Allah ketan
bihatang nga noan, "Amo tasao le ku tao
ela lia?"

Kon bihatang nga siut noan, "Le ula la
man nole au lam! Tiata auk kaa kai isin
na son."

Ama Lamtua Allah sumpa-bahang one

14 Hidi na kon, AMA LAMTUA Allah
bahang ula la noan,
"Undeng ku in tao nia, ta Auk hukung ku.
Deng totoang hmukit tias, suma ku sii man
tom in bahang. Deng leol neot nia didiin
ku mate, ku suma lool nini ku taim ma
tuun, nol ku in kaa ka dale.
15 Auk tao ku nol bihatang ni le mi komali
nol apa tutungus. Nol mi duam in hua-koet
tas kon ela. Mam ku in hua-koet tas sau
atuli li se oen iin baih ngungun nas. Mo
mam un in hua-koet tas mes, tutu dudus
ku bom ma."
16 Hidi nam Ama Lamtua Allah tek bi-
hatang nga noan,
"Mam Auk taplaeng ku in susa ka se oras
ku in behe ka, nol taplaeng ili se oras ku
in hua ka. Mo ela kon, ku kom isi nol ku
sapa-biklobem ma tutungus. Nol un man
ator ku."
17 Hidim Ama Lamtua Allah tek bik-
lobeng nga noan,
"Ku muid Auk in leka ka lo, mo muid ku
sapam ma in koma ka, le kaa kai isin man
Auk in kaing son na. Tiata ku kon tom in
hukung. Nol dale ki kon tom in hukung.
Deng neot nia lako pes ku mate, ku musti
daek hiti-late le bali dale kia, halas-sam ku
haup in kaa. Nol daek ela, halas-sam ku
haup in nuli.
18 Ku soko-hai sa-saa tuun kon, dale ki
suma puting bel ku duli nol kles tuun.
19 Hidim ku musti daek hiti-late, halas-sam
dale ki puting bel ku in kaa. Ku musti dake
le lating baa ela, lako lius ku in mate ka.
Auk daek nal ku deng dale kia, tiata eta ku
mate kam, ku pait lako daid dale."
20 Hidi na kon, Adam ngali un sapa ka
ngala 'Hawa' (man lin na tatai nol dais
Ibranin man muik nahin noan 'bel in
nuli'), ta un na mo in deng totoang atuil
lia.*
21 Hidim AMA LAMTUA Allah daek kai-
baut nini hmukit bulang le beles duas
halin pake.

Ama Lamtua Allah nulut puting Adam nol Hawa

22 AMA LAMTUA Allah tek noan, "Halas
ni, atuil nias taan ol banan nol ol man daat
ta son, banansila el Kita. Tiata tamlom oen
kon kaa kai isin, deng kai ina man kil in
nuli napiut ta la."
23 Hidim Un nulut puting oen deng klaap
in se Eden na, le oen lakos se maan didang,

* **3:20** Se dais Ibranin nam, '*adam*' nahin na noan 'atuli'.

le nuil nol in bali dale, halin oen nulis deng dale na in hapu ka.
24 Nulut hidis kon, Ama Lamtua Allah tadu Un ima-ii in muik dila' deng sorga ngas,† le laok doh klaap na halin leol-saken na. Oen kil suli in lalen lako-pait, man kaloe banansila el ai ka. Ama Lamtua tadu oen le hep tele lalan in taam laok bus el klapa la ka, undeng eta atuli nui kai isin man kil in nuli hidi nutus taan lo ka lam, Un kom lo.

4

Dehet deng Kain nol Habel

1 Oe mesan na, Adam niin nakbuan nol un sapa, Hawa. Kon bihatang nga behe. Hidi kon un hua ana biklobe mesa. Un tek noan, "Auk hua nal tana-ana biklobeng mes son, undeng AMA LAMTUA man tulung au." Hidim un ngali tana-ana na ngala, *Kaen* (nahin na noan 'kat puting').
2 Hidi nam Hawa hua tana-ana biklobeng mes pait. Kon un ngali ngala, *Habel.*

Dedeng oen duas tenes maas sa, Habel lolo-poa hmukit mo Kain daek klapa.
3 Oe mesan na, Kain kil nol un klapa la in hapu ngas tenga, le bel AMA LAMTUA.
4 Habel kon kil un lae-blai heteng ngas ana hmunan nas. Un keo lae-blai nas, hidim un kil sisin man banan dui ngas le bel Ama Lamtua. Ngat net ela kon, AMA LAMTUA dalen kolo nol Habel in bele ngas.
5 Mo Un kom Kain in bele ngas lo. Ta Kain koon-mali isi, didiin un sila ka mitang-tilu.
6 Kon AMA LAMTUA aa nol Kain noan, "Hoe Kain! Tasao le ku komali isi ela lia? Taon elol le ku silam ma mitang-tilu ela lia?
7 Eta ku daek banan nam, taon elola ko Auk sium ku nol babanan. Mo doha-doha! Eta ku daek dadaat tam, mam in daat na hai bali ku, banansila el luis in daek blaoh le holon tetema ka. Tiata eta ku kom le daek dadaat tam, banan dui ka ku hutun soleng meman tia!"
8 Oe mesan na, Kain nusi Habel noan, "Adi! Maa le kit duat laok klapa lua."* Nikit oen lakos lius se uas kon, nahkitu lam Kain diuk tele un palin Habel.
9 Hidi kon AMA LAMTUA ketan Kain noan, "Hoe Kain! Ku palim ma ne ola ka?"

Kain siut noan, "Eh, un ne ola kam, auk tanan lo! Bali le auk niam kil un iin na le!"
10 Kon Ama Lamtua tekan noan, "Tasao le ku daek dadaat isi ela lia? Ku bali noan ku buni nal ku palim ma dala ka se dale dale, le Auk netan loo ke? Auk net hidi totoang son.
11 Halas ni bahang saek tom ku son. Ta dedeng ku keo tele ku palim ma ka, dale ka nus nuli un dala ka. Tiata halas ni dale ka, bel ku in nuli pait lo son.
12 Eta ku daek klapa lam, dale ka puting bel ku isin saa pait lo ka. Ninin deng halas nia, ku tupu-talas lako-pait, banansila el atuil kasiang man nuting in nuli se apan-kloma kia ka."
13 Mo Kain labang nol AMA LAMTUA noan, "Idah! Ama Lamtua! Taon elol le Ama Lamtua bahang auk ngele isi eli lia? Auk lep nalan pait lo son.
14 Undeng Ama Lamtua nulut auk deng maan ni son, tiata mam auk katang deng Ama Lamtua. Auk tupu-talas le lako-pait ela tukun. Hidim asii tukun man tutnaal nol au lam, taon elola ko oen keo tele au."
15 Mo AMA LAMTUA siut bali noan, "Ela lo! Asii man keo tele ku lam, mam Auk in belen hukung nga ngele dui lalis itu." Hidim AMA LAMTUA tao taad se Kain, halin nam atuli li tana, le keo tele un deken.
16 Hidi na kon, Kain lako nang maan na, le lako katang deng AMA LAMTUA. Un lako lius se mana mesa, se klaap Eden na halin leol-saken na. Maan na ngala *Nod*, man nahin na noan, 'Tupu-talas'. Kon un daad se maan na.

Kain in hua-koet tas

17 Hidi nam Kain sapa, kon un sapa ka behe. Ti un hua ana biklobe mesa, oen ngali ngala Henok. Kon Kain bangun ingu mesa. Hidim un ngali iung na ngala Henok, muid un ana ka ngala ka.
18 Hidim Henok ana ka ngala Irad. Irad ana ka, Mehuyael. Mehuyael ana ka, Metusael. Nol Metusael ana ka, Lamek.
19 Lamek saap nol bihata at dua. Mes ngala Ada, nol mesan na pait ngala Sila.
20 Ada ana ka ngala Yabal. Un in hua-koet tas daid atuil in lolo-poa hmukit. Oen nuil seda-seda se mana mamo, nol oen daad se hleep dales tukun.
21 Un palin na, ngala Yubal. Yubal in hua-koet tas daid atuil in kuti taan sasanu, gitar, juk nol huu taan klingu nol ole'.
22 Lamek sapa Sila, hua Tubal Kain. Un in hua-koet tas daid tukang bisi, tiata oen daek sa-saa bili-ngala deng bisi nol tungdadi nol bis-kunis. Tubal Kain palin bihata la, ngala Naama.
23 Oe mesan na, Lamek naka-naka apa ka se un sapan nas duas silan noan, "Mi

† **3:24** Dais Ibranin deng Ama Lamtua ima-ii man muik dila' deng sorga ngas noken noan, '*kerubim*'. * **4:8** Muik in dula blaan ila lo, man pake Habel in aa ka, mo dais nas dulas ne dais Ibrani esa ka lo.

duam hii ke! Apin tana-biklobeng mes keng nol au, mo auk tuk tele una.
24 Atuil in keo tele Kain nas, haup in hukung lalis itu. Mo eta muik in le hatupukun nol au kam, oen haup hukung oe buk itu beas itu."

Adam muik ana mes pait, ngala Set

25 Adam sapa Hawa hua ana biklobe mes pait. Kon oen ngali tana-ana na, ngala *Set* (man nahin na noan, 'tunang bele'). Undeng Hawa tek noan, "Ama Lamtua tunang bel auk tana-ana ni son, le seda Habel man Kain in keo tele son na."
26 Nesa-nesang kon Set haup ana biklobe mesa, ngala Enos.

Lius dedeng na, halas-sam atuli las mulai todan-lahing se AMA LAMTUA Allah.

5

Dehet deng Adam in hua-koet tas lako pes Noh

1-2 Dedeng Lamtua Allah koet atuli lia ka, Un koet oen muid Un hnika-tuladang nga. Un koet one, bihata nol biklobe. Un noken oen noan 'atuli', hidim Un bel hangun se one.

Atuling hmunan na, ngala Adam. Adam in hua-koet tas, ngalan nas elia:
3 Dedeng Adam umur taun ngatus buk tiul kon, un haup ana biklobe mesa, man hnika-tuladang nga banansila el un kon. Kon un ngali tana-ana na, ngala *Set*.
4 Hidi nam, Adam nuli taplaeng pait taun 800, un kon haup taplaeng aan biklobe nol bihata.
5 Dedeng un umur taun 930 halas-sam, un mate.
6 Dedeng Set umur taun 105, kon un haup ana biklobe mesa, ngala Enos.
7 Hidim Set nuli taplaeng pait taun 807, nol un haup taplaeng ana biklobe nol bihata.
8 Dedeng un umur taun 912, halas-sam un mate.
9 Dedeng Enos umur taun buk sipa, kon un haup ana biklobe mesa, ngala Kenan.
10 Hidim, Enos nuli taplaeng pait taun 815. Un haup taplaeng ana biklobe nol bihata.
11 Dedeng un umur taun 905, halas-sam un mate.
12 Dedeng Kenan umur taun buk itu, kon un haup ana biklobe mesa, ngala Mahalalel.
13 Hidi nam, Kenan nuli taplaeng pait taun 840. Un haup taplaeng ana biklobe nol bihata.
14 Un umur taun 910, halas-sam un mate.
15 Dedeng Mahalalel umur taun buk eneng beas lima, kon un haup ana biklobe mesa, ngala Yared.
16 Hidi nam, Mahalalel nuli taplaeng taun 830. Un haup taplaeng ana biklobe nol bihata.
17 Dedeng un umur taun 895, halas-sam un mate.
18 Dedeng Yared umur taun 162, un haup ana biklobe mesa, ngala Henok.
19 Hidi nam, Yared nuli taplaeng pait taun 800, nol un haup taplaeng ana biklobe nol bihata.
20 Dedeng un umur taun 962, halas-sam un mate.
21 Dedeng Henok umur taon buk eneng beas lima, kon un haup ana biklobe mesa, ngala Metusalak.
22 Hidi nam, Henok nuil koo-dalen mes nol Ama Lamtua Allah didiin taun 300 pait. Kon un haup taplaeng ana biklobe nol bihata.
23-24 Un nuil koo-dalen mes napiut nol Ama Lamtua Allah. Dedeng un umur taun 365, kon un ilang le ase tuun ela, undeng Ama Lamtua Allah nikit sakeng un lako dapa kua.
25 Dedeng Metusalak umur taun 187, kon un haup ana biklobe mesa, ngala Lamek.
26 Hidi nam, Metusalak nuli taplaeng pait taun 782. Un haup taplaeng ana biklobe nol bihata.
27 Dedeng un umur taun 969, halas-sam un mate.
28 Dedeng Lamek umur taun 182, kon un haup ana biklobe mesa.
29 Lamek ngali tana-ana na, ngala *Noh* (man lin na tuladang el dais Ibranin mesa, nahin na noan, 'halmui-halmau'), undeng un tek noan, "Mam tana-ana ni halmui-halmau kit le dalen kolo, deng kit in daek hiti-late se dale, man Ama Lamtua Allah in kutuk son nia."
30 Hidi nam, Lamek nuli taplaeng pait taun 595. Un haup taplaeng ana biklobe nol bihata.
31 Dedeng un umur taun 777, halas-sam un mate.
32 Dedeng Noh umur taun 500, kon un haup ana biklobe at tilu, ngalans Sem, Yafet nol Ham.*

6

Atuli li in daat ta

1 Dedeng na, atuli li mamo taplaeng. Hidim oen nuil his-hoeng lako pes ola-ola,

* **5:32** Ham nam mo, aan hmudin. Ngat *se Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka* 9:24-25. * **6:2** Dais man noan, 'Ama Lamtua anan biklobe las,' na taan parsis lo. Muik atuil in tana deeh tek noan, na lahi las anan nas. Muik teng tek noan, oen nam mo deng atuil lo. Muik teng pait man nangan noan, Ama Lamtua ima-ii deng sorga. Mo muik in taan parsis lo.

se papmes apan-kloma kia. Oen kon hua nal ana-aan bihata mamo.

2 Ama Lamtua anan biklobe las* ngat atuli li anan bihata las leko-leko sii. Kon oen laok saap nol tana-bihaat man oen in koma ngas.

3 Kon AMA LAMTUA tek noan, "Auk kaeng son nol atuli li in nuil le taan tulapeke lo nia. Auk Koo man bel oen le nulis sa, tade le beles in nuli napiut lo son.† Oen musti mates. Tiata mam oen suma nulis pes taun ngatus buk dua siis."

4 Deng oras na, nol oras in mudi-muid apang nas, muik atuil man apa ka tene nol lapa isi se apan-kloma kia.‡ Dedeng Ama Lamtua anan biklobe las saap nol atuli li anan bihata las sa, oen hua atuli-atuil in muun-tes. Nas tulu-tulu in hote-dati man ngalan nas lail se dehet hmunan hesa kua ngas.

5 Dedeng na, AMA LAMTUA net atuli-atuil in se apan-kloma kia ngas in daek dadaat lai-lisin na son. Oen dalen nas suma taan in nangan daat si-sii.

6 Kon Ama Lamtua sabail apa, undeng Un koet nal oen son, le daad se apan-kloma kia. Ni man tao Ama Lamtua dalen iil isi.

7 Undeng na le Un aa noan, "Nini ela lam, Auk tao didaan atuli lia, man Auk koet nalas son se apan-kloma kia. Kee-tilu kas nol hmukit tenga las kon Auk tao dudus totoang. Ta Auk sabail apa ngi nol in koet one son."

8 Mo suma Noh sii, man tao AMA LAMTUA dalen kolo'.

Dehet deng Noh

9-10 Noh dehet ta elia: Un anan biklobe las at tilu, ngalans Sem, Yafet nol Ham. Noh nam nuil lolo, un daek dadaat net lo. Dedeng na, suma un sii man banan. Un nuli dani nol Ama Lamtua Allah.

11-12 Mo Ama Lamtua Allah ngat totoang atuil tenga las sam, daat totoang. Se ola-ol tuun kon, atuli li lalan in nuli ka daat lai-lisin son. Ama Lamtua Allah ngat atuil in se apan-kloma ki ngias sam, suma muik in daat sii.

13 Kon Ama Lamtua Allah tek Noh noan, "Se ola-ola lam, Auk suma ngat net atuli li in daat ta tuun. Tiata Auk nutus son noan, Auk le tao didaa apan-kloma ki totoang nol un isin nas beas bakun.

14 Tiata elia Noh! Nol ni kon, ku daek kapal tene mesa nini kai telas. Se kapal la dale, ku daek kamar-kamar. Hidim muang kapal la likun na, nini ter.

15 Ku daek kapal na blatas sa, meter 133, blehan na meter buk dua beas dua, nol un lapa ka meter hngul tilu.

16 Tapa tihi laok se kapal la dapa. Mo bel tihi la, puti lail-liis steng meter deng tembok ka. Ku bating kapal la, daid hnoden tilu. Hidim tao hnita mes se kapal la blapas sa.

17 Nangan babanan ne! Mam Auk niung ui in baa tene deng dapa kua, le tao tele totoang in nuil se apan-kloma kia ngas, le didiin muik in lisi lo.

18 Mo Auk le but in hida nol ku. Eta mam ku taam lako kapal la lam, leo-leo nol ku sapam ma, ku anam mas, nol ku nalem mas.

19-20 Ku musti laok kat hmukit apa mesa-mesa, deng hmukit tas totoang, le nol tamang lakos se kapal la dalen, halin nam oen nulis leo-leo nol ku. Kat hmukit in moang, kee-tilu, nol hmukit in lolo ngas, le halin mam oen nulis totoang kon.

21 Ku musti kil tamang in kaa bili-ngala laok se kapal la dale, le halin taung mi in kaa, nol taung hmukit tas kon."

22 Hidi kon Noh daek muid Ama Lamtua Allah in leka ka.

7

Ui in baa tene ka

1 Hidi na kon, AMA LAMTUA aa nol Noh noan, "Noh! Auk ngat laok papmes se ola-ol son, mo suma ku sii man dalem ma lolo. Undeng na, ku nol ku sapa-anam mas taam lakom se kapal la dalen tia.

2-3 Deng totoang hmukit man boel mi in kaang ngas, nol taom pake taung in kil le todan Au ngas, kil nolas tapa itu-itu lakos se kapal la dalen. Deng totoang kee-tilu bili-ngalang ngas kon, kil tapa itu-itu. Mo deng hmukit didang ngas sam, kil tapa mesa-mesa tuun. Nini ela lam, hmukit tas nol tilu-kee nas daid bini, le halin nam oen muik tutungus.

4 Nangan babanan ne! Ta naha lelo itu lam, Auk niung ulan tene, man teen tahan lo, lako pes dedeng buk aat lelo buk aat. Nini ela lam, Auk hukung tele totoang sasaa in nuil se tuu dapa, man Auk in daek hidi son nas."

5 Hidi kon Noh daek muid AMA LAMTUA in leka ngas totoang.

6 Dedeng ulan tene ka in baa ka, Noh umur taun 600.

7 Hidim Noh nol un sapa ka, nol un anan nas, nol un nalen nas taam lakos kapal la dalen, le halin nam oen haup slamat deng ui tene ka in baa ka.

8-9 Tao muid AMA LAMTUA in leka ka, Noh kil tamang hmukit bili-ngala nol kee-tilu, mesa-mesam nonool un tapa, deng totoang hmukit man atuli li boel kaan,

† **6:3** Dais Ibranin in se nia ki dulan nol langa isi lo. ‡ **6:4** Dais Ibranin noan 'atuil Nefil las'. Mo nahin na langa isi lo nabale.

tamlom atuli li boel in kaan lo ngas laok se kapal la dalen.
10 Hidi nal lelo iut kon, ui la holbohon maa, le tung apan-kloma ki papmesa.
11 Tom nol dedeng na, Noh umur taun 600, bulan dua, lelo hngul itu kon, ulan tene ka maa! Dedeng na banansila el hnita apan nu holsai, le ui la holbohon niu maa. Nol ui mata ngas kon, lua putis.
12 Kon ulan na in nahu ka, tene taan lo lelo-duman, didiin lelo buk aat.
13 Mo lelon na kon, Noh nol un sapa ka, nol un anan at tilu las Sem, Yafet nol Ham, nol un nalen nas totoang taam lakos kapal la dalen.
14 Oen tamas leo-leo nol hmukit tas, nas hmukit in moang, hmukit huin, hmukit in lolo, tilu-kee nol totoang hmukit in muik dila ngas.
15-16 In nuli ngas totoang mesa-mesam nol oen tapan, oen taam lakos kapal la dalen, leo-leo nol Noh, banansila el Ama Lamtua Allah in lek una ka.

Nikit oen tamas totoang son kon, AMA LAMTUA hkaen tele kapal la hnitan na.
17-19 Ulan tene na nauh napiut didiin lelo buk aat, kon ui saek lapa napiut didiin kapal la boe. Hidim ui la saek napiut didiin bua nal totoang leten lapa ngas.
20 Ui na saek napiut tene taan lo, didiin lihu ka meter iut deng leten in lapa dui ngas tula.
21-23 Nini ela, totoang sa-saa in nuil se tuu dapa ngias mates hidi. Atuli, hmukit in moang, hmukit huin, hmukit in lolo, nol tilu-kee kas mates hidi. Suma Noh nol totoang in se kapal la dalen nas siis man nulis.
24 Ui na miti tahan lo, lako lius lelo ngatus buk lima.

8

Ui la in miti ka

1 Mo Ama Lamtua Allah nadidingun Noh nol totoang hmukit in se kapal la daleng ngas lo. Kon Un bel angin le huu ui tene na halin miti.
2 Un tung totoang ui mata in se dale-dapang ngias, nol Un tao ulan na le teen in nahu.
3 Kon ui la niu buit-buit. Hidi lelo ngatus buk lim kon, ui la lihu isi lo son.
4 Tom nol bulan itu la, kuhit nal lelo hngul itu kon, kapal la sel se leten lapa mes dapa, ngala Ararat.
5 Ui la niu napiut lako pes leol mesa, bulan hngulu la lam, leten nas tula ngas ngat tanas nol langa son.
6 Kaliut nal lelo buk aat kon, Noh sai jendela kapal las mesa.
7 Kon un sao kakalo mesa. Kakaol na hong lako-pait didiin ui tene na miti baktetebes. Mo un hong pait lako kapal la lo.
8 Kon Noh sao tiul-tuan mes lolen, le halin taan noan ui la niu baktebes son tam lo bii ka.
9 Mo undeng ui la bua papmes apan-kloma ki nabale, tiata tilu na haup maan in dada lo. Kon un hong pait lako kapal la. Ti Noh doong un ima ka le daek tamang tiul-tuan na pait lako kapal la dalen.
10 Noh natang lelo iut pait, halas-sam un sao tiul-tuan na pait.
11 Lelo-maun kon, tilu ka pait maa se Noh, un kil nol kai saitun klehen mesa, man halas-sam un lukut hidi. Kon nam Noh taan haup noan, ui la niu baktebes son.
12 Un natang lelo iut pait kon, un sao tiul-tuan na pait lako. Mo pait na lam, tiul-tuan na pait lo son.
13 Dedeng Noh umur taun 601, tom nol leol mesa bulan mesa, ui la miti baktetebes son. Kon Noh sai kapal la jendela las, hidim un ngat pukiu lam dale ka tuu son.
14 Lius bulan dua la, leol buk dua beas itu ka lam, dale ka tuu baktetebes son.
15 Hidi kon Ama Lamtua Allah tek Noh noan,
16 "Noh! Mi bisa nium totoang deng kapal ni tia.
17 Sao puting totoang hmukit in moang, hmukit huin, hmukit in lolo, nol tilu-kee kas tia! Nang le oen totoang taplaeng mamo le halin tao inu apan-kloma kia."
18-19 Hidi kon Noh nol un sapa ka, un anan nas, nol un nalen nas totoang, putis deng kapal la. Hmukit tas totoang kon putis, mesa-mesam nonool un tapans, le piut lakos.

Noh bel in todan le nodan mamo se Ama Lamtua

20 Hidi kon Noh babail batu, le daid maan in todan taung AMA LAMTUA. Deng hmukit man boel pake le daid hmukit in todan nas, Noh kat nal mesa-mesa. Hidim un keos le tunus se mija na dapa, le daid in todan bel AMA LAMTUA.
21 Nikit AMA LAMTUA hodo net in tunu-dadung nas in bui bingis sa kon, Un dalen kolo isi. Un nangan noan,
"Kilan deng dedeng nia, Auk tao didaan apan-kloma ki undeng atuli li in daat ta lo ka. Oen nangan dadaat deng anan bii ku kon no, Auk tao didaan totoang in nuli ngias banansila el Auk tao son ni lo ka.
22 Se dedeng apan-kloma ki muik nabale lam, oras sas laok napiut, el in biasa ka. Nas: oras in soko-hai, nol oras in nui-nole,

oras blingin nol oras otot, oras ehe nol oras ulan, lelo nol duman."

9

Ama Lamtua Allah butu-kil in hida nol Noh

1 Ama Lamtua Allah bel hangun se Noh nol un anan nas, hidim tekas noan, "Mi behe-hua mamo-mamo, le tao inu pait apan-kloma kia.
2 Mam totoang hmukit huin, kee-tilu nol ikan-ikan nas lii mia. Ta mi man musti ator one.
3 Mi boel kaa totoang hmukit nas sisin nas, banansila el mi kon boel kaa sa-saa in mula-hai ngas isin nas. Totoang nias, Auk bel mias.
4 Suma siis man muik dala nabale ngas sam, mi boel kaas deken. Undeng hmukit ti hngasa ka muik ne un dala ka.
5-6 Auk daek atuli li muid Auk tuladang ngia. Undeng na le, mi boel keo atuil deken. Eta muik atuli, tamlom hmukit man keo tele atuli lam, musti keo tele oen kon. Hukung ni maa deng Au.
7 Mi musti hua-koet mamo-mamo, le tao inu apan-kloma ki pait."
8 Ama Lamtua Allah tupang napiut Un in aa ka noan,
9 "Nol nia, Auk butu-kil Auk in hida ki nol mia, lako lius mi in hua-koet tas kon.
10 In hida ni kon, tom nol totoang in nuli ngias, banansila el hmukit in moang, hmukit huin nol tilu-kee kas. Nas totoang hmukit man in puit leo-leo nol mi deng kapal la dale ngas.
11 Auk in hida ki elia: Auk niung ui tene, le tao tele totoang in nuli ngias lo, nol tao didaan apan-kloma ki pait lo ka.
12-13 Auk balang Auk depan na se apan nu dapa, halin daid tada, le tek nuting Auk in hida man hidi nutus taan lo nol mia, nol totoang in nuil se apan-kloma ngias sa.
14-17 Eta muik nopen se apan nua, hidim depan na puti, lam un tek nuting Auk in hida man noan: mam ui tene in baa ka tao didaan sa-saa in nuli ngias pait lo ka. Nini ela lam, Auk in hida man hidi nutus taan lo ka, butu-kil nol mia, nol totoang in nuli ngas."

Noh mahu

18 Noh anan man puit deng kapal la ngas, Sem, Yafet nol Ham (Ham na mo, aam deng Kana'an).
19 Totoang atuil in ne apan-kloma ki ngias in hua-koet tas putis deng Noh anan at tiul nas.
20 Noh nam, atuil in daek klapa. Un man daek klaap anggor muna hesa.
21 Oe mesan na, un niun anggor didiin mahu ngele isi. Kon un kolong soleng un kai-baut in pake ngas, hidim nini luli-lulit se un hlepe la dalen.
22 Nikit Ham ngat net un ama ka in lulit ta kon, un lail puti lako le tek un kaka Sem nol Yafet.
23 Kon nam oen duas kat seman mesa, hidim helas le loen se oen duas adun nas. Hidi nam oen duas hoen niin klupun, le taam lakos hleep na dalen, le bua oen aman na. Nini ela lam, oen duas net oen aman na in lulit ta lo. Hidi halas-sam oen duas putis.
24 Nikit Noh in mahu ka ilang kon, un taan haup ana hmudin na in tao ka.
25 Kon un tek noan, "Hoe Ham, aam deng Kana'an! Auk bahang ku! Mam ku daid ata taung ku kakam mas!
26 Naka AMA LAMTUA! Nang le Un bel
hangun banan se Sem!
Mo nang le Kana'an daid ata taung
Sem!
27 Nang le mam Ama Lamtua Allah tao
bluang taplaeng Yafet dale ka;
Nol un in hua-koet tas nuil daem nol
Sem in hua-koet tas.
Mo nang le Kana'an daid ata taung
Yafet kon."
28 Hidi deng ui tene ka in sake ka, Noh nuli nabael pait taun 350.
29 Dedeng un umur taun 950, halas-sam un mate.

10

Noh nol Yafet in hua-koet tas

1 Hidi deng ui tene ka kon nam, Noh anan nas: Sem, Yafet nol Ham haup in hua-koet.
2-5 Yafet in hua ngas, Gomer, Magog, Madai, Yawan, Tubal, Mesek nol Tiras. Mesa-mesam nonool un dasi-dehet esa, ngala esa, nol oen dale esa.
Gomer in hua-koet tas, Askenas, Rifat nol Togarma.
Yawan in hua-koet tas, Elisa, Tarsis, atuli-atuil Kitim mas, nol atuil Dodanim man in daad lo-lool tasi suut ta ngas.*

Ham in hua-koet tas

6 Ham in hua-koet tas, Kus, Misraim, Put nol Kana'an.†
7 Kus in hua-koet tas, Seba, Hawila, Sabta, Raema nol Sabteka.
Raema in hua-koet tas, Syeba nol Dedan.
8 Kus ana biklobe la, mo Nimrod. Un nam mo meo in hote-dati man muun isi.
9 Un in muun isi ka maa deng AMA LAMTUA. Un kon daid atuil in lono-poa hmukit man muun isi. Undeng na le taom

* **10:2-5** Muik in dula blaan tenga las dul noan, 'Rodanim'. † **10:6** Kus na mo 'Etiopia'. Misraim na mo 'Mesir'.

atulis aa noan, “Nang le ku daid atuil in
lono-poa hmukit man muun isi banansila
el Nimrod, man haup un in muun-tes sa
deng AMA LAMTUA.”
10 Hmunan nu un dale ka mulai deng
Babel, Erek Akad, nol Kalne. Nias totoang
muik ne Sinear.‡
11 Deng na, un kuasa taplaeng Asyur.
Hidi kon un bangun-pii kota Niniwe,
Rehobot-Ir, Kala,
12 nol Resen, man in ne Niniwe nol Kala
hlala ka ka. Totoang kota nias, kota-kota
tene.
13 Misraim in hua-koet tas, atuli-atuil
Ludim, Anamim, Lehabim, Naftuhim,
14 Patrusim, Kasluhim nol Kaftorim. Atuil
Kasluhim mas, atuil Filistin nas upu kia-
kaons.
15 Kana'an ana hmunan na, mo Sidon.
Kana'an kon daid upu kia-kaons deng
atuli-atuil Het,
16 Yebusi, Amori, Girgasi,
17 Hiwi, Arki, Sini,
18 Arwadi, Semari nol Hamati las.

Kana'an in hitu-hoen nas his-hoeng
lakos kata-katang,
19 didiin oen dale kas toon na, mulai
deng Sidon lako Gerar, napiut lako pes
se Gasa. Deng na napiut lako Sodom,
Gomora, Adma, nol Seboim, le pes se Lasa.

20 Oen totoang nam mo, Ham in hua-
koet. Mesa-mesam nonool oen dasi-dehet
esan, oen ngalan esan, nol oen dale esan.

Sem in hua-koet tas

21 Yafet kaka Sem daid atuil Eber ras upu
kia-kaons.§
22 Sem in hua-koet tas, mo Elam, Asyur,
Arpaksad, Lud nol Aram.
23 Aram in hua-koet tas, mo atuli-atuil Us,
Hul, Geter nol Mas sas.*
24 Arpaksad ana ka Sela. Sela ana ka Eber.
25 Eber haup ana biklobe at dua. Hmunan
na un ngali ngala *Pelek*, (man nahin na
noan, bakisa-bakisan), undeng dedeng na,
atuli li bakisan nol apa se apan-kloma kia.
Un palin na, ngala *Yoktan*.
26 Yoktan in hua-koet tas, mo Almodad,
Selef, Hasar-Mawet, Yera,
27 Hadoram, Usal, Dikla,
28 Obal, Abimael, Syeba,
29 Ofir, Hawila nol Yobab. Oen totoang
niam, Yoktan in hua-koet sii.

30 Oen maan in dada ka, kilan deng Mesa
napiut lako lius se Sefar, man nas leten-
leten ne suu halin leol-saken.

31 Oen totoang nam, Sem in hua-koet.
Mesa-mesam nonool un dasi-dehet, ngala,
nol dale esan.

32 Nas totoang Noh in hua-koet, mesa-
mesam nonool un ngala esa. Nikit ui in
baa tene ka kuhit kon nam, oen nias man
holhising le inu apan-kloma kia.

11

Menara se Babel

1 Hmunan hesa kua, totoang atuil in se
apan-kloma ki ngias, dehet nol apa nini
dasi mes sii.
2 Neot mesan na, teng deng one la lakos
seda bus el halin leol-saken, kon oen lius
se dale titun mesa se Sinear, ti oen daad se
las.*
3-4 Oen totoang koo mesa le tek apa noan,
“Kaka-pali me! Maa le kit bangun-pii kota
tene mesa. Kit musti kutang dale, hidim
kit tunun, le halin daid baut didi. Kit tode-
toed baut nas nini ter. Hidim bangun-pii
menara mesa, man tula ka lako pes se apan
nua, le halin nam kit haup in naka. Nang
le kit daid bangsa tene mesa, man bakisa-
bakisan pait lo ka.”
5 Kon AMA LAMTUA niu le ngat soba-
naan kota na, nol menara man oen in
bangun son na.
6 Hidim Un tek noan, “Atuil nias totoang
bangsa mesa. Oen kon pake dasi-dehet
mesa. Asa man oen in dake nia, halas-
sam poh hmunan na na. Ola bingin dua,
eta oen totoang butu-kil apa daid mes
banansila el halas nia lam, mam oen daek
nal asa tukun.
7 Banan dui ka Kit niu lako, le tao oen
dasi-dehet ta daid dasi mamo, halin oen aa
kam taan apa mes nol mes lo.”
8 Kon nam, Ama Lamtua niu maa le tao
didaan oen dasi-dehet ta. Nini ela lam, Un
tao atuli las le holhising lako papmes se
apan-kloma kia. Kon oen bangun napiut
kota na pait lo.
9 Undeng na le oen ngali kota na ngala
Babel, (man banansila el dasi mesa, man
nahin na noan, ‘nangan tanan lo’), lole
AMA LAMTUA tao sisaek oen dasi-dehet ta,
nol tao oen le holhising lakos se ola-ola, se
papmes apan-kloma kia.

In hua-koet deng Sem lako pes Abram

10 Nias Sem in hua-koet tas. Dedeng
ui tene ka miti kuhit nal taun dua, tom
nol Sem umur taun ngatus, un haup ana
biklobe mesa, ngala Arpaksad.

---

‡ **10:10** Sinear na mo, Babel ngaal didang nga. Halas ni maan na, ne Iran nol Irak. § **10:21** Muik atuil in tana deeh tek noan, Eber na mo ‘Ibrani’. * **10:23** Mas ngaal didang nga, ‘Mesek’. * **11:2** ‘Laok se halin leol-saken’ se dais Ibranin nam, nahin na kon noan, ‘deng halin leol-saken’. Sinear ngaal didang nga ‘Babel’.

11 Hidi nam, un nuli nabael taun 500.
Kon un haup taplaeng ana biklobe nol
bihata.
12 Dedeng Arpaksad umur taun buk tilu
beas lima, kon un haup ana biklobe mesa,
ngala Sela.
13 Hidi nam, Arpaksad nuli nabael taun
403, kon un haup taplaeng ana biklobe nol
bihata.
14 Dedeng Sela umur taun buk tilu, kon
un haup ana biklobe mesa, ngala Eber.
15 Hidi nam Sela nuli nabael taun 403,
kon un haup taplaeng ana biklobe nol
bihata.
16 Dedeng Eber umur taun buk tilu beas
aat kon, un haup ana biklobe mesa, ngala
Pelek.
17 Hidi nam Eber nuli nabael pait taun
430, nol un haup taplaeng ana biklobe nol
bihata.
18 Dedeng Pelek umur taun buk tiul kon,
un haup ana biklobe mesa, ngala Rehu.
19 Hidi nam Pelek nuli nabael taun 209,
nol un haup taplaeng ana biklobe nol
bihata.
20 Dedeng Rehu umur taun buk tilu beas
dua kon, un haup ana biklobe mesa, ngala
Seruk.
21 Hidi nam, Rehu nuli nabael pait taun
207, kon un haup taplaeng ana biklobe nol
bihata.
22 Dedeng Seruk umur taun buk tilu, kon
un haup ana biklobe mesa, ngala Nahor.
23 Hidi nam Seruk nuli nabael pait taun
200, kon un haup taplaeng ana biklobe nol
bihata.
24 Dedeng Nahor umur taun buk dua
beas sipa, kon un haup ana biklobe mesa,
ngala Tera.
25 Hidi nam Nahor nuli nabael pait taun
119, kon un haup taplaeng ana biklobe nol
bihata.
26 Dedeng Tera umur taun buk iut lisi,
kon un haup ana biklobe at tilu; Abram,
Nahor nol Haran.

Tera in hua-koet tas

27 Nias Tera in hua-koet tas. Tera anan
nas, Abram, Nahor nol Haran. Haran haup
ana biklobe mesa, ngala Lot.
28 Dedeng Haran mate kam, un ama Tera
nuli nabale. Un mate se iung in hua una
ka, ngala Ur ne atuil Kasdim mas dale ka.
29 Abram saap nol Sarai. Nahor saap nol
Haran ana bihata la, ngala Milka. Haran
kon haup ana biklobe, ngala Yiska.
30 Mo Sarai hua aan lo, undeng un maan
in hua ka tema.
31 Oe mesan na, Tera nol un ana Abram,
un nalen Sarai nol un upu Lot, putis lakos
nang soleng iung Ur. Dedeng na, oen le
lakos dale Kana'an. Mo lakos lius se dale
Haran kon, oen daad se las tukun.
32 Se na, Tera mate se dedeng un umur
taun 205.

12

Ama Lamtua Allah huil nal Abram

1 Dedeng na, AMA LAMTUA aa meman
son nol Abram noan, "Abram! Ku puti
nang soleng ku ingu lia, ku nenan nas, nol
ku amam ma uma la. Ku lako se mana
mesa, man mam Auk tulu bel kun.
2 Mam Auk bel ku hangun.
Le ku in hua-koet tas mamo taplaeng,
nol daid bangsa in tene dui, didiin
atuli li taan ku ngalam ma.
Hidim ku kon daid hangun bel atuil
didang.
3 Mam Auk bel hangun se atuli-atuil man
in bel ku hangun nas.
Mo Auk bahang atuil man in bahang
ku ngas.
Hii babanan ne!
Mam totoang bangsa in se apan-kloma
ki ngias haup hangun, undeng ku."
4-5 Dedeng na, Abram umur taun buk
itu beas lima. Un kil un sapa Sarai,
nol un palin na ana Lot, nol un hmuki-
pusakan nas totoang, nol totoang atuli-
atuil in dake, man un hapus se kota Haran
nas. Kon Abram nol un nenan nas bokas
nang soleng Haran, le lakos se dale man
AMA LAMTUA in tek un son na. Oen
laok napiut le lius se mana mesa, ngala
Kana'an.
6 Lius se uas kon, Abram laok pukiu dale
na. Un lako lius dadani nol ingu mesa,
ngala Sikem. Hidim oen daad tahang
dadani kai ina tene mesa, se More. Dedeng
na, atuil Kana'an nas daad nabael se las.
7 Se na, AMA LAMTUA tulu-balang apa
ka bel Abram. Un tekan noan, "Mam Auk
bel dale ni bel ku in hua-koet tas." Hidi kon
Abram daek mana mesa, toden nini batu,
le taon daid maan in tunu-dadung bel AMA
LAMTUA, man tulu-balang apa ka son se
maan na.
8 Hidi deng maan nam, Abram lakos seda
se leten, ne suu loten, hidim daad tahang
se iung Betel nol iung Ai hlala ka. Se na,
un bangun mija in tunu-dadung mes pait
taung in todan-lahing AMA LAMTUA.
9 Hidi nam, un daad seda-seda mana,
lako lius se dale Negeb, ne Kana'an halin
loet-ahen.

Abram lako se dale Mesir

10 Oe mesan na, lubu muun isi se dale
Kana'an. Undeng na le Abram nol un
nenan nas laok katang dui pait, el halin
loet-ahen, le lakos lius se dale Mesir. Oen
daad tahang se las.

11 Oras oen le taam lakos se dale Mesir
ra, Abram tek un sapa ka noan, “Sarai. Ku
niam leok isi.
12 Ta eta atuil Mesir ras ngat net ku in
leok isi eli kia lam, taon elola ko oen keo
tele au, undeng auk niam ku sapam. Nini
ela lam, oen kat nal ku.
13 Tiata banan dui ka, ku tekas noan auk
niam mo ku kakam. Nini ela lam, oen keo
tele auk lo, molam oen babanan nol au,
undeng ku.”
14 Oras Abram lakos lius se Mesir kon,
atuli las ngat net bihatang na lekon ana lo.
15 Lahing Mesir ra pegawin nas ngat net
bihatang na kon, oen naka-naka un in
leko ka, se lahing nga sila. Kon oen nol
bihatang nga lako se lahing nga uma.
16 Tiata lahing nga tao Abram nol ba-
banan, undeng Sarai. Hidim lahing nga bel
Abram hmukit el; lae-blai, laen, aus-sapi,
keledai, nol unta mosa-mosa tuun ela. Un
kon belen ata biklobe nol bihata.
17 Mo undeng un kat atuli sapa lako se
un uma la son, tiata AMA LAMTUA hukung
lahing nga nol un uma isin nas nini ili bili-
ngala.
18 Hidi kon lahing nga haman Abram le
tekan noan, “Abram, ku tao saa in tao nia
la? Amo tasao le ku tek tuun lo noan,
bihatang ni ku sapam mia?
19 Mo ku tek le, un niam ku palim! Naha-
bubuit tam auk katan le taon daid auk
sapang! Ku sapam mi nian! Nol nia, kil
nolan lako. Mi duam bok lakom deng auk
silang ngi tia!”
20 Hidi nam, lahing nga lek un pegawi las
le nulut puting Abram nol un sapa ka, nol
un sa-saa las totoang deng dale na.

13

Abram nol Lot bakisan apa

1 Hidi na kon, Abram nang Mesir, le pait
lako se dale Negeb. Un lako nol un sapa
ka, nol un hmuki-pusakan nas totoang. Un
palin na ana Lot kon, lako mudi.
2 Abram na mo muik isi. Un hmukit in
moang ngas, lil-mea, nol lil-muti kas mamo
isi.
3 Deng Negeb un laok seda-seda mana, le
pait lako se iung Betel nol iung Ai hlala ka.
Hmunan nu, un daad net se la.
4 Nol un kon bangun mija in tunu-
dadung se na son. Tiata un todan-lahing
AMA LAMTUA se na.
5 Lot man leo-leo nol Abram ma kon,
muik hmukit in moang mamo, nol un
atulin in dake ngas kon mamo.
6-7 Mo maan na bluang isi lo taung
Abram nol Lot, le oen nulis leo-leo nol
oen hmukin nas totoang. Hidim Abram
nol Lot atuil in lolo-poang ngas, kaen apa
undeng bluan se maan na dabun in nalo
oen hmukit tas. (Dedeng na, atuil Kana'an
nas nol atuil Feris sas kon daad nabael se
las).
8 Hidi kon Abram tek un ana ka noan,
“Hoe Lot! Kit nia mo ama-ana, mo tamlom
kit banan nol apa mes nol mes lo, undeng
kit atulin in dake ngias in keng apa tutun-
gus sia.
9 Tiata in banan dui ka, kit duat bakisan
apa tuun tia. Maan ni bluang. Tiata eta ku
huil dale su loten nua lam, auk haup suu
blain nia. Mo eta ku huil dale suu kanan
nia lam, auk kat se kliu nia.”
10 Ti Lot ngat-ngat pukiu. Kon un ngat
net hnono palun Yordan man liis-laas nol
ui, lako pes se iung Soar. Maan na dale ka
boa-mina leko, banansila el AMA LAMTUA
klapa la, nol hnika ka el dale Mesir.
(Dedeng na, AMA LAMTUA tao didaan kota
Sodom nol Gomora lo bii. Tiata dale na
banan nabale.)
11 Ta Lot huil nal totoang dale hnono
palun Yordan na. Kon oen duas bakisan.
12 Mo Abram daad napiut se dale
Kana'an. Hidim Lot lako daad se ingu-iung
man in dadani nol kota Sodom, se hnono
Yordan.
13 Mo atuli-atuil Sodom mas, daat isi.
Oen dai hii-ming AMA LAMTUA lo.
14 Dedeng Lot nol Abram bakisan apa
son kon, AMA LAMTUA tek Abram noan,
“Abram! Olan hikus ku matam ma le
ngat pukiu mana-maan ku in dili ka. Ngat
babanan sila-klupu, nol kliu-kanan.
15 Totoang dale man ku in ngat nas, mam
Auk bel kus nol ku in hua-koet tas, le daid
mi pusakan napiut lako lius didiin.
16 Mam Auk bel ku in hua-koet tas le daid
mamo banansila el hlaen in ne tasi suut
tua ngas. Didiin atuli li kaih nal ku in hua-
koet tas mamon na lo.
17 Nol nia, ku laok pukiu dale na blatas
sa, nol un blehan na. Ta totoang nas, mam
Auk bel kus.”
18 Hidi na kon, Abram lakos le daad
seda pait se mana mes dadani nol kai-kai
ina tene kas se Mamre, dadani nol iung
Hebron. Kon un toed batu, le daid man
in tunu-dadung halin todan-lahing AMA
LAMTUA se na.

14

Abram hulung Lot

1 Dedeng na, lahi at aat nakbua. Nas:
Amrafel, laih dale Sinear. Ariok, laih dale
Elasar. Kedarlaomer, laih dale Elam. Nol
Tideal, laih dale Goyim.
2 Dedeng na kon, muik lahi at lim didang
kon nakbua. Laih nas: Bera, laih dale
Sodom. Birsa, laih dale Gomora. Sinab,

laih dale Adema. Semeber, laih dale Seboim. Nol Bela, laih dale Soar. Hidi nam laih at aat tas keng nol laih at lim didang ngas.
3 Laih at lim nas nakbua nol oen soldadu las se hnono Sidim, (man halas ni, oen noken noan Tasi Hmate).
4 In keng na, un peke ka elia: Hmunan nua, laih lim nas todan se laih Kedarlaomer lius taun hngul dua. Mo taun hngul tilu ka kon, oen hangus labang una.
5 Oras le taam laok el taun hngul aat ta ka, laih Kedarlaomer nol un tapans laih tilu las maas nol oen soldadu las. Oen hote-dati le tao tehen ingu-dale tenga. Nas: atuil Refaim se dale Asterot-Karnaim, atuil Susim se dale Ham, atuil Emim se dale Sawe-Kiryataim,
6 nol atuil Hori man in se leten Seir lako lius epe hlaen El Paran suut ta ngas.
7 Hidim bali pait lakos se En Mispat (man halas ni ngala Kades). Hidi nam, oen tao dudus atuil Amalek kas ingu la, nol tao tehen atuil Amori man in daad se dale Haseson-Tamar ras.
8-9 Hidim laih lima las mana-mana oen soldadun nas se hnono Sidim, le lakos hote-dait labang Laih at aat tas.
10 Se hnono na, muik tubu ter mamo. Dedeng oen hote-dait apa ka, laih Sodom nol laih Gomora, nol oen soldadu las haung lalis. Teng deng one la naih taam lakos tubu ter ras dalen. Nol tenga las lail lakos se leten.
11 Tiata laih at aat in nala ngas, laok nuhu-dau nal kai-batu, nol kakaat deng Sodom nol Gomora. Hidi nam oen pait.
12 Se dedeng na, Abram ana Lot daad se Sodom. Kon nam, laih at aat tas daek Lot, le nuhu-dau nal un sa-saa las, nol un atulin nas totoang.
13 Mo muik atuli mes man kuis. Kon un lali lako tek Abram, atuling Ibrani nga, man daad dadani nol kai ina tene-tene kas ne Mamre. Dedeng na, muik atuil Amori mes ngala Mamre. Un pali-kakan nas Eskol nol Aner. Oen nam dil iin mes nol Abram.
14 Dedeng Abram ming noan, atuli las daek nal un palin na ana ka, kon un haman nakbua un atuil in dake, man taan in hote-dati ngas. Oen totoang atuli at 318. Hidi kon oen laok nulut muid laih at aat tas, lakos pes se iung Dan, man katang ne halin suu blai-ahen nua.
15 Se na, Abram bating un atulin nas, le daid buan ila lo. Duman na kon, oen lakos hote-dati nol atuil nas. Hidim Abram nol un atulin nas nulut napiut oen lakos lius se iung Hoba, se kota Damsik halin suu blain na.
16 Kon nam, Abram haup pait Lot nol un atulin nas, nol oen sa-saa las totoang, nol atuli-atuil tenga las kon.

Melkisedek tutnaal Abram. Un daid lahi nol tulu agama deng Ama Lamtua Allah

17 Oras Abram pait deng in hote-dait le tao tehen laih at aat ta ngas, laih Sodom maa sodo-sium Abram se hnono Sawe (man atuli taom noken noan, Hnono Lahi).
18 Dedeng na, Melkisedek daid laih kota Salem.* Nol un kon daid tulu agama deng Ama Lamtua Allah in Lapa Dui Hihidi ka. Un maa, le kil bel Abram ruti nol anggor uin.
19-20 Hidi kon un aa le bel hangun se Abram noan, "Nang le Ama Lamtua Allah in Lapa Dui Hihidi, man koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia ka, bel ku hangun. Naka-halit Ama Lamtua Allah, man hulung ku son, le ku nal deng ku musu las."
Hidi na kon, Abram bating bel Melkisedek op mes deng op hngulu, deng totoang sa-saa man un in nuhu-dau nal pait son nas.
21 Hidi na lam, laih Sodom todan Abram, le tekan noan, "Ama Abram. Sa-saa man ama in nuhu-dau nalas son deng auk musu la ngas, nang le ama palas totoang. Mo auk suma nodan pait auk atulin nas."
22 Abram siut noan, "Ama Lahi. Auk sumpa se Ama Lamtua Allah man Lapa Dui Hihidi ka sila-mata, man koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia,
23 noan, auk kat sa-saa mes lo kon, deng ku sa-saa las. Bung ana teben mes kon, auk boel katan lo. Nini ela lam, ku aa nal lo noan, 'Abram haup hmuki, undeng au.'
24 Auk parlu saa lo. Suma ol man auk atulin nas katan son nam, nangan tuun noan hidi. Nol nang le auk tapang at tilu lias; Aner, Eskol, nol Mamre, kat nal oen nena las."

15

Ama Lamtua Allah nol Abram hid apa

1 Hidi nam, AMA LAMTUA tulu-balang apa ka bel Abram, le tekan noan, "Abram! Ku lii deken. Ta Auk man tiud bel ku deng ku musu las. Nol mam Auk bel ku in hapu tene."
2-3 Mo Abram siut noan, "Eee, Ama Lamtua Allah. Ama Lamtua bel auk mamo nas ela kon no, muik nahin saa lo. Ta auk muik aan le halin pesang bel auk in hua-koet tas lo. Tiata kom le haup pusaak mamo taung in tao saa ka? Bole-bole lam, auk ata in dake Eliasar deng Damsik man haup totoang."

* **14:18** Muik atuil in tana teng tek noan, kota Salem nol kota Yerusalem na mo mes sii.

4 Mo AMA LAMTUA siut noan, “Ela lo!
Ta ku anam ma esa man haup pusaka las,
mo ata na lo.”
5 Kon Un kil puting Abram, hidim tekan
noan, “Olan ku ngat laok bus el apan nua,
le tinang duun nas. Ku kaih nalas se? Mam
ku in hua-koet tas mamon na el duun nas
kon!”
6 Ti Abram sium AMA LAMTUA in teka
ka. Kon AMA LAMTUA noken un noan
atuil in dalen lolo, undeng Abram parsai
se Una.
7 Hidi nam, AMA LAMTUA tupang Un in
aa ka pait noan, “Auk niam, Lamtua Allah.
Auk man kil puting ku son deng iung Ur, ne
dale atuil Kasdim mas. Nol Auk kon man
bel ku dale ni le daid ku dale pusaka.”
8 Mo Abram ketan noan, “Taon elola na
la LAMTUA? Taon elola le halin auk taan
noan, mam dale ni daid auk pusaka ka?”
9 Kon Un siut noan, “Elia! Maa le kit tao
oras mesa, le butu-kil asa man Auk in teka
apin na. Nol nia, ku laok kat hmukit le
bel Au: aus-saip ina mesa, laen ina mesa,
nol lae-blai moko mesa. Oen totoang musti
umur taun tilu. Hidim ku kil taplaeng nol
tiul-tuan mesa, nol hmuktai mesa.”
10 Kon Abram laok kat hmukit nas to-
toang. Hidim un keos le baang bating aus-
sapi la, laen na, nol lae-blai la, daid bila
dua-dua. Hidi nam un tao nakbua sisi las
op dua se dale ka, un nenes halin-halin, le
daid lalan dua. Mo un keteng bating tilu-
kee kas lo.
11 Kon nam tilu-kee in kaa sa-saa hmate
ngas maas le noan kaa sisi las. Mo Abram
nulut soleng one.
12 Nikit lelo la dene tukun nam, Abram
niin nala. Un natloa noan, mitang-mames
sa bua nal una, tiata un lii isi.
13-15 Hidi kon Ama Lamtua Allah tek un
noan,
“Abram! Mam ku nunuil le didiin ku
blalan isi, halas-sam ku mate nol
leko-leko, le oen puan ku nol ba-
banan.
Mo ku in hua-koet tas lakos daid atuil in
laok-maa se atuil didang ingu-dale.
Mam bangsa deng ingu-dale na tao
oen le daid ata, hidim tudan-kidas
le tao sus oen muun isi, didiin taun
ngatus aat.
Mo mam Auk hukung bangsa na.
Hidim Auk kil puting ku in hua-koet
tas deng dale na, nol oen kil hmuki-
pusaka mamo-mamo.✡
16 Mam Auk ator le, ku in hua-koet tas lako
lius bata lima la, man pait maas se
lias.
Halas ni, atuil Amori las daad ne dale
ni dapas. Atuil nias daat, molam
muun isi lo bii.
Eta mam ku upu kia-kaon nas pait
maas se ni son nam, Auk le pake one,
le hukung sii-sakeng atuil Amori las.
Ta se dedeng na lam, oen in daat ta
lai-lisin son.”
17 Nikit duman son kon, suknahkitu lam,
muik nus puit deng ai se hlikan mesa, nol
obor mes kaloe le heo-heon deng siis lalan
dua nas hlala ka.
18 Dedeng na kon, AMA LAMTUA butu-kil
in hida nol Abram. Un tekan noan, “Auk
hida, le mam Auk bel dale ni se ku in hua-
koet tas, kilan deng palun Mesir,* lako lius
se palun Efrat,
19 nol dale atuli-atuil Keni, Kenas, Kad-
mon,
20 Het, Feris, Refaim,
21 Amori, Kana'an, Girgasi nol Yebus.”

16

Hagar nol un ana Ismael

1-3 Dedeng na, Abram pait deng Mesir, le
daad taun hngul son se Kana'an. Un sapa
Sarai haup aan lo bii. Lam Sarai muik ata
bihata mesa, atuil Mesir, ngala Hagar.
Oe mesan na, Sarai aa nol Abram noan,
“Papa! AMA LAMTUA hepat auk maan in
haup ana ki son. Tiata banan dui ka, paap
laok niin nol auk ata kia, le halin nam un
hua bel auk ana.”
Kon Abram tao muid un sapa ka in teka
ka. Hidim Sarai bel Hagar le daid Abram
sapa hmudin.
4 Hidi kon Abram niin nakbuan nol
Hagar, kon nam un behe. Mo dedeng
Hagar taan son noan un behe, kon un
koaok, tiata un ngat Sarai maat halin lo
kon.
5 Tiata Sarai tek Abram noan, “Auk man
bel ku ata na, le daid ku sapam hmudin.
Mo nikit bihatang na taan noan un behe
son kon, un ngat kabaul au. Nias totoang
in kula ki ku! Tiata nang le AMA LAMTUA
man nutus kit duat dasi lia. Halas-sam ku
tanan!”
6 Kon nam Abram siut noan, “Elia! Ku
niam bee hmunan. Mo un nam suma bee
hmudin tuun. Tiata ku man muik hak le
ator una. Ku le tao saa nol una lam, na
ne ku!” Hidi kon Sarai siut-saet tuun nol
Hagar, tiata un haung lali.
7 Un lali lako se epe hlaen mesa. Kon
AMA LAMTUA ima-ii mes deng sorga, maa
tutnalan se dadani ui mata mesa, se lalan
in laok bus el Sur ra.

✡ **15:13-15** Dehet deng Aan in Nutus sas 7:6-7 tamlom palun Nil fanga suu halin leol-saken na.

* **15:18** Palun Mesir ra na mo bet palun Misraim in se Sinai ka,

8 Ima-ii na tekan noan, “Hoe Hagar,
Sarai ata! Tasao le ku mo ni lia? Ku deng
ol maa, nol ku le lako bus el ola ka?”
Kon un siut noan, “Auk laling nang
soleng auk bi-lahing nga.”
9 Kon AMA LAMTUA ima-ii la hanet un
noan, “Elia! Banan dui ka ku pait lako se
ku bi-lahim mua. Un tao ku elol tuun kon
no, ku sium tuun.
10 Ku lii deken. Ta mam Auk bel ku in
hua-koet tas le mamo, didiin atuli li kaih
nal oen mamon na lo.
11 Halas ni ku behe. Nesang lo ka kam,
ku hua tana-ana biklobe mesa. Ku musti
ngali un ngala *Ismael*, (ngaal na lin na
banansila el dais Ibranin mesa, man muik
nahin noan, ‘Ama Lamtua ming’), undeng
Un ming ku in lilu ka son.
12 Mo eta tana-ana na tene maa kam, un
nuli katang nol un pail-kakan nas. Undeng
un banansila el ahloet huin, man dai ming
le atuli pekot un lo ka. Asii tukun kon un
labang. Nol atuli li totoang hobalin labang
una.”
13 Ming hidi ela kon, Hagar nangan se
un dalen na noan, “Auk net AMA LAMTUA,
man doha-tinang au ka son.” Tukun nam
un noken Ama Lamtua nini ngala noan,
“Lamtua in paiduil au.”
14 Undeng na le, atuli las ngali ui mata
na *Beer Lahai Roi*, man nahin na noan, “ui
mata deng Atuling man in nuli, man papa-
paiduil au.” Maan ni ne iung Kades nol
iung Beret hlala. Ui mata na muik nabael
maa lius leol nia.
15 Hidi na kon, Hagar pait. Kon un
hua ana biklobe mesa. Abram ngali ngala
Ismael.
16 Oras Hagar hua Ismael la, Abram
umur taun buk palu beas eneng son.

17

Ama Lamtua butu-kil in hida nol Abram nini in sunat

1 Nikit Abram umur taun buk sipa beas
sipa kon, AMA LAMTUA maa tulu-balang
Un apa ka bel Abram. Un tekan noan, “Auk
niam Lamtua Allah man in Kuasa Dudui
ka. Ku musti muid napiut Auk in koma-
koma ngas, nol nuil lolo-lolo.
2 Auk le butu-kil in hida nol ku, nol tao
ku in hua-koet tas le daid mamo lai-lisi.”
3 Kon Abram hai buku ka le bubu sila
ka lako pes dale. Ama Lamtua Allah tek
napiut noan,
4-5 “Auk in hid ku ki elia: mam ku
daid upu kia-kaons deng bangsa mamo isi.
Undeng na, tiata ku ngalam ma *Abram* lo
ka, (man nahin na noan, ‘aam man ngala
ka lali’), molam *Abraham* (man nahin na
noan, ‘upu kia-kaons deng bangsa mamo’).
6 Mam Auk bel ku in hua-koet tas le
mamo taplaeng lai-lisin. Nol mam Auk kon
bangun-pii bangsa mamo deng one, nol
nikit lahi mamo deng in hua-koet nas.
7 Auk kil dididi Auk in hida ni napiut nol
ku, nol ku in hua-koet tas. In hida ni hidi
nutus taan lo, ta Auk niam mo, ku nol ku
in hua-koet tas Lamtuan Allah.
8 Dale Kana'an ni totoang mam Auk bel
kun, nol ku in hua-koet tas. Halas ni ku
suma daad tahang tukun se nia. Mo ku in
hua-koet tas man haup dale Kana'an lako
lius didiin son na. Nol mam Auk kon daid
oen Lamtuan Allah.
9-10 Mo ku nol ku in hua-koet tas, musti
kil napiut in hida ni didi-didi. Biklobe las
totoang musti sunat.
11-13 Kilan deng leol nia, eta biklobe li
umur lelo paul son nam, musti sunat. Ku
nenan nas, ku atuil in dake ngas totoang,
nol ata man ku sos nalas son deng nusa
didang ngas kon, totoang musti sunat.
Sunat ta man daid tada noan, kit duat in
hid apa ka napin didi, ne mi apan nas.
14 Bikloeb ol man sunat lo kam, un taam
baab ne Auk in hida ni lo, nol tama le daid
Auk atulin lo.”
15 Hidi nam, Ama Lamtua Allah tek
napiut pait noan, “Deng leol nia, ku boel
noken ku sapam ma *Sarai* lo ka, molam
noken tuun noan *Sara*.
16 Mam Auk bel hangun mamo-mamo se
Sara, le hua bel ku tana-ana biklobe mesa.
Baktetebes ela! Mam Sara daid upu kia-
kaons deng bangsa mamo. Nol mam Auk
nikit lahi mamo deng un in hua-koet tas.”
17 Abraham hai buku ka le bubu sila ka
lako pes se dale nabale. Mo se un dalen na
lam un mali. Un nangan noan, “Bikloeb
blalan isi son man umur taun ngatus el
au lia ki, taon elol le haup aan pait tia?
Nol Sara blalan isi son kon, umur taun buk
sipa, lam taon elol le un hua nabale lia?”
18 Kon un tek Ama Lamtua noan, “Lam-
tua, nang le Ismael man haup auk pusakan
nias tuun tia kon, sa-saa lo.”
19 Mo Ama Lamtua Allah siut noan, “Loo!
Mam ku sapam Sara hua ana biklobe mesa.
Ku ngali un ngala ka *Isak*. Auk in hida ki
nahi lako se una, nol un in hua-koet tas
lako lius didiin hidi nutus taan lo.
20 Auk kon ming asa man ku in nodan
taung Ismael la son. Tiata Auk kon belen
hangun, nol Auk bel taplaeng un in hua-
koet tas le daid mamo. Mam muik kaka-
ama hngul dua putis deng un in hua-koet
tas. Nol mam un in hua-koet tas daid
bangsa tene mesa.
21 Ela kon no, Auk in hida ki butu-kil didi
nol ku anam Isak ka sii. Suklisu nataka le
oras nia, lam Sara hua una.”

22 Aa hidi ela kon, Ama Lamtua Allah
nang Abraham se maan na.
23-27 Kilan deng leol neot na kon, Abra-
ham muid Ama Lamtua Allah in leka ka
meman. Kon un sunat. Hidim un sunat
Ismael, nol totoang bikloeb in se un uma
dalen na ngas. Un kon sunat ata biklobe
las totoang. Dedeng na, Abraham umur
taun buk sipa beas sipa son, nol Ismael
umur taun hngul tilu.

18

Atuli at tiul maas tutnaal nol Abraham

1 Oe mesa na, se dedeng Abraham daad
dadani nol kai ina tene-tene in se Mamre
ngas. AMA LAMTUA maa tulu-balang apa
ka bel un se la. Un dehet ta elia: Leol na
otot isi, tiata Abraham daad nuting angin
se un hlepe la hnitan na.
2 Kon Abraham nikit sila ka lam, un ngat
net atuli at tiul dil se kakatang buit. Tiata
un lail laba-laba laok sod one. Un hai buku
ka,
3 hidim tekas noan, "Ama-ama me! Eta
bole lam amas tuil nanapat se auk hlepe li
le. Niun ui mosa tuun kon banan.
4 Amas teen in kae se kai fuun nia.
Tahang le tana-anang ngas kat ui halin
maa boe bel amas iin nas.
5 Le auk laok mana bel amas in kaa,
halin haup in tes bubuit, maa liam amas
laok napiut. Ta auk daleng kolo isi, in haup
dola le tutan-lau amas."

Hidi kon oen siut noan, "Na banan.
Nodan mamo. Kaim tuli."

6 Hidi kon Abraham lail lako un hlepe
la, le tek Sara noan, "Hlapat! Kat tarigu in
banan dui ngas sak mesa, le daek ruti."*
7 Hidim un lail lako se un aus-sapi luas,
le huil nal aus ana aap banan mesa. Hidi
kon tadu un ata ka le keo aus na, le hos un
sisin na.
8 Hidim Abraham lako kat susu, keju, nol
siis man halas-sam in hos hidi na, le kil
bel atuil balu in maang nas. Oras oen kaa
la, Abraham dil se kai fuun na le tutan-lau
one.
9 Kon oen ketan un noan, "Abraham! Ku
sapam Sara ne ola ka?"

Un siut noan, "Ne hlepe lu dale."

10 Kon at mes deng atuil at tiul nas tek
noan, "Nataka le taun in maa kua lam,
Auk pait maang. Dedeng na lam, ku sapam
Sara hua ana biklobe mes son."

Oras oen in aa ela ka, Sara ming deng
hnita klupu ka.
11 Dedeng na, Abraham nol Sara meman
blalan isi son, nol Sara kon haup bulan lo
son.
12 Ming oen in aa ela ka kon, Sara mail se
un dalen na. Nol un nangan noan, "Inah!
Auk blalan son, nol auk sapang nga kon
blalan isi son elia lam, taon elola le kaim
tao el atuil in saap babalu ka, halin nuting
aan pait tia?"
13 AMA LAMTUA keket Abraham noan,
"Tasao le Sara mali lia? Un nangan noan
Auk in aa ni daid lo, undeng un blalan son
na te?
14 Auk niam AMA LAMTUA! Muik tahan
saa mes lo kon man Auk daek nalan lo ka
lo! Nangan babanan ne! Mam eta Auk pait
maang se iang taun in maa kua lam, Sara
hua nal tana-ana biklobeng mes son."
15 Ming ela kon, Sara lii. Hidim un kaen
noan, "Auk mail loo."

Mo Ama Lamtua siut noan, "Apin me-
man ku mail baktebes."

Abraham hanet Ama Lamtua le hukung atuil Sodom mas deken

16 Hidi kon atuil at tiul nas, bok lakos el
kota Sodom. Kon Abraham nolas laok saos
se lalan hlala. Se na lam, oen ngat haup
kota Sodom.
17 Kon AMA LAMTUA nangan se Un
dalen na noan, "Banan dui ka Auk tek
nuting Abraham noan, Auk le tao didaan
kota Sodom.
18 Ta Abraham in hua-koet tas mamo
taplaeng, le daid bangsa tene man muun
isi. Nol mam un kon daid hangun bel
totoang bangsa in se apan-kloma kia ngas.
19 Auk huil nal un son, le tui un anan nas,
nol atuil didang ngas kon, le muid napiut
AMA LAMTUA lalan na, nuil lolo-lolo, nol
nole taan lo. Eta oen tao ela lam, Auk in
hida nol Abraham ma, Auk taon le dadi."
20 Kon AMA LAMTUA tek Abraham noan,
"Elia! Auk ming atuli mamo son, bisat
isi nol atuil deng kota Sodom nol Gomora.
Oen in daat ta lai-lisin son.
21 Tiata Auk niu laok tinang esang, le
totoang man Auk in ming son nas, ela
baktebes tam lo ka. Etan lo kam, Auk musti
tana."
22 AMA LAMTUA aa mamaus nol Abra-
ham mam, atuil at dua las laok napiut bus
el kota Sodom.
23 Abraham lako dadani nol Ama Lamtua
hidim hanet noan, "Elola? Ama le tao
didaan atuil banan nas leo-leo nol atuil
daat tas se?
24 Eta muik atuil banan at buk lim se
kota na dalen nam, Ama le tao didaan
oen totoang nabale le? Tamlom Ama tao
didaan kota na lo, undeng one la.
25 Ama, ela deken! Ta tamlom atuil
banan nas kon mates, undeng Ama in le

* **18:6** Dais Ibranin na dul noan, 'kat tarigu *seah* tilu'. Seah tiul na, tatai nol tarigu sak mesa (na kilu 20-25).

tao didaan atuil daat tas sa la. Ama man daid Atuil in nutus se apan-dapa kua nol apan-kloma kia. Nol Ama esa kon taan son noan in ela ka tom lo."

26 AMA LAMTUA siut noan, "Eta Auk haup atuil banan at buk lim se kota Sodom mam, Auk hukung kota na lo, undeng one."

27 Kon Abraham tek pait noan, "Ama! Nodan ampong, eta bole lam auk aa bubuit pait. Auk niam suma atuil ngengo man taan saa lo.

28 Eta noan atuil banan lius at buk lim lo, le suma at buk aat beas lima siis sam, elola? Dabun at lim siis kon, Ama le tao didaan kota na nabale le?"

Ama Lamtua siut noan, "Eta Auk haup atuil banan at buk aat beas lima se kota na lam, Auk tao didaan kota na lo."

29 Hidim Abraham hanet pait noan, "Eta suma at buk aat siis sam, elola la Ama?"

Kon Un siut noan, "Eta Auk haup at buk aat tam, Auk hukung oen lo."

30 Abraham hanet napiut pait noan, "Ama komali deken, mo eta noan atuil banan suma at buk tiul siis sam, elola la?"

Ama Lamtua siut noan, "Eta Auk haup at buk tilu lam, Auk hukung oen lo."

31 Hidim Abraham niung pait noan, "Ama komali deken, eta auk ketan bubuit pait. Eta haup atuli at buk dua siis sam, elola la?"

Un siut pait noan, "Eta noan Auk haup at buk dua siis sam, Auk tao didaan kota na lo."

32 Kon in puis sa, Abraham ketan noan, "Ama, Auk keket bubuit oe mes pait, mo komali nol auk deken. Elola etan noan haup atuil banan at hngul siis sa?"

Kon Un siut noan, "Eta Auk haup atuil banan at hngul se na lam, Auk tao didaan kota na lo."

33 Aa nol apa hidi ela kon, AMA LAMTUA laok napiut, mo Abraham pait.

19

Atuil Sodom mas in daat ta

1 Oras na Ama Lamtua dehet nabael nol Abraham, mo Un ima-ii at duas las lakos napiut kota Sodom. Oen lius se uas sam, lelo la le dene son. Dedeng na, Lot daad nabael se kota la hnita tene ka.* Ngat net atuil at dua nas kon, un laok sod one. Hidim un hai buku ka, le suda se oen duas silan.

2 Un tekas noan, "Amam me! Maa le tuil tahang se auk uma li le. Nang le amas boe iin, hidim ninim se nia. Tahang le ola oskaong bii le lam, amas laok napiut."

Mo oen siut noan, "Nodan mamo. Mo boel kukaum nol kaim deken! Nang le kaim ninim se kota li dale epe ki tuun."

3 Mo Lot hanet oen tutungus didiin oen tade le lakos tahang se un uma. Kon Lot hopong ruti, nol mana mija la, le oen kaaniun leo-leo.

4 Kaa hidi le atuil balu in maang nas laok ninis lo bii kam, bikloeb Sodom mas tuanana totoang maas dil pukiu Lot uma la.

5 Oen kidu-ahan mumuun le tek Lot noan, "Hoe Lot! Bikloeb dua apin nas ne olas sa? Puting bel kamis maa, ta kaim le niin nolas!"

6 Kon Lot puti, hidim hep hnita ka.

7 Un tekas noan, "Kaka-pali me! Mi tao dadaat nol auk atulin nias ela deken.

8 Olan mi hii napat le! Auk anang bihata at dua. Oen haat-ana nabale. Nang le auk bel mi oen duas. Mi le tao saa nol one lam, ne mia. Mo sadi mi boel tao saa nol auk atulin nias deken, ta muid kit hadat tia lam, auk musti doh oen nol babanan."

9 Mo atuil Sodom mas kidu-ahan le tek noan, "Ku boel maa kutang se ni deken! Ta ku nia mo atuil in laok-maa se maan ni tukun. Ku atuil likun, tiata ku muik hak le ator kaim lo. Banan dui ka ku modat deng ni tia. Eta lo kam kaim tao ku muun dui deng atuil at dua nas." Hidim oen hutun soleng Lot, kon oen leo-leo laok tuil hnita ka, le noan tao dudus hnita na.

10 Mo atuil at dua nas doong iman nas le pel tamang Lot lako uma dalen, hidim oen hkaen tele hnita ka.

11 Hidi nam oen duas tao tedo atuil Sodom mas matan nas, didiin oen mamemames le nuting hnita ka, mo hapun lo.

Ama Lamtua tao puting Lot deng kota Sodom

12-13 Hidi kon atuil at dua nas aa nol Lot noan, "Lot! AMA LAMTUA taan atuliatuil in se kota ni ngias in daat ta son. Tiata Un lok kaim maam, le tao dudusdidaa totoang kota nia. Tiata ku muik pailkakans didang nabael pait ne kota nia tam lo ka? Eta muik aan biklobe, tam aan bihata, tam ana-manhiu, tamlom sii tuun kon, laok pel puting oen deng kota ni tia!"

14 Kon Lot laok tutnaal tana muda dua man le daid un manhiun nas, hidim tekas noan, "Hii babanan ne! Nol nia mi putim laba-laba deng kota ni tia, ta AMA LAMTUA le tao didaan kota nia!" Mo oen bali le Lot suma aa hanit tukun.

15 Ola oskaong bii kon, Ama Lamtua imaii at dua nas dising Lot, le halin Lot putis laba-laba tia. Oen tek noan, "Lot! Hangu tia! Pel ku sapam ma, nol mi anam bihata

* **19:1** Hmunan-hmunan nua lam, kota la hnita na daid atuli-atuil blalan nas maan in daad le nehan dasi. Taom oen aa nol apa se na.

las duas, le lalim nol ni tia. Nang soleng kota ni tia. Eta lo kam mi matem mosa-mosa, nol daid ahum leo-leo nol kota nia."
16 Mo Lot pailius nabale. Molota AMA LAMTUA le bel slamat una. Undeng na le atuil at dua nas kil Lot, un sapa ka, nol un anan bihata las duas se iman nas, le pel puting deng kota na.
17 Kon at mes deng atuil at dua nas lek noan, "Lail mumuun le nuting in nuli tia! Boel lis laok bus el klupu lu deken! Boel tenem se hnonon nas deken! Lail napiut lakom el leten nuas, le halin nam mi matem deken!"
18 Mo Lot situn noan, "Idaa Ama! Ela deken!
19 Amas meman baktebes tulung le bel slamat kaim son. Mo leten nuas katang isi! Tamlom mo kaim lius se uang bii, mo in daat tas nulut haup kaim se lalan hlala son na.
20 Ama, ngat le. Muik iung ana mes katang deng ni lo. Iung na ana blutu tuun nol muik nahin saa lo. Etan ama tade kam, nang le kaim lail lakom uam tuun."
21 Kon un siut noan, "Elam, laok tia! Ta mam auk tao didaan iung na lo.
22 Tiata nol nia, mi lail laba-laba lakom uam tia! Ta auk tao sa-saa lo, eta mi lakom lius se luam lo bii." Kilan deng dedeng na, atuli las ngali iung na *Soar*, man nahin na noan 'blutu'.

Kota Sodom nol Gomora ai kaa nuli

23 Lelo le sake kam, Lot lakos lius se Soar son.
24 Nahkiut tuun nam, AMA LAMTUA boho ai nol blirang le kaloe niu deng apan nu laok kaa nuli kota Sodom nol Gomora.
25 AMA LAMTUA tao dudus-didaa hidi totoang kota na nol ingu-iung in se dale na ngas, nol totoang in nuil se na ngas: atuli, hmukit nol in mula-hai ngas totoang.
26 Oras oen lalis sa, Lot sapa ka lis lako bus el klupu. Tiata nahkitu lam, un dadi hdin sila.
27 Ola oskaong bii kon, Abraham lako pait se maan lahin un dil le hanet AMA LAMTUA ka.
28 Hidim un ngat niu lako bus el Sodom nol Gomora, nol hnono nas totoang. Un ngat tam se ola-ol tuun, nus sa buan-buan saek lako bus el apan-dapa. Undeng ai la kaa nuli totoang.
29 Ama Lamtua Allah tulung Lot le puti deng maan in tom hukung na, se oras Un in tao dudus-didaa kota-kota na ngas. Undeng Un nangan Un in hida man Un butu-kilan nol Abraham son na.

Lot nol un anan bihata las

30 Dedeng na, Lot lii in daad napiut se iung Soar. Undeng na le un nol anan bihaat at duas las, lakos seda se leten. Hidim oen daad se liang bolo mes dalen.
31 Oe mesan na, un ana bihaat hmunan na aa nol un palin na noan, "Adi! Se maan nia lam, muik biklobe mes lo kon man maa saap nol kita. Nol nesang lo ka kam, kit aman ni blalan keko lako, nol ela lam un haup aan pait lo ka.
32 Tiata banan dui ka kit ninung ama le mahu. Hidim kit niin nolan, le halin nam kit tupang napiut ama in hua-koet tas."
33 Kon duman na, oen ninung ama ka anggor didiin mahu. Hidim ana bihaat hmunan na laok niin nol un ama ka. Mo blalan na mahu isi, tiata un taan un in niin nol ana bihata la ka lo.
34 Ola ka kon, kaka la tek un palin na noan, "Adi! Sian auk niin nol ama son. Duman ni ku lolen. Kit ninung mahu un pait, hidim ku taam laok niin nol una. Nini ela lam, kit duat leo-leo haup nal ana, le tupang kit aman si in hua-koet ta."
35 Duman na kon, oen ninung oen aman na le mahu pait. Hidim ana hmudin na taam lako niin nol un ama ka lolen. Mo blalan na mahu isi son, tiata un taan dadale lo noan un niin nol un ana bihata la son.
36 Tiata ela kon, oen duas behes, undeng niin nol oen amans in hua ka esa.
37 Hidi kon ana hmunan na hua ana biklobe mesa. Un ngali ngala *Moab* (Moab lin na tatai el dais Ibranin mesa, man nahin na noan 'maa deng ama'). Un man daid atuil Moab pas upu kia-kaons maa pes leol neot nia.
38 Ana hmudin na kon hua nal ana biklobe mesa. Un ngali ngala *Ben Ami* (man nahin na noan, 'aan deng auk nen esa ngas'). Un nam daid atuil Amon nas upu kia-kaons.†

20

Abraham nole lahing Abimelek ka

1 Hidi nam, Abraham lako seda se Mamre, ne dale Negeb halin loet-ahen na le daad se iung Kades nol iung Syur hlala ka. Mo nesang lo kon, un lako seda pait se iung Gerar.
2 Kon un tek atuli-atuil se na ngas noan, Sara na mo un palin. Undeng na le Abimelek, lahing Gerar ra lok un atulin nas, le laok taam nodan Sara, hidim nolan lako se lahing nga um lahi la.
3 Duman mesan na kon, Ama Lamtua Allah tulu Un apa ka bel lahing nga se in

† **19:38** Lius se leol hmudin nam, atuil Moab nol atuil Amon nas tao sus atuil Israel las tutungus.

natloa dalen. Un tek noan, “Ku le mate son nia! Lole ku kat atuli sapa kam.”

4-5 Mo Abimelek siut noan, “Ama Lamtua! Auk huud tahan bihatang na lo bii. Nol auk kon kula lo. Abraham esa man teka noan bihatang na un palin. Nol bihatang na kon hao muid ela. Undeng na le auk tadu atuli laok kat un nol auk daleng ngi in niu. Tiata Ama Lamtua bel kula auk deken!”

6 Kon Ama Lamtua siut noan, “Meman Auk taan noan ku dalem ma niu. Nol Auk man tahang, le halin ku huud bihatang na deken le. Nini ela lam, ku tao kula saol Auk lo.

7 Nol nia, ku tunang pait bihatang na lako un sapa ku tia. Ta un sapa ka na mo, Auk mee-baha. Tiata ku laok nodan una, le kohe-kanas bel ku, halin nam ku mate deken. Mo eta noan ku bel pait bihatang na lo kam, nangan ni banabanan! Ta mam ku, nol ku atulim mas matem totoang.”

8 Ola oskaong bii kon, lahing nga haman un atulin in dakeng ngas totoang, le nahdehes un in natloa ka. Kon oen totoang lii.

9 Hidi kon lahing nga haman Abraham le ketan noan, “Auk tao kula ku saa la, le ku tao nahu au, nol auk hutun nias eli lia? Ku boel tao dais in banan lo eli deken.

10 Ku nangan elol le didiin ku tao eli lia?”

11 Kon Abraham siut noan, “Ama lahi! Auk bali noan mi totoang niam atuil in taan Ama Lamtua Allah lo. Tiata taon elola ko bet muik atuli in le keo tele au, halin kat nal auk sapang ngia.

12 Meman auk in teka na baktetebes ela, noan un nam mo auk paling. Ta kaim duam niam aman mesa, mo inan bakisan. Undeng na le kaim kat apa le daid sapaana.

13 Tiata dedeng Ama Lamtua Allah tadu kaim lakom heon-heon na, auk tek auk sapang nga noan, ‘Eta kit laok se ola-ola, le atuli ketan kit duat in nuil nol apa ki elola, nol eta ku namnau au lam, siut tuun noan kit duat niam bata-blane.’ ”

14-16 Kon nam lahing Abimelek bel pait Sara. Hidim un tek Sara noan, “Nol nia auk baen bel ku kakam ma duit muti lihu mesa, le daid tada noan, auk daek kulasala saol ku lo. Nol nang le halin atuli las totoang taan ela!”

Hidim lahing nga tek Abraham noan, “Abraham! Auk nusa ki holsai bating ku. Ku le laok daad se ola tukun kon, bole.” Hidi nam un bel Abraham aus-sapi, laen nol lae-blai. Un kon belen ata biklobe nol ata bihata.

17-18 Se dedeng Abimelek nuhu-dau nal Abraham sapa ka ka, AMA LAMTUA tung kele maan in hua ana deng totoang bihaat in daad se Abimelek dale in prenta ka. Mo nikit lahing nga bel pait Sara lako se un sapa ka kon, Abraham kohe-kanas se Ama Lamtua le sai pait bihata-bihata las maan in hua ana ka. Kon oen haup in hua pait.

21

Sara hua Isak bel Abraham

1-7 Hidi na kon, AMA LAMTUA niung hangun bel Sara, muid Un in hida ka. Abraham blalan son, mo Sara kon behe. Dedeng un mana le hua ana ka ka, Abraham umur taon ngatus. Ti tom nol oras sa kon, Sara hua ana biklobe mesa. Ta Abraham ngali ngala, *Isak* (man nahin na noan ‘un mali’).

Hidim Sara kon tek noan, “Ama Lamtua Allah bel auk le mali, undeng halas-sam auk daleng kolo. Atuli las nangan noan taon elola ko auk haup aan se leol blalan eli lo ka. Molota, auk sapa-biklobeng ngi blalan isi son, mo auk hua nal belen nabale. Tiata asii tuun ming dehet nia lam, oen mail leo-leo nol auk kon.”

Dedeng Isak umur lelo palu la, Abraham sunat una, muid Ama Lamtua Allah in leka ka.

Hagar nol Ismael tom in nulut

8 Kon nam Isak tene keko lako. Dedeng le soel una ka, Abraham tao fesat tene.

9-10 Oe mesan na, Sara net Abraham sapa hmudin Hagar, ana Ismael, taan in kusukus Isak sii. Ngat net ela kon, Sara tek un sapa ka noan, “Papa! Nulut ata in deng Mesir na nol un ana ka! Ta auk kom tana-ana deng ata na in haup baab hmukipusaka lo. Suma auk anang Isak sii, man musti haup totoang.”

11 Ming Sara in tek ela ka kon, Abraham nangan nam banan lo, undeng Ismael na mo un ana kon.

12 Mo Ama Lamtua Allah tek Abraham noan, “Abraham! Ku boel nangan ku sapam hmudin na nol ana ka deken. Muid Sara in koma ka tukun, undeng mam ku haup in hitu-hoen man Auk in hid son na deng Isak.

13 Mo Auk kon bel hangun se ku sapam hmudin na ana ka, undeng un nam kon ku anam esa. Mam un in hua-koet tas kon daid bangsa mesa.”

14 Ola oskaong mitang bii kon, Abraham mana bel Hagar ngae in kaa se lalan, nol tai bel un ana ka ui botor mes se un adu ka. Hidim un sao bihatang na nol ana Ismael le oen duas bok lakos deng maan na. Kon

nam oen duas laok papmes epe in dani nol Beer Syeba ka.*
15 Nikit oen duas ui in ninu ka hidi son
kon, Hagar nang un ana ka se kai ana mes
fuun.
16 Un nangan se un dalen na noan, "Auk
tahang nal in tinang tana-ana ni in le mate
ki lo son." Kon un hoen apa ka le lako daad
kakatang, nataka le katang deng un ana ka
meter buk lima. Hidim un lilu mumuun.
17 Ama Lamtua Allah kon ming Ismael
fala in lilu ka. Kon Un ima-ii deng sorga
haman tek Hagar noan, "Hagar! Tasao le
ku dalem ma iil isi ela lia? Lii deken, ta
Ama Lamtua ming tana-ana na in lilu ka
son.
18 Haung tia, le laok ngat una. Tao teken
un dalen na, ta mam Auk le bel un in hua-
koet tas daid bangsa in muun isi mesa."
19 Hidi kon Ama Lamtua Allah tao Hagar
mata ka le langa, tiata un ngat net ui in
kali mes se la. Kon nam un laok nisi ui se
botor ra, le nolan laok ninung un ana ka.
20-21 Hidi nam Ismael nol un ina ka, daad
se epe hlaen Paran. Un tene maa kon, un
daid atuil in hmeon tana isi. Hidi na kon,
un ina ka tapa, le saap nol tana-bihatang
Mesir mesa. Totoang nias dadi, undeng
Ama Lamtua Allah leo-leo nol Ismael.

Abraham nol Abimelek nikit in hida se Beer Syeba

22 Dedeng na, lahing Abimelek nol un
meo mes ngala Fikol, lakos tutnaal Abra-
ham. Lahing na aa noan, "Abraham! Kaim
taan son noan Ama Lamtua Allah leo-leo
nol ku. Undeng na le ku daek saa tukun
kon totoang nas dadis.
23 Tiata nol nia, auk nodan le ku nikit
sumpa se Ama Lamtua Allah sila noan,
mam ku nole-lilung au nol auk ana-upung
ngias lo. Undeng auk daek banan saol ku
son, tiata ku kon musti daek banan saol au,
nol auk nusa kia."
24 Kon Abraham siut noan, "Hao! Auk
sumpa."
25 Mo hidi na kon, Abraham lapur lahing
nga noan, "Ama lahi atulin nas nuu lai-niin
auk ui mata in kali mesa."
26 Ming ela kon lahing nga siut noan,
"Saah! Auk halas-sam ming dais nia.
Tasao le ama tek deng hmunan nu lo kia?
Taan le asii in dake nia lam, auk tanan lo."
27-28 Kon nam Abraham nol Abimelek
but apa in hida. Abraham daek aus-sapi
nol lae-blai le bel lahing nga. Hidim un
huil puting taplaeng lae-blai heteng itu.
29 Kon lahing nga ketan un noan, "Tasao
le ku tao ela lia?"
30 Kon Abraham tekan noan, "Ama lahi
sium lae-blai heteng iut nias, le daid tada
noan, ama lahi hao noan auk man kali ui
mata nia."
31 Undeng oen duas nikit in hida se na
son, tiata oen ngali maan na *Beer Syeba*.
Un nahin na noan, 'Ui in hida'.†
32 Oen nikit in sumpa hidi kon lahing
Abimelek nol un meo la pait lakos oen
nusa ka, nusa Filistin.
33 Hidi nam, Abraham mul kai
tamareska‡ mes se Beer Syeba. Kilan
deng dedeng na, kai ina na daid taad bel
Abraham, le se maan na un todan-lahing
AMA LAMTUA man in Nuli Hidi Nutus
Taan lo ka.
34 Hidi kon Abraham daad tahang ne-
sang se atuil Filistin nas dale ka.

22

Ama Lamtua tadu Abraham le tao Isak daid in tunu-dadung

(Matius 3:17; 17:5; Markus 1:11; 9:7; Lukas 3:22; 9:35; Petrus dua la 1:17)

1 Nesang isi lo kon, Ama Lamtua sukat
naan Abraham, le un hii-ming se Ama
Lamtua tam lo ka. Ama Lamtua haman
un noan, "Abraham!"
Kon un siut noan, "Iya Lamtua."
2 Ama Lamtua Allah lokan noan, "Hii
babanan ne! Ku kat ku anam siing man
ku in namnau isi ka. Kil nolan lako se dale
Moria, le taon daid in tunu-dadung bel Au.
Lius se uam le lam Auk tulu bel ku mana
la, se leten mes dapa."
3 Kon ola ka oskaong bii, Abraham dait
kai in suni, hidim un but kai las le sakeng
se un keledai mes dapa. Hidim un nol Isak
nol un ata kas at dua bok lakos el maan
Ama Lamtua in tek un son na.
4 Oen lako-laok kon, bingin dua ka lam,
Abraham ngat net mana la deng katang.
5 Kon un tek ata kas duas noan, "Mi
duam dadam tahang se ni nol keledai lia
le! Auk nol auk anang ngi le saek lakong se
dapa nua, le todan-lahing se Ama Lamtua.
Hidim nam kaim pait mam se ni pait."
6 Kon Abraham kat kai in suni nas le
todan sakeng laok se Isak adu ka. Mo un
esa man kil tudi nol ai se kai mesa. Dedeng
oen duas in saek lakos leo-leo ka,

* **21:14** Ui botor ra se dais Ibranin nam noan, botor ra daken nini hmukit bulang. Dedeng na Ismael umur taun hngul aat lisi. Ngat se Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka pake 16:16; 21:5, 8. † **21:31** Se dais Ibranin nam, Beer Syeba la muik nahin mamo. El 'Ui in mole-dame', 'Ui in ulat banan', 'Ui itu', tamlom 'Ui sumpa'. ‡ **21:33** Kai ina *tamareska* muik ne kita li lo (halin leol-saken ni lo). Kai ina na nuli se dale tuu, mo un klehen na hbubat tutungus. Un klaput ta dolo taam blatas se dale ka dalen. Taom laen nas kaa un klehen na.

7 Isak haman un ama ka noan, “Papa!”
Abraham situn noan, “Tasao ka Isak?”
Kon nam Isak keket noan, “Papa. Kit le
tuun in tunu-dadung son nia. Muik kai nol
ai son. Mo lae-blai ana man kit pake le
daid in todan-lahing ngi ne ola ka?”
8 Kon Abraham situn noan, “Mam Ama
Lamtua Allah esa man bel Un lae-blai ana
ka, le daid in tunu-dadung.”
Kon oen duas saek lakos napiut.
9 Oen duas lakos lius se maan man Ama
Lamtua in tek son na, kon Abraham toed
batu, le daid mija in tunu-dadung. Hidim
un tos kai las se batu la dapa. Hidim un but
ana ka, le nene batlengan se kai in suning
nas dapa.
10 Un kat tudi ka, le noan keo un ana ka.
11 Mo suknahkitu lam, AMA LAMTUA
ima-ii la haman un deng apan nu le tekan
noan, “Hoe Abraham! Tahang le!”
Kon un siut noan, “Elola la Ama Lam-
tua!”
12 Kon faal na tek noan, “Ku keo tana-ana
na deken! Tao saa un deken. Halas-sam
Auk tana, noan ku daek muid Ama Lamtua
in koma ka baktetebes. Undeng ku mana
hidi son, le noan bel Ama Lamtua ku anam
beas mes na, le daid in tunu-dadung halin
todan-lahing se Una.”
13 Hidi nam, Abraham ngat net lae-blai
moko mesa, un sulu ka naling se kai ana
mes hlango. Abraham laok kat lae-blai na
meman le tunun, daid in todan-lahing bel
Ama Lamtua Allah, seda un ana ka.
14 Tiata Abraham ngali maan na ngala,
‘mam Ama Lamtua mana bel asa man kit
in parlu ngas.’* Undeng na le, maa pes
leol neot ni kon, atuli las aa noan, “Se AMA
LAMTUA leten na, Un pesang bel asa man
kit in parlu ngas.”
15 Hidi kon Ama Lamtua ima-ii la haman
pait deng apan nu le tek noan,
16 “AMA LAMTUA esa tek noan, ‘Auk
sumpa nini Auk ngalang ngi esa elia: Ku
but hidi bel Auk ku anam siing nga son, le
daid in todan-lahing. Undeng na le
17 Auk bel hangun banan mamo-mamo
se ku, nol ku in hua-koet tas. Mam oen
taplaeng mamo didiin atuli kaih nalas lo.
Oen mamon na banansila el duun in ne
apan nua ngas, nol hlaen in ne tasi suut
tua ngas. Mam ku upu kia-kaon nias, tao
tehen atuil in keng nol one ngas.
18 Deng ku in hua-koet tias, mam bangsa-
bangsa in se apan-kloma ki ngias totoang,
haup hangun, undeng ku muid Auk in leka
ka son.’ ”
19 Hidi nam, Abraham nol un ana Isak
nius pait lakos se un ata kas duas, le
oen leo-leo pait lakos Beer Syeba. Kon
Abraham daad se ua.

Nahor in hua-koet tas

20 Oe mesan na, Abraham ming haup
noan un palin Nahor sapa Milka hua aan
son.
21 Ana hmunan na, ngala Us. Un palin
na, ngala Bus. Hidi nam Kemuel (un nam
mo upu kia-kaon deng atuil Aram mas).
22 Hidim muik Kesed, Haso, Pildas, Yidlaf
nol Betuel.
23 Betuel na mo Ribka ama ka.
24 Mo Nahor kon haup taplaeng ana deng
un bee hmudin in ngaal Reuma ka. Un hua
Teba, Gaham, Tahas nol Maaka.

23

Sara mate kon Abraham puan

1-2 Sara mate kam un umur ra taun
ngatus buk dua beas itu. Dedeng un le
mate ka, Abraham daad se iung Kiryat-
Arba (Hebron), se dale Kana'an. Abraham
lilu muun isi nol melang, le kamusang un
sapa ka in mate ka.
3 Hidim Abraham lako tutnaal nol atuli-
atuil Het tas. Kon un tekas noan,
4 “Ama me. Auk niam suma daad tahang
tukun ne mi hlala kia. Auk muik dale le
puan auk sapang ngi lo. Tiata etan mi tade
kam, hee bel auk mi dale ana tep mesa, le
halin nam auk puan auk sapang ngi se na.”
5 Kon oen siut noan,
6 “Elia ama! Bablaan ni kaim ngat ama
son, banansila el atuil blalan mesa, man
kaim todan baktetebes. Tiata ama huil
tuun, le dale ol man banan dui, man tom
nol ama in koma ka. Kaim sium nol banan
tukun muik in hutun soleng lo.”
7 Kon Abraham hangu dili le suda, le
todan dale lamtua deng atuil Het tas.
8 Hidim un tek noan, “Eta mi sium auk in
nodan apin na lam, auk nodan le mi tulung
aa nol Efron, ama Sobar ana biklobe la.
9 Nodan le eta bole lam, un hee bel auk
un liang nga, ngala Makpela, man ne un
klapa la suut ta ka. Un nodan osa bakun
tukun kon, auk baen. Auk le baen nutus un
osa ka se mi totoang silans, le halin dale na
daid auk nena esa. Auk le taon daid kaim
maan in puan nitu.”
10 Dedeng na, Efron esa daad se na leo-
leo nol atuil Het tas, tiata un kon ming
Abraham in teka na. Kon nam un hangu
dil le siut Abraham se totoang blalan in
daad se na ngas silans, noan,
11 “Ela deken ama. Eli tukun. Auk bel
klaap na nol un liang Makpela la bel ama.
Ama puan ama sapa ka laok se na. Auk sao

* **22:14** Dais Ibranin noan *Yahova Yire*, man nahin na noan ‘mam Ama Lamtua mana bel asa man kit in parlu ngas.’

dale na bel ama se auk atulin nias silans. Nang le oen totoang daid saksi!"

12 Kon nam Abraham suda pait se atuil Het tas silans.

13 Hidim un aa nol Efron noan, "Ela kon banan, mo mi totoang hii napat se auk le. Auk le sos nutus dale na, le halin nam auk puan auk atulin nias se na."

14-15 Kon Efron situn noan, "Dale na osa ka suma duit muti ngatus aat sii! Tasao le kit duat niung-sakeng apa nol duit ana bubuit na lia? Ama laok puan ama sapa ka se la tia."

16 Kon nam, Abraham tade nol dale na osa ka muid Efron in teka ka. Tiata se atuil Het tas silans, man daid saksi se na, Abraham kaih duit muti bila ngatus aat, le hidim un baen Efron.

17-19 Tiata nini ela lam, Abraham haup Efron dale ka, le daid un nena. Dale Makpela na, dani nol Mamre (ne Hebron). Un sos nutus dale na nonool klapa la, nol liang nga, nol kai-kai inang ngas totoang. Blalan-blalan atuil Het tas totoang daid saksi, noan dale na nol isin nas totoang daid Abraham nena son.

Hidi na kon, Abraham laok puan Sara se liang nga, ne dale Kana'an.

20 Nol ela lam, klaap na, nol un liang man hmunan nu daid atuil Het tas dale ka, halas ni daid Abraham nen esa lolen son. Un pake le daid maan in puan nitu.

24

Oen nuting bel Isak bihaat le sapa

1 Abraham umur ra blatas didiin un blalan isi. Nol AMA LAMTUA kon doh un babanan, hidim belen nuil nol liis-lasa.

2-3 Abraham muik atuil in parsai mesa, man dake-mana un hmukin nas totoang. Oe mesan na, Abraham haman una, le tekan noan, "Hii babanan ne! Auk nodan ku le sumpa in mate* nini AMA LAMTUA ngala ka, na Lamtua Allah man koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia ka, noan, ku boel kat tana-bihaat deng atuil Kana'an nias, le neleng daid auk anang Isak sapa deken.

4 Mo ku musti lako se auk dale in dadi kua, se auk pail-kakang nguas. Ku nuting tana-bihata mes se nua, le kil nolan maa bel auk anang ngia, le halin nam daid un sapa."

5 Kon atuling man Abraham in parsai na keket noan, "Banan ama! Mo eta tana-bihatang na dai maa muid se ia lo kam, taon elola la? Eta ela lam, auk musti kil nol ama ana ki laok saap se ua tukun tia tam?"

6 Abraham siut noan, "Ku nangan ba-banan! Taon elola kon, ku boel kil nol auk anang ngi laok se ua lo!

7 Nangan, ta AMA LAMTUA in kil kuasa se apan-dapa kua ka, nol puting auk son deng auk ingu-dale ka, hidim kil nol auk maang pes se dale nia. Un kon butu-kil in hida nol auk son noan, 'Mam Auk bel dale ni totoang se ku in hua-koet tas.' Tiata ku lii-tiud deken. Ku laok tukun. Ta mam Ama Lamtua lok Un ima-ii deng sorga le maa sai lalan bel ku, halin ku tutnaal tana-bihatang, man le daid auk anang ngi sapa ka.

8 Mo etan tana-bihatang na dai muid ku le maa se ia lo kam, ku puti deng in sumpa nia. Taon elol kon, ku boel kil nol auk anang ngi laok se lu deken."

9 Kon ata in parsai na nikit in sumpa nol Abraham noan, mam un daek muid totoang Abraham in koma ngas.

10 Kon nam ata na huil nal unta hngulu. Hidim un sakeng sa-saa leko-banan si-sii laok se unta nas dapas. Halas-sam un bok lako Nahor kota la, kota Mesopotamia.†

11 Tiata un lako lius se kota na kon, un nol un unta las teen in kae ka se kota la suut ta, dani nol ui in kali mesa. Dedeng na, lelo la hat son, tom nol tana-bihata las in laok naus ui se ui in kali na.

12 Kon nam, Abraham ata in parsai na kohe-kanas noan, "LAMTUA man auk tuang Abraham Lamtuan Allah. Tulung sai lalan bel au, le halin nam auk lalan ni haup in banan. Tulu bel auk tuang nga Ama Lamtua dalen banan na, nol nangan un in hid nol auk son na. Tiata nang le halin nam auk tutnaal bihatang in le saap nol Isak ka.

13 Ama Lamtua, auk dil ne ui in kali ki suut tia. Tana-bihaat in deng kota ni ngias maas naus ui se nia.

14 Tiata auk in nodan ni elia: Eta auk aa nol tana-bihata mes noan, 'Baat-ana! Tulung niung ku bliu' ui la le bel auk niun buit le.' Eta un siut noan, 'Maa ninu ama! Nol nang le hidim auk ninung bel ama unta lias kon.' Eta ela lam, na daid tada noan, tana-bihatang na man Ama Lamtua hulin son, le daid Isak sapa! Nol taad in ela ka, man auk tanan noan, Ama Lamtua tulu Ku in banan na son, bel auk tuang Abraham."

Abraham ata ka tutnaal Ribka

15-16 Un kohe-kanas hidi bii kam, tana-bihatang mes maa. Un ngala Ribka. Un

* **24:2-3** Dais Ibranin nam, "Tapa ku imam ma se auk pangang dola kia." Un nahin na noan, sumpa in mate.

† **24:10** Se dais Ibranin nam maan na ngala *Aram-Naharaim.* Halas ni, maan na muik ne Siria suu blain.

na mo Abraham palin Nahor nol un sapa Milka upun. Ribka ama ka, ngala Betuel. Ribka na mo leok isi, nol un kon haat-ana nabale. Maa lius kon un niu laok napiut el ui in kali ka dalen, le nisi un bliu' ui la, hidim saek pait maa.

17 Un sake maa lius se dapa ka kon, Abraham ata ka lail lako el una, le nodan noan, “Baat-ana. Tulung bel auk niun bubuit le.”

18 Kon tana-bihatang na siut noan, “Maa ninu baki.” Hidim un niung un bliu' ui la laba-laba, le bel Abraham ata ka ninu.

19 Niun hidi kon tana-bihatang na tek noan, “Nang le hidi kam auk naus ui le bel baki unta las niun didiin silis.”

20 Hidim un laok doan ui lisin na se hmukit tas maan in ninu ka. Hidi nam un lail niu-saek le naus ui deng ui in kali ka, le ninung unta las totoang didiin silis.

21 Abraham ata ka dil ete tuun, le ngat nakekeon tana-bihatang na in dake ka. Un nanga-nangan noan, “Tana-bihatang man Ama Lamtua in huli ki nia te?”

22 Unta las totoang niun didiin silis. Kon nam, ata na kat ante mea in pake se ilun na, le tain bel tana-bihatang nga, nol un kat lit mea apa mesa, le naen laok se un iman nas duas.‡

23 Hidim un ketan noan, “Baat-ana, ku amam ma ngala asii la? Eta tade kam auk nodan le nining tahang se baat-ana ama ka uma.”

24 Kon tana-bihatang na siut noan, “Auk amang nga ngala Betuel. Auk upung biklobe la ngala Nahor, nol auk upung bihata la, Milka.

25 Se kaim uma lua lam, muik maan in nini nola, le bel bakis totoang. Nol bluan kon mamo, le nalo baki hmukit tias.”

26 Hidi kon ata na suda le todan-lahing se AMA LAMTUA.

27 Un aa noan, “Naka Ama Lamtua! Ta un sai lalan bel auk son, le didiin auk esang tutnaal nol auk tuang Abraham, kaak-palin nas nenan se ni son. Nini ela, Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel auk tuang Abraham son, nol daek un in hid auk ka le daid son.”

28 Hidi nam tana-bihatang na lail pait laba-laba, le nahdeh bel un uma isin nas totoang, deng asa man in daid son na.

29-30 Ribka blanen na, ngala Laban. Nikit un net mea kas nol ming Ribka in dehet ta kon, Laban lail puti laba-laba, le lako tutnaal nol ata man dil nabael nol un unta las dani se ui in kali na ka.

31 Kon nam Laban aa noan, “Baki! AMA LAMTUA pela-noen baki nol boa-blingin maa lius se ia son. Tiata dil se likun ni deken! Maa le laok se kaim uma lua. Kaim muik maan son. In kaa taung baki unta las kon mamo.”

Abraham ata ka taam nodan Ribka

32 Hidi kon Abraham ata ka laok muid Laban, le taam lako se Betuel uma. Hidim Laban nol un nenan nas niung hulung sa-saa man ata na in sakeng se unta las dapa ngas. Hidi nam, oen nol unta nas laok nalos bluan. Oen kon kil ui le halin ata na nol un atulin nas boe iin.

33 Oras oen mana in kaa se mija la ka, ata na tek noan, “Kaim le kaa son nia, mo bel auk dola le auk tek napat dehet mes le.”

Kon Laban siut noan, “Baki dehet tuun lako.”

34 Kon un tekas noan, “Auk nia mo mi upun Abraham ata.

35 AMA LAMTUA bel hangun mamo isi son, bel auk tuang nga, didiin un muik isi. Ama Lamtua belen lil-mea, lil-muti, ata biklobe nol bihata, nol hmukit mamo-mamo, banansila el: aus-sapi, unta, keledai, laen nol lae-blai.

36 Oras auk tuang ngas duas blalan son kon, maam Sara hua bel tuang Abraham tana-ana biklobe mesa. Mam un man sium tuang Abraham pusaka las totoang.

37 Tiata tuang Abraham lok auk le sumpa noan, ‘Ku boel kat tana-bihaat deng Kana'an, le neleng bel auk anang Isak halin sapan deken.

38 Mo ku musti kat tana-bihaat deng auk nenan nas esan, le belen daid un sapa.’

39 Kon auk ketan auk tuang nga noan, ‘Eta tana-bihatang nga dai muid auk lo kam, taon elola la?’

40 Un siut noan, ‘AMA LAMTUA man auk muid Un in koma ka tutungus sa, man mam lok Un ima-ii deng sorga, le maa sai lalan bel ku, halin ku haup tana-bihata mes deng auk nenan esang ngas, le daid auk anang ngi sapa.

41 Mo eta auk nenan nas dai le sao bel tana-bihatang na maa se ni lo kam, ku puti deng in sumpa nia.’

42 Tiata apin auk maang lius se ui in kali kua ka, auk kohe-kanas se auk daleng ngi noan, ‘LAMTUA, man auk tuang Abraham Lamtuan Allah. Tulung sai lalan le halin auk lalan ni haup nahin banan. Nang le auk tutnaal bihatang in le saap nol Isak ka.

43 Ama Lamtua, auk dil ne ui in kali ki suut tia. Tana-bihaat in deng kota dalen nuas maas naus ui mo nia. Tiata auk

‡ **24:22** Dais Ibranin noan ‘ante mea in pake se ilun na ngele na steng syekel (na gram eneng)’. Hidim, lit mea dua nas ngelen na ‘syekel hngulu (tatai nol gram ngatus hngul aat)’. Hmunan nu bihaat Yahudi las taom pake ante lam, se ilun.

nodan elia: Eta auk aa nol tana-bihata mes noan, “Baat-ana, tulung niung ku bliu' ui la le bel auk niun bubuit tia.”

44 Eta un siut noan, “Maa ninu ama! Nang le hidim auk ninung bel ama unta lias kon.” Eta ela lam, na daid tada noan, tana-bihatang na man Ama Lamtua hulin son, le daid auk tuang muda, sapa ka!’

45 Auk kohe-kanas hidi biim, baat-ana Ribka maa lius son, kil nol un bliu' ui la, le naus ui deng ui in kali ka. Nikit un naus ui le saek pait maa bus el dapa ka kon, auk nodan noan, ‘Baat-ana, bel auk niun buit le!’

46 Kon un niung un bliu' ui la laba-laba, le tek noan, ‘Baki! Maa ninu! Nol nang le hidi kam auk ninung bel baki unta las kon.’ Kon nam auk ninu, nol auk unta las kon haup in ninu.

47 Hidi na kon, auk ketan noan, ‘Baat-ana ama ka, ngala sii la?’

Kon un siut le tek noan, ‘Auk amang nga, ngala Betuel. Auk upung biklobe la, ngala Nahor nol auk upung bihata la, ngala Milka.’ Hidi kon, auk pake belen ante se un ilu ka, nol nae belen lit mea apa mes se un iman nas.

48 Hidi nam, auk suda le todan-lahing se Ama Lamtua noan, ‘Naka Ama Lamtua! Ta Un sai lalan bel auk son, didiin auk tutnaal esang nol auk tuang Abraham nenan nas se ni son. Nol auk kon tutnaal tana-bihatang man le daid auk tuang muda Isak sapa-bihatan na, esang son.’

49 Tiata elia, eta amas tade le tulu amas in namnau ka bel auk tuang Abraham mam, tek auk nol langa-langa tuun. Mo etan lo kam, tek langa-langa kon lako. Le halin nam auk tana, noan auk musti tao elola.”

Ribka nenan nas sium in taam nodan na

50 Ata na dehet hidi kon, Laban nol Betuel siut noan, “Eta AMA LAMTUA ator ela son nam, kaim aa elol pait ta.

51 Baat-ana Ribka mo nia, tiata kil nolan lako tia. Nang le un daid upung Abraham nalen, muding asa man AMA LAMTUA in ator hidi son na.”

52 Ming ela kon, Abraham ata ka suda bon na lako huud se dale, le nodan mamo-mamo se AMA LAMTUA.

53 Hidim un kat puting sa-saa lil-mea, lil-muti, nol kai-baut in pake leko-leko sii, le bel Ribka. Un kon bel Ribka kakan nas nol ina ka, sa-saa in osa-osa sii.

54 Hidi na kon Abraham ata ka, nol un atulin nas daad le kaa-niun el fesat mesa. Kaa hidi kon, oen ninis se las. Ola oskaong le oen hangus kon, ata na tek um lamtua ka noan, “Auk nodan le eta bole lam, kaim pait lakom auk tuang ngu tia.”

55 Mo Ribka kaka ka nol ina ka tek noan, “Mi le bok lakom laba-laba le tao saa la? Tahang le Ribka daad nol kaim buit pait lelo hngulu ta saa ela. Hidi na lam, mi kil nolan lako tia.”

56 Mo ata na siut noan, “Eee, tahang auk deken! Ta AMA LAMTUA tulung auk son, didiin auk tutnaal auk tuang muda ka sapa ka son. Tiata mamas sao kaim tuun tia, le halin kaim pait lakom le lapur kaim tuang ngu napat le.”

57 Kon oen siut noan, “Elia! Maa le kit ketan se Ribka esa tuun. Le un in koma ka elola la?”

58 Kon oen haman Ribka le ketan noan, “Ribka! Ni hii ne ku in koma. Ku tade le muid nol atuil nias meman, tamlom elola la?”

Un siut noan, “Auk tade le lakong meman.”

Isak duas Ribka sapa

59-60 Kon nam, oen sao Ribka nol ata bihaat man in doha-tinang un deng lolo un ana bii kua ka, le lakos nol Abraham ata ka, nol un atulin nas. Oen aa le bel Ribka hangun noan, “Ribka! Kaim nodan le Ama Lamtua bel ku hua mamo-mamo, le halin ku in hitu-hoen nas daid atuli lihu-lihu. Nol kaim kon nodan le ku in hua-koet tas tao tehen musu-mus in labang nol one ngas!”

61 Hidi na kon, Ribka nol un ata bihata la mana nakbuan oen kai-batu las, hidim oen saek unta, le bok lakos meman muid Abraham ata ka.

62 Isak daad se dale Negeb. Dedeng na, un halas-sam pait deng ui in kali Beer Lahai Roi.

63 Leol-hat mesan na, un puti deng hlepe la, le lako-laok nuting angin. Kon un botas le ngat tam, un net unta las laok maas.

64 Nikit Ribka ngat net Isak kon, un niu lalaba tuun deng un unta la.

65 Hidim un ketan Abraham ata ka noan, “Baki! Biklobeng in laok maa mo nua ku asii la?”

Ata na situn noan, “Na auk tuang muda ka na!” Kon Ribka kat un hlimut ta le bua kele sila ka.

66 Hidi nam, ata na lapur totoang bel Isak.

67 Kon nam Isak nol tamang Ribka lako se un ina ka hlepe la, le oen duas sapa. Isak namnau Ribka ana lo, tiata un dalen iil isi lo son, nol un ina ka in mate ka.

25

Abraham saap pait

1 Abraham saap pait nol bihatang mesa,
ngala Ketura.
2 Ketura hua bel un anan dehe, ngalans:
Simran, Yoksan, Medan, Midian, Isbak nol
Sua.
3 Yoksan anan nas, Seba nol Dedan.
Dedan in hitu-hoen nas mo atuil Asyur,
atuil Letus, nol atuil Leum mas.
4 Midian anan nas mo Efa, Efer, Henok,
Abida nol Eldaa. Oen totoang nam Ketura
in hua-koet.
5-6 Dedeng Abraham nuli nabale la, un
bating bel Hagar nol Ketura anan nas
mesa-mesam nol un nena. Hidim un lok
oen le lakos daad se Kana'an halin leol-
saken na, le halin nam oen katang deng un
ana Isak. Mo un hmuki-nalan nas totoang,
un saos bel Isak.

Abraham mate

7-8 Abraham mate se dedeng un umur
taun 175.
9-10 Kon nam un anan Isak nol Ismael
puan un se liang Makpela, man dadani nol
Mamre. Hmunan nua, Abraham sos klaap
na deng atuil Het tas, se Sohar ana Efron.
Hmunan nu oen kon puan Sara se liang na
dale.
11 Abraham mate hidi kon, Ama Lamtua
Allah niung hangun bel Isak, tiata un nuli
nol liis-lasa. Dedeng na, Isak daad dani nol
ui in kali Beer Lahai Roi la.

Ismael in hua-koet tas

12 Ismael dehet ta elia: Un na mo Abra-
ham sapa hmudin Hagar ra ana. Hagar na
mo, Sara ata in deng Mesir ra.
13-16 Ismael anan nas biklobe at hngul
dua. Oen ngalan nas mudi-muid apa deng
aan hmunan lako pes aan hmudin, elia:
Nebayot, Kedar, Adbeel, Mibsam, Misma,
Duma, Masa, Hadad, Tema, Yetur, Nafis nol
Kedma. Aan nas daid upu kia-kaons deng
bangsa hngul dua, mesa-mesam nonool un
nusa. Oen ngali nusang nas ngalan nas,
mesa-mesam muid oen upu kia-kaon nas
ngalan nas.
17 Ismael mate kam, un umur taun 137.
18 Mo un in hua-koet tas mus nol apa,
mes nol mesa. Hidim oen daad holhising,
ninin deng Hawila lako pes Syur, man toon
nol Mesir napiut lako pes se Asyur ra.✡

Esau nol Yakob

19 Abraham ana Isak, dehet ta elia:
20 Dedeng Isak saap nol Ribka la, Isak
umur taun buk aat. Ribka ama ka Betuel.
Nol un blanen na ngala Laban. Oen nam
atuil Aram, deng Padan Aram.*
21 Ribka haup aan lo. Undeng na le Isak
kohe-kanas se AMA LAMTUA, halin sai bel
Ribka maan in hua ka. AMA LAMTUA
ming un in kohe-kanas sa kon Ribka behe.
22 Molota, un in behe na aan hduan.
Mo tana-anang dua nas taan in sapan apa
tutungus se oen inan na tain dalen. Kon
Ribka ketan se un dalen na noan, "Tasao
le tana-anang dua nias elia lia?" Hidim un
ketan AMA LAMTUA.
23 Kon AMA LAMTUA siut noan,
"Tana-ana at dua in mo ku taim ma dalen
na, mam daid bangsa dua, man mus
nol apa tutungus.
Mam aan hmudin na tes dui deng aan
hmunan na.
Nol kaka la daek le bel pali la."
24 Oras un lelon na maa lius son kon,
Ribka hua aan hduan, aan biklobe sii.
25 Ana hmunan na kluit ta mea, nol un
apa ka bulu papmesa. Tiata oen ngali un
ngala, *Esau*.†
26 Hidi halas-sam, un palin na puti. Mo
un kil un kaka ka iin baih ngungun na.
Undeng na le oen ngali un ngala, *Yakob*
(man nahin na tatai nol dais Ibranin man
noan 'iin baih ngungun'). Oras in hua oen
duas sa, Isak umur taun buk eneng son.

Yakob nole nal Esau hak hmunan na

27 Dedeng tana-anang dua nas in tenes
maas sa, Esau daid atuil in lono-poa taan
hmukit. Un kom in se alas dalen tuun. Mo
Yakob na mo ete tukun, nol un in koma ka
le daad se uma tuun.
28 Isak kom in kaa siis hmukit huin. Tiata
un namnau Esau dui. Mo Ribka namnau
Yakob dui.
29 Oe mesan na, oras Yakob hos uin
bula, lam Esau halas-sam pait deng in lono
hmukit. Un kae nol lubu isi.
30 Kon un tek Yakob noan, "Pail ana! Ku
bel auk uin mea in mo ku mulu la ka buit,
le auk nisi auk taing ngi le! Ta auk lubung
isi son." (Tiata oen haman un noan *Edom*,
man nahin na tatai nol dais Ibranin man
noan 'mea'.)
31 Kon Yakob siut noan, "Banan kaka.
Mo bel auk kaka hak hmunan na napat
le!"‡
32 Kon Esau siut noan, "Hosek nol hak
hmunan na! Ku palan tuun tia. Ta auk
luub mateng son nian. Ku sul uin na lalaba
tia, le kil nolan maa, halin auk kaa."
33 Mo Yakob tek pait noan, "Tahang le
kaka! Kaka musti sumpa muna noan, kaka
sao bel auk hak hmunan na son." Kon
Esau nikit in sumpa ela.

✡ **25:18** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 16:12 * **25:20** Padan Aram na mo Mesopotamia, ne Siria suu blain.
† **25:25** Esau la nahin na tatai nol dais Ibranin man noan 'bulu-bulu'. ‡ **25:31** Muid oen hadat ta lam, tana-ana
bikloeb hmunan na seda ama ka, le haup pusaka mamo dui deng un palin nas.

34 Hidi kon Yakob sul belen uin bul mea
na nol ruti. Esau kaa-niun hidi kon, un
haung boka pait.

Nini ela, Esau bel un hak hmunan na nol
mosa'.

26

Isak nole laih Abimelek

1 Oe mesan na, muik oras lubu tuan se
dale na, banansila el oras lubu se dedeng
Abraham in nuli nabale ka. Tiata Isak laok
nodan mana se Abimelek, atuil Filistin nas
lahin na, le un boel daad se Gerar.
2 Un nodan ela, undeng AMA LAMTUA
tulu-balang apa ka bel un son, le tekan
noan, "Isak! Ku boel lako Mesir deken. Ta
mam Auk tulu bel ku maan didang.
3-4 Eta ku daad tahang tuun se maan na
lam, mam Auk leo-leo nol ku, nol bel ku
hangun bili-ngala. Mam Auk bel ku in hua-
koet tas le taplaeng mamo, banansila el
duun in ne apan-dapa kua ngas. Nol Auk
bel ku, nol ku in hua-koet tas nusa nia, nol
un ingu-mana las totoang. Deng ku in hua-
koet tas, mam totoang bangsa in se apan-
kloma ki ngias haup hangun. Nini ela lam,
Auk in hid nol ku amam Abraham ma, Auk
taon dadi.✡
5 Auk daek nias totoang, undeng ku
amam ma muid Auk in koma ka, Auk in
leka ka, nol Auk in tadu ka son."
6 Tiata Isak daad tahang se Gerar.

7 Ribka na mo leok isi. Tiata atuli-atuil in
se na ngas net un kon, oen ketan apa deng
una. Mo Isak siut noan, "Ribka na mo auk
paling." Un lii, tamlom mo un hao noan
un sapa kam, atuli las keo tele una le oen
kat lai-niin Ribka la.
8 Isak daad nesang se lua kon, oe mesan
na lahing nga sai un jendela la lam, un
ngat net Isak nol Ribka neko-lik apa.
9 Kon un lok atuli haman Isak le un
kaing, tekan noan, "Isak! Auk tanan son,
noan bihatang na ku sapam! Mo tasao le
ku tek noan, un na mo ku palim mia?"

Kon Isak siut noan, "Elia ama! Eta auk
tek noan un na mo auk sapang ngam, auk
lii! Ta tamlom mo mam atuli las keo tele
au la."

10 Kon nam lahing nga siut noan, "Eta
muik atuli se ni niin nol ku sapam ma lam,
taon elola ko ku bel kula kami! Tasao le ku
tao ela nol kami lia?"

11 Hidi nam, Abimelek kaing un hutun
nas nol muun noan, "Mi totoang nangan
babanan! Asii barain le tao saa nol atuling
nia, tamlom mo un sapa kia lam, mam auk
hukung tele."

Isak atulin nas nol atuil Filistin nas kaen apa nol ui in kali

12 Dedeng na, Isak soko-hai se nusa na.
Kon un haup pait isin lalis ngatus, undeng
AMA LAMTUA belen hangun.
13 Un in muki ka taplaeng keko lako,
didiin un muik talalun.
14 Un aus-sapi, laen nol lae-blai las ta-
plaeng mamo. Un atulin nas kon mamo.
Tiata atuil Filistin nas idus una.
15 Hmunan nua, Isak ama Abraham kali
ui mamo. Mo halas ni, atuil Filistin nas
laok bua tele ui in kaling nas nini dale.
16 Kon lahing Abimelek aa nol Isak noan,
"Isak! Banan dui ka ku bok lako nang
soleng dale ni tia. Ta ku in kuasa ka dui
deng kaim son."
17 Kon nam, Isak nol un nenan nas hoen
deng maan na, le pait lakos daad se hnono
Gerar.
18 Ti un ata kas kali pait ui in kali man
atuil Filistin nas in bua son nas. Hidim un
ngali ui in kaling nas muid ngala-ngalan
man un ama ka in ngali son nas.
19 Isak ata kas kali ui se hnono Gerar kon,
oen kali tom ui mata in bobon puti mesa.
20 Mo atuli-atuil in lolo-poa hmukit Gerar
ras kaen apa nol Isak atuil in lolo-poa ngas,
undeng ui na. Oen tek noan, "Ui ni kaim
nena!" Undeng na le Isak ngali ui in kali
na, ngala *Esek*, man nahin na noan, 'kaen
apa'.
21 Kon Isak atulin nas kali ui mes pait.
Mo oen kaen apa pait undeng ui in kali na.
Tiata Isak ngali ui in kali na ngala *Sitna*,
man nahin na noan, 'labang apa'.
22 Hidi nam, un nang maan na, kon un
ata kas kali tapnaeng ui mes pait. Pait
niam oen kaen apa lo son. Tiata Isak ngali
ui in kali na *Rehobot*, man nahin na noan,
'maan in bluang-bleha'. Nol un tek noan,
"Halas ni Ama Lamtua bel kit daad se dale
in bluang-bleha nia. Se nia, halas-sam kit
taplaeng mamo."
23 Deng na, kon Isak noan le bok pait
lakos daad se Beer Syeba.
24 Duman na kon, AMA LAMTUA tulu-
balang Apa ka bel una, le tekan noan,
"Isak! Auk niam mo ku amam Abraham
Lamtuan Allah. Tiata ku lii deken, ta Auk
doh ku. Mam Auk bel hangun se ku. Nol
ku in hua-koet tas mamo taplaeng. Auk
daek elia, undeng Auk in hid hidi son nol
ku amam ma ka."
25 Hidi kon Isak babail batu, le daid
maan in tunu-dadung taung in todan-
lahing se na. Kon un nodan mamo se AMA
LAMTUA se maan na. Un daad se la, kon
un atulin nas kali ui pait, se na.

Lahing Abimelek nol Isak nikit in hida

✡ **26:3-4** Dehet deng Aan in Nutus sas 3:25; Galatia 3:8

26 Dedeng na, laih Abimelek maa deng
Gerar. Un maa leo-leo nol un tapa Ahusat,
nol Fikol, un meo in hote-dati ka, maas le
tutnaal Isak.
27 Kon Isak ketan noan, "Ama lahi! Hmu-
nan nu mi nulut puting kaim son, tiata mi
le maa tao saa pait nia?"
28 Kon oen siut noan, "Elia! Kaim taan
son noan, Ama Lamtua doha-tinang ku.
Undeng na le, kaim nangan-nangan nam,
banan dui ka kit duat tao in sumpa mes
elia. Ku sumpa noan,
29 mi tao dadaat saol kaim lo, ela kon
kaim tao dadaat saol mi lo. Meman kaim
dalen nias banan nol mia. Undeng na le,
lelon na mi putim nol boa-blingin deng
kaim dale ka. Kaim tanan baktetebes son,
le AMA LAMTUA man bel mi hangun."
30 Hidi na kon Isak tao fesat bel one, kon
oen kaa-niun leo-leo.
31 Ola oskaong nga kon oen nikit sumpa.
Hidim Isak sao one, le pait nol dalen in titu-
tema.
32 Leol na, Isak atulin in dake ngas maas
lapur Isak deng ui man oen in kali ka,
noan, "Ama! Kaim haup ui la son."
33 Kon nam, Isak ngali ui in kali na *Syeba*,
man nahin na noan 'sumpa'. Tiata oen
ngali kota na ngala Beer Syeba, maa pes
leol neot nia.*

Esau saap bihata at dua deng ngaal didang

34 Dedeng Esau umur taun buk aat, kon
un saap nol tana-bihata at dua deng ngaal
Het. Mesan na Beeri ana ka, ngala Yudit.
Nol mesan na pait, Elon ana ka, ngala
Basmat.
35 Bihaat at dua nas tao Isak nol Ribka
dalen iil isi.

27

Ribka nole Isak le bel hangun se Yakob

1 Dedeng Isak blalan son kon, un mata
ka net babanan isi lo. Un haman un ana
hmunan man un in namnau isi ka noan,
"Esau! Ku maa se ni le!"
Esau siut noan, "Tasao ka papa?"
2 Isak tekan noan, "Elia! Auk niam
blalan son. Auk tanan lo, le bling auk
mateng nga.
3 Tiata laok kat ku lelat-suli kas, le laok
lono bel auk hmukit huin mes le.
4 Hidim ku hosan fala babanan muid auk
in koma ka, le kil bel aun maa. Le halin
auk kaa hidi kam, auk bel hangun se ku
meman. Eta auk bel hidi ku hangun son
nam, auk mateng kon banan."
5 Kon nam Esau puti le lako lono hmukit
huin. Mo Ribka kon ming Isak in teka ka.
6 Hidi kon Ribka lako tek Yakob noan,
"Hoe Yakob! Ku hii babanan ne! Apin auk
ming ama tek Esau elia:
7 'Ku laok lono nal hmukit huin mesa, le
hidim hosan fala babanan bel au. Le eta
auk kaa hidi kam, auk bel ku hangun se
AMA LAMTUA sila.'
8 Tiata ku hii babanan! Le muid auk in
lok ku nia.
9 Nol nia, ku laok se kit laen nol lae-blai
luas okat tua, le huil nal laen heteng dua
man apan nas banan. Hidim keo, le kat un
sisin na maa bel aun. Le auk hosan muid
ku amam ma in koma ka.
10 Eta auk hos hidi son nam, ku kilan
laok bel ku amam ma le un kaa. Hidi nam
un bel ku hangun muna le, halas-sam un
mate. Nini ela lam, ku man haup hangun
na. Mo ku kakam ma lo."
11 Mo Yakob tek un ina ka noan, "Mama!
Mo in daat ti elia, kaka Esau nam mo apa
ka bulu-bulu, mo auk apang ngi doson
tuun!
12 Tamlom mo paap kapas tom auk
apang ngia, ti un taan noan auk nole una.
Kon un kolen-bahang au la!"
13 Kon un ina ka situn noan, "Yakob!
Ku lii deken. Sao bel aun tuun, nang le
auk man mana! Eta ku amam ma kolen-
bahang ku lam, nang le auk man lepan!
Nol nia, ku laok kat laen nas tia."
14 Hidi kon, Yakob lako huil nal laen nas,
hidim un keos le kil bel un ina ka. Kon
Ribka hosas muid Isak in koma ka.
15 Hidim Ribka lako kat Esau kaod in leok
dui ka, le bel Yakob pake.
16 Un kon kabut Yakob ima ka nol leo ka
nini laen na bulu ka.
17 Hidi nam un bel Yakob in kaa fala
banan na, nol ruti man un in daek hidi son
na.
18 Kon nam, Yakob kil nol in kaa na laok
bel un ama ka. Un tekan noan, "Papa! Auk
maang son nian!"
Kon Isak siut noan, "Hoe, ku niam asii
la?"
19 Yakob siut noan, "Auk niam paap ana
hmunan na, Esau! Auk daek hidi son muid
asa man paap in loka apin na. Hangu le
kaa tia. Auk hos hidi siis deng hmukit huin
man auk in daek nal son se alas sua ka.
Kaa, le hidim paap bel auk hangun tia!"
20 Kon Isak tek noan, "Ku niam ana lo
ko! Taon elol le ku nal hmukit huin hlapat
isi eli lia!"

* **26:33** Se dais Ibranin nam, 'Syeba' la nahin na 'in sumpa' tamlom 'itu', tamlom 'ulat banan'. Se dais Ibranin nam *Beer* ra nahin na noan, 'ui in kali'.

Kon Yakob siut noan, “Auk hapun, undeng AMA LAMTUA man paap in todan na tulung au.”
21 Kon nam Isak haman Yakob noan, “Ku maa dadani, le auk kapas naan ku le! Ku nia mo baktebes Esau tam lo ka?”
22 Kon Yakob lako dadani un ama ka, kon blalan na kapa-kapas una. Hidi nam Isak tek noan, “Fala ki el Yakob fala ka. Mo ima ki el Esau.”
23 Mo Isak taan Yakob lo, undeng un ima ka bulu-bulu el Esau kon. Mo oras un le bel Yakob hangun na,
24 un ketan oe mes pait noan, “Ku niam baktetebes Esau le?”
Kon Yakob siut noan, “Baktebes papa!”
25 Tiata Isak tekan noan, “Elam doong bel auk sisi la maa, le halin auk kaa. Hidi lem auk bel ku hangun.” Kon nam Yakob pekot belen sisi la, nol belen ui anggor le un ninu.
26 Hidi na kon, un ama ka tekan noan, “Auk anang nge! Maa dadani se nia, le lik au.”
27 Nikit Yakob lako dadani le lik una, kon Isak hodo net Esau kitu-kado las buin na. Kon un aa le bel hangun se Yakob noan,
“Auk anang ngi buin nia, banansila el
epe bluan man AMA LAMTUA belen
hangun son na.
28 Nang le Ama Lamtua niung taang
deng apan nua,
le tao ku klapa las daid banan!
Nang le Un bel ku ale mamo lai-lisi,
nol anggor isin na inu-inu.
29 Mam bangsa-bangsa las daid ata deng
ku.
Nol ngala-ngaal deng bangsa-bangsa
lias suda le todan se ku.
Nang le ku duka-aa ku kaak-palim mas
totoang.
Nol oen hai bukun nas se ku silam ma.
Asii man kolen-bahang ku lam, oen kon
haup in kolen-bahang.
Nol asii man bel ku hangun nam, oen
kon haup hangun.”

Esau pait maa, le nodan Isak belen hangun kon

30 Isak bel hangun hidi se Yakob, le un puti nang un ama ka, halas-sam un kaka Esau pait maa, kil nol hmukit huin man un in lono nalan se alas sua ka.
31 Hidim un laok hosan, le kil bel un ama ka. Un tekan noan, “Papa! Hangu le kaa tia. Auk hos hidi siis man auk in lono nala ki son nian. Kaa hidi kam paap bel auk hangun tia.”
32 Isak herang, kon un ketan noan, “Hee! Mo ku niam asii pait ta?”
Esau siut noan, “Auk niam Esau! Paap ana hmunan na.”
33 Kon Isak pepeten, mo hidim un ketan Esau noan, “Eta ela lam, apin asii man kil bel auk siis na le auk kaa son nia? Auk belen hangun son. Auk pel pait nal hangun na lo son.”
34 Ming ama ka tek ela kon, Esau dalen ili, le lobo-lau nol aa mumuun noan, “Idaah papa! Bel hangun se auk kon le papa!”
35 Mo Isak tekan noan, “Ku palim ma maa nole nal auk son, le sium nal ku hangun na.”
36 Kon Esau tek noan, “Un nole auk oe dua son nia. Laih hmunan na, un nole nal auk hak hmunan na. Neot nia lam, un nole nal auk hangun na lolen. Dadin un ngala ‘Yakob’ pa. Mo paap muik hangun didang pait le bel au, tam lo ka papa?” (Ngaal Yakob pa nahin na noan ‘kil se iin baih ngungun’. Mo un nahin didang nga ‘atuil in nole daat’.)
37 Kon Isak siut noan, “Auk nikit hidi un son le daid atuil ku in todan. Nol un pail-kakan nas totoang kon daid un ata. Auk belen ale liis-lasa nol anggor isin mamo-mamo. Tiata auk anang nge! Hangun asa pait man auk bel ku lia?”
38 Ming ela kon, Esau nuik un ama ka tutungus noan, “Paap hangun na suma mes sii ke? Taon elola ko paap nuting nal bel auk hangun didang nabale. Hangun ana mes tuun kon banan!” Hidim un lilu nol mumuun.
39 Isak situn noan,
“Mam ku in nuli ka katang deng klaap man
dale ka boa-mina,
ta muik taang naih deng apan nu le
tao ngoe ku dale ka lo.
40 Mam ku lelat-suli kas man bel ku in nuli.
Mo taon elola kon, ku daid ata deng ku
palim ma.
Suma eta ku labang nal una,
halas-sam ku haup in kuis deng
un ima ka.”

Ribka tadu Yakob le lali

41 Esau koon-mali isi nol Yakob, undeng un palin na nuu nal un hangun na son. Mo Esau nangan noan, “Nesang lo ka kam, paap mate. Tiata natang le in melang ngas hidi kam, auk keo tele una!”
42-43 Nikit Ribka ming haup Esau in le keo tele Yakob pa kon, un haman Yakob le tekan noan, “Ku hii babanan! Ku kakam ma le seda un dalen in ili ka, nini in keo tele ku. Tiata ku lali lalaba nol ni tia, le lako se ku bakim Laban nua, se dale Haran.
44 Lako daad nesang buit se lua, didiin ku kakam ma komali nol ku lo ka.
45 Eta un nadidingun soleng asa man ku in tao saol una ka son nam, mam auk tadu

atuli le tia haman pait ku. Ta eta auk anang ngias duas ilang leo-leo se lelo mesa lam, auk tade lo."

46 Hidi kon, Ribka aa nol Isak noan, "Auk nonos nol Esau sapan atuil Het tias son! Eta Yakob kon saap nol bihaat atuil Het tam, banan dui ka auk mateng tuun tia."

28

1 Kon nam Isak haman Yakob le belen hangun, hidim tui-tekan noan, "Hii babanan ne! Ku saap nol tana-bihaat Kana'an deken.

2 Mo ku lako se Padan Aram, se ku upum Betuel uma. Ku laok saap nol baki Laban ana bihata las mesa.*

3 Nang le Ama Lamtua Allah man Kuasa Dudui ka, bel hangun se ku, le halin ku ana-upum mas taplaeng mamo, nol ku in hua-koet tas, daid bangsa mamo man in muun-tes isi.

4 Nang le Ama Lamtua in hid nol upung Abraham ma nahi se ku, nol ku in hua-koet tas. Nang le ku haup dale, man Ama Lamtua Allah in hid hidi, le bel upung Abraham son na."✡

5 Tekan hidi ela kon, Isak sao Yakob lako Padan Aram, se un bakin Laban nol upu Betuel uma.

Esau saap nol Ismael ana bihata la

6 Dedeng Yakob sium hidi un ama ka nol ina ka in leka ka kon, un bok lako Padan Aram.

7 Esau ming haup noan, Isak bel hangun se Yakob son, hidim kaing le boel saap nol tana-bihaat Kana'an lo. Un kon ming haup noan, Isak lokan le laok saap nol oen bakin na ana bihata mesa, se Padan Aram.

8 Un kon tana noan, un ama ka kom un sapans atuil Kana'an nas lo.

9 Tiata Esau lako se ama tuan Ismael lua, hidim un saap pait Ismael ana ka, ngala Mahalat. Mahalat na mo, Nebayot palin bihata.

Yakob natloa se Betel

10 Hidi kon Yakob nang soleng Beer Syeba, le lako el Haran.

11 Oras lelo la dene kam, un lako lius se mana mesa, kon un nini se la. Un mana le nini kon, un kat batu mesa, le taon daid hlunin.

12 Duman na, un natloa noan un ngat net elan mes dil se dale kia, nol un tula ka lako pes se apan nua. Hidim Ama Lamtua Allah ima-ii in deng sorga nguas niu-saek se elan na.

13 Se in natloa na dalen, Yakob net AMA LAMTUA dil se un halin na, hidim tek noan, "Auk niam AMA LAMTUA, man ku upum Abraham nol ku amam Isak Lamtuan Allah. Mam Auk bel dale ni se ku nol ku in hua-koet tas.

14 Mam ku in hua-koet tas mamon na el ahu ka. Nol mam oen holhising lakos papmes se maan ola-ol tuun. Deng ku in hua-koet tias sam, mam totoang bangsa in se apan-kloma ki ngias haup hangun.✡

15 Nangan babanan! Ku laok elol tuun kon, Auk leo-leo nol ku, le doha-tinang ku. Mam Auk kil pait nol ku maa se dale nia. Auk nang soleng ku sii siing-siing lo. Nol Auk in hid nol ku nias, totoang Auk taos le dadi."

16 Yakob nahkitu deng un in nini ka kon, un tek noan, "Halas-sam auk tana le AMA LAMTUA kon muik ne nia!"

17 Nol un lii, kon un nangan noan, "Idaah! Maan ni tao auk bulung dili. Taon elola ko, Ama Lamtua Allah uma la muik ne maan nia! Maan ni, Un hnita in laok bus el sorga ka."✡

18 Ola oskaong bii kon Yakob hangu, le un kat baut in tian nini un bon na ka, hidim un pii halin daid tada. Hidim un doan mina se baut na dapa, le todan-lahing Ama Lamtua.

19 Un ngali maan na, ngala *Betel*, un nahin na noan 'Ama Lamtua Uma la'. (Hmunan nu maan na ngala Lus).

20 Hidi na kon, Yakob nikit sumpa noan, "Eta Ama Lamtua Allah leo-leo nol au, le doha-tinang auk se auk lalan in lako nia, hidim bel auk in kaa nol kai-baut in pake,

21 didiin auk pait nol boa-blingin nam, mam AMA LAMTUA daid auk Lamtuan Allah.

22 Baut man auk in pii nia, daid maan in todan-lahing Ama Lamtua Allah. Nol totoang man Ama Lamtua in bel au ngas, op hngulu lam, auk bel pait op mesa."

29

Yakob lako lius se bakin Laban uma

1 Hidi na kon, Yakob laok napiut bus el leol-saken.

2 Oe mesan na kon, un ngat net ui in kali mes dadani nol ingu mesa. Dadani se na lam, muik laen nol lae-blai bua tilu, man le haup in ninu se na. Mo muik baut tene mes tung kele ui in kali na.

3 In biasa ka lam, eta laen nol lae-blai las nakbua son, halas-sam atuling in lolo-poa ka pekot batu la, le naus ui, halin ninung

* **28:2** Padan Aram na mo Mesopotamia, ne dale Siria suu blain, dadani nol Irak. Haran na mo kota deng Padan Aram. ✡ **28:4** Dehet deng Aan in Nutus sas 3:25; Galatia 3:8 ✡ **28:14** Dehet deng Aan in Nutus sas 3:25; Galatia 3:8 ✡ **28:17** Yuhanis 1:51

hmukit tas. Niun hidi kam, un tung ui la pait.

4 Kon Yakob lako ketan atuil in lolo-poa ngas noan, “Mi deng ola?”

Oen siut noan, “Kaim deng iung Haran.”

5 Kon Yakob ketan pait noan, “Mi taan auk baki Laban tam lo ka? Un na mo upung Nahor ana.”

Kon oen siut noan, “Kaim tanan.”

6 Kon nam Yakob ketan napiut noan, “Un bana-banan te?”

Oen siut noan, “Blalan na babanan tuun. Olan ngat. Un ana bihaat in ngaal Rahel la poa oen laen nol lae-blai las, le maa ninung se ni kon nuan. Ku natang tukun.”

7 Hidim Yakob tek pait noan, “Lelo li blatas nabale. Tiata banan dui ka, hmukit ol man nakbua se ni son nam, mi beles niun tia. Hidim mi sika-poa nolas lakos se epe kua, le halin oen kaa bluan pait.”

8 Mo oen kaen noan, “Inah, boel ela lo! Kaim musti natang atuil in lolo-poa ngas maas totoang nol oen hmukit tas nakbua se nia, halas-sam kaim pekot nodat batu lia, le ninung hmukit tias.”

9 Yakob aa nabael nol atuil nas sam, Rahel maa lius son nol un ama ka laen nol lae-blai las. Taom un man sika-poa hmukit nas.

10 Nikit Yakob ngat net Rahel nol un hmukit tas kon, un laok pekot bian baut in tung kele ui in kali ka. Hidim un ninung bel un bakin na hmukit tas.

11 Hidi nam un laok neko-lik Rahel le lilu.

12 Hidim un dehet Rahel noan, “Pali! Auk niam, ku amam ma bata Ribka ana.” Kon Rahel lail pait lako le tek un ama ka.

13 Nikit Laban ming Rahel in dehet ela deng Yakob, noan, un nam Ribka ana, kon Laban lail lako sod Yakob. Tutnalan kon, Laban nekon le likin, hidim un nol Yakob lako oen uma. Ti Yakob dehet totoang bel Laban.

14a Kon Laban siut noan, “Baktebes, meman kit duat niam balu lo!”

Yakob saap Lea nol Rahel

14b Dedeng Yakob daad nol un bakin Laban lius bulan mes son kon,

15 Laban aa nolan noan, “Elia Yakob! Ku daek bel auk mosa tuun nam auk tao lo, undeng kit duat balu lo. Tiata ku nodan le baen ku bakun na?”

16 Laban na mo muik ana bihata at dua. Kaka la ngala Lea. Mo pali la ngala Rahel.

17 Lea na mo mata ka mamaun.* Mo Rahel lam sila ka leok isi, hidim un apa ka natao.

18 Yakob kom Rahel isi. Tiata un siut Laban noan, “Auk daek bel baki taun itu, sadi baki tade le auk saap nol Rahel.”

19 Hidi kon Laban siut noan, “Auk tade! Undeng ku nia mo auk atulin, ta banan dui ku saap nol Rahel, lo kam atuil didang sapan nam banan lo. Tiata ku daad se lia tuun, le daek bel au.”

20 Kon nam, Yakob daek taun itu, le bole lam haup Rahel. Mo un kom Rahel isi, tiata taun iut nas un nataka kam suma el lelo il siis.

21 Kuhit nal taun iut nas kon, Yakob koka Laban noan, “Baki! Auk daek bel baki taun iut son. Tiata bel auk le saap nol Rahel tia.”

22 Kon Laban tao fesat in sapa, le haep totoang atuil in se nusa na daleng ngas.

23-27 Duman na, Laban bel Rahel lo, molam un bel Lea le tama lako se Yakob hleep in nini ka. Tiata Yakob niin nolan. Ola ka halas-sam Yakob tana noan, un in niin nola ka Lea. Kon nam Yakob lako tek Laban noan, “Tasao le baki nole auk eli lia? Auk daek hiti-late taun iut son, le haup Rahel! Mo taon elola le baki seda nini Lea lia?”

Kon Laban situn noan, “Ku komali ela deken! Muid kaim hadat in se ni kia lam, pali la boel saap muna deng kaka la lo. Tiata banan dui ka eli tuun! Ku natang le fesat in sapa ni dedeng itu las kuhit le, halas-sam ku haup Rahel. Sadi ku daek bel auk taun iut pait.” Hidi kon Laban bel un ata bihata mes ngala Silpa, le daid ata taung Lea.

28 Yakob tade. Tiata fesat lelo iut nas kuhit kon, Laban bel Rahel le oen duas Yakob sapa.

29 Hidim Laban bel un ata bihata mes pait, ngala Bilha, le daid Rahel ata.

30 Hidi kon Yakob niin nol Rahel. Un namnau Rahel muun dui deng Lea. Kon un daek taplaeng pait taun iut bel un bakin na.

Yakob anan nas

31 Mo AMA LAMTUA tana noan, Yakob namnau Rahel dui deng Lea. Tiata Ama Lamtua bel Lea le hua. Mo Rahel lam haup aan lo.

32 Kon nam Lea behe, ti un hua tana-ana biklobe mesa. Un ngali tana-ana na *Ruben* (man nahin na noan, ‘olan ngat ta muik ana’),† undeng un tek noan, “AMA LAMTUA meman ngat net auk in susa ki son. Undeng na le halas ni auk sapang ngi kon tade le tinang au.”

33 Hidi na kon, Lea behe pait. Un haup ana biklobe mesa, ti un ngali tana-ana na

* **29:17** Dais Ibranin in mo nia ki langa isi lo. † **29:32** Se dais Ibranin nam, ngaal Ruben na lin na naha-bubuit tam, tatai nol dasi mes man muik nahin noan ‘un net auk in susa ka son’.

ngala *Simeon*, (man nahin na nataka le ‘atuli ming son’), undeng un tek noan, “AMA LAMTUA ming son noan, auk sapang ngi tao hii auk lo. Tiata Un bel taplaeng auk tana-ana mes pait.”.

34 Hidi nam Lea behe pait, kon un hua ana biklobe mes pait. Un ngali tana-ana na *Lewi*,‡ undeng un tek noan, “Nini tana-ana nia lam, auk dasi la hidi son. Taon elola ko, auk sapang ngi napin nol au, undeng auk hua belen aan biklobe at tiul son.”

35 Hidi na kon Lea behe pait, kon un haup tana-ana biklobe mes pait. Un ngali tana-ana na*Yahuda* (man nahin na noan, ‘naka’), undeng un tek noan, “Pait nia lam, auk naka AMA LAMTUA!” Hidi na kon, Lea hua pait lo.

30

1 Mo Rahel haup aan lo bii. Undeng na le un idus-neo' nol un kaka ka. Kon un aa nol un sapa ka noan, “Papa! Bel auk aan le! Eta lo kam auk mateng tuun tia.”

2 Kon nam Yakob baet Rahel noan, “Hoe! Ku bali noan auk niam Ama Lamtua, le bel nal ku ana le!?”

3 Kon Rahel tek noan, “Elia! Banan dui ka paap kat auk ata Bilha lia, le niin nolan, halin un hua bel auk ana.”

4 Hidi nam un bel Bilha lako un sapa ka. Kon Yakob niin nolan.

5 Ti Bilha behe, le hua ana biklobe mesa.

6 Kon Rahel aa noan, “Ama Lamtua Allah ming auk in kohe-kanas sa son. Tiata Un bel auk aan biklobe mes son. Ama Lamtua Allah nutus auk dasi li nol lolo son.” Kon un ngali tana-ana na ngala *Dan*, (man nahin na noan ‘nutus dasi’).

7 Hidi nam, Bilha behe pait, kon un hua ana biklobe mesa.

8 Ti Rahel tek noan, “Auk sukat nol auk kakang ngi son, hidim auk man nala.” Tiata un ngali tana-ana na, ngala *Naftali* (man nahin na noan ‘sukat apa’).

9 Nikit Lea taan noan un haup aan pait lo son, kon un bel un ata Silpa la laok se un sapa ka, le niin nolan.

10 Kon nam Silpa hua ana biklobe mesa.

11 Ti Lea aa noan, “Auk ulat ti banan son.” Kon un ngali tana-ana na ngala *Gad*, (man nahin na noan ‘ulat banan’).

12 Hidi na kon, Silpa hua ana biklobe mes pait.

13 Ti Lea aa pait noan, “Haah! Halas-sam auk daleng ngi kolo. Ngat ta mam totoang bihata li tek apa noan, auk haup ulat dui hihidi.” Undeng na le, un ngali tana-ana na ngala *Aser* (man nahin na noan ‘dael kolo’).

14 Oe mesan na, tom nol oras in nul ale kon, Ruben lako se alas sua. Un haup kai ina mesa, man atuli las nangan noan eta bihata pake kam haup ana. Kon un katan le kil bel ina Lea. Ngat net ela kon, Rahel nodan Lea noan, “Tua! Bel auk kai man Ruben in kila ka bubuit le.”

15 Mo Lea situn noan, “Wee! Ku nia mo lai-lisin son! Ku nuhu-dau nal auk sapang nga son. Nam ku le nuhu-dau kai na pait deng auk anang ngi lia! Ku mae taan lo ke?”

Mo Rahel siut noan, “Elia kaka! Eta auk haup kai na lam, duman ni ku niin nol Yakob.” Kon Lea tade.

16 Lelo-maun na, Yakob pait deng klapa. Kon Lea laok tutnaal nol una le tekan noan, “Papa! Ku musti niin nol auk duman nia! Ta auk baen hidi ku son, nini auk anang nga kai la.” Kon nam duman na Yakob niin nol Lea.

17 Ama Lamtua Allah ming Lea in kohe-kanas sa. Tiata un behe, kon un hua ana biklobe mes pait, un ana at lim son na.

18 Kon Lea ngali tana-ana na, *Isaskar*, (man nahin na noan, ‘baen in kae’), undeng un tek noan, “Ama Lamtua Allah baen auk in kae ka son, lole auk bel Silpa le niin nol auk sapang nga lam.”

19 Hidi na kon Lea behe pait. Kon nam un hua ana bikloeb nomer eneng nga.

20 Un tek noan, “Ama Lamtua Allah bel auk sa-saa in banan mes son. Tiata halas nia, auk sapang ngi taon elola ko todan au. Undeng auk hua belen aan biklobe at eneng son.” Tiata un ngali tana-ana na *Sebulon* (man nahin na noan ‘bel todan’).

21 Hidi na kon, Lea hua ana bihata mesa, ta un ngali ngala *Dina*.

22 Kon nam Ama Lamtua Allah nangan net Rahel; Un ming Rahel in kohe-kanas sa. Tiata Un sai Rahel maan in hua ana ka.

23 Hidi nam Rahel behe, kon un hua ana biklobe mesa. Un tek noan, “Ama Lamtua Allah kose soleng auk in mae ka son.”

24 Kon un ngali tana-ana na, ngala *Yusuf*, (mana nahin na noan, ‘nang le un bel taplaeng’), undeng un tek noan, “Auk nodan le Ama Lamtua Allah bel tapnaeng auk aan biklobe mes pait.”

Yakob nuting lalan le haup taplaeng laen nol lae-blai

25 Dedeng Rahel hua hidi Yusuf kon, Yakob aa nol Laban noan, “Papa! Eta bole lam, auk pait lakong auk ingu lu le.

26 Nang le auk lakong leo-leo nol auk sapa-anang ngias. Paap taan son le auk daek hiti-late bel papa, tiata auk baen

‡ **29:34** ‘Lewi’ la nahin na noan, ‘butu-kila’ tamlom mo ‘neok mumuun’.

nutus oen son. Undeng na le halas ni, oen nam mo auk nenans."

27 Kon nam un bakin na siut noan, "Manhiu! Ku hii napat le. Auk net tada noan, Ama Lamtua bel auk hangun undeng ku.

28 Tiata ku nodan mamon na elol tuun kon, auk baen! Sadi ku daad se lia, le daek napiut bel au."

29 Kon Yakob siut noan, "Paap net esa auk in daek hiti-late ka son. Tiata paap hmukit tas mamo taplaeng keko lako.

30 Dedeng auk maang bii ka, paap hmukin nas mamo isi eli lo. Mo halas nia lam, paap muik son. Ama Lamtua bel paap hangun, undeng auk in dake ka. Molam halas nia lam, lius un oras sa son, le auk daek taung auk sapa-anang ngias lolen."

31 Hidi kon Laban ketan noan, "Tiata auk musti baen ku elola la?"

Yakob siut noan, "Paap bel auk saa deken tia. Mam auk doha-tinang napiut paap hmukit tias, sadi auk boel tao elia.

32 Bel auk dola, le leol neot ni kon, auk laok huil nal laen nol lae-blai se paap hmukit tas. Man muik topon-topon nol hkaban lo ngas, paap nena. Mo in topon-topon nol hkaban nas, auk palas. Nol auk kon kat totoang lae-blai man bulu mitang ngas. Le halin nam nas totoang man baen nini auk in kae ka.*

33 Se leol hmudin niam, paap taan haup noan, auk in dake ni nahlololo tam lo ka. Paap maa le presa-ngat auk hmukit tas bling tuun. Eta net laen man muik topon lo, tamlom hkoto-hkaban lo, tamlom lae-blai muti kam, paap taan son noan, auk man naok paap hmukit tas."

34 Hidi kon Laban tade noan, "Banan! Ela tuun lako."

35 Mo leol na kon Laban soel bakisan hmukit topon-topon, nol hkaban-hkaban nas nol lae-blai mitang ngas. Un loka-tadu un anan nas le tao nakbua hmukit nas.

36 Hidim kil nol hmukit nas lakos se mana mesa, man katang nga laok iin nam, lelo tilu deng Yakob mana la. Kon nam, Yakob doha-tinang un bakin na laen nol lae-blai lisin nas nabale.

37 Hidi nam, Yakob dait kai bango deng kai ina tilu man bakisan apa, le koa bulang ngas hnuis-hnuis.

38 Un paing kai hnuis-hnuis nas se hmukit tas maan in ninu ka. Lam hmukit tas taom kom in laeb apa se maan in ninu ka.

39 Tiata dedeng hmukit tas laeb apa se kai hnuis nas sam, mam oen anan nas kon bulu nas topon-topon nol hkoot-hkaban tukun.

40 Kon nam oras Laban hmukit tas le laeb apa kam, Yakob beles le dil saol laok el hmukit man muik bulu hkoot-hkaban nas. Le halin mam oen anan nas bulu ngas kon hkoot-hkaban tukun. Nini ela lam, un hmukit tas siis taplaeng mamo keko lako. Hidi nam un soel bakisan deng Laban nena las.

41 Nol oras hmukit in tes sas laeb apa kam, Yakob paing kai hnuis-hnuis sas se oen silan nas, se oen maan in ninu ka.

42 Mo eta un net hmukit in bloen nas le laeb apa kam, un paing kai las lo. Tiata Laban haup totoang hmukit man bloen nas. Mo Yakob haup totoang hmukit in tes sas.

43 Nini ela lam, Yakob muik isi. Un laen, lae-blai, unta, keledai nol ata kas mamo isi.

31

Yakob lali nang soleng Laban

1 Oe mesan na, Yakob ming Laban anan nas dehet nol apa noan, "Yakob muik isi son, undeng un kat nuli kit aman si hmuki-nalan nas son."

2 Yakob kon tinang un bakin Laban sila ka lam, nus-hnining tukun, nol babanan el hmunan-hmunan nu lo son.

3 Hidi na kon AMA LAMTUA aa nol Yakob noan, "Halas ni un oras sa maa lius son. Tiata ku musti pait lako ku ina-amam muas tia. Mam Auk laok leo-leo nol ku."

4 Hidi na kon, Yakob tadu laok haman Rahel duas Lea, le maa tutnaal nol un se hmukit tas mana la, se epe kua.

5 Hidim un tekas noan, "Hahalas ni auk tinang mi amans sa lam, un sila ka niu isi lo nol au. Un kon babanan nol auk pait banansila el hmunan nu lo son. Mo Ama Lamtua Allah man auk amang nga in todan-lahing nga, leo-leo nol au.

6 Mi duam tana noan, bablaan ni auk daek hiti-late bel mi amans sa!

7 Mo ela kon no, un nole auk oe-oe. Un nole in baen au ka, lalis hngul son. Mo ela kon, Ama Lamtua Allah doha-tinang auk tutungus.

8 Dedeng mi amans sa tek noan, 'Hmukit bulu hkotong ngas ku sebas,' kon hmukit nas hua ana lam, bulu ngas totoang hkoto. Oe mesan na pait tam, un aa noan, 'Hmukit in hkaba-hkaban nas ku man sebas,' kon hmukit nas hua maa lam hkaban totoang.

9 Ama Lamtua Allah tao ela, le halin Un kat mi amans sa hmukit tas le bel aus.

* **30:32** Hmunan nu atuli las nangan noan, lae-blai muti ka man banan dui. Mo lae-blai mitang ngam banan lo. Lae-blai mitang kon bubuit tukun. Laen nol lae-blai man bulu hkoto nol hkaba-hkaban nas kon bubuit tukun.

10 Oe mesan na, dedeng hmukit tas laeb
apa kam, auk netan se in natloa dalen
noan, totoang hmukit moko in labe nas,
muik in hnuis, muik in hkoto-hkoto nol
tenga las pait hkaba-hkaban.
11 Hidim Ama Lamtua ima-ii deng sorga
haman auk se in natloa na dalen, le tek
noan, 'Hoe, Yakob!'
Kon auk siut noan, 'Elola la Lamtua?'
12 Kon Un tek noan, 'Ngat le! Totoang
hmukit ta-hngulu in labe ngas suma muik
hkoto, hnuis-hnuis nol hkaba-hkaban sii.
Auk mana nas totoang son, undeng Auk
net Laban in daek dadaat saol ku ka son.
13 Auk niam Lamtua Allah, man tulu-
balang Auk apang ngi bel ku son se Betel
la. Se nua ka, ku pii batu mesa, hidim ku
doan mina laok se dapa, le todan-lahing
Au. Hidim ku butu-kil in hida nol Auk se
na. Tiata halas ni ku musti nang dale nia,
le pait lako ku ina-amam muas ingu-dale
ku tia.' "
14 Kon nam Rahel nol Lea siut noan,
"Papa! Kaim muid tuun! Ta kaim muik
pusaka mes lo kon son, deng kaim aman
Laban.
15 Bablaan ni, blalan na tao kaim banan-
sila el atuil balu ka. Un hee soleng kaim
son. Hidim un kaa nuli kaim osa-hnaun
nas son.
16 Totoang hmuik man Ama Lamtua
Allah katan deng paap Laban nas, halas
ni daid kit nenans, nol kit ana-anan nias
pusaka. Tiata eta Ama Lamtua tek elol son
nam, kaim muid tuun!"
17-18 Hidi na kon, Yakob mana nakbuan
un kai-batu las totoang. Hidim un sakeng
un sapa-anan nas laok se unta dapas, nol
totoang sa-saa man un hapus deng Padan
Aram mas, hidim sika-poa un hmukit tas
totoang, le oen pait lakos dale Kana'an.
19 Dedeng na lam, Laban lako dit un lae-
blai las bulu ngas. Kon Rahel naok lai-niin
un ama ka baut angin in hui-langus sas.
20 Yakob bok lakos ete-ete tuun, nol tek
nuting un bakin na lo.
21 Un nikit kil lai-niin totoang un hmukin
nas, hidim oen laok laba-laba kaliut deng
palun tene Efrat ta, le oen sao lakos bus el
leten Gilead.

Laban nulut muid Yakob

22 Hidi lelo tilu, kon Laban ming haup
dehet noan, Yakob haung lalis son.
23 Ti Laban haman nakbua un atulin
nas, le laok nulut muid un manhiu ka.
Oen nulut mudis didiin lelo itu, halas-sam
hapus se leten-leten in se Gilead tas.
24 Duman na kon, Ama Lamtua tulu-
balang apa ka bel Laban se in natloa dalen.
Un tekan noan, "Laban! Eta ku aa nol
Yakob pam, doh ku baham ma babanan."
25 Duman na, Yakob buba hleep son se
leten nas. Kon Laban buba oen hlepe las
katang lo deng one la.
26 Hidi na lam, Laban maa tutnaal nol
Yakob. Kon un tek noan, "Hoe Yakob!
Tasao le ku nol lail-niin auk anang bihata
lias ete-ete, banansila el atuil man ku in
daek nal se in hote-dati dalen nia?
27 Amo tasao le ku lali ete-ete, nol muik
tahan in seon au lo kia! Eta ku tek auk
babanan nam, taon elola ko auk tao fesat
le nol mi lakom nini kong-tembur nol
sasanu,* hidi halas-sam sao mi lakom.
28 Ku in kula mes pait, ku bel auk dola
le lik auk ana-upung ngas halas-sam saos
lakos lo. Ku in tao elia ki, ngengo isi!
29 Nol kahan isi eta auk tao le tao
nakbusu ku! Mo sian Ama Lamtua Allah
man ku amam ma in todan-lahing nga,
kaing auk noan, eta auk aa nol ku lam auk
musti doh auk bahang ngi babanan.
30 Meman auk tana noan, ku boka un-
deng ku kom naseke son le pait. Mo tasao
le ku naok lai-niin auk baut angin in hui-
langus sas kon nia?"
31 Hidi kon Yakob siut noan, "Baki ko-
mali nol auk deken! Auk bokang ete-ete,
undeng auk lii ta tamlom baki tahang nal
tana-anang ngias sam, elola la?"
32 Mo Yakob taan lo noan un sapa Rahel
man naok lai-niin baut angin in hui-langus
sas. Tiata un tek noan, "Baki! Deng baut
angin nas sam, baki nuting tuun lako! Le
etan hapus se asii lam, hukung tele una!
Poe-pet nuting lako! Eta haup baki pusaak
tenga las sam kat pait. Nang le halin nam
totoang atuil nias daid saksi."
33 Kon nam Laban lako poe-pet oen hlepe
las mesa-mesa. Laih hmunan na Yakob
hlepe la. Hidi nam un lako Lea hlepe la.
Hidi nam ata dua las hlepe las. Mo un net
baut angin nas lo. Tiata un tama lako se
Rahel hlepe la.
34 Mo Rahel buni baut angin nas son, se
maan in dada deng unta las kloma ka. Hidi
halas-sam un sake daad se dapa. Laban
poe-pet papmes Rahel hlepe la, mo haup
saa lo.
35 Rahel aa nol ama ka noan, "Papa
komali deken. Auk haung dil nal lo, ta auk
net bulan." Kon Laban nuti-nuting pait,
mo un haup tahan baut angin nas lo.
36 Kon nam Yakob koon-mali isi, ta un
baet Laban le tekan noan, "Hoe! Auk daek
daat saa saol baki son na? Didiin baki
penan muid auk banansila el atuil daat ta
lia!

* **31:27** Dais Ibranin noan 'tao dain nini tembur ana nol sa-saa in kuti mes noleng nini senar'.

37 Baki poe-pet auk sa-saa las totoang
son. Hidim baki haup asa la? Olan taon se
kit totoang silan, le halin nam kit leo-leo
neta! Nang le halin nam atuil nias nutus,
le sa-saa nas asii nena ka.
38 Taun buk dua son, auk daid ata bel
baki. Dedeng auk doha-tinang baki hmukit
tas sa, muik tahan mes in natmulung lo.
Auk kaa net mes lo kon!
39 Eta muik hmukit huin tao tele baki
hmukit tas mesa, man auk salan lo kon,
auk tek nuting baki lo, mo auk seda tukun.
Nol eta atuli naok baki hmukit tas sam,
baki tadu auk le seda, molota na auk in
kula lo, mo auk pal in bel seda.
40 Lelo lam, lelo la hui noebabain au.
Mo eta duman nam, auk pepeten undeng
blingin. Auk melang le niin nalang lo,
undeng in doh baki hmukit tas.
41 Meman auk daek taun buk dua ka,
baktebes ela! Auk daek taun hngul aat le
haup baki anan bihata las. Hidi nam, auk
daek taplaeng pait taun eneng, le halas-
sam auk haup auk hmukit tas. Daek ngele
el ata ka nesang nga ela, mo baki taan in
tadu auk baen seda didiin lalis hngulu.
42 Banan le, muik Ama Lamtua Allah
man auk upung Abraham nol auk amang
Isak in todan-lahing nga. Un doha-tinang
au, mo lo kam taon elola ko baki nulut pait
auk nol imang mosa son. Mo Ama Lamtua
Allah hut mata ka nol auk in susa ni lo,
nol Un kon ngat auk in dake ki totoang.
Undeng na, sian Un maa kaing baki."

Yakob nol Laban butu-kil apa in hida

43 Ming hidi Yakob in aa ela ka kon
Laban, siut noan, "Elia! Bihaat at dua
nias auk anang. Tana-anang man oen in
huang nas totoang auk upung. Hmukit
nias totoang kon, auk nena. Totoang man
ku in net mo nia ngias, meman auk nena.
Mo auk le tao elola la? Auk hepa-hail nal
oen lo son.
44 Tiata banan dui ka, kit duat but apa
nini in hida. Le kit musti nuling muid in
hida na."
45 Kon nam Yakob kat baut tene mesa, le
pii se na halin daid tada.
46 Hidim Yakob lok un atulin nas, le laok
kat nakbuan batu le panan. Hidi nam oen
totoang daad le kaa, dadani nol baut in
panang nas.
47 Kon Laban ngali baut in pana nas,
Yegar Sahaduta. Mo Yakob ngali ngala
Galeed.†
48 Hidim Laban tek noan, "Baut unus nia,
daid saksi taung kit duat." Tiata maan na
ngala Galeed.
49 Laban kon ngali maan na *Mispa*, (man
nahin na noan 'maan in doha man lapa'),
undeng un aa noan, "Mam AMA LAMTUA
esa man doha-tinang kit duat, le kit katang
apa kon no, kit kaliut in hida ni deken.
50 Eta ku tao dadaat nol auk anang ngias,
le saap nol bihaat didang ngam, taon elola
ko auk taan lo. Mo nangan! Ta Ama
Lamtua Allah man daid saksi taung ku nol
au.
51-52 Olan ngat baut in dili nia, nol baut
unus in paan deng dapang nias. Ngat tiam
baut nias kon daid toon. Ku boel kaliut
baut nias, le tao dadaat saol auk lo. Nol
auk kon boel kaliut baut nias le tao dadaat
saol ku lo.
53 Kit but in hida nia, nini kit upu kia-
kaon nas Lamtuan, Allah. Na ku upum
Abraham nol auk upung Nahor Lamtua
Allah na. Mam Un esa man daid tulu in
nutus kit duat dasi lia."

Ming ela kon Yakob nikit sumpa, nini
Ama Lamtua Allah ngala, man un ama Isak
in todan-lahing nga.
54 Hidi kam, Yakob keo hmukit, le kil
nolan lako leten na dapa, halin daid in
todan-lahing bel Ama Lamtua. Hidi nam,
un haman atuli las totoang le maa kaa leo-
leo, nol oen melang se na didiin sain.
55 Ola ka oskaong bii kon, Laban lako
neko-lik un ana-upun nas totoang. Hidim
un aa le beles hangun, hidi nam un pait
lako un nusa kua.

32

Yakob lii in tutnaal nol un kaka Esau

1 Hidi nam Yakob lakos napiut. Kon Ama
Lamtua ima-ii las deng sorga maas tutnaal
nol una.
2 Nikit un ngat netas kon, un aa noan, "Ni
Ama Lamtua atulin in hote-dati ngas maan
in tene mo!" Undeng na le, un ngali maan
na *Mahanaim*, (nahin na noan 'maan in
tene dua').
3 Hidi na kon, Yakob tadu un ima-ii las
at ila lo lakos muna el dale Edom (na nusa
Seir), le tek un kaka Esau noan, Yakob le
maa.
4 Un tekas noan, "Mi laok tek auk kakang
Esau elia: 'Deng hmunan nu auk in bok
lakong nga, maa lius halas nia, auk daad
se baki Laban uma.
5 Halas nia lam, tuang ata ki muik aus-
sapi, keledai, laen, lae-blai, nol ata bihata
nol biklobe. Auk tunang atuil nias muna,
le tek nuting tuang deng auk in maa kia.
Auk nodan le tuang sium kaim nol im
dua.' " Kon atuil nas lakos.

† **31:47** Se dais Aram mam, *Yegar Sahaduta* nahin na noan 'baut saksi'. Mo se dais Ibranin nam, *Galeed* nahin na noan 'baut saksi'.

6 Dedeng oen pait maas se Yakob pa ka,
oen lapur noan, "Kaim laok tutnaal paap
kaka Esau son. Halas ni un nol biklobe
at ngatus aat, maa bus eli le tutnaal nol
papa."
7 Ming ela kon, Yakob dalen na hutlulu,
nol un lii isi. Hidi nam un bating un atulin
nas nol un hmukit tas totoang, le daid op
dua.
8 Un nangan noan, "Eta Esau maa le keng
nol op mesan na lam, op mesan na lali
nuting in nuli."
9 Hidi nam Yakob kohe-kanas noan, "Eee,
Ama Lamtua Allah! Lamtua man auk
upung Abraham nol auk amang Isak in
todan-lahing. Ming auk le! Lelon na, Ama
Lamtua man tadu auk le pait maang se
auk nenan nias, se dale nia. Ama Lamtua
man hid noan mam Lamtua tao titu bel aus
totoang.
10 Auk tatai in sium Lamtua in namnau
ka, nol Lamtua in hii-ming auk tutungus sa
lo. Hmunan nu dedeng auk kaliut palun
Yordan nia ka, auk suma kil hnikan tuun.
Mo halas nia lam, auk pait maang kil atuli
nol hmukit opa dua.
11 Auk lii, ta tamlom auk kakang Esau
maa tuku-keng, le keo tele kaim totoang
nga. Tiata auk nodan le Ama Lamtua bel
boa-blingin au, nol auk sapa-anang ngias
totoang deng kaka Esau.
12 Undeng Ku man hid noan, Ku bel auk
hangun mamo-mamo, nol bel auk in hua-
koet tias le taplaeng mamo, banansila el
hlaen in ne tasi suut tua, man atuli li kaih
nalan lo."
13 Hidi kon Yakob nini se maan na. Ola
ka kon, un huil hmukit le bel un kaka ka
nol mosa.
14 Un huil nal laen ina ngatus dua, laen
moko buk dua, lae-blai ina ngatus dua, lae-
blai moko buk dua,
15 unta ina buk tilu nonool anan in
nus nabale, aus-saip ina buk aat, aus-saip
moko hngulu, keledai ina buk dua, nol
keledai moko hngulu.
16 Hidim un bating hmukit nas buan-
buan muding oen ngalan nas mesa-mesa.
Kon nam un bel bua mesa-mesam nol un
atuil in lolo-poa. Un tek oen noan, "Mi
laok muna. Maa liam auk muid mi deng
klupu lia. Mo mi musti doha, le halin buan
nas mesa-mesam katang nol apa buit deng
buan tenga las."
17 Hidi nam, Yakob lok atuling in lolo-poa
taung buan hmunan na ka noan, "Eta auk
kakang Esau tutnaal ku, le un ketan noan,
'Ku le lako elola la? Ku niam asii ata ka?
Hmukit nias asii nena ka?'
18 Lam mi musti siut noan, 'Hmukit nias
tuang ata Yakob pa nena. Un tunang bel
un kaka, tuang Esau. Mo un esa muid ne
klupu lua.' "
19-20 Un lok totoang atuil in sika-poa
taung buan tenga las ela kon, noan, "Eta
mi tutnaal kaka Esau son nam, mi belen
hmukit nias tuun, hidim mi tekan noan
auk muding ne klupu lua." Yakob nangan
noan, eta un bel Esau hmukit nas totoang
ngam, mam Esau dalen na banan nol una.
21 Tiata un tunang hmukit nas muna. Mo
duman na, un dada nabael se la.

Yakob keng nol Ama Lamtua

22 Duman na, Yakob hangu, hidim un
ator le halin un sapan nas duas, un sapan
nas ata kas duas, nol un anan nas hngul
esas, kaliut lakos se palun Yabok halin nua.
23 Nikit oen totoang lakos lius halin kon,
un tunang un pusaka las totoang lakos se
suut halin kon.
24 Mo Yakob sii dada se palun na halin
na. Kon nam muik biklobe mes maa, ti oen
duas late apa didiin peke langa.
25 Nikit biklobeng na nataka kam un le
tehen, kon un tingan Yakob klesa ka, tiata
un seen bukun na kuis deng un mana ka.
26 Kon nam biklobeng na tekan noan,
"Sao auk tia, ta nesang lo ka kam lelo
sake."
Mo Yakob siut noan, "Ku aa le bel auk
hangun le, halas-sam auk sao ku."
27 Kon biklobeng na ketan noan, "Ku
ngalam sii la?"
Un siut noan, "Yakob."
28 Kon nam biklobeng na tek noan, "Ku
ngalam ma Yakob pait lo ka. Mo nol nia,
atuli li haman ku lam *Israel*, undeng ku
keng le labang atuli li nol Ama Lamtua
Allah didiin ku nala." (Israel nahin na 'in
keng nol Lamtua Allah'.)
29 Kon Yakob ketan noan, "Ku ngalam
asii la?"
Mo biklobeng nga tek noan, "Ku ketan
auk ngalang ngi le tao saa la?" Hidi nam
un aa le bel Yakob hangun se na.
30 Kon Yakob aa noan, "Auk net Ama
Lamtua Allah sil nol sil son, mo auk nuling
nabale." Tiata un ngali maan na ngala
Peniel, man nahin na noan, 'Ama Lamtua
sila ka'.
31 Yakob lako le nang maan na lam, lelo
la sake son. Mo un lako lam sen-hai, lole
un klesa bukun na daad kula kam.
32 Undeng na le, maa lius leol neot nia,
atuil Israel las kaa hmukit klesa lo, undeng
Ama Lamtua diuk kuis oen upuns Yakob
klesa bukun na.

33

Yakob tutnaal nol un kaka Esau

1 Leol neot ta, Yakob ngat net Esau maa
nol un atulin ngatus aat tas. Kon nam,

Yakob bating un anan nas lakos se oen inan nas mesa-mesa.

2 Un tadu un sapan nas ata kas duas, nol oen anan nas laok se suu hmunan. Hidim Lea nol un anan nas, halas-sam Rahel nol un ana Yusuf laok deng hmudin hesa.

3 Mo Yakob laok se hmunan deng oen totoang. Nikit oen le lakos dadani nol un kaka ka kon, un hai buku ka le suda lako pes se dale ka, oe itu.

4 Mo Esau ngat net un palin na kon, un lail laok tutnalan, hidim un nekon le likin. Kon oen duas lilu nol apa muun isi.

5 Esau net bihaat nas nol oen anan nas kon, un ketan noan, "Nias totoang asiis nias sa?"

Kon Yakob siut noan, "Oen totoang niam atuil man Ama Lamtua Allah in bel au ngas."

6 Hidi na kon, un sapan nas ata kas duas nol oen anan nas, lakos le todan Esau.

7 Hidi nam Lea nol un anan nas lolen. Hidi halas-sam in puis sa, Yusuf nol un ina Rahel.

8 Kon Esau ketan noan, "Hmukit buan il man apin ku in tunang ngas, nahin na elola la?"

Kon Yakob siut noan, "Elia kaka! Auk bel kaka nas totoang nol mosa, le halin nam kaka sium auk nol dael kolo."

9 Mo Esau siut noan, "Adi Yakob! Auk hmuki-nalan kon mamo. Tiata ku bel auk saa deken tia."

10 Yakob siut noan, "Ela deken kaka! Kaka musti simus le halin daid tada noan, kaka sium auk nol iman duas son. Ta apin auk net kaka sila in hngoas sa, hnika el auk net Ama Lamtua Allah in hngoas sa kon.

11 Tiata auk nodan nol in todan, le halin kaka sium auk in bele, man muik nahin long nas. Ta Ama Lamtua Allah banan isi nol auk son, tiata Un bel totoang asa man auk in koma ngas." Yakob hanet napiut Esau, didiin Esau sium in beleng nas.

12 Hidi na kon Esau aa noan, "Eta ela lam mi mana, le kit lakong tia! Nang le auk nol mia."

13 Mo Yakob siut noan, "Nang tia kaka! Kaka tinang esa tuun. Tana-anang ngias blutu nabale, ta oen laok nal hlapat lo. Nol hmukit man halas-sam hua hidi kon mamo. Eta kit dising oen le laok nol hlapat tam, se lelo mes dalen sii kon, hmukit nias mates toang.

14 Tiata banan dui ka, kakas laok muna tukun tia. Tiam kaim totoang laok mau-mau deng hmudin nia. Maa liam auk tuil meo kaka se Seir."

15 Kon nam Esau aa pait noan, "Eta ela lam, auk nang auk ima-ii lias deeh le nol ku, halin oen tulu bel mi lalan."

Mo Yakob tekan noan, "Kaka, kukaum deken! Sadi auk taan son noan kaka sium au."

16 Ming ela kon, Esau lako nang one, le pait lakos Seir.

17 Mo deng na, Yakob lakos se Sukot. Se na, un bangun uma nol daek okat taung un hmukit tas totoang. Tiata maan na, oen ngali noan *Sukot* (man nahin na 'um in daad tahang')

18 Kon nam Yakob deng Padan Aram lakos lius se dale Kana'an nol boa-blingin. Hidim oen koet hlepe, le daad dadani nol iung Sikem man ne Kana'an.

19 Dale man Yakob in koet hlepe na, un sos nutus son deng Hemor, Sikem ama ka. Un baen nini duit muti ngatus.

20 Se la, un babail batu le daid maan in tunu-dadung bel Ama Lamtua. Hidim un ngali maan na, *El-Elohe-Israel*, man nahin na noan, 'Ama Lamtua Allah nam mo, Israel Lamtuan'.

34

Sikem tao didaan Yakob ana bihaat Dina la

1 Oe mesan na, Yakob duas Lea ana bihaat in ngaal Dina ka, laok meo tana-bihaat in se dale na ngas.

2 Laih in se dale na ka ngala Hemor, deng ngaal Hewi. Un ana biklobe la, ngala Sikem. Oe mesan na, un net Dina kon, un kil lail-ninin hidim tao didaan.

3 Sikem dalen nahi nol Dina, le kom Dina naseke. Tiata un aa kumis-mina nol Dina le halin nam, Dina koman kon.

4 Hidim Sikem tek un ama ka noan, "Papa! Tulung laok taam nodan bel auk Dina, le halin nam auk sapan."

5 Yakob ming haup noan atuli tao didaan un ana bihata la son, mo un ete tuun, nol tao saa lo. Dedeng na, un anan biklobe las doh hmukit se epe kua. Tiata un natang le oen pait maas totoang le.

6 Kon nam, Sikem ama Hemor, maa se Yakob le noan hili-leken Dina.

7 Oen duas dehet nol apa mamasu lam, Yakob anan nas pait deng epe kua. Nikit oen ming haup noan, Sikem tao didaan oen palin bihata la son kon, oen dalen ili nol komali isi. Hidim oen tek noan, "Dais in ela ka, boel daid se Israel lo. Tiata kit boel sium atuil in tao dadaat ela ka lo."

8 Kon Hemor hanet Yakob le tekas noan, "Yakob! Auk anang Sikem kom nol ku anam bihata la isi. Tiata auk nodan le ku tade, halin nam auk anang ngi saap nolan.

9 Etan bole lam, kit anan nias saap bali apa. Mi anan biklobe las saap nol kaim anan bihata lias. Nol kaim anan biklobe lias saap nol mi anan bihata las.

10 Nol nang le halin mi daad kutang nol
kaim se nia. Mi huil le kom daad se maan
ol tuun kon, bisa. Hidim biuk-bael le haup
in muki se nia."
11-12 Hidi nam Sikem aa nol Dina ama ka,
nol Dina kakan nas noan, "Mi nodan saa
tukun kon auk mudi. Mi nodan duit in sii
ma-mae, tamlom un duit lila la osa bakun
tuun kon, auk baen. Sadi mi tade le auk
saap nol mi palin bihata lia."
13 Mo Yakob anan nas taan son noan
Sikem tao didaan oen palin Dina son. Tiata
oen siut in nole-lilung saol Sikem, nol un
ama Hemor.
14 Oen siut noan, "Kaim palin nia, un
boel saap nol atuil in sunat bii lo! Na tao
nahmaeng kami!
15 Mo un lalan in puti ka elia: Mi biklobe
las totoang tuan-ana musti sunat banansila
el kami.
16 Etan mi tao ela, halas-sam kit boel in
saap bali apa. Nol kaim kon daad leo-leo
nol mi se nia, le halin kit daid bangsa mesa.
17 Mo eta mi dai muid kaim in koma ki lo,
le sunat lo kam, kaim kat pait kaim palin
nia, hidim kaim bok lakong deng maan
nia."
18 Hemor nol Sikem sium oen in teka ka
nol banan.
19 Mo Sikem tahang nal lo son, undeng
un kom naseke Dina isi. Totoang atuil in
se dale na ngas todan Sikem.
20 Tiata Hemor nol Sikem lakos se maan
in nehan dasi ka, se ingu la hnita tuan na,
hidim oen huli-bali nol totoang atuil in se
dale na ngas. Oen tek noan,
21 "Pail-kakang totoang! Atuil Israel lias
kom in nuil daem nol kita. Tiata nang le
oen daad leo-leo nol kit se dale nia. Dale
ni in bluang-bleha ka nol taung kit totoang.
Kit kon boel saap apa nol oen anan bihata
las. Oen kon boel saap nol kit anan bihata
lias.
22 Oen suma nodan kit dais ana mesa. Na
ka elia, kit biklobe lias totoang musti sunat
banansila el one la.
23 Eta kit nuil nakbuan apa son nam,
mam oen hmukit tas nol oen hmukin nas
totoang kon daid kit pusaka, ta lo? Tiata
banan dui ka, kit sium oen in koma ka.
Maa, le kit sunat leo-leo! Tade tam lo ka?"
24 Kon nam totoang atuil in nakbua se
la ngas tade, le muid Hemor nol Sikem in
teka ka. Ta totoang bikloeb in se dale na
ngas sunat leo-leo.
25 Nal lelo tilu, totoang bikloeb in sunat
tas papa las iil nabale lam, Dina kaka
Simeon nol Lewi kil nol oen suli kas, hidim
oen tamas lakos ingu la dalen ete-ete. Kon
oen keo tele bikloeb nas totoang.
26 Hemor nol Sikem kon tom in keo. Hidi
nam oen kil nol oen batan Dina puti deng
Sikem uma la, le oen pait.
27 Mo Yakob anan tenga las taam lakos
iung na, le nuhu-dau nal iung na hmukin
nas. Oen koon-mali, undeng atuli tao
didaan oen palin bihata la se iung na son.
28 Atuli las sa-saa in se oen uma dale nas
kon, oen nuhu-dau nalas totoang, hidim
oen sika-poa atuli las hmukit tas deng epe
ka.
29 Oen kil nol bihata las totoang, nol
tana-anang ngas, nol oen nuhu-dau nal
ingu la hmukin man osa-osa ngas totoang.
30 Dedeng Yakob taan haup in dadi na
kon, un tek Simeon duas Lewi noan, "Mi
daek saa in ngengo nia la? Mi tao sus auk
tukun! Mam totoang atuil Kana'an nas,
atuil Peris sas, nol totoang atuil in se dale
ni ngias, kom kit lo isi. Oen atulin nas
mamo. Mo kit atulin suma bubuit tuun.
Etan oen hok apa le maa keng nol kita lam,
kit dudus meman son na!"
31 Mo oen siut nol in komali noan, "Papa!
Paap bali kaim nang le oen tao kaim palin
bihata li daid bihaat hmama ke?!"

35

Yakob lalis lakos Betel

1 Hidi nam, Ama Lamtua Allah aa nol
Yakob noan, "Auk niam, Lamtua Allah
man tulu-balang apa ka bel ku son, se
dedeng ku in lali deng ku kakam Esau la
ka. Nol nia, ku lako daad seda se Betel tia.
Lius se lua kam, ku bangun bel Auk maan
in tunu-dadung. Hidim daad se la."
2-3 Hidim Yakob aa nol un uma isin nas
totoang noan, "Maa le kit totoang bok
lakong Betel lolen. Ta auk le bangun maan
in todan se ua. Hmunan nu oras auk se
susa daleng nga, Ama Lamtua Allah tulung
auk se maan na. Tiata nol nia, mi kat
soleng mi baut angin in hui-langus sas
totoang tia. Tao niu' mi apan nas nol pake
seda kai-batu, ta kit le todan-lahing se Ama
Lamtua Allah."
4 Kon nam, oen sao oen baut angin in
hui-langus sas, nol oen ante las* totoang.
Hidim Yakob puan sa-saa nas totoang se
kai ina tene mes leon, dadani nol iung
Sikem.
5 Dedeng Yakob nol un hutun nas bokas
deng iung Sikem ma, Ama Lamtua Allah
tao atuli-atuil in se ingu-iung man pukiu
one ngas le lii, didiin oen lii in daek dadaat
saol Yakob nol un nenan nas.
6 Yakob nol un hutun nas totoang lakos
lius se Betel nol boa-blingin (maan na
hmunan nu ngala, *Lus*) ne dale Kana'an.

* **35:4** Hmunan nua, oen ante las muik hdulat deng oen bangat in hui-langus sas.

7 Se na, Yakob bangun-pii maan in todan-
lahing deng batu. Hidim un ngali maan na,
ngala *El Betel* (man nahin na noan 'Betel
Lamtua Allahn'), undeng hmunan nu Ama
Lamtua Allah tulu-balang Un Apa ka bel
Yakob se na, se dedeng un in lali deng un
kaka ka ka.
8 Dani nol iung Betel la, muik kai ina tene
mesa, man atuli las ngali *Alon Bakut*, man
nahin na noan 'kai ina in kamusang'. Un
ngali maan na ela, undeng dedeng Debora
mate ka, oen puan un se kai ina na leon
na. Debora na mo, Ribka ina in sole ka.
9 Dedeng Yakob pait maa deng Padan
Aram mam, Ama Lamtua Allah tulu-
balang Apa ka pait, nol bel hangun se una.
10 Ama Lamtua tekan noan, "Nol ni kon,
ku ngalam ma Yakob lo ka. Mo Auk bel ku
ngaal balu, noan *Israel.*†
11 Auk niam Lamtua Allah in Kuasa
Dudui. Tiata ku hua-koet, le haup upu
kia-kaons mamo-mamo tia! Mam bangsa-
bangsa lias puit maas deng ku in hua-koet
tas, nol mam ku hua lahi-lahi las.
12 Dale man Auk in bel ku upum Abra-
ham nol ku amam Isak son na, halas ni
Auk bel kun, nol ku in hua-koet tas."
13-14 Ama Lamtua Allah tek hidi ela kon,
Yakob bangun-pii batu mes se na, le halin
daid taad taung in nangan-nangan Ama
Lamtua in hida ka. Hidim un doan ui
anggor nol mina se baut na dapa, le todan-
lahing se Ama Lamtua.
15 Maan na, un ngali ngala *Betel.*

Yakob sapa Rahel mate se oras un hua ana ka

16 Hidi na kon, Yakob lakos nang Betel.
Oras oen katang buit deng Efrata (man
halas ni ngala Betlehem), kon nam, Rahel
oras in hua ka maa lisu. Mo un in hua ka
susa.
17 Oras un nasang mumuun nam im-
blingin na tekan noan, "Mama Rahel! Tao
ku dalem ma teteken, ta maam haup aan
bikloeb pait!"
18 Nikit Rahel hngasa ka mana le nutus
kon, un ngali tana-ana na, *Ben-Oni* man
nahin na noan, 'aan deng auk in susa ka'.
Hidi na kon un mate. Mo Yakob ngali tana-
ana na*Benyamin*, (man nahin na noan 'aan
ima kanan').
19 Tukun nam oen puan Rahel se lalan
suut man laok bus el Efrata ka, (na Betle-
hem).
20 Kon Yakob babail un niut utu ka se na.
Maa lius leol neot ni kon, Rahel niut utu ka
muik nabale.

Yakob anan nas

21 Hidi na kon Yakob‡ daad seda-seda
maan tutungus. Oe mesan na, un buba
hleep se menara Eder halin na.
22 Yakob tao ata Bilha la daid un sapa
son, mo dedeng oen se las sa, Yakob taan
haup noan, Ruben niin nol Bilha.
Yakob anan biklobe las at hngul dua.
23 Lea anan nas ngalan nas elia: Ruben
(Yakob ana hmunan na), Simeon, Lewi,
Yahuda, Isaskar nol Sebulon.
24 Rahel anan nas: Yusuf nol Benyamin.
25 Rahel ata Bilha, anan nas: Dan nol
Naftali.
26 Hidim Lea ata Silpa anan nas: Gad nol
Aser.
Hua tana-anang nas se Padan Aram.§

Yakob ama Isak in mate ka

27 Hidi nam, Yakob lako meo un ama Isak
se Mamre, dani nol iung Kiriat Arba (halas
ni ngala Hebron). Hmunan nua, un upu
Abraham kon daad se la.
28-29 Isak nuli lako lius umur taun ngatus
buk palu, halas-sam un mate. Kon nam, un
ana Esau nol Yakob puan una.

36

Esau in hua-koet tas

1 Esau ngaal didang nga Edom. Un in
hua-koet tas ngalan nas elia:
2 Esau saap nol bihaat Kana'an at dua.
Mesan na atuil Het, na Elon ana bihata la,
ngala Ada. Mesan na pait, atuil Hewi ngala
Oholibama. Un ama ka ngala Anah, nol un
upu ka ngala Sibeon.
3 Esau kon saap nol Ismael ana bihata la,
ngala Basmat. Basmat blanen hmunan na
ngala Nebayot.
4 Esau sapa hmunan Ada la hua Elifas.
Basmat hua Rehuel.
5 Hidim Oholibama hua Yeus, Yalam nol
Kora. Esau anan nas totoang huas se dale
Kana'an.
6 Oe mesan na, Esau lako daad seda se
dale mes didang pait, katang deng Yakob.
Un kil nol sapa-anan nas, un atulin in dake
ngas, un hmukit tas, nol un hmuki-nalan
nas totoang.
7 Esau bakisan nol Yakob, undeng oen
hmukit tas, nol hmukin nas mamo isi.
Tiata oen nuli ka tep isi son se dale na.
8 Kon Esau (man atuli noken noan Edom)
lako daad seda se leten-leten deng dale
Seir.
9 Esau in hua-koet tas, man oen noken
noan 'atuil Edom'. Oen daad se dale leten
nas, se Seir.

† **35:10** Israel nahin na noan, 'un keng nol Ama Lamtua'. ‡ **35:21** In dula dais Ibranin noan 'Israel'. Israel nol Yakob pa ngala dua man taung atuli mes sii. § **35:26** Yakob anan at hngul esa kas huas se Padan Aram, mo Benyamin sii man huan se Efrata.

10-13 Esau sapa Ada ana biklоeb in ngaal
Elifas sa haup ana biklobe at lima, oen
ngalan nas elia: Teman, Omar, Sefo, Gatam
nol Kenas. Elifas bee hmudin na, ngala
Timna. Un hua ana biklobe mesa, ngala
Amalek.
Esau sapa Basmat hua ana biklobe mesa,
ngala Rehuel. Rehuel haup ana biklobe
at aat. Oen ngalan nas elia: Nahat, Sera,
Syama nol Misa.
14 Esau sapa Oholibama, na mo Anah ana,
un nam kon Sibeon upu. Un hua ana
biklobe at tilu. Oen ngalans Yeus, Yalam
nol Kora.
15-16 Esau ana-upun nas his-hoeng daid
ngala mamo. Mesa-mesam nonool un
kaka-ama. Esau ana hmunan Elifas sa
anan nas, daid kaka-aam deng ngaal Te-
man, ngaal Omar, ngaal Sefo, ngaal Kenas,
ngaal Kora, ngaal Gatam, nol deng ngaal
Amalek. Oen totoang nam Esau nol un
sapa Ada in hua-koet.
17 Esau ana Rehuel anan nas, daid kaka-
aam deng ngaal Nahat, ngaal Sera, ngaal
Syama, nol deng ngaal Misa. Oen totoang
nam, Esau nol un sapa Basmat in hua-koet.
18 Esau nol un sapa Oholibama anan nas
daid kaka-aam deng ngaal Yeus, ngaal
Yalam, nol deng ngaal Kora.
19 Ngala-ngaal nas totoang, Esau in hua-
koet.

Seir in hua-koet tas

20-21 Se leten Seir ra, muik atuil Hori
mesa, ngala Seir. Un anan nas kon his-
hoeng le daid ngala mamo. Mesa-mesam
nol un kaka-ama. Un ana nas daid kaka-
aam deng ngaal Lotan, ngaal Sobal, ngaal
Sibeon, ngaal Anah, ngaal Dison, ngaal
Eser, nol deng ngaal Disan.
22 Lotan anan nas, Hori nol Heman. (Lotan
bata ka, Timna).
23 Sobal anan nas, Alwan, Manahat, Ebal,
Sefo, nol Onam.
24 Sibeon anan nas, Aya nol Anah. Anah
man laok net ui mata in otot ta se epe hlaen
mesa, se dedeng un in lolo-poa un ama ka
keledai las sa.
25-26 Anah ana bihata la Oholibama. Nol
un ana biklobe la, Dison. Dison anan nas,
Hemdan, Esban, Yitran, nol Keran.
27 Eser anan nas, Bilhan, Sa'awan nol
Akan.
28 Disan anan nas, Us nol Aran.
29-30 Tiata, kaka-aam deng ngaal atuil Hori
las, Lotan, Sobal, Sibeon, Anah, Dison, Eser
nol Disan. Oen totoang daad se dale Seir.

Lahi-laih Edom mas

31 Dedeng dale Israel muik laih lo bii
kam, se dale Edom muik un lahin son. Oen
ngalan nas mudi-muid apa elia:
32 Oen nikit Beor ana ka, ngala Bela, le daid
laih se kota Dinhaba.
33 Nikit Bela mate kon, Yobab sake daid
lahi, le seda una. Un ama ka ngala Sera,
deng iung Bosra.
34 Nikit Yobab mate kon, Husam sake daid
lahi, le seda una. Husam na mo deng dale
atuil Teman nas.
35 Nikit Husam mate kon, Hadad sake daid
lahi, le seda una. Un ama ka ngala Bedad
deng iung Awit. (Un man tao tehen atuil
Midian nas se dedeng oen hote-dait labang
apa se Moab pa).
36 Nikit Hadad mate kon, Samla sake daid
lahi, le seda una. Samla na mo, deng iung
Masreka.
37 Nikit Samla mate kon, Saul sake daid
lahi, le seda una. Saul na mo, deng iung
Rehobot ne palun suut.
38 Nikit Saul mate kon, Baal-Hanan sake
daid lahi, le seda una. Un ama ka ngala
Akbor.
39 Nol nikit Baal-Hanan mate kon, Hadar
sake daid lahi, le seda una. Hadar na
mo, deng iung Pau. Un sapa ka ngala
Mehetabel. Mehetabel ama ka, ngala
Matret. Nol un upu ka, ngala Mesahab.
40-43 Tiata kaka-aam in puit deng Esau
ngas ngalan nas elia: kaka-aam Timna,
Alwa, Yetet, Oholibama, Ela, Pinon, Kenas,
Teman, Mibsar, Magdiel nol Iram. Oen
mesa-mesam ngali oen dale kas, muid oen
ngalan nas.

Dehet deng Esau in hua-koet tas ela, oen
nam atuil Edom mas upu kia-kaons.

37

Yakob pait lako dale Kana'an

1-2a Yakob dehet ta elia. Lelon na Yakob
lako daad pait se dale Kana'an. Na un ama
Isak maan in dada se hmunan nua ka.

Yusuf nol un kakan nas

2b Dedeng na nikit Yakob ana mes in
deng un sapa Rahel, man ngala Yusuf fa,
umur taun hngul itu kon, taom un nol un
kakan nas leo-leo lakos doh oen laen nas
nol lae-blai las. Un kakan nas, Yakob anan
in deng sapa Bilha nol Silpa. Mo Yusuf
niam man taom kil dais lako-pait deng un
kakan nas bel oen ama na.
3 Dedeng hua Yusuf fam, Yakob blalan
son. Tiata un namnau Yusuf dui deng un
anan tenga las. Oe mesan na, Yakob soo
kaod blatas* leok isi mes bel Yusuf.

* **37:3** Alkitab Dais Ibranin na bisa muik nahin kon noan ‘kaod blatas man muik hdulat bili-ngala’ tamlom ‘kaod blatas leko’, na ka kaod blatas im blatas.

4 Nikit un kakan nas ngat tam, oen aman
na namnau Yusuf dui kon, oen kom Yusuf
lo isi, didiin oen aa nolan babanan lo.
5-7 Duman mesan na, Yusuf natloa.
Hidim un tek un in natloa ka bel un kakan
nas noan, "Hoe mi hii le! Auk natloa
noan, kit totoang but kit ael-gandum mias
se klapa dalen. Kon auk ale li dil lolo tuun.
Mo mi ale las dil pukiun le todan se auk
nenang nga." Ming ela kon, un kakan nas
seke taplaeng nol una.
8 Hidi kon oen kaing Yusuf noan, "Hoe!
Ku bali noan ku le daid tuang le leka-tadu
kami le?" Oen seke isi nol una, undeng un
tekas un in natloa ka.
9 Hidi nam Yusuf natloa pait. Kon un tek
un kakan nas noan, "Hoe auk natloa pait.
Auk ngat net lelo, bulan nol duun hngul
esa. Totoang nas todan-lahing se au."
10 Yusuf laok nahdeh un in natloa na bel
un ama ka, nol un kakan nas kon, un ama
ka kaing un mumuun noan, "In natloa na
hnika ka elol na! Ku nangan noan auk nol
ku inam mia, nol ku kaka-palim mas tia le
lik ku iim ma le? Ku in koma kia!"
11 Tiata Yusuf kakan nas idus isi nol una.
Mo un ama ka nangan nakekeon in natloa
na.

Oen hee Yusuf lako Mesir le daid ata se lua

12 Oe mesan na, Yusuf kakan nas lolo-
poa oen aman na laen nas, nol lae-blai las
lakos lius dadani se iung Sikem.
13 Nesang lo kon, un ama ka tekan noan,
"Usu! Ku kakam mas doh laen nol lae-blai
dadani ne Sikem. Tiata ku mana-mana le
laok ngat nanas le."
Kon Yusuf siut noan, "Banan papa!"
14 Kon un ama ka tek noan, "Ku laok le
ngat ku kakam mas, nol auk laen nas nol
lae-blai las le. Oen elola liam, ku pait maa
le tek au."
Hidi kon Yusuf lako nang soleng epe
Hebron, le napiut lako lius se Sikem.
15 Lius se nua kon, un nuting oen pukiu
epe ka. Kon un tutnaal atuling mesa.
Atuling na ketan noan, "Ku nuting asii la?"
16 Yusuf situn noan, "Baki, auk nuting
auk kakang ngias. Oen poa laen nol lae-
blai le nuting bluan dadani ne nia. Baki
net one le?"
17 Kon atuling na tek noan, "Oen ne ias lo
son. Mo oen tek noan oen le lakos dadani
nol iung Dotan."
Kon nam Yusuf laok muid un kakan nas,
didiin un laok hapus se iung Dotan.
18 Mo Yusuf bii kakatang ngam, oen ngat
net un son. Kon oen aa nol apa, le keo tele
una.
19 Oen tek apa noan, "Mi ngat nanan le.
Tuang in natloa daat ta maa son nuan!
20 Ta maa le kit keo tele un tia. Hidim kit
pasang soleng un lako se bolo ui hmate nu
dalen. Maa liam kit tek paap noan hmukit
huin nas kaa nuli un son! Halas-sam kit
ngat un in natloa ngas le elola la?!"
21 Ming nal ela kon, un kaka Ruben
nuting lalan le halin Yusuf mate deken.
Kon un kaing palin nas noan, "Hoe! Kit
keo tele un deken tia!
22 Banan dui ka kit hutun tamang un
lako se bolo ui hmate ni dalen tukun. Se
maan nia lam ete tuun, tiata muik atuli in
tana lo. Sadi taon le un dala deken." Un
tek ela, undeng un le sao Yusuf halin tadu
le pait lako.
23 Nikit Yusuf lako lius se un kakan nas
kon, oen kil una hidim oen bihit nal un
kaod lekong nga.
24 Hidi nam, oen pel-lakang una, le
hutun tamang lako se bolo ui hmate ka
dalen.
25 Hidi deng na lam, oen lakos daad le
kaa. Oen kaa mamasu lam, suknahkitum
oen ngat net atuli bua mes maa. Atuil buan
nas unta las sakeng sa-saa in sepo-dakang,
banansila el kai uin bui bingis, bumbu-
bumbu, nol kai in taih ili bili-ngala. Taan
lo molota buan in maang nas atuil Ismael,
man maas deng iung Gilead, le lakos bus
el maan katang, ne dale Mesir.
26 Kon nam Yahuda tek un pail-kakan
nas noan, "Hoe, kit keo tele una lam
ambak ki saa la? Taon elola kon, kit buni
nal in un mate ki lo.
27 Tiata banan dui ka, kit laok hee soleng
un bel atuil Ismael nuas. Kit tao un elol
kon no, un niam kit palin in hua nabale.
Ta kit tao un le iil deken!" Kon oen totoang
tade muid un in teka na.
28 Nikit atuil in sepo-dakang nas† maa
lakos deng na kon, Yusuf kakan nas pel
sakeng un deng bolo ui hmate ka. Hidim
oen laok hee un bel atuil Ismael las, nol
osa ka duit muti buk dua.‡ Hidi kon atuil
Ismael las kil nol Yusuf lako Mesir.
29 Dedeng oen hee Yusuf fa, Ruben taan
lo. Ta un pait lako se bolo ui hmate ka
lam, un nahkiut isi, undeng Yusuf ne bolo
ka dalen lo son. Kon un pius sait un kaod

† **37:28** a: In dula dais Ibranin na dul noan 'atuil deng dale Midian'. Muik atuil in tana deeh tek noan, atuil Midian nol atuil Ismael las na mo aa deng bangsa mes sii. Oen nam daid deng Ismael in hua-koet tas, nol oen daad ne dale Midian. (Ngat se buk Atuil in Nutus Dasi ngas 8:22-24). Muik atuil in tana deeh pait tek noan, atuil Midian nol atuil Ismael las daid deng bangsa dua, mo oen nam leo-leo atuil in sepo-dakang. ‡ **37:28** b: Atuil in tana ngas tek noan, dedeng na oen hee atuil muda kam osa ka duit muti buk dua.

in se un apa ka ngas, undeng un dalen na iil isi.
30 Un pait lako se un palin nas, le tekas noan, “Idaah! Tana-ana ka ne bolo ku lo son! Auk taon elol lolen no?”
31 Kon nam, oen lolat tele laen mesa, hidim oen kat Yusuf kaod lekong nga, le dopon tamang lako se laen na dala ka.
32 Hidi nam oen kat kaod daal na, le kilan laok bel oen aman na, le tekan noan, “Papa! Kaim naim nal kaod nia. Olan paap tinang nanan le. Tamlom mo kaod ni paling Usu nena ka.”
33 Ngat net kaod na kon, Yakob tanan meman. Kon nam un siut noan, “Idaah! Ni meman baktebes auk anang nga kado la. Taan le hmukit huin nas pius tele un son se ola nia ka! Ida loo! Auk anang nga mate son.”
34 Hidi nam, Yakob pius sait un kado la, hidim pake seda karong kuning§, undeng un dalen iil isi.* Kon un lilu le kamusang un ana ka tutungus nesang isi.
35 Un anan biklobe nol anan bihata las totoang maas le mau-hanet una, mo bolen lo. Un tek noan, “Deken! Auk sus didiin mateng, ta auk nadidingun nal tana-ana mes ni lo.” Kon Yakob dalen na iil tutungus, undeng un nangan un ana Yusuf man in maet son na.
36 Dedeng Yakob dalen na iil nabael ela lam, atuil in sepo-dakang ngas† lakos lius se Mesir son. Hidim oen laok hee Yusuf pait bel atuling tene mesa. Un ngala ka Potifar. Un na mo lahing Mesir ra komendan in doha ka.

38

Yahuda nol un nalen Tamar

1 Hidi na kon, Yahuda lako nang soleng un pali-kakan nas, le lako daad nol un tapa Hira se iung Adulam.
2 Se na, muik blalan mesa, atuil Kana'an, ngala Sua. Yahuda kom nol Sua ana bihata mesa, kon oen duas sapa. Hidi nam un hua aan biklobe at tiul mudi-muid apa.
3 Ana hmunan na, oen ngali ngala Er.
4 Kon nam ana nomer dua la oen ngali ngala Onan.
5 Hidim ana nomer tilu la, oen ngali ngala Sela. Dedeng hua Sela ka, oen lakos daad seda son se iung didang, ngala Kesib.
6 Dedeng ana hmunan in ngaal Er ra tene maa kon, Yahuda laok taam nodan belen tana-bihata mesa, ngala Tamar. Hidi kon oen duas sapa.
7 Mo Er na mo daat isi. Tiata Ama Lamtua hukung una, le belen mate. Undeng na le Er mate nol muik aan lo.
8 Kon nam Yahuda tadu un ana nomer dua la noan, “Onan! Ku kakam ma mate son, mo muik ana lo. Tiata tao muid atuil blalan nas in nuil-nola kam, ku musti seda ku kakam ma, le saap nol un sapa ka. Le halin nam ku hua-koet aan bel ku kakam ma.”
9 Onan taan hadat na son. Mo un dai hua bel un kaka Er lo. Tiata eta un niin nol Tamar ram, un soleng un bini la, le halin Tamar behe lo.
10 Onan in daek ela ka, tao Ama Lamtua koon-mali isi. Undeng na le, Ama Lamtua hukung tele un kon.
11 Nikit Yahuda net un anan nas duas in saap nol Tamar le mates sa kon, un lii. Un nangan noan, tamlom mo eta un ana hmudin Sela saap nol Tamar lolen nam, mam un mate kon na. Tiata un laok tek un nalen Tamar noan, “Auk anang. Banan dui ka, ku pait lako ku ina-amam muas tuun tia. Nang le eta auk anang Sela tene maa son, halas-sam ku pait maa le duam sapa.” Kon nam un nalen Tamar pait lako.
12 Kaliut nal nesang buit kon, Yahuda sapa ka mate. Tiata un dalen iil nesang didiin leol in susang ngas hidis.* Hidi kon un haman un tapa Hira, le oen duas lakos se iung Timna. Se na, atuli las mamo dit lae-blai las bulu ngas le hee.
13 Kon atuli tek Tamar noan, “Ku bakim ma lako ne Timna, le nodan atuil halin laok dit belen lae-blai bulu kuas kon.”
14 Dedeng na, Yahuda ana hmudin Sela tene son. Mo Tamar taan son noan, un bakin na dai belen saap nol Sela lo. Kon nam Tamar nuting lalan le tokan un hak ka. Ta un kolong pesang un kai-baut bebalu kas, le pake seda kai-baut leko. Un pake hlendang le buba un bon na nol sila ka. Hidim un lako daad se iung Enaim hnita tene ka, se lalan in taam laok bus el Timna ka.
15 Nikit Yahuda maa lako deng hnita tene na kon, un ngat net Tamar. Mo un bali le na bihaat hmama, lole Tamar naleko apa ka nini kai-baut leko, hidim un buba kele sila ka pait tam.
16 Yahuda taan dadale lo noan bihatang na un nalen na. Tiata un lako dadani bihatang na, le ketan noan, “Hoe! Eta auk nol ku lam, ku nodan bakun na.”

§ **37:34** Karong kuning in mo nia ki, karong man in daken nini kupan na. * **37:34** Yakob pius sait un kado la, le hidim lotong seda karong kunis, na banansila el taom atuil Yahudi las pake, eta oen atulin mate. † **37:36** Buk Niu dais Ibranin na tek noan, atuil in sepo-dakang nas ‘atuil Midian’. * **38:12** Muid oen hadat ta lam, eta atuli sapa-bihatan mate lam, oen laok ola-ol lo, nol oen kon pake kai-baut in susa, didiin bulan ila lo halas-sam hidi.

Mo Tamar situn noan, “Tia ka! Na ne ku
in koma ka tukun.”
17 Yahuda nukin noan, “Eta auk bel ku
laen mesa lam, elola la?”
Kon Tamar siut noan, “Banan! Sadi ku
bel auk sa-saa mes le auk kil tahang. Didiin
ku tunang bel auk laen na.”
18-19 Kon Yahuda ketan pait noan, “Auk
bel ku asa le ku kil tahang nga?”
Tamar siut noan, “Ku pesang hmarat in
loen nol talin mo ku leom ma ka. Nol
pesang ku hnikan na kon.” Ming ela kon,
Yahuda kat sa-saa nas le belen.
Hidi kon oen duas laok ninis nol apa.
Hidi nam, Tamar pait le kolong un kai-baut
leko las nol un hlendang nga, le pake pait
un kai-baut bebalu kas. Taan lo molota,
Tamar behe son.
20 Nesang lo kon nam, Yahuda nodan
un tapa Hira noan, “Ku kil laen ni bel
bihatang hmama in ne Enaim mua, le sium
pait auk sa-saa man un in kila ngas.” Kon
Hira boka lako ua, lako lius se lua kam, un
nuting lako-pait mo tutnaal bihatang na lo.
21 Kon un ketan atuli-atuil in se la ngas
noan, “Hoe! Mi net bihaat hmama man tao
lam daad se hnita tene ni kia, tam lo ka?
Un ne ola ke?”
Mo oen siut noan, “Se ia lam muik bihaat
hmama lo.”
22 Tiata Hira pait lako Yahuda lua. Un
tekan noan, “Auk tutnaal bihatang na lo.
Auk nuti-nuting una, mo atuil in ne ua
nguas tek noan, se dale nua lam, muik
bihaat hmama lo.”
23 Kon Yahuda siut noan, “Elam nang sa-
saa nas le un pakes tuun tia! Sadi atuli tao
nahmaeng kit deken! Ta auk le baen son,
mo kit tutnalan lo kam.”
24 Kaliut nal bulan tiul kon, atuli laok tek
Yahuda noan, “Ku nalem Tamar ra tao apa
ka daid bihaat hmama son. Halas ni un
behe.”
Ming ela kon, Yahuda koon-mali isi.
Hidim un lok atuling na noan, “Laok pel
nol bihatang na maa, le loe un kukuli.”
25 Kon nam oen laok pel nol Tamar. Mo
un kat puting hmarat ta nol hnikan na.
Hidim un lok atuli las laok tek un bakin
na noan, “Ama tulung tinang naan sa-saa
nias le. Hmarat nol hnikan ni lamtua ka,
man tao auk le beheng nia.”
26 Tinang sa-saa nas kon, Yahuda tadas
tanas meman, noan un nena. Hidi kon un
tek noan, “Baktebes! Bihatang na kula lo.
Auk man kula kia. Un man toma noan,
auk musti belen le saap nol auk anang Sela
lia. Mo auk man dai tao lo, le sao un lako
tuun ela!” Hidi kon, Yahuda nakbua pait
nol Tamar lo.
27 Tamar oras in hua ka maa lius kon, un
hua aan hduan.
28 Dedeng un hua ka, ana mesan na
puting un ima ka. Kon blalan im-blingin
na butun nini bung mea se un ima ka.
Hidim tek noan, “Ni aan hmunan na.”
29 Mo tana-ana na pel pait un ima ka.
Hidi nam un tapa ka man puti muna lolen.
Kon im-blingin na tek tana-ana na noan,
“Hah! Meman ku nia mo kuat to! Lole
ku dising le puti muna kam!” Ti oen ngali
tana-ana na ngala Peres (man nahin na
noan, ‘dising le puti’).
30 Hidi halas-sam un palin in but bung
mea ka puti. Kon oen ngali un ngala Sera
(man nahin na noan, ‘mea kaloe’).

39

Yusuf nol tuang Potifar sapa ka

1-2 Dedeng atuil Ismael las kil nol Yusuf
lako Mesir, le hee bel atuling tene in ngaal
Potifar ra, un tade le sos Yusuf. Un na
mo tulu deng totoang soldadu man in doh
se lahing Mesir ra um lahi la ka. Hidi
kon Potifar sos Yusuf deng atuil in sepo-
dakang ngas, le taon daid ata se un uma
la. Se la, AMA LAMTUA tulung Yusuf didiin
totoang sa-saa un in dake-mana ngas dadis
nol babanan.
3 Un tuang Potifar net Yusuf in dake ka
banan isi ela kon, un taan parsis noan
AMA LAMTUA tulung Yusuf.
4 Tiata tuang nga kom Yusuf isi, nol
parsai una. Kon nam un nikit Yusuf le
daid bon se un uma la. Un kon bel Yusuf
le mana-koet un uma la, nol un hmuki-
pusakan nas totoang.
5 Ninin deng Yusuf in daek se la ka, Ama
Lamtua kon bel hangun mamo-mamo se
un tuang, atuling Mesir ra. Un uma isin
nas, un pusaka las, un klapa las, nol un in
dake ngas totoang daid banan.
6 Nikit Potifar tinang ngam Yusuf in dake
ngas totoang banan kon, un nanga-nangan
saa pait lo, un in tana ka suma kaa-niun
tukun.
Dedeng na, Yusuf uih-leok isi.
7 Un daad se la nesang isi lo bii, mo
Potifar sapa ka dalen nahi nolan son. Kon
un hanet Yusuf le oen duas niin nol apa.
8 Mo Yusuf dai tao lo, le tekan noan, “Ela
deken mama! Ta auk tuang Potifar bel auk
kuasa le mana-koet osa-lalan nas totoang
son.
9 Se um nia, muik atuli mes lo kon man
kil kuasa muun dui deng au. Ta tuang
parsai auk son le mana-koet nias totoang.
Mo suma maam sii, man lo. Taon elola le
auk tao dadaat ela la! In tao ela ka kon,
labang nol Ama Lamtua Allah in koma ka!”
10 Mo ela kon no, neot mesan na Potifar
sapa ka hanet Yusuf tutungus. Mo Yusuf
tao hii un lo.

11 Kon nam oe mesan na pait, Yusuf taam
lako uma dalen le tinang un in dake ngas.
Leol na, muik atuil didang se uma la lo.
12 Kon un tuang nga sapa ka maa le hep
Yusuf kado la, hidim pelan le tekan noan,
"Maa tia! Ta kit duat siing son nian. Maa
le kit duat laok niin nol apa tia."
Mo Yusuf dai tao lo. Hidim un hukun,
didiin un kado la kuis. Kon un lail puti.
Mo bihatang nga kil napiut un kado la.
13 Nikit Potifar sapa ka ngat tam Yusuf
lail puti, nol nang un kado la kon,
14-15 un haman atuil in dake ngas le
tekas noan, "Hoe! Mi maa ngat le. Apin
biklobeng Ibraning na tama se auk kamar
ra. Un le tao dadaat saol au, mo auk ahan
mumuun. Nian un nang soleng un kado
la, le lail puti. Auk sapang ngi, un kil nol
atuling hadat lo ni le tao nahmamaeng kit
tukun!"
16 Kon Potifar sapa ka kil kaod na didiin
Potifar pait uma.
17 Un sapa ka pait maa kon, un nahdehen
noan, "Papa! Atuling Ibraning man paap
in kil nolan maa se nia ki, apin un tama se
auk kamar ra son, le noan tao didaan au.
18 Mo auk ahan mumuun le haman atuli
las. Ta un haung lali ilang nang soleng un
kado la nia."
19 Ming un sapa ka dehet ela kon, Potifar
koon-mali isi.
20 Kon un tadu atuli las laok daek Yusuf.
Hidim oen tamang Yusuf lako se lahing nga
bui ka.
21 Mo AMA LAMTUA nadidingun Yusuf
lo, le tulung napiut una, didiin tulu deng
bui ka kon, kom Yusuf isi.
22 Hidim un bel Yusuf kuasa le doha-
tinang atuil bui kas totoang, nol parsain le
mana-koet os in se na ngas totoang kon.
23 Tiata tulu deng bui ka bon iil nol in
mana-koet sa-saa in se bui daleng ngas pait
lo. AMA LAMTUA tulung napiut Yusuf,
didiin totoang in dake se bui na daleng
ngas, daid banan.

40

Yusuf tek atuil bui at dua las in natloa ka nahin na

1-3 Se bui na, muik tulu at dua man
mana-koet net se lahing Mesir ra um lahi
la. Mesan na, mana-koet lahing nga in
ninu ka. Mo mesan na pait, mana-koet
lahing nga ruti la. Oen duas tao sala saol
lahing nga. Undeng na le, lahing nga koon-
mali, didiin un tamang oen duas lakos bui
dalen. Tiata oen duas buan se kamar mes
nol Yusuf.
4 Hidim tulu deng bui ka lok Yusuf le
mana atuil dua nas. Oen se bui dalen
didiin taun ila lo, nesang buit.
5 Duman mesan na kon, tulu at dua nas
natloa. Mesa-mesam nol un in natloa. In
natloang nas kon nahin bakisa-bakisan.
6 Ola ka kon Yusuf maa, ti un tinang
ngam oen duas silan nas saek lo.
7 Kon un ketan oen noan, "Tasao le leol
neot ni mi silan nas saek lo ela lia?"
8 Kon oen siut noan, "Sian kaim natloa.
Mo kaim taan un nahin na lo."
Hidim Yusuf tek noan, "Muik tahan atuli
mes lo kon man taan in natloa ngas nahin
na, suma Ama Lamtua Allah sii. Olan mi
dehet napat le. Maa liam auk nuting un
nahin na deng Ama Lamtua."
9 Kon nam atuling man mana bel lahing
nga in ninu ka nahdeh noan, "Elia! Se auk
in natloa ka dalen, auk ngat net anggor ina
mesa,
10 muik bango tilu. Anggor ina na
klehen, bunga', nol isin salat-salat didiin
latu.
11 Hidim auk tinang ngam, auk kil lahing
nga klas in ninu ka. Kon auk kat anggor ra
isin na, le lee un uin na laok se lahing nga
klas sa dalen. Hidi nam auk tunang bel
lahing nga le ninu."
12 Ming ela kon Yusuf tek noan, "Papa.
In natloa na nahin na elia: bango tiul nas
un nahin na noan lelo tilu.
13 Nate lelo tilu lam lahing nga maa
puting paap deng bui ni dalen. Hidim
un nikit paap pait, le mana-koet in ninu
banansila el hmunan nua.
14 Eta paap ulat banan ela son nam,
nadidingun auk deken ne? Eta paap
namnau au lam, tulung tek lahing nga le
un puting auk kon deng maan ni le?
15 Eta muid un in toma ka lam, oen kat
auk nol in dising deng auk atulin Ibrani
las ingu. Se ni kon, auk tao dadaat saa lo.
Taan lo molota oen tamang auk son ne bui
ni dalen, banansila el auk niam atuil daat."
16 Ming nal in natloa na nahin na in
banan ela ka kon, atuling man in mana-
koet ruti ka nahdeh Yusuf noan, "Pali! Auk
kon natloa elia: auk tilung fai hnoed tilu.
17 Se fai dapa dui la nisi lahing nga kukis
sas bili-ngala. Mo tilu-kee kas maas le kaa
nuli kukis in se auk bong ngi dapang nas."
18 Ming ela kon Yusuf siut noan, "Paap
in natloa ka nahin na elia: Fai tiul nas un
nahin na kon lelo tilu.
19 Se leol tiul nias dalen, mam lahing nga
tadu atuli maa dait nutus paap bon na.
Hidim oen tai paap apa ka se sanga dapa.
Kon tilu-kee kas maas le kaa nuli paap boa
ka."
20 Nal lelo tilu, tom nol lahing nga leol
in hua ka, kon un tao fesat tene bel un
atulin in dake ngas totoang. Un leka, le
laok puting tulu at dua nas deng bui ka.

21 Hidim un nikit pait atuling in mana-
koet lahing nga in ninu ka, le kil pait un os
hmunan na.
22 Mo atuling in mana-koet lahing nga
ruti la ka, oen tai tele, banansila el Yusuf
in teka ka.
23 Mo atuling man mana-koet in ninu ka,
nangan net Yusuf pait lo. Un nadidingun
soleng Yusuf son.

41

*Yusuf tek puting lahing Mesir ra in
natloa ka nahin na*

1 Hidi taun dua kon, lahing Mesir ra
haup in natloa. Un natloa noan un dil se
palun Nil la suut ta.
2 Nahkitu lam, un ngat net aus-sapi iut
apan nas banan isi. Oen bulang ngas
kaloe. Oen putis deng palun na, le kaa
bluan se na.
3 Hidi nam, muik aus-sapi iut didang
pait, putis deng palun na. Oen apan nas
daat le seen sii. Oen dil dadani nol aus-
saip in apa banan nas.
4 Hidi kon aus-saip aap daat tas hol nuli
aus-saip aap banan nas. Kon nam lahing
nga nahkitu.
5 Nesang isi lo kon, un niin nala, ti un
natloa pait. Un ngat net ael bulin iut isin
putis deng ina mesa, man obon ana lo.
6 Hidim un ngat net pait ael bulin iut aha
sii bloen son, undeng oen tom angin otot.
7 Kon ael bulin iut man aha sii ngas, hol
nuli ael bulin in muik isin nas. Hidi kon,
lahing nga nahkitu le hangu. Halas-sam un
tana noan, un natloa pait.
8 Oskaong nga kon, lahing nga nangan
nam banan lo. Kon un lok atuli las laok
taap totoang blipa, nol atuli in tana se dale
Mesir ras. Hidim un nahdeh beles un in
natloa ka, mo muik tahan in taan natloa
na nahin na lo.
9 Ela halas-sam, atuling in mana-koet
lahing nga in ninu ka, nangan net Yusuf.
Kon atuling na laok tek lahing nga noan,
“Ama lahi! Auk musti hao noan auk kula
son.
10 Hmunan nua, dedeng paap komali nol
au, nol auk tapang nga le tamang kaim se
bui dalen na,
11 duman mesan na kon, kaim duam
natloa. Mesa-mesam nol un in natloa, nol
un nahin nas kon bakisa-bakisan.
12 Se bui ku dalen, muik atuling muda
mesa, atuil Ibrani. Tulu deng bui ka nikit
un le daid tulu in mana-koet se bui kua.
Kaim nahdeh kaim in natloa ngas bel una.
Kon un tek kaim in natloang nas nahin na.
13 Tiata ama lahi nikit ulang auk pait.
Mo auk tapang nga tom in hukung tele.
Totoang nas dadi, banansila el atuling
Ibraning nga in teka ka!”
14 Ming ela kon, lahing nga tadu atuli
laba-laba laok taap Yusuf se bui kua. Kon
nam Yusuf laok mana apa ka niu-niu, le
seda un kai-batu las, hidim bok lako taal
lahing nga.
15 Un lako lius kon, lahing nga tekan
noan, “Pail ana, auk natloa! Mo muik
tahan atuli mes lo kon, man taan in natloa
na nahin na. Mo muik atuli tek auk noan,
ku bisa tek puting bel aun.”
16 Kon Yusuf siut noan, “Ama lahi, auk
kon taan saa lo. Suma Ama Lamtua Allah
sii, man taan le tek puting in natloa na
nahin na. Taon elola ko, Un le tek dais
banan bel ama lahi.”
17 Hidi kon lahing nga dehet noan, “Se
auk in natloa ka, auk dil se palun Nil suut
ta.
18 Kon muik aus-sapi itu, apan nas banan
ana lo, nol oen bulang ngas kaloe. Oen
putis deng palun na, le lakos kaa bluan se
palun na suut ta.
19 Hidi kon muik aus-sapi iut didang pait
maas. Mo aus-saip nas apan nas daat le
seen sii. Se dale Mesir ria, auk net aus-saip
in apan daat ela lo bii!
20 Mo auk herang isi! Undeng nahkiut
tuun nam, aus-saip iut aap daat tas hol nuli
aus-saip iut in apa banan nas.
21 Oen hol nuli aus-saip aap banan nas,
mo oen apan nas daat keko lako. Hidi kon
auk nahkitung.
22 Hidi nam, auk niin nalang pait, kon
auk natloa pait. Auk ngat net ale buil itu,
isin nas inu-inu puti deng ina mes man
nuli ka obon isi.
23 Hidim auk ngat net pait ale buil itu,
beas ase, aha sii nol bloen tuun, lole tom
angin otot tam.
24 Kon nam ael aha iut nas hol nuli ael
man beas inu ngas. Hidi na kon, auk
nahkitung. Auk nahdeh in natloa ni se
atuil in tana ngas son. Mo muik tahan at
mes lo kon, man tek puting nal bel auk in
natloa na nahin na.”
25 Kon Yusuf tek noan, “Ama lahi. In
natloa dua nas nahin mes sii. Ama Lamtua
Allah tek ama lahi meman son, deng asa
man Un le dake ka.
26 In natloa na nahin na elia: aus-saip
iut man apan banan isi ngas, nol ael buil
iut man isin inu ngas nahin na noan, muik
oras liis-lasa taun itu. Oen nahin na mes
sii.
27 Hidim aus-saip man apan daat le seen
sii ngas, nol ael buil iut man aha sii ngas,
nahin na noan, oras lubu taun itu.
28 Tiata Ama Lamtua Allah tek meman,
asa man Un le daken na. Na banansila el
asa man apin auk in teka ka.

29 Mam kit haup oras in liis-lasa taun itu,
se totoang ingu-iung in se dale Mesir rias.
30-31 Hidi nam, kit haup oras lubu lako
pes taun itu. Mam oras lubu na muun isi.
Didiin muik in kaa lo tetetas se dale nia.
Totoang atuli li lubus isi, didiin oen nangan
net oras in liis-lasa ka pait lo.
32 Tiata, ama lahi in natloa oe dua na,
nahin na noan, Ama Lamtua Allah dake-
mana meman ela son. Nesang lo ka kam,
asa man Un in mana son na, dadi.
33 Undeng na, le auk muik in nangan
elia: banan dui ka ama lahi nuting atuil
in tana mesa, man mana-koet taan nol
babanan. Hidim nikit un le doha-tinang
dale Mesir nol babanan.
34 Nol banan dui ka, se oras in liis-laas
taun itu ka, ama lahi nikit atuling mes
didang pait, le oen dulu nakbua in hapu
ngas mamamo. In hapung mamo nas, oen
bating op lima, le pesang op mesan na.
35 Oen musti daek muid ama lahi in
prenta ka, le oen dulu ale-ael deng papmes
ingu-iung in se Mesir rias. Hidim oen
musti pesang ale-ael nas se mana-maan in
pesang ngas, le dohas babanan.
36 Le halin nam taun iut lubu kas maas
lisu lam, kit muik in kaa nabale. Eta taon
ela lam, muik tahan atuli in mate, undeng
hmatu in nala lo."

Lahing nga nikit Yusuf le daid un ima kanan se dale Mesir

37 Ming Yusuf in aa ela ka kon, lahing
nga nol un atulin tene in se um lahi la ngas
tade muid Yusuf in teka na.
38 Hidi kon lahing nga tek noan, "Ama
Lamtua Allah Koo Niu' ka leo-leo nol Yusuf.
Tiata bet kit haup atuil didang pait man
banan dui deng un lo ka."
39 Hidim lahing nga aa nol Yusuf noan,
"Ama Lamtua Allah tek totoang nias bel ku
son. Halas-sam kaim tana noan, ku niam
atuil in tana. Nol ku in nuting lalan na
banan dui deng atuli li totoang.
40 Tiata nol nia, auk nikit ku le daid auk
imang kanan. Le halin nam auk hutun
nias totoang hii muid se ku in leka ka.
Suma auk siing man lapa dui deng ku."
41-42 Hidi na kon, lahing nga kolong
puting un paa hmarat ta, le nae tamang
lako se Yusuf hnanga ka. Hidim un tek
noan, "Nini nia, auk nikit ku le daid auk
imang kanan se papmes dale Mesir ria."
Hidim un pake bel Yusuf kaod blatas duda
mesa, nol lotong belen ranteng mea mes
laok se un leo ka.
43 Hidi nam, un bel un kereta ahloet
nomer dua la, le Yusuf saken. Muik atuli
in lail muna se hmunan deng kereta la, le
haman tek noan, "Hoe! Sai lalan na! Le
todan!* Ta muik atuil tene mes le maa lako
deng nia." Nini in tao ela ka, lahing nga
nikit Yusuf son le daid un ima kanan se
dale Mesir.
44 Lahing nga tek Yusuf noan, "Elia! Ku
tanan meman son noan, auk niam mo lahi.
Mo auk tek totoang auk atulin in se dale
Mesir rias son noan, eta ku bel dola lo kam,
oen boel tao saa lo."
45 Hidi nam, lahing nga ngali Yusuf ngala
ka, *Safnat Panea*, muid atuil Mesir ras
ngalan. Un kon tapa bel Yusuf sapa-bihata
mesa, ngala Asnat. Yusuf bakin na, ngala
Potifera. Un nam tulu agama se kota On.†
Nini ela lam, Yusuf daid atuil tene se dale
Mesir.
46 Dedeng oen nikit Yusuf fa, un umur
taun buk tilu. Kon nam un laok papmes
le tinang totoang mana-maan in se dale
Mesir ras.
47 Se taun iut in liis-lasa ngas, klapa-
klapa las puting isin mamo lai-lisi.
48 Hidi kon Yusuf tadu ima-ii las le laok
tao nakbuan isin in lai-lising nas le pesang.
Ale-ael lai-lisi man oen hapus se kota ola
lam, oen pesang se um in dulu deng kota
na.
49 Didiin ael man oen in dulu nakbua
ngas mamo isi. Banansila el hlaen in ne
tasi suut tua, didiin muik atuli in sukat
nalas pait lo.
50 Oras lubu ka maa lius lo bii kam, Yusuf
sapa Asnat hua ana biklobe at dua son.
51 Kon Yusuf tek noan, "Ama Lamtua
Allah tao auk le auk nadidingun in susa-
daat, se dedeng auk in puting deng auk
amang nga uma la ka son." Undeng na le,
un ngali un ana hmunan na *Manase*, (man
nahin na noan 'nadidingun').
52 Dedeng un haup ana nomer dua la
kon, un aa pait noan, "Auk haup in susa-
daat se maan ni son. Mo Ama Lamtua
Allah bel auk hangun, le auk haup tana-
ana ni son." Kon un ngali tana-ana na,
Efraim.‡
53 Hidi na kon, oras in liis-lasa taun itu
las hidis.
54 Kon oras lubu taun itu la maa lius
lolen, tom nol asa man hmunan nu Yusuf
in tek hidi son na. Se nusa-nusa didang
nguas kon, atuli las lubus son. Mo se
totoang mana-maan in se dale Mesir ras
muik in kaa nabale.
55 Nesang lo kon, atuil Mesir ras tom
lubu. Kon oen lakos nodan in kaa se lahing

* **41:43** Dais Ibranin esa ka nahin na bisa kon noan 'bubu' tamlom 'suda'. † **41:45** Kota On na ngaal didang nga se dais Yunanin nam 'Heliopolis'. ‡ **41:52** Se dais Ibranin nam, *Efraim* ma nahin na noan, 'haup ana', tamlom 'dale boa', tamlom 'mamo keko lako'.

nga. Kon lahing nga tadu oen lakos se Yusuf, le muid un in prenta ka.

56 Mo oras lubu na muun keko sake, didiin se totoang mana-maan in se Mesir ras kon tom lubu. Kon nam Yusuf sai maan in pesang ale ngas totoang, le hee ael bel atuil Mesir ras.

57 Hidi nam muik atuli deng ola-ol tuun, maas le sos in kaa deng Yusuf, se Mesir. Undeng oras lubu na muun isi.

42

Yusuf kakan nas laok sos in kaa se Mesir

1 Dedeng na, ama Yakob ming atuli tek noan, ale muik ne Mesir, kon un aa nol un anan nas noan, "Ana me! Tasao le mi daad langan tuun eli lia!

2 Auk ming son noan, ne Mesir muik in kaa. Tiata banan dui ka, mi laok sos in kaa se lua, le halin nam kit mateng un hmatu deken."

3 Kon nam, Yusuf kakan nas hngulus mana-mana le laok sos in kaa se Mesir.

4 Mo Yakob dai bel Yusuf palin hmudin Benyamin, le laok baab lo. Lole un nangan noan, "Tamlom mo tana-ana na laok kon un tutnaal in daat pait ta."

5 Undeng atuli li se ola-ol ming son noan, muik in kaa ne Mesir, tiata muik atuli mamo laok sos in kaa se nua. Oras lubu ka kon lako lius se dale Kana'an. Ta Yakob anan nas* kon lakos muid le sos in kaa se lua.

6 Dedeng na, Yusuf daid lahi nga ima kanan se Mesir son. Eta atuli deng ola-ol maa le sos ale lam, Yusuf man hee beles. Undeng na le, dedeng un kakan nas maas lius kon, oen laok hai bukun nas didiin oen silan nas lakos huud se dale, le todan una.

7-8 Nikit un tutnaal oen kon, un tanas meman. Mo Yusuf tao apa ka banansila el atuil Mesir ra, tiata oen taan un lo. Hidim un ketan oen nol in komali noan, "Mi niam deng ola?"

Oen siut noan, "Kaim deng Kana'an. Kaim maa nodan le sos in kaa."

9 Kon Yusuf nangan net un in natloa hmunan nua ka. Tiata un tao liing oen noan, "Auk parsai lo! Taon elola ko mi totoang niam mata-mata. Mi maam le nuting dale Mesir sa-saa man atuil didang boel tanan lo kas, hidim hobalin le keng nol kami, ta lo!"

10 Mo oen siut noan, "Lo tuang! Kaim niam suma tuang atulin in loka-loka tuun. Baktetebes kaim suma maa le sos in kaa tukun.

11 Kaim totoang niam aman mesa. Kaim niam atuil mata-maat lo, tuang! Kaim atuil banan."

12 Mo Yusuf aa nol in komali muun dui pait, noan, "Hee! Nole deken! Boel nole auk deken! Meman mi niam mata-mata. Taon elola ko, mi maa le nuting halin taan sa-saa man atuil didang tanan lo, deng dale nia!"

13 Hidim oen kaen noan, "Loo tuang! Kaim niam suma tuang atulin in loka-loka tukun! Kaim maam deng dale Kana'an. Kaim pali-kaka, at hngul dua. Kaim totoang amans mesa. Kaim palin hmudin na dada nol kaim aman na. Nol kaim palin mes pait ase son."

14 Hidim Yusuf hobalin siut noan, "Loo! Apin auk in teka ka toma. Meman mi niam mata-mata.

15 Eta lo kam! Mi bel auk taad napat le, halin auk taan mi in teka apin na meman baktetebes ela, tam lo ka. Auk sumpa! Eta mi palin hmudin na maa se ia lo kam, mi boel laok lail dadai dale ni lo!

16 Tiata mi huil nal at mesa, le laok taap mi palin hmudin na, le maa se nia. Tenga lias auk tahang se ias. Auk le ngat naan mi in aa na baktebes tam lo ka. Etan lo kam, meman mi niam baktebes mata-mata."

17 Hidi nam Yusuf tadu, le tahang oen se bui dalen lelo tilu.

18 Leol tilu la kon, Yusuf laok aa nol oen se bui dalen noan, "Auk niam atuil man in lii Ama Lamtua. Nol taom auk daek muid Un in koma ka tutungus. Le halin nam mi nulim, banan dui ka auk sao mia. Mo muik in leka mesa.

19 Eta mi aa nahlololo lam, mi musti tulu bel auk tada mesa. Un lalan na elia: auk tahang at mes se bui ki dalen. Tenga lias pait le kil in kaa bel mi nenan nuas. Ta oen natang mi in pait le kil in kaa.

20 Hidim mi kil nol mi palin na maa, le daid tada noan, mi atuil in aa kam nahlololo. Le halin nam, auk hukung tele mi deken."

Ming ela kon, oen tade mudi.

21 Hidim oen aa nol apa noan, "Halas ni kit haup in balas deng kit in kula-sala hmunan nua ka lolen son nia, man kit daken son nol kit palin na. Kit net un in sus isi ka son, didiin un nodan tulung, mo kit hosek nolan lo. Undeng na, le halas ni kit haup susa-daat elia."

22 Hidim Ruben tek nuting oen noan, "Hoe pali me! Hmunan nu auk kaing mi son, le boel tao saa tana ka lo, ta lo? Mo mi ming tahan auk in teka ka lo. Tiata halas ni kit lepa-haal Yusuf in mate ka son nia mo!"

* **42:5** In dula dais Ibranin na noan 'Israel ana nas'. Mo Israel nol Yakob atuli mes sii ngala.

23 Oen aa nol apa ela, mo oen taan lo
noan Yusuf kon taan oen dasi la. Undeng
dedeng Yusuf aa nol one ka, un aa nini dais
Mesir, hidim atuli bali beles pait lako se
dais Ibranin.
24 Ming oen aa nol apa ela kon, Yusuf
hangu nang soleng one, le un sii lako lilu
siing-siing se maan didang. Un lilu hidi
kon, un pait lako se one la. Hidim un tadu
atuli le but Simeon se un kaka-palin nas
silan.

Yusuf kakan nas pait lakos Kana'an

25 Hidi nam, Yusuf lok un ima-ii las,
le nisi ael se un kakan nas karong ngas.
Hidim nisi tamang pait oen duit tas mesa-
mesa, se oen karong ngas bahan nas. Un
kon tadu le beles in kaa se lalan. Kon ima-
ii las daek muid Yusuf in leka ka.
26 Hidi na kon, Yusuf kakan nas sakeng
ael karong ngas laok se oen keledai las
dapa, le pait.
27 Se lalan hlala kon, oen teen in kae.
Kon at mes deng one la loat un karong nga
talin na, le noan nalo un keledai la. Mo un
ngat tam un duit in sos ale ka se karong
nga dale.
28 Un nahkiut isi! Hidim un haman un
pail-kakan nas le tekas noan, "Idaah! Mi
maa ngat ni le! Ta kit daat son nia! Oen
bel pait auk duit ti ne auk karong ngia."
Net ela kon, oen lii isi. Hidim oen tek
apa noan, "Ama Lamtua Allah tao saa pait
nol kit son nia?"
29 Hidi nam oen laok napiut. Lius se
Kana'an kon, oen nahdeh oen aman na
deng totoang asa man in daid nol oen son
na.
30 Oen tekan noan, "Papa! Lahing Mesir
ra ima kanan na, banan lo isi. Un in aa
ka tuun kon daat isi. Un tudu kaim daile,
kaim laok mata-maat un dale kua.
31 Mo kaim siut noan, 'Ela lo! Kaim aa
nahlololo. Kaim niam mata-maat lo.
32 Kaim atuil babanan. Kaim naim kaka-
pali at hngul dua. Kaim amans mesa.
Suma mes ase son, nol hmudin hesa ka,
dada nol paap ne Kana'an.'
33 Hidim un kon tek noan, 'Auk le ngat
soba-naan mia, le mi nole tam lo ka! At
mes deng mia li musti dada se ia. Tenga las
pait, le kil ael bel mi nenan nuas, le halin
nam oen mates undeng hmatu deken.
34 Mi musti kil nol mi palin na maa le,
halas-sam auk tana noan, mi niam mata-
maat lo, mo meman baktebes mi atuil lolo.
Eta ela lam, auk sao bel mi kaak-palin man
auk in tahang ngia. Nol auk bel dola, le mi
laok se ol tuun, se dale nia.' "
35 Nahdeh hidi kon, oen bok oen karong
ngas nol isin nas. Nahkitu lam, oen mesa-
mesam net oen duit tas muik nabael se oen
karong ngas dalen. Net ela kon, Yakob nol
un anan nas lii isi.
36 Hidi nam, Yakob aa nolas noan, "Mi
niam tao ilang auk anang ngias tukun.
Yusuf ase son. Hidim Simeon kon ela.
Halas ni mi kon le kil nol Benyamin lako
lolen? Mi le tao sus auk baktetebes!"
37 Kon Ruben aa nol un ama ka noan,
"Papa! Sao Benyamin bel au. Ta auk man
lepa-halan nia. Auk hida, le auk nolan pait
maa bel papa. Mo etan lo kam, nang le
paap keo tele auk anang bikloeb at dua
las."
38 Mo Yakob aa pait noan, "Boel ela
deken! Mi boel kil nol Benyamin laok lo.
Ta un kaka Yusuf mate son. Halas ni liis
un sii son. Eta un kon tom in daat se lalan
hlala kam, mi tao sus taplaeng au, le auk
bong ngi iil didiin auk mateng, le tamang
bolo dalen."†

43

Yusuf kakan nas pait lakos Mesir, kil nol oen palin Benyamin

1 Dedeng na, lubu se Kana'an muun
sasaek tuun.
2 Yakob nol un nenan nas kaa nuli ael
man lelon na un anan nas in kil maa deng
Mesir ra son. Kon nam un tek oen noan,
"Ana me! Banan dui ka mi pait lakom
Mesir, le sos kit ael pait."
3 Mo Yahuda siut noan, "Papa! Lelon na,
lahing Mesir ra ima kanan na hid muun
nol kaim son noan, kaim boel laok tulu
silan se un lo, eta kaim nol paap ana
hmudin Benyamin lo.
4 Tiata paap musti sao adi Benyamin,
le lako leo-leo nol kami. Halas-sam kaim
tade, le laok sos in kaa bel papa.
5 Mo eta paap sao adi Benyamin le laok
baab lo kam, kaim kon laok lo. Ta atuling
Mesir ra tek ela son nam."
6 Kon Yakob kaing oen noan, "Hoe!
Tasao le mi tek atuling na noan mi palin
muik at mes pait tia? Mi nuti-nuting le tao
sus taplaeng auk tukun!"
7 Kon oen hanet un noan, "Papa! Atuling
na ketan tutungus, le nuting halin taan
kaim pail-kakan nias totoang ngam. Un
ketan noan, 'Elola, mi aman na nuli nabale
le? Mi muik palin bikloeb didang pait tam
lo ka?' Lam kaim le tek elol pait ta! Tiata
kaim aa nahlolool tukun son na. Le asii
taan noan un tadu kaim le kil nol kaim
palin ni laok se nua la?"
8-9 Kon Yahuda aa taplaeng pait noan,
"Papa! Sao adi Benyamin le nol kaim lako.

† **42:38** Buk Niu dais Ibranin dul noan, "didiin auk niu lakong Sheol (na atuil hmate kas mana la)".

Auk hida, le eta daid saa nol una lam, nang le auk man lepa-halan nia. Eta auk nol pait un maa kukuli se papa li lo kam, nang le paap sakeng bel auk kula-sala ka, didiin auk mateng. Tiata paap sao un bel kaim tuun tia, ta kaim le laok son nia. Banan dui ka kaim laok nol lalaba tia, le halin muik in mate undeng hmatu deken.

10 Eta kaim natang nesang eli lo kam, bet kaim lakong le pait maang lalis dua son."

11 Hidi kon oen aman sa tek noan, "Eta ela lam, mi tao eli tukun. Laok kat kit dale ka in puting isin banan dui ngas. Banansila el: uin pani, bumbu-bumbu, kai bui bingis uin, mina in taih ili, kenari,* nol bula-bul didang ngas. Hidim kil bel lahing nga ima kanan na, le tekan noan, sa-saa nias kaim kilas bel ama tuun.

12 Mi kon kil pait duit mamon oe dua, undeng mi musti bel pait duit man lelon mi hapun se mi karong ngas sa. Bet atuil nas man nisi kula na.

13 Mi kon kil nol mi palin nia, mo hlapat le pait te!

14 Auk nodan-nodan le Ama Lamtua Allah man Kuasa Muun Dudui ka, tao lahing Mesir ra ima kanan na, le un namnau mia. Halin nam un tade le bel pait Benyamin nol Simeon, le mi pait maam leo-leo. Mo eta noan auk anang ngias musti ilang ngam, nang le auk man lepa-haal in susa-daat ni napiut tuun tia."

15 Hidi nam, oen lakos mana nakbua sa-saa in kil beleng nas nol duit tas, le bok lakos Mesir. Oen kon kil nol Benyamin. Lako lius se luas kon, oen lakos ngada se Yusuf fua.

16 Nikit Yusuf ngat net Benyamin nol un kakan nas kon, un lok tulu in mana-koet ta noan, "Hoe! Nol atuil nias lakos auk uma lua! Hidi kam ku laok keo aus-sapi mesa, le hosan fala babanan. Ta hidim auk kaa leol-ditun ni leo-leo nol one."

17 Kon nam tulu in mana-koet ta daek muid Yusuf in loka ka, le nolas lakos Yusuf uma.

18 Oras oen lakos bus el Yusuf uma lua ka, un kakan nas lii naseke. Lius se lalan hlala kam, oen aa nol apa noan, "Hoe! Tasao le un tadu nol kit maa se ni lia? Tamlom mo un le tao sus kita, undeng duit man oen in nisi pait se kit karong ngas sa la. Oen hlak le nol kit maang se nia, le hidim nahkitu lam oen daek kita, le tao kit daid ata taung una. Hidi halas-sam oen nuhu-dau nal kit keledai lias totoang."

19 Undeng na le, nikit oen lakos dadani nol Yusuf uma la kon, oen aa nol tulu in mana-koet ta noan,

20 "Kaim nodan ampong, ta lelon na kaim maa sos net in kaa se lia son.

21-22 Dedeng kaim pait lakom kaim ingu lua ka, kaim tenem se lalan le ninim tahang. Kon kaim loat karong ngas le noan nalo kaim hmukit tias sam, taan lo molota kaim haup pait kaim duit tas mesa-mesa, se kaim ael karong ngas dalen. Kaim tanan lo, le asii man nisi tamang pait lakos se na lia! Mo kaim kil pait duit tas totoang son ne nia. Tiata kaim nodan le komali deken ne. Kaim kon kil duit didang pait ne nia, le sos in kaa pait."

23 Kon nam tulu in mana-koet ta siut noan, "Mi ete-ete tuun! Boel lii deken! Ta bet mi Lamtuan na man bel mi hangun se mi karong ngas dalen na. Lelon na auk sium mi duit tas totoang son. Mi muik hningin lo!" Un kon sao puting Simeon bel one.

24 Kon oen totoang taam lakos se Yusuf uma. Hidim tulu in mana-koet ta kat beles ui le boe oen iin nas niu-niu. Un kon nalo bel oen keledai las.

25 Hidim un tekas noan, "Hidim mi kaa leol-diut leo-leo nol tuang." Oras oen nata-natang Yusuf in maa ka, oen mana meman oen sa-saa in kil bele ngas.

26 Yusuf maa lius kon, oen totoang hai bukun se un sila ka. Hidim oen doong belen sa-saa man oen in kil bele ngas.

27 Kon Yusuf ketan oen noan, "Elola, mi totoang bana-banan ne? Elol nol mi aman man in blalan son na, un kon bana-banan tam lo ka?"

28 Oen siut noan, "Tuang ata in blalan son, man kaim aman in hua ka, bana-banan tuun." Kon oen bubu le todan ulang un pait.

29 Hidi na kon, Yusuf ngat papmesas, ti un ngat net un palin Benyamin. Oen duas nam ina-aman mesa. Kon un tek noan "Eee! Mi palin man hmunan nu mi in dehet son na, nia ke?"

Hidim un aa nol Benyamin noan, "Pail ana! Auk nodan-nodan le Ama Lamtua Allah bel hangun mamamo se ku."

30 Yusuf namnau Benyamin naseke, ta nikit un ngat net Benyamin kon, un tahang nal un dalen lo son. Kon un lalaba haung boka nang soleng one, le taam lako se un kamar ra. Hidim un lilu le nang-hkidun se kamar na.

31 Lilu hidi kon, un lako laul sila ka. Un tao teken un dalen na, le puit lako tutnaal nolas pait. Hidim un lok un ima-ii las le laok mana mija las.

32 Oen todo bel Yusuf in kaa se mija mes kisa. Un kaka-palin nas kaa se mija mes didang. Un ima-ii atuil Mesir ras kon kaa

* **43:11** Buk Niu dais Ibranin noan *'shaqed'*. Un boa ka el kenari ka.

se oen mija esa. Undeng atuil Mesir ras nikis in daad le kaa leo-leo nol atuil Ibrani las.†

33 Tulu in mana-koet ta mana hidi son, le Yusuf kaka-palin nas daad saol nol Yusuf. Un tapa oen le mesa-mesam daad muid oen umur ras, deng aan hmunan hesa ka, lako pes pail hmudin na. Oen ngat net maan in dada ngas manas ela kon, oen herang isi.

34 Hidim Yusuf lok un ima-ii las, le oen kat bel un pali-kakan nas in kaa deng un mija la. Oen totoang in simu ka, mamon na tatai. Mo oen tao bel Benyamin nenang nga mamo dui oe lima, deng un kakan nas nena las. Hidi nam oen totoang kaa-niun didiin silis.

44

Yusuf klas lil-muti ka nes

1 Oen kaa hidi kon, Yusuf hulu-hulu nol un tulu in mana-koet ta noan, "Hoe! Ku laok nisi bel atuil nias ale, se oen karong ngas mesa-mesa didiin inu-inu. Hidim ku nisi tamang pait oen duit tas laok se oen karong ngas mesa-mesa.

2 Hidi nam ku kat auk klas lil-muti ka, le taon laok se tana hmudin na karong nga." Kon atuling na lako daek muid Yusuf in loka-tadu ka.

3 Ola oskaong mitang bii kon, Yusuf sao oen le pait lakos kil in kaa nol oen keledai las.

4 Oen lakos katang isi nol kota la lo bii, kam Yusuf tek un tulu in mana-koet ta noan, "Ku laba-laba laok nulut muid atuil nas. Eta ku haup oen son nam, ku ketan elia: 'Tasao le mi dalen nas idus naseke nol blalan na, le mi bel seda un in banan nol mia ka, nini in daek dadaat eli kia?

5 Taon elola le mi dalen nias boel naseke, le naok lail-nini tuang klas lil-muti ka lia? Mi tanan lo ke? Na tuang klas in ninu tukun lo! Un kon pake klas na le taung in tinang atuli ulat. Klas na muik un kuat-tes! Mi in tao ni, meman daat isi son!' "

6 Hidi kon tulu in mana-koet ta laok nulut muid one didiin hapus. Kon un tek one muid Yusuf apin in tek una ka.

7 Mo oen kaen noan, "Ama in nangan na elol nia? Kaim sumpa. Kaim niam tao dadaat ela lo!

8 Ama esa tanan son ta lo? Duit in se kaim karong ngas dalen lelon na ka, kaim kil pait son, ta lo? Tiata, taon elola le kaim naok lai-niin sa-saa lil-mea, tamlom lil-muti deng tuang uma la lia? Ela lo tetetas!

9 Ama nuting esa tukun! Haup klas lil-muti na se asii karong ngam, hukung tele un nol nia! Nol nang le kaim tenga lias, daid ata taung ama tuang nga tuun tia."

10 Kon nam tulu in mana-koet ta tek noan, "Lo! Eli tukun. Eta haup klas na se asii lam, un daid auk tuang nga ata. Tenga las boel lakos napiut."

11 Kon oen laba-laba niung oen karong ngas. Hidim oen loat karong bahang ngas meman.

12 Hidi kon, tulu in mana-koet ta, presatinang oen karong ngas totoang, kilan deng kaak hmunan na karong nga, maa lako lius se pail hmudin na nenang nga. Kon nam un haup klas lil-muti ka se Benyamin karong nga.

13 Ngat net ela kon, Benyamin kakan nas dalen dudus. Hidi nam oen nikit sakeng oen karong ngas laok se oen keledai las dapa, le hobalin pait lakos kota la.

14 Oen lakos lius se Yusuf uma la lam, un bii nabael se la. Kon oen hai bukun nas se un sila ka.

15 Ti Yusuf baet oen le tekas noan, "Hoe! Tasao le mi tao saol auk eli lia! Mi tana tam lo ka, eta atuil tene el au lia lam, nuting taan atuli li sa-saa in buni-napang ngas!"

16 Kon nam Yahuda siut noan, "Ida loo! Ama Lamtua Allah kolong lulit kaim in kula-sala ngias son. Kaim le aa elol pait, tamlom kaen puting apan nias elol pait ta? Eta noan tuang tahang kaim palin hmudin nia lam, banan dui ka tahang kaim totoang. Kat kaim totoang le daid tuang ata tuun tia."

17 Mo Yusuf siut noan, "Loo! Haup klas na se asii lam, un man daid auk ata! Auk tahang mi tenga lias lo. Ta mi pait lakom mi aman nu tia!"

Yahuda nodan le un seda Benyamin

18 Hidi nam, Yahuda lako dadani nol Yusuf, le tekan noan, "Tuang! Auk tana le tuang in kuasa ka banansila el lahi nga. Undeng na le, komali nol auk deken le. Ta auk nodan dola le aa nol tuang bubuit.

19 Dedeng na, tuang ketan kaim son noan, 'Mi aman na nol mi palin muik nabale, tam lo ka?'

20 Kon nam kaim tek noan, 'Kaim aman na nuli nabale. Nol kaim kon muik palin hmudin mesa. Dedeng hua una lam, kaim aman na blalan son. Lam kaim palin hmudin na kaka in hua at mesa, mo un ase son. Oen duas inan na mate son. Tiata halas ni liis pail hmudin na sii son. Undeng na le kaim aman na namnau un isi.'

21 Tukun nam tuang lok kaim le kil nol kaim palin na maa se nia, le halin tuang netan.

† **43:32** Atuil Mesir ras nikis atuil Israel las, undeng atuil Israel las atuil in doha-tinang hmukit.

22 Kon kaim siut noan, kaim palin
hmudin na boel in lail dadai kaim aman
nua lo. Eta un lail dadai kaim aman nua
lam, un mate son na.
23 Kon tuang siut noan, ‘Eta mi kil nol mi
palin na lo kam, mi boel maa se auk silang
ngi pait lo.’
24 Hidi na kon kaim pait. Lius se
kaim aman nu kon, kaim nahdeh un deng
totoang man tuang in teka ngas.
25 Nesang-nesang kon nam, kaim in kaa
ngas hidis. Kon un lok kaim maa se Mesir,
le sos in kaa pait.
26 Mo kaim situn noan, ‘Papa! Kaim bisa
laok se ua pait lo. Ta lahing nga ima kanan
na tek kaim son noan, eta kaim kil nol
kaim palin hmudin ni lo kam, kaim boel
laok se un sila ku lo. Tiata un musti lako
leo-leo nol kami, halas-sam kaim lako.’
27 Hidim kaim aman nu tek pait noan,
‘Mi tanan son ta lo? Auk sapang Rahel la
anan suma at dua siis.
28 Ana hmunan na ase son. Taon elola
ko hmukit huin kaa nuli un son. Tiata maa
lius leol neot nia, auk net un pait lo son.
29 Eta mi kat tana hmudin ni pait deng
au, le un haup in daat kon nam, mi tao sus
taplaeng auk se oras blalan ni son na, lole
bet auk mateng meman.’
30-31 Tiata tuang! Eta auk pait lakong se
kaim aman nua, mo nol pait kaim palin
hmudin ni lo kam, taon elola ko kaim
aman na mate son na. Lole un namnau
ana ki muun isi, un dalen na napin nol adi
Benyamin. Nol un kon blalan isi son, tiata
eta kaim tao sus taplaeng una lam, taon
elola ko un mate son na.
32 Taplaeng pait, auk hid nol un son
noan, auk man temang tana nia. Auk kon
hidan son, le eta auk nol pait kaim palin ni
lo kam, nang le auk man lep in kula-sala
ni didiin auk mateng.
33 Tiata auk nodan elia tuang: Nang le
auk dadang se iang seda una, le auk man
daid tuang ata. Le halin nam un pait nol
un kakan nias.
34 Eta tana ni pait lo kam, auk kon pait
lo. Ta auk tahang nal in ngat auk amang
ngu in susa didiin mate ka lo.”

45

*Yusuf tek balang un apa ka, nol nodan
un ama ka le oen maas daad seda se Mesir*

1 Ming ela kon, Yusuf dalen na nahi,
didiin un tahang nal se un atulin in dake
ngas silan lo son. Tiata un tadu oen le
putis, halin nam un sii nol un kaka-palin
nas. Nini ela lam, un tek puting nal apa ka
noan, un na mo asii la.
2 Tukun nam atuil in dakeng nas totoang
putis, kon Yusuf lilu mumuun. Didiin atuil
Mesir in se kamar ra likun na ngas kon
ming haup un in lilu ka. Nol atuli-atuil in
se lahing nga uma la ka kon, ming haup un
in lilu ka.
3 Hidi kon, Yusuf aa langa-langa nol
un pali-kakan nas noan, “Kaka-paling me!
Auk niam Yusuf, mi pail-kakan na! Paap
meman nuli baktebes nabale, ta lo?”

Ming ela kon, un kaak-palin nas lii isi,
didiin oen aa nal saa pait lo.
4 Yusuf laeh oen le tekas noan, “Kaka-
pali me! Mi maam dadani se ni le.”

Kon oen lakos dadani nol Yusuf. Un tek
oen pait noan, “Auk niam Yusuf, man lelon
na mi hee soleng bel atuil Mesir ras.
5 Meman mi hee soleng auk son. Mo
mi lii deken, nol sua sala apa bakun na.
Ta Ama Lamtua Allah esa man kil nol auk
maang muna se nia. Nol ela, Un pake auk
le bel boa-blingin atuli hut mamo. Le halin
nam oen mates undeng hmatu deken.
6 Oras lubu ki halas-sam laok taun dua.
Ta nate taun lim pait bii nabale. Se dedeng
na lam, atuli li bali dale lo, soko-hai lo, nol
haup in nui-nole lo.
7 Nini lalan man kit in taan lo nia, Ama
Lamtua Allah kil nol auk maang muna
deng mia. Le halin nam mi nol mi ana-
upun nas haup boa-blingin.
8 Tiata in toma ka, mi man in tao le auk
maang se ni lo, molam Ama Lamtua Allah
in tao. Un man tao auk le daid lahi nga ima
kanan, se Mesir nia. Kon auk daid tulu in
mana-koet se lahi nga um lahi la. Se ia lam,
muik atuil didang pait man lapa dui deng
auk lo.
9 Tiata mi pait lakom nol lalaba tia, le tek
auk in aang nias bel papa, noan: ‘Paap ana
Yusuf fa, nuli nabale! Un daid atuil tene
son ne dale Mesir. Un kon nodan paap le
lalaba lako Mesir.
10 Mam paap boel daad se dale Gosen,
man dadani nol una. Maan na banan,
hidim bluang. Tiata paap haup maan
le moang paap lae-blai las, laen nas, nol
aus-sapi las totoang se lua. Hidim un
kon nodan, le paap lako nol ana-upu nias
totoang, uma isin nias, nol pusakan nas
totoang, le daad se luas.
11 Eta paap se Gosen nam, un bisa papa-
paiduil paap se lua. Ta oras lubu ki nate
taun lim pait bii. Tiata mam un ator, le
paap nol paap nenan nias, nol hmukit tas
totoang muik tahan in dabun saa lo.’ ”
12 Yusuf tekas hidi ela kon, un aa pait
noan, “Halas-sam mi net nol matan esan
son, ta lo? Adi Benyamin, auk niam
baktebes Yusuf.
13 Tiata lako lam tek kit papa noan, auk
in kil kuasa ne Mesir ri tene isi. Nol dehet
totoang asa man mi in net son nas bel

papa. Hidi na lam, mi kil nol paap lalaba
maa se lia tia."
14 Hidim un neok un palin Benyamin, le
oen duas lilu.
15 Un kon neok un kakan nas totoang,
le un likis mesa-mesa. Hidi na, halas-sam
oen dehet nol una.

Lahing Mesir ra sium Yusuf kaka-palin nas

16 Dedeng lahing nga nol un atulin in
dake ngas ming haup noan, atuil in maang
nas, Yusuf kaka-palin nas, kon oen totoang
dalen kolo.
17 Hidim lahing nga tek Yusuf noan,
"Yusuf! Tek ku pali-kakam mas, le oen
sakeng ael laok se oen keledai las, le kil
nolas lakos Kana'an.
18 Hidim tadu oen le kil nol ku amam
ma nol un nenan nas totoang, le oen maas
daad seda se lias tia. Mam auk bel oen dale
in banan dui se Mesir, le oen bisa nulis se
las, nol oen kaa dale na in hapu ngas.
19 Tek oen kon, le kil kereta deeh meman
deng ias, halin taung in sakeng tana-anang
blutu kas, nol ku amam ma.
20 Nangan pusaak man oen kil nal maa se
ni lo ngas deken, ta totoang man in banan
dui se Mesir rias mam oen palas."
21 Ming ela kon, Yusuf bel oen kereta
dehe, nol in kaa se lalan muid lahing nga
in prenta ka. Nol un pali-kakan nas*
mana-koet oen sa-saa las, le pait lakos
muding lahing nga in leka ka.
22 Yusuf kon bel oen at mesam kaod balu
apa mesa. Mo un bel Benyamin duit muti
ngatus tilu, nol kaod balu apa lima.
23 Un kon tunang bel un ama ka sa-saa
man in banan dui se Mesir, le sakeng se
keledai ta-hngulu hngulu. Hidim un bel
taplaeng ale, ruti, nol in kaa bili-ngala se
keledai heteng hngul kisa pait, le daid in
kaa taung oen in pait maas se Mesir.
24 Hidi nam, un sao oen le pait nol in
hida noan, "Mi boel kaen apa se lalan
deken!"

Yakob ming haup noan Yusuf nuli nabale

25 Hidi kon oen pait lakos oen aman sa,
se dale Kana'an.
26 Lakos lius se luas kon, oen tekan noan,
"Papa! Paap ana Yusuf nuli nabale. Un
daid atuil tene, le kil bandu ne Mesir!"
Yakob ming haup ela kon, un langan
tukun, nol parsai oen in dehet na lo.
27 Mo nikit oen tek hidi belen Yusuf in
hida ngas, nol net kereta man Yusuf in
tunang, le halin taung in sakeng nol un
lako Mesir ra, halas-sam un parsai.
28 Kon un tek noan, "Idaah! Auk anang
nga nuli nabale lia! Eta ela halas-sam auk
daleng ngi kolo! Auk musti laok net un le,
halas-sam auk mateng nol babanan."

46

Yakob nol un nenan nas tao nakbuan oen sa-saa las, le bok lakos Mesir

1 Hidi na kon, Yakob* tadu un ima-ii las
le tao nakbuan oen kai-batu las, kon oen
bok lakos nang dale Kana'an. Lakos lius
se iung Barsebas† kon, un keo hmukit le
tao in todan-lahing bel Ama Lamtua Allah,
man deng lolo hmunan nu, un ama Isak in
todan-lahing nga.
2 Duman mesan na kon un natloa. Se
in natloa na dalen, un ming Ama Lamtua
Allah haman un noan, "Hoe Yakob! Ku
haung le hii napat se Auk le!"
Kon un siut noan, "Iya Lamtua, elola?"
3 Kon Ama Lamtua tekan noan, "Auk
niam Ama Lamtua Allah, man ku amam
ma todan-lahing son deng lolo hmunan
nua ka. Ku lii in laok Mesir deken. Ta mam
Auk tao ku in hua-koet tas le daid bangsa
tene mes se lua.
4 Nol mam ku in lako Mesir ra Auk leo-
leo nol ku. Ela kon, mam Auk nol ku in
hua-koet tas pait maas Kana'an. Oras ku in
mate ka, ku anam Yusuf haup ku hngasam
ma."
5 Hidi na kon, Yakob nol un anan nas‡
bokas deng iung Barsebas. Hidim oen
sakeng una, nol un sapa-anan nas se kereta
man lahing Mesir ra in bele ngas.
6-7 Oen kon kil totoang oen hmuki-
pusakan nas, nol totoang hmukit man daid
oen nenan se dale Kana'an nas. Hidim
Yakob nol un anan biklobe las, un anan
bihata las, nol un upu kia-kaon nas totoang
bok lakos Mesir.

Yakob nenan nas muid le lakos Mesir

8 Yakob nenan man in muid le lakos se
dale Mesir ras ngalan nas elia:§
Aan hmunan na, Ruben.
9 Un anan nas: Henok, Palu, Hesron nol
Karmi.
10 Simeon nol un anan nas: Yemuel, Yamin,
Ohad, Yakin nol Sohar. Nol Saul, un
ana in daid deng un sapa-bihatan
Kana'an na ka.

---

* **45:21** In dula esa ka dul noan "Israel anan nas daek muid lahi nga in leka ka." Israel na mo, Yakob ngaal didang nga. * **46:1** Buk Niu dais Ibranin na dul noan, "Israel mana hidi kon, oen bok lakos". † **46:1** Maan ni ngala esa ka Barseba, mo kit dais Helong ngi tapnaeng -s undeng tata bahasa dais Helong nga ela. ‡ **46:5** Buk Niu dais Ibranin na noan, "Israel anan nas kil nol oen aman Yakob lako." § **46:8** Buk Niu dais Ibranin na dul noan, "Israel nenan nas".

11 Lewi nol un anan nas: Gerson, Kehat nol
Merari.
12 Yahuda nol un anan nas: Sela, Peres
nol Sera. Yahuda ana didang, Er nol
Onan mates son se Kana'an. Un kon
kil nol Peres anan nas: Hesron nol
Hamul.
13 Isaskar nol un anan nas: Tola, Pua, Ayub
nol Simron.
14 Sebulon nol un anan nas: Sered, Elon
nol Yahleel.
15 Oen totoang nam Yakob nol un sapa
Lea anan in hua ngas, dedeng oen daad
se Mesopotamias sa. Muik pait oen anan
bihaat siing man ngaal Dina ka. Tiata
Yakob nol Lea in hua ngas totoang atuli at
buk tilu beas tilu.
16 Hidi nam muik un anan deeh pait deng
un sapa didang ngas, el: Gad nol un
anan nas: Sifion, Hagi, Suni, Esbon,
Eri, Arodi nol Areli.
17 Aser nol un anan nas: Yimna, Yiswa,
Yiswi, Beria nol oen batan mes ngala
Sera.
Nol Beria anan nas kon: Heber nol Malkiel.
18 Oen totoang nas atuli at hngul eneng.
Nas Yakob nol un sapa Silpa upu-anan nas.
Silpa na mo ata, man Laban in belen se un
ana bihaat Lea, Yakob sapa hmunan na ka.
19 Hidi nam muik pait deng Yakob sapa
Rahel. Un hua ana at dua: Yusuf nol
Benyamin.
20 Dedeng na, Yusuf saap nol Asnat son se
Mesir. Yusuf bakin na, tulu agama mes
deng kota On. Un ngala Potifera. Yusuf
duas Asnat anan nas: Efraim nol Manase.
21 Benyamin kon muid le lako Mesir leo-leo
nol un anan nas: Bela, Beker, Asibel,
Gera, Naaman, Ehi, Ros, Mupim,
Hupim nol Ared.
22 Tiata Yakob nol un sapa Rahel in hua-
koet tas, atuli at hngul aat.
23 Hidi nam, Yakob muik sapa mes pait,
ngala Bilha. Oen duas anan nas:
Dan nol Naftali.
Dan ana ka, ngala Husim.
24 Naftali nol un anan nas: Yasel, Guni,
Yeser nol Silem.
25 Yakob nol sapa Bilha in hua-koet tas,
atuli at itu. Bilha na mo ata, man Rahel
hapun deng un ama Laban na.
26 Tiata Yakob in hua-koet man lakos se
Mesir ras, atuli at buk eneng beas eneng.
Kaih nol un ana-manhiun nas lo bii na.
27 Taplaeng nol Yusuf anan in hua se
Mesir ras, at dua. Tiata Yakob nol un
nenan man daad se dale Mesir ras totoang,
atuli at buk itu.

Yakob tutnaal nol un ana Yusuf pait

28 Oras oen lakos dadani son nol Mesir
kon, Yakob tadu un ana Yahuda lako muna,
le haman Yusuf maa tutnaal nol un se
Gosen. Dedeng oen lakos lius son se Gosen
kon,
29 Yusuf saek lako un kereta la, le laok
tutnaal nol un ama ka se na. Oen tutnaal
apa kon, Yusuf neok un ama ka le oen duas
lilu nol apa nesang isi.
30 Hidi kon Yakob tek Yusuf noan, "Auk
anang Yusuf! Halas-sam auk net ku esa
son. Nol auk taan son noan, ku nuli
nabale. Tiata auk mateng nol ni tia kon,
banan."
31 Hidi kon Yusuf tek un pail-kakan nas
totoang noan, "Kaka-paling totoang! Auk
musti laok tek lahing nga noan, auk nenan
nas maas son deng Kana'an.
32 Auk kon tekan noan, mi niam, atuil in
moang lae-blai nol aus-sapi. Undeng na le,
mi kon kil nol mi hmukit tas, nol hmuki-
pusakan nas deng Kana'an.
33 Eta lahing nga haman mia, le ketan mi
noan taom mi daek asa,
34 lam mi siut un noan, mi totoang niam
atuil in moang hmukit deng mi anan bii
kua, banansila el mi upu kia-kaon nas kon.
Nini ela lam, mam un tadu mi le daad se
dale Gosen." Yusuf tekas ela, undeng atuil
Mesir ras nikis, eta oen daad nakbua nol
atuil in lolo-poa hmukit tas.

47

Lahing nga bel Yusuf nenan nas dale

1-2 Hidi kon, Yusuf nol un kaka-palin
nas at lima, lakos ngada se lahing nga.
Yusuf tek lahing nga noan, "Ama lahi! Auk
amang nga nol auk kaka-paling ngas, maas
son deng Kana'an. Oen maas nol oen laen,
lae-blai las, aus-sapi las, nol oen kai-batu
las totoang. Halas ni oen totoang ne dale
Gosen son."

3 Kon lahing nga keket noan, "Lelo-lelo
lam mi daek asa la?"

Kon oen siut lahing nga noan, "Kaim
niam atuil in lolo-poa hmukit, banansila el
kaim upu-aman nas kon, ama lahi.
4 Halas ni, se dale Kana'an oras tuu
muun isi, tiata muik in kaa nol bluan pait
lo son. Ta kaim maam se dale nia, le daad
tahang. Kaim kon kil nol kaim hmukit tas.
Undeng na, kaim nodan ama lahi le tade
kam, kaim daad se dale Gosen, le doha-
tinang kaim hmukit tas se luas."
5 Kon nam lahing nga tek un in koma ka
bel Yusuf noan, "Halas ni ku amam ma,
nol ku pail-kakam mas ne nias son.
6 Tiata oen tao dale ni banansila el oen
nena esa lako. Se auk in tana kam, dale
Gosen na, dale man in banan dui se nusa
nia. Tiata banan dui ka, oen daad se las

tuun tia. Nol eta deng one la muik in doha-tinang taan hmukit tam, nang le oen kon doha-tinang bel auk nena lias se luas kon."

7 Hidi nam, Yusuf kil nol un ama ka laok tulu se lahing nga kon. Lius se luas kon, Yakob kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah bel hangun se lahing nga.

8 Kon lahing nga keket Yakob noan, "Ama umur taun bakun son na?"

9 Yakob situn noan, "Auk nuling taun ngatus buk tiul son, mo auk daad tetesa se mana mes lo. Auk upu-amang ngas kon ela. Eta sukat nol one lam, auk umur ri meman daen dui. Mo inu nol in susa-daat mamo dui."

10 Hidi kon Yakob seon lahing nga. Mo un lako lo bii kam, un nodan Ama Lamtua pait le bel hangun se lahing nga.

11 Hidi nam Yusuf daek muid lahing nga in teka ka, le tulu bel oen maan se dale Gosen. Maan na banan isi. (Mam oen ngali maan na ngala 'Rameses'.) Kon nam Yusuf ama ka, nol un kaka-palin nas daad napiut se las.

12 Hidim Yusuf kon mana in kaa bel un ama ka, un kaka-palin nas, nol oen sapa-anan nas totoang, deng in tene dui ngas lako pes ana blutu kas.

Oras lubu se dale Mesir ra muun keko lako

13 Dedeng na, lubu ka muun isi, didiin se ola-ol kon muik in kaa pait lo son. Deng Mesir lako pes Kana'an, atuli las totoang bloen son. Oen daek nal saa pait lo son, undeng oen lubus naseke.

14 Hidim totoang atuli-atuil in deng mana-maan in se Mesir, nol mana-maan in se Kana'an nas maas, le sos in kaa deng Yusuf. Kon un tao nakbuan duit tas totoang, le laok pesang se lahing nga uma.

15 Dedeng na, atuil Mesir nol atuil Kana'an nas duit tas hidis son. Tiata oen sos nal in kaa pait lo son. Kon nam oen maas ngada Yusuf le nodan noan, "Ama! Bel kaim in kaa le, le halin nam kaim matem undeng lubu deken. Ta kaim duit tas hidis son."

16 Kon Yusuf siut noan, "Eta noan baktetebes mi duit ase son nam, tao eli tukun: bel mi hmukit tas, le auk bel sedas nini in kaa."

17 Undeng taun na Yusuf tekas ela, tiata oen bel oen hmukit tas, le Yusuf beles in kaa. Oen hmukit tas banansila el: ahlote, lae-blai, laen, aus-sapi, nol keledai.

18 Taun in pait maa ka, oen pait maas se Yusuf le tek noan, "Ama! Kaim aa nahlolool tukun. Kaim duit tas nol kaim hmukit tas, paap silin nalas totoang son. Halas ni kaim muik saa lo son. Liis kaim apan nias, nol kaim dale kias tuun son.

19 Nang kaim le kaim matem deken. Eta kaim matem mam, asii man daek dale nias sa? Banan dui ka, ama kat kaim le daid ata se papa. Nol paap kat kaim dale kias, le taos daid paap nena. Hidim paap bel kaim bini, le kaim soko-hai bel papa. Hidim kaim in kae ka, nol kaim dale kas, paap bel sedas nini in kaa. Sadi kaim matem deken."

20 Undeng oras lubu ka muun keko lako, tiata totoang atuil Mesir ras hee soleng oen dale kas. Kon Yusuf sos nal totoang dale in se Mesir ras, le daid lahing nga pusaka.

21 Nini ela, tiata Mesir hutu-ata nas totoang daid ata deng lahing nga.*

22 Mo deng nas totoang, Yusuf sos tulu agama las dale kas lo, undeng lahing nga bel oen in kaa tutungus. Tiata oen hee oen dale kas lo.

23 Dedeng na Yusuf aa nol hutu las noan, "Halas ni mi daid lahing nga ata son. Mi dale kas totoang kon, auk sos bel lahing nga son. Tiata mi kat bini-biin nias, le laok soko-hais se dale nas tia.

24 Eta lius in nui-nole kam, in hapung nas mi bating op lima. Op mesan na kilan bel lahing nga. Lisin op aat tas, mi pake daid bini, nol taung mia, nol mi nenan nas in kaa."

25 Kon oen siut noan, "Ama! Ku bel slamat kaim son, tiata kaim nodan mamo. Kaim tade le daid ama lahi ata."

26 Hidi nam, Yusuf pake atorang na le daid hadat se dale Mesir. Tiata deng totoang ael man hutu las in nui-nole ngas, oen bating op lima. Op mesan na oen belen se lahing nga. Op aat tas oen pake esas. Suma tulu agama las dale kas siis, man lahing nga sosas lo. Hadat na, oen pake napiut.

Yusuf hida, le un puan Yakob se oen upu kia-kaon nas niut utu nguas

27 Kilan deng dedeng na, kon atuil Israel las daad napiut se Mesir, se dale Gosen. Oen daid atuil in muki, nol oen in hua-koet tas kon mamo taplaeng.

28 Se Mesir, Yakob nuli taplaeng taun hngul itu pait, didiin un umur taun ngatus buk aat beas itu.

29 Un oras-lelon in mate ka dadani son kon, un haman Yusuf le tekan noan, "Ana Yusuf! Auk nataka kam nesang lom Ama Lamtua Allah le haman pait au. Tiata auk nodan, le eta ku namnau au lam, ku sumpa, le ku puan auk se dale Mesir lo.

30 Ku musti nol pait auk aap-sising ngia, lako kit upu kia-kaon nuas maan in puan

* **47:21** Muik in dula dais Ibranin tek kon noan, "Yusuf kil tamang atuli las totoang lakos se kota las dalen."

na. Le ku puan auk se na. Paap in koma ka ela."

Kon Yusuf siut noan "Banan papa! Eta paap koma ka ela son nam, auk muid tukun."

31 Kon Yakob aa noan, "Elam nol nia, ku sumpa, le tek noan ku daek muid paap in koma ka."

Tukun nam, Yusuf sumpa muid Yakob in aa ka. Kon Yakob hai buku ka le suda se hadang nga dapa, halas-sam un kohe-kanas nodan mamo se Ama Lamtua Allah.

48

Yakob nodan hangun bel Yusuf anan nas, Efraim nol Manase

1 Nesang lo kon, atuli maa tek Yusuf noan, un papa heda muun isi son! Tiata un kil nol un anan nas duas, Manase nol Efraim, le laok ngat oen upuns Yakob.

2 Nikit Yakob ming noan Yusuf maas son kon, un dising apa ka le hangu daad se hadang nga.

3 Un tek Yusuf noan, "Ana Yusuf! Ama Lamtua Allah man muik kuasa muun isi ka, tulu-balang Un apa ka son, bel auk se iung Lus, se dale Kana'an. Se na, Un hid au.

4 Un tek noan, 'Mam auk bel ku ana-upum mas mamo taplaeng, le ku in hua-koet tas daid bangsa tene. Mam Auk kon bel dale ni se ku in hua-koet tas, le daid oen pusaka didiin apan-kloma ki hidi.'

5 Tiata, ku anam Efraim nol Manase, oen hak ka elia: auk maang se Mesir ram, oen duas muik son. Ela kon no, auk nangan oen duas son banansila el auk anang in hua esa, el Ruben nol Simeon.

6 Mo eta mam ku haup aan pait tam, na ku anam esa lolen. Auk tao oen el auk anang esa lo ka. Tiata, nang le mam oen sium oen pusaka las deng oen kakan Efraim nol Manase tukun.

7 Auk tao elia, undeng auk nangan ku inam Rahel. Dedeng kaim pait deng Mesopotamiam, le lakom dale Kana'an kon, ku inam ma mate undeng in hua ana se lalan, dani nol iung Efrata, ne dale Kana'an. Dedeng na, auk daleng nga iil isi! Kon auk puan un se lalan suut in laok bus el iung Efrata ka." (Iung na halas ni, oen ngali ngala *Betlehem*.)

8 Yakob* aa hidi le un nikit sila ka lam, un net Yusuf anan nas se na. Kon un ketan Yusuf noan, "Hoe! Ni asii anan nias sa?"

9 Kon Yusuf siut noan, "Oen niam tana-ana man Ama Lamtua Allah in bel au, se Mesir."

Kon nam Yakob tekan noan, "Eta elam, ku nolas maa dadani nol au, halin auk kohe-kanas nodan Ama Lamtua Allah le beles hangun."

10 Yakob blalan son, nol un mata ka ngat tam nus tukun. Tiata un ngat net nol babanan isi lo. Kon Yusuf nol un anan nas lakos dadani nol Yakob, le un neko-lik one.

11 Hidi na kon, un aa nol Yusuf noan, "Bablaan nia, auk nangan noan bet auk tutnaal ku pait lo ka. Mo halas nia lam, Ama Lamtua Allah dake ka muun dui pait, le didiin auk kon haup ku anam mias."

12 Hidi nam, Yusuf pel bian un anan nas deng Yakob,† hidim un hai buku ka le sila ka lako tom se dale ka, se un ama ka sila ka.

13 Hidi halas-sam Yusuf hangu. Hidim un bel un anan nas le dil dadani nol un ama ka. Un tapa ana hmunan Manase, se Yakob halin kanan na, nol ana hmudin Efraim, se un halin kliu ka.

14 Mo nikit Yakob le nene ima ka laok se oen duas bon nas, halin nodan hangun beles sa, un seda ima kanan na le nene laok se palin Efraim bon na, mo un nene ima kliu ka laok se kaka Manase bon na dapa.

15 Hidim un kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah bel Yusuf hangun, noan,

"Ku upum Isak ama ka, Abraham,
nol ku upum Isak esa,
oen duas muid napiut Ama Lamtua Allah in koma ka.
Ama Lamtua Allah kon papa-paiduil auk son, deng auk muda bii ku, maa lius leol neot nia.
16 Un kon puting auk son deng totoang in daat beas bakun.‡
Tiata auk kon nodan, le Un bel hangun se tana-anang nias nol oen in hua-koet tas.
Nol eta oen kohe-kanas se Ama Lamtua Allah lam,
oen nadidingun oen kian Abraham, upun Isak, nol auk ngalang ngi deken.
Nang le oen in hua-koet tas mamo taplaeng,
le daid bangsa tene se apan-kloma kia."

17 Mo nikit Yusuf ngat un ama ka nene ima kanan na laok se pali la bon na kon,

* **48:8** Buk Niu dais Ibranin na noan "Israel". † **48:12** Alkitab dais Ibranin dul noan, "Yusuf pel bian un anan nas deng Yakob iha ka." ‡ **48:16** Alkitab dais Ibranin dul noan, "Auk nodan le Ama Lamtua ima-ii deng sorga sao puting auk deng totoang in daat bili-ngala ngas." Mo atuil in tana ngas kon tek noan, ni Ama Lamtua tulu Un apa ka, se dedeng Un pake Un ima-ii deng sorga, le sao puting Yakob deng in daat bili-ngala ngas. Ngat kon se Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 16:7; 21:17; 22:11,15.

un kil un ama ka ima ka, le seda lako se
kaka la bon na.
18 Un tek un ama ka noan, "Papa e!
Tao ela deken. Ta un na mo Efraim, aan
hmunan na lo. Paap musti sakeng paap
ima kanan na laok se Manase bon na dapa.
Ta na aan hmunan na hak."
19 Mo un ama Yakob dai tao lo. Le tek
noan, "Ana! Meman auk tanan. Ta mam
Manase daid muun-tes, nol un in hua-koet
tas taplaeng mamo, le daid bangsa tene.
Mo mam un palin Efraim, muun-tes dui
pait. Un in hua-koet tas, daid mamo isi,
didiin oen daid bangsa tene mamo, man
muun-tes."
20 Hidi kon, un tek tana at dua nas noan,
"Manase nol Efraim! Mam eta atuil Israel
las nodan hangun bel atuil didang ngam,
oen kon aa nuting mi duam ngalan nas.
Mam oen nodan noan, 'Sadi bole lam Ama
Lamtua Allah bel hangun se ku, banansila
el Un in bel hangun se Efraim nol Manase
ka.' "
Nini ela lam, Yakob kon aa Efraim ngala
ka muna, deng un kaka Manase ngala ka.
21 Hidi nam Yakob tek Yusuf noan, "Ana!
Nesang lo ka kam auk mateng. Mo mam
Ama Lamtua Allah tulung mia, le nol pait
mi lakom se mi upu kia-kaon nas dale kua.
22 Halas ni auk in bel ku ki tene dui deng
asa man auk in bel se ku kaka-palim mas
sa. Ta auk bel taplaeng ku leten in ne
dale Kana'an, man hmunan nu auk katan
son deng atuil Amori las, se dedeng auk in
keng nolas sa."

49

Yakob tek un anan nas oen-lalin nas, nol hangun man oen hapus se leol hmudin

1 Hidi na kon, Yakob tadu haman un
anan nas totoang. Oen maas totoang son
kon, un tekas noan, "Auk anang me! Mi
maa dil nakbua dadani nol auk se ni le.
Auk le tek mi mesa-mesam, lalan in nuli
se leol hmudin na."
2 Hidi kon Yakob tek un anan nas meman
elia,
"Yakob anan me! Mi maa le dil pukiu au.
Hii, ta mi aman Israel le aa.
3 *Ruben!* Ku nia mo auk anang in blalan
dui ka! Ku kon daid auk hnikan na,
nol auk imang kanan son. Atuli-atuli
lias todan se ku dui.
4 Mo ku dalem ma teken isi lo, taan le ku
in koma ka man ola lia. Ku dalem ma
banansila el len in ne tasi kua ka, man
suktomas sam maa elia mo suktomas sam
lako elua. Suknahkiut tuun, mo ku laok
niin nol auk sapang Bilha, le tao hmomos
ku amam ma maan in nini ka. Undeng na
le, ku ngaal kaka la nahi meman!
5 *Simeon* nol *Lewi!* Mi duam sila mesa! Mi
duam hlapat isi in nikit suli, le tao
sus atuli.
6 Mi in koma ka, suma dait nutus aus-sapi
las iin ulat tas, didiin oen bosor isi le keo-
keo se mana. Nol undeng mi in daat ta, le
mi duu siin halas-sam keo atuli. Tiata auk
hosek lo nol mi in dehet tas. Auk kon dai
muid le kutang nol mi dasi las lo.
7 Tiata halas ni, auk bahang mi oen-lalin
daat na, lole mi lai-lisin son! Nol mi in
komali ka, muik tahan in nangan namnau
bubuit lo kon. Mam mi lepa-haal esan mi
in daat na. Mam Ama Lamtua Allah hising
soleng mi in hua-koet tas, le oen lakos daad
holhising se ola-ola, se dale Israel.
8 *Yahuda!* Ku ngalam ma nahin na noan,
'naka'. Mam ku kaka-palim mas
naka ku, nol suda le todan ku. Ku
kon tudan-kida ku musu las, didiin
oen nikit nal bon nas lo.
9 Ku niam banansila el singa muda man
in muun, man nuting taan in kaa esa. Ku
kon tuladang el singa ta-hngulu man lui
apa ka, le laok nini; muik tahan in brain
tia sepo ku lo. Ku kon tuladang el singa
ina man doh un ana ka; muik tahan atuli
in brain laok kusun lo. Atuli las lii-tiud ku,
nol muik in brain le tao lobo-lau nol ku lo.
10 Mam ku niam, kil bandu. Ku in hua-
koet tas kon kil bandu mudi-muid apa,
didiin mam muik At Mes kil hak lapa dui
deng totoang. Un daad le kil bandu, hidim
bangsa-bangsa las totoang todan Una, nol
hii-ming se Una.
11 Mam ku nuli nol dael kolo tutungus! Ku
kom saa tukun kon, muki! Nol ku kom le
tao saa tuun kon, dadi! Hidim ku hmukit
tas, nol ku klapa las isin nas taplaeng
mamo, le liis-lasa didiin sole-soleng tuun
ela.
12 Ku in kaa-ninu ngas fala banan sii, didiin
hidi nutus taan lo.
13 *Sebulon!* Ku dale pusaka la bluang dui,
nol dani tasi, lako lius kota Sidon.
Kapal-kapal las deng ola-ol maas le
soleng oen nahu las nol babanan se
ku onan na.
14-15 *Isaskar!* Ku nia mo tuladang el keledai
in tes sa, mo ku bom baut isi. Eta
ku nini se lalan hlala son nam,* asii
man dising le bangun ku, halin laok
napiut ta? Ase! Na mo eta ku ngat
net iung man in leok isi mes se suu
halin nua, lam tadu ku lo kon ku
nikit ku sa-saa las, le bok lako ua son
na. Ku ela son na!

* **49:14-15** Dais Ibranin na pake nahin dua: "nini se mana dua hlala" nol "nini se karong in sakeng dua hlala".

16 *Dan!* Ku ngalam ma nahin na noan,
'atuil in nutus dasi'. Hidim mam ku
nol ku in hua-koet tas, man nutus
bel ku bangsa las dasi las nol in
ngele halin lo.
17 Ku nia mo banansila el ul in muik lasong
nga, man nini natang se lalan suut ta. Eta
atuli saek ahloet le kaliut deng na lam,
suknahkitum ul na sau ahlote la iin na, ta
atuling in sake ka nahi batlenga.
18 Ee AMA LAMTUA! Auk nodan le Ku bel
boa-blingin kaim totoang.
19 *Gad!* Ku ngalam ma lin na naha-
bubuit tam tatai nol 'hote-dait la-
bang'. Mam atuil in nako ngas maas
keng nol ku, mo ku hobalin keng
nolas le tao tehen one.
20 *Aser!* Mam ku klapa las isin nas banan
dui, le ku daek kukis leko-leko man
fala banan, ta lahi-lahi las maas sos
kukis se ku.
21 *Naftali!* Ku niam banansila el lus ina
huin, man muik tahan atuli in pekot
ku lo. Ku kon hua nal ku anam mas
uih-leko ana lo.
22 *Yusuf!* Ku tuladang el kai ina in lohang
man nuli dani nol ui mata ka. Un
bango ngas lohang sake lako se tem-
bok lapa-lapa ngas.†
23 Muik atuli in idus le soleng oen dalen
in iil isi ka bel ku, banansila el musu las
hmeon ku.
24 Mo Ama Lamtua Allah man auk in todan
na, tulung ku. Tiata Un tao ku imam ma le
tes-kain, le didiin deng kakatang kon no,
ku hmeon bali nal one. Ku nal one, undeng
Ama Lamtua man tulung ku, meman Un in
kuasa ka muun isi baktebes! Undeng na le,
auk nahlae se Una. Ta Un man doh au.
25 Mam Un kon doh ku. Nol Un bel hangun
se ku, hangun deng apan-dapa kua, nol
hangun deng apan-kloma kia, nol hangun
in hua ana mamo-mamo nol boa-blingin.
26 Leten nas ilang lo. Nol auk hangun
in bel ku nia, mamo dui deng leten-leten
nas totoang! Nang le totoang hangun nias
holbohon tia se ku la, undeng ku man dui
hidi deng ku kaka-palim mas totoang.
27 *Benyamin!* Ku in brani ka, banansila el
ngot huin in lubu ka. Ohkaong bii
kon, un nulut le daek hmukit taung
un in kaa son. Eta duman nam, un
laok bating in kaa lisin nas bel un
anan nas. Ku in hua-koet tas kon
muun banansila ela!"
28 Ela son na, Yakob tek meman bel un
ana-anan nas lalan in nuli, se leol hmudin
na, mesa-mesam nonool un in hua-koet
tas. Oen totoang nas, man puting Israel
ngalan hngul dua kas.

Yakob mate

29-30 Hidi kon, Yakob nodan un anan nas
le oen hida, noan, "Nesang lo ka kam auk
mateng. Eta auk mateng son nam mi musti
nol laok puan auk se upung Abraham niut
utu kua. Niut utu na ne liang, dani nol
iung Makpela nol Mamre, ne dale Kana'an.
Hmunan nua, upung Abraham sos nal
liang na nol klaap na, le taon daid un maan
in puan nitu son. Un sos nutus son deng
Efron, atuil deng ngaal Het.
31 Se na, oen puan kit upun Abraham
nol upun Sara. Hidim oen kon puan auk
amang Isak, nol auk inang Ribka ne maan
na. Tiata mi kon musti laok puan auk se
uang, se auk sapang Lea halin na.
32 Mi boel nadidingun deken, le puan
auk se liang, man upung Abraham in sos
nalan son na le!"
33 Yakob aa hidi ela kon, un nini pait lako
se hadang nga, tuun nam un mate.

50

1 Kon nam Yusuf neok un ama ka, le lilu
kamusang nol mumuun. Hidim un lik un
ama ka oe-oe.
2 Hidi nam Yusuf leka-tadu atuil in
mana-koet nitung ngas, le nuh mina se
Yakob aap-sisin na, halin Yakob aap-sisin
na alet tutungus.
3 Kon nam, atuil nas mana-koet nitung
na, le tahang lako lius lelo buk aat, muid
oen in nuil-nola ka. Totoang atuil Mesir ras
kon lilu nol Yakob in mate ka. Oen melang
Yakob lako pes lelo buk itu, banansila el
oen atulin tene mes mate.
4 Hidi nal leol buk itu las kon, Yusuf tek
un pegawi las noan, "Hii ke! Auk nodan
le mi kil auk in teka nia, le laok tek lahing
nga noan:
5 'Oras auk amang nga le mate ka, un
nodan auk le hida, noan auk musti laok
puan un aap-sisin na se dale Kana'an.
Tiata auk nodan ama lahi le bel auk dola,
halin auk laok puan auk amang ngia. Hidi
halas-sam, auk pait maang.' "
6 Ming ela kon, lahing nga siut noan, "Eta
ku hid ku amam ma ela son nam, laok
puan se lua tia."
7 Kon nam Yusuf lako puan un ama ka.
Atuli hut mamo kon lakos leo-leo nol una.
Nas lahing nga atulin in dake ngas totoang,
nol totoang atuil tene in se dale Mesir ras.
8 Yusuf kaka-palin nas, nol oen atulin in
dake ngas totoang kon, lakos muid le puan
Yakob. In dada se Gosen na, suma oen

† **49:22** Bango se Alkitab dais Ibranin in mo nia ki langa lo. Muik atuil in tana ngas tek noan, un nahin na 'kai in lohang', tenga las tek noan 'keledai'.

sapan nas nol anan blutu mea kas, nol oen hmukit tas.
9 Muik soldadu mamo kon lakos mudi. Tenga las nol kereta, mo tenga las pait saek ahlote. Undeng in laok mudi ngas mamo isi, tiata hut in laok muid le puan nitung nga kas lolet ta blatas isi.
10 Kon nam oen totoang laok kaliut palun Yordan, le lius se mana mes ngala Atad. Taom atuli las maas le diuk ael se na. Se maan na, Yusuf nol un pail-kakan nas lilu le kamusang oen aman na. Kon oen melang duman iut pait se maan na.
11 Nikit atuil Kana'an in se la ngas net oen sus isi ela kon, oen tek apa noan, "Hoe! Mi ngat le! Atuil Mesir ras in melang nitu ka tao dalen iil isi! Oen lilu lako lius tuladang ela lam." Tiata oen ngali maan na ngala *Abel-Misraim*, man nahin na noan, 'Atuil Mesir ras in dalen ili ka.'
12 Hidim Yakob anan nas tao muid el oen in hid hidi son na.
13 Le oen nikit Yakob nitun na, le laok puan se liang, man dani nol iung Makpela, nol Mamre. Abraham sos hidi maan na son se Efron, atuling Het ta, le taon daid oen maan in puan nitu.

Yusuf aa le tao banan un pail-kakan nas dalen nas

14 Yusuf puan hidi oen ama na kon, un nol un pali-kakan nas pait lakos Mesir, leo-leo nol totoang atuil in muid le laok puan Yakob pas.
15 Lius se Mesir kon, Yusuf kakan nas mulai lii. Undeng oen aman na ase son, kon oen aa nol apa noan, "Hoe mi nangan le! Eta noan Yusuf pesang dael nabael nol kita, le un balas kit in daek dadaat saol una ka lam, elola la?"
16 Tukun nam oen koon-mesa, le tunang dais bel Yusuf noan: "Tuang! Kaim nangan nabael oras kit aman na in nuli nabale ka, un tadu kaim
17 le tek tuang noan, 'Usu, ku musti na-didingun ku kakam mas in daek kula ngas. Undeng hmunan nu oen daek dadaat saol ku son.' Kaim kon nangan kit aman na in todan-lahing Ama Lamtua Allah deng lolo hmunan nua ka. Kaim kon daid Lamtua na, ata. Tiata nol nia, kaim maam le nodan ampong deng tuang, undeng kaim totoang in tao kula saol tuang son na."
Ming ela kon, Yusuf lilu.
18 Hidi kon, un kakan nas maas esan, le hai bukun nas se un sila ka, nol tek noan, "Nang le tuang tao kaim daid tuang ata tuun tia."
19 Mo Yusuf tek oen noan, "Auk kakang me! Mi lii pait bakun tia. Suma Ama Lamtua Allah sii, man muik hak in bel hukung atuli. Mo auk lo.
20 Hmunan nua, meman mi koon-mes le daek dadaat saol au. Mo Ama Lamtua Allah seda mi in nangan dadaat na son, le taon daid banan. Tiata Un nikit auk le daid atuil tene, halin nam atuil hut mamo ki, haup in nuli.
21 Tiata nol nia, auk tek mi le halin mi boel lii bakun tia. Ta auk hida, le mam auk ngat mia, nol mi anan nas totoang."
Nini Yusuf in aa ela ka, un tao banan un kakan nas dalen nas.

Yusuf in mate ka

22 Hidi na kon, Yusuf daad napiut se Mesir leo-leo nol un kaka-palin nas totoang. Un nuli didiin taun ngatus hngulu.
23 Un net haup Efraim ana-upun nas. Nol un esa kon papa-paiduil Manase upun nas, oen nam Makir anan.
24 Yusuf tek un kakan nas noan, "Kakas totoang! Auk nataka kam auk lelon in mate ki maa dadani son. Mo auk parsai, le Ama Lamtua Allah papa-paiduil mia. Mam Un man nol puting mi deng dale nia. Mam Un kon nol puting mi pait lakom se dale, man Un sumpa hidi son, le belen laok se upung Abraham, upung Isak nol kit aman Yakob."
25 Hidi nam, Yusuf nodan un nenan nas le nikit sumpa, noan, "Mi musti hid nol au. Eta lius oras Ama Lamtua Allah in nol pait mi lakom se kit dale kua ka, mi kon musti kil nol auk seen nias."
26 Hidi nam, Yusuf mate se dale Mesir, nol umur taun ngatus hngulu. Kon oen nuh mina se un aap-sisin na. Le tamang lako se un nano la dalen.

Dehet Banan deng Lamtua Yesus muding Matius

Upu kia-kaons deng Lamtua Yesus (Lukas 3:23-38)

1-2 Buk ni dul deng Yesus Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah hidan meman son deng lolo hmunan nu le tunang maa ka. Un na mo, laih Daud nol upung Abraham in hua-koet.

Kilan deng upung Abraham lako lius laih Daud tam, bata' hngul aat. Lamtua Yesus upu kia-kaon nas elia:

Abraham hua Isak,
Isak hua Yakob,
Yakob hua Yahuda nol kaka-palin nas,
3 Yahuda hua Peres nol Sera (oen inan na, ngala Tamar),
Peres hua Hesron,
Hesron hua Ram,
4 Ram hua Aminadab,
Aminadab hua Nahason,
Nahason hua Salmun,
5 Salmun hua Boas (Boas ina ka, ngala Rahab),
Boas hua Obet (Obet ina ka, ngala Rut)
Obet hua Isai,
6-11 Isai hua Daud,

Ninin deng laih Daud lako pes bangsa Israel las tom in soleng lakos se Babilon na ka, bata' hngul aat pait, elia:

Daud hua Salomo (Salomo ina ka, hmunan nu Uria sapa)
Salomo hua Rehabeam,
Rehabeam hua Abia,
Abia hua Asaf,*
Asaf hua Yosafat,
Yosafat hua Yoram,
Yoram hua Usia,
Usia hua Yotam,
Yotam hua Ahas,
Ahas hua Heskia,
Heskia hua Manase,
Manase hua Amos,†
Amos hua Yosias,
Yosias hua Yekonya nol un palin nas se dedeng oen tom in soleng lakos se Babel la.✡

12-16 Dedeng oen tom in soleng lakos se Babel maa pes Yesus sa, muik bata' hngul aat pait, elia:

Yekonya hua Selatiel,
Selatiel hua Serubabel,
Serubabel hua Abihut,
Abihut hua Elyakim,
Elyakim hua Asor,
Asor hua Sadok,
Sadok hua Akim,
Akim hua Eliut,
Eliut hua Eliasar,
Eliasar hua Matan,
Matan hua Yakob,
hidim Yakob hua Yusuf.

Yusuf saap nol Maria. Maria man hua Yesus Kristus.

17 Tiata kilan deng Abraham lako pes Daud tam, bata' hngul aat; hidim kilan deng Daud lako pes oen tom in soleng lakos se Babilon na, bata' hngul aat; nol kilan deng Babilon lako pes in hua Kristus sa lam, bata' hngul aat kon.

Maria in hua Lamtua Yesus sa (Lukas 2:1-7)

18 Dehet deng Maria in hua Yesus sa elia:

Dedeng na, Maria nol Yusuf neleng apa son. Oen duas niin nakbuan nol apa banansila el atuil in saap son na lo bii, mo nahkitu lam Maria behe son nini Ama Lamtua Allah Koo Niu ka.✡

19 Nikit Yusuf taan haup noan Maria behe son kon, un le tao nutus oen duas in kom apa ka. Mo Yusuf na mo dalen na niu, tiata un dai tao nahmaeng Maria se atuil hut mamo sila lo. Molam un le tao nutus oen duas in kom apa na ete-ete.

20 Duman mesan na, Yusuf nini le nangan lako-pait kon, un natloa. Se in natloa na dalen, un ngat net Ama Lamtua Allah ima-ii deng sorga maa tek un elia, "Hoe Yusuf! Ku niam laih Daud in hua-koet. Ku lii-tiud in saap nol Maria deken. Ta aan in ne un tain na dalen na ka, Ama Lamtua Koo Niu ka in tao.

21 Mam Maria hua tana-ana biklobe mesa. Hidim ku musti ngali Un ngala ka, *Yesus*, ta mam Un man bel boa-blingin Ama Lamtua Allah atulin nas deng oen in kula-sala ngas."‡ ✡

22 Dais ni mam daid ela, undeng Ama Lamtua Allah tek meman son deng lolo hmunan nua. Un pake mee-baah Yesaya la, le dul noan,

---

* **1:6-11** In dula dais Yunanin man banan dui ka, dul noan, *Asaf.* Muik in dula teng pait man dul noan, *Asa.* Atuling ni banansila el atuil in puit se *Dehet deng bangsa Israel nol bangsa Yahuda lalis mesa la* peke 3 bango 10. † **1:6-11** In dula dais Yunanin tenga las dul*Amos*, tenga las pait dul*Amon.* ✡ **1:6-11** Lahi-lahi las Buk nomer dua la 24:14-15; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 36:10; Yermia 27:20 ✡ **1:18** Lukas 1:27 ‡ **1:21** Ngaal *Yesus* sa nahin na noan, "Lamtua bel boa-blingin atuli li deng oen in kula-sala ngas". ✡ **1:21** Lukas 1:31

23 “Mi hii ke! Mam muik tana-bihatang
mesa, haat-ana nabale,
taan lo molota, un behe son.
Kon un hua Tana-ana biklobeng mesa.
Oen ngali Un ngala ka, *Imanuel.*”
(Se dais Ibranin nam, ‘Imanuel’ nahin na
noan:
Ama Lamtua Allah leo-leo nol kita.)✡
24 Yusuf natloa hidi ela kon, un nahkitu.
Hidim un daek muid Ama Lamtua Allah in
teka ka. Un sium Maria le daid un sapa,
25 mo un niin nakbua nolan banansila
el atuil in saap son na lo, didiin Maria hua
hidi Tana-ana ka. Maria hua hidi Tana-ana
na kon, Yusuf ngali ngala, *Yesus*.✡

2

Atuil in tadas taan duun nas, maas nuting Yesus

1 Dedeng in hua Yesus se iung Betlehem,
se propinsi Yudea ka, lahing Herodes kil
bandu se la. Dedeng na, muik atuli at ila
lo deng maan katang, se halin leol-sake lua,
maas se kota Yerusalem. Oen nam mo atuil
in tadas taan duun.
2 Oen maas lius se Yerusalem kon, oen
ketan lako-pait noan, “Atuil Yahudi las
Lahin in hua babalu ka, ne ola ke? Kaim
ngat net duun mes son se halin leol-saken,
man bel tada noan, hua Un son. Undeng
na le, kaim maa todan-lahing Una.”
3 Nikit lahing Herodes sa ming oen in
aa ela ka kon, un dalen na banan lo. Ta
totoang atuil in se Yerusalem mas kon
nangan nam susa, undeng oen lii.
4 Hidi kon, lahing Herodes sa haman
nakbua tene-tene agama Yahudi las nol
guru-guru agama las totoang, le keket oen
noan, “Olan mi tek napat auk le! Kristus,
man Ama Lamtua Allah in hid meman son
na, mam huan se ola ka?”
5 Kon oen situn noan, “Se Betlehem,
propinsi Yudea, ama lahi. Ta Ama Lamtua
Allah mee-baah in ngaal Mika ka, dul
meman son lolo hmunan nu elia:
6 ‘Hoe! Mi atuil Betlehem man in ne
propinsi Yudea me.
Mi boel nangan noan, mi ingu la,
suma iung ana mesa, man muik
nahin lo ka deken.
Ta mam muik atuil tene at mes daid
deng iung na.
Mam Un daid atuil in lolo-poa
taung Auk atulin Israel las.’ ”✡
7 Ming hidi ela kon, lahing Herodes sa
haman atuil in tadas taan duun nas ete-ete.
Hidim un keket oen le, oen in net duun na
puti se apan nu ka blingan na. Tiata oen
tek una.
8 Hidi kon un tadu oen lakos Betlehem
nol hidas noan, “Mi laok nuting Tana-ana
na papmes se ua, le eta mi tutnalan son
nam, pait maam le tek au, ta auk kon le
laok todan-lahing Una.”
9 Ming hidi lahing nga in teka ka kon,
oen lakos. Kon nam, oen ngat net pait
duun man hmunan nu oen netan se halin
leol-saken na. Duun na puti se oen silan,
hidim un muna tuun lako tene, titu se
Tana-ana ka mana la.
10 Net duun na ela kon, oen dalen kolo
isi.
11 Kon oen taam lakos se maan na. Se na,
oen net Tana-ana ka nol Un ina, Maria. Ta
oen hai bukun nas le todan-lahing se Una.
Hidim oen bok oen sa-saa in kila man osa
isi nas, le bel Tana-ana ka. Oen belen lil-
mea, kemenyan, nol kai bui bingis uin.
12 Nesang lo kon, oen haup in natloa
deng Ama Lamtua Allah, noan, “Mi pait
lakom deng lahing Herodes su deen tia.”
Undeng na le, oen pait lakos oen negara
la, muid lalan didang.

Yusuf nol sapa-anan lail lakos dale Mesir

13 Nikit atuil in tadas taan duun nas pait
kon, Ama Lamtua ima-ii at mes deng sorga
maa tek Yusuf nini in natloa noan, “Hoe
Yusuf! Haung lalaba tia! Le lail nol Tana-
ana ka, nol ina ka lakom dale Mesir. Daad
napiut se luam, didiin blinga-bling Auk tek
mi le, halas-sam mi pait, ta lahing Herodes
sa nuting Tana-ana ka le keo tele!”
14 Yusuf natloa hidi kon, un nahkitu.
Hidim un kil nol Tana-ana ka, nol ina ka
duman-duman lakos dale Mesir.
15 Oen daad se luas didiin Herodes mate.
Nini ela lam, Ama Lamtua Allah in teka ka
dadi, banansila el mee-baah Hosea in tek
meman son deng hmunan nu noan,
“Auk haman pait Auk Anang nga, le puti
deng dale Mesir.”✡

Lahing Herodes sa keo tele tana-ana
blutu in se Betlehem mas

16 Dedeng lahing Herodes sa taan haup
noan, atuil in tadas taan duun nas naklilu
una, kon un koon-mali isi. Un lek un
tentara las noan, “Laok iung Betlehem nol
ingu-iung man in dadani deng na ngas.
Keo tele totoang tana-ana bikloeb blutu,
man umur taun dua niu bus el dale ngas.”
Herodes lek ela, undeng un nangan net
atuil in tadas taan duun nas in dehet ta. Un
kahin deng oras duun na in puti se apan
nu laih hmunan na ka.

✡ **1:23** Yesaya 7:14 ✡ **1:25** Lukas 2:21 ✡ **2:6** Mika 5:1; Samuel dua la 5:2 ✡ **2:15** Hosea 11:1 * **2:18** Kota Rama la dani nol kota Yerusalem.

17 Totoang dais nias dadis, muid asa man
Ama Lamtua Allah mee-baah Yeremia la,
dulas meman son noan,
18 Muik atuli lilu mumuun se kota Rama.*
Rahel lilu muun isi,
undeng un anan nas mates hidi
son.
Un dai bel atuli mau-hanet un lo,
undeng un anan nas ase son.✡

Yusuf nol saap-anan pait deng Mesir

19 Nesang lo kon, lahing Herodes sa
mate. Dedeng na Yusuf nol saap-anan biis
se dale Mesir. Kon Ama Lamtua Allah ima-
ii mes deng sorga, maa tulu-balang apa ka
bel Yusuf, se in natloa dalen.
20 Ima-ii na tekan noan, "Hoe Yusuf!
Hangu tia! Nol Tana-ana na duas ina ka
pait lakom Israel tia. Ta atuling in le keo
tele Tana-ana na ka, mate son."
21 Ming ela kon Yusuf hangu. Hidim un
nolas pait lakos dale Israel.
22 Mo nikit un ming haup noan laih
Herodes ana Arkalaus daid laih lolen son
ne propinsi Yudea kon, un lii in pait lako
Yudea. Hidim Ama Lamtua Allah lekan se
in natloa oe mes pait noan, "Yusuf, lako
daad se Yudea deken." Undeng na le, un
lako daad se propinsi Galilea,
23 se ingu mesa, ngala Nasaret. Nini
ela lam, Ama Lamtua Allah in teka ka
dadi, muid asa man Un mee-baha la in dul
meman son noan, "Mam oen noken Una
lam, Atuling Nasaret ta."✡

3

Yuhanis in Sarain Atuli ka, tui atuli las
(Markus 1:1-8; Lukas 3:1-18; Yuhanis
1:19-28)

1 Dedeng Yesus tene maa son kon, Yuha-
nis in Sarain Atuli ka mulai tui atuli las se
epe in ete tuun mesa, ne propinsi Yudea.
2 Un tekas noan, "Kaka-pail in namnau
me! Mi totoang musti hao' nol nang soleng
mi in kula-sala ngas, le pait muid Ama
Lamtua Allah tia. Ta halas ni totoang atuli
li boel in taam le daid Ama Lamtua Allah
atulin son."✡
3 Hmunan nu Ama Lamtua Allah mee-
baha mesa, ngala Yesaya dul meman son
deng Yuhanis elia,
"Mam muik atuli mes haman-haman se
maan atuli in ase' le tek noan,
'Totoang atuli li mana-mana le daek
babanan lalan na,
halin sium Ama Lamtua Allah in
maa kia!
Tao titu lalan na taung Una!' "✡
4 Yuhanis in nuli ka banansila el Ama
Lamtua mee-baah hmuna-hmunan nuas
kon. Un kai-baut in pake ngas dakes nini
unta bulu. Un bota la, daken nini hmukit
bulang. Un in kaa ka, klamat nol uin pani.✡
5 Dedeng na, atuli hut mamo maas le
tutnaal nol Yuhanis. Oen maas deng
Yerusalem, nol propinsi Yudea isin nas
totoang. Tenga las maas deng ingu-iung
man in dadani nol palun Yordan.
6 Oen sai dalen nas nol hao' oen in kula-
sala ngas totoang, kon Yuhanis sarain oen
se palun Yordan na.
7 Dedeng na, atuli-atuil deng partei
agama Farisi, nol partei agama Saduki,
maas nodan Yuhanis le sarain oen kon. Mo
nikit Yuhanis netas kon, un nahkaa oen
noan, "Hoeh! Mi banansila el ul man nole-
lilung daat ta! Mam Ama Lamtua Allah
hukung mia, undeng mi in daek dadaat
tas. Mi bali noan mi lail putim nal deng
Un hukung nga le? Loo!✡
8 Tiata in banan dui ka, mi pait bus
Ama Lamtua Allah, nol nang soleng mi in
kula-sala ngas totoang. Hidim daek sa-saa
banan nas, tuladang el kai ina man puting
isin banan na.
9 Hii ke! Bali noan mi banan son,
undeng mi niam upung Abraham in hua-
koet deken. Ta Ama Lamtua Allah tao nal
baut nias le daid upung Abraham in hua-
koet.✡
10 Doha-doha! Ta muik Atuli mes kil taa,
le mana-mana in nuk totoang kai ina man
in isin banan lo ngas. Nuk hidis sam, Un
piul tamang lakos ai dalen.✡
11 Auk le sarain mi totoang nini ui, halin
daid tada noan, mi bali kudi le nang soleng
mi in kula-sala ngas totoang son. Mo mam
muik Atuli mes le maa, Un nam uhu dui
deng au. Suma daid un atulin in loka-loka
tuun kon no, auk tatai lo. Mam Un tao inu
mi dalen nas nini Ama Lamtua Koo Niu
ka. Un kon tao mi le daid niu, banansila
el atuli in pake ai le loe nuli hlukat ta.*
12 Nol Un kil dihang son, le tahing soleng
ael hku ka deng beas sa. Hidim Un nisi
tamang ael beas na lako tongleo dalen. Mo
hku ngas, Un doan tamang lakos ai man
kaloe hidi nutus taan lo ka."

Yuhanis sarain Lamtua Yesus
(Markus 1:9-11; Lukas 3:21-22)

✡ **2:18** Yermia 31:15 ✡ **2:23** Markus 1:24; Lukas 2:39; Yuhanis 1:45 ✡ **3:2** Matius 4:17; Markus 1:15 ✡ **3:3** Yesaya 40:3 ✡ **3:4** Lahi-lahi las Buk nomer dua la 1:8 ✡ **3:7** Matius 12:34; 23:33 ✡ **3:9** Yuhanis 8:33 ✡ **3:10** Matius 7:19 * **3:11** Dais Yunanin esa ka dul noan: "sarain nini Ama Lamtua Koo Niu ka lam pake ai." "Sarain nini Un Koo la" muik nahin noan, "tao inu mi dalen nas, nini Ama Lamtua Koo Niu ka." "Sarani... pake ai" muik nahin noan, "tao mi le daid niu, banansila el atuli in pake ai le loe nuli hlukat ta."

13 Oras na Yesus niu maa deng Galilea le
lako el palun Yordan na. Un maa nodan
Yuhanis le sarain Una,
14 mo Yuhanis dai tao lo. Un kaen elia,
"Taon elol le auk man musti sarain Tuang
ngia? Ni nahluan lo ke? In toma ka lam,
tuang man musti sarain au, ta na ka man
auk parlun!"
15 Mo Yesus situn noan, "Sa-saa lo. Se
dedeng nia lam, nang le kaka man sarain
Au. Nini ela lam, kit daek muid Ama
Lamtua Allah in koma ka."
Ming ela kon Yuhanis siut noan, "Muid
se Tuang tuun." Hidi kon un sarain Yesus.
16 Sarain hidi kon Yesus puti deng palun
na dalen. Mo nahkitu lam, apan nu holsai.
Hidi kam Un ngat net Ama Lamtua Allah
Koo Niu ka niu maa se Una, tuladang el
korkifi ka.
17 Kon nam oen ming haup Ama Lamtua
Allah fala ka deng apan nu tek noan,
"Un nia mo, Auk Anang in namnau ka.
Un tao Auk daleng ngi kolo tutungus."✡

4

Uikjale kas laih tuan na sob Lamtua Yesus
(Lukas 4:1-13; Markus 1:12-13)

1 Hidi na kon, Ama Lamtua Allah Koo
Niu ka kil nol Yesus lako se maan in ete
tuun mesa, le halin uikjale kas laih tuan
na sob Una.✡
2 Se maan na, Un telang lelo buk aat
dedeng buk aat. Kon nam Un lubu isi'.
3 Nikit Un lubu ela kon, uikjale kas laih
tuan na maa sob Una, noan, "Ku niam
baktetebes Ama Lamtua Allah Ana ke?
Etan baktebes sam, tadu baut nias le daid
in kaa tia."
4 Mo Yesus situn noan, "Dulan son ne
Ama Lamtua Allah Buk Niu ka noan:
'Atuli li nuli deng kakaat sii lo.
Molam oen musti hii-ming se Ama
Lamtua Allah in Teka-teka ngas kon,
nol daek muid Un in koma ka.' "✡
5 Kon nam uikjale na kil nol Yesus lako
se kota Yerusalem, Ama Lamtua kota niu
ka. Hidim un nol sakeng Yesus lako se Um
in Kohe-kanas Tene ka dapa, se maan in
lapa dudui ka.
6 Uikjale ka tekan elia, "Eta baktetebes
Ku niam Ama Lamtua Allah Ana kam, olan
Ku pul niu lako dale ku tia. Ta muik dulan
ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka noan,
'Mam Ama Lamtua Allah lek Un ima-ii in
deng sorga nguas,
le doh Ku.'
Ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka kon
muik in dula noan,
'Mam oen tod iman nas le tahang Ku,
le halin Ku apam ma iil deken, nol Ku
iim ma tom se baut deken.' "✡
7 Mo Yesus situn elia, "Muik in dula ne
Ama Lamtua Allah Buk Niu ka noan,
'Ama Lamtua Allah na mo, Tuang deng
atuli li totoang,
Tiata ku boel sob Un deken' ".✡
8 Kon uikjale na kil nol Yesus lako se
leten in lapa dui mes dapa lolen. Hidim
un tulu bel Yesus totoang nusa in ne apan-
kloma kia ngas, nol oen in leko-banan nas
totoang.
9 Tulu hidi nas totoang kon, uikjale ka
tekan noan, "Sadi Ku hai bukum ma le
todan se au, lam mam auk bel Ku nas
totoang."
10 Mo Yesus baet un noan, "Hoe uikjale!
Ku lako nodat deng maan ni tia! Ta Ama
Lamtua Allah Buk Niu ka tek noan,
'Ku musti todan-lahing se Ama Lamtua
Allah,
nol ku musti daek taung Un sii.' "✡
11 Ming ela kon uikjale na haung boka
lako nang soleng Yesus. Mo nahkitu lam,
Ama Lamtua Allah ima-ii mes deng sorga
maa le lii-lau Una.

Lamtua Yesus mulai tui se Galilea
(Markus 1:14-15; Lukas 4:14-15)

12 Dedeng na lahing Herodes sa tamang
Yuhanis in Sarain Atuli ka se bui dalen.
Nikit Yesus ming haup ela kon, Un pait lako
Galilea.✡
13 Un lako se Un ingu la, iung Nasaret,
hidim Un lako napiut le daad se Kaper-
naum. Iung na ne tubu Galilea suut ta, ne
Sebulon nol Naftali dale ka.✡
14 Nini ela, Un tao muid Ama Lamtua
Allah mee-baah Yesaya la in dul meman
son noan,
15 "Dale Sebulon nol Dale Naftali,
man dani nol tubu Galilea, ne palun
Yordan halin leol-denen.
Atuil Yahudi lo kas daad ne as.
16 Oen nulis ne mitang dalen,
mo halas ni oen net Langa ka son.
Lole Langa ka kaloe son,
bel totoang atuil man taan Ama Lam-
tua Allah lo bii ngas."✡
17 Ninin deng oras na kon, Yesus tui atuli
li noan, "Mi musti bali kudi le nang soleng
mi in kula-sala ngas, le nuil niu tia! Ta

✡ **3:17** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:2; Buk in Naka-nahalit 2:7; Yesaya 42:1; Matius 12:18; 17:5; Markus 1:11; Lukas 9:35 ✡ **4:1** Ibrani 2:18; 4:15 ✡ **4:4** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 8:3 ✡ **4:6** Buk in Naka-nahalit 91:11-12 ✡ **4:7** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:16 ✡ **4:10** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:13 ✡ **4:12** Matius 14:3; Markus 6:17; Lukas 3:19-20 ✡ **4:13** Yuhanis 2:12 ✡ **4:16** Yesaya 9:1-2 ✡ **4:17** Matius 3:2

halas ni asii tukun, bisa tama daid Ama Lamtua Allah atulin son."✡

Lamtua Yesus haman atuil in nuting ikan at aat le muid Una
(Markus 1:16-20; Lukas 5:1-11)

18 Neot mesan na, Yesus laok muid tubu Galilea suut ta. Kon Un tutnaal atuli at dua pali-kaka. Mesan na ngala Simun, mo atuli las taom haman noan Petrus. Nol un palin na, ngala Anderias. Oen saal ikan se tubu ka, undeng oen duas na mo atuil tasi.
19 Kon Yesus haman oen noan, "Maa, le muid Au! Taom mi nuting ikan, mo Auk le tui mi halin daid atuil in nuting hmangi."
20 Ming ela kon, oen duas nang soleng oen sala la, le lakos muid Yesus meman.
21 Hidi nam Yesus laok napiut bubuit pait, kon Un ngat net Sabadeus anan nas. Kaka la ngala Yakobus nol palin na ngala Yuhanis. Oen duas leo-leo nol oen aman na tao babanan pukat ta se oen lui la dale. Kon Yesus haman oen duas le muid Una.
22 Ming ela kon, oen nang soleng oen aman na nol lui la, le lakos muid Yesus.

Lamtua Yesus tui atuli las nol tao banan atuil in ili ngas
(Lukas 6:17-19)

23 Hidi nam, Yesus nolas laok papmes propinsi Galilea, le Un tui se atuil Yahudi las um in kohe-kanas sas. Un tui deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na, nol tek puting lalan elol le halin nam atuli li bisa daek muid Ama Lamtua Allah in prenta ngas. Un kon tao banan atuli las deng oen ili koed-ngasing ngas.✡
24 Nesang lo kon, dehet deng Yesus in tao ela ka, holhising lako papmes propinsi Siria. Kon nam, atuli las kil nol oen atulin in iil bili-ngala ngas maas bel Yesus. Oen kon kil nol oen atulin in tom uikjale, nuin laen nol hlukut-kait tas. Ti Yesus tao banan oen totoang.
25 Dedeng na, atuli hut mamo muid Una. Oen maas deng propinsi Galilea, nol deng dale *Dekapolis*, man oen noken kon noan, Kota Hngulu. Tenga las pait, maas deng kota Yerusalem, propinsi Yudea, nol deng palun Yordan halin na.

5

Lamtua Yesus tui se leten dapa

1 Nikit Yesus net atuil hut mamo nas in maas muid Un ela ka kon, Un saek lako se leten ana mes dapa, le daad se la. Un imaii man in huil nal son nas, maas dadani le hii se Una.
2 Hidi kon Un mulai tui oen noan,

Atuil in haup ulat baktetebes sas
(Lukas 6:20-23)

3 "Ulat bating atuil kasiang ngas,
undeng Ama Lamtua Allah esa, man daid Laih banan taung one.
4 Ulat bating atuil in dalen ili ngas,
undeng mam Ama Lamtua Allah esa, man halmui-halmau one.✡
5 Ulat bating atuil man in dalen deng dadale ngas,
undeng mam oen sium totoang hangun, man Ama Lamtua Allah in hid son nas.✡
6 Ulat bating atuil in kom isi le haup Ama Lamtua lalan lolo ka ngas,
undeng mam Ama Lamtua beles asa man oen in komang nas.✡
7 Ulat bating atuil in dalen lila ngas,
undeng mam Ama Lamtua Allah kon tulu Un dalen lila la bel one.
8 Ulat bating atuil man dalen niu ngas,
undeng mam oen siis man net Ama Lamtua Allah.✡
9 Ulat bating atuil man mole-daem atuli ngas,
undeng Ama Lamtua Allah tek noan, 'Oen nam mo, Auk anang.'
10 Ulat bating atuil in haup susa, undeng muid Ama Lamtua Allah ngas,
ta Ama Lamtua nam, oen Lahin.✡
11 Mi kon ulat, etan atuil didang tao susadaat saol mia, undeng mi in muid Au ka. Eta oen aa mi dadaat, nol dehet nole-lilung le tao didaan mi ngaal banan na lam, mi kon ulat.✡
12 Elol kon no, mi musti dalen kolo tutungus, undeng mam Ama Lamtua Allah bel seda mi in hapu mamo isi se sorga. Mo nangan ne! Suma mi siim man haup susa-daat ela lo, ta hmunan nu atuli las tao Ama Lamtua Allah mee-baha las dadaat ela kon."✡

Atuil in muid Lamtua Yesus sa, banansila el sila nol langa ka
(Markus 9:50; Lukas 14:34-35)

13 "Etan kit le tao mingis in kaa mesa lam, kit musti buli sil le. Mi niam kon daid sil se apan-kloma kia. Tiata atuli-atuil in ne apan-kloma ki ngias, nuting mia. Mo eta sila la milu lo son nam, taon elola le un daid milu pait ta? Suma kat soleng lako se lalan, le atuli li kida deng dapa tuun.✡
14 Mi in nuli ka kon musti banansila el hadut ta, le halin nam atuli mamo ngat net nol babanan. Nol un langa ka kon

✡ **4:23** Matius 9:35; Markus 1:39 ✡ **5:4** Yesaya 61:2 ✡ **5:5** Buk in Naka-nahalit 37:11 ✡ **5:6** Yesaya 55:1-2 ✡ **5:8** Buk in Naka-nahalit 24:3-4 ✡ **5:10** Petrus mesa la 3:14 ✡ **5:11** Petrus mesa la 4:14 ✡ **5:12** Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 36:16; Dehet deng Aan in Nutus sas 7:52 ✡ **5:13** Markus 9:50; Lukas 14:34-35 ✡ **5:14** Yuhanis 8:12; 9:5

banansila el kota mes ne leten dapa, man atuli li totoang ngat netan na.✡
15 Atuli hoet hadut, hidim tamang lako
mul-dale dalen lo. Mo oen todo hadut ta se
maan lalapa, le halin laang totoang uma la
dalen na.✡
16 Mi in nuli ka kon musti langa ela, le
halin atuil tenga las net mi in nuil babanan
na. Eta oen net mi in nuil ela ka lam, mam
oen naka Ama Lamtua Allah noan, 'Wuii!
Mi Aman in ne sorga ku, muun isi ko!' "✡

Lamtua Yesus maa, le tao inu Ama Lamtua Allah atorang ngas

17 "Mi nangan noan, Auk maang se apan-
kloma ki le kose soleng Ama Lamtua Allah
atorang, man Un beles son se upung Musa
ka deken. Nol nataka noan, Auk tiu-hii lo
nol Ama Lamtua Allah mee-baha las in tek
meman son deng hmunan nua ka deken.
Ta Auk in maa nia, le tao nas totoang daid
muid asa man oen in dehet meman son na.
18 Undeng na le, hii babanan ne! Eta
totoang daid muid Ama Lamtua Allah
atorang ngas lo bii kam, apan-dapa ku nol
apan-kloma ki bisa dudus lo. Titik-koma
mes deng atorang nas kon, kose soleng
nalas lo.✡
19 Atuli kaliut Ama Lamtua atorang nga,
undeng un nangan noan, 'Eh, atorang ni
kahan tuun, muik nahin lo!' Hidim un
tui atuil tenga las ela kon nam, mam Ama
Lamtua Allah in ne sorga ku, tao un daid
atuil ana dui. Mo atuil man daek muid
Ama Lamtua Allah atorang ngas totoang,
hidim un tui atuil tenga las ela kon na,
mam Ama Lamtua Allah tao un daid atuil
in muik nahin.
20 Parsai se Au! Eta mi nuil lolo dui deng
guru agama las nol atuil Farisi las lo kam,
mi tamam nal le daid Ama Lamtua Allah
atulin lo."

Lamtua Yesus tui atuli las le komali nol apa deken

(Lukas 12:57-59)

21 "Mi taan upung Musa atorang man un
tek kit upu kia-kaon nas meman son noan,
'Keo atuil deken, ta asii keo atuli lam, taon
elol kon un tom in hukung.'✡
22 Molam Auk le tek elia: komali nol apa
deken, ta eta asii komali nol un pail-kakan
nas sam, un tom in hukung. Atuil in ngau
un palin tamlom un kaka ka, hidim tekan
noan, 'Ku ngengo hinin!' kam atuling na
musti laok taal se blalan-blalan agama las.
Nol atuil in ngau un kaka, tamlom un palin
na le tekan noan, 'Ku nuin!' nam, mam un
tom in hukung se ai naraka lua.
23 Tiata eta ku kil in bele, le bel Ama
Lamtua Allah, mo ku nangan net noan, ku
pail-kakam mes koon-mali nol ku nabale
lam,
24 tamang sa-saa in beleng nas deken le.
Ku musti laok babanan nol ku pail-kakam
ma muna le, hidi halas-sam laok tamang
in beleng nas bel Ama Lamtua Allah.
25 Eta atuli le tao dais nol ku lam, banan
dui ka ku lalaba laok daem nol un muna.
Eta lo kam, mam atuling na kil nol ku lako
ngada se atuil in nutus dasi ngas. Hidim
atuil in nutus dasi ngas tunang ku lako
se polisi las, kon oen tamang ku lako bui
dalen.
26 Auk in aa ni tom baktebes! Etan
ela son nam, ku daad napiut se bui ka
dalen, didiin ku baen nuli ku hningin nas
totoang."

Lamtua Yesus tui atuli li le laok kula nol apa deken

27 "Mi taan upung Musa atorang man
noan, 'Nong deken' na son.✡
28 Mo Auk le tek elia: atuil man ngat net
bihata mesa, hidim un kom isi le niin nolan
el un sapa ka lam, biklobeng na laok kula
nol bihatang na ne un dalen na son. Ela
kon nol bihata lia.
29 Eta ku tao kula nini ku matam kanan
na lam, sukin soleng tuun tia. Ta ku tama
sorga nol matam beas mes sii kam banan
dui deng, oen soleng ku lako ai naraka lua,
nol ku matam beas sas duas tetema.✡
30 Nol etan ku tao kula nini ku imam
kanan na lam, liuh soleng tuun. Ta
ku tama sorga nol iman halin sii kam
banan dui deng, oen soleng tamang ku
lako ai naraka lua, nol ku imam mas duas
tetema."✡

Lamtua Yesus tui le atuil in saap son nas, dai apa deken

(Matius 19:9; Markus 10:11-12; Lukas 16:18)

31 "Mi taan upung Musa atorang nga son,
man noan, 'Atuil in dai soleng un sapa-
bihatan na ka, un musti bel surat in dai
se bihatang na.'✡
32 Mo muid Au lam, elia: bikloeb man
dai soleng un sapa-bihatan na, molota
un sapa-bihatan na laok kula net lo, mo
hidi na kon, bihatang na saap nol atuil
didang lolen nam, na banansila el un sapa-
bikloben hmunan na, man tao un le nonga.

✡ **5:15** Markus 4:21; Lukas 8:16; 11:33 ✡ **5:16** Petrus mesa la 2:12 ✡ **5:18** Lukas 16:17 ✡ **5:21** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:13; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:17 ✡ **5:27** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:14; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:18 ✡ **5:29** Matius 18:9; Markus 9:47 ✡ **5:30** Matius 18:8; Markus 9:43 ✡ **5:31** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 24:1-4; Matius 19:7; Markus 10:4 ✡ **5:32** Matius 19:9; Markus 10:11-12; Lukas 16:18; Korintus mesa la 7:10-11

Nol eta biklobe mes saap bihata mes man dai neta, lam, oen duas kon nong apa son na."✡

Lamtua Yesus tui deng nikit in hida

33 "Mi taan upung Musa atorang in bel kit upu kia-kaon nas son, man noan, 'Eta ku nikit in hida nini Ama Lamtua Allah ngala ka lam, ku butu-kil nol in hida na son.'✡
34 Mo Auk le tek elia: eta ku nikit in hida kam, nini sumpa deken. Sumpa nini sorga ngala deken, undeng sorga na mo Ama Lamtua Allah maan in dada ka.✡
35 Sumpa nini apan-kloma ki ngala deken, undeng apan-kloma ki niam mo, Ama Lamtua Allah maan in tian iin na. Nol sumpa nini Yerusalem ngala ka deken, undeng Yerusalem na mo Lahing Tene ka kota.✡
36 Sumpa nini mi bon nas deken. Ta mi muik kuasa le prenta klanga mes halin daid mitang tamlom muti lo.
37 Tiata eta mi nikit in hida noan, iya lam, tek tuun noan 'Iya'. Mo eta lo kam, tek tuun noan 'Loo'. Ta eta mi tek dui deng na nini in sumpa bili-ngala kam, na maa deng uikjale kas son na."

Lamtua Yesus tui noan balas in daat ta nini daat deken, molam musti lii-lau nol babanan dui pait
(Lukas 6:29-30)

38 "Mi taan upung Musa atorang nga son, man noan, 'Eta muik atuli in tao didaan ku matam ma kam, tao didaan un mata ka kon. Nol eta muik atuli in tao nahu ku siim ma kam, tao nahu un siin na kon.'✡
39 Mo Auk le tek elia: balas in daat ta nini daat deken. Eta atuli papas ku pipim halin na lam, nang le un papas ku pipim halin na kon.
40 Eta muik atuli in tao dais nol ku, le noan kat ku kado la lam, bel taplaeng ku kaod metes sa.
41 Eta muik tentara mes dising ku le lep belen sa-saa las katang nga kilu mesa lam, lep napiut belen didiin kilu dua.
42 Eta muik atuli nodan ku sa-saa lam, belen tuun lako. Nol eta muik atuli le nodan tahang ku sa-saa mesa kam, belen lako."

Lamtua Yesus tui le namnau atuil man kom kit lo ngas
(Lukas 6:27-28, 32-36)

43 "Mi ming atuli tek noan, 'Namnau ku nenam in namnau ku ngas, mo namnau ku musu las deken.'✡
44 Mo Auk le tek elia: ku musti namnau atuil in kom ku lo ngas. Nol nodan le Ama Lamtua bel hangun se atuil in tao susa-daat saol ku ngas.
45 Eta ku tao ela lam, ku tulu bel noan, ku niam mo Ama in ne sorga ku ana. Undeng Un tao lelo la le langa taung atuil banan nas, nol Un tao lelo la le langa taung atuil daat tas kon. Un kon niung ulan bel atuil in lako-daek muid Un prenta la ngas, leo-leo nol atuil in labang Un prenta la ngas.
46 Tiata eta ku suma namnau atuil man in namnau ku ngas siis sam, ku bali noan Ama Lamtua Allah musti balas ku nini hangun ne? Loo! Ta atuil daat tas kon namnau oen tapan man namnau one ngas.
47 Tiata eta ku suma aa boa-blingin, se ku tapam mas tuun nam, in dui ki asa la? Ta atuil in parsai Ama Lamtua Allah lo ngas kon tao ela.
48 Tiata nangan ne! Ku Amam in ne sorga ku namnau atuli li totoang. Ta ku kon musti daek muid ela!"✡

6

Lamtua Yesus tui le tulung atuil susa las
1 Yesus tui napiut noan, "Nangan ne! Muid atorang agama la le halin atuli naka-naka mi deken. Ta eta mi tao ela lam, mam mi Aman in ne sorga ku bel mi saa mes lo kon.✡
2 Eta mi le tulung atuil kasiang ngas sam, laok dehet mi in dake na se ola-ol deken. Ta eta mi tao ela lam, mi banansila el atuil in nuting ngala tuun, man aa kam kisa mo dake lam kisa. Atuil in ela ngas taom kom in laok se um in kohe-kanas sas, le halin atuli naka oen noan, 'Wuii! Atuling ni muun isi ko!' Auk in aa ni baktetebes! Haup in naka ela na, oen sium nuli oen in hapu ngas son na.
3 Tiata eta mi le tulung atuil kasiang ngas sam, tek atuil deken ne!
4 Nini ela lam, atuil apan-kloma ki taan lo. Mo mi Aman in ne sorga ku taan asa man mi in daek nol ete-ete na. Ta mam Un balas bel mi hangun mamo-mamo."

Lamtua Yesus tui deng in kohe-kanas
(Lukas 11:2-4)

5 "Eta mi kohe-kanas sam, tao apan banansila el atuil in aa kam kisa, mo dake lam kisa ngas deken. Oen kom in laok se lalan man muik atuli hut mamo, nol dil se

✡ **5:33** Atorang deng Tulu Agama las 19:12; Buk in Kahi 30:2; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 23:21 ✡ **5:34** Yakobus 5:12; Yesaya 66:1; Matius 23:22 ✡ **5:35** Yesaya 66:1; Buk in Naka-nahalit 48:3 ✡ **5:38** Dehet in Puit deng Dale Mesir 21:24; Atorang deng Tulu Agama las 24:20; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 19:21 ✡ **5:43** Atorang deng Tulu Agama las 19:18 ✡ **5:48** Atorang deng Tulu Agama las 19:2; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 18:13 ✡ **6:1** Matius 23:5

um in kohe-kanas sa dalen, le halin atuli hut mamo netas nol naka-naka oen noan, ‘Wuii, oen niam mo atuil niu!’ Mo hii ke! Haup in naka ela na, oen sium nuli oen in hapu ngas son na.✡
6 Mo mi boel tao ela deken. Eta mi kohe-kanas sam, taam lakom kamar ra dalem, le hep hnita ka. Hidim kohe-kanas ete-ete se mi Aman in ne sorga kua. Atuil tenga net lo kon no, mi Aman na neta. Tiata mam Un balas bel mi hangun mamamo.
7 Eta mi kohe-kanas sam, aa likut lako pait deken. Ta atuil in taan Ama Lamtua Allah lo ngas kon, kohe-kanas sam ela. Oen nangan noan, Ama Lamtua Allah kom in ming oen in kohe-kanas man blatas ela ka.
8 Tao muid el one la deken ne! Ta mi nodan sa-saa deng mi Aman in ne sorga ku lo bii kon no, Un taan parsis asa man mi in parlu ngas son.
9 Tiata eta kohe-kanas sam, not muid nia:
‘Ama man in ne sorga! Ama ngala ka niu
dui hihidi.
Nang le halin atuli li totoang nikit
sakeng Ama ngala in loe-liliman na
lapa-lapa.
10 Nang le Ama daid Laih taung atuli li
totoang!
Nang le totoang atuli li daek muid Ama
in prenta se apan-kloma kia ka,
banansila el Ama ima-ii las in
daek muid Ama prenta la se
sorga ka.
11 Ama tulung le bel kaim lelon-lelon nam
in kaa nola.
12 Kaim nodan Ama le kose soleng kaim in
kula-sala ngas,
banansila el kaim kon nadidingun
atuil in tao kula saol kami ngas.
13 Ama, doh kaim le halin kaim tao kula-
sala deken.
Nol sas-sao kaim deng uikjale ka in
kuasa ka.
[Ta Ama na mo Laih man in kuaas dui
hihidi nol muun isi.
Ama man kil bandu didiin hidi nutus
taan lo.
Kaim in kohe-kanas sa ela tuun
Ama. Amin.]’*
14 Mo hii ke! Eta mi nadidingun atuli in tao kula-sala saol mia ngas sam, mam mi Aman in ne sorga ku kon kose soleng mi in kula-sala ngas.
15 Mo eta mi nadidingun oen in tao kula saol mia ngas lo kam, mam mi Aman in ne sorga ku kon nadidingun mi in kula-sala ngas lo.”✡

Lamtua Yesus tui deng in telang

16 “Eta mi kohe-kanas nol telang ngam, tao mi silan nas bloen tuun tuladang el atuil man aa kam kisa, mo dake lam kisa ngas deken. Ta oen tao ela le halin atuli li nakas noan, ‘Hao! Oen nam mo atuil niu!’ Mo hii ke! Haup in naka ela na, oen sium nuli oen in hapu ngas son na.
17 Mo eta mi telang ngam, laul mi silan nas niu-niu nol koon mi klangan nas babanan!
18 Le halin eta atuli net mia lam, oen taan noan mi telang deken. Mo mi Aman nu man tana. Mam Un bel seda mi hangun mamo-mamo.”

Lamtua Yesus tui deng in dulu hmuki-nal se sorga
(Lukas 12:33-34)

19 “Daek mumuun le dulu hmuki-nala mamamo se apan-kloma ki deken. Ta mam naen nol enas tao didaan hmuki-nal nas. Nol atuil in nakong ngas kon, maa sukun le kat lail-ninis.✡
20 Mo in banan dui ka, mi daek mumuun le dulu hmuki-nala mamamo se sorga. Ta se ua lam, naen nol enas tao didaan nalas lo. Nol atuil in nakong ngas kon maa sukun le kat lai-niin nalas lo.
21 Ta mi pesang mi hmuki-nalan nas ne ola sam, taon elola ko mi dalen nas kon napin didi ne as.”

Lamtua Yesus tui deng in nuil se langa dalen
(Lukas 11:34-36)

22 “Atuli li matan na banansila el hadut, man tao langa un dalen na ka. Eta un mata ka langa kam, un muid lalan in nuil banan na, banansila el atuil in laok ne langa dalen na.
23 Mo etan un mata ka langa lo kam, un laok muid lalan banan na lo, banansila el atuil in laok kapas-kapas tuun ne mitang dalen na. Tiata eta langa in ne mi dalen na ngas langa lo son nam, mi kon nulim ne mitang dalen.”

Lamtua Yesus tui atuli li le siin-tiud nol in nuil elola ka deken
(Lukas 16:13; 12:22-31)

24 “Atuli li daek nal baktetebes bel tuang dua lo, undeng mam un kom tuang mesan na dui deng tuang mesan na. Ela kon un muid tuang mesan na, mo un dai toe muid tuang mesan na lo. Undeng na le, ku bisa tek lo noan, ‘Lamtua nam mo auk Tuang,’ eta ku tao duit ti le daid ku tuang son.
25 Tiata Auk le tek elia: kukaum nol in nangan noan, auk in nuli ki elola, tam auk le kaa-niun asa, nol pake asa ka deken! Mi bali noan in nuli ki nia mo taung in kaa

✡ **6:5** Lukas 18:10-14 * **6:13** b: In dula dais Yunanin blaan dui las, dul taplaeng in dula puis ni lo. ✡ **6:15** Markus 11:25-26 ✡ **6:19** Yakobus 5:2-3

tukun ne? Nol kit apan ni suma taung in pake kado tuun ne? Ela loo.
26 Olan ngat tilu-kee man in hong ne apan nua ngas. Oen kukaum nol in sokohai le nui-noel halin laok dulu se um in dulu kakaat lo. Mo mi Aman in ne sorga ku papa-piaar oen tutungus. Taon elola ko Un papa-piaar mia ka muun dui deng tilukee kas. Tiata nangan babanan le. Ta Un sukat mia lam, lapa dui deng tilu-kee kas.
27 Etan atuli dil saol hdidan le kukaum nol un apa ka lam, un tao nal apa ka le blatas taplaeng nge? Loo!
28 Eta ela lo kam, tasao le mi nangan kukaum isi nol in pake kai-batu kia? Olan laok ngat bunga bakung in ne epe kua ngas. Oen sun bung lo, nol tiun seman lo.
29 Mo hii babanan ne! Laih Soleman kai-baut in leok dudui ngas kon, leok lius bunga bakung ngas in leko ka lo.
30 Ta Ama Lamtua Allah naleko bunga man suma nuli leol nia, mo ola kam mate le atuli soleng lako ai dalen na. Eta ela lam, taon elola ko Un in naleko mia ka, dui deng bunga nas. Tiata tasao le mi parsai baktetebes se Un lo kia?✡
31 Nangan kukaum isi deken noan, ‘Kaim le kaa saa? Mo niun asa? Nol pake asa la?’
32 Ta atuil in parsai Ama Lamtua Allah lo ngas, daek hiti-late le halin haup nas totoang. Molam mia lam, siin-tiud deken, ta mi Aman in ne sorga ku taan totoang asa man mi in parlu ngas son.
33 Mo mi musti lako-daek Un osa la, nol muid Un in prenta ngas muna le, halassam Un bel taplaeng asa man mi in parlu ngas totoang.
34 Tiata kukaum nol in nangan asa man mi in parlu se leol ola bingin dua ngas deken. Ta leol ola ka, nonool un nena. Nangan se leol neot ti sii, ta lo kam ngele isi.”

7

Lamtua Yesus tui noan tudu atuil dadahut deken
(Lukas 6:37-38, 41-42)

1 “Mi tudu atuil deken, le halin Ama Lamtua kon tudu mi deken.
2 Mi sukat atuil elola lam, mam Ama Lamtua Allah in sukat mia ka kon ela. Hidim mi sukat atuil tenga ka in kula-sala ngas elola lam, mam Ama Lamtua Allah kon sukat mia ka ela.✡
3 Ta atuli li in kula ka ana mes tuun kon no, ku nangan nakekeon, molota ku in kula ka tene, mo ku bali noan ku muik in kula lo. Na banansila el ku net auh ana mes se ku tapam ma mata ka dale. Molota kai hbatan tene mes kele ku matam ma, mo ku tanan lo.
4 Taon elol le ku aa noan, ‘Olet! Maa le auk maid puting bel ku auh in mo ku matam ma ka le.’ Molota ku esa net saa lo, undeng kai hbatan tene mes kele ku matam ma.
5 Hoe! Meman ku niam atuil in silaklupu baktetebes! Kat soleng kai hbatan tene na deng ku matam ma esa muna le, halas-sam ku neta, le maid soleng nal auh ana na deng ku tapam ma mata ka.
6 Tui Ama Lamtua dais niu ka bel atuil in dai sium lo ngas deken. Undeng oen nam mo, banansila el ngot in sau daat, man mam sau bali mia. Oen kon ngengon na, banansila el bahi ka. Eta atuli lotong belen ranteng in osa laok se un apa ka lam, un taan dadale lo! Ta un in tana ka suma kida deng dapa tuun.”

Lamtua Yesus tui le kohe-kanas tutungus
(Lukas 11:9-13)

7 “Eta mi kohe-kanas,
le nodan tutungus se Ama Lamtua lam;
mam Un bel mia.
Eta nuting tutungus sam;
mam Un tulu bel mi lalan.
Eta mi biu tutungus sam;
mam Un sai bel mi hnita ka.
8 Ta totoang atuil in nodan napiut se Ama Lamtua ngas,
mam simu.
In nuting tutungus sas,
mam hapu.
In biu tutungus sas,
mam Un sai beles hnita.
9 Mi nangan soba-nanan le! Eta tana-ana mes nodan ruti lam, taon elola ko un ama ka belen baut lo, ta loo?
10 Nol eta tana-ana ka nodan ikan nam, un ama ka belen ul lo!
11 Mi Aman in ne sorga ku, meman banan baktetebes. Tiata eta atuil daat banansila el mia lia ki kon, kom in bel mi anan nas sa-saa banan nam, salolen le mi Aman in ne sorga kua la! Taon elol kon, eta mi nodan nam, Un bel mi asa man in banan nas.
12 Eta ku kom le atuil didang daek banan saol ku lam, ku musti daek banan saol one. Undeng ni peke deng upung Musa nol Ama Lamtua Allah mee-baah tenga las in tui meman son deng lolo hmunan nua ka.”✡

Lamtua Yesus tui deng hnita manget
(Lukas 13:24)

✡ **6:30** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 10:4-7; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 9:3-6 ✡ **7:2** Markus 4:24 ✡ **7:12** Lukas 6:31

13 “Eta atuli li le tama sorga kam, un
musti laok muid hnita manget ta. Ta muik
lalan dola nol hnita bluang, man atuli hut
mamo kom in laok muid na. Mo doha
loo! Ta lalan in ela ka, man kil nol atuli li
lako naraka lua, le oen bakisan deng Ama
Lamtua.
14 Atuil in le tama sorga ka, musti laok
muid lalan in susa, nol taam muid hnita
manget ta. Ta suma atuli bubuit sii man
laok deng na kon no, lalan manget na, man
kil nol atuli li lako se Ama Lamtua.”

Lamtua Yesus tui le muid atuil in nole-
lilung ngas deken
(Lukas 6:43-44)

15 “Doha-tiud nol atuil in nole-lilung
daat, man nikit bali apan nas noan, oen
nam mo Ama Lamtua mee-baha. Ta oen
hlak le tao apan nas banan, tuladang el lae-
blai ka. Molota oen in daat ta banansila el
ngot huin, man maa le kaa lae-blai las sa.
16 Taon elola le mi taan nal atuil in hlak
daat ela ngas sa? Ngat deng oen in dake-
mana ngas tuun. Tuladang el, atuli li ngat
kai isin mesa lam, taan un ina ka meman.
Kai isin banan na nam, puti deng kai ina
daat lo.
17 Ta kai ina banan nam, puting isin
banan. Mo kai ina daat tam, puting isin
daat.
18 Muik tahan kai ina banan, man puting
isin daat lo. Nol kai ina daat tam, puting
nal isin banan lo.
19 Kai ina man puting isin banan lo ka,
taon elola ko, atuli maa dait soleng, le
pasang tamang lako ai dalen.✡
20 Ela kon nol, mee-baah in nole-lilung
ngas. Mi taan oen deng oen in tao-tao
ngas.”✡

Lamtua Yesus tek deng atuil in haman
Un ngala ka, mo suma deng sula likun tuun
na
(Lukas 13:25-27)

21 “Mam muik atuli in haman Auk noan,
‘Tuang!’ Mo oen suma aa deng sulan likun
nas tuun. Mam Ama Lamtua Allah in ne
sorga ku, hutun soleng one. Ta suma atuil
man muid baktetebes Un in koma ngas siis,
man Un simus le daid Un atulin.
22 Mam lius leol kiamat tia lam, muik
atuli hut mamo hao noan, Auk niam mo
oen Tuang. Oen hanet Auk noan, ‘Tuang
nge! Kaim laok bani-bating Tuang in tui
ngas son. Kaim kon nulut uikjale kas nini
Tuang ngala ka. Nol kaim kon tao taad
herang bili-ngala nini Tuang in kuasa ka.’
23 Oen taan in hanet Auk ela sii kon no,
mam Auk tekas noan, ‘Mi niam asii? Auk
taan mi lo, ta mi nuil muid Ama Lamtua
in koma ngas lo. Tiata lakom bian deng ni
tia!’ ”✡

Lamtua Yesus tui deng atuil in tana, nol
atuil ngengo
(Lukas 6:47-49)

24 “Atuil in maa le hii se Au, hidim
daek muid Auk in teka ngas sa, un nam
banansila el atuil in tana, man bangun-pii
un uma la se netes baut dapa.
25 Nesang lo kon ulan nauh ina tene,
didiin ui tene baa. Angin tuan kon huu
tom uma la. Mo um na lea lo, undeng
bangun-pii ne netes baut in kuat dapa.
26 Atuil in maa le hii se Au, mo daek muid
Auk in teka ngas lo ka, un nam banansila
el atuil ngengo, man bangun-pii un uma la
se hlaen dapa.
27 Nenesang kon, ulan tene nauh didiin
ui tene baa. Angin tuan kon huu tom um
na. Kon nam, um na lea didiin dudu-
dudus.”

Atuli las herang-herang nol Lamtua
Yesus in tui ka

28 Yesus dehet hidi ela kon, atuli las
totoang herang nol Un in tui ela ka,
29 undeng Un taan baktetebes in tui ngas
isin nas. Un lalan in tui ka muun isi, tatai
nol oen guru agama las in tui ngas lo.✡

8

Lamtua Yesus tao banan atuling in iil
baih-bluku mesa
(Markus 1:40-45; Lukas 5:12-16)

1 Yesus niu deng leten na kon, atuli hut
mamo maas leo-leo le lakos muid Una.
2 Nahkitu lam, atuling in iil baih-bluku*
mes maa saol Yesus. Hidim un hai buku
ka le nodan tulung se Yesus noan, “Tuang
nge! Tulung auk le! Etan Tuang tade kam,
tao ilang bel auk ili lia, le atuli nikis auk
bakun na, halin auk kon bisa taam laok
kohe-kanas pait se um in kohe-kanas sua.”
3 Ming ela kon Yesus doong ima ka, le
kapas atuling in iil baih-bluku na, hidim
aa noan, “Auk tade! Ku banan tia!” Kon
suknahkitu lam, atuling na ili la ilang
meman.
4 Hidi nam Yesus tekan noan, “Nangan
ne! Ku banan son, mo boel tek atuil
deken le. Ku musti daek muid upung Musa
atorang nga muna. Tiata ku lako se tulu
agama lua, le un tinang ku apam ma, halin
un tana noan ku ili la ilang baktetebes son,
tam lo bii ka. Hidim ku musti bel sa-saa in
todan-lahing, le daid taad in nodan mamo,

✡ **7:19** Matius 3:10; Lukas 3:9 ✡ **7:20** Matius 12:33 ✡ **7:23** Buk in Naka-nahalit 6:9 ✡ **7:29** Markus 1:22; Lukas 4:32 * **8:2** Iil baih-bluku la banansila el iil kusta ka. ✡ **8:4** Atorang deng Tulu Agama las 14:1-32

halin totoang atuli li taan noan, ku banan baktetebes son."✡

Lamtua Yesus tao banan komendan tentara Roma las mes ana in dake
(Lukas 7:1-10)

5 Hidi na kon Yesus taam lako kota Kapernaum. Se na, muik komendan tentara Roma mesa, maa le nodan tulung noan,
6 "Tuang nge! Auk atulin in dake mes heda ngele isi ne uma lua. Un haung nal deng maan in nini ku lo, undeng un boel lo isi."
7 Yesus situn noan, "Banan! Maa le lam Auk tia tao banan una."
8 Mo komendan na tek noan, "Tuang! Tuang kae-kae le laok deken tia, ta auk tatai in sium Tuang se auk uma lua lo. Sadi Tuang aa tuun deng nia, tiam auk anang in dake ku, banan meman.
9 Auk taan dais nia, undeng auk tuang ngas muik kuasa le prenta au. Nol auk kon muik kuasa le prenta auk tentara las. Eta auk prenta auk ima-ii las noan, 'Laok se nua!' Lam taon elola ko oen lakos. Eta auk tekas noan, 'Maa se nia!' Lam taon elola ko oen maas. Nol eta auk tadu auk atulin in dake ngas noan, 'Daek nia!' Lam taon elola ko oen daek ela. Tiata sadi Tuang aa tuun kon no, taon elola ko auk anang in dake ku, banan meman."
10 Ming ela kon Yesus herang. Un aa nol atuil hut mamo man in muid Una ngas noan, "Herang nge! Nesang ngi eli son, mo Auk tutnaal atuil Yahudi mes lo kon, man parsai ka muun el atuling Romang nia!
11 Hii ke! Ta mam muik atuil likun el atuling Romang nia, man maas deng leo-sake nol deng leo-dene, le daad kaa fesat leo-leo nol upung Abraham, upung Isak, nol upung Yakob se Ama Lamtua Allah um in ne sorga kua.
12 Ama Lamtua Allah huil atuil Yahudi las le daid Un atulin son kon no, muik mamo nabale, man dai muid Un lo. Mam Un hutun soleng oen lakos se maan in mitang-mames sa. Se na, oen lilu mumuun nol susa-daat isi."✡
13 Aa hidi ela kon, Yesus tek komendan na noan, "Ku pait tia. Ta ku anam in dake ka banan son, muid ku in parsai ka." Tom nol oras na lam, komendan tentara Romang na ana in dake ka banan meman.✡

Lamtua Yesus tao banan atuil ili hut mamo
(Markus 1:29-34; Lukas 4:38-41)

14 Hidim oe mesan na, Yesus lako se Petrus uma. Un ngat tam, Petrus been na nini se hadang dapa, lole un hed otot.
15 Yesus kil un ima ka kon, blalan bihatang na in hed otot ta, banan meman. Hidi kon un hangu, le lako tutan-lau Yesus nol Un nenan nas.
16 Lelo la senet kon, atuli las kil nol oen atulin in tom uikjale kas maas. Kon Yesus prenta uikjale kas noan, "Hoeh uikjale! Putim nodat deng nia." Kon nam uikjale kas putis meman. Un kon tao banan atuil in ili ngas totoang.
17 Un tao nias totoang, le daid muid asa man hmunan nu Ama Lamtua Allah meebaah Yesaya la in dul meman son noan,
"Un tao banan kit ili las.
Nol Un lepa-haal bel kit in susa-daat tas."✡

Atuil in le muid Lamtua Yesus sa, musti mudin nol baktetebes
(Lukas 9:57-62)

18 Hidi na kon, Yesus ngat tam atuli hut mamo maas le dil pukiu Una. Ta Un lok Un ima-ii las noan, "Maa le kit luan laa lakong tubu halin nua."
19 Kon muik guru agama mes maa aa nolan noan, "Ama Guru! Ama laok elol tuun kon, auk muid napiut Ama!"
20 Mo Yesus situn noan, "Banan kon! Mo nangan elia. Totoang atuli li nol hmukit tias, muik oen maan in dili-dada esa. Ngot huin pait lako un bolo. Kee-tilu pait lako un hno. Mo Au, Atuling Baktetebes sia, muik uma esa le pait lakong se lang lo. Maan in tian bon kon, muik lo."
21 Hidim atuli mes didang pait, man mudi-muid Una, maa nodan noan, "Tuang! Auk le muid Tuang, mo natang le auk pait laok urus auk ina-amang nguas muna le. Eta auk amang nga mate son, halas-sam auk muid Tuang."
22 Mo Yesus tekan elia, "Nang le atuil in dai muid Ama Lamtua lo ngas puan atuil in mate ngas. Ta eta ku le muid Au lam, ku musti muid nol baktetebes!"

Lamtua Yesus kaing angin tuan na le ete
(Markus 4:35-41; Lukas 8:22-25)

23 Hidi na kon Yesus sake lako lui la dapa, leo-leo nol Un ima-ii las.
24 Oras oen luan laa, le sao bus el tubu ku halin nua ka, Yesus niin nala. Nesang lo kon, angin tuan na huu maa. Len na hiip tamang ui se lui la dalen.
25 Net ela kon ima-ii las buk-bangun Una, le tekan noan, "Tuang! Tuang! Haung le tulung kaim le! Ta kit le mel mateng son nian!"
26 Kon Yesus situs noan, "Hoe, tasao le mi lii isi kia!? Mi parsai Auk lo ke?" Hidim Un hangu dili, le kaing angin na, nol len na

✡ **8:12** Lukas 13:29 ✡ **8:13** Matius 22:13; 25:30; Lukas 13:28 ✡ **8:17** Yesaya 53:4

noan, “Tenem tia!” Kon nam, len na nol angin na, ete meman.
27 Ti Yesus ima-ii las herang. Oen tek apa noan, “Huih, Un niam asii le? Taon elol le Un kaing angin ni nol len nia lam, daid muid Un in koma ka lia?”

Lamtua Yesus tao banan atuil in tom uikjale at dua
(Markus 5:1-20; Lukas 8:26-39)
28 Nesang lo kon, oen lakos lius se tubu ka halin na, se atuil Gadara† las dale ka. Se na, muik atuli at dua man tom uikjale. Oen daad se liang baut deng atuil in mate ngas. Oen duas nam daat isi, didiin muik atuli mes lo kon, man brain laok deng maan na. Oen ngat net Yesus maa kon,
29 oen ahan noan, “Hoe! Ama Lamtua Allah Ana! Tasao le Ku maa poe-pet kami lia? Oras in hukung kami ka maa lius lo bii, mo Ku le maa tao bosor kaim son nia ke!”
30 Dadani se na, muik bahi mamo mukan-mukan dale, le nuting in kaa.
31 Kon uikjale nas nodan Yesus noan, “Eta Ku le nulut kami lam, tadu kaim taam lakom se baih nuas!”
32 Kon Yesus prentas noan, “Laok tia!” Hidi kon uikjale kas lail putis nang soleng atuil at dua nas, hidim taam lakos se bahi las. Kon nam, baih nas lail dadahut nius deng leten na suut ta, le pul taam lakos tubu ka dalen. Tiata oen mel mates totoang se na.
33 Net ela kon, atuil in doh bahi la ngas, lalis pait lakos ingu lua, le nahdeh atuli las deng asa man oen in neta ngas totoang.
34 Ming oen in dehet ela ka kon, atuli hut mamo puit lakos se maan na. Oen tutnaal Yesus, kon oen hanet Un le halin lako bian deng oen mana la.

9

Lamtua Yesus tao banan atuling hlukut-kait mesa
(Markus 2:1-12; Lukas 5:17-26)
1 Hidi na kon Yesus nol Un nenan nas sakes pait lakos lui dapas, le luan laa lakos tubu ka halin nua, lius se Un ingu-mana la.
2 Se na, muik atuli deeh dohang nol oen tapan in hlukut-kait mes le nolan lako bel Yesus. Net ela kon, Yesus tana noan, oen parsai le Un tao banan nal oen tapan na. Kon nam, Un aa nol atuling hlukut-kait ta noan, “Pail ana! Tao kuat ku dalem ma! Ta Auk kose soleng ku in kula-sala ngas son.”
3 Mo se na kon, muik guru agama Yahudi at ila lo, ming Yesus in aa ka. Kon nam, oen holon nam seke tetas. Hidim oen tek apa noan, “Atuling ni brain naseke in aa ela kia! Suma Ama Lamtua Allah sii, man bisa bel ampong atuli li in kula-sala ngas. Mo atuling ni in aa ki, Un tao apa ka banansila el, Un niam mo Ama Lamtua Allah. Un bilu-aa Ama Lamtua nia!”
4 Mo Yesus taan oen dalen nas. Tiata Un tekas noan, “Tasao le mi nangan noan, Auk aa le bilu-aa kia?
5 Eta Auk tek atuling hlukut-kait ta noan, ‘Ku haup ampong deng ku in kula-sala ngas son’ nam, mi taan le daid ela tam lo ka.
6 Molam eta Auk tekan noan, ‘Hangu, le pait tia.’ Le mi net noan daid muid ela, halas-sam mi tana noan, Auk niam mo Atuling Baktetebes sa. Auk muik kuasa le bel ampong atuli li in kula-sala ngas.”
Hidim Yesus tadu atuling in hlukut-kait ta noan, “Hangu tia! Nikit maan in dohang ku ka, le lako tia!”
7 Kon nam, atuling hlukut-kait ta hangu, le pait lako uma.
8 Net ela kon, atuli las totoang herang. Hidim oen nikit sakeng Ama Lamtua Allah ngala ka lapa-lapa noan, “Ama Lamtua Allah na mo muun isi! Un bel atuli li in kuasa tene elia lam.”

Lamtua Yesus haman Matius le muid Una
(Markus 2:13-17; Lukas 5:27-32)
9 Hidi deng nam, Yesus laok napiut, kon nam Un ngat net atuil in sium bea ngas at mes daek se maan in baen bea ka. Un ngala Matius. Yesus tekan noan, “Maa le muid Au!” Ming ela kon, Matius haung lako muid Yesus meman.
10 Hidim un haep Yesus, nol Un nenan nas laok kaa se un uma. Un kon haep un tapan in sium bea ngas, nol atuli teng pait, le maa kaa leo-leo nol one.
11 Mo muik atuli at ila lo deng partei Farisi, maas le ahan Yesus ima-ii las noan, “Tasao le mi gurun na, daad kaa leo-leo nol atuil in tom lo, banansila el atuil in sium bea ngas, nol oen tapan atuil daat tas sia?”✡
12 Mo Yesus tekas noan, “Meman atuil in ili kam, nuting dokter. Mo atuil in muik iil lo ngas sam, nuting lo.
13 Banan dui ka, mi pait le pres babanan Ama Lamtua Allah in Teka-teka, man hmunan nu Un tadu mee-baah Hosea le dulas, noan,
‘Auk in koma ka elia,
Auk atulin nas namnau apa mes nol mesa, hidim tulu dael kasiang nol apa.

† **8:28** Ne surat Matius sam, in dula dais Yunanin man banan dui ka dul noan, *Gadara.* Muik in dula teng dul noan, *Gergesa*, nol muik teng pait dul noan *Gerasa.* ✡ **9:11** Lukas 15:1-2

Eta oen tao ela lo kam,
hmukit man oen pakes le todan-lahing
Au ngas,
muik nahin lo.'
Ta Ama Lamtua Allah man tek ela. Auk
maang le nuting atuil in nataka apa ka le
banan son nas lo, molam Auk maang le
nuting atuil banan lo kas."✡

Yuhanis in Sarain Atuli ka ima-ii las ketan Lamtua Yesus deng in telang
(Markus 2:18-22; Lukas 5:33-39)

14 Hidi na, Yuhanis in Sarain Atuli ka
ima-ii las maas tutnaal nol Yesus. Oen
ketan noan, "Kaim in muid Yuhanis sias,
taom telang. Atuil Farisi las kon telang. Mo
tasao le Paap ima-ii las taan in kaa-ninu
tutungus sia? Oen taan in telang ngi, tam
lo ka?"
15 Mo Yesus situs nini kleta noan, "Elia:
eta muik fesat in sapa kam, haep pas
telang lo, mo oen kaa le didiin silis. Eta
biklobeng in sapa ka muik nabael se la
kam, taon elola ko oen totoang kaa leo-leo.
Mo eta oe mes le, atuil didang maa daek
lai-niin una, le un tapan nas haup in susa,
halas-sam oen telang.
16 Atuli li kat kitu balu tep mesa, le tapan
laok se kaod blaan man sait son na lo. Ta
eta baes kado la lam, kitu balu in tapan na
naskumu. Eta ela lam, kaod blaan na sait
tapnaeng.
17 Ela kon, atuli li sail tua balu laok se
sapat in pohen son lo. Ta lo kam sapat ta
hoen, le tua ka baa puti. Tiata tua balu
kam, salin laok se sapat balu, le halin nam
banan."* [Nol ela, Yesus tui oen noan Un
in tui ka, balu. Tiata kutang nakbuan nol
in tui blaan nas deken.]

Bihatang mes banan deng un iil daal loos sa, nol tana-bihatang mes nuli pait deng un in mate ka
(Markus 5:21-43; Lukas 8:40-56)

18 Yesus nahdeh nol Yuhanis ima-ii las
mamasu lam, muik tulu deng um in kohe-
kanas sas at mes maa tutnaal nol Una.
Atuling na hai buku ka se Yesus sila ka,
le nodan noan, "Papa! Tulung auk tia! Ta
auk anang bihata la mate hahalas. Paap
tulung laok nene imam ma se una, le halin
un haup in nuli pait."
19 Ming ela kon, Yesus nol Un ima-ii las
laok muid atuling na meman.
20-21 Se lalan hlala kam, muik bihata
mesa, laok muid Yesus dadani deng klupu
ka. Un in net bulan na tene taan lo, taun
hngul dua son. Un nangan se un dalen na
noan, "Sadi auk kapas tom Yesus kado la
tuun kon, taon elola ko auk banan." Tiata
un laok kapas Yesus kado la mumu ka.
22 Yesus nataka tanan, kon Un bali le
ngat bihatang na. Hidim Un tek noan,
"Baat-ana! Tao teken ku dalem ma. Ta
undeng ku parsai se Auk baktetebes, tiata
ku banan son." Nol na kon, bihatang na
banan meman.
23 Hidi na kon, Yesus nol Un nenan nas
napiut lakos se tulu deng um in kohe-kanas
sa uma. Lius se uas le Un taam lako uma
dalen nam, Un net atuil in kuti sasanu dael
ili ngas, nol atuli mamo lilu muun isi.
24 Mo Yesus tekas noan, "Teen in lilu ka,
le mi pait tia! Ta tana-bihatang ni mate lo.
Un suma nini tuun." Mo oen mail le liun
sulan nol Una.
25 Hidi na kon, atuil nas putis totoang.
Kon Yesus taam lako tana-ana ka kamar ra,
le kilan se ima ka. Kon nam, tana-bihatang
na nuli pait deng un in mate ka.
26 Net ela kon, atuli las dehet apa deng
asa man Yesus in tao son na, papmes oen
ingu-mana la.

Lamtua Yesus tao banan atuil tedo at dua

27 Hidi na kon Yesus lako napiut. Se lalan
hlala kam, muik atuil tedo at dua muid
Una. Oen haman mumuun le tek noan,
"Laih Daud in hua-koet te! Kasiang kaim
tia!"
28 Yesus tama lako uma mes dalen, kon
atuil tedo at dua nas muid Una. Ta Un
keket oen noan, "Mi parsai baktetebes
noan, Auk muik kuasa halin tao mi duam
le neta le?"
Kon oen duas siut noan, "Ee Papa ketan
deen tia, ta kaim parsai Paap baktetebes."
29 Ming ela kon, Yesus kapas oen duas
matan nas, hidim tek noan, "Eta ela lam,
daid muid mi in parsai ka!"
30 Yesus aa hidi ela kon, oen duas ngat
net meman. Mo Yesus hidas mumuun
noan, "Nangan ne! Boel tek atuli mes lo
kon, deng asa man in daid son nia!"
31 Mo oen tahang nal apan nas lo. Kon
oen duas laok pukiu maan na, le dehet
deng Yesus in tao son na se ola-ola.

Lamtua Yesus tao banan atuling ngengo mesa

32 Nikit oen duas puit lakos kon, atuli kil
nol atuil didang mes pait bel Yesus. Atuling
na aa nal lo, undeng uikjale taman.
33 Net ela kon Yesus tadu uikjale ka puti
deng atuling na. Nikit uikjale ka puti deng
atuling na tukun nam, atuling na aa nal
meman. Tiata atuil hut mamo in se la ngas

✡ **9:13** Matius 12:7; Hosea 6:6
* **9:17** Dais Yunanin esa ka lam noan, "boel nisi ui anggor balu laok se tas bulang blaan deken, ta lo kam sait."

herang-herang. Oen aa noan, “Wuih! Kit atuil Yahudi li net in elia ki lo bii!”
34 Mo atuil Farisi las kom lo. Ta oen aa noan, “Hoe! Uikjale kas laih tuan na bel Un kuasa, dadin nam Un nulut puting nal uikjale ela la.”✡

Lamtua Yesus dalen nahi nol atuil hut mamo kas

35 Hidi kon, Yesus laok papmes kota mamo nol ingu mamo, le tui se uma-um in kohe-kanas sas. Un tui atuli las deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na, halin atuli li tama nal le daid Un atulin. Un kon tao banan atuli las deng oen ili koed-ngasing ngas.✡
36 Net atuil hut mamo nas kon, Yesus dalen nahi nolas, undeng oen taan le tao elola ka lo. Ta oen totoang nas, banansila el lae-blai man muik atuil in lolo-poa lo ka.✡
37 Kon Yesus aa nol Un ima-ii las noan, “Atuil hut mamo nias banansila el klapa la isin na. Isin mamo son, mo atuil in dake dabun nabale, le nui-noel isin nas halin laok pesang se um in dulu kakaat tua.✡
38 Undeng na, mi musti nodan klaap Lamtua ka, le halin Un bel atuil in dake, le oen laok tao nakbuan isin nas.”

10

Lamtua Yesus huil Un ima-ii at hngul duas kas
(Markus 3:13-19; Lukas 6:12-16)

1 Hidi kon Yesus haman Un ima-ii las le maas nakbua. Kon Un beles kuasa le nulut uikjale, nol tao banan atuli las deng oen ili koed-ngasing ngas.
2 Ima-ii at hngul dua man Un in nutus sas ngalan nas elia:
Hmunan na ngala Simun (man oen haman noan, ‘Petrus’),
hidim un palin na, ngala Anderias,
hidi nam, Yakobus,
nol un palin na, ngala Yuhanis (oen duas na mo, Sabadeus anan).
3 Filipus,
Bartolomeos,
Tomas,
nol Matius (atuling in sium bea ka).
Hidim Yakobus (Alpius ana ka),
nol Tadius.*
4 Hidi nam Simun (man muid partei pulitik Selot),†
nol Yudas Iskariot (man mam hee soleng Yesus).

Lamtua Yesus nutus Un ima-ii las
(Markus 6:7-13; Lukas 9:1-6)

5-6 Hidi nam Yesus nutus Un ima-ii las hngul duas, nol beles prenta noan, “Auk nutus mi lakom se kit atulin Yahudi las, undeng muik atuli mamo deng one la muid Ama Lamtua lalan na nol baktetebes lo. Oen banansila el lae-blai man in liu ka. Undeng na, tiata mi laok se atuil Yahudi lo kas deken, tuladang el atuil Samaria las.
7 Molam laok le tek kit atulin Israel las noan, ‘Oras sa maa lius son, le atuli li totoang bisa tama daid Ama Lamtua Allah atulin.’
8 Nol laok tao banan atuil man in haup ili ngas, tao atuil in mate ngas le nulis pait, tao banan atuil in iil baih-bluku ngas, nol nulut puting uikjale kas. Ama Lamtua bel mi in hapu mamamo son, mo Un nodan pait mes lo kon. Tiata mi musti laok bel atuli las mamamo deng mi in hapu ngas, mo boel nodan pait sa-saa deng oen deken.
9 Lako lam kil sa-saa deken ne. Kil duit deken,
10 kil in kaa se lalan deken, kai-baut in silu deken, nahan tamlom mo hnikan deken. Ta atuli li musti bel asa man atuil in dake ngas in parlu ngas, le halin oen nulis.✡
11 Eta mi tamam se kota mesa, tamlom ingu mesa lam, nuting atuil in tade le sium mia ngas. Hidim daad se na didiin, mi bok lakom deng maan na.
12 Eta mi taam lakom se atuli mes uma kam aa noan, ‘Boa-blingin! Ama Lamtua bel mi hangun.’
13 Eta atuil in se um na ngas sium mi nol babanan nam, mi nodan le Ama Lamtua beles hangun. Mo eta oen sium mi lo kam, Ama Lamtua kon beles hangun lo.
14 Eta atuli dai hii-ming se mi lo kam, putim deng iung na, tamlom kota na, hidim sii soleng auh in se mi iin na ngas, le daid tada noan, oen dai hii-ming se mi lo, tiata oen lepa-haal oen in kula-sala ngas esan.✡
15 Mam eta Ama Lamtua Allah nahu hukung bel atuil in se apan-kloma ki ngias sam, taon elola ko, Un nahu hukung ngele bel atuil Sodom nol Gomora las, man hmunan nu in daat isi ka. Mo nangan ne!

✡ **9:34** Matius 10:25; 12:24; Markus 3:22; Lukas 11:15 ✡ **9:35** Matius 4:23; Markus 1:39; Lukas 4:44 ✡ **9:36** Buk in Kahi 27:17; Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 22:17; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 18:16; Yeskial 34:5; Sakarias 10:2; Markus 6:34 ✡ **9:37** Lukas 10:2 * **10:3** Muid atuil in tana ngas sam Tadius ngaal didang nga Yudas (Yakobus ana ka), ngat kon se Lukas peke 6:16. † **10:4** Partei Selot nia, man nuting lalan le halin oen bebas deng pamarenta Roma la. Kon oen ngali partei ni noan ‘Patriot’. ✡ **10:10** Korintus mesa la 9:14; Timutius mesa la 5:18 ✡ **10:14** Dehet deng Aan in Nutus sas 13:51 ✡ **10:15** Lukas 10:4-12; Matius 11:24; Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:24-28

Ta mam Un nahu hukung ngele dui pait,
bel atuil man in dai sium mi lo ngas!”✡

Lamtua Yesus tek Un ima-ii las noan,
mam oen haup susa-daat
(Markus 13:9-13; Lukas 21:12-17)

16 “Nangan ne! Ta Auk in nutus mia ni,
banansila el Auk nutus lae-blai lako se ngot
huin in daat isi ngas hlala. Undeng na
le mi musti pake kutan, banansila el ula
in nuting taan lalan na, nol mi dalen nas
musti niu, banansila el korkifi ka in nuli
nol babanan na.✡
17 Mo doha-doha lo! Ta mam atuli tao
mi le bosor isi, tuladang el ngot huin in
sau tele lae-blai ka. Mam oen pel nol mi
lakom se maan in nehan dais agama kua.
Nol mam oen diku-puang mi se uma-um in
kohe-kanas sas.
18 Mam oen pel nol mi lakom ngada se
gubernur ra nol lahing nga, undeng mi in
muid Au ka. Mo mi musti pake dola na,
le tek oen deng Auk Dehet Dais Banan na.
Nini ela lam, atuil man taan Ama Lamtua
lo ngas kon, ming haup dehet deng Au.
19 Mo eta oen pel nol mi lakom ela lam,
mi lii deken noan, ‘Lakom auk aa noan
saa? Tamlom auk siut elola la?’ Nangan
le lii ela deken, ta lius un oras sa lam, mi
Aman in ne sorga ku tek bel mi in aa elola
ka.
20 Oras na lam, asa man mi in aa ngas
maas deng mi lo, ta Un Koo Niu ka man
tui mi le aa elola.✡
21 Mam mi tinang esan tuun, tiam se uma
mes dalen, eta muik atuli in parsai se Au
kam, un kaka-palin nas esan man nuting
lalan le keo tele una. Hidim etan ana mes
man parsai se Au lam, mam un ama ka esa
man keo una. Eta ina-aman nas parsai se
Au lam, mam oen anan nas esan man keo
tele one.✡
22 Ngat te, ta mam totoang atuli li kom
mi lo isi, undeng mi in muid Au ka. Mo
atuil in tahang napiut didiin hidi ka, mam
Ama Lamtua Allah belen boa-blingin.✡
23 Eta atuli tao mi dadaat se kota mesa
lam, lail lakom se kota didang. Auk in tek
mia ni toma, mam mi laok papmes totoang
kota in se Israel lias lo bii, mo Au, Atuling
Baktetebes ni, pait maang son.
24 Auk niam mo mi Gurun nol mi Tuang.
Taom atuli todan guru mes dui deng un
ima-ii las. Nol oen todan tuang mes dui
deng un anan in dake ngas.✡
25 Eta ima-ii las tui, le oen in tana ka tatai
nol oen gurun na son nam, oen nataka
kam nola. Nol eta atuil in dake ngas tui,
le oen in tana ka tatai nol oen tuang nga
son nam, oen kon nataka kam nola.

Tiata nangan ne! Eta atuli noken Au,
man daid um lamtua kia, noan, ‘Ku niam
Balsebul, uikjale kas laih tuan na!’ Lam
salolen nol mia, man daid um isin nas sa,
taon elola ko mi ngalan nas daat dui pait.”✡

Lii atuli li deken, ta Ama Lamtua Allah
doha-tinang mia
(Lukas 12:2-7)

26 “Tiata mi lii nol atuil in labang mia
ngas deken. Ta asa man atuli li in dakes
buni-buni ka, mam atuli li totoang ngat
netas.✡
27 Asa man Auk in tui mi siing-siing nga,
mam mi musti laok tek totoang atuli lia.
Nol asa man Auk tek mian ete-ete ka, mam
mi musti laok papmes totoang ingu-mana
las le tek atuli las.
28 Lii atuli li deken, ta oen suma tao tele
nal atuli li aap-sisin na tukun, mo oen tao
tele nal atuli li hmangin lo. Tiata mi musti
lii se Ama Lamtua Allah, ta suma Un sii
man muik kuasa le piul tamang atuli li
aap-sisin na nonool hmangin na, lako tasi
ai man kaloe hidi nutus taan lo ka.
29 Tao tes mi dalen nas. Atuli hee kee ael
se pasar, nol osa bubuit tuun. Mo muik
tahan mes lo kon man nahi le mate, eta mi
Aman in ne sorga ku, tade lo.
30 Mi Aman in ne sorga ku kon ngat mia
ka, lako pes sa-saa anang blutu kas. Mi
klangan in ne mi bon nas kon, Un taan
hidis.
31 Tiata mi lii deken! Undeng Ama
Lamtua Allah in sukat mia ka, osa dui deng
kee ale las totoang.”

Mae in hao Lamtua Yesus deken
(Lukas 12:8-9)

32 Hidim Yesus aa pait elia, “Atuil in lii lo,
le hao Auk se atuil hut mamo in ne apan-
kloma ki ngias silan na, mam Auk kon hao
un se Auk Amang in ne sorga ku sila, noan,
‘Un nam, Auk atulin.’
33 Mo atuil in kaen Auk se atuil hut
mamo silan noan, un taan Auk lo ka, mam
Auk kon tek Auk Amang in ne sorga ku
noan, ‘Auk taan atuling ni lo.’ ”✡

Lamtua Yesus maa le tao atuli li labang
apa, mo daem nol apa lo
(Lukas 12:51-53; 14:26-27)

34 “Mi bali noan, Auk maang nol kil in
dame se apan-kloma ki deken. Ta Auk
maang le tao atuli li labang apa mes nol
mesa.

✡ **10:16** Lukas 10:3 ✡ **10:20** Markus 13:9-11; Lukas 12:11-12; 21:12-15 ✡ **10:21** Markus 13:12; Lukas 21:16 ✡ **10:22** Matius 24:9, 13; Markus 13:13; Lukas 21:17 ✡ **10:24** Lukas 6:40; Yuhanis 13:16; 15:20 ✡ **10:25** Matius 9:34; 12:24; Markus 3:22; Lukas 11:15 ✡ **10:26** Markus 4:22; Lukas 8:17 ✡ **10:33** Timutius dua la 2:12

35 Auk maang se apan-kloma kia, muid
asa man Ama Lamtua mee-baha las in tek
meman son noan,
'Mam aan biklobe labang nol un ama ka,
aan bihata labang nol un ina ka,
nol nalen labang un been na,
36 ta uma la isin na esa, man labang apa
mes nol mesa.'✡
37 Tiata atuil in tade baktetebes le muid
Au ka, musti namnau Auk *dui* deng to-
toang; dui deng un ina-aman nas, nol dui
deng un anan nas. Ta lo kam, atuling na
tatai in daid Auk atulin lo.
38 Undeng atuil in tade le muid Au, mo
dai lepa-haal in susa-daat lo ka, tatai in
daid Auk atulin lo.✡
39 Ta atuil man tade le mate undeng in
muid Au ka, mam un haup in nuli napiut
nol Ama Lamtua. Mo atuil in suma kom le
nuil taung un apa ka sii ka, mam un haup
in nuli napiut nol Ama Lamtua lo!"✡

Mam Ama Lamtua Allah balas asa man atuli li in dake ngas
(Markus 9:41)

40 "Atuil man sium mi nol babanan nas,
kon sium Au. Nol atuil man sium Au ngas
kon, sium Ama Lamtua Allah man in nutus
Au ka.✡
41 Eta atuli sium Ama Lamtua Allah
mee-baha mesa, undeng mee-baah na aa
deng Ama Lamtua, lam mam Ama Lamtua
balas una ka, banansila el Ama Lamtua
in balas mee-baah na ka kon. Nol atuil
in sium atuling dael lolo mesa, undeng
atuling na muid Ama Lamtua in koma ka
baktetebes sa, mam Ama Lamtua balas
una ka banansila el Un in balas atuling
dael lolo na ka kon.
42 Atuil in sium atuil ana ngas undeng
oen in muid Au ka, taon elola ko Ama
Lamtua balas una. Atuli li suma beles ui
muti klas mes sii kon no, Ama Lamtua
Allah nadidingun lo."

11

Yuhanis in Sarain Atuli ka nutus atuli laok ketan Lamtua Yesus
(Lukas 7:18-35)

1 Nikit Yesus tek hidi Un ima-ii at hngul
dua kas kon, Un laok papmes ingu-iung in
ne dale na ngas, le tui atuli las nol tekas
deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan
na.
2 Dedeng na lam, Yuhanis ne bui dale
son. Nikit un ming totoang asa man Yesus
in tao son nas kon, un lok un ima-ii las laok
ketan Yesus noan,
3 "Ama Lamtua Allah hid meman son
deng hmunan nu noan, Un le tunang
Kristus maa halin bel boa-blingin kit atuil
Yahudi lia. Paap niam, Kristus se? Tamlom
kaim musti natang atuil didang pait ta?"
Tiata oen lakos ketan Yesus ela.
4 Ming ela kon, Yesus siut noan, "Mi ming
nol net esan son. Tiata mi pait le laok tek
kaka Yuhanis noan, totoang daid muid asa
man Ama Lamtua Allah mee-baah Yesaya
la in dul meman son noan:
5 Atuil tedo kas, haup in neta.
Atuil hlukut-kait tas, laok nala.
Atuil in iil baih-bluku ngas, banan.
Atuil kiu kas, ming nala.
Atuil in mate ngas, nulis pait.
Atuil kasiang ngas, ming haup Dehet
Dais Banan na.✡
6 Tiata elia: laok tek kaka Yuhanis noan,
mam un ulat eta un parsai napiut se
Au. Undeng mam Ama Lamtua Allah bel
hangun se atuil man in parsai se Au nol
hutluul lo ngas!"
7 Yuhanis ima-ii las pait kon nam, Yesus
aa nol atuil hut mamo kas deng Yuhanis
noan, "Dedeng mi laok nuting Yuhanis se
maan in ete tuun nua ka, mi nangan noan
laok tutnaal atuil tuladang elola la? Taon
elola ko mi laok se nua ka, le tutnaal atuil
in bloen-blahen, man tuladang el uun in
late lako-pait muid angin na lo!
8 Nol taon elola kon, mi laok le tutnaal
atuil in pake kai-baut osa-osa lo, undeng
atuil tuladang ela ka suma nuli ne sonaf
dalen tuun!
9 Tiata mi nangan noan mi laok tutnaal
atuil tuladang elola la? Mi nangan noan,
laok nuting Ama Lamtua Allah mee-baha
ke? Lam toma! Un nam mee-baah in
muun dudui.
10 Ta Ama Lamtua Allah Buk Niu ka dul
meman son deng Yuhanis noan,
'Hii ke! Auk nutus Auk atulin nia,
le laok sai lalan bel Ku.'✡
11 Hii babanan ne! Se apan-kloma ki
muik atuli mes lo kon, man uhu dui deng
Yuhanis. Mo deng atuil man in hao noan,
Ama Lamtua Allah nam Lahi ka, un atuil in
ana dui kon no, un uhu dui deng Yuhanis.
12 Kilan deng Yuhanis in nikit un osa
la ka, maa lius leol neot nia, muik atuli
mamo son, man tamas daid Ama Lamtua
Allah nenan. Mo muik atuli teng pait, man
nangan kula noan, oen musti hote-dait le
dising atuli li tama daid Ama Lamtua Allah
atulin.
13 Maa lius Yuhanis in Sarain Atuli ka in
maa ka, taom kit atuil Yahudi li nuil muid

✡ **10:36** Mika 7:6 ✡ **10:38** Matius 16:24; Markus 8:34; Lukas 9:23 ✡ **10:39** Matius 16:25; Markus 8:35; Lukas 9:24; 17:33; Yuhanis 12:25 ✡ **10:40** Markus 9:37; Lukas 9:48; 10:16; Yuhanis 13:20 ✡ **11:5** Yesaya 35:5-6; 61:1 ✡ **11:10** Meliaki 3:1 ✡ **11:13** Lukas 16:16

upung Musa nol Ama Lamtua Allah mee-
baha las atorang ngas.✡
14 Ta parsai se Au, Yuhanis nam mo
upung Elia, man Ama Lamtua Allah mee-
baha las tek meman son, deng un in pait
maa ka.✡
15 Tiata atuil in kom le nangan tana ngas,
musti hii babanan!
16 Auk bel kleta, le halin mi taan atuil
hahalas ni tuladang elola ka. Ta oen nam
banansila el tana-anang in dada-daad ne
pasar ra ngas. Oen taan in kidu-ahan nol
oen tapan nas noan,
17 'Hoe! Kaim huu suling leo-leo,
mo mi tidan nol dalen kolo lo.
Hidim kaim tao dain dael ili,
mo mi lilu lo.'
18 Mi niam banansila el tana-anang man
in kaen daat tas. Dedeng Yuhanis maa ka,
un kom in telang, nol niun anggor lo. Mo
atuli las noken un noan, 'Un tom uikjale!'
19 Mo halas ni, Au, Atuling Baktetebes
nia, maang son. Auk telang lo, nol Auk
niun anggor. Ta atuli las noken Auk noan,
'Un nam atuil in kom naseke! Mauh daat
isi! Un laok nakbuan nol atuil in sium bea
ngas! Buan nol atuil in tom lo ngas! Taan
apa ka loo!' Mo mi taad Auk in aa nia le!
Ama Lamtua in tana ka, ngat tanan se Un
atulin nas in nuli ka."

Atuli las dai sium Lamtua Yesus lo
(Lukas 10:13-15)

20 Hidi na kon, Lamtua Yesus mulai kaing
atuil man in daad se ingu dehe ngas. Un
tao taad herang mamo dui se la son, mo
oen dai nang soleng oen in kula-sala ngas,
le muid Ama Lamtua lalan in nuil toma ka
lo.
21 Yesus kaing oen noan, "Mi atuil Ko-
rasin nol atuil Betsaida! Doha le! Mam mi
nahim tom in daat! Auk tao taad herang
bili-ngala son se mi sila-matan, mo mi dai
parsai Ama Lamtua Allah lo. Molota mi
niam atuil Yahudi, man hao noan taan
Ama Lamtua. Mo etan tada-taad herang
man Auk in tao se mi ingu la ngas, daid
muna se kota Tirus nol kota Sidon nam,
taon elola ko nesang ngi eli son ta, atuli-
atuil in ne ua ngas, pesang son deng oen
in kula-sala ngas, le muid Ama Lamtua.
Nol taon elola ko, oen kon pake kai-baut
dael ili, hidim tao auh se oen bon nas, le
daid tada noan, oen maingasar nol oen in
kula-sala ngas. Molota atuil Tirus nol atuil
Sidon nas nam mo, atuil Yahudi lo, mo oen
hao le taan Ama Lamtua.✡
22 Baktebes! Mam mi ngat esan! Eta
Ama Lamtua nutus totoang atuli li dasi las
sam, atuil Tirus sas nol atuil Sidon nas
hukung nga, kahan dui deng mi hukung
ngas.
23 Atuil Kapernaum me! Doha loo! Mi
nangan noan, mam Ama Lamtua nikit
sakeng mi lakom sorgam deken. Ta ela
loo! Mam Ama Lamtua pasang tamang mi
lakom se naraka lua! Eta noan tada-taad
herang man Auk in tao se mi ingu la ngas,
daid muna se kota Sodom mam, taon elola
ko Ama Lamtua Allah tao didaan kota na
lo. Ta eta atuil Sodom mas net taad herang
nias sam, taon elola ko oen nang soleng
oen in daat tas son.✡
24 Baktebes! Mam mi ngat esan tuun!
Eta Ama Lamtua nutus totoang atuli li dasi
las sam, atuil Sodom mas hukung nga,
kahan dui deng mi hukung ngas!"✡

Lamtua Yesus nusi atuli li le muid Una,
halin nam oen haup in kuat-tes pait
(Lukas 10:21-22)

25 Aa hidi ela kon, Yesus kohe-kanas
noan, "Papa! Paap man daid Tuang Tene
ne apan-dapa kua nol apan-kloma kia. Auk
nodan mamo-mamo, undeng Paap buni
dais nias nahin na, deng atuil in koaok
daat tas nol atuil in nataka apa ka noan,
oen nam atuil in tana ngas. Molam Paap
sai dais nas totoang bel atuil ana ngas, nol
atuil in tao apa ka deng dadale ngas.
26 Baktebes Papa! Ta na man tao Paap
dalen kolo!"
27 Kohe-kanas hidi ela kon, Yesus tek
atuil in se la ngas noan, "Mi hii babanan
ne! Auk Amang in ne sorga ku, bel Auk
totoang in kuasa ngas son. In taan Auk
babanan na, suma Auk Amang ngu sii. Nol
in taan Auk Amang ngu babanan na, suma
Un Ana ka sii, na Au. Nol Auk huil atuli
tenga, le tekas halin nam oen kon taan nal
Auk Amang ngu nol babanan.✡
28 Mi totoang man kaem deng in daek
mumuun nas, maa le muid Au! Mi totoang
man lepa-haal dais ngele ngas, maam se
Au lia!
29 Eta mi sium Auk in tui-tikang ngias, le
laok leo-leo nol Au lam, kit niam tuladang
el aus-sapi dua, man pel kai in bali dale
mes leo-leo. Ta Auk daleng ngi niam,
banan, nol Auk daleng ngi deng dadale.
Eta mi muid Au lam, mi dadim kuat-tes
pait.✡
30 Undeng Auk in tui-tikang ngas, sus lo.
Nol Auk in prenta ngas, ngele lo."

✡ **11:14** Meliaki 4:5; Matius 17:10-13 ✡ **11:21** Yesaya 23:1-18; Yeskial 26:1—28:26; Yoel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sakarias 9:2-4 ✡ **11:23** Yesaya 14:13-15; Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:24-28 ✡ **11:24** Matius 10:15; Lukas 10:12 ✡ **11:27** Yuhanis 3:35; 1:18; 10:15 ✡ **11:29** Yermia 6:16

12

Atuli las kritik Lamtua Yesus deng leol teen in dake
(Markus 2:23-28; Lukas 6:1-5)

1 Oe mesan na, tom nol atuil Yahudi las
leol teen in dake, Yesus nol Un ima-ii las
laok deng atuli las klapa dalen. Un ima-ii
las lubus, tiata oen ket gandum isin le lako
mo kaa la-lalan.
2 Se na, muik atuli at ila lo deng partei
agama Farisi, man kil dididi oen hadat
Yahudi la. Net Yesus ima-ii las tao ela kon,
oen kaing Yesus noan, "Ku ima-ii las ket
gandum isin tom nol leol teen in dake! Tao
ela deken! Ta in ela ka kaliut kit atorang
nga son."✡
3-4 Mo Yesus situs noan, "Elola! Mi
nangan net upung Daud dehet ta lo ke?
Upung Daud nol un ima-ii las tain seen,
undeng oen lubus isi. Kon, oen taam lakos
Ama Lamtua Allah Hleep in Kohe-kanas
sa, le kat ruti man tulu agama las in bel
Ama Lamtua son nas, le kaa. Molota suma
tulu agama las siis, man bisa kaa ruti nas,
mo atuil didang ngam bisa lo. Dedeng na,
upung Daud nol un ima-ii las kaa, mo muik
atuli in bel kula one lo. Mi hnika noan, les
taan Ama Lamtua Allah in Dula Niu ka lo!✡
5 Ta ne in Dula Niu ka kon dul noan, tulu
agama in lii-lau se um in kohe-kanas sas,
daek se leol teen in dake. Mo na kula lo.✡
6 Hii ke! Hmunan nu um in kohe-kanas
sa atuli nangan dui, mo halas ni muik
in muun dui pait. Na mo Au, Atuling
Baktetebes sia.
7 Ne Ama Lamtua Allah in Dula Niu ka
dalen, Ama Lamtua Allah tek noan, 'Auk in
koma ka elia: Auk atulin nas musti tulu in
namnau apa, mes nol mesa. Eta oen tao ela
lo kam, oen hmukit in todan-lahing man
oen in kil bel Au ngas, muik nahin saa lo.'
Tiata, eta mi nangan taan Ama Lamtua in
teka ka baktetebes sam, taon elola ko mi
bel kula Auk ima-ii lias lo. Undeng oen tao
kula saa lo!✡
8 Ta Auk niam, Atuling Baktetebes sa.
Auk man muik hak le nutus noan, atuli li
boel daek asa, tom se leol teen in dake."

Lamtua Yesus tao banan atuli, tom nol leol teen in dake
(Markus 3:1-6; Lukas 6:6-11)

9 Hidi deng na kon, Yesus lako nang
maan na, le lako se oen um in kohe-kanas
sa.
10 Se na, muik biklobe mesa, man ima
halin na mate. Atuil Farisi las nuting-
nuting lalan le bel kula Yesus, eta Un tao
banan atuling na tom nol leol teen in dake
ka. Kon oen keket Un noan, "Muid kit
atorang agama lia lam, boel tao banan
atuil tom nol leol teen in dake tam lo ka?"
11 Kon Yesus situs noan, "Eta atuli mes
lae-blai nahi tama lako bolo dalen, tom nol
leol teen in dake kam, taon elola ko lae-blai
na lamtua ka laok tao puting deng bolo ka,
ta loo?✡
12 Lam Ama Lamtua namnau atuli li dui
deng atuling na in namnau un lae-blai la
ka. Tiata atuli boel daek dais banan tom
nol leol teen in dake."
13 Hidim Un aa nol atuling in ima halin
mate ka noan, "Kaka! Doong ku imam ma
maa!" Ti atuling na doong un ima halin
in mate ka, tukun nam un ima ka banan
meman, banansila el un ima halin na kon.
14 Net ela kon, atuil Farisi las komali isi.
Hidim oen haung bokas deng um in kohe-
kanas sa, le lakos koo-dalen mes nol apa
noan, "Kit musti nuting lalan, le keo tele
Una!"

Ama Lamtua Allah man huil Lamtua Yesus le daek taung Una

15 Mo Yesus taan oen in nangan dadaat
ta, tiata Un lako maan didang. Atuli
hut mamo muid Una, kon Un tao banan
totoang atuil in ili ngas.
16 Mo Un kaing oen noan, "Mi tek atuil
didang noan, Auk niam mo asii ka deken."
17 Un in tao ela ka, muid asa man Ama
Lamtua Allah in tek, Un mee-baah Yesaya
la meman son noan,

18 "Olan ngat le! Un niam, Auk Atulin in
loka-loka man Auk huil nalan son
na.
Auk namnau Una,
nol Auk daleng kolo tutungus nol
Una.
Mam Auk belen Auk Koo Niu kia,
le Un laok tui atuli li totoang se
bangsa-bangsa lias
deng Auk lalan in nuil lolo ka.
19 Un nam, kom in teh kalas lo.
Un kon nikit-nikit apa ka lo.
20 Un dalen na banan.
Un tao sus atuil lo.
Kai in mana le tehen na kon, Un lukut
tehen napiut lo.
Nol hadut in le mate ka kon, Un huu
tele lo.
Un tui atuli li tutungus, didiin totoang
bangsa li tana, le nuil muid Ama
Lamtua lalan in nuil lolo ka.
21 Mam totoang bangsa-bangsa lias parsai
se Una, undeng oen taan noan, Un
nam mo asii ka."✡

✡ **12:2** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 23:25 ✡ **12:3-4** Samuel mesa la 21:1-6; Atorang deng Tulu Agama las 24:9
✡ **12:5** Buk in Kahi 28:9-10 ✡ **12:7** Matius 9:13; Hosea 6:6 ✡ **12:11** Lukas 14:5 ✡ **12:21** Yesaya 42:1-4

Guru agama las tudu Lamtua Yesus noan, uikjale kas tuang nga man bel Un kuasa
(Markus 3:20-30; Lukas 11:14-23)

22 Oe mesan na, atuli las kil bel Yesus atuling mesa, man tom uikjale, didiin un tedo nol aa nal lo. Kon Yesus nulut puting uikjale ka le tao banan una. Tiata atuling na ngat neta, nol aa nal meman.
23 Net ela kon, atuli las totoang herang-herang, hidim oen tek apa noan, "Bet Un niam laih Daud in hua-koet, man Ama Lamtua mee-baha las dulan meman son, deng lolo hmunan nua ka. Un niam, taon elola ko Atuling man kit in natang-natang nga!"
24 Mo nikit atuil Farisi las ming ela kon, oen sium lo. Tiata oen tek noan, "Hoe! Atuling ni nulut puting nal uikjale, undeng uikjale kas tuang Balsebul, man belen kuasa na."✡
25 Mo Yesus taan atuil Farisi las in aa ka. Ta Un tek oen noan, "Mi in aa na, tom nol kit in nangan ni lo! Eta se nusa mes dalen, un hutun nas keng bali apa kam, taon elol le nusa na tahang nal napiut ta! Ela kon nol eta atuli se kota mes dalen, tamlom uma mes dalen, keng apa mes nol mesa lam, taon elola ko oen bakisan apa le sisakes ta lo!
26 Tiata eta uikjale kas taan in mus nol apa si-sii, hidim nulut bali apa kam, nesang lom oen tuang nga kil nal prenta pait lo!
27 Nangan ne! Mi atulin nas kon nulut puting nal uikjale. Lam oen pake kuaas deng uikjale kia le? Loo! Tiata mi boel aa dadahut noan, Auk pake uikjale kas in kuasa le nulut bali uikjale deken. Mam mi atulin nas esan man nutus noan, asa man mi in tudu Au na, kula.
28 Mo eta baktetebes Auk nulut uikjale ki nini kuasa deng Ama Lamtua Koo la lam, na tulu bel noan, Ama Lamtua nam meman Lahi, man muik ne mi sila-matan son.
29 Eta atuli le maa nuhu-dau sa-saa se atuil in kuat mes uma kam, un musti but atuling na muna le. Hidi halas-sam un nuhu-dau nal atuling na sa-saa las. Auk kon musti tao ela nol uikjale kas laih tuan na.*
30 Nangan babanan! Ta atuil in mes nol Auk lo ngas, musu nol Au. Nol atuil man hulung Auk in dake ngas lo ka, un nam tao didaan tuun.✡
31 Tiata hii babanan Auk in teka nia le! Ama Lamtua Allah tade son le kose soleng atuli li in kula-sala ngas. Nol eta atuli aa dadaat tom atuil didang ngam, Ama Lamtua Allah tade nabael le bel ampong una. Mo eta muik atuli in brain aa dadaat Ama Lamtua Allah Koo Niu ka kam, Ama Lamtua Allah kose soleng un in kula-sala na pait lo.
32 Eta atuli aa dadaat labang Au, Atuling Baktetebes sia lam, Ama Lamtua tade le bel ampong una. Mo eta atuli aa dadaat le labang Ama Lamtua Koo Niu ka lam, didiin leol kiamat ti kon, Ama Lamtua Allah kose soleng un in kula-sala na lo."✡

Kai ina nol un isin na
(Lukas 6:43-45)

33 Hidim Yesus aa napiut nol atuil Farisi las noan, "Nangan babanan! Kai ina banan nam, puting isin banan. Mo kai ina in banan lo ka, puting isin banan lo. Ta deng kai ina ka isin na, atuli li taan noan kai na, banan tam lo ka.✡
34 Mo mi niam banansila el ul man in nole-lilung daat ta! Mi muik tatahan in aa dais banan lo. Undeng asa man muik ne atuli li dalen na ka, man mam puti deng un baha ka.✡
35 Atuil banan nam, taon elola ko aa dais banan, undeng ne un dalen na muik dasi-dasi banan sii. Mo atuil daat tam, taon elola ko un aa dasi-dais daat, undeng ne un dalen na muik dasi-dais daat sii.
36 Parsai se Au! Ta eta leol kiamat ti maa lisu lam, Ama Lamtua Allah pres totoang atuli li dasi las. Dedeng na atuli li mesa-mesam musti situ-taal un dasin man in muik ambak lo ngas, esan.
37 Tiata doha loo! Ta mam Ama Lamtua Allah sukat mi in aa ngas, le nutus noan mi tom in hukung tam lo ka."

Atuli las nodan Lamtua Yesus le tulu beles tada
(Markus 8:11-12; Lukas 11:29-32)

38 Ming Yesus in aa ela ka kon, muik guru agama dehe, nol atuil Farisi deeh, nodan Un elia, "Paap Guru, kaim kom le net Paap in tao taad herang, halin kaim tana noan, Paap in kuasa ka baktetebes maa deng Ama Lamtua Allah."✡
39 Mo Yesus baet oen noan, "Hoeh! Mi atuil hahalas ni man dai hii-ming se Ama Lamtua lo ngas! Mi suma taan in daek dadaat sii! Mi nodan taad herang kon no, Auk tao bel mi lo. Undeng hmunan nu

✡ **12:24** Matius 9:34; 10:25 * **12:29** Yesus tek ela, undeng Un muun dui deng uikjale kas laih tuan na, man taom oen noken 'Balsebul'. ✡ **12:30** Markus 9:40 ✡ **12:32** Lukas 12:10 ✡ **12:33** Matius 7:20; Lukas 6:44 ✡ **12:34** Matius 3:7; 23:33; 15:18; Lukas 3:7; 6:45 ✡ **12:38** Matius 16:1; Markus 8:11; Lukas 11:16 ✡ **12:39** Matius 16:4; Markus 8:12

Ama Lamtua bel taad herang son nini mee-baah Yunus. Na nol son!✡
40 Yunus lelo tilu nol duman tiul se ikan tene mes tain dale! Ela kon nol Au, Atuling Baktetebes sia. Mam Auk niu lakong se atuil hmate kas mana lua, dedeng tilu, lelo tilu.✡
41 Mam eta Ama Lamtua daid Atuil in nutus dasi se leol kiamat tia lam, atuil Niniwe las dil le daid saksi, hidim klaa nol mi noan, 'Mi totoang niam ngengom isi!' Hmunan nu atuil Niniwe las hii-ming Yunus, Ama Lamtua mee-baha la tuun, mo oen nang soleng oen in kula-sala ngas meman. Mo mia lam loo. Molota halas ni muik Atuling mes man uhu dui deng Yunus, muik ne mi hlala ka son, na Auk niang. Mo mi dai muid Auk lo.✡
42 Mam se leol kiamat tia lam, ina laih deng Seba, man deng loet-ahen nu kon, dil le daid saksi. Un tulu ima ka le klaa nol mi totoang man nuil hahalas nia ngas noan, 'Mi totoang niam ngengom isi!' Hmunan nu lahing bihatang na maa deng maan katang, le net nol mata beas esa deng laih Soleman in tana ka. Molota halas ni muik Atuli mes ne mi hlala ki son, man muun dui deng laih Soleman, na Auk niang! Mo mi dai tiu-hii Auk bubuit lo kon."✡

Uikjale ka pait lako se atuling laih hmunan na
(Lukas 11:24-26)

43 "Eta uikjale ka tom in nulut puting, deng atuli mesa lam, uikjale na lako maan in ete tuun mes le teen in kae se la. Mo un haup maan in tom nol un dalen na lo.
44 Kon un nangan noan, 'Eeh! Haup maan lo elia lam, banan dui ka auk pait lakong daad se atuling hmunan nua ka.' Hidim un pait, kon un tinang ngam mana la niu tuun, nol mana-koet babanan son.
45 Tiata, uikjale na laok haman tapnaeng un tapan at itu, man daat dui deng una. Hidim oen totoang lakos daad se atuling na, le leo-leo tao bosor una. Kon nam atuling na in nuli ka, daat dui pait keko lako. In ela ka kon, tom nol atuil in nuil hahalas nia ngas."

Lamtua Yesus nenan baktetebes sas
(Markus 3:31-35; Lukas 8:19-21)

46 Dedeng na, Yesus dehet mamaus nol atuil hut mamo kas sam, Un ina ka nol Un palin nas maas le noan tutnaal nol Una. Oen dil tuun se likun na, le tadu atuli laok haman Yesus.
47 Kon atuli maa tekan noan, "Papa! Ku inam ma nol Ku palim mas ne likun nua. Oen le tutnaal Papa."†
48 Yesus siut noan, "Auk inang baktetebes sa asii la? Nol Auk pail-kakang baktetebes sas mo asiis sa?"
49 Hidim Un tulu laok se atuli-atuil in muid Una ngas, le tekas elia, "Ngat, ta oen niam man Auk inang nga nol Auk pail-kakang ngas.
50 Ta asii man daek muid Auk Amang in ne sorga ku in koma ngas sam, oen nam, Auk nenan baktetebes sas."

13

Lamtua Yesus bel kleta deng atuli in hising biin se dale bili-ngala
(Markus 4:1-9; Lukas 8:4-8)

1 Leol neot na Yesus puti deng um na, le lako daad se tubu Galilea la suut ta.
2 Kon atuli hut mamo maas dil pukiu Una. Ta Un saek lako daad se lui mes dapa, man nahun se na, le tui atuli las. Atuil in se tuu ka ngas totoang hii se Una.
3 Kon Un tui oen nini kleta mamo-mamo. Un nahdehes noan, "Atuil in daek klapa mesa, lako se un klapa la, le hising bini.
4 Oras un hising bini las sa, teng nahis se lalan. Kon kee kas maa noto nuli biin nas totoang.
5 Mo muik bini teng nahis tom se dale batu. Biin nas nupu hlapat, undeng dale ka nihis.
6 Mo lelo sake tuun nam, nupung nas bloen le tuus. Lole oen klaput tas taam muun se dale ka lo.
7 Muik bini teng pait, man naih tamas se blua-duli dales. Kon blua-duli nas kadis tele nupung nas.
8 Mo biin tenga las pait tam, nahis tom se dale boa. Biin nas nupu le daid tenes didiin isin. Muik in haup pait isin, lalis buk tilu, teng haup pait isin lalis buk eneng, nol tenga las haup pait lako pes lalis ngatus.✡
9 Asii muik hngila kam, hii babanan no!"

Lamtua Yesus tek noan, tasao le taom Un kom in tui nini kleta kia
(Markus 4:10-12; Lukas 8:9-10)

10 Hidi kon Yesus ima-ii las maas le keket Un noan, "Tasao le Paap tui atuil hut mamo nas nini kleta kia?"
11 Kon Yesus siut noan, "Undeng mi le nangan taan baktetebes deng Ama Lamtua Allah prenta la, tiata Auk tek kleta na nahin na meman. Mo eta atuil didang ngam, Auk tuis nini kleta tuun.

✡ **12:40** Yunus 1:17 ✡ **12:41** Yunus 3:5 ✡ **12:42** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 10:1-10; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 9:1-12 † **12:47** Muik in dula dais Yunanin deeh dul bango 47 ki lo. ✡ **13:8** Lukas 5:1-3 ✡ **13:12** Matius 25:29; Markus 4:25; Lukas 8:18; 19:26

12 Ta atuil in kom isi le nangan taan deng
Ama Lamtua in koma ngas baktetebes sa,
mam Ama Lamtua taon le un nangan taan
dui pait. Mo atuil in dai toe muid Ama
Lamtua in koma ngas lo ka, mam Ama
Lamtua tao un le ngengo tapnaeng.✡
13 Auk tui oen nini kleta tuun, undeng:
‘Oen netan son,
mo dai tanan lo.
Oen ming son,
mo dai muid lo.’
14 Oen nam banansila el Ama Lamtua
Allah mee-baah Yesaya la in dul son noan,
‘Mam mi ming,
mo mi dai nangan tanan lo.
Mam mi neta,
mo mi dai taan asa man in daid son na
lo.
15 Undeng atuil nias dalen nas didi,
oen kon tao oen hngilan nas le kiu,
nol tao matan nas le tedos.
Tiata nang le halin nam, oen hngilan nas
kiu,
nol oen matan nas tedos tuun lako.
Le halin Auk tao banan oen deken
tia,
undeng oen dai muid Auk lo.’✡
16 Mo mi niam ulat! Lole mi net esan
nini mi matan son, nol ming esan nini mi
hgilan son.
17 Auk in tek mia ni tom baktetebes!
Hmunan nu Ama Lamtua mee-baha las,
nol atuli-atuil man dalen lolo ngas, kom isi
le net asa man mi in net son nia, mo oen
netan lo. Oen kon kom isi le ming asa man
mi in ming son nia, mo oen ming hapun
lo.”✡

Lamtua Yesus tek puting kleta deng bini la nahin na
(Markus 4:13-20; Lukas 8:11-15)

18 Dehet hidi ela kon, Yesus tek oen noan,
“Tiata mi hii deng kleta apin na nahin ni
lolen.
19 Biin in nahi se lalan na ka, mo atuil
man ming in Teka-teka deng Ama Lamtua
Allah in kil prenta ka, mo nangan tanas
baktetebes lo. Kon nam uikjale ka tuang
nga maa nuhu-dau lai-niin in Teka-teka
nas, deng atuling na dalen na.
20 Biin man nahi se dale batu ka, mo
atuil man hii-ming Ama Lamtua in Teka-
teka ngas, hidim un simus nol dalen kolo.
21 Mo in Teka-teka nas muik klaput lo.
Undeng na le, tahang nesang se atuling na
dalen na lo. Eta atuil didang tao sus una,
undeng un in sium in Teka-teka nas sam,
un sao soleng in Teka-teka nas.
22 Nol biin man nahi se blua-duli hlala
ka, banansila el atuil man ming in Teka-
tekang ngas son. Mo un kukaum isi nol
in lako-dake bili-ngala le halin haup in
nuli bana-banan tuun. Kon un in kukamu
nas totoang, dising soleng in Teka-teka nas
deng un dalen na, didiin muik nahin pait
lo.
23 Mo biin in nahi tom se dale boa ka,
banansila el atuil in tidi hngila ka, le sium
in Teka-tekang ngas nol muid Ama Lamtua
in koma ka. Hidi kam un daek dasi-dais
banan si-sii, tuladang el biin man haup isin
na. Muik in haup pait isin lalis buk tilu,
muik in lalis buk eneng, nol tenga las haup
pait isin lako pes lalis ngatus.”

Lamtua Yesus bel kleta deng bluan in se klapa hlala

24 Yesus bel kleta mes pait elia, “Ama
Lamtua Allah in kil prenta ka, banansila
el atuli mes hising biin banan se un klapa
la.
25 Oras duman le totoang atuli li niin
nala, kon nam atuil daat maa hising blua
lii se klapa la.
26 Nikit klapa la puting isin kon, atuil in
dake ngas net bluan nas nulis leo-leo nol
gandum mas.
27 Kon oen laok tek klaap lamtua ka
noan, ‘Tuang! Leol neot na kaim hai biin
banan se tuang klapa la, ta lo? Lam tasao
le halas ni bluan mamo isi son nia le?’
28 Klaap lamtua ka siut noan, ‘Nas atuil
daat tas in dake na.’
Kon un atulin in dake ngas bel in nangan
noan, ‘Tuang, kaim laok top nuli bluan
nuas se?’
29 Mo un situs noan, ‘Deken! Ta eta mi
top bluan nas sam, kit in soko-hai biin
banan nas kon hobodos hidi.
30 Nang le oen nulis leo-leo, lakos lius
oras in nui-nole ka. Lius oras na, halas-
sam auk tek mi elia, “Mi tao nakbuan blua
lii las, le hidim butus hbutu-hbutu le loe
soleng. Mo tao nakbuan isin banan nas, le
tamang lakos se um in pesang kakaat ta.”
’ ”

Lamtua Yesus bel kleta deng biin beas man ana blutu dui
(Markus 4:30-32; Lukas 13:18-19)

31 Hidi nam Yesus dehet napiut noan,
“Auk tapnaeng kleta mes pait, le halin mi
taan noan, taon elola le Ama Lamtua Allah
daid Laih bel atuli mamo kia. Un atulin
nas hmunan nu bubuit tukun, mo nesang
le keko lako lam, oen mamo tapnaeng nol
kuat tapnaeng, banansila el kai beas ana
blutu, man atuli hai se un klapa la ka.
32 Beas na, ana blutu dui kon no, eta un
nuil maa son nam, un daid kai ina man in
tene dui se klapa la, didiin kee kas hong
maas koet hno se bango ngas.”

✡ **13:15** Yesaya 6:9-10 ✡ **13:17** Lukas 10:23-24

Lamtua Yesus bel kleta deng bibit ruti (Lukas 13:20-21)

33 Yesus bel kleta didang pait elia, "Hmunan nu atuil in muid Ama Lamtua Allah ngas bubuit tukun, mo nesang le lako lam, oen mamo tapnaeng daid buan tene mesa, banansila el bibit ruti, man bihata mes katan le kutang nol tarigu sak mesa.* Kon nam bibit ruti na tao tarigu la le hus daid tene."

Lamtua Yesus nini kleta, le tui dasi-dais balu man atuli li ming netas lo bii (Markus 4:33-34)

34 Yesus tui atuli mamo nini dehet mamo ela, mo Un suma dehet nini kleta tuun.

35 Un tui ela muid asa man Ama Lamtua Allah mee-baha la in dul meman son noan, "Mam Auk tui nini kleta.

Mam Auk tek puting dasi-dais man atuli li ming netas lo bii,
ninin deng Ama Lamtua in koet apan-kloma kia ka, maa lius leol nia."✡

Lamtua Yesus tek puting kleta deng blua lii man se klapa hlala ka, nahin na

36 Hidi na kon, Yesus lako nang soleng atuil hut mamo kas le pait uma. Kon Un ima-ii las maas le nodan Un noan, "Papa! Tulung tek puting bel kaim kleta deng blua alas sa nahin na le!"

37 Kon Yesus situs noan, "Atuling man hising biin banan na ka, Au, Atuling Baktetebes sia.

38 Nol klapa la na mo, apan-kloma kia. Biin banan nas mo atuli-atuil man tamas son, le daid Ama Lamtua Allah nenan. Nol blua lii las nam, atuli-atuil in daid uikjale kas tuang nga nenan.

39 Hidim atuling daat man maa hising bluan na sa, mo uikjale kas laih tuan na. Nol oras in nui-nole ka, leol kiamat ta na. Atuil in nui-nole ngas nam, Ama Lamtua Allah ima-ii in deng sorga nguas.

40 Mam lius leol kiamat tiam, oen tao nakbua bluan nas le loe nulis.

41 Ta mam Au, Atuling Baktetebes sia, tadu Auk ima-ii in deng sorga nguas maa, le halin oen tao nakbuan totoang atuil man muid Ama Lamtua prenta la lo ngas. Nol tao nakbua totoang atuil man neleng atuil didang, le boel muid Ama Lamtua prenta las lo ngas.

42 Mam oen pasang tamang atuil daat nas totoang, lakos se ai naraka dalen, banansila el bluan man tom in loe ka. Se na, halas-sam oen haup in susa-daat isi, nol lilu mumuun teen taan lo.

43 Mo asii man nuil lolo, nol daek muid Ama Lamtua Allah in koma ngas sam, mam oen daad napiut nol oen Ama Lahi, man in ne sonaf sorga kua. Se ua lam, oen langa kaloe banansila el lelo ka. Atuil in kom le ming se Au, halin nangan tana ngas, tidi hngilan le hii babanan!"

Lamtua Yesus bel kleta deng sa-saa man in osa isi

44 Yesus taplaeng kleta mes pait noan, "In kom le nangan taan baktetebes deng Ama Lamtua halin daid Un atulin ni niam, osa isi, tuladang el atuil man kom le haup sa-saa in osa isi mesa, man atuli buni se dale dalen. Atuling na maa kali dale ka, kon un haup sa-saa in osa isi na, tiata un dalen kolo isi. Un puan pait sa-saa na se dale ka, le pait uma lalaba tuun. Hidim un lako hee nuli un hmuki-nalan nas totoang, le lako sos dale na, halin un haup sa-saa in osa isi na."

Lamtua Yesus bel kleta deng baut mutiara man osa isi

45 Yesus nahdeh napiut noan, "In kom le nangan taan baktetebes deng Ama Lamtua halin daid Un atulin na kon, banansila el atuil in sepo-dakang, man kom isi, le haup baut mutiara in osa isi mesa. Tiata un nuting-nuting baut mutiara le sosa.

46 Nikit un net baut mutiara mes man leok isi, kon un lalaba tuun pait uma, le lako hee nuli un hmuki-nalan nas totoang. Hidim un lako sos baut mutiara na, le halin nam un hapun meman."

Lamtua Yesus bel kleta deng in loat ikan se pukat

47 Yesus nahdeh taplaeng pait noan, "Ama Lamtua Allah in kil bandu ka, banansila el atuli laok sao pukat mes se tasi kua. Kon pukat ta nal ikan bili-ngala.

48 Nikit pukat ta inu nol ikan kon nam, atuil tasi kas laok pel sakeng pukat ta lako onan na. Hidim oen daad le loat ikan nas deng pukat ta. Ikan banan nas, oen nisi tamang lakos se hlika la. Mo ikan ol man banan lo kam, oen pasang soleng.

49 Ela kon nol leol kiamat tia. Mam Ama Lamtua Allah ima-ii las maas deng sorgas, le tao bakisan atuil daat tas deng atuil man dalen lolo ngas.

50 Mam oen pasang tamang totoang atuil daat tas lakos ai naraka dales. Se na, halas-sam oen haup in susa-daat isi, nol lilu mumuun, didiin hidi nutus taan lo."

Lamtua Yesus tui deng in tui blaan, nol in tui balu ka

* **13:33** In dula dais Yunanin na dul noan, 'tarigu *sata* tilu". *Sata* mesa lam, nataka le tarigu litir 12. Tiata *sata* tilu lam, litir 36, na sama nol tarigu kilu 21. ✡ **13:35** Buk in Naka-nahalit 78:2

51 Dehet hidi ela kon, Yesus keket oen
elia, “Mi nangan taan totoang asa man Auk
in dehet apin na son ne?”
Oen siut noan, “Nangan tanan son
Tuang!”
52 Kon nam Yesus siut balis noan, “Ba-
nan! Ta guru agama man in tui baktetebes
deng Ama Lamtua in Teka-teka, man dulas
meman son deng hmunan nua ka, hidim
kil dididi asa man Auk in tui hahalas nia
ngas, banansila el um lamtua man kom in
sai un maan in pesang hmuki-nalan nas,
le tulu-balang un hmuki-nalan blaan nas,
leo-leo nol un hmuki-nalan balu kas.”

Atuil Nasaret tas hutun soleng Lamtua Yesus
(Markus 6:1-6; Lukas 4:16-30)

53 Yesus tui hidi atuil hut mamo kas nini
kleta kon, Un lako nang soleng maan na,
54 le pait lako Un ingu-mana la. Se na,
Un tama lako um in kohe-kanas sa le tui
atuli las se na. Totoang atuil man hii se
Una ngas, herang isi. Oen tek apa noan,
“Wuih! Atuling ni in tana ki ana lo mo!
Un hkolan se ol nia le? Taon elola le Un
tao nal taad herang nas sia?
55 Molota Un niam suma tukang kai mes,
ana. Kit taan Un ina Maria; nol Un palin
nas, Yakobus, Yusuf, Yudas nol Simun.
56 Kit kon taan Un palin bihata las, ta le
kit daad buan ne ingu mesa lam! Tiata Un
haup Un in tana ka deng ola ke? Nol Un
haup kuasa in muun isi na, deng asii le?”
57 Undeng na le, oen nangan nam seke,
didiin oen dai hii-ming pait se Un lo.
Mo Yesus tekas noan, “Meman toma!
Ama Lamtua Allah mee-baha mes se maan
didang ngam, atuli kom in todan una. Mo
se un ingu-mana la, nol un um isin nas
esan nam, oen kom in todan una lo.”✡
58 Oen dai parsai se Yesus lo, tiata Un tao
taad herang mamo se Un ingu-mana la lo.

14

Oen dait tele Yuhanis in Sarain Atuli ka
(Markus 6:14-29; Lukas 9:7-9)

1 Dedeng na, laih Herodes kil bandu se
propinsi Galilea. Un kon ming dehet kose-
kose deng Yesus.
2 Un tek un atulin in dake ngas noan,
“Yesus niam, taon elola ko Yuhanis in
Sarain Atuli, man hmunan nu auk tadu le
dait un bon na ka. Halas ni un nuli pait
son nia! Undeng na le, un muik kuasa in
tao taad herang na.”
3 Laih Herodes aa ela, lole hmunan nu
un tao dais nol Yuhanis, didiin un daek
Yuhanis le tamang lako se bui. Un dehet ta
elia: laih Herodes saap nol un palin Filipus
sapa ka, ngala Herodias. Molota Filipus
nol Herodias dai apa lo bii.
4 Tiata Yuhanis kaing un oe-oe noan,
“Ama lahi, boel kat ku palim ma sapa ka
deken. Ta na kaliut nol kit hadat Yahudi li
son!”✡
5 Mo Herodes dai toe muid un lo, un saap
nol Herodias tuun ela. Muid in toma ka
lam, Herodes kom isi le keo tele Yuhanis
in Sarain Atuli ka. Mo un tiud nol atuil
hut mamo kas, undeng oen parsai noan,
Yuhanis nam mo Ama Lamtua Allah mee-
baha. Tiata un tadu un atulin nas le laok
daek tamang Yuhanis se bui dalen.
6 Mo nesang lo kon, Herodes tao fesat
leol in hua una. Dedeng na, ina bi-laih
Herodias ana bihata la, lako tidan saol
atuil in haep pas. Un in tidan na leko ana
lo, didiin tao Herodes dalen kolo.
7 Tiata tidan hidi kon, Herodes haman
tana-bihatang na, le tekan noan, “Ku kom
le nodan saa deng au lam, teka! Tiam auk
bel kun. Auk kil dididi auk in hida nia.
Auk sumpa nini Ama Lamtua Allah ngala
ka.”
8 Ming lahing nga in aa ela ka kon,
Herodias pake dola na le tui ana ka halin
nodan Yuhanis bon na. Tiata un laok
nodan laih Herodes elia, “Papa! Auk
nodan Yuhanis in Sarain Atuli ka bon na,
taon se dulang dalen, le kil bel aun maa se
nia.”
9 Ming tana-bihatang na nodan ela kon,
Herodes maingasar. Mo un pel pait nal un
in sumpa ka lo son, lole totoang atuil in
haep pas ming son nam. Tiata un tao muid
tana-bihatang na in koma ka.
10 Hidim un tadu atuli le laok dait nutus
Yuhanis bon na se bui dalen.
11 Oen dait nal Yuhanis bon na kon, oen
taon se dulang, le laok bel tana-bihatang
nga. Un sium nal dulang na kon, un totan
laok bel ina ka.
12 Dedeng Yuhanis ima-ii las ming noan,
oen dait nal Yuhanis bon na son kon, oen
lakos kat un nitun na, le laok puan. Hidim
oen lakos tek Yesus, deng asa man in daid
nol Yuhanis son na.

Lamtua Yesus nalo atuli lihu lim lisi
(Markus 6:30-44; Lukas 9:10-17; Yuhanis 6:1-14)

13 Dedeng Yesus ming dehet deng Yuha-
nis in maet son na kon, Un nol Un ima-ii las
lakos deng maan na. Hidim oen saek lui le
noan lakos se maan in ete tuun mesa, halin
teen in kae. Mo atuil hut mamo kas ngat
net Yesus nol Un ima-ii las lui la, muid tubu
suut ta tuun. Tiata oen putis deng ingu-
ingu las, le laok laba-laba tuun, muid lalan

✡ **13:57** Yuhanis 4:44 ✡ **14:4** Lukas 3:19-20; Atorang deng Tulu Agama las 18:16; 20:21

dael tuu. Kon nam, oen lakos lius muna Yesus nol Un ima-ii las, se maan Yesus in noan le lako ka.

14 Nikit Yesus niu deng lui la kon, Un ngat tam, atuli hut mamo daad natang Un son. Tiata Un dalen nahi nolas. Kon Un tao banan oen atulin in ili ngas.

15 Lelo-maun kon, Un ima-ii las maa tekan noan, “Papa! Banan dui ka Paap tadu atuil nias totoang, le laok sos in kaa se ingu-iung man dadani mo nua ngas. Ta lelo-maun son nian! Muik in kaa dudus lo kon ne nia.”

16 Mo Yesus situs noan, “Deken! Mi man beles in kaa.”

17 Mo oen siut noan, “Aau Papa! Kaim muik sa-saa le nalo atuil hut mamo nias lo. Kaim taon elola la? Ta kaim suma muik ruti bua lima, nol ikan dua siis!”

18 Mo Yesus tekas noan, “Hao, banan son na. Nolas maa se nia!”

19 Kon nam, Yesus tadu atuli las totoang le daad nakbua se bluan na dapas. Hidim Un kat ruti bua lim nas, nol ikan dua nas, le ngada lako el apan-dapa, nol nodan mamo se Ama Lamtua Allah. Hidi nam, Un bilas-bilas ruti las nol ikan nas, le tunang bel Un ima-ii las halin oen laok bating bel atuli las totoang.

20 Kon oen totoang kaa didiin silis. Kaa hidi kon, ima-ii las laok kat nakbuan in kaa lisi nas, didiin inu fuli hngul dua.

21 Totoang atuil in kaa ngas, nataka le biklobe lihu lima. Kaih tapnaeng bihata las nol tana-anang ngas lo bii na.

Lamtua Yesus laok deng ui dapa
(Markus 6:45-52; Yuhanis 6:16-21)

22 Oen totoang kaa hidi kon, Yesus tadu Un ima-ii las le saek lui lakos muna se tubu halin nua. Mo Un dada nabael se la, le tadu atuil hut mamo kas pait.

23 Nikit oen totoang pait kon, Yesus sake lako se leten mes dapa, le kohe-kanas se la. Duman son, mo Un sii nabael se la.

24 Oras na lam, Un ima-ii las lui la lako katang se tubu hlala son. Mo oen tuku-bes bosor isi, undeng lui la lail saol angin, nol len tene kas kon pokas-pakis lui la.

25 Nukneha sain kon, Yesus laok muid one. Mo Un laok deng ui dapa.

26 Ngat net ela kon, ima-ii las nahkiut isi. Oen aa nol in lii noan, “Hoe! Nu baos tam saa nua!”

27 Mo Yesus tekas noan, “Lii deken! Ta ni Au, Yesus!”

28 Ming ela kon Petrus siut noan, “Eta ku nam baktetebes Tuang ngam, tadu auk laok deng ui dapang le tiang se Ku la.”

29 Kon Yesus situn noan, “Hao! Maa se nia!” Ti Petrus niu deng lui la, le lako bus el Yesus deng ui dapa.

30 Mo nikit Petrus nataka kam angin muun kon, un lii isi. Tiata un mele, ta un haman noan, “Idaa Tuang! Tulung auk le!”

31 Nol na kon, Yesus doong Un ima ka lalaba le kil Petrus. Un tekan noan, “Petrus! Tasao le ku dalem ma hduan nia? Ku parsai Auk baktetebes lo kia?”

32 Hidi nam oen duas saek lakos lui dapas, kon nam angin na ete meman.

33 Net ela kon, Un ima-ii las naka-naka Un noan, “Wuih! Paap niam meman baktetebes Ama Lamtua Allah Ana!”

Lamtua Yesus tao banan atuil in ili ngas se Genesaret
(Markus 6:53-56)

34 Oen lakos lius se tubu halin nu kon, oen nius se iung Genesaret onan na.

35 Oen in niu lakos sa, atuil hut mamo kas ngat taan oen meman. Ta oen haman tek apa noan, “Hoe! Yesus maa son nian!” Oen lail lakos tek papmes ingu-iung in se na ngas, kon nam atuli las kil nol totoang atuil in ili ngas maas.

36 Oen nodan le eta bole lam, oen sepo tom Un kado la. Undeng oen nangan noan, “Sadi atuil ili las sepo tom Yesus kado la tuun kon, taon elola ko oen banan meman.” Tiata totoang atuil in ili man sepo tom Un kado la ngas, banan meman.

15

Atuli seda Ama Lamtua Allah prenta la nini oen atorang ngas
(Markus 7:1-13)

1 Oe mesan na, muik atuil Farisi bua mes nol guru agama teng deng Yerusalem, maas tutnaal nol Yesus.

2 Atuil Farisi las kil didi oen hadat Yahudi la. Dedeng oen ming noan, Yesus ima-ii las kaa lam, haun iman muid hadat ta in koma lo kon, oen kom lo isi. Ta oen maas le bel kula Yesus noan, “Tasao le ku ima-ii las kaa lam, haun iman nas muna lo kia? Na labang nol kit upu kia-kaon nas hadat ta son!”

3 Mo Yesus situs noan, “Mi tao apan nas banansila el atuil banan na, molota mi daat isi! Lole mi taan isi in labang Ama Lamtua Allah prenta la, le muid mi upu kia-kaon nas hadat ta.

4 Ta Ama Lamtua Allah prenta son noan, ‘Todan mi ina-aman nas.’ Nol tapnaeng pait noan, ‘Eta atuli mes lote un ina ka, tamlom ama ka lam, musti hukung tele.’✡

5-6 Mo mi tui didang pait. Mi tek noan, ‘Atuli mes ina-aman tuka-dabun isi elol

✡ **15:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:12; 21:17; Atorang deng Tulu Agama las 20:9; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:16

kon no, boel pake sa-saa man un in hid son, le bel Ama Lamtua ngas halin tulung oen deken, undeng un hid hidi son le bel Ama Lamtua.' Mo nini in tui ela ka, mi soleng Ama Lamtua Allah prenta la son na, le seda nini mi atorang nga lolen.
7 Undeng na le, apin Auk tek mi son noan, mi tao apan nas banansila el atuil banan na, molota mi daat isi! Na tom nol asa man Ama Lamtua mee-baah Yesaya la in dul meman son deng mi lolo hmunan nua ka! Ta Ama Lamtua pake un le dul noan,
8 'Muik atuli naka Au,
suma nini oen bahan nas tuun, mo
nini oen dalen nas lo.
9 Oen tao ela kon no, parsum tuun.
Oen dai muid Auk lo,
ta oen suma muid atuli li atorang ngas
tukun.' "✡

Dais daat in puit deng atuli li dalen
(Markus 7:14-23)
10 Hidi kon, Yesus haman atuil didang in se la ngas le tuis noan, "Tidi hngilan babanan, le halin mi nangan tana!
11 Asa man tama lako atuli li bahan na, tao hmomos oen lo. Mo asa man puti maa deng atuli li bahan na, man tao hmomos one."
12 Kon nam Yesus ima-ii las maas le tekan noan, "Paap tana tam! Atuil Farisi las koon-mali isi nol Paap in aa apin na."
13 Mo Yesus situs noan, "Mam Auk Amang in ne sorga ku, kat soleng atuil man tui muid Un in koma ka lo ngas. Na banansila el atuli top soleng sa-saa in mula, man un koman lo ka.
14 Tiata toe muid atuil Farisi las deken! Ta oen nam banansila el atuil tedo, man pela-noen atuil tedo. Mam oen leo-leo nahis tamas bolo dalen."✡
15 Kon nam Petrus aa noan, "Papa tulung tek kaim kleta apin na nahin na le!"
16 Yesus siut noan, "Mi kon tanan lo bii ke?
17 Un nahin na elia: asa man kit kaan na, taam lako kit bahan, hidim napiut lako kit tain dale, halas-sam puti pait lako maan in soleng ngua.
18 Mo asa man puti deng kit bahan nia, man tao hmomos atuli lia, didiin Ama Lamtua Allah kon nikis una, nol dai sium un lo.✡
19 Ta muik dais daat mamo, man puti deng atuli li dalen! Banansila el: nangan dadaat, keo atuli, laok kula nol atuli-bihaat man un sapa lo, nako, saksi in nole-lilung daat, nol bilu-aa le tao didaan atuli ngala.
20 Dasi-dais in ela ngas, man tao hmomos atuli lia. Etan atuli li suma kaa, mo haun ima ka muid hadat ta lo kam, na tao hmomos un lo."

Lamtua Yesus hulung blalan bihatang mesa, man atuil Yahudi lo
(Markus 7:24-30)
21 Hidi na kon, Yesus boka deng maan na, le lako se dale Tirus nol Sidon.
22 Muik blalan bihata mes huan se ingu-dale na, un atuil Yahudi lo. Mo nikit un ming noan, Yesus maa son kon, un laok nodan nol baktetebes elia, "Laih Daud in hua-koet te! Kasiang auk tia! Ta auk anang bihata lu tom uikjale. Un bosor ana lo son."
23 Mo Yesus ete tuun, siut saa lo. Kon Un ima-ii las maa tekan noan, "Papa, blalan bihatang ni taan in koor-taen sii. Banan dui ka Paap tadu un lako deng maan ni tuun tia!"
24 Kon Yesus siut noan, "Ama Lamtua Allah tadu Auk maang le tulung kit atuil Yahudi lia, undeng oen laok kula son el lae-blai in liu ka. Mo Un tadu Auk maang le laok tulung atuil didang lo."
25 Mo blalan bihatang nga maa dadani Yesus pait. Un hai buku ka le nodan tulung noan, "Tuang nge! Tulung auk tia."
26 Kon Yesus soleng dais noan, "Kat tana-ana ngas ngae la le soleng bel ngot tas sam, banan lo." [Nahin na noan, Yesus musti hulung Un atulin Yahudi las muna le, halas-sam hulung atuil Yahudi lo kas lolen.]
27 Mo blalan bihatang nga situn noan, "Baktebes Papa! Mo ngot tas natang ne mija kloma ka. Oen kon kaa asa man in nahi deng tana-ana ngas pingas sa ngas." [Un nahin na noan, oras tana-anang ngas kaa lam, ngot tas kon haup in kaa. Tiata Yesus hulung Un atulin nas kon no, Un musti tinang atuil didang ngas kon.]
28 Ming ela kon, Yesus tek noan, "Maam parsai Auk baktetebes mo! Tiata maam pait tia, ta asa man maam in nodan na, daid son!" Hidi kon bihatang na pait. Lius uma kon un tinang ngam, meman un ana ka banan son.

Lamtua Yesus tao banan atuli mamo
29 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las nang maan na, le oen laok lo-lool tubu Galilea suut ta. Oen saek lakos leten mes dapa, kon nam Yesus daad le tui oen se na.
30 Nesang lo kon, atuli mamo maas se Una la. Oen kil nol atuil paang sea, atuil tedo, atuil hlukut-hkait, atuil in aa nal lo, nol atuil in iil didang ngas kon. Oen nol atuil in iling nas, laok nenes dadani se Yesus iin na. Kon nam, Un tao banan one.

✡ **15:9** Yesaya 29:13 ✡ **15:14** Lukas 6:39 ✡ **15:18** Matius 12:34

31 Net ela kon, atuil hut mamo nas herang. Oen aa nol apa noan, “Idaah! Ni muun isi! Atuil paang sea kas, laok nal nol babanan. Atuil tedo kas, ngat neta. Atuil hlukut-hkait tas, laok nala. Nol atuil in aa nal lo ngas kon, aa nal son! Ni taon elola ko deng Ama Lamtua Allah. Un na mo Lamtua, man kit upu kia-kaon nas in todan-lahing son lo-lolo hmunan nua ka.”

Lamtua Yesus nalo atuli at lihu aat (Markus 8:1-10)

32 Hidi nal lelo il kon, Yesus haman Un ima-ii las le tekas noan, “Auk namnau atuil hut mamo nias son. Teng maas deng lalan katang, hidim oen kon maas nakbua se ni lelo tiul son, didiin oen muik in kaa lo son. Banan dui ka oen pait nol tain blo deken. Eta lo kam, tam hmatu nalas le oen matan duman se lalan hlala ka.”

33 Mo Yesus ima-ii las siut noan, “Papa! Maan ni katang deng ingu luas. Taon elola ko, kit nalo nal atuil hut mamo nias lo.”

34 Mo Yesus ketan oen noan, “Mi ruti liis bakun na?”

Oen siut noan, “Liis itu! Kaim kon muik ikan bubuit!”

35 Kon Yesus tadu atuli las totoang le daad se dale ka.

36 Hidim Un kat ruti bua iut nas, nol ikan nas le nodan mamo se Ama Lamtua Allah. Un bilas-bilas ruti nas nol ikan nas, le beles se Un ima-ii las, halin oen laok bating bel atuli las totoang.

37 Kon oen totoang kaa didiin silis. Hidim oen tao nakbuan in kaa lisin nas sam, inu popos itu.

38 Totoang atuil in kaa ngas, nataka le biklobe lihu aat. Kaih tapnaeng bihata las nol tana-anang ngas lo bii na.

39 Hidi nam, Yesus tadu atuil hut mamo nas, le pait umas. Kon Un nol Un ima-ii las saek lui le lakos dale Magadan.*

16

Atuil Farisi las nol atuil Saduki las, le kiu nahu Lamtua Yesus (Markus 8:11-13; Lukas 12:54-56)

1 Oe mesan na, atuil Farisi deeh nol atuil Saduki at ila lo, maas tutnaal Yesus. Oen maa keket-ketan nol Una, le noan kiu nahu Una. Undeng na, le oen nodan Yesus noan, “Tulu bel kaim taad herang le halin kaim tana noan, Ku haup kuasa son deng Ama Lamtua Allah.”✡

2 Mo Yesus situs noan, “Eta lelo dene mo apan na mea kam, mi taan son noan, ‘Ola kam ulan lo.’

3 Nol eta lelo la sake le muik nopen mitang-tilu kam, mi taan noan, ‘Leol neot ni le ulan.’ Eta mi tadas taan oras ela lam, tasao le mi tadas taan tada-taad in daid hahalas ni ngias lo kia?

4 Meman mi atuil udin ni, suma taan in tao dadaat sii! Mi dai toe muid Ama Lamtua lo! Tiata mi nodan taad herang kon no, Auk tao bel mi lo. Undeng hmunan nu Ama Lamtua bel taad herang nini Un mee-baah Yunus son. Tiata na nol son!” Aa hidi ela kon, Yesus lako nang one.✡

Lamtua Yesus tui noan, doha-doh nol atuil Farisi las nol atuil Saduki las (Markus 8:14-21)

5 Neot mesan na, Yesus nol Un ima-ii las lius se tubu hlala halas-sam, Un ima-ii las nangan net noan, oen nadidingun in kil ruti taung in kaa se lalan.

6 Ming oen aa ela kon, Un tekas noan, “Mi musti doha-doh nol atuil Farisi las nol atuil Saduki las bibit ruti la.”✡

7 Ming ela kon, Un ima-ii las nangan tanan lo. Mo oen tek apa noan, “Blalan na aa saa na le? Bet Un aa ela, lole kit kil ruti lo kam?”

8 Mo Yesus taan oen in nangan na. Tiata Un tekas noan, “Hoeh! Meman mi lai-lisin son! Tasao le mi aa deng ruti lia! Mi parsai Auk isi lo ke?

9 Mi nangan taan Auk in kuasa ki lo bii nababael tuun nia? Ta dedeng Auk bilas-bilas ruti bua lima las, le nalo atuli lihu lima ka, mi kat nakbua lisin nas fuli bakun ne?✡

10 Hidim elol pait nol ruti bua iut man, Auk in bating bel atuli lihu aat ta la? Mi tao nakbuan lisin nas popos bakun ne?✡

11 Taon elola le mi nangan taan Auk in aa apin na lo kia? Auk aa deng ruti lo. Ta Auk le hid mi meman, halin mi musti doha-doh nol atuil Farisi las nol atuil Saduki las in tui ka. Ta oen in tui ka, bisa liun-leo nal atuli hut mamo lako papmes ne ola-ola, banansila el bibit ruti la in tao nal tarigu la le daid hokon tene ka.”

12 Yesus aa ela, halas-sam oen nangan taan noan, Un aa deng ruti lo. Molam Un aa deng atuil Farisi las nol atuil Saduki las, in tui kula ngas.

Petrus hao noan, Lamtua Yesus na mo Kristus (Markus 8:27-30; Lukas 9:18-21)

13 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos bus el ingu-iung man in dadani nol kota Kaisarea Filipi. Se lalan hlala kam, Un ketan oen noan, “Muid atuli las in dehet

* **15:39** Maan ni ne ola kam, tanan isi lo. Muik in dula dais Yunanin tenga las dul noan, ‘Magdala’. Muik teng pait dul noan, ‘Magdalan’. ✡ **16:1** Matius 12:38; Lukas 11:16 ✡ **16:4** Matius 12:39; Lukas 11:29 ✡ **16:6** Lukas 12:1 ✡ **16:9** Matius 14:17-21 ✡ **16:10** Matius 15:34-38

tam, oen tek noan, Au, Atuling Baktetebes si niam mo, asii la?”

14 Oen siut noan, “Tenga ka tek noan, Paap niam, Yuhanis in Sarain Atuli ka, man nuli pait son nia. Tenga las tek noan, Paap niam, upung Elia. Tenga las pait tam tek noan, upung Yeremia. Etan lo kam, Ama Lamtua Allah mee-baah didang deng hmunan nua ngas.”✡

15 Yesus ketan oen pait noan, “Eta muid mia lam, Auk niam asii la?”

16 Kon nam, Simun Petrus siut noan, “Paap niam Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah hid lolo hmunan nu le tu-nang maa ka! Nol Paap niam, Ama Lamtua in nuli hidi nutus taan lo ka, Ana!”✡

17 Kon Yesus tekan noan, “Simun, Yunus ana! Ku niam ulat! Ta atuli li man tek ku dais na lo. Molam Auk Amang in ne sorga ku, man tek ku dais na.

18 Hii ke! Nol nia, Auk ngali ku ngalam ma ‘Petrus’. Ta ngaal na nahin na noan, batu.* Undeng ku in parsai ka didi na el batu ka son, tiata mam ku daid baut netes taung Auk atulin in parsai ngas. Le halin oen tom in diku-puang didiin mates kon no, oen tahang napiut.

19 Mam Auk bel ku hak, le doha-tinang Auk atulin nas, banansila el ku kil kunci sorga la. Ta asa man ku kaing se apan-kloma kia, lam Ama Lamtua Allah kon kaing ne sorga son. Nol asa man ku belen dola se apan-kloma kia, Ama Lamtua kon belen dola ne sorga son.”✡

20 Aa hidi ela kon, Yesus kaing oen le tek atuil deken noan Un nam, Kristus.

Lamtua Yesus tek deng Un in mate ka nol Un in nuli pait ta
(Markus 8:31—9:1; Lukas 9:22-27)

21 Kilan deng oras na, kon Yesus tek Un ima-ii las noan, “Auk musti lakong kota Yerusalem. Mo mam lius se uang ngam, Auk haup in susa-daat mamo isi, deng blalan hadat tas, tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol guru-guru agama las totoang. Mam oen keo tele Au, mo bingin dua ka lam, Auk nuling pait.”

22 Yesus tek ela kon, Petrus pel bian Un deng na le kaing noan, “Papa, aa ela deken! Taon elola ko Ama Lamtua Allah nang ela tuun lo!”

23 Mo Petrus in aa na, muid Ama Lamtua in koma ka lo. Tiata Yesus kaing un noan, “Hoeh! Bian nodat deng nia! Na uikjale kas tuang nga in aa! Ku boel tukan-palan Auk deken! Ku suma nangan muid atuli li in koma tukun, molam muid Ama Lamtua in koma ka lo!”

24 Hidi kon, Yesus tui Un ima-ii las noan, “Atuil in le muid Au ka, un musti tahang le muid tutungus lelo-lelon! Un musti nadidingun soleng un in koma-koma ngas, le muid se Ama Lamtua in koma ka tuun. Atuli las le keo un kon no, un musti muid napiut, banansila el atuli in haal un kai sangsuli la le laok mate ka.✡

25 Ta atuil ol man tade le mate undeng in muid Au, mam un haup in nuli napiut nol Ama Lamtua. Mo atuil man suma nuil taung un apa ka sii ka, mam un haup in nuli napiut nol Ama Lamtua lo!✡

26 Hii ke! Eta ku haup apan-kloma ki isin nas totoang, mo Ama Lamtua Allah hutun soleng ku lam, ku in ulat ti saa la? Ku lep lai-niin apan-kloma ki isin nas totoang kon no, nas seda nal ku hmangim ma lo!

27 Auk tek mi dais nias totoang, undeng Auk niam, Atuling Baktetebes sa. Mam Auk niu pait maang nini Auk Amang ngu in loe-liliman na, leo-leo nol Un ima-ii las deng sorga. Se dedeng na lam, Auk balas atuli li totoang muid asa man oen in dake ngas.✡

28 Nangan babanan ne! Deng mi nias totoang, mam muik atuli at ila lo man mates lo, didiin oen ngat net Au, Atuling Baktetebes sia, daid Lahi, le kil prenta.”

17

Ama Lamtua Allah tulu Lamtua Yesus in muun na
(Markus 9:2-13; Lukas 9:28-36)

1 Hidi nal lelo eneng kon, Yesus haman Petrus, Yakobus nol un palin Yuhanis, le oen leo-leo lakos sakes se leten tene mes dapas, halin oen siis se las.

2 Lius se leten na dapas kon, oen ngat tam Yesus tuladang nga kisa son. Un sila ka kaloe, banansila el lelo ka, nol Un kai-batu las daid muti kaloe'.

3 Suknahkitu lam, oen ngat net Un nahdeh nol upung Elia nol upung Musa.

4 Kon Petrus nangan hapun lo, didiin un aa dadahut noan, “Papa! Se nia lam, kaim nataka kam banan isi! Tiata banan dui ka, kaim koet hlepe tilu. Mes bel Papa, mes bel upung Musa, nol mesan na pait bel upung Elia.”

5 Petrus aa mamaus ela lam, suknahki-tum nopen niu maa bua one. Kon oen tilus herang-herang, oen kon ming fala mes puti deng nopen na tek noan, “Hii ke! Yesus nia mo, Auk anang in namnau ka. Un tao

✡ **16:14** Matius 14:1-2; Markus 6:14-15; Lukas 9:7-8 ✡ **16:16** Yuhanis 6:68-69 * **16:18** Yesus kuti dais mo nia. Ta dais Yunanin noan, Πέτρος (*Petros*, na atuli ngala), mo πέτρᾳ (*petra* la, nahin na, batu). ✡ **16:19** Matius 18:18; Yuhanis 20:23 ✡ **16:24** Matius 10:38; Lukas 14:27 ✡ **16:25** Matius 10:39; Lukas 17:33; Yuhanis 12:25 ✡ **16:27** Matius 25:31; Buk in Naka-nahalit 62:12; Roma 2:6

Auk daleng ngi kolo tutungus. Hii-ming babanan se Una le!”✡

6 Ming ela kon, ima-ii las lii isi, didiin oen leas hokobang.

7 Mo Yesus maa huud oen le tekas noan, “Hoe! Hangu. Lii deken!”

8 Tiata oen botas bon nas, mo oen net atuil didang se na lo, suma Yesus sii.

9 Hidi na kon, oen nius deng leten na. Kon Yesus kaing oen noan, “Asa man mi in neta apin na, tek atuil deken le! Ta Au, Atuling Baktetebes sia, musti mateng muna le. Hidim eta Auk nuling pait son, halas-sam mi bisa tek atuli.”

10 Kon oen ketan Un noan, “Paap niam meman Kristus, mo upung Elia ne ola ka? Ta guru agama las tui noan, upung Elia musti maa muna le, halas-sam Kristus maa. Mo muid Papa lam, elola la?”✡

11 Yesus situs noan, “Meman toma. Upung Elia musti maa muna, le halin sai lalan bel Kristus.

12 Molam hii babanan ne! Upung Elia maa son, mo atuli li tanan lo. Oen tao sus una, muid oen in koma ka. Ela kon, mam oen tao sus Au, Atuling Baktetebes sia.”✡

13 Ming hidi ela halas-sam oen tana noan, upung Elia man Yesus in teka na, mo Yuhanis in Sarain Atuli ka.

Lamtua Yesus tao banan tana-ana mesa, man tom uikjale
(Markus 9:14-29; Lukas 9:37-43a)

14 Yesus nol Un ima-ii las pait kon, oen tutnaal atuli hut mamo, natang one. Kon muik blalan biklobeng mes maa hai buku ka, le nodan tulung se Yesus noan,

15 “Tuang! Namnau auk anang ngu tia! Ta un iil nuin laen, tiata un bosor isi. Eta ili la maa kam, un naih taam lako ui dalen, lo son nam ai dalen. Tulung kaim tia Tuang!

16 Auk nolan lako se Tuang ima-ii las son, mo oen tao banan nalan lo.”

17 Ming ela kon, Yesus baet Un ima-ii las noan, “Hoeh! Mi niam lai-lisin son! Auk tui mi tutungus son, mo mi nangan taan babanan lo bii nabale. Nol mi kon parsai Auk baktetebes lo! Auk musti keeh nol mi didiin bling pait ta? Kil nol tana-ana na maa se nia!”

18 Ta oen kil belen tana-ana ka, kon nam Un nulut puting uikjale ka deng tana-ana na. Tiata nol na kon, un banan meman.

19 Hidi deng na, le Yesus nol Un ima-ii las siis kon, oen ketan Un noan, “Papa! Tasao le kaim nulut puting nal uikjale na lo kia?”

20 Yesus situs noan, “Mi nulut puting nal uikjale na lo, lole mi parsai baktetebes lo kam. Nangan ne! Eta mi parsai baktetebes se Au, suma ana bubuit banansila el kai beas ana blutu mes tuun kon,* mi prenta nal leten mes noan, ‘Hoe leten! Lako seda se nua!’ Lam taon elola ko un lako seda se nua. Ta mi tao nal asa tuun, sadi mi parsai baktetebes se Ama Lamtua.✡

21 [Molam hii babanan! Uikjale kas meman daat isi. Ta mi musti kohe-kanas nol telang, le nodan tulung se Ama Lamtua, lo kam mi nulut puting nal uikjale tuladang ela lo.”]†

Lamtua Yesus aa deng Un in mate ka, lalis dua la
(Markus 9:30-32; Lukas 9:43b-45)

22 Oe mesan na, Yesus nol Un ima-ii las nakbua se propinsi Galilea. Kon Un tekas noan, “Nesang lo ka kam, oen le hee Auk lakong se atuil didang.

23 Hidim oen keo tele Au, Atuling Baktetebes nia. Meman Auk mateng, mo bingin dua ka lam, Auk nuling pait.”

Ming Un in aa ela ka kon, Un ima-ii las dalen iil isi.

Lamtua Yesus aa deng Um in Kohe-kanas Tene ka bea la

24 Dedeng Yesus nol Un ima-ii las lakos se kota Kapernaum kon, atuil in sium bea ngas maa ketan Petrus noan, “Mi gurun na baen Um in Kohe-kanas Tene ka bea la, tam lo ka?”✡

25 Kon Petrus siut noan, “Aeh, baen!”

Mo Petrus pait maa lius uma, le un tek Yesus lo bii kam, Yesus aa muna son noan, “Simun, olan ku nangan ne. Lahi-laih in ne apan-kloma ki ngias, sium bea deng asii la? Deng oen anan nas esan, tamlom deng atuil didang nga?”

26 Petrus siut noan, “Deng atuil didang!”

Kon Yesus aa napiut noan, “Eta ela lam, lahing nga ana ka baen baab lo, ta lo?

27 Ela kon nol Um in Kohe-kanas Tene ka bea la. Mo kit tao atuil in sium bea ngas le komali deken tia. Tiata banan dui ka, ku laok ngain ikan se tubu kua. Ku ngain nal ikan hmunan na lam, ngaing un baha ka. Tiam ku haup duit lil-muti mes se la. Hidim pake duit na le laok baen kit duat

✡ **17:5** Petrus dua la 1:17-18; Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:2; Buk in Naka-nahalit 2:7; Yesaya 42:1; Matius 3:17; 12:18; Markus 1:11; Lukas 3:22; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 18:15 ✡ **17:10** Meliaki 4:5 ✡ **17:12** Matius 11:14 * **17:20** Lamtua Yesus sukat atuli li in parsai ka nini kai beas ana blutu mesa. Tiata kai beas sa tenen na, man kit musti nangan, mo kai ina hnika elola ka deken. Alkitab dais Indonesian na dul noan, ‘biji sesawi’, mo muid atuil in tana dehe lam, tafsiran ni kula. ✡ **17:20** Matius 21:21; Markus 11:23; Korintus mesa la 13:2 † **17:21** In dula dais Yunanin man blaan dui nol banan dui ngas dul bango 21 ki lo. ✡ **17:24** Dehet in Puit deng Dale Mesir 30:13; 38:26

bea la. Ta duit na nol taung kit duat son na."‡

18

Lamtua Yesus ima-ii las ketan apa noan, asii man tene dui la
(Markus 9:33-37; Lukas 9:46-48)

1 Dedeng na, Yesus ima-ii las maas le keket Un noan, "Papa! Asii man tene dui deng Ama Lamtua Allah atulin nas totoang nga?"✡
2 Kon Yesus haman tana-ana blutu mesa, le maa dil se oen hlala ka.
3 Hidim Un tek noan, "Hii babanan! Atuil man in le tama daid Ama Lamtua atulin na, un musti seda un in nangan na, le daid banansila el tana-ana blutu, man nahlae napiut se un ina-ama ka, nol nikit-nikit taan apa ka lo ka.✡
4 Undeng atuil in tao apa ka deng dadale, tuladang el tana-ana blutu nia ka, se Ama Lamtua sila-mata kam, un tene dui.
5 Eta asii sium atuil ana tuladang el tana-ana nia, undeng un in parsai se Au ka, lam un sium Auk kon son na."

Lamtua Yesus tek deng atuil in liun-leo atuil didang le tao kula ngas
(Markus 9:42-48; Lukas 17:1-2)

6 Hidim Yesus tekas pait noan, "Eta muik atuli liun-leo tana-ana blutu mesa, le un muid lalan in kula ka, didiin un parsai Auk pait lo kam, doha loo! Ta Ama Lamtua hukung nga ngele dui, tiata in banan dui ka, but baut tene mes* se un leo ka, le nolan laok sao se tasi hlala kua.
7 Apan-kloma ki meman maan in haup daat, undeng muik dasi mamo, man tao atuli li le daek kula-sala. Mo man haup daat dudui ka, atuling in tao atuil didang le didiin oen daek kula-sala ka.
8 Eta ku tao kula nini ku imam ma, tamlom ku iim ma lam, liuh soleng tuun tia! Ta ku tama lako sorga nol ku imam halin na sii, tamlom iim halin na sii kam, banan dui deng, oen soleng tamang ku, nol ku ima-iim mas tetema, lako ai naraka lua.✡
9 Eta ku tao kula nini ku matam ma lam, sukin soleng tuun! Ta ku tama lako sorga nol matam halin na sii kam, banan dui deng, oen soleng tamang ku lako ai naraka dalen, nonool ku matam mas duas tetema."✡

Lamtua Yesus bel kleta deng lae-blai in ilang mesa
(Lukas 15:3-7)

10 Yesus tek pait noan, "Doha loo! Tamlom mi ngat kabaul tana-ana blutu in elia ngas sa. Ta Ama Lamtua ima-ii deng sorga doh one. Nol ima-ii nas dadani nol Ama Lamtua Allah, ta oen bisa lapur Un deng asa man in daid nol tana-anang ngas, bling tuun.
11-13 Mi nangan babanan, ta Auk le bel mi kleta elia: atuli mes muik lae-blai ngatus. Neot mesan na, lae-blai las mes sisa lako muid lalan didang didiin nes. Muid mia lam, atuling in lolo-poa ka musti tao elola la? Taon elola ko un nang soleng lae-blai buk sipa beas sipa kas se leten na dapa, le lako nuting lae-blai man in nes na.✡

Eta un haup pait son nam, un dalen kolo nol in net lae-blai mes man in ilang na, dui deng lae-blai buk sipa beas sipa man in ilang lo ngas. [Au, Atuling Baktetebes nia, kon maang le bel slamat atuil man in liu son deng lalan lolo ka ngas.]†
14 Ta suma tana-ana blutu mes man liu kon no, Auk Amang in ne sorga ku dalen kolo lo."

Lamtua Yesus tek lalan elola, le halin kit babanan pait nol atuil man in tao kula kita ngas

15 Yesus tek pait noan, "Eta ku pail-kakam in parsai ngas mes tao kula ku lam, ku musti laok tutnaal nol una. Le eta mi duam siim le, halas-sam ku tekan deng un in kula ka. Etan un hii ku in aa ka lam, mi duam banan apa pait son na.✡
16 Mo etan un dai ming ku lo kam, laok taap ku tapam mas, at mesa ta dua, le leo-leo nol ku. Hidim mi laok tutnaal atuling na, le aa nolan pait. Ta ne Ama Lamtua Allah in Dula Niu ka, dul noan, 'Se dasi mes dalen nam, musti muik saksi at dua ta tilu, man aa ka hnika mes sii, halas-sam bisa sium oen in aa ngas.'✡
17 Mo etan un dai hii se mi lo nabale lam, laok tek jemaat tas. Nol eta un dai sium jemaat tas in aa ka lo kon nam, ngat un banansila el atuil in taan Ama Lamtua lo

‡ **17:27** Taun-taun nam, bikloeb Yahudi man umur taun 20 saek bus el dapa ngas, musti baen bea le halin pake taung in doha-tinang Um in Kohe-kanas Tene ka. (Les se *Dehet in Puit Deng Dale Mesir* peke 30:12-16). Se dedeng Lamtua Yesus sa ka, oen kaih bea la nini duit *didrakma*. *Didrakma* mesa lam osa ka, *dinari* dua. *Dinari* mesa lam, sama nol tukang mes gaji lelo mesa. In mo nia ki, Yesus tek Petrus noan, 'mam ku haup duit *stater* mes se ikan na baha ka'. *Stater* mesa lam, osa ka duit*didrakma* dua, tamlom, *dinari* aat. Ta nol in baen bea taung at dua, na Yesus nol Petrus. ✡ **18:1** Lukas 22:24 ✡ **18:3** Markus 10:15; Lukas 18:17 * **18:6** Dais Yunanin dul noan 'baut in lulin' man oen pake taung in mol gandum. ✡ **18:8** Matius 5:30 ✡ **18:9** Matius 5:29 ✡ **18:11-13** Lukas 19:10
† **18:11-13** In dula dais Yunanin man blaan dui nol banan dui ngas, dul kalimat in ne kurung dale ki lo. ✡ **18:15** Lukas 17:3 ✡ **18:16** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 19:15

ka. Eta lo kam, ngat un el atuil daat ta,
banansila el atuil in sium bea ngas.
18 Nangan babanan Auk in aa nia le!
Asa man mi kaing se apan-kloma kia, Ama
Lamtua kaing son ne sorga. Nol asa man
mi belen dola se apan-kloma kia, Ama
Lamtua kon belen dola ne sorga son.✡
19 Nol Auk tek oe mes pait elia, eta muik
atuli at dua deng mia li, kohe-kanas nol
dalen mesa lam, mam Auk Amang in ne
sorga ku beles asa man oen in nodan na.
20 Ta eta muik atuli at dua-tiul nakbua le
kohe-kanas, undeng oen parsai se Au lam,
Auk kon leo-leo nolas se oen hlala ka."

Lamtua Yesus bel kleta deng atuil in dake, man bel ampong un tapa ka lo ka

21 Hidi na kon, Petrus maa ketan Yesus
noan, "Tuang, auk le keket bubuit. Eta auk
pail-kakang in parsai mes tao kula auk oe-
oe kam, auk musti bel ampong un oe ila
la? Oe itu le?"
22 Kon Yesus situn noan, "Loo! Ku musti
bel ampong un lalis iut kail buk itu,‡ didiin
ku kaih nalan pait lo.✡
23 Mi musti tao muid ela, undeng Ama
Lamtua Allah nam banansila el lahi mesa,
man kaih un atulin in dake ngas hningin
nas.
24 Se dedeng un in kahi ka, un tadu un
atulin mes le laok haman atuil in dake
ngas mesa, man hningin duit se un mamo
naseke.§
25 Mo atuling in dake na, baen nal un
hningin nas lo. Tiata lahing na prenta
noan, 'Laok hee atuling nia, nol un sapa-
anan nas le halin oen daid ata. Hidim hee
nuli un hmuki-nalan nas totoang, le baen
un hningin nias.'
26 Ming ela kon, atuling in hningin na lea
hai buku ka se lahing nga sila ka, le nodan
noan, 'Idaah Papa! Paap lahi tulung bel
auk oras bubuit pait! Tiam auk bel pait
auk hningin nas totoang.'
27 Ming ela kon, lahing nga dalen nahi
nol una. Tiata un kose soleng un atulin in
dake na hningin nas totoang. Hidim sao
una.
28 Mo nikit atuling in dake na puti kon,
un tutnaal un tapa mes man hningin duit
bubuit se una.* Kon un daek un tapa ka, le
kes se leo ka, hidim tekan mumuun noan,
'Hoe! Baen ku hningin nas nol ni tia!'
29 Ming ela kon, un tapa ka lea hai buku
ka, le nodan noan, 'Eee olet! Tulung bel
auk dola bubuit pait! Tiam auk bel pait ku
auk hningin nas.'
30 Mo atuling in dake na siut noan, 'Bisa
lo! Taon elola ko ku musti baen nol ni
tia!' Hidim un tamang un tapa ka lako bui
dalen, didiin un baen nuli un hningin nas.
31 Nikit atuil in dake tenga las net asa
man in daid son na, kon oen dalen ili ana
lo. Ta oen lakos tek lahing nga.
32 Ming ela kon, lahing nga haman atul-
ing in dake man taan apa lo na. Le ahan
noan, 'Hoe atuil daat! Undeng ku nodan
le bel ampong ku, tiata auk kose soleng ku
hningin nas totoang son.
33 Mo tasao le ku bel ampong ku tapam
ma banansila el auk in bel ampong ku son
na lo kia?'
34 Lahing na koon-mali isi, tiata un
prenta le tamang atuling na lako bui dalen.
Hidim nang le atuil in doh bui ka ngas,
diku-puang una, didiin un baen nuli un
hningin nas totoang."
35 Yesus hep un dehet ta, le tek noan,
"Auk Amang in ne sorga ku kon, kaih ela.
Mam Un hukung mia, eta mi nadidingun
soleng mi pail-kakan man parsai ngas in
tao kula-sala saol mia ka lo."

19

Atuil Farisi las nuting lalan, le kiu nahu Lamtua Yesus deng in sapa-dai
(Markus 10:1-12)

1 Yesus tui-tek hidi nas totoang kon, Un
nang Galilea le lako propinsi Yudea, ne
palun Yordan halin nua.
2 Atuil hut mamo kas muid Una, kon nam
Un tao banan atuil in ili ngas se luas.
3 Muik atuil Farisi at ila lo, kon maas
aa le noan kiu nahu Una. Oen keket Un
noan, "Muid kit atorang agama lia lam, eta
biklobe li saap son kon, un bisa dai sapa ka
nini lalan saa tuun, tam elola la?"
4 Mo Un situs noan, "Mi niam atuil in
taan deng agama la isi. Mo tasao le mi
taan Ama Lamtua Allah Buk Niu ka isin na
lo kia? Ta dulan ne Dehet Hmunan Hesa
ka noan, 'Ama Lamtua Allah koet atuli li,
biklobe nol bihata.'✡
5 Nol muik in dula kon noan,
'Undeng na, tiata biklobe li musti nang un
ina-aman nas,

✡ **18:18** Matius 16:19; Yuhanis 20:23 ‡ **18:22** Dais Yunanin in mo nia ki bisa muik nahin noan, "7 kail 70". Bisa kon "lalis 77". ✡ **18:22** Lukas 17:3-4 § **18:24** Alkitab dais Yunanin in mo bango nia ki dul noan, "τάλαντον (*talanton*) 10.000". *Talanton* mesa lam osa ka sama nol atuling mes gaji taun 15-20. Alkitab dais Blain na dul noan, 'talenta'. * **18:28** Alkitab dais Yunanin dul ne bango ni noan, "δηνάριον (*deinarion*) 100". *Deinarion* mesa lam osa ka, sama nol atuli mes gaji lelo mesa. Tiata sukat nol τάλαντον (*talanton*) 10.000 se bango 24 ta lam, hningin ni osa lo tetetas. ✡ **19:4** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:27; 5:2 ✡ **19:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:24

le lako nuli koo-dalen mes nol un sapa ka,
lole oen duas daid mes son.'✡

6 Undeng na, eta Ama Lamtua Allah esa man tapas duas le daid mes son nam, atuli li boel tao bakisan deken!"

7 Ming Yesus tek ela kon, atuil Farisi las keket pait noan, "Eta ela lam, tasao le upung Musa tek noan, biklobe li boel dai un sapa ka, sadi un belen surat in dai muna le lia?"✡

8 Kon Yesus siut pait noan, "Upung Musa nang mi upu kia-kaon nas le dai oen sapa-bihatan nas, undeng oen bon baut banansila el mi kon! Mo dedeng Ama Lamtua Allah in koet apan-kloma kia ka, Un in koma ka ela lo.

9 Tiata Auk tek mia le! Eta sapa-bihatan na nong muna kam, biklobe li bisa dai una. Mo eta sapa-bihata li nong lo, mo un sapa-bikloben na dai soleng una, hidim lako saap pait nol bihaat didang ngam, un nong son na!"✡

10 Ming Un in aa ela ka kon, Un ima-ii las tek noan, "Eta ela lam, banan dui ka saap deken tia."

11 Kon Yesus siut noan, "Totoang atuli li sium nal asa man mi in aa na lo. Suma atuil man in haup kuat-tes deng Ama Lamtua le tahang nala ngas siis.

12 Ta muik atuli deeh saap lo, undeng huas maa lu oen ela son. Tenga las saap lo, undeng atuil didang in tao. Nol tenga las pait, huil le saap lo, undeng oen suma le lako-daek Ama Lamtua Allah osa la tukun. Asii nangan taan Auk in tuing nias sam, nang le un tao muid ela."

Lamtua Yesus aa le bel hangun se tana-anang blutu kas
(Markus 10:13-16; Lukas 18:15-17)

13 Dedeng na, atuli las kok nol oen anan nas laok bel Yesus, halin nam Un nene ima ka se one, le beles hangun. Mo Un ima-ii las kaing atuli las.

14 Kon Yesus ahan Un ima-ii las noan, "Nang le tana-anang ngas maas se Au lia! Kaing oen deken! Ta atuil in banansila el tana-ana man in nahlae tutungus se oen ina-aman nas, nol nikit-nikit taan apan lo ngas, man daid Ama Lamtua Allah atulin."

15 Hidim Un nene ima ka laok se tana-anang ngas, le nodan Ama Lamtua Allah beles hangun. Hidi na kon, Un bok lako deng maan na.

Atuil in muki nuting lalan le nuli napiut nol Ama Lamtua Allah
(Markus 10:17-31; Lukas 18:18-30)

16 Hidim oe mesan na, muik atuli maa ketan Yesus noan, "Paap Guru! Auk musti tao dais banan elol le halin auk taan baktetebes noan, auk haup in tamang sorga nga? Ta auk le nuling leo-leo nol Ama Lamtua Allah tutungus."

17 Kon Yesus situn noan, "Tasao le ku keket Auk dais man in banan ela lia? Suma Ama Lamtua Allah sii man banan. Etan ku le nuil nol Una lam, ku musti nuil muid Un prenta las."

18 Atuling na ketan pait noan, "Prenta man ola la?"

Kon Yesus situn noan,
"Keo tele atuil deken;
laok kula nol atuli-bihaat deken;
naok deken;
daid saksi in nole-lilung deken;✡
19 todan ku ina-amam mas;
nol namnau ku pail-kakam mas banansila el ku in namnau ku apam ma esa ka."✡

20 Atuling na siut noan, "Prenta nas totoang, auk daek mudis son. Asa man dabun pait ta?"

21 Ming ela kon Yesus tek noan, "Elam, eta ku le muid Ama Lamtua in koma ngas totoang ngam, pait le laok hee nuli ku hmuki-nalan nas totoang. Hidim laok bating un duit ta, bel atuil kasiang ngas. Halas-sam ku pait maa le muid Au. Ta mam Ama Lamtua Allah bel seda ku hmuki-nala mamo-mamo se sorga."

22 Ming ela kon, atuling na pait nol dalen ili, undeng un muik isi.

23 Hidi kon Yesus aa nol Un ima-ii las noan, "Parsai Auk in aa nia, ta atuil in muki ki sus isi in tama sorga.

24 Un in susa ka, banansila el hmukit unta tene mesa, man tama lako un okat ta muid laung bolo."

25 Ming ela kon, Un ima-ii las herang-herang. Kon oen siut noan, "Eta ela lam, asii man haup in tama sorga ka?"

26 Un ngat oen babanan hidim Un tekas noan, "Eta muid atuli lia lam, meman bisa lo. Molam muid Ama Lamtua Allah lam, totoang nas bisa dadi!"

27 Kon Petrus ketan noan, "Papa! Kaim nang soleng kaim hmuki-nalan nas totoang son, le muid Papa. Mo kaim haup asa la?"

28 Un siut noan, "Parsai se Au! Mam eta Ama Lamtua Allah koet totoang le daid

✡ **19:7** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 24:1-4; Matius 5:31 ✡ **19:9** Matius 5:32; Korintus mesa la 7:10-11 ✡ **19:18** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:13-16; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:17-20 ✡ **19:19** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:12; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:16; Atorang deng Tulu Agama las 19:18 ✡ **19:28** Matius 25:31; Lukas 22:30

balu son nam, Au, Atuling Baktetebes nia, daad se del in loe-liliman na dapa. Lius dedeng na lam, mi in muid Au ngias kon, daad se del in prenta hngul dua dapas, le daid atuil in nutus dasi, bel ngaal Israel las hngul duas!✡
29 Atuil in laok nang soleng un uma la, pail-kakan nas, ina-aman nas, ana-anan nas, nol un klapa la, le muid Au ka, mam un sium seda pait didiin lalis ngatus. Hidim eta apan-kloma ki kiamat tam, un kon haup in nuli napiut nol Ama Lamtua didiin hidi nutus lo.
30 Tiata nangan ne! Muid Ama Lamtua Allah in nangan na lam, atuil man in tao apa ka el atuil tene ka, un nam atuil ana dui. Molam atuil man in tao apa ka deng dadale ka, un nam atuil man in tene dui."✡

20

Kleta deng atuil in daek klaap anggor ras

1 Hidi nam Yesus tui noan, "Ama Lamtua Allah in kil prenta ka, banansila el kleta nia: muik klaap anggor lamtua mes puti oskaong bii, diuk eneng, le laok nuting atuli halin maa daek se un klaap anggor ra.
2 Un haup atuil in dake kon, oen kom leo-leo le eta daek lelo mesa lam, un baen duit lil-muti mesa, muid in biasa ka.* Hidi nam, un tadus le laok daek se un klapa la.
3 Diuk sipa oskaong kon, un puti pait lako pasar rua. Se nua, un net atuli at ila lo daad le tao saa lo.
4 Kon un tek oen noan, 'Hoe, mi tade le daek se auk klapa lua le? Lam auk baen mi muid in toma ka.' Ming ela kon, oen tade, hidim oen lakos dake.
5 Diuk hngul dua lelo ditu nol diuk tilu lelo-hat tam, klaap lamtua ka puti deng uma la, le lako nuting atuil in dake pait.
6 Lelo-maun, nataka le diuk lima son, mo klaap lamtua ka puti lako nuting pait. Un ngat lako-pait tam, muik atuli in dili-dil tuun nabale, kon un keket oen noan, 'Tasao le mi dili-dil tuun deng oskaong ngu didiin lelo-maun, nol daek saa lo kia?'
7 Atuil nas siut noan, 'Papa! Muik atuli in bel kaim os le dake lo kam.'

Kon nam klaap lamtua ka tekas noan, 'Eta ela lam, mi laok daek se auk klapa lua!'
8 Diuk eneng lelo-maun son kon, klaap lamtua ka haman un atulin in doha-tinang atuil in dake ngas, le tekan noan, 'Haman atuil in dake ngas, le baen oen duit in dake ngas mesa-mesa. Mulai deng atuling in tama daek mudi ka, lako lius atuling in tama daek muna ka.'✡
9 Kon nam, atuling na haman atuil in dake ngas, mulai deng in tama daek diuk lima lelo-maun na. Un baen oen mesa-mesam duit lil-muti mesa.
10 Hidim un haman atuil in dake tenga las lolen, didiin lako lius atuil in daek mulai deng diuk eneng oskaong ngas. Atuil in daek deng oskaong ngas nangan noan, taon elola ko oen sium mamo dui deng atuil in tama daek diuk lima lelo-maun na. Molota oen kon sium duit lil-muti mesa.
11 Sium ela kon, oen kaen nol klaap lamtua ka noan,
12 'Idaah! Eta elia lam bisa lo tuang! In maa daek hmudin hesa kas, suma daek jam mes sii. Mo kaim in tamam daek deng oskaong bii ngias, daek hiti-late didiin lating baa! Mo taon elol le tuang baen kaim mamon na tatai nol one lia?'
13 Kon klaap lamtua ka siut at mes deng one la noan, 'Kaka! Auk panaek ku lo. Undeng kaka esa tade le daek lelo mesa lam, baen ku duit lil-muti mesa, ta lo? Tiata auk baen muid asa man kit in kom leo-leo son na.
14 Banan dui ka, kaka sium duit in baen ni le pait tia. Eta auk kom le baen atuil in tama daek mudi hesa ka, mamon na tatai nol auk in baen kaka kia lam, na auk hak.
15 Ta auk muik hak le pake auk duit tas muding auk in koma. Lam taon elol le kaka komali nol auk in daek banan saol atuil didang nga lia?'
16 Ela kon, se dedeng Ama Lamtua Allah daid Laih taung atuli lia ka, Un balas Un atulin nas muid Un in koma. Tiata atuil in maa mudi ka, mam un sium mamon na el atuil in maa muna ka. Nol atuil in maa muna ka, mam sium mamon na el atuling in maa mudi hesa ka kon."✡

Lamtua Yesus tek deng Un in mate ka, lalis tilu la
(Markus 10:32-34; Lukas 18:31-34)

17 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos bus el Yerusalem. Lius se lalan hlala kam, Un haman Un ima-ii las, le oen siis buan, kon Un tekas pait noan,
18 "Hii babanan ne! Kit le lakong bus el Yerusalem son nia. Mo lius se uang ngam, oen hee Au, Atuling Baktetebes sia, bel tene-tene deng tulu agama Yahudi las, nol guru-guru agama las. Hidim oen nutus le hukung tele Au.

✡ **19:30** Matius 20:16; Lukas 13:30 * **20:2** Alkitab dais Yunanin in mo nia ki dul noan, "duit *dinari* mesa". *Dinari* mesa lam osa ka sama nol atuli mes gaji lelo mes tema. ✡ **20:8** Atorang deng Tulu Agama las 19:13; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 24:15 ✡ **20:16** Matius 19:30; Markus 10:31; Lukas 13:30

19 Kon oen sao Auk lakong se atuil didang, man taan Ama Lamtua Allah lo ngas. Hidim oen aa le tao nahmamaeng Au. Nol oen kon diku-puang Au, didiin Auk apang ngi dudus papmesa. Hidi halassam, oen pauk tele Auk se kai sangsuli lu dapang. Meman Auk mateng baktebes. Mo bingin dua ka lam, Auk nuling pait."

Yakobus duas Yuhanis inan na nodan le nikit oen duas daid atuil tene
(Markus 10:35-45)

20 Hidi nam, Sabadeus sapa ka maa se Yesus, leo-leo nol un anan nas duas, Yakobus nol Yuhanis. Un hai buku ka le todan Yesus nol hanet Una.
21 Kon Yesus keket un noan, "Maam le nodan asa la?"
Blalan bihatang na situn noan, "Elia Papa! Eta Paap daad le kil prenta son nam, Auk nodan le Paap nikit auk anang ngias duas, le oen kon kil prenta leo-leo nol Papa. Auk nodan le Paap bel mesan na daad se Paap halin kanan na, mo mesan na pait se Paap halin kliu ka."
22 Ming un in nodan ela ka kon, Yesus tek Yakobus nol Yuhanis noan, "Mi duam taan asa man mi in nodan ni lo. Ta mam Auk haup susa-daat mamo. Tiata elola? Mi nangan noan mi lepa-haal nal in susa-daat nas leo-leo nol Au le?"
Oen duas siut nol lalaba tuun noan, "Bisa isi Papa!"
23 Kon Yesus situs pait noan, "Meman mam mi kon lepa-haal in susa-daat na banansila el Au. Mo asii man daad se Auk halin kanan na, tamlom halin kliu ka lam, Auk man in nutus lo. In muik hak le nutus ela ka, Ama Lamtua Allah. Ta Un nutus meman son, le asii tuun man daad se maan nas."
24 Nikit ima-ii at hngulu las ming oen duas in nodan ela ka kon, oen koon-mali.
25 Mo Yesus haman oen totoang le tekas noan, "Elia! Mi taan son ta lo? Atuil tene man in kil prenta ngas, taom tudan-kida oen hutun nas, didiin oen tao nal sa-saa lo. Nol tulu-tulu deng bangsa man in taan Ama Lamtua Allah lo ngas, prenta nol lailisin, didiin oen hutun nas botas nal bon lo.
26 Mo mi boel tao ela deken! Asii deng mia la le daid atuil tene kam, un musti daid banansila el atuil in loka-loka ka, le lii-lau atuil didang.✡
27 Nol asii man le daid tulu kam, un musti tao apa ka banansila el ata ka.✡
28 Hii ke! Auk kon ela. Au, Atuling Baktetebes nia, maang le lii-lau atuli lia. Auk maang le atuli li lii-lau Auk lo. Molam Auk maang le bel Auk in nuli ki tetema, halin sui puting atuli li deng oen in kulasala ngas."

Lamtua Yesus tao banan atuil tedo at dua
(Markus 10:46-52; Lukas 18:35-43)

29 Hidi na lam, Yesus nol Un ima-ii las laok napiut. Dedeng oen putis deng kota Yeriko ka, muik atuli hut mamo muid one.
30 Mo muik atuil tedo at dua daad se lalan suut ta. Nikit oen duas ming noan, in maa laok deng na ka, Yesus atuling Nasaret ta, kon oen duas haman mumuun noan, "Tuang! Daud in hua-koet te! Kaim natang-natang Tuang blaan son! Kasiang kaim buit tia!"
31 Ming oen duas haman ela kon, atuli las kaing noan, "Hoe! Mi duam lobo deken!"
Mo oen duas haman mumuun dui pait noan, "Tuang! Daud in hua-koet! Kasiang kaim tia!"
32 Kon Yesus laok napiut lo, mo Un dil le ketan duas noan, "Mi duam kom le Auk tao asa bel mia la?"
33 Oen duas siut noan, "Tuang nge! Tulung le halin nam kaim duam haup in neta tia!"
34 Ming oen duas in aa ela ka kon, Yesus dalen nahi nolas. Tiata Un kapas oen duas matan nas, kon nam oen duas ngat net meman. Hidi na kon, oen lakos muid Una.

21

Lamtua Yesus tama lako kota Yerusalem, banansila el Lahi ka
(Markus 11:1-11; Lukas 19:28-40; Yuhanis 12:12-19)

1 Hidi nam Yesus nol Un ima-ii las napiut, lakos lius se ingu mes ngala Betfage, ne leten Saitun peke ka.* Iung na dadani nol kota Yerusalem son. Ti oen tenes tahang se las. Kon Un tadu Un ima-ii las at dua, le lakos muna.
2 Un tadu oen duas noan, "Mi duam lakom se iung nua. Eta mi taam lakom se ingu la lam, mi net keledai ina mes nol ana ka butun se na. Mi laok loat oen talin nas, le pel nolas maa bel Au.
3 Mo eta atuli keket mi noan, 'Tasao le mi pel lai-niin atuli keledai kia?' Lam mi siut noan, 'Tuang le pake. Hidi le lam Un tunang pait maa.'
4 Totoang nias musti dadi, muid asa man Ama Lamtua Allah mee-baha la in dul meman son noan,

✡ **20:26** Lukas 22:25-26 ✡ **20:27** Matius 23:11; Markus 9:35; Lukas 22:26 * **21:1** Oen ngali leten na 'Saitun', undeng se ua lam, muik klaap saitun mamo. Taom oen lee saitun isin le kat un mina ka. Leten Saitun na katang nga nataka le, kilu mes deng kota Yerusalem.

5 ‘Hoe mi atuil Yerusalem me![†]
Ngat laok bus elu le!
Ta mi Lahin na maa nuan!
Un maa nol in tao dalen deng dadale.
Un saek keledai ana le maa.’ ”✡

6 Kon nam ima-ii las duas lakos, le daek muid asa man Yesus in tadu oen le dake ka.

7 Oen pel nol keledai ina ka nol ana ka laok bel Yesus. Hidim oen lekat hlimut se dapa, halin Un saek keledai la, le oen taam lakos bus el kota la.

8 Oras oen le taam lakos bus el kota la ka, atuli hut mamo kat oen hlimut tas, nol oen seman hlendang ngas, le lekat laok se lalan na. Muik atuli teng pait lakos dait kai klehen,[‡] le hehan laok se lalan na. Nini ela lam, oen tulu bel noan, oen sodo-sium Un banansila el atuil tene ka.

9 Muik atuli teng pait lakos muna Yesus se hmunan, nol tenga las pait muid deng klupu. Le oen leo-leo nakaa kleba-kleba noan,

“Hosana! Kaim naka-naka Ama Lamtua Allah![§]
Undeng Daud in hua-koet ta maa lius son!
Hosana! Kaim naka-naka Ama Lamtua Allah!
Undeng Ama Lamtua nutus Atuling ni le maa son.
Hosana! Kaim naka-naka Ama Lamtua Allah!
Man daad le kil bandu meman son, ne apan man lapa dudui kua!”✡

10 Dedeng Yesus tama lako kota Yerusalem nol in lupu-nakaa ela la, kota la isin na putis totoang, le keket apa noan, “Inaa! Asii in maa nia le?”

11 Atuil hut mamo kas siut noan, “Un niam, Ama Lamtua Allah mee-baha. Un ngala Yesus, atuil Nasaret deng propinsi Galilea.”

Lamtua Yesus taam lako se Um in Kohe-kanas Tene ka, le sukun didaan maan in sosa-hee se na ka
(Markus 11:15-19; Lukas 19:45-48; Yuhanis 2:13-22)

12 Kon Yesus nol Un ima-ii las taam lakos napiut se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka. Se Um in Kohe-kanas sa kintal la, atuli las taon daid maan in sosa-hee son, le hee tiul-tuan. Taom atuli las pake tiul-tuan taung in tunu-dadung le kohe-kanas. Net ela kon, Yesus laok nulut puting one. Un late soleng mija-mija man oen pakes le silin duit tas, nol late bali bangku-bangku man oen pakes le hee tiul-tuan nas.

13 Hidim Un tek atuli las noan, “Ama Lamtua mee-baha la dul son noan,
‘Auk bangun-pii Um nia,
le halin totoang atuli li maa kohe-kanas se nia.’
Ama Lamtua in koma ka ela, mo Um ni mi taon daid atuil in nakong ngas maan in nakbua son!”✡

14 Yesus bii nabael se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas sa lam, atuil tedo kas nol atuil hlukut-hkait tas maas se Una. Kon Un tao banan oen totoang.

15 Se na kon, muik tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol guru-guru agama las. Nikit oen net Yesus in tao taad herang ela ka kon, oen koon-mali. Dudui pait ta, nikit oen ming tana-anang in se Um in Kohe-kanas sas, nakaa mumuun noan,
“Hosana! Kaim naka-naka Ama Lamtua Allah!
Undeng laih Daud in hua-koet ta maa son!”

16 Kon oen tek Yesus noan, “Hoeh! Ku ming tana-anang nas in nakaa ka tam? Na tom lo tetetas!”

Mo Yesus siut oen noan, “Hao, Auk ming. Mo tasao ka? Mi les net se Buk Niu ka deng tana-ana ngas in naka Ama Lamtua Allah ka lo bii ke? Ta muik dulan ne na noan,
‘Ama Lamtua Allah tui tana-ana mea, nol tana-ana blutu kas meman son,
le oen naka-naka Una.’ ”✡

17 Hidi deng nam, Yesus nol Un ima-ii las putis deng kota na, le lakos ninis se iung Betanias.

Lamtua Yesus kaing kai ina mes le isin pait lo
(Markus 11:12-14, 20-24)

[†] **21:5** Alkitab dais Yunanin dul mo bango ni noan, “Sion ana bihata la”. Sion nam Yerusalem ngaal didang nga. Ta buk Sakarias sa aa nini dais duda, le haman tek kota Yerusalem atulin nas. ✡ **21:5** Sakarias 9:9 [‡] **21:8** Matius in dula esa ka, dul noan, ‘kai bango ngas’. Mo kit tanan son deng Yuhanis peke 12 bango 13 ka noan, palam klehen. [§] **21:9** Oen dais Aram mam noan, *‘Hosana’*. Un nahin hmunan hesa ka noan, ‘un bel boa-blingin atuli’. Oras Lamtua Yesus nuli nabael se apan-kloma kia ka, dais na taom oen pake le naka-halit Ama Lamtua Allah. ✡ **21:9** Buk in Naka-nahalit 118:26 ✡ **21:13** Yesaya 56:7; Yermia 7:11 ✡ **21:16** Buk in Naka-nahalit 8:3 * **21:19** Dais Blain pake ‘pohon ara’ deng dais Yunanin συκῆ *(sukei)*. Lam ‘pohon ara’ la se dais Helong ngam, ‘aebloa’. Mo ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka, tulu bel kai ina mes ne ua, man taom atuli mulan, nol kaa isin na. Se Indonesia halin leol-saken niam, atuli kaa kai aebloa isin lo. Tiata ‘aebloa’ in ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka ka, banansila el ‘aebloa’ in ne kita li ngias lo.

18 Ola ka oskaong bii, kon Yesus nol ima-
ii las pait le taam lakos kota Yerusalem. Mo
se lalan hlala kam, Un lubu.
19 Un ngat net kai ina mes se lalan suut
ta, man taom atuli las kaa un isin na.*
Tiata Un lako dadani kai ina na, halin
tinang nanan le muik isin tam lo ka. Mo
Un lako lius se kai ina na lam, Un net
isin mes lo kon, undeng kai ina na halas-
sam klehen. Kon Un tek kai ina na noan,
"Undeng ku puting isin bel Auk lo, tiata ku
isin pait lo ka!" Un aa hidi ela kon, kai ina
na tuu meman.
20 Un ima-ii las net ela kon, oen nahkitu.
Oen keket noan, "Tasao le nahkiut tuun
nam, kai ina ni tuu meman nia?"
21 Kon Yesus siut noan, "Hii babanan ne!
Eta mi parsai baktetebes se Ama Lamtua,
nol dalen hduan bubuit lo kon nam, mi tao
nal banansila el Auk in tao son nia. Mi
kon tao nal muun dui deng na. Tuladang
el: mi bisa tadu leten mes lako se tasi kua,
lam taon elola ko Ama Lamtua Allah pekot
leten na lako tasi ku meman, sadi mi parsai
baktetebes se Una!✡
22 Ta totoang asa man mi in nodan se
Ama Lamtua Allah ngas, mam mi simus,
sadi mi parsai baktetebes se Una."

*Tuang-tuang ngas ketan apa nol Lam-
tua Yesus hak ka*
(Markus 11:27-33; Lukas 20:1-8)

23 Hidi na kon, Yesus nol ima-ii las
laok napiut. Lius se Yerusalem kon, oen
taam lakos pait se Um in Kohe-kanas Tene
ka kintal la. Dedeng Yesus tui atuli las
deng Ama Lamtua Allah lalan in nuli
ka mamasu lam, tulu agama Yahudi las
tene-tenen nas, nol blalan-blalan hadat tas
maas le keket-ketan nol Yesus noan, "Asii
tadu Ku maa tao lobo-lau se ni lahin nia?
Asii man bel ku hak ka?"
24 Mo Un taan noan, oen nuting lalan le
kiu nahu Una. Tiata Un situs noan, "Auk
kon le keket mia. Mi siut Auk muna le,
halas-sam Auk siut mia.
25 Auk le keket elia: mi totoang taan
Yuhanis In Sarain Atuli ka, ta lo? Elam,
asii man belen hak le sarain atuli lia? Ama
Lamtua Allah, tamlom atuli lia?"
Kon nam oen nangan lako-pait le huli-
bali noan, "Idah! Kit tom hkate son nia
mo! Eta kit siut noan, 'Ama Lamtua Allah
man belen hak kam', Un siut bali kit noan,
'Eta ela lam, tasao le mi parsai Yuhanis lo
kia?'
26 Mo kit kon bisa tek lo noan, 'Atuli li
man belen hak', ta lo kam atuli las totoang
haung keng nol kita. Undeng oen parsai
noan, Yuhanis na mo, mee-baah deng Ama
Lamtua Allah."
27 Tiata oen siut Yesus noan, "Kaim
tanan lo."
Kon Yesus siut balis noan, "Eta ela lam,
Auk kon tek mi lo noan asii man bel Auk
hak kia."

*Lamtua Yesus bel kleta deng, ama mes
nol un anan biklobe at dua*

28 Yesus aa napiut nol tene-tene agama
nas noan, "Mi nangan nam elol nol kleta
nia la. Blalan biklobeng mes nol un anan
biklobe at dua. Un lok ana hmunan na
noan, 'Ana, leol ni ku laok daek se klapa
lu le.'
29 Mo tana na siut noan, 'Eh, auk laok lo.'
Mo nesang lo kon un sabail apa ka, tiata un
lako.†
30 Kon nam blalan biklobeng na tadu ana
hmudin na lolen, noan, 'Ana, leol ni ku
laok daek se klapa lu le.'
Kon tana na siut noan, 'Hao papa. Hidi
lem auk lako.' Molota un laok lo."
31 Dehet hidi ela kon, Yesus keket oen
noan, "Auk le keket elia: deng tana-anang
dua nas, ol man tao muid oen aman na in
prenta ka la?"
Kon oen siut noan, "Ana hmunan na!"
Ta Yesus tekas noan, "Hao. Mo hii
babanan, ta Auk in teka ni toma. Mi noken
atuil in sium bea ngas nol bihaat hmama
kas noan, atuil daat, mo mam oen tamas
lakos daid Ama Lamtua Allah atulin muna
deng mia. Undeng mi suma hao Ama
Lamtua tuun, mo daek muid Un in koma
ka lo.
32 Hmunan nu, Yuhanis in Sarain Atuli
ka tui mi son, noan, taon elol le halin mi
haup in nuil lolo ka. Mo mi dai parsai un
lo. Molota nikit atuil daat tas ming Yuhanis
in teka ka tukun nam, oen nang soleng oen
in kula-sala ngas, le daek muid un in tui ka.
Mi kon taan nas totoang son. Mo mi dai
tenem deng mi in kula-sala ngas, le muid
se Ama Lamtua Allah in koma ka lo."✡

*Lamtua Yesus bel kleta deng atuil daat
man in seb klaap anggor ras*
(Markus 12:1-12; Lukas 20:9-19)

33 Hidi nam, Yesus dehet kleta mes pait
noan, "Dale lamtua mes lako dait hlean
balu, le taung in hai anggor. Hidim un
paah pukiun. Nol un daek bak le taung
in lee anggor isin na. Un kon koet mana
mes lalapa, le taung in doha. Hidi kon un
bel atuil didang le seb klaap na, halin nam
mam oen bating apa klapa la in hapu ngas.
Mo un boka lako nusa likun nuas.✡

✡ **21:21** Matius 17:20; Korintus mesa la 13:2 † **21:29** In mo bango nia ki, Alkitab dais Blain, Terjemahan Baru (TB1) la, dul didang son, deng in dula dais Yunanin man blaan dui, nol banan dui ngas. ✡ **21:32** Lukas 3:12; 7:29-30 ✡ **21:33** Yesaya 5:1-2

34 Lius oras in nui-noel anggor isin kon,
klaap lamtua ka tadu un ima-ii las laok
nodan un nena las, se atuil in seb klapa
la ngas.
35 Mo oen toe muid ima-ii nas lo. Oen
diuk-papas ima-ii tenga las, teng tom in
keo tele, nol tenga las pait tom in pasang
nini batu.
36 Kon nam klaap lamtua ka lok un ima-
ii hut mamo dui pait deng buan hmunan
nas. Mo atuil in seb klapa la ngas, diku-
puang oen totoang el ima-ii hmunan nas
kon.
37 Nesang lo kon, klaap lamtua ka tadu
un ana in hua ka esa. Lole un nangan
noan, 'Eta auk tadu auk anang ngi esa
kam, taon elola ko oen sium un nol ba-
banan, hidim hii-ming se una.'
38 Mo nikit atuil in seb klapa la ngas net
tana na laok maa kon, oen tek apa noan,
'Hoe, mi ngat le! Ta blalan na tadu un ana
ka esa maa son nuan. Mam un man haup
blalan na pusaka las totoang. Tiata maa le
kit keo tele un tia, le halin nam kit man
haup klaap nia.'
39 Kon oen daek tana na, hidim pel
puting lako klapa likun na, le keo tele."
40 Yesus nahdeh hidi ela kon, Un keket
oen noan, "Auk le keket elia: eta klaap
lamtua ka pait tam, un tao elol nol atuil
in seb klapa la ngas sa?"
41 Kon atuil Yahudi las tene-tenen nas
siut noan, "Taon elola ko un keo tele
totoang atuil daat nas. Hidim un bel atuil
didang le seb klapa la lolen, man mam
bating klapa la in hapu ngas tom nol oras
sa."
42 Hidim Yesus aa nolas noan, "Bet mi
les net asa man dulan son ne Ama Lamtua
Allah Buk Niu ka ka lo, man noan,

'Muik batu mesa, man tukang batu las kat
soleng son,
mo halas ni baut na daid baut netes, le
taung in tian nini uma!
Ama Lamtua Allah esa man huil baut na le
todo se na.
Undeng na le kit ngat net un in leko-
banan isi ka!' "✡

43 Hidim Yesus tupang napiut Un in aa
ka noan, "Tiata mi nangan babanan ne.
Hmunan nu Ama Lamtua huil kit atuil
Yahudi li le daid Un atulin son. Mo
undeng mi dai muid Auk lo, tiata mam
Ama Lamtua huil atuil didang lolen. Ta
atuil man nuil muid Ama Lamtua in koma
ngas siis, man tamas nal le daid Un atulin.
44 [Auk tek mi nahlolool tuun. Auk niam,
baut netes sa. Atuil man nahi tom baut
na ka, mam dudu-dudus. Nol eta baut na
nahi tom atuli lam, atuling na kon dudu-
dudus.]"‡
45 Nikit tulu agama Yahudi las tene-tenen
nas, nol atuil Farisi las ming Yesus in dehet
ela ka kon, oen tana noan, Un in aa na
hai bus one. Oen hnika mes el atuil in seb
klapa la ngas, tamlom tukang baut man kat
soleng baut netes sa ngas.
46 Tiata oen koon-mali isi. Hidim oen
nuting lalan le daek Una. Mo oen siin-tiud
nol atuil hut mamo man parsai noan, Yesus
nam Ama Lamtua Allah mee-baha ngas. Ta
oen tao saa Un lo.

22

Lamtua Yesus bel kleta deng atuil in dai maa muid fesat in sapa lo ngas
(Lukas 14:15-24)

1 Hidim Yesus aa nol oen pait nini kleta
noan,
2 "Ama Lamtua Allah in kil bandu ka,
banansila el lahi mesa, man tao fesat in
sapa bel un ana biklobe la.
3 Mana hidi fesat ta kon, un tadu un ata
kas le laok tek atuil in haup haep pas noan,
'Maa tia, ta fesat tu mulai son.' Mo atuil
nas dai laok muid fesat ta lo.
4 Kon nam, ata kas pait le laok tek lahing
nga. Ming ela kon lahing nga tadu un ata
tenga las noan, 'Mi laok tek atuil nas le
maa tia, ta mana hidi fesat ti son. Auk keo
aus-sapi, nol hosa-nakin hidi in kaa faal
banan sii son. Ta tadus maa le kaa se fesat
tia, ta totoang mana hidis son.'
5 Ata kas laok tek atuli las ela. Mo atuil in
haup haep pas tao hii lo. Tenga las lakos
klapas, tenga las pait lakos oen maan in
dake ngas,
6 mo tenga las daek lahing nga ata kas,
le diku-puang didiin mates.
7 Ming ela kon, lahing nga koon-mali isi.
Tiata un lok un tentara las, le laok keo tele
atuil man in keo un ata kas son nas. Hidim
tentara las loe nuli kota na, didiin tatai nol
dale ka.
8 Hidi kon lahing nga haman un ata
tenga las le tekas noan, 'Fesat in sapa ni
mana hidi son, mo atuil man auk in haep
son nas, tatai nol in maa muid fesat nia lo.
9 Tiata nol nia, mi puit lakom se lala-
lalan nas, le haep asii tuun man mi tut-
nalan.'
10 Kon ata kas lakos se lala-lalan man in
muik atuli hut mamo kas. Oen net atuli
mamo se lalan na, ta oen kil nolas laok
muid fesat in sapa ka. Muik atuil banan
nol atuil daat kon, man maas le tao inu
maan na.
11 Hidi na kon lahing nga taam lako se
fesat ta dalen, le ngat pukiu un atulin in

✡ **21:42** Buk in Naka-nahalit 118:22-23 ‡ **21:44** In dula dais Yunanin tenga las dul bango 44 ti lo.

haep pas. Kon un ngat net atuil in haep mes pake kai-baut fesat lo.*
12 Ta lahing nga ketan noan, 'Hoe kaak-
pali! Tasao le ku taam maa se nia, mo
pake kai-baut fesat lo kia?' Mo atuling na
langan tuun.
13 Kon nam lahing nga prenta un ima-ii
las noan, 'But atuling ni iin nas nol iman
nas, le nikit soleng lako likun nua. Nang
le un lilu nol susa-daat se maan mitang
ngua.'✡
14 Ela kon, Ama Lamtua Allah haman
atuli hut mamo, molam Un suma huil nal
atuli bubuit sii, le daid Un atulin."

Lamtua Yesus aa deng in baen bea bel pamarenta la
(Markus 12:13-17; Lukas 20:20-26)

15 Ming Yesus aa hidi ela kon, atuil Farisi
las koo mes le kiu nahu Yesus, hidim klaa
nol Una.
16 Tiata oen tadu oen ima-ii las, leo-
leo nol atuil deng Herodes partei la, le
laok keket-ketan nol Yesus. Kon atuil nas
naka-naka Un noan, "Paap Guru! Kaim
tana noan Paap dalen na lolo. Paap nole-
lilung taan lo, nol huil sila lo. Paap tui
Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas nol
in toma.
17 Tiata kaim le keket dasi mesa. Muid
kit atuil Yahudi li atorang agama la lam,
kit musti baen bea bel pamarenta Roma la
laih tuan na, tam lo ka?"

18 Mo Yesus tanas son noan oen kiu Una,
le halin Un aa labang pamarenta Roma la.
Kon Un siut noan, "Meman mi niam atuil
in sila-klup tuun! Tasao le mi kiu nahu Auk
nini dais na lia?
19 Olan balang bel Auk duit lil-muti mesa,
man taom atuli las pake taung in baen
bea!" Kon oen tulu belen duit lil-muti
mesa.

20 Ta Un keket oen noan, "Hdulat ni asii
la? Nol asii ngala nia la?"

21 Oen siut noan, "Na Kaiser, pamarenta
Roma la laih tuan na."

Kon Yesus tekas noan, "Eta ela lam,
mi laok bel pamarenta la, asa man daid
pamarenta nena. Nol bel Ama Lamtua
Allah, asa man daid Ama Lamtua Allah
nena."

22 Ming Un siut ela kon, oen herang-
herang, lole Un in teka na tom isi. Tiata
oen haung lakos deng maan na.

Lamtua Yesus tui deng atuil in maet son mo nuil pait; nol se sorga lam atuli li saap apa tam lo ka?
(Markus 12:18-27; Lukas 20:27-40)

23 Se na kon, muik atuli at ila lo deng
partei Saduki. Atuil deng partei Saduki las
tui noan, atuli li mate kam, nuli pait lo.
Leol neot na, oen kon nuting lalan le kiu
nahu Yesus. Undeng na le, oen maas keket-
ketan nol Yesus noan,✡
24 "Paap Guru! Upung Musa dul pesang
bel kit hadat ni son, noan: eta biklobe mes
mate nang soleng un sapa ka, mo muik aan
lo kam, biklobeng na palin na musti saap
nol bebalung na, le halin nam hua-koet bel
un kaka in maet son na.✡
25 Meman hmunan nu upung Musa tui
ela. Mo kaim le keket elia: muik biklobe
at iut pali-kaka. Aan hmunan na sapa, hidi
kon mate, mo muik ana lo. Kon un palin in
muid una ka, saap seda bebalung na lolen.
26 Nal nesang lom, un kon mate mo muik
aan lo. Ela kon palin nomer tilu la. Un
kon saap bebalu na, mo un mate nol hua
pesang aan lo. Ela tutungus lako lius palin
hmudin na.
27 Un mate nol bebalung na kon mate,
mo hua aan lo.
28 Lam kaim le ketan elia: bihatang na
saap nol bikloeb at iut nas son. Ta eta
apan-kloma ki kiamat, le Ama Lamtua tao
atuil in mate ngas nulis pait tam, bihatang
na daid asii sapa ka?"

29 Kon Yesus siut noan, "Eta mi ketan ela
lam, mi kula bosor son! Undeng mi taan
Ama Lamtua Allah in Dula ka isin na lo.
Nol mi kon taan Un in kuasa man muun
isi ka lo!
30 In toma ka elia! Mam eta Ama Lamtua
Allah tao atuil in mate ngas nulis pait tam,
oen saap apa pait lo ka, banansila el Un
ima-ii in ne sorga nguas.
31 Auk kon le aa deng atuil in mate ngas
haup in nuli pait, tam lo ka. Se upung
Musa in dula ka, muik dehet deng kai ana
mes ai kaan, mo hnining lo. Deng dehet na
lam, kit taan haup noan, atuil in mateng
ngas bisa haup in nuli pait. Ta se in dula
na, Ama Lamtua Allah tek upung Musa
noan,
32 'Auk niam, Lamtua Allah deng ku upum
Abraham, Isak, nol Yakob.
Oen todan-lahing Auk napiut, maa lius
hahalas nia.'

Lam kit tana noan dedeng Ama Lamtua
in aa ela ka, blalan nas mates blaan tene
son. Mo Ama Lamtua Allah tek noan,

* **22:11** Atuil in tana deeh tek noan, lahing ni mana pesang kai-baut fesat taung atuil in maa deng ola-ola ngas son. Mo atuling ni dai pake kai-baut nas lo. Nini ela lam, un tao nahmamaeng lahing na nol un ana ka. ✡ **22:13** Matius 8:12; 25:30; Lukas 13:28 ✡ **22:23** Dehet deng Aan in Nutus sas 23:8 ✡ **22:24** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 25:5

Un daid oen Lamtuan maa lius halas ni nabale. Undeng na le kit tana noan, oen mates blaan son kon no, oen hmangin nas nulis nabale. Tiata atuli li mate kon no, mam un nuli pait. Ta suma atuil in nuli sii man todan-lahing Ama Lamtua Allah, mo atuil in mate lo, ta lo?!"✡

33 Ming Yesus tui ela kon, atuil Saduki las siut nal saa pait lo. Mo atuil hut mamo kas herang-herang, hidim oen tek apa noan, "Wuih, Atuling ni in tui ki muun isi!"

Lamtua Yesus tui deng prenta in muun dui ka
(Markus 12:28-34; Lukas 10:25-28)

34 Nikit atuil Farisi las ming noan, Yesus nal atuil Saduki las son kon, oen leo-leo nakbua le laok keket-ketan nol Una.

35 Oen atulin in taan agama isi mes sobanaan le kiu nahu Yesus. Un tek noan,

36 "Paap Guru! Auk le ketan elia: kit hadat ti atorang ngas, nol agama la in prenta ngas mamon ana lo. Deng totoang prenta man upung Musa in bele ngas, ol man muun dudui la?"

37 Kon Yesus siut noan, "Prenta man muun dudui ne Ama Lamtua Allah in Dula Niu ka ka, elia:

'Ama Lamtua Allah na mo, mi Lamtuan.
Tiata mi musti neka-namnau Una, *dui* deng totoang.
Undeng na, mi musti nangan net Un tutungus,
nangan taan Una,
nol daek mumuun le muid Un in koma ka.'✡

38 Prenta na, man muun dudui nol uhu dui!

39 Nol muik prenta nomer dua, man tek noan:

'Ku musti namnau atuil didang, banansila el ku in neka-namnau ku apam ma esa ka.'✡

40 Peke deng totoang upung Musa atorang ngas, nol Ama Lamtua Allah meebaha las in tui ngas, mo prenta dua nias. Etan atuli li muid nal prenta tene dua nias muna lo kam, oen muid nal prenta didang ngas lo."✡

Kristus nam, meman laih Daud in hua-koet, mo Un kon nam laih Daud Tuang
(Markus 12:35-37; Lukas 20:41-44)

41 Oras na atuil Farisi las nakbua nabael se na, kon Yesus keket bali oen noan,

42 "Deng lolo hmunan nu Ama Lamtua Allah hid son le tunang Kristus maa, halin bel boa-blingin Un atulin nas. Lam muid mi in nangan nam, Kristus na mo, asii in hua-koet ta?"

Kon oen siut noan, "Un na mo, laih Daud in hua-koet."

43 Yesus keket tapnaeng pait noan, "Eta ela lam, tasao le Ama Lamtua Allah Koo Niu ka, tek laih Daud halin haman Kristus sam, 'Tuang' ngia? Ta laih Daud dul son elia,

44 'Ama Lamtua Allah tek auk Tuang nga noan,
"Maa, le daad se maan in todan-lahing dui kia, se Auk halin kanan nia.
Ta mam Auk tao ku musu las, didiin oen suda le todan se Ku sii." '✡

45 Deng in dula na lam kit tana noan, laih Daud esa man haman Kristus noan, 'Tuang'. Tiata eta atuli li tek noan, Kristus nam suma laih Daud in hua-koet tuun nam, nol lo bii! Undeng Un kon nam laih Daud Tuang!"

46 Ming Yesus in aa ela ka kon, atuil Farisi las langan tuun, muik tahan atuli mes lo kon, man siut nal Yesus. Tiata kilan deng leol neot na kon, oen lii in keket-ketan Una, nol brain le kiu nahu soba-naan Un pait lo.

23

Lamtua Yesus tek meman son, le dohadoh nol guru agama las, nol atuil Farisi las
(Markus 12:38-39; Lukas 11:43, 46; 20:45-46)

1 Hidi kon Yesus tui Un ima-ii las, leo-leo nol atuil hut mamo man in muid one ngas.

2 Un tekas noan, "Guru agama las nol atuil Farisi las kil hak le tui upung Musa atorang ngas.

3 Undeng na, mi musti hii se one, nol muid oen in tui ngas. Mo muid oen in dake ngas deken, undeng oen daek muid asa man oen in tui esan son nas lo.

4 Nol oen kon tulung atuli li le tao muid atorang nas lo, molam oen dising atuli li le daek muid oen atorang agama ngele kas.

5 Totoang man oen in dake ngas, oen daek le halin nam atuli li naka-naka one. Tuladang el: taom oen but buk ana mes man dul Ama Lamtua Allah in Teka-teka dehe, se oen bon nas, nol iman nas. Mo oen tao oen nena las tene dui pait, le halin atuli las naka-naka oen noan, 'Wui, oen nam atuil niu koo!'✡

6 Eta oen taam lakos um in kohe-kanas sa, tamlom laok muid fesat tam, oen nuting maan in dada, man banan dui ngas, le halin atuli hut mamo ngat net one.

✡ **22:32** Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:6 ✡ **22:37** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:5 ✡ **22:39** Atorang deng Tulu Agama las 19:18 ✡ **22:40** Lukas 10:25-28 ✡ **22:44** Buk in Naka-nahalit 110:1 ✡ **23:5** Matius 6:1; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:8; Buk in Kahi 15:38

7 Eta oen laok pasar ram, oen kon kom
in nuting le atuli todan one. Oen nuting le
halin atuli aa nol oen noan, 'Boa-blingin,
ama guru.'
8 Mo mi tao muid oen in dake na deken!
Atuli boel haman mi noan, 'ama guru'
deken, undeng mi Gurun na suma mes sii.
Nol mi totoang niam kaka-pali.
9 Nikit-nikit atuil se apan-kloma ki deken
noan, 'ama', undeng mi Aman na suma
mes sii ne sorga.
10 Atuli li kon boel haman mi noan,
'tuang' deken, undeng mi Tuang nga suma
mes sii, na Auk niang, man Ama Lamtua
Allah hid son lolo hmunan nu le tunang
maa ka.
11 Undeng na le Auk tek mi noan, boel
nikit-nikit apan banansila el atuil man
nuting in todan nas deken. Asii deng mia
la kom le daid atuil tene kam, un musti
daid banansila el ata ka, le halin lii-lau
atuil didang.✡
12 Ta atuil in nikit-nikit apa ka, mam
Ama Lamtua tao nahu una. Mo atuil in tao
apa ka deng dadale ka, mam Ama Lamtua
nikit sakeng."✡

Lamtua Yesus kaing tuang-tuang agama las, undeng oen aa kam kisa, mo dake lam kisa

(Markus 12:40; Lukas 11:39-42, 44, 47-52; 20:47)

13 Hidi na kon, Yesus aa napiut noan,
"Hoe, guru-guru agama nol atuil Farisi me!
Meman mi niam atuil in hlak daat! Mam
mi haup in susa-daat, undeng mi dai parsai
Au, Atuling man Ama Lamtua Allah hid
son le tunang maa ka lo. In daat dudui pait
ta, mi palan kele atuil in le maa parsai se
Au ngas.
14 [Hoe, guru-guru agama nol atuil Farisi
me! Meman mi niam atuil in sila-klup
tuun! Mam mi haup in susa-daat, undeng
mi taan in nole-lilung bebalu kas si-sii,
hidim nuhu-dau oen uma las. Mo se atuil
hut mamo silan nam, mi buba kele mi in
daat tas, nol dil kohe-kanas nesang-nesang,
le halin atuli tek noan mi dalen nas niu.
Mo mam Ama Lamtua Allah in hukung
mia ka ngele dui.]*
15 Hoe, guru-guru agama nol atuil Farisi
me! Meman mi niam atuil in sila-klup
tuun! Mam mi haup in susa-daat, undeng
mi luan laa lakom se ola-ola, nol niu saek
leten, le suma nuting atuli mesa, halin
tama muid mi partei agama la. Mo eta
un tama son nam, mi tao un in nuli ka
daat dui pait, didiin un in haup hukung se
naraka lua ka, ngele dui mi oe dua.
16 Hoeh! Mi nam tedom, mo tasao le mi
tulu lalan bel atuil didang ngas nabale lia?
Mam mi haup in susa-daat, undeng mi tui
dadahut noan, 'Eta atuli nikit in hida, le
sumpa nini Um in Kohe-kanas Tene ka lam,
atuling na butu-kil nol un in hida na lo. Mo
eta un nikit in hida, le sumpa nini lil-mea
man in ne Um in Kohe-kanas Tene ka lam,
un butu-kil nol un in hida na.'
17 Mi niam atuil ngengo, man taan saa lo!
Mi bali noan, Ama Lamtua nangan lil-mea
kas muun dui deng, Un Um in Kohe-kanas
Tene ka le? Loo! Ta Um na, man tao lil-
mea nas le daid niu!
18 Mi kon tui dadahut noan, 'Eta atuli
nikit in hida, le sumpa nini mija in tunu-
dadung man ne Um in Kohe-kanas Tene ka
ka lam, atuling na butu-kil nol un in hida
na lo. Mo eta un nikit in hida le sumpa nini
hmukit in tunu-dadung, man in ne mija la
dapa ka, halas-sam un butu-kil nol in hida
na.'
19 Mi kutan nas tema baktetebes. Taon
elola ko mija in tunu-dadung nga, muun
dui deng, hmukit in tunu-dadung nga. Ta
undeng mija na, le atuli li haup in tunu-
dadung bel Ama Lamtua Allah.
20 Tiata eta atuli li sumpa le aa mija la
ngala ka lam, banan dui ka, aa mija la leo-
leo nol totoang sa-saa in ne mija la dapa
ngas.
21 Nol eta atuli sumpa le aa Um in Kohe-
kanas Tene ka ngala ka lam, banan dui ka,
aa Um in Kohe-kanas Tene ka, leo-leo nol
Ama Lamtua Allah ngala ka, ta Un man
daad ne a.
22 Nol eta atuli sumpa le aa sorga ngala
ka lam, na banansila el un aa Ama Lamtua
Allah del in prenta ka, leo-leo nol Un ngala
ka, undeng Un man daad ne del na dapa.✡
23 Hoe, guru-guru agama nol atuil Farisi
me! Mi niam meman atuil in sila-klup
tuun! Mam mi haup in susa-daat, undeng
mi taan isi in kaih le bel Ama Lamtua
op mes deng op hngulu. Mi kaih papmes
sa-saa las, didiin mi bumbu-bumbu in ne
klapa lua ngas kon, mi kaih teles. Tu-
ladang el mi in kaih hkulu, adas kumis, nol
jintan nas babanan na. Molota mi nadidin-
gun soleng Ama Lamtua Allah atorang
man in muun dui ngas son! Undeng mi
in nuli ka lolo lo. Mi namnau atuil kasiang
ngas lo. Nol mi kon nuil muid Ama Lamtua
Allah in koma ka tutungus lo. Banan dui
ka, mi tao muid nas totoang muna, hidi
halas-sam mi laok kaih bumbu in le bel
Ama Lamtua ngas.✡

✡ **23:11** Matius 20:26-27; Markus 9:35; 10:43-44; Lukas 22:26 ✡ **23:12** Lukas 14:11; 18:14 * **23:14** Bango ni muik ne dais Yunanin man blaan dui ngas lo. ✡ **23:22** Yesaya 66:1; Matius 5:34 ✡ **23:23** Atorang deng Tulu Agama las 27:30

24 Mi taan dadale lo, mo tasao le mi tulu
lalan bel atuil didang nabale lia? Mi daek
muid atorang man in muun lo ngas, mo
Ama Lamtua atorang man in muun dui
ngas sam, mi daek mudis lo. Banansila el
mi nahis soleng hlales ana blutu mes deng
mi ui in ninu ka. Molota, hmukit tene mes
el aus-tutu ka, mo mi holon tetema!
25 Hoe, guru-guru agama nol atuil Farisi
me! Mi niam meman atuil in sila-klup
tuun! Mam mi haup in susa-daat, undeng
mi baes mi ping-mako kas didiin kaloe, mo
na suma deng likun tuun. Molota un dalen
na hmomos isi, banansila el mi in kom
naseke le nuhu-dau atuil didang sa-saa ka.
26 Hoeh! Atuil Farisi tedo me! Baes mi
ping-mako kas dalen nas muna le! Nini ela
lam, un likun na kon daid niu!
27 Hoe, guru-guru agama nol atuil Farisi
me! Mi niam meman atuil in sila-klup
tuun! Mam mi haup in susa-daat, undeng
mi tuladang el niut utu in cet muti ka. Atuli
ngat deng likun na lam, leok isi. Mo un
dalen na inu nol atuil hmate seen, nol bui
hoso.✡
28 Mi kon hnika mesa! Mi tao apan nas
banansila el atuil niu ka. Deng likun nam,
atuli ngat mia lam, el atuil man dalen lolo
ka. Molota mi dalen nas inu nol dasi-dais
daat sii. Ta mi aa kam kisa, mo dake lam
kisa, nol nadidingun soleng Ama Lamtua
Allah in prenta ngas.
29 Hoe, guru-guru agama nol atuil Farisi
me! Mi niam meman atuil in sila-klup
tuun! Mam mi haup in susa-daat! Mi daek
bel Ama Lamtua Allah mee-baha las utu
nas tene-tene, nol lohas atuil banan nas
utu ngas leko-leko.
30 Mo mi tek noan, ‘Eta oras na kaim
nuling leo-leo nol kaim upu kia-kaon nas
sam, taon elola ko kaim keo baab Ama
Lamtua Allah mee-baha las lo.’
31 Nini ela lam, mi esan tek puting mi
dais in buni ngas noan, mi niam atuil daat,
banansila el mi upu kia-kaon nas kon.
32 Tiata mi daek dadaat napiut lako, le
tao inu mi upu kia-kaon nas in daek kula-
sala ngas!
33 Mi niam daat baktetebes tuladang el
ul in muik lasong nga. Mi bali noan
mam Ama Lamtua Allah hukung mi lo ke?
Nangan ela deken! Ta mam Un pasang
tamang mi lakom ai naraka lu dalem!
34 Hii ke! Mam Auk tunang bel mi Auk
atulin in nutus sas, le oen tui mia, nol
tulu bel mi Ama Lamtua lalan in nuil toma
ka. Mo mam mi keo tenga, nol pauk tele
teng se kai faang-kalen dapas. Tenga las
mi diku-puang se uma-um in kohe-kanas
sas dalen. Nol teng pait mi nulut soleng,
didiin oen lalis deng kota mesa, lakos kota
didang.
35 Hmunan hesa ku mi upu kia-kaon na
keo Habel. Molota, un nam atuil in dalen
lolo. Mi upu kia-kaon nas taan in keo tele
atuil in nuil lolo ngas tutungus, kilan deng
Habel lako pes Sakarias, Barakia ana ka.
Oen keo un se Um in Kohe-kanas Tene ka
kintal la, dadani nol mija in tunu-dadung
nga. Undeng mi tao muid mi upu kia-kaon
nas in daat ela ka, tiata mi musti lepa-haal
atuil man dalen in lolong nas, dalan nas.
36 Meman baktebes! Mam mi atuil udin
nias tom in hukung, undeng dasi-dais daat,
man mi upu kia-kaon nas in daek son se
hmunan nua ka.”

Lamtua Yesus dalen nahi nol atuil Yerusalem mas
(Lukas 13:34-35)

37 “Hoe, atuil Yerusalem me! Mi keo tele
Ama Lamtua Allah mee-baha las tutungus,
nol pasang tele atuil in nutus, man noan,
maa le tulung mia ngas. Auk hanet mi oe-
oe son le maa bus Au, banansila el manu
ina man le kabut un anan nas se un dila
ka dalen na. Mo mi dai tao lo.
38 Undeng na, tiata Ama Lamtua tiu-hii
mi uma la pait lo son. Ola bingin dua kam,
um na dadi blo.
39 Hii babanan ne! Ta mam mi net Auk
pait lo kang, didiin lius oras mi in hao
noan, ‘Kit nodan le halin Ama Lamtua
Allah bel Atuling ni hangun, undeng Ama
Lamtua man nutus Un son.’ Mi hao ela,
halas-sam mi ngat net Auk pait.”

24

Lamtua Yesus tek meman deng Um in Kohe-kanas Tene ka in lea ka
(Markus 13:1-2; Lukas 21:5-6)

1 Hidi nam, Yesus lako nang soleng Um
in Kohe-kanas Tene ka. Dedeng Un in puit
lako ka, Un ima-ii las maas le tulu Um in
Kohe-kanas sa in leko ka.
2 Mo Un tekas noan, “Um ni meman leko!
Mo mi hii ke! Ta nesang lo kam, oen tao
lean batu-baut nias totoang.”

Lamtua Yesus tek noan, mam Un ima-ii las haup in susa-daat
(Markus 13:3-13; Lukas 21:7-19)

3 Hidim Yesus lako daad se leten Saitun
nua. Kon Un ima-ii las siis lakos le aa nolan
noan, “Papa! Olan tek ulang apin Paap in
aa deng, Um in Kohe-kanas sa in lea ka le.
Nataka le Paap in pait maa ki blinga la?
Nol un tada-tada las elola la? Hidim elol
kon nol leol kiamat tia la?”

✡ **23:27** Dehet deng Aan in Nutus sas 23:3

4 Kon Yesus siut noan, "Mi musti doha-
doha! Le halin mi tom in nole-lilung
deken.
5 Ta mam muik atuli mamo-mamo, maa
teh kalas le tek noan, 'Auk niam Kristus,
Atuling man Ama Lamtua Allah hidan
meman son, lolo hmunan nua ka.' Oen tao
ela, didiin oen nole nal atuli hut mamo.
6 Eta mi net atuli hote-dait apa, tamlom
mi ming dehet noan, muik in hote-dait apa
ne ola-ola lam, lii deken. Ta dais tuladang
ela ngas, musti dadis. Mo leol kiamat ta
maa lius lo bii.
7 Mam ngala mes hote-dait nol ngaal
didang. Negara mes hote-dait nol negara
didang. Muik lul-beko se ola-ola. Nol oras
lubu kon muun isi!
8 Mo totoang nas, halas-sam tada-taad
hmunan, man tulu bel noan, leol kiamat
ta maa dadani son. Na banansila el bihaat
man halas-sam tain ili, undeng un oras in
hua ka maa dadani son na.
9 Tiata mi musti doh babanan! Ta
mam oen diku-puang mia, nol keo tele
mia. Hidim atuil deng bangsa-bangsa lias
totoang kom mi lo isi, undeng mi in muid
Au ka.✡
10 Lius oras na lam, atuli hut mamo bali
kudi le dai parsai se Auk pait lo. Oen kom
apa lo, nol hee bali apa.
11 Mam atuil in nole-lilung daat tas tek
noan, oen nam Ama Lamtua mee-baha.
Nol muik atuli mamo parsai one.
12 Mam atuli li in daat ta, nesang le
lako lam mamo keko lako, didiin atuli li
namnau apa pait lo.
13 Mo atuil man in tahang napiut didiin
mate ka, taon elola ko Ama Lamtua Allah
bel boa-blingin una.✡
14 Ta atuli li musti bani-bating Ama
Lamtua Allah Dehet Dasin Banan na, lako
papmes apan-kloma ki suut-suut tas, le
halin totoang atuli li taan haup Ama Lam-
tua lalan in nuli banan na muna le. Halas-
sam leol kiamat ta maa."

Lamtua Yesus tek noan, atuling daat man in tao dudus-didaa mes le maa
(Markus 13:14-23; Lukas 21:20-24)

15 Yesus aa napiut noan, "Ama Lamtua
Allah mee-baah Danial dul deng atuli mes
daat isi. Mam Un maa tama lako dil se
maan in luli, deng Ama Lamtua Allah Um
in Kohe-kanas Tene ka. Nini ela lam, un
tao hmomos maan na le atuli nikis. Tiata
Ama Lamtua Allah bali kudi le nang soleng
maan na. Eta mi net ela son nam, doha-
doha lo! (Asii man les in dula nia lam, un
musti nangan tanan babanan).✡
16 Ta na daid tada noan, lelo-leol in susa
ngas muik ne sila-mata lu son. Eta net ela
son nam, atuil in ne propinsi Yudea ngas
lalim lakom leten nuas tia.
17 Eta asii man puti deng uma la son
nam, pait laok kat kai-baut bakun tia.
Molam lail mumuun le halin nam tom in
daat ta deken.
18 Atuil in se klapa ngas, pait laok kat
seman otot bakun tia. Lail napiut tuun!✡
19 In bosor dui ka, bihaat in behe ngas,
nol ina-in man nusu tana-ana blutu mea
mamasu ngas. Undeng oen lail nal hlapat
lo.
20 Tiata, banan dui ka mi kohe-kanas le
nodan, halin in daat na nahi tom se oras
ulan, tamlom nahi tom se leol teen in dake
deken.*
21 Ta leol na sus isi! Kilan deng Ama
Lamtua Allah in koet apan-kloma kia ka,
maa lius halas nia, atuli li net in susa-daat
tuladang ela lo bii. Nol mam atuli kon net
in susa-daat tuladang ela pait lo ka.✡
22 Mo mi ulat baktetebes, lole Ama Lam-
tua Allah tao dadaen leol nas. Eta lo
kam, muik tahan atuli mes lo kon man
nuli. Molam undeng Ama Lamtua Allah
namnau atuil man Un in huil nal son nas,
tiata Un tao lelo-leol in susa ngas dadaen
tuun.
23 Mam lius oras na lam, mi ming atuli
tek noan, 'Ngat le! Kristus muik mo nia!'
Nol tenga las pait tek noan, 'Kristus ne
nua!' Mo mi parsai deken ne!
24 Ta mam muik atuli puit le teh kalas
noan, 'Auk niam Kristus!' Nol tenga las
pait tek noan, 'Auk niam Ama Lamtua Al-
lah mee-baha.' Mam oen tao taad herang
bili-ngala pake uikjale kas in kuasa, le
nole-lilung atuli. Oen soba-naan le halin
Ama Lamtua atulin nas kon tom in nole-
lilung!
25 Tiata mi musti doha-tiud apan ba-
banan ne! Ta lelo-leol in susa ngas maas
lius bii, mo Auk tek nuting mi meman son!
26 Eta atuli tek mi noan, 'Kristus muik ne
epe nua!' Lam mi laok se nu deken. Nol
eta muik in tek noan, 'Kristus mo um ni
dale nian!' Lam mi parsai nol oen in nole-
lilung na deken.
27 Ta Auk niam, Atuling Baktetebes sa.
Eta mam Auk pait maang se apan-kloma
kia lam, atuli li totoang net Au, banansila

✡ **24:9** Matius 10:22 ✡ **24:13** Matius 10:22 ✡ **24:15** Danial 9:27; 11:31; 12:11 ✡ **24:18** Lukas 17:31 * **24:20** Dedeng na, guru agama Yahudi las tao atorang noan, tom nol leol teen in dake kam, atuil Yahudi las boel laok katang deken. Oen ator le atuli lako-pait katang dui deng kilu dua deken. ✡ **24:21** Danial 12:1; Apan-kloma Hnika Balu 7:14 ✡ **24:27** Lukas 17:23-24

el atuli net bisain in kaloe, deng halin leol-saken lako pes leol-denen na.✡
28 Eta Auk pait maang ngam, mi taan noan Auk in ne olang. Banansila el atuli tana noan, eta kee in kaa sa-saa hmate ngas nakbua se ola lam, taon elola ko muik sa-saa hmate ne na."✡

Lamtua Yesus tek deng Un in pait maa ka
(Markus 13:24-27; Lukas 21:25-28)
29 Hidim Yesus tupang pait, le tek Un ima-ii las noan, "Eta lelo-leol in susa ngas hidis son nam,
'Mam lelo la daid mitang,
bulan na kon langa pait lo.
Duun-duun nas nahis deng apan nua,
nol oen in muun-tes sa ilang le nahis dadahut deng mana ngas.'✡
30 Hidi nam atuli li totoang ngat net taad se apan nu noan, Atuling Baktetebes sa le pait maa. Net ela kon, totoang bangsa in ne apan-kloma ki ngias lii isi didiin oen lilu. Ta eta Auk niu maang nol nopen, halas-sam oen net Auk in kuasa ka, nol Auk in loe-liliman na totoang.✡
31 Hidim Auk pake kliung in lin tene, le prenta Ama Lamtua Allah ima-ii in ne sorga nguas, halin laok tao nakbuan totoang atuil man Auk in huil nal son nas, deng apan-kloma ki suut-suut tas, deng leol-saken lako pes leol-denen; deng blai-ahen lako pes loet-ahen."

Lelo-leol susa las daid taad deng Lamtua Yesus in pait maa ka
(Markus 13:28-31; Lukas 21:29-33)
32 "Auk kat kleta el kai ina mesa. Eta un klehen na kunis son nam, na daid tada noan, oras ehe ka maa dadani son.
33 Ela kon, eta mi net lelo-leol in susa ngas maas son, banansila el Auk in teka apin na lam, nas daid tada noan, Auk in maa ka dadani isi son.
34 Tiata hii babanan ne! Deng totoang atuil in nuil hahalas nia ngas, mam muik deeh mates lo bii, mo lelo-leol susa las maas lius son.
35 Apan-dapa ku nol apan-kloma ki ilang kon no, Auk in teka-teka nias tahang napiut didiin son na.

Lamtua Yesus tek noan, Un oras in maa ka, atuli tanan lo
(Markus 13:32-37; Lukas 17:26-30, 34-36)
36 Auk in pait maa kia, muik atuli in tana lo. Ama Lamtua Allah ima-ii in ne sorga nguas kon, tanan lo. Auk esang kon, tanan lo. Suma Auk Amang ngu sii man tanan.
37 Ta Auk niam, Atuling Baktetebes sa. Mam eta Auk pait maang ngam, oras na banansila el hmunan nu Noh in nuli nabale ka.✡
38 Ui tene in baa ka maa biim, atuli las kaa-niun babanan, nol saap apa banansila el in biasa ka. Oen tao ela napiut didiin, Noh taam lako kapal tene ka dalen.
39 Mo nikit ui la baa maa le kokon lail-niin one, halas-sam oen matan nas holsai, le taan asa man in daid son na. Ela kon nol Auk in maa kia.✡
40 Dedeng na, eta atuli at dua daek mamaus se klapa mesa, suknahkitu lam, Ama Lamtua Allah nikit lail-niin at mesa na, mo nang mesa na.
41 Nol eta bihata at dua hai ael mamasu lam, Ama Lamtua Allah nikit lail-niin at mesa na, mo nang mesa na.
42 Undeng na, tiata mi musti doh duman-lelo, ta mi taan lo noan blinga lam mi Tuang nga pait maa.
43 Nangan babanan ne! Eta um lamtua ka taan noan, duman ni atuil in nako ngas le maas sam, taon elola kon, un doh tutungus le halin atuil in nako ngas taam nal se un uma la lo.
44 Undeng na, mi musti doha-doha. Ta Auk in pait maa ki nahkekekan tukun!"✡

Lamtua Yesus tui noan, atuil in loka-loka ngas musti muid napiut tuang nga in koma ka
(Lukas 12:41-48)
45 Hidim Yesus aa tapnaeng noan, "Mi musti daid banansila el atuil in loka-loka, man muid napiut un tuang nga in koma ka. Ta eta un tuang nga le lako maan katang ngam, un nikit atuil in loka-loka tuladang ela, le mana-koet uma isin nas in kaa-ninu ka.
46 Eta tuang nga pait, le net un atulin in loka-loka ka daek babanan nam, un dalen kolo.
47 Nol taon elola ko, mam tuang na bel un atulin in loka-loka na kuasa, le mana-koet tuang nga hmuki-nalan nas totoang.
48 Mo etan atuling in loka-loka na hadat lo kam, taon elol kon un nangan se un dalen na noan,
49 'Banan son! Tuang lako son nia ta, asii taan le bling un pait maa ka!' Nangan ela kon, un diku-puang ata tenga las. Hidim daad le kaa-niun babanan tuun, leo-leo nol un tapan in mauh daat tas.

✡ **24:28** Lukas 17:37 ✡ **24:29** Yesaya 13:10; 34:4; Yeskial 32:7; Yoel 2:10, 31; 3:15; Apan-kloma Hnika Balu 6:12-13 ✡ **24:30** Danial 7:13; Sakarias 12:10-14; Apan-kloma Hnika Balu 1:7 ✡ **24:37** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 6:5-8 ✡ **24:39** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 7:6-24 ✡ **24:44** Lukas 12:39-40

50 Taan dadale lo, mo nahkitu lam un
tuang nga pait maa.
51 Kon un tuang nga diku-puang un
muun isi, hidim pasang soleng un lako
likun nua, le halin un leo-leo nol atuil in
sila-klup tuun nas. Se maan na lam, oen
totoang lilu mumuun, undeng oen haup
susa-daat isi."

25

*Lamtua Yesus bel kleta deng haat-ana,
man natang le sodo-sium biklobeng in sapa
ka*

1 Hidi kon, Yesus tupang Un dehet ta pait
noan, "Mi musti mana-mana le sodo-sium
Auk in pait maa kia, banansila el kleta
nia: Duman mesan na, haat-ana at hngulu,
putis kil oen hadut tas, le laok sodo-sium
biklobeng in sapa ka se oen tapan nas mes
uma.
2 Mo deng at hngul nas, at lima las
ngengon, mo at lima las tana.
3 Lim in ngengo ngas nadidingun in kil
tapnaeng min dale.
4 Mo lim in tana ngas kil meman son.✡
5 Lius se oen tapan na uma lam, bik-
lobeng in sapa ka maa lo bii nababael
tuun. Nesang-nesang kon, tana-bihaat nas
matan tede, ta oen niin nalas.
6 Mo bingin-tai kon, oen ming atuli
haman tek noan, 'Hoe! Biklobeng in sapa
ka maa son nuan! Maa le kit laok sodo-
sium un tia!'
7 Ming ela kon, tana-bihaat nas hangus
leo-leo. Hidim oen lakos mana oen hadut
tas.
8 Mo tana-bihaat ngengo kas, aa nol oen
tapan nas noan, 'Tulung bating bel kaim
mina buit le, ta kaim hadut tias le mates
son nian.'
9 Mo tana-bihaat in tana ngas siut noan,
'Idaah! Komali deken, ta bisa lo. Kaim
mina kias nol taung in bating kit totoang
lo! Banan dui ka, mi laok sos mina esan se
kius suas tuun.'
10 Kon oen lakos sos mina, mo oras oen
puit lakos sa, biklobeng in sapa ka maa
lisu. Ta tana-bihaat in tana ngas, taam
lakos fesat ta dalen, leo-leo nol biklobeng
in sapa ka nol haep pas totoang. Nikit oen
tamas totoang son kon, atuli hkaen tele
hnita ka.
11 Tana-bihaat ngengo kas pait maas lius
kon, oen haman deng likun na, le nodan
noan, 'Tuang! Tulung sai bel kaim hnita
ki le!'
12 Mo um lamtua ka siut noan, 'Eeh, auk
tao lo. Ta auk taan mi lo kam!'✡
13 Tiata mi kon musti mana-mana, le
doha-doh tutungus, ta mi tanan lo noan,
Auk pait maang tom nol leol ila, tamlom
diuk ila ka."

*Lamtua Yesus bel kleta deng atuling in
mana-koet tuang nga duit tas sa
(Lukas 19:11-27)*

14 Hidi kon, Yesus nahdeh kleta mes
pait noan, "Eta Auk lakong nang mi son
nam, mi musti daek babanan taung Au,
banansila el kleta nia. Tuang mes le lako
maan katang. Nikit un mana hidi le noan
lako kon, un haman un atulin in loka-loka
ngas le prentas noan, 'Mi pake duit nias
le daid peke. Eta auk pait maa ngam, mi
musti maa tek au, le mi haup pait bunga
bakun son na.'
15 Kon un bel atuil in dake hmunan na,
duit kadung lima,* halin nam un sepo-
dakang le haup bunga. Ela kon un bel
atuil in dake nomer dua nga, duit kadung
dua, nol atuil in dake nomer tilung nga,
duit kadung mesa, muding mesa-mesam in
bole. Hidi nam, un boka lako maan katang.
16 Sium hidi duit nas kon, atuling in
dake hmunan na puti lako le sepo-dakang.
Nesang lo kon, un haup pait bunga kadung
lima.
17 Ela kon nol atuling in dake nomer dua
la. Un haup pait bunga kadung dua.
18 Mo atuling in dake nomer tilung man
sium duit kadung mesa ka, lako kali bolo
se dale ka, le buni un tuang nga duit tas.
19 Nesang ana lo, halas-sam oen tuang
nga pait maa. Kon un haman nakbua oen
tilus, le keket duit man un in bel oen son,
le taung in sepo-dakang ngas.
20 Atuling in loka-loka hmunan na tama,
hidim un bel duit kadung hngulu. Un tek
noan, 'Tuang! Tuang duit tas nian. Lelon
na tuang bel auk duit kadung lima. Mo auk
haup tapnaeng bunga kadung lim pait.'
21 Ming ela kon, tuang nga dalen kolo.
Un tekan noan, 'Banan! Ku niam atuil in
loka-loka man in banan. Ta auk se iang lo
kon no, ku daek nol in makoe son, hidim
muid napiut auk in prenta ngas. Undeng
ku daek nal os ana nia, ta mam auk nikit
ku le kil os man in tene dui pait tas. Mam
auk tao fesat, le kit kaa leo-leo nol dael
kolo.'
22 Hidi kon, atuling in loka-loka nomer
dua la tama lolen, un bel tuang nga duit
kadung aat. Un tek noan, 'Tuang! Hmu-
nan nu tuang bel auk duit kadung dua. Mo
auk haup tapnaeng bunga kadung dua pait
son.'

✡ **25:4** Lukas 12:35 ✡ **25:12** Lukas 13:25 * **25:15** Dais Yunanin in mo bango nia ki dul noan, τάλαντον *(talanton)* lima. Talanton mesa lam, tatai nol tukang mes gaji taun 15. Tiata talanton lima lam, gaji taun 75.

23 Kon nam, tuang nga dalen kolo. Un
tekan noan, ‘Banan! Ku niam kon atuil in
loka-loka man in banan. Ta auk se iang lo
kon no, ku daek nol in makoe son, hidim
ku daek muid auk in prenta ngas tutungus.
Undeng ku daek nal dais ana ni son, tiata
mam auk nikit ku le kil dais man in tene
dui pait tas. Mam auk tao fesat, le kit
totoang kaa leo-leo nol dael kolo.’
24 Hidi nam, atuling in loka-loka nomer
tilu la maa lolen. Kon un tek noan, ‘Tuang!
Auk tana le tuang niam atuil in dalen didi.
Ta tuang kat asa man atuil didang in dake,
nol nui-noel asa man atuil didang in mula-
hai.
25 Undeng na le, auk lii, tamlom duit nias
ilang le tuang hukung au la. Tiata auk laok
buni duit nias babanan. Nian tuang! Kat
pait tia, ta duit kadung mes man tuang in
bel auk son na, tetema nabale!’
26 Ming ela kon, tuang nga baet un noan,
‘Ku niam atuil loka-loka man daat, nol
ku osam daat isi! Eta ku taan son noan,
auk kat asa man atuil didang in dake, nol
nui-noel asa man atuil didang in mula-hai
kam,
27 tasao le ku laok pesang auk duit tas
se bang tuun lo kia? Le halin eta auk pait
maa ngam, auk haup un bunga ka, bubuit
tuun kon banan!’
28 Hidi na kon, tuang nga tadu un atulin
in loka-loka tenga las noan, ‘Kat duit tas
deng una, le beles laok se atuling in haup
tapnaeng bunga kadung lima ka.
29 Ta atuil man mana-koet babanan asa
man un in kil son nas, mam un haup
taplaeng mamo dui pait. Mo atuil in dai
mana-koet asa man un in kil son nas lo
ka, mam oen kat lai-niin totoang nas deng
una.✡
30 Daek atuling in loka-loka man muik
ambak lo nia. Pela-lakang le nikit soleng
lako likun nua. Nang le un lilu-ahan nol
susa-daat se maan mitang ngua!’ ”✡✡

Lamtua Yesus tek deng leol kiamat ta

31 Hidi kon Yesus dehet napiut noan, “Au,
Atuling Baktetebes nia, mam niu maang
pait, nini Auk Amang ngu in kuasa man
loe-liliman na, leo-leo nol Un ima-ii las
deng sorga. Hidim Auk daad se Auk del
in prenta man muun dudui ka, le pres
totoang atuli li dasi las, muding asa man
oen in lako-daek son nas.✡
32 Mam totoang atuil in nuil net se apan-
kloma ki ngias, maa situ-taal se Au. Hidim
Auk soel bakisan one, banansila el atuil in
lolo-poa soel bakisan lae-blai las deng lae-
tutu las, le dadi bua dua ka.
33 Atuli-atuil man lako-daek muid Ama
Lamtua Allah in koma ngas, Auk taos se
Auk halin kanan na. Mo atuil in lako-daek
muid Ama Lamtua Allah in koma ka lo
ngas, Auk taos se Auk halin kliu ka.
34 Oras na lam, Auk kil prenta son
banansila el Lahi ka. Mam Auk tek atuli-
atuil in se Auk halin kanan na ngas noan,
‘Mi man sium hangun deng Auk Amang
ngu son nas, maa, le tamam se Un uma
lia, se maan Un in mana taung mi son lolo
hmunan nua ka.
35 Auk tek mi ela, undeng hmunan nu,
eta Auk lubung ngam, mi man bel Auk in
kaa. Auk meeng tuu kam, mi bel Auk in
ninu. Auk maang tuladang el atuil balu ka
lam, mi man sium Auk le daad tahang se
mi uma.
36 Auk muik kai-baut lo kam, mi man bel
Auk kai-baut le pake. Auk hedang ngam,
mi man maa meo Au. Auk se bui daleng
ngam, mi man maa tulung Au.’
37 Ming ela kon, atuil dael lolo in se Auk
halin kanan na ngas, siut noan, ‘Lamtua,
lam na elol na la? Lamtua tek noan lubu,
ta kaim bel Ku in kaa. Lamtua meen tuu
kam, kaim bel Ku ui in ninu.
38 Lamtua maa banansila el atuil balu
ka lam, kaim sium tamang se kaim uma.
Lamtua muik kai-baut in pake lo kam,
kaim belen.
39 Lamtua heda kam, kaim laok meon.
Lamtua se bui dalen nam, kaim laok
tulung. Kaim tao dasi-dais in ela ngas,
blingan na?’
40 Lam mam Auk siut oen noan, ‘Auk in
tek mia ni tom baktetebes! Ta se oras mi
tao dasi-dais in ela ngas, bel Auk atulin in
ana dudui ngas kon no, na mi tao taung
Auk son na!’
41 Hidim Auk tek atuli-atuil in se Auk
halin kliu ka ngas noan, ‘Hoe atuil daat
me! Ama Lamtua Allah bahang mi son.
Lakom nodat deng nia! Mam Auk tadu
atuli le laok pasang tamang mi se ai naraka
man in kaloe hidi nutus taan lo kua. Ta
Ama Lamtua Allah mana pesang maan in
susa-daat na son, bel uikjale kas nol oen
laih tuan na.
42 Auk nulut soleng mia, undeng dedeng
Auk lubung ngam, mi bel Auk in kaa lo.
Auk meeng tuu kam, mi bel Auk in ninu
lo.
43 Auk maang banansila el atuil balu ka,
mo mi dai sium tahang Auk se mi uma las
lo. Auk muik kai-baut in pake lo, mo mi
bel Auk lo. Auk hedang, mo mi maa meo
Auk lo. Auk se bui ku daleng, mo mi maa
le tulung Auk lo.’

✡ **25:29** Matius 13:12; Markus 4:25; Lukas 8:18 ✡ **25:30** Lukas 19:11-27 ✡ **25:30** Matius 8:12; 22:13; Lukas 13:28
✡ **25:31** Matius 16:27; 19:28

44 Ming ela kon, atuil daat tas siut noan,
‘Lamtua, na elol son na la? Lamtua tek
noan lubu, mo kaim bel in kaa lo. Lamtua
meen tuu, mo kaim bel in ninu lo. Lamtua
maa banansila el atuil balu ka, mo kaim
sium tahang se kaim uma las lo. Lamtua
muik kai-baut in pake lo, mo kaim bel
lo. Lamtua heda, mo kaim laok meo lo.
Lamtua se bui ku dale, mo kaim laok
tulung lo. Tiata kaim tao saol Lamtua ela
blingan son na?’
45 Mam Auk situs noan, ‘Auk in tek mia
ni tom baktetebes! Ta dedeng mi dai
tulung atuil anang dudui las lo ka, na
banansila el mi dai tulung Auk lo.’
46 Hidi nam atuil daat nas haup in
susa-daat napiut didiin hidi nutus taan lo.
Molam atuil man dalen na lolo ngas, haup
in nuli napiut nol Ama Lamtua didiin son
na.”✡

26

Atuil Yahudi las tene-tenen nas nuting lalan le keo tele Lamtua Yesus
(Markus 14:1-2; Lukas 22:1-2; Yuhanis 11:45-53)

1 Nikit Yesus tui hidi dais nas totoang bel
oen kon, Un tek Un ima-ii las noan,
2 “Mi taan son tam bii ka, naha lelo dua
pait tam, kit leol tene Fesat Paska la. Lius
oras na lam, muik atuli le hee soleng Au,
Atuling Baktetebes nia. Hidim oen pauk
tele Auk se kai sangsuli lu dapang.”✡
3 Leol na, tulu agama Yahudi las tene-
tenen nas, nol blala-blalan hadat tas
nakbua se Kayafas uma. Kayafas na mo,
tuang tene deng tulu agama Yahudi las.
4 Oen nuting lalan le daek Yesus nol ete-
ete, halin keo tele Una.
5 Mo oen tek apa noan, “Natang le! Kit
daek Un nol ni deken le, ta lelo-leol tene
kas maas dadani son. Ta tamlom atuil hut
mamo man in kom Una ngas, haung tuku-
keng nol kita la.”

Bihata mes doan mina bui bingis man osa isi laok se Lamtua Yesus
(Markus 14:3-9; Yuhanis 12:1-8)

6 Se iung Betania, muik atuli mes ngala
Simun. Hmunan nu, atuli nikis una,
undeng un tom iil baih-bluku. Mo halas
ni, un banan son. Oras lelo-leol tene kas
maas lius lo bii kam, Yesus nol Un ima-ii
las lakos kaa se Simun uma.
7 Oen kaa mamasu lam, bihatang mes
maa tutnaal Yesus. Un kil botor mes daken
deng baut in osa.* Botor na isin na kon,
mina bui bingis man osa isi. Bihatang na
maa lius kon, un diuk tehen botor ra leo ka.
Hidim un doan mina ka le baa buit-buit
laok se Yesus bon na, le daid tada noan,
bihatang na todan Una.
8 Mo nikit Yesus ima-ii las net bihatang
na in tao ela ka kon, oen koon-mali le aa
nol apa noan, “Sah! Bihaat saa ni le, un
soleng parsum mina bui bingis osa isi na,
ela lia?
9 Banan dui ka un hee mina na tuun! Le
halin laok bating duit ta bel atuil kasiang
ngas!”
10 Mo Yesus taan oen in nangan na, kon
Un tek noan, “Mi tao sus bihatang ni deken
tia! Nang le un tao ela! Auk daleng kolo,
undeng un doan mina bui bingis ni se Auk
apang ngi son.
11 Ta atuil kasiang ngas nol mi tutungus
se mi hlala ka. Mo nesang lo ka kam, Auk
leo-leo nol mi lo kam.✡
12 Nini bihatang ni in doan mina nia ki,
un tao Auk apang ngi le bui bingis, banan-
sila el un hising rampe meman taung Auk
nitun ni son na. Ta Auk in nuli ki nesang
lo son.
13 Nangan babanan ne! Mam Ama Lam-
tua Allah Dehet Dais Banan na, holhising
papmes se apan-kloma kia lam, taon elola
ko oen nahdeh deng bihatang ni in banan
na kon! Le halin atuli li totoang nangan
net una.”

Yudas koo mes nol tene-tene agama Yahudi las, le sao Lamtua Yesus lako bel one
(Markus 14:10-11; Lukas 22:3-6)

14 Muik at mes deng Yesus ima-ii at hngul
dua kas, ngala Yudas Iskariot. Un puti lako
nuting tuang-tuang agama Yahudi las le
sao Yesus bel one.
15 Lako lius se tuang-tuang agama
Yahudi las kon, un keket oen noan, “Papas
totoang! Eta auk hulung mi le daek Yesus
sam, mi bel auk saa la?”

Kon oen situn noan, “Eta ku le hee Un
bel kamin nam, kaim baen ku.” Hidim oen
kaih duit lil-muti bil buk tilu, le bel Yudas.✡
16 Kon nam Yudas puti lako le nuting
lalan halin sao Yesus bel one.

Lamtua Yesus kaa fesat Paska leo-leo nol Un ima-ii las
(Markus 14:12-21; Lukas 22:7-14, 21-23; Yuhanis 13:21-30)

17 Taun-taun nam, atuil Yahudi las muik
lelo-leol tene man nesang nga lelo itu. Oen
noken leol nas noan, ‘Fesat Ruti in Kaa

✡ **25:46** Danial 12:2 ✡ **26:2** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:1-27 * **26:7** Botor ra, oen daken deng baut in osa man atuli taom paat. Alkitab dais Yunanin na dul noan botor ra, oen daken deng batu mes ngala ἀλάβαστρος *‘alabastros’*. Ngat kon se Lukas peke 7:37-38. ✡ **26:11** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 15:11 ✡ **26:15** Sakarias 11:12

se Lalan'.† Fesat ta mana le mulai kon, Yesus ima-ii las maa keket Un noan, "Papa! Duman ni kit musti sai kit leol tene kias, nini in keo lae-blai le tao fesat Paska. Tiata Paap kom le kaim laok mana fesat se ola la?"

18 Kon Un siut noan, "Mi taam lakom kota lua, tiam mi tutnaal blalan biklobeng mesa. Lam mi tekan elia, 'Ama! Paap Guru nataka kam, Un oras in mate ka maa dani son. Ta Un nodan mana mes se ama uma lia, le Un pake taung in tao fesat Paska nol Un ima-ii las.' "

19 Ming ela kon, Un ima-ii las lakos, le daek muid asa man Un in teka ka. Hidim oen mana in kaa, taung fesat Paska se na.

20 Duman son kon, Yesus nol Un ima-ii at hngul duas kas, daad le kaa fesat Paska leo-leo se na.

21 Oen kaa mamaus lam, Un tekas elia, "Mi hii napat le! Muik at mes deng mia li, man mam hee soleng Auk lakong bel atuil didang."

22 Ming ela kon, oen dalen nas banan lo. Kon oen mesa-mesam keket Yesus noan, "Atuling man Paap in aa na, auk lo ta lo?"

23 Kon Un siut noan, "Atuling man dopon un ruti la lako mako ni dalen leo-leo nol Au ka, man hee soleng Au.✡

24 Nangan ne! Au, Atuling Baktetebes nia, musti mateng banansila el asa man oen in dul meman son, ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka ka. Mo doha loo! Atuling in hee Au ka, mam lepa-haal un in susa-daat ta esa! Tiata in banan dui ka, un ina ka huan deken tia!"

25 Hidi nam, Yudas kon keket noan, "Atuling man Paap in aa na, auk lo, ta lo?"

Kon Yesus situn noan, "Meman ku esa man tek ela son, mo asii pait ta?"

Lamtua Yesus tek noan, ruti nol anggor ra daid tada, le nangan Una

(Markus 14:22-26; Lukas 22:14-20; Korintus mesa la 11:23-25)

26 Oen kaa mamasu lam, Yesus kat ruti bua mes le nodan mamo se Ama Lamtua Allah. Hidim Un bilas-bilas ruti na, le tunang bel Un ima-ii las nol tekas noan, "Ruti ni, Auk apang nga. Kata, le kaa tia!"

27 Hidi nam, Un kat klas mes anggor inu, le nodan mamo se Ama Lamtua Allah. Hidim Un tunang laok bel Un ima-ii las nol tekas noan, "Mi totoang kata, le ninu.

28 Ta anggor ni, Auk dalang nga. Mam Auk mateng le dalang ngi holbohon, halin bel boa-blingin atuli hut mamo deng oen in kula-sala ngas. Daal ni daid tada le tek nuting noan, asa man Ama Lamtua Allah in hid son na, meman halas ni dadi son. Tiata kata, le niun tia!✡

29 Mo hii babanan! Ninin deng duman nia, Auk niun anggor pait lo kang. Didiin mam Auk nol Auk Amang in ne sorga ku daad le kil bandu leo-leo son le, halas-sam Auk niun nol mi pait."

30 Hidi kon, oen tao dani mes le naka-nahalit Ama Lamtua Allah. Nol duman na kon, oen putis lakos leten Saitun nua.

Lamtua Yesus tek meman noan, mam Petrus kaen Una

(Markus 14:27-31; Lukas 22:31-34; Yuhanis 13:36-38)

31 Oras oen in lakos bus el leten nua ka, Yesus tek Un ima-ii las meman noan, "Duman nia, mi totoang lalim nang soleng Au. Undeng dulan meman son ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka noan,

'Mam Ama Lamtua Allah tao tele atuling
in lolo-poa ka,
ta un lae-blai las lalis holhising.'✡

32 Meman Auk mateng. Mo mam Auk nuling pait, ta Auk laok natang mi se propinsi Galilea."✡

33 Mo Petrus kaen noan, "Papa! Atuil tengas totoang lalis nang soleng Paap kon no, auk nang Paap lo!"

34 Kon Yesus siut noan, "Ela le Petrus? Hii ke! Duman ni manu tukluin lo bii kam, ku kaen oe tiul son noan, ku taan Auk lo!"

35 Mo Petrus kaen muun dui pait noan, "Loo Papa! Eta Paap mate kam, auk kon mateng leo-leo nol Papa. Taon elola kon, auk lail nang soleng Paap lo!" Petrus tapan tenga las kon tek ela.

Lamtua Yesus kohe-kanas se klaap Getsemani la

(Markus 14:32-42; Lukas 22:39-46)

36 Hidi kon Yesus nol Un ima-ii las lakos napiut, ti oen lius se leten Saitun na, se klapa mes ngala *Getsemani*.‡ Se na, Yesus tek Un ima-ii las noan, "Mi daad natang se nia le, ta Auk le lakong kohe-kanas se nua."

37 Mo Un haman Petrus, Yakobus nol Yuhanis, le oen tilus leo-leo nol Una. Kilan deng oras na kon, Yesus nataka kam, Un dalen na sus isi, nol hutlulu.

38 Oen halas-sam laok bubuit, mo Un tekas noan, "Auk daleng ngi sus isi! Auk nataka kam el noan, Auk le mateng tetetas. Mi daad le melang natang Auk se nia le."

---

† **26:17** Fesat na daid le halin atuil Yahudi las nangan net hmunan nu, oen upu kia-kaon nas lail putis deng dale Mesir ra. Dedeng na oen lalis hlalapat tuun. Dadin nam oen muik oras in kutang ruti in kaa se lalan na nol bibit lo ka. Les kon se *Dehet in Puit deng Dale Mesir ra* peke 12 bango 6 nol 15 ka. ✡ **26:23** Buk in Naka-nahalit 41:10 ✡ **26:28** Dehet in Puit deng Dale Mesir 24:8; Yermia 31:31-34 ✡ **26:31** Sakarias 13:7 ✡ **26:32** Matius 28:16 ‡ **26:36** Muding dais Ibranin nam 'Getsemani' la nahin na noan, 'sa-saa taung in lee saitun isin'.

39 Kon Un keko lako katang dui bubuit,
hidim Un hai buku ka le kohe-kanas noan,
"Papa boa-ili! Eta Paap tade kam, Auk
lepa-haal in susa-daat ni deken tia. Mo
muid Auk in koma ki deken; nang le muid
se Paap in koma ka tuun."
40 Kohe-kanas hidi kon, Un pait lako
Un ima-ii at tilu las. Mo oen niin nalas.
Kon Un buk-bangun one, hidim tek Petrus
noan, "Hoe! Petrus! Tasao le mi ninim
mia? Auk in lakong se nua ka, nanapat
tuun, mo mi melang nal bubuit lo kon nia!
41 Kose mi matan nas le langa. Hidim
haung le doh nol Au! Ta mi dalen nas
meman kom le daek banan, mo mi apan
nas bloen. Tiata banan dui ka, mi kohe-
kanas le halin eta mi tom in liun-leo kam,
mi tahang nala."
42 Hidim Un pait lako le kohe-kanas
noan, "Papa! Eta Auk man musti lepa-haal
in susa-daat nia lam, nang le muid Paap in
koma ka tuun."
43 Kohe-kanas hidi ela kon, Un pait lako
se Un ima-ii at tilu las. Mo oen niin nalas
pait son, undeng oen matan nas tede isi.
44 Kon Un nang one, le lako kohe-kanas
oe mes pait. Un nodan Ama ka pait, le
nang Un lepa-haal in susa-daat na deken,
molam muid Un Ama ka in koma ka tukun.
45 Kohe-kanas hidi ela kon, Un pait le
buk-bangun Un ima-ii las, hidim tekas
noan, "Mi ninim nababael tuun nia?
Hangum tia! Ta atuling in le hee soleng
Au, Atuling Baktetebes nia ki, maa dani
son nuan. Un nol atuil nuas maas le daek
Au, halin sao Auk lakong se atuil daat tas
iman.
46 Hoe! Hangum tia! Bela mi matan nas
le ngat soba-naan laok elu le! Ta atuling in
le hee Au ka, maa son nuan."

Atuil tene kas tadu atuil le laok daek Lamtua Yesus

(Markus 14:43-50; Lukas 22:47-53; Yuhanis 18:3-12)

47 Yesus aa mamaus ela lam, Yudas nol
atuli hut mamo maas lisu. Oen maas kil
suli nol kai teben, le daek Una. Oen tao ela
muid in prenta deng tulu agama Yahudi las
tene-tenen nas, nol blalan-blalan hadat tas.
48 Yudas tek oen meman son noan, "Mi
tinang babanan ne! Atuling ol man Auk
likin nam, mi daek Una! Ta Un nam
atuling man mi in nuting nga!"
49 Oen lakos lius se Yesus sa kon, Yudas
lat napiut lako dil se Yesus sila ka le aa
noan, "Boa-blingin Paap Guru!" Hidim un
neok Yesus le likin.
50 Kon nam Yesus ketan elia, "Hoe Yudas!
Ku in maa ki, le tao dais nia le?" Hidim
atuil hut mamo kas keko lakos le daek Una.
51 Taan lo molota Yesus atulin nas at mes
luis un hela ka, le dait nutus atuling mes
hngila klehen. (Atuling in papa na, tuang
tene agama Yahudi la ata.)
52 Net ela kon, Yesus kaing un noan,
"Bubut ku hela ka pait lako hbubut ta, ta
atuil in keng nini hela ka, mam mate nini
hela kon.
53 Ku taan lo ke? Auk bisa nodan Auk
Amang ngua, le tunang Un ima-ii lihu-
lihu§ deng sorga, halin maa tulung Au.
54 Mo nang tuun tia! Nang le atuil nias
daek Au. Ta totoang man in dul son deng
Au, ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka ka,
musti dadi."
55 Hidi nam Yesus aa nol atuil hut mamo
in maa daek Una ngas noan, "Hoeh! Mi
bali noan Auk niam atuil daat te? Tasao
le mi maa daek Auk nini suli nol kai teben
nia? Molota, lelo-lelon nam Auk tui mi se
Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene
ka, mo muik tahan atuli mes in tao saa Au
lo.✡
56 Mo nang tuun tia! Maa, le daek Auk
tia! Ta nias totoang dulas meman son deng
lolo hmunan nu ne Ama Lamtua Allah Buk
Niu ka."

Net ela kon, Yesus ima-ii las lii isi. Kon oen haung lalis nang soleng Una.

Oen kil nol Lamtua Yesus lako se atuil in nutus dais agama ngas

(Markus 14:53-65; Lukas 22:54-55, 63-71; Yuhanis 18:13-14, 19-24)

57 Hidi na kon, atuil in daek Yesus sas kil
nol Un lako se tulu agama Yahudi las tuang
tene Kayafas uma, undeng atuil tene-tene
kas nakbua se las son. Nas tene-tene
agama Yahudi las, guru-guru agama las,
nol blalan-blalan hadat tas.
58 Dedeng oen kil nol Yesus lako ka,
Petrus muid nol in huni-huni deng klupu,
didiin lako lius se tuang tene ka uma.
Petrus kom le taan asa man in dadi ka,
tiata un kon tama lako kintal la dalen, le
daad leo-leo nol atuil in se la ngas.
59 Se um na dalen, tulu agama las tene-
tenen nas nol totoang atuil man taom
daad le nehan dais agama ngas huli-bali.
Oen totoang nuting lalan le halin nutus in
hukung tele bel Yesus.
60 Oen pake saksi in nole daat mamo le
tek deng asa man Yesus in tao son nas, mo
oen in tekang nas muik mes lo kon man
tatai le pake taung in hukung tele Una.
Tukun nam oen pake saksi at dua.

§ **26:53** Alkitab dais Yunanin dul noan, dui deng *legion* 12. Tentara Roma legion mesa lam, mamo na atuli 6.000.
✡ **26:55** Lukas 19:47; 21:37 ✡ **26:61** Yuhanis 2:19

61 Saksi at dua nas tek noan, “Kaim ming
Atuling ni aa net noan, ‘Mam Auk tao lean
Um in Kohe-kanas Tene ka. Mo se lelo tiul
dalen nam, Auk bangun-pii pait.’ ”✡
62 Kon nam tuang tene agama Yahudi la
hangu dil se totoang atuil in daad se la ngas
silan. Un keket Yesus noan, “Ku ming atuil
hut mamo nas in aa le tek sakeng bel Ku
ka son. Mo tasao le Ku ete tuun nia?”
63 Yesus siut saa lo. Kon tuang tene
ka keket pait noan, “Auk le keket elia!
Mo Ku musti siut baktetebes, banansila el
Ku siut Ama Lamtua Allah in nuli man
ne sorga kua. Muik atuli tek noan, Ku
niam Kristus, Ama Lamtua Allah Ana, man
Un hid meman son deng hmunan nua ka.
Baktebes ela le?”
64 Kon Yesus siut noan, “Meman ama in
aa ka toma. Mo nangan ne! Ta mam mi
totoang ngat net Au, Atuling Baktetebes
nia. Mam Auk daad se sorgang, se Ama
Lamtua Allah, man muik kuasa muun
dudui ka halin kanan na, le kil prenta leo-
leo nol Una. Hidim, mam Auk niu pait
maang se nopen daleng.”✡
65 Ming Un aa ela kon, tuang tene ka
koon-mali isi, didiin un pius sait un kaod
blatas sa. Hidim un aa mumuun le tek
totoang atuil in daad se la ngas noan, “Kit
nuting saksi bakun tia! Mi ming Un in aa
ka nol mi hngilan esan son. Un in aa na, Un
nikit apa ka son banansila el Ama Lamtua
Allah Ana. Ni in bilu-aa son! Mi totoang
taan son noan, muid kit atorang agama lia
lam, eta muik atuli in tao apa ka el Ama
Lamtua Allah kam, atuling na musti mate!
66 Tiata mi le nutus elola la?”
Kon oen totoang haman tek noan, “Atul-
ing ni meman kula baktetebes! Tiata Un
musti tom in hukung tele!”✡
67 Hidi nam muik atuli at ila lo, puut
kapen se Yesus. Oen kon diuk kuti-kuti
Una, nol atuil tenga las papas Una.✡
68 Hidim oen aa nahmaeng Un noan,
“Hoe! Ku niam Kristus ta lo? Olan Ku
nataka, le asii man papas Ku lia?”

Petrus kaen lalis tiul noan, un taan Lamtua Yesus lo
(Markus 14:66-72; Lukas 22:56-62; Yuhanis 18:15-18, 25-27)

69 Dedeng na, Petrus daad nabael se
kintal la. Kon ata bihata mes maa aa nol
un noan, “Apin ku kon leo-leo nol Yesus,
atuling Nasaret ta, ta lo?”
70 Mo un kaen se atuil hut mamo kas
silan noan, “Loo! Tasao le ku keket auk
ela lia! Auk taan Un lo.”
71 Hidi kon, Petrus puti le lako dil se
hnita in taam maa ka. Kon bihata mes
didang pait, net un dil se na. Tiata un tek
atuil in se la ngas noan, “Hoe, apin auk net
atuling ni leo-leo nol Yesus, atuling Nasaret
ta.”
72 Kon Petrus kaen noan, “Tamlom mo
ku nuin na! Auk sumpa, auk taan Atuling
na lo!”
73 Nal nesang lom, atuil didang in se la
ngas tekan pait noan, “Hoe! Ku kaen noan,
ku leo-leo nol atuling na lo deken! Ta kaim
tanan deng ku dasim in aa ka, undeng ku
aa kam tuladang el atuil Galilea ka!”
74 Mo un mulai lote, nol labang le kaen
noan, “Auk sumpa pake Ama Lamtua Allah
ngala ka! Auk taan Atuling na lo!” Un aa
hidi ela kon, manu tukluni.
75 Ming manu ka in tukluni ka kon,
Petrus nangan net apin Yesus in tek un
noan, “Manu tukluin bii kam, ku kaen lalis
tiul son noan, ku taan Auk lo.” Nangan net
ela kon, un lail puti lako likun na, le lilu
mumuun.

27

Oen kil nol Lamtua Yesus lako se gubernur Pilatus sa
(Markus 15:1; Lukas 23:1-2; Yuhanis 18:28-32)

1 Oskaong mitang bii kon, totoang atuil
in nehan dais agama ngas, koo mes le tao
tele Yesus.
2 Undeng na, tiata oen but Un le kil nolan
lako ngada se gubernur Pilatus. Lole oen
in koma ka le gubernur ra man hukung
tele Una.*

Yudas tai tele apa ka
(Dehet deng Aan in Nutus sas 1:18-19)

3 Nikit Yudas taan noan, tene-tene kas
nutus son le hukung tele Yesus, kon un
sabail apa ka, undeng un man hee soleng
Yesus. Tiata un pait lako se tene-tene deng
tulu agama Yahudi las, nol blalan-blalan
hadat tas, le bel pait oen duit lil-muti bil
buk tilu las.
4 Un tekas noan, “Auk kula son, undeng
auk sao Atuling man muik salan saa lo ka,
bel mi son.”
Mo oen siut un noan, “Eeh! Kaim hosek
nol ku lo son! Ku esa man lepa-haal in kula
na.”
5 Kon nam Yudas pasang soleng duit nas
lakos se Um in Kohe-kanas Tene ka dalen.
Hidim un puti lako le tai tele apa ka.
6 Tukun nam tulu agama Yahudi las tene-
tenen nas, laok naim nakbuan duit man
Yudas in pasang soleng son nas. Oen aa

✡ **26:64** Danial 7:13 ✡ **26:66** Atorang deng Tulu Agama las 24:16 ✡ **26:67** Yesaya 50:6 * **27:2** Dedeng na, atuil Yahudi las muik hak le hukung tele atuil lo bii. Undeng na le, oen kil nol Lamtua Yesus lako se pamarenta Roma la.

nol apa noan, “Kit tamang duit nias pait lakos se kaban duit ta deken tia, ta duit nias duit luli[†].
7 Tiata, in banan dui ka, kit laok sos dale teb mes deng atuling in daek mulu kua. Halin eta atuil in laok-maa mate, le muik atuli in tadas una lo kam, kit puan laok se dale na tuun.”
8 Kon nam oen pake duit nas le laok sos dale na. Tiata maa lius leol neot nia, atuli noken dale na lam, ‘Dale Dala.’[✡]
9 Nini ela lam, oen muid asa man Ama Lamtua mee-baah Yeremia la, in tek meman son noan,
“Oen pake duit lil-muti buk tiul nas le sos dale.
Oen pake duit nas, undeng duit nas atuli mes osa,
muid asa man atuil Israel las in nutus meman son na.
10 Dale na oen sosan deng atuling in diuk mulu ka.
Auk dul ni muid Ama Lamtua Allah in prenta au ka.”[✡]

Lamtua Yesus situ-taal se gubernur Pilatus
(Markus 15:2-5; Lukas 23:3-5; Yuhanis 18:33-38)
11 Nikit atuil nas kil nol Yesus lako lius se gubernur ra kon, un keket Yesus noan, “Elola? Ku niam baktetebes atuil Yahudi las Lahin ne?”
Un siut noan, “Baktebes! Paap in aa na, toma.”
12 Mo dedeng tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol blalan-blalan hadat tas klaa nolan dasi mamo ka, Un siut saa lo.
13 Kon gubernur ra keket Un pait noan, “Ku ming oen in aa apin na lo ke? Oen bel kula Ku mamo isi son, mo tasao le Ku siut lo kia?!”
14 Mo Un siut bubuit lo kon, ta gubernur ra herang isi.

Gubernur Pilatus nutus le hukung tele Lamtua Yesus
(Markus 15:6-15; Lukas 23:13-25; Yuhanis 18:39—19:16)
15 Taun-taun nam, eta atuil Yahudi las tao fesat Paska lam, taom atuil hut mamo kas huil atuil bui mesa, le gubernur ra sao puting.
16 Dedeng na, muik atuil bui mes ngala Barabas.[‡] Atuli las totoang taan son noan, un nam mo asii, undeng un nam daat isi.
17 Leol na kon, atuli hut mamo lakos se gubernur Pilatus, le nodan un sao atuil bui mesa, banansila el in biasa ka. Kon Pilatus keket oen noan, “Banan! Mo auk sao se asii la? In mo nia ki Barabas, nol Yesus, man atuli las noken noan Kristus. Auk sao se ola la? Mi huil tuun.”
18 (Gubernur ra aa ela, undeng un taan son noan tulu agama Yahudi las tene-tenen nas idus Yesus isi, tiata oen kil nol Yesus maa bel una.)
19 Gubernur ra pres dais na mamasu lam, un sapa ka hid maa tekan noan, “Papa ku! Doha-doha, ta Yesus nam Atuil man muik Un kula-salan lo. Undeng Una, tiata sian auk natloa banan lo. Maa pes halas ni kon, auk nataka kam banan lo tetetas.”
20 Mo tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol blalan-blalan hadat tas hode-lokot atuil hut mamo kas, le halin oen nodan gubernur ra le sao se Barabas, mo hukung tele Yesus.
21 Kon gubernur ra keket oen pait noan, “Deng atuil at dua nias, auk sao se ola la?”
Oen siut kleba-kleba noan, “Barabas! Sao se Barabas tuun!”
22 Mo un keket oen pait noan, “Eta ela lam, auk tao elol nol Yesus, man atuli noken noan Kristus sia la?”
Kon oen siut kleba-kleba pait noan, “Pauk tele Un se kai sangsuli lua!”
23 Ti gubernur ra keket pait noan, “Un in kula ki asa la? Auk pres Un son, mo auk haup Un in kula-salan saa lo!”
Mo oen totoang siut kleba-kleba muun dui pait noan, “Tao tele Una! Pauk tele Un se kai sangsuli lu dapa tia!”
24 Nesang lo kon, un tana noan un tao nal saa pait lo son, lole atuil hut mamo kas le hangus tuku-keng lolen son. Tiata un kat ui le haun ima ka se oen silan, hidim tekas noan, “Auk lepa-haal Atuling ni in mate ki lo! Mi totoang man musti lepa-halan!”[✡]
25 Kon atuil hut mamo kas siut kleba-kleba noan, “Hao, nang lako! Nang le kaim nol kaim ana-upun nias man lepa-haal Un dala ka!”
26 Ming ela kon, Pilatus tek noan, “Elam daid muid mi in koma ka.” Hidim un sao Barabas muid oen in koma ka. Mo un prenta atuil in doha ngas, le laok lapat Yesus didiin apa ka papa si-sii. Lapat hidi kon, tentara las kil nol Yesus le nolan laok pauk tele se kai sangsuli lua.

Tentara las bilu-aa Lamtua Yesus
(Markus 15:16-20; Yuhanis 19:2-3)
27 Hidi na kon, tentara las pel nol Yesus lako se oen benteng nga kintal tene ka. Se

[†] **27:6** Dais Yunanin noan duit dala. [✡] **27:8** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:18-19 [✡] **27:10** Sakarias 11:12-13; Yermia 18:2-4; 19:1-11; 32:6-15 [‡] **27:16** In dula dais Yunanin tenga las dul noan, ‘Yesus Barabas’, mo tenga las pait dul noan, ‘Barabas’ tuun. [✡] **27:24** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 21:6-9

na, oen haman oen tapan in batalion mes nol one ngas.§

28 Hidim oen kaod bel Yesus kaod blatas mea kaloen mesa, banansila el taom lahi las in pake ngas.*

29 Oen kon kat klais hlango, le naneng daid hlotong. Hidim oen tudan hlotong duli na laok se Yesus bon na, le tao banansila el noan, oen nikit laih balu, le lotong belen hlotong lahi ka. Oen kon tapa belen kai mes laok se Un ima kanan na, banansila el hnikan in kil prenta ka. Hidim oen hai bukun nas saol Una, le hlak in todan Una noan, "Kaim todan atuil Yahudi las Lahin."

30 Nol oen kon puut kapen se Una, hidim kat hnikan na deng Un ima ka, le diku-diuk Un bon na.

31 Oen bilu-aa kuti-kuti Un hidi kon, oen kolong soleng kaod blatas na, le pake seda belen Un kai-batu las pait. Hidi nam oen kil puting Un deng kota Yerusalem, le nolan laok pakun se kai sangsuli lu didiin mate.

Oen pauk Lamtua Yesus se kai sangsuli la dapa

(Markus 15:21-32; Lukas 23:26-43; Yuhanis 19:17-27)

32 Dedeng oen pel nol Yesus lako ka, se lalan hlala kam, oen tutnaal atuling mes deng kota Kirene, man halas-sam le taam lako bus el kota la. Un ngala Simun. Kon oen dising un le haal seda Yesus kai sangsuli la.

33 Didiin oen lakos lius se mana mesa, ngala Golgota. (Se dais Aram mam, un nahin na noan, "Maan bon seen.")

34 Se na, oen le ninung Yesus nini anggor man kutang son nol kai mali, le halin Un tahang nal ili. Yesus niun soba-nanan bubuit, mo hidi nam Un hutun soleng.✡

35 Hidi kon oen pauk Un se kai sangsuli la. Nol tentara las pel lot le asii man haup Un kai-batu las sa.✡

36 Hidim oen daad doh Un se la.

37 Oen kon dul se kai bleha mes noan,
"NI YESUS, ATUIL YAHUDI LAS LAHIN"
Hidim oen pauk kai bleha na se kai la, titu se Yesus bon na dapa, le tulu bel noan, tasao le oen hukung tele Una lia.

38 Se na kon, oen pauk tele atuil in nuhu-dau daat at dua. Mesan na se Un halin kanan na, mo mesan na pait se Un halin kliu ka.

39 Totoang atuil in lako-pait deng na ngas, ngat net Una. Kon oen liun sulan le bilu-aa Una.† ✡

40 Oen kidu le haman tekan noan, "Hoe! Ku tek noan, Ku tao lean nal Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka, hidim lelo tiul siis sam, Ku bangun-pii pait, ta lo? Eta baktebes Ku niam Ama Lamtua Allah Ana kam, olan Ku loat Ku apam ma, le niu deng kai na tia."✡

41 Tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol guru-guru agama las, nol blalan-blalan hadat tas kon, bilu-aa Un noan,

42 "Un bel slamat atuil didang son, mo Un apa ka esa kam, Un bel slamat nalan lo. Un tek le Un niam Laih taung atuil Israel las, ta lo?! Eta ela lam, banan dui ka Un niu deng kai na tia. Ta kit net ela, halas-sam kit parsai Una.

43 Eta baktetebes Un nam Ama Lamtua Allah Ana kam, nang le
'Un nahlae se Ama Lamtua Allah.
Ta eta Ama Lamtua kom Una lam,
taon elola ko Ama Lamtua man bel slamat Una.' "✡

44 Atuil in nuhu-dau daat at dua las kon, bilu-aa Un ela.

Lamtua Yesus in mate ka

(Markus 15:33-41; Lukas 23:44-49; Yuhanis 19:28-30)

45 Hidi kon, mitang-mames kabut maan na, deng lelo ditu lako pes diuk tilu lelo-maun.

46 Diuk tilu lelo-maun tukun nam, Yesus haman mumuun nini dais Aram noan, *"Eli! Eli! Lama sabaktani?"* (Un nahin na noan, "Ee Allah! Auk Lamtuan! Tasao le Paap bali kudi nang Auk eli lia?")✡

47 Muik atuli at ila lo dadani se na, oen ming Un fala ka. Kon oen tek apa noan, "Hoe! Mi hii le. Un haman upung Elia, Ama Lamtua mee-baah hmunan nua ka!"

48 Hidi kon atuli mes lail lako kat kitu‡ duda mes le butun laok se kai lolo mes tula, hidim dopon tamang kitu na laok se anggor ngilu ka, le totong bel Yesus halin Un bolos.✡

49 Mo atuil tenga las pait tam aa noan, "Tahang, le kit ngat soba-nanan, upung Elia maa bel slamat Una tam lo ka?"

§ **27:27** Tentara las mana la, oen noken se dais Latin noan, *praetorium.* Maan na ne gubernur ra sonaf fa. Alkitab dais Yunanin dul noan, oen haman oen tapan nas *speira* mesa. *Speira* mesa lam tatai nol tentara 600. * **27:28** Matius dul noan, kaod blatas 'mea kaloe'. Mo Markus dul noan, kaod blatas 'mea-mamaten'. ✡ **27:34** Buk in Naka-nahalit 69:22 ✡ **27:35** Buk in Naka-nahalit 22:19 † **27:39** Eta atuil Yahudi las lale leon nas sam, na daid tada noan oen bilu-aa atuli. ✡ **27:39** Buk in Naka-nahalit 22:8; 109:25 ✡ **27:40** Matius 26:61; Yuhanis 2:19 ✡ **27:43** Buk in Naka-nahalit 22:9 ✡ **27:46** Buk in Naka-nahalit 22:2 ‡ **27:48** In dula deng dais Yunanin esa ka tek noan 'spons'. ✡ **27:48** Buk in Naka-nahalit 69:22

50 Yesus haman nol fala mumuun oe mes
pait, hidi na kon Un mate.
51 Se Um in Kohe-kanas Tene ka, muik
kitu tene mes loen le kele Ama Lamtua
Allah Kamar in Niu Dudui ka. Tom nol
Yesus hngasa ka in nutus sa, kitu tene na
sait bating dua deng dapa lako pes dale.
Hidim lul-beko muun didiin baut tene kas
hoen bating dua.✡
52 Niut utu ngas kon hobokas. Nol Ama
Lamtua Allah bel Un atulin in maet son nas
mamo le nulis pait.
53 Nikit Yesus nuli pait kon, oen
putis deng oen utun nas, le taam lakos
Yerusalem. Atuli hut mamo ngat net one.
54 Se Golgota, muik komendan mesa, nol
un ima-ii las doh Yesus se kai sangsuli la.
Nikit oen net lul-beko ka, nol totoang man
in daid son nas kon, oen lii isi. Hidim
oen aa nol apa noan, "Idaah! Atuling
ni meman baktetebes Ama Lamtua Allah
Ana!"
55 Se na kon, muik bihata hut mamo,
man ngat net Un in mate ka deng
kakatang. Oen muid Un son deng Galilea,
lole oen man tutan-lau Un lo-lolo hmunan
nua.
56 Deng bihaat nas muik teng ngalan,
Maria deng iung Magdala, Maria mes
pait (na Yakobus nol Yusuf ina ka), nol
Sabadeus sapa ka, (na Yakobus duas Yuha-
nis inan na).✡

Oen puan Lamtua Yesus
(Markus 15:42-47; Lukas 23:50-56; Yuhanis 19:38-42)

57 Se na muik atuil in muki mesa, deng
iung Arimatea, ngala Yusuf. Un muid
Yesus in tui ka blaan son. Yesus in mate ka,
tom nol leol lima. Ola ka lam, tom nol atuil
Yahudi las leol in kohe-kanas. Tiata leol
lima ka, nikit lelo-maun tukun nam, Yusuf
nuting lalan le laok niung Yesus nitun na
meman, deng kai sangsuli la dapa.
58 Un lako se gubernur Pilatus sa, le
nodan Yesus nitun na. Kon nam gubernur
ra prenta le oen sao Yesus nitun na bel una.
59 Tukun nam Yusuf lako Golgota, le
niung Yesus nitun na deng kai sangsuli la.
Hidim un kabut Yesus nitun na babanan
nini kitu balu man osa ngas.
60 Dedeng na, atuli halas-sam paat hidi
bolo nitu mes se leten batu mesa, le mana
meman taung Yusuf, nol un nenan nas in
mate. Kon Yusuf nol un tapan nas kok
tamang Yesus nitun na, le laok nene se
bolo na dale. Hidim oen lulin baut bleha
tene mesa, le hep kele bolo ka hnita na
babanan. Hidi nam Yusuf nol un tapan nas
pait.
61 Dedeng na, Maria deng iung Magdala
nol Maria tenga las kon muid le lakos lius
se maan na. Oen daad saol bolo ka le tadas
babanan mana la.

Gubernur ra tadu atuli, le doh se bolo in nene Yesus nitu na ka

62 Ola ka, tom nol atuil Yahudi las leol
teen in dake. Kon tulu agama Yahudi las
tene-tenen nas, nol atuil Farisi las, lakos
ngada se gubernur ra.
63 Oen tekan noan, "Ama gubernur, kaim
nangan net dedeng atuling in nole-lilung
daat na, nuli nabale la, Un aa noan,
'Meman Auk mateng, mo hidi lelo tilu lam,
Auk nuling pait.'✡
64 Undeng na, ama tulung tadu tentara
las, le laok doh niut utu ka babanan, didiin
lelo tilu. Nini ela lam, Un ima-ii las maa
naok nal Un nitun na lo, le nole atuli las
noan Un nuli pait son lo. Ta eta oen nole
ela lam, na daat dui pait deng oen in nole
hmunan nua, se dedeng oen in aa noan Un
nam, Kristus sa."
65 Ming ela kon gubernur ra siut noan,
"Banan! Mo mi muik atuil in doha esam
me? Lam banan dui ka pake se oen tuun,
le halin laok doh mana la babanan."
66 Kon oen kil nol oen atulin in doha ngas
lakos se maan na. Lius se uas kon, oen tao
taad pukiu niut utu ka hnitan na.§ Hidim
oen tadu atuil nas le doh napiut mana la,
halin atuil didang maa kat Yesus nitun na
deken.

28

Lamtua Yesus nuli pait!
(Markus 16:1-10; Lukas 24:1-12; Yuhanis 20:1-10)

1 Leol minggu la oskaong mitang bii kon,
Maria deng iung Magdala, nol Maria tenga
las lakos ngat niut utu ka.
2 Nahkitu lam, lul-beko muun isi. Hidim
Ama Lamtua Allah ima-ii mes deng sorga
niu maa, le lako lulin bian baut tene in hep
kele bolo ka ka. Hidi nam un daad se baut
na dapa.
3 Ima-ii na sila ka kaloe, banansila el
bisain na, nol un kai-batu las muti niu-
hilin.
4 Ta atuil in doha ngas lii isi, didiin
oen pepeten, nol mana nal apan nas lo,
banansila el atuil hmate ka.
5 Kon ima-ii in deng sorga na tek bihata
las noan, "Mi lii deken! Auk tana le mi maa

✡ **27:51** Dehet in Puit deng Dale Mesir 26:31-33 ✡ **27:56** Lukas 8:2-3 ✡ **27:63** Matius 16:21; 17:23; 20:19; Markus 8:31; 9:31; 10:33-34; Lukas 9:22; 18:31-33 § **27:66** Atuil in tana ngas tek noan, atuil in doha ngas tao taad bolo ka, le halin atuil didang lulin bian batu la lam oen tanan.

nuting Yesus, Atuling man oen in pauk tele son, se kai sangsuli lu dapa ka.
6 Mo Un ne ia lo son. Ta Un nuli pait son, banansila el Un in hid meman son na. Taam maa, le tinang maan oen in nene Un nitun nia ki esan. Mana la blo son!
7 Tiata mi lalaba pait nol ni tia! Le laok tek Un ima-ii las noan, Yesus nuli pait son. Un lako muna son ne Galilea. Oen musti laok tutnaal Un se ua, banansila el asa man hmunan nu Un in hid oen meman son na. Pait tia, le laok tekas asa man auk in aa nia!"
8 Kon bihaat nas lail putis deng bolo ka. Oen lii, mo oen kon dalen kolo. Oen pait lalaba tuun, le laok tek dais nas totoang bel Yesus ima-ii las.
9 Mo lius se lalan hlala kam, nahkitum Yesus maa tutnaal nol one. Un aa nolas noan, "Boa-blingin!" Net ela kon, oen maas dadani le neok Un iin na, nol todan-lahing Una.
10 Kon Un tekas noan, "Lii deken ne! Laok tek Auk ima-ii las, le oen laok natang Auk se Galilea."

Atuil in doha ngas lakos lapur asa man in daid son, se maan in nene Lamtua Yesus nitun na ka

11 Blalan bihaat nas biis nabael se lalan hlala kam, atuil in doha ngas kon pait lakos kota lua. Oen lakos lapur se tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, deng totoang asa man in daid son na.
12 Kon tene-tene agama las nol blalan-blalan hadat tas nuting lalan daat, le baen atuil in doha ngas halin oen nahdeh heheon deken.
13 Tene-tene nas tekas noan, "Hoe elia, eta atuli keket mia lam, mi musti siut noan, bingin-tai le mi niin nalam mam, taan lo molota, Yesus ima-ii las maa naok lai-niin Un nitu na.
14 Nol eta ama gubernur ming haup dais ni son nam, mi lii deken, ta kaim pal in siut una."
15 Kon atuil in doha ngas kat duit nas. Oen tao muid tene-tene nas in koma ka. Tiata maa lius halas nia, atuil Yahudi las parsai nabael nol dehet in nole-lilung na.

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel Un ima-ii las

(Markus 16:14-18; Lukas 24:36-49; Yuhanis 20:19-23; Dehet deng Aan in Nutus sas 1:6-8)

16 Ming hidi blalan bihaat nas in teka ka kon, Yesus ima-ii at hngul hesa kas lakos Galileas, le tutnaal Yesus se leten mesa, muid asa man Un in hid son na.✡
17 Nikit oen tutnaal Un se lua kon, oen todan-lahing Una. Mo ela kon no, muik teng deng one la dalen hduan le parsai isi lo nabale.
18 Kon Un maa dadani oen le aa nolas noan, "Ama Lamtua Allah bel Auk kuasa, le prenta totoang in ne sorga nguas, nol totoang in ne apan-kloma ki ngias.
19 Tiata, mi lakom se ola-ol tuun kon, mi musti tek totoang bangsa-bangsa in ne apan-kloma ki ngias deng Auk Dehet Dais Banan na. Mi musti tui oen babanan le halin oen daid Auk ima-iin. Nol mi kon musti sarain one, le halin daid tada noan, oen butu-kil nol Ama, Un Ana ka, nol Un Koo Niu ka.✡
20 Hidim tui one, le daek muid totoang prenta man Auk in tek mi son nas. Nangan ne! Auk leo-leo nol mi napiut, didiin apan-kloma ki kiamat."

✡ **28:16** Matius 26:32; Markus 14:28 ✡ **28:19** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:8

Dehet Dais Banan deng Yesus Kristus muding Markus

1 Ni dehet banan deng Ama Lamtua
Allah Ana ka.* Un ngala, Yesus Kristus,
man Ama Lamtua Allah tulu meman son
deng lolo hmunan nua. Un dehet ta elia:

Yuhanis in Sarain Atuli ka, sai lalan bel Lamtua Yesus
(Matius 3:1-12; Lukas 3:1-18; Yuhanis 1:19-28)

2 Yesus daek Un osa la lo bii kam,
Ama Lamtua Allah nutus atuli mesa, ngala
Yuhanis. Yuhanis musti lako le sai lalan
bel Yesus in maa ka. Hmunan nua, Ama
Lamtua Allah pake Un mee-baha mesa,
ngala Yesaya, le dul meman son elia:
"Hii ke! Auk tadu Auk atulin mesa, le lako
sai lalan bel Ku.✡
3 Mam atuling na lako se epe man in muik
atuil lo', le haman tek mumuun
noan:
'Totoang atuli li mana-mana le daek
babanan lalan na, halin sium Ama
Lamtua in maa kia!
Daek titu lalan na, le sodo-sium
Una.' "✡
4-6 Taom atuli las noken Yuhanis noan,
Atuil In Sarain Atuli. Un daad se epe
man in muik atuil lo'. Un kitu-kado las
dakes deng hmukit unta bulu. Un bota la
daken nini hmukit bulang. Un in kaa ka,
klamat nol uin pani. [Yuhanis in nuli ka,
banansila el upung Elia hmunan nua.]✡
Dedeng na, atuli hut mamo deng kota
Yerusalem nol propinsi Yudea dalen na
totoang, puit maas le tutnaal Yuhanis se
un mana la. Oen maas le ngat Yuhanis,
nol hii un in tui-tikang ngas. Un tekas
noan, "Mi musti hao' nol nang soleng mi in
kula-sala ngas totoang, le halin nam Ama
Lamtua Allah kose soleng mi in kula-sala
ngas. Hidim mi musti sarani, le halin daid
tada, noan, mi babanan nol Ama Lamtua
Allah son."
Hidi na tuun nam, oen hao' oen in kula-
sala ngas, tiata un sarain oen totoang se
palun Yordan na.
7 Un tekas pait noan, "Mam atuling mes
le maa, Un uhu dui deng au. Suma daid Un
atulin in loka-loka tuun kon no, auk tatai
nolan lo'.†
8 Auk suma sarain mi nini ui tukun, mo
mam Un in dake ka muun dui deng au,
undeng Un le tao inu mi dalen nas nini
Ama Lamtua Koo Niu ka."

Yuhanis sarain Lamtua Yesus
(Matius 3:13-17; Lukas 3:21-22)

9 Dedeng na, Yesus maa deng iung
Nasaret ne propinsi Galilea, le tutnaal
Yuhanis. Kon Yuhanis sarain Un se palun
Yordan na.
10 Nikit Yesus puti deng ui la tukun nam,
Un ngat net apan nu holsai. Hidim Ama
Lamtua Allah Koo la niu maa se Una,
banansila el korkifi ka.
11 Kon nam oen ming Ama Lamtua Allah
fala ka deng apan nu tek noan,
"Ku niam, Auk Anang in namnau ka.
Ku tao Auk daleng ngi kolo tutungus."✡

Uikjale kas laih tuan na, sob Lamtua Yesus se maan atuli in ase'
(Matius 4:1-11; Lukas 4:1-13)

12 Hidi deng na kon, Ama Lamtua Koo la
pel nol Yesus lako se epe mesa, man muik
atuil lo.
13 Hmukit huin muik mamo ne maan na.
Un daad se maan na dedeng buk aat, lelo
buk aat. Se na uikjale kas laih tuan na,
maa sob Yesus le halin muid se una, mo
nalan lo'. Hidi kon, Ama Lamtua Allah
ima-ii las deng sorga maa lii-lau Yesus.

Lamtua Yesus lako se Galilea, le tek deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na
(Matius 4:12-22; Lukas 4:14-15; 5:1-11)

14 Se dedeng oen tamang Yuhanis in
Sarain Atuli ka lako se bui dalen na, Yesus
lako se propinsi Galilea, le nahdeh deng
Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na
se la.
15 Un tek noan,
"Hii ke! Halas ni Ama Lamtua Allah oras
sa maa lius son!
Totoang atuli li halas ni tana noan,
Ama Lamtua Allah man kil prenta.
Tiata mi musti tenem tia, deng mi in
nole-lilung daat ta,
le bali muid se Ama Lamtua.
Hidim parsai se Un Dehet Dais
Banan na!"✡

Lamtua Yesus haman atuil in nuting ikan nas le muid Una

---

* **1:1** Dais 'Ama Lamtua Allah Ana' ka muik ne in dula hmunan tenga las lo. ✡ **1:2** Meliaki 3:1 ✡ **1:3** Yesaya 40:3 ✡ **1:4-6** Lahi-lahi las Buk nomer dua la 1:8 † **1:7** In dula dais Yunanin esa ka tek noan, 'suda le sas-loat un nahan na talin na tuun kon, auk tatai lo'. Un nahin na noan, Yuhanis suma atuil ana tukun, tiata un daid Lamtua Yesus atulin in loka-loka tuun kon no, tatai lo'. ✡ **1:11** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:2; Buk in Naka-nahalit 2:7; Yesaya 42:1; Matius 3:17; 12:18; Markus 9:7; Lukas 3:22 ✡ **1:15** Matius 3:2

16 Neot mesan na, Yesus laok muid tubu
Galilea la suut ta. Kon Un ngat net atuli
mesa, ngala Simun, nol un palin na, ngala
Anderias. Oen duas saal ikan. Oen in dake
lelon-lelon na ela.
17 Yesus haman oen noan, "Maa, le muid
Au! Lelon-lelon nam mi nuting ikan, mo
deng leol neot nia, Auk le tao mi daid atuil
in nuting atuli."
18 Ming ela kon, oen duas nang soleng
oen sala la, le lakos muid Yesus meman.
19 Hidi nam, Yesus lako bubuit pait, kon
Un ngat net Sabadeus anan nas. Kaka la
ngala Yakobus, nol pali la, ngala Yuhanis.
Oen duas mana babanan pukat ta se lui la
dalen.
20 Yesus haman oen duas noan, "Maa,
le muid Au!" Tukun nam oen duas nang
soleng oen aman na, nol oen atulin in dake
ngas se lui dapas. Le lakos muid Una.

Lamtua Yesus nulut puting uikjale deng atuli mesa, se kota Kapernaum
(Lukas 4:31-37)

21 Hidi kon, Yesus nol atuil at aat man
in muid Una ngas, lakos lius se kota
Kapernaum. Se atuil Yahudi las leol in
kohe-kanas sa,‡ Yesus taam lako se um in
kohe-kanas sa, le tui atuli las se na.
22 Totoang atuli las ngaa-bahan nol in
hii-ming Un in dehet ta, lole Un taan bak-
tetebes in tui-tikang ngas isin na. Bakisan
deng guru-guru agama Yahudi las.✡
23 Dedeng na, muik atuli mes tom uikjale.
Un kon tama muid se um in kohe-kanas
sa, hidim uikjale ka tao atuling na le ahan
mumuun noan,
24 "Hoeh! Yesus atuil Nasaret! Ku le tao
saa kami la! Ku le maa tao didaan kami le?
Kaim taan Ku! Ku niam mo, Atuling man
hmunan nu Ama Lamtua Allah in hid son,
le belen maa ka. Ku niam, Ama Lamtua
Atulin Niu', man muik kula-sala lo!"
25 Mo Yesus baet un noan, "Ete'! Lobo
deken! Puti deng atuling na tia!"
26 Kon uikjale ka tao atuli nga apa ka
pepeten mumuun. Hidim un puti deng
atuling na nol ahan la-lalan.
27 Tiata, totoang atuil in se um in kohe-
kanas sa hera-herang. Hidim oen totoang
tek apa noan, "Awii! Asa nia le? Un prenta
uikjale kas le putis, kon oen muid Un in
koma ka. Ni in tui balu' te? Atuling ni in
aa ki uhu isi mo!"
28 Hidi deng na la, atuli las dehet apa
baha laok baha, didiin lako papmes to-
toang ingu-iung in se propinsi Galilea ngas.

Lamtua Yesus tao banan Petrus been na, nol atuli hut mamo'
(Matius 8:14-17; Lukas 4:38-41)

29 Nikit oen putis deng um in kohe-kanas
sa kon, Yesus lako se Simun nol Anderias
uma. Yakobus nol Yuhanis kon lakos leo-
leo nol one.
30 Simun been na hed otot, un nini tuun
se hadang dapa. Tiata nikit Yesus nol Un
ima-ii las taam lakos uma la dalen kon
nam, atuli maa tek noan, "Blalan bihatang
hed otot."
31 Kon Yesus laok ngat blalan bihata nga,
hidim kilan se ima ka le, hulung hangu
dili. Kon nam un in hed otot ta ilang
meman. Hidi nam blalan bihatang na puti
lako tutan-lau one.
32 Lelo lako dadaen, kon atuli las kil
atuil ili koed-ngasing ngas, nol atuil in tom
uikjale kas laok bel Yesus, le nodan Un tao
banan one.
33 Didiin atuli se kota mes isin maas
nakbua se uma la hnitan na.
34 Atuli las in ili ka bili-ngala', mo Yesus
taih banan oen totoang. Nol Un nulut
soleng uikjale mamo kose'. Mo undeng
uikjale kas taan Una, tiata Un beles aa saa
lo.

Lamtua Yesus laok papmes ingu-iung tenga las, le tek deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na
(Lukas 4:42-44)

35 Ola ka oskaong bii, hbabut nabale, mo
Yesus hangu, le puti lako deng um na. Un
lako se maan in ete mesa, le kohe-kanas se
Ama Lamtua Allah.
36 Simun nol un tapan nas hangus kon
oen net Yesus lo, tiata oen nuting Una.
37 Nikit oen laok tutnalan kon, oen tekan
noan, "Papa! Atuli mamo maa nuting
Papa."
38 Mo Un situs noan, "Ela kon banan. Mo
in banan dui ka, kit laok ingu-iung man in
dadani mo ni ngias lolen. Ta Auk le tek oen
deng Dehet Dais Banan ni kon. Undeng
Auk osa la ela."
39 Hidi na kon Un laok papmes propinsi
Galilea, le nahdeh deng Ama Lamtua Allah
Dehet Dais Banan na, se uma-um in kohe-
kanas sas. Nol Un kon nulut puting uikjale
kas deng atuli las.✡

Lamtua Yesus tao banan atuling in iil baih-bluku ka
(Matius 8:1-4; Lukas 5:12-16)

40 Dedeng na, muik atuli mes iil baih-
bluku§ maa tutnaal Yesus. Un hai buku
ka le nodan Yesus noan, "Ee Papa! Tulung
auk le! Ta auk tana noan, Paap bisa tao

‡ **1:21** Atuil Yahudi las leol in kohe-kanas sa, leol teen deng in dake, man oen noken noan, 'Leol Sabat'. ✡ **1:22** Matius 7:28-29 ✡ **1:39** Matius 4:23; 9:35 § **1:40** Iil baih-bluku la, banansila el iil kusta ka.

ilang nal auk ili lia, le halin nam atuli nikis auk bakun tia. Sadi Paap tade."

41 Yesus namnau atuling na, tiata Un doong ima ka le kapas atuling na, le tekan noan, "Auk tade! Tiata ku banan tia!"

42 Nol na kon, atuling na ili la ilang, le un banan meman.

43 Hidi nam Yesus tadu atuling na le pait, nol Un hidan

44 noan, "Nangan babanan ne! Ku banan son, mo boel tek atuil deken le! Ku musti daek muid upung Musa prenta la muna'. Tiata, ku lako se tulu agama lu muna', le un tinang ku apam ma, halin un net noan ku ili la ilang baktetebes son, tam bii ka. Hidim ku musti bel nasar le nodan mamo, halin nam totoang atuli li tana noan, ku banan baktetebes son."✡

45 Mo atuling na puti kon, un lako nahdeh pukiu se ola-ola. Kon nam, atuli hut mamo kom le tutnaal nol Yesus, didiin Un taam laok nal bus el kota la dalen na lo. Tiata, Un daad se mana-maan in muik atuil lo ngas, se kota likun na. Mo atuli li baa maa tutungus deng ola-ola, le tutnaal nol Una.

2

Lamtua Yesus tao banan atuling hlukut-kait mesa
(Matius 9:1-8; Lukas 5:17-26)

1 Kuhit nal lelo ila lo kon, Yesus lako pait el kota Kapernaum. Kon atuli las tek apa noan, Un pait maa ne uma son.

2 Tiata atuli hut mamo maas deng ola-ola. Oen maas nakbua didiin uma dalen na tepa. Se hnita mata ka kon inu nol atuli. Kon nam Yesus tek oen deng Ama Lamtua Allah in koma ka.

3 Yesus nahdeh mamasu lam, atuli at aat dohang nol atuling hlukut-kait mes bel Una.

4 Mo atuli mamo naseke, tiata oen kil nal atuling na lako lius se Yesus sila ka lo'. Kon nam oen sakes lakos uma dapas, le sukun uma muhung nga. Nikit uma muhung nga hoboka tuun nam, oen niung atuling na nol un nehe ka lako titu se Yesus sila ka.*

5 Yesus ngat net oen in tao ela ka kon, Un tana noan oen parsai baktetebes se Una. Tiata Un tek atuling hlukut-kait ta noan, "Ana! Auk bel ampong ku in kula-sala ngas son!"

6 Mo muik guru agama Yahudi at ila lo, daad baab se na. Nikit oen ming Yesus aa ela kon, oen dalen nas banan lo'.

7 Hidim oen tek apa noan, "Atuling ni brain in aa ela kia! Suma Ama Lamtua Allah sii, man bel ampong nal atuli li in kula-sala ngas. Mo atuling ni in aa ka, un tao apa ka banansila el Ama Lamtua Allah! Na Un bilu-aa Ama Lamtua son!"

8 Mo Yesus taan oen in nangan ela ka, tiata Un tek noan, "Mi nangan ela deken!

9-10 Ta Auk niam mo Atuling Baktetebes sa. Auk muik kuasa le bel ampong atuli li in kula-sala ngas. Eta Auk tek atuling hlukut-kait ni noan, 'Ku haup ampong deng ku in kula-sala ngas son,' mi taan le daid ela tam lo ka. Mo eta Auk tekan noan, 'Hangu tia! Kat ku nehe ka, le pait tia,' le mi net esan noan daid ela, halas-sam mi tana noan, Auk muik hak le bel ampong atuli li in kula-sala ngas."

Hidi na kon, Yesus tek atuling hlukut-kait ta noan,

11 "Hii ke! Ku banan son! Tiata, hangu, kat ku nehe ka, le pait tia."

12 Ming ela kon, atuling na hangu meman, le un kat un nehe ka, hidim pait. Totoang atuil in se na ngas net na nol matan esan. Kon oen totoang hera-herang le aa noan, "Aauu! Halas-sam kaim net in elia nia. Ama Lamtua Allah meman muun isi."

Lamtua Yesus haman Lewi le muid Una
(Matius 9:9-13; Lukas 5:27-32)

13 Hidi na kon, Yesus lako pait se tubu Galilea suut ta. Kon atuli hut mamo maas tutnaal Una. Ta Un tekas deng Ama Lamtua Allah in koma ka.

14 Se na, muik atuli mes ngala Lewi, Alfius ana. Un daek se maan in baen bea bel pamarenta Roma la ka. Yesus maa lako deng na kon, Un ngat net Lewi. Ta Un tekan noan, "Maa, le muid Au!"

Ming Yesus aa ela kon, Lewi hangu le muid Un meman.

15 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las daad le kaa se Lewi uma, leo-leo nol Lewi tapan in sium bea ngas. Muik atuil didang pait, man atuil Yahudi las noken oen le atuil banan lo', kon daad le kaa leo-leo nol oen se na. Deng atuil in daad le kaa leo-leo nas, muik atuli mamo man kom in hii-ming se Yesus.

16 Dedeng na, muik guru agama deng partei Farisi at ila lo, ngat net Yesus daad le kaa leo-leo nol atuil in sium bea, nol atuil in banan long nas. Kon oen keket Un ima-ii las noan, "Tasao le mi guru na daad kaa nol atuil in sium bea, nol atuil daat tas sia?"

17 Mo Yesus ming haup oen in keket ela ka, kon Un situs noan, "Atuil in ili kam, nuting dokter, mo atuil in banan son nas nuting dokter lo. Ta Auk maang taung atuil

✡ **1:44** Atorang deng Tulu Agama las 14:1-32 * **2:4** Oen nehe kas, dakes deng sa-saa man in kuat.

in banan lo ngas. Mo atuil man nataka apa ka noan, banan son nas lo."

Lamtua Yesus in tui-tikang balu ka kisa deng atuil Farisi las in tui-tikang nga
(Matius 9:14-17; Lukas 5:33-39)

18 Oe mesan na, atuil deng partei agama Farisi las telang. Oen net Yuhanis in Sarain Atuli ka ima-ii las kon, telang. Mo oen ngat tam, Yesus ima-ii las telang el oen lo'. Kon nam oen maas tutnaal nol Yesus le keket noan, "Papa! Kaim telang. Yuhanis ima-ii las kon telang. Mo tasao le Paap anan nias telang lo kia?"

19 Kon Yesus situs noan, "Meman mi tanan son noan, eta muik fesat in sapa kam, atuil in haep pas telang lo', molam oen kaa didiin silis. Eta noan sapa-bikloben na bii se la kam, taon elola ko oen kaa leo-leo.

20 Mo mam oe mesa, le atuil didang maa daek lai-niin sapa-bikloben na muna le, halas-sam un tapan nas nangan nam susa, tiata oen telang."

21 Hidi nam Yesus nahdeh taplaeng kleta mesa, noan, "Atuli li tapan kitu balu le soon laok se kaod blaan lo. Ta lo kam eta basen nam, kitu balu ka naskumu' le tao sait taplaeng kaod blaan na.

22 Ela kon, atuli sail tua balu laok se sapat pohen lo. Ta lo kam sapat ta hoen, le tua ka honong hidi. Tiata, tua balu kam musti salin laok se sapat balu."† [Yesus in tui oen ela ka, muik nahin noan, Un in tui-tikang balu ka, boel kutang nol atuil Farisi las in tui blaan na deken.]

Lamtua Yesus ima-ii las nul ael-gandum tom leol teen in dake
(Matius 12:1-8; Lukas 6:1-5)

23 Oe mesan na, tom nol atuil Yahudi las leol in kohe-kanas, Yesus nol Un ima-ii las laok deng klapa dales. Kon Un ima-ii las nul ael-gandum le kaa.✡

24 Ti atuil Farisi las ngat net one, kon oen tek Yesus noan, "Tasao le Ku ima-ii las kaliut kit atoran agama la lia? Oen nul ael-gandum tom nol leol teen in dake! Mi boel tao ela deken!"

25-26 Un situs noan, "Mi nangan net upung Daud dehet ta lo ke? Dedeng na, ama Abiatar daid tuang deng tulu agama Yahudi las. Upung Daud nol un anan in muid una ngas tain seen didiin oen lubus isi'. Kon oen taam lakos se Ama Lamtua Allah Hleep in Kohe-Kanas sa, le kat ruti man tulu agama las in bel Ama Lamtua son na le kaa. Molota, suma tulu agama las siis, man boel kaa ruti na. Mo atuil didang ngam, boel lo'. Neot na, upung Daud nol un anan in muid una ngas kaa, mo muik atuli in bel kula one lo'."✡

27 Hidim Yesus tek tapnaeng pait noan, "Mi boel nadidingun deken, Ama Lamtua Allah koet leol teen in dake le daid hangun, halin tulung kit atuli lia. Mo Un tao atuli li le suma muid atorang deng leol teen in dake na tuun lo'.

28 Tiata Auk niam mo, Atuling Baktetebes sa. Auk man muik hak le tek noan, atuli li bole tam boel in daek sa-saa lo, tom nol leol teen in dake."

3

Lamtua Yesus tao banan atuli, tom nol leol teen in dake
(Matius 12:9-14; Lukas 6:6-11)

1 Hidi na kon, Yesus pait lako se um in kohe-kanas sa. Un net atuling mes ima halin mate'.

2 Mo se na kon, muik atuli deeh nuting lalan le bel kula Yesus. Tiata oen mudung-mudung Una, le Un tao banan atuling na se leol teen in dake na, tam lo ka.

3 Kon Yesus haman atuling man ima halin in mate na, le tekan noan, "Maa lako dil se mata lia."

4 Kon Un keket atuli las totoang noan, "Eta muid kit atoran agama lia lam, asa man kit boel daken tom nol leol teen in dake ka? Kit daek banan, tamlom daek dadaat ta? Kit tao banan atuli, tamlom keo tele atuli?" Mo oen totoang ete tuun.

5 Kon nam Yesus dalen iil naseke', lole oen paiduil isi nol oen atorang nga, mo oen nang atuling man ima halin in mate ka. Un koon-mali le ngat nakekeon one. Hidim Un tek atuling nga noan, "Doong ku imam ma!" Tiata atuling na doong un ima ka, kon suknahkitu lam un ima ka banan meman.

6 Net ela kon, atuil Farisi las putis deng um in kohe-kanas sa, hidim lakos koo-dalen mes nol atuil deng Herodes partei la, le nuting lalan halin keo tele Yesus.

Lamtua Yesus tao banan atuli mamo se tubu Galilea suut ta

7-8 Oe mesan na, Yesus nol Un ima-ii las lakos se tubu Galilea suut ta. Mo undeng atuli mamo ming asa man Un in daek son nas, tiata oen totoang maas deng ingu-iung in se propinsi Galilea, propinsi Yudea, nol propinsi Idumea, le muid Una. Muik atuli mamo kon maas deng kota Yerusalem, kota Sidon, nol kota Tirus. Atuli deeh kon maas deng palun Yordan halin leol-saken. Oen totoang nuting le tutnaal nol Yesus.

† **2:22** Alkitab dais Yunanin esa ka dul noan, "ui anggor balu ka boel salin laok se tas bulang blaan deken, ta lo kam hoen, lom sait." ✡ **2:23** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 23:25 ✡ **2:25-26** Samuel mesa la 21:1-6; Atorang deng Tulu Agama las 24:9

9 Undeng atuli mamo isi, tiata Yesus tadu
Un ima-ii las le nuting belen lui mesa. Un
le dehet deng lui la dapa, le halin nam oen
totoang ming hapu, nol muik in kele Una
lo'.
10 Hmunan nu, Un tao banan atuil ili
koed-ngasing mamo. Undeng na le se
dedeng na, atuil in ili ngas totoang maas
dil dising apa, le noan kapas Una.✡
11 Nikit atuil in tom uikjale ngas ngat net
Un kon, oen leas lakos se dale ka, se Yesus
sila'. Hidim oen aa mumuun noan, "Ku
niam meman Ama Lamtua Allah Ana!"
12 Mo Un kaing oen mumuun, le tekas
noan, "Mi boel tek atuil deken noan, Auk
niam mo asii!"

Lamtua Yesus huil atuli at hngul dua le daid ima-ii taung Una
(Matius 10:1-4; Lukas 6:12-16)

13 Hidi kon, Yesus sake lako leten mes
dapa. Un haman nal atuli at ila lo, man
tom nol Un dalen na. Kon oen maas saol
Una.
14 Ta Un tulu nal atuli at hngul dua. Un
tek oen noan, "Auk huil mia, halin nam
muid napiut se Au, le daid Auk atulin in
nutus. Auk kon le tadu mi laok tek Ama
Lamtua Allah in hida ka, se atuli li totoang.
15 Nol Auk le bel mi kuasa, halin mi nulut
nal uikjale kas deng atuli lia."

16-19 Atuil at hngul dua nas ngalan nas
elia:
Simun (man Yesus ngali noan Petrus),
Yakobus,
Yuhanis, (Yakobus nol un palin Yuhanis, oen duas niam ama Sabadeus anan. Yesus ngali oen duas nini ngaal 'Boanerges', man nahin na noan 'aan lelat ulan'.)*
Anderias,
Filipus,
Bartolomeos,
Matius,
Tomas,
Yakobus, (Alpius ana ka),
Tadius,
Simun (man muid partei pulutik Selot),†
nol Yudas Iskariot (un man hee soleng Lamtua Yesus).

Guru agama las tek noan, Lamtua Yesus haup kuasa deng uikjale kas laih tuan na
(Matius 12:22-32; Lukas 11:14-23; 12:10)

20 Hidi na kon Yesus nol Un ima-ii las
nius deng leten na, le taam lakos uma
dales. Mo muik atuli hut mamo isi maas
nuting Una, tiata oen muik dola in kaa lo'.
21 Ngat net ela kon, atuli las tek apa noan,
"Olan ngat Yesus le. Un nadidingun in
mana apa ka son." Undeng Un nenan nas
ming atuli las in aa ela ka, tiata oen maas
le noan taap lai-niin Una.
22 Dedeng na, guru agama las deng
Yerusalem maas le tek atuil in se na ngas
noan, "Hoe! Mi toe muid Yesus deken. Ta
Un nulut nal uikjale ela, undeng Un haup
kuasa deng uikjale kas laih tuan na, man
oen noken noan, Balsebul."✡
23 Yesus ming ela kon, Un haman oen
totoang le tekas noan, "Tom nol kit in
nangan ni lo! Taon elol le uikjale kas laih
tuan na nulut bali un apa ka esa kia!
24 Eta se sonaf mes dalen, un hutun nas
keng apa kam, taon elol le sonaf na tahang
nal napiut ta!
25 Nol eta se um isin mes dalen, atuli las
taan in keng apa si-sii kam, taon elol le um-
elan na titu-tema nabale la!
26 Ela kon nol uikjale kas, eta oen mus
apa mes nol mesa lam, taon elola ko oen
sisakes! Eta ela son nam, oen dudus-
didaan!
27 Eta atuli le maa nuhu-dau sa-saa se
atuil kuat mes uma kam, un musti but tele
atuling kuat na muna le. Hidi halas-sam,
un nuhu-dau nal atuling na sa-saa las.‡
28 Tiata Auk tek mi meman: Ama Lamtua
Allah tade son, le kose soleng atuli li in
kula-sala ngas. Nol eta atuli li bilu-aa
atuil didang ngam, Ama Lamtua Allah kose
soleng nal un in kula-sala na nabale.
29 Mo eta muik atuli brain in bilu-aa Ama
Lamtua Koo la kam, didiin apan-kloma ki
kiamat kon, Ama Lamtua Allah kose soleng
un in kula-sala na pait lo ka!"✡
30 Yesus aa ela, undeng oen noken Un
noan, "Atuling na tom uikjale son!"

Atuil in muid Ama Lamtua Allah in koma ngas nam, Lamtua Yesus nenan baktetebes sas
(Matius 12:46-50; Lukas 8:19-21)

31 Hidi kon, Yesus ina ka nol Un palin
nas lakos bus el um na, le noan tutnaal

✡ **3:10** Markus 4:1; Lukas 5:1-3 * **3:16-19** a: In dula dais Yunanin na dul noan 'aan deng lelat ulan', man nahin esa ka noan 'oen banansila el lelat ulan na'. Atuil in tana at ila lo nangan noan, Yakobus duas Yuhanis falan nas muun banansila el lelat ulan na, tamlom oen duas kom in ahan-ngau atuli ka, banansila el lelat ulan na. † **3:16-19** b: Partei Selot nia, nuting lalan le oen bebas deng pamarenta Roma. Kon oen ngali partei ni ngala 'Patriot'. ✡ **3:22** Matius 9:34; 10:25 ‡ **3:27** Nini ela lam, Yesus tek noan, Un kuat dui uikjale kas laih tuan na, man oen noken noan 'Balsebul'. ✡ **3:29** Lukas 12:10

nol Yesus. Lakos lius se uas kon, oen dil se likun na tuun, le tadu atuli laok haman Yesus.
32 Se oras na lam, Yesus daad le dehet nol atuli hut mamo. Kon atuli maa tekan noan, “Papa! Paap ina ka, nol Paap palin nas dil ne likun nua. Oen le tutnaal nol Papa.”
33 Mo Yesus siut noan, “Auk inang nga nol Auk kaak-palin baktetebes sas, mo asiis sa?”
34 Hidim Un ngat lako el atuil in daad pukiu Una ngas, le tekas noan, “Mi totoang nias, man Auk inang nol Auk kaak-paling baktetebes sas.
35 Ta atuil in muid Ama Lamtua Allah in koma ngas sa, man Auk nenan baktetebes sas.”

4

Lamtua Yesus kleta deng bini
(Matius 13:1-9; Lukas 8:4-8)

1 Oe mesan na, Yesus lako pait se tubu Galilea la. Kon nam atuli hut mamo isi maas dil nakbua. Tiata Un saek lako daad se lui mes dapa man nahun se na, le tui one. Atuil in se tuu ka ngas totoang ming Una.
2 Tukun nam Un tui oen mamo-mamo nini kleta, noan,✡
3 “Mi hii babanan ne! Muik atuling mes lako hising biin se un klapa la.
4 Oras un in hising bini las sa, tenga las nahis se lalan. Ta kee kas maa noto nuli biin nas.
5 Mo biin tenga las nahis tom se dale batu. Biin nas nupus hlapat. Mo undeng dale ka nihis,
6 tiata lelo la sake kon, nupung nas bloen le daid tuu-tangas, lole oen klaput tas taam dalen lo kam.
7 Muik bini teng pait naih taam lakos se blua-duli dales. Kon blua-duli nas kadis nupung nas, tiata oen muik isin lo'.
8 Mo biin tenga las pait tam, nahis tom se dale boa. Biin nas nupu le nulis daid ina tene, hidim isin. Muik in haup pait isin, lalis buk tilu, teng haup pait isin lalis buk eneng, nol tenga las haup pait lako pes lalis ngatus.
9 Asii man muik hngila kam, hii babanan!”

Tasao le Lamtua Yesus dehet pake kleta kia
(Matius 13:10-17; Lukas 8:9-10)

10 Neot mesan na Yesus sii kon, Un imaii at hngul dua kas, nol atuil didang man ming Un dehet ta son nas, maas tutnaal nol Una. Oen nodan Un le tek beles kleta ka nahin na.
11 Kon Yesus situs noan, “Undeng mi le taan baktetebes deng Ama Lamtua Allah prenta la, tiata Auk tek mi meman deng kleta ka nahin na. Mo eta atuil didang ngam, Auk tuis nini kleta tuun.
12 Ta atuil didang ngas banansila el asa man Ama Lamtua Allah mee-baha la in dul meman son noan,
‘Oen net son, mo dai nangan tanan lo.
Oen ming son, mo dai muid lo.
Nang le oen parsai se Ama Lamtua deken tia,
le halin Ama Lamtua bel ampong oen bakun na.’ ”✡

Lamtua Yesus tek deng kleta bini la nahin na
(Matius 13:18-23; Lukas 8:11-15)

13 Hidi na kon, Yesus tek oen deng kleta bini la nahin na elia, “Eta mi taan kleta na nahin na lo bii kam, taon elola le mi taan kleta tenga las nahin nas sa?
14 Tiata, un nahin na elia: atuil in hising bini ka, banansila el atuil in nahdeh deng Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas.
15 Biin man nahis se lalan na le kee kaa nulis sa, banansila el atuil man in ming Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas, mo nesang lo kon, uikjale kas laih tuan na maa kat lail-niin in Teka-tekang nas deng un dalen na.
16 Biin man nahi tom se dale batu ka, banansila el atuil man in ming nol sium in Teka-teka ngas son nol dael kolo.
17 Mo in Teka-tekang nas muik klaput lo', undeng na le nuli nesang se un dalen na lo. Ta eta atuil didang tao sus una, undeng un in sium in Teka-teka ngas sa, lam un sao soleng in Teka-tekang nas.
18 Nol biin man nahi se blua-duli hlala ka, banansila el atuil in ming in Teka-teka ngas son.
19 Mo un kukaum naseke nol osa bilingala, le halin nuil muid un in koma ka tukun. Kon nam osa-os nas dising soleng in Teka-tekang nas deng un dalen na, tiata muik isin lo.
20 Mo biin man in nahi tom se dale boa ka, banansila el atuil man in hii-ming nol sium in Teka-teka ngas, le daek muid Ama Lamtua in koma ka. Hidim un daek sa-saa banan nas, banansila el biin man in isin na. Muik deeh isin mamo dui lalis buk tilu, muik deeh lalis buk eneng, nol muik deeh pait isin lako pes lalis ngatus.”

Tunga-kobang hadut nini fai deken
(Lukas 8:16-18)

21 Yesus nahdeh deng lui dapa napiut. Un bel tapnaeng kleta mes pait noan, “Elola! Mi net atuli hoet hadut, hidim

✡ **4:2** Lukas 5:1-3 ✡ **4:12** Yesaya 6:9-10

tungan se fai dalen tamlom todo se hadang kloma ke? Net lo bii, ta loo! Ta eta taon ela lam, un langa ka puti lo. Tiata atuli li musti todo hadut se maan lalapa, le halin un langa ka puti.✡
22 Ta sa-saa man in buni hahalas nia ngas, mam ngat netas. Nol asa man halas ni atuli li tanas lo bii ka, mam oen tanas.✡
23 Tiata asii man muik hngila kam, hii babanan!
24 Nangan babanan! Eta mi sukat atuil didang in dake ka elola lam, mam atuli kon sukat mi ela. Nol Ama Lamtua Allah kon sukat bali mia ka ela. Mo Un in sukat ta ngele dui pait.✡
25 Tiata, eta atuli li nuting Ama Lamtua Allah in koma ka nol baktetebes sam, un taan taplaeng. Mo eta un hosek nol Ama Lamtua Allah in koma ka lo kam, un ngengo keko lako."✡

Lamtua Yesus bel kleta deng biin in nuli se klapa la ka
26 Yesus aa tapnaeng pait noan, "Ama Lamtua Allah hutun nas in mamo taplaeng nga, banansila el biin man atuli hising se klapa la ka.
27 Atuling na pait, le nini-hangu, hidim nangan net biin na pait lo. Molam biin na nupu, le nuli daid tene.
28 Ta biin na nuli esa se dale ka, le bango, hidim bunga, didiin isin.
29 Eta noan biin na ka ale lam, mam ale latu son, halas-sam klaap lamtua ka maa le nul tukun. Totoang nias, in dake ka Ama Lamtua Allah."✡

Lamtua Yesus kleta deng kai beas man ana blutu dui
(Matius 13:31-32, 34; Lukas 13:18-19)
30 Hidi kon, Yesus nahdeh napiut noan, "Auk taplaeng kleta mes pait, elia: mi bisa sukat Ama Lamtua Allah atulin nas. Laih hmunan na oen bubuit tuun mo nesang le lako lam, oen mamo taplaeng.
31 Na banansila el kai beas man ana blutu dui ka.
32 Mo eta kit hai' beas na son nam, un nuli daid kai ina tene. Kon kee kas hong maas nuting fuu, le koet hno se na."
33 Yesus tui oen ela, muid oen in nangan tana ka.
34 Taom Un nini kleta, le tui atuli las. Mo eta Un nol Un ima-ii las sam, Un tek puting kleta na nahin na totoang beles.

Lamtua Yesus kaing angin tuan na le ete
(Matius 8:23-27; Lukas 8:22-25)
35 Lelo-maun son, mo Yesus nabael se lui dapa. Kon Un tek Un ima-ii las noan, "Maa le kit luan laa lakong tubu halin nua."
36 Kon nam oen saek lui leo-leo nol Yesus. Le oen luan laa lakos nang atuil hut mamo kas se na. Mo muik atuli teng muid oen nini lui didang.
37-38 Oras na, Yesus tian bon na se hlunin mesa, le niin nala se lui ulin na. Nesang lo kon angin tuan na maa. Len diuk tamang ui se Yesus nol Un ima-ii las lui la, didiin nate bubuit tam ui inu. Tiata, Un ima-ii las lii isi. Kon oen maas buk-bangun Yesus, noan, "Papa! Hangu tia! Ta kit le mel mateng son nian ne! Mo Paap tao hii lo ke!"
39 Ming ela kon, Yesus hangu le kaing angin na noan, "Ete tia!" Hidim Un prenta tubu ka noan, "Tene tia!" Kon angin na ete', nol tubu ka kon doson meman.
40 Hidi nam Yesus kaing Un ima-ii las noan, "Tasao le mi totoang lii ela lia? Mi parsai Auk lo ke?"
41 Oen totoang lii nol herang, hidim tek apa noan, "Un niam asii le? Le didiin angin nol len kon, ming Una lia!"

5

Lamtua Yesus nulut puting uikjale mamo deng atuling mesa
(Matius 8:28-34; Lukas 8:26-39)
1 Hidi kon, Yesus nol ima-ii las lakos lius se tubu Galilea suut halin na, se mana mes ngala Gerasa.
2-6 Se na, muik biklobe mes tom uikjale didiin nuin. Un daad se niut utu nguas. Lelo-duman nam, un lako-pait nol lu-lulit pukiu boboko in se na ngas, le ahan tutungus. Nol un diuk papa apa ka nini batu. Mo un kuat isi'. Muik atuli in but nal una lo', butun nini ranteng bis kon bolen lo'. Atulis but un ima-iin nas oe-oe son nini ranteng bisi, mo un tao nutus ranteng na, nol tao didaan bis in se un iin na ngas. Un kuat naseke', didiin muik atuli mes lo kon man tahang nal una.

Nikit Yesus nol Un ima-ii las nius deng lui la, le kida iin se tuu ka kon, atuling nuin na ngat net oen deng kakatang. Tukun nam, un puti deng niut utu ngas, le lail lako hai buku ka se Yesus sila ka.
7-8 Ngat atuling na tao ela kon, Yesus tek noan, "Hoe! Uikjale me! Puti deng atuling na tia!"

Mo atuling na ahan mumuun le tek noan, "Hoe! Ku le tao saa au la! Auk tana, Ku niam Yesus, Ama Lamtua Allah man kuasa dudui ka Ana. Auk nodan le Ku tao saa auk deken!"
9 Kon Yesus keket un noan, "Ku ngalam sii la?"

✡ **4:21** Matius 5:15; Lukas 11:33 ✡ **4:22** Matius 10:26; Lukas 12:2 ✡ **4:24** Matius 7:2; Lukas 6:38 ✡ **4:25** Matius 13:12; 25:29; Lukas 19:26 ✡ **4:29** Yoel 3:13

Atuling na siut noan, “Auk ngalang *Legion*, ta kaim niam mamo naseke', banansila el batalion mamo!”
10 Hidim uikjale kas pake atuling na, le
nodan Yesus halin boel tadu oen putis deng
maan na deken.
11 Katang deng maan na lo kam, muik
atuli teng doh bahi okat mesa. Baih nas
totoang nataka le lihu dua. Oen nuting in
kaa se leten suut ta.
12 Kon nam uikjale kas nodan Yesus
noan, “Tadu kaim laok tamang se baih
nuas.”
13 Ming ela kon, Yesus tade. Kon uikjale
nas lail putis deng atuling na, le taam lakos
se baih nas. Tiata baih lihu dua nas, lail
nius dadahut muid hdoan na suut ta, le
taam lakos tubu ka dales, tukun nam oen
mel mates totoang se na.
14 Ngat net ela kon, atuil in doh bahi
la ngas lii isi'. Hidim oen lail lakos tek
papmes atuil man in se ingu-iung na ngas.
Kon atuli hut mamo puit maas le ngat asa
man in daid son na.
15 Oen maas tutnaal nol Yesus, kon oen
ngat tam atuling in tom uikjale ka daad se
na. Un in nangan na banan son, nol un kon
pake kai-baut son. Ngat net ela kon, atuli
las totoang daid lii, lole oen tana noan, asii
man nulut puting nal uikjale mamo nas
deng atuling na son nam, taon elola ko
atuling na meman muun isi.
16 Hidim oen totoang lakos tek papmes
se ola-ol noan, oen net nol matan esan, le
atuling in tom uikjale ka banan son, nol
bahi las mel mates hidi.
17 Kon atuil in se iung na ngas, maas
nodan Yesus le lako bian deng oen ingumana la.
18 Nikit Yesus mana le sake lako lui
dapa kon, atuling man apin tom uikjale ka
nodan le lako muid Yesus kon.
19 Mo Yesus tade lo'. Un tekan noan,
“Banan dui ka, ku pait lako le tek ku kaakpalin nas totoang, asa man Ama Lamtua
Allah in tao bel ku son na. Nol tekas noan,
Ama Lamtua Allah namnau ku isi.”
20 Hidi kon, atuling na pait, le lako
papmes mana mesa, man muik kota hngulu. Oen noken maan na noan, ‘Dekapolis’. Un dehet atuli las deng asa man Yesus
in tao bel un son na. Totoang atuil in ming
un in dehet ta ngas, herang isi, le tek noan,
“Meman ana lo baktetebes!”

Lamtua Yesus bel Yairus ana ka le nuli pait, nol tao banan bihatang in iil daal loos mesa

(Matius 9:18-26; Lukas 8:40-56)

21 Hidi kon, Yesus nol ima-ii las lakos pait
se tubu ka halin na. Nikit oen nius deng lui
la, kon atuli hut mamo isi maas dil nakbua
dadani nol Una.
22 Se na, muik atuling mes ngala Yairus.
Un nam mo, tulu deng um in kohe-kanas
se kota na. Nikit un net Yesus kon, un hai
buku ka se Yesus sila ka,
23 le nodan noan, “Papa! Auk anang
bihata halas-sam taun hngul dua, mo un
heda ngele isi. Paap tulung maa taih
banan un le.”*
24 Kon Yesus muid Yairus le lakos el un
uma.

Mo oras oen lakos sa, atuli hut mamo
isi laok disi-dising apa le muid Yesus deng
klupu.
25 Se atuil hut mamo nas hlala, muik
bihata mes net bulan teen taan lo', lo-lolo
taun hngul dua son.
26 Un pake nuli un duit tas, nol un
hmukin nas, le baen atuil in tahi ngas. Mo
muik in taih banan nal una lo'. Un ili la
taan in poe keko sake.
27-29 Bihatang na ming mamo son deng
Yesus. Tiata, un dising tama deng atuil hut
mamo nas hlala, le lako dadani nol Yesus
deng klupu ka. Un nangan se un dalen na
noan, “Sadi auk huud tom Un kado la tuun
kon, taon elola ko, auk banan!”

Tiata, nikit un huud tom Yesus kado la
kon, un in iil daal loos sa tene meman. Nol
un nataka kam, un banan baktetebes.
30 Tom nol oras na lam, Yesus nataka
kam, muik uhu puit deng Un apa ka. Kon
Un bali lis le ngat atuil hut mamo kas.
Hidim Un ketan noan, “Asii deng mia la
huud Auk kado la lia?”
31 Un ima-ii las siut noan, “Paap ngat esa
tuun. Ta le atuil hut mamo unus tene nias
dising apa, mes nol mes elia lam. Taon elol
le Paap ketan noan ‘Asii man huud Auk
kado la lia?’ ”
32 Mo Yesus ngat pukiu le nuting asii man
apin huud tom Una lia.
33 Ming Yesus in keket ela ka kon, bihata
nga lii isi'. Hidim un hai buku ka se Yesus
sila ka, le hao noan, “Papa! Auk man huud
Paap kado la.”
34 Kon Yesus situn noan, “Undeng maam
parsai baktetebes se Au, tiata maam banan
son. Maam pait nol dael kolo tia.”
35 Yesus aa mamaus ela lam, atuli
mes maa deng Yairus uma, le tek noan,
“Kasiang, tana-bihata nga mate son. Tiata
tao sus Paap Guru deken tia. Un laok
deken tia.”

* **5:23** Alkitab dais Yunanin dul noan, “Papa tulung maa le tao imam ma se una, le halin nam un banan pait, nol nuli'.” Se ua lam in “nodan le nene iman” na, nahin na noan “tulung tao banan”. Tana-bihatang na umur ra, Alkitab dais Yunanin na dulan ne bango 42.

36 Mo Yesus tao hii atuling na in aa ka lo'.
Un tek Yairus noan, "Ku lii deken! Parsai
se Ama Lamtua tuun."
37 Kon Yesus lako nang soleng Un ima-ii
tenga las. Mo Un nol Petrus, Yakobus, nol
Yakobus palin Yuhanis, lakos napiut.
38 Nikit oen lakos lius se Yairus um kon,
oen ngat tam atuli mamo lob-lau, nol hii
kam oen lilu muun isi.
39 Yesus taam napiut lako uma dalen.
Hidim Un keket oen noan, "Tasao le mi lob-
lau nol lilu muun isi kia? Tana-bihatang ni
mate lo'. Un suma nini tukun."
40 Oen ming Yesus in aa ela ka kon, oen
totoang mail le tao nahmaeng Una.
Mo Un tadu atuli las totoang putis.
Hidim Un haman nal tana-bihatang nga
ina ka nol ama ka, nol Un ima-ii las tilus,
le oen taam lakos tana-bihatang na kamar
ra.
41 Kon Yesus kil un se ima ka, hidim
Un pake dais Aram le tekan noan, "*Talita
kum!*" (Nahin na noan, "Baat-ana, hangu
tia!")
42-43 Nahkitu lam, tana-bihatang na
hangu le lako. Kon Yesus tadu un ina ka
noan, "Bel tana ni in kaa tia!"
Totoang atuil in net asa man daid son na,
ngaa-bahan. Mo Yesus kaing oen mumuun
noan, "Mi boel tek atuil deken, noan Auk
bel un le nuli pait son!"

6

Atuil Nasaret tas hutun soleng Lamtua Yesus
(Matius 13:53-58; Lukas 4:16-30)

1 Hidi kon, Yesus nol Un ima-ii las
totoang, pait lakos Yesus ingu la, iung
Nasaret.
2 Tom nol atuil Yahudi las leol in kohe-
kanas, kon Yesus taam lako se um in kohe-
kanas sa, le tui atuli. Leol na, atuil in
laok kohe-kanas mamo. Dedeng oen ming
Yesus in tui ngas sa, oen hera-herang le tek
noan, "Atuling ni in tana ki ana lo'! Un kon
muik kuasa! Tasao le Un tao nal ela lia?
3 Molota, Un niam tukang kai tukun. Kit
taan Un ina ka, Maria; nol Un palin nas:
Yakobus, Yoses, Yudas, nol Simun. Un kon
muik palin bihata dehe. Kit taan apa, lole
kit totoang niam daad ingu mesa lam!"
Tiata oen idus, didiin oen dai hii-ming se
Un pait lo.
4 Kon Yesus tekas noan, "Meman bak-
tebes! Atuli li kom in todan Ama Lamtua
Allah mee-baah man in maa deng iung
didang ngas dui, mo in deng ingu mes nol
one ngas sam, oen todan isi lo'."✡
5-6a Mo atuil nas dalen nas didi isi nol oen
dai parsai se Yesus lo'. Tiata Un herang,
nol Un pake Un kuasa la le tao taad herang
mamo se maan na lo'. Un suma taih banan
atuil in heda ngas at ila lo siis.

Lamtua Yesus nutus Un anan at hngul dua kas
(Matius 10:5-15; Lukas 9:1-6)

6b Hidi kon, Yesus lako papmes ingu-iung
in dadani se na ngas, le tui atuli las deng
Ama Lamtua Allah in koma ka.
7 Un haman Un ima-ii las hngul duas,
le nutus oen laok at dua-dua, halin laok
nahdeh atuli las deng Ama Lamtua Allah
Dehet Dais Banan na. Un kon beles kuasa
le halin oen nulut nal uikjale.
8-9 Un tadu oen noan, "Mi boel kil sa-saa
mamo se lalan deken. Kil in kaa nol duit
nol tas deken tia. Suma kil hnikan nol kado
mesa, nol pake nahan.
10 Eta muik atuli in sium mi se oen uma
lam, mi musti daad se na didiin mi bok
lakom deng maan na.
11 Mo eta noan mi lakom lius se mana
mesa, hidim atuil in se na ngas sium
mi lo', nol dai hii-ming se mi lo kam,
haung bokam deng maan na. Hidim sii
soleng auh in se mi iin na ngas, nol tekas
noan, 'Mi dai hii-ming lo, ta eta mam
Ama Lamtua hukung mia lam, mi lepa-
haal esan!' "*
12 Hidi na kon, oen lakos nahdeh deng
Dehet Dais Banan na. Oen tek atuli las
le musti tenes deng oen in kula-sala ngas,
halin nuil muid Ama Lamtua Allah in
koma-koma ngas.
13 Oen kon nulut soleng uikjale kas.
Hidim oen tao mina se atuil in heda ngas
bon, le kohe-kanas bel one. Kon nam oen
banan meman.✡

Oen tao tele Yuhanis in Sarain Atuli ka
(Matius 14:1-12; Lukas 9:7-9)

14 Dedeng na, atuli li se ola-ol tuun, taan
Yesus son. Lahing Herodes sa kon ming
haup dehet deng Yesus in kuasa ka son.
Muik atuli deeh tek noan, "Yuhanis in
Sarain Atuli man oen keo tele son na, nuli
pait son ne Yesus apa ka! Undeng na, le Un
tao nal taad herang nas totoang."
15 Mo atuil tenga las tek noan, "Lo! Ni
upung Elia man nuli pait son ne Un apa
ka. Eta lom, Ama Lamtua Allah mee-baah
didang deng lolo hmunan nua ngas."✡

✡ **6:4** Yuhanis 4:44 * **6:11** Ne Alkitab dais Yunanin na dul noan, "Sii soleng auh deng oen iin nas". Dedeng na se maan na lam, taom atuli las sii soleng auh in se oen iin na ngas, le daid tada noan, atuil in ming lo ngas lepa-haal esan, eta mam Ama Lamtua hukung one. Ngat kon se *Lukas* 10:4-11 nol *Dehet deng Aan in Nutus sas* 13:51. ✡ **6:13** Yakobus 5:14 ✡ **6:15** Matius 16:14; Markus 8:28; Lukas 9:19

16 Mo nikit laih Herodes ming oen in
dehet deng Yesus ela ka kon, un situs noan,
"Taon elola ko, Yuhanis in Sarain Atuli,
man lelon auk tadu le dait nutus un bon
na ka, nuli pait son nia!"
17-18 Hmunan laih Herodes tadu ela,
undeng un muik dais nol Yuhanis.
Un dehet ta elia: laih Herodes saap bali
un palin Filipus sapa ka, ngala Herodias.
Molota, Filipus nol Herodias dai apa lo bii.
Undeng na le Yuhanis kaing laih Herodes
oe-oe noan, "Ama lahi, boel nuu ama palin
na sapa ka deken. Ta na kaliut kit hadat
Yahudi la son!" Mo ela kon no, lahing
Herodes sa saap nol bihatang na. Hidim
un tadu atuli laok daek Yuhanis le tamang
lako se bui dalen.✡
19 Undeng Yuhanis kaing tutungus ela
son, tiata bihatang na pesang dael nolan,
hidim un le keo tele Yuhanis. Mo haup
dola lo bii kam, Herodes tahang Yuhanis
son se bui dalen.
20 Hidim un tadu tentara las le doh
Yuhanis babanan.
Meman Herodes tiud Yuhanis. Un
tana noan, Ama Lamtua Allah man nu-
tus Yuhanis. Nol Yuhanis nam atuil ba-
nan. Herodes kon kom in ming Yuhanis
nahdehe. Mo opa-opan nam, un dalen na
banan nol in ming Yuhanis in nahdehe ka
lo.
21 Hidi na kon, oe mesan na, ina Hero-
dias haup dola le balas un dalen in ili
ka. Dedeng na, oen tao laih Herodes leol
in hua ka. Oen haep atuil tene kas le
maa kaa se fesat na. Haep in maa ngas,
atuil pamarenta, tulu deng tentara las, nol
blalan-blalan hadat Galilea las.
22 Se fesat ta hlala kon, ina Herodias ana
bihata la tama lako tidan. Un in tidan
na leok isi', didiin tao Herodes nol un
haep pas totoang dalen kolo. Kon Herodes
haman un le keket noan, "Ku kom le nodan
saa deng au lam, tek tuun lako! Tiam auk
bel kun.
23 Ku nodan auk maan in duka-aa ki apa
halin kon, auk bel kun. Auk sumpa nini
Ama Lamtua Allah ngala ka."
24 Kon nam tana-bihatang na lako keket
un ina ka noan, "Mama! Maam nataka
kam, auk nodan saa man banan dui deng
papa la?"
Kon un ina ka situn noan, "Ku laok
nodan nal Yuhanis bon na."
25 Hidi na kon, tana-bihatang na hlalapat
lako se Herodes le tekan noan, "Papa! Auk
nodan le kil bel auk Yuhanis bon na, taon
se dulang dalen. Nol ni tia!"
26 Nikit Herodes ming ela kon, un dalen
iil isi. Mo un pel pait nal un in sumpa ka lo
son, lole haep pas totoang ming son nam.
27 Hidi kon, un lok tulu deng tentara las
at mesa, le laok dait nutus Yuhanis bon na
se bui dalen.
28 Kon oen dait nal Yuhanis bon na,
hidim taon se dulang dalen, le nolan laok
bel tana-bihata nga. Tana-bihatang na
sium nal dulang na kon, un totan nolan
laok bel un ina ka.
29 Nikit Yuhanis ima-ii las ming noan,
oen dait lai-niin Yuhanis bon na son kon,
oen laok kat un nitun na, le laok puan
babanan.
Dehet deng Yuhanis in mate ka, ela.

Lamtua Yesus nalo atuli lihu lim lisi
(Matius 14:13-21; Lukas 9:10-17; Yuha-
nis 6:1-14)

30 Oe mesan na, Yesus ima-ii man Un
nutus son nas totoang pait, le lakos nakbua
nol Una. Oen tek totoang asa man oen in
daek son nas, nol asa man oen in tui son
bel atuli la ngas.
31 Mo oras na, atuli mamo isi lako-pait
le nuting Yesus. Didiin Un nol Un ima-ii
las, kaa nal bahan lo. Kon nam Yesus tek
Un ima-ii las noan, "Maa le kit laok nuting
mana mesa, man muik atuil lo, le kit teen
in kae buit se na."
32 Tiata oen totoang sakes lui dapas, le
lakos nuting maan in muik atuil lo', katang
deng ingu la.
33 Mo atuli mamo ngat net Yesus nol Un
ima-ii las bes oen lui la muid tubu suut ta.
Kon nam oen putis deng ingu-ingu las, le
laok muid lalan tuu tuun, tiata oen lakos
lius muna Yesus nol Un ima-ii las.
34 Nikit Yesus niu deng lui la kon, Un
ngat tam atuli mamo natang Una. Tiata Un
dalen kasiang nol one, lole oen banansila
el lae-blai man muik atuil in lolo-poa lo
ka. Hidi kon Un tui oen deng Ama Lamtua
Allah in koma ka,✡
35-36 deng lelo ditu lako pes lelo-maun.
Kon Un ima-ii las tekan noan, "Papa!
Banan dui ka Paap tadu atuil nias totoang,
le laok sos in kaa se ingu-iung man in
dadani deng ia ngas. Ta le duman son
nian, nol muik in kaa ne ni lo."
37 Mo Yesus situs noan, "Deken! Mi man
beles in kaa."
Mo oen keket bali pait noan, "Inah! Eta
kaim pal in bel atuil hut mamo nias in
kaa kam, kaim musti puting duit mamo
isi! Banansila el tukang mes gaji taun mes

✡ **6:17-18** Lukas 3:19-20 ✡ **6:34** Buk in Kahi 27:17; Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 22:17; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 18:16; Yeskial 34:5; Sakarias 10:2; Matius 9:36 † **6:37** Alkitab dais Yunanin esa ka dul noan, "*dinari* ngatus dua". *Dinari* mesa lam, hmunan nu banansila el tukang mes gaji lelo mesa.

dalen!† Taon elol le kaim haup duit mamo nas sa!"

38 Kon Yesus situs noan, "Mi laok keket muna, le asii kil in kaa ka."

Tiata oen lakos keket, hidim oen pait maas le tek noan, "Muik ruti bua lim nol ikan dua siis."

39 Kon nam Yesus tadu atuli las totoang le daad nakbua se bluan na dapas.

40 Ti oen lakos daad nakbua. Oen daad nakbua atuli at ngatus-ngatus, nol tenga las at buklima-buklima.

41 Hidi nam, Yesus kat ruti bua lim nas nol ikan dua nas. Un ngada lako el apan nua, le nodan mamo se Ama Lamtua Allah. Hidim Un bilas-bilas ruti las, le bel Un ima-ii las, halin oen laok bating bel atuil hut mamo nas. Un beles ikan dua nas le laok bating bel atuli las kon.

42 Oen totoang kaa didiin silis.

43 Kaa hidi kam, Un ima-ii las kat nakbuan in kaa lisin nas, inu fuli hngul dua.

44 Nataka le atuli at lihu lima. Nas halas-sam kaih biklobe las siis na. Mo kaih bihata las nol tana-ana ngas lo bii.

Lamtua Yesus laok deng ui dapa
(Matius 14:22-33; Yuhanis 6:16-21)

45 Hidi kon, Yesus tadu Un ima-ii las saek lui, le lakos muna se iung Betsaida, ne tubu ka halin. Mo Un dada nabael se na, le tadu atuil hut mamo kas pait.

46 Nikit oen totoang pait tukun nam, Un saek lako leten mesa, le kohe-kanas.

47-50 Duman son mo Yesus sii nabael se la. Un ngat tam Un ima-ii las lui la, lako lius ne tubu hlala son. Mo oen tuku-bes bosor isi, lole lui la lail saol angin nam. Nukneha sain halas-sam, Yesus lako muid one. Mo Un laok tuun deng ui dapa. Un laok sipan lui la kon, oen ngat net Una. Oen nahkiut isi'. Tiata oen keket apa noan, "Hoe! Asa nua, baos te?"

Mo Yesus tekas noan, "Hoe! Mi lii deken! Ta ni Au."

51 Yesus sake lako lui dapa kon, angin na ete meman. Un ima-ii las totoang herang.

52 Oen halas-sam net Yesus in pake Un kuasa la le nalo atuli lihu lim lisi ka. Mo oen taan batur Un in kuasa ka lo bii, undeng oen dalen nas didi nabale.

Atuil ili koed-ngasing in se Genesaret tas
(Matius 14:34-36)

53 Oras Yesus nol Un ima-ii las lakos lius se tubu halin na ka, oen nauh oen lui la se kota Genesaret onan na.

54 Nikit oen nius deng lui la dapas kon, atuli mamo ngat net one. Hidim atuil mamo nas haman tek noan, "Hoe! Yesus maa son nuan!"

55-56 Kon oen totoang lail putis lakos tek papmes atuli las, tiata atuli las dohang nol atuil in ili ngas maas.

Eta oen ming noan, Yesus ne mana mesa lam, oen leo-leo dohang nol atuil in ili ngas, le laok nenes se las. Oen nangan noan, "Sadi atuil ili koed-ngasing nas, huud tom Un kai-batu las mumu ka tuun kon, oen banan." Tiata nikit oen huud tom Yesus kaod mumu ka kon, oen banan meman.

7

Seda Ama Lamtua Allah in prenta ka nini atuli li atorang ngas deken
(Matius 15:1-9)

1 Muik atuil Farisi bua mesa, nol guru agama deeh maas deng Yerusalem le tutnaal Yesus.

2-5 Atuil Farisi nas kil didi oen hadat Yahudi la. Naleta el, eta oen le kaa lam, musti haun iman muid oen hadat ta in koma ka. Ela kon, eta pait deng pasar ram, oen musti dius muna le. Lako pes oen sasaa dapur ras, el mulu, pingas, klas, ceret, musti bases muding hadat ta in koma ka muna le, halas-sam oen boel pakes le kaaniun nini.

Eta muik atuil Yahudi teng muid hadat na lo kam, atuil Farisi las koon-mali.

Undeng na le, oen koon nas mali, nikit oen net Yesus ima-ii las kaa, mo haun iman nas muid hadat ta lo. Hidi kon, oen maas le bel kula Yesus noan, "Tasao le ku anam mias haun iman lo kia? Oen kaliut kit upu kia-kaon nas hadat ta son!"

6-7 Mo Yesus situs noan, "Mi niam meman atuil man aa kam kisa, mo dake lam kisa! Lolo hmunan nu upung Yesaya dul meman son deng Ama Lamtua Allah in teka ka, noan,

'Muik atuli in naka Au,
suma baha ka sii, mo dalen na lo.
Oen tao ela kon parsum tukun.
Oen hosek nol Auk in koma ka lo,
mo oen suma muid atuli in koma tuun.'✡

Mi banansila ela kon.

8-9 Mi nang soleng Ama Lamtua Allah in koma ka, le daek muid hadat deng atuli li tukun. Meman mi taan isi in tao ela!

10 Hmunan nua, upung Musa tek son noan, Ama Lamtua Allah prenta le, 'Todan mi ina-aman nas.' Hidim un tek taplaeng pait noan, 'Eta noan atuli mes lote un

✡ **7:6-7** Yesaya 29:13 ✡ **7:10** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:12; 21:17; Atorang deng Tulu Agama las 20:9; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:16

ama ka, tamlom ina ka lam, musti hukung tele.'✡
11-12 Ama Lamtua Allah tui ela. Mo mi tui kisa, mi tek noan, 'Eta atuli mes hid son le bel Ama Lamtua Allah sa-saa mesa lam, un ina-aman nas tuka-dabun isi elol kon no, un boel pake sa-saa in bele na, le hulung oen deken, undeng un hid hidi son le bel Ama Lamtua Allah.'
13 Undeng na, le apin Auk tek mi son noan, mi soleng Ama Lamtua Allah in koma ka, le seda nini atorang balu. Nol muik atorang mamo son, man mi sedas ela."

Dais daat man puti deng atuli li dalen (Matius 15:10-20)

14 Hidi kon, Yesus haman atuil didang in se la ngas, le tekas noan, "Tidi mi hngilan nas le hii babanan, halin mi tana.
15 Asa man tama lako el tain dalen, tao hmomos atuli li lo. Mo asa man puti deng atuli li bahan na, man tao hmomos una.
16 [Asii man muik hngila kam, hii babanan!]"*
17 Hidim Yesus nol Un ima-ii las, lakos nang soleng atuli las, le taam lakos se uma mesa. Kon Un ima-ii las keket deng kleta na nahin na.
18-19 Yesus situs noan, "Mi kon tanan lo ke? Un nahin na elia: Asa man atuli li kaan, na banan. Mo asa man in puit deng atuli lia ka, man banan lo. Asa man kit kaan na, tama lako kit tain, hidim puti pait. (Yesus in teka na nahin na elia; atuli boel kaa saa tuun. Muik in kaing lo).
20 Asa man puti deng atuli li dalen na ka, man tao hmomos una, didiin Ama Lamtua Allah kon nikis una.
21 Ta muik dais daat mamo putis deng atuli li dalen nia! Tuladang el: nangan dadaat, laok kula nol bihata tam biklobe molota oen saap lo bii, nako, keo atuli,
22 kom naseke, nonga, daek dadaat, nolelilung, tahang nal apa lo, idus, kila', dehet le tao nahu atuli, koaok, hadat lo, nol bon batu.
23 Totoang in daat ela ngas, man putis deng atuli li dalen. Na man tao didaan una. Ama Lamtua Allah kon nikis una."

Lamtua Yesus hulung bihata mesa, man atuil Yahudi lo (Matius 15:21-28)

24 Hidi kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas bokas deng maan na, le lakos se kota mesa, ngala Tirus. Nikit oen lakos lius se las kon, oen taam lakos se uma mesa, undeng Yesus kom atuli in taan noan, Un maa ne maan na lo. Mo Un huni nal lo.
25-26 Se maan na, muik bihata mesa man atuil Yahudi lo. Hua un se dale Fenisia, ne propinsi Siria. Nikit un ming Yesus in maa ka kon, un lako nodan Yesus le nulut puting uikjale ka deng un ana bihata la.
27 Mo Yesus soleng dais noan, "Tana-ana ngas musti kaa muna le, halas-sam soleng lisin na bel ngot tas." [Na nahin in buni. Mo un nahin esa ka noan, Yesus musti hulung Un atulin Yahudi las muna le, halas-sam hulung atuil Yahudi lo kas lolen].
28 Mo blalan bihatang na siut noan, "Baktebes Papa! Mo ngot tas ne mija kloma ka. Tiata oen kon kaa in naih deng tana-ana ngas pingas sa ngas." [Nahin na noan, oras tana-ana ngas kaa lam, ngot tas kon haup in kaa. Tiata Yesus hulung Un atulin nas, mo Un kon musti ngat atuil didang.]
29 Ming ela kon, Yesus tek noan, "Ela! Maam siut toman son na! Tiata maam pait tia, ta uikjale ka puti deng maam ana ka son."
30 Tukun nam bihatang na pait. Lako lius se uma kam, un ana ka niin nala. Nol uikjale ka puti baktebes son.

Lamtua Yesus tao banan atuling mes ngengo nol kiu

31 Hidi na kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas nang soleng kota Tirus, le laok muid tasi suut tuun deng kota Sidon. Deng na, oen lakos napiut se tubu Galileas. Hidim oen lakos se mana mesa man muik kota hngulu, maan na oen noken 'Dekapolis'.
32 Se maan na, muik atuli mes ngengo nol kiu. Un tapan nas kil nolan lako bel Yesus. Oen nodan le Yesus nene Un ima ka laok se atuling na bon na, le tao banan una.
33 Kon Yesus nang soleng atuil hut mamo kas, le lako sii nol atuling na. Yesus tao tamang hnanga ka se atuling na hngila kas duas. Hidim Un tao kapen se hnanga ka, le kapas atuling na meen na.
34 Yesus ngada lako el apan nua, le pel hngasa ka bablatas, hidim Un prenta noan, "*Efata!*", (nahin na noan, "Hosai tia!")
35 Yesus prenta ela tuun nam, atuling na hngila ka hosai le ming nala. Nol un meen in kalkait ta kon, alet meman, le aa nala.
36 Hidi kon, oen duas pait lakos se atuil hut mamo kas. Yesus kaing oen noan, "Hii babanan! Mi boel tek atuli las deng Auk in tao banan atuling ni son na deken." Yesus kaing mumuun ela kon no, oen totoang lakos nahdeh se ola-ola.

* **7:16** In dula dais Yunanin esa man blaan dui ka, dul bango 16 ngi lo.

37 Atuli-atuil in ming dehet na ngas,
herang isi. Hidim oen tek noan, "Muun
isi! Atuling ni tao totoang sa-saa lias daid
banan. Atuil kiu kas ming nala, nol atuil
ngengo kas kon aa nala."

8

Lamtua Yesus nalo atuli lihu aat
(Matius 15:32-39)

1-3 Oe mesan na pait, muik atuli mamo
maas nakbua le hii-ming se Yesus. Oen
muid Un lelo tiul son, tiata oen muik in
kaa lo son. Kon Yesus haman Un ima-
ii las, le tekas noan, "Auk namnau atuil
hut mamo nias son. Tenga las maas deng
maan katang. Oen maas nakbua lelo tiul
son. Tiata oen muik in kaa lo son. Banan
dui ka, oen pait nol tain blo deken. Ta
lo kam, eta hmatu nalas sam, oen leas se
lalan nua."

4 Yesus ima-ii las siut noan, "Papa. Maan
ni katang deng ingu las son. Tiata kit bel
nal atuil hut mamo nias in kaa lo!"

5 Mo Yesus keket oen noan, "Mi muik ruti
ila la?"

Oen situn noan, "Papa, kaim pesang ruti
suma bua iut siis."

6 Hidi kon Yesus tadu atuli las totoang
le daad se dale ka. Kon Un kat ruti bua iut
nas, le nodan mamo se Ama Lamtua Allah.
Hidim Un bilas-bilas ruti nas, le beles laok
se Un ima-ii las. Kon oen laok bating bel
atuli las totoang.

7 Oen kon muik ikan dehe. Tiata Yesus
nodan mamo se Ama Lamtua Allah taung
ikan nas. Hidim Un tadu Un ima-ii las, le
laok bating ikan nas bel atuli las pait.

8-9 Oen totoang atuli lihu aat. Oen kaa
didiin silis. Kaa hidi kon, Yesus ima-ii
las laok kat nakbua in kaa lisin nas, inu
popos itu. Hidi na lam, Yesus tadu atuli las
totoang pait.

10 Oen pait hidi totoang son kon, Yesus
nol Un ima-ii las, saek lakos lui dapas, le
lakos se mana mesa, ngala Dalmanuta.

Atuil Farisi las le tao nahu Lamtua Yesus
(Matius 16:1-4)

11 Nikit Yesus nol Un ima-ii las lakos lius
se Dalmanutas kon, muik atuli at ila lo
deng partei agama Farisi, maas tutnaal nol
Una. Oen keket-ketan nol Una, le noan tao
nahu Una. Oen nodan Un noan, "Papa!
Tulu bel kaim taad herang, le halin daid
tada noan, meman Ku haup kuasa deng
Ama Lamtua Allah."✡

12 Kon Yesus pel hngasa ka le tekas noan,
"Eta Auk ming mi in aa ela kam, Auk
maingasar! Tasao le mi nodan taad herang
ela lia? Mi talalun! Taad herang meman
muki, mo Auk kom in tulu bel mia lo."✡

13 Hidi nam, Yesus nang soleng one, le
lako sake pait se lui dapa, leo-leo nol Un
ima-ii las. Kon oen pait bus el tubu halin
nua.

Lamtua Yesus tui noan, doha-doh nol atuil Farisi las
(Matius 16:5-12)

14 Yesus nol Un ima-ii las lakos lius se
tubu hlala halas-sam, Un ima-ii las nangan
net noan, oen nadidingun in kil ruti taung
in kaa se lalan. Oen suma kil ruti bua mes
sii.

15 Kon Yesus tekas noan, "Mi musti doha-
doha! Boel tom lahing Herodes sa nol atuil
Farisi las in tui dadaat ta deken. Oen in
tui ka, banansila el bibit ruti man atuli li
kutang nol tarigu le tao hus ruti ka."✡

16 Ming Un aa ela kon, Un ima-ii las
nangan tanan lo. Tiata oen aa nol apa
noan, "Blalan na aa saa na le? Bet Un aa
ela, lole kit kil ruti lo kam."

17 Mo Yesus taan oen in nangan na. Tiata
Un tekas noan, "Tasao le mi suma taan in
aa deng ruti sii kia! Mi daek haup Auk
in teka ki lo ke? Meman mi ngengom
baktetebes!

18 Mi ngat net nol mi matan nas esan son,
mo taan un nahin na loo kia! Hnika ka
noan mi net lo! Mi ming nol mi hngilan
nas esan son, mo mi nangan tanan lo
nabale. Hnika ka le mi ming lo! Mi
nadidingun✡

19 ruti bua lim man, Auk bilas-bilas le
nalo atuli lihu lima ka le? Leol neot na,
mi kat nakbuan ruti lisin nas fuli bakun
ne?"

Oen situn noan, "Fuli hngul dua, Papa."

20 Yesus keket oen pait noan, "Mi nangan
net neot na, Auk bilas-bilas ruti bua iut le
nalo atuli lihu aat ta nabale tam? Mi kat
nakbuan ruti lisin nas popos ila le?"

Oen situn noan, "Popos itu Papa!"

21 Kon Yesus tekas noan, "Meman bak-
tebes! Mi net nol matan esan son, mo tasao
le mi taan Auk in kuasa ki deng ol maa ka
lo nabale lia?"

Lamtua Yesus tao banan atuling tedo mes se Betsaida

22 Hidi deng maan na, Yesus nol ima-ii
las lakos lius se iung Betsaidas. Lius se
luas kon, atuli las pel nol atuling tedo mes
laok bel Yesus. Oen nodan le Yesus huud
atuling tedo na, halin un banan.

23 Tiata Yesus pel atuling tedo na se ima
ka, le nolan lako se ingu la likun na. Un

✡ **8:11** Matius 12:38; Lukas 11:16 ✡ **8:12** Matius 12:39; Lukas 11:29 ✡ **8:15** Lukas 12:1 ✡ **8:18** Yermia 5:21; Yeskial 12:2; Markus 4:12

puut kapen laok se atuling na mata ka, hidim kapas atuling na mata ka, le keket noan, “Elola? Ku ngat net son ne?”

24 Atuling na nikit sila ka, le ngat kliukanan, hidim siut noan, “Hao! Auk ngat net atuli las lako. Mo ngat tam hbabut nabale banansila el kai ina ngas man lako!”

25 Tiata Yesus tapa Un ima ka pait lako se atuling na mata ka. Kon atuling na ngat soba-naan pait tam, un mata ka banan baktetebes son. Un ngat net nol langa son.

26 Kon Yesus tadu atuling na le pait, hidim hidan noan, “Ku pait tia, mo muid lalan didang! Pait lako Betsaida deken tia.”

Petrus tek noan, Yesus nam baktetebes Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah in tulu meman son, deng lolo hmunan nua ka
(Matius 16:13-20; Lukas 9:18-21)

27 Hidi na kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas laok papmes ingu-iung in se Kaisarea Filipi ngas. Se lalan hlala kam, Yesus keket oen noan, “Eta muding atuli las in nahdehe kam, oen tek noan Auk niam mo asii la?”

28 Oen situn noan, “Tenga las tek noan, ‘Yuhanis in Sarain Atuli ka.’ Nol tengas tek noan, ‘Upung Elia’, Ama Lamtua Allah mee-baah lolo hmunan nua ka. Mo tenga las pait tam, tek noan, Paap niam, at mes deng Ama Lamtua Allah mee-baah hmuna-hmunan nuas.”✡

29 Kon Yesus keket pait noan, “Mo muid mia lam, Auk niam mo asii la?”

Petrus situn noan, “Paap niam mo Kristus! Man Ama Lamtua Allah tulu meman son, deng lolo hmunan nua ka.”✡

30 Mo Yesus kaing oen noan, “Mi boel tek atuil deken ne!”

Lamtua Yesus in tek laih hmunan deng Un in haup susa-daat, nol Un in mate ka
(Matius 16:21-28; Lukas 9:22-27)

31 Hidi deng na kon, Yesus tek Un ima-ii las noan, “Auk niam, Atuling Baktetebes sa. Nesang lo kam, Auk haup in susa-daat mamo, undeng blalan hadat tas, nol tulu agama las tene-tenen nas, nol guru agama las totoang hutun soleng Au. Mam oen keo tele Au. Mo bingin dua ka lam,* Auk nuling pait.”

32 Yesus tek langa-langa ela, kon Petrus pel nodat Un deng atuil hut mamo kas le kaing noan, “Papa boel aa ela deken! Auk nang oen le iman saek Paap lo.”

33 Mo Petrus in aa ela ka, muid Ama Lamtua in koma ka lo. Kon Yesus bali lis le ngat Un ima-ii tenga las. Hidim Un kaing Petrus mumuun noan, “Hoe! Ku in aa na, uikjale kas laih tuan na in aa! Laok norat tobo-dolan nia! Ku suma nangan atuli li in koma tuun, mo nangan Ama Lamtua Allah in koma ka lo!”

34 Hidi kon, Yesus haman atuil tenga las le maa nakbuan nol Un ima-ii las. Hidim Un tui oen noan, “Asii man kom le muid Au lam, un musti tahang, le muid Auk lelolelon! Un musti nadidingun soleng un in koma-koma ngas, le muid se Ama Lamtua Allah in koma ka sii. Atuli le keo un kon no, un musti muid napiut tuun, banansila el atuli haal un kai sangsuli la, le laok mate.✡

35 Ta atuil in suma nuli taung un apa ka sii, mam un in nuli ka ilang tuun ela! Mo atuil man tade le mate, undeng un in muid Au, tamlom undeng un in bani-bating Ama Lamtua lalan in nuli ka ka, mam un haup in nuli napiut nol Ama Lamtua.✡

36 Hii ke! Eta ku haup apan-kloma ki isin ni totoang, mo Ama Lamtua Allah hutun soleng ku lam, ku in ontong ngi saa la?

37 Ku kat lai-niin apan-kloma ki isin ni totoang kon, bisa seda nal ku hmangim ma lo!

38 Nangan ne! Halas ni atuil apan-kloma ki in daat ta bili-ngala. Oen toe muid Ama Lamtua lo. Tiata eta asii mae in muid Au, tamlom mae in kil Auk in tui ngas sam, mam Auk kon mae in hao un se Ama Lamtua Allah sila-mata ka. Ta Au, Atuling Baktetebes sia, mam Auk pait maang deng sorgang. Nol Ama Lamtua ima-ii in deng sorga ngas kon maas leo-leo nol Au. Kaim niu maang deng sorgang nini Auk Amang nga in kuasa man loe-liliman na, halassam atuli li taan noan, Auk niam mo asii.

9

1 Mi nadidingun Auk in teka ni deken. Muik atuli deeh deng mi nias totoang, mates lo didiin ngat net Ama Lamtua Allah in kil prenta nini kuasa tene ka.”

Lamtua Yesus daid kisa, nol Un kai-batu las kaloe' se leten dapa
(Matius 17:1-13; Lukas 9:28-36)

✡ **8:28** Markus 6:14-15; Lukas 9:7-8 ✡ **8:29** Yuhanis 6:68-69 * **8:31** Se dais Yunanin nam oen mulai kaih deng: leol neot nia (= 1), ola kam (= 2), bingin dua kam (= 3), bingin tilu kam (= 4). Tiata se dais Yunanin nam, τῃ τρίτῃ ἡμέρᾳ (*tei tritei heimera*) nahin na “leol tilu la” mo se dais Helong ngam, leol na nahi tom se “bingin dua ka”. Nangan ne, ta Lamtua Yesus mate se leol lima ka (kahin mesa). Ola ka, leol eneng (kahin dua), na Lamtua Yesus se bolo dalen nabale. Bingin dua ka, leol minggu (kahin tilu), na Lamtua Yesus in nuli pait ta. Tiata eta muid kit in kaih lelon nia lam, Un mate duman dua, halas-sam Un nuli pait. ✡ **8:34** Matius 10:38; Lukas 9:23; 14:27 ✡ **8:35** Matius 10:39; Lukas 17:33; Yuhanis 12:25

2 Hidi nal lelo eneng kon, Yesus nodan
Petrus, Yakobus, nol Yuhanis, le oen leo-
leo nol Un saek lakos se leten lapa tene
mes dapas, man muik atuil lo. Nikit oen
saek lakos lius se dapas kon, oen ngat tam
Yesus daid kisa son.
3 Nol Un kai-batu las daid muti kaloe'. Se
apan-kloma ki muik sa-saa man muti dui
deng Un kai-batu las lo.
4 Nahkitu lam, oen ngat net Yesus
nahdeh nol upung Elia nol upung Musa.
5-6 Oen tilus lii naseke, didiin Petrus
nangan hapun lo tiata un aa dadahut in aa.
Un tek Yesus noan, "Papa! Kaim nataka
kam, se niam leok isi! Tiata banan dui ka,
kaim koet hlepe tilu. Mes bel Papa, mes bel
upung Musa, nol mes pait bel upung Elia."
7 Kon nopen na niu maa kabut nal oen
tilus. Hidim oen ming fala puit deng
nopen na, tek noan, "Hii ke! Yesus niam,
Auk anang in namnau ka. Mi musti hii
babanan se Una!"✡
8 Nikit Petrus nol at dua las ming faal na
kon, oen ngat pukiu, mo nahkitu lam, oen
ngat net atuil didang lo son. Suma Yesus
sii.
9 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii at
tiul nas, nius deng leten na. Yesus hidas
noan, "Asa man mi in neta apin na, boel
nahdeh atuil deken. Ta Auk niam, Atuling
Baktetebes sa, Auk musti mateng muna. Le
Auk nuling pait son, halas-sam mi nahdeh
atuli."
10 Oen kil babanan Yesus in hida na, le
tek atuil lo. Mo oen tilus keket apa noan,
"Un aa noan, Un le 'nuli pait deng Un in
mate ka', na nahin na elola le?"
11 Kon oen keket Un noan, "Guru agama
las tek noan, 'Upung Elia musti maa muna
le, halas-sam Kristus maa.' Mo muid Papa
lam, elola?"✡
12 Yesus situs noan, "Meman baktebes.
Upung Elia musti maa muna le sai lalan bel
Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah
tulu meman son, lolo hmunan nua ka. Mo
elola? Ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka,
oen dul son deng Atuling Baktetebes sa, mo
mi tanan lo bii ke? Ta oen dul meman son
noan, eta Un maa son nam, atuli tao sus
Una, didiin oen keo tele Una.
13 Mo mi musti tidi hngilan nas le hii
babanan! Upung Elia meman maa son. Mo
atuli tao sus una, muid oen in koma ka. Na
kon tom nol asa man kit upun nas in dul
meman son, lolo hmunan nua ka."

Lamtua Yesus tao banan tana-ana mesa man tom uikjale in daat isi
(Matius 17:14-21; Lukas 9:37-43a)

14 Oras Yesus nol Un ima-ii at tilu las,
maas tutnaal pait nol Un ima-ii tenga las
sa, oen ngat net atuli mamo maas nakbua.
Atuil hut mamo nas maas le ngat Yesus
ima-ii tenga las in kaen nol guru agama
las sa.
15 Nikit atuil hut mamo kas ngat net
Yesus, kon oen nahkitu, lole oen bali le Un
bii ne leten nu dapa nabale. Hidim oen lail
lakos el Una la.
16 Kon Yesus keket oen noan, "Mi kaen
apa nol asa la?"
17 Kon nam atuli mes tekan noan, "Papa!
Auk kil nol auk anang biklobe li mo nia, le
Paap tao banan una. Un ngengo, aa taan
lo, lole un tom uikjale.
18 Eta uikjale na tama son nam, un late
apa ka lako se dale ka. Hidim un baha ka
bulat, nol un duu siin na. Hidi nam un apa
ka kalkait banansila el kai ka. Auk nodan
Paap ima-ii las son, le nulut soleng uikjale
nia, mo oen nulut bolen lo."
19 Ming ela kon, Yesus naskaa oen noan,
"Hoe! Mi lail-lisin son! Auk tui mi oe-oe
son, mo mi taan lo bii nababael tuun. Nol
mi kon parsai baktetebes se Auk lo! Auk
musti tahang nol mi didiin bling pait ta!
Kil nol tana-ana na maa se nia!"
20 Kon oen kok nol tana-ana na lako bel
Yesus. Mo nikit uikjale ka ngat net Yesus
kon, un late tana-ana na didiin lulin-lulin
se dale ka, nol baha ka bulat.
21 Kon Yesus keket tana-ana na ama ka
noan, "Ku anam mi in daid elia ki, lolo
blingan son na?"
Un siut noan, "Lolo ana blutu bii kua.
22 Uikjale na le tao tele un bablaan son.
Un tao nahu auk anang ngi oe-oe lako se
ai dalen, nol tao mele un se ui dalen. Tiata
Paap tulung kaim le! Eta bole lam, Paap
namnau kami, le tao banan auk anang ngi
tia."
23 Yesus situn noan, "Tasao le ku tek
noan, 'eta bole' lia? Meman Auk daek nal
nas totoang, sadi atuli li musti parsai muna
le!"
24 Kon nam blalan na siut nol in le lilu
tetetas noan, "Papa! Meman Auk parsai
son! Mo tulung le halin Auk in parsai ki
didi dui pait."
25 Dedeng na, Yesus ngat tam atuli mamo
maas nakbua se maan na son. Kon Un
prenta uikjale ka noan, "Hoe! Uikjale daat!
Puti deng tana-ana ni tia, le halin un ming,
nol aa tana. Ku boel taam pait lako se un
lo ka!"
26 Ming Yesus in tek ela ka kon, uikjale
ka ahan mumuun. Un tao tana na le lea
hukun-hukun se dale ka, halas-sam un puti
nang soleng tana na. Kon nam tana na

✡ **9:7** Petrus dua la 1:17-18; Matius 3:17; Markus 1:11; Lukas 3:22 ✡ **9:11** Meliaki 4:5; Matius 11:14

banansila el mate son. Didiin atuil in se na ngas, tek apa noan, “Inaa! Un mate son!”
27 Mo Yesus kil tana na se ima ka, le tiun bangun. Kon un hangu dil meman.
28 Hidi kon Yesus nol Un ima-ii las nang soleng maan na, le lakos tamas se uma mesa. Lius se las kon oen keket Yesus noan, “Papa! Tasao le apin kaim nulut soleng nal uikjale na lo kia?”
29 Yesus situs noan, “Hii babanan ne! Uikjale kas meman daat isi. Tiata, eta mi kohe-kanas le nodan in hulung se Ama Lamtua lo kam, mi nulut soleng nal uikjale tuladang ela ka lo.”

Lamtua Yesus tek pait deng Un in mate ka
(Matius 17:22-23; Lukas 9:43b-45)

30 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las, nang soleng maan na, le taam lakos el propinsi Galilea. Dedeng na, Yesus kom atuli in taan noan, Un maa ne maan na lo,
31 undeng Un suma le tui Un ima-ii las siis. Un tek oen noan, “Nesang lo ka kam, oen hee soleng Auk lakong se atuil daat tas. Hidim oen keo tele Au, Atuling Baktetebes sia. Meman Auk mateng, mo bingin dua ka lam, Auk nuling pait.”*
32 Yesus tek ela, mo Un ima-ii las, nangan taan Un in teka na lo. Mo oen kon brain in ketan Yesus lo, noan Un in aa na nahin na elola.

Lamtua Yesus ima-ii las kaen apa noan, asii man tene dui
(Matius 18:1-5; Lukas 9:46-48)

33 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos lius se kota Kapernaum. Dedeng oen taam lakos uma dales sa, Yesus keket oen noan, “Apin mi kaen apa saa se lalan nua lia?”
34 Mo muik at mes in brain siut Una lo, lole apin se lalan nua ka oen kaen apa noan, asii man tene dui deng oen totoang.✡
35 Kon nam Yesus daad le tui oen noan, “Asii man kom le daid atuil tene kam, un in nuli ka musti daid baktetebes el atuil ana ka, le lii-lau totoang atuli lia.”✡
36 Hidim Yesus kok nal tana-ana mes se na, le lako dil se oen hlala ka. Un tekas noan,
37 “Asii man muid Au, le lii-lau atuil ana ngas, banansila el lii-lau tana-ana blutu nia ka, nahin na noan, atuling na kon lii-lau Au. Nol un kon lii-lau Auk Amang ngua, man nutus Auk maang se apan-kloma kia.”✡

Asii man daid kit atulin na?
(Lukas 9:49-50)

38 Hidi nam, at mes deng Yesus ima-ii las, man ngaal Yuhanis sa tek noan, “Papa! Oe mesan na, kaim net atuling mes pake Paap ngala ka, le nulut uikjale. Mo kaim kaing una, lole un nam kit atulin lo kam.”
39 Mo Yesus siut noan, “Hoe! Mi kaing un deken. Ta asii man pake Auk ngalang ngia, le tao taad herang ngam, taon elola ko un aa didaan Auk ngalang ngi lo.
40 Eta un labang nol kit lo kam, nahin na noan un nam kit atulin.✡
41 Nangan babanan ne! Eta muik atuli mes taan noan, mi muid Kristus, tiata un tulung mia lam, taon elola ko Ama Lamtua Allah nadidingun atuling na in susa-kae ka lo. Un suma bel mi ui in ninu klas mes sii kon no, Ama Lamtua Allah nadidingun un lo.”✡

Boel kuti-kuti nol kula-sala ka deken!
(Matius 18:6-9; Lukas 17:1-2)

42 Hidi nam Yesus tek oen pait noan, “Eta muik atuli tao tana-ana mes le un lako-daek muid in kula-sala ka, didiin tana-ana na parsai se Auk lo kam, doha lo! In banan dui taung atuling na ka, eta kat baut tene mesa,† le butun laok se un leo ka, hidim laok sao se tasi hlala kua.
43 Eta ku tao kula-sala nini ku imam halin na lam, dait soleng tuun! Ta ku taam lako sorga nol ku imam halin na sii kam, banan dui deng, oen soleng tamang ku lako ai naraka dalen nol ku imam mas duas.✡
44 [Naraka la, meman maan in susa-daat. Ai in ne na ka mate taan lo. Nol ulas in ne a ngas kon, teen tahan in tao didaan sa-saa ka lo].‡
45 Eta ku tao kula-sala nini ku iim halin na lam, dait soleng tuun! Ta ku taam lako sorga nol ku iim halin na sii kam, banan dui deng, oen soleng tamang ku lako ai naraka dalen nol ku iim mas duas.

* **9:31** Se dais Yunanin nam oen mulai kaih deng: leol neot nia (= 1), ola kam (= 2), bingin dua kam (= 3), bingin tilu kam (= 4). Tiata se dais Yunanin nam, τῃ τρίτῃ ἡμέρᾳ (*tei tritei heimera*) nahin na noan “leol tilu la” mo se dais Helong ngam, neot na nahi tom se “bingin dua ka”. Nangan ne, ta Lamtua Yesus mate se leol lima ka (kahin mesa). Ola ka, leol eneng (kahin dua), na Lamtua Yesus se bolo dalen nabale. Bingin dua ka, leol minggu (kahin tilu), na Lamtua Yesus in nuli pait ta. Tiata eta muid kit in kaih lelon nia lam, Un mate duman dua, halas-sam Un nuli pait. ✡ **9:34** Lukas 22:24 ✡ **9:35** Matius 20:26-27; 23:11; Markus 10:43-44; Lukas 22:26 ✡ **9:37** Matius 10:40; Lukas 10:16; Yuhanis 13:20 ✡ **9:40** Matius 12:30; Lukas 11:23 ✡ **9:41** Matius 10:42 † **9:42** Alkitab dais Yunanin na dul noan ‘baut in lulin’ man oen pake le lilung ael-gandum. ✡ **9:43** Matius 5:30 ‡ **9:44** In dula dais Yunanin esa, man blaan dui ngas dul bango 44 ti lo. § **9:46** In dula dais Yunani esa, man blaan dui ngas dul bango 46 ngi lo.

46 [Naraka la, meman maan in susa-daat.
Ai in ne na ka mate taan lo.
Nol ulas in ne a ngas kon, teen tahan in tao didaan sa-saa ka lo].§
47 Eta ku tao kula-sala nini ku matam
halin na lam, sukin soleng tuun! Ta ku
taam lako sorga nol ku matam halin na sii
kam, banan dui deng, oen soleng tamang
ku lako ai naraka dalen nol ku matam mas
duas.✡
48 'Naraka la, meman maan in susa-daat.
Ai in ne na ka mate taan lo.
Nol ulas in ne a ngas kon, teen tahan
in tao didaan sa-saa ka lo.'✡
49 Auk in tui-tikang ni meman ngele. Ta
asii man kom le muid Au lam, un musti
tahang le muid tutungus, banansila el atuli
lain sisi, hidim laen sila, le hodat laok se ai
halin nam sisi la tahang nesang.
50 Sila li niam, banan. Kit pake le tao
mingis in kaa. Mo eta sil na milu lo son
nam, un ambak ki saa la? Muik ambak
lo son. Mi kon musti daid tuladang el sila
ka, le nuil neka-namnau apa nol atuli li
totoang.
Tiata, mi teen in kaen apa noan, asii man
tene dui, tam asii man ana dui ka tia!"✡

10

Atuil Farisi las nuting lalan le tao nahu Lamtua Yesus nini dais in sapa-dai'
(Matius 19:1-12; Lukas 16:18)

1 Hidi kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos
se propinsi Yudea, nol mana-maan didang
in se palun Yordan halin leol-saken na
ngas. Se ola-ol tuun kon atuli mamo maas
nakbua nol Yesus. Tiata el in biasa ka, Un
tui one.
2 Muik atuil Farisi deeh maas le noan tao
nahu Yesus. Oen keket noan, "Muid kit
atoran agama lia lam, eta biklobe mes saap
son nam, un boel in dai tam lo ka?"
3 Yesus situs noan, "Nangan napat le!
Atoran in sapa man upung Musa in bel kita
ka elola la?"
4 Oen situn noan, "Upung Musa atorang
nga tek noan, biklobe li bisa dai, sadi bel
surat in dai se un sapa-bihatan na muna
le."✡
5 Yesus situs noan, "Hoe! Hii ke! Undeng
mi bon batu, tiata upung Musa dul ela!
6 Mo nadidingun dehet laih hmunan
hesa ku Ama Lamtua Allah in koet apan-
dapa kua, nol apan-kloma kia ka deken!
Muik in dula noan,
'Ama Lamtua Allah koet atuli li, biklobe
nol bihata.✡
7 Undeng na, le biklobe li nang un ina
ka nol un ama ka,
le lako nuli koo-dalen mes nol un
sapa-bihatan na,
8 lole oen duas daid mes son.'✡
9 Eta Ama Lamtua Allah esa taos le daid
mes son nam, atuli li boel sis bating duas
deken!"
10 Hidi nam, Yesus nol ima-ii las siis taam
lakos se uma mesa. Se na, oen ketan Yesus
in tui apin na.
11 Yesus situs noan, "Asii man dai soleng
un sapa-bihatan na, hidim saap pait tam,
na nong son na!
12 Bihata li kon ela! Eta un dai soleng un
sapa-bikloben na, hidim un saap pait tam,
na kon nong son na!"✡

Lamtua Yesus aa le bel hangun se tana-ana ngas
(Matius 19:13-15; Lukas 18:15-17)

13 Oe mesan na, atuli las kil nol oen anan
nas laok bel Yesus, le nodan Un halin beles
hangun. Mo Yesus ima-ii las kaing atuli las.
14 Nikit Yesus ngat net Un ima-ii las in
tao ela ka kon, Un ngau one, noan, "Nang
tana-ana ngas le maas el Au lia! Kaing oen
deken! Ta atuil in banansila el tana-ana
nia ngas sa, Ama Lamtua Allah nenan.
15 Mi nangan babanan! Atuil in kom le
maa saol Ama Lamtua Allah ka, oen musti
kom isi le net Una, banansila el tana-ana
ngas in nangan isi le tutnaal nol oen ina-
aman nas sa. Etan ela lo kam, oen haup in
daid Ama Lamtua Allah atulin lo."✡
16 Hidi na kon, Yesus neok tana-ana ngas,
le nene ima ka laok se oen mesa-mesa,
hidim beles hangun.

Daid Ama Lamtua Allah atulin nam nangan noan kahan tuun deken
(Matius 19:16-30; Lukas 18:18-30)

17 Dedeng Yesus nol atuil in muid Una
ngas mana le lakos deng maan na kon,
muik atuil in muki mes lail maa tutnaal
nol Yesus. Un hai buku ka se Yesus sila
ka, hidim un keket noan, "Ama Guru
man in todan dui! Auk le keket bubuit.
Elia Ama, auk tao elol le halin nam auk
taan baktetebes noan, auk tamang sorgang
le nuling leo-leo nol Ama Lamtua Allah
tutungus sa?"
18 Yesus situn noan, "Amo tasao le ku
noken Auk noan, Ama Guru 'man in todan
dui' kia? Muik atuil in todan dui mes lo
kon, suma Ama Lamtua Allah sii.
19 Ku taan Ama Lamtua Allah atorang
deng lolo hmunan nua ka son, man tek
noan,

✡ **9:47** Matius 5:29 ✡ **9:48** Yesaya 66:24 ✡ **9:50** Matius 5:13; Lukas 14:34-35 ✡ **10:4** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 24:1-4; Matius 5:31 ✡ **10:6** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:27; 5:2 ✡ **10:8** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:24 ✡ **10:12** Matius 5:32; Korintus mesa la 7:10-11 ✡ **10:15** Matius 18:3

‘Keo atuil deken;
Nong deken;
Naok deken;
Daid saksi in nole-lilung deken;
Liun-leo nal atuil le kat lai-niin oen sa-saa las deken;
Nol todan ku ina ma nol ku ama ma.’ ”✡

20 Atuling na situn noan, “Baktebes Ama Guru! Lolo muda bii kua, Auk daek muid atorang nas totoang son.”

21 Yesus kasiang atuling na. Kon Un tekan noan, “Toma! Mo muik dasi mes nabale. Ku pait lako tia, le hee nuli ku hmuki-nalan nas totoang. Hidim un duit ta, ku laok bating bel atuil in tuka-dabun nas. Hidi na halas-sam maa le muid Au. Ta mam Ama Lamtua Allah bel seda ku hmuki-nal didang se sorga.”

22 Nikit atuling na ming Yesus in tek ela ka kon, un dalen na daat meman. Hidim un pait nol dalen susa ana lo, undeng un muik isi.

23 Kon Yesus ngat pukiu, hidim tek Un ima-ii las noan, “Hii ke! Meman atuil in muki ngas sus isi in taam sorga!”

24 Ming Un aa ela kon, ima-ii las nangan hapun lo. Mo Yesus aa taplaeng pait noan, “Hii babanan! Kom le daid Ama Lamtua Allah atulin nam, susan ana lo! Boel nangan noan kahan tuun deken.

25 Ta atuil in muki ngas taam lakos sorga le daid Ama Lamtua Allah atulin nam, susan na banansila el hmukit unta tene mes taam lako un okat ta muid laung bolo.”

26 Yesus in teka na, tao oen totoang nangan hapun lo taplaeng. Kon oen keket apa noan, “Eta meman baktebes ela lam, asii man haup in nuli man hidi nutus taan lo ka le?”

27 Yesus ngat oen mesa-mesa, hidim tek noan, “Eta taung atuli lia lam, meman bisan lo. Mo nadidingun deken: ta taung Ama Lamtua Allah lam, totoang nas bisa dadi!”

28 Kon nam Petrus nikit in aa noan, “Papa. Kaim nang soleng kaim sa-saa las totoang son le muid Papa. Mo mam kaim haup saa la?”

29-30 Yesus tek noan, “Auk tek mi elia: atuil man in muid Au, nol nang soleng un ina-aman nas, un kaka-palin nas, un anan nas, un klapa la, un osa la, nol un uma isin nas totoang, le laok nahdeh Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na se ola-ol tuun na, mam un sium pait oe ngatus. Totoang sa-saa man un in nang soleng son nas, mam un simus pait nol lai-lisi. Ela kon no, mam un haup in diku-puang, undeng un in muid Au ka. Mo etan apan-kloma ki kiamat tam, un nuli leo-leo nol Ama Lamtua Allah tutungus. Un in haup pait ta, ela!

31 Nangan ne! Asii man nikit-nikit apa ka le daid atuil tene, kam muid Ama Lamtua Allah in nangan na lam, mam un daid atuil ana dui. Mo asii man tao apa ka el atuil ana ka, muid Ama Lamtua Allah in nangan na lam, mam un daid atuil tene dui.”✡

Lamtua Yesus tek lalis tiul deng Un in mate ka
(Matius 20:17-19; Lukas 18:31-34)

32 Dedeng na Yesus nol atuil in muid Una ngas lakos bus el Yerusalem. Yesus laok muna se hmunan, hidim Un ima-ii las, halas-sam atuil tenga las laok muid deng klupu. Oen nangan net hmunan nu Un in tek noan, atuli le keo tele Un se Yerusalem ma, tiata Un ima-ii las dalen nas hutlulu, nol atuil in muid one ngas kon lii. Taan ela kon, Yesus haman nal Un ima-ii las siis, le tekas pait deng asa man atuli le tao saol Un se Yerusalem ma.

33 Un tekas noan, “Mi hii ke! Auk niam, Atuling Baktetebes sa. Kit le lakong el Yerusalem son niang, mo lius se ua ngam, oen hee Auk lakong bel tulu agama las tene-tenen nas nol guru-guru agama las. Hidim oen nutus, le hukung tele Au. Tiata oen sao Auk lakong se atuil man in taan Ama Lamtua Allah lo ngas.

34 Hidim oen aa le tao nahmaeng Au. Oen puut kapen nol Au. Nol oen kon diku-puang Auk apang ngi dudu-dudus. Hidi halas-sam oen pauk tele Au. Meman Auk mateng baktebes. Mo bingin dua ka lam, Auk nuling pait.”*

Yakobus nol Yuhanis nodan le daid atuil tene
(Matius 20:20-28)

35 Hidi kon, Yakobus nol Yuhanis, Sabadeus anan nas maas se Yesus. Oen nodan Un noan, “Paap Guru! Kaim le parlu.”

36 Yesus keket oen noan, “Mi duam le parlu saa la?”

✡ **10:19** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:12-16; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:16-20 ✡ **10:31** Matius 20:16; Lukas 13:30 * **10:34** Se dais Yunanin nam oen mulai kaih deng: leol neot nia (= 1), ola kam (= 2), bingin dua kam (= 3), bingin tilu kam (= 4). Tiata se dais Yunanin nam, τῃ τρίτῃ ἡμέρᾳ (*tei tritei heimera*) nahin na noan “leol tilu la” se dais Helong ngam, neot na nahi tom se “bingin dua ka”. Nangan ne, ta Lamtua Yesus mate se leol lima ka (kahin mesa). Ola ka, leol eneng (kahin dua), na Lamtua Yesus se bolo dalen nabale. Bingin dua ka, leol minggu (kahin tilu), na Lamtua Yesus in nuli pait ta. Tiata eta muid kit in kaih lelon nia lam, Un mate duman dua, halas-sam Un nuli pait.

37 Oen siut noan, “Elia Papa! Eta Paap
daad le kil bandu son nam, kaim nodan le
Paap bel kaim duam maan in dada. Mes se
Paap halin kanan na, mo mes pait se Paap
halin kliu ka, le halin kaim kon kil bandu.”
38 Yesus situs noan, “Mi duam nangan
taan asa man mi in nodan ni lo. Mam Auk
haup in susa-daat mamo. Tiata elola? Mi
bali le mi kon lepa-haal nal in susa-daat na
leo-leo nol Auk didiin matem me?”✡
39 Oen duas situn noan, “Kaim bolen
Papa!”
Yesus situs pait noan, “Meman mam mi
kon haup in susa-daat banansila el Au.
40 Mo mam asii man daad se Auk halin
kanan ni nol kliu kia lam, Auk man in
nutus lo. Ta in muik hak le nutus ela ka,
Ama Lamtua Allah. Un man nutus meman
son, le asii man daad se maan nas.”
41 Nikit ima-ii tenga las, ming Yakobus
duas Yuhanis in laok nodan ela ka kon, oen
koon-mali isi.
42 Tiata Yesus haman oen totoang le
tekas noan, “Elia! Mi tanan son ta lo? Atuil
tene man in kil bandu ngas taom tudan-
kida oen hutu-atan nas, didiin oen tao nal
saa lo. Nol tulu-tulu deng ngala-ngaal man
in taan Ama Lamtua Allah lo ngas, oen bel
prenta lai-lisin, didiin oen hutu-atan nas
nikit nal bon lo.
43 Mo mi tao ela deken! Eta asii deng mia
la kom le daid atuil tene kam, un musti
daid banansila el ata ka, le lii-lau atuil
tenga las.✡
44 Nol asii man kom le daid tulu kam, un
musti tao apa ka banansila el ata ka.✡
45 Ta Au, Atuling Baktetebes sia, maang
le atuli li lii-lau Auk lo, molam Auk maang
le lii-lau atuil hut mamo kas. Auk maang
le bel Auk in nuli ki tetema, halin sui nal
atuli mamo deng oen in kula-sala ngas.”

Lamtua Yesus tao banan atuling tedo mesa

(Matius 20:29-34; Lukas 18:35-43)

46 Kon nam Yesus nol Un ima-ii las, nol
atuli hut mamo lakos lius se kota Yerikos.
Oras oen in lakos sa, muik atuling tedo mes
daad le nodan-nodan se lalan suut ta. Un
ngala Bartimeos, ama Timeos ana.
47 Nikit un ming noan, in maa laok deng
na ka, Yesus atuling Nasaret ta, kon un
haman mumuun noan, “Yesus! Laih Daud
in hua-koet te! Auk natang Paap blaan son!
Bel ampong auk tia!”
48 Ming un haman ela kon, atuli las kaing
un noan, “Hoe! Lobo deken!”
Mo un haman mumuun dui pait noan,
“Yesus! Laih Daud in hua-koet! Bel
ampong auk tia!”
49 Tiata Yesus tene. Kon Un tek noan, “Kil
nol un maa se nia!”
Kon oen laok tek atuling tedo ka noan,
“Ku lobo bakun na! Ta Paap Guru haman
ku son nuan. Maa tia!”
50 Ming ela kon, Bartimeos pasang soleng
un seman na, hidim un lalaba tuun hangu
dili, ta oen pel nolan lako se Yesus.
51 Yesus keket un noan, “Ku kom saa le?”
Atuling tedo ka situn noan, “Papa! Auk
nodan le auk ngat neta.”
52 Yesus tekan pait noan, “Undeng ku
parsai noan Auk tao banan nal ku, tiata
nol ni kon, ku banan tia! Lako tia!”
Kon Bartimeos mata ka banan meman.
Hidi nam, un kon lako muid Yesus.

11

Lamtua Yesus nol atuil in muid Una ngas taam lakos Yerusalem, nol atuli mamo naka-naka Una, banansila el atuil tene ka

(Matius 21:1-11; Lukas 19:28-40; Yuhanis 12:12-19)

1 Nikit oen lakos dadani kota Yerusalem,
lius se ingu dua ngalan, Betfage nol Beta-
nia, ne leten Saitun na,* kon Yesus nol Un
ima-ii las tenes bubuit. Hidim Un tadu Un
ima-ii las at dua le lakos muna.
2 Un hidas noan, “Mi duam laok muna se
iung nua. Eta mi taam lakom mam, mi net
keledai ana mes butun. Atuli saek netan
lo bii. Mi laok loat un tali la, le pel nolan
maa se nia.
3 Mo etan muik atuli keket mi noan,
‘Tasao le mi loat keledai na lia?’ Lam mi
siut noan, ‘Kaim Lamtuan nu le pake una.
Eta Un pake hidi son nam, Un tunang pait
meman.’ ”
4 Hidi kon atuil dua nas lakos, kon oen
ngat net keledai ana na butun se uma mes
hnitan, se lalan suut ta. Ta oen loat le kil
nolan lako bel Yesus.
5 Mo atuil in dil se na ngas keket noan,
“Hoe! Tasao le mi loat atuli keledai kia?”
6 Kon oen duas siut noan, “Kaim Lam-
tuan nu le pake. Eta pake hidi son nam,
kaim pel nolan pait maa meman.” Kon
atuli las nang oen le pel lai-niin keledai ana
na lako.
7 Oen pel nolan lako bel Yesus. Hidim
oen lekat oen seman nas laok se keledai
blepo ka, le Yesus saken.
8 Dedeng oen le taam lakos el kota la
ka, muik atuli mamo kat oen seman nas,

✡ **10:38** Lukas 12:50 ✡ **10:43** Lukas 22:25-26 ✡ **10:44** Matius 23:11; Markus 9:35; Lukas 22:26 * **11:1** Oen ngali leten na ‘Saitun’, undeng se na muik klaap kai saitun mamo kose, oen lee nal mina saitun deng kai ina na isin na. Leten Saitun na nataka le kilu mes deng kota Yerusalem.

nol oen hlendang ngas, le lekat se lalan na. Atuil tenga las lakos dait kai klehen muda,† le hehan laok se lalan hlala ka. Nini ela lam oen tulu bel noan, oen sodo-sium Lamtua Yesus nol in todan, banansila el taom oen in sodo-sium atuil tene ka.

9 Hidim muik atuli teng pait lakos muna
Yesus se hmunan, nol tenga las pait muid
deng klupu. Oen nakaa mumuun le tek
noan,

"*Hosana*! Kit naka-nahalit Ama Lamtua
Allah!‡
Hangun banan bating atuil man in
maa nini Ama Lamtua ngala ka!✡

10 *Hosana*! Kit naka-nahalit Ama Lamtua
Allah!
Undeng Ama Lamtua le bangun pait
Laih Daud in prenta ka!

Hosana! Kit naka-nahalit Ama Lamtua
Allah!
Undeng Ama Lamtua kil bandu me-
man son, ne apan-dapa man lapa
dudui kua!"

11 Lakos lius se kota dalen kon, Yesus nol Un ima-ii las taam lakos se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-Kanas Tene ka kintal la. Kon Yesus ngat pukiu kintal la babanan. Mo undeng muik oras lo son, tiata oen pait lakos iung Betanias.

Lamtua Yesus bahang kai ina mesa
(Matius 21:18-19)

12 Ola ka ohkaong bii kon, oen putis deng Betanias le taam lakos pait bus el kota Yerusalem. Mo se lalan hlala kam, Yesus lubu.

13 Kam Un ngat net kai ina mes se lalan suut ta. Atuli taom kaa un isin na.§ Tiata Yesus lako dadani le ngat naan kai na muik isin tam lo ka. Mo Un lako lius kai ina na lam, Un ngat net kai isin mes lo kon. Ta le meman kai ina na oras in isin lo bii, un halas-sam klehen tukun.

14 Kon Yesus tek kai ina na noan, "Undeng ku muik isin taung Auk lo, tiata deng leol neot nia, ku boel isin bel atuil didang pait lo ka!"

Un ima-ii las ming Un in bahang kai ina na ela ka.

Lamtua Yesus tama lako Um in Kohe-Kanas Tene ka, le sukun didaan maan in sosa-hee se na ka
(Matius 21:12-17; Lukas 19:45-48; Yuhanis 2:13-22)

15 Hidi na lam oen laok napiut lakos luis se Yerusalem, kon Yesus taam lako pait se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-Kanas Tene ka. Se Um na kintal la, atuli las taon daid maan in sosa-hee son, le hee tiul-tuan, man taom atuli pake taung in tunu-dadung se oras in kohe-kanas. Net ela kon, Yesus laok nulut puting one. Un late soleng mija-mija man oen pakes le silin nini duit tas. Nol late bali bangku-bangku man oen pakes le hee kee se na ngas.

16 Un kon kaing atuli las totoang, le boel kil sa-saa in hee maa laok deng kintal la pait lo ka.

17 Hidim Un tui oen noan, "Mi taan asa man Ama Lamtua mee-baha la in dul son noan, 'Auk bangun-pii Auk Uma lia, le halin atuli-atuil deng nusa ngias totoang maa le kohe-kanas se nia.' Mo mi tao Um ni daid atuil in nako ngas maan in nakbua lolen son!"✡

18 Dedeng tulu agama Yahudi las tenetenen nas, nol guru-guru agama las ming Yesus in tao ela ka, kon oen kom Un lo isi. Tiata oen mulai nuting lalan le keo tele Una. Mo oen siin-tidu, lole atuil hut mamo kas kom isi nol Yesus in tui-tikang nga.

19 Lelo la le dene kon, Yesus nol Un ima-ii las putis deng kota Yerusalem, le pait lakos ninis se iung Betanias.

Etan kit parsai baktetebes se Ama Lamtua lam, mam Un bel kit asa man kit in nodan na
(Matius 21:20-22)

20-21 Ola oskaong bii kon, oen pait lakos bus el Yerusalem. Oen maa lakos deng kai man lahin Yesus in bahang nga. Kon Un ima-ii las herang, undeng kai ina na tuutanga son lako pes un klaput tas. Ti Petrus nangan net Yesus in aa lahin na. Tiata un tek noan, "Papa! Ngat le! Kai man lahin Paap in bahang nga, mate son!"

22 Yesus situs noan, "Meman toma! Tiata sadi mi parsai baktetebes se Ama Lamtua Allah!

23 Ta eta mi parsai ela lam, mi tadu nal leten mes le hoboka lako se tasi kua, sadi

---

† **11:8** Markus in dula esa ka dul noan 'bango ngas'. Mo kit tanan son deng Yuhanis peke 12, bango 13 ka noan, palam klehen tamlom kluti' klehen muda tamlom nian klehen muda. ‡ **11:9** Oen dais Aram mam tek noan '*Hosana*'. Nahin hmunan esa ka noan 'un bel slamat'. Mo se saman Lamtua Yesus sa lam, oen pake le naka-nahalit Ama Lamtua Allah. ✡ **11:9** Buk in Naka-nahalit 118:26 § **11:13** Dais Blain pake kata 'pohon ara'. Istila dais Yunanin nam *sukei*. Mo Alkitab pa tulu kai ina mes ne ua, man atuli taom mulan, nol kaa un isin na. Ne Indonesia halin leol-saken, atuli mul 'aebloa' tamlom kaa aebloa isin lo. Tiata 'aebloa' in ne Alkitab pa ka, sama nol aebloa in ne ia ngias lo. ✡ **11:17** Yesaya 56:7; Yermia 7:11 ✡ **11:23** Matius 17:20; Korintus mesa la 13:2

mi parsai tailuang tuun lo! Mo mi musti parsai baktetebes se Ama Lamtua Allah.✡
24 Nadidingun lo koo! Sadi mi parsai baktetebes noan Ama Lamtua Allah bel nal asa man mi in nodan na lam, Un tao bel mi ela!
25 Mo eta muik atuli in kohe-kanas, molota un dalen na banan isi lo nol atuil didang ngam, un musti babanan nol atuling na muna le. Ela halas-sam, mi Aman in ne sorga ku kom le kose soleng mi in kula-sala ngas.
26 [Eta deng mia li muik in pesang dale, nol dai bel ampong atuil didang lo kam, mi Aman in ne sorga ku kon nadidingun mi in kula-sala ngas lo.”]* ✡

Oen keket-ketan nol Lamtua Yesus hak ka
(Matius 21:23-27; Lukas 20:1-8)

27 Hidi kon, oen lakos napiut. Lakos lius se Yerusalem kon, oen taam lakos pait se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-Kanas Tene ka. Oras oen taam lakos se kintal la ka, tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, guru-guru agama las, nol blalan-blalan hadat Yahudi las maas,
28 le keket Yesus noan, “Lahin sii man tadu ku maa tao lobo-lau se ni lia? Nol sii man bel ku hak ka!”
29 Mo Yesus taan son noan oen nuting lalan le tao nahu Una. Tiata Un situs noan, “Auk kon le keket mia. Mi siut Auk muna le, halas-sam Auk siut mia.
30 Auk in keket ti elia: mi totoang taan Yuhanis in Sarain Atuli ka ta lo? Asii man tadu un laok sarain atuli lia? Ama Lamtua Allah tam, atuli lia?”
31 Kon oen huli-bali lako-pait, ti oen nangan noan, “Inah! Kit toman son nia! Eta kit siut noan, ‘Ama Lamtua Allah man tadu’, kam Un siut noan, ‘Eta ela lam, tasao le mi parsai Yuhanis lo kia?’
32 Mo kit kon bisa siut lo noan, ‘Atuli li man tadu.’ Ta lo kam atulis totoang hangus keng nol kita. Lole oen parsai noan Yuhanis nam mo, Ama Lamtua Allah mee-baha.”
33 Tiata oen siut Un tuun noan, “Kaim tanan lo!”

Kon Yesus siut balis noan, “Eta ela lam, Auk kon tek mi lo noan, asii man tadu Au lia.”

12

Lamtua Yesus nahdeh kleta deng atuil in daek klaap anggor
(Matius 21:33-46; Lukas 20:9-19)

1 Hidi na kon, Yesus tek tapnaeng tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, guru-guru agama las, nol blalan-blalan hadat agama Yahudi las pait. Mo Un pake kleta noan, “Muik atuli mes lako dait klapa, le mul kai anggor se klaap na. Hidim un paah pukiun, nol un daek bak le taung in lita anggor isin na uin na. Un kon daek hlopong in doha mesa. Hidim un seb klaap na bel atuil didang, le maa liam oen bating apa klaap na in hapu ka. Mo un boka lako nusa didang.✡
2 Lius oras in nui anggor isin kon, klapa lamtua ka tadu un atuil in loka ngas at mes lako se atuil in daek klapa la ngas, le nodan un nenang nga.
3 Mo nikit un lako lius kon, atuil in dake ngas daek una, le diku-papas una. Hidi nam oen tadu un pait nol kil saa lo.
4 Kon klaap lamtua ka tadu un atuil in loka ngas at mes pait. Mo atuil in dake ngas diuk un bon na didiin papa sii. Hidim oen tao nahmaeng una, nol nulut soleng una.
5 Tiata klaap lamtua ka tadu un atulin in loka mes didang pait. Mo oen keo tele atuling na. Oen tao ela kon no, klaap lamtua ka taan in tunang un atulin in loka ngas tutungus le lako. Mo atuil in dake ngas, diuk-papas tenga las, nol keo tenga.
6 Ti suma liis atuli mes sii son. Na klaap lamtua ka ana bikloeb siing man un neka-namnaun isi ka. Undeng muik lalan didang pait lo son, tiata un tadu se un ana ka lolen. Lole Un nangan noan, ‘Eta auk tadu auk anang ngi esa kam, taon elola kon oen simun nol babanan, hidim hii-ming se una.’
7 Tiata un tadu un ana ka lako se ua. Mo nikit atuil in dake ngas ngat net un ana ka maa kon, oen tek apa noan, ‘Hoe! Mi ngat le! Blalan na tadu un ana ka esa maa son nuan! Eta blalan na mate kam, un man sium blalan na pusaka las totoang. Tiata maa le kit keo tele una, le halin kit man haup un pusaka lias!’
8 Kon oen leo-leo daek un le keo tele. Hidim oen pasang soleng un nitun na lako se klapa la likun na. Kleta ka lako pes ela.”
9 Hidi nam Yesus keket atuil tene kas noan, “Muid mi in nangan na lam, nataka le klaap lamtua ka tao saa nol atuil in dake ngas sa? Muid Auk in nangan nia lam, taon elola ko un maa keo tele atuil in dake ngas totoang. Le hidim un seb klaap anggor na bel atuil didang.
10 Kit totoang les net deng Ama Lamtua Allah Buk Niu ka son noan,

* **11:26** In dula dais Yunanin esa man blaan dui ngas dul bango 26 ngi lo. ✡ **11:26** Matius 6:14-15 ✡ **12:1** Yesaya 5:1-2

‘Muik batu mes man tukang ngas nikit
soleng son.
Mo halas nia lam, baut na daid baut in
tian.
11 Ama Lamtua Allah esa man huil baut na
le todo.
Tiata kit ngat una lam leko ana lo!’ ”✡
12 Atuil tene nas tanan meman son noan, Yesus in naleta na hai bus one. Undeng oen banansila el atuil in daek klaap anggor ra ngas. Tiata oen nuting lalan le daek Una. Mo oen lii-tiud nol atuil hut mamo man kom isi le hii Yesus in tui-tikang ngas. Tiata oen lakos nang soleng Un tuun ela.

Atuli las le tao nahu Lamtua Yesus nini in baen bea
(Matius 22:15-22; Lukas 20:20-26)

13 Hidi na kon, atuil Yahudi las tenen nas, tadu atuil Farisi dehe, nol atuil deng Herodes partei la, le laok keket-ketan nol Yesus, halin kiu nahu Una.
14 Tiata oen lakos le keket-ketan nol Yesus noan, “Ama Guru! Kaim totoang tana noan Ama dalen na lolo, nol nolelilung taan lo. Ama ngat atuli li dalen nia, nol huil sila lo. Ama kon tek Ama Lamtua Allah in koma ka langa-langa. Tiata, kaim le keket dasi mesa. Muid kit atoran agama Yahudi lia lam, nataka le kit musti baen bea bel pamarenta Roma la laih tuan na,* tam lo ka?”
15 Mo Yesus taan son noan oen le kiu nahu Una, le halin Un aa labang nol pamarenta Roma la. Tiata Yesus situs mumuun noan, “Tasao le mi tao nahu Auk nini dais na lia! Olan bel Auk duit muti mesa!”
16 Kon nam oen tunang bel Un duit muti mesa. Yesus kat duit na le tinang. Hidim Un keket oen noan, “Hdulat ni asii sila ka? Nol ni sii ngala ka?”
Oen situn noan, “Na pamarenta Roma la laih tuan na!”
17 Kon Yesus tekas noan, “Etan ela lam, mi laok bel pamarenta la asa man pamarenta nena. Mo bel Ama Lamtua Allah asa man Ama Lamtua Allah nena.”
Ming Un siut ela kon, oen totoang heraherang, lole Un in situ na tom isi. Tiata oen kiu nahu nal Un lo.

Atuil in mate ki nuli pait tam lo ka? Nol se sorga lam atuli saap apa tam lo ka?
(Matius 22:23-33; Lukas 20:27-40)

18 Muik partei agama didang mes pait, man atuli noken noan partei Saduki. Oen tui noan, atuil in mate ngas nulis pait lo ka. Oe mesan na, atuil Saduki at ila lo kon maas le noan tao nahu Yesus.✡
19 Oen tek Yesus noan, “Paap Guru! Upung Musa dul pesang bel kit hadat ni noan: eta muik biklobe mes mate nang soleng un sapa ka, mo muik ana lo kam, biklobeng na palin na musti saap nol bebalu na, le halin nam hua bel un kaka in maet son na.✡
20 Meman upung Musa tui ela. Mo kaim le keket bubuit elia: muik biklobe itu, oen kaka-pali. Bikloeb hmunan na saap bihatang mes muna, hidi kon un mate, mo muik ana lo.
21 Kon un palin in muid una ka, saap nol bebalu na lolen. Nesang lo kon, un kon mate mo haup ana lo. Ela kon nol palin nomer tilu la; un saap nol bebalu na. Mo un mate kon nol muik ana lo.
22 Ela tutungus didiin lako lius palin hmudin esa ka, un kon mate mo muik ana lo. Hidi halas-sam bebalu na mate.
23 Ta kaim le keket elia: bihatang na saap nol bikloeb iut nas son! Mo eta apankloma ki kiamat le Ama Lamtua Allah tao atuil in mate ngas nulis pait tam, deng atuil at iut nas ol man daid bihatang na sapa ka?”
24 Kon Yesus situs noan, “Eta mi keket ela lam, nahin na noan mi nangan taan babanan Ama Lamtua Allah in Dula Niu ka, isin na lo. Mi kon nangan taan Ama Lamtua Allah in kuasa ka lo. Tiata mi kula baktetebes son!
25 Hii ke! Se sorga lam muik in sapa lo. Totoang atuil in mate man Ama Lamtua Allah in bel nuli pait tas, muik in sapa lo. Ela kon nol Ama Lamtua Allah ima-ii in deng sorga ngas, oen kon saap lo.
26 Auk kon le tek mi deng atuil in mate ngas nulis pait, tam lo ka. Upung Musa man dul deng kai ina ana mes man ai kaan, mo hnining lo ka. Mi nangan net dehet na tam lo ka? Dedeng ai la kaa loe se kai na ka, Ama Lamtua Allah tek Musa noan, ‘Auk niam ku upu kia-kaon nas Lamtuan. Na upung Abraham, upung Isak, nol upung Yakob. Oen todan-lahing Auk tutungus maa pes halas nia.’✡
27 Kit tanan son noan, blalan nas mates blaan son. Mo undeng Ama Lamtua Allah tek son noan, ‘Un daid oen Lamtuan maa pes halas nia’, tiata kit taan noan, oen nulis. Lole suma atuil in nuli ngas siis man todan-lahing se Ama Lamtua Allah, mo atuil in maet son nas lo, ta lo? Ta atuli li mate kon no, oen haup in nuli pait. Tiata eta mi kil napiut in tui-tikang man

✡ **12:11** Buk in Naka-nahalit 118:22-23 * **12:14** Atuil Roma las laih tuan na, oen noken le ‘Kaiser’. ✡ **12:18** Dehet deng Aan in Nutus sas 23:8 ✡ **12:19** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 25:5 ✡ **12:26** Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:6

noan, atuil in mate ngas nulis pait lo kam, meman mi kula talalun son!"

Namnau Ama Lamtua nol namnau atuli lia
(Matius 22:34-40; Lukas 10:25-28)

28 Dedeng na, muik guru agama mes daad le hii Yesus in dehet nol atuil deng partei Saduki ngas. Guru agama na nangan noan, Yesus siut oen in keket ta nol babanan son. Hidi kon un ketan Yesus noan, "Papa! Auk le keket elia: kit hadat ti atorang nga, nol agama li in prenta ngas mamo naseke. Tiata deng totoang prenta man in maa deng upung Musa ngas, ol man muun dui la?"

29 Yesus situn noan, "Prenta man in muun dui ne Ama Lamtua Buk Niu ka ka, lin na elia:

'Totoang atuil in se Israel me! Hii-ming babanan ne!
Ama Lamtua Allah nam mo, meman kit Lamtuan,
nol Un nam mo kit Tuang!
Muik didang pait lo, suma Un sii!
30 Tiata mi musti namnau Una, *dui hihidi* deng totoang.
Mi musti nangan net Un tutungus, taan Una,
nol daek mumuun le muid Un in koma ka.'✡

31 Nol prenta mesan na pait, elia:

'Ku musti namnau atuil didang, banansila el ku in namnau ku apam ma esa ka.'

Prenta dua nias man muun dui. Muik prenta didang pait man muun dui deng prenta dua nias lo."✡

32 Kon guru agama na keket Yesus pait noan, "Meman asa man Paap in teka ka, toma. Ama Lamtua Allah nam kit Lamtuan, nol muik Lamtua didang pait lo.✡

33 Kit musti namnau Un dui hihidi deng totoang. Hidim kit musti nangan net Un tutungus, taan Una, nol daek mumuun le muid Un in koma ka. Nol kit kon musti namnau atuil didang, banansila el kit namnau kit apan ni esa ka. Eta kit tao ela lam, Ama Lamtua Allah dalen kolo dui deng, in suma tao muid atorang agama lias tuun na. Nol in tao ela ka kon, banan dui deng eta kit suma tuun hmukit in tunudadung bel Una, tamlom bel Un sa-saa didang nga."✡

34 Ming un siut ela kon, Yesus nangan noan guru agamang na nangan taan nol babanan son. Tiata Yesus tekan noan, "Ku dani in daid Ama Lamtua Allah atulin son."

Hidi deng na la, muik atuil didang man in barain le keket-ketan nol Yesus pait lo son, undeng muik in nal Una lo.✡

Kristus nam, meman laih Daud in hua-koet, mo Un kon nam laih Daud Lamtuan
(Matius 22:41-46; Lukas 20:41-44)

35 Hidi na kon, Yesus tui atuli las nabael se Ama Lamtua Um in Kohe-kanas Tene ka. Kon Un keket oen noan, "Muid mi in nangan nam, elola? Guru agama las tui noan, Ama Lamtua Allah tulu Kristus meman son deng lolo hmunan nua. Nol muding one lam, Un nam suma daid deng laih Daud in hua-koet tuun. Mo na tom lo.

36 Lole hmunan nu, Ama Lamtua Allah Koo Niu ka pake laih Daud son le dul noan,

'Ama Lamtua Allah tek auk Lamtuan na noan,
"Maa le daad se maan in todan dui kia, se Auk halin kanan nia.
Mam Auk tao Ku musu las, didiin oen suda muid se Ku." '✡

37a Deng na, kit tana noan, laih Daud esa noken Kristus sam 'Lamtua'. Nahin na noan, eta atuli tek le Kristus nam suma laih Daud in hua-koet tuun nam, na tom lo! Undeng Un nam kon, laih Daud Lamtuan."

Lamtua Yesus tek noan, doha-doh nol guru agama las in nole-lilung nga
(Matius 23:1-36; Lukas 20:45-47)

37b Nikit Yesus aa ela kon, atuil hut mamo kas kom isi le hii-ming se Una.

38 Kon Un tek oen pait noan, "Mi musti doha-doh nol guru agama las. Oen kom in pake kaod blatas pel-koos, le lako-pait tutnaal atuli hut mamo, halin atuli las ngat net one lam tek noan, 'Oee! Oen nam atuil tene mo!'

39 Eta oen taam lakos se um in kohe-kanas sas, tamlom oen laok muid fesat tam, oen nuting maan in dada man banan dui ngas, le halin atuli hut mamo ngat net one.

40 Mo doha-doha lo! Ta oen nole-lilung bebalu kas tutungus, le naok nal oen uma las. Mo se atuil hut mamo sila kam, oen buni oen in daat na, nini in dil le nodan nesang-nesang. Oen kom le atuli noken oen noan, atuil dael niu. Mo mam Ama Lamtua Allah hukung oen ngele dui."

Bebalu kasiang man tamang duit kolete tene dui ka
(Lukas 21:1-4)

41 Hidi na kon, Yesus lako daad saol kaban derma in se Ama Lamtua Allah Um

✡ **12:30** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:4-5 ✡ **12:31** Atorang deng Tulu Agama las 19:18 ✡ **12:32** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:35 ✡ **12:33** Hosea 6:6 ✡ **12:34** Lukas 10:25-28 ✡ **12:36** Buk in Naka-nahalit 110:1

in Kohe-kanas Tene ka ka. Un ngat atuli las maas tamang duit kolete laok se kaban na. Un net atuil in muki ngas kon maas tamang duit mamo-mamo se na.
42 Mo muik bihaat bebalu kasiang mes kon maa muid le kohe-kanas. Un tamang duit seng dua se kaban na. Duit na osa ka ana dui.
43 Kon Yesus laeh Un ima-ii las, le tekas noan, "Mi ngat babanan bebalung kasiang nia. Un tamang duit seng dua siis, mo un in bele ka mamo dui deng atuli las totoang.
44 Ta atuil las tamang duit kolete deng oen duit lisin nas. Mo bebalu kasiang nia lam, un bel nuli un duit tas totoang son, bel Ama Lamtua Allah."

13

Lamtua Yesus tek meman deng Um in Kohe-kanas Tene ka in lea ka
(Matius 24:1-2; Lukas 21:5-6)

1 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos nang soleng Um in Kohe-kanas Tene ka. Se oras oen in puit lakos sa, ima-ii las at mes tulu Um in Kohe-kanas sa, le tek noan, "Papa! Olan Paap ngat ti le! Um ni leko ana lo! Oen toed baut tene kias leko-leko!"
2 Mo Yesus situn noan, "Um ni meman leko ana lo! Mo nesang lo kam, oen tao lean nuli baut nias totoang."

Tada-taad deng leol kiamat tia
(Matius 24:3-14; Lukas 21:7-19)

3 Hidi kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas lakos se leten Saitun nua, le oen daad se maan in saol nol Um in Kohe-kanas Tene ka. Kon nam Un ima-ii las at aat maas, le oen siis nahdeh nol Una. Atuil at aat nas, Petrus, Yakobus, Yuhanis, nol Anderias.
4 Oen keket Un noan, "Papa! Olan tek ulang Paap in aa apin na le. Bling halas-sam dedeng na maa lisu la? Nol un tada-tada las elola la?"
5 Kon Yesus situs noan, "Sadi mi doh babanan le tom in nole-lilung deken.
6 Ta mam muik atuli mamo maas teh kalas, le tek noan, 'Auk niam Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah tulu meman son deng lolo hmunan nua ka'. Hidim oen kon nole-lilung atuli mamo.
7 Eta mi net atuli hote-dait apa, tamlom mi ming dehet noan, muik in hote-dait apa ne ola-ola lam, lii deken. Ta in banansila ela ngas musti daid muna, mo leol kiamat ta maa lius lo bii.
8 Mam ngala mes hote-dait nol ngaal tenga las. Nusa mes kon hote-dait nol nusang tenga las. Muik lul-beko se ola-ola. Oras lubu ka kon muun isi! Nias totoang daid tada-taad banansila el bihata in tain iil le hua ka.
9 Tiata, mi musti doh babanan ne! Ta mam oen maa daek mi le pel nol mi lakom se maan in nehan dais agama ngas. Nol oen diku-puang mi se uma-um in kohe-kanas sas dalen. Hidim oen kon but mi le kil nol mi lakom se atuil in kil prenta ngas, undeng mi in muid Au kia. Mo mi pake dola na, le halin nahdeh oen deng Au.
10 Ta Ama Lamtua atulin nas musti laok tek Auk Dehet Dais Banan nia, bel totoang ngaal in ne apan-kloma ki ngias muna le, halas-sam leol kiamat ta maa.
11 Nangan noo! Eta oen but mi le kil nol mi lakom se maan in nehan dasi ngas sam, mi nangan le lii deken noan, 'Hidim auk aa elola? Tamlom, auk siut elola?' Ta eta un oras sa maa lius son nam, mi aa muid asa man Ama Lamtua Allah Koo Niu ka, in tek mia ka tukun.✡
12 Eta se um-elan mes dalen atuli mes parsai se Au lam, mam un kaak-palin nas esan nuting lalan le keo una. Nol eta ana mes parsai se Au lam, un ama ka esa man keo una. Ela kon, eta ina-ama deeh parsai se Au lam, mam oen anan nas esan man keo one.
13 Tiata mam atuli las kom mi lo isi, undeng mi in parsai se Au ka. Mo eta asii tahang nal deng nas totoang ngam, taon elol kon Ama Lamtua Allah bel boa-blingin una."✡

Doh babanan, ta leol kiamat ta maa dani son!
(Matius 24:15-28; Lukas 21:20-24)

14 Yesus aa napiut noan, "Mam atuling in daat isi mes le maa. Un boel dil se maan in luli deng Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka lo, mo un lako dil se la, didiin tao hmomos maan na. Tiata Ama Lamtua Allah bali kudi nang soleng maan na. Eta mi ngat net ela son nam, doha-doha loo! (Asii man les nia lam, un kon musti doha-doha!) Ni daid tada noan, lelo-leol in susa ngas maas dadani son. Etan net ela son nam, atuil in ne propinsi Yudea ngas haung lalim lakom leten nuas tia.✡
15 Musti lail laba-laba, le halin tom in susa-daat tas deken. Eta muik in puti deng uma la son nam, boel pait laok kat sa-saa bakun tia.
16 Ela kon nol atuil in ne klapa la ngas, boel pait laok kat seman otot bakun na. Molam lail napiut tia!✡
17 In bosor dui ka, bihaat in behe ngas, nol ina-in man nusu tana-ana blutu mea ngas. Undeng oen lail nal hlapat lo.

✡ **13:11** Matius 10:17-20; Lukas 12:11-12 ✡ **13:13** Matius 10:22 ✡ **13:14** Danial 9:27; 11:31; 12:11 ✡ **13:16** Lukas 17:31

18 Tiata banan dui ka, mi kohe-kanas le
nodan halin leol in susa-daat nas, nahis
tom oras oe-haat deken.
19 Ta leol nas sus isi! Kilan deng Ama
Lamtua Allah in koet apan-kloma kia,
maa lius halas nia, atuli ngat net in susa
tuladang ela lo bii. Nol mam atuli kon ngat
net in susa tuladang ela pait lo.✡
20 Eta Ama Lamtua tao dadaen lelo-leol
in susa ngas lo kam, mam muik atuli mes
lo kon man tahang nal le nuli. Mo undeng
Ama Lamtua Allah namnau Un atulin man
Un huil nal son nas, tiata Un tao lelo-leol
in susa ngas dadaen tuun.
21 Eta leol nas maas lius son nam, mi
ming atuli las aa noan, 'Hoe, Kristus muik
ne nia!' Mo atuil tenga las tek noan,
'Kristus muik ne nua!' Mo mi boel hii oen
deken!
22 Ta mam muik atuli in puit le teh
kalas noan, 'Auk niam Kristus!' Atuil
tenga las pait tek noan, 'Auk niam, Ama
Lamtua Allah mee-baha.' Mam oen tao
taad herang bili-ngala nini uikjale kas in
kuasa ka, le nole-lilung atuli lia. Oen
kon soba-naan le nole Ama Lamtua Allah
atulin nas!
23 Mo mi musti doh babanan ne! Ta leol
in susa ngas maa lius lo bii, mo Auk tek
nuting mi meman son!"

Atuling Baktetebes sa in maa ka
(Matius 24:29-31; Lukas 21:25-28)

24 Hidi kon Yesus aa napiut le tek Un ima-
ii las noan, "Eta lelo-leol in susa ngas hidis
son nam,
'Mam lelo la daid mitang,
bulan na kon langa lo ka.✡
25 Duun nas nahis deng apan-dapa kua,
nol kuasa in ne apan-dapa ku nguas
daid dahut-dahut sii.'✡
26 Hidi na halas-sam, atuli las totoang
ngat net Au, Atuling Baktetebes sia. Mam
Auk maang deng apan-dapa kua. Nol
totoang atuli li ngat net Auk in kuasa ka,
nol Auk in loe-liliman na!✡
27 Hidim Auk tadu Ama Lamtua Allah
ima-ii in ne sorga nguas, le laok tao
nakbuan totoang atuil man Auk in huil
nal son, deng papmes apan-kloma ki ngias.
Deng leol-saken lako pes leol-denen; deng
blai-ahen lako pes loet-ahen."

Lelo-leol in susa ngas daid taad deng
Lamtua Yesus in maa kia
(Matius 24:32-35; Lukas 21:29-33)

28 Yesus nahdeh napiut noan, "Auk kat
kleta deng kai ina mesa. Eta un klehen na
kunis son nam, na daid tada noan, oras ehe
ka maa dadani son.
29 Ela kon, eta mi ngat net lelo-leol in
susa ngas maas son nam, na banansila el
asa man apin Auk in tek mi son na, na daid
tada noan, Auk in maa ka dadani son.
30 Mi hii babanan ne! Mam deng totoang
atuil in nuil hahalas nia ngas, muik deeh
mates lo bii, mo lelo-leol in susa ngas maas
lius son.
31 Apan-dapa ku nol apan-kloma ki ilang
kon no, Auk in teka ni tahang napiut hidi
nutus taan lo."

Lamtua Yesus lelon in maa ka, buni
nabale
(Matius 24:36-44)

32 Yesus aa taplaeng noan, "Muik atuli
mes lo kon man taan lelon tam oras Auk in
pait maa ka. Ama Lamtua Allah ima-ii in
ne sorga nguas kon, tanan lo. Auk esang
kon, tanan lo. Suma Auk Amang ngu sii,
man tanan.✡
33 Tiata mi musti doha-doh babanan,
undeng mi taan lo, le bling un oras sa maa
lisu.
34 Nesang lo ka kam Auk lakong nang
mia, mo mam Auk pait maang pait. Ba-
nansila el um lamtua mes nang soleng un
uma la, le bok lako nusa katang. Un tadu
un atulin in loka-loka ngas le mana-koet
un uma la babanan. Nol un bating bel oen
mesa-mesam nol oen osa. Un hid atuil in
doh hnita ka ngas le doh babanan, didiin
un pait maa.✡
35 Mi kon musti doh duman-lelo, undeng
mi taan um lamtua ka in pait blinga ka lo.
Taan le un pait lelo-maun tam, bingin-tai
tam, lelo tam, oras lelo sake ko, mi tanan
lo.
36 Tamlom mo un maa nahkiut tuun, ti
un haup mi ninim nakeo-dadale lo ka.
37 Tiata, asa man Auk in tek mi nia, Auk
tek atuil tenga las totoang ela kon, noan,
'Mi musti doh babanan le sodo-sium Auk
in pait maa kia!' "
[Lamtua Yesus in dehet nol Un ima-ii las
se leten Saitun na ka, lako pes ela.]

14

Atuil tene kas nuting lalan le daek
Lamtua Yesus
(Matius 26:1-5; Lukas 22:1-2; Yuhanis
11:45-53)

1-2 Mo oras na kon, tulu agama Yahudi las
tene-tenen nas nol guru agama las nuting
lalan nabael le daek Lamtua Yesus nol ete-
ete. Undeng oen le keo tele Una. Mo oen

✡ **13:19** Danial 12:1; Apan-kloma Hnika Balu 7:14 ✡ **13:24** Yesaya 13:10; Yeskial 32:7; Yoel 2:10, 31; 3:15; Apan-kloma Hnika Balu 6:12 ✡ **13:25** Yesaya 34:4; Yoel 2:10; Apan-kloma Hnika Balu 6:13 ✡ **13:26** Danial 7:13; Apan-kloma Hnika Balu 1:7 ✡ **13:32** Matius 24:36 ✡ **13:34** Lukas 12:36-38

tek apa noan, “Tahang le! Kit daek Un nol ni deken le, ta lelo-leol tene kas maas dani son. Lo kam, tam atuil hut mamo kas haung keng nol kita la.”

Oen aa ela, lole nate lelo dua lam, atuil Yahudi las lelo-leol tene man oen noken noan, ‘Leol Paska’ nol ‘Fesat Ruti in Pake Bibit Lo’ ka maa lisu. Se lelo-leol tene nas oen nangan net hmunan nu oras oen upu kia-kaon nas in putis deng dale Mesir ra.✡

Bihatang mes doan mina bui bingis se Lamtua Yesus
(Matius 26:6-13; Yuhanis 12:1-8)

3 Se iung Betania, muik atuling mes ngala Simun. Hmunan nu atuli las nikis una, undeng un muik iil baih-bluku. Mo halas ni un banan son.

Oras lelo-leol tene kas maas lius lo bii kam, Yesus nol Un ima-ii las lakos kaa se Simun uma. Oen kaa mamasu lam, muik bihatang mes maa tutnaal nol Yesus. Un kil botor mes daken deng batu. Botor na isin na mina bui bingis man osa isi'.* Bihatang na diuk tehen botor ra leo ka. Hidim un doan mina ka halin noh buit-buit se Yesus bon na, le daid tada noan un todan Yesus.

4 Mo muik atuil didang at ila lo kon kaa leo-leo se na. Nikit oen ngat net bihatang na in tao ela ka kon, oen kom lo le tek noan, “Inah! Bihaat saa ni le un soleng parsum mina bui bingis man osa isi ni lia!

5 Banan dui ka un hee mina na, le laok bating duit mamo nas bel atuil kasiang ngas! Ta mina bui bingis na osa ka banansila el atuli mes gaji taun mesa.” Hidi nam oen kaing bihatang na mumuun.

6 Mo Yesus situs noan, “Mi boel tao sus bihatang ni deken! Nang le un tao ela! Ta Auk daleng kolo undeng un doan mina bui bingis ni se Auk apang ngia.

7 Atuil kasiang ngas leo-leo nol mi tutungus. Tiata mi bisa tulung oen bling tukun. Mo eta Au lam, nesang lo ka kam, Auk leo-leo nol mi lo son.✡

8 Auk in nuli ki nesang lo son. Nol bihatang ni in doan mina apin na ka, banansila el un hising rampe meman son se Auk nitung ngia.

9 Nangan babanan! Ta mam Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na holhising se ola-ola tuun papmes apan-kloma kia lam, oen kon dehet deng bihatang ni in banan na, le halin atuli li totoang nangan net una.”

Yudas koo mes nol tene-tene kas le hee Lamtua Yesus
(Matius 26:14-16; Lukas 22:3-6)

10 Hidi kon, at mes deng Yesus ima-ii las hngul duas, lako nuting tulu agama Yahudi las tene-tenen nas. Un ngala Yudas Iskariot. Un le hee soleng Yesus bel one. Un lako lius se one la kon un dehet beles un in nangan na.

11 Nikit tene-tene nas ming Yudas tek ela kon, oen dalen kolo isi'. Oen hidan noan, “Eta ku kom le hee Yesus bel kami lam, taon elola ko kaim baen ku.” Hidi kon Yudas puti, le un nuting lalan halin sao Yesus lako bel one.

Lamtua Yesus kaa fesat Paska nol Un ima-ii las
(Matius 26:17-25; Lukas 22:7-14, 21-23; Yuhanis 13:21-30)

12 Hidi nam, Yesus ima-ii las maas keket Un noan, “Papa! Leol neot ti, kit leol tene Paska la. Tiata, Paap kom le kaim laok ator maan taung fesat Paska se ola la?” Lole neot na, leol partaam deng atuil Yahudi las leol tene kas. Taom se leol na lam, oen hopong ruti in kutang bibit lo, nol keo lae-blai ana.

13 Kon nam Yesus tadu Un ima-ii las at dua noan, “Mi lakom muna se kota lua. Lius se ua mam, mi tutnaal biklobe mes haal ui se tunis ana mesa. Mi laok mudin.

14 Eta un tama lako se um ola lam, mi laok muid un se na. Hidim tek um lamtua ka noan, ‘Ama! Kaim Paap Guru nodan mana mesa, le pake taung in tao fesat Paska leo-leo nol Un ima-ii las.’

15 Hidim atuling na tulu bel mi maan tene mesa, se un uma la hnoden dapa ka. Un mana hidi maan na son, lisi ka suma mi duam laok mana-koet in kaa se na.”

16 Kon nam, oen duas lakos se kota la. Se na, oen tutnaal totoang asa man Yesus in tek oen son nas. Oen duas mana-koet in kaa-ninu le halin nam Yesus nol oen kaa fesat Paska se na. Hidi halas-sam oen laok tek Yesus nol ima-ii tenga las.

17 Lelo la mana le dene kon, Yesus nol Un ima-ii at hngul dua kas lakos se um na.

18 Hidim oen daad le kaa leo-leo. Oen kaa mamasu lam, Yesus tekas noan, “Mi hii napat le! Mam muik atuli at mes deng mia li hee soleng Auk lakong bel atuil in kom Auk lo ngas.”✡

✡ **14:1-2** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:1-27 * **14:3** Mina bui bingis na osa ka, banansila el atuli mes gaji taun mesa. Alkitab dais Yunanin dul noan, mina na osa ka *‘dinari’* 300, nol mina na ngala *‘nardos’*. Hmunan nu atuli las daken deng kai bui bingis klaput. Alkitab dais Blain na dul noan, *‘narwastu’*. Mo un botor ra, oen daken deng baut man atuli bisa paat. Botor na kon osa. Alkitab dais Yunanin na dul noan botor na daken deng baut *‘alabastros’*. Alkitab dais Blain dul noan, baut na ngala ‘batu pualam’. Ngat kon se Lukas 7:37-38. ✡ **14:7** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 15:11 ✡ **14:18** Buk in Naka-nahalit 41:10

19 Ming ela kon, oen dalen nas banan
isi lo. Oen mesa-mesam keket Yesus noan,
"Atuling man Paap in teka na, auk lo, ta
lo?"
20 Yesus situs noan, "Atuling man dopon
un ruti la tama lako se mako ni leo-leo nol
Au ka, man mam hee soleng Au.
21 Nangan ne! Au, Atuling Baktetebes
sia, musti mateng banansila el oen in dul
meman son ne Ama Lamtua Allah Buk Niu
ka ka. Mo doha! Atuling man in le hee Au
ka, mam un haup in susa-daat! Banan dui
ka, un ina ka huan deken!"

Lamtua Yesus tek noan, ruti nol ui anggor ra daid tada le nangan net Una
(Matius 26:26-30; Lukas 22:14-20; Korintus mesa la 11:23-25)

22 Oen kaa mamasu lam Yesus kat ruti
bua mesa, le nodan mamo se Ama Lamtua
Allah. Hidim Un bilas-bilas ruti na, le
tunang bel Un ima-ii las. Un tekas noan,
"Ruti ni Auk apang nga. Kata, le kaa tia."
23 Hidi nam, Un nikit klas man in nisi
anggor uin na, le nodan mamo se Ama
Lamtua Allah. Hidim Un tunang klas na
bel Un ima-ii las, le oen ninu.
24 Un tekas noan, "Anggor ni, Auk dalang
nga. Mam daal ni holbohon, le bel boa-
blingin atuli hut mamo. Daal ni daid tada
noan, asa man Ama Lamtua Allah in hid
meman son na, halas ni dadi. Tiata kata,
le niun tia.✡
25 Hii babanan ne! Kilan deng duman
nia, Auk niun anggor uin pait lo ka. Didiin
Auk daad le kil bandu leo-leo nol Auk
Amang ngu se sorga, halas-sam Auk niun
pait."
26 Hidi na kon, oen tao dani mesa le
naka-nahalit Ama Lamtua Allah. Hidim
oen putis duman-duman le lakos leten
Saitun nua.

Lamtua Yesus tek muna noan, mam Petrus kaen Una
(Matius 26:31-35; Lukas 22:31-34; Yuhanis 13:36-38)

27 Dedeng oen in lakos sa, Yesus tekas
meman noan, "Duman ni mi totoang lalim
nang soleng Au, banansila el in dul meman
son ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka
noan,
'Mam Ama Lamtua Allah tao tele atuling
in lolo-poa ka,
hidim un lae-blai las lalis holhising.'✡
28 Meman Auk mateng, mo eta mam Auk
nuling pait tam, Auk lakong muna mi se
propinsi Galilea."✡
29 Ela kon no, Petrus kaen noan, "Papa!
Atuil tengas totoang lalis nang soleng Paap
kon no, auk laling lo!"
30 Yesus situn noan, "Petrus! Nangan ne!
Duman ni manu tukluin oe dua lo bii kon,
mo ku kaen Auk oe tiul son noan, ku taan
Auk lo!"
31 Mo Petrus situn nol mumuun noan,
"Lo Papa! Eta Paap mate kam, auk kon
mateng leo-leo nol Papa. Mo auk lail nang
soleng Paap lo, nol kaen Paap lo!"
Petrus tapan tenga las kon mesa-mesam
kaen ela.

Lamtua Yesus in kohe-kanas se klaap Getsemani la ka
(Matius 26:36-46; Lukas 22:39-46)

32 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las
lakos napiut le lius se klapa mesa, ne leten
Saitun na. Klaap na ngala, 'Getsemani'.
Kon Un tek oen noan, "Mi daad natang
se nia le. Ta Auk le lakong kohe-kanas se
nua."
33 Kon Yesus haman nal Petrus, Yakobus,
nol Yuhanis, le lakos leo-leo nol Una. Kilan
deng oras na kon, Yesus nataka kam ngele
isi nol Un dalen na susa.
34 Un tek oen noan, "Auk daleng ngi sus
isi! Auk nataka kam, banansila el Auk le
mateng tetetas. Mi daad le doh se nia le."
35-36 Kon Un keko lako katang dui bubuit,
le hai buku ka laok se dale ka, hidim kohe-
kanas noan, "Papa boa-ili! Eta Paap tade
kam, Auk lepa-haal in susa-daat ni didiin
mateng eli deken tia. Auk tanan meman
son noan, Paap daek nal asa tukun. Tiata
eta bole lam, Paap kat soleng in susa ni
katang deng Auk tia. Mo muid Auk in
koma ka deken; muid se Paap in koma ka
tukun."
37 Hidi na lam, Un pait lako Un ima-ii at
tilu las, mo oen niin nalas. Un buk-bangun
one, le tek Petrus noan, "Hoe Petrus!†
Ku nini ke? Auk lakong se na ka suma
nanapat tuun, mo mi doh nal bubuit lo kon
nia!
38 Maid mi matan nas, le langa. Hidim
hangu, le doh nol Au! Mi dalen nas meman
kom in daek banan, mo mi aap-sisin nas
bloen. Tiata, banan dui ka mi kohe-kanas,
le halin eta tom in sukat-soba kam, mi
nahim deken."
39 Hidi nam, Yesus lako kohe-kanas oe
mes pait. Un nodan pait se Ama Lamtua,
le halin nang Un lepa-haal in susa-daat na
deken.
40 Hidim Un pait lako se Un ima-ii at tilu
las. Mo oen ninis pait son, lole oen matan
nas ngele isi'. Tiata Un buk-bangun oen

✡ **14:24** Dehet in Puit deng Dale Mesir 24:8; Yermia 31:31-34 ✡ **14:27** Sakarias 13:7 ✡ **14:28** Matius 28:16
† **14:37** Alkitab dais Yunanin na dul noan, 'Simun'. Simun nam Petrus ngaal didang nga.

pait, hidim kaing one, mo oen siut nal Un lo.

41 Hidi na pait tam, Yesus nang soleng
oen le lako kohe-kanas lalis tilu la. Hidim
Un pait le buk-bangun one. Un tekas noan,
“Mi ninim pait nabale le? Nol tia! Hangu!
Ta atuling in le hee Au, Atuling Baktetebes
nia ki, maa dani son. Oen le daek Au, le
bel Auk lakong se atuil daat tas iman.
42 Hoe hangum tia! Bela mi matan nas le
ngat laok elu le! Atuling in le hee soleng Au
ka, maa son nuan. Maa le kit laok tutnaal
nol one!”

Oen daek Lamtua Yesus
(Matius 26:47-56; Lukas 22:47-53; Yuhanis 18:3-12)

43 Yesus aa mamaus nol Un ima-ii at
tilu las ela lam, nahkitum, Yudas maa nol
atuli hut mamo. Oen maas kil suli nol
kai teben, le daek Yesus. Oen tao ela,
muid in prenta deng tulu agama Yahudi
las tene-tenen nas, guru-guru agama las,
nol blalan-blalan hadat tas.
44 Yudas tekas meman son noan, “Mi
tinang babanan! Asii man auk likin nam,
mi daek Un tia! Ta atuling man mi in
nuting nga na!”

45 Tiata, nikit Yudas nol atuil hut mamo
nas maas lius se na kon, un laok saol Yesus,
le tekan noan, “Paap Guru!” Hidim un
neok Yesus le likin.
46 Tukun nam atuil hut mamo kas keko
lakos, le daek Yesus.

47 Mo Yesus atulin nas at mes luis un hela
ka le dait nutus atuling mes hngila klehen.
Atuling in papa na, tulu agama Yahudi las
tuang tene ka, ata.
48 Yesus aa nol atuil mamo man in maa
daek Una ngas noan, “Elola? Mi bali le Auk
niam atuil daat te? Le mi maa daek Auk
nini in kil suli nol kai teben nia?
49 Lelo-lelon nam Auk tui mi se Ama
Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka,
mo muik atuli mes man in maa daek Au lo.
Maa daek Auk tia! Ta ni dulan meman son
lolo hmunan nua, ne Ama Lamtua Allah
Buk Niu ka.”✡

50 Yesus ima-ii las lii isi. Tiata oen haung
lalis nang soleng Un sii.

51 Neot na kon muik atuling muda mes
muid Yesus deng klupu la. Un loes apa ka
nini kitu teben mesa. Atuli las kon le daek
una.
52 Mo oen kil haup un kitu teben na tuun.
Tiata un lali pait nol lu-lulit, undeng un lii
naseke.

Oen kil nol Lamtua Yesus lako maan in nutus dais agama ka
(Matius 26:57-68; Lukas 22:54-55, 63-71; Yuhanis 18:13-14, 19-24)

53 Hidi na kon, oen kil nol Yesus lako
se agama Yahudi la tulu tene ka uma. Se
um na, atuli-atuil tene kas nakbua son.
Nas tulu agama Yahudi las tene-tenen nas,
guru-guru agama las, nol blalan-blalan
hadat tas.
54 Oras oen daek nol Yesus lako ka,
Petrus laok huni-huni le muid deng klupu
la, didiin lakos lius se tulu agama Yahudi
las tuang tene ka uma. Un kon tama lako
se kintal la, le daad mala ai leo-leo nol atuil
in doh se na ngas.
55 Se um na dalen, tulu agama las tene-
tenen nas dehet nol atuli-atuil man in daad
le nehan dais agama ngas. Oen totoang
nuting lalan le bel kula Yesus, undeng oen
kom le hukung tele Una. Mo oen net lalan
lo.
56 Tiata oen tulu nal saksi mamo, le halin
tao nahu Yesus. Mo saksi nas in aa ka, tom
apa lo.
57 Hidim muik saksi teng pait hangus dil
le aa in nole-lilung noan,
58 “Kaim ming atuling ni aa noan, ‘Mam
Auk tao lean Um in Kohe-kanas Tene, man
atuli li bangun-pii nini ima ka. Mo hidi lelo
tilum Auk bangun-pii ulang Um na pait,
mo pake atuli li ima lo.’ ”✡
59 Mo oen in aa ka, tom nol apa lo nabale.
60 Hidim tulu agama Yahudi las tuang
tene ka, hangu dil se totoang atuil man in
daad le nehan dais agama ngas silan. Kon
un keket Yesus noan, “Atuil mamo nias
klaa nol Ku son. Mo tasao le Ku ete tuun
nia?”

61 Yesus aa bubuit lo kon. Tiata tulu
agama Yahudi las tuang tene ka, keket
ulang Un pait noan, “Olan Ku aa buit le!
Ku niam baktetebes Kristus, Ama Lamtua
Allah Ana, man Un hid meman son deng
lolo hmunan nua ka le?”
62 Yesus situn noan, “Meman baktebes!
Un mo, Auk niang. Mam mi totoang ngat
net Au, Atuling Baktetebes nia, daad se
sorga se Ama Lamtua Allah halin kanan
na. Un in kuasa ka man muun dui hihidi!
Mam Auk nol Un leo-leo kil bandu. Hidi
nam, Auk niu maang deng sorgang, se
nopen dalen.”✡
63 Ming Yesus in aa ela ka kon, tulu
agama Yahudi las tuang tene ka koon-mali
isi', didiin un pius sait un kaod blatas sa.
Hidim un haman mumuun le tek totoang
atuil in daad nehan dais agama ngas noan,
“Kit nuting saksi deken tia!

✡ **14:49** Lukas 19:47; 21:37 ✡ **14:58** Yuhanis 2:19 ✡ **14:62** Danial 7:13

64 Mi ming nol hngilan esan son, un esa
man tek ela, ta lo? Un nikit apa ka esa le
daid Ama Lamtua Allah Ana. Ni in bilu-aa
son! Muid atorang agama la lam, eta muik
atuli in nikit un apa ka esa, le tatai nol Ama
Lamtua lam, atuling na musti mate! Tiata
mi kom le nutus elola la?"
Kon oen totoang nutus noan, "Meman
atuling ni kula baktetebes! Tiata musti
hukung tele Una!"✡
65 Hidim atuli at ila lo, keko lakos dadani
le puut kapen se Yesus. Oen but kele Un
mata ka, le diuk-papas Una. Hidim oen
keket Un noan, "Eta Ku niam mo Ama
Lamtua mee-baha kam olan Ku nataka, le
asii man papas Ku lia?" Hidim oen prenta
atuil man in doh Um in Kohe-kanas Tene
ka ngas, le laok pel puting Yesus. Oen kil
nol Un lako ka la, oen diuk-papas Un la-
lalan.

Petrus tek noan un taan Lamtua Yesus lo

(Matius 26:69-75; Lukas 22:56-62; Yuhanis 18:15-18, 25-27)

66-67 Dedeng na Petrus daad nabael se
kintal la. Kon nam tulu agama Yahudi las
tuang tene ka, ata bihata mes maa, kon un
ngat net Petrus mala ai. Un tadas Petrus
sila ka babanan, hidim un tekan noan,
"Apin ku kon leo-leo nol Yesus, atuling
Nasaret ta, ta lo?"
68 Mo Petrus situn noan, "Lo! Amo tasao
le ku keket ela lia! Auk taan atuling na
lo'." Aa hidi ela kon, Petrus puti le lako dil
se hnita in taam maa ka. [Tom nol oras na
kon, manu ka tukluni.]‡
69 Hidi na kon, ata na ngat net Petrus
pait. Ti un tek atuli-atuil in se na ngas
noan, "Un niam, at mes deng atuil nas!"
70 Kon Petrus kaen noan, "Ku nuin ne!
Auk taan atuling na lo'!"
Nesang lo kon, atuli mes didang pait se
maan na, tek ulang Petrus noan, "Hoe! Ku
le nole noan, ku leo-leo nol atuil nas lo
deken! Ta mi totoang atuil Galilea, ta lo?"
71 Mo Petrus kaen noan, "Hoe! Auk
sumpa! Auk taan atuling na lo'!"
72 Un tek hidi ela kon, manu ka tukluin
pait. Tukun nam Petrus nangan net Yesus
in teka apin man noan, "Manu ka tukluin
oe dua bii kam, ku kaen Auk oe tiul son."
Petrus nangan net ela kon, Un dalen iil
isi tiata lilu nol mumuun.

15

Oen kil nol Lamtua Yesus lako ngada se gubernur Pilatus

(Matius 27:1-2, 11-14; Lukas 23:1-5; Yuhanis 18:28-38)

1 Oskaong bii kon, totoang atuil in se
maan in nehan dasi ka, koo-dalen mesa,
le keo tele Yesus. Hidi kon oen but Un le
nolan lako ngada gubernur Pilatus.
2 Oen lakos lius se gubernur ra kon
un ketan Yesus noan, "Elola? Ku niam
baktetebes atuil Yahudi las Lahin ne?"
Yesus situn noan, "Baktebes! Ama Gu-
bernur tek toman na."
3 Hidi kon, tulu agama las tene-tenen nas
aa nol gubernur ra noan, "Atuling ni in tao
kula ki bubuit lo son!" Hidim oen tek Un
in kula-sala ngas, mesa-mesa.
4 Kon nam, gubernur ra keket Yesus pait
noan, "Ku ming oen in teka ka tam lo ka?
Oen bel kula Ku mamo son. Olan Ku siut
oen buit le!"
5 Mo Yesus siut saa lo, didiin gubernur
ra herang isi.

Gubernur Pilatus nutus le hukung tele Lamtua Yesus

(Matius 27:15-26; Lukas 23:13-25; Yuhanis 18:39—19:16)

6 Taun-taun nam, eta atuil Yahudi las tao
fesat Paska lam, atuil hut mamo kas huil
atuil bui mesa, le gubernur ra sao una.
7 Dedeng na, muik atuil bui mesa, ngala
Barabas. Hmunan nu, oen daek una
nol un tapan nas, undeng un labang nol
pamarenta Roma la, hidim un kon keo
atuli.
8 Tiata fesat Paska la maa dadani son
kon, atuil hut mamo kas lakos se gubernur
Pilatus, le haman tek mumuun noan, "Ama
gubernur! Leol Paska li maa son! Eta bole
lam, Ama gubernur tulung sao atuil bui
mesa, el taun-taun man in hidi son nuas!"
9 Kon gubernur ra situs noan, "Eta ela
lam, auk sao se asii la? Eta Auk sao mi
atuil Yahudi li Lahin nia lam, mi tade ke?"
10 Gubernur ra tek ela, molota un tanan
son noan tulu agama Yahudi las tene-tenen
nas kil nol Yesus lako bel una, lole oen idus
Yesus isi, nol oen kon kom Un lo.
11 Mo blalan-blalan agama las hode-lokot
atuil hut mamo kas, le oen totoang nodan
gubernur ra noan, "Kaim kom Un lo! Sao
se Barabas tuun!"
12 Tiata gubernur ra keket oen pait noan,
"Eta ela lam, auk musti tao saa nol Yesus,
man oen noken noan, 'atuil Yahudi las
Lahin' nia la?"
13 Kon oen totoang leo-leo nakaa mu-
muun noan, "Keo tele Un tuun tia! Pauk
Un se kai sangsuli lua!"
14 Mo ela kon no, gubernur ra keket pait
noan, "Lam Un in salan ni asa la? Auk pres
Un son, mo Auk haup Un in kula-salan mes
lo kon!"

✡ **14:64** Atorang deng Tulu Agama las 24:16 ‡ **14:68** In dula dais Yunanin tenga las dul bango in mo kurung dalen ni lo.

Mo oen totoang nakaa muun dui pait noan, “Keo tele Una! Pauk Un se kai sangsuli lu tia!”

15 Undeng gubernur ra kom le tao atuil hut mamo kas dalen kolo, tiata un sao Barabas muid oen in koma ka. Hidim un tadu atuil in doha ngas, le laok lapat Yesus nini ui-latu.* Lapat hidi kon, tentara las kil nol Yesus, le nolan laok pauk tele se kai sangsuli lu dapa.

Tentara las diuk kuti-kuti Lamtua Yesus
(Matius 27:27-31; Yuhanis 19:2-3)

16 Hidi na kon, tentara las pel nol Yesus lako se oen benteng nga.† Se na, oen haman oen tapan nas batalion mesa.

17 Hidim oen lotong bel Yesus kaod blatas mea-mamaten mesa, tuladang el taom lahi las kaod in pake ngas. Oen kon kat kai hlango in muik duli ka, le naneng daid hlotong. Hidim oen tudan hlotong duli na laok se Yesus bon na, le tao kuti-kuti banansila el in nikit laih balu, nini in lotong belen hlotong lahi ka.

18 Oen totoang todan kuti-kuti Una. Oen tekan noan, “Ni Laih atuil Yahudi!”

19 Hidim oen hlak le todan Yesus, nol puut kapen oe-oe se Un sila ka. Nol oen kon diuk Un bon na oe-oe nini kai.

20 Oen diuk hidi Un kon, oen kolong soleng Un kaod blatas sa, le pake belen Un kai-batu las pait. Hidi nam, oen kil puting Un deng kota Yerusalem, le laok pauk holtiu Un se kai sangsuli la didiin mate.

Oen pauk Lamtua Yesus se kai sangsuli la
(Matius 27:32-44; Lukas 23:26-43; Yuhanis 19:17-27)

21 Oras oen puit lakos deng Yerusalem ma, se lalan hlala kam oen tutnaal atuli at mes maa deng kota Kirene. Un ngala Simun. Un nam mo, Aleksander duas Rufus aman. Un halas-sam le taam lako bus el Yerusalem, mo tentara las daek nal una, le dising un haal Yesus kai sangsuli la.✡

22 Oen kil nol Yesus lako lius se mana mesa, ngala Golgota. (Nahin na noan, ‘maan bon seen’.)

23 Se na, oen le ninung Yesus nini anggor ngilu man kutang son nol kai, le halin nam Un tahang nal ili. Mo Yesus dai niun lo'.

24-25 Oen pauk batleng Yesus se kai sangsuli la, hidim oen pii kai na, oras na nataka le diuk sipa oskaong. Hidim tentara las pel lot le nuting asii man haup Yesus kai-batu las.✡

26 Oen kon dul se kai bleha mesa, le pakun laok se dapa, titu nol Yesus bon na, noan,

“Ni atuil Yahudi las Lahin”

Oen nini lalan na le hukung Yesus.

27 Se na, oen kon pauk tele atuil in naok daat at dua. Mes se Yesus halin kanan na; mo mesan na pait se Yesus halin kliu ka.

28 [Nini ela lam, oen daek muid asa man in dul meman son, ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka noan, “Oen tao Un banansila el atuil daat ta.”]‡ ✡

29 Totoang atuil man in laok muid lalan na ngas, ngat net Yesus holtai se kai sangsuli la. Kon oen lale-lale leon nas, le aa tao nahmaeng Yesus noan, “Hoe! Ku tek noan, Ku tao lean nal Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka, hidim bangun-pii ulang pait lelo tiul siis ta lo?✡

30 Eta baktebes sam, olan Ku niu deng kai sangsuli la, le sao Ku apam ma esa tia! Ta ela halas-sam kaim parsai noan, meman Ku niam, Ama Lamtua Allah Ana.”

31 Tulu agama Yahudi las tene-tenen nas nol blalan-blalan agama las kon bilu-aa Yesus noan, “Un bel slamat nal atuil didang, mo Un apa ka esa kam, Un bel slamat nalan lo!

32 Un noken Un apa ka esa noan, ‘Kristus’, Atuling man Ama Lamtua Allah tulu meman son deng lolo hmunan nua ka. Atuil tenga las tek noan, Un niam atuil Israel las Lahin. Eta baktetebes ela lam, Un musti niu muna deng kai sangsuli la, le kit netan, halas-sam kit parsai se Una.”

Atuil at dua man holtai leo-leo nol Yesus se kai sangsuli dapa ngas kon, bilu-aa Una.

Lamtua Yesus mate
(Matius 27:45-56; Lukas 23:44-49; Yuhanis 19:28-30)

33 Hidi na kon, mitang-tilu kabut maan na deng lelo ditu, lako pes diuk tilu lelo-maun.

34 Diuk tilu lelo-maun kon nam, Yesus haman mumuun nini dais Aram noan, *“Eloi! Eloi! Lama sabaktani?”* (Un nahin na noan, “Auk Lamtuan! Auk Lamtuan! Tasao le Ama bali kudi nang soleng Au lia?”)✡

35 Atuli at ila lo dadani se na, ming Yesus fala ka. Kon nam oen aa noan, “Hoe! Mi

* **15:15** Tentara Roma las lapat pake ui-latu, man daken deng tail ulat ila lo. Hidim oen but seen nakan tamlom tungdaid nakan se tali la mumu ka. Eta lapat oe-oe nini ui-laut na lam, bulang hokoa. † **15:16** Tentara las mana la, oen noken se dais Latin nam, *praetorium.* Tentara las maan esa ka, ne gubernur ra um jabatan na kintal la. ✡ **15:21** Roma 16:13 ✡ **15:24-25** Buk in Naka-nahalit 22:19 ‡ **15:28** In dula dais Yunanin man blalan dui ngas, dul bango 28 ki lo. ✡ **15:28** Yesaya 53:12 ✡ **15:29** Buk in Naka-nahalit 22:8; 109:25; Markus 14:58; Yuhanis 2:19 ✡ **15:34** Buk in Naka-nahalit 22:2

hii le! Un haman upung Elia, Ama Lamtua mee-baah hmunan nua ka!"

36 Kon atuli at mes lail lako kat kitu duda le dopon tamang laok se anggor ngilu ka. Hidim un hai kitu duda na laok se hnikan tula mesa, le tapa laok se Yesus sula ka, halin Un bolos. Nol atuli las aa noan, "Natang le kit ngat soba-nanan! Asii tana mo upung Elia maa tao niung Un deng kai sangsuli dapa ka."✡

37 Yesus haman mumuun oe mes pait, hidi kon Un mate.

38 Se Um in Kohe-kanas Tene ka, muik kitu tene mes holtai kele Ama Lamtua Allah Kamar in Niu Dui ka. Tom nol Yesus hngasa ka in nutus sa, kitu tene na sait bating dua deng dapa lako pes dale'.✡

39 Neot na se Golgota, muik komendan mes dil le doh se la. Nikit un net Yesus in mate ka kon, un nahkitu, hidim un tek noan, "Inah! Atuling ni meman baktetebes Ama Lamtua Allah Ana!"

40-41 Nol muik bihata at ila lo, kon net Yesus in mate ka deng kakatang. Oen man hmunan nu lii-lau Yesus nol atuil man in muid Una ngas se Galilea. Bihaat nas ngalan nas elia: Salome, Maria deng iung Magdala, nol Maria mes pait (na Yakobus duas Yoses§ inan na), nol muik bihata-bihata teng pait, man maas leo-leo nol Yesus se Yerusalem.✡

Oen puan Lamtua Yesus
(Matius 27:57-61; Lukas 23:50-56; Yuhanis 19:38-42)

42-43 Hidi na, muik atuli mes nuting lalan le niung Yesus nitun na deng kai sangsuli dapa. Atuling na ngala Yusuf. Un nam deng kota Arimatea. Nol un kon at mes deng blalan in nehan dais agama Yahudi ngas. Un hadat banan. Un kon natang-natang Ama Lamtua Allah bandu la in maa ka.

Yesus in mate ka tom nol leol lima. Mo ola ka, tom nol atuil Yahudi las leol in kohe-kanas. Undeng na, le leol lima ka, Yusuf le laok niung Yesus nitun na. Tiata un tao teken un dalen na, le laok nodan Yesus nitun na se gubernur Pilatus.

44 Nikit gubernur ra ming Yusuf nodan ela kon, un herang. Hidim un tek noan, "Inah! Atuling na in mate ka hlapat ta le! Auk bali le bisa daid ela lo!"

Kon un tadu atuli le laok haman komendan na, hidim un keket noan, "Elola la? Yesus mate baktebes son ne?"

45 Komendan na situn noan, "Baktebes papa, Un mate son lolo apin." Gubernur ra ming ela kon, un tade le Yusuf laok niung Yesus nitun na.

46 Kon nam, Yusuf lako sos kitu blatas man osa ngas. Hidim un lako Golgota. Un lako lius kon, un niung Yesus nitun na deng kai sangsuli la dapa. Hidim Un kabut Yesus nitun na babanan nini kitu balu man osa na. Dedeng na, oen halas-sam paat hidi bolo nitu mes babalu se leten mesa. Tiata oen kok tamang Yesus nitun na lako se bolo na. Hidim oen lulin nol baut bleha tene mesa, le hepan babanan laok se bolo ka hnitan na. Hidi halas-sam, Yusuf nol un tapan nas pait.

47 Dedeng na, Maria deng iung Magdala nol Maria didang (Yoses ina ka), lakos muid se na kon. Oen duas ngat le tadas babanan bolo man oen in nene Yesus nitun na ka.

16

Lamtua Yesus nuli pait!
(Matius 28:1-8; Lukas 24:1-12; Yuhanis 20:1-10)

1 Hidi Yesus in mate ka, ola ka leol eneng, na atuil Yahudi las leol in kohe-kanas sa. Neot na lelo dene son, mo Maria deng iung Magdala, Maria didang (na Yakobus ina ka), nol Salome, lakos sos mina bui bingis, undeng ola ka, oen le laok hising Yesus nitun na muid atuil Yahudi las hadat ta.

2 Tiata leol minggu la oskaong mitang bii, lelo halas-sam tong, mo oen tilus lakos se niut utu ka.

3-4 Se lalan hlala kam, oen keket apa noan, "Hoe! Hidi kam, asii man hulung kit le pekot bian baut tene in ne niut utu ku hnitan nua la? Etan kit tilut sii ngam bolen lo', lole baut na tene isi kam!"

Mo oen lakos lius se las kon, oen ngat tam baut tene na hopaling son.

5 Ta oen taam lakos bolo ka dalen. Mo oen nahkiut isi', undeng oen ngat net atuil muda mes daad se oen halin kanan na, pake kai-baut muti kaloe.

6 Atuling muda na tekas noan, "Mi lii deken! Auk tana, le mi maa nuting Yesus, Atuling Nasaret, man oen pauk tele son se kai sangsuli lua ka. Un ne ia lo son, undeng Un nuli pait son! Maa, le mi ngat esan, se maan oen in nene Yesus nitun na ka. Un ase son.

7 Tiata mi pait lalaba tia! Le laok tek Petrus nol un tapan nas noan, Yesus nuli pait son. Un lako muna son ne Galilea. Mam oen tutnaal nol Yesus se ua,

✡ **15:36** Buk in Naka-nahalit 69:22 ✡ **15:38** Dehet in Puit deng Dale Mesir 26:31-33 § **15:40-41** Yakobus in mo bango nia ki, Yakobus didang pait man muda dui deng Yakobus tenga las. Nol muik in dula dais Yunanin teng dul noan, 'Yoses ina ka', tengas dul noan 'Yosef ina ka'. ✡ **15:40-41** Lukas 8:2-3 ✡ **16:7** Matius 26:32; Markus 14:28

banansila el asa man hmunan nu Un tek oen meman son na. Tiata mi pait tia!”✡

8 Nikit bihata las ngat mana la le Yesus ase baktebes kon, oen lii isi. Hidim oen lail putis le laba-laba tuun pait. Oen tek asii lo' se oen lalan in pait ta, undeng oen lii isi.*

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel Maria in deng iung Magdala ka
(Matius 28:9-10; Yuhanis 20:11-18)

9 Leol minggu oskaong nga, Yesus tulu-balang apa ka muna bel Maria in deng iung Magdala ka, man hmunan nu Yesus nulut puting uikjale iut deng un apa ka.

10 Un net hidi Yesus kon, un lako tek totoang atuil man hmunan nu muid Yesus sas. Dedeng na oen nakbua nabael nol dael ili. Oen kon matan uin kodo nol in nangan Yesus in mate ka.

11 Maria lako lius se one la kon un tekas noan, “Tasao le mi dalen sus nabale lia? Sus bakun tia, ta Yesus nuli pait son! Apin auk tutnaal Una, hahalas!”

Mo oen totoang situn noan, “Hoe! Ku nole ela deken!”

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel atuli at dua pait
(Lukas 24:13-35)

12 Hidi nam, Yesus atulin in muid Una ngas at dua lakos el ingu mesa. Se lalan hlala kon, Yesus tulu-balang apa ka bel one, nini tuladang kisa. Mo nesang lo kon, oen duas tadas taan Una.

13 Tiata oen duas pait lakos lius oen tapan nas kon, oen tek noan, “Hoeh! Mi hii napat le! Apin kaim tutnaal Yesus se lalan nua!”

Mo oen tapan nas totoang situs duas noan, “Hoe! Mi aa nole ela deken!”

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel Un ima-ii las totoang
(Matius 28:16-20; Lukas 24:36-49; Yuhanis 20:19-23; Dehet deng Aan in Nutus sas 1:6-8)

14 Hidi na kon, Yesus tutnaal nol Un ima-ii hngul esa kas, se oras oen in daad le kaa ka. Un kaing oen noan, “Hoe! Mi in bon batu kia! Atuli tek mi son noan, oen net Auk son nini oen matan beas esan, mo mi dai parsai lo kia! Mi tek le, oen totoang nole! Ta Auk esang maang lolen son nian. Meman Auk mateng, mo halas ni, Auk nuling pait son! Mi ngat esan tuun.

15 Tiata, mi musti laok papmes apan-kloma ki le tek atuli las totoang deng Auk Dehet Dais Banan ni tia.✡

16 Asii man parsai Au, nol haup in sarani kam, mam Ama Lamtua Allah bel boa-blingin una, le halin un haup in daad napiut nol Ama Lamtua Allah se sorga. Mo asii man parsai lo kam, mam un haup in hukung, nol Ama Lamtua Allah hutun soleng una, le daad napiut se likun.

17 Nol atuil in parsai Au ngas, mam oen tao taad herang bili-ngala, le halin atuli las totoang tana, noan, oen in kuasa ka, meman maa deng Ama Lamtua. Tuladang el, mam oen nulut nal uikjale kas nini Auk ngala ngia. Nol mam Ama Lamtua Allah tao oen le aa nini dais didang man oen tanan lo.

18 Hidim, eta oen kil tom ul in muik lasong tam, oen niun tom laos kon no, oen tom in daat lo'. Mo eta oen nene iman nas se atuil in ili ngas bon, le nodan beles sam, atuil nas banan meman.”

Lamtua Yesus sake lako sorga
(Lukas 24:50-53; Dehet deng Aan in Nutus sas 1:9-11)

19 Aa hidi nol Un ima-ii las ela kon, Ama Lamtua Allah nikit sakeng Yesus lako sorga. Se na Yesus daad se Ama Lamtua Allah halin kanan na, le Oen duas kil bandu leo-leo.✡

20 Hidi kon, Un ima-ii las, daek muid Un in leka ka. Oen lakos se ola-ol le tek atuli las totoang deng Dehet Dais Banan na. Nol Ama Lamtua Allah beles kuasa, le oen tao nal taad herang bili-ngala, banansila el asa man Yesus in tek oen son na. Atuli mamo parsai se Yesus, undeng oen taan son noan, Dehet Dais Banan na, meman tom baktetebes.

[MARKUS HEP UN SURAT TA, MUID IN DULA DIDANG HMUNAN NUA NGAS

Nikit bihaat at tilu las lakos lius Petrus nol atuil in leo-leo nol una ngas kon, oen tekas totoang asa man oen in ming son deng atuling muda ka in teka se niut utu kua ka. Hidim, Lamtua Yesus esa man prenta Un ima-ii las, le laok tek Un Dehet Dais Banan na se ola-ola, se papmes apan-kloma kia. Dehet Dais Banan nia, man tulu lalan le halin Ama Lamtua Allah bel boa-blingin atuli li deng oen in kula-sala ngas, halin oen nulis tutungus nol Una.

* **16:8** In dula dais Yunanin man blaan dui nol banan dui ngas, dul laok pes se bango 8 la sii. Markus hep un dehet ta nini lalan dua: mesan na blatas (Markus 16:9-20), mo mesan na pait tam dadaen tuun (Markus 16:9-10). Muding atuil in tana man taan batur Markus Dehet tia ngas, in hepa dua nias, oen dulas deng klupu. Dehet dua nias, nahdeh deng Yesus in nuli pait deng Un in mate ka, nol atuil man parsai se Yesus sas osa-lalan na. ✡ **16:15** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:8 ✡ **16:19** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:9-11

Dehet Dais Banan nia, meman tom baktetebes. Tiata un tahang napiut didiin hidi nutus taan lo.]

Dehet Banan deng Lamtua Yesus, muding Lukas

Tasao le Lukas dul dehet nia

1-3 Ama Teofilus* man auk in todan.
Boa-blingin.
Atuli mamo dul soba-naan dehet deng dasi-dais man in daid son se kaim hlala kia ngas. Dehet oen in dulang nas muid apa lo, mo kaim taan haup dehet nas deng Lamtua Yesus nenan nas, nol atuil didang man net nol matan esan nas. Totoang oen in dehet tas le, lam muid baktetebes Ama Lamtua Allah in hid meman son lo-lolo hmunan nua ka.

Tiata auk tinang dais nas totoang nol babanan, kilan deng dehet ta peke ka. Hidim auk nutus le dulas totoang nol babanan, muid un lalan. Nini ela lam, ama taan asa man in daid son na nol baktetebes.

4 Nol ama kon parsai noan, asa man atuli las in dehet son na, dehet in nole-lilung lo. Totoang nas, baktetebes ela!

Ama Lamtua ima-ii deng sorga, tek meman deng Yuhanis in Sarain Atuli ka, in dadi ka

5 Dehet ni un peke ka elia: dedeng laih Herodes kil bandu se propinsi Yudea ka, muik atuling mes ngala Sakarias. Un na mo, at mes deng tulu agama Yahudi las. Nol un kon at mes deng tulu agama man in se upung Abia buan na ngas. Sakarias sapa ka, ngala Elisabet. Elisabet nam kon upu-aan deng tulu agama las, lole un nam mo upung Musa kaka Harun in hua-koet.✡

6 Oen duas nuil lolo-lolo muid Ama Lamtua Allah prenta las nol atorang ngas totoang. Atuli kon todan one.

7 Oen duas kon blalan son, mo muik aan lo, lole Elisabet maan in hua ana ka tema son.

8 Oe mesan na, Sakarias nol un buan Abia las haup oras in dake se Um in Kohe-kanas Tene ka, se kota Yerusalem.

9 Muid oen in nuil-nola ka lam, tulu agama las pel lot, le taan noan asii man taam laok se Um in Kohe-kanas Tene ka Kamar in Niu Dudui ka. Se na lam, atuling na musti tuun kai bui bingis se Ama Lamtua Allah sila-mata. Dedeng na, lot ta nahi tom Sakarias.

10 Kon nam un taam lako. Oras un tuun kai bui bingis se kamar ra dalen na ka, atuil hut mamo kas kohe-kanas se kintal la.

11 Nahkitu lam, Ama Lamtua Allah ima-ii mes deng sorga maa dil se maan in tuun kai bui bingis sa halin kanan na.

12 Ngat net ela kon, Sakarias lii isi, didiin un taan le tao elola ka lo.

13 Mo ima-ii in deng sorga ka tekan noan, "Sakarias! Lii deken ne! Ta Ama Lamtua Allah ming ku in kohe-kanas sa son. Ta mam ku sapam ma hua bel ku tana-ana biklobe mesa. Ku musti ngali un ngala ka, Yuhanis.

14 Mam atuli hut mamo kon dalen kolo leo-leo nol mia, undeng mi haup aan son. Mam tana-ana ni tao ku dalem kolo.

15 Ama Lamtua Koo Niu ka leo-leo nol una, kilan deng un ina ka in beeh una ka. Un musti luil totoang in ninu man tao le mahu ngas. Oras un tene maa ka, Ama Lamtua Allah pake un daid atuil tene.✡

16 Mam un hanet atuil Israel mamo le bali muid oen Tuang nga, na Ama Lamtua Allah.

17 Un oen-lalin na nol un in kuasa ka parsis el upung Elia, man Ama Lamtua mee-baha deng hmunan nua ka. Un maa muna deng kit Tuang nga. Un tao atuil blalan nas le namnau oen anan nas pait. Nol atuil in bali kudi Ama Lamtua ngas, un bali oen in nuli ka kon, le halin oen bali muid Ama Lamtua in koma ka. Nini ela lam, un tao atuli las le oen dalen nas sium Lamtua in maa kia."✡

18 Mo Sakarias ketan bali ima-ii na noan, "Elol na la?! Auk nol auk sapang ngi blalan son nian nam, taon elol le auk taan noan nias totoang bisa dadis sa?"

19 Kon nam ima-ii na siut noan, "Auk niam Gabriel, Ama Lamtua Allah atulin in loka-tadu ka. Un esa man lok auk le maa tek dais banan ni bel ku.✡

20 Mo ku dai parsai auk in teka ki lo. Tiata, taad deng ku in nodan na elia! Ku meem ma nudu', le ku aa nal lo deng leol neot nia, didiin oras mi in haup tana-ana ka ka. Mam ku ngat esa tuun! Ta asa man auk in teka ni lius oras sa lam dadi."

21 Atuil hut mamo man kohe-kanas se likun na ngas nangan hapun lo, lole Sakarias puti taan lo tuun nam.

22 Mo oras un puit maa ka, un aa nal lo son. Hidim un bel taad nini ima ka,

* **1:1-3** Ngaal *Teofilus* sa se dais Yunanin nam nahin na noan, 'atuil man in namnau Ama Lamtua'. Ni Lukas buk hmunan na, man un dulan bel Teofilus. Lukas buk nomer dua la, *Aan in Nutus sas Dehet tas.* ✡ **1:5** Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis mesa la 24:10; Dehet in Puit deng Dale Mesir 7:7 ✡ **1:15** Buk in Kahi 6:3 ✡ **1:17** Meliaki 4:5-6 ✡ **1:19** Danial 8:16; 9:21

tukun nam oen tana noan, Ama Lamtua
tulu belen dais in muun isi mes se Kamar
in Niu Dudui ka.
23 Oen oras in dake ka hidi kon, Sakarias
pait lako uma.
24-25 Nesang lo kon Elisabet behe. Kon
un huni se uma dalen tukun, didiin bulan
lima. Un aa noan, "Naka Ama Lamtua!
Undeng Un tulu Un dalen banan na bel auk
son. Eta auk haup in hua-koet son nam,
atuli las tao nahmaeng auk pait lo ka."

Ama Lamtua ima-ii deng sorga maa tutnaal Maria

26 Dedeng Elisabet in behe ka laok bulan
eneng kon, Ama Lamtua Allah lok Un ima-
ii mes deng sorga, le lako se ingu mes ne
propinsi Galilea, ngala Nasaret. Ima-ii na
ngala Gabriel.
27 Se Nasaret muik tana-bihatang mes
ngala Maria. Maria na mo biklobeng mes
ngala Yusuf neleng son. Yusuf na mo laih
Daud in hua-koet. Tiata ima-ii Gabriel laok
tutnaal Maria.✡
28 Un tulu apa ka bel tana-bihatang na, le
tekan noan, "Boa-blingin baat-ana! Ama
Lamtua Allah huil nal ku son, le tao dais
banan mes bel ku. Ama Lamtua Allah kon
leo-leo nol ku, Maria."
29 Ming ela kon, Maria nangan taan asa
man ima-ii na in teka ka lo. Un nangan
taan le in teka na nahin na saa ka lo.
30 Kon nam ima-ii na tek napiut noan,
"Maria! Lii deken!
Ta Ama Lamtua Allah kom le tulu bel
ku Un dalen banan na.
31 Nesang lo ka kam, ku behe,
hidim ku hua tana-ana biklobeng
mesa.
Ku musti ngali Un ngala ka, *Yesus*.†
32 Mam Un daid Atuil tene.
Nol Un nam Aan deng Ama Lamtua
Allah man Lapa Dui Hihidi ka,
man Ama Lamtua noken noan,
'Un na mo, Auk Anang esa.'
Mam Ama Lamtua Allah nikit Un le kil
bandu,
banansila el Un upu kia-kaon laih
Daud.
33 Un man kil bandu napiut taung atuil
Israel las.‡
Ta Un in prenta ka hidi nutus taan
lo."✡
34 Mo Maria ketan ima-ii Gabriel la noan,
"Auk niin nakbuan net nol biklobe mes lo
bii kon! Lam taon elol le auk beheng nga?"
35 Kon ima-ii na situn noan, "Elia! Mam
Ama Lamtua Allah Koo Niu ka maa se ku.
Nol Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka
nini Un kuasa la, le buba-kabut ku. Nini
ela lam, tana-ana man ku in hua na, niu
baktetebes, lole mam Ama Lamtua Allah
noken noan, Un nam Auk Anang esa.
36 Herang deken! Ta ku nenan mes ngala
Elisabet kon behe son. Un blalan son ta
atuli tek noan un hua lo ka. Mo halas ni
un behe laok bulan eneng son.
37 Ta taung Ama Lamtua Allah lam,
totoang bisa dadi!"✡
38 Hidim Maria siut noan, "Banan. Auk
niam Ama Lamtua Allah atulin in loka.
Nang le totoang daid muid ku in teka ka.
Auk tade le muid Ama Lamtua in koma
ka."
Hidi kon ima-ii in deng sorga na lako
nang una.

Maria lako meo Elisabet

39-40 Kaliut nal lelo ila lo, kon Maria
lalaba bok deng Nasaret le lako Sakarias
ingu la, man ne leten deng propinsi Yudea.
Lius se ua tukun nam, un taam lako se
Sakarias uma, le boa-blingin nol Elisabet.
41 Nikit Elisabet ming Maria in biu le aa
noan boa-blingin na kon, tana-ana in se un
tain dalen na ka sapan. Ti Ama Lamtua
Koo Niu ka maa tama se Elisabet.
42 Tiata un aa mumuun le tek noan,
"Maria! Mam atuli las nikit sakeng ku
ngalam ma lapa dui deng totoang bihaat
in ne apan-kloma ki ngias! Mam atuli las
kon nikit sakeng tana-ana in ne ku taim
ma dalen na ka!
43 Auk kon haup in naka, undeng auk
Lamtuan na ina ka maa tutnaal nol au.
44 Apin ku taam maa biu, le aa boa-
blingin nol au ka, auk anang in ne auk
taing ngi dalen nia ki, sapan, undeng dalen
kolo.
45 Ama Lamtua Allah tulu Un dalen
banan na bel ku son, undeng ku parsai
noan, Un daek muid Un in hida ka."

Maria naka-naka Ama Lamtua Allah

46 Maria aa noan,
"Deng auk daleng ngi esa-esa kia,
auk nikit sakeng Ama Lamtua ngala ka
lapa-lapa!
47 Auk daleng ngi kolo isi,
undeng Ama Lamtua Allah bel boa-
blingin au!
48 Un tinang auk babanan son,
molota auk niam Un atulin in loka-
loka man muik nahin lo.

✡ **1:27** Matius 1:18 † **1:31** Se dais Ibranin nam, *Yeshua* nahin na noan 'Ama Lamtua Allah bel boa-blingin atuli lia'. 'Yeshua' se dais Yunanin nam *Yesus*. Tinang kon se Matius 1:21. ‡ **1:33** Dais Yunanin dul noan, 'Un prenta Yakob um isin nas'. Un nahin na noan, 'Un prenta atuil Israel las'. ✡ **1:33** Samuel dua la 7:12, 13, 16; Yesaya 9:7 ✡ **1:37** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:14 ✡ **1:48** Samuel mesa la 1:11

Ninin deng oras nia, mam totoang atuli li
nangan noan auk niam,
bihaat man ulat banan dudui,✡
49 undeng Ama Lamtua tao bel auk dasi-
dais in herang.
Un nam Kuasa Dui Hihidi nol Niu Dui.
50 Ama Lamtua Allah tulu dael kasiang
tutungus bel totoang atuil in todan-
lahing se Una ngas,
deng in hua-koet mesa, lako in hua-
koet tenga las.
51 Un nini Un in kuasa ka,
le tao didaa atuil in bon batu ngas.
52 Un tao nahu atuli-atuil in kil kuasa ngas,
undeng oen in koaok daat ta.
Mo Un nikit sakeng atuil in tao apa
ka deng dadale ngas.✡
53 Un nalo atuil in lubung ngas didiin silis,
mo Un nulut soleng atuil in muki ngas
le lakos nol iman mosa.
54 Un tulung Un atulin Israel las,
nol tulu Un in namnau one ka tutun-
gus.
55 Hmunan nua, Un butu-kil in hida nol kit
upu kia-kaon nas,
upung Abraham nol un in hua-koet tas
totoang.
Halas ni in hida na butu-kil
napiut."✡
56 Maria daad nol Elisabet bulan tilu,
hidi halas-sam un pait lako uma, ne
Nasaret.

Elisabet hua Yuhanis

57 Oras sa maa lius kon, Elisabet hua
tana-ana biklobeng mesa.
58 Dehet na holhising lako se un nenan
nas nol iung na isin na totoang, noan, Ama
Lamtua Allah tulu Un dalen banan na, le
bel Elisabet tana-ana mes son. Kon oen
totoang dalen kolo.
59 Nikit tana-ana na umur lelo paul kon,
oen sunat un muid atuil Yahudi las atorang
nga. Hidim oen le ngali tana-ana na,
Sakarias muid un ama ka ngala ka.✡
60 Mo un ina Elisabet dai tao lo, le tek
noan, "Ela deken! Un ngala ka, musti
Yuhanis!"
61 Mo oen situn noan, "Tasao le huil
ngaal Yuhanis sia? Muik tahan atuli mes lo
kon deng mi nenan nias, man muik ngalan
ela!"
62 Hidim oen aa nol Sakarias nini in tulu,
le ketan noan un kom le ngali tana-ana na
ngala asii la.
63 Kon Sakarias tulu le nodan baut in
dula. Ta oen kat belen, ti un dul noan, "Un
ngala Yuhanis!" Kon nam atuli las totoang
hera-herang.
64 Nahkiut tuun nam, Sakarias meen in
nudu' na banan meman. Hidim un nikit in
naka bel Ama Lamtua Allah.
65 Ta totoang atuil in daad dadani se na
ngas lii nol herang. Kon nam dehet na hol-
hising deng baha laok baha, didiin totoang
atuil in se leten-leten deng propinsi Yudea
ngas kon ming hapu.
66 Atuil in ming dehet na ngas nangan-
nangan noan, "Langa son, le Ama Lamtua
in kuasa ka leo-leo nol tana-ana na. Ta eta
un tene maa kam, un daid atuil tuladang
elola le?"

Sakarias naka-naka Ama Lamtua Allah

67 Nikit Sakarias aa nal pait tukun nam,
Ama Lamtua Koo Niu ka maa tama se una.
Tiata un tek noan,
68 "Naka Ama Lamtua Allah, atuil Israel
las, Lamtuan na!
Ta Un maa son, le sui Un atulin nas,
halin nam oen banansila el ata ka
pait lo.
69 Ama Lamtua nikit Atuli mesa, man in
kuasa ka muun isi,
le mam bel boa-blingin kita.
Un nam deng laih Daud in hua-
koet.
70 Ama Lamtua hid nias meman son deng
hmunan hesa kua,
nini Un mee-baah in muid Un tutun-
gus sas.
71 Halas ni Un le sao kit
deng kit musu las,
nol atuli-atuil man pesang dael nol
kita ngas.
72-73 Un tulu Un dalen banan na bel kit upu
kia-kaon nas,
undeng Un nangan nakekeon Un in
hid one ka,
man Un butun nol upung Abra-
ham.
74 Un sao kit son deng kit musu las,
le halin kit todan-lahing se Una,
nol in lii-tidu lo.
75 Un sao kit son,
le halin nam kit in nuli ki niu, nol lolo
tutungus se Un sila-mata ka.
76 Yuhanis! Ku niam, auk anang.
Mam atuli li taan noan, ku niam mo,
Ama Lamtua Allah man Lapa Dui
Hihidi ka mee-baha.
Mam ku laok tek atuli las,
le oen sodo-sium Tuang in maa kia.✡
77 Nol ku laok tulu lalan bel Ama Lamtua
atulin nas,
le halin oen taan noan oen haup boa-
blingin,
undeng Ama Lamtua kose soleng
oen in kula-sala ngas.

✡ **1:52** Ayub 5:11; 12:19 ✡ **1:55** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:7; Samuel mesa la 2:1-10 ✡ **1:59** Atorang deng Tulu Agama las 12:3 ✡ **1:76** Meliaki 3:1

78-79 Ama Lamtua dalen na duda nol nam-
nau kita,
tiata Un bel kit dola balu,
banansila el leol balu, man kil
langa balu.
Kit laok ne mitang dalen,
nol lii in mate,
undeng kit daem nol Ama Lamtua
lo bii,
mo mam Un bel kit langa le pel nol kit
lakong se lalan in dame ka."✡
80 Hidi kon lelon laok lelon nam, Yuhanis
tene keko lako. Ama Lamtua Koo Niu ka
kon tao tes una. Un tene maa kon, un lako
daad se maan in muik atuil lo, didiin un
nikit un osa la bel atuil Israel las.

2

Maria hua Lamtua Yesus
(Matius 1:18-25)

1-2 Dedeng Kirenius daid gubernur se
Siria, lahing tuan Agustus sa puting prenta
mes elia, "Totoang atuil man hutu-atan
deng pamarenta Roma la in kuasa ngas,
musti pait oen ingu-mana las le muid in
sensus!" Pamarenta Roma la in kaih un
hutu-atan nas laih hmunan na ka, na.
3 Tiata atuli las totoang pait oen ingu-
mana, le muid sensus.
4-5 Lam dedeng na, Yusuf daad se iung
Nasaret ne propinsi Galilea. Un neleng
Maria, man behe son. Yusuf na mo laih
Daud in hua-koet, tiata un musti pait lako
laih Daud kota la, Betlehem, ne propinsi
Yudea le muid sensus.
Undeng na le oen duas bok lakos se kota
Betlehem.
6 Oen lakos lius se luas nesang lo kam,
Maria oras in hua ka maa lisu.
7 Mo se na, oen haup kamar se um in
hani ngas lo. Tiata oen tamas lakos se okat
mesa. Kon nam Maria hua Ana hmunan
na, Aan biklobe. Hidim oen duas losen
nini kitu, le nene laok se hmukit tas poo
ka.

Ama Lamtua Allah tek atuil in lolo-poa ngas

8 Duman na, atuil in lolo-poa hmukit at
ila lo, melang le doh oen laen nol lae-blai
las se epe mesa, se kota la likun na.
9 Nahkiut tuun nam, oen ngat net Ama
Lamtua Allah ima-ii mes deng sorga.
Hidim Ama Lamtua langa ka kaloe pukiu
one, kon oen lii isi.
10 Mo ima-ii na tekas noan,
"Mi lii deken, le hii babanan ne! Ta auk
maa le tek mi deng dais banan mesa.
Totoang atuil in ming haup dais ni
ngias, taon elola ko dalen kolo.
11 Dais banan ni isin na elia:
Leol ni bihatang mes hua Kristus son,
ne Betlehem, laih Daud kota la!
Kristus na mo, Atuling man Ama
Lamtua Allah in hid meman
son, deng lolo hmunan nua ka.
Ama Lamtua tunang Un maa le bel
boa-blingin atuli li deng oen in kula-
sala ngas!
Una, man mam atuli li haman noan,
'Lamtua!'
12 Mam mi in taan Una ka elia: mi tutnaal
tana-ana blutu mea mesa, man losen
nini kitu. Un nini ne hmukit tas poo
ka dalen."
13 Un tek hidi ela kon, nahkitu lam Ama
Lamtua Allah ima-ii deng sorga mamo isi
maas le nakbuan nol una. Hidim oen naka
Ama Lamtua nini in tao dani noan,
14 "Kaim nikit sakeng Ama Lamtua Allah
ngala ka lapa-lapa!
Un man daad le kil bandu se apan man
lapa dui hihidi kua.
Ama Lamtua Allah le tao daem atuli-atuil
in se dale-dapang nias,
man tao Un dalen kolo ngas!"
15 Hidi nam, Ama Lamtua ima-ii las pait
lakos sorgas. Kon atuil in lolo-poa ngas tek
apa noan, "Hoe! Maa le kit laok Betlehem,
le tinang tana-ana mea na le! Ta Ama
Lamtua tek kit dehet na son nan."
16 Kon nam oen lalaba tuun lakos bus
el Betlehem. Lius se luas kon oen tutnaal
Maria nol Yusuf. Oen kon ngat net Tana-
ana blutu mea na, nini se hmukit tas poo
ka dalen.
17 Nikit oen ngat net Tana-ana na kon,
oen dehet noan, "Apin Ama Lamtua Allah
ima-ii deng sorga tek kaim son deng Tana-
ana nia!" Hidi nam oen dehet beles
totoang asa man oen in tutnala ka.
18 Ming atuil in lolo-poa ngas in dehet ela
ka kon, oen totoang herang-herang.
19 Mo Maria pesang totoang in dading
nas se un dalen na. Nol un nangan ete-ete
le nuting nahin na elola.
20 Hidi kon atuil in lolo-poa ngas pait
lakos oen laen nol lae-blai las. Oen nikit
sakeng Ama Lamtua Allah ngala ka lapa-
lapa. Oen nodan mamo se Una, undeng
oen in ming nol in neta ka, tom nol asa
man Ama Lamtua ima-ii la in teka ka.

Tana-ana blutu mea na, oen ngali Yesus

21 Hua hidi Tana-ana na lelo palu lam,
oen sunat muid upung Musa atorang nga.
Kon Un ina-aman nas ngali, 'Yesus'. Ngaal
na ka, ngaal man ima-ii in deng sorga ka
in tek oen son, se oras Un ina ka in beeh
Un lo bii ka.✡

✡ **1:78-79** Yesaya 9:2 ✡ **2:21** Lukas 1:31; Atorang deng Tulu Agama las 12:3

Oen nol Yesus lako se Um in Kohe-kanas Tene ka

22 Muik atorang mes deng upung Musa,
man tek noan, bihaat man hua hidi nal lelo
buk aat ta, musti laok tao muid hadat in
hiti-lingin, le tao niu apan se Um in Kohe-
kanas Tene ka. Nini ela lam, oen boel in
taam se Um in Kohe-kanas sa pait, el in
biasa ka. Tiata Yusuf nol Maria lakos kota
Yerusalem, le tao muid hadat na. Kon oen
kil nol Yesus, man ana blutu mea nabale,
lako se Um in Kohe-kanas Tene ka dalen,
le sao Un daid Ama Lamtua nena.✡
23 Oen tao muid Ama Lamtua atorang
man tek noan, "Bihaat in hua aan hmunan
na, eta aan biklobe lam un musti sao tana-
ana na le daid Ama Lamtua nena."✡
24 Eta sao tana-ana na bel Ama Lamtua
muid Un atorang nga lam, un ina-aman
nas musti bel tiul-tuan ina-lakin, tamlom
hmuktai ana dua, le daid in tunu-dadung.
Tiata Yusuf nol Maria daek muid atorang
na.✡

Simeon tek noan Tana-ana Yesus sa nam mo, Kristus, man Ama Lamtua Allah hid son na

25-26 Dedeng na, muik blalan mes ngala
Simeon, daad se kota Yerusalem. Un nam
mo, atuil in dalen lolo nol kom isi le net
Ama Lamtua. Ama Lamtua Koo Niu ka tek
un son noan, mam un net Kristus le, halas-
sam un mate. Kristus na, man mam bel
boa-blingin atuil Israel las.
27 Leol na, Ama Lamtua Koo Niu ka pel
nol Simeon lako Um in Kohe-kanas Tene
ka, tom nol Yesus ina-aman nas in kil nol
Un lako se la, le sao daid Ama Lamtua nena
ka.
28 Ngat net Tana-ana na kon, ama
Simeon simun le kokon, hidim un naka
Ama Lamtua Allah, le tek noan,
29 "Naka Ama Lamtua!
Ta Ama Lamtua daek muid asa man
Un in hid au ka son.
Tiata Ama Lamtua bisa sao auk tia,
le halin nam auk mateng nol babanan,
30 ta auk net Atuling man Ama Lamtua
tunang maa,
le bel boa-blingin kaim deng kaim in
kula-sala ngias sa son!
31 Ama Lamtua pake Tana-ana nia,
le bel boa-blingin bangsa-bangsa lias
totoang.
32 Mam Un banansila el langa in kaloe',
man kil in todan bel Ama Lamtua
bangsan Israel las.
Un kon banansila el langa,
man tulu Ama Lamtua lalan na
bel totoang bangsa didang ngas
sa."✡
33 Ming ela kon, Yusuf nol Maria herang
isi nol asa man ama Simeon in aa deng oen
Anan na ka.
34 Hidi nam, Simeon aa le bel oen
hangun. Un kon tek Maria noan, "Yesus
mama! Mam atuli hut mamo se Israel
hutun soleng maam Ana kia. Mo oen in
tao saol Una ka, mam tom bali one. Maam
Ana ki kon, tao atuli hut mamo dalen kolo.
35 Nini ela lam, mam Ama Lamtua tek
tulu-balang totoang atuli li dalen in banan-
daat ta. Mo ku, Maria, mam haup in susa-
daat ngele, banansila el suli in hai tama
lako se ku hupum ma ka."

Ina Hanaa nodan mamo se Ama Lamtua, undeng Yesus

36-37 Se Um in Kohe-kanas Tene ka kon
muik blalan bihatang mesa, ngala Hanaa.
Un umur buk palu beas aat son. Un ama
ka, ngala Fanuel deng ngaal Aser. Un
saap hidi taun iut kon, un sapa-bikloben
na mate nang una. Upung Hanaa nam mo,
Ama Lamtua Allah mee-baha. Un in daek
lelo-duman na, kohe-kanas nol telang se
Um in Kohe-kanas Tene ka, le todan-lahing
Ama Lamtua Allah.
38 Dedeng Simeon in aa nol Yusuf duas
Maria ka, blalan bihatang na maa dadani
le hii one, kon un naka-naka Ama Lamtua
Allah. Hidi nam, un aa deng Yesus apa
ka, bel totoang atuil in nata-natang Lahing
man Ama Lamtua hid son, le tunang maa
halin sao puting bangsa Israel las sa.

Yusuf, Maria, nol oen Anan Yesus pait lakos iung Nasaret

39 Daek muid upung Musa atorang ngas
totoang hidi se kota Yerusalem kon, Yusuf
nol Maria pait lakos propinsi Galilea, se
oen ingu la, iung Nasaret.✡
40 Kon oen Anan Yesus tene maa, Un apa
ka kuat-tes, hidim Un taan taplaeng, nol Un
kon nangan taan dasi mamo. Ama Lamtua
Allah kon tulu dalen banan na bel Una.

Yesus se Um in Kohe-kanas Tene ka

41 Taun-taun nam, Yusuf nol Maria lakos
kota Yerusalem, le muid fesat Paska se las.✡
42 Oe mesan na, dedeng Yesus umur
taun hngul dua kon, oen leo-leo lakos se
Yerusalem le muid fesat Paska el in biasa
ka.
43-44 Lelo-leol Paska las mana le hidis
kon, Yusuf nol Maria pait lakos el Nasaret,
leo-leo nol atuil hut mamo man in pait
lakos Galilea ngas. Mo oen taan lo, molota
Yesus dada bii ne Yerusalem. Oen bali le

✡ **2:22** Atorang deng Tulu Agama las 12:1-8 ✡ **2:23** Dehet in Puit deng Dale Mesir 13:2, 12 ✡ **2:24** Atorang deng Tulu Agama las 12:6-8 ✡ **2:32** Yesaya 42:6; 49:6; 52:10 ✡ **2:39** Matius 2:23 ✡ **2:41** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:1-27; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 16:1-8

Un laok leo-leo nol Un tapan nas. Mo didiin lelo-maun kon, oen net Un lo. Tiata oen lako-pait le nuting Un se oen nenan nas nol oen tapan nas.
45 Undeng tutnalan lo, tiata oen pait lakos Yerusalem le nuting Un se lua.
46 Lakos lius se uas kon, oen nuti-nuting Un didiin lelo tilu, halas-sam tutnalan se Um in Kohe-kanas Tene ka dalen. Un daad le keket-ketan nol guru-guru agama Yahudi las.
47 Totoang atuil in ming Yesus sas hera-herang, undeng Un nangan taan isi baktetebes, isin deng Ama Lamtua Allah in Dula ngas. Un kon siut nal oen in ketan Una ngas nol banan.
48 Net ela kon, Un ina-aman nas nahkitu nol herang. Hidim Un ina ka tek noan, "Yesus! Tasao le Ku tao sus kaim eli lia? Auk nol Ku amam mi net lalan lo nol kaim nangan Ku isi, hidim kaim lako-pait pukiu le nuting Ku!"
49 Mo Yesus siut noan, "Tasao le maam nol paap susa-kae in nuting Au kia? Mi taan esan tuun! Auk muik in dake ne Auk Amang ngi Uma."
50 Mo oen nangan taan Un in aa na nahin na isi lo.
51 Hidi nam oen tilus pait lakos Nasaret. Yesus muid Un mama nol papa in prenta ngas. Kon Un mama pesang dais nas totoang se un dalen na.
52 Yesus tene le maa, Un koon na tuan nol kil taan apa ka keko lako. Ama Lamtua Allah nol atuli li kon namnau Una.✡

3

Yuhanis in Sarain Atuli ka nikit un osa la

(Matius 3:1-12; Markus 1:1-8; Yuhanis 1:19-28)

1-2 Dedeng na Tiberius daid kaiser le kil bandu se Roma taun hngul lima son. Pontius Pilatus daid gubernur se propinsi Yudea. Herodes daid gubernur se propinsi Galilea. Herodes kaka Filipus, daid gubernur se propinsi Iturea nol propinsi Trakonitis. Nol Lisanias daid gubernur se propinsi Abilene.*

Hanas nol Kayafas kon daid tuang tene deng tulu agama Yahudi las se kota Yerusalem.

Lam oras na, Yuhanis, Sakarias ana ka, daad se maan in ete tuun katang nol ingu las. Se na, Ama Lamtua Allah bel Un in hida ngas se Yuhanis.
3 Ming hidi kon, Yuhanis lako se totoang ingu-iung man in dadani nol palun Yordan nas, le tek atuli las noan, "Mi musti hao, le nang soleng mi in kula-sala ngas totoang, halin nam Ama Lamtua Allah kose soleng mi in kula-sala ngas. Hidim mi musti sarani, le halin daid tada noan, mi babanan nol Ama Lamtua son."
4 Hmunan nu, Ama Lamtua mee-baah Yesaya ka dul son deng Yuhanis noan,

"Muik atuli mes ne maan in muik atuil lo
haman tek mumuun noan,
'Totoang atuli li mana-mana le daek
babanan lalan na, halin sium Ama
Lamtua in maa kia!
Tao titu lalan na le sodo-sium Una.
5 Boa titu dale hnubun nas.
Tutu leten nas le tatai.
Tao titu lalan hilu las.
Lalan buk-bakin nas taos le doson.
6 Nang le totoang atuil in deng bangsa-
bangsa li ngias,
taan haup noan,
Ama Lamtua le bel boa-blingin
atuli li deng oen in kula-sala
ngas.' "✡

7 Atuli hut mamo maa deng ola-ol le nodan Yuhanis sarain one. Mo un baet oen noan, "Hoe! Atuil in nole-lilung daat me! Mi niam tuladang el ul in muik lasong nga! Mi bali le mi putim nal deng Ama Lamtua hukung nga nini lalan in hlak le pesang deng mi in kula-sala ngas se! Loo! Ta nesang lo ka kam, Ama Lamtua nahu hukung bel totoang atuil man pesang baktetebes lo ngas.✡
8 Mi nangan noan, 'Auk haup in hukung lo, undeng auk niam upung Abraham in hua-koet' deken! Ta hapun deng ol le ela la? In ela na tulung nal mi lo, undeng na tao mi le daid atuil niu lo. Ama Lamtua daek nal batu-baut nias le daid upung Abraham in hua-koet. Auk tek mia le! Tulu mi in nuli ka noan, mi bali kudi nang soleng mi in kula-sala ngas son, le muid se Ama Lamtua.✡
9 Mi musti daek dais banan nas. Eta lo kam, Ama Lamtua hukung in naih tom

✡ **2:52** Samuel mesa la 2:26; Dasi-dais Lila 3:4 * **3:1-2** Pamarenta Roma la pake atuil Yahudi mesa, ngala *Yosefus*, le dul sejara deng negara Israel se dedeng na. Un kon dul deng atuil in kil prenta ngas nol oen nenan nas. Undeng na le kit tana noan, Herodes in mo nia ki ngaal didang nga *Herodes Antipas*. Un ama ka mo, *Herodes Tene* ka (Matius 2:1-22; Lukas 1:5). *Filipus* in mo bango nia ki, Herodes Antipas kaka ka. Filipus ama ka kon Herodes Tene; un ina ka ngala Kleopatra, bihaat deng Yerusalem. Un saap nol Salome, Herodias ana ka. *Filipus* in mo peke 3:19 ki ki, na *Filipus* didang pait. Un nam Herodes Antipas palin. Un ama ka kon Herodes Tene ka; mo un ina ka ngala, ina Mariamne. Un saap nol Herodias. Oen duas anan na ngala Salome. Mo un kaka Herodes Antipas kat lai-niin un sapa-bihatan, Herodias. (Matius 14:3; Markus 6:17; Lukas 3:19). ✡ **3:6** Yesaya 40:3-5 ✡ **3:7** Matius 12:34; 23:33 ✡ **3:8** Yuhanis 8:33

mia ka, ngele, banansila el atuli dait soleng kai ina ka deng klaput ta nini taa. Ela son na! Kai ina in muik isin banan lo ka, muik ambak lo! Tiata in banan dui ka, dait soleng hidim pasang tamang lako ai dalen."✡

10 Hidi kon atuil hut mamo kas ketan Yuhanis noan, "Tiata kaim musti tao elola la?"

11 Kon un situs noan, "Eta ku muik kado dua lam, bel mes se atuil in muik kaod lo ngas. Eta ku muik in kaa kam, bating bel atuil man muik in kaa lo ngas."

12 Hidim atuil in sium bea ngas maas le nodan Yuhanis sarain one. Oen ketan un noan, "Ama guru! Kaim musti tao elola la?"✡

13 Un situs noan, "Mi kom in nole-lilung daat. Mo kilan deng leol neot nia, mi musti daek lolo-lolo tia. Eta sium bea lam mamo dui deng pamarenta la atorang nga deken. Nang le hutu las baen bea muid atorang nga."

14 Muik tentara at ila lo kon se na. Oen ketan Yuhanis elia, "Etan kami lam, elola la? Kaim musti tao elola la?"

Kon un situs noan, "Boel nuhu-dau atuli las duit tas muid mi in koma ka deken. Nol tukut-klaa atuil dadahut deken. Molam mi musti dalen kolo, nol gaji man mi in sium nol niu na."

15 Ming un aa ela kon, atuli las totoang kisi apa le hulu-hulu noan, "Idaah! Tamlom mo Yuhanis nia mo Kristus man hmunan nu Ama Lamtua hid son le tunang maa ka le?!"

16 Mo Yuhanis kaing oen noan, "Hii babanan! Mam muik Atuling mes le maa, Un uhu dui deng au. Suma daid Un atulin in loka-loka tuun kon no, auk tatai lo.† Auk suma sarain mi nini ui tuun, mo mam Un in dake ka uhu dui deng au. Ta mam Un tao inu mi dalen nas nini Ama Lamtua Koo Niu ka. Nol Un tao niu mia, banansila el atuli in nini ai le loe soleng hlukat ta.

17 Un hukung atuil in tao kula ngas, banansila el atuil in daek klapa ngas nini angin, le huu soleng ael aha ka deng ael beas sa ka. Hidi nam un pesang ael niu ka lako se tongleo dalen, mo loe soleng ael aha kas. Ela kon nol atuil man in tao kula-sala ngas. Mam Kristus hukung one, nini in pasang tamang oen lakos ai man in maet taan lo ka dalen."

18 Nini ela, Yuhanis tek nuting atuli las dasi mamo-mamo, nol tekas deng Ama Lamtua Dehet Dais Banan na.

19-20 Dedeng na, Yuhanis kon aa langa-langa deng Herodes in tao kula ngas. Un dehet ta elia: Herodes na mo, gubernur se propinsi Galilea. Un in tao kula ka mamo isi son. Tuladang el un nuu nal un palin na sapa-bihatan na, ngala Herodias. Molota un palin na nuli nabale, hidim dai nol Herodias lo bii. Herodes lalan in nuli man tom lo na, man tao Yuhanis le kaing un langa-langa, dadin nam Herodes koon-mali isi nol una la. Tiata Herodes tadu un atulin nas daek Yuhanis le pasang tamang lako bui dalen.‡

Yuhanis sarain Lamtua Yesus
(Matius 3:13-17; Markus 1:9-11)

21 Hmunan nua, oras oen daek Yuhanis lo bii ka, un sarain atuli hut mamo. Nol un kon sarain Yesus. Hidi kon Yesus kohekanas, ti apan na holsai.

22 Kon nam Ama Lamtua Allah Koo Niu ka niu maa se Una. Koo Niu na tuladang el korkifi ka. Hidim muik fala mes deng apan nu tek noan,
"Ku niam, Auk Anang in namnau ka.
Ku tao Auk daleng ngi kolo tutungus."✡

Lamtua Yesus upu kia-kaon nas kilan deng ama Yusuf
(Matius 1:1-17)

23 Dedeng Yesus nikit in tek atuli las deng Ama Lamtua lalan in nuli ka ka, nataka le Un umur taun buk tilu. Atuli las tana ka noan, Yesus na mo Yusuf ana. Yusuf upu kia-kaon nas, elia:
Yusuf ama ka ngala, Eli.
24 Eli ama ka ngala, Matat.
Matat ama ka ngala, Lewi.
Lewi ama ka ngala, Melki.
Melki ama ka ngala, Yanai.
Yanai ama ka ngala, Yusuf.
25 Yusuf ama ka ngala, Matatias.
Matatias ama ka ngala, Amos.
Amos ama ka ngala, Nahum.
Nahum ama ka ngala, Hesli.
Hesli ama ka ngala, Nagai.
26 Nagai ama ka ngala, Maat.
Maat ama ka ngala, Matatias.
Matatias ama ka ngala, Semein.
Semein ama ka ngala, Yosek.
Yosek ama ka ngala, Yoda.
27 Yoda ama ka ngala, Yohanan.
Yohanan ama ka ngala, Resa.
Resa ama ka ngala, Serubabel.

✡ **3:9** Matius 7:19 ✡ **3:12** Lukas 7:29 † **3:16** In dula dais Yunanin esa ka dul noan, 'le loat un nahan na talin na tuun kon no, auk tatai lo.' Un nahin na noan, Yuhanis suma atuil ana tuun, tiata daid Lamtua Yesus ata in loka-loka tuun kon, un nataka kam tatai lo. ‡ **3:19-20** Les catatan kaki in ne Lukas 3:1-2. Ngat kon Matius 14:3-4; Markus 6:17-18. ✡ **3:22** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:2; Buk in Naka-nahalit 2:7; Yesaya 42:1; Matius 3:17; Markus 1:11; Lukas 9:35

Serubabel ama ka ngala, Selatiel.
Selatiel ama ka ngala, Neri.
28 Neri ama ka ngala, Melki.
Melki ama ka ngala, Adi.
Adi ama ka ngala, Kosam.
Kosam ama ka ngala, Elmadam.
Elmadam ama ka ngala, Er.
29 Er ama ka ngala, Yosua.
Yosua ama ka ngala, Elieser.
Elieser ama ka ngala, Yorim.
Yorim ama ka ngala, Matat.
Matat ama ka ngala, Lewi.
30 Lewi ama ka ngala, Simeon.
Simeon ama ka ngala, Yahuda.
Yahuda ama ka ngala, Yusuf.
Yusuf ama ka ngala, Yonam.
Yonam ama ka ngala, Elyakim.
31 Elyakim ama ka ngala, Melea.
Melea ama ka ngala, Mena.
Mena ama ka ngala, Matata.
Matata ama ka ngala, Natan.
Natan ama ka ngala, Daud.
32 Daud ama ka ngala, Isai.
Isai ama ka ngala, Obet.
Obet ama ka ngala, Boas.
Boas ama ka ngala, Salmun.
Salmun ama ka ngala, Nahason.
33 Nahason ama ka ngala, Aminadab.
Aminadab ama ka ngala, Admin.
Admin ama ka ngala, Ami.
Ami ama ka ngala, Hesron.
Hesron ama ka ngala, Peres.
Peres ama ka ngala, Yahuda.
34 Yahuda ama ka ngala, Yakob.
Yakob ama ka ngala, Isak.
Isak ama ka ngala, Abraham.
Abraham ama ka ngala, Tera.
Tera ama ka ngala, Nahor.
35 Nahor ama ka ngala, Seruk.
Seruk ama ka ngala, Rehu.
Rehu ama ka ngala, Pelek.
Pelek ama ka ngala, Eber.
Eber ama ka ngala, Sela.
36 Sela ama ka ngala, Kenan.
Kenan ama ka ngala, Arpaksad.
Arpaksad ama ka ngala, Sem.
Sem ama ka ngala, Noh.
Noh ama ka ngala, Lamek.
37 Lamek ama ka ngala, Metusalak.
Metusalak ama ka ngala, Henok.
Henok ama ka ngala, Yared.
Yared ama ka ngala, Mahalalel.
Mahalalel ama ka ngala, Kenan.
38 Kenan ama ka ngala, Enos.
Enos ama ka ngala, Set.
Set ama ka ngala, Adam.
Adam nam mo, Ama Lamtua Allah ana
in koet ta.

4

Uikjale kas laih luan na sob Lamtua Yesus
(Matius 4:1-11; Markus 1:12-13)

1 Nikit Yuhanis sarain hidi Yesus kon,
Yesus lako nang palun Yordan. Ama
Lamtua Koo Niu ka leo-leo nol Una. Hidim
Koo Niu ka kil nol Un lako se maan in ete
tuun mesa.
2 Yesus daad se la didiin lelo buk aat. Mo
leol buk aat nas Un kaa sa-saa mes lo kon,
tiata Un lubu isi. Kon uikjale kas laih tuan
na maa neleng soba-naan Una.
3 Un aa nol Yesus noan, "Eta meman
Ku niam Lamtua Allah Ana kam, Ku muik
kuasa. Tiata tadu baut nias le daid ruti,
halin nam Ku kaa tia."
4 Mo Yesus situn noan, "Ku taan loo ke?!
Ta dulan son ne Ama Lamtua Allah Buk
Niu ka dalen noan,
'Atuli li nuli suma undeng in kaa sii lo!' "✡
5 Hidi nam uikjale kas laih tuan na kil
nol Un lako se maan in lapa mesa. Kon un
tulu belen totoang pamarenta in se apan-
kloma ki ngias nol oen hmuki-nalan nas.
6 Hidim un hanet Yesus noan, "Totoang
pamarenta li nol oen in kuasa ngas, auk
nena! Ela kon nol oen in muun-tes sas!
Tiata auk muik hak le bel asii tukun, muid
auk in koma kia.
7 Auk kom le bel Ku nias totoang. Suma
Ku musti tao dasi mes muna le, halas-sam
auk bel Kus. Kahan tuun! Ku suma todan-
lahing se au! Na sii!"
8 Mo Yesus siut bali noan, "Hapun se ola
na la? Ta ne Ama Lamtua Allah Buk Niu
ka dul elia,
'Ku musti todan-lahing se Ama Lamtua
Allah sii.
Nol ku musti lii-lau Una.' "✡
9 Hidi na lam, uikjale kas laih tuan na kil
nol Yesus lako se kota Yerusalem. Lius se
las kon, un kil sakeng nol Yesus lako se Um
in Kohe-kanas Tene ka maan in lapa dui
ka. Hidim un tekan noan, "Eta meman Ku
niam Ama Lamtua Allah Ana baktetebes
sam, pul niu lako dale ku tia!
10 Ta muik dulan son ne Ama Lamtua
Buk Niu ka noan,
'Mam Ama Lamtua Allah tadu Un ima-ii las
deng sorga,
le doh Ku.
11 Mam oen maas le tod Ku,
halin nam Ku iim ma, binung tom baut
ana mes lo kon.' "✡
12 Mo Yesus situn noan, "Boel liun Auk
ela deken. Ta muik dulan ne Ama Lamtua
Allah Buk Niu ka noan,

✡ **4:4** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 8:3; Matius 4:4 ✡ **4:8** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:13 ✡ **4:11** Buk in Naka-nahalit 91:11-12 ✡ **4:12** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:16

‘Sob Ama Lamtua Allah deken!’ ”✡
13 Uikjale kas laih tuan na soba-naan
Yesus nini lalan bili-ngala, mo nal Un lo.
Kon nam un lako nang soleng Yesus, le
natang oras banan pait.

Lamtua Yesus lako se Galilea le tek atuli las deng Ama Lamtua Dehet Dais Banan na
(Matius 4:12-17; Markus 1:14-15)

14 Hidi na kon, Yesus pait lako propinsi
Galilea, lole Ama Lamtua Koo Niu ka bel
Un kuasa. Nesang lo kon, atuil in se dale
Galilea ngas mulai ming hapu, nol taan
deng Un ngala ka.
15 Un tui atuli las, se atuil Yahudi las um
in kohe-kanas sas se ola-ola. Kon atuli las
naka Un noan, “Yesus nam muun isi!”

Atuli las sium Lamtua Yesus se iung Nasaret lo
(Matius 13:53-58; Markus 6:1-6)

16 Oe mesan na, Yesus maa se iung
Nasaret, na Un ingu-mana la. Tom nol atuil
Yahudi las leol in Kohe-kanas sa, man oen
noken noan ‘Sabat’, kon Un taam lako oen
um in kohe-kanas sa banansila el in biasa
ka. Hidim Un hangu dil le noan les deng
Ama Lamtua Allah in Dula Niu ka.
17 Kon oen doong belen upung Yesaya
in dula ka. Ta Un bokan le nuting bango,
hidim les elia,
18 “Ama Lamtua Allah Koo la in kuasa ka
muik ne Au.
Undeng na le, Un tulu Au,
le tek Ama Lamtua Dehet-dasin
Banan na bel atuil kasiang ngas.
Un nutus Auk son,
le tekas noan,
in ne bui daleng ngas, mam putis;
atuil tedo kas, mam ngat net pait;
man tom in tudan-kida ngas, mam
haup in sas-sao.
19 Ta halas ni Ama Lamtua oras sa maa
lius son,
le bel boa-blingin Un atulin nas.”*
✡
20 Les hidi in dula na kon, Yesus lulun
pait le tunang lako bel tulu in kil ibadat
ta, hidim Un lako dada. Totoang atuil man
se um in kohe-kanas sa dalen nas, ngat
nakekeon Un tuun.
21 Kon Un tek oen noan, “Asa man mi in
ming son deng Ama Lamtua Allah in Dula
Niu apin na ka, halas ni daid son!”
22 Kon totoang atuil in se la ngas herang
nol Yesus in aa ka, ta oen naka-naka Un
noan, “Wuih! Asa man apin Un in aa ka,
banan na le! Molota Un niam, Yusuf Ana
ta lo? Taon elola le Un muun isi ela lia le?”
23 Kon Yesus situs elia, “Taon elola ko
mi totoang tana le muik in teka noan,
‘Hoe dokter! Tao banan ku apam ma esa
muna le!’ Mi le pake dais na le diuk bali
Auk noan, ‘Tasao le Ku tao bel kaim taad
herang lo, banansila el Ku in tao son se
kota Kapernaum ma le?’
24 In toma ka elia: atuli li dai sium Ama
Lamtua mee-baha la, se un ingu-mana la
esa lo.✡
25-26 Kat kleta deng Ama Lamtua mee-
baah, upung Elia. Oe mesan na, ulan nauh
lo taun tiul tailuang. Dedeng na, muik
bebalu mamo se Israel. Mo Ama Lamtua
nutus upung Elia le laok tulung oen se
Israel lo. Ama Lamtua suma tunang un
lako se blalan bihaat bebalu mesa, se iung
Sarfat dani nol kota Sidon. Molota blalan
bihatang na, atuil Yahudi lo. Mo un parsai
Ama Lamtua Allah in kuasa ka.✡
27 Kat kleta didang pait deng Ama Lam-
tua mee-baah, Elisa. Dedeng na, muik
atuil Yahudi mamo tom iil baih-bluku† se
Israel. Mo Ama Lamtua tao banan oen
lo. Ama Lamtua suma lok Elisa le tao
banan atuling in iil baih-bluku mesa, ngala
Naaman. Molota un nam atuil Siria, mo
atuil Yahudi lo. Molam un parsai Ama
Lamtua Allah in kuasa ka.”✡
28 Nikit oen ming Yesus in aa ela ka kon,
oen totoang komali isi nol Una.
29 Tiata oen leo-leo hangus dil le nulut
soleng Un deng um in kohe-kanas sa.
Hidim oen pel nol Un lako se ingu la suut
ta, le noan hutun nahu Un lako se hdoan
in se na ka.
30 Mo Un puit lako deng atuil hut mamo
nas hlala, le nang soleng oen se las.

Lamtua Yesus nulut puting uikjale deng atuling mesa
(Markus 1:21-28)

31 Hidi na kon, Yesus niu lako kota
Kapernaum se tubu Galilea suut ta. Se lelo-
leol in kohe-kanas sas sam, Un tui atuli las
se um in kohe-kanas sa dalen.
32 Atuli las herang-herang nol Un in
dehet ta, lole Un taan baktetebes in tui ka
isin nas.✡
33 Oe mesa na, Yesus tui nabael se um in
kohe-kanas sa lam, muik atuli mes uikjale
taman, tiata un ahan mumuun le tek noan,
34 “Hoe! Yesus atuil Nasaret! Ku le tao
saa kami la! Ku maa le tao didaan kami
le? Kaim taan Ku. Ku niam, Atuil Niu, man

* **4:19** Bango dua nias muid parsis in dula ne dais Yunanin esa ka. Alkitab dais Blain (TB) la dul bango 19 ka tom nol mana ka lo. ✡ **4:19** Yesaya 61:1-2 ✡ **4:24** Markus 6:4; Yuhanis 4:44 ✡ **4:25-26** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 17:1, 8-16 † **4:27** Iil baih-bluku la banansila el iil kusta ka. ✡ **4:27** Lahi-lahi las Buk nomer dua la 5:1-14 ✡ **4:32** Matius 7:28-29

hmunan nu Ama Lamtua Allah hid son le tunang maa ka."
35 Mo Yesus naskaa un le tek noan,
"Kuim ku baham ma! Puti deng atuling na tia!" Nahkitu lam, uikjale na late atuling na lako se dale ka, se atuil nas hlala. Late hidi kon, uikjale na puti deng atuling na, mo tao iil un lo.
36 Atuli las totoang ngaa-bahan undeng oen herang isi. Hidim oen tek noan,
"Atuling ni in aa ka muik kuasa isi! Didiin uikjale kas kon muid Un in prenta ka, le putis deng atuli lia!"
37 Kilan deng na kon dehet deng Yesus, holhising lako papmes se ola-ola, se dale na.

Lamtua Yesus tao banan Simun been na, nol atuli mamo pait
(Matius 8:14-17; Markus 1:29-34)

38 Nikit oen putis deng um in kohe-kanas sa kon, Yesus lako se atuli mes uma. Atuling na ngala, Simun.‡ Simun been na hed metes-otot, tiata un apa ka otot isi. Ta oen nodan Yesus noan,
"Papa! Tulung tao banan bel kaim blalan ni le!"
39 Kon Yesus lako dil se maan in nini ka suut ta, hidim nulut puting in metes-otot na deng blalan bihatang na. Nol na kon, un in heda ka ilang meman. Kon nam un hangu meman le lako mana in kaa bel one.
40 Lelo-hat ta, oras lelo la mana le dene kon, atuli las kil nol totoang atuil ili las laok bel Yesus. Oen ili las bili-ngala. Kon Un nene ima ka laok se atuil ili las, le tao banan oen totoang.
41 Se atuil in iling nas kon muik at ila lo, tom uikjale. Mo Yesus prenta uikjale kas le putis deng atuil nas. Tiata oen lail putis nol ahan mumuun le tek noan,
"Ku niam, Ama Lamtua Allah Ana!"
Ta uikjale kas taan noan, Un na mo Kristus, man Ama Lamtua Allah in hid meman son deng lolo hmunan nua, le tunang maa ka. Undeng na le, Yesus kaing oen le boel aa dasi mes lo kon, deng Un apa ka.

Lamtua Yesus lako tek Dehet Dais Banan na se uma-um in kohe-kanas sas
(Markus 1:35-39)

42 Ola ka nukneha sain kon, Yesus hangu le lako se maan atuli in ase, se kota la likun na. Atuil hut mamo kas nuting Un lakos se ola-ola. Tutnalan kon, oen nodan Un noan,
"Paap daad nol kaim tuun tia! Laok maan didang deken tia!"
43 Mo Un siut oen noan,
"Auk musti laok ingu-iung tenga luas kon, le tek beles Dehet Dais Banan deng Ama Lamtua Allah prenta la. Ta Ama Lamtua nutus Auk son le daek os na."
44 Kon Un laok deng ingu mesa laok iung tenga las, le tui se uma-um in kohe-kanas se propinsi Yudea.

5

Oen nahu nal ikan mamo nini pukat
(Matius 4:18-22; Markus 1:16-20)

1 Oe mesan na, Yesus tui atuli las se tubu Galilea suut ta.* Atuli hut mamo maas le hii Ama Lamtua in Teka-teka ngas. Oen dil dising apa didiin bua pukiu Yesus.
2 Dadani se na, atuil tasi deeh tao niu oen pukat ta se tuu ka. Kon Yesus ngat net lui blo dua se na.
3 Lui nas mesan na, Simun nena. Kon Yesus lako sake se Simun lui la, hidim nodan le hutun belen lui na lako el ui lihu ku bubuit. Un daad se lui na dapa le tui atuil hut mamo kas.✡
4 Tui hidi kon, Un aa nol Simun noan,
"Simun! Keko laok bubuit el lihu kua, le nahu ku pukat ta se na. Ta mam mi haup ikan mamo."
5 Mo Simun siut noan,
"Tuang kon no! Kaim daek hiti-late duman mes tetema son, mo haup ikan mes lo kon! Mo undeng Tuang tadu ela ta, kaim muid tuun! Auk niung soba-naan pukat tia."✡
6 Hidi nam Oen niung pukat ta. Nikit oen le noan pel sakeng pukat ta lam, taan lo molota muik ikan mamo isi inu pukat na son, didiin pukat ta le sait.✡
7 Kon Simun haman un tapan deng lui didang ngas le maa hulung one. Hidim oen dauk tamang ikan nas lakos se lui dua nas, didiin lui dua nas le meles tetetas undeng ikan inu.
8-10 Simun tapan atuil tasi kas, nol Yakobus duas Yuhanis, ama Sabadeus anan nas, se na kon. Oen herang isi nol oen in nal ikan mamo isi ela ka. Nikit Simun Petrus net in daid son na kon, un hai buku ka se Yesus sila ka, le tek noan,
"Auk tao kula-sala mamo isi son. Tiata banan dui ka Tuang dani-dani nol auk pait bakun tia."†

Mo Yesus situn noan,
"Simun! Nangan muun isi nol dais na deken, ta Auk le pake mia. Taom mi nuting ikan. Mo nol nia, Auk tui mi le laok nuting atuli, halin muid se Au."
11 Nol na kon, oen pel nol oen lui las le laok pesang se tuu ka. Hidim oen nang soleng totoang nas, le lakos muid Yesus.

‡ **4:38** Simun na nam, Petrus ngaal didang nga. * **5:1** Alkitab dais Yunanin na dul noan, 'se tubu Genesaret suut ta'. Tubu Genesaret ta ngaal didang deng tubu Galilea. ✡ **5:3** Matius 13:1-2; Markus 3:9-10; 4:1 ✡ **5:5** Yuhanis 21:3 ✡ **5:6** Yuhanis 21:6 † **5:8-10** Simun, tam Petrus, tamlom Simun Petrus so, nas aa deng atuli mes sii.

Lamtua Yesus tao banan atuling mesa, man tom iil baih-bluku
(Matius 8:1-4; Markus 1:40-45)

12 Se ingu mesa, Yesus tutnaal atuli mes man apa ka totoang inu nol iil baih-bluku. Nikit un ngat net Yesus kon, un lako hai buku ka nol bubu sila ka lako huud se dale ka. Hidim un tekan noan, "Papa boa-ili! Tulung auk le! Ta auk tana le Paap tao ilang nal auk ili lia, halin nam atuli las nikis auk bakun tia. Sadi Paap tade."
13 Kon Yesus doong ima ka le kapas una. Hidim aa noan, "Auk tade! Tiata ku banan tia!" Aa hidi ela kon, atuling na in iil baih-bluku ka ilang meman.
14 Kon Yesus hid un meman noan, "Nangan babanan! Ku banan son mo boel tek asii deken ne! Ku musti muid upung Musa in prenta ka muna. Tiata lako se tulu agama lu le un tinang ku apam ma, halin un taan noan ku ili la ilang baktetebes son tam lo bii ka. Hidim ku musti bel nasar le daid taad in nodan mamo, halin atuli las totoang tana noan ku banan baktetebes son."✡
15 Yesus kaing ela kon no, dehet deng Un in kuasa ka holhising deng baha laok baha, lako pes se ola-ola. Tiata atuli las taan in baa maa tutungus le hii Un in tui ngas. Hidim Un tao banan atuli mamo deng oen ili koed-ngasing ngas.
16 Mo Yesus kom in hoen apa ka deng atuil hut mamo kas, le lako kohe-kanas se maan atuli in ase.

Lamtua Yesus tao banan atuling hlukut-kait mesa
(Matius 9:1-8; Markus 2:1-12)

17 Oe mesan na, Yesus tui atuil se uma mesa. Dedeng na muik atuil deng partei agama Farisi nol guru agama at ila lo, maas muid kon le hii Yesus. Oen maas deng ingu-iung in se propinsi Galilea, propinsi Yudea, nol kota Yerusalem. Ama Lamtua Allah bel Yesus kuasa le tao banan atuil ili las.
18-19 Dedeng na, atuli at ila lo dohang atuil lukut-hkait mes se maan in dohang dapa. Oen nuting lalan mumuun le nol atuling lukut-hkait na laok bel Yesus, halin nam Un tao banan. Mo atuli las tep isi son se um na, didiin oen dising le taam kon bolen lo. Tiata oen kil sakeng atuling hlukut-kait ta lako uma dapa. Hidim oen sukun tihi la, le lolo niung atuling lukut-hkait ta se maan in dohang nga dapa. Oen niung un se atuil hut mamo kas hlala titu se Yesus sila ka.
20 Ngat net ela kon Yesus tana noan, oen parsai le Un tao banan nal oen tapan sa. Kon Un aa nol atuling lukut-hkait ta noan, "Ana! Auk kose soleng ku in kula-sala ngas son."
21 Ming Yesus tek ela kon, atuil Farisi las nol guru-guru agama las keket apa noan, "Hoe! Suma Ama Lamtua Allah sii, man muik hak le kose soleng atuli li in kula-sala ngas. Lam Un nia mo asii le, didiin un tao apa ka banansila el Ama Lamtua Allah lia! Ni in bilu-aa talalun son!"
22 Mo Yesus taan oen dalen nas. Kon Un aa noan, "Tasao le mi nangan noan Auk in teka na bilu-aa kia?
23-24 Auk niam Atuling Baktetebes sa. Nol Auk muik hak le bel boa-blingin atuli li deng oen in kula-sala ngas. Eta Auk suma tek atuling hlukut-kait ni noan, 'Auk bel ampong ku deng ku in kula-sala ngas son,' lam mi net Auk in muik kuasa ne apan-kloma ki ki lo. Mo eta Auk tekan noan, 'Hangu tia! Kat ku maan in dohang nga le pait tia,' le eta un hangu nol na kon, halas-sam mi net Auk in kuasa ka. Undeng na le, Auk tade tao banan atuling hlukut-kait nia, halin nam mi tana noan Auk muik hak, le bel ampong atuli li deng oen in kula-sala ngas."

Hidi nam Un bali le aa nol atuling hlukut-kait ta noan, "Haung dil tia! Nikit maan in dohang ku ka, le pait lako tia!"
25 Nahkiut tuun nam, atuling na hangu dil se atuil hut mamo kas silan, le nikit maan in dohang una ka. Hidim un pait lako nol in naka Ama Lamtua Allah.
26 Ngat net ela kon, atuli las totoang herang isi. Hidim oen nikit sakeng Ama Lamtua Allah ngala ka lapa-lapa noan, "Ama Lamtua nam ana lo koo, muun isi! Leol neot ni kit net dais man in muun isi dadi, nini kit matan beas esan!"

Lamtua Yesus haman Lewi le muid Una
(Matius 9:9-13; Markus 2:13-17)

27 Nesang lo kon, Yesus puti deng um na, kon Un ngat net atuil in sium bea ngas at mes daad se um in sium bea ka. Atuling na ngala Lewi.‡ Kon Yesus nusi un noan, "Maa le muid Au!"
28 Ming ela kon, Lewi hangu meman le muid Yesus, nol lako nang soleng totoang in se na ngas.
29 Hidi nam, Lewi tao fesat tene mesa, le haep Yesus maa se un uma la. Un kon haep un tapan in sium bea ngas, nol haep atuil didang kon le maa muid fesat na.
30 Mo muik atuli deeh deng partei agama Farisi, nol guru agama las hmumemen le ahan Yesus ima-ii las noan, "Tasao le mi daad kaa nol atuil in tom lo ngas, banansila el atuil in sium bea nol atuil

✡ **5:14** Atorang deng Tulu Agama las 14:1-32 ‡ **5:27** Lewi ngala didang nga, Matius. ✡ **5:30** Lukas 15:1-2

banan lo kas sia? Atuil banan ni niam boel buan nol atuil in ela ngas deken."✡

31 Mo Yesus tekas elia, "Atuil in ili ngas meman parlu dokter. Mo atuil in banan son nas sam parlu lo.
32 Auk maang taung atuil in nataka apa ka tom son nas lo. Molam Auk maang taung atuil in tom lo ngas."

Guru agama las kaen nol Lamtua Yesus deng in telang
(Matius 9:14-17; Markus 2:18-22)

33 Hidim atuil deng partei agama Farisi nol guru agama nas hmumemen le ahan Yesus kon noan, "Elia Papa! Yuhanis in Sarain Atuli ka ima-ii las telang, nol oen kon kohe-kanas tutungus. Atuil Farisi las ima-ii las kon ela. Mo taon elol le Paap ima-ii las taan in kaa-ninu tutungus sia? Oen taan in telang ngia tam lo ka?"
34 Mo Yesus situs nini kleta elia, "Meman mi tanan son le eta muik fesat in sapa kam, haep pas telang lo, molam oen totoang kaa didiin silis. Eta sapa-bikloben na bii nabael se la kam, taon elola ko oen totoang kaa leo-leo.
35 Mo mam oe mes le atuil didang daek lai-niin biklobeng in sapa ka le un tapan nas nangan nam susa, halas-sam oen telang."
36 Hidi kon Yesus bel kleta mes pait elia, "Atuli li niam kat kitu balu tep mesa, le tapan laok se kaod blaan man in sait son na lo. Ta lo kam eta baes kaod na lam, kitu balu in tapan na naskumu, nol kaod blaan na kon sait taplaeng.
37-38 Ela kon, atuli sail tua balu laok se sapat pohen lo. Ta lo kam sapat ta hoen, kon tua ka baa soleng hidi. Tiata eta tua balu kam musti doan laok se sapat balu dalen.§ [Nini ela lam Yesus tui oen noan, Un in tui balu kas kutang nol atuil Farisi las in tui blaan nas deken.]
39 Atuil in niun net anggor uin blaan son na, kom in niun anggor uin balu lo, ta un tana noan, 'Anggor uin in pesang blaan son na, man banan dui!' "

6

Atuli kritik Lamtua Yesus nol un ima-ii las deng leol teen in dake
(Matius 12:1-8; Markus 2:23-28)

1 Oe mesan na, tom nol atuil Yahudi las leol teen in dake kon, Yesus nol Un ima-ii las laok deng atuli las klapa dalen. Un ima-ii las nul ael-gandum isin in se oen silan na ngas hidim kisis le kaa.
2 Se na, muik atuli at ila lo deng partei agama Farisi man kil dididi oen hadat Yahudi la. Oen net Yesus ima-ii las tao ela kon, oen kaing Un noan, "Tasao le Ku ima-ii las kaliut kit atorang agama la lia? Oen daek osa tom nol leol teen in dake! Ngat le! Oen ket ael-gandum nan. Tao ela deken!"✡
3-4 Mo Yesus siut noan, "Elola la? Mi nangan net upung Daud dehet ta lo ke? Upung Daud nol un ima-ii las tain nas seen undeng oen lubus isi. Kon oen taam lakos Ama Lamtua Allah Hleep in Kohe-kanas sa, le kat ruti man tulu agama las in bel Ama Lamtua son nas, hidim oen kaas. Molota suma tulu agama las siis man boel in kaa ruti nas. Atuil didang ngam boel lo. Upung Daud kaa, mo muik atuli in bel kula one lo. Mi hnika el noan les taan Ama Lamtua Allah Buk Niu ka lo!✡
5 Tidi mi hngilan nas le hii babanan ne! Auk niam, Atuling Baktetebes sa. Auk muik hak le nutus noan, atuli li boel tao saa tom nol leol teen in dake."

Lamtua Yesus tao banan atuling mes ima halin mate
(Matius 12:9-14; Markus 3:1-6)

6 Oe mesan na, tom nol leol teen in dake mes pait kon, Yesus lako tui se um in kohe-kanas mesa. Se na, muik biklobeng mes ima halin mate.
7 Se na kon, muik guru agama at ila lo nol atuli deeh deng partei agama Farisi, man nuting lalan le noan tao nahu Yesus. Kon oen nata-natang le tamlom mo Un tao banan atuling man ima halin na in mate ka, tom nol leol teen in dake ka. Ta nini ela lam, oen tudu nal Un se atuil hut mamo silan.
8 Mo Yesus taan parsis oen in nangan na. Tiata Un haman atuling man ima halin in mate ka, le tekan noan, "Kaka! Maa dil se hlala ni le!" Kon un lako dil se hlala ka.
9 Hidim Yesus ketan atuli las elia, "Olan Auk ketan mi napat le. Muid kit atorang agama lia lam, asa man boel kit daken tom nol leol teen in dake ka la? Kit daek sa-saa banan tamlom daat ta? Kit bel slamat atuli, tamlom tao didaan un in nuli ka la?"
10 Yesus ngat pukiu one, hidim Un aa nol atuling man ima halin in mate ka noan, "Doong ku imam ma maa!" Kon un doong ima ka, ti un ima ka banan nol na kon.
11 Net ela kon, Yesus musu las komali isi. Hidim oen mulai nangan daat le nuting lalan elia, "Kit musti nuting lalan didang pait, le halin kiu nahu Una."

§ **5:37-38** In dula dais Yunanin esa ka dul noan, "Boel nisi anggor uin balu laok se tas bulang blaan deken, ta lo kam sait." ✡ **6:2** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 23:25 ✡ **6:3-4** Samuel mesa la 21:1-6; Atorang deng Tulu Agama las 24:9

Lamtua Yesus huil nal Un ima-ii at hngul dua kas
(Matius 10:1-4; Markus 3:13-19)

12 Nesang lo kon, Yesus lako se leten mes
le kohe-kanas. Un kohe-kanas se la duman
mes tetema.
13 Ola oskaong bii kon, Un haman
nakbua totoang atuil in muid Una ngas, le
huil nal atuli at hngul dua, halin daid Un
atulin in nutus. Atuil man Un in huli ngas
ngalan nas elia:
14 Simun (man Yesus haman noan
'Petrus'),
Anderias (Simun palin na),
Yakobus,
Yuhanis (Yakobus palin na),
Filipus,
Bartolomeos,
15 Matius,
Tomas,
Yakobus (Alpius ana ka),
Simun (man muid partei Selot),*
16 Yudas (Yakobus ana ka), nol
Yudas Iskariot (man mam hee soleng
Yesus).

Lamtua Yesus tao banan atuli hut mamo
(Matius 4:23-25)

17 Nikit Yesus nol Un ima-ii las nius deng
leten na kon, oen dil se dale titun mesa.
Se na, muik atuli hut mamo maas nakbua.
Oen maas deng propinsi Yudea, deng kota
Yerusalem, deng Tirus nol Sidon, kota dua
nas ne tasi suut.
18 Oen maas le noan hii se Yesus, nol
muik in le nodan Un halin tao banan atuil
in heda ngas. Kon Un tao banan one. Un
kon tao banan atuil in tom uikjale kas, nol
nulut puting uikjale deng atuli las.
19 Totoang atuil nas kom le huud Una, ta
eta oen huud toman nam, muik kuasa puit
deng Una, le tao banan one.

Atuil in haup ulat, nol atuil man haup in daat
(Matius 5:1-12)

20 Hidim Yesus bali saol Un ima-ii las, le
tuis noan,
"Ulat bating
atuil kasiang ngas!
Undeng Ama Lamtua Allah esa
man daid mi Lahin banan na!
21 Ulat bating
atuil in lubu ngas!
Undeng mam Ama Lamtua man
tao mi le silim.
Ulat bating
atuil in lilu nol dalen susa ngas!
Undeng mam mi mail nol dalen
kolo.
22-23 Ulat bating
atuil in tom susa undeng in muid Au,
Atuling Baktetebes nia ngas!
Undeng mam Ama Lamtua bel
seda mi in tom susa na se sorga.
Atuli las pesang dael nol mia,
tamlom tao didaan mi ngaal ba-
nan na,
tamlom tudan-kida mia,
tamlom nulut soleng mi banansila
el atuil daat ta kon no,
mi ulat,
undeng mam se sorga lam, Ama Lam-
tua nangan net mia.✡
Tiata eta atuli tao sus mi ela son nam, tao
teken mi dalen nas, nol mi kon musti dalen
kolo tutungus! Herang deken, undeng
atuil in tao sus mia hahalas nia ngas, oen
upu kia-kaon nas esan kon tao sus Ama
Lamtua Allah mee-baah hmuna-hmunan
nua ngas.
Tiata, eta mi haup in susa tuladang ela lam,
tao mi dalen nas kolo tutungus,
undeng mam Ama Lamtua balas
bel mi mamo-mamo se sorga!✡
24 Mo atuil in muki ngas!
Mi nahim tom in daat,
undeng mi in nuil dalen kolo ka,
suma pes se ni sii tuun!
25 Atuil in sili ngas!
Mi nahim tom in daat,
undeng oras lubu in muun isi ka
saek tom mia.
Atuil in mail dadahut halas nia ngas!
Mi nahim tom in daat,
undeng in susa-daat ta maa tao mi
le lilu hultotoen.
26 Atuil man kom naseke le haup todan
nas!
Mi nahim tom in daat,
undeng hmunan nu mi upu kia-kaon
nas kon,
naka-naka mee-baah in dehet
nole-lilung daat tas!"

Mi musti namnau mi musu las
(Matius 5:38-48; 7:12a)

27 Kon Yesus tupang napiut noan, "Tidi
mi hngilan nas le hii babanan! Mi musti
namnau mi musu las. Nol tao dais banan
taung atuil in kom mi lo ngas.
28 Kohe-kanas le nodan Ama Lamtua
Allah, halin tao dais banan bel atuil man
in kolen-bahang mi ngas. Nol nodan Un le
tao dais banan taung atuil in tao mi dadaat
tas.

* **6:15** Partei Selot ta, nuting lalan le oen dil esas deng pamarenta Roma. Kon oen ngali partei na noan 'Patriot'.
✡ **6:22-23** Petrus mesa la 4:14 ✡ **6:22-23** Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 36:16; Dehet deng Aan in Nutus sas 7:52

29 Eta muik atuli in papas ku pipim halin
na kam, nang le un papas taplaeng ku
pipim halin na kon. Eta muik in nuhu-
dau ku kaod metes sa kam, bel taplaeng
ku kado la.
30 Eta muik atuli in nodan ku sa-saa mesa
kam, belen tuun lako. Nol eta muik in kat
lai-niin ku sa-saa mesa kam, nang le un
palan tuun tia. Laok sium pait bakun na!
31 Ku musti tao saol atuil didang, banan-
sila el ku in kom le oen tao saol ku ka kon.✡
32 Ku kom in tulu namnau bel ku atulin
esa nas. Na banan kon. Mo ela lam in
muun ni saa? Ta atuil daat tas namnau
oen atulin esan nas ela kon!
33 Eta ku suma daek banan saol atuil in
daek banan saol ku ngas sam, in muun ni
ki ola la? Ta atuil daat tas taan in daek
banan saol apa ela ka kon.
34 Eta ku suma bel duit se atuil in naut
duit se ku, mo mam baen nal pait ta sam,
in muun dui ki saa la? Ta atuil daat tas kon
bel duit se atuil in naut duit tas, sadi ola
bingin dua kam oen sium pait nol tetema.
35 Mo in banan dui ka elia: namnau ku
musu las! Nol tao dais banan saol one.
Asa man oen parlun nam, beles tuun lako.
Nangan noan oen bel pait nalan tam lo ka
deken. Nini ela lam, mam Ama Lamtua
Allah balas ku. Nol ku daid Ama Lamtua
Allah Man Lapa Dudui ka ana. Undeng ku
in nuli ka el ku Amam in kom le daek dais
banan saol atuil daat ta ngas. Un kon daek
dais banan saol atuil man nodan mamo
taan lo ngas.
36 Tiata ku musti tulu dael in namnau
saol atuli lia, banansila el ku Amam in ne
sorga ku tulu in namnau bel ku ka kon."

Kritik atuil dadahut deken
(Matius 7:1-5)

37 Yesus tui napiut noan, "Sukat atuil
deken, le halin nam atuli sukat bali ku
deken. Kritik atuil deken, ta lo kam mam
atuli kritik bali ku. Nadidingun atuli li
in kula-sala ngas, le halin nam oen kon
nadidingun ku in kula-sala ngas.
38 Eta ku bel atuli li asa man oen in
parlu ngas sam, mam ku haup pait. Mam
Ama Lamtua mana le halin ku sium pait
nol inu-inu. Na tuladang el atuli doan
bula mamamo laok se blek in hnukat ta,
hidim heko-heko nol tudan niung le nisi
pait didiin inu lai-lisi. Ku in simu ka kon
tuladang ela. Eta ku bel bubuit tam, ku
kon sium pait bubuit. Mo eta ku in bele ka
mamo kam, ku in sium pait ta kon mamo."
39 Yesus kon tui nini kleta le tek noan,
"Atuil in tedo ka, taon elola ko tulu lalan
bel atuil tedo tenga ka lo. Ta lo kam oen
duas leo-leo naih taam lakos bolo dalen!✡
40 Nol tana-ana hkola li niam mo taon
elola ko taan dui deng un gurun na lo! Mo
eta un muid babanan un gurun na in tui
ka lam, un daid nal tuladang el un gurun
na kon.✡
41 Taom ku tadas bana-banan atuli li in
kula ana blutu mesa ka. Mo ku in kula
tetene na, ku nangan noan muik lo. Na
hnika el ku net hmomos ana mes se atuli
mes mata dalen. Molota kai hbatan tene
mes keba ku matam ma, mo ku tanan lo!
42 Taon elola le ku brain aa noan, 'Pail-
kaka! Maa le auk maid puting hmomos in
mo ku matam beas sa ka le.' Molota ku esa
net saa lo, lole muik kai hbatan tene mes
keba ku matam ma lam! Hoe! Meman ku
niam atuil in sila-klup tuun! Tulung nikit
soleng kai hbatan tene in mo ku matam ma
ka le, halas-sam ku neta, le maid soleng nal
hmomos ana in se ku tapam ma mata ka
ka."

Atuli li dalen na tanan deng un in lako-
dake ka
(Matius 7:16-20; 12:33-35)

43 Yesus tui tapnaeng kleta mes pait
noan, "Taon elola ko kai ina banan nam,
puting isin daat lo. Nol kai ina daat tam,
puting isin banan lo.
44 Atuli li tadas taan kai ina ol man
banan tam lo ka, deng un isin na. Totoang
atuli li tana noan, taon elola ko atuli li nui
kaut isin tamlom anggor isin deng kai ina
in muik duli lo.† ✡
45 Ela kon nol atuil in dalen niu ka, lako-
daek dasi-dais banan nas. Mo atuil in
dalen hmomos sa, lako-daek dasi-dais daat
tas. Ta kit taan atuli li dalen baktetebes sa
deng un dasin in aa ka."✡

Atuil in tana nol atuil ngengo kas in
bangun-pii uma ka
(Matius 7:24-27)

46 Hidim Yesus tupang napiut noan,
"Mi taan in haman Auk tutungus noan,
'Tuang'. Mo tasao le mi dai muid Auk in
aa ka lo kia?
47 Atuil in maa le hii se Au, hidim daek
muid Auk in aa ngas sa, un banansila el
48 atuil in le bangun-pii um in kuat. Un
kali bolo netes sa bana-banan mulai deng
dale boa, didiin haup baut telas. Hidim un
daek netes sa se baut na dapa, halas-sam
un bangun-pii uma la. Eta ui baa maa kam,

✡ **6:31** Matius 7:12 ✡ **6:39** Matius 15:14 ✡ **6:40** Matius 10:24-25; Yuhanis 13:16; 15:20 † **6:44** Alkitab dais Yunanin dul noan, atuli nui σῦκον (*sukon*) deng ἀκανθα (*akantha*) lo. Oen kon haup σταφυλή (*stafulei*) deng βάτος (*batos*) lo. Tiata un nahin na noan, deng kai ina mesa lam kit haup un isin esa ka. ✡ **6:44** Matius 12:33 ✡ **6:45** Matius 12:34

um na heheon lo, undeng un netes sa dil didi son.
49 Mo atuil in hii nol dalen tailuang tuun, hidim dai muid Auk in teka ka lo ka, un banansila el atuil in kom le bangun-pii uma la nol sadi tuun. Un daek netes lo, le suma bangun-pii um na se dale boa in se palun suut ta ka. Ti oras ui tene ka baa maa kon, kokon lail-niin um na didiin dudu-dudus!”

7

Lamtua Yesus tao banan tentara Romang nga ana in dake ka
(Matius 8:5-13)

1 Tui hidi ela kon, Yesus pait lako kota Kapernaum.
2 Se na muik komendan tentara Romang mesa. Un muik aan in dake mesa man un parsain. Atuling in dake na nahi ili, nate bubuit tam mate.
3 Tiata dedeng Komendan na ming haup dehet deng Yesus kon, un lok blalan Yahudi at ila lo, le laok nodan Yesus maa tao banan un ana in dake ka.
4 Oen hanet Yesus le bole lam Un muid one, le laok tao banan atuling na. Oen hanet Un noan, “Papa! Atuling Romang ni, atuil banan! Un haup in tulung deng Papa lam toma.
5 Ta un bangun-pii um in kohe-kanas mes taung kita, undeng un namnau kit atuil Yahudi lia.”
6 Kon Yesus tade le lako muid one.

Oen lakos lius uma la lo bii kam, komendan na tadu un tapa ka, le maa tek Yesus noan, “Tuang kae-kae le maa deen tia, ta auk tatai in sium Tuang se auk uma lia lo.
7-8 Nol auk kon tatai in maa ngada Tuang lo. Langa son noan Tuang muik kuasa. Tiata sadi Tuang aa tuun deng ia kon, taon elola ko auk anang in dake ki banan meman. Auk taan dais nia, undeng auk tuang ngas kon muik kuasa le prenta au. Nol auk kon muik kuasa le prenta auk tentara las. Eta auk prenta auk ima-ii la noan, ‘Laok se nua!’ Taon elola ko un lako. Eta auk tadu noan, ‘Maa se nia!’ Lam taon elola ko un maa. Nol eta auk tadu auk atulin in dake ngas noan, ‘Daek nia!’ Lam taon elola ko oen daek ela. Tiata, sadi Tuang aa tuun kon taon elola ko auk anang in dake ki, banan meman.”
9 Ming ela kon Yesus herang. Hidim Un bali saol atuil hut mamo in muid Una ngas le tekas noan, “Herang nge! Blaan ni eli son, mo Auk tutnaal atuil Yahudi mes lo kon, man parsai ka muun el atuling Romang nia!”
10 Tiata Yesus suma lako pes se la tuun. Hidim, komendan na tapan nas pait. Lius se komendan na uma la lam, oen net tana in dake ka banan son.

Lamtua Yesus bel bebalung mes ana, le nuli pait

11 Ola ka kon, Yesus nol ima-ii las bok lakos ingu mesa, ngala Nain. Muik atuli mamo man lakos leo-leo nol one.
12 Oras oen lakos dadani nol iung na hnaket in taam lako ka lam, muik atuli bua mes le puit lakos puan atuil in mate mesa. In mate na, bebalu mes ana biklobe man beas mes sii.
13 Nikit Yesus net bihatang bebalu na kon, Un namnaun. Tiata Un aa nol blalan bihatang na noan, “Mama! Lilu bakun na tia!”
14 Hidi nam Yesus lako dadani le huud atuling hmate ka maan in dohang nga. Tiata atuil in dohang ngas dil tenes. Kon Yesus aa nol atuling in mate ka noan, “Pail ana! Hangu tia!”
15 Tukun nam tana ka nuli pait, le un hangu dada. Hidim un aa nol atuil in dil pukiu una ngas. Kon Yesus tek blalan bihatang nga noan, “Mama! Sium maam ana kia.”
16 Totoang atuil in se la ngas, lii isi! Mo hidi nam oen naka-naka Ama Lamtua Allah noan, “Ama Lamtua Allah nutus Un mee-baha mes man muun isi bel kit son!” Tenga ka pait tek noan, “Ama Lamtua Allah maa ne kit hlala kia, le tulu bel kit Un dalen banan na son!”
17 Kon dehet na holhising lako papmes ola-ola se propinsi Yudea, lako lius se inguiung tenga las kon.

Yuhanis in Sarain Atuli ka hid laok tek Lamtua Yesus
(Matius 11:2-19)

18-20 Yuhanis in Sarain Atuli ka ima-ii las ming haup totoang asa man Yesus in dake ka son. Ta oen lakos dehet bel Yuhanis se bui ku dalen. Kon un tadu at dua lakos se Yesus le ketan noan, “Paap niam baktetebes Kristus man kaim in natanatang nga le? Tamlom kaim musti natang atuil didang pait ta?”

Tiata nikit oen tutnaal Yesus kon oen ketan ela.
21 Dedeng Yuhanis atulin in nutus sas biis se la sam, Yesus tao banan atuli hut mamo deng oen ili koed-ngasing ngas. Nol nulut puting uikjale deng atuil in tom uikjale ngas. Un kon tao banan atuil tedo kas le oen ngat net pait.
22 Hidim Yesus tek Yuhanis ima-ii las noan, “Mi pait lakom le tek kaka Yuhanis deng totoang asa man mi in ming son, nol net esan son nas, banansila el Ama Lamtua Allah mee-baah Yesaya la in dul noan,

‘Atuil tedo kas, haup in neta pait.

Atuil in hlukut-kait tas, laok nala.
Atuil in iil baih-bluku ngas, daid banan.
Atuil kiu kas, ming pait.
Atuil in mate ngas, nulis pait.
Atuil kasiang ngas, ming haup Dehet Banan na.’✡

23 Pait lakom le tek kaka Yuhanis noan,
‘Atuil in mae lo le sium Au ngas, taon elola
ko mam oen ulat baktetebes.’ ”

24 Nikit Yuhanis ima-ii las pait kon nam,
Yesus tek atuil hut mamo kas deng Yuhanis
noan, “Dedeng mi laok nuting Yuhanis se
maan in ete tuun nua ka, mi nangan noan
laok tutnaal atuil tuladang elola la? Taon
elola ko mi lakom se nua ka, le tutnaal
atuil bloen-blahen tuladang el uun man
alet lako-pait muid angin na lo!

25 Tamlom mi lakom le net atuil in pake
kai-baut osa-osa lo, ta atuil tuladang ela ka
suma daad ne sonaf dalen tuun!

26 Tiata mi le noan laok ngat asii se nua
la? Mi nangan noan laok nuting Ama
Lamtua mee-baha la le? Toma! Mo un na
mo mee-baah in muun dui hihidi.

27 Ta Buk Niu ka dul meman son deng
Yuhanis elia,
‘Hii ke! Auk nutus Auk atulin nia,
le laok bati lalan bel Ku.’✡

28 Se apan-kloma kia, muik atuli mes lo
kon, man muun dui deng Yuhanis. Mo se
Ama Lamtua hutun nas sam, atuling in ana
dui ka kon, muun dui deng Yuhanis.”

29 Atuil man ming Yesus in dehet ta ngas,
taan son noan, Ama Lamtua lalan na, lalan
in nuil toma ka. Atuil in tokan bea ngas
kon ela. Undeng hmunan nu Yuhanis
sarain one nol tui oen son.

30 Mo atuil deng partei agama Farisi nol
atuil in taan hukung agama Yahudi ngas,
dai muid Ama Lamtua Allah in koma ka
lo. Tiata oen dai nodan Yuhanis le sarain
oen lo.✡

31 Kon Yesus keket oen noan, “Auk sukat
atuil hahalas ni ngias nol asa la? Atuil nias
atuil tuladang elola la?

32 Oen nam tuladang el tana-anang in
dada-daad tuun ne pasar ra ngas. Oen taan
in kidu-ahan si-sii nol aa in tom lo ngas
noan,
‘Kaim huu suling leo-leo son,
mo mi tidan le dalen kolo lo.
Hidim kaim tao dain in melang,
mo mi lilu lo.’

33 Ta Yuhanis in Sarain Atuli ka niun
anggor lo, nol un kom in telang, mo mi aa
in tom lo bus una noan, ‘Un tom uikjale!’

34 Mo halas ni Au, Atuling Baktetebes sia,
niun anggor nol kaa ruti el in biasa ka. Kon
mi noken Auk noan, ‘Un nam atuil man
kom in kaa naseke! In mauh daat! Lako
nakbua nol atuil in tokan bea ngas! Iin
mes nol atuil in tom lo ngas! Un taan apa
ka lo tetetas!’

35 Mo mi taad Auk in aa nia le! Atuil
in nangan taan baktetebes sas daek muid
Ama Lamtua in koma ka.”

Lamtua Yesus kaa fesat se Simun uma

36 Se kota na, muik atuil Farisi mesa
ngala Simun. Oe mesan na, un haep Yesus
le laok kaa fesat se un uma. Sium nal in
haep na kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos
se Simun uma, hidim daad le kaa.

37 Oras na, muik bihaat hmama mesa
man ming haup noan, Yesus le maa kaa
se na. Kon un taam maa kil nol mina bui
bingis, man osa isi ngas se botor mesa.

38 Un maa dadani Yesus deng klupu ka.
Hidim un lako hai buku ka se Yesus iin na.
Kon un lilu mumuun didiin un mata uin
na nahi tom se Yesus iin nas. Ta un madis
nini un klanga ka, hidim lik kuti-kuti Yesus
iin nas. Hidi nam un doan mina bui bingis
na laok se Yesus iin nas.✡

39 Simun taan bihatang na in dili-dada
ka. Undeng na le, un nangan se un dalen
na noan, “Ni daid taad son noan, Yesus
niam Ama Lamtua Allah mee-baha lo! Eta
noan baktetebes Ama Lamtua Allah man
tunang Un maa kam, taon elola ko Yesus
taan son noan, bihatang in kapas Una nia,
bihaat hmama. Ama Lamtua Allah mee-
baha la tuladang el Un lo, ta atuil niu kam
boel dadani nol atuil hmomos lo!”

40 Mo Yesus taan asa man Simun in
nangan na. Kon Un tek noan, “Kaka
Simun, Auk le tek kaka dasi mesa.”

Kon Simun situn noan, “Hao! Paap Guru
aa tuun lako.”

41 Kon Yesus soleng dais nol una noan,
“Muik atuli mesa, man taom bel atuli li
duit le natu. Oe mesan na, un bel duit se
atuil in natu at dua. Mesan na, un belen
naut duit muti ngatus lima; mo mesan na
pait suma buk lim sii.

42 Mo lius in bel pait duit nas sam, oen
duas bel pait nalas lo. Kon atuling in bel
duit le natu na, namnau oen duas. Tiata un
beles duas le baen oen hningin nas pait lo.
Eta muid kaka Simun in nangan na lam,
deng atuil at dua in naut duit nas, ol man
namnau atuling in bel duit le natu ka dui
la?”

43 Simun belen pes lo mo siut noan,
“Taon elola ko in muik hningin mamo dui
ka!”

Yesus siut noan, “Toma kaka!”

✡ **7:22** Yesaya 35:5-6; 61:1 ✡ **7:27** Meliaki 3:1 ✡ **7:30** Matius 21:32; Lukas 3:12 ✡ **7:38** Matius 26:7; Markus 14:3; Yuhanis 12:3

44 Kon Un bali saol bihatang na, le tek
Simun noan, “Olan kaka Simun ngat maa
se bihatang nia. Oras Auk taam maang se
kaka uma lia ka, kaka pesang ui le taung
in boe Auk iing ngia muid kit hadat ta lo.
Mo bihatang ni tao ngoe Auk iing ngi nini
un mata uin na, hidim madin niu-niu nini
un klanga ka.
45 Nol apin Auk taam maang kaka uma
lia ka, kaka Simun sodo-sium Auk le lik
Auk muid kit hadat ta lo. Mo ninin deng
Auk taam maang um ni dalen nia, bihatang
ni teen tahan in lik Auk iing ngias lo.
46 Oras Auk in taam maa ka, kaka Simun
kon nadidingun hadat in doan mina se
atuling in maa ka bon na. Mo bihatang ni
doan mina bui bingis man osa isi se Auk
iing ngias son.
47 Kaka Simun hii babanan le! Bihatang
ni in kula-sala ka meman mamo. Mo Ama
Lamtua kose soleng totoang son, undeng
un tulu un in namnau ka, nol un in nodan
mamo ka, bel Auk son. Mo atuil in nataka
apa ka le muik kula-salan mamo lo ka, un
kon nataka kam haup in ampong mamo
lo. Undeng na le un namnau taan lo, nol
nangan in nodan mamo se Ama Lamtua
lo.”
48 Hidi kon Yesus aa nol bihatang na
noan, “Auk kose soleng ku in kula-sala
ngas son!”
49 Atuli-atuil in daad le kaa leo-leo ngas,
hulu-hulu apa noan, “Hoe! Un nangan
noan Un nia mo asii la?! Le Un brain in
bel ampong atuli li deng oen in kula-sala
ngas sia! Molota suma Ama Lamtua Allah
sii, man muik hak le kose soleng atuli li in
kula-sala ngas!”
50 Mo Yesus tek bihatang na noan, “Un-
deng ku parsai Auk son, tiata Ama Lamtua
bel boa-blingin ku son. Pait tia nol titu-
tema!”

8

Bihata las muid Lamtua Yesus

1 Nesang isi lo kon, Yesus nol Un ima-ii at
hngul dua kas laok papmes kota-kota, nol
ingu-iung in se la ngas. Un laok tek atuli
las deng Ama Lamtua Allah in prenta ka.
Na daid dehet banan taung one.
2 Se buan na dalen, muik bihata at ila
lo kon lakos baba. Bihaat nias tenga ka
hmunan nu tom ili bili-ngala, nol muik
teng tom uikjale. Mo Yesus tao banan oen
totoang son. Banansila el Maria deng iung
Magdala. Hmunan nu, Yesus nulut puting
uikjale iut deng un apa ka.
3 Susana nol maam Yohana kon lakos
baba. Maam Yohana nia mo, ama Kusa
sapa. Ama Kusa na mo, tulu in daek se
laih Herodes um lahi la. Nol muik bihaat
didang mamo pait, man laok leo-leo nol
Yesus nol Un ima-ii las. Bihaat nias pake
oen duit esan, le baen bel Yesus nol Un
ima-ii las, se lalan oen in lako ka.✡

Kleta deng atuli in soko-hai biin se dale bili-ngala
(Matius 13:1-9; Markus 4:1-9)

4 Oe mesan na, atuli las puit maas deng
ingu mamo le nuting Yesus. Nikit atuil hut
mamo nas maas nakbua kon, Un nahdeh
beles kleta mes elia:
5 “Muik atuil in daek klapa mes lako
hising biin se un klapa la. Biin tenga las
nahis se lalan. Oras atuli las lako-pait se
na ka, oen kida-kida deng biin nas dapas.
Hidim kee kas maa noto nulis.
6 Biin tenga las nahis tom se dale batu.
Biin nas nupu hlapat mo oen bloen, lole ui
dabun.
7 Biin tenga las pait nahis tom se maan
duli. Ta nikit oen nupus kon, duli nas kadis
teles.
8 Mo biin tenga las pait tam, nahis tom
se dale boa-mina. Oen nupus le nulis tene
didiin muik isin. Biin nas isin le haup pait
lalis ngatus.”
Dehet hidi ela kon, Yesus hep Un kleta ka
nol aa mumuun noan, “Mi in muik hngilan
nas hii, le nangan ni babanan!”

Lamtua Yesus tek noan, tasao le Un kom in dehet nini kleta kia
(Matius 13:10-17; Markus 4:10-12)

9 Hidi kon, Yesus ima-ii las ketan kleta na
nahin na.
10 Un situs noan, “Undeng mi muid Ama
Lamtua Allah in koma ka baktetebes son,
tiata Auk sai bel mi langa-langa, le halin
nam mi taan Ama Lamtua lalan in prenta
Un atulin nas elola ka. Mo atuil tenga
las dai muid Ama Lamtua in koma ka lo.
Tiata Auk tui oen nini kleta tuun. Ta Ama
Lamtua mee-baha las dul meman son deng
atuil nias elia,
‘Oen netan son,
mo dai tanan lo.
Oen ming son,
mo dai muid lo.’ ”✡

Lamtua Yesus tek deng kleta bini la nahin na
(Matius 13:18-23; Markus 4:13-20)

11 Kon Yesus tek kleta na nahin na elia,
“Bini la na mo, Ama Lamtua Allah in Teka-
teka ngas.
12 Biin in nahi se lalan na ka, mo atuil
man ming Ama Lamtua in Teka-teka ngas,
mo hidi kon uikjale kas laih tuan na maa
nuhu-dau lai-niin Ama Lamtua in Teka-
teka ka deng un dalen na. Nini ela lam,

✡ **8:3** Matius 27:55-56; Markus 15:40-41; Lukas 23:49 ✡ **8:10** Yesaya 6:9-10

oen parsai Ama Lamtua lo, nol haup boa-blingin lo.
13 Biin man nahi se dale batu ka, mo atuil in hii Ama Lamtua in Teka-teka ka nol dael kolo. Mo oen klaput tas taam lihu lo. Oen mulai parsai, mo eta susa la saek tomas sam, oen nahis hlapat.
14 Biin man nahi se duli hlala ka, mo atuil in ming nol sium Ama Lamtua in Teka-teka ka. Mo nesang lo kon, oen nadidingun soleng in Teka-tekang nas, undeng oen kukaum dui nol in mana oen osa las, nol oen hmuki-nalan bili-ngalang ngas, hidim oen kom in nuil dael kolo tutungus. Tiata oen in parsai ka muik isin saa lo.
15 Mo biin man nahi tom se dale boa-mina ka, mo atuil man dalen na lolo nol banan na. Nikit oen ming Ama Lamtua Allah in Teka-teka ka kon, oen pesang babanan se oen dalen nas. Nini ela lam, oen parsai napiut, nol daek nal dais banan mamo, banansila el biin man puting isin banan mamo ka."

Kleta deng in tunga-kobang hadut nini mul-dale
(Markus 4:21-25)

16 Hidim Yesus aa pait noan, "Taon elola ko atuli li hoet hadut, hidim tunga-kobang nini mul-dale lo. Nol muik atuli in hoet hidi hadut tam, todo laok se hadang kloma lo! Ta eta taon ela lam, atuli ngat net un langa ka lo. Hadut man muik nahin na, mo in todo se maan lalapa, le halin nam un kaloen na laang atuil in taam maa bus el uma dale ka.✡
17 Totoang sa-saa man in buni hahalas nia ngas, taon elola ko mam putis nol langa. Nol totoang dais man halas ni atuli li tanan lo, taon elola ko mam atuli li taan hapun.✡
18 Tiata mi musti nangan dais nias ba-banan. Atuil man parlu le taan baktetebes deng Ama Lamtua in koma ngas sa, taan taplaeng. Mo atuil man dai toe muid Ama Lamtua in koma ngas lo ka, ngengo keko lako."✡

Lamtua Yesus nenan baktetebes sas
(Matius 12:46-50; Markus 3:31-35)

19 Oe mesan na, Yesus kukaum nol atuil hut mamo kas sam, Un ina ka nol Un palin nas maas le noan tutnaal nol Una. Mo oen laok dadani nal el Una la lo, undeng atuli mamo isi.
20 Kon muik atuli laok tek Yesus noan, "Papa! Paap ina ka nol palin nas maas dil ne likun nua. Oen le tutnaal nol Papa."
21 Kon Un siut noan, "Hao! Mo elia: Auk inang nol pail-kakang baktetebes sas, mo atuil man in hii-ming Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas, hidim daek mudis sa."

Lamtua Yesus kaing angin tuan na
(Matius 8:23-27; Markus 4:35-41)

22 Oe mesan na, Yesus nusi Un ima-ii las noan, "Maa le kit saek lui lakong tubu ku halin nua." Kon oen saek lui mesa le lakos.
23 Oras oen in luan laa lakos sa, Yesus nini. Nesang lo kon, angin tuan na maa. Len na kon sail tama lui dalen. Oen le meles tetetas.
24 Net ela kon Yesus ima-ii las buk-bangun Una, le tekan noan, "Tuang! Tuang nge! Haung tulung le! Ta kit le mel mateng son nian ne!"
Kon nam Yesus hangu. Hidim Un kaing angin na nol len na noan, "Tenem tia!" Tukun nam len na nol angin na ete me-man.
25 Hidi na kon, Un ngau Un ima-ii las noan, "Tasao le mi parsai Auk lo bii nabael tuun nia?"
Oen lii nol herang. Hidim oen keket apa noan, "Idaa! Yesus nia mo asii le? Taon elol le Un prenta nal angin na nol len na le oen muid Un in koma ka lia le?"

Lamtua Yesus nulut uikjale deng atuil nuin
(Matius 8:28-34; Markus 5:1-20)

26 Nesang lo kon, oen lakos lius se dale Gerasa, se tubu Galilea halin na.*
27-29 Se na, muik atuli mes tom uikjale blaan son. Un muik um lo, un suma daad se niut utu ngas tukun. Lelo-lelon nam un lako-pait nol luli-lulit tuun. Lole uikjale kas taan in prenta una tutungus. Atuli las but un oe-oe son nini ranteng nol laeng bisi, mo un tao nutus soleng. Hidim uikjale kas dising un le lail lako se maan in muik atuil lo.
Nikit Yesus nol Un ima-ii las nius deng lui la kon, atuling nuin na laok maa saol Una. Atuling na ahan, hidim late apa se Yesus sila ka. Kon Yesus prenta noan, "Hoe, uikjale! Puti deng atuling na tia!"
Kon atuling nuin na ahan noan, "Hoe! Poe-pet auk deken! Ta auk tana noan Ku nia mo Yesus, Ama Lamtua Allah in lapa dudui ka Ana! Tao sus auk deken!"
30 Yesus keket un noan, "Ku ngalam sii la?"
Kon uikjale na siut noan, "*Legion*, ta kaim niam mamo isi, tuladang el tentara lihu-lihu." Un tek ela, lole uikjale mamo taam ne un apa ka.

✡ **8:16** Matius 5:15; Lukas 11:33 ✡ **8:17** Matius 10:26; Lukas 12:2 ✡ **8:18** Matius 25:29; Markus 4:25; Lukas 19:26
* **8:26** In dula dais Yunanin man banan dui ngas dul noan, 'Gerasa'. Muik in dula deeh dul noan, 'Gadara'. Nol muik teng pait dul noan, 'Gergesa'.

31 Uikjale nas taan in nodan Yesus si-sii
le halin tadu oen lakos Bolo Susa-daat ta
deken, man daid maan in dulu kuasa deng
in daat tas.
32 Mo dadani se na, muik bahi mamo
mukan-mukan le nuting in kaa se leten
na peke ka. Kon uikjale nas nodan Yesus
noan, "Tadu kaim le taam lakom se baih
nuas tuun!" Kon Yesus tade.
33 Hidi kon uikjale nas putis nang soleng
biklobeng na, le lakos tamas se baih nas.
Baih nas totoang daid nuin, kon oen lail
dadahut nius deng leten na le pul muid
hopiin na taam lakos tubu ka dalen. Tiata
oen mel mates totoang se las.
34 Net ela kon, atuil in doh bahi la ngas
lail lakos papmes ingu-iung in se la ngas,
le dehet deng nas totoang.
35 Ming oen in dehet ela ka kon, atuil
hut mamo kas puit lakos se maan na. Oen
le net esan deng asa man in daid son na.
Lius se las kon, oen ngat net atuling in tom
uikjale ka daad ete-ete tuun son, dadani se
Yesus iin na. Un pake kai-baut son nol un
in nuin na kon ase son. Net ela kon, oen
totoang lii.
36 Hidim atuil man apin net dais na in
dadi ngas, tek atuil in maa babalung nas
deng taon elola le atuling nuin na banan
son na.
37 Kon totoang atuil Gerasa man in daad
se dale na ngas, nodan Yesus le lako nang
soleng one, undeng oen totoang lii isi.
Kon Yesus nol Un ima-ii las sakes lui
dapas, le noan pait lakos tubu Galilea halin
nua.
38 Mo atuling apin man tom uikjale ka,
nodan tutungus se Yesus noan, "Papa!
Nang le auk kon muid Papa!"
Mo Yesus situn noan,
39 "Eli tuun tia! Banan dui ka ku pait
lako ku nenan nuas, le dehet bel oen deng
Ama Lamtua Allah in banan na, man Un
tao bel ku son na."
Hidi kon, atuling na laok pukiu kota na,
le dehet atulis totoang deng Yesus in tao
banan una ka.

*Lamtua Yesus bel Yairus ana bihata la
le nuli pait, nol tao banan bihaat in iil daal
loos mesa*
(Matius 9:18-26; Markus 5:21-43)
40 Hidi na kon Yesus nol Un ima-ii las
luan laa pait lakos tubu Galilea halin nua.
Oras oen nius deng lui la lam, atuli hut
mamo maas natang oen son. Oen maas
nakbua le sodo-sium Una.
41-42 Se na kon, muik atuli mes ngala
Yairus. Un nam mo tulu deng um in kohe-
kanas se kota na. Un ana ka suma beas
mes sii; aan bihata, umur taun hngul dua,
mo un heda ngele, naha-bubuit tam mate.
Nikit Yairus ngat net Yesus laok maa kon,
un lail lako hai buku ka se Yesus sila ka.
Un nodan Yesus le bole lam Yesus laok un
uma lua, le tulung un ana bihata la.
Tiata Yesus tade tukun nam oen lakos
Yairus uma lu meman. Mo atuil hut mamo
kas nodat lo, le lakos muid kon. Tiata oen
laok nol in dising-dising apa.
43 Muik bihata mes kon man laok muid
one. Un in net bulan na baa buit-buit tene
taan lo, taun hngul dua son. Un pake nuli
un duit tas nol hmuki las le baen dokter
ras son. Mo muik tahan in taih banan una
lo. Un ili la taan in poe si-sii.†
44 Kon un maa dadani Yesus deng klupu
ka. Hidim un depen nal Yesus kado la
mumu ka. Nikit un depen toman kon, un
in iil daal loos sa tene meman.
45 Nahkitu lam Yesus laok napiut lo mo
Un dili le ketan noan, "Asii man depen tom
Au lia?"
Mo muik tahan at mes in hao lo. Kon
Petrus tek noan, "Tuang kon no! Atuil
mamo nias laok dising apa elia lam! Oen
taan in hutun deng klupu lua sii."
46 Mo Yesus tekan noan, "Loo! Apin Auk
nataka kam muik kuasa puit deng Auk
apang ngia. Tiata Auk tana noan muik
atuli mes depen tom Au."
47 Nikit bihatang na taan noan un buni
nal lo son kon, un lii isi. Un pepeten le hai
buku ka se Yesus sila ka. Hidim un dehet
puting totoang asa man un in tao son na,
se atuil hut mamo kas silan. Hidim un tek
noan, nikit un depen tom Yesus kon, un
banan meman.
48 Hidi kon Yesus aa nolan noan, "Bata!
Ku banan, undeng ku parsai se Au. Tiata
pait nol dael kolo tia!"
49 Yesus aa mamaus nol bihatang na lam,
Yairus atulin in dake mes lail maa tek
Yairus noan, "Idah Papa! Paap ana ka nol
kit lo son! Un mate son, tiata tao paisiin
Paap Guru deken tia."
50 Mo Yesus ming haup atuling na in teka
ka kon, Un tek Yairus noan, "Kaka! Lii
deken! Parsai se Ama Lamtua Allah tuun.
Ta Un man bel slamat kaka ana ka."
51-53 Oen lakos lius se Yairus uma lua
lam, atuli inu um na son. Oen lilu muun
isi. Kon Yesus kaing oen noan, "Mi teen in
lilu ka tia! Tana-bihatang ni mate lo. Un
suma nini tuun!"
Mo atuli las mail le liun sulan nol Una,
lole oen net nol matan deng tana-bihatang
na hngasa ka in nutus sa. Hidi kon Yesus
nodan tana-bihatang na ina ka nol ama ka,
Petrus, Yuhanis nol Yakobus le leo-leo nol

† **8:43** In dula dais Yunanin tenga las dul ni lo, "Un pake nuli un duit tas nol un hmukin nas son, le baen dokter ras."

Un taam lakos uma dalen. Atuil tenga las
Un tadus le natang se likun na tuun.
54 Oen tamas kon, Yesus kil tana-
bihatang na se ima ka, le tekan noan,
“Baat-ana! Hangu tia!”
55 Suknahkitu lam, tana-bihatang na nuli
pait, le hangu daad meman. Ta Yesus tadu
un ina ka noan, “Belen ngae le un kaa tia!”
56 Tana-bihatang na ina-aman nas
herang isi. Mo Yesus hid pesang one, le
dehet heheon dais na laok se atuli las
deken.

9

Lamtua Yesus nutus un ima-ii at hngul dua kas
(Matius 10:5-15; Markus 6:7-13)

1 Oe mesan na, Yesus haman nakbua Un
ima-ii at hngul dua kas, hidim Un bel oen
kuasa le nulut nal uikjale, nol tao banan
nal atuli las deng oen ili koed-ngasing ngas.
2 Un nutus one, le laok tek atuli las deng
Ama Lamtua Allah in kil prenta ka. Un kon
nutus oen le tao banan atuil ili las se ola-
ola.
3 Mo Un tek oen noan, “Nangan ba-
banan! Mi boel kil sa-saa se lalan deken.
Laok nol kaod in se mi apan na ngas tuun.
Kil hnikan deken, tas deken, in kaa se lalan
deken, nol duit deken. Kaod in silu kon kil
deken!
4 Eta mi tamam se ingu mes le muik atuli
tade in sium mia kam, laok daad nolas se
oen uma. Boel huil um deken. Daad se
lam, didiin mi bok lakom deng iung na.
5 Eta mi taam lakom se ingu mesa, mo
atuli-atuil in se la ngas sium mi lo, nol dai
hii-ming se mi lo kam, haung bokam le
nang one. Eta mi putim deng na lam, tao
muid hadat ta, le sii soleng auh in se mi
iin na ngas. Tek oen noan, ‘Mi dai ming lo,
ta nang le mi lepa-haal mi in situ-tala ka
esan!’ ”✡
6 Hidi na kon ima-ii nas laok deng ingu
mes laok ingu mesa. Oen tek atuli las deng
Ama Lamtua Allah Dehet Banan na. Hidim
oen kon tao banan atuil in ili ngas.

Lahing Herodes sa nangan haup deng Lamtua Yesus apa ka lo
(Matius 14:1-12; Markus 6:14-29)

7 Dedeng na, lahing Herodes Antipas*
kon ming haup dehet bili-ngala deng
Yesus. Kon un nangan hapun lo, undeng
muik atuli at ila lo tek noan, “Yesus na mo,
Yuhanis in Sarain Atuli ka, un nuli pait son
na.”
8 Muik teng pait tek noan, “Un na mo,
upung Elia man nuli pait son na.”
Tenga las pait tam tek noan, “Un nam
mo at mes deng Ama Lamtua mee-baah
hmuna-hmunan nua ngas.”✡
9 Mo Herodes nangan noan, “Dedeng na,
auk tadu le dait nutus Yuhanis leo ka son.
Mo un nuli pait son nia tam saa ke? Hidim
at mes ni pait, asii nia le?” Kon un nuting
lalan le tutnaal Yesus sil nol sila.

Lamtua Yesus nalo atuli lihu lima
(Matius 14:13-21; Markus 6:30-44; Yuhanis 6:1-14)

10 Oe mesan na kon, ima-ii man Yesus
in nutus sas pait le nakbuan pait nol Una.
Oen tek Un deng totoang asa man oen in
daek nal son nas. Hidim Yesus nol Un ima-
ii las ete-ete le lakos se mana mesa, dani
nol iung Betsaida, halin oen teen in kae se
las.
11 Mo atuil hut mamo kas ming haup
noan, Yesus le lako bus el ola ka, ta oen
laok muid Una. Kon Yesus sium oen nol
babanan, hidim Un tao banan atuil in ili
ngas totoang, nol Un dehet bel oen deng
Ama Lamtua Allah in kil prenta ka.
12 Lelo-hat son kon, Yesus ima-ii at hngul
dua kas laok tek Un elia, “Banan dui ka,
Paap tadu atuil nias le lakos se ingu-iung
in dadani deng maan ni ngias, halin nuting
oen in kaa esan. Nol nang le oen laok
nuting maan taung oen in nini. Ta maan
ni atuli ase elia lam, taon elol le oen haup
in kaa kia?”
13-14 Mo Yesus situs noan, “Elia! Nang le
mi man bel oen in kaa!”
Mo oen kaen noan, “Auu! Paap le!
Hapun se ola la? Atuil nias lihu lim lisi!
Na suma biklobe las siis, kaih bihata las
nol tana-ana ngas lo bii! Hidim kaim ruti
bua lim siis. Nol ikan kon teb dua siis. Eta
Paap koma ka le kaim man nalo atuil unus
tene nias sam, taon elol le kaim sos nal in
kaa mamamo bel one la?!”✡
Kon Yesus tadu oen noan, “Tek atuil nias
le daad buan-buan, buan mesa lam at buk
lima.”
15 Kon nam oen daek muid ela.
16 Nikit atuli las totoang daad son kon,
Yesus kat ruti bua lim nas nol ikan dua
nas. Un ngada lako el apan nua le kohe-
kanas nodan mamo. Hidim Un bilas-bilas
ruti nol ikan nas, le doong bel Un ima-ii las
halin laok bating bel atuli las.
17 Oen totoang kaa didiin silis. Hidi nam
ima-ii las kat nakbuan in kaa lisin nas sam,
inu fuli hngul dua.

✡ **9:5** Lukas 10:4-11; Dehet deng Aan in Nutus sas 13:51 * **9:7** Herodes Antipas na mo, Herodes Tene ka ana. Herodes Tene ka man prenta le keo tele tana-ana blutu mea in se Betlehem mas, tom nol oras in hua Lamtua Yesus sa. Ngat se Matius 2:16-18. ✡ **9:8** Matius 16:14; Markus 8:28; Lukas 9:19 ✡ **9:13-14** Matius 14:21

Petrus mulai nataka taan noan Lamtua Yesus nam, Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah in hid meman son, deng lolo hmunan nua ka
(Matius 16:13-19; Markus 8:27-29)

18 Oe mesan na, Yesus sii kohe-kanas se mana mesa. Kon Un ima-ii las lakos nakbua nol Una. Kohe-kanas hidi kon, Un ketan oen noan, "Mi ming-ming ngam atuli las tek le Auk nia mo asii la?"

19 Oen siut noan, "Muik in tek noan Paap nia mo, Yuhanis in Sarain Atuil ka. Tenga las pait tek noan, bet Paap niam, upung Elia. Eta lo kam, at mes deng Ama Lamtua Allah mee-baah hmuna-hmunan nuas man nuli pait son nia."✡

20 Kon Yesus keket oen pait noan, "Eta muid mia lam, Auk nia mo asii la?"

Kon Petrus siut noan, "Paap nia mo Kristus, na Atuling man Ama Lamtua Allah tulu meman son deng lolo hmunan nua ka!"✡

21 Kon nam Yesus kaing one, le boel tek asii deen kon, noan Un na mo Kristus.

Lamtua Yesus aa deng Un in mate ka nol Un in nuli pait ta
(Matius 16:21-28; Markus 8:31—9:1)

22 Hidi kon Yesus aa taplaeng pait noan, "Auk niam Atuling Baktetebes sa. Auk musti lepa-haal in susa-daat bili-ngala. Mam blalan-blalan hadat atuil Yahudi las, tulu agama las tene-tenen nas, nol guru-guru agama las dai sium noan, Auk nia mo Kristus lo. Hidim mam oen keo tele Au. Meman Auk mateng mo bingin dua ka lam, Auk nuling pait!"†

23 Hidi nam Un tek atuil hut mamo kas noan, "Asii man kom le muid Au lam, un musti tahang le muid napiut lelo-lelon. Un musti sao soleng un in koma-koma ngas esan. Eta atuli tao un dadaat didiin keo tele kon, un musti muid napiut, tuladang el atuli haal un kai sangsuli la, le lako maan in mate kua.✡

24 Ta atuil in tade le mate undeng muid Au, taon elola kon mam un haup in nuli napiut nol Ama Lamtua Allah. Mo atuil man suma kom le nuli taung un apa ka sii ka, mam bakisan katang deng Ama Lamtua Allah.✡

25 Eta atuli li haup apan-kloma ki isin nias totoang, mo Ama Lamtua Allah hutun soleng una lam, un ontong ngi saa la?

26 Auk nia mo Atuling Baktetebes sa. Tiata atuil in mae le muid Au, nol mae kil Auk in tui ngias sa, mam Auk kon mae in hao un se Ama Lamtua Allah sila, se oras Auk in pait maang deng sorga nga. Ta mam Auk niung maang nol Auk Amang ngu kuasa in muun isi ka, leo-leo nol Un ima-ii las deng sorga.

27 Auk tek mi baktetebes. At il deng mi in mo nia ngias, mam net nol matan esan deng Ama Lamtua in kil prenta ka, hidi halas-sam oen mates."

Lamtua Yesus hnika-tuladang nga daid kisa se leten dapa
(Matius 17:1-8; Markus 9:2-8)

28 Hidi nal lelo paul kon, Yesus haman nal Petrus, Yuhanis nol Yakobus le oen leo-leo saek lakos se leten mes dapas halin kohe-kanas.

29 Yesus kohe-kanas mamaus kon, Un hnika-tuladang nga daid kisa' nol Un kai-batu las kon daid muti kaloe'.

30 Nahkiut tuun nam, atuli at dua puit maas. At dua nas, upung Musa nol upung Elia. Oen dehet nol Yesus.

31 Oen kon hnika-tuladang ngas muun isi. Oen tilus aa deng mam Yesus in maet se Yerusalem ma.

32 Oras na, Petrus nol un tapan at dua las matan tede isi, didiin oen niin nalas. Oen tilus nahkitus kon, oen ngat net Yesus dil nol atuli at dua. Oen kon ngat tam Yesus apa ka kaloe le langa isi.

33 Ti upung Musa nol upung Elia mana le lakos kon, Petrus nangan taan le tao elola ka lo. Tiata un aa dadahut tuun noan, "Tuang! Se nia lam kaim nataka kam leok isi! Tiata banan dui ka kaim koet hlepe tiul se nia. Mes bel Tuang, mes bel upung Musa, nol mesan na pait bel upung Elia."

34 Mo un aa mamaus ela lam, nopen mes niu maa kabut one. Kon nam Petrus nol un tapan nas lii isi.

35 Hidim oen ming haup fala mes deng nopen na dalen tek noan,
"Ni Auk Anang man Auk in huil meman son na!
Un aa kam, hii babanan se Una!"✡

36 Aa ela hidi kon, Petrus nol un tapan nas ngat net Yesus sii son. Hidi nam, oen tilus ete tuun le dehet bel asii-asii lo, deng asa man oen in net son na. Nesa-nesang halas-sam oen bok bahan nas le dehet bel atuil didang.

Lamtua Yesus tao banan tana-ana in tom uikjale mesa
(Matius 17:14-18; Markus 9:14-27)

✡ **9:19** Matius 14:1-2; Markus 6:14-15; Lukas 9:7-8 ✡ **9:20** Yuhanis 6:68-69 † **9:22** Dais Yunanin lalan in kaih lelo ka elia: leol nia = leol mesa, ola kam = leol dua la na, bingin dua ka = leol tilu la na. Tiata, Lamtua Yesus in mate ka, kahin deng mesa la (Jumat Agung), nol leol Un in nuli pait ta, kahin le leol tilu la, na bingin dua ka (Minggu Paska). ✡ **9:23** Matius 10:38; Lukas 14:27 ✡ **9:24** Matius 10:39; Lukas 17:33; Yuhanis 12:25 ✡ **9:35** Petrus dua la 1:17-18; Yesaya 42:1; Matius 3:17; 12:18; Markus 1:11; Lukas 3:22

37 Ola ka, Yesus nol Petrus nol un tapan
nas nius deng leten na lam, atuli hut mamo
maas tutnaal Yesus.
38 Muik atuli mes haman tek Un noan,
"Paap Guru! Tulung maa ngat bel auk
anang bikloeb siing ngi le!
39 Ta uikjale taan in kil una si-sii, le
tao un ahan nahkekeka nol peko-peko un
didiin kapen bulat puit deng un baha ka.
Uikjale na kon diku-puang una, nol kus un
tutungus.
40 Auk nodan tulung Paap anan nias son
le nulut puting uikjale na, mo oen nulut
puting nalan lo!"
41 Ming ela kon Yesus baet oen totoang
le tekas noan, "Hoe! Mi parsai noan Ama
Lamtua tao banan nal atuil lo ke? Mi niam
meman atuil man in nuil muid lalan lolo
ka lo ngas! Auk musti tahang le leo-leo nol
mi didiin bling pait halas-sam mi parsai se
Au la? Auk musti keeh nol mi didiin bling
pait ta?"
Hidim Un bali le aa nol blalan biklobeng
na noan, "Kil nol ku anam ma maa se ni
tia!"
42 Nikit oen kil nol tana na laok bel Yesus
kon, uikjale ka late laok se dale ka, nol
peko un apa ka, ta un hukun muun isi. Mo
Yesus prenta uikjale na le puit nodat tana
na, kon tana na banan meman. Hidi kon
Yesus sao lako bel un ama ka.
43a Totoang atuil in net Ama Lamtua in
kuasa man muun isi na, herang-herang.

Lamtua Yesus tek pait deng Un in mate ka
(Matius 17:22-23; Markus 9:30-32)

43b Oras atuli las dehet apa nabael deng
tada-taad herang man Yesus in tao ngas
sam, Un tek Un ima-ii las noan,
44 "Mi taad Auk in aa ni babanan! Ne-
sang lo ka kam, atuli le hee soleng Au,
Atuling Baktetebes nia. Hidim oen sao Auk
lakong bel atuil didang."
45 Mo Un ima-ii las nangan hapun lo
tetetas. Oen nangan taan Un in aa na
nahin na lo. Oen kon lii in ketan un nahin
na.

Asii man daid atuil hmunan na?
(Matius 18:1-5; Markus 9:33-37)

46 Oe mesan na, Yesus ima-ii las kaen apa
deng asii man daid atuil hmunan na.✡
47 Mo Yesus taan oen in kaen apa na.
Kon Un haman tana-ana blutu mesa, hidim
tadu le dil se Un halin na.
48 Hidim Un tek atuli las noan, "Hii
babanan ne! Atuil in tade le lii-lau atuil
ana el tana-ana nia ki, nahin na noan,
atuling na kon lii-lau Au. Nol un kon
lii-lau Auk Amang in ne sorga kua, man
nutus Auk maang se apan-kloma kia. Muik
atuli mamo man kom in ngat kabaul one.
Tuladang el atuil kasiang, atuil in susa,
atuil banan lo, atuil in nahi tom daat, nol
atuil ana ngas. Atuil man kom le lii-lau
atuil tuladang ela ngas, man Ama Lamtua
Allah noken noan, un nam atuil in muun
dui."✡

Asii man labang nol kit lo kam, un nam mo kit tapan
(Markus 9:38-40)

49 Hidim Yuhanis tek Yesus noan, "Papa!
Oe mesan na, kaim net atuli mes nulut
puting uikjale le busun nini Paap ngala ka.
Tiata kaim kaing una le busun-busun nini
Paap ngala ka deken, undeng un na mo, kit
atulin lo."
50 Mo Yesus situn noan, "Ela deken! Ta
atuil man labang nol kit lo ka, nahin na
noan, un nam mo kit tapans."

Atuli ingu mes se Samaria sium Lamtua Yesus lo

51 Yesus taan noan Un lelon in saek lako
sorga ka dadani son. Kon Un nutus le bok
lako kota Yerusalem.
52 Un nutus atuil le lakos muna deng
one, halin nam mana in kaa-ninu. Kon
atuil in nutus nas taam lakos ingu mesa, se
propinsi Samaria, le nuting maan in teen
tahang.
53 Mo atuil Samaria las dai sium Yesus
nol Un ima-ii las lo, undeng Un le lako
todan-lahing Ama Lamtua Allah se kota
Yerusalem.‡
54 Nikit Yakobus nol Yuhanis ming haup
atuil Samaria las in dai sium oen lo ka
kon, oen hanet Yesus noan, "Tuang! Elola,
tam kit nodan Ama Lamtua Allah le niung
ai maa deng apan nua, halin loe nuli oen
tuun tia la?"✡
55 Mo Yesus bali saol oen duas le kaing
oen noan, "Boel nangan ela deken."
56 Hidim oen lakos napiut bus el iung
didang.

Atorang in muid Lamtua Yesus
(Matius 8:19-22)

57 Oras oen in laok mamasu ka, muik
atuli mes aa nol Yesus noan, "Papa! Paap
laok elol tuun kon, auk le muid napiut
Papa!"
58 Mo Yesus situn noan, "Banan kon! Mo
nangan le ta: Totoang atuli li nol hmukit
ti muik oen mana esa. Ngot huin pait lako
un bolo. Tilu-kee pait lako un hno. Mo Au,

✡ **9:46** Lukas 22:24 ✡ **9:48** Matius 10:40; Lukas 10:16; Yuhanis 13:20 ‡ **9:53** Atuil Samaria las maan in todan-lahing Ama Lamtua ka ne leten Gerasim, ne oen ingu-mana la. Oen in tao dais nol atuil Yahudi las deng in todan-lahing Ama Lamtua Allah se kota Yerusalem ma blaan son. ✡ **9:54** Lahi-lahi las Buk nomer dua la 1:9-16

Atuling Baktetebes nia, muik Un uma esa le pait lako se na lo. Maan in tian bon kon ase."

59 Oe mesan na, Yesus haman atuil didang mes pait noan, "Maa le muid Au halin daid Auk atulin."

Atuling na siut noan, "Hao! Mo elia Tuang. Tahang le auk pait laok dohatinang blalan nuas muna. Le eta auk papa mate son, halas-sam auk mudi."

60 Mo Yesus tekan noan, "Elia! Nang le atuil man kom le muid Auk lo ngas, manakoet oen atulin in mate ngas. Mo mi man parsai se Ama Lamtua nol kom le muid Au ngas, mi osa la laok tek atuli li deng Ama Lamtua Allah in kil prenta ka."

61 Muik atuli mes pait tek noan, "Banan kon, Tuang! Auk tade le muid Tuang tutungus. Mo bel auk dola le auk laok liki mo seon auk nenan nuas muna le, halassam auk pait maa le muid Tuang."✡

62 Mo Yesus tekan noan, "Elia! Eta atuli li bali dale, hidim kukaum nol in daek os didang, didiin nadidingun soleng in hai kam, un klapa la daid lo. Ela kon nol atuil in nutus le muid Au, mo nangan un in nuli hmunan nu tutungus sa. Atuil tuladang ela ka, muik ambak in daek se Ama Lamtua Allah sonaf fa lo."

10

Lamtua Yesus nutus ima-ii at buk itu beas dua kas

1 Hidi nam, Yesus huil nal ima-ii didang pait at buk itu beas dua.* Hidim Un bating oen at dua-dua, le oen lakos muna se mana-maan Un in le lako ngas.

2 Un nutus oen noan, "Muik atuli mamo man banansila el ael in latu son na. Liis klapa lamtua ka tadu atuil in dake ngas le maa nul tuun. Tiata mi musti kohekanas le nodan Ama Lamtua Allah, tunang taplaeng Un atulin in dake ngas, halin tao nakbua atuli-atuil in le muid Au ngas. Undeng atuil in le muid Au ngas, mamo. Mo atuil in dake ngas suma bubuit sii.✡

3 Mi bok lakom nol ni tia! Auk nutus mi le lakom se atuil hut mamo kas. Mo nangan ta, mi tuladang el lae-blai ana man dalen banan, lako se ngot huin man daat isi ngas hlala.✡

4 Mi boel kil duit tam, tas in nisi kaibatu tam, kil nahan dui deng apa mes se lalan deken. Boel soleng oras le aa nol atuil didang se lalan deken.

5-8 Eta mi taam lakom se ingu mesa lam, mi boel daad seda-seda se um didang deken. Eta atuli sium mi babanan se uma mesa lam, daad se um na tuun didiin mi haung bokam deng iung na. Eta mi taam lakom se uma mesa lam, mi musti nodan le Ama Lamtua Allah bel hangun se um na isin nas. Eta um lamtua ka sium mi nol babanan nam, taon elola ko Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel uma isin nas. Mo eta oen sium mi lo kam, nang le Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel mi siim tuun. Eta mi tamam se uma mesa, tam ingu mesa, le oen bel mi in kaa-ninu saa tuun kon, sium nol dael kolo. Ta toma eta oen bel mi ela, le seda mi lating nga.✡

9 Tao banan oen atulin in heda ngas. Nol tekas noan, 'Ama Lamtua Allah prenta la maa dadani son!'

10 Mo muik ingu dehe man un atulin nas dai sium mi lo. Etan oen tao ela nol mia lam, laok dil se iung na lalan na, le tekas noan,

11 'Hii babanan! Kaim maam son le kil Ama Lamtua in Teka-teka ngas bel mia, mo mi tiu-hii bubuit lo kon. Tiata kaim sii soleng kota ni ahu las deng kaim iin nias, le daid tada noan, mam mi lepa-haal in naih tom mi ngas esan! Mo nangan banabanan! Ta Ama Lamtua Allah in prenta ka maa dadani isi son!' "✡

12 Yesus tekas pait noan, "Mi taan kota Sodom in daat isi ka son, ta loo? Auk tek mia le! Mam se leol Kiamat tia lam, hukung man Ama Lamtua in nahu bel atuli-atuil in hutun soleng mia ngas, ngele dui hihidi deng atuil Sodom mas."✡

Atuli-atuil in sium Lamtua Yesus lo ngas

(Matius 11:20-24)

13 Yesus aa taplaeng pait noan, "Mi in ne iung Korasin† nol iung Betsaida ngas, doha lo! Ta in daat ta nahi tom mia! Auk tao taad herang bili-ngala se mi sila-matan son, mo mi dai parsai se Ama Lamtua Allah lo. Molota, mi niam atuil Yahudi man hao le taan Una. Mo eta noan tada-taad herang man Auk in tao se mi ingu la ngas, daid se kota Tirus nol kota Sidon nam, taon elola ko nesang ngi eli son ta, atuli-atuil in se lua ngas pesang son, nol nang soleng oen in kula-kula ngas, le bali muid se Ama Lamtua. Nol taon elola ko oen pake kaibaut susa, hidim tao auh laok se oen bon nas, halin daid tada noan, oen sabail apan

✡ **9:61** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 19:20 * **10:1** In dula dais Yunanin teng dul noan, 'ima-ii at 72'. Tenga las pait dul noan, 'ima-ii at 70'. Mo in dula hmudin nias sam, mamo huil '72' ka. ✡ **10:2** Matius 9:37-38 ✡ **10:3** Matius 10:16 ✡ **10:5-8** Korintus mesa la 9:14; Timutius mesa la 5:18 ✡ **10:11** Matius 10:7-14; Markus 6:8-11; Lukas 9:3-5; Dehet deng Aan in Nutus sas 13:51 ✡ **10:12** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:24-28; Matius 10:15; 11:24 † **10:13** In mo bango nia ki dul noan 'Korasin'. Mo esa-esa ka, muid dais Yunanin nam, Χοραζίν 'Choradzin'.

deng oen in kula-sala ngas. Molota atuil Tirus nol Sidon nias, atuil Yahudi lo, mo oen hao le taan Ama Lamtua.✡

14 Baktebes! Mi ngat esan tuun! Mam eta Ama Lamtua nutus totoang atuli li dasi las sam, atuli-atuil in se Tirus nol Sidon nas hukung nga kahan dui deng, mi hukung nga.

15 Mi atuil in se kota Kapernaum mas doha lo! Nangan noan mam Ama Lamtua nikit sakeng mi lakom sorgam deken. Ta ela lo! Mam Ama Lamtua pasang tamang mi lakom se naraka lu dalem!✡

16 Nangan bana-banan! Ta atuil in hii-ming mia ngas, oen kon hii-ming se Au. Nol atuil man dai hii-ming se mi lo ngas, oen kon hii-ming se Auk lo. Taplaeng pait, atuil man dai hii-ming se Auk lo ngas, oen dai hii-ming lo se Ama Lamtua Allah, man nutus Auk son le maang se apan-kloma kia ka."✡

Atuil in nutus buk itu beas dua kas pait maas

17 Dedeng atuil in nutus at buk itu beas dua kas pait maas sa,‡ oen dalen kolo isi. Hidim oen tek Yesus elia, "Idaah! Muun isi! Dedeng kaim pake Tuang ngala ka le nulut puting uikjale kas sa, uikjale kas ming kami, le lail putis deng atuli las meman. Ana lo!"

18 Kon Yesus situs noan, "Baktebes! Oras mi in tao ela ka, Auk ngat net Ama Lamtua Allah pasang soleng uikjale kas nol oen tuang nga deng apan nua, banansila el bisain dait kliu-kanan se apan nua!

19 Nangan ne! Uikjale kas laih tuan na, kit musu. Nol un kon muik in kuasa! Mo Auk bel mi kuasa son le tao tehen un in kuasa ka. Nol eta noan mi kida tom ul in muik lasong, tamlom hkulang kon mi sa-saa lo. Muik tahan in tao daat saol mia lo.✡

20 Mi dalen kolo, undeng uikjale kas ming mia. Banan kon, mo na dais ana tuun! Banan dui ka mi dalen kolo, undeng Ama Lamtua dul mi ngalan nas son, le daid Un nenan in taam sorga."

Lamtua Yesus dalen kolo
(Matius 11:25-27; 13:16-17)

21 Dedeng na, Ama Lamtua Koo Niu ka tao Yesus dalen kolo. Hidim Un naka Ama Lamtua noan, "Papa! Paap man daid Tuang Tene se apan-dapa kua nol apan-kloma kia. Auk nodan mamo-mamo, undeng Paap hep kele dais nias deng atuil man in tao apa ka noan tana, nol atuil in nikit-nikit apan na ngas. Mo Paap sai dais nias totoang bel tana-ana ngas, nol atuil in tao dalen deng dadale ngas. Baktebes Papa! Ta na man tao Paap dalen kolo!"

22 Hidim Yesus tek atuil hut mamo kas noan, "Hii ke! Auk Amang in ne sorga ku bel Auk kuasa las totoang son. Man in taan baktetebes noan, Auk nia mo asii ka, suma Paap sii. Nol in taan baktetebes noan Paap na mo asii ka, suma Paap Ana ka sii, na Au. Nol Auk kon huil atuil didang le tek one, halin oen kon taan Papa."✡

23 Hidim Yesus bali saol Un ima-ii las le tek oen siis noan, "Mi ulat baktetebes, undeng mi net Ama Lamtua in kuasa ka esan son.

24 Lahi-lahi, nol Ama Lamtua mee-baah hmuna-hmunan nuas, kom isi le net asa man mi in net son nias, mo oen netas lo. Oen kon kom isi le ming asa man mi in ming son nias, mo oen ming hapus lo."

Atuil Samaria man dalen na lila

25 Oe mesan na, atuil in taan hukung Yahudi mes le noan kiu nahu Yesus. Ta un hangu dil le ketan noan, "Paap Guru! Tulung tek auk le! Auk musti tao elola, le halin auk haup in nuli napiut leo-leo nol Ama Lamtua se sorgang nga?"

26 Yesus situn noan, "Upung Musa in dul deng dais nia ki elola, nol ku in nangan tanan na elola la?"

27 Atuling na situn noan, "Un dul elia:

'Ku musti namnau Ama Lamtua Allah, ku
Tuang nga, *dui* deng totoang.
Undeng na, ku musti nangan net Un
tutungus,
daek mumuun le muid Un in koma ka,
nol nangan taan se Una.'

Muik in dula kon noan, 'Ku musti nam-nau ku pali-kakam mas, el ku in namnau ku apam ma esa ka.' "✡

28 Yesus situn noan, "Toma! Eta ku tao muid ela lam, ku nuli napiut nol Ama Lamtua."✡

29 Mo atuling na tao apa ka banansila el atuil in parsai isi ka. Hidim un keket Yesus noan, "Lam auk kaak-paling ngias mo asiis sa?"

30 Kon Yesus siut noan, "Auk le bel kleta mesa. Ta mam ku tek Au, le ol man baktetebes 'pail-kaka' la. Un dehet ta elia: Muik atuil Yahudi mes bok deng kota Yerusalem, niu lako kota Yeriko. Mo nahkiut tuun nam, atuil in nako ngas maas

---

✡ **10:13** Yesaya 23:1-18; Yeskial 26:1—28:26; Yoel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sakarias 9:2-4 ✡ **10:15** Yesaya 14:13-15 ✡ **10:16** Matius 10:40; Markus 9:37; Lukas 9:48; Yuhanis 13:20 ‡ **10:17** In dula dais Yunanin tenga las dul noan, 'ima-ii at 72'. Tenga las pait dul noan, 'ima-ii at 70'. Mo in dula hmudin nias sam, mamo huil '72' ka. ✡ **10:19** Buk in Naka-nahalit 91:13 ✡ **10:22** Yuhanis 3:35; 10:15 ✡ **10:27** Atorang deng Tulu Agama las 19:18; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:5 ✡ **10:28** Matius 22:35-40; Markus 12:28-34; Atorang deng Tulu Agama las 18:5

diku-puang una. Oen diku-puang una, hidim nuhu-dau nal un duit tas, nol un kai-batu las totoang. Hidi nam oen pasang soleng un lako se lalan suut ta, le bok lakos nang soleng una. Atuling na naha-bubuit tam mate.

31 Nesang lo kon, tulu agama Yahudi las mes niu maa lako deng lalan na. Mo nikit un ngat net atuling na nini batlenga nol apa ka papa si-sii se lalan suut ta, kon un tene le tulung atuling na lo. Mo un sisa lako lalan halin, le laok napiut.

32 Nesang lom, muik atuli mes didang pait maa lako deng na. Un nam deng ngaal Lewi, man taom daek hulung se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka. Nikit un ngat atuling na se lalan suut ta kon, un laok tinang dadani tuun, mo tulung atuling papa na lo. Hidim un sisa lako lalan halin, le laok napiut.

33-34 Ti nesang lo kon, atuli mes deng dale Samaria maa lako deng na nol un keledai la. Atuil Yahudi las taom ngat maat halin tuun nol atuil Samaria las. Mo nikit atuling Samaria nga ngat net atuling man tom in nuhu-dau na kon, un dalen kasiang nolan. Ta un lako dadani le tulung atuling na. Un doan anggor le boe atuling na papa las, hidim un mutis nini mina nol nius babanan nini kitu, le nikit sakeng lako se un keledai la dapa. Hidi kon un kil nol atuling na lako lius se kota la. Tukun nam un nolan lako tahang se um in hani mesa, hidim un mana atuling na bana-banan.✡

35 Ola ka kon, atuling Samaria nga laok bel dopat duit muti dua§ se um in hani ka lamtua ka, hidim un tekan noan, ‘Pake duit nias le urus bana-banan atuling papa na, didiin un banan. Eta nol lo kam, pake tahang ama duit. Ta eta auk pait maang ngam, auk bel seda ama duit tas totoang.’ ”

36 Yesus in kleta ka pes ela. Hidim Un ketan atuling in taan hukung nga noan, “Muid ku lam, ol man baktetebes ‘pail-kaak’ taung atuling man tom in nuhu-dau ka la?”

37 Kon nam atuling na siut noan, “Taon elola ko atuling in dalen kasiang nol una ka.”

Yesus tekan noan, “Toma kaka! Lako tia, le daek muid ela.”

Lamtua Yesus, Marta nol Maria

38-40 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las laok napiut lakos bus el Yerusalem. Oen tuil se ingu mesa. Se la muik kaka-pali at dua, ngalans Marta nol Maria. Marta nodan le Yesus nol ima-ii las tuil se un uma. Kon nam oen daad tahang se las.✡

Oras Yesus daad le tui atuli las sa, Marta sii man kukaum in mana kaa-ninu se dapur ra. Mo un palin Maria daad dadani se Yesus iin na, le hii Un in teka ngas. Nesang lo kon Marta taam maa le muhmemen se Yesus sila ka, hidim un tek noan, “Papa! Elol nia la! Auk kukamu ana lo nol mana-koet in kaa-ninu, mo auk paling ngi daad babanan tuun mo nia lam. Tulung le! Tadu un le hulung auk buit se dapur ru le!”

41 Mo Lamtua Yesus siut noan, “Marta, Marta. Ku kukamu nol lii-tiud isi le nangan bili-ngala.

42 Banan, mo muik dasi mes man banan dui. Daad le hii Auk in Teka-teka ngias sa, Maria huil tom banan dui nga son na. Atuli nuhu-dau nal in Teka-teka nas deng un lo.”

11

“Tui kaim in kohe-kanas”
(Matius 6:9-13; 7:7-11)

1 Oe mesan na, Yesus lako kohe-kanas. Kohe-kanas hidi kon, Un ima-ii las at mes maa le nodan Un noan, “Papa! Yuhanis in Sarani Atuli ka tui un anan nas son, le oen kohe-kanas tana. Kaim nodan le Paap tui kaim in kohe-kanas kon!”

2 Kon Yesus tek noan, “Banan kon! Kohe-kanas sam not muid nia:

Papa! Paap ngala ka niu dui hihidi.
Nang le totoang atuli li nikit sakeng Paap
ngala man muun dudui ka lapa-lapa!
Nang le Paap daid Laih taung totoang atuli
lia!
3 Paap tulung bel kaim hnaad in kaa nola,
se lelo-lelon.
4 Kaim nodan Paap le nadidingun soleng
kaim in kula-sala ngas,
banansila el kaim kon nadidingun atuli li in tao kula saol kami ngas.
Paap doh kaim le halin nam kaim daek
dadaat deken.”

5-6 Hidim Yesus tui taplaeng oen pait deng dais in kohe-kanas. Un nini kleta elia, “Eta noan duman bingin-tai kon, ku tapam mes deng lalan katang maa, le nini tahang se ku uma. Mo ku muik sa-saa in bel un le kaa lo. Kon ku lako se ku tapam mes didang pait uma, le nodan-nodan deng likun na noan, ‘Kaka ku! Bel tahang auk ruti bua tiul le! Ta muik atuli in maa ne auk uma lua, mo auk muik sa-saa in bel un le kaa lo! Kaka tulung le! Bua tiul siis! Tiam mam auk bel sedas!’

7 Bet ku tapam ma siut bali ku noan, ‘Kaka kon ne! Atuli niin nala son mo ku

✡ **10:33-34** Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 28:15 § **10:35** Dais Yunanin dul noan “dinari dua”, lam tatai nol atuli mes gaji lelo mesa. ✡ **10:38-40** Yuhanis 11:1

maa naisiin pait! Hnita kias kon hkaen teles son nian! Tana-anang ngias kon niin nalas son. Komali deken ne! Oe mes lolen kaka!'

8 Mo ela kon no, nangan babanan. Atuling na hangu le bel ku lo, undeng ku nia mo un tapa, mo eta ku taan in nodan-nodan si-sii kam, taon elola ko un hangu le bel ku.

9 Ela kon nol in kohe-kanas.
Nodan tutungus se Ama Lamtua;
tiam Un bele.
Nuting tutungus;
tiam Un tulu bel lalan.
Haman tutungus;
tiam Un sai hnita ka.

10 Ta totoang atuil man in nodan tutungus se Ama Lamtua Allah ngas, mam simu. In nuting tutungus sas taon elola ko, mam hapu. In haman tutungus sas, mam Un sai hnita ka.

11 Olan mi nangan soba-nanan! Hapun se ola le muik ama mes, eta un ana ka nodan ikan nam un belen ula la!

12 Tamlom eta un ana ka nodan manu tilun nam, un belen hkulang nga! Muik lo, ta loo?

13 Atuli li dalen ni niam meman daat. Mo mi Aman in ne sorga ku, Un dalen na banan baktetebes. Tiata eta atuil daat tuladang el mia li ki kon, kom in bel sa-saa banan se mi anan nas sam, salolen le Ama ka! Un suma bel mi asa man mi in parlu ngas siis lo, mo dui deng na. Un bel Un Koo Niu ka se atuil in nodan Una ngas."

Lamtua Yesus nini uikjale kas laih tuan na kuasa lo
(Matius 12:22-30; Markus 3:20-27)

14 Oe mesan na, Yesus nulut puting uikjale deng atuling ngengo mesa, kon nam atuling na aa nal meman. Ta atuil in se la ngas herang-herang.

15 Mo muik in tek noan, "Meman Un nulut nal uikjale, lole Un haup kuaas deng Balsebul, uikjale kas laih tuan na lam."✡

16 Atuil tenga las sam le soba-naan Yesus. Kon oen nodan Un le tao taad herang mes pait, halin tulu bel noan, Un in kuasa ka meman deng Ama Lamtua.✡

17 Mo Yesus taan oen in nangan dadaat na. Tiata Un aa noan, "Etan se negara mes dalen, le un hutun nas mus nol apa kam, taon elola ko negara na dudu-dudus. Ela kon se uma mes dalen, etan uma la isin nas nuil nol in kaen apa tutungus sam, taon elola ko um-elan na daid daat!

18 Tiata eta uikjale kas taan in mus nol apa si-sii le nulut bali apa kam, taon elola ko oen tuang nga in kil prenta ka nesang lo! Ta eta mi tek noan, Auk nini uikjale kas in kuasa, le nulut bali uikjale kas sam, tom nol kit in nangan lo!

19 Nangan ne! Mi atulin nas kon nulut taan uikjale. Lam oen pake kuasa deng uikjale kia le? Lo ta loo! Tiata mi aa dadahut deken noan, Auk pake uikjale kas in kuasa le nulut bali uikjale. Mam mi atulin nas esan man nutus noan, asa man mi in aa na, kula.

20 Mo eta baktetebes Auk nulut uikjale kas nini kuasa deng Ama Lamtua Allah lam, na tulu bel noan Ama Lamtua in prenta ka muik ne mi sila-matan son. Mo mi hnika el noan tanan lo.

21 Eta atuil kuat mes le pake lelat-suli kliu-kanan, halin doh un uma la babanan nam, taon elola ko un sa-saa las bana-banan tuun.

22 Mo mam muik in kuat dui deng una, maa tao tehen una, nol nuhu-dau nal atuling na lelat-suli kas. Hidim un dauk lai-niin atuling na hmuki-nalan nas, le kilas laok bating bel un ima-ii las. Bablaan ni, atuling in kuat hmunan na, parsai un lelat-suli kas. Mo halas ni un nahlae lelat-suli nas pait lo son.*

23 Nangan bana-banan! Asii man buan nol Auk lo kam, un na mo Auk musu. Nol asii man hulung Auk in dake ki lo kam, un nam tao didaan tukun."✡

Uikjale ka le pait lako un maan blaan na
(Matius 12:43-45)

24 Yesus aa taplaeng pait noan, "Eta kit nulut uikjale le puti deng atuli mesa lam, un lako maan in ete tuun le nuting maan in tene se la. Undeng un haup maan in tom nol un dalen na lo, kon un nangan noan, 'Eeh! Haup maan lo elia lam, banan dui ka auk pait lakong daad se atuling hmunan nua ka.'

25 Hidim un pait, kon un ngat net maan na niu, nol mana bana-banan son.

26 Tiata uikjale na lako haman un tapan nas at itu, man daat dui deng una. Hidim oen totoang lakos daad se atuling na, ta atuling na in nuli ka daat dui pait deng hmunan nua."

In ulat dudui ka

27 Oras Yesus dehet nabael nol atuil hut mamo kas sam, bihata mes se na aa mumuun noan, "Ku inam ma ulat isi, undeng un man hua Ku, nol nusu Ku!"

28 Yesus situn noan, "Baktebes Mama! Mo in ulat dudui pait ta, mo atuil man tidi

✡ **11:15** Matius 9:34; 10:25 ✡ **11:16** Matius 12:38; 16:1; Markus 8:11 * **11:22** Muid atuil in taan Alkitab pas sam, "atuling kuat" in mo nia ki, uikjale kas tuang nga. Mo "in uhu dui deng una ka", na Lamtua Yesus. ✡ **11:23** Markus 9:40

hngila ka le hii Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas, hidim daek mudis sa!"

Atuli nodan Lamtua Yesus le tulu beles tada
(Matius 12:38-42)

29 Yesus aa mamasu lam, atuil hut mamo kas maas dil nakbua pukiu Una. Kon Un aa le tek noan, "Atuil hahalas ni ngias, suma taan in daek daat si-sii. Oen nodan tutungus le Auk tao taad herang bel one, halin oen taan noan, Auk niam baktetebes Ama Lamtua atulin. Molota hmunan nu Ama Lamtua beles taad herang son, nini Un mee-baah Yunus. Na nol son!

30 Hmunan nua, Yunus tek atuil Niniwe las noan, oen musti pesang deng oen in kula-sala ngas tia. Asa man in daid nol Yunus sa, daid taad bel atuil in se kota Niniwe ngas noan, Ama Lamtua Allah man nutus una. Ela kon nol Au, Atuling Baktetebes sia. Auk maang le tek mi halin mi pesang deng mi in kula-sala ngas tia. Nol mam asa man in daid se Au kia, daid taad bel atuil hahalas ni ngias noan, meman Ama Lamtua Allah man nutus Au.✡

31 Mam se leol kiamat tia lam, eta Ama Lamtua dil le daid Atuil in Nutus Dasi kam, ina lahi in deng loet-ahen nu nuli pait, nol dil le daid saksi. Un tulu hnanga ka le klaa nol mi totoang man in nuil hahalas ni ngias noan, 'Mi totoang niam ngengom!' Hmunan nu lahing bihatang na maa deng maan katang le tinang nol mata esa lahing Soleman in tana ka. Molota halas ni muik Atuli mes ne mi hlala ka, taan dui laih Soleman. Mo mi dai tiu-hii Un bubuit lo kon!✡

32 Nol un sii tuun lo! Mam atuil deng Niniwe kon hangus dil le tulu hnangan nol mi man nuil hahalas ni ngias noan, 'Mi niam ngengom totoang!' Oen aa ela, undeng dedeng Yunus laok tek Ama Lamtua in koma ka bel one la, oen pesang meman. Molota halas ni Atuling in muun dui deng Yunus mes muik ne mi hlala kia, mo mi dai pesang lo tetetas!"✡

Nuil langa
(Matius 5:15; 6:22-23)

33 Yesus tupang Un in dehet ta pait noan, "Atuli hoet hadut hidim todo se maan lalapa, le halin un laang kamar ra bel totoang atuil in taam laok se la ngas. Muik atuli hoet hadut hidim tungan nini fai, le buni tele lo!† Ta na muik ambak saa lo!✡

34 Mi matan nas kon banansila el hadut ta. Un tao langa mi dalen nas. Eta matan langa lo kam, atuli li ngat totoang sa-saa lias nini dalen daat. Mo etan matan langa kam, atuli li ngat totoang nol dael banan.

35 Nuklek le halin langa in ne mi dalen na ngas, daid langa bosor banansila el lelo la langa ka. Langa in se mi dalen na ngas, boel banansila el bulan na langa man suma tulu hlen tuun na deken.

36 Eta mi dalen nas langa, didiin hapit ana mes kon muik mitang lo kam, taon elola ko mi in nuli ka totoang kon langa, banansila el hadut tene mes laang bel mi in nuli ka."

Lamtua Yesus kaing atuil Yahudi las tulu agama las
(Matius 23:1-36; Markus 12:38-40)

37 Yesus aa hidi kon, muik atuli mes deng partei agama Farisi, haep Un le laok kaa se un uma. Lakos lius se luas kon, Yesus taam lako napiut uma dalen le daad se mija in kaa ka.

38 Um lamtua ka daid herang nol in ngat Yesus daad le kaa, mo haun ima ka muna muid atuil Farisi las atorang nga lo ka.

39 Kon Yesus tek un noan, "Mi atuil Farisi las ana lo! Mi kil dididi mi atorang agama la! Mi nangan le tao niu mi pingas-klas sas likun nas didiin loe, mo mi nangan le tao niu mi dalen hmomos man daat nol kom naseke ngas lo!

40 Ngengom me! Nadidingun deken. Ama Lamtua Allah man koet likun na, nol Un kon man koet dalen na.

41 Mo in banan dui ka, mi bel atuil kasiang ngas deng asa man mi mukin, le halin nam mi daid niu se Ama Lamtua sila.

42 Atuil Farisi me! Mam mi kon nahim tom in daat! Deng in bel Ama Lamtua op mes deng hngulu kam, mi kaih totoang tuan-ana. Didiin bumbu ana mes deng mi klapa la kon, mi kaih tele! Mo mi tiu-hii dais man muun dui ngas lo. Deng in namnau Ama Lamtua Allah, nol dais lolo kas sam, mi nadidingun soleng ela tuun! Meman kit musti bel Ama Lamtua nenang nga, mo nadidingun dais in muun dui tenga las deken.✡

43 Mam mi haup in daat! Ta taom mi kom le nuting maan in banan dui se um in kohe-kanas sas dalen, nol kom le nuting in todan se mana-maan in muik atuli hut mamo.

44 Mam mi nahim tom in daat! Ta mi banansila el niut utu man in tatai nol dale ka son na. Atuli lako-pait deng na, mo oen taan lo noan muik niut utu se na. Undeng dale in bua niut utu na ka doson nol niu

✡ **11:30** Matius 16:4; Markus 8:12; Yunus 3:4 ✡ **11:31** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 10:1-10; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 9:1-12 ✡ **11:32** Yunus 3:5 † **11:33** In dula dais Yunanin tenga las dul lo noan, "hidim tungan nini fai". ✡ **11:33** Matius 5:15; Markus 4:21; Lukas 8:16 ✡ **11:42** Atorang deng Tulu Agama las 27:30

son, mo un dalen na hoso. Molota muid kit hadat tia lam, atuil in kida niut utu ka, tao hmomos un apa ka son na, tiata un taam um in kohe-kanas sa lam, tom lo. Mi atuil Farisi lias banansila el niut utu na! Se likun nam mi hnika el niu isi. Molota mi dalen nas inu nol dais hoso."

45 Muik atuil in taan hukung Yahudi mes se la, siut tading Yesus in aa ka noan, "Paap Guru! Paap dais in aa apin na, diuk tom kaim kon!"

46 Kon nam Yesus situn noan, "Toma! Mi atuil in taan hukung Yahudi ngas, nang le mi kon haup in daat! Mi tulung atuil le tao kahan un in nuli ka lo, mo mi tao sus taplaeng one, nini mi atorang agama ngele kas. Hidim mi sakeng bel atuli li le lep mi atorang bili-ngalang nas. Mo mi esan lep hulung in ngelen na, nini hnaang mes lo kon!

47 Mi haup in daat! Ta mi kukaum nol in babail batu-baut tada, bel Ama Lamtua mee-baah hmunan-hmunan nuas, le todan one. Molota mi upu kia-kaon nas esan man keo tele mee-baah nas!

48 Mi kon iin mes nol mi upu kia-kaon nas. Oen hutun soleng Ama Lamtua mee-baha las nol keo tele one. Hidim mi babail niut klaten bel mee-baah nas, le daid tada noan, mi kon tade muid mi upu kia-kaon nas.

49 Undeng na, Ama Lamtua Allah man taan totoang sa-saa lias sa, tek net son noan, 'Mam Auk nutus Auk mee-baha las nol atuil in nutus tenga, le lakos se atuli Israel las. Kon atuil nas diku-puang tenga las, nol keo tele tenga.'

50-51 Atuil in nuil hahalas nia ngas, musti lepa-haal in situ-tala, deng atuli-atuil man in keo tele Ama Lamtua mee-baha las son nas. Na kahin deng Ama Lamtua in koet apan-kloma kia. Kilan deng Habel in mate ka, lako pes puis sa Sakarias. Sakarias tom in keo se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka Kamar Niu ka, nol maan in tunu-dadung nga hlala. Mam mi man lepa-haal oen hukung nga!✡

52 Mi atuil in taan hukung Yahudi ngas! Mam mi nahim tom daat! Ta mi man kil hkaen le sai hnita, halin nam atuli li taan haup Ama Lamtua Allah in koma ka nol babanan. Mo mi esan taam laok se na lo. In daat dui pait ta, mi keba kele atuli, le halin oen taam laok nal se na lo!"

53-54 Yesus aa hidi kon, guru-guru agama nas nol atuil Farisi las komali isi nol Una. Kilan deng leol neot na, oen taan in ketan bili-ngala le kiu nahu Una. Oen kon nuting lalan tutungus le tao dais nol Una.

12

Doh apan le tao muid atuil Farisi las in hlak daat ta deken
(Matius 10:26-27)

1 Dedeng na, muik atuli at lihu ila lo maas le hii-ming se Yesus. Oen laok dising apa didiin bua nal Una. Kon Un aa muna nol Un ima-ii las noan, "Doh mi apan nas le muid atuil Farisi las in hlak daat ta deken. Ta taom oen aa kam kisa, mo dake lam kisa.✡

2 Oen hlak le banan, mo mam oen in hlak na puti le atuli ngat tanan. Ta totoang man in buni hahalas nia ngas, mam ngat netas.✡

3 Asa man mi aa nol buni-buni hahalas nia ngas, mam atuli ming hapus nol langa-langa. Asa man mi hulu-hulu se kamar dalen, mam atuli aa mumuun se atuil hut mamo sila."

Atuli li osa se Ama Lamtua Allah sila
(Matius 10:28-31)

4 Yesus aa tapnaeng pait noan, "Auk anang me! Lii deken eta atuli le keo mia. Ta oen keo nal mi apan nas tuun, mo tao nal saa lo nol mi hmangin nas.

5 Auk le tek mi noan, mi musti lii se asii. Mi musti lii se Ama Lamtua Allah sii. Ta Un man keo nal mia, hidim pasang tamang mi lakom naraka dalem. Tiata Una, man mi musti liin baktetebes.

6 Olan mi nangan soba-nanan le, kee ale la osa ka bakun na? Osa lo dui, ta lo? Kee lima lam, duit seng dua ta lo? Mo ela kon no, Ama Lamtua Allah nadidingun tahan mes lo kon.

7 Ela kon Ama Lamtua paiduil nol mia. Un taan parsis klanga bakun ne mi bon nas. Tiata mi lii deken, ta Ama Lamtua in sukat mia ka osa dui deng kee ael nas totoang."

Mae in hao Lamtua Yesus deken
(Matius 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 Hidim Yesus aa pait nol Un ima-ii las noan, "Tidi mi hngilan nas babanan! Eta muik atuli brain hao Auk se atuil hut mamo in ne apan-kloma ki ngias silan nam, mam Auk kon hao un se Ama Lamtua Allah ima-ii in ne sorga nguas silan noan, un na mo Auk atulin.

9 Mo eta atuil in aa se atuli las silan noan, un taan Auk lo, kam mam Auk kon aa se Ama Lamtua Allah ima-ii in ne sorga nguas silan noan, Auk taan un lo.

10 Auk niam, Atuling Baktetebes sa. Eta muik atuli in aa le tao didaan Auk ngaal banan nia kam, Ama Lamtua Allah tade le nadidingun un in kula-sala na nabale. Mo

✡ **11:50-51** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 4:8; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 24:20-21
✡ **12:1** Matius 16:6; Markus 8:15 ✡ **12:2** Markus 4:22; Lukas 8:17

eta un aa le tao didaan Ama Lamtua Koo
Niu ka ngaal banan na lam, Ama Lamtua
Allah nadidingun soleng un in kula-sala na
lo.✡
11 Eta mam atuli li pel nol mi lakom se
maan in nehan dais agama ngas, tamlom
se atuil in kil prenta ngas, undeng mi in
parsai se Au ka lam, lii in mam siut puting
nal mi apan nas elola ka deken.
12 Ta se oras na lam, Ama Lamtua Allah
Koo Niu ka tui mi in teka-teka man tom nol
in siut one."✡

Dehet deng atuling in muki, mo ngengo ka

13 Hidi na kon, at mes deng atuil hut
mamo kas keket Yesus noan, "Paap Guru!
Tulung tadu auk kakang nga le bating
kaim aman sa hmuki-pusakan nas tia."
14 Mo Yesus siut un noan, "Hoe! Asii man
nikit Auk le nutus mi duam dasi la lia?"
15 Hidim Yesus aa nol atuil hut mamo nas
noan, "Mi musti doha-doha, le boel kom
naseke deken! Ta muik hmuki mamo kon
temang nal in nuil titu-tema lo."
16 Hidi kon Un dehet nini kleta mes pait
noan, "Muik atuil in muki mesa, un klapa
la muik isin mamo isi,
17 didiin un maan in dulu ngas inu lai-
lisi, tiata un taan le taos elol pait ta lo.
18 Kon nam un nutus noan, 'Auk taos eli
tuun! Auk sukun maan in dulu' blaan nia,
le daek seda tene dui pait, hidim pesang
auk klapa li isin nas nol auk hmukin tenga
las laok se na.
19 Eta hidi ela son nam, auk aa nol auk
apang ngi esa noan, "Maan in dulu ka
inu son! In kaa nol son, le kaa didiin
taun-taun. Tiata kaa-niun faal bana-banan
tuun, le daad peko iin nol dael kolo tia!' "
20 Mo Ama Lamtua Allah tek un noan,
'Hoe! Ku ngengo! Eta duman ni kon ku
mate, kam asii man haup ku maan in dulu
ka isin nas totoang ngia?'
21 Tiata elia! Boel tuun, eta atuli li kom
le dulu hmuki mamo-mamo se apan-kloma
ki taung un apa ka esa, mo se Ama Lamtua
Allah in nangan na lam, un atuil kasiang,
undeng un babanan nol Ama Lamtua lo."

Parsai tuun se Ama Lamtua Allah (Matius 6:25-34)

22 Hidim Yesus tui taplaeng Un ima-ii
las pait noan, "Mi siin-tiud isi nol mi in
nuli lelo-lelon na deken, noan le kaa saa
tamlom le pake saa.
23 Ta kit in nuli ki dui deng asa man kit
in kaa, nol asa man kit in pake ngas.
24 Ngat soba-naan kakaol mitang ngas!
Oen soko-hai lo, nul lo, nol muik maan
in dulu kakaat lo, mo Ama Lamtua Allah
papa-piaar one. Eta ela lam, taon elola ko
Un kon papa-piaar mia. Undeng Un sukat
mia lam dui deng kee nas.
25 Eta atuli dil saol hdidan, hidim
kukaum nol un apa ka tuun nam, nataka
le un tao blatas tapnaeng un in nuli ka le?
Lo ta loo!
26 Tiata kukaum nol dais anang ela ngas
sam kil isin sa-saa lo, kam, tasao le mi
kukaum nabael nol dasi-dais tene kas sia?
Un ambak ki saa la?
27 Laok ngat soba-naan bunga in ne alas
sua ngas. Oen daek klaap lo, nol tiun
seman lo. Mo laih Soleman kai-baut in osa
dui ngas kon, leok dui bunga in ne alas sua
ngas lo.✡
28 Ta Ama Lamtua Allah papa-piaar
bluan ana man muik nahin saa lo, man
suma nuli leol neot nia, mo ola kam mate,
le atuli kat soleng tamang lako ai dalen na.
Eta ela lam, Un kon papa-piaar nal mia,
man osa dui deng bluan nas. Tiata tasao
le mi nahlae baktetebes se Un tuun lo kia?
29 Ela kon mi lii-tiud nol in kaa-ninu
deken. Ta mam Ama Lamtua man mana-
koet.
30 Atuil in nahlae se Ama Lamtua lo ngas,
daek hiti-late le mana-koet nas totoang.
Mo mi ela deken, ta mi Aman in ne sorga
ku taan totoang asa man mi in parlu ngas
son.
31 Ta mi lako-daek Ama Lamtua Allah osa
las muna le, halas-sam Un kon mana dais
nias bel mia."

Pesang in muki se sorga (Matius 6:19-21)

32 Hidim Yesus tupang pait noan, "Mi
tuladang el lae-blai buan ana mesa, man
muik in muun-tes lo. Mo lii deken! Ta mi
Aman in ne sorga ku na mo, Laih Tene.
Asa man Un nena, kam, Un dalen kolo in
bel Un anan man Un in namnau ngas.
33 Tiata laok hee soleng mi hmuki las,
hidim duit ta laok bating bel atuil kasiang
ngas. Nini ela lam, mi pesang hmuki-nal se
sorga, se maan titu-tema kua. Atuil in nako
ngas naok lai-niin nalan lo. Naen muti kon
kaa didaan nalan lo.
34 Nangan babanan! Mi hmukin nas ne
ola sam, mi dalen nas ne as kon."

Atuil in loka-loka man lii-lau duman-lelo

35-36 Yesus aa pait noan, "Lelo-duman
nam mi musti mana le lii-lau Ama Lamtua

✡ **12:10** Matius 12:32; Markus 3:29 ✡ **12:12** Matius 10:19-20; Markus 13:11; Lukas 21:14-15 ✡ **12:27** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 10:4-7; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 9:3-6 ✡ **12:35-36** Matius 25:1-13; Markus 13:34-36

tutungus. Tuladang el ata in melang, le
natang um lamtua ka in pait deng fesat in
sapa ka. Eta tuang nga bitin hnita ka lam,
un hlapat sai.✡
37 Eta tuang nga maa haup un ata kas
natang ela lam, taon elola ko oen ontong.
Ta mam tuang nga esa, man tulu beles un
dalen banan na. Hidim un pake kai-baut
ata, le tutan-lau ata kas nol in kaa fala
bana-banan sii.
38 Ata nas meman ontong baktebes, un-
deng oen lii-lau tuang nga nol babanan.
Tuang nga maa diuk ila tuun, bingin-tai
tam, nukneha sain kon no, oen natang
tutungus.
39 Nangan babanan! Eta muik um lam-
tua mes taan parsis noan, diuk ila kam
atuil in nako ngas maas sam, taon elola ko
un bel dola le atuil in nakong nas sukun
un uma la lo.
40 Tiata mi musti mana tutungus, ta muik
at mes lo kon man taan noan, blinga lam
Atuling Baktetebes sa pait maa."✡

Ima-ii in muid napiut nol ima-ii in muid napiut lo
(Matius 24:45-51)

41 Hidim Petrus keket Yesus noan, "Paap
Guru! Paap kleta apin na tom kaim siim,
tamlom tom totoang atuli lia?"
42-44 Kon Yesus siut noan, "Kleta na tom
se totoang atuil man dake ka, banansila el
tulu in mana tana nol makoe le daek taung
un Tuang nga. Ta mam un tuang nga nikit
un le bating in kaa bel ima-ii tenga las. Eta
un makoe le daek muid un osa la ela lam,
un tuang nga maa oras ol tuun kon no,
un daek in toma ka tutungus. Hidim un
haup ontong, undeng mam un tuang nga
nikit una, le mana-koet un hmuki-nalan
nas totoang.
45 Mo banan lo, eta tulu deng ata kas
nangan noan, 'Eh! Taon elola ko blalan
na nesang, halas-sam pait maa.' Kon un
diku-puang ata tenga las, bihata tamlom
biklobe. Hidim un daad le kaa-niun nol
dael kolo didiin mahu.
46 Mo oe mesan na, se oras tulu deng
ata kas taan dadale lo kam, nahkitum un
tuang nga maa. Kon tuang nga diku-puang
una, hidim nulut soleng le haup un nenang
nga se likun nua, leo-leo nol atuil man in
dai muid napiut tuang nga in koma ka lo
ngas.
47 Ta ata man taan parsis un tuang nga in
koma ka, mo dai tade le muid lo, tamlom
daek mudin lo ka, tom hukung ngele.
48 Mo ata in daek kula undeng un taan
un tuang nga in koma ka lo ka, tom hukung
ngele lo. Ta atuil in sium mamo son na, un
musti bel mamo kon. Nol asii daek os tene
kam, un in lepa-hala ka kon tene."

Lamtua Yesus in tui ka bisa tao atuli li le labang apa
(Matius 10:34-36)

49 Yesus tupang Un in aa ka pait noan,
"Auk maang le tao bakisan Auk atulin
nas deng atuil didang in se apan-kloma ki
ngias. Na banansila el atuli in nini ai le loe
soleng hmomos sa. Auk in koma ka, le ai
na kaloe son se ola-ola.
50 Mo Auk musti lepa-haal susa-daat
muun muna le. Mam Auk haup in susa-
daat muun isi, didiin Auk osa la hidi.✡
51 Mi nangan noan Auk kil in mole-dame
maang se apan-kloma kia le? Loo! Auk
maang le tao atuli li keng apa nol kaen apa.
Nol taos le oen bakisan apa, undeng Auk in
tui ngas.
52 Kilan deng halas nia, pali-kaak kon dil
nol apa lo. Se uma mes isin, tiul labang
dua, hidim dua labang tilu.
53 Ama labang ana;
ana labang Ama.
Ina labang ana;
ana labang ina.
Been labang nalen;
nalen labang been."✡

Tadas babanan tada-taad deng leol in susa ngas
(Matius 16:2-3)

54 Hidim Yesus aa nol atuil hut mamo
kas noan, "Eta mi net nopen babakun puit
se leol-denen nua lam, mi tek noan, 'Ni
daid tada noan, ulan na le nahu.' Meman
baktebes ela.
55 Etan aing lote la huu, lam mi tek noan,
'Ni tada noan leol ni otot muun.' Meman
baktetebes ela.
56 Hoe! Mi niam atuil in sila-klup tuun,
mi aa kam kisa, mo dake lam kisa! Mi taan
isi in tek deng dale-dapa ni nol un ulan-
lelon nas in koma-koma ngas. Mo tasao le
mi tade taan Ama Lamtua in koma-koma
se oras ni lo kia?"

Daem nol mi musu las
(Matius 5:25-26)

57-58 Yesus aa taplaeng noan, "Eta mi tao
dais nol apa kam, tasao le mi nutus nal
esan muid in toma ka lo kia! Banan dui ka
eta mi dasi la lako lius se atuil in nutus dasi
nguas lo bii kam, mi aa nol apa babanan
tia! Etan lo kam oen nutus le tamang mi
lakom bui dalen.
59 Ta eta ela son nam, taon elola ko mi
putim nal le baen nuli mi hningin, man
atuil in nutus dasi ngas in nutus son na
lo."

✡ **12:40** Matius 24:43-44 ✡ **12:50** Markus 10:38 ✡ **12:53** Mika 7:6

13

Nang soleng in nuil dadaat ta, le bali muid Ama Lamtua in koma-koma ngas

1 Dedeng na, muik atuli tek Yesus noan,
gubernur Pilatus keo atuil Yahudi at ila
lo deng Galilea, se dedeng oen in maa se
Yerusalem le kil in todan se um in Kohe-
kanas Tene ka ka.
2 Ming ela kon Yesus keket noan, "Muid
mia lam, atuil man tom in keong nas, in
kula-sala ka tene dui deng totoang atuil
Galilea tenga las se? Le didiin oen haup
in hukung tele ela lia?
3 Loo! Mo eta mi nang soleng mi in
nuil dadaat ta, le bali muid Ama Lamtua
in koma ka lo kam, mi kon tom in dudus-
didaa banansila el one.
4 Hidim elol pait nol atuil at hngul palu
man mates, tom in tading deng menara in
se Siloam, man lea se lelon na ka la? Oen
in kula ka tene dui deng totoang atuil in se
Yerusalem mas se?
5 Loo! Mo eta mi tenem deng in nuil
dadaat ta, le bali muid Ama Lamtua lalan
lolo ka lo kam, mam mi tom in dudus el
oen kon."

Kai ina in isin lo ka, banansila Ama Lamtua atulin man muik ambak lo ngas

6 Hidi na kon Yesus bel kleta mes noan,
"Atuling mes muik kai ina* in puting nal
isin se un klapa la. Un taan in maa le ngat
kai ina na isin son, tam lo bii ka. Mo kai
ina na isin lo bii.
7 Kon nam un tadu un atulin in daek
klapa la ka noan, 'Taun tiul son nia, auk
maang oe-oe le nuti-nuting kai ina ni isin
nia, mo auk haup saa lo. Tiata dait soleng
tuun, ta kai ina ni suma tepat maan tuun.'
8 Atuling in daek klapa la ka siut noan,
'Papa komali deken, nang nanan taun mes
pait. Le halin nam auk dait dale ki pukiun,
hidim buli pupuk le tao un nuli ka obon.
9 Eta taun in maa ku le kai ina ni isin
nam, banan. Mo etan lo kam, dait soleng
tuun lako.' "

Lamtua Yesus tao banan bihatang bleop hkait mesa, tom nol leol in kohe-kanas

10 Oe mesan na, tom nol atuil Yahudi las
leol in kohe-kanas sam, Yesus lako tui se
um in kohe-kanas sa.
11 Se na muik bihatang mesa, man blepo
ka hkait taun hngul palu son, undeng
uikjale kas in tao. Un dil nal nol lolo lo.
12 Yesus ngat net bihatang na kon, Un
haman le tekan noan, "Mama! Ku banan
deng ku ili la tia."
13 Hidim Yesus nene ima ka laok se
bihatang na. Kon nahkitu lam, un blepo in
hkait ta lolo meman. Nol un nodan mamo
le naka-naka Ama Lamtua Allah.
14 Mo tulu deng um in kohe-kanas na
komali, undeng Yesus tao banan atuil tom
nol leol in kohe-kanas. Kon un tek atuil
mamo kas noan, "Minggu mesa lam daek
lelo eneng. Tiata banan dui ka atuil ili
las maa se lelo-leol in dakeng nas tuun, le
nuting atuli taih banan one. Maa se leol in
kohe-kanas deken!"✡
15 Mo Yesus situn noan, "Hoe! Atuil in
sila-klup tuun. Se leol in kohe-kanas sam,
mi kon dake, ta lo?! Ta mi laok sao mi aus-
sapi las nol keledai las le ninung, ta lo?!
16 Bihatang ni, upung Abraham in hua-
koet, banansila el kit kon. Uikjale kas laih
tuan na but un taun hngul palu son. Eta
Auk sao un tom nol leol in kohe-kanas sam,
kula ke?"
17 Ming ela kon, Yesus musu las mae. Mo
atuil hut mamo kas dalen kolo nol Un in
daek banan nas.

Lamtua Yesus bel kleta deng kai beas man ana blutu dui
(Matius 13:31-32; Markus 4:30-32)

18 Kon Yesus tupang Un in aa ka pait
noan, "Nataka le Auk sukat Ama Lamtua
atulin nas banansila el asa la?
19 Laih hmunan na oen bubuit tuun, mo
nesang le lako lam oen mamo taplaeng.
Oen nam banansila el sa-saa beas man ana
blutu tuun. Atuli hai se klapa la. Tiata un
nuli le daid ina tene. Kon kee kas maas le
koet hno se un bango ngas."

Lamtua Yesus bel kleta pait deng bibit ruti
(Matius 13:33)

20 Hidim Yesus dehet pait noan, "Nataka
le Auk sukat Ama Lamtua atulin nas nol
asa pait ta?
21 Oen banansila el bibit ruti man bihata
las katan le kutang nol tarigu sak† dua,
halin daek ruti mamo. Kon tarigu nas
hus didiin daid tene, undeng bibit ruti
ana bubuit na. Ama Lamtua atulin nas in
mamo taplaeng nga kon ela."

Hnita in laok sorga ka ana blutu tuun
(Matius 7:13-14, 21-23)

---

* **13:6** Dais Blain noan 'kai aelboa' deng dais Yunanin *sukei.* Mo Buk Niu ka tulu kai ina mes ne ua, man taom atuli las kaa un isin na. Molota se Indonesia halin leol-saken nia lam, atuli kaa 'kai aelboa' isin lo. Tiata, 'kai aelboa' in ne Buk Niu dais Blain na ka, banansila el kai aelboa in deng ua ka lo. ✡ **13:14** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:9-10; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:13-14 † **13:21** Dais Yunanin dul noan tarigu *sata* tilu. Sata mesa lam, nataka le litir hngul dua. Tiata, sata tilu lam, tarigu litir buk tilu beas eneng. Na tatai nol tarigu sak dua.

22 Hidi na kon, Yesus nol Un nenan nas
lakos kota Yerusalem. Se lalan oen in lako
ka, Un tuli-tuil se kota-kota las nol ingu-
ingu las le tui atuli.
23 Lius se mana mes kon, muik atuli
mes keket Un noan, "Paap Guru! Nataka
le suma atuli bubuit sii man haup boa-
blingin te?"
24 Un siut noan, "Hnita in taam laok
sorga ku ana blutu. Tiata nuklek mumuun
le halin mi taam lakom nal deng na. Ta
muik atuli mamo man soba-naan le tama,
mo bolen lo.
25 Eta um lamtua ka hkaen hnita ka
son nam, mi dil se likun le bitin hnita
ka tutungus, nol haman le nodan tulung
noan, 'Tuang! Sai hnita ki le!'
Mo un siut noan, 'Auk taan mi lo!'
26 Hidim mi tek noan, 'Taon elol le tuang
taan kaim lo kia? Kaim man taom daad
le kaa-niun leo-leo nol tuang. Tuang kon
taom tui kaim se kaim lalan tuan nas.'
27 Kon un siut noan, 'Apin auk tek mi son
noan, auk taan mi lo! Mi niam atuil man
kom in daek dadaat. Lakom bian deng ni
tia!'✡
28 Hidim eta Ama Lamtua Allah nutus
totoang atuli li dasi lias sam, mi lilu mu-
muun nol duu siin. Ta mi ngat net upung
Abraham, upung Isak, upung Yakob nol
Ama Lamtua Allah mee-baha las totoang,
tamas daad ne sorgas son. Mo mi tom in
nulut soleng lakom se likun na tuun.✡
29 Mam atuli li maa deng apan-kloma ki
mumu-mumu ngas, deng leol-saken lako
leol-dene; deng blai-ahen lako loet-ahen,
le daad kaa leo-leo se Ama Lamtua Allah
sonaf fa.✡
30 Taad dais ni babanan: eta mam Ama
Lamtua nutus totoang atuli li dasi las sam,
muik atuli man hmunan nu atuil tenga ka
bali le, un nam mo atuil ana tukun, molota
un haup in todan isi. Nol muik atuli man
hmunan nu tek noan, un nam mo atuil
tene, molota Ama Lamtua ngat una lam el
atuil ana ka."✡

Lamtua Yesus dalen nahi nol kota Yerusalem isin na
(Matius 23:37-39)

31 Dedeng na, muik atuil Farisi at ila
lo maas tutnaal Yesus, le hidim tekan
noan, "Banan dui ka Paap Guru lako bian
kakatang se maan didang, ta laih Herodes
le keo Papa."
32-33 Kon Yesus situs noan, "Eh! Blalan
na banansila el maat-mitang man tuklikut
daat ta! Mi laok tekan noan, 'Auk nulut
uikjale, nol tao banan atuil ili las se leol nia
nol ola. Bingin dua halas-sam, Auk in dake
ki hidi.' Taon elola kon, Auk le daek bubuit
pait se lalan Auk in laok bus el Yerusalem
mia. Ta se hmunan nua, atuil Yerusalem
mas man taom keo tele Ama Lamtua mee-
baha las.
34 Idaah, atuil Yerusalem me! Mi man
keo tele Ama Lamtua Allah mee-baha las
tutungus, nol pasang tele atuil in nutus
man maa le tulu lalan bel mia ngas. Auk
le tao nakbuan mia nol doh mi oe-oe son,
le kele-keba mi deng in daat tas, banansila
el manu ina man le kabut un anan nas, se
un dila ka dalen na. Mo mi dai tao lo.
35 Halas nia, Ama Lamtua tiu-hii nol mi
um in kohe-kanas sa lo son. Ta ola bingin
dua kam un blo. Mam mi ngat net Auk pait
lo ka didiin mi hao noan,
'Ama Lamtua Allah bel hangun se atuling
man in maa nini Ama Lamtua ngala
ka ka,
undeng Ama Lamtua nutus Un son!' "✡

14

Lamtua Yesus tao banan atuli ili, tom nol leol in kohe-kanas

1 Oe mesan na, tom nol leol in kohe-
kanas sam, tulu deng partei agama Farisi
las at mesa, haep Yesus le laok kaa se un
uma. Un daad kaa, mo muik atuli mudung
Una, le Un tao saa tom nol leol in kohe-
kanas sa.
2 Dedeng na, muik atuli mes iil hale, un
kon daad leo-leo se na.
3 Kon nam Yesus keket atuil Farisi las nol
atuil in taan hukung Yahudi, man daad kaa
leo-leo se la ngas noan, "Muid upung Musa
atorang nga lam, boel tao banan atuil se
leol in kohe-kanas tam lo ka?"
4 Mo muik tahan atuli in bok baha lo.
Kon Yesus huud atuling ili la, ti un banan
meman. Hidim Yesus tadu un le pait.
5 Hidi na lam, Yesus ketan oen pait noan,
"Eta muik tana-ana mes nahi tama lako ui
in kali dalen, tom leol in kohe-kanas sam,
mi laok pel puting una, tam lo ka? Eta in
nahi ka aus-sapi lam, mi nang tam lom, pel
puting nga? Taon elola ko mi pel puting.
Na nahin na noan, mi daek son na, ta lo!"✡
6 Ming Yesus aa ela kon, muik atuli mes
lo kon man siut Una.

Nuti-nuting sila deken

7 Dedeng na, Yesus ngat-ngat atuil in maa
kaa fesat se um na ngas. Muik atuli mamo
nuting maan se mata lua, le lakos daad se
las. Net ela kon, Un aa noan,
8 "Doha-doha lo! Eta atuli haep mi le
laok se fesat in sapa kam, nuting maan in

✡ **13:27** Buk in Naka-nahalit 6:9 ✡ **13:28** Matius 22:13; 25:30 ✡ **13:29** Matius 8:11-12 ✡ **13:30** Matius 19:30; 20:16; Markus 10:31 ✡ **13:35** Buk in Naka-nahalit 118:26 ✡ **14:5** Matius 12:11

dada se atuil tene kas mana la deken. Ta tamlom fesat lamtua ka haep atuil man in tene dui pait ta.

9 Eta ela lam, mam fesat lamtua ka maa tek ku noan, ‘Komali deken ne! Paap tulung lako daad se klupu lua, ta auk tao del ni son le taung atuling tene nia.’ Kon ku hangu deng del na nol in mae, le lako daad se klupu kua.

10 Tiata eta ku haup in haep pam, laok daad se del in se klupu dui ngas tuun. Ta eta mam fesat lamtua ka ngat net ku lam, un maa tek ku noan, ‘Ee Papa! Maa le daad se mata li tuun.’ Eta ela lam, ku haup in todan se haep pas totoang silan.✡

11 Ta atuil in nikit-nikit apan na ngas, mam Ama Lamtua tao nahu. Mo atuil in tao apa ka el atuil ana ka ngas, mam Ama Lamtua nikit sakeng.”✡

12 Hidi nam, Yesus aa nol um lamtua ka noan, “Oe pait le eta paap tao fesat tam, haep paap nenan nas nol atuil in muki ngas siis deken! Ta taon elola ko mam oen haep bali papa.

13 Molam eta paap le tao fesat tam, haep atuil kasiang ngas, atuil in iin daat tas, atuil tedo kas, nol atuil hlukut-kait tas.

14 Ta taon elola ko mam oen haep bali nal paap lo. Ela kon no, eta paap haep one lam, mam Ama Lamtua Allah man balas ku. Mam eta Un bel atuil in parsai man maet son nas le nulis pait tam, Un nadidingun ku in banan na lo.”

Kleta deng fesat tene
(Matius 22:1-10)

15 Ming ela kon, deng atuil in daad mija mes nol Yesus sas at mes nikit in aa noan, “In ulat dudui ka, atuil in daad le kaa leo-leo se Ama Lamtua Allah sonaf fa ngas!”

16 Mo Yesus siut un noan, “Auk le dehet elia: atuli mes tao fesat tene. Hidim un haep atuli mamo-mamo.

17 Mana hidi fesat ta kon, un tadu un ata ka le laok taap atuli-atuil in haup haep pas noan, ‘Laok tia, ta fesat tu le mulai la.’

18 Mo oen totoang tao dehet bili-ngala le hep apan nas, halin oen daid in laok se fesat na lo. Mes tek noan, ‘Hah! Auk halas-sam sos klapa mesa, ta auk musti laok ngat napat le. Komali deken ne! Ta auk bisa in lako lo.’

19 Muik didang pait man siut noan, ‘Halas-sam auk sos nal aus-saip taung in lita konat, apa lima. Ta auk le laok sobananas nian, komali deen ne!’

20 Teng pait tek noan, ‘Auk halas-sam sapa, ta bisa in lako lo.’

21 Hidi na kon, ata ka pait le lapur un tuang nga. Ming ela kon, tuang nga koon-mali isi. Hidim un tadu ata ka pait noan, ‘Eta ela lam, ku puit lako laba-laba! Ku laok se kota ni lalan tuan nas, onget-onget tas le haep atuil kasiang ngas, atuil ii daat tas, atuil tedo kas, nol atuil hlukut-kait tas le nolas maa se fesat tia.’

22 Ming ela kon, ata na lako haep atuil nas. Hidim un pait le lapur noan, ‘Papa! Oen maas totoang son, mo maan blo mamo nabale.’

23 Kon tuang nga tek noan, ‘Eta ela lam, ku pait lako se ingu-iung in ne kota li likun nua ngas, nol klapa-klapa las. Hanet asii tukun, le nolas maa, sadi tao inu mana lias.

24 Hii ke! Atuil in hutun soleng auk haep pa son nas, oen tamis nal fesat ni in fala banan na bubuit lo kon!’ ”

Nangan babanan napat le, lam muid Lamtua Yesus
(Matius 10:37-38)

25 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos napiut bus el Yerusalem. Atuli hut mamo lakos muid Una. Kon Un bali saol oen le tekas noan,

26 “Atuil in kom le muid Auk baktetebes sas, musti namnau Auk *dui* deng totoang: dui deng un ina-aman nas, dui deng un sapa-anan nas, dui deng un pail-kakan nas, nol dui deng un apa ka esa. Etan lo kam, atuling na tom in daid Auk ima-ii lo.✡

27 Ta atuil man dai lep susa-daat lo, undeng in muid Au ka, bisa daid Auk atulin lo. Ta atuil man kom le daid Auk atulin na, atuli le keo tele kon no, un lep napiut un in susa-daat ta.✡

28 Tiata eta le muid Au lam, nangan babanan le. Naleta el atuil in le bangun-pii um hnoden na. Un musti kaih totoang osa ka lako pes duda-duda muna le. Ta tamlom duit dabun na.

29 Etan kahin babanan lo kam, bet un halas-sam daek netes sa, mo duit hidi son. Hidim atuli las mail le tao nahmaeng una,

30 noan, ‘Mi ngat soba-naan atuling na le! Un halas-sam daek netes sa, sa-saa lo bii, mo duit hidi son.’

31 Kleta didang, deng in hote-dati. Laih in le hote-dati ka musti daad le kahin muna nol un atulin nas le. Eta un tentara las suma atuli lihu hngul siis sam, nataka le un labang nal musu lihu buk dua, tam lo ka?

32 Un kahin babanan son, mo eta mam un tehen se in hote-dati kam, banan dui ka un nutus atuil le laok aa daem nol musu las, oras musu las katang nabale ka.

✡ **14:10** Dasi-dais Lila 25:6-7 ✡ **14:11** Matius 23:12; Lukas 18:14 ✡ **14:26** Matius 10:37 ✡ **14:27** Matius 10:38; 16:24; Markus 8:34; Lukas 9:23

33 Ela kon atuil in le muid Au ngas. Un
musti kahin lako-pait noan, un tade le
nang soleng un nena las totoang son, tam
lo bii ka? Etan lo bii kam, atuling na tatai
in daid Auk atulin lo."

Atuil man tatai in muid Lamtua Yesus lo ngas, banansila el sil in muik ambak lo son na
(Matius 5:13; Markus 9:50)

34-35 Yesus tupang Un in aa ka nini kleta
didang noan, "Sila la nam banan. Kit pake
le tao mingis in kaa. Mo eta sila la milu lo
son nam, un ambak ka elola la? Pake sil
na le tao mingis nal in kaa lo son. Le taon
daid pupuk kon banan lo. Kit kat soleng
tuun. Tiata mi kon musti daid banansila
el sila ka, le nuil namnau atuli li totoang.
Asii muik hngila kam, hii babanan ne!"

15

Lae-blai in ilang nga
(Matius 18:12-14)

1 Dedeng na, atuil in sium bea ngas nol
atuil in tom lo tenga las, maa tutungus se
Yesus le hii Un in aa ka. Mo atuil Yahudi
las noken oen noan, atuil banan lo.
2 Net ela kon, atuil Farisi nol guru agama
Yahudi las kom lo, le ahan noan, "Idah!
Atuling ni nakbuan nol atuil in tom lo ngas
sam. In daat dui pait ta, Un daad kaa leo-
leo nolas."✡
3 Mo ming ela kon, Yesus nahdeh beles
kleta nia, noan,
4 "Eta noan at mes deng mia la muik lae-
blai ngatus. Kon mes nes. Lam atuling na
tao elola la? Taon elola ko un nang lae-blai
buk sipa beas sipa kas se maan babanan
mesa, hidim un laok nuting laen mes man
nes na didiin hapun.
5 Un haup lae-blai na son nam, un haal
pait nol dael kolo.
6 Lius se uma kam, un haman un tapan
nas le tekas noan, 'Hoe! Mi maa le lena-len
nol auk le! Ta auk haup pait auk lae-blai
in ilang nga son.'
7 Se sorga kon ela. Eta muik atuil kula
mes pesang deng un in kula-sala ngas, le
pait lako Ama Lamtua lam, sorga isin nas
totoang dalen kolo. Ta atuling mes na in
pait lako Ama Lamtua ka, man tao oen
dalen kolo dui deng at buk sipa beas sipa
man nuil lolo-lolo, nol laok kula lalan lo
ngas."

Duit lil-muti man in ilang

8 Hidim Yesus dehet kleta mes didang
pait noan, "Blalan bihatang mes muik duit
lil-muti hngulu.* Nahkitu lam mes ilang.
Lam nataka le un tao elola la? Taon elola
ko un lako hoet hadut, le laang nuting se
ola-ola, nol kokon un uma la lako huud
onget-onget tas, le nuting duit na babanan.
9 Un net duit na kon, un lako haman atuil
um halin nas, hidim tekas noan, 'Mi maa
le dael kolo leo-leo nol auk le! Ta auk haup
pait auk duit muti man in ilang nga son!'
10 Se sorga kon ela. Eta atuil kula mes
pesang le pait muid Ama Lamtua lam,
totoang ima-ii in ne sorga nguas dalen kolo
isi."

Tana-ana man in ilang

11 Yesus tupang Un dehet ta nini kleta
mes didang pait, noan, "Muik ama mes nol
un anan biklobe at dua.
12 Oe mesan na, ana hmudin na tek ama
ka noan, 'Papa! Bating bel auk hmuki-
pusaka las tia!' Kon un ama ka bating un
hmukin nas bel oen duas.
13 Nesang lo kon, ana hmudin na hee
soleng un nena las. Hidim kabut un kai-
batu las, le bok lako dale katang. Lako lius
se lua kon, un nuil muid un in koma ka
tuun, le paa nuli un duit tas.
14 Paa nuli un duit tas totoang hidi kam,
nusa na tom lubu muun isi, didiin un kon
nuli nol muik saa lo tetetas.
15 Kon nam un lako nuting in dake. Ti
muik atuli mes se dale na sium una, le tadu
un daek in nalo bahi.
16 Undeng tana na tahang nal in lubu ka
pait lo, kon un kom isi le kaa bahi las in
kaa ngas. Ta lole muik atuli in bel un in le
kaa lo kam.
17 Nesa-nesang kon un nangan lako-pait
noan, 'Se auk amang ngu uma lua lam,
atuil in dake ngas totoang haup in kaa
didiin silis. Molota auk se iang mateng
tetetas undeng hmatu in nala.
18 Banan dui ka auk pait lakong auk
amang ngu tuun. Hidim tek un noan,
"Papa! Auk tao kula tene isi saol Ama
Lamtua nol papa.
19 Ta auk tom in daid paap ana pait lo
son. Nang le paap sium auk daid ata se
paap uma li tuun kon banan!" '
20 Un nangan haup ela kon, un haung
pait lako ama ka uma. Bii kakatang ngam,
blalan na ngat netan son, hidim dalen na
nahi nol namnaun. Un niu deng uma la le
lail lako sod un ana man in pait maa son
na. Hidim blalan na nekon le likin.
21 Kon tana na aa nol ama ka noan,
'Papa! Auk tao kula tene isi son saol Ama
Lamtua nol papa. Auk tom in daid paap
ana lo son.'
22 Mo un ama ka lok atuil in dake ngas
noan, 'Hoe! Lalaba laok kat kaod blatas in
leok dui ka le maa pake belen. Nae belen

✡ **15:2** Lukas 5:29-30 * **15:8** Dais Yunanin na dul noan, *drakma* hngulu. Drakma mesa lam, osa ka tatai nol tukang mes gaji lelo mesa.

paa laok se un hnanga ka, nol lotong belen nahan laok se un iin nas.
23 Laok pel aus-saip in nalo ka le keo, ta
kit le tao fesat halin kit len leo-leo.
24 Undeng auk anang ngi tuladang el un
mate son, mo halas ni un nuli pait son. Un
ilang, mo halas ni auk haup pait son.' Aa
hidi ela kon, oen tao fesat le len leo-leo.
25 Dedeng na, ana hmunan na se uma lo,
un daek se klapa'. Nikit un pait kon, bii
kakatang ngam, un ming atuli diuk kong
nol tidan lako-pait.
26 Tiata un haman ata kas at mes le ketan
noan, 'Hoe! Tao in kuti-lii saa nia la?'
27 Ata na siut noan, 'Tuang palin na maa
son. Tiata paap tadu keo aus-saip le tao
fesat tene, ta un ana ka pait nol boa-blingin
son.'
28 Ming ela kon ana hmunan na komali.
Un dai taam laok uma dael lo. Kon un ama
ka laok hanet le noan nol tamang lako uma
dale.
29 Mo un ahan noan, 'Papa! Olan nangan
le! Bablaan ni auk daek bosor le hiti-late
banansila el ata ka bel papa. Auk kaliut
tahan paap in koma ka lo. Mo ela kon no,
paap bel tahan auk laen ana mes le tao
fesat in kuti-lii leo-leo nol auk tapang ngias
lo.
30 Mo paap ana in paa duit daat ni, lako
len-langan nol bihata le tao nuli paap duit
tas. Halas-sam un pait maa, kon paap keo
aus-saip in apa banan dui ka, le tao fesat
tene bel una.'
31 Mo un ama ka siut noan, 'Auk anang
in namnau ke! Hii babanan! Bablaan ni ku
daad leo-leo nol papa. Totoang paap nena
las, ku nena kon.
32 Mo kit musti tao fesat le kuit-lii nol
dael kolo tia, undeng ku palim mia. Hmu-
nan nu, tuladang el un mate son, mo halas
nia lam un nuli pait son. Un ilang, mo
halas ni haup pait son.' "

16

Tulu in mana-koet man nuting taan lalan isi

1 Hidim Yesus nahdeh taplaeng kleta mes
pait bel Un ima-ii las noan, "Atuil in muki
mes nikit atuli mes le daid tulu in mana-
koet. Mo nenesang kon nam, tuang nga
ming haup dehet noan, tulu in mana-koet
na panaek una, le paa nuli un hmukin nas.
2 Tiata un haman tulu in mana-koet na,
le tekan noan, 'Ku tasao nia ka? Auk ming
le ku kuti nol auk hmuki las. Nol nia, ku
laok dul sa-saa ku in dake ngas, le auk
presas le. Ta hidi na lam, auk le puting
ku.'
3 Ming ela kon, tulu in mana-koet na
nangan lako-pait noan, 'Auk bosor son nia
mo! Auk le tao elol son nia? Bali dale ko
auk tes lo. Daid atuil in nodan-nodan kon,
auk mae.
4 Eta daek se ni pait lo son nam, auk
musti nuting lalan le halin nam atuil
didang tade le tulung sium au.'
5 Undeng na, un haman totoang atuil
man in hningin nol un tuang nga kas. Un
keket atuling nomer mesa la noan, 'Hoe!
Ku hningin bakun se auk tuang ngia la?'
6 Atuling na siut noan, 'Auk hningin
mina saitun litir lihu aat.'*
Kon tulu in mana-koet na tekan noan,
'Baktebes. Ku surat hningin ni nian. Nol
nia pius sait tia, hidim daad le dul lalaba
surat hningin balu, noan, ku hningin litir
lihu dua sii.'
7 Hidim un lako keket atuling nomer dua
la noan, 'Ku hningin na bakun na?'
Un siut noan, 'Auk hningin ale karong
lihu mesa.'†
Tulu in mana-koet na tekan noan, 'Pius
soleng ku surat hningin blaan na, le dul
seda noan karong ngatus paul siis.'
8 Un tao ela, didiin un tuang nga taan
haup un in nuting lalan na. Mo tuang
na musti hao noan, tulu in mana-koet na,
meman nuting taan lalan isi.
Auk tek kleta nia, le halin mi tana noan,
se hutu-ata hahalas ni hlala, atuil in parsai
lo ngas nuting taan lalan dui deng atuil in
parsai ngas.
9 Tiata olan mi nangan soba-nanan tuun.
Nang le atuil apan-kloma kias tao dahu-
dahut nini oen hmukin nas, mo in banan
dui ka, mi nini mi hmukin in ne apan-
kloma ki ngias le tulung atuli. Nini ela lam,
mi haup tapan mamo. Hmuik nas hidis
kon no, mam Ama Lamtua pesang bel mi
maan se sorga.
10 Eta atuli aa nahlolool nol dasi-dais
anang ngas sam, taon elola ko un kon aa
nahlolool nol dasi-dais tene kas. Mo eta
atuli nole nol dasi-dais anang ngas sam,
taon elola ko un kon nole nol dasi-dais tene
kas.
11 Eta atuli parsai mi le mana-koet
hmuki-nala nol dasi-dais anang in se apan-
kloma ki ngias lo kam, taon elola le Ama
Lamtua parsai mi nol dasi-dais tene kas
sia?
12 Eta mi mana-koet nal atuil didang
hmuki lo kam, asii man brain le bel un
hmukin se mia lia?
13 Ata mesa lam tutan-lau tuang dua lo.
Lo kam mam un kom mesan na, mo kom
mesan na lo. Tamlom un muid napiut

* **16:6** In dula dais Yunanin dul noan, '*batos* 100'. Batos mesa lam, litir 35-40. † **16:7** In dula dais Yunanin noan, '*koros* 100'. Koros mesa lam, litir 390.

mesan na, mo hosek nol mesan na lo. Mi kon ela, ta atuli li bisa namnau Ama Lamtua Allah leo-leo nol duit lo.”✡

Lamtua Yesus siut atuil Farisi las
(Matius 11:12-13; 5:31-32; Markus 10:11-12)

14 Dedeng na, muik atuil Farisi at ila lo man muid le hii Yesus in dehet apin na. Kon oen bilu-aa Una, undeng oen kom duit naseke.

15 Mo Yesus siut noan, “Hoe! Mi tao niu apan nas se atuli li sila, mo elol kon Ama Lamtua Allah taan mi dalen in hmomos sa. Muik dasi mamo man atuli nikit lapa-lapa, molota Ama Lamtua Allah ngat dais nas sam hmomos, nol Un nikis one.

16 Lius se Yuhanis in Sarain Atuli ka in maa ka, kit atuil Yahudi li nuil muid upung Musa nol Ama Lamtua mee-baha las atorang nga. Mo halas ni Ama Lamtua Dehet Dais Banan na holhising lako pes ne ola-ola. Atuli hut mamo nuklek mumuun le halin nuil muid Ama Lamtua in koma-koma ka.✡

17 Apan-dapa ku nol apan-kloma ki ilang kon no, Ama Lamtua Allah atorang nga ilang ana mes lo kon. Titik-koma mes kon ilang lo!✡

18 Atuil in dai soleng un sapa ka, le hidim saap pait nol bihaat didang nga, un nong son na. Ela kon nol atuil in saap nol bihatang in dai soleng nga, nong kon son na.”✡

Dehet deng atuling in muki, nol Lasarus

19 Yesus dehet pait noan, “Atuil in muki mes kom in pake kai-baut leko-leko man dakes nini kitu duda. Lelo-duman nam un kaa-niun faal banan si-sii, nol nuil leko-leok muid un in koma ka tuun.

20 Se na kon, muik atuli mes man kasiang isi. Un ngala Lasarus. Un apa ka inu nol paap hoso si-sii. Lelo-lelo lam un tapan nas kil nol un lako se atuling in muki na hnita mata ka.

21 Un kom isi le haup in kaa deng atuling in muki na in kaa lisin nas, mo un haup tahan saa lo. Suma ngot tas maas le belo un papa las nana ngas.

22 Hidi kon, Lasarus mate. Kon Ama Lamtua Allah ima-ii deng sorga maa kat una, le belen daad se upung Abraham halin na.

Nesang lo kon atuling in muki na kon mate, hidim atuli las puan una.

23 Mo un tama sorga lo. Un tama lako naraka, leo-leo nol atuil mamo in mate ngas. Se na, un tom in tudan-kida nol susa-daat tutungus. Oe mesan na, un botas sila ka lam, un ngat net Lasarus daad bana-banan se upung Abraham halin na.

24 Kon un haman mumuun le tek elia, ‘Upung Abraham me! Kasiang nol auk buit le! Tadu Lasarus le dopon hnanga tula ka laok se ui dalen, le maa tao ngoe auk meeng tula ki tuun kon, banan. Ta auk susa-daat isi ne ai naraka lia!’

25 Mo Abraham siut noan, ‘Auk anang nge! Nangan babanan le. Lelon ku nuli nabael se apan-kloma kua ka, ku haup totoang in banan nas. Mo Lasarus sam, haup in susa-daat tuun. Tiata halas ni Ama Lamtua belen dael kolo se nia, mo ku haup seda in susa-daat.

26 Dudui pait ta, ku nol kaim hlala kia, Ama Lamtua sole-bating kit nini nahin in bluang tene mesa. Tiata atuil in deng ia ngias, tia nal ela lo, nol atuil in ne a ngas, maa nal el ia lo.’

27 Kon atuling in muki ka nodan noan, ‘Eta ela lam, upung Abraham tulung tadu Lasarus laok auk papa uma lu le.

28 Ta auk muik paling biklobe at lim biis ne uas. Tadu Lasarus laok tekas le halin oen pait muid Ama Lamtua tia. Le halin eta oen mates sam, oen tamas se maan in susa-daat ni deken.’

29 Mo Abraham siut noan, ‘Ama Lamtua Allah bel oen upung Musa, nol mee-baha las in dula ngas son. Ku palim mas bisa les oe-oe, le halin oen nangan taan Ama Lamtua in koma ka.’

30 Mo atuling in muki na kaen noan, ‘Na nol lo bii, upung Abraham. Oen toe muid Ama Lamtua in Teka-teka ngas lo! Musti muik atuil in mate mes puti deng un bolo ka, le laok tekas, halas-sam oen ming nol tade le pesang.’

31 Mo Abraham siut noan, ‘Eta oen dai ming upung Musa nol Ama Lamtua mee-baha las in teka-teka ngas lo kam, atuil in mate puti deng utu ka, le laok aa nolas kon, oen dai ming lo.’ ”

17

Lamtua Yesus tui deng atuli li in nahi tom kula, hidim nodan ampong
(Matius 18:6-7, 21-22; Markus 9:42)

1 Yesus tek Un ima-ii las pait noan, “Oe mamo son atuli li nahi tom kula, undeng atuil didang in tao-tao. Mo atuil in daek ela ngas, man haup in daat muun dui.

2 Eta muik atuli tao le didiin tana-ana blutu mes parsai se Auk lo kam, mam Ama Lamtua Allah belen hukung ngele. In kahan dui ka, but baut tene mes se un leo ka, hidim soleng tamang lako tasi dalen.

✡ **16:13** Matius 6:24 ✡ **16:16** Matius 11:12-13 ✡ **16:17** Matius 5:18 ✡ **16:18** Matius 5:32; Korintus mesa la 7:10-11

3 Tiata doh mi apan nas babanan, le
halin mi kon tao nahu atuil deken! Mo
etan at mes deng ku pail-kakam mas tao
kula kam, kaing una. Eta un pesang, hidim
maa le nodan ampong ngam, nadidingun
soleng un in kula na tia.✡
4 Eta ku pail-kakam mas tao kula ku lalis
iut se lelon mes dalen, hidim un pesang,
kon un maa nodan ampong se ku la lalis
itu lam, ku musti nadidingun un in kula
saol ku lalis itu na."

Atuli li musti parsai Ama Lamtua Allah in kuasa ka

5 Neot mesan na, Yesus ima-ii las* maas
saol Yesus le nodan noan, "Paap Guru!
Kaim in parsai ki kuat lo. Tulung tao tes
kaim in parsai ki le."
6 Kon Yesus situs noan, "Eta mi muik in
parsai se Ama Lamtua Allah in kuasa ka
ana buit tuun, banansila el boto beas sa
kon no, mi prenta nal kai ina tene ni noan,
'Hobodos le lako seda se tasi kua!' Lam
taon elola ko, kai ina na muid mi in prenta
ka meman."

Atuil dake banan na, muid un tuang in koma ka

7 Hidim Yesus kat kleta pait noan, "Muik
ata mes bali dale se un klapa la, tamlom
doh un lae-blai las se epe. Daek hidi kon,
ata ka pait lako uma. Taon elola ko un
tuang nga tekan noan, 'Maa le kit duat
daad kaa leo-leo tia' lo!
8 Molam un tuang nga lokan noan, 'Laok
mana bel auk mija lu muna le, hidi halas-
sam ku laok kaa-niun se klupu kua.'
9 Eta ata ka daek muid un tuang nga in
koma ka son nam, mi bali noan tuang nga
nodan mamo se una le? Loo tetas!
10 Mi kon ela. Eta mi daek hidi totoang
man Ama Lamtua in prenta ngas sam, mi
musti aa noan, 'Kaim niam suma atuil in
loka-loka tuun. Kaim nuting in naka-naka
lo. Kaim suma lako-daek osa la tuun.' "

Lamtua Yesus tao banan atuil in iil baih-bluku at hngulu

11 Yesus nol anan nas bok lakos bus el
Yerusalem, kon oen lakos lius se propinsi
Galilea nol propinsi Samaria toon na.
12 Nikit oen le taam lakos ingu mes se
na kon, muik atuil iil baih-bluku at hngul
maas tutnaal nol Yesus. Oen dil deng
kakatang,
13 le haman leo-leo noan, "Yesus! Lam-
tua! Namnau kaim tia!"
14 Yesus ngat net oen kon, Un tadu noan,
"Mi laok tulu mi apan nas se tulu agama
luas muna le, halin oen tinang noan, mi
in iil baih-bluku ka ilang son, tam lo
bii." Ming ela kon, oen lakos. Mo se
lalan hlala kam, suknahkitum oen totoang
banan meman.✡
15 Tiata oen laok napiut nol dael kolo.
Mo muik at mes pait lako se Yesus. Un
haman tek noan, "Naka Ama Lamtua! Ta
auk banan son!"
16 Hidim un hai buku ka le nodan mamo
se Yesus. (Molota un na mo, atuil Yahudi
lo, un atuil Samaria. Atuil Samaria las
taom tao dais tutungus nol atuil Yahudi
las.)
17 Kon Yesus keket atuil in muid Una
ngas noan, "Elola? Apin Auk tao banan at
hngulu ta lo? Sipa las ne olas sa?
18 Tasao le atuling in laok-maa ni sii, man
pait maa le nodan mamo se Ama Lamtua
Allah, nol nikit in naka bel Una lia?"
19 Hidim Yesus tek atuling na noan, "Ku
banan son undeng ku parsai baktetebes se
Au. Tiata hangu, le pait nol boa-blingin
tia!"

Lamtua Yesus nahdeh deng leol kiamat ta, nol Un in pait maa ka
(Matius 24:23-28, 37-41)

20-21 Neot mesan na, atuil Farisi at ila
lo maas keket Yesus noan, "Paap Guru!
Olan ku tek napat le! Bling halas-sam Ama
Lamtua Allah nikit Un prenta la la?"

Kon Yesus siut noan, "Elia! Mi nangan
noan, Ama Lamtua nikit Un prenta la, nini
tada bili-ngala se apan-kloma kia, man
atuli li ngat net nol mata beas esa deken.
Ta atuli haup taad le tek noan, 'Olan ngat
se nia! Ta Ama Lamtua Allah nikit Un
prenta la ne nia tamlom ne nua!' Ela loo!
Ta Un nikit Un prenta la ne mi hlala ka, ne
atuli las dalen."
22 Hidim Yesus tek Un ima-ii las noan,
"Nesang lo ka kam Au, Atuling Baktetebes
nia, leo-leo nol mi lo kam. Mam se lelo-leol
in susa ngas sam, mi nangan nol kom isi le
net Auk pait. Mo Auk maang lo bii.
23 Hidim eta atuli maa tek noan, 'Kristus
muik ne nia!' tamlom 'Kristus muik ne
nua!' Lam mi kukaum le nuting lako-pait
deken. Ta oen in aa na nole-lilung.
24 Eta Atuling Baktetebes sa pait maa
kam, un tadan na langa isi, banansila el
bisain man kaloe, le tao apan nu langa
deng mumu laok mumu.
25 Mo Un kon musti lepa-haal in susa-
daat bili-ngala muna le. Nol atuil hahalas
nia, dai ming se Un lo nol oen kon hutun
soleng Una.

✡ **17:3** Matius 18:15 * **17:5** In dula dais Yunanin mo nia ki dul noan, "aan in nutus". Lukas taom kom in dul Lamtua Yesus ima-ii at hngul dua kas nini in noken noan, "aan in nutus". ✡ **17:14** Atorang deng Tulu Agama las 14:1-32 ✡ **17:26** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 6:5-8

26 Mo eta Un le pait maa kam, atuli las
nuil dadaat el in biasa ka, banansila el
dedeng upung Noh nuli nabale ka.✡
27 Dedeng na, atuli las kaa-ninu, tao fesat
in sapa, didiin lako lius leol Noh in tama
lako un kapal la dalen na. Mo oen dai ming
Noh in teka ngas lo. Kon nahkitu lam, ui
tene ka baa maa ta tao dudus oen totoang.✡
28 Na kon hnika mes nol atuli-atuil in
nuil se Lot tempon na ngas. Oen kon dai
ming se Lot lo. Dedeng na, oen kaa-ninu,
biuk-bale, daek klapa, bangun-pii uma, nol
nuil dadaat el in biasa ka.
29 Mo oskaong nga, oras Lot lali nang
soleng kota Sodom kon, suknahkitu lam, ai
nol blirang naih deng apan nu, le kaa nuli
oen totoang.✡
30 Tiata mi doha-doha le! Ta tamlom oras
Atuling Baktetebes sa le pait maa kam,
atuli las in nuli ka el in biasa ka. Mo
suknahkiut tuun nam, Un maa lisu la.
31 Leol na, atuil in daad se uma la teras
sa ngas, taam lako uma dalen le mana
nakbuan sa-saa las bakun na. Atuil in daek
se klapa la ngas, pait lako le kat kai-baut se
uma deken tia.✡
32 Nangan asa man in daid nol Lot sapa
ka se hmunan nua ka. Un mate, undeng un
nangan un sa-saa in ne un uma la ngas.✡
33 Atuil in dai muid Auk lo, undeng
namnau un apa ka ka, mam un in nuli
ka parsum tuun. Mo atuil in muid Auk
didiin sao un in nuli ka, undeng in namnau
Au kam, mam un haup boa-blingin le nuli
napiut nol Ama Lamtua Allah.✡
34 Auk tek mi meman! Oras Atuling
Baktetebes sa pait maa kam, eta muik atuli
at dua ninis se maan in nini mes dapa kam,
nahkitum Ama Lamtua nikit sakeng mesa,
mo nang mesan na.
35 Eta muik bihata at dua hai ael leo-
leo lam, mam Ama Lamtua nikit sakeng at
mesa, mo nang mesa na.
36 [Eta muik atuli at dua daek klaap leo-
leo lam, Ama Lamtua nikit sakeng mesa
na, mo nang mesa na.]"†
37 Ming ela kon, Yesus ima-ii las keket Un
noan, "Paap Guru! Mam totoang nas dadis
se ola sa?"

Kon Yesus soleng dais noan, "Elia! Eta
mi ngat net kee in kaa sisi ngas hong
nakbua se ola sam, mi taan son noan na
daid tada, taon elola ko oen kaa hmate
ne maan na." [Nol nahin in buni-napang
noan, eta Kristus pait maa kam, un tada-
tada las langa isi, eta atuli les tanas.]

18

Dehet bebalu mes nol atuil in nutus dasi man daat

1 Oe mesan na, Yesus tui Un ima-ii las
nini kleta, le oen kohe-kanas tutungus, nol
oen in makoe ka ilang deken. Oen musti
parsai napiut se Ama Lamtua.
2 Un dehet ta elia: "Se kota mesa, muik
atuil in nutus dasi mes man muid Ama
Lamtua Allah lo. Un kon ngat atuil lo.
3 Se na kon, muik bebalu mesa, man
maa tutungus se atuling in nutus dasi na
le nodan noan, 'Paap hakim! Nutus auk
dasi li nol in toma le.'
4 Laih hmunan na, atuling in nutus dasi
na tiu-hii bebalung na lo. Mo nesa-nesang
kon, un nonos nol in hii una. Kon un daad
le nangan noan, 'Meman auk niam tiu-hii
Ama Lamtua Allah lo, dudui pait atuli lia.
5 Mo bebalung ni tao auk bong iil son.
Undeng na, banan dui ka auk nutus un
dasi la nol lolo-lolo tia. Eta lo kam, bet un
taan in maa tao bosor au sii.'
6 Mi nangan soba-naan atuling in nutus
dasi daat na in aa ka.
7 Eta nenesang kon, un tulung bebalung
na lam, taon elola ko Ama Lamtua Allah
tade le tulung Un atulin, man kohe-kanas
lelo-duman le nodan tulung se Una ngas.
Mo Ama Lamtua natang nesang lo.
8 Ta Un nehan oen dasi las nol hlapat.
Elam, Auk le ketan elia: Eta Au, Atul-
ing Baktetebes nia, maang pait son nam,
nataka le Auk tutnaal atuil in parsai se
dale-dapa nia, tam lo ka?"

Atuil Farisi nol atuil in sium bea, lakos kohe-kanas

9 Yesus dehet kleta mes pait, deng atuil in
nikit apa ka lalapa, nol kom in ngat kabaul
atuil didang nga. Un dehet noan,
10 "Blalan biklobe at dua lakos kohe-
kanas se Um in Kohe-kanas Tene ka.
Mesan na atuil deng partei agama Farisi;
mo mesan na pait atuil in sium bea. [Atuil
Yahudi las noken atuil Farisi las le, oen
atuil niu. Mo oen noken atuil in sium bea
ngas noan atuil daat].
11 Lius se um in kohe-kanas sa kon,
atuling Farisi nga sii dil le kohe-kanas
noan, 'Nodan mamo Ama Lamtua, ta auk
niam atuil banan. Auk daat el atuil tenga
las lo. Auk daid atuil in nako lo. Auk
kom naseke lo. Auk laok kula nol bihaat
lo. Nodan mamo Ama Lamtua, ta auk kon
daat el atuling in sium bea ni lo.

✡ **17:27** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 7:6-24 ✡ **17:29** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:20—19:25
✡ **17:31** Matius 24:17-18; Markus 13:15-16 ✡ **17:32** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:26 ✡ **17:33** Matius
10:39; 16:25; Markus 8:35; Lukas 9:24; Yuhanis 12:25 † **17:36** Bango 36 muik ne in dula dais Yunani tenga las lo.

12 Auk makoe in telang minggu mesa lam
oe dua. Nol auk bel op mes tutungus deng
totoang op hngul man auk in hapu ngas.'
Atuling Farising nga kohe-kanas ela.
13 Mo atuling in sium bea ka dil kakatang
se klupu lua. Un nikit nal sila ka le ngat
laok el apan-daap lo. Un suma suda le
kohe-kanas nol dalen in ili, noan, 'Eee,
Ama Lamtua Allah! Kasiang au, atuil in
kula-sala nia! Bel ampong au!'
14 Dedeng atuil at dua nas pait umas sa,
nataka le ol man babanan nol Ama Lamtua
Allah la? Atuling Farisi man koaok daat ta,
tam atuling in sium bea ka la? Taon elola
ko Un sium nol banan atuling in sium bea,
man tao dalen na deng dadale ka. Mo un
toe muid atuling Farising nga lo. Ta Ama
Lamtua Allah tao nahu atuil in koaok daat
ta, mo nikit sakeng atuil in tao apa ka deng
dadale ka."✡

Lamtua Yesus aa le bel hangun se tana-ana ngas
(Matius 19:13-15; Markus 10:13-16)

15 Oe mesan na, atuli las kok nol oen
anan blutu kas laok bel Yesus, halin Un
nene ima ka laok se oen bon nas, le aa
beles hangun. Net ela kon, Yesus ima-ii las
kaing atuli las.
16-17 Mo Yesus sium tana-anang in maa
bus el Una ngas. Hidim Un kaing Un ima-
ii las noan, "Nang le tana-anang blutu nas
maas se Au lia. Mi boel tukan oen deken.
Nangan babanan! Ta atuil man le daid
Ama Lamtua Allah atulin na, un musti
nahlae se Ama Lamtua Allah, banansila el
tana-ana man nahlae se un ina-aman nas
sa."

Atuil in muki man kom isi le tama sorga
(Matius 19:16-30; Markus 10:17-31)

18 Oe mesan na, tulu agama Yahudi las
tenen nas at mes maa keket Yesus noan,
"Paap Guru man in todan dudui! Auk
musti taon elol le halin auk taan bak-
tetebes noan, auk haup in tamang sorgang,
le nuling napiut nol Ama Lamtua Allah
la?"
19 Kon Yesus siut noan, "Tasao le ku
noken Auk noan 'in todan dudui' kia?
Suma at mes sii man kit todan dudui, na
Ama Lamtua Allah.
20 Ku taan Ama Lamtua Allah atorang lo-
lolo hmunan nua ka son ta lo, man noan:
Nong deken;
keo atuil deken;
naok deken;
daid saksi in nole-lilung deken;
nol todan ku inam ma nol ku amam
ma."✡
21 Atuling na siut noan, "Baktebes Papa!
Auk muid atorang nas son lo-lolo auk
anang bii kua."
22 Ming ela kon, Yesus tek noan, "Banan!
Mo ku dabun dasi mes nabale. Na ka, nol
nia, ku pait lako le hee nuli ku hmuki las
totoang. Hidim laok bating duit nas bel
atuil kasiang ngas. Hidi nam, ku pait maa
le muid Au. Ta mam Ama Lamtua Allah
bel seda ku hmuki se sorga."
23 Ming ela kon, atuling na dalen iil isi,
lole un muik isi kam.
24 Ngat un pait lako nol dalen in iil isi ela
ka kon, Yesus tek Un ima-ii las noan, "Atuil
in muki ngas, meman sus naseke in taam
sorga.
25 Kit naleta nol dais didang elia, hmukit
unta tene mes tama lako nal un okat ta
deng laung bolo lo. Ela kon nol atuil man
nahlae un hmukin nas siis, mo nahlae se
Ama Lamtua lo ka, taon elola ko un tama
nal sorga lo."
26 Atuli-atuil man ming Yesus in dehet
ela ngas, keket Un noan, "Eta meman sus
taung atuil in muki ngas ela lam, atuil
tuladang elola, man haup nal boa-blingin
nia?"
27 Yesus siut noan, "Taung atuli lia lam,
dais mamo nas daid lo. Mo taung Ama
Lamtua Allah lam, totoang nas dadi."
28 Kon Petrus tupang noan, "Papa! Kaim
nang soleng kaim hmukin nas totoang son,
le muid Papa. Mo mam kaim haup saa la?"
29 Yesus siut noan, "Petrus! Hii babanan!
Atuil man in nang soleng un uma la, sapa
ka, un pali-kakan nas, un in-aman tamlom
un anan nas, undeng un lako-daek Ama
Lamtua Allah osa la,
30 lam taon elola ko un sium mamo dui
pait se apan-kloma kia. Hidim eta apan-
kloma ki kiamat son nam, un kon haup in
nuli napiut nol Ama Lamtua Allah."

Lamtua Yesus aa deng Un in mate ka lalis tiul son nia
(Matius 20:17-19; Markus 10:32-34)

31 Yesus nol Un ima-ii las hngul duas siis
kon, Un aa nolas noan, "Mi totoang taan
son noan, halas ni kit le lakong bus el kota
Yerusalem. Lius se ua ngam, totoang dais
man Ama Lamtua mee-baha las in dul son
hmunan nua, deng Atuling Baktetebes sa
ngas, daid muid asa man oen in dul son
nas.
32 Mam oen sao Auk lakong bel atuil in
laok-maa man parsai se Ama Lamtua Allah
lo ngas. Kon oen bilu-aa Au, tao nahmaeng
Auk bili-ngala, puut kapen se Au,
33 diku-puang Au, hidim keo tele Au. Mo
bingin dua ka lam, Auk nuling pait."

✡ **18:14** Matius 23:12; Lukas 14:11 ✡ **18:20** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:12-16; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:16-20

34 Ming Yesus in aa ela ka kon, Un ima-
ii las nangan hapun lo, undeng oen daek
taan in teka-teka na nahin na lo bii.

Lamtua Yesus tao banan atuling tedo mesa
(Matius 20:29-34; Markus 10:46-52)

35 Nikit Yesus nol Un ima-ii las le taam
lakos kota Yerikos kon, oen nahtom atuling
tedo mesa, man daad le nodan-nodan se
lalan suut ta.
36 Oras un ming atuli mamo laok deng
na kon, un ketan noan, "Hoe! Asa nia la?"
37 Kon atuli las tekan noan, "Yesus,
atuling Nasaret ta maa lako deng nia."
38 Ming ela kon, atuling tedo na haman
mumuun noan, "Yesus! Laih Daud in hua-
koet te! Namnau auk buit le!"*
39 Atuil in laok muna deng Yesus sas
kaing una le ete. Mo un haman mumuun
dui pait noan, "Hooe, laih Daud in hua-
koet te! Namnau auk tia!"
40 Nikit Yesus ming haup in haman ela ka
kon, Un laok napiut lo, mo Un dili. Hidim
Un tadu atuli laok pel atuling tedo ka. Maa
lius se Yesus sila ka kon, Un keket noan,
41 "Ku kom le Auk tao saa bel ku la?"
Un siut noan, "Papa! Auk nodan le auk
ngat neta."
42 Yesus situn noan, "Banan! Undeng ku
parsai noan Auk tao banan nal ku, tiata nol
nia ku ngat neta."
43 Nahkitu lam, atuling in mata tedo na
banan meman. Kon un laok muid Yesus
le naka-naka Ama Lamtua Allah. Totoang
atuil in net ela ngas kon, naka-naka Ama
Lamtua.

19

Lamtua Yesus tutnaal atuling in sium bea mesa, ngala Sakeos

1 Hidi nam Yesus nol Un ima-ii las tamas
muid kota Yeriko, le lakos napiut.
2 Se na, muik tulu in sium bea bel
pamarenta Roma las mesa. Un ngala
Sakeos, nol un na mo atuil in muki.
3 Nikit un ming noan, Yesus le maa lako
deng na kon, un kom isi le net Yesus.
Mo un ngat net hapun nol babanan lo,
undeng atuli hut mamo isi bua nal Yesus,
nol Sakeos na mo atuil daen.
4 Tiata un lail lalaba muna, hidim sake
lako se kai ina mes dapa, se lalan suut man
Yesus in le maa lako deng na ka.*
5 Ti Yesus lako lius se kai na leon na kon,
Un ngada lako el dapa. Hidim Un haman
Sakeos noan, "Sakeos! Niu maa lalaba tia!
Ta leol neot ni, Auk le tuil tahang se ku
uma."
6 Sakeos herang-herang. Hidim un niu
lalaba tuun le nol Yesus lako se un uma.
Un dalen kolo isi.
7 Mo muik atuli mamo komali noan,
"Wuih, Sakeos na mo atuil banan lo!
Totoang atulis tanan son! Mo taon elol le
Yesus tama lako tahang se un uma la lia?!"
8 Lakos lius se Sakeos uma la kon, un dil
se Yesus sila ka, le tek noan, "Paap Guru!
Deng leol neot nia, auk bating totoang auk
hmukin nias op dua, le bel op mesan na
lako se atuil kasiang ngas. Eta auk sium
net bea lai-lisin nam, auk bel pait oen lalis
aat."
9 Yesus situn noan, "Banan. Leol neot
nia, Ama Lamtua Allah bel boa-blingin ku,
nol ku nenan nas totoang son, undeng ku
parsai Ama Lamtua banansila el upung
Abraham.
10 Ta Ama Lamtua Allah nutus Auk daid
Atuil Baktetebes se apan-kloma kia. Auk
maang le nuting atuil in laok kula son,
deng Ama Lamtua lalan na ngas, le beles
boa-blingin."✡

Dehet deng ata man mana-koet un tuang nga duit tas babanan na
(Matius 25:14-30)

11 Dedeng na, muik atuli mamo muid
le hii Yesus in dehet ta. Nikit oen lakos
dadani son nol kota Yerusalem kon, oen
nangan noan, Un le daek Ama Lamtua
Allah in prenta el lahi ka se na. Tiata Yesus
nahdeh beles kleta mes pait,
12 noan, "Muik atuil tene mesa, le lako el
nusa likun nuas, le oen nikit un daid lahi.
Hidi na, halas-sam un pait maa le daid laih
se un nusa ka.
13 Dedeng un mana hidi le noan lako
ka, un haman un ata kas at hngulu, hidim
beles at mesa lam duit lil-mea mesa.† Un
lekas noan, 'Mi pake duit ni le daid peke.
Eta auk pait maang ngam, mi mesa-mesam
maa teka, le mi haup pait bunga bakun na.'
Hidi na kon un boka.
14 Mo un hutun nas koman lo. Tiata oen
tunang atuil muna le laok se ua, halin tek
noan, 'Eta atuling ni man kil prenta bel
kami lam, kaim tade lo.'
15 Mo ela kon no, oen nikit un daid lahi.
Hidi kon un pait. Pait maa lius uma kam,
un haman ata at hngul nas, hidim keket
oen noan, 'Mi haup bunga bakun son deng
duit lil-mea man auk in bel mia ngas sa?'

* **18:38** 'Kristus', Atuling man Ama Lamtua hidan son deng hmunan nua ka, atuli noken kon noan, 'Laih Daud in hua-koet'. Nini ela, atuling tedo na hao noan, Yesus na mo, Kristus. * **19:4** In dula dais Yunanin na dul noan, ni kai ina *sukomorea.* Kai ina ni muik ne Indonesia halin leol-saken lo. ✡ **19:10** Matius 18:11 † **19:13** In dula dais Yunanin na dul noan, un beles '*mina* 10'. *Mina* mesa lam, *dinari* ngatus tamlom tukang mes gaji lelo ngatus.

16 Ata hmunan na tek noan, ‘Ama lahi!
Auk haup ontong oe hngul deng peke man
auk in simu ka!’
17 Kon lahing nga tek un noan, ‘Banan!
Ku niam, ata banan. Undeng auk parsai ku
nol dais anang nias, tiata nol nia, auk nikit
ku le prenta kota hngulu.’
18 Hidim ata nomer dua la tek noan,
‘Ama lahi! Auk haup bunga duit lil-mea
lima, deng peke man auk in hapu ka.’
19 Kon lahi nga naka una, le tek noan,
‘Banan! Eta ela lam, auk nikit ku le prenta
kota lima.’
20 Mo ata nomer tilu la kil pait un duit lil-
mea ka. Hidim un tek noan, ‘Tuang duit ti
nian! Auk kabut, hidim buni babanan le
halin ilang deken.
21 Auk tao ela, undeng auk lii. Auk tana
le tuang taom dising atuil didang le muid
tuang in koma ka. Ta tuang kom in kat asa
man tuang nena lo, nol nui asa man tuang
in mula-hai lo.’
22 Ming ela kon, lahing nga baet un noan,
‘Ku niam hadat lo! Ku in aa ka, hukung
bali ku apam ma esa son. Ku tanan son
noan, auk niam atuil in kat asa man auk
nena lo, nol nui asa man auk in mula-hai
lo.
23 Eta ela lam, tasao le ku laok pesang
duit ni se bang tuun lo kia? Le halin eta
auk pait maang ngam, auk haup un bunga
ka. Bubuit tuun kon banan.’
24 Hidim lahing nga tadu atuil didang in
se la ngas noan, ‘Kat un duit ta, le belen
laok se ata in haup bunga hngulu ka.’
25 Mo oen siut noan, ‘Tuang! Atuling na
in hapu ka, nol son. Mo tasao le kat atuling
in nena bubuit tia, le bel taplaeng lako una
lia?’
26 Mo lahing na siut noan, ‘Nangan
babanan! Ta atuil in mana taan asa man
atuli li in parsai le bel un son na, mam un
haup taplaeng. Mo atuil man osa daat in
mana-koet ta, mam oen kat nuli un nena
las.✡
27 Tiata nol nia, mi laok daek auk musu
man in kom auk le daid laih lo ngas. Nolas
maas se nia, le keo oen totoang se auk
silang ngia. Laok tia!’ ”✡

Lamtua Yesus taam lako kota Yerusalem
(Matius 21:1-11; Markus 11:1-11; Yuhanis 12:12-19)

28 Yesus dehet hidi kon, oen lakos napiut
bus el Yerusalem. Yesus laok muna se
hmunan.
29 Oras oen lakos dadani nol ingu dua,
ngalan Betfage nol Betania, man ne leten
Saitun, kon Un tadu ima-ii las at dua, le
lakos muna.
30 Un tadu oen noan, “Mi duam lakom
se iung in mo mata lua ka. Mam mi net
keledai ana mes butun se na. Atuli saek
netan lo bii. Mi loat un talin na, le pel
nolan maa se nia.
31 Mo etan atuli keket mi noan, ‘Tasao le
mi loat keledai na talin na lia?’ Lam mi
tekas noan, ‘Kaim Tuang nga le pake.’ ”
32 Hidim oen duas lakos, kon net keledai
ana na, banansila el Yesus in teka ka.
33 Nikit oen loat keledai ana na talin na
kon, lamtua ka keket oen noan, “Tasao le
mi loat sao hmukit ni lia?”
34 Oen siut noan, “Kaim Tuang ngu le
pake.”
35 Kon keledai la lamtua ka tade, ta oen
duas pel nol keledai ana na lako bel Yesus.
Hidim oen lekat oen seman nas laok se
keledai ana na blepo ka, le sakeng Yesus
se dapa.‡
36 Atuil hut mamo kas kon kat oen seman
nas nol hlendang ngas, le lekat laok se
lalan na, halin sodo-sium Yesus banansila
el in sodo-sium atuil tene ka.
37 Oras Un niu lako deng leten Saitun
na ka, atuil hut mamo kas leo-leo nol Un
ima-ii las, kidu le naka-naka Ama Lamtua
Allah, undeng tada-taad herang man oen
in net son nas.
38 Oen leo-leo naka-naka noan,
“Un niam, Lahing man Ama Lamtua Allah
in nutus maa ka!
Ama Lamtua Allah bel hangun se Una!
Halas nia, atuli li haup in mole-
daem nol Ama Lamtua se sorga
son.
Naka Ama Lamtua man daad le kil
prenta ne apan-dapa man lapa
dudui kua.”✡
39 Mo atuil Farisi las kon muik se atuil
hut mamo kas hlala. Oen tek Yesus noan,
“Paap Guru! Kaing one, le oen kidu-ahan
muun isi ela deken, ta ni lai-lisin son!”
40 Mo Yesus siut noan, “Hoe! Auk tek mi
meman ne! Eta atuil nias ete kam, batu-
batu lias man naka Ama Lamtua!”

Lamtua Yesus lilu nol kota Yerusalem
41 Oras oen lakos dadani le tamas
Yerusalem, Yesus ngat net kota la, kon Un
lilu,
42 le tek noan, “Idaa, atuil Yerusalem me!
Auk in koma ki le leol neot ni mi sium
in mole-dame man Auk in kila kia. Mo

✡ **19:26** Matius 13:12; Markus 4:25; Lukas 8:18 ✡ **19:27** Matius 25:14-30 ‡ **19:35** Se ua lam, taom atuil tene kas saek ahlote, mo atuil ana ngas saek keledai. Lamtua Yesus in saek keledai ka, daid tada noan, Un dalen na deng dadale. Ne *Sakarias* 9:9 kon muik in hida mesa, man noan, mam atuil Israel las lahin na maa nol in saek keledai. ✡ **19:38** Buk in Naka-nahalit 118:26

undeng mi tiu-hii Ama Lamtua lo, tiata halas ni mi hapun lo son. In dame na katang deng mi son.
43 Mam mi musu las boa dale pukiu kota la tembok ka, hidim oen tamas keng nol mia.
44 Oen tao lean mi kota la lako tatai nol dale ka, hidim keo mi totoang leo-leo nol mi anan nas. Oen nang batu mes le dil lo kon, undeng Ama Lamtua maa le bel boa-blingin mi son, mo mi dai taan Un lo!"

Lamtua Yesus tama lako se Um in Kohe-kanas Tene ka
(Matius 21:12-17; Markus 11:15-19; Yuhanis 2:13-22)

45 Hidi kon Yesus tama lako se Um in Kohe-kanas Tene ka. Se um na kintal la, atuli las taon daid pasar le hee hmukit in tunu-dadung. Net ela kon, Yesus laok nulut puting oen deng na.
46 Un siut oen nol mumuun noan, "Ama Lamtua mee-baha las dul meman son elia, 'Auk bangun-pii Um nia,

le totoang atuli li maa kohe-kanas nal se nia.'✡

Mo mi taon daid atuil in nuhu-dau ngas maan in nakbua son."
47 Hidi nam, lelo-lelo lam Yesus lako se Um in Kohe-kanas Tene ka, le tui atuli las se na. Mo tulu-tulu agama las tenen nas, guru-guru agama las, nol blalan-blalan hadat Yahudi las nuting lalan le keo Una.✡
48 Mo oen net lalan lo, undeng atuil hut mamo kas dalen kolo isi nol hii Yesus in dehet ta.

20

Oen keket-ketan apa nol Lamtua Yesus hak ka, nol Un in kuasa ka
(Matius 21:23-27; Markus 11:27-33)

1 Neot mesan na, Yesus lako se Um in Kohe-kanas Tene ka, le tui Ama Lamtua Dehet Banan na se kintal la. Kon tulu agama las tene-tenen nas, guru-guru agama las, nol blalan-blalan hadat tas maas le keket-ketan nol Una.
2 Oen ketan noan, "Asii man bel hak, le lahin Ku maa tao lobo-lau se ni lia? Olan Ku tek napat le!"
3 Kon Yesus siut noan, "Auk kon le keket dasi mesa, hidi halas-sam Auk siut mia.
4 Elia: Mi taan Yuhanis in Sarain Atuli ka, ta lo? Asii man belen kuasa le un sarain atuli lia? Ama Lamtua Allah, tam atuli lia?"
5 Kon oen hulin lako-pait le aa nol apa noan, "Idaah! Kit toman son nia mo. Eta kit tek noan, 'Ama Lamtua Allah man tadu', kam Un siut noan, 'Eta ela lam, tasao le mi parsai Yuhanis lo kia?'
6 Mo kit kon bisa tek lo noan, 'atuli li man tadu' ta lo kam atuil nias kat baut le pasang tele kita. Ta oen parsai noan Yuhanis na mo, Ama Lamtua Allah mee-baha."
7 Hidi nam oen siut Yesus noan, "Kaim tanan lo."
8 Kon Yesus situs noan, "Eta ela lam, Auk kon tek mi lo noan, asii man tadu Au."

Dehet deng atuil in daek klaap anggor
(Matius 21:33-46; Markus 12:1-12)

9 Hidi kon, Yesus dehet atuil hut mamo kas, kleta mes pait noan, "Atuli mes hai anggor se un klapa la. Hidim un seban lako bel atuil in daek klapa ngas, le maa liam oen bating apa klaap na in hapu ka. Mo un lako daad nesang se nusa didang.✡
10 Lius oras in nui anggor isin kon, klaap lamtua ka tadu un ata mes le laok sium un nena las, deng atuil in dake ngas. Mo atuil in dakeng nas diku-puang ata na, hidim oen nulut pait un nol kil saa lo.
11 Hidi na kon, klaap lamtua ka tadu un ata kas at mes pait lako. Mo atuil in dake ngas diku-puang una, nol tao nahmaeng una. Hidim oen nulut pait nol kil saa lo.
12 Kon klaap lamtua ka tadu un ata nomer tilu la lolen le lako, mo oen diku-puang didiin un apa ka papa, hidim oen soleng puting un lako klapa la likun na.
13 Klaap lamtua ka daad le nanganangan noan, 'Auk taon elol pait te? Banan dui ka, auk tadu se auk anang in hua kia. Ta taon elola ko oen todan una, nol sium un babanan.' Tiata un tadu un ana in namnau isi ka lako se ua.
14 Mo nikit atuil in dake ngas ngat net un kon, oen tek apa noan, 'Hoe! Mi ngat le! Ta blalan na tadu un ana ka esa, le maa lolen son nuan. Un man mam haup blalan na pusaka las totoang! Tiata maa le kit keo tele un tia! Le halin nam kit man pal klapa lia.'
15 Tana ka lako lius kon, oen pel-lakang puting deng klaap na, hidim keo tele una.

Lam Auk le ketan elia: Mi nangan nam mam klaap lamtua ka tao saa atuil in dake ngas sa?
16 Muid Au lam, taon elola ko un maa le keo tele oen totoang, hidim un seb klaap na bel atuil didang le daken lolen."

Nikit atuli las ming Yesus in dehet ela ka kon, oen siut noan, "Eta bole lam, Ama Lamtua Allah hukung kaim ela deken!"
17 Yesus ngat nakekeon one, hidim keket noan, "Eta daid in hukung ela lo kam,

✡ **19:46** Yesaya 56:7; Yermia 7:11 ✡ **19:47** Lukas 21:37 ✡ **20:9** Yesaya 5:1

tasao le Ama Lamtua mee-baha las dul meman son noan:
'Muik batu mesa, man tukang ngas kat soleng son,
mo halas ni baut na daid baut in tian nini hdin ina kia?'✡
18 Atuil in tunun se baut na ngas dudus, undeng oen tom hukung. Nol eta baut na nahi tom asii lam, atuling na kon dudus hidi undeng un tom hukung."
19 Nikit guru agama las nol tulu agama las tene-tenen nas ming dehet na kon, oen tana noan, Yesus in aa nini kleta na hai bus one. Oen hnika mes el atuil in daek klapa la ngas. Tiata oen komali isi. Kon oen nuting lalan le daek Una. Mo oen tiud nol atuil hut mamo, man kom isi nol Yesus in tui ka ngas. Tiata oen lakos nang soleng Un tuun ela.

"Bel Ama Lamtua Allah ol man Un nena"
(Matius 22:15-22; Markus 12:13-17)

20 Hidi na kon, Yesus musu las mudumudung Una. Oen nuting atuil man tao taan apa ka el atuil in parsai baktebes sa, le kiu nahu Yesus. Oen harap le Yesus aa labang nol pamarenta Roma la, halin oen laok lapur gubernur ra, le un tadu atuli laok daek Yesus.
21 Kon oen tadu atuling man in tao apa ka el atuil in parsai ka, le laok keket-ketan nol Yesus noan, "Paap Guru! Kaim taan noan Paap dalen na nam lolo. Paap nolelilung net lo, nol huil sila lo. Paap tui Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas nol in toma.
22 Mo kaim le keket dasi mesa: muid kit atorang agama Yahudi lia lam, nataka le kit baen bea bel pamarenta Roma la laih tuan na, tam lo ka?"
23 Mo Yesus taan oen in nangan daat le kiu nahu Una ka. Tiata Un siut noan,
24 "Olan tulu bel Auk duit lil-muti mes le." Kon oen tulu belen duit na. Ti Un keket noan, "Hdulat ni asii la? Nol asii ngala nia la?"
Oen siut noan, "Na lahing tene, Kaiser ra."
25 Kon Yesus tek noan, "Etan ela lam, bel pamarenta la asa man pamarenta la nena. Nol bel Ama Lamtua Allah, asa man Ama Lamtua Allah nena."
26 Ming ela kon, oen hera-herang, undeng oen kiu nal Un se atuil hut mamo kas silan lo. Tiata oen ete tuun.

Lamtua Yesus tui deng atuil in maet son, mo nuli pait
(Matius 22:23-33; Markus 12:18-27)

27 Hidi nam, muik atuli at ila lo deng partei agama Saduki, maas le noan kiu nahu Yesus. Atuil Saduki las tui noan, atuil in mate ngas nulis pait se leol kiamat ti lo. Oen maas le keket-ketan nol Yesus noan,✡
28 "Paap Guru! Upung Musa dul pesang bel kit atorang son noan: eta bikloeb ol man mate, mo muik aan lo kam, un palin na musti saap nol bebalung na lolen, le halin nam hua bel un kaka in maet son na, ana.✡
29 Meman hmunan nu upung Musa tui ela. Mo kaim le keket elia: muik biklobe at iut pali-kaka. Hmunan na sapa, mo mate nol muik ana lo.
30 Kon un palin in muid una ka saap nol bebalung na. Nesang lo kon, un mate mo muik aan lo kon.
31 Ela kon nol palin nomer tilu la. Un kon saap nol bebalung na, mo un mate nol muik aan lo. Ela tutungus didiin pail hmudin hesa ka kon mate.
32 Hidi nam bebalung na mate.
33 Lam kaim in keket ti elia: Bihatang na saap nol biklobe at iut nas son. Tiata eta mam apan-kloma ki kiamat, hidim Ama Lamtua Allah bel atuil in mate ngas le nulis pait tam, bihatang na daid asii sapa ka?"
34 Kon Yesus siut noan, "Atuli li saap apa se apan-kloma ki sii.
35-36 Mo eta se sorga lam, muik in saap apa lo. Nol se ua lam, oen mates pait lo ka. Oen banansila el Ama Lamtua Allah imaii in ne sorga nguas. Ta oras Ama Lamtua Allah bel atuil in mate ngas le nulis pait ta, Un huil nal oen le daid Un anan.
37 Ne upung Musa in dula ka dalen, muik dehet deng kai ina ana mes man ai kaan, mo hnining lo. Se in dula na, Ama Lamtua Allah tek upung Musa noan, 'Auk niam, ku upum mas Lamtua Allahn. Nas upung Abraham, upung Isak, nol upung Yakob. Oen totoang todan-lahing Auk tutungus maa lius leol nia.'✡
38 Molota blalan nas mates son lo-lolo hmunan nua. Mo undeng Ama Lamtua Allah tek son noan, Un na mo oen Lamtuan nabale, tiata kit taan noan oen nulis. Deng dehet na lam kit tana noan, atuli li mate son kon no, mam oen haup in nuli pait. Ta suma atuil in nuli sii man todan-lahing se Ama Lamtua Allah, mo atuil in mate lo, ta lo?!"
39 Ming Yesus siut ela kon, muik guru agama deeh aa noan, "Paap Guru in situ ka, toman isi."
40 Deng oras na kon, muik tahan atuli at mes lo kon, man brain pait le keket Yesus,

✡ **20:17** Buk in Naka-nahalit 118:22 ✡ **20:27** Dehet deng Aan in Nutus sas 23:8 ✡ **20:28** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 25:5 ✡ **20:37** Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:6

lole muik tahan in haup le kiu nahu Una lo.

Kristus nam, laih Daud in hua-koet, mo un kon nam laih Daud Tuang
(Matius 22:41-46; Markus 12:35-37)

41 Hidi nam, Yesus tui atuli las nabael se
Um in Kohe-kanas Tene ka. Kon Un ketan
bali oen noan, "Muid mi in nangan na lam,
elola? Guru agama las tui noan, Kristus
na mo, Atuling man Ama Lamtua Allah in
tulu meman son deng hmunan hesa kua
ka. Muid one lam, Un suma laih Daud in
hua-koet tuun. Mo na nol lo bii.
42 Undeng hmunan nu laih Daud esa
man dul ne buk in Naka-Nahalit ta dalen
noan,
'Ama Lamtua Allah tek auk Tuang nga son
noan,
"Maa, le daad se maan in todan dudui
kia, se Auk halin kanan nia.
43 Ta mam Auk tao Ku musu las,
didiin oen suda se Ku." '✡
44 Deng in dula na lam, kit tana noan,
laih Daud esa haman Kristus sam, 'Tuang'.
Nahin na elia: eta atuli noan Kristus nam
suma laih Daud in hua-koet tuun nam, nol
lo bii! Undeng Un na mo kon daid laih
Daud Tuang!"

Doha-doh nol guru agama las
(Matius 23:1-36; Markus 12:38-40)

45 Dedeng atuli las totoang tidi hngilan le
hii se Yesus sam, Un aa nol ima-ii las noan,
46 "Mi musti doha-doh nol guru agama
las. Ta oen kom in lako-pait nol pake kaod
blatas in pel-koos, le lakos tutnaal atuil hut
mamo kas, halin nam atuli las netas noan,
'Hoe! Oen na mo atuil tene ko.' Guru
agama nias taom kom in nuting maan in
todan dudui, se um in kohe-kanas sas, se
fesat, nol se maan in muik atuli mamo
nakbua.
47 Mo doha-doha, ta oen taan in nole-
lilung bebalu kas le nuhu-dau nal oen uma
las. Mo se atuil hut mamo sila kam, oen
buba kele oen in daat tas nini in dil kohe-
kanas nesa-nesang. Oen in koma ka le atuli
aa noan, oen nam atuil in parsai. Mo Ama
Lamtua taan oen in kula ka, tiata mam Un
beles hukung ngele dui."

21

Bebaul kasiang man in nahu duit kolete tene dui ka
(Markus 12:41-44)

1 Dedeng Yesus tui atuli las se Um in
Kohe-kanas Tene ka ka, Un ngat net atuil
in muki ngas maas tamang kolete se kaban
derma la.
2 Un kon net bebalu kasiang mes maa
kohe-kanas baab se na kon. Un tamang
duit seng dua se kaban na. Duit na osa
ka ana dui.
3 Kon nam Yesus aa nol Un ima-ii las
noan, "Hii babanan ne! Bebalu kasiang ni
suma tamang duit seng dua siis, mo un in
bele na, mamo dui deng totoang atuli las.
4 Atuil tenga las tamang kolete deng oen
duit lisin nas. Mo bebalu nia lam, un bel
toang un duit tas son na. Molota, duit na
taung un in nuli ka."

Lamtua Yesus tek deng Um in Kohe-kanas Tene ka in lea ka
(Matius 24:1-2; Markus 13:1-2)

5 Dedeng na, Yesus ima-ii las aa le naka-
naka Um in Kohe-kanas Tene ka noan,
"Papa! Ngat soba-naan Um ni in leko ni
le! Oen daek un nini batu-baut leko man
tene dui, nol todes ti-titu. Hidim muik atuli
in bel sa-saa osa, le lohas nini Ama Lamtua
Uma lia!"
Mo Yesus situs noan,
6 "Um ni meman leko. Mo nesang lo ka
kam, atuli las tao lean baut nias totoang,
didiin tatai nol dale ka."

Lelo-leol in dael ili nol in susa-daat
(Matius 24:3-14; Markus 13:3-13)

7 Hidi nam Yesus ima-ii las keket noan,
"Paap Guru! Asa man Paap in aa apin na,
nataka le bling dadi la? Eta un oras sa
dadani son nam, un tada-tada las elola la?"
8 Kon Yesus siut noan, "Sadi mi doh
babanan le tom in nole deken. Ta mam
muik atuli mamo maas teh kalas, le tek
noan, 'Auk niam, Kristus.' Tenga las pait
tek noan, 'Leol kiamat ta maa dadani son!'
Mo mi parsai deken!
9 Eta mi ming dehet noan, atuli las
lobo-lau nol hote-dait apa se ola-ola lam,
nahkiut deken. Ta meman nas totoang
daid muna le. Mo leol kiamat ta maa lius
lo bii.
10 Mam ngala mes hote-dait labang ngala
mesa. Negara mes hote-dait nol negara
didang.
11 Mam muik lul-beko tene-tene, oras
lubu muun isi, nol iil daat bili-ngala daid
se ola-ola. Mam atuli kon net dais in tao
kit bulun dili, nol tada-taad muun se apan
nua.
12 Dais nias totoang daid lo bii, mo atuli
las daek mia, nol diku-puang mia, undeng
mi in parsai se Au ka. Hidim oen sao mi
lakom se maan in nehan dasi man ne uma-
um in kohe-kanas sas, hidi nam oen tahang
mi se bui dalem. Oen kon tadu mi laok
ngada se atuil in kil prenta nol lahi-laih

✡ **20:43** Buk in Naka-nahalit 110:1

didang ngas. Totoang nias dadi, undeng mi in muid Au ka.
13 Mo mi musti nini oras na, le tek beles Auk Dehet Dais Banan na.
14 Tiata nangan muna muun isi deken noan, taon elol le mi siut puting nal apan na.
15 Ta mam Auk bel mi in teka-teka man tom nol in siut puting apan. Nini ela lam, mi musu las taan le aa elol pait ta lo.✡
16-17 Mam atuli mamo kom mi lo isi, undeng mi in muid Au ka. Deng mi nenan nas esan, tuladang el ina-aman, pali-kakan, bata-blane, nol mi tapan nas. Mam deng one la muik in nuting lalan le hee soleng mia, didiin atuli deeh deng mia la tom in keo.
18 Mo lii deken, ta Ama Lamtua nadidingun mi lo. Klanga mes kon kodo deng mi bon nas lo, etan Un tade lo.
19 Eta mi tahang nal napiut tam, taon elola ko Ama Lamtua Allah bel boa-blingin mia."

Yerusalem in nahi ka
(Matius 24:15-21; Markus 13:14-19)

20 Lamtua Yesus aa taplaeng pait noan, "Eta mi net tentara musu las pukiu nal kota Yerusalem son nam, mi taan son noan, un le dudus son na.
21 Net ela son nam, atuil in se propinsi Yudea ngas, haung lalim lakom leten nuas tia. Atuil in se kota la ngas kon, lalis tia. Nol atuil in se ingu la ngas, taam pait lakom kota la bakun na.
22 Ta Ama Lamtua tunang lelo-leol in susang nas maas, le hukung atuil man in dai hii-ming se Un lo ngas. Nas totoang daid muid asa man Ama Lamtua Allah mee-baha las in dul meman son, deng lolo hmunan nua ka.✡
23 Se oras na lam, atuil in sus dudui ngas mo bihaat in behe ngas, nol ina-in in nusu ana blutu mea mamasu ngas. Ta dedeng na, apan-kloma ki papmesa haup susa, nol totoang atuil Yahudi las haup susa-daat ngele, undeng Ama Lamtua Allah komali nol one.
24 Mam oen musu las keo oen tenga, nol daek tenga, le daid ata se ola-ol papmes apan-kloma kia. Hidim atuil in laok-maa, man taan Ama Lamtua Allah lo ngas, maas lita le tao hmomos kota Yerusalem, nol kuaas kota la isin na totoang, didiin oen oras sa hidi."

Atuling Baktetebes sa in maa ka
(Matius 24:29-31; Markus 13:24-27)

25 Hidim Yesus tek deng Un in pait maa ka noan, "Eta mam Atuling Baktetebes sa mana le pait maa kam, muik tada-tada puit deng lelo lua, bulan na, nol duun-duun nas. Se dale-dapa ni kon muik tada, el tasi ku kon poe muun, nol angin tuan, hidim len tene saek maa. Nias totoang tao atuli las le lii, nol nangan hapun lo, didiin oen taan le tao elola ka lo.✡
26 Kuasa-kuaas in se apan-dapa kua ngas kon hutluul dadahut. Net ela kon atuli las lii isi, undeng apan-kloma ki le daat son na!
27 Hidi na, halas-sam atuli li ngat net Au, 'Atuling Baktetebes sia, niu maang nol nopen'. Auk niu maang nol in kuasa, nol Auk in muun-tes sa totoang.✡
28 Eta totoang taad nias daid son nam, mi nikit mi bon nas tia, ta Ama Lamtua oras sa maa lius son, le bel boa-blingin mia."

Kleta deng kai ina
(Matius 24:32-35; Markus 13:28-31)

29 Hidi nam Yesus nikit kleta mes noan, "Mi tadas kai ina ngas babanan.
30 Etan oen klehen nas kunis son nam, na daid tada noan, oras ehe ka maa dadani son.
31 Ela kon nol lelo-leol in susa ngas. Eta oen puit maas son nam, na daid tada noan, Ama Lamtua Allah in prenta ka maa dadani son.
32 Auk tek mia le! Deng totoang atuil in nuil hahalas ni ngias, mam muik in maet lo bii, mo lelo-leol in susa ngas maas lius son.
33 Apan-dapa kua nol dale-dapa ni ilang son kon no, Auk in Teka-teka ngas tahang napiut."

Musti doha-doh nol Ama Lamtua in pait maa kia

34 Hidim Yesus tupang Un dehet ta pait noan, "Doha-doha, ta nahkiut tuun nam Auk maang! Tamlom mi nangan taan nol babanan pait lo son, hidim mi nulim nol in niun mahu, nol kukaum le nuting in nuli babanan tuun na! Tamlom mi les un tada las lo, undeng mi kukaum nol in daek sasaa didang nga!
35 Nangan noan mi nahtoman lo deken, ta Auk pait maang nahkekeka. Nol eta Auk pait maang ngam, muik tahan atuli mes lo kon, man buni nal apa ka deng Auk silang ngia.
36 Tiata doha-doh tutungus. Mi in kohekanas sa nutus deken, le halin nam mi tahang nal se in susa ngas totoang dalen. Nini ela lam, eta Auk pait maang son nam, mi mae in dil se Atuling Baktetebes sa sila ka lo."

✡ **21:15** Lukas 12:11-12 ✡ **21:22** Hosea 9:7 ✡ **21:25** Yesaya 13:10; Yeskial 32:7; Yoel 2:31; Apan-kloma Hnika Balu 6:12-13 ✡ **21:27** Danial 7:13; Apan-kloma Hnika Balu 1:7 ✡ **21:37** Lukas 19:47

37 Lelo-lelo lam Yesus lako tui atuli las
se Um in Kohe-kanas Tene ka. Mo etan
duman son nam, Un puti deng Yerusalem,
le lako nini se iung in ne leten Saitun na.✡
38 Oskakaong bii kam, atuli mamo maas
nakbua son, le hii Un in tui se Um in Kohe-
kanas Tene ka.

22

Tulu agama Yahudi las nuting lalan le keo tele Lamtua Yesus
(Matius 26:1-5; Markus 14:1-2; Yuhanis 11:45-53)

1 Dedeng na, dadani son nol atuil Yahudi
las leol tene, man oen noken noan, Fesat
Ruti in Kutang Bibit lo. Se leol tene na, oen
kon keo lae-blai le tao fesat Paska. Oen
tao ela, le nangan hmunan hesa kua, se
dedeng oen upu kia-kaon nas putis deng
dale Mesir ra.
2 Dedeng na, tulu agama Yahudi las tene-
tenen nas, nol guru-guru agama las nuti-
nuting lalan le keo tele Yesus. Mo oen tiud
atuil hut mamo kas in tao lobo-lau, undeng
oen kom in hii se Una.✡

Yudas hee soleng Lamtua Yesus
(Matius 26:14-16; Markus 14:10-11)

3 Deng Yesus ima-ii at hngul dua kas,
muik at mes ngala Yudas Iskariot. Dedeng
tulu agama Yahudi las tene-tenen nas nut-
ing lalan le noan keo Yesus, kon uikjale kas
laih tuan na tama se Yudas dalen na.
4 Ta un puti lako nuting tulu agama las
tene-tenen nas, nol tulu in doh Um in
Kohe-kanas Tene ka. Un le koo mes nolas
halin hee Yesus bel one.
5 Nikit tene-tene agama las ming Yudas
in aa ela ka kon, oen dalen kolo isi. Oen
hidan noan, "Hao! Eta ku le hee Yesus bel
kami lam, taon elola ko kaim baen ku."
6 Ti Yudas tade. Kon un nuti-nuting dola
le hee soleng Yesus ete-ete bel one, halin
nam atuil mamo kas taan deken.

Lamtua Yesus ima-ii las mana in kaa taung fesat Paska
(Matius 26:17-25; Markus 14:12-21; Yuhanis 13:21-30)

7 Nikit atuil Yahudi las leol tene ka maa
lius kon nam, oen le keo lae-blai halin tao
fesat Paska.
8 Ta Yesus tadu Petrus nol Yuhanis noan,
"Mi duam lakom muna le mana-koet bel
kit in kaa fesat Paska leo-leo."
9 Kon oen duas ketan noan, "Papa! Kaim
duam musti laok mana-koet mija se ola
la?"
10 Un situs noan, "Etan mi taam lakom
lius se kota Yerusalem mam, mi tutnaal
biklobe mes haal tunis ui. Laok mudin
didiin lius un uma.
11 Tek um lamtua ka in se na ka noan,
'Kaim Paap Guru nodan kamar mes le tao
fesat Paska nol Un ima-ii las. Muki te?'
12 Lam mam um lamtua ka tulu bel mi
kamar bluang mes se hnoden dapa ka. Un
mana hidi kamar na son. Lisi ka suma mi
duam laok mana-koet in kaa se la tuun."
13 Tukun nam oen duas lakos. Kon oen
duas in tutnala ka el asa man Yesus in tek
oen meman son na. Tiata oen mana-koet
in kaa fesat Paska se na.

Fesat Paska
(Matius 26:26-30; Markus 14:22-26; Korintus mesa la 11:23-25)

14 Oen mana hidi totoang nas kon, Yesus
nol ima-ii tenga las maas lisu. Un daad se
mija la, le kaa fesat Paska leo-leo nol Un
ima-ii las.
15 Kon Yesus tek oen noan, "Auk in susa-
daat ta maa lo bii kam, Auk kom isi le daad
kaa fesat Paska leo-leo nol mi eli muna.
16 Taad ni babanan. Ta hidi nia lam, Auk
daad kaa fesat Paska leo-leo nol mi pait lo
ka. Didiin atulis totoang taan Auk Amang
ngu in kil bandu ka nol langa-langa, halas-
sam Auk kaa fesat Paska pait."
17 Hidi nam Un nikit klas man nisi
anggor uin na, le nodan mamo se Ama
Lamtua Allah. Hidim Un tunang klas na
lako bel one, nol aa noan, "Sium klas nia,
le mi niun mesa-mesa.
18 Nangan ne! Kilan deng duman nia,
Auk niun anggor uin pait lo ka. Didiin
atulis totoang taan nol langa-langa deng
Auk Amang ngu in kil bandu ka, halas-sam
Auk niun pait."
19 Hidi nam Un kat nal ruti bua mesa, le
nodan mamo se Ama Lamtua Allah. Hidim
Un bilas-bilas ruti na, le tunang beles. Un
tekas noan, "Ruti nia, Auk apang nga man
Auk sao totoang bel mian. Oras mi kaa ruti
nia lam, mi musti nangan net Au."
20 Oen kaa hidi ruti na kon, Un kat
klas in nisi anggor uin na, le Un aa pait
noan, "Anggor nia, Auk dalang nga, man
holbohon le bel boa-blingin mia. Ama
Lamtua Allah pake daal nia, le butu-kil in
hida balu nol mia.✡
21 Mo doha-doha, ta kit in daad leo-leo
mo mija nia ngias, mam muik at mes hee
soleng Au.✡
22 Meman Au, Atuling Baktetebes ni
musti mateng, muid Ama Lamtua Allah in
koma ka. Mo atuling in hee soleng Au ka,
musti doha loo! Ta taon elola kon, mam
un lepa-haal un in daat ta!"

✡ **22:2** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:1-27 ✡ **22:20** Yermia 31:31-34 ✡ **22:21** Buk in Naka-nahalit 41:10

23 Ming ela kon, Yesus ima-ii las keket
apa noan, “Nataka le asii man tao dadaat
saol Un ela lia?”

Lamtua Yesus ima-ii las kaen apa deng asii man tene dui

24 Kon Yesus ima-ii las kaen apa noan,
asii deng one la man tene dui lia.✡
25 Mo Yesus kaing oen noan, “Se bangsa-
bangsa man in taan Ama Lamtua lo ngas
sam, lahi las tudan-kida oen hutun nas
nol prenta lai-lisis. Molota oen koma ka
le hutu-ata nas noken one lam, ‘Ama in
tulung hutu-ata.’
26 Mo mi boel ela deken. Asii kom le daid
atuil tene kam, un in nuli ka musti daid
tuladang el atuil ana ka, le lii-lau totoang
atuli lia. Asii kom le daid tuang ngam, un
musti lii-lau banansila el atuil in loka-loka
ka.✡
27 Olan mi nangan soba-nanan, in noken
noan atuil tene ki mo ola la? Atuling in
daad se mija la ka, tamlom in tutan-lau se
mija la ka la? Taon elola ko atuling in daad
se mija la ka man atuil tene, ta lo? Molota
Auk tao Auk apang ngi ela lo. Auk maang
le lii-lau mia.✡
28 Mi man leo-leo nol Auk tutungus, se
oras Auk in tom susa-daat ta.
29 Auk Amang ngu nikit Auk son le kil
bandu se Un Sonaf fa. Tiata halas ni Auk
kon nikit mia,
30 le halin mam mi daad kaa mija mes
nol Au se sorgang. Auk kon bel mi kuasa,
le mi prenta ngaal hngul dua in ne Israel
las.”✡

Lamtua Yesus tek noan, mam Petrus kaen Una

(Matius 26:31-35; Markus 14:27-31; Yuhanis 13:36-38)

31 Hidim Yesus tek Petrus noan, “Petrus,
Petrus! Uikjale kas laih tuan na soba-
naan le tao bakisan mi totoang deng Au,
tuladang el atuli in tahing soleng ael hku
ka deng beas sa ka.*
32 Mo Auk kohe-kanas bel ku Petrus, le
halin nam ku parsai tutungus se Au. Mam
eta ku pait maa se Au li son nam, ku musti
tao teken ku pail-kakam mas dalen nas.”
33 Kon Petrus siut noan, “Lo Papa! Taon
elola ko Auk nang soleng Paap ela tuun lo.
Ta auk tade le tamang bui leo-leo nol Papa.
Mateng leo-leo nol Paap kon banan.”
34 Mo Yesus situn noan, “Petrus! Hii
babanan ne! Duman nia, manu ka tukluin
bii, mo ku kaen oe tiul son, noan ku taan
Auk lo.”

Lamtua Yesus atulin nas musti tade le haup in susa-daat

35 Hidi kon Yesus aa nolas noan, “Dedeng
Auk nutus mi le laok tek Auk Dehet Dais
Banan na se ola-ola ka, Auk kaing mi le
kil duit deken, tas deken, nol nahan deken.
Tiata dedeng na, mi dabun sa-saa se lalan
ne?”

Kon oen siut leo-leo noan, “Dedeng na
kaim dabun sa-saa mes lo kon!”✡
36 Kon Un aa taplaeng noan, “Mo halas
ni kisa son. Eta mi muik duit tam kila. Eta
muik tas sam, kilan kon. Eta muik suli lo
kam, laok hee mi kado mesa, le sosa.
37 Ta atuil Yahudi las bali Auk el atuil
daat ta. Hidim nesang lo ka kam, oen
maas daek Au. Na tom nol asa man upung
Yesaya in dul meman son noan:
‘Oen tao Un tuladang el atuil daat ta!’ ”✡
38 Kon nam oen tek Yesus noan, “Papa!
Kaim kil suli dua mo nia.”

Mo Yesus situs noan, “Na sii tia. Aa na
bakun na!”

Lamtua Yesus lako kohe-kanas se leten Saitun

(Matius 26:36-46; Markus 14:32-42)

39 Kaa hidi fesat Paska kon, Yesus nol Un
ima-ii las putis lakos se leten Saitun na, el
in biasa ka.
40 Lakos lius se las kon Un tekas noan,
“Mi musti kohe-kanas le halin nam mi tom
in soba deken.”
41 Hidim Un hoen deng one la, le lako
katang dui bubuit, kon un hai buku ka le
kohe-kanas noan,
42 “Papa! Eta Paap tade kam, kat soleng
in susa-daat ni kakatang deng Auk tia. Mo
muid Auk in koma ka deken; nang le muid
se Paap in koma ka tuun.”
43 [Kon Ama Lamtua ima-ii mes deng
sorga maa le tao tes Un dalen na.
44 Ta Un in susa ka muun isi son, didiin
Un lating nga noh nahi el dala ka].†
45 Kohe-kanas hidi kon, Un hangu le pait
lako se Un ima-ii las. Mo oen ninis, undeng
oen kaes isi nol dalen ili.
46 Kon Yesus buk-bangun one le tekas
noan, “Tasao le mi ninim mia?! Banan dui
ka mi kohe-kanas, le halin in soba ka maa
lam, mi nahim deken.”

Oen daek Lamtua Yesus

(Matius 26:47-56; Markus 14:43-50; Yuhanis 18:3-11)

47 Yesus aa nabael ela lam, Yudas (at mes
deng ima-ii at hngul dua kas) maa nol atuli

✡ **22:24** Matius 18:1; Markus 9:34; Lukas 9:46 ✡ **22:26** Matius 20:25-27; 23:11; Markus 9:35; 10:42-44 ✡ **22:27** Yuhanis 13:12-15 ✡ **22:30** Matius 19:28 * **22:31** Se dais Yunanin nam, oen noken Petrus ngaal didang nga, Simun. ✡ **22:35** Matius 10:9-10; Markus 6:8-9; Lukas 9:3; 10:4 ✡ **22:37** Yesaya 53:12 † **22:44** In dula dais Yunanin man blaan dui nol banan dui ngas dul bango 43-44 ti lo.

hut mamo. Un maa dadani Yesus le noan
neko-lik Una.
48 Mo Yesus tekan noan, "Hoe Yudas! Ku
le hee soleng Atuling Baktetebes si nini
lalan in liki ke?"
49 Nikit Yesus ima-ii tenga las taan Yudas
in tao dadaat ela ka kon, oen keket Yesus
noan, "Papa! Kaim labang oen tuun tia
tam? Ta kaim kil suli nian."
50 Kon at mes deng one la luis un suli
teben na, hidim dait nutus atuli mes hngila
kanan. Atuling na, tulu tene agama Yahudi
la atulin in loka-loka.
51 Mo Yesus siut noan, "Nang tuun tia!
Labang oen deken!" Hidim Un huud
atuling na hngila ka, le tao banan pait.
52 Atuli-atuil in maa daek Yesus sas: tulu
agama Yahudi las tene-tenen nas, blalan-
blalan hadat tas, tulu in doh Um in Kohe-
kanas Tene ka ngas, nol atuli teng pait.
Yesus keket oen noan, "Elola? Mi nangan
noan Auk niam atuil daat te, le mi maa
daek Auk nini suli nol lulu lia?
53 Lelo-lelo lam, Auk tui mi se Um in
Kohe-kanas Tene ka, mo muik atuli mes in
daek Au lo. Mo nang tuun tia! Oras ni, mi
nena tuun tia. Ta halas ni uikjale kas laih
tuan na man kuasa!"✡

Petrus kaen Lamtua Yesus
(Matius 26:57-58, 69-75; Markus 14:53-54, 66-72; Yuhanis 18:12-18, 25-27)
54 Oen daek Yesus, hidim oen pel nolan
lako se tulu agama Yahudi las tuang tene
ka uma. Petrus kon lako muid nol in huni-
huni deng klupu.
55 Se um na kintal la, atuli las suni ai le
malas. Tiata Petrus kon lako daad le mala
ai se na.
56 Kon muik ata bihata mes net Petrus
in lako daad dadani ai la le mala ka. Un
ngat Petrus sila ka babanan, hidim un tek
atuli teng se na noan, "Hee! Atuling ni kon
mudi-muid Yesus!"
57 Mo Petrus kaen noan, "Loo! Auk taan
atuling na loo. Ku taan saa la?"
58 Nesang lom, atuli mes paten net
Petrus, ta aa pait noan, "Meman ku niam,
at mes deng Yesus atulin nas, ta lo?"
Mo Petrus kaen noan, "Loo! Ku aa
dadahut tuun!"
59 Nataka le jam mes pait kon, muik atuli
mes didang pait man aa noan, "Hoe! Auk
tana, le atuling ni Yesus ima-ii las at mes
nia, ta un niam kon atuil Galilea."
60 Mo Petrus kaen mumuun noan, "Ku
aa noan saa le, auk taan Atuling na lo!"
Petrus aa mamaus ela lam, manu ka tuk-
luni.
61 Kon Yesus lis le ngat una. Ti Petrus
nangan net Yesus in teka apin na, man
noan, "Duman ni manu tukluin bii, mo ku
kaen Auk lalis tiul son."
62 Nangan net ela kon, Petrus puti lako
deng kintal na, le lilu nol dalen iil isi.

Oen diku-puang Lamtua Yesus, nol biluaa Una
(Matius 26:67-68; Markus 14:65)
63 Hidi nam, atuil in doh Yesus sas bilu-
aa Yesus, nol diku-puang Una.
64 Oen kon but Un mata ka nini kitu,
le hidim keket noan, "Hoe! Eta meman
Ku niam mo Ama Lamtua mee-baha kam,
olan ku tek soba-nanan! Le asii man tuk
ku lia?"
65 Oen kon lote-pisun Una.

Lamtua Yesus se maan in nehan dais agama ka
(Matius 26:59-66; Markus 14:55-64; Yuhanis 18:19-24)
66 Oskaong bii kon, tulu agama Yahudi
las tene-tenen nas, guru-guru agama las,
nol blalan-blalan hadat tas nakbua, le
nehan Yesus dasi la. Hidim oen tadu atuli
laok pel nol Yesus maa se maan in nehan
dais agama ka.
67 Un tama lako kon, oen keket Un noan,
"Olan ku tek napat le! Ku niam baktetebes
Kristus se?"
Kon Un siut noan, "Eta Auk siut noan
baktetebes kon no, mi parsai lo.
68 Hidim eta Auk keket bali mi dasi mesa
lam, taon elola ko mi siut nalan lo.
69 Nesang lo kam, Ama Lamtua Allah
pake Un in kuasa man muun isi ka, le
nikit sakeng Au, Atuling Baktetebes nia.
Hidim Auk daad se Un halin kanan na, le
kil bandu leo-leo nol Una."✡
70 Ming ela kon, oen totoang keket noan,
"Eta ela lam, Ku nangan noan Ku nia mo,
Ama Lamtua Allah Ana ke?"
Kon nam Yesus siut noan, "Meman mi in
aa ela na, tom baktebes."
71 Kon atuil in nehan dasi ngas aa leo-
leo noan, "Kit totoang ming esan son, ta
lo? Un nikit apa ka, le daid Ama Lamtua
Allah Ana. Ni in bilu-aa! Muid kit atorang
agama lia lam, eta muik atuli in tao apa
ka banansila el Ama Lamtua kam, atuling
na musti mate. Tiata elola? Kit parlu saksi
pait lo ka. Hukung tele Un tia."

23

Oen kil nol Lamtua Yesus lako se gubernur Pilatus
(Matius 27:1-2, 11-14; Markus 15:1-5; Yuhanis 18:28-38)
1 Mo atuil in nehan dais agama Yahuding
nas, muik hak le hukung tele atuil lo.
Undeng na le oen kil nol Yesus lako ngada

✡ **22:53** Lukas 19:47; 21:37 ✡ **22:69** Buk in Naka-nahalit 110:1

se gubernur deng pamarenta Roma in se la ka, ngala Pilatus. Oen in koma ka le gubernur na man hukung Una.

2 Tiata lius se gubernur ra sila ka kon, oen tek Yesus in kula-kula ngas noan, "Atuling ni labang pamarenta Roma li tutungus. Un tui atuli li le baen bea bel pamarenta li deken. Un kon nikit apa ka noan, un niam mo Kristus, atuil Yahudi las lahin."

3 Ming ela kon gubernur ra keket Un noan, "Baktebes se? Ku niam atuil Yahudi las lahin ne?"

Kon Yesus siut noan, "Baktebes, banansila el ama in aa ka!"

4 Presa-ketan hidi kon, gubernur ra lako dil saol tulu agama las tene-tenen nas, nol atuil hut mamo kas, le tekas noan, "Elia, auk haup atuling ni in kula-sala ana bubuit lo kon."

5 Mo oen dising noan, "Loo ama gubernur. Atuling ni lako tui se ola-ola le hodelokot hutu las, halin oen labang. Un tao lobo-lau mulai deng propinsi Galilea maa lius se kota Yerusalem nia."

Gubernur ra tadu le kil nol Lamtua Yesus lako lahing Herodes sa

6 Ming ela kon, gubernur ra keket oen noan, "Un nia mo atuil Galilea ke?"

Kon oen siut noan, "Toma ama. Un deng Galilea!"

7 Taan haup ela kon, gubernur ra tadu oen le nol Yesus lako ngada se lahing Herodes sa, man kil bandu se propinsi Galilea. Dedeng na, Un se Yerusalem.

8 Lahing Herodes sa ming dehet mamo son deng Yesus, nol un kon kom isi blaan son le net Yesus. Un nanga-nangan le eta bole lam, Yesus tulu bel taad herang mesadua. Undeng na le, dedeng oen kil nol Yesus lako se una la ka, un dalen kolo.

9 Kon un keket Yesus dasi bili-ngala, mo Yesus siut saa lo.

10 Herodes aa nol Yesus mamasu lam, tulu agama las tene-tenen nas nol guruguru agama las tudu Yesus pait, noan Un tao kula-sala bili-ngala.

11 Hidim lahing Herodes sa nol un tentaran nas kon bilu, nol aa dadaat le tao nahmaeng Yesus. Oen kon lotong belen kaod blatas leko mesa, banansila el taom lahi las in pake ngas, nol bilu-aa napiut Una. Hidi nam oen kil nolan pait lako se gubernur Pilatus.

12 Hmunan nu, gubernur ra nol lahing Herodes sa mus nol apa. Mo deng leol neot na kon, oen duas olet nol apa.

Gubernur ra nutus le hukung tele Lamtua Yesus

(Matius 27:15-26; Markus 15:6-15; Yuhanis 18:39—19:16)

13 Hidi na kon, gubernur Pilatus haman tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol blalan-blalan hadat tenga las, leo-leo nol atuil hut mamo kas, le laok nakbua halin hii un in nutus sa.

14 Un tekas noan, "Mi kil nol Yesus maa se au lia, nol tudu Un noan, taom Un hodelokot hutu-ata kas le labang pamarenta Roma lia. Auk ketan Un oe-oe se mi silan son, mo auk haup Un kula-salan saa lo.

15 Lahing Herodes sa presa-ketan Un kon son, mo haup tahan Un in kula-sala mes lo kon. Undeng na le, un tunang pait un Atulin ni maa se au. Atuling ni muik kula-salan saa lo, tiata auk boel in hukung tele una lo.

16 Ta auk le nutus elia: Auk tadu le dikupuang Una, mo hidi nam auk sao."

17-18 Ming ela kon, oen kidu-ahan leo-leo le tek noan, "Bisa lo! Keo tele Un tuun tia. Sao se Barabas tuun."

[Oen kidu-ahan ela, undeng taun-taun nam eta atuil Yahudi las tao fesat Paska lam, gubernur ra sao atuil bui mesa, muid oen in koma ka.]*

19 (Barabas man tama bui undeng un nam atuil in hode-lokot, le labang pamarenta Roma la se kota Yerusalem, nol un kon keo atuli.)

20 Mo gubernur ra le sao Yesus. Tiata un keket atuil hut mamo kas pait noan, "Eta auk sao Yesus tuun tia lam, elola la?"

21 Mo oen totoang kidu-ahan leo-leo le tek noan, "Deken! Pauk Un se kai sangsuli lu dapa tuun tia! Pakun le halin Un mate se kai sangsuli lu dapa!"

22 Mo gubernur ra nangan nam, tom lo. Kon un keket pait lalis tilu la, le tek noan, "Tasao le auk musti pauk tele Un ela lia? Un in daek daat ti asa la? Auk pres Un son, mo auk haup lalan le pake taung in hukung tele Una lo. Tiata nang, le auk tadu atuli diuk una, hidi lem sao."

23 Mo atuil nas totoang kidu-ahan nol mumuun dui pait, le dising halin pauk tele Un se kai sangsuli lu dapa. Tiata gubernur ra tahang nalas pait lo,

24 kon un nutus muid oen in koma ka.

25 Hidi nam un sao puting Barabas man labang daat nol taom keo tele atuli ka, deng bui ka. Mo un sao Yesus lako oen iman, le nang halin oen tao Un muid oen in koma ka.

* **23:17-18** Bango in ne kurung dale ka, dulan ne dais Yunanin man blaan dui ngas lo.

Oen pauk Lamtua Yesus se kai sangsuli la

(Matius 27:32-44; Markus 15:21-32; Yuhanis 19:17-27)

26 Hidi nam, tentara Roma las pel-lakang puting Yesus deng kota Yerusalem. Se lalan hlala kam, oen tutnaal atuling mes deng kota Kirene. Atuling na ngala Simun. Un halas-sam pait deng kota likun. Oen dising un le haal seda Yesus kai sangsuli la, le laok muid Yesus deng klupu ka.

27 Leol neot na, muik atuli hut mamo maas le lingut Yesus. Muik bihata-bihata dehe, man lilu muun isi nol Yesus.

28 Ming oen in lilu ela ka kon, Yesus bali lako saol one, hidim tekas noan, "Hoe! Ina-in in deng Yerusalem me. Lilu nol Auk deken. Banan dui ka lilu taung mi apan nas esa, nol mi ana-anan nas.

29 Ta ola bingin dua kam, in susa tene ka maa, le didiin atuli li tek noan, 'Bihaat in ulat dui ka, mo bihaat in hua net aan lo ka, nol bihaat in nusu net tana-ana blutu mea lo ka.'

30 Se dedeng in susa tene ka in maa ka, atuli li haup susa-daat muun isi, didiin oen nodan noan, 'In banan dui ka, leten-leten nas lea maas le tading tele kaim tuun tia.' Oen kon aa noan, 'In susa-daat elia ni, banan dui ka dale boboko ngas bua-tading kaim tuun tia!'✡

31 Eta atuli li tao atuil in kula lo ngas le haup in susa elia lam, salolen nol atuil in daek dadaat tas sa?"†

32 Dedeng tentara las kil nol Yesus lako ka, oen kon kil nol atuil daat at dua, le hukung teles leo-leo nol Una.

33 Oen lakos lius se mana mesa, ngala Golgota, un nahin na noan, 'maan tulu seen'. Kon oen pauk Yesus nol atuil daat at dua nas, se oen kai sangsuli las mesa-mesa. Hidim oen bangun-pii kai sangsuil nas. Oen tai atuil daat tas; mesan na se Yesus halin kanan na, mo mesan na pait se Un halin kliu ka.

34 [Dedeng na, Yesus kohe-kanas noan, "Papa! Nadidingun atuil nias in kula-sala ngas, ta oen taan asa man oen in tao ni lo."]‡ Hidi kon tentara las pel lot, le halin nam taan noan asii man haup Un kai-batu las sa.✡

35 Atuil in maa lingut se maan na ngas kon hut mamo. Atuil Yahudi las tene-tenen nas bilu-aa Yesus noan, "Un bel slamat nal atuil didang son, mo Un apa ka esa kam, Un bel slamat nalan lo. Eta Un nia mo baktetebes Kristus, man Ama Lamtua Allah hulin meman son na lam, nang le Un niu esa deng kai sangsuil na tia."✡

36 Tentara las kon aa dadaat saol Una. Oen ninung Un ui anggor ngilu,✡

37 hidim kidu-ahan le bilu-aa Un noan, "Eta baktetebes ku niam atuil Yahudi las Lahin nam, sui puting ku apam ma tia!"

38 Oen kon dul se kai bleha mes noan, "Ni atuil Yahudi las Lahin."

Hidim oen pauk kai bleha na se Yesus bon na dapa ka, le halin atuli las tana noan, tasao le oen hukung Una lia.

39 Atuling daat mesang man pauk holtiu se Yesus halin na ka kon, bilu-aa le tek noan, "Ku niam Kristus baktetebes se? Lam bel slamat kit totoang tia."

40 Mo atuling daat mesan na kaing un noan, "Hoe! Ku lii Ama Lamtua Allah lo ke? Ta ku kon haup in hukung tele banansila el Una.

41 Kit duat haup in hukung ngia, tom nol kit duat in daat tia. Mo atuling ni daek dadaat net lo."

42 Hidim un aa taplaeng pait noan, "Yesus se! Eta Paap tama lako son se Paap sonaf fa lam, nangan au le."

43 Yesus situn noan, "Auk hida! Leol neot ni kon, ku tama lako sorga leo-leo nol Au."

Lamtua Yesus mate

(Matius 27:45-56; Markus 15:33-41; Yuhanis 19:28-30)

44-45 Dedeng na, lelo ditu son. Mo lelo la langa lo, hidim mitang-tilu tunga-kabut maan na, didiin diuk tilu lelo-hat. Se Um in Kohe-kanas Tene ka, muik kitu tene mesa, man holtiu le kele Ama Lamtua Allah Kamar in Niu Dudui ka. Mo nahkiut tuun nam, kitu tene na sait bating dua.✡

46 Tom nol oras na lam, se Golgota, Yesus haman mumuun le tek noan, "Papa! Nol nia, Auk sao Auk hngasang ngi tia se Paap ima ka." Aa hidi ela kon, Un hngasa ka nutus meman.✡

47 Muik komendan tentara Roma mes dil dadani nol kai sangsuli la. Nikit un net Yesus in mate ka kon, un naka Ama Lamtua Allah noan, "Wuih! Atuling ni dalen na lolo baktetebes soo!"§

48 Nikit atuil hut mamo in nakbua se na ngas net Yesus in mate ka kon, oen sabail apan, hidim pait nol dael ili.

✡ **23:30** Hosea 10:8; Apan-kloma Hnika Balu 6:16 † **23:31** In dula dais Yunanin esa ka dul noan, "Eta atuli li tao nal eli nol kai ina in nuil nabale ka lam, salolen nol kai ina in maet son na la." ‡ **23:34** a: In dul ne kurung dale nia, muik ne totoang in dula dais Yunanin man blaan dui nol banan dui ngas lo. ✡ **23:34** Buk in Naka-nahalit 22:19 ✡ **23:35** Buk in Naka-nahalit 22:8 ✡ **23:36** Buk in Naka-nahalit 69:22 ✡ **23:44-45** Dehet in Puit deng Dale Mesir 26:31-33 ✡ **23:46** Buk in Naka-nahalit 31:5 § **23:47** Dais Yunanin in mo bango nia ki kon, muik nahin noan, "Atuling ni muik Un kulan lo."

49 Mo Yesus atulin nas dil deng kakatang,
le ngat Un in mate ka. Ina-in in muid Un
deng Galilea lako lius se Yerusalem mas
kon, baab se na.✡

Oen puan Lamtua Yesus
(Matius 27:57-61; Markus 15:42-47; Yuhanis 19:38-42)

50-51 Nikit Yesus mate son kon, muik
atuling mes nuting lalan le niung Un nitun
na deng kai sangsuli la dapa, le laok puan
babanan. Atuling na ngala Yusuf, deng
kota Arimatea. Un dalen na lolo nol un
kon lako-daek dais banan mamo. Un nata-
natang le net Ama Lamtua Allah tulu Un
in kil prenta ka. Un kon at mes deng atuil
in daad le nehan dais agama Yahudi ngas,
mo un tade nol oen in nutus le hukung tele
Yesus sa lo.

52 Undeng un le niung Yesus nitun na
deng kai sangsuli la, tiata un lako ngada
gubernur Pilatus, le nodan halin nam un
man mana Yesus nitun na.

53 Gubernur ra tade kon, un laok niung.
Hidim un kabut Yesus nitun na nini kitu
duda, le kil nol Yesus nitun na laok nene se
bolo batu mesa, man atuli halas-sam paat
hidi. Maan in puan nitu na, pake netan lo
bii.

54 Yesus in mate ka, tom nol leol lima.
Yusuf nol un nenan nas puan hidi Yesus
sam, lelo la maun son. Eta lelo la dene son
nam, atuil Yahudi las oras in kohe-kanas
sa maa son na.

55 Ina-in in maas leo-leo nol Yesus deng
Galilea ngas kon, laok muid Yusuf le halin
tana, noan un nene Yesus nitun na se niut
utu ola la.

56 Ngat niut utu na babanan, hidi kon
bihaat nas pait le mana pesang rampe nol
mina bui bingis. Lelo la dene kon, oen teen
in dake muid atuil Yahudi las atorang leol
in kohe-kanas sa. Hidim oen natang leol in
kohe-kanas sa kuhit, halas-sam oen lakos
hising rampe se Yesus nitun na.✡

24

Lamtua Yesus nuli pait!
(Matius 28:1-10; Markus 16:1-8; Yuhanis 20:1-10)

1 Leol Minggu la nukneha sain bii kon,
bihaat nas kil nol mina bui bingis nol
rampe nas le lakos bus el Yesus niut utu
kua.

2 Oen lakos lius se ua sam, oen ngat net
baut tene man Yusuf nol un nenan nas
nikit, le hep nini bolo ka hnitan na ka,
holpaling lako se bolo ka suut ta son.

3 Kon oen taam lakos bolo ka dalen, mo
oen net Yesus nitun na se na lo.

4 Tiata oen dil le langan tuun. Nahkitu
lam, muik atuli at dua pake kai-baut muti
kaloe, maas dil se oen halin na.

5 Bihaat nas lii isi, didiin oen bubu lako
bus el dale ka. Kon atuil at dua nas keket
oen noan, "Tasao le mi maa nuting atuil in
nuli, se atuil hmate kas mana kia?

6 Yesus ne ia lo son! Ta Un nuli pait son.
Bet mi nadidingun asa man Un in teka, se
dedeng Un bii se Galilea ka, ta lo?

7 Ta Un tek meman son noan, mam oen
hee soleng Atuling Baktetebes sa lako se
atuil daat tas iman. Hidim oen pauk tele
Un se kai sangsuli la. Mo bingin dua ka
lam, Un nuli pait."✡

8 Ming ela, halas-sam oen nangan net
Yesus in teka hmunan nua ka.

9 Kon oen pait laba-laba, le lakos tek
totoang nas bel Yesus ima-ii at hngul esa
kas, nol atuli-atuil didang man in muid
Una ngas.

10 (Bihata-bihaat in laok se niut utu ka
ngas Maria, Yohana, nol Maria deng iung
Magdala. Bihata teng pait kon, lakos baba.
Oen man laok dehet totoang nias bel Yesus
ima-ii las).

11 Nikit ima-ii las ming oen in dehet ta
kon, oen nangan noan, blalan bihaat nias
dehet in nole tukun.

12 Mo Petrus haung lail tungu-tungus
lako niut utu kua. Lako lius se ua kon, un
bubu le ngat lako bus el bolo ka dalen nam,
un suma ngat net kitu in kabut Yesus nitun
na ka tuun. Kon un pait nol in nanga-
nangan noan, "Ni elol son nia le?"*

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel atuli at dua se lalan in laok bus el Emaus sa
(Markus 16:12-13)

13 Leol na kon, Yesus ima-ii at dua lakos
se ingu mesa, ngala Emaus. Iung na katang
deng kota Yerusalem ma, nataka le kilu
hngul esa.†

14 Oen lako mo dehet deng Yesus in mate
ka.

15 Suknahkitu lam, Yesus esa maa dadani
nol oen duas, le laok leo-leo nolas.

16 Mo oen duas taan noan Un nam mo
Yesus lo, lole Ama Lamtua taos le halin oen
tanan lo.

17 Kon Yesus keket oen duas noan, "Mi
duam, dehet sa-saa tuun na?"

✡ **23:49** Lukas 8:2-3 ✡ **23:56** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:10; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:14 ✡ **24:7** Matius 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Markus 8:31; 9:31; 10:33-34; Lukas 9:22; 18:31-33 * **24:12** Muik in dula dais Yunanin deeh, dul bango 12 ki lo. † **24:13** In dula dais Yunanin na dul noan, "*stadia* 60 deng Yerusalem". *Stadia* 60 ngam sama nol kilu 11,1.

Ming ela kon, oen duas laok napiut lo, mo dili. Oen duas silan nas el in sus isi ka.
18 Hidim atuling in ngaal Kleopas sa keket Un noan, “Ama hnika ka el atuil balu, man taan saa lo deng asa man in daid son se Yerusalem babalun nia ka?”

19 Kon Yesus keket noan, “Asa na le?”

Oen duas siut noan, “Mo Yesus in deng Nasaret ta la! Un nam meman baktetebes Ama Lamtua Allah mee-baha. Nol Ama Lamtua Allah kon bel Un kuasa le tao taad herang bili-ngala. Un kon taan isi nol in tui atuli. Atulis totoang kom Un isi. Hidim Ama Lamtua kon kom Una.

20 Mo anan kaim tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol blalan-blalan hadat tas daek Una. Hidim oen sao Un lako bel gubernur ra le hukung tele. Tiata oen pauk tele Un se kai sangsuli dapa.

21 Poh hmunan na, kaim totoang nangan nol nahlae noan, Un na mo Kristus, man maa le sas-sao kaim bangsa li deng pamarenta Roma li in tudan-kida kia. Mo leol lima babalun ni, oen keo tele Un son.

22 Halas ni, kaim nangan hapun lo lalaok tuun. Ta apin bihaat in deng kaim buan ni ngias maas tek le, oskaong bii ku oen lakos se niut utu kua.

23 Oen teka noan, Yesus nitun na ilang son. Hidim oen net Ama Lamtua Allah ima-ii deng sorga tekas noan, Yesus nuli pait son!

24 Ming ela kon, kaim tapan nas at ila lo lail lakos se niut utu kua. Kon oen in neta ka el bihata-bihata las in teka ka. Oen net Yesus nitun na lo.”

25 Oen duas dehet hidi ela kon, Yesus tekas noan, “Mi in ngengo kia! Tasao le mi dai parsai asa man Ama Lamtua mee-baha las in tek meman son deng lolo hmunan nua ka, lo kia!

26 Ta oen dul meman son noan, Kristus musti haup susa-daat tuladang ela muna, halas-sam Un sium in todan, nol kuasa man muun isi ka.”

27 Hidi nam Yesus tui oen deng totoang man Ama Lamtua mee-baha las in dul meman son deng Kristus sa. Kilan deng upung Musa in dula ka, lako pes mee-baah tenga las in dula ngas.

28 Oras oen le lakos lius se Emaus kon, Yesus tao el noan Un le laok napiut.

29 Mo oen duas nodan Un noan, “Papa! Tuil le nini tahang nol kaim duman nia, ta lelo li le dene son nian ne.” Kon Yesus tama lako uma dalen leo-leo nol one.

30 Oras oen daad le kaa ka, Yesus kat ruti bua mesa. Hidim Un kohe-kanas le nodan mamo se Ama Lamtua Allah. Hidi nam Un bilas-bilas ruti na, le tunang beles duas,

31 halas-sam oen duas tana noan, na Yesus. Mo nahkitu lam, Un ilang deng oen silan na!

32 Tiata oen duas tek apa noan, “Hoe! Apin kit ming Un aa le tek nahin deng mee-baha las in dula ka ka, kit nataka kam kit dalen nias honga-hongat.”

33 Nol na kon, oen duas haung bokas le pait lakos Yerusalem meman. Oen tutnaal Yesus ima-ii at hngul esa kas, nol atuil man in nakbua se la ngas le nahdehes.

34 Kon ima-ii las tek oen duas noan, “Meman baktebes! Lamtua Yesus nuli pait son! Apin Un tulu-balang apa ka bel kaka Petrus.”

35 Hidi nam atuil at dua nas dehet totoang asa man in daid se lalan na ka, lako pes oen duas in taan noan na Yesus, se oras Un bilas-bilas ruti la ka.

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel Un ima-ii las

(Matius 28:16-20; Markus 16:14-18; Yuhanis 20:19-23; Dehet deng Aan in Nutus sas 1:6-8)

36 Oen nahdeh mamaus ela lam, suk-nahkitum Yesus dil se oen hlala ka son. Un aa nolas noan, “Boa-blingin!”

37 Mo oen nahkiut nol lii, lole oen bali le na baos.

38 Mo Yesus tekas noan, “Tasao le mi lii isi eli lia? Mi parsai noan ni Au, man nuling pait son na lo ke?

39 Olan mi tinang soba-naan Auk imang ngi nol iing ngia. Ni Au. Doong mi iman nas le kapas esan tuun! Le halin nam mi parsai noan, ni Au, mo baos lo. Ta baos sam muik aap-sisin lo, mo mi totoang ngat net Auk apang ngia, ta lo?!”

40 Aa mamaus ela, mo Un tulu beles paap blapin in se Un toda ka nol iin na ngas.

41 Oen dalen kolo isi, undeng Yesus nuli pait son. Suma oen nangan hapun lo noan, tasao le daid nal ela lia. Kon Yesus keket oen noan, “Mi muik in kaa ne nia le?”

42 Kon oen tunang belen ikan in halang teb mesa.

43 Yesus sium ikan na, hidim kaan se oen silan.

44 Hidim Un tekas noan, “Elola la? Mi nangan net oras Auk in leo-leo nol mi hmunan nua ka, ta lo? Lelon na, Auk tek mi son noan, totoang man Ama Lamtua Allah mee-baha las in dul son deng Au ka, musti dadis. Nas deng upung Musa, deng mee-baah tenga las, nol deng buk in Naka-nahalit tas.”

45 Hidi kon, Un beles in tana, le halin nam oen nangan taan Ama Lamtua in Dula Niu ka nahin na nol baktetebes.

46 Un aa taplaeng noan, “Ama Lamtua mee-baha las dul son noan, Kristus, man

Ama Lamtua in tunang maa ka, musti
haup susa-daat bili-ngala, hidim Un mate.
Mo bingin dua ka lam, Un nuli pait. Mee-
baha las dul hidi nas totoang meman son!
47 Tiata halas ni Auk bel mi kuasa, le kil
Dehet Dais Banan ni bel totoang bangsa-
bangsa lias, mulai deng Yerusalem. Tek
oen noan, atuil in hao un in kula-sala ngas,
le pait lako el Ama Lamtua ka, mam Ama
Lamtua kose soleng un in kula-sala ngas
totoang.
48 Mi musti daid saksi le dehet noan,
Auk haup susa-daat hidim mateng, mo Auk
nuling pait son.
49 Mam Auk tunang Koo Niu, man Auk
Amang ngu in hid son na maa. Mo mi
musti natang se kota Yerusalem, didiin mi
sium nal kuasa deng sorga."✡

Lamtua Yesus sake lako sorga
(Markus 16:19-20; Dehet deng Aan in
Nutus sas 1:9-11)

50 Neot mesan na, Yesus kil nol oen putis
lakos deng kota la. Nikit oen lakos dadani
nol iung Betania kon, Un nikit ima ka le aa
beles hangun.✡
51 Un aa mamaus le beles hangun nam,
Un nikit sake lako sorga.
52 Ngat net ela kon, oen totoang hai
bukun le todan-lahing Una. Hidi nam oen
pait lakos Yerusalem nol dalen kolo isi.
53 Lelo-lelo lam, oen nakbua se Um in
Kohe-kanas Tene ka, le naka-nahalit Ama
Lamtua Allah.

Paap Teofilus! Auk dehet ta pes se ni sii
tuun tia.

Boa-blingin,
Lukas

✡ **24:49** Yoel 2:28-29; Yuhanis 14:16-17; Dehet deng Aan in Nutus sas 1:4 ✡ **24:50** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:9-11

Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na muding Yuhanis

Yesus na mo, asii la?

1 Hmunan hesa kua, Ama Lamtua Allah
in Teka-teka ngas muik son.
Ama Lamtua in Teka-teka ngas, hai bus
Atuli mes sii.
Atuling na leo-leo nol Ama Lamtua Allah.
Nol Un kon na mo, Ama Lamtua Allah.
2 Dedeng apan-dapa ku nol apan-kloma ki
daid lo bii kam,
Atuling na muik leo-leo nol Ama Lam-
tua Allah meman son.
3 Ama Lamtua koet totoang sa-saa lias le
dadis, pake Atuling na in Teka-teka
ngas.
Etan Atuling na koet sa-saa lias lo kam,
muik tahan sa-saa mes in dadi lo.
4 Un na mo, peke deng in nuli.
Tiata in nuli ki niam mo,
hapun deng Una.
Un kon banansila el Langa in kaloe ka,
le atuil in nuil ne Langa na ka,
ngat neta, nol nangan taan bak-
tetebes.
5 Langa na kaloe lako luis se mitang nga;
nol mitang nga tahang nal Langa na
lo.
Undeng Langa na kaloe tutungus.
6 Muik atuli mes didang pait, ngala
Yuhanis. Ama Lamtua Allah kon nutus
una,✡
7 le daid saksi man in tek atuli las deng
Langa na, halin totoang atuli li parsai nal
se Ama Lamtua, undeng Yuhanis in teka
ngas.
8 Langa na, Yuhanis lo. Mo Ama Lamtua
nutus una, le tek atuli las deng Langa na.
9 Ta Atuling man in daid Langa bak-
tetebes na, maa se apan-kloma kia. Langa
na tulu-balang dasi-dais in toma ngas, bel
atuli li totoang.
10 Totoang in muik ne apan-kloma ki
ngias, Un koet le dadis, mo dedeng Un in
maa se apan-kloma kia ka, atuli li taan Un
lo.
11 Un maa daad nol Un atulin nas esan,
mo oen dai sium Un lo.
12 Mo totoang atuil man in sium Una, nol
parsai se Una ngas, Ama Lamtua beles hak
le daid Un anan.
13 Na banansila el in hua ulang oen pait
son le daid atuil balu ka. Mo in hua oen
balu pait na ka, banansila el atuli li in hua
ana ka lo. Nol banansila el biklobe mes
man kom le muik in hua-koet ta lo. Ta
oen daid Ama Lamtua anan, undeng Ama
Lamtua man beles in nuli balu na.
14 Hidim, *'Ama Lamtua in Teka-teka'* ngas,
huan daid atuli son.
Un nuli ne kit hlala kia.
Kit ngat net Un in muun-tes sa.
Un muun-tes ela, undeng Un na mo Ama
Lamtua Allah Ana Baun siing nga.
Un kom in tulu Un dalen banan na bel kita,
undeng Un nam meman ela.
Nol totoang man Un in tek deng Ama
Lamtua Allah ngas, tom baktetebes.
15 Yuhanis in Sarain Atuli ka, man tek
deng Atuling nia. Un aa niin mumuun le
tek noan, "Hii ke! Un niam, Atuling man
auk in nahdeh son noan, 'Mam Atuli mes
le maa. Un uhu dui deng au. Hua auk bii
kam, Un muik lo-lolo hmunan nu son!' "
16 Yuhanis aa ela, lole Atuling na kom isi
le tulu Un dalen banan na. Un tulu dalen
banan na tutungus ela bel kit totoang.
17 Hmunan nu kit upun Musa, man
niung Ama Lamtua Atorang ngas bel kit
upu kia-kaon nas. Mo halas nia lam, Yesus
Kristus uhu dui, undeng Un man tulu Ama
Lamtua dalen banan na bel kita. Nol
totoang man Un in tek deng Ama Lamtua
Allah ngas, meman toma.
18 Muik tahan atuli mes lo kon, man net
Ama Lamtua Allah nol baktetebes, ela kon
nol Musa. Mo Un Ana Baun siing man Un
in neka-namnau isi ka, man tulu bel kit
Ama Lamtua Allah dalen na. Aan na, muik
tutungus ne Ama ka halin na. Ta Un nam
kon Ama Lamtua Allah.

Yuhanis in Sarain Atuli ka tulu-balang Lamtua Yesus

(Matius 3:1-12; Markus 1:1-8; Lukas 3:1-18)

19 Oe mesan na, tene-tene deng atuil
Yahudi man in se Yerusalem mas, nutus
tulu agama dehe, nol atuli at ila lo deng
ngaal Lewi la, man taom tutan-lau se Um
in Kohe-kanas Tene ka, le lakos se palun
Yordan halin na,* halin ketan Yuhanis in
Sarain Atuli ka noan, "Ku niam Kristus
man Ama Lamtua hid son le tunang maa
ka le?"
Kon nam un tekas deng un apa ka.
20 Un siut langa-langa noan, "Lo. Auk
niam mo Kristus lo."
21 Kon oen ketan un pait noan, "Etan ela
lam, ku nia mo asii la? Upung Elia le?"
Un situs noan, "Lo."

✡ **1:6** Matius 3:1; Markus 1:4; Lukas 3:1-2 * **1:19** Yuhanis maan in sarain atuli ka ngat ne bango 28 ka. ✡ **1:21** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 18:15, 18; Meliaki 4:5

Oen ketan napiut un noan, “Tamlom ku
niam mo, Ama Lamtua mee-baah man Un
hid le belen maa ka la?”
Un situs pait noan, “Lo.”✡
22 Hidi na kon oen ketan un pait noan,
“Etan ela lam, ku nia mo asii la? Tek kaim
le! Ta kaim musti pait laok tek tene-tene
in nutus kaim le maa ngias. Tulung nge!”
23 Kon nam un aa muid asa man upung
Yesaya in dul son noan,
“Auk niam atuling man in aa niin mu-
muun se epe in ete tuun nuas, le tek
noan,
‘Totoang atuli li mana-koet lalan na
babanan,
le sodo-sium Ama Lamtua in maa
kia!
Tao titu lalan na le sium Una.’ ”✡
24 Se atuil in maa deng Yerusalem mas,
muik atuli at ila lo, kon deng partei agama
Farisi.
25 Oen ketan Yuhanis noan, “Etan ku
Kristus lo, upung Elia lo, nol Ama Lamtua
mee-baah man Un hid le belen maa ka lo
kam, tasao le ku sarain atuli lia? Ku haup
hak deng ola?”
26 Kon Yuhanis situs noan, “Auk niam
sarain atuli li nini ui tukun. Mo muik Atuli
mes son ne mi hlala ka, man mi tanan lo.
27 Auk tui atuli li muna kon no, Un nam
uhu dui deng au. Auk daid Un atulin in
loka-loka tuun kon, auk tatai nolan lo.”†
28 Dais nias totoang daid se Betania, se
palun Yordan halin nua. Yuhanis nol un
atulin in loka-loka ngas sarain atuil se las.‡

Lamtua Yesus nam tuladang el Ama Lamtua Allah Lae-blai Ana ka

29 Ola ka, Yuhanis ngat tam Yesus laok
maa bus una. Kon un aa noan, “Ngat
Atuling in maa nu le! Un na mo Ama
Lamtua Allah Lae-blai Ana ka, man mam
mate le kose soleng atuil apan-kloma ki in
kula-sala ngas.
30 Atuling nia ki, man lahin auk tek mian
son noan, ‘Mam muik Atuli mesa, man
puit maa. Un na mo uhu dui deng au,
undeng Un man muik lo-lolo hmunan nu
son, muna deng au’.
31 Hmunan nu, auk kon taan noan Un
nam mo Kristus lo. Mo halas ni auk sarain
atuil Israel las nini ui, le halin oen kon taan
Una.
32-33 Ama Lamtua Allah nutus au, le
sarain atuli li nini ui. Un kon tek auk
noan, ‘Mam Atuli mes tia se ku la. Hidim
Auk Koo la niu maa daad se Una. Mam
Atuling na man kil Auk Koo Niu ka, le bel
Auk atulin nas kuasa.’ Dedeng Atuling na
maa ka, auk taan Un meman lo. Mo nikit
auk net Ama Lamtua Koo la niu maa deng
apan-dapa ku banansila el korkifi ka, le
daad se Un dapa, halas-sam auk taan noan,
‘Un nam mo, Atuling nga na!’
34 Auk net dais nas nol auk matang beas
si esa. Tiata auk tek mi noan, ‘Atuling in
maa nu, Ama Lamtua Allah Ana ka!’ ”

Lamtua Yesus ima-ii man Un tutnalas muna ngas

35 Ola ka kon, Yuhanis dil nol un ima-ii
at dua lam,
36 un ngat net Yesus maa lako deng na,
kon un tekas noan, “Ngat le! Ta Un na
mo, Ama Lamtua Allah Lae-blai Ana, man
mam daid in sui-nahat ta!”
37 Nikit Yuhanis ima-ii at dua nas ming
un in aa ela ka kon, oen nang una, le lakos
muid Yesus.
38 Kon Yesus bali le tinang ngam, oen
duas laok muid Una. Tiata Un ketan duas
noan, “Elola? Mi muik in parlu ke?”
Oen ketan bali Un noan, “*Rabi* daad ne
ola ka?” (Se oen dais Aram mam, ‘*Rabi*’ la
nahin na noan, ‘Tuang Guru’.)
39 Kon Yesus situs noan, “Maa le ngat
esan tuun.” Tiata oen laok muid Una,
le ngat Un mana la. Oen lakos lisu lam,
nataka le diuk aat lelo-maun. Tiata oen
daad nol Un didiin lelo dene.
40 Deng at dua man ming Yuhanis in
aa ka, hidim lakos muid Yesus sas, mesan
na ngala Anderias. Un nam Simun Petrus
palin.
41 Nikit oen pait maas lius kon Anderias
laok nuting un kaka Simun meman, le
tekan noan, “Hoe kaka! Kaim tutnaal
Mesias son!” (Se dais Aram mam, ‘*Mesias*’
nahin na noan, ‘Kristus, Atuling man Ama
Lamtua hid meman son deng lolo hmunan
nu le belen maa ka.’)
42 Hidi nam, un nol un kaka ka lako se
Yesus.
Kon Yesus ngat una, hidim tekan noan,
“Ku niam Simun. Ku amam ma Yuhanis.
Kilan deng leol neot nia, atuli haman ku

✡ **1:23** Yesaya 40:3 † **1:27** In dula dais Yunanin esa ka dul noan, “loat un nahan na talin na tuun kon no, auk tatai lo.” Nahin na noan, Yuhanis suma atuil ana tukun. Tiata daid Lamtua Yesus atulin in loka-loka tuun kon, un tatai lo. ‡ **1:28** ‘Betania’ na kisa deng iung Betania in dadani nol kota Yerusalem ma. Mo maan na tanan babanan lo. Atuil in tana ngas nangan noan, bet ni banansila el dale Basan, man ne tubu Galilea halin leol-saken na ka, lole Yosefus kon dul maan na ngala ka ‘Batanea’. Yosefus nam mo, atuil Yahudi man dul deng sejara Israel bel pamarenta Roma la. § **1:42** Ngaal *Kefas* sa, deng dais Aram mam *kefa*. Nahin na noan, ‘batu’. Ngaal *Petrus* sa, deng dais Yunanin nam *petra*. Nahin na noan ‘batu’.

lam, *'Kefas' "* (Nahin na noan, 'Petrus', nol Petrus sa nahin na 'batu'.)§

Lamtua Yesus haman Filipus nol Natanel

43-44 Se la kon muik atuli mes didang pait, ngala Filipus. Un ingu la ngala Betsaida. Petrus nol Anderias kon deng iung na.

Ola ka kon, Yesus nutus le lako Galilea. Kon nam Un tutnaal Filipus, ta Un nusi noan, "Maa, le muid Au, halin daid Auk atulin!"

45 Kon nam Filipus lako nuting Natanel le tekan noan, "Kaka! Kaim tutnaal Atuling man upung Musa dulan son ne Ama Lamtua Atorang nga dalen na ka. Ama Lamtua mee-baah hmunan nuas kon dul deng Atuling nia. Un ngala ka Yesus, deng iung Nasaret. Un ama ka ngala Yusuf."

46 Mo Natanel siut noan, "Atuil Nasaret!? Idah! Muik tahan dais banan puit deng iung na lo!"

Kon Filipus situn noan, "Hoe! Aa ela deken. Maa le ku ngat esa tukun!"

47 Nikit Natanel laok maa saol Yesus kon, Yesus tek noan, "Un niam atuil in dalen lolo! Lole ne un dalen na muik in nolelilung lo. Un niam mo atuil Israel esa!"*

48 Natanel keket noan, "Taon elol le Tuang taan au lia?"

Yesus situn noan, "Auk net ku son, oras ku in se kai ina nu leon na ka.† Oras na lam, Filipus tia haman ku lo bii."

49 Kon Natanel hao noan, "Tuang Guru niam taon elola ko, Ama Lamtua Allah, Ana! Nol Tuang kon taon elola ko, kaim atuil Israel li Lahin!"

50 Yesus keket un noan, "Nataka le ku parsai Au, undeng apin Auk in tek noan, 'Auk ngat net ku son, oras ku in se kai ina nu leon na ka' le? Nangan, ta mam ku net dasi-dais man in muun dui pait tas!

51 Auk in tek mia ni tom baktetebes. Mam mi net apan nu holsai. Kon Ama Lamtua ima-ii in ne sorga nguas niu-saek se Auk halin na. Ta Auk niam mo, Atuling Baktetebes sa."‡

2

Fesat in sapa se iung Kana

1 Bingin dua ka, muik fesat in sapa se iung Kana, se propinsi Galilea. Yesus mama kon lako muid fesat na.

2 Yesus nol Un ima-ii las kon haup in haep. Tiata oen lakos kon.

3 Mo nesang lo kon, anggor in se fesat na ka hidi. Kon Yesus mama tek Un noan, "Tulung le! Ta oen anggor in ninu ki hidi son nian."

4 Yesus situn noan, "Mama. Tasao le maam in koma ka le Auk pal in mana-koet tia? Auk oras si maa lius lo bii."

5 Mo Un mama tek atuil in daek se la ngas noan, "Hii ke! Un lok mi le tao saa lam, daek mudin tuun."

6 Se na muik kumbang eneng, man atuli las dakes nini batu. Kumbang mesa lam, nataka le nisi nal ui litir 75 lako pes 115. Taom atuil Yahudi las nini ui deng kumbang tuladang ela, halin boebaes apan nas, le niu muid oen atorang agama la.

7 Kon Yesus tek atuil in daek se la ngas noan, "Laok naus ui le sail inu kumbang nias." Tukun nam oen naus ui le sail inus maa pes baha.

8 Kon nam Un tek oen noan, "Soke bubuit le kil bel atuling in dil fesat ti kia." Ti oen daek mudin.

9 Oen soke le kil bel atuling in dil fesat ta, kon niun soba-naan ui na. Molota ui la dadi anggor son! Un nangan tanan lo, le oen haup anggor na deng ola la. (Mo atuil in dake ngas tana.)

Hidim atuling in dil fesat ta ka haman biklobeng in sapa ka,

10 le tekan noan, "Kit in biasa ka lam, um lamtua ka bating bel anggor in banan dui ka muna le. Etan atuli las niun mamo son, halas-sam un puting anggor in banan isi lo ka. Mo ku tao nahluan. Ku puting anggor banan isi lo ka muna, hidi halas-sam anggor in banan dui ka deng hmudin!"

11 Taad herang na daid se iung Kana, se propinsi Galilea. Na taad herang laih hmunan hesa, man Yesus tulu-balang, le atuli li neta. Un tulu Un in muun-tes sa ela, kon un ima-ii las parsai baktetebes se Una.

12 Hidi na kon, Yesus nol Un mama, Un palin nas, nol Un ima-ii las niu lakos se kota Kapernaum. Mo oen daad se las lelo ila lo siis.✡

---

* **1:47** Lamtua Yesus in aa mo bango nia ki muik nahin noan, hmunan nu Ama Lamtua ngali ngaal 'Israel' bel upung Yakob bii ka, ngaal Yakob pa nahin na noan 'nole daat'. (Ngat ne *Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka* peke 27:1-40, 32:22-32.) Molam Natanel niam atuil Israel man kisa deng upung Yakob. Lole Natanel nam dalen na lolo, nol nole daat lo. † **1:48** Dais Blain dul noan 'pohon ara', deng dais Yunanin *sukei.* Mo Alkitab pi tulu kai mes ne ua, man taom atuli las kaa un isin na. Se Indonesia halin leol-saken nia lam, atuli kaa 'aebloa' la isin na lo. Tiata, 'aebloa' in ne Alkitab dais Blain na ka, banansila el aebloa man in ne kita li ki lo. ‡ **1:51** Ne *Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka* peke 28:10-17, Yakob natloa se Betel. Se un in natloa ka, un ngat net Ama Lamtua ima-ii las niu-saek se mana mes el elan na, man Yakob noken noan, "hnita in laok bus el sorga". ✡ **2:12** Matius 4:13

Lamtua Yesus nulut soleng atuli las deng Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka

(Matius 21:12-13; Markus 11:15-17; Lukas 19:45-46)

13 Atuil Yahudi las leol tene Paska la
maa dadani son kon, Yesus saek lako kota
Yerusalem.✡
14 Se Um in Kohe-kanas Tene ka kintal
la, Yesus tinang ngam muik atuli hee aus-
sapi, lae-blai, nol hmuktai man taom atuli
li sosas le pake nini in todan. Se na kon,
muik atuli deeh daad se mija in se la ngas,
le tukar duit man atuli las pake taung in
bel Ama Lamtua Allah, se Um in Kohe-
Kanas Tene ka.
15 Kon Un kat tali ulat ila lo, le taon daid
ui-laut in lapat. Hidim Un nulut puting
oen totoang deng kintal la. Un kon poa
puting aus-sapi las, nol lae-blai las. Un late
batleng mija las, nol Un boho duit tas le
holhising hidi.
16 Hidim Un nahaku atuil in hee hmuktai
ngas noan, "Nol puting sa-saa nas deng
nia! Ni maan in sosa-hee lo! Tao Auk
Amang nga Uma li daid maan in sosa-hee
eli deken!"
17 Kon Un ima-ii las nangan net Ama
Lamtua Buk Niu ka in dul noan,
"Auk namnau Ama Lamtua Uma la isi.
Undeng na le, auk daleng ngi makoe
isi in doh un ngaal banan na."✡
18 Hidi na kon, tene-tene deng atuil
Yahudi las tadu Yesus noan, "Eta meman
Ku muik hak le nulut atuil ela lam, tulu
bel kaim taad herang mesa, le halin kaim
tana!"
19 Yesus situs noan, "Eta mi tao didaan
maan niu nia lam, mam bingin dua kam,
Auk bangun-pii pait."✡
20 Mo oen kaen noan, "Hapun se ola na
la? Ta atuli li bangun-pii Um in Kohe-
Kanas Tene ni didiin taun buk aat beas
eneng. Lam tasao le Ku tek noan, Ku suma
parlu lelo tiul siis le bangun-pii pait tia?!"
21 Mo oen nangan tanan lo, molota Yesus
aa deng Un apa ka, man banansila el maan
in niu mesa.
22 Nikit Yesus mate le hidim nuli pait,
halas-sam Un ima-ii las nangan net asa
man Un in tek oen meman son na. Kon oen
parsai asa man Ama Lamtua Buk Niu ka
in dul deng hmunan nua ka, nol asa man
Yesus in tek oen meman son na.

Lamtua Yesus taan totoang atuli li dalen

23 Yesus daad tahang se kota Yerusalem,
le muid leol tene Paska se la. Atuli mamo
net tada-taad herang man Un in tao se la
ngas, kon oen parsai Una.
24-25 Mo Yesus parsai oen lo, undeng Un
taan asa man in ne atuli li dalen nas. Un
parlu atuli in tek Una pait lo, undeng Un
esa taan meman atuli li in dili-dada ka son.

3

Lamtua Yesus nahdeh nol Nikodemus

1 Muik atuling mes deng partei agama
Farisi, un ngala Nikodemus. Un nam atuil
Yahudi las guru tene mes na.
2 Oe mesan na, un maa tutnaal Yesus
duduman. Hidim un tekan noan, "Tuang
Guru! Kaim tana noan Ama Lamtua man
nutus Tuang le tui kami. Lole tada-taad
herang man Tuang in tao ngas, daid tada
noan, Ama Lamtua man bel Tuang kuasa
na. Eta ela lo kam, taon elola ko taad
herang nas daid lo."
3 Yesus situn noan, "Toma! Molam Auk
le tek ku elia: etan atuli li huan pait lo kam,
un haup in daid Ama Lamtua atulin lo."
4 Kon Nikodemus keket noan, "Mo eta
atuli li tene son nam, taon elola le hua un
pait ta!? Un taam pait lako ina ka tain na
dale, le hua un pait te? Ela lo, ta lo!?"
5 Yesus situn noan, "Toma! Molam elia:
Atuli li musti huan nini ui le daid niu, nol
huan nini koo le halin un daid atuil balu.
Nini ela, halas-sam un tama nal le daid
Ama Lamtua Allah atulin.
6 Ta atuli li apa ki huan deng atuli, mo
atuli li koo la huan deng Ama Lamtua Koo
la.
7 Etan Auk tek noan, 'Musti hua mi balu
pait, le halin mi haup in nuli balu kam',
herang deken.
8 Kit kat kleta deng angin na. Ta angin na
huu muid un in koma. Kit ming un hoos
sa, mo taan le un deng ol maa, nol lako
elola la. Totoang atuil in hua balu deng
Ama Lamtua Koo la ngas, kon ela. Ta kit
net nal Ama Lamtua Koo la in tao atuil le
daid balu ka, mo in dadi ka elola lam kit
tanan lo."
9 Hidim Nikodemus keket noan, "Tasao
le daid ela lia?"
10 Yesus siut noan, "Hoe kaka. Kaka daid
atuil Israel las guru tene mesa. Mo tasao
le kaka taan dais nias lo kia?
11 Auk tek ku in toma kia. Auk nol Auk
atulin nas, taan dais nias. Lole kaim daid
saksi deng dasi-dais man kaim net esan
son nas. Mo mi sium babanan kaim in aa
ngas lo.
12 Oras Auk tek deng dasi-dais man in
daid ne apan-kloma kia ngas sam, mi dai

✡ **2:13** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:1-27 ✡ **2:17** Buk in Naka-nahalit 69:9 ✡ **2:19** Matius 26:61; 27:40; Markus 14:58; 15:29

parsai lo. Salolen le Auk tek deng dasi-dais man in daid ne apan-dapa kua ngas sa. Taon elola ko mi dai parsai lo dui pait!

13 Muik tahan at mes lo kon, man saek lako apan-dapa ku, se Ama Lamtua lua. Suma Auk siing, Atuling Baktetebes sia, man niu maang deng Una lua.

14 Hmunan hesa kua, se maan in ete tuun mesa, upung Musa nistiu ul bis-kunis mes se kai dapa, le totoang atuli li ngat netan, halin oen haup slamat. Dais in ela ka kon musti daid se Au, Atuling Baktetebes sia. Mam oen nistiu Auk ela kon,✡

15 le halin totoang atuil man in parsai se Au ngas haup in nuil toma, man hidi nutus taan lo ka.

16 Undeng Ama Lamtua Allah namnau totoang atuil in ne apan-kloma ki ngias isi. Tiata Un nutus Au, Un Ana Baun siing ngi maa se apan-kloma kia, le halin totoang atuil in parsai se Au ngas, haup in nuli man hidi nutus taan lo ka, mo atuil in parsai se Auk lo ngas haup in mate hidi nutus taan lo.

17 Ama Lamtua nutus Au, Un Ana Baun siing ngia, le maang se apan-kloma kia, halin nutus hukung bel atuli li lo. Molam Un nutus Auk maang le bel boa-blingin atuli li deng oen in kula-sala ngas.

18 Ama Lamtua Allah hukung atuil in parsai Au ngas lo. Molam Un nutus in hukung meman son, taung atuil man in parsai Auk lo ngas. Undeng atuil nas parsai lo noan, Auk niam Ama Lamtua Allah Ana Baun siing nga.

19 Tuladang nga elia: Ama Lamtua tu-nang langa ka son le kaloe se apan-kloma kia. Mo atuli li kom in nuil se mitang nga dui. Oen dai nuil se langa ka lo, undeng oen in dake ngas banan lo. Tiata Ama Lamtua le hukung one.

20 Ta totoang atuil man daek sa-saa banan lo ngas, kom langa na lo. Oen kom langa na in kaloe se one lo, lole langa na kolong lulit oen in daek dadaat tas sam.

21 Mo atuil in daek muid asa man in toma ngas, maas le halin langa na kaloe se one. Langa na tulu noan, oen daek muid Ama Lamtua in koma ka."

Lamtua Yesus nol Yuhanis in Sarain Atuli ka

22 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las putis deng kota Yerusalem, le lakos daad tahang se dale Yudea. Se na, oen sarain atuli.

23-24 Dedeng na lam Herodes nol un nenan nas tamang Yuhanis in Sarain Atuli ka lako se bui dalen lo bii. Ta un kon sarain atuil se iung Ainon, man dani nol iung Salim, undeng se na lam, muik ui mamo. Kon atuli las taan in maa bus el Yuhanis sii, le un sarain one.✡

25 Lam muik hadat mes ne agama Yahudi la, man tek noan, tao apan le niu, halas-sam boel in kohe-kanas. Se la muik atuil Yahudi mesa, man tao dais nol Yuhanis ima-ii las, deng dais na.

26 Kon oen maas se Yuhanis le tekan noan, "Ama guru nangan neta tam lo ka? Atuling man in nuting ama se palun Yordan halin nua, man ama tek noan, Un nam mo Kristus sa, kon sarain atuli! Ta muik in maa bus el kita li pait lo ka! Lole totoang atuli li taan in laok bus el Una lua sii kam!"

27 Yuhanis situs noan, "Elia! Etan Ama Lamtua Allah in ne sorga ku sai lalan bel atuli li lo kam, atuli li tao nal saa lo.

28 Mi esan ming son, auk tek langa-langa noan, 'Auk niam Kristus man kit in natang-natang nga lo. Mo Ama Lamtua nutus auk maang muna le sai lalan bel Kristus!'✡

29 Naleta el, bikloeb in mana le sapa ki niam mo muik un bihatan. Mo un tapa man in dil nol una ka, dalen kolo isi nikit un ming biklobeng in mana le sapa na fala ka. Yesus nam banansila el biklobeng in le sapa ka. Nol auk niam tuladang el Un saksin man aa deng Una. Undeng na, le auk daleng kolo isi.

30 In muun dui ka, Un musti daid atuil tene taplaeng, molam auk musti senet le daid atuil ana."

Atuling man in niu maa deng sorga ka

31 Yuhanis tupang napiut un in aa ka noan, "Un niu maa deng Ama Lamtua Allah in ne apan-dapa kua, tiata Un tene dui deng totoang. Mo auk suma deng apan-kloma kia, tiata auk banansila el totoang atuil in ne apan-kloma ki ngias. Auk aa deng dais lelo-lelon se apan-kloma kia. Mo Atuling man in niu maa deng Ama Lamtua in ne apan-dapa kua ka, muun dui deng totoang.

32 Ta Un tek deng asa man Un esa in neta, nol in ming son nas. Mo atuli li sium asa man Un in tek son nas lo.

33 Eta atuli sium asa man Atuling in deng dapa ku in teka ngas sam, un kon tulu taad son noan, Ama Lamtua in aa ka toma.

34 Atuling man Ama Lamtua in niung maa ka, Un tek deng Ama Lamtua Allah in hida ka. Undeng Ama Lamtua bel Un Koo la son, nol muik tahan in pesa lo.

35 Lole Ama in ne sorga ku, neka-namnau Un Ana ka isi. Nol Un sao totoang nas se Un Ana ka ima.✡

✡ **3:14** Buk in Kahi 21:4-9 ✡ **3:23-24** Matius 14:3; Markus 6:17; Lukas 3:19-20 ✡ **3:28** Yuhanis 1:20 ✡ **3:35** Matius 11:27; Lukas 10:22

36 Tiata atuil in parsai se Aan na ka, haup
in nuli man hidi nutus taan lo ka. Mo
atuil in parsai se Un lo, nol tao muid Un
in hida ka lo ngas, haup in nuli lo, hidim
Ama Lamtua Allah tulu Un in komali ka
tutungus, nol hukung one."

4

Lamtua Yesus nahdeh nol bihata mes se propinsi Samaria

1-2 Etan kit sukat Yuhanis nol Yesus sam,
Yesus ima-ii las sarain nal atuli mamo dui.
Yesus esa sarain atuil lo, mo in sarain atuli
ka Un ima-ii las. Nikit Yesus taan son noan,
atuil deng partei agama Farisi la ming le
oen sarain nal atuli mamo dui,
3 kon Un nol Un ima-ii las le lakos nang
dale Yudea, halin pait propinsi Galileas.
4 Mo oen musti laok muid propinsi
Samarias muna le, halas-sam oen bisa
lakos lius propinsi Galileas.
5 Oen lakos lius kota mes se propinsi
Samaria, ngala Sikar. Maan na dadani nol
dale man upung Yakob in bel un ana Yusuf
fa.✡
6-8 Se na, muik ui in kali mesa, ngala 'ui
Yakob'. Lelo ditu kon Yesus nol Un ima-ii
las lakos lius se las. Un nataka kam kae,
tiata Un daad le tene se ui in kali na. Kon
Un ima-ii las nang Un sii se la, mo oen taam
lakos sos in kaa se kota la.
Kon bihata mes deng kota la maa le naus
ui se ui in kali na. Yesus nodan un noan,
"Bata. Auk nodan ku ui in ninu bubuit le."
9 Mo bihatang na nahkitu, lole taom atuil
Yahudi las nakbuan nol atuil Samaria las
lo. Tiata un keket bali Yesus noan, "Hoe!
Paap niam atuil Yahudi. Mo auk niam atuil
Samaria. Lam tasao le Paap nodan ui in
ninu se au lia?"✡
10 Yesus tekan noan, "Eta bata taan asa
man Ama Lamtua Allah in le bel totoang
atuli lia ka, nol taan noan in nodan ui le
ninu ni asii lam, taon elola ko bata nodan
bali ui deng Au. Le Auk bel ui man kil in
nuli ka."✡
11 Bihatang na tek noan, "Papa, sapat in
kait ase. Hidim ui in kali ni bolo ki blatas
isi. Paap haup ui in nuli na deng ola la?
12 Taon elola le Paap uhu dui deng kit
upun Yakob pa? Un man nang bel kaim ui
in kali nia. Nol un esa kon niun deng ui in
kali nia. Un anan nas nol un aus-sapi las
kon niun deng ui nia."
13 Yesus situn noan, "Nangan ne! Atuil
in niun deng ui nia ki, mam un meen tuu
pait.
14 Mo atuil in niun deng ui man Auk in
le bele kia, un meen tuu pait lo ka. Lole ui
man Auk in bele kia, banansila el ui mata
mes man hobon puti. Ui na kil in nuil toma
man hidi nutus taan lo ka."
15 Bihatang na tek noan, "Eta ela lam,
Paap bel auk ui na tia, le auk meeng ngi
tuu bakun na, halin auk maa naus ui oe-
oe se ni pait deken tia."
16 Kon Yesus tadu noan, "Bata pait laok
haman ku sapam ma, le halin mi duam
pait maam se nia."
17-18 Un siut Yesus noan, "Auk muik
sapang lo."
Kon Yesus tek noan, "Baktebes, ku nole
lo na. Lole ku saap net biklobe at lima. Mo
ku in nola halas ni kon, ku sapam lo."
19 Kon bihatang nga tek noan, "Inah!
Halas-sam auk tana noan, Paap niam mo
Ama Lamtua mee-baha mes nia.
20 Auk le keket elia: kaim atuil Samaria
li upu kia-kaon nas todan-lahing Ama
Lamtua Allah lam, se leten Gerisim mia.*
Mo mi atuil Yahudi lia lam, etan le todan
se Ama Lamtua Allah lam, totoang atuli li
musti lakos se Yerusalem. Muid Papa lam,
in toma ka elola la?"
21 Yesus situn noan, "Bata parsai Auk
in aa nia le, ta ni man toma. Kom le
todan Ama Lamtua se leten nua tam, se
Yerusalem kon no, eta oras sa maa lisu
lam, oen duas muik nahin saa lo.
22 Mi atuil Samaria li taan mamo deng
mi in todan se asii ka lo. Mo kaim atuil
Yahudi li taan mamo, deng kaim in todan
se Ama Lamtua Allah ka. Lole Un le pake
kaim taung in sai lalan, halin atuli li haup
boa-blingin deng oen in kula-sala ngas.
23 Mam eta oras sa maa lisu, in toma
ka oras sa maa lius son, atuil man in
todan-lahing se kit Aman in ne sorga ku
baktetebes sas, todan muid Un Koo la, nol
muid asa man in toma ka. Ta Ama in ne
sorga kua, kom atuil in todan-lahing Un
tuladang ela ngas.
24 Undeng Ama Lamtua na mo, Koo.
Tiata atuil in todan-lahing se Una ngas,
musti todan-lahing muid Un Koo la nol
muid asa man in toma ka."
25 Bihatang na tekan elia, "Auk taan son
noan, Mesias le maa, atuli li noken Un
noan, 'Kristus' man Ama Lamtua Allah hid
meman son le belen maa ka. Mam eta Un
maa lius son nam, taon elola ko Un tek bel
kitas totoang."
26 Yesus situn noan, "Na mo Auk son
niang, man aa nol ku nia."

✡ **4:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 33:19; Yosua 24:32 ✡ **4:9** Esra 4:1-5; Nehemia 4:1-2 ✡ **4:10** Yermia 2:13; Sakarias 14:8; Yeskial 47:9 * **4:20** Leten Gerisim ma, dani nol iung Sikem, ne propinsi Samaria. Ne in dula dais Yunanin na, suma dul noan, "se leten ni". Mo atuil in tana ngas totoang tek noan, leten na ngala "Gerisim".

27 Aa hidi ela lam, Un ima-ii las pait maas
lius deng kota lua. Oen herang, lole oen
ngat tam Un dehet nol bihatang Samaria
mesa. Mo muik tahan at mes lo kon, man
keket bihatang na noan, “Ku le tao saa?”
Nol muik tahan in ketan Yesus lo noan,
“Tasao le Tuang aa nol bihatang ni lia?”
28 Hidi na kon bihatang na lako nang
soleng un kumbang nga se la, le lako kota
dalen. Kon un dehet bel atuil in se la ngas
noan,
29 “Maa le ngat soba-naan atuling ni le.
Ta Un tek puting totoang asa man auk in
lako-daek net son nas. Tamlom Un niam
mo Kristus, man Ama Lamtua hid son le
belen maa ka la?”
30 Kon atuli las putis deng kota la le lakos
ngat Una.
31 Se dedeng bihatang nga in pait lako
kota lua ka, Yesus ima-ii las hanet Un noan,
“Tuang Guru! Maa kaa napat le!”
32 Mo Un situs noan, “Auk muik in kaa
son, man mi tanan lo.”
33 Un ima-ii las ketan apa noan, “Elol nia
le? Asii maa belen in kaa kia?”
34 Mo Yesus tekas noan, “Elia: Ama
Lamtua Allah nutus Au le daek muid Un
in koma ka, nol lako-daek Un osa la didiin
hidi. Na banansila el in kaa mes taung Au.
35 Taom mi lakom lool klapa las, hidim
nataka noan, ‘Nate bulan aat pait halas-
sam nul ale la.’ Hii ke? Ta Auk le tek mia.
Eta mi ngat babanan nam, halas ni klapa
las mana in nulu son. Klapa las banansila
el atuil hut mamo nuas, man in maa bus el
kita li kia. Oen mana hidi dalen nas son,
le parsai se Au.
36 Suma ela tuun lo, ta atuil in nulu, nol
atuil in tao nakbuan ale las se maan in
pesang nga, mulai sium oen in hapu ngas
son. Oen nam banansila el atuil in tulu
lalan, halin atuli li parsai se Ama Lamtua
Allah, le haup in nuil toma, man hidi nutus
taan lo ka. Nini ela lam, atuil in soko-
hai ngas, nol atuil in nui-nole ngas, leo-leo
dalen kolo.
37 Atuli li tek noan, ‘Atuli mes man
soko-hai bini la, mo atuil didang man tao
nakbuan isin nas.’ Na toma.
38 Auk nutus mi son le laok tao nakbuan
in hapu deng atuil didang ngas in dake ka.
Meman in dake na mi lo, mo mi man haup
ontong deng oen in susa-kae ka.”
39 Oras na, muik atuil Samaria mamo se
kota la parsai se Yesus, undeng bihatang
na in dehet noan, “Un tek puting totoang
asa man auk in tao net son nas.”
40 Hidim nikit oen maas se Yesus sa, oen
nodan Un noan, “Tuang daad nol kaim se
ni tuun tia.” Kon Un daad tahang se la lelo
dua.
41 Nol muik atuli hut mamo dui pait,
parsai se Una, undeng Un in dehet ta.
42 Kon oen tek bihatang nga noan,
“Lahin kaim suma ming ku in dehet ta
tuun. Mo halas ni kaim parsai Una,
undeng kaim ming esan deng Una. Kaim
taan baktetebes noan, Atuling nia, man
bel kit totoang boa-blingin, deng kula-sala
man kit lako-daek son se apan-kloma kia
ngas.”

Lamtua Yesus tao banan pegawing mes ana deng un ili la

43 Yesus nol Un ima-ii las daad tahang
lelo dua se kota Sikar hidi kon, oen lakos
napiut bus el propinsi Galileas.
44 (Oe mesan na, Yesus aa net noan,
“Ama Lamtua Allah mee-baha las se oen
ingu-mana esan nam, Atuli li kom in todan
one lo.”)✡
45 Hmunan nu fesat Paska lo bii kam,
atuil Galilea las hut mamo lakos son se
kota Yerusalem, le muid leol tene Paska se
luas. Tiata oen net totoang asa man Yesus
in tao se Yerusalem mas. Undeng na le,
nikit Un pait lako Galilea, kon oen sium Un
nol babanan.✡
46 Hidi nam Yesus nol Un ima-ii las
lakos napiut pait se iung Kana, ne propinsi
Galilea. Un tao net ui la le daid anggor se
iung na.

Dedeng na muik pegawi mes se kota
Kapernaum. Un ana biklobe la heda.✡
47 Nikit pegawing nga ming haup noan,
Yesus pait deng propinsi Yudea le maa ne
propinsi Galilea lolen son, kon un saek
lako el Kana, le nuting Yesus. Tutnalan
kon, un nodan nakekeon Yesus le niu laok
tao banan un ana ka. Undeng un ana ka le
mate ka.
48 Yesus tek pegawing na noan, “Etan mi
net Auk in tao taad herang bili-ngala ki lo
kam, mi dai parsai se Auk lo!”
49 Pegawing na siut noan, “Tuang. Tu-
lung maa nanapat le. Eta lo kam, auk
anang ngi mate son nia.”
50 Kon nam Yesus tek un noan, “Ku pait
tia. Ta ku anam ma nuli.”

Kon un pait meman, undeng un parsai
Yesus in teka ka.
51 Un bii se lalan nam, un atulin in dake
ngas maas tutnaal un le tekan noan, “Paap
sus bakun tia, ta paap ana ka nuli.”
52 Kon un keket oen noan, “Un banan
diuk ila ka?”

Oen situn noan, “Laih leol-ditun, diuk
mesa ka, un apa ka in otot ta blingin
meman.”

✡ **4:44** Matius 13:57; Markus 6:4; Lukas 4:24 ✡ **4:45** Yuhanis 2:23 ✡ **4:46** Yuhanis 2:1-11

53 Kon pegawing na nangan net noan, un
ana ka in banan son na, tom nol oras Yesus
in tekan noan, “Ku anam ma nuli.” Tiata
un nol un uma isin nas parsai se Yesus.
54 Nia ki taad herang oe dua la, man
Yesus taon se oras Un in puti deng propinsi
Yudea, le lako bus el Galilea ka.

5

Lamtua Yesus tao banan atuling hlukut-hkait mes se ui in nangen Betesda la

1 Hidi nam, atuil Yahudi las muik leol
tene mes pait. Tiata Yesus nol Un ima-ii
las lakos se Yerusalem.
2 Dadani nol hnita in ngaal Hnita Lae-
blai ka, muik ui in nangen mesa, man muik
teras lima. Se dais Aram mam, ui na ngala
‘*Batesda*’.*
3 Taom muik atuil ili mamo natang se
teras nas. Tuladang el: atuil tedo, atuil
hlukut-hkait, nol atuil in haup ili koed-
ngasing didang ngas. [Oen se na, le natang
blinga lam ui la kob-kabo.
4 Ta oe mesa-mesam, Ama Lamtua ima-ii
deng sorga taam lakos se ui na, le tao ui la
halin heheon. Eta asii man tama muna se
ui na dalen nam, un ili la banan meman.]†
5 Se na, muik atuli mes iil taun buk tilu
beas palu son.
6 Nikit Yesus ngat net atuling na nini se
la kon, Un taan noan atuling na in ili ka
nesang son, ta Un ketan noan, “Kaka! Ku
kom le banan ne?”
7 Un siut noan, “Auk kom isi Tuang. Mo
un in daat ti, eta ui la heheon son nam,
muik atuli in kok tamang auk laok el ui la
lo. Eta auk siing elia lam, auk laok nal lo,
ta atuil tenga las man tamas muna deng
au.”
8 Kon Yesus tadu un noan, “Haung dil tia!
Lul ku nehe ka le pait tia.”
9 Yesus aa hidi ela kon, atuling na banan
meman. Un hangu le kat un nehe ka, le
pait lako.

Atuling na banan, tom nol atuil Yahudi
las leol in kohe-kanas sa.
10 Tiata tene-tene deng atuil Yahudi las
tek atuling in halas-sam banan na noan,
“Hoe! Ku tana tam lo ka? Leol neot ni,
leol teen in dake. Muid kit atorang agama
lia lam, boel atuli in haal un nehe ka ela
lo, ta na ngala ka noan dake!”✡
11 Un siut noan, “Idah! Papas totoang
komali deken. Ta Atuling in tao auk le
banan na, man lok auk noan, ‘Lul ku nehe
ka, le lako tia.’ ”
12 Kon oen ketan un noan, “Hoe! In tadu
ku le haal ku nehe kia ka, asii la?”
13 Mo atuling in halas-sam banan na taan
Yesus lo. Tiata Yesus puit lako ete-ete,
undeng muik atuli hut mamo se na.
14 Nesang lo kon, Yesus nahtom atuling
na se Um in Kohe-kanas Tene ka kintal
la dalen. Kon Yesus tekan noan, “Hii ke!
Halas ni ku banan son. Tao kula-sala
bakun na, le halin ku tom in daat dui hihidi
ka deken.”
15 Kon atuling na lako nuting tene-tene
deng atuil Yahudi las le tekas noan, “Atul-
ing in tao banan au ka, ngala Yesus.”
16 Tiata kilan deng leol neot na, oen
mulai daek dadaat saol Yesus, lole Un tao
atuli li le banan, tom nol leol in kohe-
kanas.
17 Mo Yesus tekas noan, “Elia: Auk
Amang ngu teen tahan in dake lo. Tiata,
Auk kon in dake ki laok napiut.”

Lamtua Yesus hao noan, Un nam Ama Lamtua Allah Ana

18 Muid atuil Yahudi las tene-tenen nas
in nangan nam, Yesus kaliut oen atorang
leol teen in dake ka. Tiata oen nuting lalan
mumuun dui pait, le halin keo tele Una,
undeng Un in tek noan, Un Ama ka mo
Ama Lamtua Allah ka. Ta Un in aa ela
na, Un nikit Un apa ka banansila el Ama
Lamtua na.
19 Mo Yesus tek oen noan, “Baktebes!
Auk tek mi meman elia, etan deng Auk
apang ngi esa kam, Auk daek nal muid
auk in koma ki lo. Molam Auk nia mo
Ama Lamtua Allah Ana. Undeng na, le Auk
suma daek muid asa man Auk Amang nga
in dake ka. Auk net Auk Amang nga daek
saa lam, Auk kon daek muid ela.
20 Auk Amang in ne sorga ku neka-
namnau Auk isi, lole Auk niam Un Ana
kam. Un kon tulu bel Auk Un in dake ngas
totoang. Mam Un le tulu bel Auk dasi-
dais man muun dudui pait tas, le halin mi
herang-herang.
21 Auk Amang ngu tao atuil in mate ngas
le nulis pait. Ela kon, mam Auk bel in nuli
baktetebes se asii tuun, muid Auk in koma
ka.
22 In toma ka elia: Paap esa nutus le
hukung atuli li lo. Mo Un sao totoang
nas bel Au, ta Auk niam Un Ana. Tiata

* **5:2** Muik in dula deng dais Yunanin tenga las dul ‘Betesda’, tenga ka dul ‘Betsata’, nol tenga las pait dul ‘Betsaida’. Hnita Lae-blai la kon muik dulan ne *Nehemia* 3:1,32: 12:39. Kota Yerusalem ma muik hnitan mamo in taam laok el kota la. Hnita kas memesam nonool un nahin. Hmunan hesa ku oen pake Hnita Lae-blai nia, le halin lae-blai las tamas muid na. † **5:4** In teka-teka mo kurung dale nia ki, muik ne in dula deng dais Yunanin man banan dui nol blaan dui ka lo. ✡ **5:10** Nehemia 13:19; Yermia 17:21

Auk man nutus noan, atuli li daek toma, tamlom lo ka.
23 Auk Amang nga in koma ka totoang atuli li todan Au, banansila el oen in todan Una ka kon. Ta atuil in dai todan Auk lo ka, un kon dai todan Auk Amang man in nutus Au ka lo.
24 Auk in teka ni tom baktetebes. Atuil in hii-ming Auk in teka-teka ngas, hidim parsai noan Ama Lamtua Allah man nutus Au ka, mam un haup in nuil toma, man hidi nutus taan lo ka son na. Ama Lamtua hukung un pait lo ka. Ta atuling na holoat deng hmate ka son, le tama daid atuil in nuil napiut nol Ama Lamtua.
25 Baktebes! Auk tek mi meman. Oras sa maa dadani son, na kilan deng halas nia, le atuil in mate ngas ming Auk falang ngia. Ta atuil in ming nol sium Auk in teka-teka ngas mam haup in nuli, man toma ka.
26 Totoang in nuli ki maa deng Auk Amang ngua. Auk haup in nuli deng Una, nol Un kon bel Auk kuasa le halin Auk bel atuli li in nuli.
27 Un kon bel Auk hak nol kuasa, le nutus in hukung, taung totoang atuli lia, undeng Auk niam Atuling Baktetebes sa.
28 Mi herang deken, ta naha-bubuit pait tam, totoang atuil hmate kas, ming Auk falang ngia.
29 Mam oen nulis pait, hidim putis deng oen utun nas. Atuil man hmunan nu lako-daek in banan na, mam haup in nuil toma, man hidi nutus taan lo ka. Mo atuil man hmunan nu lako-daek dadaat ta, tom in hukung napiut."✡

Muik atuli mamo tek langa-langa deng Lamtua Yesus in dake ngas

30 Yesus dehet tapnaeng noan, "Etan Auk ming deng Auk Amang ngu lo bii kam, Auk lako-daek nal saa lo. Etan Auk ming hidi son halas-sam Auk nutus atuli li dasi las. Tiata asa man Auk in nutus sas toma. Undeng Auk daek muid Auk in koma ki esang lo, molam daek muid Auk Amang ngu in koma ka. Lole Un man nutus Au!
31 Etan suma Auk siing man tek deng Auk apang ngia lam, Auk in aa ni muik peke lo.
32 Molam muik atuil didang, man tek langa-langa deng Au. Nol Auk tana le oen in tek deng Au ka, toma.
33 Mi nutus net atuli li le laok keket Yuhanis in Sarain Atuli ka. Kon un tek nol in toma deng Au.✡
34 Molota Auk parlu atuli in aa bel Au lo. Molam Auk tek nuting mi dais nias, le halin mi haup nal boa-blingin deng mi in kula-sala ngas.
35 Yuhanis in aa na, banansila el hadut mes man langa ka kaloe. Eta un langa ka kaloe nabale lam, mi dalen kolo.
36 Molota Auk muik Saksi mes man uhu dui deng Yuhanis, man aa nol in toma deng Au. Na ka, Auk Amang in ne sorga ku, man sao bel Auk osa mamo son, le Auk lako-dakes didiin hidis. In lako-dakeng nias man tulu taad noan, Auk Amang ngu man nutus Au la.
37 Un man nutus Au, nol Un man aa in toma deng Au. Mi esan ming net Un fala ka tamlom net Un hnika-tuladang nga lo bii.✡
38 Ama Lamtua in Teka-teka ngas nulis ne mi dalen nas lo, undeng mi parsai noan Un man nutus Auk lo.
39 Mi kom in pres Ama Lamtua Buk Niu ka nol babanan, undeng mi nangan noan se na lam, mam mi haup lalan in nuil toma man hidi nutus taan lo ka. Molota in dula nas tek deng Au.
40 Mo mi dai maa bus Auk le tamam daid Auk atulin, halin nam mi haup nal in nuil toma man hidi nutus taan lo ka lo.
41 Auk nuting le atuli nikit-nikit Auk lo.
42 Mo Auk taan parsis mi dalen nas, noan mi muik in namnau Ama Lamtua Allah lo.
43 Auk maang se apan-kloma kia, undeng Auk Amang ngu man kil kuasa le nutus Auk maang nga. Mo mi sium Auk lo. Molota eta atuil didang, maa nini un in kuasa ka esa kam, mi sium un babanan.
44 Mi mesa-mesam kom in naka apan. Mo taan le Ama Lamtua Allah naka mia tam lo kam, mi tiu-hii lo. Molota Un nam mo Ama Lamtua! Muik didang pait lo. Tiata eta mi toe muid Un lo kam, taon elola le mi haup in parsai Una kia?
45 Nangan noan, Auk man bel kula mi se Auk Amang ngu sila deken. Ta in bel kula mia ka, upung Musa. Molota mi nahlae se una, undeng un man bel mi Ama Lamtua Atorang ngas.
46 Eta mi parsai baktetebes se Musa lam, taon elola ko mi parsai Auk kon. Lole un dul deng Au lam.
47 Mo undeng mi parsai baktetebes se asa man un in dula ka lo, tiata taon elola le mi parsai asa man Auk in aa kia? Lo, ta lo?"

6

Lamtua Yesus nalo atuli lihu lim lisi (Matius 14:13-21; Markus 6:30-44; Lukas 9:10-17)

1-4 Atuil Yahudi las leol tene 'Paska' la dadani son. Kon Yesus nol un nenan nas lakos se tubu Galilea halin na. (Tubu na ngaal didang nga, 'tubu Tiberias'.) Atuli

✡ **5:29** Danial 12:2 ✡ **5:33** Yuhanis 1:19-27; 3:27-30 ✡ **5:37** Matius 3:17; Markus 1:11; Lukas 3:22

mamo lakos muid Un se las, undeng oen net tada-taad herang man Un in daek son, se oras Un in tao atuil ili las le banan na. Lius se tubu ka halin na kon, Yesus nol Un ima-ii las saek lakos leten ana mesa. Le oen daad se las.

5 Nikit Yesus tinang ngam muik atuli mamo maas nakbua, kon Un ketan Un ima-ii las at mesa, ngala Filipus noan, "Kit sos haup in kaa se ol le halin kit nalo atuil nias sa?"

6 Yesus taan meman asa man Un le tao ka son. Mo Un aa ela, le sukat naan Filipus.

7 Kon Filipus situn noan, "Idaah! Tukang mes daek lelo ngatus dua kon, un gaji la nol le sos ruti taung atuil nias totoang lo! At mesa lam, haup ruti teben ana mes tuun kon no, nol lo!"

8 Hidim Yesus ima-ii las at mes pait, ngala Anderias, na Simun Petrus palin na, tek Yesus noan

9 "Papa! Tana-ana mes mo ni kil ruti bua lima nol ikan dua. Mo taon elola ko nas nol le nalo atuil hut mamo nias lo!"*

10 Se la, muik bluan mamo. Ta Yesus tadu Un ima-ii las noan, "Tekas le oen totoang dada." Kon oen dada. Dedeng na atuli mamo isi! Biklobe las siis kon, nataka le atuli lihu lima.

11 Hidi nam Yesus kat ruti nas, le nodan mamo se Ama Lamtua. Hidim Un beles laok se Un ima-ii las, halin oen laok bating bel atuil hut mamo nas. Oen kon bating beles ikan nas. Oen totoang kaa le didiin silis.

12 Nikit oen totoang kaa hidi le silis kon, Yesus tadu Un ima-ii las noan, "Tao nakbuan in kaa lisin nas, le halin nam soleng parsum deken."

13 Tiata oen kat nakbuan in kaa lisin deng ruti bua lim nas, didiin nisi inu fuli hngul dua.

14 Nikit atuil hut mamo nas net taad herang man Yesus in tao na kon, oen tek apa noan, "Idah! Un niam taon elola ko, Mee-baah man Ama Lamtua in hid meman son le belen maa ka."

15 Yesus tana noan atuil hut mamo nas le dising Una, halin daid lahi. Tiata Un haung lako deng maan na, le saek lako katang dui pait se leten ana mes dapa, halin nam Un sii se la.

Lamtua Yesus laok deng ui dapa
(Matius 14:22-33; Markus 6:45-52)

16 Nikit lelo la dene son kon, Yesus ima-ii las niu lakos se tubu ka.

17 Hidim oen saek lui mesa, le tuku-bes lakos kota Kapernaum, ne tubu ka halin na. Oen in tuku-bes le lakos sa, mitang son, mo Yesus maa nakbuan nol oen lo bii.

18 Oras na kon tubu ka len, lole angin na muun isi.

19 Yesus ima-ii las tuku-bes nataka le kilu lim son, halas-sam oen ngat net Un laok deng ui dapa. Un laok maa dadani nol oen lui la kon, oen lii isi.

20 Mo Yesus tekas noan, "Hoe! Lii deken! Ta ni Au."

21 Undeng na, oen lii pait lo. Hidim oen in tao ka le Un sake lui dapa, halin leo-leo nol one. Mo oen taan lo, molota lui la lako lius son ne onan man oen in le lako ka.

Atuli las nuting Lamtua Yesus

22-24 Ola ka, atuil hut mamo nas nabael se tubu ka halin na. Se maan Yesus in nodan mamo se Ama Lamtua Allah, hidim nalo one ka. Oen tana noan, lahin suma lui mes sii se la. Hidim Yesus ima-ii las pake lui na son, le lakos nang soleng maan na. Mo Yesus saek lui na leo-leo nolas lo.

Oen nangan ela mamasu lam, lui didang ila lo deng kota Tiberias maas nauh se maan na. Ta nikit atuil hut mamo nas taan noan, Yesus nol Un ima-ii las muik ne maan na lo son kon, oen saek lui didang in se la ngas, le lakos nuting Yesus se kota Kapernaum, se tubu halin nua.

Lamtua Yesus banansila el Ruti man kil in nuli ka

25 Oen tutnaal Yesus se tubu ka halin na kon, oen keket Un noan, "Tuang Guru! Tuang maa lius se ia blingan na?"

26 Yesus situs noan, "In toma ka elia: mi nuting Au, undeng mi in net tada-taad herang nga lo. Molam mi nuting Au, undeng Auk bel mi le kaa didiin silim.

27 Hii babanan ne! Daek le suma haup kakaat man mam daat ta deken. Molam in banan dui ka, mi daek le haup kakaat in tahang napiut, man kil in nuil toma hidi nutus taan lo ka. Ta Auk niam mo Atuling Baktetebes sa. Auk man bel mi in nuli na. Lole Auk Amang in ne sorga ku sao bel Auk hak na son."

28 Kon oen ketan Un noan, "Etan ela lam, kaim musti tao elola, le halin kaim lako-daek nal Ama Lamtua osa la la?"

29 Yesus tekas noan, "Ama Lamtua in dake ka elia: mi musti parsai se Au. Ta Ama Lamtua Allah man nutus Au."

30 Kon oen ketan Un pait noan, "Paap le tulu taad herang elola, le halin kaim neta, nol parsai se Papa la? Hidim Paap le tao asa pait bel kami la?

31 Tuladang el kit upu kia-kaon nas in kaa ruti *manna* se epe kua ngas. Ta ne Ama

* **6:9** In dula dais Yunanin esa ka dul noan, oen daek ruti ni deng *krithinos*. Alkitab dais Blain na dul noan, 'jelai'. Un beas sa el masin na.

Lamtua Buk Niu ka, muik in dula noan,
'Un bel oen ruti in niu deng apan nua, le
oen kaa.' "✡

32 Yesus tekas noan, "Auk in teka ni tom
baktetebes, elia: hmunan nu upung Musa,
man niung ruti na deng apan nu le bel mi
upu kia-kaon nas lo. Molam in bel ruti na
maa ka, Auk Amang in ne sorga kua. Halas
ni Un kon dulu bel mi ruti deng apan nua.
Molam ruti na, Ruti in toma man tahang
tutungus sa.
33 Ta ruti in deng Ama Lamtua ni, man
niu maa deng sorga nol kil in nuli bel atuil
in se apan-kloma kia ngas."

34 Kon nam oen nodan Un noan, "Tuang!
Elam bel kaim ruti na tutungus le!"

35 Kon Yesus tekas noan, "Ruti na mo Auk
niang. Ta Auk man kil in nuil toma ka.
Tiata atuil in tama le daid Auk atulin na,
lubu pait lo! Nol atuil in parsai se Au ka,
meen tuu pait lo!

36 Mo Auk tek net mi son noan, mi net
Auk son kon no, mi parsai Auk lo nabael
tuun.
37 Molota totoang atuil man Auk Amang
ngu in huil nal son, le daid Auk atulin nas,
mam maas se Au lia. Nol eta muik atuli in
maa se Au lia kam, taon elola ko Auk nulut
soleng lo.
38 Ta Auk niu maang deng apan nua. Auk
maang le lako-daek muid Auk Amang ngu
in koma ka, undeng Un man nutus Au.
Tiata eta daek muid Auk in koma ki tuun
nam, Auk tade lo.
39 Nol Un in koma ka elia: deng totoang
atuil man Un huil nal son, le daid Auk at-
ulin nas, Auk musti abut nakbuas totoang,
boel nang le mes kon ilang deken. Mo
mam se leol kiamat tia lam, Auk musti bel
oen le nulis pait.
40 Banansila el apin Auk in teka ka, Auk
Amang ngu in koma ka le, totoang atuil in
taan Au, nol parsai se Au ngas, haup in nuil
toma man hidi nutus taan lo ka. Hidim
mam se leol kiamat tia lam, Auk bel oen le
nulis pait."

41 Kon nam atuil Yahudi las tene-tenen
nas mulai kaen nol Yesus, undeng Un in
tek noan, "Ruti in deng Ama Lamtua lua
ka, mo Au, man niu maang deng sorgang."
42 Oen aa nol apa noan, "Elol son nia le?
Atuling ni Yesus, ama Yusuf ana ka, ta lo?
Kaim taan Un ina-aman nas. Mo taon elol
le Un tek noan, 'Auk niu maang deng sorga
ngia'? Hapun se ola na?"
43 Yesus tekas noan, "Hoe! Teen in
hmumemen na tia!
44 Auk Amang in ne sorga ku man nutus
Auk le maang se iang. Muik tahan atuli in
maa se Au lia lo, eta Auk Amang ngu man
nolan lo. Hidim, mam se leol kiamat tia
lam, Auk beles le nulis pait.
45 Ama Lamtua mee-baah hmunan nuas
dul son elia, 'Ama Lamtua Allah le tui atuli
li totoang.' Tiata totoang atuil in hii-ming
se Ama in ne sorga kua, nol tui deng Una
ngas, maas se Au lia, le daid Auk atulin.✡
46 Auk man niu maang deng Ama Lam-
tua Allah lua. Tiata suma Auk siing man
net Una. Muik tahan atuil didang lo, man
net Ama in ne sorga ku, sil nol sila.

47 Auk in teka ni tom baktetebes! Atuil
in parsai se Au ka, mam haup in nuil toma
man hidi nutus taan lo ka.
48 Ta Auk niam Ruti man kil in nuli.
49 Hmunan nu mi upu kia-kaon nas kaa
ruti *manna*, se oras oen in laok papmes epe
kua ngas. Oen kaa ruti na kon no, mam
oen mates.
50 Mo Ruti man in niu maa deng sorga
hahalas nia ki, kisa. Ta totoang atuli li boel
kaan. Un nahin na noan, totoang atuil in
parsai se Au ngas, mam bakisan deng Ama
Lamtua Allah pait lo ka.
51 Ta Auk niam Ruti man kil in nuli,
man niu maang deng sorgang. Eta mam
Auk mateng ngam, Auk sao Auk apang ngi
le totoang atuil in se apan-kloma ki ngias
haup in nuli. Atuil in kaa Ruti na ka, haup
in nuil toma man hidi nutus taan lo ka."

52 Ming ela kon, tene-tene deng atuil
Yahudi las tek apa noan, "Idah! Un aa asa
na le? Taon elola le Atuling ni bel Un apa
ka le, kit kaan nia?"

53 Kon Yesus tek oen noan, "Auk in teka
ni toma: Auk niam Atuling Baktetebes sa.
Atuil man in kom le nuil toma ka, musti
butu-kil nol Au. Tiata eta mi kaa Auk
boang ngi lo, nol mi niun Auk dalang ngi
lo kam, in nuil toma ka muik se mi lo.†
54 Ta atuil in kaa Auk boa ngia, nol niun
Auk dalang ngia ka, haup in nuil toma man
hidi nutus taan lo ka son na. Hidim, mam
se leol kiamat tia, Auk kon bel un in nuli
napiut.
55 Ta in kaa man toma ka, mo Auk boa-
sising ngia. Nol in ninu man toma ka, mo
Auk dalang ngia.
56 Tiata atuil in kaa Auk boa-sising ngia,
nol niun Auk dalang ngia ka, nuli butu-kil
nol Au, nol Auk kon butu-kil nol una.
57 Ama in ne sorga ku man nutus Au, Un
nuli baktetebes. Nol Auk kon haup in nuil
toma ka deng Una. Undeng na le atuil in

✡ **6:31** Dehet in Puit deng Dale Mesir 16:4, 15; Buk in Naka-nahalit 78:24 ✡ **6:45** Yesaya 54:13 † **6:53** Lamtua Yesus in aa noan kaa Un boa ka, nol niun Un dala ka ka, nahin na elia, atuli li musti parsai se Una, hidim butu-kil nol Un tutungus. Ngat se *Yuhanis* 6:40.

kaa Auk boa-sising ngia ka, kon haup in nuil toma ka deng Au.
58 Hmunan nu mi upu kia-kaon nas kaa ruti *manna*, man niung deng apan nua. Oen kaa ruti na kon no, mam oen mates. Mo ruti man in niu maa deng sorga hahalas nia ki, kisa. Tiata atuil in kaa ruti nia ki, mam haup in nuil toma ka."
59 Yesus tui dais nias se atuil Yahudi las um in kohe-kanas mes se kota Kapernaum.

Atuli mamo hoen apan deng Lamtua Yesus

60 Muik atuli mamo man muid Yesus. Mo nikit oen ming Un in tui ela ka kon, atuli teng aa noan, "Un in tui na ngele isi! Asii man sium nal in tui na lia?"
61 Mo Yesus taan oen in hmumemen nol apa ela ka, kon Un ketan oen noan, "In tui ni tao mi le susa le?
62 Lam salolen le eta mam mi net Au, Atuling Baktetebes nia, saek lakong pait se uang, se Auk maan hmunan nua la?
63 Ama Lamtua Koo la man kil in nuil toma ka. Atuli li aap-ina ki kil nal in nuil toma na lo. Mo Auk in Teka-teka ngas butu-kil nol Ama Lamtua Koo la. Tiata in Teka-teka nas kon, kil in nuil toma bel atuli lia.
64 Mo teng deng mia la parsai se Auk lo."
Yesus aa ela, undeng Un tanan son deng lolo hmunan nua, le asii man parsai se Un lo, nol mam asii man hee soleng Una.
65 Hidim Un aa tapnaeng pait elia, "Undeng na le Auk tek mi son noan, Auk Amang in ne sorga ku musti sai lalan bel atuli li le, halas-sam oen haup in tamas le daid Auk atulin."
66 Kilan deng dedeng na, muik atuli mamo deng Un nenan nas hoen apan deng Una, nol oen dai muid Un pait lo.
67 Kon Yesus ketan Un ima-ii at hngul dua kas noan, "Mi elola? Mi le hoen apan deng Auk kon ne?"
68 Mo Simun Petrus siut noan, "Papa! Kaim laok bus el asii lolen na? Muik atuil didang pait lo, man bisa tek kaim noan, taon elola le kaim haup in nuil toma, man hidi nutus taan lo ka. Suma Paap sii!
69 Nol kaim parsai Papa. Lole kaim taan son noan, Paap niam Ama Lamtua Allah Atulin Niu ka."✡
70 Yesus tek oen noan, "Auk huil nal mi atuli at hngul dua son. Mo nangan ne! At mes deng mia li banansila el uikjale ka!"
71 Un in aa na, aa deng Yudas, Simun Iskariot ana ka. Yudas na mo, at mes deng Un ima-ii at hngul dua kas. Mam un man hee soleng Yesus.

7

Lamtua Yesus nol Un palin nas

1 Hidi na kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas laok papmes propinsi Galilea. Un dai laok papmes propinsi Yudea lo, undeng atuil Yahudi las tene-tene in se Yerusalem mas, le keo tele Una.
2 Dedeng na, atuil Yahudi las fesat in nuinole, man oen noken noan, "Fesat Hlepe" maa dadani son.*
3 Kon Yesus palin nas tadu Un noan, "Banan dui ka, Kaka bok lako deng nia, le lako el Yudea, halin atuil in muid Kaka se lua ngas kon, net nal dasi-dais man Kaka in tao ngas.
4 Ta eta atuli mes kom le atuli hut mamo net un in muun-tes sa lam, un boel tao buni-buni lo. Undeng Kaka tao taad herang bili-ngala, tiata banan dudui ka, totoang atuli li net asa man Kaka in tao nas!"
5 Un palin nas tekan ela, undeng oen esan kon, parsai Un isi lo.
6 Mo Yesus situs noan, "Elia: halas ni Auk oras sa maa lius lo bii. Mo eta mia lam, mi laok oras saa tuun kon sa-saa lo.
7 Atuil in se apan-kloma ki ngias komali nol mi lo. Molam oen komali isi nol Au, undeng Auk tek balang totoang oen in lako-dakeng ngas. Oen dalen nas nam daat isi.
8 Kit leol tene agama la, maa dadani son. Tiata mi siim man saek lakom muna Yerusalem. Ta Auk kom in lako lo bii, lole Auk oras sa maa lius lo bii."
9 Aa hidi ela kon, Un dada napiut se propinsi Galilea.

Lamtua Yesus muid leol tene agama Yahudi la

10 Mo oras Un palin nas lakos le muid atuil Yahudi las leol tene ka se Yerusalem, kon Yesus laok mudis. Un lako mo hunihuni, le halin atuli tanan deken.
11 Se oras leol tene in se Yerusalem ma, tene-tene deng atuil Yahudi las nuting Una. Oen ketan bali apa noan, "Atuling na, ne ola ke?"

✡ **6:69** Matius 16:16; Markus 8:29; Lukas 9:20

* **7:2** 'Fesat Hlepe' la, nesang nga lelo 8. Fesat na raem dui. Fesat na laok mamasu lam, atuil Israel las daad tahang se hlepe, man oen bangun-pii se oen uma las. Hleep na daid tada noan, hmunan nu oen upu kia-kaon nas kon, daad se hleep dalen, se oras oen in laok papmes epe nguas sa. Hleep na kon banansila el hleep man atuli li bangun-pii se klapa dalen, se oras in nui-nole ka. Les se *Dehet in Puit deng Dale Mesir* 23:16; *Atorang deng Tulu Agama las* 23:33-36, 39-43; *Dehet ulang deng Lalan in Nuli* 16:13-15; *Sakarias* 14:16-19.

12 Atuli mamo hulu-hulu apa deng Una.
Tenga las tek noan, “Un nam mo atuil
banan.”

Tenga las pait tek noan, “Loo! Un nam
mo atuil in nole-lilung daat, man kom in
tipu-dai atuil hut mamo kas.”
13 Mo muik in aa langa-langa deng Yesus
lo, undeng oen lii tene-tene agama Yahudi
las.
14 Se leol tene na hlala kam, Yesus tama
lako se Um in Kohe-kanas Tene ka, le tui
atuli las se na.
15 Kon tene-tene deng atuil Yahudi las
herang le tek noan, “Atuling ni hkol mamo
net el kit lo. Mo tasao le Un taan dasi
mamo isi eli lia?”
16 Kon Yesus tek oen noan, “Hii ke. Dasi-
dais man Auk in tuing nias, deng Auk
esang lo, mo deng Ama man in nutus Au
ka.
17 Atuil in tao muid Ama Lamtua Allah
in koma ka baktetebes sa, mam un taan
haup noan, Auk in tui ki maa deng Ama
Lamtua baktetebes, tamlom maa deng Auk
siing nga.
18 Ta atuil in suma aa nini un in kuasa ka
esa tuun na, un suma kom in nuting ngala
tukun. Mo atuil in le nikit atuling in nutus
una ka ngaal banan na, taon elola ko un
aa nahlolo. Nol muik in nole-lilung lo.
19 Upung Musa bel Ama Lamtua Atorang
ngas se mi son, mo mi tao mudis lo. Tiata,
tasao le mi nuting-nuting lalan le keo tele
Au lia?”
20 Kon atuil hut mamo kas ketan noan,
“Ku aa asa nia la? Tamlom Ku tom uikjale
ka? Asii man nuting lalan le keo tele Ku
la?”
21 Kon Yesus situs noan, “Auk halas-sam
tao taad herang mes se leol in kohe-kanas
sia, mo mi totoang holon nam seke.
22 Molota opa-opan nam, mi kon daek
se leol in kohe-kanas, tuladang el: upung
Musa niung bel mi atorang sunat ta noan,
eta atuli hua aan biklobe lam, lelo palu lam
musti sunat tana-ana na. Leol neot na tom
nol leol in kohe-kanas kon, mi musti sunat
una. (Mo muid in toma ka lam, atorang na,
blalan dui upung Musa. Lole Ama Lamtua
Allah bel atorang na muna son, se upung
Abraham).✡
23 Eta mi sunat tana-ana mes tom nol leol
in kohe-kanas sam, na kaliut upung Musa
atorang nga lo, lam tasao le mi komali nol
Au, undeng Auk tao banan atuling hlukut-
hkait ta tom nol leol in kohe-kanas sia?
Tom nol kit in nangan ni lo!✡
24 Boel sukat atuli li undeng asa man mi
in net nol matan esa ka deken. Nangan
blatas, le presas totoang nol babanan le,
halas-sam mi nutus sam toma.”

Lamtua Yesus nam, Kristus se?

25 Hidi nam muik atuli at ila lo deng kota
Yerusalem ketan apa noan, “Atuling nia ki,
man oen nuting-nuting le noan keo tele ka,
ta lo?
26 Wuih, muun isi koo! Lole Un aa langa-
langa se atuil hut mamo kas silan nam. Mo
muik tahan in tadu Un le ete lo. Muid mia
lam, elola? Nataka le atuil in kil kuasa
ngas, taan noan Atuling ni, Kristus, man
Ama Lamtua hid meman son le belen maa
ka, tam lo ka?
27 Amo elia: mam etan Ama Lamtua
niung Kristus maa kam, muik atuli taan Un
in deng ol maa ka lo. Mo Atuling nia lam,
kit taan Un in deng ol maa ka son.”
28 Dedeng na, Yesus tui atuil mamaus se
Um in Kohe-kanas Tene ka kintal la. Nikit
Un ming atuli las aa ela kon, Un keket oen
nini fala mumuun noan, “Mi nangan noan
mi taan Au, nol taan parsis Auk in deng ol
maang nga le? Auk maang se iang muding
Auk in koma ki esa lo. Ta in nutus Auk le
maa ki, In Toma man in ne sorga kua. Mi
taan Un lo.
29 Mo Auk taan Una, lole Auk deng Una
lu maang, nol Un man nutus Au lia.”
30 Hidi kon, oen soba-naan le daek Una.
Mo muik tahan in daek nal Una lo, lole Un
oras sa maa lius lo bii kam.
31 Deng atuil hut mamo in se la ngas,
muik atuli mamo kon, man parsai se Una.
Oen aa nol apa noan, “Atuling ni tao taad
herang mamo son. Tiata, eta Kristus maa
kam, taon elola ko Un tao nal muun dui
deng Atuling ni lo.”

Oen tadu atuil le laok daek Lamtua Yesus

32 Se atuil hut mamo nas hlala ka, muik
atuli at ila lo deng partei agama Farisi. Oen
ming haup atuli mamo hulu-hulu deng
Yesus apa ka. Hidim oen nol tulu agama
Yahudi las tene-tenen nas, lok atuil in doh
Um in Kohe-kanas Tene ka ngas at ila lo, le
laok daek Yesus.
33 Kon Yesus tek noan, “Auk oras in leo-
leo nol mia ki, liis bubuit sii son. Ta nesang
lo ka kam, Auk pait lakong se Una, man in
nutus Au kua.
34 Hidim mam mi nuting Au, mo mi
tutnaal Auk lo. Lole Auk le lakong se mana
mesa, man mi muid nalan lo.”
35 Kon nam, tene-tene deng atuil Yahudi
las, keket apa noan, “Nataka le Atuling
ni le lako bus el ola ka? Nol Un lako se
maan ol man kit haup in tutnaal Una lo
kia? Un le lako huni se atuil Yahudi, in

✡ **7:22** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:10; Atorang deng Tulu Agama las 12:3 ✡ **7:23** Yuhanis 5:9

nuil holhising ne negara likun nua ngas te? Tam Un le laok tui atuil in aa nini dais Yunanin man ne ua ngas sa? Tamlom elola la?
36 Un in koma ka asa le Un aa noan, ‘Mi le nuting Au, mo mi tutnaal Auk lo.’ Nol ‘Auk le lakong se mana mesa, man mi muid nalan lo’ kia?”

Ui man kil in nuli

37 Tom nol leol puis deng Fesat Hlepe la, man daid leol in tene dudui, Yesus dil le aa mumuun noan, “Hii ke! Asii meen tuu kam, maa le niun se Au lia!✡
38 Eta muik in parsai Au kam, maa le ninu! Ta Ama Lamtua Buk Niu ka dul son noan, ‘Ui man kil in nuli ka, mam lua puti deng atuil in parsai ngas dalen nas.’ Hidim oen haup in nuil toma ka. Nini ela lam, oen kon tulung atuil tenga las le haup in nuil toma na.”✡
39 Yesus aa deng Ama Lamtua Koo la na, undeng totoang atuil in parsai Yesus sas, mam sium Koo na. Mo dedeng Yesus in aa ela ka, oen sium Koo na lo bii, undeng Ama Lamtua nikit sakeng Yesus lapa-lapa lo bii.

Atuli las in nangan deng Lamtua Yesus sa bakisan

40 Atuil hut mamo in se la ngas, ming Yesus aa ela, kon nam atuli deeh aa nol apa noan, “Taon elola ko, Atuling ni Ama Lamtua Allah mee-baah man Un hid meman son deng hmunan nua ka!”✡
41 Tenga las pait tam tek noan, “Loo! Un niam Kristus, man Ama Lamtua tulu meman son deng hmunan nua ka!”

Mo tenga las pait tam, kaen noan, “Ela lo! Ta Kristus nam atuil Galilea lo. Toma, ta lo?
42 Ta ne Ama Lamtua Buk Niu ka, muik in dula noan, Un nam laih Daud in hua-koet. Se maan didang kon, muik in dula noan, Un nam atuil Betlehem, na laih Daud ingu la, ta lo?”✡
43 Undeng na, le atuli las in nangan deng Yesus sa bakisan-bakisan.
44 Muik atuli at ila lo kon le daek Una. Mo oen brain daek Un lo.

Tene-tene deng atuil Yahudi las parsai Lamtua Yesus lo

45 Hidi na kon, atuil in doh Um in Kohe-kanas Tene man le daek Yesus sas, pait lakos se tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol atuil Farisi las. Kon nam atuil tene nas keket oen noan, “Hoeh! Tasao le mi kil nol Un maa lo kia?”
46 Oen siut noan, “Idah! Muik atuli aa net banansila el Una la lo!”
47 Atuil Farisi las keket noan, “Hoe! Mi tom in tipu-dai kon son nam me?
48 Nangan ne! Ta kaim atuil Farisi lia, nol tene-tene kias totoang, muik in parsai Una lo. Ela ta lo? Etan atuil tene kas parsain lo kam, tasao le mi kom in parsai Una kia?
49 Atuil hut mamo in le parsai Una nias, taan Ama Lamtua Atorang nga lo. Ta mam Ama Lamtua in hukung one ka ngele!”
50 Mo se na kon muik atuling Farisi mesa, ngala Nikodemus. Un man lako dehet net nol Yesus duma-duman. Un keket oen noan,✡
51 “Elola? Muid kit atorang agama lia lam, kit nutus atuling ni dasi la muna le, le? Tamlom kit musti ketan se un muna, le hii un in tao kula asa ka, halas-sam kit nutus un dasi la, la?”
52 Kon oen baet un noan, “Hoe! Ku niam atuil Galilea banansila el Una le? Olan ku laok pres Ama Lamtua Buk Niu ka muna le! Hidim les babanan le halin ku tanan noan, muik tahan Ama Lamtua mee-baha mes lo kon, man maa deng Galilea!”

Bihatang in nonga mesa

53 [Duman tukun nam oen bakisan apa, le mesa-mesam pait uma.†

8

1 Mo Yesus lako bus leten Saitun nua.
2 Ola oskaong mitang bii ka kon, Un tama lako se Um in Kohe-kanas Tene ka kintal la. Atuli hut mamo maas nakbua nol Una. Kon nam Un daad le tui one.
3 Un tui oen mamasu lam, guru agama at ila lo, nol atuil Farisi dehe, pel nol bihatang mes lako bel Yesus, undeng oen daken nol biklobe. Hidim oen dising bihatang na, le dil se oen totoang silan.
4 Kon oen tek Yesus noan, “Tuang Guru. Bihatang ni kaim daken, se oras un in nol bikloeb mamasu ka.
5 Muik in prenta mes ne upung Musa Atorang nga, man tek noan, ‘Atuil in nonga ngas, musti pasang nini batu, didiin mates.’ Muid Tuang ngam, elola la?”✡
6 Oen kiu soba-naan Una, le halin tao nahu Una.

Yesus situs meman lo, mo Un bubu le dul se dale ka nini Un hnanga ka.
7 Kon oen keket nakekeon Una. Tiata Un hangu dil le tekas elia, “Eta deng mia la muik in tao kula neta lo kam, un man pasang bihatang ni nini baut muna.”

✡ **7:37** Atorang deng Tulu Agama las 23:36 ✡ **7:38** Yeskial 47:1-12; Sakarias 14:8; Nehemia 9:15, 19-20 ✡ **7:40** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 18:18-19 ✡ **7:42** Samuel dua la 7:12; Mika 5:2 ✡ **7:50** Yuhanis 3:1-2 † **7:53** Alkitab dais Yunanin man blaan dui nol banan dui ngas, dul dehet ni lo. Abad hngulu la, halas-sam dehet ni muik se in dula dais Yunanin nas. ✡ **8:5** Atorang deng Tulu Agama las 20:10; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 22:22-24

8 Hidi nam Un bubu le dul pait se dale
ka.
9 Nikit oen ming Un in tek ela ka kon,
oen mae bali apan. Lole se oen dalen nas
sam, oen tana noan, oen muik in tao kula
kon. Tiata oen bokas mesa-mesa, kilan
deng blalan nas muna, lako lius muda kas,
didiin liis Yesus nol bihatang nga sii se la.
10 Yesus hangu dil pait kon, Un keket
noan, "Hoe! Oen ne ola sa? Muik atuil
didang pait man in le bel kula ku, nol
hukung ku lo ke?"
11 Kon un siut noan, "Muik lo Papa."
Kon nam Yesus tekan noan, "Auk kon
hukung ku lo. Pait tia. Mo nangan. Tao
kula pait bakun na!"]

Lamtua Yesus banansila el langa taung apan-kloma kia

12 Hidim Yesus aa nol atuil hut mamo kas
pait noan, "Auk niam banansila el langa
bel atuil in ne apan-kloma ki ngias. Atuil
man in muid Au ka, nuli se mitang dalen
lo, molam un nuli se langa man kil in nuil
toma ka."✡
13 Muik atuil Farisi at ila lo kaen noan,
"Hoeh! Ku le daid saksi deng Ku apam ma
esa ke? Tom lo! Ta muid kit atorang ngia
lam, atuil didang man daid saksi taung
atuli mesa, mo atuling na esa lo. Tiata
kaim sium lo, nol parsai Ku lo."✡
14 Yesus situs noan, "Elia: Auk daid saksi
taung Auk apang ngi esa kon no, Auk in
aa ki toma. Lole Auk tanan parsis le Auk
daid deng ola, nol Auk lakong bus el ola.
Mi taan lo noan Auk deng ol maang, nol
mam Auk lakong el ola ka lo.
15 Mi sukat atuil nini hnukat atuli lia. Mo
Auk nini atuli li hnukat, le sukat atuil lo.
16 Eta Auk sukat atuli lia lam, Auk in
sukat ta toma. Lole Auk siing man sukat
lo, mo Auk sukat nas totoang leo-leo nol
Auk Amang man in nutus Au ka.
17 Nadidingun deken. Ta dulan ne mi
atorang agama la noan, 'Eta atuli at dua
tek deng dasi la ka hnika mes sii kam, na
toma.'
18 Tiata suma Auk siing man daid saksi
deng Auk apang ngi lo. Molam Auk Amang
man in nutus Au ka kon, daid saksi taung
Au."
19 Oen ketan noan, "Ku Amam ma ne ola
ka?"
Kon Yesus situs noan, "Mi taan Auk
babanan lo. Tiata mi kon taan Auk Amang
nga lo. Ta eta mi taan Auk baktetebes sam,
taon elola ko mi taan Un kon."
20 Nias totoang Yesus tekas se oras Un in
tui oen se Um in Kohe-kanas Tene ka ka,
dadani se maan taom oen in tamang duit
kolete ka. Mo muik in daek Una lo, undeng
Un oras sa maa lius lo bii.

"Mam Auk lakong se mana mesa, man mi muid nalan lo"

21 Yesus tek tapnaeng oen noan, "Mam
Auk nang soleng mia, le lakong se maan
didang. Mam mi nuting Au, mo mi haup
Auk lo, lole mi muik hak in laok se maan
na lo. Mam eta mi matem mam, mi lepa-
haal mi in kula-sala ngas nabale."
22 Kon nam tene-tene deng atuil Yahudi
las keket apa noan, "Un aa asa nia le? Un
le keo apa kia te? Lole Un tek noan, 'Mi
laok nal se maan na lo.' "
23 Kon Yesus tek oen noan, "Mi deng dale
kia, mo Auk deng dapa dudui lua. Mi deng
apan-kloma kia. Molam Auk niam deng
apan-kloma ki lo.
24 Undeng na le apin Auk tek mi noan,
mam eta mi matem mam, mi lepa-haal mi
in kula-sala ngas nabale. Lole mi parsai
lo noan, Auk niam mo Kristus man Ama
Lamtua in belen maa son na lo, tiata eta
mi matem mam, taon elola ko mi lepa-haal
mi in kula-sala ngas nabale."
25 Kon oen ketan noan, "Hoeh! Ku niam
asii la?"
Yesus siut noan, "Auk tek meman son
deng lolo hmunan nua.*
26 Nol muik dasi mamo, man Auk tek
nalas undeng mia, mo mi in kula ka kon
mamo isi. Tiata Auk aa deng dais nas
deken tia. Ta In nutus Auk maang se nia
ki, eta Un aa kam, suma aa in toma ka sii.
Nol Auk tek atuil in se apan-kloma ki ngias,
deng dasi-dais man suma Auk in ming son
deng Una ngas."
27 (Un in aa nol one na, hai bus Un Ama
in ne sorga kua. Mo oen dait taan Un in aa
ka nahin na lo.)
28 Kon Yesus aa tapnaeng noan, "Mam
etan mi pauk holtiu Au, Atuling Baktetebes
ni se kai sangsuli lu dapang son, halas-
sam mi tana noan, Auk niam Kristus. Nol
Auk tao sa-saa deng Auk apang ngi esa lo,
molam Auk suma tui dasi-dais man Ama
in ne sorga ku in tui Auk son nas.
29 In nutus Au ka kon, muik leo-leo nol
Auk tutungus. Un nang Auk siing tatahan
lo, undeng Auk tao muid Un in koma ka
tutungus."
30 Oras Yesus tek deng dais nas sa, muik
atuli mamo parsai se Una.

"Mi niam mo upu Abraham in hua-koet"

31 Kon Yesus tek atuil Yahudi man in
parsai Una ngas noan, "Etan mi in nuli

✡ **8:12** Matius 5:14; Yuhanis 9:5 ✡ **8:13** Yuhanis 5:31 * **8:25** Dais Yunanin in mo nia ki, muik nahin dua. Mesa la: 'Auk tek meman son deng lolo hmunan nua.' Mesan na pait: 'Tasao le Auk aa nol mia la?'

ka butu-kil nol Auk in Teka-teka ngas, nol mi tui tutungus deng Au lam, mi daid Auk ima-ii man in toma.
32 Hidim mi taan nal dasi-dais in toma ngas. Nol dasi-dais in tomang nas man sas-sao mi le halin mi daid ata pait lo ka."
33 Kon oen kaen noan, "Hoe! Kaim niam ata deng atuli li lo! Ta kaim niam upu Abraham in hua-koet! Tiata, tasao le Ku aa noan, mam mi daid ata kia?"✡
34 Kon Yesus tek oen noan, "Auk in aa na toma. Lole totoang atuil in nuil kula ngas daid banansila el ata mesa, man suma mudi-muid kula-sala ka in koma ka tuun.
35 Molota in biasa ka elia: taom ata kas daad napiut se uma mes lo. Ta suma tuang nga ana ka sii, man daad napiut se la.
36 Tiata eta Au, Ama Lamtua Ana kia, kose soleng mi in kula-sala ngas son nam, mi holoat baktetebes son le daid ata deng kula-sala ka pait lo ka.
37 Auk taan son noan, mi niam upu Abraham in hua-koet. Ela kon no, mi taan in nuti-nuting lalan le noan keo tele Au, undeng mi dai sium Auk in tui ngas lo. Lole se mi dalen nas, muik maan le pesang Auk in Teka-teka ngas pait lo son.
38 Auk tek deng dasi-dais man Auk Amang ngu tulu bel Auk son nas. Nol mi tao muid dasi-dais man mi in ming son deng, mi aman nas sa."

"Mi aman nas mo uikjale kas tuang nga"

39 Oen siut noan, "Kaim niam upu Abraham in hua-koet!"
Yesus tekas noan, "Etan mi daid upu Abraham in hua-koet baktetebes sam, mi musti not se una.
40 Mo upu Abraham tao dadaat net banansila el mi in tao ngas lo! Lole mi nuting lalan tutungus le noan tao tele Au. Molota Auk niam, man tek mi deng dasi-dais man in toma, man Auk ming son deng Ama Lamtua.
41 Mi in tao ka meman lail katang deng mi aman nas lo."
Mo oen kaen noan, "Hoe! Kaim niam aan in lila nala! Boel tek noan kaim niam aan likun deken! Ta kaim Aman na, suma mes sii, na ka mo Ama Lamtua Allah!"
42 Kon Yesus tek oen noan, "Mo eta Ama Lamtua Allah baktetebes daid mi Aman nam, taon elola ko mi namnau Au. Lole Auk deng Una lu maa, dadin nam Auk mo ni lia. Auk maang iang muid Auk in koma esa lo. Mo Auk maang undeng Un man nutus Au.
43 Mo mi nangan taan Auk in aa ni lo, undeng mi dai hii-ming se Auk in tui ngas lo kam!
44 Mi niam hnika mes el uikjale kas tuang nga. Lole mi kom isi le tao muid un in koma ka! Deng hmunan hesa ku, un taan in keo atuli sii. Un labang dasi-dais in toma ngas, nol hutun soleng totoang in toma ngas. Eta un nole-lilung ngam, na meman un in nuil-nola. Ta un nam nole-lilung daat ta, peke ka na!
45 Auk man aa deng dais in toma ngas. Mo mi dai parsai se Auk lo.
46 Olan deng mia la, asii man tulu taad noan, Auk tao kula-sala son na? Auk herang! Eta Auk aa deng in toma ka lam, tasao le mi dai parsai se Auk lo kia?
47 Atuil in maa deng Ama Lamtua Allah ka, hii-ming Un in Teka-teka ngas. Mo mi niam, maam deng Ama Lamtua Allah lo, undeng na le, mi kom in hii-ming se Au lo."

"Upu Abraham muik lo bii kam, Auk muik muna son"

48 Tene-tene deng atuil Yahudi las siut noan, "Hoeh! Kaim aa baktetebes son na. Ta kaim tek son noan, Ku niam atuil Yahudi esa lo, mo Ku atuil Samaria. Ku kon tom uikjale son!"
49 Kon Yesus siut noan, "Auk tom uikjale lo. Auk todan Auk Amang in ne sorga kua, mo mi todan Auk lo.
50 Auk naka-naka apang ngia, le tulu Auk in muun-tes sa esang lo. Molam Auk Amang nga man le tulu-balang Auk in muun-tes sa. Nang le Un man nutus noan, Auk in aa ni toma, tamlom kula!
51 Auk in Teka-teka ngas, meman toma. Nol atuil in hii-ming nol lako-daek muid Auk in Teka-teka ngas, mam un mate lo ka."
52 Ming ela kon, atuil Yahudi las tene-tenen nas tek Un noan, "Halas-sam kaim tana, le Ku in aa ka el atuil nuin na, undeng Ku tom uikjale son. Lole upu Abraham esa kon mate. Ama Lamtua mee-baah hmuna-hmunan nuas kon mates. Mo Ku tek le, 'atuil man in hii-ming nol tao muid Auk in Teka-teka ngas sa, mam mate lo ka.' Meman Ku nuin son!
53 Lole Ku nangan noan, Ku uhu dui deng Abraham nol Ama Lamtua mee-baah didang man in maet son nas. Ku nangan nam, Ku niam mo asii la?"
54 Kon Yesus siut noan, "Eta Auk man nikit-nikit Auk apang ngia lam, atuli li simun lo. Molota Auk man nikit Auk apang ngi lo, molam Auk Amang ngu man nikit Auk lapa-lapa. Una, man mi hao noan, mi Lamtua Allahn.
55 Mo mi taan Un babanan lo. Auk man taan Un babanan. Etan Auk tek noan Auk taan Un lo kam, Auk nole-lilung daat

✡ **8:33** Matius 3:9; Lukas 3:8

banansila el mia. Mo Auk taan Un nol babanan, nol Auk kon lako-daek muid Un in Teka-teka ngas.
56 Mi upun Abraham dalen kolo isi, se oras un in natang-natang le tinang Auk in maa ka. Meman un ngat netan son, tiata un dalen kolo."
57 Tene-tene deng atuil Yahudi las tekan noan, "Ku umur ri lius taon buk lim bii kon! Mo ku daile, net upung Abraham son lolen ta. Baktebes se?"
58 Kon Yesus siut noan, "Baktebes! Ta upung Abraham muik lo bii kam, Auk muik muna son."
59 Kon atuli las kat baut le noan pasang Una, undeng Un nikit apa ka banansila el Ama Lamtua. Mo Un laok nol in huni-huni, le puti deng Um in Kohe-kanas Tene ka kintal la.✡

9

Atuling tedo mes ngat neta, undeng Lamtua Yesus tao banan

1 Hidi kon Yesus nol Un nenan nas lakos napiut. Kon Un net atuil tedo mesa, man tedo meman son se in hua una ka.
2 Tiata Yesus ima-ii las ketan Un noan, "Paap Guru! Asii man tao kula, le didiin atuling ni tedo eli lia le? Undeng un in tao kula esa tam, undeng un in-aman nas sa?"
3 Yesus siut noan, "Atuling tedo ni tao kula-sala lo. Nol un ina-aman nas kon, tao kula-sala le un tedo nia lo. Hua un maa lu ela, le halin atuli li net nal Ama Lamtua in daek banan se atuling ni kia.
4 Ama Lamtua Allah man nutus Au. Tiata kit musti nuklek le lako-daek Un osa las se oras langa ka in muik nabale kia. Ta mam mitang nga maa son nam, atuli li daek nal saa pait lo ka.
5 Auk biing nabael se apan-kloma kia ka, Auk banansila el langa man kaloe, bel atuli li totoang."✡
6 Yesus aa hidi ela kon, Un les kapen laok se dale ka, hidim paun le muang laok se atuling tedo na mata ka.
7 Un hidan noan, "Ku laok ui in nangen Siloam mua, le laul ku silam ma se lua." (Se dais Ibranin nam, *Siloam* ma nahin na noan, 'tunang maa') Kon nam, atuling tedo na lako lalu-boe sila ka se lua. Nikit un laul hidi sila ka kon, un mata ka neta! Ti un pait uma.*
8 Kon atuil in uma dadani nol atuling na ngas keket apa noan, "Hoe! Ni atuling tedo man hmunan nu daad le nodan-nodan tuun na, ta lo?" Oen aa ela, lo oen tanan le hmunan nu un tedo.
9 Atuil tenga las tek noan, "Hao! Na un son na!"
Atuil tenga las pait tam tek noan, "Loo! Un sila ka el atuling na tuun, mo un na lo!"
Mo atuling na esa tekas noan, "Loo! Auk niang son niang! Man hmunan nu tedo ka!"
10 Kon oen keket un noan, "Taon elola le ku net son nia?"
11 Un situs noan, "Atuling man in ngala Yesus sa, tao konat, le muang laok se auk matang ngia. Hidim Un lok auk noan, laok se ui in nangen Siloam mua, le lalu-boe ku silam ma se lua. Kon auk tao muid Un in teka ka. Tiata halas ni auk ngat neta!"
12 Mo oen keket un pait noan, "Lam Atuling na ne ola ka?"
Un siut noan, "Tia ka, auk tanan lo nian!"

Atuil Farisi las pres atuling tedo ka

13-14 Leol neot Yesus in tao atuling tedo ka mata ka le neta ka, tom nol atuil Yahudi las leol teen in dake. Kon oen kil nol atuling tedo man net son na, lako situ-tal se partei agama Farisi la atulin nas.
15 Ti atuil Farisi nas keket un noan, "Olan ku tek napat le! Tasao le halas ni ku ngat net son nia?"
Un siut noan, "Atuling na tao konat laok se auk matang ngia. Hidim auk lakong lalu-boe silang nga. Tiata halas ni auk ngat neta."
16 Kon nam muik atuil Farisi deeh tek noan, "Atuling man in tao ku le banan na ka, deng Ama Lamtua Allah lu lo. Kaim tana, undeng Un kaliut atorang deng leol teen in dake ka son."
Tenga las pait tek noan, "Taon elola le atuil in tao kula-sala ki, tao nal tada-taad herang ela la?" Tiata oen kaen apa didiin oen in nangan na bakisan.
17 Mo oen keket ulang atuling man hmunan nu in tedo ka pait elia, "Muid ku lam, Atuling man tao banan nal ku matam ma ka, atuil tuladang elola la?"
Un siut noan, "Muding au lam, Un na mo Ama Lamtua mee-baha mes na."
18 Ela kon no, atuil Yahudi las tene-tenen nas, parsai lo noan atuling na hmunan nu mata ka tedo, mo halas nia lam un net son lo. Tiata oen lok atuil le laok taap un ina ka, nol un ama ka, le maas tala.
19 Oen maas lius kon, tene-tene kas keket noan, "Atuling ni mi anan ne? Huan maa lu un tedo meman baktebes tam lo ka? Hidim taon elol le halas ni un mata ka net son nia?"

✡ **8:59** Yuhanis 5:18 ✡ **9:5** Matius 5:14; Yuhanis 8:12
* **9:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 49:10; 2 Raja-raja 20:20; Yesaya 8:6

20 Atuling na ina-aman nas siut noan,
"Un niam kaim anan baktebes. Huan maa
lu un tedo meman.
21 Mo un pake saa le halas ni un ngat
neta lam, kaim tanan lo. Asii tao holsai un
mata kia lam, kaim kon tanan lo. Un tene
son. Tiata ketan se un tuun, tiam un dehet
nal esa!"
22 Oen aa ela, undeng oen lii atuil Yahudi
las tene-tenen nas. Nol oen tana noan,
tene-tene nas koo mes son, noan, "Eta
muik atuli in hao noan, Yesus nam Kristus
sam, kaim musti nulut soleng atuling man
hao ela ka, deng kaim atuil Yahudi li um
in kohe-kanas sa."
23 Tiata atuling na ina-aman nas siut
noan, "Un atuil tene son, ta keket se un
esa tuun."
24 Hidim oen haman atuling man hmu-
nan nu mata ka tedo ka, le tekan noan, "Ku
musti aa lolo-lolo se Ama Lamtua Allah
sila, nol doh Un ngaal banan na. Ta kaim
tanan parsis le Yesus na mo, atuil daat."
25 Atuling man hmunan mata ka tedo ka
siut noan, "Papas komali deken ne! Ta
auk taan le Un nam Atuil daat tam lo ka.
Man auk in taan parsis sa, hmunan nu auk
matang ngi tedo, mo halas ni auk net pait
son."
26 Oen keket un noan, "Un tao saa ku la?
Un sai ku matam ma elola la?"
27 Kon un siut noan, "Heeh! Mo apin auk
dehet son, mo mi dai hii lo kam. Tasao le
mi koma ka auk dehet pait tia? Tamlom
mo papas le daid Un ima-ii kon na?"
28 Kon oen lote-pisun una, hidim tekan
noan, "Nang le ku sii man daid Un ima-ii!
Ta kaim niam mo upung Musa ima-ii.
29 Kaim taan le Ama Lamtua Allah aa nol
Musa. Mo kaim taan Atuling na lo, le Un
maa deng bolo ola la."
30 Atuling man hmunan nu mata ka tedo
ka siut noan, "Herang nge! Mi taan Un
deng ol maa ka lo. Molota Un man sai auk
matang ngia, le halas ni auk haup in neta
son.
31 Kit totoang tana, le Ama Lamtua Allah
hii-ming atuil daat lo. Molam Un hii-ming
atuil in dalen na lolo, man nuil muid Ama
Lamtua in koma ka ngas.✡
32 Ninin deng Ama Lamtua Allah koet
apan-dapa kua nol apan-kloma kia, maa
lius dedeng nia, muik tatahan dehet mes
lo bii kon, deng atuli li in tao banan atuil
tedo lo-lolo in hua una kua, le un daid in
neta pait lo.
33 Tiata, eta Yesus deng Ama Lamtua
Allah lu lo kam, taon elola ko Un tao nal
saa lo, ta lo?"
34 Kon oen siut un noan, "Hoe! Ku niam
atuil daat, lo-lolo ku inam ma in hua ku
maa kua! Taon elola le didiin ku nangan
noan, ku tui nal bali kami lia?" Hidim
oen nulut soleng un deng oen um in kohe-
kanas sas.

Atuil man dalen na tema

35 Nikit Yesus ming noan, oen nulut
soleng atuling man hmunan nu in tedo ka
deng um in kohe-kanas sas, kon Un laok
nuting atuling na didiin hapun. Ti Un
keket noan, "Elola! Ku parsai se Atuling
Baktetebes sa le?"
36 Un keket bali noan, "Un nam mo asii la
Tuang? Tulung tek aun, le halin auk parsai
se Una."
37 Kon Yesus tekan noan, "Ku tutnaal Un
son. Un nam mo, Auk niang, man aa nol
ku mamasu nia."
38 Kon atuling nga tekan noan, "Tuang,
auk parsai!" Hidim un hai buku ka le
todan-lahing Yesus.
39 Kon nam Yesus tek un noan, "Auk
maang se apan-kloma ki le tulu bel atuli li
in kula-sala ngas, halin atuil tedo kas haup
in neta, nol atuil in neta ngas daid tedos."
40 Se na muik atuil Farisi at ila lo, man
ming Un in teka na. Kon oen keket noan,
"Taon elol nia le? Langa-langa son, kaim
niam tedom lo, ta lo?"
41 Yesus situs noan, "Elia: etan meman
mi tedom mam, muik tahan at mes in bel
kula mia lo. Mo undeng mi tek noan mi
niam tedom lo, tiata mi lepa-haal mi in
kula-sala ngas nabale."

10

*Kleta deng atuil in lolo-poa nol un lae-
blai las*

1 Yesus dehet nini kleta mes noan, "Asa
man Auk in tek mia ni, tom baktetebes.
Lae-blai li niam mo muik un okat. Eta
muik atuli taam muid hnita lo, mo un
sake muid paha la tuun nam, na langa son
noan, un nam atuil in nako.
2 Mo atuling in tama muid hnita ka ka,
lae-blai las lamtua in doha-tinang one ka.
3 Atuil in doh hnita ka ka, taan atuling
in lolo-poa ka, tiata un sai belen hnita ka.
Lae-blai las kon taan atuling in lolo-poa ka
fala ka. Ta eta un haman oen ngalan nas
mesa-mesa kam, oen mudin lakos likun
nua.
4 Se oras un in poa puting lae-blai nas
sa, un laok muna se hmunan, le lae-blai
las muid un deng klupu, undeng oen taan
atuling in lolo-poa ka fala ka.

✡ **9:31** Buk in Naka-nahalit 66:18, 19

5 Eta muik atuli man lae-blai las tanan lo,
kam oen muid un lo. Mo oen lalis undeng
oen taan atuling balu na fala ka lo."
6 Yesus nahdeh kleta na bel oen kon no,
oen nangan taan Un in aa na nahin na lo.

Lamtua Yesus banansila el atuil in lolo-poa man banan

7 Hidim Yesus tek tapnaeng oen noan,
"Asa man Auk in tek mia ni baktetebes.
Auk banansila el hnita deng lae-blai las
okat ta.
8 Totoang atuil in maa muna deng Au
ngas, banansila el atuil in nako.* Oen
haman-haman kon no, lae-blai las ming
atuil nas lo.
9 Hidim Auk banansila el hnita ka. Eta
muik in le taam muid Au kam, Ama
Lamtua Allah belen boa-blingin, deng un
in kula-sala ngas. Na banansila el un tama
lako el Ama Lamtua mana lu muid Au,
man daid hnita taung una. Nol atuil man
in taam muid Au ka, lako-pait se maan ol
tuun, nol haup in kaa-ninu babanan.✡
10 Atuil in nakong ngas suma tao lobo-lau
tukun, lole oen maas le nako, keo tele, nol
tao didaan atuli li in nuli kia. Mo Auk kil
in nuli man banan dui ka, ta Auk maang le
halin nam, atuli li haup in nuil titu-tema.
11 Auk kon banansila el atuil in lolo-poa
banan mesa. Atuling in lolo-poa banan na,
tade le sao un aap-ina ka didiin mate, halin
un lae-blai las haup in nuli.
12 Mo atuil in dake tuun, man lae-blai las
lamtuan esa lo ka, eta un ngat net ngot
huin mes maa kam, un lali nang soleng
lae-blai las se na. Kon ngot huin na daek
nal lae-blai las, tiata lae-blai tenga las lalis
holhising.
13 Atuling in dake ka lali, lole un suma
daek nuting duit tuun. Un tao hii in doha-
tinang lae-blai las nol babanan lo.
14 Toma! Auk banansila el atuil in lolo-
poa banan na. Auk taan totoang Auk lae-
blai las. Nol oen kon taan Au.
15 Na banansila el Ama in ne sorga ku
taan Au, nol Auk kon taan Una. Auk kon
tade, le sao Auk apang ngi didiin mateng,
le halin nam Auk lae-blai las haup in nuli.✡
16 Auk muik lae-blai tenga man nakbuan
nol Auk lae-blai in mo nia ngias lo bii. Ta
Auk kon musti laok tao nakbuan one. Mam
eta oen ming Auk falang nga son nam,
oen tanan meman. Hidi kon oen maas le
nakbua, halin daid bua mesa, nol atuling
in lolo-poa ka kon mes sii.
17 Undeng na le, Auk Amang in ne sorga
ku namnau Au. Lole Auk tade son le sao
Auk apang ngia, didiin mateng, le halin
nam Auk haup in nuli pait.
18 Muik atuli in dising Auk le mateng lo,
mo Auk esang man tade le sao Auk apang
ngi didiin mateng. Auk muik hak le sao
Auk apang ngia. Auk muik hak le kat pait
kon. In leka nia, Auk simun son deng Auk
Amang in ne sorga kua."
19 Ming Yesus tek ela kon, atuil Yahudi
las kaen apa pait.
20 Muik mamo deng one la tek noan,
"Hoe! Atuling ni nuin! Nol Un kon tom
uikjale! Tasao le mi kom in hii-ming se Una
kia?"
21 Mo tenga las pait tek noan, "Ni atuil
nuin in aa lo. Ta in Teka-teka ela ngas puit
net deng uikjale kas bahan lo! Nol uikjale
kas kon tao nal atuil tedo, le haup in neta
pait lo."

Atuil Yahudi las tene-tenen nas dai sium Lamtua Yesus lo

22 Dedeng na, atuil Yahudi las le tao fesat
se oen agama la lelon tene mesa. Leol
tene na ka, nahi tom se oras blingin. Atuil
Yahudi las tao fesat na, le nangan net oras
atuil didang in tao hmomos Ama Lamtua
Um in Kohe-kanas Tene man se Yerusalem
ma, hidi halas-sam oen tao niu le hiti-
lingin pait ta.†
23 Yesus laok pukiu se Um in Kohe-kanas
Tene ka kintal la, se mana, man oen noken
noan, 'Laih Soleman Um Loos' sa.
24 Kon atuil Yahudi las tene-tenen nas
maas pukiu Una, le tekan noan, "Hoe! Eta
Ku niam Kristus sam, tek langa-langa le.
Tamlom kaim musti natang didiin bling
pait, halas-sam kaim tanan na?"
25 Yesus situs noan, "Auk tek mian me-
man son, mo mi dai parsai lo. Molota
dasi-dais man Auk in tao ngas, muid Auk
Amang ngu in prenta ka. Dais nas man
tulu bel noan, Auk niam mo asii ka.
26 Mo mi parsai Auk lo, undeng mi niam
mo Auk lae-blai lo.
27 Ta Auk lae-blai esang ngas taan Auk
falang nga. Oen muid Au. Auk kon taan
one.
28 Auk bel oen in nuil toma, man hidi
nutus taan lo ka, nol oen kon bakisan deng

---

* **10:8** Ngat se Yuhanis peke 14 bango 6 nga. ✡ **10:9** Buk in Naka-nahalit 118:20 ✡ **10:15** Matius 11:27; Lukas 10:22 † **10:22** Hahalas nia lam, atuil Yahudi las noken leol tene na noan, *Hanuka*, man nahi dadani nol leol Natal. Un dehet ta elia: taun 167 SM la, muik jenderal mes atuil Siria, ngala Antiokus Epifanes, man tao dudus-didaa kota Yerusalem. Un kon tao hmomos Um in Kohe-kanas Tene ka. Un bongkar soleng mija in tunu-dadung se na ka, hidim un bangun-pii seda sa-saa in hui-langus mes se na. Undeng na le, atuil Yahudi las labang nolan, hidim nulut soleng un deng dale Israel. Kon tanggal 25, bulan *Kislef*, taun 164 SM la, oen hiti-lingin Um in Kohe-kanas Tene ka pait.

Ama Lamtua lo. Muik atuli mes lo kon, man nuhu-dau nalas deng Auk imang ngia.
29 Auk Amang in ne sorga ku man sao oen bel Au. Un muun dui deng totoang. Tiata muik tatahan atuli mes lo kon, man nuhu-dau nal oen deng Un ima ka.
30 Ta Auk Amang ngua, nol Auk niam mo, mesa."
31 Ming ela kon atuil Yahudi las tenetenen nas kat baut le noan pasang tele Yesus oe mes pait.
32 Kon Yesus tek oen noan, "Hoe! Auk tulu bel mi dais banan mamo, deng Auk Amang ngua. Mo mi kil dais banan ola la, le mi noan pasang tele Au lia?"
33 Oen siut noan, "Etan Ku tao dais banan nam, kaim pasang Ku lo. Mo kaim le pasang tele Ku nini batu, undeng Ku in bilu-aa ka muun isi son. Lole Ku niam mo atuil biaas tuun, mo Ku nikit apam ma banansila el Ama Lamtua Allah! Ni lailisin son!"✡
34 Kon Yesus siut noan, "Se atorang agama man mi in kila ngas, muik in dula noan, 'Auk tek mi meman elia, mi niam mo aan deng Lamtua.'✡
35 Lam kit taan son noan, totoang man in dul ne Ama Lamtua Buk Niu ka dalen na, baktetebes nol kose soleng nalan lo. Ta Ama Lamtua esa noken atuil nas noan, oen nam 'Lamtua anan.'
36 Tiata taon elola le didiin mi tek le Auk bilu-aa undeng Auk tek noan, Auk daid Ama Lamtua Ana kia? Nangan hapun lo! Ta Ama in ne sorga ku man tulu Au lia, nol Un man nutus Auk maang se apan-kloma kia.
37 Elia: eta Auk lako-daek Auk Amang ngu osa la lo kam, mi parsai Auk deken.
38 Mo Auk lako-daek Un osa la tutungus. Tiata mi dai parsai Auk lo kon no, mi musti sium tada-taad herang man Auk in tao ngas buit. Nini ela lam, mi kon tana noan, Auk Amang ngu butu-kil nol Au. Nol Auk kon butu-kil nol Una."
39 Hidi na kon, oen soba-naan le daek Yesus pait, mo Un puti nala.
40 Kon Yesus lako pait se palun Yordan halin na, se maan hmunan nu Yuhanis sarain atuil ka. Hidim Un daad tahang se la.✡
41 Atuli hut mamo maas nuting Una. Oen aa nol apa noan, "Yuhanis tao taad herang saa lo. Mo totoang man Un in tek deng Yesus sa baktetebes ela!"
42 Kon nam muik atuli hut mamo se la, parsai se Yesus.

11

Lasarus in mate ka

1-2 Muik atuli mesa ngala Lasarus. Un daad se iung Betania, leo-leo nol un kakan bihata las duas, Maria nol Marta. (Maria ni, man doan mina bui bingis se Lamtua Yesus iin na, hidim madin nini un klanga ka esa.) Oe mesan na, Lasarus heda ngele.✡
3 Kon un kakan bihata las hid laok tek Yesus noan, "Tuang tapa in ngaal Lasarus sa, heda ngele isi."
4 Nikit Yesus ming in hida na, kon Un tek noan, "Iil ni tao un le mate lo. Ta Ama Lamtua Allah le pake dais nia, halin tulu bel Un in muun-tes sa. Le halin Au, Ama Lamtua Ana kia, mam atuli las kon nikit sakeng Auk ngalang ngi lapa-lapa."
5 Yesus namnau Marta duas Maria, nol oen blanen Lasarus.
6 Un ming haup noan Lasarus heda son, mo Un daad lelo dua nabael pait se palun Yordan halin na.
7 Hidi na kon, Un tek Un ima-ii las noan, "Maa le kit lakong pait el Lasarus mana lua, ne propinsi Yudea."
8 Mo Un ima-ii las kaen noan, "Paap Guru, babalun ni atuil Yahudi las tenetenen nas le pasang tele Paap se lua. Lam Paap le pait lako el lua pait te?"
9 Kon Yesus siut noan, "Lii deken ne! Lelo-lelon nam lelo la langa, deng oskaong nga didiin lako pes lelo-maun. Na jam hngul dua, ta lo? Etam laok se langa ka lam, atuli li tunun lo. Lole langa ka kaloe se apan-kloma kia, le atuli li ngat tam neta.
10 Mo eta atuli li laok se mitang dalen nam, un tunun oe-oe, lole langa lo kam."*
11 Yesus aa hidi ela kon, Un tekas noan, "Kit tapan Lasarus nini son. Mo mam Auk buk-bangun una."
12 Hidi kon Un ima-ii las tek noan, "Papa, etan Un nini tuun nam, nahin na noan, mam un banan pait, ta lo?"
13 Oen aa ela, undeng oen nangan noan, Yesus aa deng in niin biasa kia. Molota, Un aa deng Lasarus in maet son na na.
14 Hidi kon, Yesus tekas langa-langa noan, "Lasarus mate son.
15 Auk daleng kolo lole auk se uang lo, oras un mate lo bii ka, le halin mi dalen sus deken. Ta asa man in le dadi nia, man tao nal mi le parsai se Au. Maa le kit lakong uang tia!"
16 Hidi kon, Tomas man oen noken noan "aan hduan" na, tek ima-ii tenga las noan, "Maa tia! Banan dui ka, kit totoang laok

✡ **10:33** Atorang deng Tulu Agama las 24:16 ✡ **10:34** Buk in Naka-nahalit 82:1, 2, 6 ✡ **10:40** Yuhanis 1:28
✡ **11:1-2** Lukas 10:38-39; Yuhanis 12:3 * **11:10** Yesus in aa mo nia ki nahin na noan, "Auk niam banansila el langa ka. Tiata eta Auk leo-leo nol mi nabale lam, mi babanan tuun."

mudin, le halin nam kit mateng leo-leo nol Una."

Lamtua Yesus lako Betania, le halmau Marta

17-19 Hidi kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas lakos iung Betania.

Iung na katang deng Yerusalem ma, suma kilu tiul siis. Ta atuil Yahudi mamo deng a maas le halmui-halmau Marta duas Maria.

Yesus nol atuil in muid Una ngas lakos lius se luas halas-sam, oen tana noan, atuli las puan Lasarus lelo aat son.

20 Nikit Marta ming noan Yesus maa son kon, un puit lako le tutnaal Yesus. Mo Maria daad se uma dale tuun.

21 Kon Marta tek Yesus noan, "Idaa loo, Tuang nge! Etan Tuang se ia kam, taon elola ko auk paling ngi mate lo.

22 Mo auk kon parsai, le Tuang nodan asa tuun se Ama Lamtua Allah lam, taon elola ko Tuang hapun."

23 Kon Yesus tek un noan, "Marta! Mam ku palim ma nuli pait."

24 Marta hao noan, "Auk tana, mam se leol kiamat tia, le eta Ama Lamtua tao totoang atuil in mate ngas halin nulis pait tam, Un kon tao auk paling ngi le nuli pait."

25 Mo Yesus tekan noan, "Auk man tao atuil hmate kas le nulis pait. Auk kon man bel in nuli baktetebes sa. Tiata atuil in parsai se Au ngas, mates son kon no, mam oen haup in nuli pait.

26 Nol atuil man haup in nuil baktetebes sas, nol in parsai se Au ngas, mam nulis napiut. Marta parsai Auk in aa nia tam lo ka?"

27 Marta siut noan, "Iya Tuang! Auk parsai noan, Tuang niam mo Kristus, na Atuling man Ama Lamtua Allah tulu me-man son deng lolo hmunan nua ka. Nol Tuang niam mo, Ama Lamtua Ana, man Un hid son le belen maa se apan-kloma kia ka."

Lamtua Yesus lilu

28 Aa hidi ela kon, Marta pait, le haman un palin Maria le oen duas siis, kon un tekan noan, "Tuang Guru maa son. Un le tutnaal nol ku."

29-31 Ming ela kon, Maria haung lail lalaba tuun, le lako nuting Yesus. Atuil Yahudi man melang leo-leo nol Maria se uma dalen nas, net un in haung lalaba le lail puit lako ka. Kon oen muid un deng klupu la. Lole oen nangan noan, un lako lilu se niut utu kua.

Oras na lam, Yesus nol atuil in muid Una ngas taam lakos lius se ingu la lo bii. Un nabael ne maan Marta in tutnaal Una ka.

32 Nikit Maria net Yesus se maan na, kon un lail lako le hai buku ka dadani se Yesus iin na. Un tekan noan, "Idaa Tuang nge! Etan dedeng na Tuang se ia kam, taon elola ko auk paling ngi mate lo."

33 Nikit Yesus ngat net Maria lilu, nol atuil Yahudi in leo-leo nol una ngas kon lilu mumuun, tukun nam, Un koon-mali se Un dalen na, mo Un kon dalen na susa.

34 Un ketan noan, "Mi puan un ne ola ka?"

Oen siut noan, "Maa Tuang! Maa le tinang esa."

35 Kon Yesus lilu.

36 Tiata atuil Yahudi las tek apa noan, "Ngat le, Un namnau Lasarus isi!"

37 Mo atuil tenga las pait tam, tek apa noan, "Atuling ni man sai atuil tedo kas matan nas le halin oen haup in neta. Mo tasao le Un tahang nal Lasarus lo, le didiin mate kia?"

Lasarus nuli pait

38 Kon nam Yesus nataka kam, Un dalen na iil isi. Tiata Un lako dadani liang man oen in tamang Lasarus sa. Oen hep tele liang na nini baut tene mesa.

39 Yesus lok atuil in se la ngas noan, "Pekot bian batu li le sai liang ngi hnitan nia!"

Mo Marta, atuling in mate ki kaka ka kaing Yesus noan, "Idah, deen tia Tuang! Un mate lelo aat son ta, taon elola ko buin isi."

40 Kon Yesus tekan pait noan, "Nangan net apin na tam? Auk tek meman son noan, eta Marta parsai Auk baktetebes sam, mam ku net nal Ama Lamtua Allah in muun-tes sa."

41 Kon atuli deeh pekot bian batu la deng liang nga hnitan na. Hidim Yesus ngada lako bus el apan nua, le aa noan, "Papa! Auk nodan mamo undeng Paap hii-ming se Au.

42 Auk tanan son lo-lolo hmunan nu noan, Paap hii-ming Auk tutungus. Mo Auk aa ela, le halin atuil man in dil mo ni ngias taan noan, Paap man nutus Au."

43 Un aa hidi ela kon, Un haman nol fala mumuun le tek noan, "Lasarus! Puit maa tia!"

44 Kon nam atuling in mate ka puti maa deng liang nga. Kitu in kabut niin un ima-iin na ngas, nius didi nabale. Muik kitu in buba un sila ka kon. Yesus tadu atuil in se la ngas noan, "Loat nuli kitu kas, le halin un lako!"

Oen nuting lalan le noan keo tele Lamtua Yesus

(Matius 26:1-5; Markus 14:1-2; Lukas 22:1-2)

45 Nikit oen net Yesus in tao ela ka kon,
atuil Yahudi in maa le melang nol Maria
ngas, mamo parsai se Yesus.
46 Mo tenga las pait tam, lakos tutnaal
nol atuil partei Farisi las, le tek oen deng
Yesus in tao na.
47 Hidi na kon, tene-tene deng tulu
agama las nol atuil Farisi las nakbua le
huli-bali. Oen keket apa noan, "Atuling na
tao taad herang bili-ngala! Tiata kit musti
tao elol lolen na?
48 Ta eta kit nang Un ela tuun nam, mam
atuli li totoang nahlae se Una, banansila el
Un nam mo, oen Lahin. Nini ela lam, mam
tentara deng pamarenta Roma las, maas le
tao dudus kit Um in Kohe-kanas Tene kia,
nol tao dudus-didaa kit bangsa lia."
49 Taun na Kayafas man daid tulu agama,
man lapa dui deng tulu agama tenga las.
Un aa noan, "Ngengom me! Mi taan saa
lo!
50 Ta in banan dui taung mia ka, eta at-
uling mes ni man mate le temang totoang
atuli lia. Eta ela lo kam, mam tentara
Roma las tao dudus hidi bangsa Yahudi li
papmesa!"
51 Kayafas in aa na muid un in koma ka
esa tuun lo. Ta Ama Lamtua nini un baha
ka, lole un man daid tulu agama in lapa
dudui se taun na. Undeng na, Kayafas tek
meman noan, mam Yesus mate le temang
totoang atuil Yahudi lia.
52 Molota, Un mate le temang atuil
Yahudi li sii lo, molam taung Ama Lamtua
Allah anan nas totoang, man holhising
papmes ne apan-kloma kia. Mam Un tao
nakbuan one, le daid bangsa mesa.
53 Undeng Kayafas in aa ela ka, tiata
kilan deng oras na, tene-tene deng atuil
Yahudi las nuting lalan baktetebes halin
nam keo tele Yesus.
54 Tiata Yesus lako-pait nol langa-langa
se atuil Yahudi las tene-tenen nas hlala ka
lo. Un nol Un ima-ii las hoen apans le lakos
se kota mes ngala Efraim, dadani nol epe
mesa, man muik atuil lo, le daad tahang se
las.✡
55 Dedeng na, agama Yahudi la leol
tene Paska la dadani son. Taom muik
atuil likun mamo maas nakbua se kota
Yerusalem, le muid fesat Paska se las. Oen
maas se las, le tao niu oen apan nas muid
atorang agama la muna.
56 Atuil hut mamo in maa se Yerusalem
mas, nuting-nuting Yesus se la. Oras oen
in dil se Um in Kohe-kanas Tene ka kintal
la ka, oen keket apa noan, "Muid mia lam
elola? Nataka le Yesus maa muid fesat
agama nia tam lo ka?"
57 Mo tene-tene deng tulu agama las nol
atuil Farisi las prenta son noan, "Etan
muik atuli in taan noan Yesus muik ne
maan ola lam, tek kami le!" Molota oen
in tao ka le daek Una.

12

Maria doan mina bui bingis se Lamtua Yesus iin na
(Matius 26:6-13; Markus 14:3-9)

1 Nate lelo eneng halas-sam leol Paska,
lam Yesus nol atuil in muid Una ngas lakos
lius se iung Betanias. Lasarus nol un batan
nas daad se las. Lasarus na mo atuling in
mate, man Yesus taon le nuli pait son na.
2 Tiata oen hosa-nakin le duman na
Yesus kaa leo-leo nol oen se las. Marta man
tutan-lau se mija la. Lasarus daad se mija
la leo-leo nol Yesus.
3 Kon Maria kat mina bui bingis esa man
osa isi, botor mesa. Le doan laok se Yesus
iin nas. Hidim un nini klanga ka le maid
Yesus iin nas. Tiata uma la dalen na bui
bingis papmesa.* ✡
4 Mo Yesus ima-ii las mesa, ngala Yudas
Iskariot, man mam hee soleng Yesus sa tek
noan,
5 "Hoe! Tasao le un hee mina bui bingis
na tuun lo kia? Ta mina na osa ka tatai
nol atuli mes gaji taun mesa. Banan dui
ka, hee tuun tia, le un duit ta belen laok se
atuil kasiang ngas!"†
6 Yudas aa ela, undeng un in namnau
atuil kasiang nga lo. Molam undeng un
nam mo nako. Un daid atuil in kil duit
deng Yesus nol Un ima-ii las, molam un
buni duit nas buit-buit tutungus.
7 Mo Yesus siut noan, "Nang bihatang ni
tuun. Ta un pesang mina bui bingis ni son,
le taung in hising Auk nitun nia, halin oen
puan Au.
8 Atuil kasiang ngas ne mi hlala ka
tutungus. Mo mam Auk leo-leo nol mi
tutungus lo ka."✡

Tene-tene deng tulu agama las nuting lalan le noan keo Lasarus

9 Hidim atuil Yahudi las mamo ming
haup noan, Yesus ne iung Betania. Kon
nam oen maas le noan ngat Una. Nol oen
kon maas le ngat Lasarus. Lole oen ming
son noan, Yesus tao Lasarus le nuli pait son
deng un in mate ka.

✡ **11:54** Buk in Kahi 9:10 * **12:3** Alkitab dais Yunanin nam mina na ngala ka *'nardos'*, man hmunan nu oen daken nini kai klaput bui bingis. Alkitab dais Blain na dul noan, 'narwastu'. Alkitab dais Yunanin kon tek le botor ra tenen na el *'litra'* mesa, na ka gram 325, tamlom nataka le steng litir. ✡ **12:3** Lukas 7:37-38 † **12:5** Alkitab dais Yunanin dul noan, mina na osa ka *'dinari'* 300. *Dinari* mesa lam banansila el tukang mes gaji lelo mesa. ✡ **12:8** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 15:11

10 Mo tene-tene deng tulu agama las hulibali le nuting lalan in tao tele Lasarus kon.
11 Undeng atuil Yahudi las hut mamo ming dehet deng Lasarus in nuli pait ta son, tiata oen parsai se Yesus. Nol oen dai hii-ming se tene-tene deng atuil Yahudi las pait lo.

Lamtua Yesus taam lako bus Yerusalem, banansila el atuil tene ka
(Matius 21:1-11; Markus 11:1-11; Lukas 19:28-40)

12 Ola ka kon, atuil mamo in maa muid fesat Paska se kota Yerusalem mas ming haup noan, Yesus le maa se a kon.
13 Kon oen lakos dait kai klehen muda le hehan laok se lalan na, halin daid tada noan, oen sodo-sium Yesus in maa ka banansila el Un nam atuil tene. Hidim oen kidu kleba-kleba le aa noan,
"*Hosana*! Naka-naka Ama Lamtua Allah!
Ta Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel Lahing Israel la,
man maa nol kil Ama Lamtua ngala ka!"✡
14 Yesus haup keledai ana mesa, kon Un sake daad se keledai na dapa. Na banansila el in dul son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan,
15 "Atuil Yerusalem me, mi lii deken!
Atuil kota 'Sion' ne, ngat laok elu le!‡
Ta mi Lahin na maa son nuan!
Un maa ne keledai ana mes dapa."✡
16 Dedeng na, Yesus ima-ii las taan dais ni nahin na lo bii. Mo mam eta Un nuli pait son deng Un in mate ka, le Ama Lamtua Allah nikit sakeng Un lapa-lapa, halas-sam oen nangan net dasi-dais man Ama Lamtua Buk Niu ka in dul son deng Una ka. Oen kon nangan net atuil hut mamo nias in tao bel Una ka.
17 Dedeng Yesus bel Lasarus le nuli pait deng un in mate ka, hidim haman puting deng niut utu ka ka, muik atuli mamo leo-leo nol Yesus. Tiata hidi deng na le, oen dehet kliu-kanan deng asa man oen in net esan son na.
18 Undeng na le, atuli hut mamo maas sodo-sium Yesus dadani nol Yerusalem, lole oen ming son noan, Un man tao taad herang na.
19 Kon atuil Farisi las aa nol apa noan, "Hoeh! Ngat le! Totoang atuil in se apan-kloma ki ngias tupu-talas le muid Una! Mam in puis-puis sa kit man susa lia. Etan ela son nam, kit tao elol pait ta?"

Atuil Yunani at ila lo le tutnaal nol Lamtua Yesus

20 Atuil Yunani at ila lo, maas se kota Yerusalem leo-leo nol atuil tenga las, le noan muid fesat Paska se las. Oen kon le todan-lahing Ama Lamtua Allah se las.
21 Oen maas le tutnaal Filipus man maa deng iung Betsaida, ne propinsi Galilea. Oen nodan noan, "Kaka! Kaim le tutnaal nol Yesus."
22 Tiata Filipus lako tek Anderias. Kon oen duas laok aa nol Yesus.
23-24 Yesus tek oen noan, "Auk oras sa maa lius son. Tiata Auk mateng halas-sam Ama Lamtua Allah tade le nikit sakeng Auk ngala ngi lapa-lapa. Baktebes ela! Kit naleta nol biin in soko-hai mesa. Eta kit soko-hai biin ale beas mesa lam, un musti dudus se dale ka dalen le, halas-sam un nuli, le puting isin mamo. Ta etan ela lo kam, ael beas mes sii nabale.
25 Atuil in dai muid Ama Lamtua in koma ka lo, undeng un namnau naseke un in nuli, man se apan-kloma kia ka, mam in nuli na dudus-didaa. Mo atuil man tade, le sao soleng un in nuli se apan-kloma kia ka, mam un haup in nuil toma, man in hidi nutus taan lo ka.✡
26 Atuil in tade le lii-lau Au ka, musti muid Auk tutungus. Na ka, eta Auk se olang ngam, un kon musti se la. Ta eta muik atuli in lii-lau Au kam, mam Auk Amang in ne sorga ku kon, todan una."

Lamtua Yesus tek meman deng Un in mate ka

27 Yesus aa tapnaeng elia, "Auk nataka kam Auk daleng ngi susa. Mo Auk aa elol pait ta? Auk musti nodan noan, 'Papa! Sao Au, le halin nam Auk mateng dedeng ni deken tia' ela le? Loo! Auk nodan ela lo, undeng Un nutus Auk maang le Auk mateng.
28 Tiata Auk in nodan ni elia: 'Papa. Nang le Auk muid Paap in koma ka tuun tia, le halin nam totoang atuli li nikit Paap ngala ka lapa-lapa.' "
Kon fala mes deng apan nu tek noan, "Auk nikit sakeng Auk ngala ngi lapa-lapa son. Mo Auk le nikit sakeng lapa-lapa dui pait."
29 Hidi kon atuil hut mamo in dil se la ngas, ming faal na, kon oen tek apa noan, "Hoe! Muik lelat ulan mo!"
Atuil tenga las pait tam aa noan, "Loo! Ama Lamtua ima-ii las mes deng sorga aa nol Un na."
30 Mo Yesus tekas noan, "Faal apin na ka taung mia, mo taung Auk lo.
31 Halas ni atuil in se apan-kloma ki ngias musti situ-tal se Ama Lamtua Allah,

✡ **12:13** Buk in Naka-nahalit 118:26 ‡ **12:15** Kota Sion na nam mo, kota Yerusalem ngaal didang nga. ✡ **12:15** Sakarias 9:9 ✡ **12:25** Matius 10:39; 16:25; Markus 8:35; Lukas 9:24; 17:33

le Un nutus oen dasi las. Un kon le nulut soleng uikjale kas laih tuan, man in kil prenta ne apan-kloma kia ka.
32 Mam eta atuli las tao holtiu Auk se kai sangsuli lu son nam, Auk pel totoang atuli li le oen parsai se Au."
33 (Un aa ela, le tulu bel lalan Un in mate ka elola ka.)
34 Hidi kon atuil in se la ngas ketan noan, "Kaim ming net se Ama Lamtua Atorang nga noan, mam Kristus nuli napiut. Tiata tasao le Tuang aa noan, 'Mam oen tao Atuling Baktetebes si holtiu se kai sangsuli lu lia?' Hidim Atuling Baktetebes sa na mo, asii la?"✡
35 Kon Yesus situs noan, "Nesang lo ka kam, Auk langa ki kaloe se mi pait lo ka. Tiata se oras Auk in muik nabale kia lam, mi musti nuil lo-lolo, le halin daat ta tung kele langa man in ne mi dalen na ngas deken. Ta atuil in laok se mitang dalen na ka, taan le un laok bus el ola ka lo.
36 Tiata eta Auk langa ki muik nabale lam, mi musti parsai se Au, le mi daid atuil in nuil se langa ka, halin laok elola lam, mi tanan."
Yesus aa hidi ela kon, Un hoen apa ka deng atuil hut mamo kas, le halin Un sii.

Atuil Yahudi las parsai Lamtua Yesus lo
37 Yesus tao taad herang mamo son, se atuli hut mamo kas silan, mo oen dai parsai Un lo nabale.
38 Na banansila el Ama Lamtua mee-baah Yesaya la in tek son noan,
"Tuang nge! Muik atuli parsai kaim in aa
ngias lo!
Ta Tuang tulu Tuang in kuasa ka son kon
no,
atuli las ngat no-nole lo kon!"✡
39 Undeng na, le halas ni atuil Yahudi tenga las parsai nal se Ama Lamtua lo, banansila el Yesaya in dula mes didang pait, man noan,
40 "Ama Lamtua Allah tao oen matan nas
le tedos,
halin oen haup in neta pait deken.
Un nang le oen dalen nas didi,
halin oen nangan taan batur lo.
Nang le oen ela,
halin oen bali maa nuting Auk deken,
nol Auk tao banan oen pait deken."✡
41 Yesaya aa ela, undeng un net Yesus in uhu ka son, tiata un kon dehet meman deng Yesus.
42 Nol muik atuli mamo parsai se Yesus. Atuil biasa li sii tuun lo, ta muik tene-tene deng atuil Yahudi las tenga ka kon parsai se Yesus. Mo oen hao Yesus se atuil hut mamo kas silan lo, lole oen lii, ta tamlom atuil Farisi las nulut puting oen deng um in kohe-kanas sas sa.
43 Undeng atuil Farisi las nol atuil Yahudi las tene-tenen deeh in koma ka le, haup in naka deng atuli lia, mo deng Ama Lamtua Allah lo.

Lamtua Yesus in Teka-teka ngas tulu-balang atuli li in elola ka
44 Kon Yesus aa nol fala mumuun noan, "Atuil in parsai Au ka, parsai Auk siing lo, molam parsai nol Una man in nutus Au ka kon.
45 Eta asii man net Auk son nam, un kon net Ama man in nutus Au ka son na.
46 Auk maang le daid banansila el langa se apan-kloma kia. Le halin atuil in parsai se Au ngas totoang nulis se mitang-mames dalen lo.
47 Eta muik atuli hii-ming Auk in Teka-teka nias, mo lako-daek mudis lo kam, Auk nutus un hukung nga lo. Ta Auk maang se apan-kloma kia le nutus atuli las hukung ngas lo, molam Auk in koma ka le, bel boa-blingin atuli li deng oen in kula-sala ngas.
48 Mo muik hukung taung totoang atuil in hutun soleng Au, nol dai sium Auk in Teka-teka nias lo ngas. Ta eta mam leol kiamat ta maa lisu lam, in Teka-teka man Auk in aa net son nas, man nutus bel atuil in tuladang ela ngas hukung nga.
49 Undeng Auk aa net le kil Auk ngala ngi esa lo. Molam Auk in aa ngas kil Auk Amang in ne sorga ku ngala ka. Ta Un man nutus Au. Nol Un man prenta Au, le Auk musti aa elola.
50 Auk kon tana noan, Un in prenta ka kil in nuil toma, man hidi nutus taan lo ka. Undeng na, le Auk in aa ka muid parsis asa man Auk Amang ngu in tadu Auk le aa ngas."

13

Lamtua Yesus boe Un ima-ii las iin nas
1 Leol tene Paska la mana le mulai kon, Yesus tanan son noan, Un oras sa maa lius son, le Un musti puti nang soleng apan-kloma kia, le pait lako Un Ama in ne sorga kua. Mo Un namnau Un atulin in ne apan-kloma ki ngias isi, didiin Un sao Un aap-ina ka tetema bel one.
2 Dedeng na uikjale kas tuang nga hode-lokot Yudas, Simun Iskariot ana ka, le un hee soleng Yesus. Yudas nutus son le tao ela, se dedeng Yesus daad le kaa fesat Paska leo-leo nolas sa.
3 Yesus tanan son noan, Ama Lamtua Allah man nutus Un maa se apan-kloma kia, mo naha-bubuit tam, Un musti pait lako Ama Lamtua lua. Nol Un kon tana

✡ **12:34** Buk in Naka-nahalit 110:4; Yesaya 9:6; Yeskial 37:25; Danial 7:14 ✡ **12:38** Yesaya 53:1 ✡ **12:40** Yesaya 6:10

noan, Un Ama in ne sorga ku sao totoang belen ne Un ima ka son.
4 Kon Yesus hangu deng mija la, le kolong Un kaod likun na. Hidim Un kat handuk mes le butun se Un keden na.
5 Un doan ui laok se bokor ana mesa, le boe Un ima-ii las iin nas. Boe hidi mesa lam, Un nini handuk in but se Un keden na ka, le madin tutuu.
6 Un boe oen iin nas mesa-mesa. Lako huud se Simun Petrus, kon Simun Petrus keket noan, "Paap kon le boe bel auk iing ngia le?"
7 Yesus siut noan, "Halas nia lam, ku nangan taan asa man Auk in tao ni lo bii. Mo nenesang halas-sam ku nangan tanan."
8 Mo Petrus dai tao lo, hidim un tek noan, "Ela deken Papa! Ta auk nang Paap le boe bel auk iing ngi lo."
Kon Yesus situn noan, "Etan Auk boe bel ku iim mi le niu lo kam, ku butu-kil nol Auk lo."
9 Kon Simun Petrus siut noan, "Etan ela lam, Paap boe bel auk iing ngi sii deken. Mo boe bel auk imang ngias, nol auk bong ngi kon!"
10 Hidi kon Yesus tek un noan, "Atuil in diu hidi son na, suma boe un iin na tukun. Lole un apa ka niu son nam. Mi dalen nas meman niu son, mo niu totoang lo bii."
11 (Yesus aa ela, lole Un tanan son noan, asii man le hee Una lia. Undeng na, le Un tek noan, "Niu totoang lo bii.")
12 Nikit Yesus boe hidi oen iin nas kon, Un pake Un kado la le pait lako daad se mija la. Hidim Un ketan oen noan, "Elola? Auk boe bel mi iin nas sa, mi taan Auk in tao na tam lo ka?
13 Mi kom in noken Auk noan, 'Paap Guru', nol 'Lamtua'. Na toma, lole meman Auk ela.
14 Mo eta mi Gurun na, nol mi Lamtuan na boe bel mi iin nas banansila el ata in loka-loka mesa lam, muid mia lam elola la? Mi kon musti lii-lau apa mes nol mesa; tuladang el: mi musti boe apa iin mes nol mesa.
15 Auk tao bel mi in not mes son. Tiata Auk tao elola lam, mi musti tao muid ela kon.✡
16 Baktebes! Auk tek mia le. Atuling in loka-loka mes uhu dui deng un tuang nga lo. Nol atuil in nutus sa, uhu dui deng atuling in nutus una ka lo.✡
17 Mi taan dais nias son, tiata mi ulat, eta mi lako-daek muid ela.
18 Auk aa deng mi totoang lo. Auk taan baktetebes atuil man Auk in huil son nas. Taon elol kon no, na musti dadi, banansila el asa man in dulan meman son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan, 'Atuling in daad le kaa leo-leo nol au ka, bali kudi le lako nang soleng auk son.'✡
19 Auk tek mi meman, le halin mam eta atuling na laok nang soleng Auk son nam, mi parsai noan, Auk niam mo Kristus.
20 Baktetebes! Auk tek pait noan, asii man sai un dalen na, le sium atuling man Auk in nutus sa babanan nam, un sium Auk kon son na. Nol asii man sium Auk nol babanan nam, un sium Ama man in nutus Au ka kon son na."✡

Lamtua Yesus tek meman noan, mam muik in hee soleng Una
(Matius 26:20-25; Markus 14:17-21; Lukas 22:21-23)

21 Yesus aa hidi ela kon, Un nataka kam dalen na banan isi lo. Kon Un tek noan, "Man Auk in aa ni baktetebes. Mam at mes deng mia li, hee soleng Au."
22 Ming ela kon Un ima-ii las ngat apa, hidim oen langan tuun. Oen tanan lo, le Un in aa na hai bus asii la.
23 Se na, muik at mes deng one la, man Yesus namnaun, (na ka au, Yuhanis, man dul buk nia ki.)* Auk daad se Yesus halin na.
24 Kon Simun Petrus tade leo ka nol au, halin auk keket soba-naan Yesus, le Un in aa na hai bus asii la.
25 Kon nam auk keko auk apang ngi lako dadani nol Yesus bubuit pait, le keket noan, "Atuling man Paap in aa apin na, asii la?"
26 Yesus siut noan, "Elia: Auk le kat ruti mesa, le dopon laok se mako ka, hidim Auk belen laok se atuling man Auk in aa busu ka." Un dopon hidi ruti la lam, Un tunang bel Yudas, Simun Iskariot ana ka.
27 Sium nal ruti na kon, uikjale kas laih tuan na, tama se Yudas dalen na. Kon Yesus tek un noan, "Lalaba tia! Ku le tao asa lam, taon tia. Natang bakun na."
28 Mo Un ima-ii tenga las, taan lo noan, tasao le Yesus aa ela lia.
29 Undeng Yudas daid atuil in kil duit deng one, tiata deeh muik in nangan noan, Yesus tadu Yudas le, "Laok sos asa man in parlu taung in kaa Paska." Mo tenga las pait tam, nangan noan, "Un lako bel atuil kasiang ngas duit."
30 Yudas sium hidi ruti na kon, un lalaba tuun puit lako. Oras un puit lako ka, duman son.

In leka balu

✡ **13:15** Lukas 22:27 ✡ **13:16** Matius 10:24; Lukas 6:40; Yuhanis 15:20 ✡ **13:18** Buk in Naka-nahalit 41:10 ✡ **13:20** Matius 10:40; Markus 9:37; Lukas 9:48; 10:16 * **13:23** Muid in nuil-nola se grija las nol atuil in tana ngas sam, 'ima-ii man Yesus in namnau ka', mo Yuhanis.

31 Nikit Yudas puit lako kon, Yesus tek noan, “Auk niam mo Atuling Baktetebes sa. Halas ni un oras sa maa lius son, le Ama Lamtua Allah nikit sakeng Auk lapa-lapa. Le halin nam, atuli li ngat net Ama Lamtua Allah in muun-tes sa.
32 Undeng Auk butu-kil nol Ama Lamtua, nol tulu Un in muun-tes sa, tiata Un nikit sakeng Auk lapa-lapa. Mo Un nata-natang pait lo.
33 Ana-ana me! Auk namnau mi isi, mo nate bubuit tam, Auk leo-leo nol mi lo kam. Mam mi nuting Au, mo mi haup Auk lo. Auk in tek mia ni, banansila el asa man Auk in tek tene-tene deng atuil Yahudi las son noan, ‘Auk lakong se mana mesa, man mi muid bolen lo.’✡
34 Auk bel mi prenta balu mes elia: *mi musti namnau apa mes nol mesa, banansila el Auk in neka-namnau mia kia.* Tiata mi musti namnau apa ela.✡
35 Etan mi namnau apa ela lam, atuli li totoang taan noan, mi niam mo, Auk imaii.”

Lamtua Yesus tek meman noan, mam Petrus kaen Una
(Matius 26:31-35; Markus 14:27-31; Lukas 22:31-34)

36 Hidi kon, Simun Petrus keket Un noan, “Paap le mam lako el ola la?”
Kon Yesus tekan noan, “Auk lakong se mana mesa, man ku boel in laok muid nol nia lo bii. Mo mam ku kon lako se la.”
37 Petrus keket noan, “Papa! Tasao le auk boel in laok muid nol nia lo bii kia? Auk tade le mateng taung Paap son!”
38 Yesus situn noan, “Baktebes se? Ku le sao ku in nuli ka le mate taung Au le? In toma ka elia: manu ka tukluin lo bii kam, ku kaen Auk oe tiul son.”

14

Muik lalan didang pait lo son, le kit babanan nol Ama; suma muid Lamtua Yesus sii

1 Yesus aa tapnaeng noan, “Mi boel nangan isi deken. Parsai se Ama Lamtua Allah. Nol parsai se Auk kon.
2 Se Auk Amang ngu uma lua lam, muik kamar mamo. Eta mana lu nol lo kam, taon elola ko Auk tek mi meman son. Auk le lakong mana bel mi maan se luang.
3 Eta Auk lakong le mana hidi bel mi maan son nam, mam Auk pait maang, le mi leo-leo muid Au. Nini ela, Auk se olang ngam, mi se lam kon.
4 Lole mi taan lalan in laok bus el maan Auk in le lako ku son nam.”
5 Mo Tomas keket Un noan, “Papa! Kaim taan Paap in le lako el ola ka lo. Tiata taon elola le, kaim taan nal lalan in laok bus el ua ka la?”
6 Kon Yesus tek noan, “Muik lalan didang, man kil nol atuli li lako bus el Ama in ne sorga ku lo. Suma muid Auk siing. Ta Auk niam, banansila el lalan na. Auk niam, man kil asa man in toma ka. Nol Auk niam, man bel atuli li in nuil toma.
7 Tiata nangan babanan, eta noan mi taan Auk baktetebes sam, mi taan Auk Amang ngu kon. Tiata ninin deng halas nia, mi taan Un son, nol net Un kon son.”
8 Filipus nodan noan, “Papa! Tulung tulu bel kaim Paap Ama ka le! Ta na sii kon, nol son.”
9 Kon Yesus tekan noan, “Filipus se, Auk leo-leo nol mi nesang nga eli son, mo mi taan Auk baktetebes lo bii ke? Ta atuil in net Auk son na, banansila el un kon net Auk Amang ngu son na. Lam tasao le apin ku nodan noan, tulu Ama bel mi pait tia?
10 Elola, dedeng Auk tek noan, Auk butu-kil nol Ama, nol Ama kon butu-kil nol Au, lam ku parsai Au tam lo ka? In Teka-teka man Auk in aa bel mia ngas, putis deng Auk siing lo, molam putis deng Auk Amang ngu kon. Nol Un pake Auk le lako-daek napiut Un osa la.
11 Parsai se Au, ta Auk butu-kil babanan nol Auk Amang ngua, nol Un kon butu-kil babanan nol Au. Mo eta mi parsai nal ela lo kam, mi musti parsai se Auk tia, undeng mi net dais man Auk in tao son nas.
12 Auk in aa ni toma! Ta atuil in parsai se Au ngas, mam daek nal asa man Auk in dake ngas kon. Mo undeng Auk lakong se Auk Amang ngu son, tiata asa man atuil nas in dake ngas, mam uhu dui deng Auk in daek son nas.
13 Mi in butu-kil nol Au ngias, muik hak le kil Auk ngala ngia. Tiata mi kohe-kanas le nodan asa tuun nini Auk ngala ngia lam,* mam Auk tao bel mias. Nini ela, Auk nikit sakeng Auk Amang ngu ngala ka lapa-lapa, le halin totoang atuli li tana.
14 Auk aa oe mes pait: mi kohe-kanas le nodan asa tuun nini Auk ngalang ngia lam, mam Auk tao bel mias.”

Lamtua Yesus hid le niung Ama Lamtua Allah Koo Niu ka maa

✡ **13:33** Yuhanis 7:34; 8:22-23 ✡ **13:34** Yuhanis 15:12, 17; Yuhanis mesa la 3:23; Yuhanis dua la 5 * **14:13** Kohe-kanas le “kil Auk ngalang ngia” muik nahin noan, kit kohe-kanas muid Lamtua Yesus in koma ka. Kit muik hak le “kil Yesus ngala ka”, eta kit daid Un atulin, eta kit nuil butu-kil napiut nol Una, eta kit hii-ming se Una, nol eta kit parsai noan, Un mate le kose soleng kit in kula-sala ngas. Tiata, “kil Yesus ngala ka” tatai nol in suma “aa Un ngala ka” tuun na lo.

15 Yesus aa tapnaeng noan, “Etan mi
namnau Au lam, lako-daek muid Auk in
lek mia ngas.
16-17 Auk nodan se Auk Amang ngua, le
mam eta Auk leo-leo nol mi pait lo son
nam, Un bel mi In Hulung mesa, le halin
Un tulu bel mi lalan. In Hulung na, mo
Ama Lamtua Koo la. Un man tui mi deng
asa man in toma ka. Atuli deeh se apan-
kloma ki dai sium Un lo, undeng oen ngat
net Un lo, nol taan Un lo. Mo mi taan Una,
undeng Un butu-kil nol mia. Mam Un nuli
se mi dalen nas. Nol mam Un leo-leo nol
mi tutungus.
18 Nini ela lam, Auk nang soleng mi siim
tuun lo, banansila el tana-ana man in muik
ina-ama lo, ka lo. Mo nangan, ta Auk pait
maang se mia lia.
19 Naha-bubuit tam, atuli teng se apan-
kloma ki net Auk pait lo ka. Mo mam mi
net Au. Undeng Auk nuling pait, tiata mi
kon haup in nuil toma ka.
20 Nol mam eta Auk nuling pait son nam,
mi taan baktetebes noan, Auk niam butu-
kil nol Auk Amang ngua; mi butu-kil nol
Au; hidim Auk butu-kil nol mi kon.
21 Atuil in simu, nol lako-daek muid Auk
in prenta ngas sa, man namnau Au. Nol
Auk Amang ngu kon neka-namnau atuil
in namnau Auk ela ka. Auk kon neka-
namnau una, nol tulu belen Auk apang
ngia.”
22 Se na, muik atuli mes ngala Yudas. Un
nam Yudas Iskariot lo. Nikit un ming Yesus
aa ela kon, un keket noan, “Tuang le tulu
apa ka bel kami. Mo tasao le Tuang tulu
apa ka bel atuil didang se apan-kloma ki
lo kia?”
23 Yesus siut noan, “Elia: atuil in namnau
Au ka, mam un lako-daek muid Auk in
Teka-teka ngas. Auk Amang ngu kon neka-
namnau una. Hidim Auk nol Auk Amang
ngu, nuling dalen mes nol una.
24 Mo atuil in namnau Auk lo ka, un kon
lako-daek muid Auk in Teka-teka ngas lo.
Totoang dais man mi in ming deng Au nia,
puti deng Auk lo, molam puti deng Auk
Amang man in nutus Au ka.
25 Halas ni Auk leo-leo nol mi nabale.
Tiata Auk tek mi dais nias meman.
26 Mo nesang lo ka kam, Auk Amang ngu
le niung In Hulung mesa, na Un Koo Niu
ka. Koo Niu na, seda Auk se apan-kloma
kia. Un osa la na mo: tui totoang dasi
lias bel mia, nol tek nuting mi pait deng
totoang dais man Auk in tui-tek net mi son
nas.
27 Mam etan Auk lakong son nam, Auk
tao mi dalen nas le halin mi nuil titu-tema
nol dame. Suma Auk siing man bel nal
mi dalen nas, titu-tema tuladang ela. Ta
totoang in muik ne apan-kloma ki ngias,
tao nal mi dalen nas le titu-tema ela lo.
Tiata nang le halin nam mi nangan isi
deken, nol lii deken.
28 Mi nangan net Auk tek mi noan, ‘Auk
nang mia, mo mam Auk pait maang’.
Dalen sus deken. Ta eta mi namnau Au
lam, mi dalen nas kolo, undeng Auk lakong
se Auk Amang ngua. Auk Amang ngu nam
uhu dui deng Au.
29 Nangan ne, ta Auk tek mi meman son.
Nini ela, etan dais nias mam dadi lam, mi
parsai nal se Au.
30 Naha-bubuit pait tam, Auk aa nol mi
pait lo ka. Ta uikjale kas laih tuan na maa
kil prenta se apan-kloma kia. Mo un in
kuasa ka tao tehen nal Auk lo.
31 Un maa kon no, Auk laok napiut le
lako-daek muid Auk Amang ngu in prenta
ka. Na tulu bel atuil in se apan-kloma ki
ngias noan, Auk namnau Auk Amang ngu
isi.
Undeng na, maa le kit laok tia!”

15

Lamtua Yesus banansila el anggor ina ka

1 Yesus tek noan, “Hii ke! Mi butu-kil nol
Au. Ta Auk banansila el anggor ina mesa.
Mo Auk niam, anggor ina man in toma!*
Nol Auk Amang ngu banansila el klapa la
lamtua ka.
2 Tiata atuil in tek noan, un suma butu-
kil nol Au, mo un lako-daek muid Auk lo
ka, Auk Amang ngu soleng una, banansila
el klapa lamtua ka in dait soleng bango
man in muik isin lo ngas sa. Mo atuil
ol man butu-kil nol Auk baktetebes sam,
Ama tao soleng hmomos sas deng un dalen
na, le halin nam niu, banansila el klaap
lamtua ka in ted bango mes dadaen, le
halin nam un isin na mamo tapnaeng nga.
3 Auk in Teka-teka ngas, tao niu nal mi
dalen nas son, banansila el klaap lamtua
ka in tao niu bango ngas sa.
4 Mi musti butu-kil napiut nol Au, banan-
sila el Auk in butu-kil nol mia ka. Undeng
bango in kuis deng un ina ka ka, muik isin
pait lo. Mi kon ela. Eta mi butu-kil napiut

* **15:1** Ne Buk*In Hida Blaan* na, atuil in dula ngas kom in sukat bangsa Israel las nol kai anggor ina mesa, tamlom klaap anggor mesa. (Ngat kon se *Buk in Naka-nahalit* 80:8-16; *Yesaya* 5:1-7; *Yermia* 2:21; *Yeskial* 15:1-8, 19:10-14; *Hosea* 10:1 nol in dula tenga las kon.) Mo bangsa Israel las sisa' deng Ama Lamtua lalan in nuil toma ka. Undeng na le se nia ki, Yesus noken apa ka noan, Un nam mo ‘kai anggor man in toma’, undeng Un sose deng Ama Lamtua in koma ka lo.

nol Auk lo kam, mi tao nal asa man in banan nas lo.
5 Auk nia mo, banansila el anggor ina mesa. Mo mi nam banansila el anggor ina ka bango ngas. Tiata, atuil in butu-kil napiut nol Au, nol Auk kon butu-kil nol una ka, banansila el bango man puting isin mamo ka. Eta mi butu-kil nol Auk lo kam, mi daek nal asa man in banan nas lo.
6 Atuil in butu-kil napiut nol Auk lo ka, un banansila el bango mesa, man muik ambak lo. Bango tuladang ela ka, taom atuli li dait soleng, le nang didiin tuu. Atuli tao nakbubuan bangong nas, le soleng lakos ai la dalen, halin ai kaa nulis.
7 Mo eta mi butu-kil napiut nol Au, nol Auk in Teka-teka ngas kon muik napiut se mi dalen nas sam, mi nodan asa tuun deng Ama Lamtua Allah lam, mam Un tao bel mias.
8 Etan mi daek dais banan sii kam, na banansila el bango mesa man puting isin mamo, na ka, man nikit sakeng Ama Lamtua Allah ngala ka lapa-lapa. Nini ela lam, mi tulu bel noan, mi niam mo Auk ima-ii.
9 Tuladang el Ama Lamtua in neka-namnau Au ka, Auk kon neka-namnau mi ela. Mi musti butu-kil napiut nol Au, le halin Auk tulu nal Auk in neka-namnau mia ka.
10 Etan mi lako-daek muid Auk in prenta ngas sam, mi butu-kil napiut nol Au, lam Auk tulu nal Auk in neka-namnau mia ka. Na banansila el Auk in lako-daek muid Auk Amang ngu prenta la ka, tiata Un neka mo namnau Auk napiut.
11 Auk tek bel mi dais nias deng hmunan nua, le halin nam mi dalen kolo, banansila el Auk daleng ngi in kolo kia. Ta Auk in koma ka le mi dalen nas kolo tutungus.
12 Auk in leka ka elia: mi musti namnau apa mes nol mesa, banansila el Auk in neka-namnau mia ki kon.✡
13 Eta atuli mes tade le mate, halin un tapan nas haup in nuli kam, na un namnau un tapan nas baktetebes. Ta muik in namnau man uhu dui deng na lo son.
14 Eta mi lako-daek muid Auk in prenta ngas sam, na mi daid Auk tapang.
15 Auk kom in noken mi noan, Auk atulin ‘in loka-loka’ pait lo ka. Ta atuil in loka-loka mesa lam, taan un tuang nga in koma-koma ka isi lo. Mo Auk noken mia lam, Auk ‘tapang’, undeng Auk tek balang totoang asa man Auk Amang ngu in tek Auk son nas nol langa-langa.
16 Mi huil Auk lo. Molam Auk man huil mia, nol nikit mi le lako-daek os nia. Tiata mi musti lako-daek dais banan man in tahang nal nesang ngas mamamo. Ta na banansila el anggor ina mesa, man puting isin banan tutungus sa. Eta mi tao ela lam, mi nodan asa tuun se Auk Amang ngua lam, mam Un tao bel mias.
17 Tiata Auk le prenta mi elia: mi musti namnau apa mes nol mesa.”

Atuil in ne apan-kloma ki ngias kom Lamtua Yesus atulin nas lo

18 Yesus aa tapnaeng noan, “Etan atuil in se apan-kloma ki ngias, kom mi lo kam, nangan, ta oen kon kom Auk lo muna son.
19 Eta mi niam banansila el atuil didang in se apan-kloma ki ngias sam, taon elola ko oen namnau mia. Mo mi banansila el oen lo. Lole Auk huil nal mi son, le bakisan nol one. Undeng na, le oen kom mi lo isi.
20 Nadidingun Auk in tek mia ni deken, ‘Atuil in loka-loka mesa lam, uhu dui deng un tuang nga lo.’ Tiata, eta oen tao Auk le susa-daat tam, taon elola ko, oen tao mi le susa-daat ela kon. Etan oen ming Auk in Teka-teka ngias sam, oen kon hii-ming se mia.✡
21 Mam oen tao mi le haup susa-daat, undeng mi butu-kil nol Au. Ta oen taan Una, man in nutus Au ka lo.
22 Eta Auk maang le aa net nol oen lo, hidim tulu beles lalan in nuil toma ka lo kam, oen nangan napiut noan, oen muik in kula-sala lo. Molam Auk maang son, nol Auk tekas son. Tiata halas ni eta oen muik in tao kula-sala kam, oen muik peke le kaen pait lo.
23 Atuil in kom Auk lo ngas kon, kom Auk Amang ngu lo.
24 Molota Auk tao taad herang bili-ngala, man atuil didang tao net ela lo bii, se oen sila-matan nas son. Eta Auk tao taad herang nas lo kam, oen kula lo, eta oen dai sium Auk lo. Mo oen net taad herang man Auk in tao ngas son. Ela kon oen kom Auk lo nabale, nol kom Auk Amang in ne sorga ku lo kon.
25 Molam dais nias totoang dadi, le halin tao muid asa man in dul son ne Ama Lamtua Atorang nga, man noan, ‘Oen kom Auk lo. Molota oen in kom lo na, muik peke lo.’✡
26 Mo mam In Hulung nga le maa. Un nam Auk Amang nga Koo la, man tao mi le taan nal asa man in toma ka. Etan Auk lakong se Auk Amang ngu son nam, mam Auk niung Un Koo la maa bel mia. Le halin Un tek mi deng Au.
27 Mam mi kon tek atuli las deng Au, undeng mi leo-leo nol Auk deng lolo hmunan nu son.

✡ **15:12** Yuhanis 13:34; 15:17; Yuhanis mesa la 3:23; Yuhanis dua la 5 ✡ **15:20** Matius 10:24; Lukas 6:40; Yuhanis 13:16 ✡ **15:25** Buk in Naka-nahalit 35:19; 69:5

16

1 Auk tek dais nias son bel mia, le halin
nam, mi hoen apan deng Auk deken.
2 Mam atuil Yahudi las nulut soleng mi
deng oen um in kohe-kanas sas. Suma
na sii lo, ta mam muik oras, le atuli keo
tele mia lam, oen nangan noan, oen daek
banan taung Ama Lamtua Allah na.
3 Oen tao mi ela, undeng oen taan Auk
baktetebes lo. Oen kon taan Auk Amang
ngu lo.
4 Auk tek puting bel mi dais nias meman
lo bii, undeng Auk leo-leo nol mi nabale.
Mo halas ni Auk le pait lakong Auk Amang
ngua, tiata Auk tek bel mias meman, le
halin mam dais nias dadi lam, mi nangan
net noan, Auk tek puting bel mias meman
son."

Ama Lamtua Koo la in dake ka

5 Yesus tui tapnaeng pait noan, "Halas ni
Auk le pait lakong se Una lua, man nutus
Auk maang se apan-kloma kia ka. Mo deng
mia la, muik in keket Au lo noan, 'Paap le
lako ola ka?'
6 Undeng Auk tek dais ni bel mi meman
son, tiata mi dalen nas ili.
7 Mo asa man Auk in tek mia ki toma.
Etan Auk lakong ngam, na banan dui taung
mia. Lole eta Auk lakong lo kam, In
Hulung mia ka maa le tulu lalan bel mi
lo. Mo eta Auk lakong ngam, Auk niung
Un maa bel mia.
8 Mam eta Un maa son nam, Un tulu bel
atuil in se apan-kloma ki ngias noan, oen
dalen nas nol oen in tao-tao ngas kula. Un
hanet one, le muid lalan in nuil toma ka.
Nol Un kon tek nuting oen noan, mam Ama
Lamtua le nutus oen dasi las, le oen toma,
tamlom kula ka.
9 In Hulung na, tulu bel oen in kula-sala
ngas, undeng oen parsai Auk lo.
10 Un kon tulu bel kit lalan in nuil toma
ka. Undeng Auk pait lakong Auk Amang
ngua, ta mam mi net Auk pait lo ka. Tiata
In Hulung nga maa le seda Au.
11 Un tulu bel noan, Ama Lamtua le
nutus atuli li dasi las nol in toma, undeng
Ama Lamtua nutus uikjale kas laih tuan
man in prenta se apan-kloma kia ka, dasi
la son.
12 Muik dasi mamo man Auk le tek mias,
mo halas nia lam mi nangan tanas lo bii.
13 Mo eta Koo in tulu bel mi dasi-dais
in toma ngas maa son nam, Un pela-noen
mia, le halin nam mi nangan taan totoang
dais man in toma ngas. Un in teka ngas
deng Un sii lo, molam Un tek asa man Un
ming son deng Auk Amang ngua kas. Un
le tek mi kon deng asa man lako-lako lam
dadi ngas.
14 Un le nikit Auk ngalang ngi lapa-lapa,
undeng Un sai totoang dais in toma deng
Au ngas, le tulu bel mias totoang.
15 Totoang man daid Auk Amang ngu
nenan nas, kon daid Auk nena. Undeng na
le apin Auk aa noan, mam Ama Lamtua
Koo la man sai totoang dais in tom deng
Au ngas, le tulu bel mias."

*Mi dalen nas musti sus muna le, halas-
sam mi dalen kolo lolen*

16 Yesus tekas napiut noan, "Nesang lo
ka kam, mi net Auk pait lo ka. Mo nesang
isi lo kon nam, mi net Auk pait."
17 Hidi kon, Un ima-ii tenga las, aa nol
apa noan, "Paap nangan elol le, Un aa
noan, 'Nesang lo ka kam, mi net Auk pait lo
ka, mo nesang lo kon nam, mi net Auk pait'
tia le? Nol tasao le Un aa noan, 'Undeng
Auk le lakong el Auk Amang ngu' lia le?"
18 Kon oen keket apa pait noan, "Un in
aa le, 'Nesang lo ka' ka, asa le? Kit nangan
tanan lo."
19 Yesus taan son noan, oen le keket Un
dasi mesa. Tiata Un aa elia, "Apin Auk aa
noan, 'Nesang lo ka kam mi net Auk pait
lo ka. Mo nesang lo kon nam, mi net Auk
pait.' Mi ketan apa ela, ta lo?
20 Etan mi nuting le tanan ela kon,
banan. Mo Auk le tek mi kon elia: mam
mi lilu nol dalen ili, mo atuil tenga se apan-
kloma kia, oen dalen kolo. Mi dalen nas iil
ela kon no, mam mi dalen nas kolo lolen.
21 Na banansila el bihatang mes mana le
hua. Un nataka se un dalen na lam ngele,
undeng un in susa ka maa lius son. Mo
etan un hua hidi tana-ana ka lam, un in
susa ka ilang meman, le un dalen na kolo
lolen, undeng muik atuil balu man huan
maa se apan-kloma kia.
22 Mi kon ela. Halas ni mi lilu nol dalen
susa. Mo nenesang le Auk maa meo mi
pait tam, mi dalen nas kolo lolen. Nol etan
dais na dadi son nam, muik atuli in tukan-
palan nal mi dalen nas in kolo ka lo.
23 Nol eta dais na dadi son nam, mi keket
Auk sa-saa pait lo ka. Baktebes! Auk tek
mi pait elia, etan mi kohe-kanas le nodan
asa tuun deng Auk Amang ngu nini Auk
ngalang ngia lam, mam Un tao bel mias.*
24 Mo maa lius halas nia, mi nodan sa-
saa lam kil Auk ngalang ngi lo bii nabale.
Tiata kohe-kanas sam kil Auk ngalang nga,
le halin nam mi hapu. Nini ela lam, mi
dalen nas kolo baktetebes."

* **16:23** Kohe-kanas "kil Auk ngalang nga" nahin na noan, kit kohe-kanas muid Yesus in koma ka. Kit muik hak le "kil Yesus ngala ka" eta kit daid Un atulin, eta kit nuil butu-kil napiut nol Una, eta kit hii-ming se Una, nol eta kit parsai noan, Un mate le kose soleng kit in kula-sala ngas. Tiata, "kil Yesus ngala ka" na suma nini in "aa Yesus ngala ka" tuun lo.

Lamtua Yesus tao tehen totoang in kuasa ne apan-kloma kia ngas son

25 Yesus aa tapnaeng elia, “Maa lius halas
nia, taom Auk tui mi nini kleta. Mo mam
muik oras le Auk tui mi nini kleta pait lo
ka. Ta Auk le aa langa-langa deng Auk
Amang ngua.
26 Etan oras sa maa lius son nam, mi esan
man kohe-kanas le nodan se Auk Amang
ngua, kil Auk ngalang ngia. Auk pal in
kohe-kanas bel mia lo ka.
27 Ta Auk Amang ngu neka-namnau mia,
undeng mi namnau Au. Nol mi kon parsai
noan, Ama Lamtua man nutus Au lia.
28 Hmunan nu Auk nang Auk Amang
ngua, le maang daad tahang se apan-
kloma kia. Mo halas nia lam, Auk nang
soleng apan-kloma kia, le lakong daad pait
nol Una.”
29 Ming ela kon, Yesus ima-ii las tek noan,
“Inaa, halas ni Paap aa langa-langa mo tui
nini kleta pait lo son!
30 Kaim parsai son noan, Paap taan
totoang dasi lias. Taon elola ko, atuli li
keket se Paap pait lo ka, undeng Paap taan
muna, asa man oen in le ketan na son, nol
in siut elola ka son. Na man tulu bel kaim
noan, Paap maa deng Ama Lamtua Allah
lua.”
31 Kon Yesus situs noan, “Mi parsai Auk
baktetebes son ne?
32 Elia: naha-bubuit pait tam, un oras
sa maa lius son na. Mi totoang lalim
holhising. Mi lalim nang soleng Au, le
lakom hunim se mi mana las mesa-mesa.
Ela kon no, Auk siing lo, undeng Auk
Amang ngu leo-leo nol Au.
33 Auk tek bel mi dais nias meman, le
halin mi dalen nas tetesa, undeng mi in
butu-kil nol Au ka. Ta mam atuil in se
apan-kloma ki ngias tao sus mia, nol diku-
puang mia. Molam tao teken mi dalen nas,
ta Auk tao tehen totoang in kuasa ne apan-
kloma ki ngias son!”

17

Lamtua Yesus kohe-kanas taung Un apa ka

1-2 Yesus aa hidi ela kon, Un ngada lako
el apan nua, le kohe-kanas noan,
“Papa namnau! Auk oras si maa lius
son, le Paap nikit Auk lapa-lapa. Auk
niam, Paap Ana. Paap bel Auk hak son, le
mana-koet totoang atuil in se apan-kloma
ki ngias. Paap bel Auk hak na, le halin Auk
bel totoang atuil man Paap in sao bel Auk
son, le daid Auk atulin nas in nuil toma
man hidi nutus taan lo ka. Tiata halas nia,
Auk nodan le Paap nikit Auk lapa-lapa, le
halin Auk tulu nal Paap in muun-tes sa.
3 Lalan in haup nuli man hidi nutus taan
lo ka, elia: atuli musti taan Papa, na ka,
Ama Lamtua Allah man in toma ka. Muik
lalan didang pait lo. Oen kon musti taan
Au, na Yesus Kristus, man Paap nutus son
le maa se apan-kloma kia ka.
4 Auk tulu-balang Paap in muun-tes sa se
apan-kloma ki son. Auk kon lako-daek hidi
os man Paap in bel Au ka son.
5 Hmunan hesa kua, oras Kit daek apan-
kloma ki lo bii ka, Auk leo-leo nol Papa.
Oras na, Auk in muun-tes sa kon banansila
el Paap in muun-tes sa. Undeng na le, ha-
las ni Auk le pait maang se Papa lia. Tiata
Auk nodan le Paap nikit Auk lapa-lapa,
halin nam Auk muun-tes pait, banansila el
hmunan nua.”

Lamtua Yesus kohe-kanas bel Un ima-ii las

6 Yesus kohe-kanas tapnaeng noan,
“Paap bel Auk atuil se apan-kloma ki le
daid Auk atulin son. Auk tui oen son le
halin nam oen taan Papa. Oen daid Paap
nenan, mo hidim Paap saos le oen daid
Auk nenan lolen. Hidim oen lako-daek
muid Paap in Teka-teka ngas.
7 Halas ni oen taan son, le totoang dais
man Paap in sao bel Auk son nas, putis
deng Papa.
8 Lole Auk tui oen son deng totoang in
Teka-teka man Paap in tek net Auk son nas.
Oen kon sium in Teka-tekang nas. Oen
kon tana noan, Auk maang deng Papa lua.
Hidim oen parsai noan, Paap man nutus
Auk maang se apan-kloma kia.
9 Auk kohe-kanas bel one. Auk kohe-
kanas bel totoang atuil in se apan-kloma ki
ngias lo. Molam Auk kohe-kanas bel atuil
man Paap in sao bel Auk son nas, lole oen
nam Paap nenan.
10 Ta totoang man daid Auk nenan son
nas, daid Paap nenan kon. Nol totoang
man daid Paap nenan son nas, daid Auk
nenan kon. Hidim Auk atulin nas, man
mam nikit Auk lapa-lapa.
11 Mam Auk daad napiut se apan-kloma
ki pait lo kang, undeng nesang lo ka kam,
Auk le pait tiang se Papa la. Mo Atuil nias,
oen musti daad napiut se apan-kloma kia.
Ee Papa, Paap niam mo, niu baktetebes.
Tiata Auk nodan Paap le doha-tinang oen
nini kuasa man Paap in bel Auk son na.
Auk kon nodan le oen butu-kil apa daid
mesa, banansila el Auk in butu-kil le daid
mes nol Papa ka.
12 Auk in leo-leo nol oen se apan-kloma
ki bablaan nia, Auk papa-paiduil one,
undeng oen daid Paap nenan son. Auk
doha-tinang oen babanan, le halin nam
oen butu-kil napiut nol Papa. Muik in ilang
lo. Suma Yudas sii man bakisan, muid

asa man Ama Lamtua Buk Niu ka in dul meman son, lolo hmunan nua ka.✡

13 Halas ni Auk le pait tiang se Papa la. Auk tek dais nias, oras Auk in biing se apan-kloma kia ka. Nini ela lam, Auk atulin nias dalen kolo tutungus, banansila el Auk daleng ngi in kolo kia.

14 Auk tek Paap in Teka-teka ngas bel oen son. Atuil didang se apan-kloma ki ngias kom Auk atulin nias lo, undeng Auk atulin nias in nuli ka banansila el oen lo. Auk kon ela, lole Auk niam el atuil didang in se apan-kloma ki ngias lo.

15 Etan Auk kohe-kanas sam, Auk nodan le Paap kat puting oen deng apan-kloma ki lo. Molam Auk nodan le Paap doha-tinang one, le halin oen katang deng in daat tas.

16 Oen banansila el atuil tenga in ne apan-kloma ki ngias lo, Auk kon banansila el atuil didang in ne apan-kloma ki ngias lo.

17 Pake asa man in toma ngas, le tao oen dalen nas daid niu. Ta Paap in Teka-teka ngas toma.

18 Paap man nutus Auk maang se apan-kloma kia. Hidim Auk nutus oen ela kon, le halin oen nuil holhising se atuil apan-kloma ki hlala.

19 Auk doh Auk apang ngi le niu tutungus taung Papa. Nini ela lam, Auk atulin nas kon doh oen apan nas le niu tutungus taung Papa. Lole Paap in Teka-tekang man toma ngas, tao oen le sao apan nas tetema bel Papa."

Lamtua Yesus kohe-kanas bel totoang atuil in parsai ngas

20 Yesus kohe-kanas tapnaeng pait noan, "Auk suma kohe-kanas bel oen man muik mo ni ngias siis lo. Molam Auk kon kohe-kanas bel atuil man mam parsai Au, undeng atuil nias in teka ngas.

21 Papa, Auk nodan le oen totoang haup in butu-kil le daid mesa, banansila el Kit duat in butu-kil le daid mesa ki kon. Auk kon in koma ka le oen butu-kil le daid mes nol Kita, le halin atuil didang se apan-kloma ki parsai noan, Paap esa man nutus Au.

22 Paap tulu Auk in muun-tes sa bel atuli las son. Undeng in muun-tes na, tiata Auk kon nikit oen lapa-lapa banansila el Au. Nini ela lam, oen butu-kil apa daid mesa, banansila el Kit duat in mesa ki kon.

23 Auk butu-kil nol one. Paap kon butu-kil nol Au. Ta oen musti butu-kil apa daid mes ela, didiin oen nuil koo-dalen mes nol baktetebes. Eta oen nuil koo-dalen mes ela lam, mam atuil didang se apan-kloma ki tana noan, Paap namnau one, banansila el Paap in namnau Au kia. Nini ela lam, oen kon tana noan, Paap man nutus Au.

24 Papa, Auk in koma ka le totoang atuil man Paap in sao bel Auk son nas, leo-leo nol Au. Auk kon in koma ka le, oen net Paap in nikit Auk lapa-lapa ka. Ta Paap namnau Auk meman son, se dedeng Kit in daek apan-kloma ki lo bii ka.

25 Papa namnau nam mo dalen na lolo. Mo atuil in se apan-kloma ki ngias taan Paap lo. Auk man taan Papa. Nol Auk atulin nias kon tana noan, Paap man nutus Auk maang se apan-kloma kia.

26 Auk tek oen deng Paap niam mo asii ka son. Nol mam Auk tek oen napiut ela, undeng Auk in koma ka le oen taan Paap in namnau ka baktetebes. Ta in namnau man oen in tana na, banansila el in namnau man Paap in bel Au ka. Le halin Auk butu-kil napiut nol one."

18

Oen daek Lamtua Yesus
(Matius 26:47-56; Markus 14:43-50; Lukas 22:47-53)

1 Yesus kohe-kanas hidi ela kon, Un puti leo-leo nol Un ima-ii las. Le oen lakos se klapa mesa, se palun Kidron halin na. Kon oen tamas lakos se klaap na.

2-3 Dedeng na lam, tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol atuil deng partei agama Farisi las, sao bel Yudas tentara dehe, nol atuil in doha tenga. Lole un hee soleng Yesus son. Yudas taan klaap na kon, undeng taom Yesus nakbua nol Un ima-ii las oe-oe se na. Tiata Yudas nol oen lakos se klaap na, oen kil obor, lantera, suli nol hnuat.

4 Molota Yesus taan totoang asa man, mam in daid nol Una ka son. Tiata Un lat lako bus one la, le keket noan, "Mi nuting asii la?"

5 Kon oen siut noan, "Kaim nuting atuling mesa, ngala Yesus deng iung Nasaret."

Kon nam Yesus tekas noan, "Atuling na mo Au." Lam dedeng na Yudas dil leo-leo nol oen se na. Un man hee soleng Yesus.

6 Nikit Yesus aa noan, "Na mo Au," kon atuil nas hoen deng Una, le leas se dale ka.

7 Ti Yesus keket oen pait noan, "Mi nuting asii la?"

Kon oen siut noan, "Yesus, Atuling Nasaret ta."

8 Kon nam Yesus aa noan, "Apin Auk tek mi son noan, Atuling na mo Au. Undeng na, etam mi nuting Au lam, daek tenga las deken. Nang le oen lakos."

9 (Un aa ela, le halin daid muid asa man Un in aa net son noan, "Papa. Totoang

✡ **17:12** Buk in Naka-nahalit 41:9; Yuhanis 13:18

atuil man Paap in sao bel Auk son nas, muik tahan mes in ilang lo.")

10 Se dedeng na, Simun Petrus kil suli teben mesa. Tiata un lusin le dait nutus atuling mes hngila kanan. (Atuling na ngala Malkus. Un na mo, tulu agama Yahudi las tuang tene ka, atulin in loka-loka.)

11 Kon Yesus tadu Petrus noan, "Hoe Petrus! Bubut pait ku suli ka lako se hbubut ta. Ta Auk Amang ngu tek son noan, Auk musti haup susa-daat tuladang elia. Tiata, nang lako! Na banansila el Un bel Auk klas mesa, man isin na mali. Nang le Auk niun nuli."✡

Oen nol Lamtua Yesus lako situ-tal se tulu agama Yahudi in ngaal Hanas sa

12 Hidi kon, komendan na, tentara las, nol atuil Yahudi in doha ngas daek Yesus le butun.

13 Hidim oen kil nol Un lako se Hanas su muna. Hanas nam mo at mes deng tulu agama Yahudi las. Un ana bihata la saap nol Kayafas. Taun na Kayafas daid tulu agama Yahudi man lapa dudui.

14 Kayafas nia, man tui-tek atuil Yahudi las tene-tenen nas noan, "In banan dui bel mia ka, etan suma muik atuli mes sii, man mate taung atuli li totoang."✡

Petrus kaen noan, un taan Lamtua Yesus lo

(Matius 26:69-70; Markus 14:66-68; Lukas 22:55-57)

15 Simun Petrus muid Yesus deng klupu la, leo-leo nol Yesus ima-ii las at mes pait, na ka au, Yuhanis. Hanas taan au, tiata auk boel in taam laok se un kintal la, leo-leo nol Yesus.

16 Mo Petrus dil se likun na, dadani nol paha la hnitan na. Hidim auk puting le aa nol bihatang mes man doh se la, le halin bole lam auk nol tamang Petrus.

17 Kon bihatang na keket Petrus noan, "Hoe! Ku niam at mes deng Atuling na ima-ii las, ta lo?"

Mo Petrus siut noan, "Loo!"

18 Oras na metes son. Tiata atuil in doha ngas nol atuil in loka-loka ngas, dil le malas ai. Ta Petrus kon lako dil le mala ai leo-leo nol one.

Hanas presa-ketan Lamtua Yesus

(Matius 26:59-66; Markus 14:55-64; Lukas 22:66-71)

19 Dedeng na, Hanas presa-ketan Yesus deng Un in tui-tikang ngas, nol Un ima-ii las.

20 Kon Yesus tek noan, "Auk aa se atuil hut mamo sila, le halin atuli li totoang ming. Taom Auk tui tutungus se kit atuil Yahudi li maan in nakbua ngas, na kit um in kohe-kanas sas, nol Um in Kohe-kanas Tene ka. Auk aa buni-buni net lo.

21 Tasao le ku keket Au lia? Keket tuun se atuil man in ming Auk in aa ngas. Ta taon elola ko, oen taan Auk in aa ngas."

22 Nikit Un aa ela kon nam, atuil in doha mes man dil baab se na, papas Yesus le tekan noan, "Ku siut tuang tene ka lam, ela deken!"

23 Kon Yesus tekan noan, "Etan Auk aa kula son nam, tulu bel Auk in kula ka mo ola la. Mo etan Auk in aa na toma lam, tasao le ku papas Au lia?"

24 Hidi na kon, Hanas tadu oen le kil nol Un lako se Kayafas sua, man daid tuang tene in lapa dui deng tulu agama Yahudi las. Oras oen nol Un lako ka, oen butun nabale.

Petrus kaen Lamtua Yesus pait

(Matius 26:71-75; Markus 14:69-72; Lukas 22:58-62)

25 Dedeng na, Simun Petrus dil le mala ai nabale. Kon atuil didang in se la ngas keket un noan, "Ku niam, Un ima-ii las mes nia, ta lo?"

Mo Petrus kaen noan, "Lo!"

26 Agama Yahudi la tuang tene in lapa dui ka, atulin in loka-loka ngas mes se la kon. Un nam, atuling man Petrus in dait nutus hngila halin na ka atulin. Un keket Petrus noan, "Hoe! Apin ku se klapa lu kon, ta lo? Ta auk net ku se lua!"

27 Mo Petrus kaen pait, kon nam manu ka tukluni.

Lamtua Yesus situ-tal se gubernur Pilatus

(Matius 27:1-2, 11-14; Markus 15:1-5; Lukas 23:1-5)

28 Ola ka, oskaong bii kon, oen kil nol Yesus deng Kayafas sa lako se gubernur ra um in dada ka, ne tentara Roma las benteng nga.* Muid atuil Yahudi las sam, oen boel taam laok se atuil Roma las mana la lo, ta lo kam oen daid hmomos, le kaa baab se fesat Paska la lo.

29 Kon gubernur Pilatus puit lako le tutnaal nol atuil Yahudi las. Un keket oen noan, "Mi bel kula Atuling ni saa la?"

30 Kon oen siut noan, "Elia ama gubernur. Etan Un niam mo atuil daat lo kam, taon elola ko, kaim maa le paisiin ama gubernur lo. Salolen le, sao Un maa ama ima kia la."

31 Gubernur ra situs noan, "Elia: nang le mi man nehan Un dasi lia, muid mi atuil Yahudi la atorang nga."

✡ **18:11** Matius 26:39; Markus 14:36; Lukas 22:42 ✡ **18:14** Yuhanis 11:49-50 * **18:28** Tentara Roma las mana la na mo, oen noken se dais Latin nam, *praetorium*.

Kon atuil Yahudi las tene-tenen nas tekan noan, “Deken ama gubernur. Kaim atuil Yahudi li muik hak le nutus in hukung tele lo. Suma mi pamarenta Roma la sii, man muik hak ela.”

32 (Oen in aa ela ka, daid muid asa man Yesus in tek meman son, deng lolo hmunan nua ka. Lole Un tek Un atulin nas son noan, mam Un mate muid pamarenta Roma la lalan na, na ka, oen pauk Un se kai sangsuli lu dapa.)✡

33 Kon nam, gubernur ra tama lako pait tentara las benteng nga dalen. Hidim un haman nal Yesus sii, le keket noan, “Elola? Ku niam atuil Yahudi las Lahin ne?”

34 Kon Yesus keket bali un noan, “Ama gubernur esa man keket ela, tamlom muik atuil didang man tek ama deng Au la?”

35 Kon gubernur ra siut noan, “Hoe! Auk niam atuil Yahudi lo, ta lo? Ku bangsa la esa, man sao Ku. Salolen le, tulu agama las tene-tenen nas sa. Mo Ku tao kula asa la? Olan Ku tek napat le?”

36 Kon Yesus tekan noan, “Auk niam mo lahi mes deng apan-kloma ki lo. Ta eta Auk daid laih tuladang ela lam, taon elola ko, Auk atulin in loka-tadu ngas tuku-keng le atuil Yahudi las daek nal Auk lo. Meman Auk daid Lahi. Mo muik tahan atuli mes lo kon se apan-kloma kia, man nikit Auk le daid Laih ela.”

37 Kon nam, gubernur ra keket pait noan, “Ta Ku niam mo Lahi le?”

Yesus siut noan, “Ama gubernur esa man tek noan Auk niam Lahi. In toma ka, hua Auk le daid Lahi. Auk kon maang se apan-kloma kia, le daid Lahi, halin Auk tui-tek deng dasi-dais in toma ngas. Totoang atuil man kil didi dasi-dais in toma ngas, hii-ming se Au.”

38a Kon nam gubernur ra keket Un noan, “Dais in toma ka, asa la?”

Oen nutus le hukung tele Lamtua Yesus (Matius 27:15-31; Markus 15:6-20; Lukas 23:13-25)

38b Aa hidi ela lam, gubernur Pilatus puit lako pait se atuil Yahudi las. Un tekas noan, “Auk pres Un son, mo auk haup tahan Un in kula-salan mes lo kon.

39 Mo taun-taun nam, se fesat Paska lam, auk musti sao bel mi atuil bui mesa. Tiata taun ni, mi tade le auk sao bel mi atuil Yahudi li Lahin nia, tamlom elola?”

40 Oen totoang kidu-ahan leo-leo noan, “Sao Atuling ni deken! Sao se Barabas tuun tia!” Molota Barabas nam mo, atuling mes man daat talalun.†

19

1 Hidi na kon, gubernur Pilatus tadu tentara las, le laok lapat Yesus nini ui-laut man in naneng.*

2-3 Tentara nas kon kat klais bango le naneng taon daid hlotong. Hidim oen tudan hlotong duli na laok se Yesus bon na, le tao banansila el noan oen nikit laih balu mesa, man pake hlotong lahi. Oen kon pake bel Yesus kaod blatas mea-mamaten mesa, banansila el taom lahi las in pake ngas. Hidim oen bilu-aa kuti-kuti Un le tekan noan, “Sah lo, ku tek noan ku niam Laih atuil Yahudi kia!” Nol oen kon diuk-papas noebabain Una.

4 Hidi kon, gubernur ra puit lako oe mes pait le tek atuil hut mamo kas noan, “Elia: auk nol puting Un maa bel mian. Mo mi musti tana, ta auk presan son, mo auk haup Un in kula-sala mes lo kon.”

5 Dedeng Yesus puti ka, Un pake hlotong duli na, nol kaod blatas mea-mamaten na. Kon gubernur ra tek atuil hut mamo kas noan, “Ngat le! Ta Atuling nga nia.”

6 Nikit tulu agama la tene-tenen nas, nol atuil in doha ngas ngat net Yesus kon, oen kidu-ahan leo-leo noan, “Keo tele Un tuun tia! Pauk Un se kai sangsuli lua!”

Mo gubernur ra tek oen noan, “Nang le mi esan nol Un laok tao tele se kai sangsuli lua. Ta auk haup Un in kula-sala mes lo kon, man tatai le hukung tele Una.”

7 Atuil Yahudi las siut noan, “Kaim muik Atorang mes deng Ama Lamtua. Muid Atorang na lam, Atuling ni musti mate, undeng Un nikit apa ka le daid Ama Lamtua Allah, Ana.”

8 Nikit gubernur ra ming oen in aa ela ka kon, un lii tapnaeng.

9 Hidim un tama lako pait tentara las benteng nga dalen, kon nam un keket Yesus noan, “Ku niam, atuil deng ola?” Mo Yesus siut tatahan un lo.

10 Kon gubernur ra baet Un noan, “Hoeh! Tasao le Ku aa nol Auk lo kia? Ku tana tam lo ka? Auk niam muik kuasa le tao tele Ku, tamlom mo, sao Ku.”

11 Kon Yesus siut noan, “Elia ama gubernur, etan ama muik kuasa ela lam, na undeng ama hapun deng Ama Lamtua

✡ **18:32** Yuhanis 3:14; 12:32-33 † **18:40** “Atuil man daat talalun” se dais Yunanin nam muik nahin dua: mesa la; atuil in nuhu-dau, nol dua la; atuil man le nini lelat-suli halin nulut soleng pamarenta Roma la. *Lukas* peke 23 bango 19 ka tek noan, Barabas nam keo net atuli, nol labang net pamarenta Roma la kon. * **19:1** Tentara Roma las pake in lapat man daken deng ui-latu. Hidim oen but sa-saa seen nakan, tamlom tungdaid nakan se ui-latu la mumu ka. Eta lapat kit oe-oe pake na lam, kit bulang hokoa. Taom atuil Yahudi las lapat pake na lam, pes lalis buk aat sii. Mo tentara Roma las in lapat Yesus sa, pake in pesa lo.

Allah in ne sorga kua. Ta suma Un sii, man
bel nal ama kuasa le tao Auk elola. Mo
atuil man in sao Auk bel ama kias, oen
in lepa-haal kula-sala ka ngele dui deng
ama."
12 Ninin deng na, gubernur ra nuting
lalan le bole lam sao Yesus. Mo atuil
Yahudi las kidu-ahan leo-leo le tek noan,
"Etan tuang sao Atuling nia lam, langa son
noan, tuang niam mo lahing tene Kaiser ra
tapa lo. Ta atuil in nikit apa ka le daid lahi
ka, labang nol Kaiser."
13 Tiata nikit gubernur ra ming oen in aa
ela ka kon, un nol puting Yesus. Hidim un
daad se del in nutus dasi ka, se mana mes
man oen ngali noan, "Epe man letan nini
Baut Bleha". (Se dais Aram mam, epe na
ngala, *Gabata*.)
14 Leol na, Leol in Mana taung Fesat
Paska. Nataka le lelo ditu, kon gubernur
ra tek atuil Yahudi las noan, "Ngat tia! Un
niam mo mi Lahin!"
15 Mo oen kidu-ahan muun dudui pait le
tek noan, "Nol puting Un deng nia! Tao
tele Un tuun tia! Pauk Un se kai sangsuli
lua!"

Kon gubernur ra korek tapnaeng oen
noan, "Mi in koma ka le auk keo tele mi
Lahin nia le?"

Kon tulu agama la tene-tenen nas siut
noan, "Kaim lahin na suma me sii, mo
Kaiser! Muik atuil didang pait lo!"
16a Kon nam, gubernur ra sao Yesus laok
bel tentara las, le oen nolan laok pauk tele
se kai sangsuli lua.

Oen pauk holtiu Lamtua Yesus se kai sangsuli la
(Matius 27:32-44; Markus 15:21-32; Lukas 23:26-43)

16b Tentara las sium nal Yesus kon,
17 oen tadu le haal Un kai sangsuli la, le
oen putis deng kota na. Oen lakos lius se
mana mesa, man oen noken noan, "Maan
Bon Seen". (Se oen dais Aram mam, maan
na ngala, *Golgota*.)
18 Lius se luas kon, oen pauk Yesus se
kai sangsuli la. Oen kon pauk atuil daat
at dua leo-leo nol Yesus, mesan na se Un
halin kanan na, nol mesan na pait se halin
kliu ka, mo Yesus se oen duas hlala.
19 Kon gubernur ra tadu un tentaran nas,
le dul se kai bleha mesa, hidim pakun se
dapa, titu nol Yesus bon na. Oen dul se kai
bleha na noan,

"Nia ki Yesus, atuil Nasaret. Un niam, Laih atuil Yahudi"

20 Oen dul kai bleha na nini dasi tilu.
Nas: dais Aram, dais Yunani, nol dais
Latin. Atuil Yahudi las hut mamo les kai
bleha na, undeng Yesus maan in mate ka,
dadani nol kota Yerusalem.
21 Mo tulu agama Yahudi la tene-tenen
nas kom in dula na lo. Kon oen laok tek
gubernur ra noan, "Tuang! Dulan noan
'Laih atuil Yahudi deken'! In banan dui ka
dulan elia, 'Atuling ni tek noan, un niam
atuil Yahudi las Lahin.' "
22 Mo gubernur ra siut noan, "Auk man
lok oen le dulan ela. Tiata nang ela tuun
lako!"
23 Nikit tentara las pauk Yesus holtiu son
se kai sangsuli la dapa kon, oen bating Un
kai-baut in pake ngas daid op aat. Le op
mesa lam, bel tentara mesa. Hidim oen kat
Un kaod likun man tinun tema' mo pake in
soo lo ka,
24 le tek apa noan, "Kit pius sait Un kado
li deken tia. Banan dui ka, maa le kit pel
lot tuun, le halin nam tana noan, asii man
hapun na." Na ka, daid muid asa man in
dul son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan,
"Oen bating apa Auk kai-baut in pake ngas,
hidim oen pel lot le haup Auk kado la."
Tentara nas in tao ka ela kon.✡

Lamtua Yesus tadu Yuhanis le doh Un ina ka

25 Muik bihata at ila lo dil se na kon. Nas:
Yesus ina ka, Yesus maam-ana, Klopas sapa
Maria, nol Maria in deng iung Magdala ka.
26 Yesus ngat net Un ina ka dil se la, leo-
leo nol Un ima-ii man Un in namnau ka, na
au, Yuhanis. Kon Un tek Un ina ka noan,
"Mama. Un niam, maam ana."
27 Hidim Un tek auk noan, "Nol nia, tao
un daid ku inam tia!" Tiata ninin deng
oras na, Yesus ina ka daad nol au.

Lamtua Yesus in mate ka
(Matius 27:45-56; Markus 15:33-41; Lukas 23:44-49)

28 Hidi na kon, Yesus taan son noan, Un
daek hidi Un osa la totoang son. Na daid
muid in dul meman son ne Ama Lamtua
Buk Niu ka deng lolo hmunan nua ka. Kon
Un aa noan, "Auk meeng ngi tuu."✡
29 Se na, anggor ngilu muik se kuis ana
mesa. Kon nam tentara las kat kitu duda
mes le dopon laok se anggor na, hidim taon
laok se kai teben mes† tula, le totong laok
se Un sula ka.

✡ **19:24** Buk in Naka-nahalit 22:19 ✡ **19:28** Buk in Naka-nahalit 69:22; 22:16 † **19:29** Dais Yunanin na dul noan, oen noot 'spons' laok se kai *hussopos* sa mumu ka. *Hussopos* sa nam mo, kai bui bingis mesa, man taom atuil Yahudi las pake se hadat deeh dalen. Un blatas sa nataka le sinti 20-40. Alkitab dais Helong ngi pake 'spons' lo, pake 'kitu duda'. Les deng *hussopos* se *Dehet in Puit deng Dale Mesir* ra 12:22; *Atorang deng Tulu Agama las* 14:4, 6, 49-52; *Buk in Kahi* 19:2-6; (sukat nol *Ibrani* 9:19); *Dain in Naka-nahalit* 51:7.

30 Yesus bolos hidi anggor ra kon, Un tek noan, “Hidis totoang son.” Hidim Un suda Un bon na, ti Un hngasa ka nutus.

Tentara las hai Lamtua Yesus se kai sangsuli la

31 Leol na tom nol leol lima. Muid atorang agama la lam, atuil Yahudi las musti mana-mana meman se leol na, le ola ka sodo-sium oen leol in kohe-kanas sa. Tiata atuli li nitun na holtiu napiut se kai sangsuli lua, tom nol leol in kohe-kanas sa lam, oen kom lo. Undeng leol in kohe-kanas sa nam leol tene. Kon nam atuil Yahudi las tene-tenen nas nodan gubernur ra, le lok atuli laok diuk tehen atuil in se kai sangsuli lua ngas iin nas. Nini ela lam, oen mates nol hlapat, le halin atuli las niung oen nitun nas nol lalaba.

32 Ti tentara las lakos lius se uas kon, oen diuk tehen atuling mesan na iin nas. Hidi nam oen diuk tehen atuling mesan na iin nas lolen. Oen duas nam, atuil man oen pakus le holtius leo-leo nol Yesus sas.

33 Mo oen maas lius Yesus kon, oen tinang ngam Un mate baktetebes son. Tiata oen diuk tehen Un iin nas lo.

34 Mo tentara mes kat un hnuat ta, le hai tamang laok se Yesus blapas sa. Kon nam muik dala nol ui baa puit deng Un blapas sa.

35 (Atuil man net nol un mata esa ka, auk niang. Auk net totoang, nol asa man auk in dul mo nia ki toma. Ta auk taan noan asa man auk in nahdehe ki baktetebes ela, le halin mi parsai auk in nahdehe kia.)

36 Nias totoang dadi, undeng dulan son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan, “Un seen nas, muik in tehen mes lo kon.”✡

37 Se in Dula Niu ka, muik dulan ne maan didang kon noan, “Mam oen net atuling man oen in hain nini hnuat ta.”✡

Oen puan Lamtua Yesus
(Matius 27:57-61; Markus 15:42-47; Lukas 23:50-56)

38 Atuling mes ngala Yusuf deng iung Arimatea. Un kon daid Yesus ima-ii. Mo un muid Yesus nol in huni-huni, lole un lii atuil Yahudi las tene-tenen nas. Un lako nodan gubernur Pilatus, le eta gubernur ra tade kam, un laok niung Yesus nitun na. Kon gubernur ra tade. Tiata Yusuf laok niung Yesus nitun na, le hidim kil nolan lako.

39 Nikodemus kon lako leo-leo nol Yusuf. Un nam man hmunan nu laok tutnaal Yesus duman-duman. Un sos rampe mamo, nataka le kilu buk tilu beas tilu, le hising laok se Yesus nitun na.‡

40 Hidim oen kabut Yesus nitun na nini kitu duda. Nius oe mesa lam, tao rampe muna. Oen tao ela, muid hadat atuil Yahudi las taom in puan atuil hmate ka.

41 Katang deng Yesus maan in mate ka lo kam, muik palokan mesa. Se maan na, atuli halas-sam paat hidi niut utu mesa. Oen tamang net niut se na lo bii.

42 Oras na atuil Yahudi las leol in mana natang le sium oen leol in kohe-kanas sa, mana le hidi. Undeng na, le oen nene Yesus nitun na, se niut utu na dalen, lole maan na katang lo.

20

Lamtua Yesus nuli pait!
(Matius 28:1-8; Markus 16:1-8; Lukas 24:1-12)

1 Leol Minggu, na minggu balu ka leol mesa ka, Maria deng iung Magdala lako ohkaong mitang bii se Yesus utu kua. Lako lius se ua kon, un ngat tam baut tene in tung kele bolo ka hnitan na ka, holpaling deng mana ka son.

2 Tiata un lail pait maa se Simun Petrus nol au lia, auk niam, Yesus ima-ii man Un namnau, hidim un tek noan, “Oen naok kit Lamtuan na deng Un utu ku son! Oen laok nene Un ne ola kam, kaim* tanan lo!”

3 Kon auk nol Petrus lail lakong bus el niut utu kua.

4 Kaim lail leo-leo, mo auk lail hlapat dui. Tiata auk lakong lius se niut utu ku muna.

5 Mo auk taam laok bus el dalen nu lo. Auk suma babanin laok bus el bolo dalen tuun. Se na, auk ngat net kitu duda man oen pake le kabut nini Yesus nitun na ka.

6 Mo nikit Petrus maa lius kon, un taam lako napiut se bolo ka dalen. Un net kitu duda in se na ka.

7 Un kon net pilu, man oen pake le bua nini Yesus bon na ka. Mo pilu na limit son, le pesang bakisan nol kitu duda ka.

8 Hidim au, man apin lakong lius se niut utu ku muna, taam lakong muid se bolo ka dalen. Nikit auk net nas totoang, kon auk parsai Yesus in teka hmunan nu noan, mam Un nuli pait deng Un in mate ka.

✡ **19:36** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:46; Buk in Kahi 9:12; Buk in Naka-nahalit 34:21 ✡ **19:37** Sakarias 12:10; Apan-kloma Hnika Balu 1:7 ‡ **19:39** Dais Yunanin na dul noan *‘litras 100’*, na kilu 32,7. Taom atuil Yunani las kutang *smurna* nol *aloe* le taon daid rampe. *Smurna* la nam kai bui bingis mes uin, mo *aloe* la nam kai bui bingis didang mes uin, man hnika ka el upu meen na. Les dehet ni kon se Yuhanis 3:1-21. * **20:2** Dais Yunanin dul ‘kaim’ mo bango nia, tiata kit tana noan, muik bihata deeh lakos leo-leo nol Maria in deng iung Magdala ka. Ngat kon se Matius 28:1, Markus 16:1, nol Lukas 24:1.

9 Ta dedeng na, kaim daid Yesus ima-ii
son, mo kaim nangan taan Ama Lamtua
Buk Niu ka in dul noan, Kristus musti nuli
pait deng Un in mate ka ka lo bii.
10 Hidi na kon, kaim duam Petrus pait.

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel
Maria in deng iung Magdala ka
(Matius 28:9-10; Markus 16:9-11)

11 Mo Maria dil nabael se niut utu ka
likun na, le lilu tutungus. Un lilu mamaus
le babanin lako el niut utu ka dalen nam,
12 un ngat net Ama Lamtua ima-ii at dua
deng sorga. Oen pake kitu-kaod muti. Oen
daad se maan bingin duan atuli las in nene
Yesus nitun na ka. Mesan na daad se suu
bon na. Mo mesan na pait daad se suu iin
na.
13 Oen keket un noan, "Tasao le ku lilu
kia?"

Kon un situs noan, "Auk lilu, undeng
oen kat lail-niin auk Lamtuan na nitun na
son. Mo oen laok nene Un ne ola kam, auk
tanan lo."
14 Un tek hidi ela kon, un bali le ngat lako
bus el likun nua. Un ngat tam muik atuling
mes dil se na, Atuling na ka Yesus, mo un
tanan lo.
15 Kon Yesus keket un noan, "Tasao le ku
lilu kia? Ku maa nuting asii la?"

Lam Maria bali le atuling na, atuil in
doh klapa la ka. Ta un hanet noan, "Ama
tulung le! Eta ama nikit lai-niin Un nitun
na son nam, tek auk le. Ama laok nene
Un ne ola ka? Nang le auk kil nol Un laok
puan babanan se maan didang."
16 Kon nam, Yesus haman un noan,
"Maria."

Tukun nam un bali laok saol Yesus le
tekan noan, *"Rabuni!"* (Dais Aram mam
nahin na noan, "Auk Gurun!")
17 Yesus tek un noan, "Huud Auk deken
le, ta Auk saek lakong Auk Amang in ne
sorga ku lo bii. Ku lako napat le tek Auk
kaka-paling ngas noan, 'Auk saek lakong
Auk Amang ngu muna le. Un nam mo,
mi Aman kon. Hidim Un nam mo, Auk
Lamtua Allahn. Tiata Un nam, Lamtua
Allah taung mi kon.' "
18 Kon nam, Maria in deng iung Magdala
ka laok tek Yesus ima-ii las noan, "Auk
tutnaal kit Lamtuan, Yesus son!" Hidim un
tek beles Yesus in hida ka.

Lamtua Yesus tulu-balang Un apa ka bel
Un ima-ii las
(Matius 28:16-20; Markus 16:14-18;
Lukas 24:36-49)

19 Leol na nahi tom leol Minggu, na
minggu balu ka leol mesa ka. Lelo la
dene kon nam, Yesus ima-ii las nakbua.
Oen hkaen tele uma la hnita nas totoang,
undeng oen lii atuil Yahudi las tene-tenen
nas. Mo suknahkitu lam Yesus maa dil se
oen hlala ka le tek noan, "Boa-blingin!"
20 Yesus aa nol oen ela, nol tulu beles Un
paap blapin man in ne Un ima ka, nol Un
blapas sa ka. Nikit Un ima-ii las net oen
Lamtuan na, kon oen dalen kolo isi.
21 Yesus tek oen noan, "Nang le halin mi
dalen nas titu-tema nol tetesa. Nangan, ta
Auk Amang ngu nutus Auk elola lam, Auk
nutus mi ela kon."
22 Un aa hidi ela kon, Un lako dadani one,
le huu Un Hngasa ka laok se oen mesa-
mesa. Hidim Un tekas noan, "Auk bel Ama
Lamtua Koo Niu ka se mia. Sium Una.
23 Etan mi nadidingun atuli li in kula-
sala ngas sam, in kula-sala nas ilang, ta
Ama Lamtua kon kose soleng in kula-
salang nas son. Mo etan mi dai nadidingun
soleng atuli li in kula-sala ngas lo kam,
Ama Lamtua kon kose soleng in kula-
salang nas lo."✡

Lamtua Yesus nol Tomas

24 At mes deng Yesus ima-ii las hngul
duas, un ngala Tomas, man oen noken
noan, 'aan hduan', oras Yesus maa tulu-
balang apa ka bel one la, Tomas leo-leo nol
ima-ii tenga las se na lo.
25 Undeng na, le dedeng un tapan nas
tekan noan, "Kaim tutnaal kit Lamtuan na
son." Kon un siut noan, "Auk musti net
paap blapin in se Un ima ka ka, nol auk
musti dolo tamang auk hnangang ngi lako
se paap in ne Un blapas sa ka muna le,
halas-sam auk parsai. Ta eta auk tao ela
lo bii kam, auk parsai noan Un nuli pait
son lo."
26 Hidi nal minggu mes pait kon, Yesus
ima-ii las leo-leo nol Tomas, se uma mes
dalen. Hnita kas hkaen teles, mo suknahk-
itu lam Yesus tama le dil se oen hlala ka.
Un tek oen noan, "Boa-blingin!"
27 Hidim Un aa nol Tomas noan, "Nini ku
hnangam ma le pres Auk imang ngia. Nol
maa le kapas paap in ne Auk blapas si kia.
Halin nam ku parsai tia, noan, Auk nuling
pait son! Soleng ku in parsai lo ka tia."
28 Tomas siut noan, "Idaah Papa! Halas-
sam auk parsai baktetebes! Paap niam mo
auk Tuang, nol auk Lamtua Allahn!"
29 Kon Yesus tekan noan, "Tomas! Ku
parsai Auk nuling pait son, undeng ku net
Auk nol ku matam ma esa. Mo in ulat
dudui pait ta, atuil man in net Auk lo, mo
parsai ngas."

Buk ni in koma ka

30 Yesus kon tao taad herang mamo pait,
man auk dulas ne buk ni lo. Un ima-ii las

✡ **20:23** Matius 16:19; 18:18

net taad herang nas nol oen matan beas esan.
31 Mo dais man auk in dul son ne buk ni dalen nia ki, auk dulan le halin mi parsai noan,
Yesus na mo, Kristus man Ama Lamtua Allah hid meman son le belen maa ka.
Yesus nam kon, Ama Lamtua Allah Ana.
Nol eta mi parsai Una lam, mi haup in nuil toma, man hidi nutus taan lo ka, undeng mi daid Un atulin.

21

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka pait bel Un ima-ii at itu

1 Hidi nal lelo ila lo kon, Yesus tulu-balang Un apa ka pait se tubu Tiberias suut ta. Un dehet ta elia:
2 Dedeng na Yesus ima-ii las at iut nakbua. Nas:
Simun Petrus,
Tomas, man oen noken noan, ‘aan hduan’,
Natanel deng iung Kana, ne propinsi Galilea,
Sabadeus anan nas duas, (Yakobus nol au, ima-ii man Lamtua Yesus in namnau ka),
nol Yesus ima-ii at dua pait.
3 Simun Petrus tek noan, “Auk le laok nahu pukat.”
Kon oen siut noan, “Hao! Kaim kon lako.” Tukun nam oen lakos se tubu ka suut ta, le saek lui lakos nuting ikan. Mo duman na oen pukat nal ikan mes lo kon.✡
4 Ola oskaong nga kon, Yesus dil se tubu ka suut ta. Mo Un ima-ii las taan lo, molota na Yesus.
5 Un haman le keket oen noan, “Kaka-pali me! Haup ikan tam lo ka?”
Oen siut noan, “Ase Kaka! Kaim nal bubuit lo kon.”
6 Kon Un haman tekas pait noan, “Olan nahu pukat ta laok se lui la blapas kanan na. Tiam mi nala.”
Tiata oen tao mudin. Tukun nam, oen haup ikan mamo. Mo ikan nas mamo isi, didiin oen pel sakeng nal pukat ta lako lui la dapa lo.✡
7 Auk kon baab se na, ta auk tek Petrus noan, “Inaah! Un nam kit Lamtuan na!”
Ming auk in aa ela ka kon, Simun Petrus pake un kado la pait, hidim pitin taam lako tubu ka dalen, le nangen lako tuu kua.
8 Lui la katang deng tuu ka, nataka le suma meter ngatus sii. Ta un tapan nas tuku-bes lui la pait lakos tuu ka, nol pel pukat man ikan in inu na, deng lui la ulin na.
9 Oen lakos lius se tuu ka lam, oen ngat net ai opon bua mes kaloe nabael se la. Se ai opon na dapa, muik ikan. Nol ruti kon muik se na.
10 Yesus tek oen noan, “Kil nol ikan bubuit deng ikan man apin halas-sam mi in nala ngas maa.”
11 Kon Simun Petrus sake lako pait lui la dapa, le pel nol pukat ta lako tuu ka. Pukat na inu nol ikan tene sii. Ikan nas mamon na ngatus buk limas tilu. Ikan nas mamon na ela na mo, pukat na sait ana mes lo kon.
12 Hidi kon Yesus haman oen le tekas noan, “Maa le kaa napat le!”
Oen tanan son noan, Un nam mo oen Lamtuan na. Tiata oen barain ketan lo noan, “Ku nia mo asii la?”
13 Hidim Yesus kat ikan na nol ruti la, le laok bel one.
14 Na lalis tiul deng Yesus in tulu-balang apa ka bel Un ima-ii las, se dedeng Un in nuli pait deng Un in mate ka ka.

Lamtua Yesus aa nol Petrus

15 Nikit oen kaa hidi kon, Yesus ketan Simun Petrus noan, “Simun, Yuhanis ana, elola la? Ku namnau Auk dui deng ku tapam mias, in namnau Au kia le?”
Kon un siut noan, “Baktebes Papa! Paap taan auk in namnau Papa ka son.”
Ti Yesus hid un noan, “Etan ela lam, lolo-poa Auk lae-blai las babanan le halin nam oen haup in kaa-ninu.”
16 Kon Yesus keket un pait noan, “Simun, Yuhanis ana. Elola? Ku namnau Au, tam lo ka?”
Un siut noan, “Auk namnau Paap baktebes! Paap taan auk in namnau ka son.”
Kon Yesus hid un noan, “Etan ela lam, papa-paiduil Auk lae-blai las nol babanan.”
17 Hidi kon Yesus keket un pait noan, “Simun, Yuhanis ana. Elola? Ku namnau Auk el ku tapam tam lo ka?”
Kon nam, Petrus dalen na ili, undeng Yesus keket un oe tiul noan, “Ku namnau Au tam lo ka?” Hidim un siut noan, “Paap man taan totoang dasi lias. Tiata Paap taan son noan, auk niam Paap tapa, tamlom lo ka.”
Kon Yesus hid un pait noan, “Etan ela lam, lolo-poa Auk lae-blai las babanan, le halin oen haup in kaa-ninu.
18 Ku nangan taan Auk in koma ka son ta lo? Auk kon le tek elia: hmunan nu, oras ku muda bii kam, taom ku pake kado nol kes bota, hidim ku laok elol tuun muid ku in koma. Mo mam eta ku blalan son nam, ku doong ku imam mas, le atuli butus nini ku bota la esa. Hidim oen pel nol ku lako

✡ **21:3** Lukas 5:5 ✡ **21:6** Lukas 5:6

se mana mesa, man ku kom in laok se la lo."
19 (Yesus aa ela, le tek Petrus deng asa man, mam daid se un apa ka ka. Ta mam Petrus in mate ka, tulu-balang Ama Lamtua Allah in muun-tes sa.)*
Hidi na kon, Yesus tek Petrus noan, "Maa, le daid Auk atulin tia!"

Ima-ii man Lamtua Yesus in namnau ka
20 Oras na, Petrus bali le ngat lako bus el klupu lua. Kon un ngat tam auk muid deng oen duas klupun na. Auk niam, ima-ii man Yesus in namnau ka. Auk kon man daad se Yesus halin na, oras kaim daad le kaa fesat Paska ka. Auk niam, man ketan Un noan, "Papa! Mam asii man hee soleng Papa la?"✡
21 Nikit Petrus ngat net auk kon, un ketan Yesus noan, "Papa! Apin Paap aa deng au. Mo una lam, elola la?"
22 Yesus siut Petrus noan, "Na in ator ri ku lo. Etan noan Auk in koma ka le, un natang se lia, didiin Auk pait maang ngam, in kula ka asa la? In muun dui ka, ku musti nangan asa man apin Auk in hid ku ka, man noan: maa, le daid Auk atulin tia."
23 Undeng Yesus aa ela, tiata atuil in muid Una ngas, tek apa noan, "Yuhanis nam mate lo ka." Molota Yesus in teka ka ela lo. Ta asa man Un in teka ka: "Na in ator ri ku lo. Etan noan Auk kom le un suma natang se lia, didiin Auk pait maang ngam, un in kula ka asa la?"

Yuhanis hep un in dula ka
24 Ima-ii man Yesus in aa na, au, Yuhanis. Auk man dehet dais nias totoang bel mias. Auk man net nol auk matang ngi esa. Hidim auk man dul nias totoang. Kit kon taan son noan, asa man auk in tek mia ngias, tom baktetebes.
25 Nol muik dais didang mamo, man Yesus dakes. Eta muik atuli le dul totoang deng Yesus in nikit Un osa la, didiin hidi ka lam, auk nataka le apan-kloma mes tetema kon no, dulu nal in dula nas totoang lo.
Ela tuun tia,
Yuhanis

* **21:19** Nataka le taun 96M la, muik tulu grija mesa, ngala Klement deng kota Roma, man dul noan, atuli las keo tele Petrus. Nataka le taun 212M la, muik tulu deng grija didang, ngala Tertulian, man dul noan, oen pauk holtiu Petrus se kai sangsuli la. Nol muik hadat in nuil-nola deng grija mes dul noan, dedeng oen le pauk holtiu Petrus se kai sangsuli la ka, nataka le taun 64-65M la, Petrus nodan le oen tai un bon na deng dale. Na undeng un nataka kam, un mate holtai le bon na deng dapa banansila el Yesus sam, tatai lo. ✡ **21:20** Yuhanis 13:25

Dehet deng
Lamtua Yesus anan in nutus sas

Ama Lamtua Allah hid le tunang Un Koo Niu ka maa

1-3 Ama Teofilus* man in banan, sium boa-blingin deng au, Lukas.

Se auk buk hmunan nua ka, auk dul meman deng Lamtua Yesus in nuli ka totoang son. Nas, totoang asa man Un in daek son, nol totoang asa man Un in tui kit meman son nas. Un huil nal Un anan in nutus sas son. Atuli las tao sus Una nol tao tele Un son, mo Ama Lamtua Allah belen le nuli pait. Nikit Un nuli pait kon, Un tulu-balang Un apa ka bel Un anan in nutus sas. Oen net Un tutungus lako pes lelo buk aat, le oen tana noan, Un nuli baktetebes son. Un kon tekas noan, Ama Lamtua Allah nam Laih man in kil bandu. Un kon nutus oen nini kuasa deng Ama Lamtua Allah Koo Niu ka. Tao hidi beles ela lam, Lamtua Yesus sake pait lako sorga.

Totoang nas, auk dul netas son.

4-5 Oe mesan na, Yesus nakbua nol Un anan in nutus sas se leten Saitun na. Kon Un beles prenta noan,

"Nangan ne! Hmunan nu Yuhanis sarain atuli li nini ui tuun. Mo mi musti natang lelo il pait, ta Ama Lamtua le tao asa mes tene dui pait bel mia, Un le bel mi Un Koo Niu ka. Tiata, mi laok nadadai kota Yerusalem deken le. Mo natang se nia, didiin Auk Amang ngu bel Un Koo Niu ka se mia, banansila el Un in hid meman son na. Auk kon tek net mi ela meman son."✡

Lamtua Yesus sake pait lako sorga

6 Dedeng Yesus nakbua nol Un anan in nutus sas sa, oen keket Un noan, "Papa! Kaim le keket elia: taon elola ko Paap nangan net hmunan nu negara Israel prenta un negara la esa ka. Ta Paap le sassao kaim deng atuil didang in prenta son nia ke? Tamlom kaim musti natang oras didang pait ta?"

7 Kon Yesus situs noan, "Mi boel keket nuting dedeng nga deken. Ta suma Auk Amang ngu sii man muik hak le ator un dedeng-lelon na.

8 Mo mam etan Ama Lamtua Allah Koo Niu ka maa tama se mi son, halas-sam mi haup kuasa. Hidi kam mi musti laok tek atuli las totoang deng Au. Tek atuil in se kota Yerusalem nol totoang ingu-iung in se propinsi Yudea, nol propinsi Samaria, napiut lako lius se apan-kloma ki suut-suut tas."✡

9 Aa hidi ela lam, Yesus sake lako apan-dapa se oen silan. Un sake lako le nopen na kabut nalan tukun nam, oen ngat net Un pait lo son.✡

10 Oen ngat laok bus el apan-dapa nabale lam, suknahkitum muik atuli at dua dil se oen halin na, oen kai-batu las muti niu hilin.

11 Atuil at dua nas tekas noan, "Hoe! Atuil Galilea me! Tasao le mi langan tukun le ngat laok bus el apan nua lia? Apin mi ngat net nini mi matan nas esan son, Yesus sake lako apan nu didiin nopen na maa kabut nal Una. Mi net Un in saek lako ka elola lam, mam Un niu pait maa ka, kon ela."

Oen nuting atuil didang le seda Yudas

12 Hidi kon, Yesus anan in nutus sas nius deng leten Saitun na, le pait lakos kota Yerusalem. Leten na katang deng kota la, nataka le kilu mesa.†

13 Maas lius se kota la kon, oen taam lakos se uma mesa, man oen pake le daad tahang se las. Hidim, oen saek lakos mana mesa, se um na hnoden dapa ka. Aan in nutus sas ngalan nas elia:

Petrus,
Yuhanis,
Yakobus,
Anderias,
Filipus,
Tomas,
Bartolomeos,
Matius,
Yakobus (Alfius ana ka),
Simun (deng partei Selot),‡
nol Yudas (Yakobus ana ka)✡

---

* **1:1-3** Ngaal *Teofilus* se dais Yunanin nam nahin na, 'atuil man in namnau Ama Lamtua'. Ni Lukas buk nomer dua la, man un dulan bel Teofilus. Ngat kon se Lukas 1:1-4. ✡ **1:4-5** Lukas 24:49; Matius 3:11; Markus 1:8; Lukas 3:16; Yuhanis 1:33 ✡ **1:8** Matius 28:19; Markus 16:15; Lukas 24:47-48 ✡ **1:9** Markus 16:19; Lukas 24:50-51 † **1:12** Dedeng na, guru agama Yahudi las tao atorang noan, tom nol leol teen in dake kam, atuil Yahudi las boel laok katang deken. Oen ator le atuli laok katang dui deng kilu dua deken (lako-pait). In dula deng dais Yunanin esa se bango nia ki, tek noan, leten ni katang deng Yerusalem ma sama nol "lalan man atuli li bisa lakon se leol teen in dake." Undeng na le kit tana noan, leten na katang deng kota la kilu mesa. ‡ **1:13** Kata 'Selot' nol kata 'Patriot', nahin na noan, Simun niam daid at mes deng partei pulutik pro-mardeka. Partei ni le nulut soleng pamarenta Roma la deng atuil Israel las ingu-dale ka. ✡ **1:13** Matius 10:2-4; Markus 3:16-19; Lukas 6:14-16

14 Taom oen totoang nakbua tutungus le
kohe-kanas nol dalen mesa. Oen kon kohe-
kanas leo-leo nol Maria Yesus ina ka, nol
ina-in tenga las, nol Yesus palin nas.
15 Oe mesan na kon, oen nakbua pait,
nataka le atuli at ngatus buk dua. Kon nam
Petrus hangu dili, le tekas noan,
16 "Ina-amang nol pali-kakang totoang!
Bet mi nangan net Yudas nabale, man
hmunan nu kil nol un atulin nas bua mes
le laok daek Yesus sa. Totoang man in
daid nol Yudas sa, meman musti ela. Lole
hmunan hesa kua, Ama Lamtua Allah Koo
Niu ka pake laih Daud, le dul meman deng
Yudas ela son.
17 Ta hmunan nua, un nam mo kit atulin.
Un kon daek leo-leo nol kita."
18 (Mo dedeng Yudas hee hidi Yesus, kon
oen kat nal duit in luling nas, le laok sos
dale teb mesa. Dale na daid maan un in
mate ka, lole un nahi hokobang se na, tiata
un tain na sait, ta un tai-lutu nas lail putis
totoang.
19 Hidi kon atuli las dehet apa baha laok
baha, didiin totoang atuil man in daad
se kota Yerusalem mas, ming deng Yudas
in mate ka. Undeng na, tiata oen ngali
dale na ngala ka, nini dais Aram noan
'*Hakeldama*', nahin na noan 'Dale Dala'.)✡
20 Petrus aa napiut noan, "Hmunan hesa
kua, laih Daud dul meman son ne Buk in
Naka-nahalit ta. Un dul noan,
'Nang le un maan in dada ka, daid maan
in ete tuun;
boel muik atuli daad pait se maan na
deken.'
Hidim un dul pait noan,
'Nang le un osa la belen lako se atuil
didang tukun.'✡
21-22 Tiata kit musti nuting atuil le seda
Yudas. Kit nuting atuli mesa, man un leo-
leo nol kit blaan son. Atuling na, musti
atuil in dani nol Lamtua Yesus, leo-leo
nolan mulai deng Yuhanis in sarain Yesus
sa. Un kon musti net nol mata beas esa
deng Lamtua Yesus in nuli pait ta, didiin
Un in sake pait lako sorga ka."✡
23 Petrus tekas hidi ela kon, atuil in
maa nakbua se na ngas, tamang ngala
dua. Atuling mesan ngala Matias, nol
mesan na pait ngala Yusuf (man taom oen
haman noan Barsabas, un ngaal didang
nga, Yustus).
24-25 Kon nam oen kohe-kanas noan, "Ee,
Ama Lamtua man in ne maan lalapa kua!
Ama taan parsis totoang atuli li dalen.
Yudas nahi le mate nang soleng un osa la
son. Tiata Ama Lamtua tulu bel kaim deng
atuil at dua nias, asii man Ama hulin le
seda Yudas. Le halin nam kaim nikit un
daid Lamtua Yesus atulin in nutus."
26 Hidi kon oen pel lot deng atuil at dua
nas. Kon nam lot ta nahi tom Matias. Tiata
oen nikit una, le daid atuil in nutus, leo-leo
nol at hngul esa kas.

2

Atuli las haup Ama Lamtua Allah Koo Niu ka

1-2 Tom nol atuil Yahudi las leol tene,
man oen noken noan, 'Leol Pentakosta',*
totoang atuil in muid Lamtua Yesus sas
nakbua se uma mesa.✡ Nahkitu lam, oen
ming dukun maa deng apan-dapa kua,
banansila el angin tuan na hoos sa. Un
dukun na tene isi, tiata atuil in se la ngas,
ming haup atuil tenga las falan lo.
3 Hidi kon oen ngat tam ai kaloe naih
bating-bating lako se oen mesa-mesa da-
pas.
4 Kon nam oen totoang haup Ama Lam-
tua Allah Koo Niu ka. Tiata oen mulai
nahdeh nini dais didang bili-ngala, mud-
ing asa man Koo Niu ka in tek oen le aa
ka.
5 Dedeng na, muik atuil Yahudi mamo
deng nusa-nusa in ne apan-kloma ki ngias
maas nakbua se Yerusalem. Oen dalen nas
kom naseke in muid Ama Lamtua Allah.
6 Nikit oen ming haup hoos na kon, oen
maas nakbua se maan na. Kon oen mesa-
mesam ming haup oen dasi-dehet esan
deng, Lamtua Yesus atulin nas. Undeng na,
tiata oen hera-herang.
7 Oen totoang hera-herang le tek apa
noan, "Atuli-atuil in aang nias totoang,
atuil Galilea ta loo?
8 Mo taon elola le kit ming oen aa nini
kit mesa-mesam dasi-dehet tia?
9 Kit mamo maang deng propinsi Patia,
Media, Elam, Mesopotamia, Yudea, Ka-
padokia, Pontus, Asia,
10 Frigia, Pamfilia, Mesir, deng Libia man
dani nol kota Kirene; ela kon kit tenga lias
maang deng kota Roma;
11 muik in maa kon deng nusa Kreta, nol
teng deng dale Arab. Kit tenga lias atuil
Yahudi, nol muik kon atuil deng bangsa-
bangsa didang, man tamas daid agama
Yahudi. Molam kit totoang ming haup atuil
nias aa deng sa-saa in muun isi, man Ama
Lamtua Allah in daek hidi son nas nini

✡ **1:19** Matius 27:3-8 ✡ **1:20** Buk in Naka-nahalit 69:25; 109:8 ✡ **1:21-22** Matius 3:16; Markus 1:9; 16:19; Lukas 3:21; 24:51 * **2:1-2** Atuil Yahudi las leol 'Sabat' ta, leol eneng. Undeng na le oen kaih leol Pentakosta la, mulai deng Yesus in mate ka taplaeng Sabat itu. Tiata kit tana noan, kahin deng lelon Lamtua Yesus in mate ka (na leol lima) taplaeng Sabat itu lam, lelo buk lima. ✡ **2:1-2** Atorang deng Tulu Agama las 23:15-21; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 16:9-11

kit dasi-dehet mesa-mesa. Wuih, ni muun isi!"

12 Oen totoang ngaa-bahan le ketan apa
mes nol mesa noan, "Taon elola le daid ela
lia le? Un nahin na elola le?"

13 Mo muik atuil didang dehe, man bilu-
aa one. Oen tek noan, "Hoeh! Toe mudis
deken! Ta oen mahus ngele isi!"

Petrus nikit in aa se atuli hut mamo silan

14 Petrus nol Lamtua Yesus aan in nutus
at hngul esa kas se na. Kon Petrus keko
lako el muka-mata lua, le un nikit in aa
nol atuil hut mamo man in maa nakbua
se na ngas. Un aa mumuun noan, "Ina-
amang nol kaka-paling totoang! Mi man
atuil Yahudi, nol mi man maa le daad se
kota Yerusalem! Tidi mi hngilan nas le hii
auk in aa nia, ta auk le tek mi totoang, mo
mi musti nangan auk in aa ni babanan.

15 Mi bali noan atuil nias mahus se? Loo!
Nangan, ta taon elol le atuli niun mahu
oskaong bii nia? Salolen le halas-sam diuk
sipa!

16 Mo mi ming atuil nias aa nini mi dasi-
dehet mesa-mesa. In toma ka elia: dedeng
na, Ama Lamtua Allah nini Un mee-baha
mesa, ngala Yoel, le tek meman deng dais
man noan:

17 'Ama Lamtua Allah tek noan, "Eta lelo-
lelon nas mana le hidis sam,
Auk le boho Auk Koo Niu ki lako se
atuli las totoang.
Se mi anan biklobe las, nol mi anan bihata
las,
le Auk taos daid Auk mee-baha.
Mi anan muda kas,
mam ngat net asa man Auk in le tulu-
balang bel one ngas.
Nol mi atuli-atuil blalan nas,
mam natloa haup asa man Auk in le
tulu-balang bel one ngas.
18 Tom nol lelo-leol man in mana le hidi
ngas sam,
Auk bel Auk Koo Niu ki lako se Auk
atulin in loka-loka ngas totoang.
Auk belen lako se biklobe las,
nol Auk belen lako se bihata las.
Le halin mam oen dehet asa man Auk
in tek one ngas.
19-21 Mam Ama Lamtua Lelon na maa. Mo
Lelon na maa lius lo bii kam,
Auk tulu tada-taad herang se apan-
dapa ku muna.
Taad herang nas tuladang el, lelo
la dadi mitang;
nol bulan na kon daid mea, ba-
nansila el dala ka.
Auk kon le daek dasi-dais in muun isi
se apan-kloma kia.
Dasi-dais nas banansila el, dala, ai,
nol nus mitang buan-buan sakes
lakos bus el apan-dapa kua.
Mo mam lius oras na, asii man haman le
nodan tulung se Ama Lamtua Allah
lam,
un man haup boa-blingin." '✡
Yoel in teka ka ela.

22 Tiata kaka-pail atuil Israel me! Tidi mi
hngilan nas, le hii asa man auk in teka nia.
Ama Lamtua Allah tulu nal Yesus, Atuling
Nasaret ta son. Kaim tanan son noan,
na toma, undeng kaim net esan son, Ama
Lamtua Allah pake Yesus le daek tada-taad
herang, nol daek dasi-dais man in muun
dui hihidi ngas. Mi kon taan dais nias,
undeng Yesus tao tada-taad herang nas se
mi hlala son.

23 Mo mi keo tele Una, hidim mi laok
aa nol atuil daat tas, le pauk tele Un
se kai sangsuli la dapa. Molota, Ama
Lamtua Allah taan nas totoang son deng
lolo hmunan nua, nol baktebes daid muid
Un in ator son na.✡

24 Meman mi tao ela, didiin Un mate
baktetebes son. Mo Ama Lamtua Allah
kom le Yesus mate napiut lo. Undeng na,
le Ama Lamtua sao Un deng hmate ka in
kuasa ka, halin Un haup in nuli pait. Tiata
hmate ka in kuasa ka nal Un pait lo son.✡

25 Hmunan nu laih Daud dul meman son
deng Yesus elia:
'Auk tana le Ama Lamtua leo-leo nol auk
tutungus.
Tiata muik tahan asa mes lo kon, man
tao nahu nal au,
undeng Ama Lamtua Allah se auk
halin ni tutungus.
26 Tiata auk daleng ngi kolo;
hidim auk naka-nahalit Un tutungus,
nol auk kon hii-natang Una.
27 Ta Un nang soleng auk hmanging ngi
napiut se atuil in mate ngas mana
la lo.
Nol Ama Lamtua nang Un Atulin Niu
ka aap-sisin na, le daat se bolo dalen
lo.
28 Ama Lamtua tulu bel auk lalan in nuil
toma ka son.
Undeng na, auk daleng ngi kolo isi,
lole Ama Lamtua leo-leo nol auk
tutungus.'✡

Ni man laih Daud dul pesang son lolo
hmunan nua.

29 Elia kaka-paling totoang! Bel auk dola,
le auk tek mi langa-langa deng kit upun
Daud. Un in aa na, un aa deng un apa ka

✡ **2:19-21** Yoel 2:28-32 ✡ **2:23** Matius 27:35; Markus 15:24; Lukas 23:33; Yuhanis 19:18 ✡ **2:24** Matius 28:5-6; Markus 16:6; Lukas 24:5 ✡ **2:28** Buk in Naka-nahalit 16:8-11

esa lo. Undeng un mate le puan son, nol un utu ka ne kit hlala kia, maa pes leol neot nia.

30 Laih Daud na mo, daid Ama Lamtua Allah mee-baha. Nol un tana le Ama Lamtua hid nini sumpa noan, mam laih Daud in hua-koet mes man kil prenta. Atuling na, man Ama Lamtua tulu meman son deng lolo hmunan nua.✡

31 Dedeng na, laih Daud ngat katang laok el mata lua. Nol Un tek muna deng Atuling man Ama Lamtua in tulu meman son na. Mam Atuling na mate, mo Un nuli pait deng Un in mate ka. Hidim laih Daud kon tek noan, Atuling na daad napiut se atuil in mate ngas mana la lo, nol un aap-sisin na kon daat lo.

32 Atuling man laih Daud in teka-tek son na, Yesus! Ama Lamtua Allah bel Un nuli pait son, deng Un in mate ka. Kaim totoang nias net Un in nuli pait ta, nini kaim matan beas esan!

33 Tiata halas nia, Ama Lamtua Allah nikit sakeng Yesus son, le kil pangkat in lapa dudui. Hidim Un daad ne Ama Lamtua Allah halin kanan na, se mana, man Ama Lamtua Allah tao pesang meman son na. Nol Un Ama ka, Lamtua Allah belen Koo Niu ka, muid asa man Un hidan meman son, lolo hmunan nua ka. Hidim Un Ama ka kon hid le bel Un Koo Niu ka bel kita. Tiata asa man mi in ming, nol mi in neta nia, Ama Lamtua bel Un Koo Niu ka.

34 Laih Daud esa sake lako sorga lo, mo un dul noan,

‘Ama Lamtua Allah tek auk Lamtuan na noan,
“Daad se Auk halin kanan nia, se mana, man Auk tao pesang meman son nia,
35 didiin Auk tao Ku musu las le suda muid se Ku.” ’✡

36 Undeng na le totoang atuil Israel lias musti taan baktetebes deng Yesus, man mi pauk tele son se kai sangsuli lu dapa ka. Un na mo, Kristus, man Ama Lamtua Allah hulin meman son deng hmunan nua ka. Nol Un kon daid kit Lamtuan!”

37 Ming ela kon atuli las dalen nas dudus. Kon oen keket Petrus nol aan in nutus tenga las noan, “Kakas totoang! Kaim musti tao elola la?”

38 Kon Petrus situs noan, “Mi mesa-mesam musti nang soleng mi in kula-sala ngas totoang, le muid se Ama Lamtua. Hidi na lam, mi musti nodan le haup in sarani, halin daid tada noan, mi bali muid Yesus Kristus Lalan in Nuli ka son. In sarani na kon daid tada noan, Ama Lamtua kose soleng mi in kula-kula ngas son. Hidim mi kon haup Ama Lamtua Allah Koo Niu ka.

39 Lole Ama Lamtua Allah hid dais na meman son, bel totoang atuil man in tama son le daid Un atulin na. Nini ela lam, Un in hida ka bel mia, nol mi in hua-koet tas, nol bel atuil didang ngas kon.”

40 Petrus aa mamo nol oen nabael ela le tekas noan, “Halas nia, atuli mamo sose deng lalan in nuil toma ka son. Tiata mi musti doha-tidu, le halin tao muid atuil daat tas lalan na deken. Molam mi musti tao muid Ama Lamtua Allah lalan lolo ka tuun. Nini ela lam, mi haup in nuli napiut nol Una.”

41 Kon nam, atuil hut mamo nas sium Petrus in aa nol oen ela ka. Hidim oen tamas le muid Yesus Lalan in Nuli ka, nol nodan le haup in sarani. Tiata leol neot na kon, atuli lihu tilu, tamas nakbuan nol Yesus atulin nas.

42 Oen kom in nakbuan leo-leo nol atuil didang man in muid Yesus sas. Nol oen daek banan saol apa, mes nol mesa. Lelo-lelon nam oen makoe isi in hii-ming Lamtua Yesus anan in nutus sas in tui ka. Oen kom in kohe-kanas leo-leo. Nol oen kon, kom in kaa leo-leo nol Lamtua Yesus atulin nas.

Atuil in parsai ngas lalan in nuli ka

43 Dedeng na, Lamtua Yesus anan in nutus sas tao taad herang mamo, didiin atuli las totoang hera-herang, nol oen kon lii.

44 Atuli-atuil in muid Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka ngas nakbua, nol nuil koo-dalen mesa, didiin asa tuun man oen nena kam, oen pake leo-leo.✡

45 Hidim muik in hee oen hmuki-nalan nas nol pusaka las, le bating un duit ta bel atuil in parsai tenga las, muding mesa-mesam in parlu.

46 Lelo-lelon nam, oen kom in nakbua se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka. Oen kon tutnaal apa, le kaa nakbua deng uma mesa laok uma mesa, nol dael kolo. Nol oen totoang kom in hulung apa mes nol mesa, oen kon kila' apa lo.

47 Lelo-lelom oen totoang naka-nahalit Ama Lamtua Allah tutungus. Totoang atuil in nakbuan nol oen lo ngas kon, kom oen isi. Lelo-lelom Ama Lamtua Allah bel slamat atuli, hidim oen tamas le nakbua nol Lamtua Yesus atulin nas. Tiata oen mamo keko lako.

✡ **2:30** Buk in Naka-nahalit 132:11; Samuel dua la 7:12-13 ✡ **2:35** Buk in Naka-nahalit 110:1 ✡ **2:44** Dehet deng Aan in Nutus sas 4:32-35

3

Petrus taih banan atuling hlukut-kait mesa

1 Oe mesan na, diuk tilu lelo-hat, Petrus
nol Yuhanis lakos se Ama Lamtua Um in
Kohe-kanas Tene ka, le kohe-kanas nol
atuil didang in se la ngas.
2 Oen le tamas muid hnita tene mesa,
man ngala 'Hnita Leko'. Lam se na, oen
net biklobeng mes iin na hlukut-kait deng
ina ka in huan maa kua. Lelo-lelom atuli
las nolan lako se maan na, le un nodan-
nodan deng asii tuun, man le tama lako
bus el Ama Lamtua Um in Kohe-kanas
Tene ka.
3 Nikit un ngat net Petrus duas Yuha-
nis le taam lakos Uma dalen kon, un
doong ima ka le nodan noan, "Amam me!
Kasiang auk tia'. Bel auk sa-saa le?"
4 Oen duas ngat un babanan, hidi kon
Petrus tekan noan, "Kaka! Ngat maa eli
le!"
5 Kon atuling na nikit sila ka, le ngat
oen duas, un nangan se un dalen na noan,
"Awii! Taon elola ko oen duas le bel auk
sa-saa mesa."
6 Mo Petrus tekan noan, "Kaka! Auk
muik duit seng mes lo kon. Mo auk le bel
ku asa man auk mukin halas nia. Kaka
hii babanan ne! Nini kuasa deng Yesus
Kristus, atuling Nasaret ta, auk tadu ku
hangu dili, le laok tia!"
7 Hidim Petrus kil atuling hlukut-kait ta
ima kanan na, le tulung un hangu dili.
Suknahkitu lam, un iin nas banan meman.
8 Kon nam un pulu, hidim un lako elua,
mo maa elia, le soba-naan un iin nas. Hidi
nam, un tama lako muid se Um in Kohe-
kanas sa dalen, leo-leo nol Petrus duas
Yuhanis. Un lako mo pulu-pulu, hidim
naka-halit Ama Lamtua Allah.
9 Kon atuli las ngat net un in lako mo
naka-halit Ama Lamtua Allah ka.
10 Nikit oen tadas taan un kon, oen hera-
herang le tek apa noan, "Awii, un nia
mo atuling hlukut-kait man daad le noda-
nodan se Hnita Leko lua ka, ta lo? Taon
elola le daid ela lia le?"

Petrus nikit in aa se Um in Kohe-kanas Tene ka dalen

11 Hidim atuling na napin didi nol Petrus
duas Yuhanis le laok mudis tutungus. Ti
oen tilus lakos lius se um loos mesa, man
atuli noken noan, 'Laih Soleman Um Loos'
sa. Kon atuli las maas dil pukiu one, nol
herang-herang.
12 Petrus ngat atuil nas, hidim un nikit in
aa noan, "Hoe atuil Israel me! Amo tasao
le mi herang nol in net dais nia kia? Tasao
le mi ngat nakekeon kaim tuun nia? Mi
nangan noan atuling ni laok nala, undeng
kaim pake kai-dasi, tamlom kaim makoe
in muid Ama Lamtua Allah ka la? Tamlom
elola la?
13 Auk le tek mi elia: kit upu kia-
kaon, Abraham, Isak nol Yakob todan-
lahing Ama Lamtua Allah. Lamtua na,
man nikit sakeng Un Atulin man Un huil
nal son na lapa-lapa, Atuling na, Yesus.
Yesus nam mo, Atuling man lelon mi
hutun soleng nol sao Un lako bel gubernur
Pilatus. Gubernur Pilatus le sao Una, mo
mi labang un in koma ka, le halin sao Yesus
deken.✡
14 Mo Yesus nam muik kula-sala lo. Un
dalen na banan isi. Gubernur ra le sao
Atuling man in muik kula-salan lo na, mo
mi totoang labang una. In daat dudui pait
ta, mi hode-lokot le nahaku una halin sao
pait bel mi atuling daat mesa, man keo
atuil tutungus.✡
15 Hidim mi man keo tele Yesus. Molota
Un man tao kit totoang le haup in nuli.
Meman Un mate son, mo Ama Lamtua
Allah belen le nuli pait deng Un in mate
ka. Kaim niam net nol kaim matan beas
esan.
16 Mi taan atuling hlukut-kait nia. Un
kuat son, mo kaim man tao banan un lo.
Kaim muik kuasa lo. Kuasa na maa deng
Yesus. Atuling ni banan son, undeng un
parsai se Yesus. Ta Yesus na, man tao
banan un son se mi sila-matan.
17 Kaka-paling totoang! Halas-sam auk
taan noan, hmunan nu mi nol mi tuang
ngas daek dadaat saol Yesus, mo mi taan
noan Un nam mo asii ka lo.
18 Molota Ama Lamtua Allah tek meman
son lolo hmunan nua, nini Un mee-baha
las noan, Kristus, Atuling man Un hulin
son na, musti lepa-haal in susa-daat. Me-
man dais na dadi son.
19 Undeng na, mi musti bali kudi nang
soleng mi in kula-sala ngas, le pait lakom
bus el Ama Lamtua Allah tia, le halin
Un kose soleng mi in kula-salang nas, nol
nangan netas pait lo.
20 Mam Ama Lamtua Allah tao teken mi
dalen nas. Nol Ama Lamtua Allah kon le
tunang pait bel mi Kristus, man Un hulin
meman son na. Kristus nam, Yesus, man
Un tunang netan son maa bel mia ka.
21 Lolo hmunan hesa kua, Ama Lamtua
tek son, nini Un mee-baha las noan, 'Mam
Ama Lamtua Allah tao totoang dasi-dasi las
le daid balu.' Hidim Yesus musti natang se
Un Maan Niu kua, didiin Un oras in pait
maa, le tao balu totoang sa-saa lias sa.

✡ **3:13** Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:15 ✡ **3:14** Matius 27:15-23; Markus 15:6-14; Lukas 23:13-23; Yuhanis 19:12-15

22 Hmunan nu upung Musa kon tek atuil
Israel las noan,
'Mi Lamtuan, Ama Lamtua Allah, mam
nutus Atuli mes deng mia lia, le daid
Un mee-baha, banansila el Un in
pake auk son le daid Un mee-baha
kia. Tiata, mi musti tidi hngilan, le
hii totoang asa man Un in le tek mia
ngas.✡
23 Mo atuil man in dai hii-ming babanan
Atuling na in aa ka lo ngas, mam bakisan
katang deng Ama Lamtua atulin nas, ela
kon muik in laok nakbuan nol one lo.'✡
24 Suma upung Musa sii man aa ela lo.
Ta Ama Lamtua kon pake atuil didang le
daid Un mee-baha, nol oen kon tek ela.
Banansila el dedeng na Ama Lamtua pake
upung Samuel, le tek dasi-dais man halas
ni kit net nol matan beas esan.
25 Ama Lamtua Allah kon hid kit upun
Abraham noan,
'Deng ku in hua-koet tas, mam Auk bel
hangun se totoang bangsa in ne
apan-kloma ki ngias.'✡
In hida-hida man Ama Lamtua bel mee-
baah hmunan nua ngas, halas ni daid ne
mi son, nas auk kaka-paling bangsa Israel
las.
26 Ama Lamtua Allah nutus Un Ana man
Un in huil nal son na, le tulu lalan, halin
mi nang soleng mi in kula-sala ngas. Nini
ela, Un tulu Un dalen banan na bel mia.
Tiata, Un tulu Un dalen banan na bel mi
muna, hidi halas-sam bel bangsa didang
ngas lolen. Na daid hangun banan taung
kit totoang."

4

Tulu agama Yahudi las tene-tenen nas haman Petrus nol Yuhanis maas tala

1 Petrus nol Yuhanis nahdeh nabael nol
atuil nas sam, atuil tene at ila lo maas. Oen
nam tulu agama Yahudi las nol atuil deng
partei agama Saduki, nol tulu in doh se Um
in Kohe-kanas Tene ka ka. Oen maas le
kaen nol Petrus duas Yuhanis.
2 Atuil tene nas komali nol Petrus duas
Yuhanis, lole taom oen duas tek atuli las
noan, "Yesus nuli pait son deng Un in mate
ka! Hidim Un sai lalan bel atuil in mateng
ngas, le oen kon haup in nuli pait."*
3 Tiata oen tadu oen atulin nas le laok
daek Petrus duas Yuhanis. Mo undeng lelo
la le dene son, tiata oen hutun tamang oen
duas lakos se bui dalen tuun. Le ola ka
halas-sam, nehan oen duas dasi la.
4 Mo deng atuil man kom in ming Petrus
duas Yuhanis sas, muik atuli hut mamo
hao son noan, asa man oen duas in tui ka,
meman tom baktetebes. Undeng na, tiata
oen atulin nas mamo keko lako, nataka le
atuli lihu lima.
5 Ola ka kon, atuli-atuil tene Yahudi las
nakbua se kota Yerusalem. Nas, atuil in kil
prenta ngas, blalan-blalan hadat tas, nol
guru-guru agama Yahudi las.
6 Nol tulu tene deng agama Yahudi la
kon, baab se na. Un ngala ka Hanas.
Atuil tene tenga las, el Kayafas, Yuhanis,
Aleksander, nol Hanas pail-kakan tenga las
kon, baab se na.
7 Nikit oen tamas totoang kon, oen tadu
atuli le laok kil nol Petrus duas Yuhanis
maa situ-taal se atuil tene nas. Ti Petrus
nol Yuhanis tamas kon, oen ketan duas
noan, "Taon elola le mi taih banan nal
atuling in hlukut-kait ta lia? Mi pake asii
kuasa ka? Hidim asii man bel isin, le mi
brain tao ela lia?"
8 Kon Ama Lamtua Allah Koo la tao
Petrus le brani, ta un siut noan,
"Amas totoang, man daid atuli-atuil tene
nol blalan-blalan hadat deng bangsa
Israel! Komali deken ta kaim nan-
gan taan amas in keket na isi lo.
9 Tuladang el mi le tao dais nol kami,
undeng kaim taih banan atuling hlukut-
kait mesa. Hidim mi ketan le kaim pake
asii kuasa ka?
10 Tiata auk le siut elia: Amas taon elola
ko, nangan net atuling Nasaret man ngala
Yesus sa nabale. Un na mo Kristus, man
Ama Lamtua tulu meman son lolo hmunan
nua. Mo mi pauk tele Un son se kai
sangsuli lu dapa. Molam Ama Lamtua
Allah belen nuli pait son deng Un in mate
ka. Auk in koma ka le amas nol totoang
bangsa Israel li tana, noan, kaim taih
banan atuling hlukut-kait ta, nini Yesus in
kuasa ka.
11 Yesus ni, man oen dulan meman son ne
Ama Lamtua Allah Buk Niu ka noan,
'Muik batu mesa, man tukang ngas
nikit soleng son;
mo halas ni baut na daid baut
netes.'✡
12 Papmes apan-kloma kia, Ama Lamtua
sai lalan didang lo son, le bel boa-
blingin kit deng kit in kula-sala ngas.
Suma lalan mes sii, na Yesus. Etan
Un lo kam, muik atuil didang pait lo,
man bel boa-blingin nal kita."
13 Atuli-atuil man in daad se la ngas, tana
noan Petrus duas Yuhanis nam mo suma

✡ **3:22** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 18:15, 18 ✡ **3:23** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 18:19 ✡ **3:25** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:18 * **4:2** Atuil deng partei agama Saduki las tek noan, atuil in mate ngas haup in nuli pait lo. ✡ **4:11** Buk in Naka-nahalit 118:22

atuil ana tuun, tuladang el atuil in dula-les taan lo ka. Mo oen herang-herang nol oen duas in brani ka, undeng oen aa buni-buni lo. Hidim oen tana noan, atuil at dua nas iin mes nol Yesus.

14 Tukun nam oen bahan nas tema,
didiin oen aa mamo pait lo son. Dudui
pait ta, atuling man banan son deng un in
hlukut-kait ta, dil baab se na kon, se oen
sila-matan.

15 Tiata oen tadu Yesus anan in nutus
at dua nas noan, "Mi putim tahang le!"
Hidim oen tek apa le nuting lalan.

16 Oen aa nol apa noan, "Kaka-pali me!
Kit musti tao saa nol atuil at dua nias sa?
Lole totoang atuil in se Yerusalem mias
taan son noan, oen duas man tao taad
herang nia. Tiata kit le kaen elol pait ta,
muik bukti son nam!

17 Ta in banan dui ka kit nuting lalan,
le halin nang dais ni holhising lako se ola-
ol deken. Maa le kit tao liing oen duas
tukun, le halin oen boel tui dehet deng
Yesus Lalan in Nuli ka pait deken. Eta oen
ming lo kam, oen taan esan tuun!"

18 Hidi kon oen haman tamang atuil at
dua nas pait, le tekas noan, "Doha loo! Mi
boel tui atuli las pait deng Yesus lo ka!"

19 Mo Petrus nol Yuhanis situs noan,
"Olan amas nangan esan! Ol man banan
dui? Muid amas in prenta ka tam, muid
Ama Lamtua Allah in prenta ka la?

20 Ta kaim net dasi mamo nol kaim
matan esan, nol kaim kon ming dehet
mamo son nini kaim hngilan esan. Lam
taon elola le kaim tek atuli li deng asa man
kaim in ming son nol net son nas lo kia!"

21 Mo atuli-atuil man in daad le nehan
dasing nas, kaing ulang oen duas pait.
Hidim oen sao aan in nutus at dua nas,
undeng oen taan le hukung oen duas elola
ka lo. Nol oen kon lii, tamlom mo atuil
hut mamo in se likun na ngas, haung
keng nol one la. Lole atuil nas naka-naka
Ama Lamtua, undeng atuling hlukut-kait
ta banan son.

22 (Atuling na hlukut-kait dui deng taun
buk aat son, halas-sam un laok nala.)

Lamtua Yesus atulin nas kohe-kanas le halin oen lii deken

23 Nikit oen sao Petrus duas Yuhanis
kon, oen duas pait lakos se oen tapan nas.
Hidim oen dehet totoang asa man tulu
agama Yahudi las, nol blalan-blalan hadat
tas in kaing one ka.

24 Ming ela kon, oen duas tapan nas
totoang nakbua nol dalen mesa le kohe-
kanas noan, "Ama Lamtua Allah man
in Kuasa Dudui. Ama man koet apan-
dapa kua nol apan-kloma kia, nol isin nas
totoang.✡

25 Hmunan nu Ama Lamtua Koo Niu ka
pake upung Daud le daid Ama Lamtua
mee-baha. Un tek meman son noan, mam
atuli labang nol Yesus. Un kon dul noan:

'Atuil deng bangsa-bangsa didang komali
son undeng dehet hlales-angin;
Oen tao dadahut tuun le tao dais man
in muik tula-peke lo ngas.
26 Lahi-laih man in se apan-kloma ki ngias
nakbua, le hote-dait labang nol Ama
Lamtua;
nol tulu-tulu ngas koo mesa, le lakos
labang Ama Lamtua Allah nol Kris-
tus,
Atuling man Ama Lamtua tulu meman
son deng hmunan nua ka.'✡

27 Asa man upung Daud in dula ka, halas
ni daid son. Nol un nahin na kon, halas
ni daid langa son. Meman se kota ni,
laih Herodes nol gubernur Pontius Pilatus,
blalan-blalan Israel las, nol tulu-tulu deng
bangsa-bangsa didang ngas nakbua son.
Hidim oen koo mesa, le labang Yesus,
Atuling man Ama Lamtua hulin meman
son na.✡

28 Mo halas ni kit tanan son noan, nas
totoang tom nol asa man Ama Lamtua in
koma ka, nol muid asa man Ama Lamtua
in nutus meman son, deng lolo hmunan
nua ka.

29 Ama Lamtua, oen aa liing kami, le
halin kaim lii. Tiata, kaim nodan le Ama
Lamtua bel kaim in brani. Le halin kaim
laok tek Ama Lamtua Dehet Dais Banan
deng Yesus sa, bel atuli-atuli las se ola-ola,
nol in lii-tidu lo.

30 Nol kaim nodan le Ama Lamtua bel
kaim kuasa, le tao banan atuil in ili ngas.
Kaim kon nodan kuasa le kaim tao taad
in herang bili-ngala, le halin atuli las tana
noan, kuaas na maa deng Yesus, Ama
Lamtua Atulin in Loka-tadu Niu ka. Ama
Lamtua, kaim in kohe-kanas sa pes ela."

31 Oen kohe-kanas mamaus ela lam, um
man oen in nakbua na heheko. Hidim
oen totoang haup Ama Lamtua Koo Niu ka.
Tiata oen putis le lakos tek Ama Lamtua
Allah Dehet Dais Banan na nol in buni-
buni lo.

Atuil in parsai ngas nuil leo-leo nol koo-dalen mesa

32 Hidi kon totoang atuil in parsai se
Yesus sas koo-dalen mesa, nol oen nuil
namnau apa. Muik in kila apa lo, oen kom

✡ **4:24** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:11; Nehemia 9:6; Buk in Naka-nahalit 146:6 ✡ **4:26** Buk in Naka-nahalit 2:1-2 ✡ **4:27** Matius 27:1-2; Markus 15:1; Lukas 23:1, 7-11; Yuhanis 18:28-29 ✡ **4:32** Dehet deng Aan in Nutus sas 2:44-45

in bating apa sa-saa. Asa man oen nena kam, oen ator le halin oen pake leo-leo.✡
33 Hidim Ama Lamtua bel kuasa se Un anan in nutus sas, halin tek atuli las noan, oen net nol matan esa, le Lamtua Yesus nuli pait son deng Un in mate ka. Nol Ama Lamtua beles hangun mamo-mamo.
34-35 Deng atuil nas, muik in hee oen dale kas esan, tamlom mo oen uma las esan. Hidim duit ta oen belen lako se Ama Lamtua atulin in nutus sas, halin oen pake taung in urus atuil hut mamo kas in parlu ngas. Undeng na, tiata oen dabun sa-saa mes lo kon.
36-37 Tuladang el Yusuf, deng nusa Siprus. Un niam mo Lewi in hua-koet. Ama Lamtua atulin in nutus sas ngali un noan, 'Barnabas', nahin na noan, 'atuil in hulung atuil didang le halin makoe'. Un lako hee un dale teb mesa, hidim un duit ta, un laok belen se Ama Lamtua anan in nutus sas.

5

Ananias duas Safira mates, undeng oen soba-naan Ama Lamtua Koo la

1 Mo se dedeng na kon muik biklobe mesa, ngala Ananias. Un sapa ka ngala Safira. Oen duas kon hee oen dale teb mesa.
2 Mo oen duas kom leleo le buni duit teng deng dale na osa ka. Hee hidi dale na kon, Ananias lako tek Ama Lamtua anan in nutus sas noan, "Kaim halas-sam hee kaim dale teb mesa. Ta kaim le bel un duit ti totoang bel Ama Lamtua Allah."
3 Mo Petrus baet un noan, "Hoe! Ananias! Ku lail-lisin son! Taon elola le ku dalem ma brain naseke in buni duit tenga las, deng dale man ku in hee hidi son na osa ka lia? Ku dalem ma daat lai-lisin son, undeng ku muid uikjale kas laih tuan na in koma ka. Ku brain naseke in nole-lilung Ama Lamtua Allah Koo Niu ka kia!
4 Elia! Ku kom le hee dale na, tamlom mo hee lo koo, ne ku. Eta ku hee hidi son, le ku kom in bel un duit ta tetema, tamlom lo koo, na kon hii ne ku. Mo taon elola le ku dalem ma brain isi in tao ela kia? Ku soba-naan le tao ngengo kaim atuli lia, mo muik atuli mes lo kon man tao ngengo nal Ama Lamtua!"
5 Ming Petrus tek ela kon, nahkitu lam Ananias lea late apa ka se dale ka, kon mate meman. Totoang atuil in ming dehet na ngas lii isi.
6 Hidi kon, tana muda at ila lo, tamas le kabut Ananias aap-sisin na, le nolan laok puan.
7 Hidi nal bet jam tiul pait kon, Ananias sapa ka taam maa. Mo un taan in dadi na lo.
8 Kon Petrus keket noan, "Elola ina? Inas hee hidi dale na nol un osa ka eli tuun ne?"
Kon un siut noan, "Baktebes ela ama! Un osa ka ela!"
9 Mo Petrus tekan noan, "Taon elola le, ku nol ku sapam ma koo mes le soba-naan Ama Lamtua Koo Niu ka lia? Ku ngat tuun! Atuil in kil ku sapam ma le laok puan nas, pait maas son nuan. Suktotomas pait tam, oen kon dohang ku aap-sisim ma, le laok puan se ku sapam ma halin na."
10 Ming Petrus tek ela kon, nahkitu lam bihatang na lea le mate meman se maan na. Oras tana muda nas taam pait maas sam, oen net bihatang na kon mate son. Tiata oen dohang un aap-sisin na le nolan laok puan se un sapa ka halin na.
11 Hidi kon atuli-atuil in parsai Yesus sas daid in lii isi. Nol totoang atuil didang man ming dehet deng Ananias nol Safira in mate ka ngas kon, lii isi.

Aan in nutus sas tao banan atuli mamo

12 Dedeng na, Yesus anan in nutus sas tao taad herang mamo se atuli las silan. Oen kon kom in taam laok se Ama Lamtua Um in Kohe-kanas Tene ka. Oen nakbua nol koo-dalen mesa se Laih Soleman Um Loos sa.
13 Dedeng na kon, atuli mamo naka-naka Lamtua Yesus atulin nas. Mo atuil in parsai Lamtua Yesus lo bii ngas, brain in taam laok nakbuan nolas se maan na lo.
14 Mo atuil in parsai Yesus sas nesang le lako lam, mamo keko lako. Muik bihata nol bikloeb kon.
15 Dedeng na daid banansila ela, didiin atuli las kil nol atuil ili las maas le nenes se nehe dapas, se lalan suut tas. Undeng oen nangan noan, "Eta Petrus nol Yuhanis laok deng nia, le oen duas hlen nas tom atuil ili lias sam, taon elola ko oen banan meman."
16 Atuli las in maa ka hidi tanan lo, oen maas deng ingu-iung in dadani nol kota Yerusalem. Oen dohang nol oen atulin in ili ngas, kon Lamtua Yesus anan in nutus sas, tao banan atuil in iling nas totoang. Oen kon kil nol oen atulin man tom uikjale kas, hidi kon Lamtua Yesus anan in nutus sas nulut puting uikjale nas totoang.

Lamtua Yesus anan in nutus sas haup susa

17 Undeng Lamtua Yesus anan in nutus sas in dake ka, tiata tulu tene deng agama Yahudi la, nol un tapan partei Saduki las, holon nam seke tetas.

18 Kon nam oen lakos daek Yesus anan
in nutus sas, le tamang lakos bui dalen.*
19 Mo duman na kon, Ama Lamtua ima-
ii at mes deng sorga, maa se bui na, le sai
hnita ka. Hidim un nol oen putis lakos se
likun na. Un tekas noan,
20 "Nol ni kon, mi lakom se Ama Lamtua
Um in Kohe-kanas Tene kua. Laok tek
totoang Ama Lamtua Lalan in Nuli balu ka,
bel atuli-atuil in ne ua ngas, le halin oen
daek muid Lalan in Nuli balu na."
21 Ola oskaong mitang bii ka, oen tao
muid Ama Lamtua ima-ii in deng sorga ka
in teka ka. Le taam lakos se Um in Kohe-
kanas Tene ka kintal la, hidim tui atuli-
atuil in se la ngas.

Nesang lo kon, tulu tene ka nol un tapan
nas, atuli-atuil tene kas, nol blalan-blalan
hadat deng papmes Israel leo-leo maas
nakbua. Oen nakbua le noan pres dais
agama deng Lamtua Yesus anan in nutus
sas. Tiata oen lok atuil in doha ngas, laok
kat Petrus nol un tapan nas deng bui kua,
ta oen le nehan Petrus nol un tapan nas
dasi la.
22 Mo atuil in doha ngas lakos lius se bui
kua lam, Petrus nol un tapan nas ase son.
Tiata oen lakos lapur atuli-atuil tene kas se
maan in nehan dasi ka.
23 Oen tekas noan, "Amas komali deken.
Ta kaim lakom lius se bui kua lam, kaim
net hnita kas hkaen teles nabale. Nol atuil
in doha ngas totoang kon dil ne uas. Mo
kaim tadus le sai hnita kas, halin kaim
tama lam, kaim net atuil lo."
24 Ming ela kon, tulu in doh Ama Lamtua
Um in Kohe-kanas Tene ka ka, nol tulu
agama Yahudi las tene-tenen nas, langan
tukun, undeng oen nangan hapun lo son.
25 Hidi na kon, muik atuli mes maa tekas
noan, "Amas hii napat le! Atuil man mi
in tahang se bui kua ngas, mo likun nia!
Oen dil le tui atuli las ne Um in Kohe-kanas
Tene kua!"
26 Ming ela kon, tulu in doh Um in Kohe-
kanas sa haman un ima-ii las, le lokas laok
daek Petrus nol un tapan nas pait. Mo un
ima-ii las lii, undeng atuil mamo kas hii
Petrus in nahdehe ka. Atuil in doha ngas
nangan noan, tamlom mo atuil mamo nas
haung keng nol one, hidim pasang oen nini
batu. Undeng na le, oen daek ulang Petrus
nol un tapan nas sa, oen brain dakes nol
in dising lo.
27 Hidi na lam, oen kil Petrus nol un
tapan nas lakos se maan in nehan dasi ka.
Kon tulu tene ka keket oen
28 noan, "Kaim kaing mi son halin tui
atuli las deken, deng Atuling man in le
daek lalan in nuli balu ka ka, ta lo! Mi
niam bon batu! Hidim mi hosek nol kaim
in prenta ka lo, le mi tao muid mi in koma
ngas tukun! Mi lakom le tui kliu-kanan se
kota Yerusalem. Tuladang nga el mi sua
kula ka bel kami, nol tek noan kaim man
tadu atuli li le laok tao tele Yesus na."✡
29 Hidi nam Petrus hangu dili, le daid
mee-baah deng totoang aan in nutus sas.
Un siut noan,

"Amas totoang! Eta muik in prenta deng
atuli lia, man labang nol Ama Lam-
tua Allah in koma ka lam, kaim bisa
mudin lo. Molam kaim musti muid
se Ama Lamtua Allah in prenta ka!
30 Atuling man sai bel kaim lalan in nuli
balu na ka, Yesus. Un nam, Atuling man
mi in pauk tele son se kai sangsuli lua ka.
Lolo hmunan nua, kit upu kia-kaon nas
kom in kohe-kanas se Ama Lamtua Allah.
Ama Lamtua na, man bel Yesus le nuli pait
son deng Un in mate ka!
31 Halas ni Ama Lamtua Allah nikit Yesus
son le daid Un ima kanan. Hidim
Yesus kil kuasa banansila el laih
tuan na. Un sai lalan le atuli li haup
in holoat deng oen in kula-sala ngas.
Un le bel kit atuil Israel li lalan, le
kit pesang deng kit in kula-sala ngas
totoang. Nini ela lam, Ama Lamtua
Allah dalen na daid blingin, didiin
Un nangan kit atuil Israel li in kula-
sala ngas pait lo.
32 Ta kit man net nol matan beas esan son
noan, Yesus meman mate, mo Un nuli pait
baktetebes son. Nol Ama Lamtua Koo Niu
ka kon, tek dehet ni bel atuil in muid Yesus
Lalan in Nuli ka ngas."

33 Ming hidi Petrus in tek ela ka kon,
totoang atuil in se maan in nehan dasi ngas
koon-mali isi, didiin oen le keo tele Lamtua
Yesus anan in nutus nas.
34 Mo se na kon, muik atuli mes man
daad leo-leo le pres dais na. Un ngala
Gamaliel. Atuli mamo todan una, undeng
un nia mo, at mes deng partei agama Farisi
las gurun, man taan isi. Petrus aa hidi ka
la, atuli las le keo una, mo Gamaliel hangu
dili, le nahaku atuli las kil puting tahang
Petrus nol un tapan nas.
35 Oen kil puting Petrus nol un tapan nas
hidi kon, Gamaliel aa nol tulu-tulu in se la
ngas noan,

"Kaka-paling totoang! Kit musti doha-
doha! Ta tamlom mo kit hlapat isi

* **5:18** Tamang se bui in mo bango 18 kia ka, se dais Yunanin nam, "tamang lako se bui umum dalen." Un nahin na bisa kon noan, "tamang lakos se bui dalen, le halin tao nahmaeng one, se atuil hut mamo silan." ✡ **5:28** Matius 27:25

in le noan daek daat saol atuil nias sa. Kit musti nangan blatas muna le.
36 Ta mi nangan net atuling mesa, man un ngala ka, Teudas. Un mate blaan son, mo dedeng un nuli nabale la, un nikit apa ka esa noan, un na mo atuil tene, didiin atuil in muid una ngas, nataka le atuli ngatus aat. Mo nikit atuli las keo tele un kon, un atulin nas lalis holhising. Maa lius halas nia lam, atuil man in muid una ngas, ase son. Undeng oen lalis ilang totoang!
37 Hidim mi musti nangan net dehet mes pait. Dedeng na, tom nol pamarenta la in tadu le kaih totoang atuil in se nusa nia ngas. Muik atuli mes ngala Yudas, deng propinsi Galilea. Atuli kon mamo muid una. Mo un kon tom in keo tele. Hidim atuli-atuil in muid una ngas kon, lalis holhising kliu-kanan, didiin netas pait lo son.
38 Tiata kaka-pali me, auk in nangan ni elia: tao tele oen deken. Nang tuun lako. Ta oen in tui ka, nol oen in lako-pait ta, eta maa deng atuli lia lam, taon elola ko nesang isi lom, ilang hidis.
39 Mo etan in tui ni meman maa deng Ama Lamtua Allah lam, mam mi tao nahu nal oen lo. Undeng na, mi doha-tiud napat le. Ta tamlom mo mi esan labang nol Ama Lamtua Allah la."

Ming ela kon, oen totoang tade muid Gamaliel in teka na.

40 Hidi na kon, oen haman tamang aan in nutus sas, hidim oen lok atuli las le dikupuang one. Halas-sam oen kaing, le boel dehet pait deng Yesus ngala ka lo ka. Hidi halas-sam, oen sao soleng aan in nutus nas.

41 Kon nam aan in nutus nas putis lakos nang soleng maan in nehan dasi ka. Oen nangan noan, oen ngalan nas daat son, undeng in muid Lamtua Yesus, mo oen dalen kolo, lole Ama Lamtua Allah tana noan, eta oen haup in susa ela lam, toma. Undeng na, tiata oen dalen kolo isi.

42 Lelo-lelom, oen lakos tui atuli las noan, "Atuling man Ama Lamtua Allah in tulu meman son deng lolo hmunan nua ka, mo Yesus!" Hidim oen tek dais na tutungus se atuli las uma-uma las, nol se Um in Kohekanas Tene ka kon.

6

Oen huil nal atuli at itu, le lii-lau atuil ana ngas

1 Dedeng na, Lamtua Yesus atulin nas mamo taplaeng son. Oen nam atuil Yahudi, mo oen muik dasi dua man bakisan. Deeh aa dais Aram nol tenga las pait aa dais Yunanin. Lako-laok kon dehet puti, deng op dua nias. Atuil man in aa nini dais Yunanin nas, kom nol atuil man in aa nini dais Aram mas isi lo. Oen tek noan, "Elia lam, tom lo! Etan mi bating in kaa lelolelon nam, mi boel ngele halin deken! Lo kam kaim ina-inan bebalu kias, haup oen nenan nas lo."

2 Undeng na le, Ama Lamtua anan in nutus at hngul dua kas, haman nakbuan Lamtua Yesus atulin nas totoang, le tekas noan, "Kaka-palis totoang! Eta kaim tenem le urus bel mi in kaa-ninu tuun nam, banan isi lo! Undeng kaim musti tui Ama Lamtua in Teka-teka ngas tutungus.

3 Tiata kaim in nangan na elia: banan dui ka, mi huil nal atuli at iut deng mia la. Nuting atuil man in ngala banan, un doh taan apa ka, un taan dasi-dehet mamo, nol Ama Lamtua Koo Niu ka ator un in nuli ka. Eta mi huil nal atuil in ela son nam, mam kaim nikit oen le urus in kaa-ninu kia.

4 Nini ela lam, kaim haup oras in kohekanas mamo dui, nol haup oras le tui Ama Lamtua in Teka-teka ngas."

5 Tiata oen tade muid Petrus in teka ka. Kon oen huil atuli at itu. Atuil nas ngalan nas elia:

Stefanus, un nam parsai Lamtua Yesus baktetebes, nol Ama Lamtua Koo Niu ka pake una. Nol un tapan tenga las ngalan nas elia,
Filipus,
Prokorus,
Nikanor,
Timon,
Parmenas,
nol Nikolas man maa deng kota Antiokia. Un atuil Yahudi lo, mo un tama agama Yahudi son.

6 Kon nam, Lamtua Yesus atulin nas deeh nol at iut man oen in huil nal son nas, lakos se Ama Lamtua anan in nutus sas. Kon aan in nutus sas nene iman laok se one, le kohe-kanas, hidim nikit oen daid atuil in lako-daek in kaa-ninu, le halin atuil ana ngas totoang in hapu ka tatai.

7 Ama Lamtua in Teka-teka ngas kon holhising lako pes se ola-ola. Nol atuil man in muid Yesus Lalan in Nuli se Yerusalem mas mamo keko lako. Hidim muik tulu agama Yahudi mamo kon, man tamas daid Lamtua Yesus atulin.

Oen daek Stefanus

8 Dedeng na, Ama Lamtua Allah tulu un dalen banan na mamamo bel Stefanus. Un kon bel Stefanus kuasa le daek nal tadataad herang nol dasi-dais in muun isi ngas, le halin atuil hut mamo kas ngat net nol matan beas esan.

9 Lam muik atuil Yahudi deeh maas deng mana-maan katang. Oen deng kota Kirene, kota Aleksandria, propinsi Kilikia,

nol propinsi Asia. Hmunan nua, atuil nias daid ata mo lako-laok kon oen tuang ngas sao one, tiata oen maas nakbua se Yerusalem. Taom oen taam lakos se um in kohe-kanas mesa, ngala, ‘Um in Bebas deng Ata.’ Oe mesan na, oen ming Stefanus in aa ka, mo oen kom lo, tiata oen mulai kaen nol Stefanus.

10 Mo Stefanus taan isi, lole un aa nini kuasa deng Ama Lamtua Koo Niu ka. Tiata oen kaen nal nol un pait lo.

11 Undeng na, oen nuting lalan daat, le lakos bel duit se atuli at ila lo, hidim tadu atuil nas lakos le dehet nole-lilung noan, “Kaim ming atuling ni dehet le bilu-aa Musa nol Ama Lamtua Allah!”

12 Oen nole-lilung atuli las ela, didiin blalan-blalan hadat atuil Yahudi las, nol guru-guru agama las kon ming hapu. Ming ela kon, oen koon-mali. Tiata oen lakos daek Stefanus, le pel nolan lako taal se maan in nehan dais agama ka.

13 Oen kat saksi dadahut le aa in tapa-bele deng Stefanus noan, “Atuling ni aa dadaat saol Um in Kohe-kanas Tene ka tutungus. Nol un kon aa le tao didaan Ama Lamtua Allah prenta, man Un belen son se upung Musa taung kita ka.

14 Kaim kon ming un aa noan, Yesus, atuling Nasaret ta, le tao lean Um in Kohe-kanas Tene ka. Nol Un kon le tao soleng totoang kit atorang hadat, man upung Musa in bel kit son na!”

15 Ming saksi nas in aa ela ka kon, totoang atuil man in daad nakbua se maan in nehan dais agama ngas, ngat nakekeon Stefanus, mo oen ngat tam, un sila ka tuladang nga el Ama Lamtua ima-ii in deng sorga nguas silan kon.

7

Stefanus siut puting apa ka se maan in nehan dais agama ka

1 Hidi kon tulu tene agama Yahudi la ketan Stefanus noan, “Oen in tudu ku ki, toma tam lo ka?”

2-3 Stefanus siut balis noan, “Amas nol kaka-palis totoang! Mi hii napat se auk le. Hmunan hesa kua, kit upun Abraham puti deng dale Mesopotamia lo bii, mo Ama Lamtua man muun dudui ka, tulu Un apa ka belen son. Ama Lamtua lokan noan, ‘Lako nang soleng ku ingu-mana lia, nol nang soleng ku ina-ama, pali-kakam mas. Ku boka deng maan ni tia, le lako se dale mesa, man mam Auk tulu bel kun!’*

4 Tiata upung Abraham lako nang soleng atuil Kasdim mas ingu-dale ka, na dale Mesopotamia, le lako daad se kota Haran. Nikit un ama in hua ka mate kon, Ama Lamtua Allah kil nol un maa daad se dale Kana'an. Na ka, dale man amas nol pali-kakas totoang in dada hahalas nia ka.✡

5 Dedeng na, Ama Lamtua Allah tulu bel upung Abraham dale ana teben mes lo bii kon, le daid un dale pusaka. Mo Ama Lamtua Allah hidan meman son noan, mam Un bel upung Abraham in hua-koet tas dale Kana'an, le daid oen dale pusaka. Molota dedeng na, Abraham kon muik aan in hua lo bii.✡

6 Ama Lamtua Allah kon tekan noan, ‘Mam ku in hua-koet tas lakos daad se atuil didang ingu-dale. Hidim atuil nas tudan-kida one, le taos daid ata, nol tao oen dadaat lako pes taun ngatus aat.

7 Mo mam hidi nal taun ngatus aat tam, Auk hukung bangsa na, man tao ku in hua-koet tas le daid ata. Hidim ku in hua-koet tas lakos nang soleng dale na, le maas se maan nia, halin kohe-kanas nodan mamo se Au.’✡

8 Aa hidi ela kon, Ama Lamtua but in hida na nini in tadu Abraham le sunat, halin daid tada noan, Abraham nol un in hua-koet tas, daid Ama Lamtua Allah atulin son. Tiata, dedeng un ana Isak halas-sam umur lelo palu, kon Abraham sunat una. Hidim Isak sunat un ana Yakob. Hidi kon Yakob sunat un anan bikloeb at hngul duas kas, dedeng oen kon halas-sam umur lelo palu. Oen totoang niam, kit atuil Yahudi li upu kia-kaons.✡

9 Oe mesan na, kit upu kia-kaon nas idus nol oen palin Yusuf, didiin oen hee soleng una, le lako daid ata se dale Mesir. Mo Ama Lamtua Allah nang soleng net Yusuf lo.✡

10 Undeng na le, Un sao puting Yusuf deng in susa ngas totoang. Ama Lamtua Allah kon bel un in tana, le un taan nal sa-saa mamo kose, didiin lahing Mesir ra namnau una, hidim nikit un daid guber-nur se totoang dale Mesir. Nol Yusuf kon kil kuasa se lahing nga um lahi la.✡

11 Hidi kon, oras lubu' maa tom dale Mesir nol dale Kana'an. Oras lubu na

* **7:2-3** Dale Mesopotamia halas ni oen noken noan negara Irak. Mo kota Haran nam ase son, suma un mana la muik nabael ne negara Siria. Ngat *Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka* 12:1 kon. ✡ **7:4** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 11:31; 12:4 ✡ **7:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 12:7; 13:15; 15:18; 17:8 ✡ **7:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:13-14; Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:12 ✡ **7:8** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:10-14; 21:2-4; 25:26; 29:31—35:18 ✡ **7:9** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 37:11, 28; 39:2, 21 ✡ **7:10** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 41:39-41 ✡ **7:11** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 42:1-2

muun isi, didiin atuli mamo haup susa-daat se ola-ola. Tiata dedeng na, kit upu kia-kaon nas kon haup in kaa lo.✡

12 Mo upung Yakob ming dehet noan, muik in kaa se dale Mesir. Tiata un tadu un anan nas, oen nam kit upu kia-kaon nas, le lakos dale Mesir halin sos in kaa se uas.

13 Sos hidi kon, oen pait. Mo nikit oen in kaa ngas hidis pait kon, Yakob lok oen laok sos in kaa pait se dale Mesir. Dedeng na halas-sam, Yusuf tek puting beles noan, un na mo oen palin in hua, Yusuf. Hidim Yusuf kil nol un kaka-palin nas laok tutnaal lahing Mesir ra.✡

14 Kon Yusuf nodan le un ama ka, nol un pali-kakan nas totoang, maas daad se dale Mesir. Oen totoang in maa se dale Mesir ras, atuli at buk itu beas lima.✡

15 Tiata Yakob lako daad se dale Mesir, didiin un nol kit upu kia-kaon nas mates se luas.✡

16 Mo nesang ana lo, halas-sam oen kil kit upu kia-kaon nas seen nas pait lakos iung Sikem. Hidim oen puan seen nas, se niut utu man dedeng na upung Abraham sosan son, deng Hemor in hua-koet tas.”✡

Stefanus siut deng Musa, nol atuil in ming un lo ngas

17 Stefanus nahdeh napiut noan, “Nias totoang dadi, undeng Ama Lamtua hid meman son noan, lako-lako lam Un bel Abraham dale pusaak se maan nia. Mo oras sa maa dadani, le Ama Lamtua tao inu Un in hida na lam, kit upu kia-kaon bangsa Yahudi li taplaeng mamo isi se dale Mesir.

18 Dedeng na kon, muik laih balu mesa, man mulai kil prenta se Mesir. Mo un taan deng Yusuf lo.✡

19 Lahing na tudan-kida kit bangsa lia. Un daek dadaat saol kit upu kia-kaon nas. Un kon dising one, le halin nam oen taeng soleng oen anan in hua babalu ngas, le nang halin oen mates.✡

20 Dedeng na kon tom nol upung Musa ina ka, in hua una. Hua un maa la un apa ka leok isi! Un ina-aman nas tao muid lahing nga in prenta ka lo. Oen papa-paiduil buni tana-ana na se oen uma, didiin un umur bulan tilu.✡

21 Mo nikit oen buni nal tana-ana na se oen uma la pait lo son, kon oen sao soleng un se palun Nil la. Mo lahing Mesir ra ana bihata mes net una. Hidi kon un kat nal tana-ana na le papa-piaran banansila el un ana esa.✡

22 Undeng na, atuil Mesir ras tui oen in tana ka totoang bel Musa, didiin un daid atuil in muun isi. Un nahdeh tana, nol un kon daek tana.

23 Nikit Musa umur taun buk aat tukun nam, un kom in laok nuting le taan un atulin esan nas, atuil Israel las.

24 Un puit lako kon, un ngat net atuil Israel mes haup in diku-puang deng atuil Mesir ras at mesa. Hidim un lako le hulung atuling man oen bangsan mesa na, ti un keo tele atuling Mesir ra.

25 Lole Musa bali le atuil in bangsa mes nol una ngas taan son noan, Ama Lamtua Allah nutus un le maa sas-sao oen deng oen in susa ka. Molota oen taan dais na lo bii.

26 Ola ka, Musa puti lako pait le tinang un atulin Israel las. Kon un ngat net atuil at dua keng apa. Tiata un daem soba-nanas duas, hidim tekas noan, “Hoe! Mi duam niam pali-kaka. Mo taon elol isi le mi duam keng apa ela lia?”

27 Mo atuling in tuk un tapa ka ka, hutun soleng upung Musa, le tekan noan, ‘Asii man nikit ku le daid tulu deng kami la? Nol asii man nikit ku le daid atuil in nutus kaim dasi lia ka?

28 Ku le keo tele auk kon, banansila el lahin ku in keo tele atuling Mesir ra ka le?’

29 Ming ela kon, Musa lail puti deng Mesir. Hidim un lako daad se atuil Midian nas ingu-dale ka. Un saap se la, kon oen haup ana biklobe at dua.✡

30 Hidi nal taun buk aat se atuil Midian nas mana la, Musa lako se maan tuu mesa, dadani nol leten man atuli las noken noan, leten Sinai. Se na, Ama Lamtua ima-ii mes deng sorga maa tutnaal nol Musa, nini ai in kaa se kai ina ana mesa. Kai na ai kaan, mo hnining lo.

31 Ngat net ela kon Musa langan tuun. Hidim un lako dadani le taan noan asa na. Mo nahkitu lam, un ming Ama Lamtua aa deng ai la dalen noan,

32 ‘Auk niam, Lamtua Allah deng ku upu kia-kaon nas, nas ku upum Abraham, upum Isak nol upum Yakob.’ Ming ela kon, upung Musa lii isi didiin pepeten, nol un brain botas sila ka le ngat kai man ai in kaan na lo.

33 Hidi na kon, Ama Lamtua tekan pait noan, ‘Hoe Musa! Ku dil ne dale niu na. Kolong ku nahan nas!

✡ **7:13** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 45:1, 16 ✡ **7:14** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 45:9-10, 17-18; 46:27 ✡ **7:15** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 46:1-7; 49:33 ✡ **7:16** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 23:3-16; 33:19; 50:7-13; Yosua 24:32 ✡ **7:18** Dehet in Puit deng Dale Mesir 1:7-8 ✡ **7:19** Dehet in Puit deng Dale Mesir 1:10-11, 22 ✡ **7:20** Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:2 ✡ **7:21** Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:3-10 ✡ **7:29** Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:11-15; 18:3-4

34 Nangan noan, Auk nadidingun Auk
atulin Israel in ne dale Mesir ruas son,
deken! Ta Auk nangan oen nabale. Auk
taan oen in susa-daat ta. Auk kon ming
oen in bisat le nodan tulung nga son. Tiata
neot nia, Auk niu laok sao one. Maa se ni
le! Ta auk le lok ku pait lako Mesir.'✡
35 Ama Lamtua Allah tulu-balang Apa ka
se ai dalen ela, undeng Un le tadu Musa
pait lako se Mesir. Ama Lamtua huil un le
sao puting atuil Israel las deng oen in susa-
daat ta. Musa niam, atuling man hmunan
nu oen ketan noan, 'Asii man nikit ku le
daid tulu deng kami la?' Mo halas nia lam,
Ama Lamtua esa man nikit una.✡
36 Hidi kon Musa pait lako Mesir. Un tao
taad herang muun isi se lua. Hidim un
nol puting atuil Israel las deng Mesir. Un
nol oen laok kaliut Tasi Mea ka, hidim oen
laok papmes maan epe ngas didiin taun
buk aat.✡
37 Musa esa tek atuil Israel las noan,
'Mam Ama Lamtua Allah nikit nal atuli
mes deng mi hlala kia, le daid Un mee-
baha, banansila el Un in nikit auk son
nia.'✡
38 Musa leo-leo nol kit upu kia-kaon atuil
Israel las se maan epe ngas. Un man
tutnaal Ama Lamtua ima-ii la se leten Sinai
lua. Nol un nam, man daid hleten taung kit
upu kia-kaon nas nol Ama Lamtua Allah.
Hidim un kon man sium in Teka-teka, man
tulu bel kit lalan in nuil toma ngas deng
Ama Lamtua Allah.✡
39 Mo ela kon no, kit upu kia-kaon nas
dai hii-ming se Musa lo. Oen kon hutun
soleng una, lole oen kom le pait lakos
Mesir tuun.
40 Hidim oen lakos hanet Harun noan,
'Ku palim Musa kil puting kaim son deng
dale Mesir. Mo halas ni kaim taan lo noan
un ne ola ka? Tiata kaim nodan le ku daek
bel kaim in hui-langus mesa, le halin nam
in hui-langus na man kil kami.'✡
41 Kon oen daek nal sa-saa in hui-langus
mesa. Un tuladang nga el, aus-saip ana
mesa. Hidim oen keo hmukit le hui-langus
se aus-saip ana na. Oen kon tao fesat tene
leo-leo tutungus, undeng oen dalen kolo
nol aus-saip ana man oen in daek nalan
son nini oen iman esa na.✡
42 Nikit Ama Lamtua Allah netas tao ela
kon, Un bali kudi one. Hidim oen mulai
hui-langus se sa-saa in ne apan-dapa kua
ngas, banansila el lelo, bulan, nol duun
nas. Mo Ama Lamtua Allah nang soleng
oen ela tuun. Na tom nol asa man Ama
Lamtua Allah mee-baha las in dul meman
son, deng hmunan nu noan,
'Hoe, atuil Israel me!
Mi laok pukiu dale epeng ngas taun
buk aat,
hidim mi keo hmukit tas le todan-
lahing se Au,
tamlom mi todan-lahing se asii la?
43 Mi naka-nahalit Auk lo!
Mo lelo-lelom, mi hui-langus se mi
bangat tas.
Mi kom naseke in puti-taam laok
el uikjale Molok ka uma la.
Mi kon kom in hui-langus se uik-
jale man ngaal Refan na duun
na.
Mi taan in hui-langus se sa-saa man mi in
daek son, nini mi iman esan nas!
Undeng na le, mam Auk kat soleng mi
kakatang lakom pes se Babel halin
nua.' "✡

Stefanus siut deng Um in Kohe-kanas Tene ka

44 Stefanus nahdeh napiut noan, "Ama
Lamtua Allah tulu bel upung Musa maan
in kohe-kanas mes tuladang nga. Kon
Musa koet Hleep in Kohe-kanas† mesa,
man oen daken nini hmukit bulang nol
kitu, muid tuladang na. Tiata atuil Israel
las maas le todan-lahing Ama Lamtua
Allah se Hleep na. Etan oen lakos seda se
mana mesa lam, oen sukun Hleep in Kohe-
kanas na, le butun babanan, hidim dohang
lako se maan balu ka. Lius se las sam, oen
bangun-pii Hleep na pait.✡
45 Nesang lo kon, Yosua nol kit upu
kia-kaon nas hote-dait labang nol bangsa-
bangsa didang in se dale Kana'an nas, ti
Ama Lamtua Allah beles le nala. Hidim
Un bating dale na bel kit upu kia-kaon nas.
Dedeng oen taam lakos nuu nal dale na ka,
oen kon kil Ama Lamtua Hleep in Kohe-
kanas sa lako se la. Hleep na dil se la, lako
lius laih Daud in kil prenta ka.✡
46 Laih Daud niam, kohe-kanas se Ama
Lamtua Allah, banansila el kit upun Yakob
in kohe-kanas se Ama Lamtua Allah ka
kon. Hidim laih Daud tao Ama Lamtua
dalen kolo, ta Ama Lamtua belen hangun.

✡ **7:34** Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:1-10 ✡ **7:35** Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:14 ✡ **7:36** Dehet in Puit deng Dale Mesir 7:3; 14:21; Buk in Kahi 14:33 ✡ **7:37** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 8:15, 18 ✡ **7:38** Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:1—20:17; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:1-33 ✡ **7:40** Dehet in Puit deng Dale Mesir 32:1 ✡ **7:41** Dehet in Puit deng Dale Mesir 32:2-6 ✡ **7:43** Amos 5:25-27 † **7:44** Ama Lamtua dul Hukung Hngulu las se baut bleha. Hidim bel upung Musa, le halin nam atuil Israel las tao muid in dulang nas totoang. Baut bleha nas, oen noken noan, 'Saksi'. Oen pesang baut bleha nas se Hleep in Kohe-kanas sa. Tiata oen noken Hleep na noan, "Hleep Saksi". ✡ **7:44** Dehet in Puit deng Dale Mesir 25:9, 40 ✡ **7:45** Yosua 3:14-17

Hidi kon un nodan Ama Lamtua, le un man bangun-pii Um in Kohe-kanas Tene balu ka taung Ama Lamtua.✡
47 Molam laih Daud ana Soleman, man bangun-pii Ama Lamtua Um in Kohe-kanas Tene ka.✡
48 Mo kit tana noan, Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka daad se um man atuli li in dake lo, undeng hmunan nu Ama Lamtua mee-baha mes dul meman son noan,
49 'Apan-dapa ku na mo, Auk del in prenta ka.
Mo apan-kloma ki nia mo, Auk maan in tian ii ngia ka.
Taon elola le mi bangun-pii nal bel Auk um in toma mesa, le Auk daad se la nga? Bisa loo!
50 Undeng apan-dapa ku nol apan-kloma ki isin nas totoang, Auk man koet!' "✡

Stefanus tudu tene-tene kas noan, oen taan Ama Lamtua Atulin Niu ka lo

51 Hidi kon Stefanus nahdeh napiut, mo un naskaa oen le tekas noan, "Mi niam atuil in bon batu! Mi banansila el atuil man in taan Ama Lamtua Allah lo ka, nol mi dai hii-ming se Un lo. Mi atuil in labang Ama Lamtua Allah, banansila el mi upu kia-kaon nas in bali kudi Una ka! Mi le labang nol Ama Lamtua Koo Niu ka nabale le?✡
52 Mi upu kia-kaon nas kon tao sus Ama Lamtua Allah mee-baha las tutungus. Olan mi tek soba-nana: le mee-baah ol man oen tao susan lo kia? Muik lo, ta loo! Hmunan nu Ama Lamtua mee-baha las kom in tek meman noan, mam Ama Lamtua Allah le tunang Un Atulin Niu ka maa. Mo mi upu kia-kaon nas keo tele Ama Lamtua mee-baha las. Maa lius mia lia lam, mi kon pake atuil didang le keo tele Ama Lamtua Atulin Niu ka.
53 Nol mi kon toe muid totoang atorang man Ama Lamtua Allah in bel kit son nas lo, molota Un ima-ii in deng sorga nguas esan, man niu maa bel mi atorang nas."

Oen pasang tele Stefanus

54 Atuil in daad le nehan dasi ngas ming Stefanus in aa ela ka kon, oen taan meman noan, un soleng kula ka bel one. Tiata oen komali isi le duu-duu siin nol Stefanus.
55 Mo Stefanus haup kuasa deng Ama Lamtua Koo Niu ka, ta un botas ngat lako bus el apan nua lam, un ngat net totoang Ama Lamtua Allah in loe-liliman na. Un kon ngat net Lamtua Yesus dil se Ama Lamtua Allah halin kanan na, se maan in todan-lahing dudui ka.
56 Kon Stefanus tek noan, "Elia amas totoang. Auk ngat net apan nu hosai, nol Atuling Baktetebes sa dil ne maan in todan-lahing dudui kua, ne Ama Lamtua Allah halin kanan na."
57 Ming ela kon, atuil in nehan dasi ngas, kuim kele hngilan nas. Oen ahan mumuun le tadu Stefanus ete'. Hidim oen tukin hangus leo-leo laok diku-puang una.
58 Le pel-lakang un puti lako kota la likun na. Kon saksi-saksi las kolong oen kaod likun nas, le bel tana muda mes kilas. Un ngala ka, Saulus, un nam oen atulin in hode-lokot. Hidim oen pasang Stefanus nini batu.
59 Oen pasang Stefanus mamasu lam, un haman mumuun le tek noan, "Lamtua Yesus! Auk oras si maa dadani son. Sium auk tia!"
60 Hidi kon un lea holimit hai buku ka, nol un haman mumuun pait le tek noan, "Ama, beles lepa-haal kula-sala ni deken!" Aa hidi ela kon, un hngasa ka nutus, le mate.

8

1 Saulus kon baab se maan na, un tade nol oen in pasang tele Stefanus na.

Saulus tao sus Lamtua Yesus atulin nas

2 Dedeng Stefanus mate ka, muik atuil in namnau Ama Lamtua baktetebes sas at ila lo, laok kat Stefanus nitun na, le laok puan nol lilu kamusang una.

Kilan deng leol neot na kon, atuli las mulai tao sus Lamtua Yesus atulin in se kota Yerusalem mas, didiin oen haup susa-daat muun isi. Hidim oen lail holhising lakos pes se propinsi Yudea, nol propinsi Samaria. Oen totoang lalis, suma liis Lamtua Yesus anan in nutus sas siis, se Yerusalem.
3 Mo Saulus nuting lalan tutungus le tao sisakeng Lamtua Yesus atulin nas. Un laok nuting oen se ola-ol tuun. Un puti-taam uma las le nuting one. Bihata tamlom bikloeb kon no, un dakes le laok pasang tamang se bui dales.✡

Filipus nahdeh deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na se propinsi Samaria

4 Atuli las tao sus Lamtua Yesus atulin nas, le didiin oen lalis holhising kon no, oen teen lo nol in tek atuli las tutungus deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na se ola-ola.

✡ **7:46** Samuel dua la 7:1-16; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis mesa la 17:1-14 ✡ **7:47** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 6:1-38; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 3:1-17 ✡ **7:50** Yesaya 66:1-2 ✡ **7:51** Yesaya 63:10 ✡ **8:3** Dehet deng Aan in Nutus sas 22:4-5; 26:9-11

5 Tuladang el neot mesan na, Filipus lako
se kota mes se propinsi Samaria, le tek at-
uli las noan, Yesus na mo, Kristus, Atuling
man Ama Lamtua Allah tulu meman son,
deng lolo hmunan nua ka.
6 Dedeng atuil hut mamo kas net tada-
taad herang, man Filipus in dake ngas kon,
oen maas nakbua le hii babanan deng asa
man un in nahdehe ka.
7 Se maan na kon, muik atuli in tom
uikjale. Mo uikjale nas putis nang soleng
atuil nas, nol ahan mumuun. Muik atuil
hlukut-kait, nol atuil ii daat mamo, mo oen
kon daid banan meman.
8 Tiata atuli-atuil in se kota na ngas dalen
kolo isi.
9 Se kota na, muik atuil in tana at mesa,
ngala Simun. Nesang son, un tao atuil
Samaria las le herang nol un in pake kai-
dasi ka. Un naka-naka bali apa ka noan,
"Auk niam atuil uhu!"
10-11 Tiata deng kota na isin na totoang,
tana-ana blutu tamlom atuil tene, bihata
tam biklobe, oen totoang nahdeh deng
atuling na ngala ka noan, "Wuih! Atuling
na uhu isi! Un in dake ka, maa deng Ama
Lamtua Allah in kuasa ka!" Undeng un
kai-dasi las, tiata atuli las kom in pake una
deng lolo hmunan nua.
12 Mo halas nia lam, oen ming Filipus
tui oen deng Ama Lamtua Allah prenta la.
Nol un kon tulu beles lalan, le oen tamas
daid Ama Lamtua atulin, nini Yesus ngala
ka. Ming hidi ela kon, atuil hut mamo kas
parsai, le tamas daid Ama Lamtua atulin.
Tiata oen totoang bihata-biklobe, haup in
sarani.
13 Taan lo molota, Simun kon parsai,
nol kom le tama daid Yesus atulin. Kon
nam oen sarain una. Hidim un laok muid
Filipus se ola-ola. Nikit un net tada-taad
herang man Filipus in dake ngas kon, un
lale leo ka le aa noan, "Aauu! In elia ki
muun isi!"
14 Nikit Lamtua Yesus anan in nutus,
man se Yerusalem mas, ming haup noan,
atuil in ne propinsi Samaria ngas parsai
Ama Lamtua Dehet Dais Banan na son, kon
oen nutus Petrus nol Yuhanis lakos se luas.
15-17 Oen duas lakos lius se luas kon, oen
tana noan, atuil in se na ngas sium Ama
Lamtua Koo Niu ka lo bii. Oen suma haup
in sarani tuun, nini Yesus ngala ka. Tiata
Petrus nol Yuhanis nene iman nas laok se
atuli las, hidim oen kohe-kanas le nodan
halin atuil Samaria las kon, sium nal Ama
Lamtua Koo Niu ka. Kon nam, atuil nas
sium Koo Niu ka meman.
18 Nikit Simun ngat net noan, oen duas
nene iman nas laok se atuli las sam, oen
sium Ama Lamtua Koo Niu ka meman.
Kon nam un lako bel Petrus duas Yuhanis
duit, le nodan oen noan,
19 "Hoeh ama me! Mi bel in kuasa na
se auk kon tia? Le halin eta auk nene auk
imang ngi laok se asii tuun kon, oen sium
nal Ama Lamtua Allah Koo Niu ka."
20 Mo Petrus naskaa un noan, "Ku haup
in kutuk nol ku duit tas. Ku bali le ku sos
nal Ama Lamtua Koo Niu ka nini duit te?
Loo! Atuli li sos nal Ama Lamtua Koo Niu
ka lo.
21 Ku muik hak saa lo nol Ama Lamtua
Koo Niu ka, undeng ku dalem ma lolo lo.
Ku suma nuting-nuting lalan tuun.
22 Ku pesang deng ku in kula na tia!
Banan dui ka, ku kohe-kanas le nodan se
Ama Lamtua, halin etan bole lam, Un kose
soleng ku in nangan dadaat na.
23 Auk tana noan, ku idus naseke. Hidim
muik dais daat mamo butu-kil nol ku!"
24 Kon nam Simun nodan oen duas noan,
"Ama me! Eta ela lam, mi tulung nodan
bel au, le halin nam kutuk man apin mi in
teka na, tom auk deken."
25 Hidi nam, Petrus nol Yuhanis nahdeh
Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na. Nol
oen kon tek deng Ama Lamtua in Teka-teka
ngas se kota na. Hidi halas-sam, oen pait
lakos Yerusalem. Se oen lalan in pait ta,
oen tuil ingu-iung in se propinsi Samaria
ngas, le kil Lamtua Yesus Dehet Dais Banan
na bel atuil in se la ngas.

Filipus tutnaal pegawing tene mes deng Etiopia

26 Hidim Ama Lamtua ima-ii deng sorga,
lok Filipus noan, "Ana! Ku haung lako
muid lalan loet-ahen. Muid lalan blaan
man deng kota Yerusalem lako luis dale
Gasa ka."
27-28 Ming in loka na kon, Filipus haung
boka meman. Se un lalan in lako ka, un
net atuli mesa. Atuling na, atuil tene deng
negara Etiopia.* Un man urus totoang ina
laih Kandake hmuki-nalan nas. Un halas-
sam muid in kohe-kanas se Yerusalem, ta
un pait lako nini kereta. Filipus ngat netan
nam un daad le les se kereta la dalen.
Un les deng Ama Lamtua Allah mee-baah
Yesaya buku la.
29 Kon nam Ama Lamtua Koo Niu ka lok
Filipus, halin laok dadani nol kereta na, le
tutnaal atuling na.
30 Nikit un lako dadani kon, un ming
haup atuling na les deng upung Yesaya
buku la. Kon un keket noan, "Ama! Ama
taan asa man ama in les na, tam lo ka?"

* **8:27-28** In dula dais Yunanin na kon dul noan, atuling tene ni atuil in boe'. Etiopia na mo, dale mes ne Afrika halin leol-saken.

31 Kon atuling na siut noan, “Tanan lo!
Atuli musti tui auk le, halas-sam auk tanan.
Saek maa, le daad nol auk se nia.”
32 In dula man un in les mamasu na, lin na elia:
“Oen pel-lakang Una, banansila el atuli in
pel-lakang lae-blai,
le laok lolat ta.
Un kon tuladang el lae-blai ana man atuli
ted Un bulu ka,
mo mee tatahan lo ka.
Un bok tahan baha ka lo,
nol siut tahan dasi mes lo kon.
33 Hidim oen bilu-aa Una;
Oen nutus Un dasi la nol in toma lo,
molota, Un muik in kula-sala mes
lo kon.
Mo ela kon no, oen keo tele Una,
undeng na le, kit bisa nahdeh deng Un in
hua-koet tas pait lo.”✡
34 Les hidi ela kon atuling tene na keket Filipus noan, “Elola la? Upung Yesaya dehet ta tom nol un apa ka, tamlom tom nol atuil didang nga?”
35 Kon Filipus mulai dehet deng Yesaya in dula apin na, le tui blalan na deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na.
36 Dedeng oen biis se lalan hlala kam, blalan na ngat net ui mes se lalan suut ta. Ta un naisiin Filipus in dehet ta, le nodan noan, “Ama, olan ku ngat le, ta muik ui mo nu nuan. Eta noan muik dola kam, maa le kit niu lako, halin ama sarain auk se ni tia.”
37 [Filipus situn noan, “Eta meman ama parsai Lamtua Yesus baktetebes sam, muik in tukan-palan lo. Maa le kit niu laok le auk sarain ama tia.”

Kon un hao noan, “Auk parsai baktetebes noan, Yesus na mo, Atuling man Ama Lamtua Allah tulu meman son deng lolo hmunan nua ka. Un na mo, Ama Lamtua Allah Ana.”]†
38 Kon blalan na lok atuling in kil kereta la ka, le tene. Hidim oen nius le tamas lakos se ui na dalen, kon nam Filipus sarain un se la.
39 Nikit oen duas putis deng ui la kon, Ama Lamtua Koo Niu ka kil lail-nini Filipus lako se maan didang. Ti atuling tene na ngat net Filipus pait lo son. Tiata un lako napiut, nol dael kolo.
40 Mo Filipus lako puti se ingu mesa, ngala Asotus.‡ Deng na, un lako mo tulituil papmes se ingu-ingu las, le nahdeh atuli las deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na, didiin un lako lius se kota Kaisarea.

9

Saulus tama daid Lamtua Yesus atulin (Dehet deng Aan in Nutus sas 22:6-16; 26:12-18)

1 Dedeng na, Saulus tao liing nol tao sus atuil in muid Lamtua Yesus sas tutungus. Un kon nuting lalan le keo tele one. Hidim un lako tutnaal nol tulu agama Yahudi las tulu tene ka,
2 le nodan surat kuasa las, halin un pal in kil bel tulu deng um in kohe-kanas, man ne kota Damsik kas. Un kon nodan, le etan un tutnaal atuli-atuil man in muid Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka ngas sam, bihata tamlom bikloeb kon, un dakes le butus, hidim pel-lakang nolas lakos Yerusalem.
3 Sium nal surat kuasa las kon, un nol un tapan nas lakos bus el kota Damsik. Nikit Saulus lako dani nol kota la kon, nahkitu lam langa deng apan nu maa hai tom una.
4 Tiata un lea lako se dale ka. Kon un ming fala mes tek un noan, “Saulus! Saulus! Tasao le ku tao sus Auk eli lia?”
5 Saulus keket noan, “Tuang nia mo asii la?”

Faal na siut noan, “Auk niam, Yesus, man ku in diku-puang isi ka.
6 Nol ni kon, haung tama lako kota lu tia. Lius se ua le, halas-sam Auk tek ku noan, ku musti daek elola.”
7 Un tapan nas ming faal na, mo oen net atuil lo. Hidim oen nangan hapun lo didiin oen kon aa nal lo.
8 Kon Saulus hangu dili. Un bela naan mata ka, mo un ngat net saa lo. Ta oen kil un ima ka, le pel nolan lako tama se kota Damsik.
9 Un ngat net lo didiin lelo tilu. Nol un kon kaa-niun saa lo.
10 Se kota na, muik Lamtua Yesus atulin mesa, ngala Ananias. Ama Lamtua maa tulu-balang apa ka bel una, banansila el in natloa, hidim haman un noan, “Ananias!”

Kon Ananias siut noan, “Iya Lamtua!”
11 Ama Lamtua tekan noan, “Maa le. Ku laok nuting Auk atulin mesa. Laok se Lalan Lolo, se atuling mes uma, un ngala Yudas. Se na, ku keket atuling Tarsus mesa, man ngala Saulus. Halas ni, atuling na kohe-kanas.
12 Auk kon tulu-balang una, nol tekan noan, mam biklobeng mes le maa tutnaal una, na ka ku Ananias. Tiata ku laok nene ku imam ma se una, le halin nam un ngat net pait.”
13 Mo Ananias siut bali noan, “Elia Lamtua! Auk ming atuli dehet kliu-kanan deng atuling na son, undeng un tao sus naseke

✡ **8:33** Yesaya 53:7-8 † **8:37** Bango 37 ki dulan ne in dula dais Yunanin man blaan dui ka lo. ‡ **8:40** Iung na ngala ka se dais Yunanin nam, Asotus. Hmunan nu atuil Filistin nas kil prenta se Israel la, iung na ngala, Asdod.

Ama Lamtua atulin in se Yerusalem mas,
didiin oen haup susa-daat isi!
14 Babalun ni auk ming pait noan, tene-
tene deng tulu agama las bel un kuasa,
le maa daek nuli atuil man in nuil muid
Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka ngas."
15 Mo Ama Lamtua tek Ananias pait
noan, "Ela kon no, ku laok tia! Ta Auk huil
nal un son, le laok sai lalan. Mam un man
kil Auk Dehet Dais Banan na bel bangsa-
bangsa didang ngas, lahi-lahi las, nol bel
atuil Israel las kon.
16 Nol mam Auk tulu belen in susa-daat
tuladang elola, man natang una, undeng
un in muid Au kia."
17 Ming Ama Lamtua tek ela kon, Ana-
nias lako se um na, le tutnaal Saulus.
Hidim un nene ima ka laok se Saulus le
tekan noan, "Kaka Saul. Lamtua Yesus
man kaka netan se lalan nua ka, man lok
auk halin maa tutnaal nol kaka. Un lok
auk le kohe-kanas nol nene imang ngi se
kaka, le halin nam kaka ngat net pait. Nol
Un kon kom le kaka sium Un Koo Niu ka."
18 Ananias aa hidi ela kon, Saulus nataka
kam asa mes el ikan una ka, hokoa ilang
deng un mata ka. Tiata un ngat net pait.
Hidim un hangu, le oen sarain una.
19a Hidi na kon, un kaa-ninu, tiata un apa
ka tes-kain pait.

Saulus nahdeh deng Dehet Dais Banan na se kota Damsik

19b Saulus daad tapnaeng lelo il pait se
kota Damsik, leo-leo nol Lamtua Yesus
atulin nas.
20 Un lako tama se atuil Yahudi las um in
kohe-kanas sa, hidim suknahkitu lam un
tekas noan, "Mi hii babanan ne! Baktebes
Yesus na mo, Ama Lamtua Allah Ana."
21 Ming Saulus in aa ela ka kon totoang
atuli las herang, nol oen kon nangan ha-
pun lo. Hidim oen tek apa noan, "Un man
tao sisaek Yesus atulin in se Yerusalem
mas, ta lo? Un le maa daek nol kit lakong
se tulu agama Yahudi las tene-tenen nas!
Elol son nia le?"
22 Mo Saulus tulu beles bukti noan, Yesus
na mo, Atuling man Ama Lamtua Allah
hidan meman son deng lolo hmunan nua,
le tunang maa ka. Saulus in tui ka muun
keko lako, didiin atuil Yahudi las nal un
pait lo son. Nol ela, atuil in hii-ming
se Saulus sas, nesang le lako lam mamo
taplaeng.
23 Nesang isi lo kon, atuil Yahudi las koo-
dalen mes le noan keo tele Saulus.
24 Mo Saulus niin-taan oen in nangan
dadaat na. Lelo-duman nam, atuil nas
natang un se kota la hnita nas, le noan keo
tele una.
25 Mo duman mesan na kon, Saulus
tapan nas at ila lo, lolo niung un deng
kota la tembok ka, se fai mes dalen. Nini
ela lam, un bisa lail puti nal deng kota
Damsik.✡

Saulus lako se Yerusalem

26 Hidi kon, Saulus lako se Yerusalem.
Lako lius se ua kon, un lako soba-naan le
nakbua nol Lamtua Yesus atulin nas. Mo
oen totoang lii una, lole oen nangan noan,
un tao apa ka el atuil in parsai, man muid
Lamtua Yesus sa. Mo tamlom mam un
daek one la.
27 Molam muik atuli mesa, ngala Barn-
abas. Un man nol Saulus lako se Lamtua
Yesus anan in nutus sas. Un dehet bel
oen deng asa man in daid son, nol Saulus
se lalan nua ka. Un tekas noan, Saulus
tutnaal Yesus son. Nol Ama Lamtua esa
kon aa nolan son. Hidim un kon nahdeh
beles Saulus in barain le tek atuil Damsik
kas, deng Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka
ka.
28 Ming ela kon, oen totoang sium Saulus.
Ta un daad leo-leo nolas se kota Yerusalem.
Un kon brain in tek deng Lamtua Yesus
Dehet Dais Banan na, bel asii tuun, lole un
lii lo kam.
29 Un kon keket-ketan nol atuil Yahudi at
ila lo, man aa nini dais Yunanin. Mo oen
dai sium un in nahdehe ka lo, tiata oen
nuting lalan le keo tele una.
30 Mo nikit Lamtua Yesus atulin nas ming
haup noan, atuli las nuting lalan daat son
le keo tele Saulus, kon oen kil nolan lako
se kota Kaisarea, se tasi suut mesa. Hidim
oen tadu un lako napiut el kota Tarsus.
31 Hidi nam, Yesus atulin man in se
propinsi Yudea, propinsi Galilea, nol
propinsi Samaria ngas, nuil nol in lii pait
lo. Oen mamo taplaeng, nol oen kon daek
muid Ama Lamtua in koma ka. Ta Ama
Lamtua Koo Niu ka tao teken oen dalen
nas.

Petrus taih banan biklobe mes se Lida

32 Dedeng na, Petrus kom le laok papmes
se ola-ola, le meo Ama Lamtua atulin nas.
Neot mesan na, un lako meo Ama Lamtua
atulin in daad se kota Lida ngas.
33 Se na, un tutnaal biklobeng mesa,
ngala Eneas. Atuling na iin nas hlukut-
kait. Nol un haung net deng un maan in
nini ka lo, lolo taun paul son.
34 Kon Petrus tekan noan, "Eneas! Yesus
Kristus le tao banan ku leol neot nia. Tiata,
hangu tia! Le mana ku maan in nini ka!"
Ming ela kon, atuling na hangu meman.

✡ **9:25** Korintus dua la 11:32-33

35 Nikit totoang atuil in se iung Lida, nol
iung Saron nas net Eneas banan ela son
kon, oen totoang parsai se Lamtua Yesus.

Ina Tabita mate son mo Petrus taon le nuli pait

36 Dedeng na, muik bihatang mes ngala
Tabita, un daad se kota Yope dani tasi suut.
(Bihatang na ngala ka se dais Yunanin
nam, 'Dorkas', man nahin na noan 'lusa').*
Un nam parsai Lamtua Yesus. Nol un kon
daek dasi-dais banan mamo taung atuli
las, nol kom in tulung atuil kasiang ngas.
37 Dedeng na, ina Tabita nahi tom ili, kon
un mate. Ti oen diun, le kabut un aap-sisin
na, le nene se un kamar dapa ka.
38 Dedeng na kon, oen ming noan, Petrus
maa son ne kota Lida, kota ni nataka le
laok iin nam jam ila lo siis deng Kota Yope.
Kon oen tadu atuli at dua, le laok nodan
Petrus noan, "Ama! Kaim nodan ama le
lalaba laok kota Yope."
39 Ming ela kon, Petrus haung laok mudis
meman. Lako lius se ua kon, un taam lako
napiut se ina Tabita kamar ra. Lam kamar
na inu son nol bihata-bihaat bebalu, man
in maa le lilu kamusang una ngas. Bihaat
nas tulu bel Petrus kitu-kado, nol kai-baut
man Dorkas in soo bel oen son, se dedeng
un in nuli nabale ka.
40 Hidi kon Petrus tadu oen totoang le
putis deng kamar na. Kon un hai buku
ka le kohe-kanas. Hidi nam, un bali saol
nitung na, le tek noan, "Tabita! Hangu
tia!" Nahkiut tuun nam, bihatang na bela
mata ka. Nikit un ngat net Petrus kon, un
hangu dada.
41 Kon nam Petrus kil un ima ka, le
tulung un hangu dili. Hidim Petrus haman
bihaat bebalu kas nol atuil tenga las, le sao
beles bebalung man in nuli pait son na.
42 Dehet na holhising papmes kota Yope,
tiata atuli mamo daid in parsai se Lamtua
Yesus.
43 Petrus daad se la lelo il pait, se atuli
mes uma. Atuling na ngala Simun. Un osa
la, atuil in tao niu hmukit bulang.

10

Tentara Roma las komendan mes ngala Kornelis, haman Petrus

1 Dedeng na, tentarang mes ngala Kor-
nelis. Un daid komendan deng tentara at
ngatus. Un nol un tentaran nas maas deng
Italia, le daad se kota Kaisarea.
2 Un namnau Ama Lamtua Allah bak-
tetebes, nol un uma isin nas totoang kon
ela. Mo atuil Roma tenga las ela lo.
Un hulung atuil kasiang mamo, nol un
kon makoe in kohe-kanas se Ama Lamtua
Allah.
3 Oe mesan na, nataka le diuk tilu lelo-
hat, banansila el in natloa ka, un net
Ama Lamtua Allah ima-ii mes deng sorga,
langa-langa maa le haman un noan, "Kor-
nelis!"
4 Nikit Kornelis net ima-ii in deng sorga
na kon, un lii isi. Hidim un keket noan,
"Elola la Tuang?"
Ima-ii na siut noan, "Ama Lamtua ming
ku in kohe-kanas sas son, nol Un kon
nangan ku dalem ma in banan nol totoang
atuli lia ka son. Hidim Ama Lamtua kon
ngat ku.
5 Tiata nol nia, tadu atuli laok kota Yope,
le kil nol atuling mesa, man ngala Simun
Petrus maa se nia.
6 Un daad tahang nol atuling mesa, man
uma la dani nol tasi suut, un osa la tao
niu hmukit bulang. Atuling na kon ngala
Simun."
7 Nikit ima-ii in deng sorga na nang
Kornelis kon, un haman un atuil in dake
ngas at dua, nol un tentaran nas at mesa,
man kon namnau Ama Lamtua.
8 Kornelis nahdehes deng asa man in
daid son na. Hidi kon, un lok oen lakos
kota Yopes.

Petrus maa tutnaal nol Kornelis

9 Ola ka, nataka le lelo ditu, atuil man
Kornelis in loka ngas lakos dadani kota
Yope son. Tom nol oras na lam, Petrus sake
le kohe-kanas se Simun uma la hnoden
dapa ka.
10 Un lako kohe-kanas na mo un nataka
kam un lubu son. Un natang atuli las in
mana mija la. Un kohe-kanas mamasu
lam, Ama Lamtua Allah tulu bel una,
banansila el in natloa ka.
11 Un ngat tam tuladang nga el apan nu
holsai, hidim kitu tene mes puti deng apan
nua. Kitu tene na holtai se susu ngas aat
le niu maa.
12 Se kitu na dalen na, un ngat net
hmukit bili-ngala, nas hmukit ii aat,
hmukit in lolo, nol tilu-kee bili-ngala.
13 Kon un ming fala mes tadu un noan,
"Petrus! Hangu tia! Lolat hmukit nias le
ku kaa tia!"
14 Mo Petrus siut noan, "Tao ela deken
Tuang! Ta auk kaa net hmukit tuladang
ela lo! Kaim atuil Yahudi li luil nol hmukit
nas totoang."
15 Mo faal na siut bali noan, "Eta Ama
Lamtua Allah tek son noan, sa-saa mes niu
kam, ku tek noan hmomos deken!"
16 Kitu tene na puti ela lalis tilu, halas-
sam sake lako pait apan-dapa.

* **9:36** Nini dais Aram mam bihatang na ngala ka, *Tabita* nahin na noan 'lusa'. Mo se dais Yunanin nam, *Dorkas* nahin na kon, 'lusa'.

17 Petrus nangan lako-pait le nuting un in
natloa na nahin na mamasu lam, Kornelis
ima-ii las maas lius se Simun uma la. Oen
dil son se hnita mata ka.
18 Hidim oen biu nol keket noan, "Kaim
nuting atuling balu mesa, un maa daad
tahang ne um nia. Un ngala Simun Petrus.
Mi tanan ne?"
19 Dedeng na lam Petrus nangan un
in natloa ka nahin na nabale, mo Ama
Lamtua Koo Niu ka tek un noan, "Hoe
Petrus! Muik atuil* ne dale kua, oen maa
nuting ku.
20 Ku niu le laok mudis tia. Lii-tiud
deken. Oen nam atuil Yahudi lo kon no,
ku tao muid atuil Yahudi li hadat ta le nikis
oen nol noken oen atuil hmomos deken. Ta
Auk man lok oen le maa taap ku."
21 Hidi kon Petrus niu lako le tutnaal
nol atuil nas. Un tekas noan, "Auk niam
atuling man mi in nuting nga. Mo mi
nuting auk le tao saa la?"
22 Kon oen siut noan, "Tentara Roma las
komendan mes ngala Kornelis, man nutus
kaim maa se nia. Un na mo, komendan
deng tentara at ngatus. Un dalen na lolo,
nol un kon namnau Ama Lamtua Allah
baktetebes. Atuil Yahudi las mamo taan
atuling ni in banan na son. Halas-sam
lahin nia, Ama Lamtua ima-ii deng sorga
maa le tadu kaim komendan na, halin
nodan ama laok un uma lua, le un hii-ming
dehet deng ama."
23 Ming oen tek ela kon, Petrus nodan
oen le ninis tahang duman na se las. Ola ka
halas-sam oen pait lakos leo-leo nol Petrus.
Atuli at ila lo deng Ama Lamtua atulin se
kota Yope ngas kon, lakos leo-leo nol one.
24 Duman pait kon oen ninis se lalan,
le ola ka halas-sam oen lakos lius se kota
Kaisareas. Lakos lius se Kornelis uma lam,
un natang oen son. Un haman un nenan
nas nol un olet tas kon, le maas nakbua se
maan na son.
25 Nikit Petrus tama lako bus el uma la
dalen kon, Kornelis lail laok sodon, hidim
un suda le hai buku ka nol todan-lahing se
Petrus.
26 Mo Petrus nikit bangun una, le tekan
noan, "Kaka! Dil tia. Todan-lahing auk
deken. Ta auk niam, atuil biaas banansila
el kaka kon."
27 Ming ela kon Kornelis hangu dili.
Hidim oen duas mulai nahdeh la-lalan le
taam lakos uma dalen. Petrus ngat tam
atuli mamo nakbua le natang un se na son.
28 Kon nam un ngat papmes one, hidim
un tekas noan, "Kaka-paling totoang. Mi
taan kaim atuil Yahudi li hadat ta son.
Muid kaim hadat ta lam, kaim boel
nakbuan nol atuil Yahudi lo ngas lo. Sa-
lolen le taam laok se oen uma las sa.
Mo Ama Lamtua Allah tulu bel auk son
noan, eta Un esa tek son noan, sa-saa
mes niu kam, auk boel tek noan sa-saa na
hmomos deken. Tiata halas ni auk nikis
atuil Yahudi lo ngas pait lo. Auk musti
nangan noan oen nam, auk nenan.
29 Undeng na le, nikit mi tia haman au la,
auk maang meman. Auk pailius lo, undeng
Ama Lamtua tek auk ela son. Mo olan
mi tek napat le! Tasao le mi haman auk
maang se nia lia?"
30 Kon nam Kornelis siut noan, "Lelo aat
in hidi son nuas, lelo la le maun kon, auk
kohe-kanas se auk uma lia. Nahkitu lam,
biklobe mes dil se auk silang ngia. Un kai-
batu las, kaloe'.
31 Kon un tek auk noan, 'Kornelis! Ama
Lamtua ming ku in kohe-kanas sas son, nol
Un kon nangan ku dalem ma in banan nol
totoang atuli lia ka son.
32 Tiata nol nia, lok atuli laok se kota
Yope, le taap atuling mesa, ngala Simun
Petrus. Un daad tahang nol atuling mes
man osa la tao niu hmukit bulang, atuling
na uma la ne tasi suut. Un ngala ka kon
Simun.'
33 Undeng na le, auk lok atuil meman
le tia haman ama. Kaim nodan mamo
isi, undeng ama maa meman. Tiata, kaim
nakbua se nia, le hii-ming totoang asa man
Ama Lamtua Allah lok ama son le tek kami
ngas!"

Petrus nahdeh deng Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka bel atuil Yahudi lo ngas

34 Kornelis nahdeh hidi ela, kon Petrus
tekas noan, "Halas-sam auk tana, noan,
baktetebes Ama Lamtua Allah ngat totoang
atuli lia lam, hnika mes sii. Un huil sila lo,
noan ni atuil Yahudi, mo nu atuil Yahudi
lo.✡
35 Eta muik atuli deng ngaal ol tuun, man
dalen na lolo, nol makoe in kohe-kanas se
Ama Lamtua, hidim muid Ama Lamtua in
koma ngas sam, taon elola ko atuling na
tao Ama Lamtua dalen kolo.
36 Ta mi taan dehet man Ama Lamtua in
tek kaim bangsa Israel lia ka son. Dehet
na lin na noan, Un bel Kristus maa son, na
Yesus. Hidim Yesus na, man mate le mole-
daem atuli li nol Ama Lamtua. Un kon daid
Lamtua taung atuli li totoang.
37 Mi kon ming dehet man in daid son
papmes propinsi Yudea ka. Dehet na
mulai deng Yuhanis in tek atuli las noan,

* **10:19** Muik dais Yunanin deeh dul noan, in maa nuting Petrus sas 'atuli at tilu.' Nol muik in dula mes man dul noan, suma atuli 'at dua' siis. Mo muik in dula mamo man tek atuli at ila ka lo. ✡ **10:34** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 10:17

oen musti tenes deng oen in kula-sala ngas. Nol oen kon musti haup in sarani, halin daid tada noan, oen babanan nol Ama Lamtua son.

38 Hidim Ama Lamtua Allah bel Un Koo Niu ka se Yesus, Atuling Nasaret ta. Ama Lamtua kon bel Un in kuasa ka se Yesus. Hidim, Yesus puti-taam ingu-ingu las, le daek dasi-dais banan bel atuli las. Nol Un kon tulung atuil man uikjale kas laih tuan na, tao sus one ngas. Yesus tao ela, undeng Ama Lamtua Allah leo-leo nol Un tutungus.

39 Kaim niam net nol matan beas esan, deng asa man Un in daek son se kota Yerusalem, nol papmes dale Yahudi ka.

Mo ela kon no, atuli li pauk Un le holtai se kai sangsuli lu dapa didiin mate.

40 Un mate baktebes, mo bingin dua ka lam, Ama Lamtua Allah bel Un le nuli pait. Hidim Un tulu-balang apa ka, le halin nam atuli li tana noan, Un nuli pait baktetebes son.

41 Mo atuli li totoang ngat net Un lo, suma kaim siing. Dedeng Un in nuli pait son na, taom kaim kaa-niun leo-leo nol Una. Ama Lamtua Allah kon tulu kaim le laok tek Yesus Dehet Dais Banan na, bel atuil hut mamo kas se ola-ol tuun.

42 Tiata, Ama Lamtua man tadu kaim le laok tek langa-langa deng Yesus, Atuling man Un tulu meman son deng hmunan nua ka. Nol Ama Lamtua kon nikit Yesus le daid Atuil in Nutus Dasi, taung atuil in maet son, nol atuil in nuil nabale ngas, noan, asii man haup in nuli napiut nol Ama Lamtua Allah, mo asii man lo ka.

43 Deng hmunan hesa kua, Ama Lamtua Allah mee-baha las totoang kon nahdeh deng Yesus, le tek noan, asii man parsai se Una lam, mam Ama Lamtua Allah sium one, nol kose soleng oen in kula-sala ngas totoang."

Atuil Yahudi lo ngas sium Ama Lamtua Allah Koo Niu ka

44 Petrus nahdeh mamaus ela kon, suknahkitu lam Ama Lamtua Koo Niu ka maa tama lako se totoang atuil man hii-ming un dehet ta ngas.

45 Petrus tapan atuil Yahudi man leo-leo nolan deng kota Yope ngas kon, baab se na. Nikit oen net atuil mamo nas sium Ama Lamtua Koo Niu ka kon, oen herang-herang, undeng halas-sam oen net Ama Lamtua in bel Un Koo Niu ka se atuil Yahudi lo kas na.

46 Oen ming atuil in se Kornelis uma la ngas, aa nini dasi bili-ngala, nol oen nakanahalit Ama Lamtua Allah.

Hidi kon Petrus tek noan,

47 "Mi ngat esan tuun! Atuil nias sium Ama Lamtua Koo la son, banansila el kit kon. Tiata, maa le kit sarain oen tia. Ta muik in tukan-palan pait lo son."

48 Hidim Petrus tadu le oen sarain Kornelis, nol atuli-atuil man in se la ngas, halin oen tamas daid Lamtua Yesus atulin. Hidi na kon, oen nodan Petrus le daad nolas lelo il pait, halas-sam oen sao un le pait lako Yerusalem.

11

Petrus siut puting apa ka deng un in sarain atuil Yahudi lo ngas sa

1 Petrus pait bii, mo Yesus anan in nutus tenga las, nol atuil didang man in parsai se Yerusalem mas ming haup noan, atuil Yahudi lo kas kon, sium nal Ama Lamtua Dehet Dais Banan na son.

2 Tiata, nikit Petrus lako lius se Yerusalem kon, muik atuil in parsai at ila lo deng partei Yahudi* bel kula un noan,

3 "Hoe! Ku tao elol son na? Ku taan kit hadat ti tam lo ka? Ku brain taam lako se atuil Yahudi lo kas uma! Hidim kaa-niun leo-leo nolas! Boel tao ela deken, ta oen muid tatahan kit hadat in sunat ti lo bii! Kit tatai in nakbua nol one lo!"

4 Kon nam Petrus nahdeh beles totoang in daid son nas noan,

5 "Neot mesan na, auk se kota Yopeng, auk kohe-kanas kon Ama Lamtua tulu bel auk tuladang el in natloa ka. Auk ngat tam banansila el apan nu holsai, hidim kitu tene mes puti maa holtain se susung ngas aat. Kitu tene na niu maa bus el au.

6 Kon auk ngat laok bus el kitu tene na dale lam, auk ngat net hmukit bili-ngala, nas hmukit ii aat, hmukit in lolo, nol tilukee bili-ngala. Totoang nas hmukit man kit atuil Yahudi li in luli.

7 Kon auk ming fala mes tadu noan, 'Petrus! Hangu tia! Lolat hmukit nias le kaa!'

8 Mo auk siut noan, 'Ela deken Tuang! Ta auk kaa net hmukit nas lo bii. Hmukit nas totoang, kaim atuil Yahudi li lulis!'

9 Mo faal na siut noan, 'Etan Ama Lamtua Allah tek son noan, sa-saa mes niu kam, ku boel tek noan sa-saa na hmomos deken!'

10 Auk ngat net kitu tene na puti ela lalis tilu, halas-sam sake pait lako apan-dapa.

11 Tom nol oras na lam, atuli at tiul maas lius se um man auk in daad tahang nga. Oen maas deng Kaisareas le nuting au.

---

* **11:2** Eta atuil Yahudi lo kas, kom le muid Yesus sam, atuil deng partei agama Yahudi li tek noan, atuil nas musti sunat muid atuil Yahudi las hadat ta, nol oen kon musti tao muid totoang atorang agama Yahudi tenga las.

12 Kon Ama Lamtua Koo Niu ka tek auk
noan, ‘Ku niu, le laok muid atuil nias tia.
Lii-tiud deken. Oen atuil Yahudi lo, mo ku
nikis oen le nangan noan oen nam atuil
hmomos deken.’ Auk ming hidi ela kon,
kit pail-kakan at eneng nias leo-leo nol auk
lakong Kaisareang. Lius se uang kon, kaim
totoang taam lakong se komendan tentara
Roma mes uma.
13 Komendan na dehet noan, lelo il in
hidi son nuas, un net Ama Lamtua ima-ii
mes deng sorga maa dil se un uma la, le
tek noan, ‘Lok atuli laok kota Yope le taap
atuling mes ngala Simun Petrus.
14 Mam atuling na tulu bel ku lalan na
elola, le halin ku nol ku uma isin nas
totoang, haup boa-blingin deng mi in kula-
sala ngas.’
15 Undeng na, tiata auk mulai tulu beles
Ama Lamtua Lalan in Nuli ka. Nahkitu
lam, Ama Lamtua Koo Niu ka maa tama
se atuil nas totoang, banansila el hmunan
nu in daid son nol kita ka.
16 Ngat net oen sium Ama Lamtua Koo
Niu ka ela kon, auk nangan net hmunan nu
Lamtua Yesus in tek noan, ‘Yuhanis sarain
mi nini ui tuun, mo mam Ama Lamtua
Allah in tao bel mia ka muun dui pait deng
na. Undeng Un le bel mi Un Koo Niu ka.’✡
17 Ta Ama Lamtua esa man bel Un Koo
Niu ka se atuil Yahudi lo nas, banansila el
Un in bel kita ka kon. Tiata mi in koma
ka le auk labang nol Ama Lamtua, tamlom
elola la?”
18 Ming Petrus siut ela, halas-sam oen bel
kula un pait lo. Hidim oen totoang naka-
naka Ama Lamtua Allah noan, “Wuih!
Leok isi! Ama Lamtua sai lalan son le
atuil Yahudi lo kas kon, nang soleng oen
in nuil kula-sala ngas, le Ama Lamtua kose
soleng, halin oen kon haup in nuli napiut
nol Una.”

Lamtua Yesus atulin nas holhising lakos se ola-ola. Mamo deng one la, lakos daad se kota Antiokias

19 Hmunan nua, dedeng oen pasang tele
hidi Stefanus kon, oen mulai tao susa-
daat saol Yesus atulin nas. Tiata oen lalis
holhising lakos se ola-ola. Tenga las lalis
lakos se propinsi Fenisia. Teng lalis lakos
se nusa Siprus, nol tenga las pait lalis
katang-katang lakos pes se kota Antiokia,
ne propinsi Siria. Atuil in laling nias kon,
nahdeh Lamtua Yesus Dehet Dais Banan
na se ola-ola. Molam oen suma nahdeh bel
oen atulin Yahudi las siis. Mo nahdeh bel
atuil Yahudi lo kas lo.✡
20 Deng Ama Lamtua Atulin man lail
lakos se nusa Siprus nol kota Kirene ngas,
muik teng lail lakos napiut se kota An-
tiokias, ne propinsi Siria. Oen niam man
dehet Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na
bel atuli-atuil Yahudi lo in ne ua ngas.
21 Ama Lamtua bel Un in kuasa ka se
one, didiin atuli hut mamo daid in parsai
se Lamtua Yesus.
22-24 Dedeng na, Lamtua Yesus atulin in
se Yerusalem mas ming haup noan, atuil
Yahudi lo in se kota Antiokia ngas kon
parsai se Lamtua Yesus son. Kon nam, oen
lok oen atulin mes ngala Barnabas, le lako
meo oen se luas. Barnabas niam mo atuil
dael banan, nol un parsai Ama Lamtua
Allah baktetebes. Ama Lamtua Koo la kon
leo-leo nol una.

Un lako lius se kota Antiokia kon, un
ngat tam meman baktebes, Ama Lamtua
Allah daek ne atuil Yahudi lo kas in nuli
ka son. Tiata un dalen kolo. Hidim un
tao oen le makoe taplaeng, halin nam oen
daek muid Ama Lamtua Lalan in Nuli ka
tutungus nol baktetebes. Nini ela lam,
Ama Lamtua atulin nas nesang le lako lam,
mamo keko lako.
25 Hidi na kon, Barnabas lako kota Tar-
sus le nuting Saulus.
26 Nikit un tutnaal Saulus kon, un nusi
Saulus le halin oen duas leo-leo pait lakos
kota Antiokias. Kon nam oen duas daad
se Antiokias leo-leo nol Ama Lamtua atulin
nas didiin taun mesa. Lelo-lelom oen duas
tui Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka bel atuil
hut mamo kas. (Se kota Antiokia, halas-
sam atuli li mulai noken Lamtua Yesus
atulin nas noan, ‘atuil Kristen’).†
27 Dedeng oen duas biis nabael se kota
Antiokias sam, atuli at ila lo maas deng
kota Yerusalem. Taom Ama Lamtua pake
atuil nas le daid Un mee-baha.
28 Deng mee-baah nas, muik at mes ngala
Agabus. Ama Lamtua Koo la tek una, le
halin tek atuli las noan, “Lako-lako lam
muik oras lubu tuan, se papmes apan-
kloma kia.” Tiata un laok tek atuli las ela.
(Un in teka na daid baktebes, se dedeng
laih tene Kaiser deng Roma man ngaal
Klaudius sa in kil prenta ka.)✡
29 Ming Agabus in tek ela ka kon, Lamtua
Yesus atulin in se Antiokia ngas koo-dalen
mesa, le halin tamang duit taung in bel
oen pail-kakan man susa se propinsi Yudea
ngas. Mesa-mesam bel muding un in hapu.
30 Tamang hidi duit kon, oen tulu Barn-
abas nol Saulus, le oen duas man kil duit

✡ **11:16** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:5 ✡ **11:19** Dehet deng Aan in Nutus sas 8:1-4 † **11:26** Dais ‘Kristen’ na, puti deng dais ‘Kristus’. Un nahin na noan, ‘atuil in muid Kristus’. Kristus nahin na noan, ‘Atuling Niu, man Ama Lamtua Allah tulu meman son deng hmunan nua, le belen maa ka’. ✡ **11:28** Dehet deng Aan in Nutus sas 21:10

nas laok bel tulu in kil jemaat se lua ngas, halin oen bating bel atuli in susa ngas.

12

Yakobus in mate ka; Petrus in tama bui ka; nol jemaat tas in kohe-kanas sa

1 Dedeng na, lahing Herodes* sa mulai tao susa-daat muun isi saol Lamtua Yesus atulin nas tenga.
2 Un prenta atuil le laok keo tele Yakobus nini suli. Yakobus na mo, Yuhanis kaka ka.
3 Nikit Herodes net noan, Yakobus in mate ka tao atuil Yahudi las tene-tenen nas dalen kolo, kon nam un tao muun dui deng na pait. Ta tom nol leol tene man oen noken noan, Fesat Ruti in Kutang Bibit lo ka,† un tadu atuli le laok daek Petrus lolen.
4 Daek nal Petrus kon, oen tamang un lako bui dalen. Hidim oen tulu tentara op aat le doh seda apa Petrus, lelo-duman. Op mesa lam tentara at aat. Herodes in koma ka le hidi fesat ta, halas-sam nutus Petrus dasi la se atuil hut mamo silan.✡
5 Tiata, dedeng oen tahang Petrus se bui dalen na, Lamtua Yesus atulin nas in kohe-kanas sa nutus lo. Oen kohe-kanas le nodan Ama Lamtua halin doha-tinang Petrus.

Ama Lamtua nol puting Petrus deng bui dalen

6 Noan ola ka, le Herodes nutus Petrus dasi la se atuil hut mamo sila kam, duman na, oen but Petrus nini rante dua se bui dalen. Hidim un nini se tentara at dua hlala. Nol tentara tenga las doh se hnita mata ka.
7 Nahkitu lam, Ama Lamtua ima-ii mes deng sorga maa dil se na, kon nam kamar na langa. Hidim ima-ii na peko bangun Petrus le tekan noan, "Petrus! Haung hlapat tia!" Kon nam, laeng bis na holoat meman deng Petrus ima ka.
8 Hidi kon ima-ii na lok un noan, "Kaod ku kado la! Nol lotong ku nahan na!" Petrus pake hidi kon, ima-ii na lokan pait noan, "Kaod ku kaod likun na, le maa muid au!"
9 Kon Petrus laok muid ima-ii na, le puti deng bui ka. Mo Petrus bali noan, un suma natloa tuun. Molota daid ela baktetebes.
10 Oen kaliut hidi maan in doha mesa nol dua la, kon oen lakos lius hnita bisi la. Hnita na holsai esa ela tuun. Hidi kon oen duas putis lakos muid lalan in laok el kota lua ka. Suknahkitu lam, Ama Lamtua ima-ii la lako nang soleng Petrus sii se la.
11 Ima-ii na ilang son, halas-sam Petrus taan noan, "Meman baktebes! Ama Lamtua lok Un ima-ii mes le maa sao puting auk deng Herodes ima ka. Ama Lamtua tao ela, le halin atuil Yahudi las in nangan dadaat ta, tom auk lo."
12 Hidi na kon, Petrus lako se ina Maria uma. Un na mo, Yuhanis ina ka. Yuhanis ngaal didang nga, Markus. Se na, muik atuli hut mamo nakbua le kohe-kanas se Ama Lamtua taung Petrus.
13 Lako lius se um na kon, Petrus bitin hnaket ta hnita na le biu. Kon nam bihaat in daek se na at mes ngala Rode, lako babanin le in maa na asii.
14 Ming Petrus fala ka kon, un tanan meman. Un dalen kolo isi, hidim un lail hlapat tuun taam lako bus el uma dalen le tek atuli las noan, "Hoe! Petrus dil ne likun nua!" Mo undeng un dalen na kolo isi, tiata un nadidingun in sai hnita ka bel Petrus.
15 Mo oen siut un noan, "Kaim parsai lo! Aa lebo ela deken!"

Mo bihatang na kaen mumuun noan, "Loo! Na baktebes Petrus fala! Un ne likun nua!"

Mo oen tao hii lo le tek noan, "Bet na Ama Lamtua ima-ii deng sorga, man maa le doh Petrus."
16 Oen aa nol lako-pait ela nabale, mo Petrus biu napiut, didiin oen laok sai belen hnita ka. Sai hidi hnita ka kon, oen langan tuun, lole na Petrus baktebes.
17 Mo nesang lom oen mulai lobo, ta Petrus nini ima ka le nodan oen totoang ete. Halas-sam un nahdeh deng taon elola le, Ama Lamtua Allah puting un deng bui ka dalen. Hidim un tadu oen noan, "Mi laok tek in dadi nias totoang bel Yakobus‡ nol aan in nutus tenga las se." Hidi nam, Petrus puti lako se maan didang.
18 Ola oskaong mitang bii ka, tentara in doha ngas ngat tam, Petrus ase son, kon nam oen tupu-talas le nuting una, nol oen kon lii isi, undeng oen nangan noan tamlom mam Herodes keo tele one la.
19 Nikit Herodes ming haup dais na kon, un lok tentara deeh pait le laok nuting Petrus. Mo oen net Petrus lo. Kon Herodes prenta oen le pres tentara in doha ngas. Pres hidis sam, un tadu oen le keo tele totoang tentara in doh Petrus sas.

Hidi nam, Herodes boka nang soleng Yudea le lako daad se kota Kaisarea.

Laih Herodes, man oen noken noan Agripa ka, mate

* **12:1** Lahing Herodes nia, taom oen noken noan, *Herodes Agripa.* Un upu ka, ngala *Herodes Tene*, (na ka Herodes Agung). Un man tadu le keo tele tana-ana blutu mea kas, se dedeng in hua Lamtua Yesus se Betlehem ma. † **12:3** Leol banan na, dadani nol Leol Paska la. ✡ **12:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:1-27 ‡ **12:17** Yakobus in mo bango nia ki, Lamtua Yesus palin na.

20 Dedeng na, muik atuil deng kota dua,
ngala Tirus nol Sidon, kom le sos in kaa
deng laih Herodes nusa ka. Mo blaan son,
lahing na komali nol one. Tiata oen tek
apa le nuting lalan halin laok babanan pait
nol una. Kon oen huil nal atuli bua mesa,
le laok tutnaal nol Herodes. Lakos lius
se Kaisareas kon, oen olet nol atuil dalen
mesa, ngala Blastus. Un nam mo, atuil
tene se um lahi la. Oen koo-dalen mes
nol Blastus, le sai lalan halin oen haup in
tutnaal nol Herodes.
21 Kon nam, Herodes tade le tutnaal nol
one, ta oen huil nal oras mes le halin oen
tutnaal nol apa. Leol na, Herodes pake un
kai-baut lahi las, hidim daad se un del in
prenta ka, le mulai dehet nolas.
22 Ming un fala ka kon, atuli las mulai
naka un noan, "Hii un fala ka! Ni atuli li
fala lo! Ni dewa fala!"
23 Nahkitu lam, Ama Lamtua Allah ima-ii
mes deng sorga maa bel Herodes ili mesa,
undeng un sium oen in naka una ka, nol
un kon hutun soleng Ama Lamtua Allah.
Tiata Herodes nuli nabale mo blati kas lool
sakes le kaa nuli un apa ka, didiin un mate.
24 Deng totoang man in daid son nas,
Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na
holhising keko lako, nol atuil man in muid
Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka ngas kon,
mamo tapnaeng.
25 Dedeng na, Barnabas duas Saulus kil
hidi duit in hulung deng atuil Antiokia
las taung atuil Yerusalem mas son. Hidi
nam oen duas pait Antiokias. Oen kil nol
atuling muda mes leo-leo nol one. Un
ngala Yuhanis, mo taom oen haman kon
noan, Markus.

13

Atuil Antiokia las nutus Barnabas nol Saulus

1 Se kota Antiokia, muik atuli mamo
parsai se Lamtua Yesus son. Muik atuli
deeh man Ama Lamtua Allah pakes le daid
Un mee-baha, nol muik atuli deeh pait
man Un pakes le tui-tikang atuli las. Atuil
nas ngalan nas elia:

Barnabas,
Simeon, man atuli las taom haman
noan 'Aap Mitang',*
Lukius deng kota Kirene,
Menahem, man oen papa-piaran deng
ana blutu bii ku leo-leo nol lahing
Herodes sa,†
nol Saulus.

2 Oe mesan na kon oen telang, nol
nakbua le todan-lahing se Ama Lamtua
Allah. Kon nam Ama Lamtua Koo Niu
ka tek oen noan, "Huil nal Barnabas nol
Saulus. Ta Auk osa mamo. Oen duas musti
daek os man Auk in ator bel oen son nia."
3 Nikit oen telang nol kohe-kanas hidi
kon, oen nene iman nas laok se Barnabas
nol Saulus le tabis one. Hidim oen nutus
duas le lako-daek Ama Lamtua osa la.

Barnabas nol Saulus lakos se nusa Siprus

4-5 Dedeng Ama Lamtua Koo Niu ka
prenta Barnabas nol Saulus, le oen duas
laok tek deng Dehet Dais Banan na ka, laih
hmunan na oen lakos se kota mes ngala
Seleukia, man dani nol tasi suut. Yuhanis
(man oen noken kon noan Markus) sa, lako
muid leo-leo nol one. Lius se uas kon, oen
saek lui ina le luan laa lakos el nusa Siprus,
hidim oen nius se kota mes ngala Salamis.
Se na, oen kom in taam laok se atuil Yahudi
las um in kohe-kanas sa, le tui atuli las
deng Ama Lamtua Allah Dehet-dasin na.
6-8 Hidim, oen laok tuli-tuil deng ingu
mesa laok iung tenga las, didiin oen lakos
lius se kota mes se nusa na mumu halin
na, ngala Pafos. Gubernur in deng kota na
ka ngala Sergius Paulus. Un na mo taan
isi. Dedeng un ming haup noan Barnabas
maas son ne un kota la, kon un tadu atuli
le laok haman one, undeng un dalen na
kom isi le hii-ming in tui-tikang deng Ama
Lamtua.

Mo se na kon muik atuil Yahudi mes
ngala Bar Yesus (nol un ngaal didang nga
se dais Yunanin nam 'Elimas'). Un na
mo nodo-laos daat. Taom un nole-lilung
atuli las noan, un nam Ama Lamtua Allah
mee-baha. Un olet nol gubernur ra. Tiata
Barnabas maas kon, Bar Yesus hode-lokot
gubernur ra le boel sium oen deken. Un
soba-naan le tao gubernur ra halin parsai
se Yesus deken.
9 Mo Ama Lamtua Koo Niu ka bel Saulus
(man oen noken kon noan Paulus) kuasa,
ta un dodon mata ka le ngat nakekeon
atuling in nodo-laos daat na. Hidim un
tekan noan,
10 "Hoe, Elimas! Ku niam mo, uikjale
ana! Ku nole-lilung daat! Ku tipu-dai atuli
li didiin bling pait ta! Ku labang totoang
in banan nas. Undeng ela, kaim taan noan
ku muid uikjale kas laih tuan na. Ku tao
pait ela bakun na. Ku soba-naan le palan
kele Ama Lamtua lalan lolo ka deken!

* **13:1** a: In dula dais Yunanin noan 'Niger', un nahin na noan 'mitang'. † **13:1** b: Laih Herodes nia, oen kon noken noan, *Herodes Antipas.* Un man keo tele Yuhanis in Sarain Atuli ka. Un ama ka ngala, *Herodes Tene* (na Herodes Agung). Un man tadu le keo tele tana blutu mea kas, se dedeng in hua Lamtua Yesus se Betlehem ma. Mo laih Herodes man in keo Yakobus, nol mate undeng blati in kaan na, oen noken noan, *Herodes Agripa.*

11 Hoe, ku hii ke! Mam Ama Lamtua
hukung ku! Mam se lelo il dalen ku matam
ma tedo, le ku ngat net saa lo."

Paulus aa hidi ela kon, atuling na mata
ka tedo meman. Hidim un lako lam mame-
mames tuun, le nuting atuli halin kil un
ima ka, le pelan.

12 Nikit gubernur ra net nol mata beas
esa, deng asa man in dadi na, kon un
parsai se Yesus. Un kon hera-herang nol in
ming asa man Barnabas in tui deng Yesus
sa.

Oen laok nahdeh Dehet Dais Banan na se kota Antiokia didang, man ne propinsi Pisidia

13 Deng kota Pafos ne nusa Siprus, Paulus
nol un tapan nas saek lui ina le luan laa
lakos kota mes se propinsi Pamfilia, ngala
Perga. Lius se las kon, oen nius deng lui
la, hidim Yuhanis Markus lako nang soleng
one, le pait Yerusalem.

14 Deng Perga oen laok deng tuus tuun,
didiin lakos lius se kota Antiokia, ne
propinsi Pisidia.

Se leol teen in dake ka, oen lakos muid
ibadat se atuil Yahudi las um in kohe-kanas
sa.

15 Kon nam oen les deng upung Musa
buku la, nol les deng Ama Lamtua mee-
baah tenga las in dula ngas kon. Hidi nam
tene-tene deng um in kohe-kanas na nodan
Paulus noan, "Amas totoang. Eta mi muik
in teka taung kami lam, kaim nodan le mi
dehet puting bel kamis, halin tao tes kaim
dalen nias."

Paulus nikit in aa taung atuil Yahudi in se Antiokia ngas

16 Kon nam Paulus hangu lako dil se
muka la. Hidim un nikit ima ka le nodan
oen halin ete. Un tekas noan, "Kaka-paling
in deng bangsa Israel lias totoang, nol ina-
amang in deng bangsa didang man tamam
agama Yahudi son, undeng mi dalen nas
kon kom le todan-lahing se bangsa Israel
li Ama Lamtua Allah na. Auk nodan le mi
tidi mi hngilan nas babanan halin hii se
au!

17 Ama Lamtua Allah huil nal kit bangsa
Israel li upu kia-kaon nas deng lolo hmu-
nan nu son. Dedeng oen lakos daad se
dale Mesir, man oen ingu-mana lo ka, Ama
Lamtua beles le nuil nol babanan, didiin
oen in hua-koet tas mamo tapnaeng. Hidi
kon, Ama Lamtua nini Un in kuasa ka, le
pel puting oen deng dale Mesir.✡

18 Kon nam, oen daad seda-seda se maan
epeng ngas lako pes taun buk aat. Dedeng
na oen nam bon batu, mo Ama Lamtua
pela-noen oen nol in kehe tuun.✡

19 Mo hidi kon, Ama Lamtua tao dudus-
didaa bangsa iut se dale Kana'an. Hidim
Un bating-bating bangsa iut nas dale ka,
bel kit upu kia-kaon nas, le daid oen dale
pusaka.✡

20 Tiata kahin deng kit upu kia-kaon nas
in lakos daad se dale Mesir ra, didiin oen in
haup dale Kana'an le daid oen dale pusaka
ka, taun ngatus aat buk lima.

Hidi nam, Ama Lamtua nikit beles atuil
in nutus dasi ngas, le pela-noen one, didiin
Ama Lamtua nikit Un mee-baha mesa,
ngala Samuel.✡

21 Dedeng Samuel daid Ama Lamtua
mee-baha ka, kit upu kia-kaon nas in koma
ka le muik lahi mesa. Ta Ama Lamtua
nikit Kis ana ka, ngala Saul, deng ngaal
Benyamin. Saul kil prenta lako pes taun
buk aat,✡

22 halas-sam Ama Lamtua niung una.
Hidim Ama Lamtua nikit Isai ana ka lolen,
ngala Daud, le seda un daid laih balu. Ama
Lamtua taan baktetebes Daud dalen na,
noan, 'Isai ana Daud dalen na, tom nol Auk
daleng ngia. Taon elola ko un daek muid
Auk in koma ki totoang.'✡

23 Dedeng na, Ama Lamtua hid le tunang
Daud in hua-koet mesa, halin bel boa-
blingin atuil Israel li deng oen in kula-sala
ngas. Auk le tek mi totoang, Daud in hua-
koet man Ama Lamtua in hida ka nam,
Yesus."

Paulus tek noan, Yesus na mo, Atuling man Ama Lamtua hid le tunang maa ka

24 Paulus nahdeh napiut un dehet ta
noan, "Lamtua Yesus nikit Un osa la lo bii
kam, muik atuli mes ngala Yuhanis, lako
tek atuil Israel las noan, oen musti tenes tia
deng oen in kula-sala ngas, le muid se Ama
Lamtua. Hidim oen musti sarani, halin
daid tada noan, oen babanan pait nol Ama
Lamtua son.✡

25 Mo nikit Yuhanis in dake ka mana le
hidi kon, un tek atuli las noan, 'Mi boel
nangan noan auk niam, Atuling man Ama
Lamtua in hid son deng hmunan nua, le
tunang maa ka deken. Nangan babanan
ne! Mi musti natang se Atuling mesa, ta

✡ **13:17** Dehet in Puit deng Dale Mesir 1:7; 12:51 ✡ **13:18** Buk in Kahi 14:34; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 1:31 ✡ **13:19** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 7:1; Yosua 14:1 ✡ **13:20** Atuil in Nutus Dasi ngas 2:16; Samuel mesa la 3:20 ✡ **13:21** Samuel mesa la 8:5; 10:21 ✡ **13:22** Samuel mesa la 13:14; 16:12; Buk in Naka-nahalit 89:20 ✡ **13:24** Markus 1:4; Lukas 3:3 ‡ **13:25** In dula dais Yunanin esa ka dul noan, 'suda le loat un nahan na tali na tuun kon no, auk tatai lo'. Nahin na noan, sukat nol Lamtua Yesus sam, Yuhanis nataka kam, un suma atuil ana tukun. Les kon se Matius 3:11, Markus 1:7, Lukas 3:16, nol Yuhanis 1:20,27. ✡ **13:25** Matius 3:11; Markus 1:7; Lukas 3:16; Yuhanis 1:20, 27

Un le maa. Un na mo uhu dui deng au,
daid Un atulin in loka-loka tuun kon no,
auk tatai lo.’‡ ✡
26 Pali-kakang totoang man upung Abra-
ham in hua-koet, nol atuil Yahudi lo man
todan-lahing se Ama Lamtua. Mi hii napat
se auk le! Ama Lamtua Allah tek puting
dais ni bel kitan son, le halin kit taan haup
Un lalan in nuli ka. Nol Un kon bel boa-
blingin kit deng kit in kula-sala ngas son.
27 Deng lolo hmunan nua, Ama Lam-
tua pake Un mee-baha las le dul pesang
bel atuli lia, dehet deng Atuling man
Ama Lamtua hid le tunang maa ka son.
Hidim tulu-tulu agama las, nol atuil in se
Yerusalem mas, les asa man mee-baha las
in dula na oe-oe son. Leol teen in dake
kam, oen tamas lakos se um in kohe-kanas
sa, le les ela deng Ama Lamtua Buk Niu
ka. Mo oen taan dehet deng Yesus, Atuling
man Ama Lamtua hid son le tunang maa
ka lo. Hidim oen nuting lalan le hukung
tele Una. Molota dais ni tom nol asa man
Ama Lamtua mee-baha las in dul meman
son na.
28 Oen tao dais nol Yesus, le kiu nahu
Una, mo oen haup Un kula-salan mes lo
kon. Ela kon no, oen lakos nodan gubernur
Pilatus le keo tele Una.✡
29 Gubernur na tade, kon nam oen pauk
holtai Yesus se kai sangsuli lu dapa, didiin
Un mate. Nias totoang dadi, tom nol asa
man Ama Lamtua mee-baha las in dul
meman son na. Hidi nam, oen niung Un
aap-sisin na deng kai sangsuli la, le kok
nolan laok nene se niut utu mes dale.✡
30 Molam Ama Lamtua Allah pake Un in
kuasa ka, le bel Yesus nuli pait deng Un in
mate ka.
31 Nikit Yesus nuli pait son kon, Un tulu-
balang apa ka oe-oe bel atuli las. Atuil
nas man maas leo-leo nol Un deng propinsi
Galilea, le lakos se kota Yerusalem. Nol
halas ni oen man daid saksi bel atuil Israel
las.”✡

Paulus tulu bel noan, Ama Lamtua pake Un mee-baha las son le tek meman deng Yesus

32-33 Paulus nahdeh napiut noan, “Eta
elam, elia: kaim duam Barnabas maang
deng maan katang le tek mia, halin nam
mi tana noan, Dehet Dais Banan man Ama
Lamtua in hid son nol kit upu kia-kaon
nas sa, halas ni dadi son. Ama Lamtua
bel Yesus le nuli pait son deng Un in mate
ka. Ne Buk in Naka-nahalit ta peke dua la,
Ama Lamtua pake atuil le dul deng Yesus,
Atuling man Un in hid son le tunang maa
ka, noan,

‘Ku niam, Auk Anang.
Leol neot ni, Auk nikit Ku le kil
bandu.’✡

34 Deng lolo hmunan nu Ama Lamtua
Allah kon hid son noan, mam Un bel
Atuling man Un in hid son le tunang maa
ka nuli pait, nol Atuling na mate pait lo
ka. Undeng na, Ama Lamtua pake Un mee-
baha la, le dul noan,

‘Deng lolo hmunan nua, Auk but in hida
nol laih Daud son le belen hangun.
Tiata halas nia, Auk le but in hida na
nol ku lolen, undeng ku niam mo
laih Daud in hua-koet.’✡

35 Muik dain didang pait ne Buk in Naka-
nahalit ta noan,

‘Ama Lamtua nang soleng Atuling Niu ka
aap-sisin na le daid dudus-didaa se
bolo dalen lo.’✡

36-37 In toma ka elia: dain in naka-nahalit
ni tek deng Daud sii lo! Kit tanan ela,
undeng laih Daud tao dehet-dais banan
mamo son bel un bangsa la, hidi halas-
sam un mate. Un mate kon oen puan
una. Mo un aap-sisin na noe didaa. Tiata
kit tana noan, Buk in Naka-nahalit ta tek
deng Daud lo, molam tek deng Atuling
mes didang pait. Ta Atuling man in tulu
meman son na mate kam, Ama Lamtua
Allah belen le nuli pait deng Un in mate ka.
Tiata Un aap-sisin na noe bubuit lo kon.
38-39 Kaka-paling totoang, hii babanan
ne! Atuling na mo Yesus. Kit parsai se
Una, halas-sam Un tade le lepa-haal bel kit
in kula-sala ngas, molota muid in toma ka
lam, kit man lepa-haal esan. Nini ela, Ama
Lamtua Allah kose soleng kit in kula-sala
ngas. Mo kit taan son noan, kit daek muid
upung Musa atorang ngas totoang kon no,
nas siis sam, tao nal kit le tom se Ama
Lamtua sila-mata lo.
40-41 Tiata, mi musti nangan babanan. Ta
tamlom asa man Ama Lamtua mee-baah
hmuna-hmunan nuas in teka ka, nahi tom
se mia la. Undeng oen dul son noan,

‘Mi atuil in hode-lokot daat, man ngat maat
halin tuun nol atuil didang ngas,
doha loo!
Undeng Au, Ama Lamtua Allah daek
dasi-dais man tao atuli li le hera-
herang;
mam mi haup in hukung, didiin
mi matem.
Auk daek dasi mesa, se dedeng mi in nulim
nabale ka,
mo mi dai simun lo.

✡ **13:28** Matius 27:22-23; Markus 15:13-14; Lukas 23:21-23; Yuhanis 19:15 ✡ **13:29** Matius 27:57-61; Markus 15:42-47; Lukas 23:50-56; Yuhanis 19:38-42 ✡ **13:31** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:3 ✡ **13:32-33** Buk in Naka-nahalit 2:7 ✡ **13:34** Yesaya 55:3 ✡ **13:35** Buk in Naka-nahalit 16:10

Atuli tek mi son kon no,
mi dai tanan lo.
Banan dui ka, mi nangan dais nias
babanan, le halin nam mi kon
herang.'✡
Tiata kaka-pali me, nangan babanan asa
man auk in teka apin na. Pasang soleng
asa man apin mi in ming son na banansila
el atuil in hode-lokot daat tas deken. Auk
in dehet ta pes ela. Nodan mamo!"
42 Dehet hidi kon, Paulus nol Barnabas
dil le noan lakos deng um in kohe-kanas
na. Mo atuil in se la ngas nodan le minggu
in pait maa kua lam, oen pait maa nahdeh
tapnaeng asa man apin oen in dehet son
na.
43 Nikit oen putis deng um in kohe-kanas
sa kon, muik atuli mamo deng maan na
laok muid Paulus duas Barnabas. Kon nam
oen duas tao teken atuil nas dalen nas
noan, "Ama Lamtua dalen na banan isi nol
kita. Undeng na le mi kon musti parsai
mumuun se Una."

Atuil Yahudi las tene-tenen nas hutun soleng Paulus nol un tapan nas

44 Se minggu in pait maa ka, amper
totoang atuil in se kota na ngas, maas le
hii-ming deng Ama Lamtua Dehet-dasin
na.
45 Mo nikit atuil Yahudi las ngat net atuil
hut mamo nas maas nakbua, le hii Paulus
in nahdehe ka kon, oen idus isi. Tiata nikit
Paulus nahdeh kon, oen labang una nol aa
le kiu nahu una.
46 Mo Paulus nol un tapan nas hoen lo,
hidim oen kon dehet buni-buni lo. Oen
tek noan, "Meman baktebes Ama Lamtua
Allah sai lalan muna son, bel kit atuil
Yahudi lia. Nol Un bel Dehet Dais Banan
na se kita. Mo mi dai sium lo. Tiata nol
mi in sium lo ela ka, mi tulu bel noan mi
niam tatai in nuil napiut nol Ama Lamtua
Allah lo. Undeng na le, banan dui ka kaim
kil Dehet Dais Banan ni laok bel bangsa-
bangsa didang nguas, undeng mi hutun
soleng son.
47 Ta Ama Lamtua Allah nutus hidi kaim
son, banansila el Yesaya in dul noan,
'Auk nikit mi son le daid banansila el obor
ra, le kil langa ka bel bangsa-bangsa
didang, man bangsa Yahudi lo ngas,
le halin nam mi laang beles lalan in
maa bus el Au lia ka,
nini ela lam, Auk sas-sao oen deng
oen in kula-sala ngas.
Nol mi kon musti tulu bel lalan na se
papmes apan-kloma kia.' "✡
48 Nikit atuli-atuil deng bangsa Yahudi
lo ngas ming ela kon, oen dalen kolo isi.
Hidim oen naka-naka Ama Lamtua Allah
noan, "Naka-naka Ama Lamtua! Ta Un
Dehet Dais Banan na, leok isi!" Deng one
la, muik atuli-atuil man Ama Lamtua Allah
nutus son lolo hmunan nua, le haup in nuli
napiut nol Una. Totoang atuil nas parsai se
Lamtua Yesus.
49 Kon nam, Ama Lamtua Allah Dehet-
dasin na holhising deng baha laok baha,
se papmes maan na.
50 Se kota na, muik atuli-atuil tene, bi-
hata nol biklobe. Teng deng atuil tene nas,
namnau Ama Lamtua isi. Mo atuil Yahudi
las tene-tenen nas laok hode-lokot atuil
tene nas, tiata oen nulut puting Paulus nol
Barnabas deng oen kota la.
51 Putis deng kota na kon, oen duas tao
muid hadat mesa, le sii soleng auh in se
oen iin na ngas, le daid tada noan, atuli-
atuil in se kota na ngas dai hii-ming se oen
duas lo. Hidim oen duas bali kudi le lakos
nang soleng kota na. Kon nam oen lakos
se kota mes didang pait, ngala Ikonium.✡
52 Mo atuli-atuil man parsai Lamtua
Yesus son se Antiokia ngas, dalen kolo,
undeng Ama Lamtua Koo Niu ka tao tes
oen dalen nas.

14

Paulus nol Barnabas se kota Ikonium

1 Paulus duas Barnabas lakos lius se
kota Ikonium kon, oen taam lakos se atuil
Yahudi las um in kohe-kanas sa. Oen dehet
nesang deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais
Banan na, didiin atuil Yahudi lo nol atuil in
deng bangsa didang ngas mamo, parsai se
Lamtua Yesus.
2 Mo se na kon, muik atuil Yahudi at ila
lo kil didi nol oen atorang ngas. Tiata oen
dai sium Paulus in dehet tas lo. Hidim oen
hode-lokot atuil tenga las, halin oen kon
kom atuli-atuil in parsai se Lamtua Yesus
sas deken.
3 Mo Paulus nol un tapan nas lii lo.
Oen dehet napiut Lamtua Yesus Dehet Dais
Banan na bel asii tukun. Oen tekas noan,
Lamtua Yesus dalen na holsai bating atuli
li totoang. Ama Lamtua kon bel oen kuasa
le tao nal taad herang bili-ngala, halin atuil
hut mamo nas tana noan, Ama Lamtua
pake one.
Dedeng na, Paulus daad nesang se kota
na.
4 Kon nam atuil in se kota na ngas
bakisan apa daid op dua. Opa mesan na
tao muid atuil Yahudi li in kil didi oen
hadat ta, mo opa mesan na pait dil nol Ama
Lamtua atulin in nutus sas. Op dua nas
labang apa.

✡ **13:40-41** Habakuk 1:5 ✡ **13:47** Yesaya 42:6; 49:6 ✡ **13:51** Matius 10:14; Markus 6:11; Lukas 9:5; 10:11

5 Hidim atuil Yahudi in kil didi oen
atoran ngas at ila lo, lakos koo mesa nol
atuil Yahudi lo ngas, nol oen tene-tenen
nas, le halin tao sus Ama Lamtua atulin
in nutus sas. Oen kon le pasang Paulus nol
un tapan nas nini batu.
6 Mo atuli tek Paulus nol un tapan nas
noan, muik atuli bua mes le tao susa-daat
saol one. Tiata oen lalis lakos se propinsi
Likonia, se kota Listra nol kota Derbe, nol
ingu-iung in se la ngas.
7 Hidim oen kon dehet napiut Lamtua
Yesus Dehet Dais Banan na se mana-maan
nas.

Paulus nol Barnabas in se kota Listra nol kota Derbe ka

8 Nikit oen lakos lius se kota Listras kon,
Paulus nol Barnabas tutnaal biklobeng
mesa. Un iin nas duas toang hlukut-kait,
lo-lolo un ina ka in hua un maa kua. Tiata
un laok net lo bii.
9 Atuling na daad le hii Paulus in
nahdehe ka. Kon nam Paulus ngat bus
una, le nangan noan, "Atuling ni in parsai
ki bisa tao banan una!"
10 Ta Paulus haman un le tekan noan,
"Kaka! Hangu dil tia!" Ming ela kon,
atuling na pul hangu dili, hidim mulai lat.
11 Nikit atuli las net Paulus in tao ela ka
kon, oen totoang ngaa-bahan. Hidim oen
aa nini oen dais Likonian noan, "Hoe, mi
hii napat le! Oen duas niam, dewa in niu
maa se apan-kloma kia."
12 Atuil nas aa ela, undeng oen bali le
Barnabas nam, banansila el oen dewa mes
ngala Seus. Hidim Paulus nam aa mamo,
ta oen bali le dewa in ngaal Hermes sa.*
13 Um in hui-langus taung dewa Seus sa,
dadani se kota la likun na. Ngat net Paulus
nol un tapan nas kon, atuil in hui-langus se
dewa Seus sas, kil bunga nol pel aus-saip
moko tene dehe, le noan laok hui-langus se
one. Atuil hut mamo nas laok muid atuling
in hui-langus mesa, le lakos hui-langus se
Paulus duas Barnabas.
14 Mo nikit Paulus taan noan atuil nas le
maas hui-langus se one, kon nam un nol
Barnabas kaing one. Hidim oen duas lail
lakos dil se atuil hut mamo nas silan, le
pius sait oen kado las esan, halin daid tada
noan, oen tade nol asa man atuli las in le
dake na lo. Oen duas tekas nol mumuun
noan,
15 "Idaa! Tasao le mi tao eli lia? Nangan
noan kaim niam mo dewa deken. Ta
kaim niam, atuil biasa banansila el mi kon.
Kaim maam se nia, le halin tek mi deng
dehet banan mesa. Mi musti bali kudi le
nang soleng mi dewa man muik ambak
long nas. Hidim mi musti pait le muid se
Ama Lamtua Allah man in nuli baktetebes
sa. Ta Un man koet apan-dapa kua nol
apan-kloma kia, nol un isin nas totoang.✡
16 Deng hmunan nua, bangsa-bangsa lias
nuil muid oen in koma ngas esan tuun.
Ama Lamtua Allah kon nang oen le tao ela.
17 Mo Ama Lamtua nadidingun in bel
tada bili-ngala lo, le halin bangsa lias
totoang taan haup noan, Ama Lamtua
nam, banan isi. Un man niung ulan bel
kita. Un man tao bel kit klapa las le haup
isin banan. Un kon man bel kit in kaa, nol
tao kit totoang dalen kolo."
18 Paulus nol Barnabas kaing oen son le
tao ela deken kon no, atuil nas dising le kil
beles sa-saa in hui-langus nas.
19 Dedeng na, muik atuil Yahudi at ila
lo, man maas deng kota Antiokia nol kota
Ikonium. Oen hode-lokot atuil hut mamo
kas le halin tao muid one, le labang nol
Ama Lamtua atulin in nutus nas. Ta oen
pasang Paulus nini batu. Kon nam oen bali
le un mate son, ta oen pel nolan le laok
soleng se kota la likun na.
20 Mo nikit atuil in parsai Lamtua Yesus
sas dil pukiu Paulus kon, un hangu pait.
Hidim un taam pait lako kota la dalen. Ola
ka kon, un nol Barnabas leo-leo lakos se
kota didang, ngala Derbe.

Paulus nol Barnabas pait lakos se jemaat man se kota Antiokia, ne propinsi Siria ka

21 Paulus duas Barnabas nahdeh Lamtua
Yesus Dehet Dais Banan na se kota Derbe.
Kon nam, muik atuli mamo parsai se
Lamtua Yesus. Hidim oen duas pait lakos
kota Listra. Deng na, oen lakos kota
Ikonium. Deng kota Ikonium, oen lakos
napiut bus el kota Antiokias, ne propinsi
Pisidia.
22 Lius se las kon, oen dehet nol atuil in
muid Lamtua Yesus sas, le tao teken oen
dalen nas. Oen tekas noan, "Kaka-paling
totoang! Nangan noan, eta kit tamang
daid Ama Lamtua Allah atulin son nam, kit
haup in susa-daat pait lo ka deken. Ta taon
elola kon, kit musti haup susa, mo kit musti
tahang le muid napiut se Lamtua Yesus."
Oen duas tui Yesus atulin in se kota na ngas
ela.
23 Hidi nam, Paulus nol Barnabas nuting
atuil le nikit daid tulu† in kil jemaat, taung
jemaat tas mesa-mesa. Oen kohe-kanas nol
telang le nuting Ama Lamtua in koma ka.
Hidim oen nene iman nas laok se atuil nas
le kohe-kanas, halin nikit atuil man Ama

* **14:12** Muid oen in parsai ka lam, Hermes na mo, atuil in kil baha taung dewa-dewa las. ✡ **14:15** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:11; Buk in Naka-nahalit 146:6 † **14:23** Tulu in kil jemaat mo bango ni ngias, se dais Yunanin nam, *presbuteros*.

Lamtua in tulu son nas, le daid tulu in kil jemaat.

24 Hidi na kon, Paulus nol Barnabas lakos napiut nang soleng propinsi Pisidia, le lakos se propinsi Pamfilia.

25 Oen lakos lius kota mesa, ngala Perga. Kon oen nahdeh deng Ama Lamtua Dehet Dais Banan na se la. Hidi nam, oen lakos napiut, nesang lo kon oen lakos lius se kota Atalia.

26 Lius se las kon oen saek lui ina, le luan laa pait lakos kota Antiokias, ne propinsi Siria. Dedeng na, Lamtua Yesus atulin in se kota Antiokia ngas, man nutus one, nol sao oen lakos se Ama Lamtua ima, le halin Un doha-tinang one. Undeng na le, Paulus nol Barnabas pait lakos lapur jemaat in se kota Antiokia ngas noan, oen daek hidi oen osa la son.

27 Lakos lius se Antiokias kon, oen duas haman nakbua Ama Lamtua atulin in se la ngas totoang. Hidim oen dehet totoang asa man Ama Lamtua in tao bel oen son nas. Oen tekas noan, Ama Lamtua sai lalan son le atuli-atuil Yahudi lo ngas kon, parsai se Lamtua Yesus.

28 Hidi na kon, Paulus nol Barnabas daad nol Lamtua Yesus atulin in parsai se la ngas nesang.

15

Blalan-blalan Kristen nas nakbua se Yerusalem

1 Dedeng na, atuil Yahudi Kristen at ila lo maas kata-katang deng propinsi Yudea le lakos kota Antiokia. Lius se luas kon, oen tui Lamtua Yesus atulin nas noan, "Mi in parsai se Lamtua Yesus sa banan son. Mo na sii kam nol lo bii. Eta mi kom baktetebes le haup boa-blingin nam, mi kon musti sunat, muid kaim hadat tia, man Ama Lamtua esa belen se upung Musa son."✡

2 Mo Paulus duas Barnabas labang muun isi nol atuil nas in tui ka. Tiata oen kaen apa muun isi. Paulus nol Barnabas tekas noan, "Mi kula! Bangsa Yahudi lo man parsai se Lamtua Yesus son nas, tao muid atuil Yahudi li hadat sunat ta deken tia!" Undeng oen labang apa ela, tiata oen kom leo-leo le nutus Paulus duas Barnabas, nol oen tapan teng pait deng Antiokia, le kil dais na bel Ama Lamtua anan in nutus sas, nol blalan-blalan Kristen in se Yerusalem mas.

3 Kon nam atuil Kristen in se Antiokia ngas tadu Paulus nol atuil nas, le lakos Yerusalem. Oen laok deng tuus tuun, muid propinsi Fenisia nol propinsi Samaria. Se oen lalan in lako ka, oen tuli-tuil se atuil in parsai ngas uma. Hidim oen tekas noan, "Atuil Yahudi lo kas kon, bali maas son, le parsai se Ama Lamtua!" Ming ela kon, atuli las totoang dalen kolo.

4 Oen lakos lius se Yerusalem kon, Ama Lamtua atulin nas totoang sium oen nol babanan. Hidim Lamtua Yesus anan in nutus sas nol blalan-blalan Kristen nas kon, sium one. Kon nam Paulus nahdeh totoang asa man Ama Lamtua in tao bel oen son nas, didiin muik atuil didang mamo pait, man tade le parsai se Lamtua Yesus. Paulus kon nahdehes deng oen in kaen apa nol hadat sunat ta ka.

5 Deng atuil man muid le hii Paulus in nahdehe ngas, muik atuil Yahudi Kristen at ila lo, deng partei Farisi. Oen hangus dili, le aa nol mumuun noan, "Hii babanan ne! Etan atuil Yahudi lo ngas kom le parsai se Lamtua Yesus sam, oen musti tao muid kit hadat in sunat ta, nol atorang hadat tenga las kon, man Ama Lamtua Allah esa niung bel kitas son, se upung Musa."

6 Hidim atuil in sarani ngas totoang kom leo-leo, le Lamtua Yesus anan in nutus sas nol blalan-blalan Kristen nas nakbua, halin nangan dais na nol babanan.

7 Kon nam oen huli-bali lako-pait nesang. Hidi nam, Petrus hangu dili, le tek noan, "Kaka-paling totoang! Mi taan esan son noan, hmunan nu Ama Lamtua tulu auk son, deng mi hlala ka, le laok tek Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na bel atuil Yahudi lo kas. Ta Ama Lamtua kon, kom le oen parsai se Lamtua Yesus.✡

8 Ama Lamtua taan totoang atuli li dalen nia. Nol Un man bel Un Koo Niu ka se one, banansila el Un in bel kita ka kon. Nini ela lam, kit tana noan, Ama Lamtua kon sium one.✡

9 Ta Ama Lamtua Allah nam huil sila lo. Undeng oen kon parsai se Lamtua Yesus son, tiata Un tao niu oen dalen nas, banansila el Un in tao niu kit dalen nia ngas kon.

10-11 Ta elola! Eta Ama Lamtua esa sium oen son nam, tasao le kit tao ngele tapnaeng oen nini atorang hadat in sunat ti lia? Molota, eta aa nahlololo lam, kit nol kit upu kia-kaon nas, tao muid nal kit atorang agama las totoang lo! Tiata kit dising oen ela deken! Auk le keket elia: Ama Lamtua bel boa-blingin kita, undeng kit in tao muid atorang agama la ka le? Loo! Molam Un bel boa-blingin kita, undeng Lamtua Yesus tulu Un dalen banan na bel kita, nol neka-namnau kita. Ta nadidingun deken! Ama Lamtua kon

✡ **15:1** Atorang deng Tulu Agama las 12:3 ✡ **15:7** Dehet deng Aan in Nutus sas 10:1-43 ✡ **15:8** Dehet deng Aan in Nutus sas 2:4; 10:44

tulu Un dalen banan na bel atuil Yahudi lo kas, nol neka-namnau one."

12 Ming ela kon, muik atuli mes lo kon man bel taplaeng in nangan.

Hidi nam, Paulus nol Barnabas nahdeh ulang pait, taon elola le Ama Lamtua pake one lia. Oen nahdeh deng tada-taad herang, nol dasi-dais muun isi, man Ama Lamtua Allah dakes son, se bangsa Yahudi lo kas hlala ka ka.

13 Dehet hidi kon, Yakobus hangu dili, le tek noan, "Kaka-pali me! Hii napat se auk le!

14 Kaka Petrus* halas-sam nahdeh hidi kit noan, Ama Lamtua Allah nikit atuli-atuil man Yahudi lo kas, le halin oen tamas daid Lamtua Yesus atulin son.

15 Na tom nol asa man Ama Lamtua mee-baha las in tek meman son, deng lolo hmunan nua ka. Ta oen dul noan:

16 'Tom nol un oras sa lam, Auk pait maang.
Undeng Auk le bangun pait laih Daud in prenta ka.
Ta Auk le tao un in hua-koet man sisakes hidi son nas,
le daid kuat pait.
17-18 Nini ela, atuli-atuil deng bangsa didang ngas kon, maas nuting le tutnaal nol Au.
Undeng Auk huil nal oen kon son, le daid Auk atulin.
Ama Lamtua Allah esa tek ela son, deng lolo hmunan nua!'✡

19-20 Tiata muid auk in nangan nam, elia: eta atuil deng bangsa didang le maas muid Ama Lamtua Allah lam, kit atuil Yahudi li tao sus oen deken. Kit tao ngele oen le tadus daek muid kit hadat sunat ta deken. Tiata, kit musti dul surat mesa, le tunang beles noan, oen tao muid kit atorang hadat Yahudi li totoang deken tia. Kit kon musti hidas noan, oen boel len-langan nol atuli-bihaat man oen sapan lo ka deken. Kaa siis in hui-langus deken. Kaa hmukit tas dalan deken. Nol oen kon kaa hmukit man atuli kes tele ka, sisin nas deken.✡

21 Eta kit tao atorang elia lam, ni dais balu lo. Ta atuli hut mamo taan son noan, meman kit atuil Yahudi li hadat ta ela. Undeng atorang nas maas deng upung Musa. Hidim taom se lelo-leol teen in dake ngas sam, kit les dais nias se uma-um in kohe-kanas sas. Tiata atuil deng bangsa didang ngas hut mamo tanas son. Auk in tapnaeng nga ela tuun. Nodan mamo!"

Surat bel bangsa Yahudi lo man parsai se Lamtua Yesus son nas

22 Hidi nam, Lamtua Yesus anan in nutus sas nol blalan-blalan Kristen nas, koo-dalen mes nol totoang atuil in sarani, se Yerusalem mas, le tadu atuli laok tek asa man oen in nutus son na, bel atuil sarani las se ola-ola. Kon nam oen nuting atuil man jemaat tas in todan, nol in daek nal os na. Tukun nam oen huil nal atuli at dua. Mes ngala Silas, nol mesan na pait ngala Yudas (man oen noken kon noan Barsabas). Hidim oen tadus duas le lakos leo-leo nol Paulus duas Barnabas.

23 Oen kil surat laok bel atuil deng bangsa Yahudi lo, man se kota Antiokia, ne propinsi Siria lako pes propinsi Kilikia ngas. Surat na lin na elia:

"Boa-blingin deng kami, Lamtua Yesus anan in nutus sas, nol blalan-blalan in se kota Yerusalem mas. Kaim dul surat ni bel mia, man kaim namnau tuladang el kaim pail-kakan esa.

24 Kaim dul surat nia, undeng kaim ming noan, muik atuli at ila lo deng Yerusalem, tias tutnaal nol mi son. Oen tui mi dadahut didiin tao sus mia, nol tao mi le nangan hapun lo. Sadi mi taan tuun, ta kaim nutus net atuil nas lo.

25 Nikit kaim ming noan, muik atuli tao sus mi ela kon, kaim nakbua se nia, le nangan dais na. Hidim kaim kom leo-leo le nutus hidi dais na son. Tiata kaim huil nal atuil son, le tia tek mi deng asa man kaim in nutus son na. Oen tias leo-leo nol Barnabas duas Paulus, man kaim namnau.

26 Ta kit atulin at dua nas, lepa-haal in susa-daat ta didiin naha-bubuit tam mates. Oen haup susa-daat ela, undeng oen in muid kit Lamtuan Yesus Kristus sa.

27 Tiata kaim nutus Yudas nol Silas, le halin nam oen tek mi deng surat ni isin na.

28 Ama Lamtua Koo Niu ka tek kaim son, nol kaim totoang tade ela son noan, mi tao muid kaim hadat Yahudi li totoang deken tia, banansila el hadat sunat ta. Ta hadat nas man tao ngele mi tuun. Mo muik dasi mesa-dua pait, man mi musti nangan babanan:

29 Laok kula nol bihata tamlom bik-loeb man ku sapam lo ka deken.
Kaa siis in hui-langus deken.
Kaa daal deken.
Nol kaa hmukit man atuli kes tele ka sisin na deken.

Eta mi doha-tiud apan deng dais nas totoang ela lam, mi pail-kakan atuil Yahudi man Kristen nas nikis mi lo.

---

* **15:14** In dula dais Yunanin na dul noan, 'Simeon'. Simeon nol Simun na, Petrus ngaal didang nga. ✡ **15:17-18** Amos 9:11-12 ✡ **15:19-20** Dehet in Puit deng Dale Mesir 34:15-17; Atorang deng Tulu Agama las 17:10-16; 18:6-23

Nol ela lam, mi bisa nakbuan nol one. Kaim surat ta lin na ela tuun. Boa-blingin."

30 Oen sium nal surat na kon, Paulus nol un tapan nas seon le oen lakos napiut se kota Antiokias. Lakos lius se luas kon, oen haman nakbua atuil sarani las totoang, le beles surat na.

31 Oen les hidi surat na kon, oen totoang dalen kolo, undeng surat na isin na tao teken oen dalen nas.

32 Yudas nol Silas nam kon, Ama Lamtua mee-baha. Oen duas nahdeh mamo nol atuil in parsai se kota na ngas. Oen tui-teka nol tao tes atuil nas dalen nas.

33 Oen duas daad se las nesang buit kon, atuil sarani in se kota Antiokia ngas sao one, le oen duas pait lakos se atuil man in nutus one ngas. Oen sao oen duas lakos nol titu-tema.

34 [Mo Silas kom le daad napiut se kota Antiokia.]†

35 Paulus nol Barnabas daad nesang buit se las. Oen kon tulung atuil didang man tui Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka ngas.

Paulus duas Barnabas laok bakisan lalan

36 Paulus duas Barnabas daad nesang buit se kota Antiokias kon, Paulus tek Barnabas noan, "Kaka! Maa le kit duat pait lakong se totoang mana-maan man hmunan nu kit in tuil net son nas, le ngat soba-naan kit pail-kakan nas in nuli ka. Oen elol son ne? Ta oen in parsai se Lamtua Yesus sa nesang isi bii. Dedeng na, kit tui oen son, tiata maa le kit laok meo one."

37 Ming Paulus nodan ela kon, Barnabas tade. Un kom le kil nol Yuhanis (man oen haman noan Markus sa), leo-leo nol one.

38 Mo Paulus dai tao lo. Undeng hmunan nu se propinsi Pamfilia ka, Markus haung boka lako nang soleng one.✡

39 Tiata Paulus duas Barnabas kaen apa muun isi nol dais na, didiin oen duas laok bakisan lalan. Kon Barnabas kil nol Markus, le oen duas saek lui ina le lakos lius se nusa Siprus.

40 Mo Paulus kil nol Silas. Oen mana le bok lakos kon, atuli-atuil in parsai se kota Antiokia ngas, kohe-kanas le nodan Ama Lamtua doha-tinang one, nol tulu beles Un dalen banan na. Kohe-kanas hidi kon, oen duas bok lakos.

41 Hidim oen laok papmes propinsi Siria nol propinsi Kilikia. Oen duas tao tes atuil in parsai ngas dalen, se mana-maan nas.

16

Timutius maa nakbua nol Paulus duas Silas

1 Hidi deng maan nas kon, Paulus nol Silas lakos muna se kota Derbe. Deng na, oen lakos napiut se kota Listra. Se kota na, oen tutnaal atuling muda mesa, ngala Timutius. Un ama ka atuil Yunani, mo un ina ka bihaat Yahudi, man parsai se Lamtua Yesus son. Timutius kon daid Lamtua Yesus atulin son.

2 Totoang atuil in parsai se kota Listra, nol kota Ikonium mas tana noan, Timutius na mo atuil banan.

3 Tiata Paulus kom le Timutius muid one. Mo muik atuil Yahudi deeh se la tana noan, Timutius ama ka na mo atuil Yunani, tiata un sunat muid hadat Yahudi la lo bii. Undeng na le, Paulus ator halin oen sunat Timutius.*

4 Hidi nam, oen laok deng mana mesa, laok maan tenga las, le tek dais man Lamtua Yesus anan in nutus sas, nol blalan-blalan Kristen in se Yerusalem mas in nutus son na.

5 Nini ela, oen tao kuat taplaeng atuli-atuil in parsai ngas dalen. Lelo-lelon nam, atuil in parsai ngas kon mamo taplaeng.

Paulus haup in haman lako se Makedonia

6 Hidi na kon, Paulus nol un tapan nas lakos napiut. Oen lakos se propinsi Frigia nol propinsi Galatia. Mo Ama Lamtua Koo Niu ka kaing one, le laok tek Un Dehet Dais Banan na se propinsi Asia deken.

7 Kon nam oen lakos lius se mana mesa, dadani nol propinsi Misia toon na son, mo oen lakos napiut se las lo. Oen le soba-naan taam lakos propinsi Bitinia, molam Lamtua Yesus Koo la kaing oen pait, le laok se maan na deken.†

8 Tiata oen lakos muid propinsi Misia, le niu lakos se kota Troas, man dani nol tasi suut.

9 Duman na, Ama Lamtua Allah tulu bel Paulus banansila el in natloa ka. Un ngat net atuli mes dil se tasi suut halin, se propinsi mesa, ngala Makedonia. Atuling na haman mumuun le nodan tulung noan, "Ama! Maa tulung kaim le!"

---

† **15:34** In dula dais Yunanin tenga las dul bango 34 ti lo. ✡ **15:38** Dehet deng Aan in Nutus sas 13:13 * **16:3** Paulus taan noan, atuil in sunat lo bii ka, bisa taam laok se atuil Yahudi las um in kohe-kanas sa lo. Ta eta Timutius le tulung Paulus, halin nahdeh deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na bel atuil Yahudi las sam, un musti sunat muna le. Nini ela lam, un haup dola le puti-taam laok se atuil Yahudi las hlala. † **16:7** Halas ni propinsi-propinsi man hmunan nu oen noken noan, Frigia, Galatia, Asia, Misia, nol Bitinia, totoang ne negara Turki.

10 Paulus net ela kon, kaim‡ nutus le
lakom Makedoniang. Undeng kaim nan-
gan noan, na meman baktebes Ama Lam-
tua Allah man in prenta, le laok tek Un
Lalan in Nuli ka, bel atuli-atuil man in ne
tasi suut halin nua ngas.

Ina Lidia in deng kota Filipi ka, parsai se Lamtua Yesus

11 Hidi kon kaim saek lui ina se kota
Troas, le luan laa lakom nusa ana mesa,
ngala Samotrake. Ola ka kon, kaim luan
laa napiut lakom se kota mesa, ngala
Neapolis. Kon nam kaim nium se lam.
12 Deng na, kaim laok muid tuum tukun,
le lakom se kota tene mesa, ngala Filipi.
(Filipi na mo, kota tene mes deng propinsi
Makedonia; pamarenta Roma la kon kil
bandu se la.) Kaim daad lelo ila lo se lang.
13 Tom nol atuil Yahudi las leol teen in
dake ka, kaim lakom nuting oen um in
kohe-kanas sa. Kaim nangan noan, taon
elola ko um in kohe-kanas sa dani palun
suut. Tiata kaim putim katang lo deng
kota la, le lakom se palun mesa. Lius se
lang kon kaim tutnaal ina-ina dehe.§ Tiata
kaim daad le dehet nolas.
14 Deng ina-in nas totoang, at mes ngala
Lidia. Un maa deng kota katang mesa,
ngala Tiatira, ne propinsi Asia. Bihatang
ni hee kitu mea-mamaten, man osa isi ngas
bel atuil tene kas. Un makoe in kohe-kanas
se Ama Lamtua Allah. Tiata nikit un ming
Paulus in dehet tas kon, un simus.
15 Hidi na kon, kaim sarain ina Lidia nol
un uma isin nas totoang. Sarain hidis kon,
un nusi kaim noan, "Amas totoang. Eta
mi nangan noan auk parsai baktetebes se
Lamtua Yesus son nam, mi maam daad
tahang se auk uma li tuun." Un nusi napiut
kami, didiin kaim tade.

Se kota Filipi, oen tamang Paulus nol Silas lakos se bui dalen

16 Neot mesan na, kaim lakom bus el um
in kohe-kanas sa kon, kaim tutnaal tana-
bihaat muda mes se lalan na. Un na mo,
atuli ata. Un tom uikjale, tiata un bisa
tek meman deng atuli li in nuil maa kua.
Un kon taan dasi las tula-peke ngas. Tiata
muik atuli mamo kom in bel un duit, le
nodan un ngat beles oen in nuil maa kua.
Mo duit nas, tana-bihatang na tuang ngas
man hapus, didiin oen daid atuil in muki.
17 Leol na, kaim laok mamasu lam, tana-
bihatang na mudi-muid kami. Hidim un
haman mumuun noan, "Atuil nias, Ama
Lamtua Allah man Lapa Dudui ku atulin
in loka-loka. Oen maas tulu bel lalan, halin
atuli li holoat deng oen in kula-sala ngas,
le haup in boa-blingin!"
18 Tana-bihatang na haman mumuun
napiut ela lelo ila lo, tiata nesang lo kon
Paulus nonos nol un in tao ela ka. Kon nam
un bali le ngat nakekeon tana-bihatang na,
hidim un prenta uikjale ka noan, "Hoe!
Uikjale daat! Nini Lamtua Yesus in kuasa
ka, auk tadu ku le puti deng tana-bihatang
ni tia!" Paulus aa hidi ela kon, uikjale ka
puti meman.
19 Nikit tana-bihatang na tuang ngas
ming haup noan, oen ata ka in kuasa ka
ilang son kon, oen koon-mali isi, undeng
oen haup duit pait lo son. Tiata oen daek
Paulus duas Silas, le pel nolas lakos se
pasar rua, se mana, man taom atuli las
pake taung in nehan dasi.
20 Se maan na, oen aa mumuun le tek
noan, "Atuil nias maas le tao didaan kit
kota lia. Molota oen deng i lo. Atuil Yahudi
nias, maas deng maan katang, le tao in
lobo-lau tuun se maan nia.
21 Oen kon tui atuli las noan, 'toe muid
pamarenta Roma la atorang ngas deken, le
muid se kaim atorang ngia.' "
22 Ming ela kon, atuil mamo kas hangus
ahan totoang, nol oen lakos diku-papas
Paulus duas Silas. Hidim atuil in nutus
dais se lang ngas, nahaku atuli las le laok
pius sait oen duas kai-batu las, hidim lapat
one.
23 Lapat hidi Paulus nol Silas kon, oen
hutun tamang duas lakos se bui dalen.
Hidim tadu komendan na le doh oen duas
babanan, le halin nam oen duas lalis
deken.
24 Ming ela kon, komendan na tamang
oen duas lakos se bui ka, kamar hlalang
ngas mesa. Hidim un kadis oen duas iin
nas nini lange.
25 Nataka le bingin-tai, Paulus duas Silas
kohe-kanas, nol tao dain le naka-nahalit
Ama Lamtua Allah. Atuil bui tenga las kon,
ming oen duas in tao dani ka.
26 Suknahkitu lam, dale ka hutlulu,
didiin bui ka totoang heheko hidi. Nol bui
ka hnitan nas kon holsai batlenga. Hidim
atuil bui kas rante las kon, kuis hidi.
27 Kon nam, komendan bui ka nahkitu
deng un in nini ka, hidim un ngat tam bui
ka hnitan nas holsai batlenga totoang. Net
ela kon, un bali le atuil bui kas lalis ilang
totoang son. Tiata un luis un hela ka, le
noan keo tele bali apa ka.

‡ **16:10** Se dehet ni dalen nia, mulai pake 'kami', undeng Lukas kon lako nakbuan nol Paulus nol un tapan nas son. Lukas man dul buk nia. § **16:13** Muid atorang nga lam, musti muik bikloeb Yahudi at hngul se mana mes le, halas-sam daek um in kohe-kanas. Kaih bihata las lo. Undeng suma muik bihata at ila lo man kohe-kanas se palun Gangites sa suut ta, tiata kit tana noan, se kota Filipi lam, bikloeb Yahudi bubuit tuun.

28 Mo Paulus haman un nol mumuun le kaing noan, “Hoe ama! Keo bali ku apam ma deken! Ta kaim totoang mo ni nabale!”
29 Ming faal na kon, komendan na lii isi, nol un langan tuun. Hidim un tadu oen le kil belen obor, halin un lail taam lako bus el bui ka dalen. Tiata un lail nol apa ka in pepeten, le lako lea hai buku ka se Paulus duas Silas silan.
30 Hidim un kil puting oen deng bui ka, le keket noan, “Ama-ama me. Auk sus isi. Ta auk musti tao elol le halin nam, auk bisa kuis deng in susang nias sa?”
31 Kon nam Paulus situn noan, “Un lalan na elia: ku parsai se Lamtua Yesus, le halin nam Un bel boa-blingin ku, nol ku uma isin nas totoang.”
32 Hidim Paulus nol Silas nahdeh komendan na, nol un uma isin nas totoang, deng Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka.
33 Bingin-tai kuhit bubuit kon, komendan na kil nol Paulus duas Silas, le laok boe niu beles oen duas papa las. Hidi nam oen duas sarain komendan na, nol un uma isin nas totoang.
34 Kon nam komendan na nol tamang oen duas lakos un uma la, le beles in kaaninu. Komendan na nol un uma isin nas totoang kon dalen kolo isi, undeng oen parsai se Ama Lamtua Allah son.
35 Ola oskaong mitang bii kon, atuil in nutus dasi ngas, hid laok tek komendan na le sao Paulus duas Silas deng bui ka.
36 Ming ela kon, komendan na tek Paulus noan, “Ama me! Atuil tene kas nutus son le sao mia. Tiata mi lakom nol titu-tema tia.”
37 Ming ela kon, Paulus dai tao lo. Hidim un tek atuil in doha, man apin kil in hida na ngas noan, “Tao ela deken! Ta kaim niam, atuil Roma. Tiata kaim le klaa nol oen deng kaim hak ka! Pamarenta li musti nutus kaim dasi li muid atorang nga. Muid in toma ka lam, musti nehan dasi las muna le, halas-sam hukung atuli. Mo oen tao ela lo. Oen daad le nehan kaim dasi lia, le tinang kaim in kula ngas muna lo, mo oen diku-puang kaim se atuil hut mamo silan. Hidim oen net kaim kula-salan lo, mo oen hutun tamang kaim lakom bui dalen. Ni langa son noan, oen kaliut pamarenta Roma li atorang nga. Hidim oen le puting kaim buni-buni deng bui ki dalen! Taon ela lam, bisa lo! Tadu atuil tene nas esan maa sao kami, halas-sam kaim simu.”
38 Atuil in dohang nas pait lakos lapur Paulus in teka ka, halas-sam tene-tene nas taan noan, oen duas muik hak atuil Roma. Tiata oen lii isi.
39 Kon nam atuil tene nas maas se bui ka, le hao oen in kula ngas. Oen kon nodan le Paulus duas Silas bel ampong one. Hidim oen puting duas deng bui ka, nol nodan duas le halin lakos deng oen kota la.
40 Putis deng bui ka kon, Paulus duas Silas lakos se ina Lidia uma. Kon nam oen tutnaal atuil in parsai ngas se na. Tiata oen duas tao teken atuil nas dalen nas oe mes pait, hidi halas-sam, oen duas lakos deng kota na.

17

Paulus nol Silas lakos se kota Tesalonika

1 Hidi na lam, Paulus duas Silas lakos napiut. Oen laok kaliut kota mes ngala, Amfipolis. Hidim oen lakos se kota didang pait, ngala Apolonia. Deng na, oen lakos napiut se kota Tesalonika. Se kota na, atuil Yahudi las muik um in kohe-kanas mesa.
2 Eta oen lakos lius se mana mesa, man muik um in kohe-kanas, hidim tom nol leol teen in dake kam, taom Paulus taam lako kohe-kanas leo-leo nol atuli las. Tiata lakos lius se Tesalonikas kon, un tama lako se um in kohe-kanas sa. Hidim un nol atuil in se la ngas nahdeh apa deng Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas. Un kohe-kanas leo-leo nolas se leol teen in dake ka ela, didiin minggu tiul mudi-muid apa.
3 Un tekas noan, “Eta kit tinang Ama Lamtua Buk Niu ka babanan nam, kit taan nal noan, Atuling man Ama Lamtua Allah hid son le belen maa ka, mam haup susa mamo isi, didiin Un mate. Mo hidi nam Ama Lamtua Allah pake Un in kuasa ka, le belen nuli pait. Atuling na, Yesus!”
4 Ming ela kon, muik atuil Yahudi dehe nol atuil Yunani mamo man kom isi son le taan Ama Lamtua, sium Paulus in aa na. Ina-ina deeh man daid atuil tene se kota na ngas kon, sium Paulus in aa ka, hidim lakos nakbua nolas.
5 Mo atuil Yahudi las tene-tenen in se na ngas, holon nam seke tetas nol oen kon idus. Tiata oen hode-lokot atuil in lako-pait tuun nas, le eta atuil hut mamo kas nakbua lam, oen tao lobo-lau se kota na. Hidim oen lakos nuting Paulus duas Silas se Yason uma, le pel nolas lakos se atuil hut mamo in lobo-laung nas, undeng Paulus duas Silas daad tahang se Yason uma.
6-7 Mo oen haup Paulus nol Silas se las lo. Ta oen kil lai-niin Yason nol atuil in parsai teng lakos se maan in nehan dasi ka. Oen tudu Yason nol un tapan nas noan, “Halas ni muik atuil balu maa ne kit kota li son. Oen lakos se olas tukun kon, oen tao lobo-lau se na. Oen maas le tao didaan kit atorang ngia, le seda nini oen atorang nga! Mo Yason sium atuil nias, le daad tahang se un uma! Oen totoang labang nol kit atorang ngi son, nol dai todan se kit lahin

tene Kaiser ra lo. Oen suma todan se oen tuang tene mesa, ngala Yesus."

8 Ming ela kon, atuil tene kas, nol atuli-atuil in se la ngas, in nangan na banan lo.
9 Hidim atuil tene in se kota na ngas tadu Yason, nol atuil in parsai ngas, le baen duit halin oen lalis deken, nol daid tada noan, oen tao lobo-lau pait lo ka. Baen hidi kon, atuil tene nas sao Yason nol un tapan nas.

Paulus lakos se kota Berea

10 Duman na, atuil in parsai se kota Tesalonika ngas nangan noan, banan dui ka Paulus duas Silas lakos bus el maan didang tuun. Tiata oen tekas duas le lakos se kota mesa, ngala Berea. Lakos lius se luas kon, oen taam lakos se atuil Yahudi las um in kohe-kanas sa.
11 Mo atuli-atuil Yahudi man daad se kota Berea ngas, bakisan deng atuil Tesalonika las. Oen kom isi in ming se Paulus, nol tade le sium Paulus in aa ngas. Hidim oen kon tinang babanan Ama Lamtua Allah Buk Niu ka. Oen nuting le halin taan noan, Paulus in aang nas toma tam lo ka. Undeng na le, lelo-duman nam, oen les Ama Lamtua Buku la tutungus.
12 Tiata atuil Yahudi in se la ngas mamo parsai se Lamtua Yesus. Ela kon nol bihata-bikloeb atuil Yunani las, oen nam atuil tene se kota na, mo mamo deng oen kon parsai se Lamtua Yesus.
13 Mo nikit atuil Yahudi in deng kota Tesalonika, man idus nol Paulus sas ming haup noan, Paulus nol un tapan nas tui Ama Lamtua Dehet Dais Banan na son, se kota Berea, kon oen laok mudis, hidim hode-lokot atuli las le tao lobo-lau pait se kota na.
14 Tiata atuil in parsai se kota Berea ngas, hlalapat tuun kil nol Paulus lako se onan na. Mo nang Timutius nol Silas daad napiut se Bereas.
15 Atuil nas kolang nol Paulus lakos lius se kota mes ngala Atena. Hidim oen nang un se la, le oen pait lakos Bereas, nol kil in hida deng Paulus, halin tek Silas duas Timutius le hlalapat pait lakos nakbuan nol una.

Paulus se kota Atena

16 Dedeng Paulus natang-natang Silas nol Timutius in maa se Atena ka, un dalen ili, undeng un ngat tam muik maan in hui-langus ne ola-ola papmes kota na.
17 Mo se na, muik atuil Yahudi dehe, nol atuil Yahudi lo ngas at ila lo, man kom in kohe-kanas se Ama Lamtua Allah. Tiata Paulus taam lako se oen um in kohe-kanas sa, le oen nahdeh apa deng Lamtua Yesus. Neot mesan na, un kon lako se pasar ra le dehet nol asii tuun, man maa se na.
18 Hidim un keket-ketan nol guru at ila lo deng opan dua, man se kota na. Op mesan na ngala Epikuros, mo opa mesan na pait ngala Stoa.* Mo nikit un tek noan, Yesus nuli pait son deng Un in mate ka. Kon muik atuli at ila lo deng one la puut kapen, le tek noan, "Phuih! Ku taan saa lo!" Nol muik atuli deeh pait ahan le tek noan, "Wuih! Atuling ni talalun, un dising kit le halin hui-langus se oen dewa las lolen!"
19-21 Taom atuil Atena nol atuil likun man maa daad se kota na ngas, ming haup dais balu saa tukun, banansila el in tui balu, tamlom in nangan balu kam, oen atulin in tana ngas daad le nahdeh huli-bali deng dais na, se leten ana mes dapa, ngala Areopagus. Neot mesan na, muik at ila lo deng atuil in tanang nas, kil nol Paulus lako se leten na. Hidim oen nodan Paulus noan, "Olan ku tek puting bel kaim asa man ku in dehet ta! Ta ku dehet dais balu mesa, man tao kaim le nangan hapun lo. Tiata kaim nodan le ku dehet tapnaeng bubuit pait, le halin nam kaim nangan tanan."
22-23 Tiata Paulus hangu dili, le aa noan, "Atuil Atena me! Auk laok pukiu mi kota li son, nol auk tinang ngam meman mi niam atuil in makoe baktebes le lako-daek atorang agama la. Auk ngat net mi maan in hui-langus sas ne ola-ola. Mo auk net baut in hui-langus mesa, man dulan noan, 'Maan in hui-langus ni taung dewa mes man kit tanan lo.' Nahin na noan, mi todan-lahing se Ama Lamtua Allah son, molota mi taan Un lo bii. Lamtua man mi in tanan lo na, man auk nahdeh bel mian nia.
24 Un man koet apan-dapa ku nol apan-kloma ki isin nas totoang. Un kon Tuang deng totoang in ne apan-dapa kua ngas nol apan-kloma kia ngas. Tiata Un daad se um man atuli li in dake lo.
25 Ta Un parlu atuli li in tulung Una lo, undeng Un man bel atuli li hngasa, nol in nuli. Un kon man bel totoang asa man atuli li in parlu ngas.✡
26 Suma deng atuli mes sii kam, Un koet nal totoang bangsa in ne apan-kloma ki ngias. Un man bating bel bangsa-bangsa

* **17:18** Atuil in deng buan Epikuros sas, muid guru mes ngala Epikuros. Un tui noan, in banan dui taung atuli lia ka, in nuil banan nol nuil nol dael kolo tuun, le nangan sa-saa didang pait lo. Nol atuil in deng buan Stoa ngas, muid guru mes didang pait ngala Seno. Un tui noan, atuli li musti doh taan un apa ka babanan, nol doh un in nangan na, le halin nam haup in ili saa pait lo. ✡ **17:25** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 8:27; Yesaya 42:5; Dehet deng Aan in Nutus sas 7:48

lias, mesa-mesam nonool un dale. Nol Un man ator meman deng bangsa-bangsa lias oras in banan-daat ta, mesa-mesam nonool un dedeng.
27 Un daek ela, undeng Un koma ka le kit atuli li nuting Una, le halin taan Un nol babanan. Meman atuli li nuti-nuting le halin haup in tutnaal nol Una. Molota Un katang deng kit lo.
28 Muik atuli dehet net noan,
'Meman Un nam baktebes peke deng kit hngasan nia.
Meman Un nam baktebes klaput deng kit in nuli kia.'
Mi atulin in tao dehet kamusang ngas kon aa net noan,
'Kit nuling, undeng Una.
Tiata kit daid Un anan.'
29 Na meman tom baktetebes. Kit totoang niam Ama Lamtua Allah anan. Tiata boel nangan noan Ama Lamtua Allah nam banansila el bangat in hui-langus, man atuli li daken deng lil-mea, tamlom lil-muti, tamlom batu, muid oen in nangan esan na deken.
30 Meman hmunan nu atuli las nangan taan dais ni lo bii. Tiata Ama Lamtua Allah nang le oen nulis nol oen in ngengo ka. Mo halas nia lam, Un tade le kit nuling ela pait lo. Tiata Un prenta le kit musti nang soleng sa-saa in hui-langus sas totoang, hidim muid se Una.
31 Un kon tulu bel oras mes son, le hukung apan-kloma ki isin nas totoang, undeng oen in kula-sala ngas. Nol Un kon tulu Un Atulin in nutus dasi ka meman son. Mam Atuling na nutus hukung nga nol in toma. Halas ni langa son noan, Atuling in nutus dasi ka mo asii. Un mate, molam Ama Lamtua Allah belen le nuli pait son."
32 Mo nikit atuli-atuil in nakbua se na ngas ming Paulus tek noan, "muik Atuli in nuli pait son deng Un in mate ka" kon, oen mail le bilu-aa una. Mo muik atuli at ila lo, man hii-ming babanan se Paulus. Hidim oen tekan noan, "Kaim kom le ming mamo dui pait deng ama dehet tas. Mo oe mes pait le."
33 Hidi na kon, Paulus lako nang soleng maan na.
34 Mo muik biklobe deeh lakos nakbua nol una, undeng oen parsai se Lamtua Yesus son. Deng bikloeb nas, muik atuli mes deng atuil man taom huli-bali dais se leten Areopagus, ngala Dionisius. Nol bihata mesa, ngala Damaris. Nol muik atuli teng pait man leo-leo nol one.

18

Ina Priskila nol ama Akila tutnaal Paulus se kota Korintus

1-3 Dedeng na, muik lahing tene mes deng pamarenta Roma, ngala Klaudius. Un komali nol atuil Yahudi las, ta un nulut puting oen deng kota Roma, ne propinsi Italia. Kon nam oen lalis holhising lakos se ola-ola. Atuling Yahudi mes ngala Akila, nol un sapa ka ngala Priskila. Oen duas kon lail putis deng propinsi Italia, le lakos se kota mesa, ngala Korintus. Akila niam deng propinsi Pontus. Un osa la, atuil in daek sa-saa deng hmukit bulang.

Dedeng na, Paulus kon nang soleng kota Atena, le lako se kota Korintus. Se na, Paulus nol Akila duas sapa Priskila taan apa. Paulus nam kon atuil in daek sa-saa deng hmukit bulang. Tiata oen daad buan se mana mesa, le daek leo-leo.
4 Eta lius se atuil Yahudi las leol teen in dake kam, Paulus daek lo, le taam lako se oen um in kohe-kanas sa. Se na, un hanet soba-naan atuil Yahudi las, nol atuil Yunani las le parsai se Lamtua Yesus.
5 Mo nikit Silas nol Timutius maas deng propinsi Makedonia kon, Paulus tene deng in daek sa-saa nini hmukit bulang. Lelo-duman nam un lako-pait le tek atuil Yahudi las noan, "Atuling man kit totoang nata-natang deng lolo hmunan nua, man Ama Lamtua Allah hidan son le tunang maa ka, maa son. Un na mo Yesus!"
6 Mo atuil Yahudi las labang nol Paulus tutungus, hidim oen dehet le tao nahu una. Ta Paulus sii soleng auh in se un kitu-kado la ngas, le daid tada noan, un hosek nolas pait lo ka, undeng oen dai sium Dehet Dais Banan na lo. Hidim un tekas noan, "Mi lai-lisin son! Mi tao apan nas banansila el mi niam kium. Mo nang tuun tia! Mam mi lepa-haal mi in kula-sala ngas esan. Auk lepa-haal hulung mi pait lo kam. Ninin deng leol neot nia, auk muik in tao saa pait nol mi atuil Yahudi li lo ka. Auk le lakong tui bangsa-bangsa man atuil Yahudi lo ngas tukun."
7 Muik uma mesa, se um in kohe-kanas sa halin na. Um lamtua ka ngala, Titius Yustus. Un nam atuil Yahudi lo, mo un dalen na kom le namnau Ama Lamtua Allah. Tiata dedeng Paulus nang soleng atuil Yahudi las sa, un lako tama se ama Titius uma.
8 Nesang lo kon, tulu in kil um in kohe-kanas sa parsai se Lamtua Yesus, un ngala Krispus. Un uma isin nas totoang kon parsai, leo-leo nol atuil Korintus man hii-ming se Paulus sas. Hidi kon, Paulus ator le sarain oen totoang.
9 Duman mesan na, banansila el in natloa ka, Paulus ming Ama Lamtua Allah tekan noan, "Paulus, lii deken! Nol ku in makoe ka senet nol os ni deken, ta ku osa

la hidi lo bii. Ku musti tui atuli li deng Auk Dehet Dais Banan na napiut.
10 Nangan ne! Ku daek siing-siing lo, undeng Auk leo-leo nol ku. Atuli le tao sus ku kon no, Auk leo-leo nol ku tutungus. Nol Auk tinang ku duman-lelo. Nadingun deken, Auk atulin nas mamo ne kota nia."
11 Ming ela kon, Paulus daad nesang buit se kota Korintus. Un tui Ama Lamtua Lalan in Nuli ka se na didiin taun mes stenga.
12 Dedeng na, oen nikit atuling mes le daid gubernur se propinsi Akaya, ngala Galio.* Kon nam muik atuil Yahudi at ila lo, koo mes le pel nol Paulus lako se gubernur na.
13 Hidim oen klaa nolan se maan in nehan dasi ka noan, "Atuling ni nusi nal atuli hut mamo son, le tao muid agama balu. Molota pamarenta Roma la sium agama na lo!"
14 Mo nikit Paulus le siut puting apa ka lam, gubernur ra kaing atuil man in maa klaa nol Paulus sas noan, "Hoe! Atuil Yahudi me, tidi mi hngilan nas se! Eta mi le tao dais nol atuil in tuku-keng ngas, tamlom atuil in keo daat tas sam, auk musti hii mi dasi la.
15 Mo dais man mi in kil maa ni, mi dais um dalen! Mi suma kaen apa nol atorang agama Yahudi la in teka-teka ngas, nol un ngala-ngalan nas tukun. Tiata dais in ela ngas, pamarenta Roma li pal in nehan lo."†
16 Hidi nam, gubernur ra nulut puting oen deng maan in nehan dasi ka.
17 Kon atuil Yunani in se la ngas daek nal atuli mesa, ngala Sostenes. Un nam, tulu deng atuil Yahudi las um in kohe-kanas sa. Hidim oen pel nol un laok diku-puang se gubernur ra sila ka. Mo gubernur ra tao hii-hii lo.

Paulus pait lako se kota Antiokia in ne propinsi Siria ka

18-19 Hidi na kon, Paulus daad napiut se kota Korintus. Mo nesang lo kon, un nodan dola se atuil in parsai ngas le lako maan didang. Kon nam un leo-leo nol Akila duas Priskila lakos se kota mesa, ngala Kengkrea, le natang lui se las. Dedeng na Paulus kikin boa bon na, le daid tada noan, asa man hmunan nu un hid son nol Ama Lamtua ka, halas ni un daek nulis son.‡ Hidim oen saek lui ina le luan laa lakos kota Efesus. Lakos lius tukun nam, oen nius deng lui la. Hidim Paulus nang soleng un tapan nas duas se las, mo un taam lako se atuil Yahudi las um in kohe-kanas sa. Un lako nahdeh nol atuil Yahudi las se na.
20 Oen dehet-dehet mamaus lam, atuil Yahudi las nodan Paulus le daad nesang buit pait nol one. Mo un dai tao lo.
21 Hidim un seon le tekas noan, "Kaka-pail in namnau me! Komali deken ne? Eta Ama Lamtua sai lalan bel au lam, mam auk pait maa meo mia." Seon hidi ela kon, un lako nang kota Efesus.§
22 Hidim un saek lui le luan laa lako bus el kota Kaisarea. Lako lius se lua kon, un niu deng lui la, le lako meo atuil in parsai se Yerusalem mas, hidi halas-sam un lako pait el kota Antiokia.
23 Un daad nesang buit se kota Antiokia, hidi halas-sam un laok pukiu mana-maan in ne propinsi Galatia nol propinsi Frigia ngas lolen. Un tao teken atuli-atuil in parsai ngas dalen se mana-maan nas.

Apolos in se kota Efesus nol kota Korintus sa

24 Dedeng na, muik atuil Yahudi mesa, deng kota Aleksandria ne propinsi Mesir. Atuling na ngala Apolos. Un na mo atuil in dehet tana. Un kon taan nuli Ama Lamtua Allah Buk Niu ka isin na. Un halas-sam lako lius se kota Efesus.
25 Un ming net dehet deng Lamtua Yesus son, nol taom un kom in nahdeh ulang pait bel atuil didang. Un dehet nol dael kolo', hidim asa man un in dehet tas, tom baktebes. Suma un taan totoang dais nas lo bii. Un suma taan noan, Yuhanis sarain atuli, eta atuli li tene deng un in kula-sala ngas.
26 Oe mesan na, un dehet nol in buni-buni lo, se atuil Yahudi las um in kohe-kanas sa. Priskila nol Akila kon ming un in dehet se na ka. Tiata kohe-kanas hidi kon, oen nusi un le lako se oen uma. Lius se las kon, oen tek un deng Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka totoang, lako huud dehet anang blutu kas.
27 Hidi nam, Apolos nutus le lako propinsi Akaya. Kon atuil in parsai se kota Efesus sas tade nol un in koma na. Hidim oen dul surat mes bel oen tapan in parsai se propinsi Akaya ngas, le nodan oen sium Apolos nol babanan. Haup surat na kon, Apolos boka. Lius se propinsi Akaya kon,

* **18:12** Muid in dula deng batu mesa lam, oen in nikit Galio le daid gubernur se Akaya ka, bulan itu, taun buk lima beas esa. † **18:15** Atuil Yahudi las taom kom in kaen apa nol dehet deng in hua-koet. ‡ **18:18-19** Eta muik atuil Yahudi le but in hida nol Ama Lamtua lam, un musti telang. Eta un tao hidi in hida na son nam, un kikin boa bon na. Ngat se *Buk in Kahi* ka peke 6 bango 18. § **18:21** Muik atuil in tana dul noan, Paulus nang soleng Akila duas Priskila, undeng un kom isi le lako muid Paska se Yerusalem. Eta un honen nam, oras ulan-angin tuan na maa, ti un in nanga-nangan na daid lo.

un tulung atuil in parsai ne ua ngas nol baktetebes.
28 Un kon keket-ketan nol atuil Yahudi
in se la ngas, se atuil hut mamo sila, mo
oen nal un lo. Taom un pake Ama Lamtua
Allah Buk Niu ka le tui oen noan, “Atuling
man Ama Lamtua hid son le tunang maa
ka, man kit nata-natang bablaan son na
mo Yesus!”

19

Paulus pait lako se kota Efesus

1 Apolos bii se kota Korintus ne propinsi
Akaya kam, Paulus laok papmes ingu-iung
in se leten nas. Kon nam un lako lius se
kota Efesus. Se na, un tutnaal atuli at ila
lo man parsai se Lamtua Yesus son.
2 Un keket oen noan, “Kaka-pail in nam-
nau me. Lelon mi tade le parsai se Lamtua
Yesus sa, mi sium Ama Lamtua Koo Niu ka
tam lo ka?”
Oen situn noan, “Loo. Kaim ming net in
noan muik Koo Niu lo.”
3 Kon Paulus keket pait noan, “Eta ela
lam, oen sarain mi pake sarain in elola
ka?”
Oen siut noan, “Oen sarain kaim muid
Yuhanis in sarani ka.”
4 Kon nam Paulus tekas noan, “Hii ke!
Yuhanis sarain atuli lia, le daid tada noan,
oen tenes deng oen in kula-sala ngas son.
Mo mi musti nangan elia! Lelo-lelo lam
Yuhanis esa man tui atuil Israel las noan,
oen musti parsai se Yesus, Atuling man
Ama Lamtua le tunang maa ka.”✡
5 Ming ela kon, oen nodan Paulus le
sarain one, halin oen tamas daid Lamtua
Yesus atulin.
6 Ta nikit Paulus nene ima ka se oen bon
nas le kohe-kanas kon, Ama Lamtua Koo
Niu ka, niu lako se one. Hidim oen mulai
aa nini dasi bili-ngala, man oen tanas lo.
Nol Ama Lamtua kon pake oen le tek deng
asa man lako-lako lam dadi.
7 Oen totoang atuli at hngul dua.

*Ama Lamtua pake Paulus se kota Efe-
sus*

8 Dedeng Paulus daad se kota Efesus sa,
taom un taam lako se atuil Yahudi las um
in kohe-kanas sa, le tui-tikang atuli las
deng Ama Lamtua Allah in prenta ngas.
Un kon aa kam buni-buni lo. Un tao ela
didiin bulan tilu.
9 Mo muik atuli deeh sium un in tuing
nas lo, tiata oen labang una. Oen hode-
lokot atuil in se la ngas, le halin tao muid
Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka deken.
Undeng na le, Paulus nol atuli-atuil in
parsai ngas, hoen apan deng um in kohe-
kanas na. Hidim oen lakos nakbua se
hkola mesa. Hkol na lamtua ka ngala
Tiranus.
10 Lelo-lelo lam Paulus tui oen se hkol na,
didiin taun dua; tiata atuil Yahudi, nol atuil
Yahudi lo in se propinsi Asia ngas totoang,
ming haup deng Lamtua Yesus Dehet Dais
Banan na.

Sakewa anan nas

11 Dedeng na, Ama Lamtua bel Paulus
kuasa, le un tao taad herang bili-ngala.
12 Banansila el, eta atuli nodan Paulus
kitu in se un bon na ka, tamlom un bota
la, le nene laok se atuil ili las sam, atuil in
iling nas banan meman. Didiin uikjale kas
kon, lalis putis deng atuli las.
13-14 Se na, muik atuil Yahudi las tulu
agaman mesa, nol un anan biklobe at itu,
oen nam blipa. Tulu agama na, ngala
Sakewa. Taom un anan nas lakos se ola-
ola, le nulut puting uikjale kas deng atuli
las. Oen kon soba-naan le nulut uikjale kas
nini Yesus ngala ka, noan, “Ku taan Yesus
man Paulus in nahdehe ka, tam lo ka? Nol
nia, auk prenta ku nini Yesus ngala ka, le
puti deng atuling ni tia!” Nol atuil Yahudi
man taan blipa deeh kon, soba-naan le tao
ela.
15 Oe mesan na, Sakewa anan nas prenta
ela kon, muik uikjale daat mes siut noan,
“Auk taan Yesus! Auk kon taan Paulus. Mo
mi niam asii la?”
16 Hidim atuling in tom uikjale ka, koon-
mali isi. Tiata un haung sapan le tuku-
keng nol one. Un pius sait oen kai-batu
las nol karut papa oen apan nas, tiata oen
lalis dadahut nol lu-lulit deng um na.
17 Dehet na holhising deng baha laok
baha, didiin atuil Yahudi tamlom atuil
Yahudi lo, in se kota Efesus sas totoang
ming hapu. Asii tukun man ming haup
dehet na lam, daid herang-herang nol lii
isi. Atuli las naka-nahalit Lamtua Yesus,
undeng Un bel Paulus kuasa tene.
18 Hidim atuli-atuil man parsai babalu
ngas, maas se oen pail-kakan in parsai
ngas, le sai oen dalen nas, nol hao oen in
kula-sala ngas.
19 Deng atuil nias, muik man taom pake
kai-dasi. Tiata oen kat nakbuan oen buku-
buk dehet-dais mitang ngas, le loe nulis.
Eta kaih osa deng buk nas totoang ngam,
duit muti lihu buk lima.*
20 Hidi nam, atuli las nahdeh Ama Lam-
tua Dehet Dais Banan na duman-leol se
ola-ola. Ta atuil in parsai ngas, mamo

✡ **19:4** Matius 3:11; Markus 1:4, 7-8; Lukas 3:4, 16; Yuhanis 1:26-27 * **19:19** Oen loe oen buku las, le daid tada noan, oen tao muid buku-buk nas isin nas pait lo ka. Duit lil-muti mesa lam, tatai nol tukang mes gaji lelo mesa. Tiata buku-buk man oen in loeng nas osa isi.

tapnaeng. Undeng oen in taan deng Ama Lamtua in Teka-teka ngas sa, muun keko lako.

Atuli tao lobo-lau dadahut se kota Efesus

21 Hidi na kon, Paulus nutus le pait lako Yerusalem. Mo un kom isi le lako muna se propinsi Makedonia, nol propinsi Akaya, halas-sam un lako napiut Yerusalem. Un nangan meman son noan, "Banan dui ka, auk laok meo atuli-atuil in parsai se manamaan nia ngas muna le. Ta taon elola kon, auk musti laok kota Romang."

22 Hidim Paulus lok un tapan in leo-leo nol una ngas at dua, Timutius nol Erastus, le lakos muna se Makedonias. Mo un daad nesang buit pait se propinsi Asia.

23 Dedeng na muik dais tene puti, se kota Efesus deng Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka.

24 Dais na peke ka elia: se Efesus muik atuil in daek lil-muti mes ngala Demetrius. Taom un daek um in hui-langus ana-ana deng lil-muti, le hee bel atuil Efesus sas halin oen hui-langus se dewi mesa, ngala Artemis. Undeng muik atuli mamo kom isi le sos sa-saa man un in dake ngas, tiata un kat ima-ii mamo isi. Ta un haup duit mamo kose.

25 Oe mesan na, Demetrius haman nakbuan un atulin in dake ngas, nol totoang atuli-atuil in daek lil-muti kas, hidim tekas noan, "Amas nol kaka-paling totoang! Mi taan son noan kit in nuli ki daid banan elia, undeng duit mamo baa maa deng kit in dake kia.

26 Mo halas ni kit net nol matan beas esa, nol ming nini kit hngilan esa son, deng Paulus in tao-tao ngas. Ta un dehet atuil hut mamo kas noan, sa-saa man kit in dakeng nias, muik ambak saa lo. Un tek noan, bangat man kit in dakeng nias, suma dewa tamlom dewi in tipu-dai tuun. Suma atuil in se kota Efesus sias siis man ming haup lo, molam totoang atuil in ne propinsi Asia ngas kon, ming haup un in teka na.

27 Tiata hii babanan ne! Eta atuil mamo kas hii muid se Paulus sam, mam kit nias daid elola la? Taon elola ko, atuli dai sos kit in dakeng nias pait lo ka! Nangan, ta halas ni muik atuli mamo todan-lahing kit dewi uih-lekong, Artemis sia. Atuil se papmes propinsi Asia, lako pes apankloma ki suut-suut tas, taom maas le nakahalit una, se un Um in Hui-langus Tene in ne kota Efesus sia. Tiata doha, ta tamlom atuli hosek nolan pait lo, nol dai pait maa se kit mana li lo ka ka."

28 Ming ela kon, atuil nas holon nam seke tetas. Hidim oen kidu-ahan noan, "Artemis man uhu! Artemis man uih-leko! Kit atuil Efesus si naka-naka se Artemis!"

29 Ming atuil nas kidu-ahan ela kon, atuli las lail deng ola-ola, lakos dil nakbuan se maan na, didiin kota la inu nol atuli. Mo oen totoang nangan hapun lo. Kon oen leo-leo tao lobo-lau lo-lool lalan na, lakos pes se dale epe tene mes deng kota la.† Oen daek nal atuli at dua le pel nolas lakos se na. Oen duas ngalan, Gayus nol Aristarkus. Atuli las daek one, undeng oen duas niam Paulus ima-ii deng Makedonia.

30 Ming ela kon, Paulus le noan lail taam lako se atuil in lobo-laung nas hlala, mo atuil in parsai se la ngas, sao un lo.

31 Muik atuil tene at ila lo se propinsi Asia taan apa banan nol Paulus. Ta oen nahaku atuil le laok tekan noan, Paulus boel taam laok se dale epe tene, man muik atuli hut mamo in lobo-lau na deken.

32 Hidim se epe tene na, muik atuli in nuting le taan dais na tula-peke ka. Muik atuli deeh kidu-ahan le tek noan, "Elia!" Mo tenga las pait tek noan, "Lo, elia!" Molota muik atuli mamo taan dais na tula-peke ka lo. Oen nam suma mudi-muid atuil hut mamo kas tukun.

33 Kon nam, atuil Yahudi las daid in lii, undeng oen nangan noan, tamlom mo atuil hut mamo nas tudu noan, atuil Yahudi las man hode-lokot atuli las deng dais na. Tiata oen tulu atuli mes lako dil se muka-mata la, le daid oen meebaha. Atuling na ngala, Aleksander. Oen nodan le halin un bela oen noan, dais na atuil Yahudi li in tao-tao lo. Kon nam Aleksander nikit ima ka, le nodan atuli las halin oen lobo deken. Hidim un aa le bela atuil Yahudi las.

34 Mo nikit oen taan noan un na mo atuil Yahudi kon, oen kidu-ahan muun dui pait noan, "Artemis man uhu dui! Artemis man uih-leko! Kit atuil Efesus si naka-halit Artemis!" Oen kidu-ahan ela didiin jam dua.

35-36 Hidi kon, tulu in kil pamarenta deng kota Efesus sa hangu dili, le kaing atuli las halin oen ete. Un tekas noan, "Palikaak in deng kota Efesus! Totoang atuli li taan son noan, kit dewi Artemis si hnikatuladang esa ka niu maa deng apan-dapa kua, le maa se kita lia. Tiata kit atuil Efesus sia, man papa-piaar un nol babanan. Muik atuli mes lo kon man bisa kat lail-niin kit hak in doha kia. Undeng na daid dehet hmunan taung kita, hidim atuli li totoang

† **19:29** Taom oen pake kota Efesus dale epe tene ka taung in 1) nakbua le huli-bali dasi, 2) kuti drama, nol 3) kuti baa tamlom olahraga tenga las. Dale epe na dulu nal atuli 26.000. Maan na ne leten Pion suut ta, nol un tuladang nga banansila el dale epe in kuti baa hahalas nia ngas.

taan na son. Tiata taon elola le mi kiduahan ela lia? Nang le atuli las dehet nole muid oen in koma, mo mi boel haung lobolau dadahut eli deken!
37 Mi pel nol atuil at dua nias maas se nia, banansila el oen duas tao sa-saa daat mesa. Molota oen duas naok sa-saa deng Artemis Um in Hui-langus Tene ku lo. Oen kon dehet le tao nahu kit dewin ni, ngala ka lo. Tiata mi le hutun in kula saa bel one la?
38 Nangan babanan no! Kit niam muik maan in nehan dasi. Atuil in nehan dasi ngas kon, natang ne uas. Tiata eta Demetrius le tao dasi lam, oen musti tao muid atorang nga, le kil nol dais na lako se maan in nehan dasi kua.
39 Nol eta muik dais didang man oen le nikit tam, nang le oen man laok ator nol blalan-blalan hadat tas.
40 Doha ta tamlom pamarenta Roma li hutun kula ka bel kita, undeng in lobo-lau nia la. Eta oen nuting le keket dais ni tulapeke ka lam, kit siut elola la? Ta dais ni muik un tula-peken lo!"
41 Tek hidi ela kon, tulu in kil pamarenta na tadu atuli las totoang le bakisan apa. Kon nam oen bakisan apa meman.

20

Paulus nol un tapan nas pait lakos propinsi Makedonias

1 Nikit atuli las tao lobo-lau lo tukun nam, kota Efesus ete pait banansila el lelo-leol in hidi son nuas. Kon nam Paulus haman nakbua atuil in parsai se kota na ngas, le tao teken oen dalen nas. Hidi nam, un seon le boka lako propinsi Makedonia.
2 Lius se lua kon, un laok pukiu inguiung in se la ngas, le tao teken atuil in parsai ngas dalen nas. Un tao ela didiin un tama lako atuil Yunani las mana.
3 Un daad se la bulan tilu. Hidim un mana-mana le noan saek lui ina le lako propinsi Siria kam, un ming haup noan, atuil Yahudi las koo mes son le keo tele una. Ming ela kon, un luan laa le napiut lako propinsi Siria lo, mo un pait lako deng propinsi Makedonia tuun.
4 Muik atuli buan ana mes kom le muid Paulus. Atuil nas, Timutius; ama Pirus ana Sopater, man deng kota Berea; Aristarkus nol Sekundus deng kota Tesalonika; Gayus deng kota Derbe; nol Tikikus duas Trofimus deng propinsi Asia.
5-6 Kon nam, au (Lukas man dul surat nia), tutnaal Paulus pait se kota Filipi, ne propinsi Makedonia. Hidi na kon, Paulus ima-ii las bok lakos muna, le natang kaim duam se kota Troas, ne tasi suut halin nua. Nikit atuil Yahudi las lelo-leol tene Paska* la mana le hidi kon, kaim duam saek lui ina, le lakom kota Troas. Dedeng na, kaim lail se tasi dapang lelo lima. Kaim lakom lius se kota Troas kon, kaim nium deng lui la. Hidim kaim tutnaal nol kaim tapan tenga las pait. Kon nam kaim daad se lang minggu mesa.

Tana muda mes ngala Yutikus, nahi deng jendela se kota Troas

7 Neot mesan na, tom nol leol Minggu†. Paulus tek kaim noan, "Kaka-pali me, auk nutus son le ola kam auk lakong napiut." Tiata kaim atuil in parsai ngas totoang, nakbua le halin kaa-ninu leo-leo. Undeng Paulus le lako, tiata un nahdeh nol kaim didiin bingin-tai.
8 Kaim nakbua se uma mes hnoden tilu la dapa. Duman na, oen hoet hadut mamo kose.
9 Ta muik tana-biklobeng muda mesa, ngala Yutikus, daad se jendela la. Un kon muid le hii deng Paulus in dehet ta. Mo nesa-nesang kon, un mata tede ta un niin nala. Nahkitu lam, un nahi deng jendela la, ti mate meman.
10 Kon nam Paulus niu lako, le neok tana-biklobeng na. Hidim un tek kaim noan, "Lii deken, ta un nuli."
11-12 Kaim totoang dalen kolo, undeng tana-biklobeng na nuli pait baktebes. Hidi nam oen nolan pait lako un uma lua. Mo kaim saek pait lakom hnoden tilu lu dapang, le daad kaa leo-leo se lang. Kon nam Paulus tupang un dehet ta didiin ohkaong. Nikit lelo la sake kon, un seon kaim le boka lako.

Lalan in deng kota Troas lako kota Miletus sa

13 Hidi nam, kaim aa nol apa le laok bakisan lalan, mo mam tutnaal apa pait se kota mesa, ngala Asos. Tiata kaim saek lui ina le lail lakom kota Asos. Mo Paulus laok iin tuun, lako ua.
14 Kaim tutnaal Paulus se kota Asos kon, un sake muid deng lui dapa kon, le kaim luan laa napiut lakom kota Metilene.
15 Deng kota Metilene, kaim lail napiut. Kon nam ola ka, kaim lail dadani nol nusa mesa, ngala Kios. Bingin dua ka, kaim lail

* **20:5-6** In dula dais Yunanin na dul noan, 'lelo-leol banan deng Ruti in Pake Bibit lo' ka, nahin na noan 'lelo-leol tene in mana taung Paska'. † **20:7** In noken noan leol 'Minggu' ka halas-sam puti mo bango nia. Atuil in tana dehe tek noan, se dedeng na atuil Yahudi las taom nakbua le kaa ruti se leol mesa deng leol Sabat ta. Undeng se leol na, Lamtua Yesus nuli pait deng Un in mate ka. Tiata nesa-nesang kon nam oen tao leol na, daid leol in nakbua le kohe-kanas.

saol nusa Samos. Bingin tilu ka halas-sam, kaim lakom lius se kota Miletus.

16 Mo Paulus kom isi le lalaba pait lako Yerusalem, halin un muid leol tene Pentakosta se lua. Undeng na le un dai soleng oras in saek laok kota Efesus lo.

Paulus dehet nol blalan-blalan Kristen in se kota Efesus sas

17 Tiata nikit Paulus bii se kota Miletus kon, un tunang dais bel blalan-blalan Kristen in se kota Efesus sas, le oen maa tutnaal nol un se kota Miletus.

18 Nikit oen maas lius kon, Paulus tek oen noan, "Kaka-paling totoang. Mi totoang taan auk in nuli ki son, deng hmunan auk kida iing ngi se propinsi Asia, maa lius leol neot nia.

19 Mi kon tana noan, auk daek mumuun se mi hlala ka, mo auk nikit tatahan auk apang ngi lo. Se auk in dake kia, auk matang uin nahi oe mamo son, nol lepa-haal in susa bubuit lo. Auk kon haup susa-daat mamo deng atuil Yahudi las in tao dadaat saol au ka.

20 Dedeng auk tui mia ka, auk puting totoang dais banan, man auk in tana ngas bel mia. Nol auk kon tui mi nol in buni-buni lo. Auk kon lakong se atuli las uma las mesa-mesa, le tekas pait deng Ama Lamtua in koma ka.

21 Auk kon tek atuil Yahudi las, nol atuil Yahudi lo kas noan, oen musti tenes deng oen in kula-sala ngas, le muid se Ama Lamtua Allah. Nol oen kon musti parsai se Yesus, kit Lamtuan na.

22 Auk le tek mi elia: auk kom le lakong Yerusalem, undeng Ama Lamtua Koo Niu ka, le nol auk lakong se luang. Auk taan le mam asa man daid nol auk se lua ka lo, mo auk muid tukun.

23 Mo deng kota mesa laok kota mesa, Ama Lamtua Koo Niu ka tek auk muna son noan, mam auk tamang bui, nol lepa-haal susa-daat mamo.

24 Auk tanan son le baktetebes ela, undeng Lamtua Yesus man kom le bel auk lepa-haal in dake nia. Le halin laok tek atuli las deng Dehet Dais Banan na noan, Ama Lamtua namnau kita, nol Un kon tulu Un dalen banan na bel kita. Eta auk tao muid Un in koma ka, le daek nuli os ni lo kam, auk nangan nam auk in nuli ki muik nahin lo.✡

25 Halas-sam auk tana noan, mi man auk in tui nesang son, le tamam daid Ama Lamtua nenan nias, mam net auk pait lo ka.

26-28 Undeng na, tiata hii babanan ne. Auk os in daek taung mia ka, auk daek nuli son. Tiata mi esan man musti daek napiut. Eta muik atuil deng mia la, tama daid Ama Lamtua nenan lo kam, mi man lepa-halan. Ta na auk in kula lo. Nangan babanan ne! Auk tek mi meman son, deng totoang Ama Lamtua in koma ka. Auk buni tahan dasi mes deng mi lo. Tiata mi esan musti doh mi in nuli ka babanan, nol doha-tinang babanan totoang atuil man Ama Lamtua Koo Niu ka in tadu mi le doha ngas. Nadidingun deken, ta Lamtua Yesus mate le sui-nahat hidi atuil nas son, nini Un dala ka esa. Un kon tulu mia, le halin mi doha-tinang one, banansila el atuil in lolo-poa, doha-tinang un lae-blai las sa.

29 Tiata halas ni auk le nang soleng mia. Mo nangan ne! Mam muik atuli maa le tui dadahut tuun se mi hlala kia. Oen taam maas banansila el ngot in sau daat, man tama lako okat lae-blai la dalen na.

30 Muik atuil in nole-lilung daat deeh maas deng likun, mo nangan, ta muik teng kon puit maas deng mi hlala ka. Hidim oen tui mi nol in tom lo. Oen kom le atuli li muid se oen tukun. Tiata oen soba-naan le liun atuli li halin muid se Lamtua Yesus pait lo.

31 Undeng ela, tiata mi musti doh apan babanan. Nadidingun deken, ta auk daad leo-leo nol mi taun tiul son. Auk kon tui-tikang mi lelo-duman nol nangan auk in kae ka lo. Auk matang uin nahi oe-oe son, undeng mia.

32 Kit le bakisan apa son niang. Tiata auk sao mi totoang lakom se Ama Lamtua ima, le halin Un man papa-paiduil mia. Nol mi musti kil dididi totoang man auk in tek mi son lolo hmunan nua, deng Ama Lamtua dalen banan na ka. Ama Lamtua muik kuasa le bel mi in kuat-tes. Un kon hid son le bel hangun se Un atulin nas. Tiata eta mi muid napiut se Una nol dalen in niu kam, taon elola ko mi kon haup hangun.

33 Dedeng auk daek se mi hlala ka ka, auk kom le kat mi sa-saa mes lo kon. Auk nodan net lil-mea, lil-muti, kai-batu, tamlom asa tukun deng mi lo!

34 Mi kon tana noan, dedeng auk daad nol mia ka, auk daek hiti-late, le taung auk in nuli lelo-lelon nia. Suma taung auk siing tuun lo, molam taung atuil man in muid au ngas kon.

35 Tiata, deng totoang dais nias, auk tulu bel mi lalan son, le halin nam mi kon hulung atuil kasiang man muik saa lo ngas. Nangan babanan Lamtua Yesus in tek son noan, 'Kit bele lam banan dui deng, kit simu' ka."

36 Paulus dehet hidi ela kon, un hai buku ka, le kohe-kanas leo-leo nolas. Un

✡ **20:24** Timutius dua la 4:7

nodan le halin Ama Lamtua doha-tinang oen totoang.

37-38 Kon nam oen totoang dalen iil isi, undeng Paulus tek son noan, mam oen tutnaal un pait lo ka. Tiata nikit oen le bakisan apa kon, oen neok Paulus le likin, hidim lilu muun isi nol dael ili. Hidi nam, oen nol kaim laok sao kaim‡ se onan na le kaim saek lui lakom.

21

Paulus nol un tapan nas pait lakos Yerusalem

1 Seon apa hidi nol blalan-blalan Kristen in deng kota Efesus sas, nol dalen in ngele kon, kaim saek lui ina le luan laa tetas lakom nusa Kos. Ola ka kon, kaim lakom lius se nusa Rodos. Deng na, kaim luan laa napiut lakom se onan deng kota Patara.

2 Lius se lang kon, kaim niung deng lui la. Hidim kaim saek seda lui didang man in le lako bus el propinsi Fenisia dani nol propinsi Siria. Kaim sakem kon nam oen naun sakeng nahu la, le kaim bokam.

3 Nesang lo kon, kaim ngat net nusa Siprus se kaim halin kliu ka, mo kaim lail napiut didiin lakom lius le soleng nauh se kota Tirus, ne propinsi Siria. Se la, oen niung sa-saa in sakeng ngas deng lui na.

4 Undeng oen niung sa-saa in sakeng ngas nabale, tiata kaim nium le lakom nuting atuli-atuil in parsai ngas. Tutnaal oen kon kaim daad nolas minggu mes se lang. Atuli-atuil in se la ngas haup taad deng Ama Lamtua Koo Niu ka, le kaing Paulus noan, un laok Yerusalem deken tia.

5 Mo hidi minggu mes kon, kaim pait lakom lui ina ka. Atuli-atuil in parsai ngas totoang, bihata-biklobe, tuan-ana, muda-blalan, oen totoang laok sao kaim se onan na. Se na, kaim totoang hai bukun le kohe-kanas leo-leo.

6 Seon apa hidi kon, kaim sakem lakom lui la, mo oen totoang pait.

7 Kaim bok lakom deng Tirus, hidim kaim tuil se kota Ptolemais. Se na, kaim nium deng lui la, le lakom nuting atuil in parsai ngas halin tutnaal nolas. Ti kaim tutnalas, ta kaim daad nolas lelo mesa.

8 Ola ka kon, kaim bok lakom deng maan na, ti kaim lakom lius se kota Kaisaream. Lius se lang kon, kaim lakom daad tahang se Filipus uma. Un niam man kil nol Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na muna, lako se maan na. Nol un niam, at mes deng at iut man oen in huil nalan son, le lako-daek in kaa-ninu taung atuil anang ngas nol bebalu man ne Yerusalem mas.✡

9 Filipus muik ana bihata at aat. Ama Lamtua Allah pake one, le daid mee-baah taung in nahdeh deng Un in teka-teka ngas.

10 Kaim daad nolas lelo il kon, atuli mes ngala Agabus, maa deng propinsi Yudea. Ama Lamtua pake una, le daid mee-baah taung in nahdeh deng Un in teka-teka ngas.✡

11 Un maa le tutnaal nol kami. Hidim un kat Paulus bota la, le but un ima-iin nas esa nini bot na. Halas-sam un aa noan, “Ama Lamtua Koo Niu ka tek elia: ‘Mam atuil Yahudi las but lait bot ni lamtua ka eli se Yerusalem. Hidim oen sao un lako se atuil Yahudi lo ngas iman.’ ”

12 Ming atuling na aa ela kon, kaim totoang dalen ili, le nodan nol in dising Paulus, halin nam un laok Yerusalem deken tia. Kaim man daid un ima-ii, nol atuli-atuil man in parsai se maan na ngas totoang nodan ela.

13 Mo un siut noan, “Deken! Tasao le mi lilu ela? Mi tao ngele auk daleng ngi son. Elia! Meman muik atuli deeh kom auk lo, undeng auk in muid Lamtua Yesus sia. Mo mam oen but lait au, tamlom keo tele au, tamlom tao elol kon no, auk sium tukun.”

14 Nikit kaim taan noan Paulus dai ming se kaim lo kon, kaim nang una, hidim tekan noan “Tia! Nang le Ama Lamtua in koma ka man dadi.”

Paulus nol un tapan nas lakos lius se Yerusalem

15 Kaim daad se Kaisareang lelo il kon, kaim tao nakbuan kaim kai-batu las ba-banan, hidim kaim bok lakom Yerusalem.

16 Muik atuil in parsai at ila lo deng Kaisarea, man muid leo-leo nol kami. Oen nol kaim lakom lius se uma mesa, le kaim ninim tahang se lang. Um na lamtua ka, ngala Manason. Un atuil deng nusa Siprus. Nol un kon parsai se Lamtua Yesus nesang son.

17 Nikit kaim lakom lius se Yerusalem kon, totoang kaim pail-kakan in parsai ngas sodo-sium kaim nol dael kolo.

Paulus nol un tapan nas lakos meo Yakobus

18 Ola ka, kaim totoang lakom tutnaal nol Yakobus. Totoang blalan-blalan Kristen nas kon nakbua se na.

19 Kaim todan apa mes nol mesa, hidim Paulus dehet mamo deng totoang man Ama Lamtua in daek son se ola-ola, taung atuil Yahudi lo kas sa. Un tek noan, Lamtua Yesus sai lalan son le oen parsai se Una. Nol un kon nahdeh deng taon elola

‡ **20:37-38** “Kaim” in mo bango nia ki: Lukas (atuling man in dul surat ni kia), Paulus, nol un tapan nas. ✡ **21:8** Dehet deng Aan in Nutus sas 6:5; 8:5 ✡ **21:10** Dehet deng Aan in Nutus sas 11:28

le Ama Lamtua pake una, nol un tapan nas se os ni dalen na.
20 Ming hidi Paulus in dehet ta kon, oen totoang naka-nahalit Ama Lamtua Allah.

Hidim, oen tek Paulus noan "Kaka Paul! Sadi kaka taan tuun, muik atuil Yahudi lihu-lihu kon parsai se Lamtua Yesus son. Oen kon kil didi atorang man upung Musa in niung bel kit son nas nabale.
21 Mo muik atuli aa lako-pait se ia noan, kaka kom in tui atuil Yahudi las se mana-maan didang noan, tao muid upung Musa atorang agama las bakun na. Oen kon lakos lapur noan, kaka kaing oen son, le boel tao muid hadat sunat ta bel oen anan biklobe las deken tia. Nol kaka kon kaing atuil in sarani ngas, le boel tao muid kit atuil Yahudi li hadat tenga las deken.
22 Tiata, nangan! Ta taon elola ko atuil Yahudi las ming son noan, kaka Paul maa ne ia. Nol atuli-atuil man ming dehet hlales-angin nas, taon elola ko, koon-mali. Ta kit nuting lalan in puti elola la?

23 Kaim le bel koo in nangan elia: muik atuli at aat deng kami li but in hida nol Ama Lamtua son. Neot ni oen le kikin boa oen bon nas, le tao tada noan, oen daek nuli oen in hida ngas son.
24 Tiata eta bole lam, kaka Paul taam lako leo-leo nol one, se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka. Hidim kaka muid one, le tao niu apan muid kit hadat ta. Kaka kon musti baen hulung oen in tao muid hadat na ka. Eta kaka tao ela lam, mam atuli las tana noan, kaka kil didi nabael nol atorang agama Yahudi, man upung Musa in niung bel kit son nas. Nol mam oen kon taan noan, kaka kaing atuli li le boel tao muid hadat Yahudi li lo ka, dehet in nole tukun!✡

25 Mo taung atuil Yahudi lo man parsai se Lamtua Yesus son nas, kaim tunang beles surat son. Kaim tekas deng asa man kaim in nutus son lelon nua ka, noan, oen boel tao muid kit atorang hadat Yahudi li totoang deken tia. Man oen musti nangan le tao mudi ngas, elia: laok kula nol atuli-bihaat man oen sapan lo ka deken, nakbuan nol sa-saa in hui-langus sas deken, kaa kakaat man tao mi pail-kakan atuil Yahudi las le nikis mia ngas deken. Tuladang el: kaa siis in hui-langus deken, kaa daal deken, nol kaa siis deng hmukit man tom in kes le mate ngas deken."✡

26 Kon nam Paulus sium banan nol oen in nangan na. Tiata, ola ka kon un nol atuil at aat nas leo-leo lakos se Um in Kohe-kanas Tene ka, le tao niu oen apan nas muid atorang agama Yahudi la. Hidi nam, Paulus tek tulu agama in se la ka noan, lelo il pait le lam, oen daek nuli oen in hida ka. Eta leol il nas hidis son nam, oen mesa-mesam tamang in todan-lahing bel Ama Lamtua.

Oen daek Paulus se Um in Kohe-kanas Tene ka

27-29 Dedeng leol iut man oen in hid son, le tao inu hadat ta ngas mana le hidis kon, muik atuil Yahudi at ila lo deng propinsi Asia man net Paulus, taam lako bus el kota Yerusalem leo-leo nol un tapa in ngaal Trofimus sa. Trofimus niam deng kota Efesus, mo un niam atuil Yahudi lo. Tiata nikit atuil Yahudi las net Paulus taam lako bus el Um in Kohe-kanas Tene ka kon, oen bali le un kil nol un tapa Trofimus lako se na kon. Molota, atuil Yahudi lo kas boel taam laok se na lo. Kon oen tao dais ni le daid peke, halin tao dais nol Paulus. Tiata oen hode-lokot atuil in se la ngas, le daek Paulus. Nol oen kon kidu-ahan le tek atuil in se la ngas noan, "Hoe! Atuil Israel me! Maa le hulung kaim le. Un niam atuling man tui se ola-ol tutungus noan, kat soleng kit atuil Yahudi li hadat ta tuun tia. Un kon aa le tao didaan Ama Lamtua Um in Kohe-kanas Tene kia. Hidim leol neot nia, un le taam laok tao hmomos Ama Lamtua maan niu kia."✡

30 Ming ela kon, atuil in se kota Yerusalem mas totoang koon-mali naseke. Hidim atuil hut mamo kas lail lakos nakbua se Um in Kohe-kanas Tene ka. Kon oen daek Paulus, hidim oen pel parosok puting un deng Um in Kohe-kanas Tene ka. Hidim oen hep tele hnita tene kas.*
31 Oras oen lobo-lau le noan keo tele un kon, tentara Roma las komendan mes se na, ming in lobo-lau na.
32 Tiata un haman un tentara las, nol oen tene-tenen nas, le oen taam lakos se atuil hut mamo man in lobo-laung nas. Oen ngat net tentara las nol komendan na maa kon, oen teen in diku-sapan Paulus.
33 Kon nam komendan na daek Paulus, hidim lok oen le but un nini ranteng bisi dua. Oen but hidi kon, un ketan atuil nas noan, "Atuling ni asii la? Un tao kula asa la?"

✡ **21:24** Buk in Kahi 6:13-21 ✡ **21:25** Dehet deng Aan in Nutus sas 15:29 ✡ **21:27-29** Dehet deng Aan in Nutus sas 20:4 * **21:30** Muik atuil in tana deeh dul noan, boel keo tele atuil se Ama Lamtua Um in Kohe-kanas Tene ka deken. Nol eta asii tukun, taam lako se Um in Kohe-kanas Tene ka le kil sulu' deng mija in todan-lahing nga, muid agama Yahudi la atorang nga lam, atuli boel tao sa-saa un lo. Undeng na, atuil Yahudi las dai bel Paulus le taam lako pait se Um in Kohe-kanas Tene ka kintal la lo. Tiata oen hep tele hnita tene kas.

34 Mo oen in situ ka mes lo. Tenga las
siut noan, “Un tao eli son.” Mo muik teng
pait siut noan, “Loo, un tao elia.” Tiata
komendan na bon iil nol oen in aa lako-
pait na. Un taan dais na tula-peke ka lo,
undeng atuil hut mamo nas kidu-ahan leo-
leo. Tiata un tadu le oen kil nol Paulus lako
se tentara las benteng nga.
35-36 Kon nam tentara las pel nol Paulus,
mo atuil nas muid leo-leo le lobo-lau ta-
plaeng pait. Nikit oen le saek benteng
nga seang nga kon, atuil hut mamo nas
lail lakos bus el sila la. Tiata tentara las
bole tam boel lom, dohang Paulus tuun, le
halin nam atuil nas pius sisakeng Paulus
deken. Hidim oen ahan mumuun leo-leo
noan, “Keo tele una! Keo un tia!”

Paulus nodan le bela apa ka se atuil hut mamo kas silan

37 Oen le taam lakos se benteng nga
kon, Paulus nodan komendan na nini dais
Yunanin noan, “Ama! Auk aa bubuit tam
bole tam lo ka?”

Ming Paulus tek ela kon, komendan na
nahkitu, hidim un keket noan, “Ku kon
taan dais Yunanin ne? Taon elola le ku aa
taan dais Yunanin nia?

38 Eta ela lam, auk in nangan ni kula
son. Auk bali le ku niam atuling Mesir,
man lelon na hode-lokot atuli las le oen tao
lobo-lau. Hidim kat nal atuil in kil lelat at
lihu aat, le lakos se epe mesa. Mo atuling
na ku lo, ta lo?”

39 Kon Paulus siut noan, “Lo ama! Auk
niam mo, atuil Yahudi. Auk inang nga hua
auk se kota Tarsus ne propinsi Kilikia. Auk
nodan ama le bel auk dola buit, halin auk
aa nol atuil hut mamo nias.”

40 Komendan na tade. Tiata Paulus
hangu dil se seang nga dapa, le nikit ima
ka halin nodan oen le ete, ta un le aa.
Kon nam un nikit in aa nini dais Aram.
(Undeng se na lam, atuil Ibrani las aa nini
dais Aram).†

22

Paulus siut puting apa ka

1 Kon Paulus nahdeh noan, “Ama-ama
nol kaka-paling totoang! Auk nodan le mi
hii se au, ta auk le siut puting auk apang
ngia.”

2 Dedeng na atuil mamo nas ming Paulus
aa nini oen dasi las esan. Tiata oen totoang
ete, le hii un in nahdehe ka babanan. Kon
un tupang un dehet ta noan,

3 “Sadi mi totoang taan tuun noan, auk
niam atuil Yahudi. Auk inang nga hua auk
se kota Tarsus, ne propinsi Kilikia. Mo
auk teneng se iang, se Yerusalem. Atuling
man in tui au ka, guru tene in ne ia kia,
ngala Gamaliel. Un tui auk deng upung
Musa atorang ngas totoang, lako lius ana-
ana ngas. Auk kon makoe in muid Ama
Lamtua Allah, banansila el mi totoang man
mo nia ngias kon.✡

4 Dedeng na, auk teen tatahan lo in laok
nulut, nol tao sus atuil man in muid Yesus
Lalan in Nuli ka ngas. Auk pel nol one,
bihata tamlom biklobe, le nolas maas se
Yerusalem, hidim hutun tamang oen lakos
se bui dalen. Dedeng na teng mates.

5 Kit tuang tene agama Yahudi la, nol
tulu-tulu agama man nehan dais agama
ngas totoang tana, noan, asa man auk aa ni
meman tom baktebes! Auk nole lo! Ta oen
man bel auk surat kuasa, le laok daek atuli-
atuil man in muid Yesus sas, lako lius kota
Damsik. Se nua, auk le daek one, halin pel
nolas maas se Yerusalem. Auk in tao ka le
halin atuil in nutus dais agama ngas man
hukung one.”✡

Paulus dehet un in nahtoma ka
(Dehet deng Aan in Nutus sas 9:1-19; 26:12-18)

6 Paulus dehet napiut noan, “Tiata auk
bok lakong kota Damsik, le nuting oen se
luas. Nataka le lelo ditu, le kaim mana
lakom lius se kota la lam, suknahkitum
muik langa mesa, kaloe deng apan-dapa ku
maa hai tom se au.

7 Kon nam auk leang lakong se dale ka,
hidim auk ming fala mes tek noan, ‘Hoe!
Saulus! Tasao le ku tao sus Auk eli lia?’

8 Meman auk ming faal na, mo auk net
atuil lo. Kon auk ketan noan, ‘Lam Tuang
in aa ni, asii la?’

Kon nam faal na siut noan, ‘Auk niam
Yesus, atuling Nasaret man ku in tao susa-
daat son na!’

9 Atuil in laok leo-leo nol au ngas, ngat
net langa ka, mo nangan taan faal in aa
nol au na lo.

10 Kon auk siut noan, ‘Eta ela lam, auk
musti tao elola la?’

Faal na tek noan, ‘Hangu tia, le taam
lako kota lua. Ku lako lius se ua halas-sam,
Auk tek ku deng totoang man ku musti in
lako-dakes ngas.’

11 Ming hidi ela kon, auk hangung dili.
Mo auk ngat net lo, undeng langa na in
nakan na. Kon nam auk tapang ngas kil
au, le pel tamang nol auk lakong se kota
Damsik.

12 Se na, muik atuli mes ngala Ananias.
Un nia mo, atuil man dalen lolo, nol un kon
kil didi upung Musa atorang ngas. Totoang

† **21:40** ‘Atuil Ibrani’ nol ‘atuil Yahudi’ la, ngala dua taung bangsa mes sii. ✡ **22:3** Dehet deng Aan in Nutus sas 5:34-39 ✡ **22:5** Dehet deng Aan in Nutus sas 8:3; 26:9-11

atuil Yahudi man daad se kota na ngas kom una, nol oen kon todan una.
13 Un maa nuting au, hidim un tek noan,
'Kaka Saul! Bok ku matam ma le ngat tia!
Ta kaka mata ka banan son.' Un tek hidi
ela kon, auk nikit silang nga lam auk ngat
net una.
14 Hidi nam, un tui auk noan, 'Ama
Lamtua Allah man kit upu kia-kaon nas
in todan-lahing nga, huil nal kaka son, le
nangan taan Un in koma ka nol babanan.
Nol Yesus man lolo hmunan nu kit tanan
noan 'Atuil Niu' ka, halas ni Ama Lamtua
sai lalan son le kaka ming esa deng Una.
15 Un esa man huil nal kaka son, le laok
tek atuli li se ola-ola, deng Un Dehet Dais
Banan na. Kaka musti tek totoang man
kaka in net nol mata esa, nol totoang man
kaka in ming deng Una ngas.
16 Boel tahang nesang bakun tia. Laok
nodan oen le sarain kaka tia! Halin daid
tada noan, kaka nodan Lamtua Yesus son
le kose soleng kaka in kula-sala ngas.' "

Ama Lamtua Allah tadu Paulus le kil Dehet Dais Banan na bel bangsa-bangsa Yahudi lo kas

17 Paulus tupang napiut un dehet ta
noan, "Hidi na kon, auk pait lakong se
Yerusalem. Oe mesan na, auk lakong kohe-
kanas se Um in Kohe-kanas Tene ka. Auk
kohe-kanas nabale lam, Ama Lamtua tulu
bel auk banansila el in natloa ka.
18 Auk ngat net Yesus. Kon Un lok auk
noan, 'Nol nia, ku musti lako nang kota
Yerusalem tia! Ta atuli-atuil in se ia ngias,
dai sium asa man ku in le tek deng Au ngas
lo.'
19 Mo auk sium in prenta na nol babanan
lo, undeng meman hmunan nu tulu agama
las kom asa man auk in dake ngas. Tiata
auk siut noan, 'Elia Tuang! Oen totoang
tana noan, lelon na auk man puti-taam
uma-um in kohe-kanas sas le daek atuli-
atuil man in parsai se Tuang ngas, hidim
diku-puang one.
20 Oen kon tana, dedeng oen pasang tele
Stefanus, Tuang atulin in nutus sa, auk kon
baab se na, nol auk kon tade. Oras oen
naim nakbuan baut le noan pasang una ka,
auk man ator one, nol doh oen kaod blatas
sas.'✡
21 Auk siut ela kon no, Yesus prenta
ulang auk pait noan, 'Tao nesa-nesang
bakun tia! Bok lako deng Yerusalem nol ni
tia! Ta Auk le tadu ku laok se mana-maan
katang nguas, le tui atuli-atuil man Yahudi
lo ngas.' "
22 Nikit atuil hut mamo nas ming Paulus
dehet noan, Ama Lamtua tadu un son le
laok se bangsa-bangsa Yahudi lo kas kon,
oen dai hii se un pait lo. Oen totoang koon-
mali le kidu-ahan leo-leo noan, "Boel hii
atuling ni bakun tia! Keo tele un tuun tia!
Belen nuli bakun na."

Tentara las kil nol Paulus lako se benteng nga

23 Oen kidu-ahan ela nol kolong soleng
oen kado las, nol dauk ahu, le hising lako
bus el dapa, undeng oen koon-mali isi.
24 Nikit komendan na net noan, atuil nas
lobo-lau ela kon, un tadu un ima-ii las, le
pel tamang Paulus lako se benteng nga.
Hidim komendan na tadu oen le lapat una,
halin nam un hao noan, un tao kula asa le
didiin atuil Yahudi las le noan keo tele una
lia.
25 Nikit oen but Paulus le noan lapat un
kon, un hobalin keket tentara nga noan,
"Muid pamarenta Roma la atorang nga
lam, ol man toma lia? Eta atuli mes muik
hak atuil Roma, le dasi toman nam, mi
musti tao elol nol atuling na la? Mi diuk-
papas un muna le, tamlom mi keket un
muna le la?"
26 Ming ela kon, tentarang na lalaba tuun
lako nuting un komendan na. Hidim un
lapur noan, "Ama! Atuling ni muik hak
atuil Roma! Tiata ama le tao un elola la?"
27 Ming ela kon, komendan na lako esa
le ketan Paulus noan, "Baktebes ku muik
hak atuil Roma ke?"

Kon Paulus siut noan, "Meman bak-
tebes! Auk kil hak na."
28 Hidi kon komendan na tek noan, "Auk
kon ela. Auk baen osa isi le halin haup hak
na."

Mo Paulus siut noan, "Eta au lam, auk
baen tahan sa-saa mes lo kon. Mulain deng
auk inang nga in hua au kua, auk kil hak
na son. Auk amang nga kon kil hak na."
29 Nikit tentara nas ming noan, Paulus
muik hak atuil Roma kon nam, oen hone,
nol oen barain le lapat una, tamlom ketan
un pait lo. Komendan na kon lii isi, undeng
un but Paulus son. Nol un kon tana noan,
un kaliut atorang nga son.

Paulus se maan in nehan dais agama Yahudi ka

30 Ola ka kon, komendan na nuting
nabael le taan parsis dais na tula-peke ka.
Hidim un tadu un ima-ii las le laok haman
tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol
atuil tene man taom daad le nehan dais
agama ngas, le nakbua. Kon un tadu le
laok loat Paulus ranteng nga, hidim kil
nolan laok taal se atuil nas totoang.

✡ **22:20** Dehet deng Aan in Nutus sas 7:58

23

1 Lius se las kon, oen tadu Paulus le siut puting apa ka. Ta un ngat babanan atuil nas totoang, hidim un tekas noan, “Kaka-pali me! Auk dil se ni nol dalen in lolo. Ama Lamtua Allah taan noan, deng auk anang bii kua, maa lius halas nia, auk daleng ngi niam niu'.”

2 Ming Paulus aa ela kon, Ananias, tulu agama Yahudi las tuang tene ka, koon-mali isi. Kon un prenta atuli-atuil man in dil dadani nol Paulus sas noan, “Papas un baha ka!”

3 Kon Paulus siut Ananias noan, “Mam Ama Lamtua Allah papas bali ku. Ta ku niam atuil in banansila el kai hbatan mesa, man halas-sam cet deng likun na, molota naen muti kaa bolo un dalen na son. Ku daad se nia, le tao apam ma el atuil niu ka. Hidim ku le hukung au, muid kit atorang ngi hadat tia. Molota ku esa kaliut atorang nga, se dedeng ku in tadu oen le papas au ka.”✡

4 Ming Paulus aa ela kon, atuil in se na ngas kaing una, noan, “Hoe! Ku tatai nol in aa saol kit tulu agama las, tuang tene ka ela lo!”

5 Kon Paulus siut noan, “Hao lia? Eta elam, auk nodan ampong, ta auk taan lo noan un niam kit tulu agama las tuang tene ka. Meman Ama Lamtua Allah pake atuil son le dul noan, ‘Mi boel aa dadaat saol mi tulu agama las deken.’ ”✡

6-8 Hidim Paulus ngat atuil man in daad le nehan dais agama ngas kon, un taan noan, oen deng partei dua. Tenga las muid partei Saduki, man parsai noan, atuil in mate ngas nulis pait lo. Oen kon parsai noan, Ama Lamtua muik ima-ii ne sorga lo nol muik koo lo. Nol tenga las pait muid partei Farisi man parsai noan, mam Ama Lamtua Allah bel atuil in mate ngas le nulis pait. Oen kon parsai noan, muik koo, nol Ama Lamtua muik ima-ii ne sorga.

Kon Paulus aa nol fala mumuun noan, “Kaka-paling totoang! Sadi mi totoang tana noan, auk niam, atuil Farisi. Auk amang nga nol auk upung ngas kon, atuil Farisi. Mo mi le hukung au, undeng auk in parsai noan, Ama Lamtua Allah tao atuil in mate ngas le nulis pait.”✡

Nikit Paulus aa ela kon, atuil Farisi las nol atuil Saduki las mulai kaen apa, didiin oen tom apa lo. Hidim oen bakisan bating dua,

9 didiin oen in kaen apa ka daid lobo-lau muun isi. Hidi nam, muik guru deng partei Farisi deeh hangus dili, le bela Paulus noan, “Atuling ni kula lo! Asii tana mo tamlom muik koo, nol muik Ama Lamtua Allah ima-ii mes deng sorga maa aa nol una la!”

10 Guru nas aa ela son, mo oen in kaen apa ka keko saek tapnaeng, didiin komendan na lii. Un nangan noan, tamlom mo oen totoang haung tao tele Paulus sa. Tiata, un tadu un ima-ii las le laok pel tamang Paulus lako benteng nga dalen.

11 Duman na kon, Lamtua Yesus maa tulu-balang apa ka bel Paulus. Un tao teken Paulus dalen na noan, “Paul! Lii deken ne! Ku aa deng Auk ela son se Yerusalem. Nangan babanan! Ta mam ku kon musti aa deng Auk ela, se Roma.”

Atuli las koo mes le keo tele Paulus

12-13 Ola oskaong nga kon, muik atuil Yahudi dui deng at buk aat, koo mes le keo tele Paulus. Oen nikit sumpa noan, “Kaim dai kaa-niun lo, eta kaim keo tele Paulus bii.”

14 Oen nikit hidi sumpa ela kon, oen lakos tek tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol blalan-blalan hadat tas noan, “Amas totoang! Kaim sumpa son le kaa-niun lo, eta kaim keo tele Paulus lo bii.

15 Tiata, kaim in koma ka elia: amas musti laok saol komendan na, le nodan un kil nol Paulus laok se maan in nehan dais agama kua. Tao el noan amas le pres ulang un dasi la. Mam kaim natang un se lalan hlala, le halin keo tele una.”

16 Mo Paulus bata ka ana biklobe mes ming haup oen in tek apa ela ka, tiata un lail lako se benteng nga le tek Paulus.

17 Ming hidi tana-ana na in teka ka kon, Paulus haman nal tentara mes le tekan noan, “Ni auk anang. Ku kil nol un lalaba laok se ku komendan na. Ta un le tekan dasi mesa.”

18 Kon nam tentara na kil nol tana-ana na lako se un komendan na. Hidim un lapur noan, “Ama! Paulus man kit in tahang nga, nodan auk le nol tana-ana ni maa tutnaal nol ama. Un le tek dasi mesa, man ama musti tanan hlapat.”

19 Kon nam komendan na pel nol tana-ana na lako se mana mesa, le oen duas siis. Hidim un ketan noan, “Ku le tek auk saa la?”

20 Kon tana-ana na tek noan, “Muik atuil Yahudi at ila lo nakbua le koo mes son, halin keo baki Paul. Oen le maa nodan ama, halin ola kam, ama kil nol baki Paul laok se maan in nehan dais agama kua. Tao el noan oen le pres ulang un dasi la.

21 Mo ama muid oen in koma ka deken. Ta mam muik atuli dui deng at buk aat le sod amas se lalan nua, halin oen keo

✡ **23:3** Matius 23:27-28 ✡ **23:5** Dehet in Puit deng Dale Mesir 22:28 ✡ **23:6-8** Dehet deng Aan in Nutus sas 26:5; Filipi 3:5; Matius 22:23; Markus 12:18; Lukas 20:27

baki Paul. Undeng oen totoang sumpa son noan, oen dai kaa-niun lo, eta oen keo nal baki Paul lo bii. Oen totoang hii tuun son. Oen suma natang, le ama siut elola."

22 Ming tana-ana na in dehet ta kon, komendan na tek un noan, "Ku tek atuil deken, noan ku maa tek auk dais nia." Aa hidi ela kon, un tadu tana-ana na le pait lako.

Oen nol Paulus lako se gubernur Feliks se kota Kaisarea

23 Hidi na kon, komendan na haman tentara at dua. Un beles prenta noan, "Tao nakbuan tentara at ngatus dua; nol tentara in saek ahlote at buk itu, nol tentara in kil hnuat at ngatus dua. Mi bok lakom meman se kota Kaisaream duman ni diuk sipa.

24 Mana bel Paulus ahlote mes kon. Mi musti kil nol un lako lius babanan se gubernur Feliks sua."

25 Hidi nam, un dul surat bel gubernur Feliks noan:

26 "Ama gubernur Feliks man auk in todan. Boa-blingin deng au, Klaudius Lisias.

27 Atuling man auk in tunang maa nia, un ngala Paulus. Atuil Yahudi las daek nal un son, nol naha-bubuit tam oen keo una. Neot na, auk ima-ii las laok pel puting un dengan atuil Yahudi las iman. Hidi halas-sam auk tana noan, un kil hak hutu-ata deng pamarenta Roma la.

28 Auk nuting le taan noan, tasao le atuil Yahudi las le keo una lia. Undeng na le, auk kil nol un lako se atuil Yahudi las maan in nehan dais agama ka.

29 Mo oen haup tahan un salan mes lo kon. Ta le meman un tao daat sa-saa lo kam. Tiata bisa tamang atuling ni bui lo. Nol un kon tatai in haup hukung tele lo. Molota atuli-atuil in se maan in nehan dais agama ngas, keng apa, undeng oen agama las in tui-tikang nga tom apa lo. Tiata, auk kil tamang atuling ni se auk benteng nga.

30 Mo ola ka kon, auk ming noan, atuil Yahudi las nakbua le koo mes son, halin keo una. Tiata auk man bel prenta le kil nol atuling ni maa se ama kia. Nol auk kon tek atuil Yahudi man in le tao dais labang una ngas, halin oen maa saol se ama. Le halin ama esa man ming oen in le klaa nol bel kula un elola ka.

Auk surat ta, ela tukun. Nodan mamo!"

31 Hidi nam, tentara las totoang mana son le daek muid komendan na in prenta ka. Duman na kon, oen kil nol Paulus lako lius se kota mesa, ngala Antipatris.

32 Ola ka, tentara in saek ahlote ngas, kil napiut nol Paulus lako lius se kota Kaisarea. Mo tentara tenga las, pait lakos Yerusalem.

33 Nikit oen lakos lius se kota Kaisareas kon, oen kil bel gubernur ra surat na. Nol oen sao Paulus lako se un ima.

34 Les hidi surat na kon, gubernur ra ketan Paulus noan, "Ku atuil deng ola la?"

Kon Paulus situn noan, "Auk niam atuil deng propinsi Kilikia, ama."

35 Ming Paulus tek ela kon, gubernur ra taan noan, Paulus nam meman hutu-ata deng pamarenta Roma. Kon nam un tekan noan, "Auk man kil prenta ne nia. Tiata auk esang man nehan ku dasi lia. Mo kit musti natang atuil man le tao dais nol ku ngas, halin oen maas lius se ias muna le, halas-sam auk pres ku dasi lia." Hidim un tadu tentara las le tahang Paulus se oen mana la, se sonaf man hmunan nu laih Herodes in bangun na.

24

Atuil Yahudi las maas tao dais nol Paulus se Kaisareas

1 Hidi nal lelo lim kon, atuli-atuil Yahudi man le tao dais nol Paulus sas, maas lius se kota Kaisareas. Ananias kon baab se atuil in maang nas, un nam tulu agama Yahudi las tuang tene ka. Tene-tene tenga las kon baab se na. Oen kon maas nol atuil didang mesa, ngala Tertulus. Un nam aa taan isi. Tiata oen pake una, le daid oen mee-baha halin labang nol Paulus.

2-3 Nikit atuli las totoang nakbua son, se maan in nehan dasi ka kon, gubernur ra tadu le kil tamang Paulus. Kon Tertulus hangu dili, le aa halin tao nahu Paulus. Un todan gubernur ra, hidim un nikit in aa noan,

"Ama gubernur man auk in todan! Nesang ngi eli son, ama man kil prenta ne nia, ama man taan muna son, deng asa man banan taung kami. Hidim ama kon daek dais banan mamo son, didiin kaim atuil Yahudi li nulim nol babanan, dael kolo, nol titu-tema. Tiata kaim le pake oras nia, le nodan mamo-mamo se ama gubernur. Ta asii pait man daek nal dais banan mamo nas ela se ola-ola, banansila el ama kia.

4 Mo nang le auk pake oras mamo isi deken tia, auk aa tetas se un isin na tukun. Tiata auk nodan ama le hii babanan, dasi-dais man auk in le tek deng Paulus sias.

5 Eli ama. Taung kaim atuil Yahudi lia lam, Paulus niam banansila el ili mesa, man muik se mana mesa laok mana mesa. Taom un labang kaim agama lia, nol tao didaan kaim hadat ti se ola-ola. Un lako se ola tuun kon, taon elola ko atuil Yahudi las tao dais nol apa mes nol mesa. Un niam, mee-baah deng partei agama, man muid

atuli mes deng Nasaret, man kaim noken noan ‘partei Nasarani’. Mo asa man oen in tui ka, kula isi nol agama man kaim in tui kia.

6 Atuling ni soba-naan le tao hmomos kaim Um in Kohe-kanas Tene ka, nini in kil tamang atuil dintiu laok se dale. Undeng na le, kaim daek una. [Muid kaim in koma ka lam, kaim le hukung un nini kaim atorang ngi esa.

7 Mo komendan Lisias maa kat lai-niin un deng kaim iman.

8 Hidim un prenta noan, eta muik in le tao dais nol Paulus sam, musti maa saol ama se Kaisarea. Un in koma ka, le ama gubernur man nehan dais nia].* Tiata kaim maam se nia, le ama pres dais nia, halin ama esa taan haup noan, totoang man kaim in aang nias, meman tom baktebes.

Ela tuun tia. Nodan mamo, ama.”

9 Tertulus aa hidi ela kon, atuil Yahudi tenga ngas tade muid un in teka na, le aa noan “Baktebes ama! Meman ela.”

Paulus siut puting apa ka se gubernur Feliks

10 Hidim gubernur ra tade leo ka nol Paulus, le tekan noan, “Nol nia, auk bel ku dola le siut puting ku apam ma esa.”

Kon nam Paulus hangu dili, le tek noan, “Ama gubernur! Ama prenta se kaim propinsi li nesang ngi eli son. Tiata ama taan baktetebes kaim atuil Yahudi li in dilidada ka. Undeng na le, auk lii in siut puting apang ngi se ama sila lo.

11 Nataka le leol hngul dua man hidi son nuas, auk lakong se Yerusalem, le kohe-kanas se Um in Kohe-kanas Tene ka. Ama keket se atuli-atuil man muid le kohe-kanas se dedeng na ngas.

12 Se Um in Kohe-kanas Tene ka, auk kaen nol asii lo. Nol se Yerusalem tamlom uma-um in kohe-kanas tenga las kon, auk tao nakbua atuil le lobo-lau lo.

13 Mo halas ni atuil nias le tao nahu au. Molota asa man oen teka apin na, muik bukti lo.

14 Elia, ama gubernur. Auk musti hao se ama dasi mesa. Auk muid partei balu mesa, man ngala, ‘Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka.’ Auk kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, banansila el auk upu kia-kaon nas in kohe-kanas se Una ka kon. Auk kon tao muid upung Musa atorang ngas totoang, nol parsai baktetebes asa man Ama Lamtua Allah mee-baah hmunan nuas, in dul pesang bel kaim son na.

15 Auk nahlae se Ama Lamtua Allah, banansila el atuil man in labang nol auk mo nia ngias kon. Kaim parsai noan, mam Ama Lamtua Allah bel atuil in mate ngas le nulis pait: atuil banan, tamlom atuil daat.

16 Undeng na le auk nuklek tutungus, le halin nam auk nuil nol daleng lolo, se Ama Lamtua Allah nol totoang atuli li silan. Nini ela lam, muik atuli in tao nahu nal au lo.

17 Auk daek taun ila lo se likun deng dale Israel, halas-sam auk pait lakong Yerusalem. Dedeng auk pait ta, auk kil duit man atuli las in tao nakbuan le taung in hulung kaim atulin in tuka-dabun nas. Hidim auk lakong se Um in Kohe-kanas Tene ka, le noan kohe-kanas, nol bel Ama Lamtua Allah in bele.

18 Auk tao niu auk apang ngi se Um in Kohe-kanas Tene ka mamasu, muid kaim hadat tia lam, oen maas le daek au. Mo leol na, muik atuli hut mamo se na lo, nol muik in tao lobo-lau lo kon!✡

19 Suma atuil Yahudi at ila lo man maas deng propinsi Asia, le noan kohe-kanas se na kon. Tiata, eta noan oen muik dais nol au lam, oen man musti maa tao dais nol auk se nia. Bukang ama-aam nias lo!

20 Molam atuil nas maa ne ni lo. Tiata ama ketan soba-naan atuil nias, le auk in kula ki asa la? Lelon na, oen pres auk se maan in nehan dais agama ka, mo oen haup tahan auk salan mes lo kon. Ama ketan se oen tuun.

21 Suma bet muik dasi mes sii ama, man tao oen le nangan nam seke, nol kom auk lo. Na ka, se oras auk in aa nol falang nga mumuun noan, ‘Mi le hukung au, undeng auk in parsai noan, Ama Lamtua Allah tao nal atuil in mate ngas le nulis pait ta!’ ”✡

22 Paulus aa ela, molam undeng gubernur Feliks kon taan mamo son deng ‘Lamtua Yesus Lalan in Nuli ka’, tiata un hep sidang nga noan, “Elia! Auk le haman komendan Lisias, halin auk ming un dehet ta muna le. Auk dehet hidi nol un le, halas-sam auk nutus dais nia.”

23 Hidim un tadu tentara las at mesa, le laok tahang Paulus. Molam un prenta le bel loos Paulus buit, nol boel kaing un tapan nas in maa meo una ka lo.

Paulus dehet nol gubernur Feliks duas sapa Drusila

24 Gubernur Feliks sapa ka atuil Yahudi, ngala Drusila. Kuhit nal lelo il kon gubernur Feliks nuting dola, le oen duas sapa ka laok dehet-dehet nol Paulus. Tiata, un tadu le kil nol Paulus maa taal oen duas.

* **24:8** In dula mo kurung dalen nia, muik ne Buk Niu dais Yunanin man blaan dui ngas lo. ✡ **24:18** Dehet deng Aan in Nutus sas 21:17-28 ✡ **24:21** Dehet deng Aan in Nutus sas 23:6

Kon Paulus tek oen deng, taon elola le atuli li haup in parsai se Yesus Kristus, Atuling man Ama Lamtua hid meman son lolo hmunan nua ka.
25 Un kon tekas lalan elola, le atuli li bisa haup in nuil lolo, nol taon elola, le atuli li doh nal apa ka halin tao kula-sala lo. Un kon tekas noan, mam Ama Lamtua Allah le hukung atuli li totoang.

Nikit gubernur Feliks ming ela kon, un lii ana lo. Hidim un tek Paulus noan, “Paulus, nol tia, pes se ni tukun tia! Eta muik dola le lam auk haman ku pait.”
26 Dedeng na, gubernur Feliks nuti-nuting lalan le Paulus baen un duit, halin nam un sao Paulus. Tiata un haman Paulus le taan in dehet-dehet nol una sii.
27 Mo, didang deng na lam, gubernur Feliks kon nangan le noan haup tene-tene atuil Yahudi las dalen nas. Undeng na le, un nutus Paulus dasi la nol hlapat lo. Un pansaban nol in nehan dais na, didiin taun dua. Hidi na kon, muik gubernur balu mes maa seda gubernur Feliks. Un ngala Porkius Festus. Mo se dedeng na oen tahang Paulus nabale.

25

Gubernur Porkius Festus pres Paulus dasi la

1 Dedeng na, gubernur Festus lako daad seda se Kaisarea le mulai daek un osa la. Un daad se la suma lelo tiul siis, hidi kon un bok lako napiut Yerusalem.
2 Se na, tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol tene-tene deng atuil Yahudi las, maas tutnaal le taan apa nol gubernur balu ka. Oen kon nikit Paulus dasi la se oen in dehet nol apa ka.
3 Oen nodan, le eta bole lam gubernur ra tadu un atulin nas le kil pait Paulus maa se Yerusalem. Molota, oen koo mes son le keo tele Paulus se lalan hlala.
4 Mo gubernur ra siut noan, “Ama-amas totoang! Elia, nang le oen tahang un se Kaisarea le. Ta auk kon le pait lakong uang nol hlapat.
5 Tiata deng mia li asii man muik hak le nehan dais nia lam, oen leo-leo nol auk laok Kaisareang. Eta meman atuling ni tao kula-sala kam, mi bisa tao dais nolan se lua tuun.”
6-7 Hidi na kon, nataka le gubernur Festus daad napiut se Yerusalem lelo palu tamlom lelo hngulu, halas-sam un pait lako Kaisarea. Dedeng na, muik atuil Yahudi at ila lo muid una, le lakos Kaisareas. Ola ka kon, gubernur ra pres dais na. Un tadu le kil tamang Paulus le maa taal se una.

Nikit Paulus tama se na kon, atuil Yahudi las dil pukiu una, hidim oen hutun belen kula-sala mamo-mamo. Mo oen tulu tahan bel bukti mes lo kon.
8 Hidi na kon, Paulus siut puting apa ka noan, “Ama gubernur. Auk tao dadaat net lo. Auk kon tao net dasi-dais man labang nol kaim agama Yahudi li atorang nga lo. Auk kon tao hmomos net Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene in ne Yerusalem mu lo. Nol auk kon tao net sa-saa man labang nol pamarenta Roma li atorang nga lo.”
9 Mo gubernur ra nuting sila', nol un le kat atuil Yahudi las dalen. Tiata un keket Paulus noan, “Ku nangan nam elola? Eta auk nehan ku dasi li se Yerusalem mam, ku tade tam lo ka?”
10 Ming gubernur ra ketan ela kon, Paulus siut noan, “Ama gubernur. Auk niam, hutu-ata deng pamarenta Roma. Nol auk kon dil ne maan in nehan dasi, deng pamarenta Roma lia, man muik hak le nehan auk dasi li muid atorang na. Tiata, auk dai laok Yerusalem le nutus auk dasi li se luang lo. Ama esa taan son noan, auk tao kula saa le labang nol atuil Yahuid nias lo.
11 Tiata, eta baktebes auk tao kula saa mesa, man tatai nol in hukung tele kam, auk simu. Mo eta asa man oen in dehet ta tom lo kam, muid atorang Roma lia lam, muik in sao auk laok se atuil nias iman lo. Oen suma nuti-nuting lalan, le keo tele auk ela tuun. Tiata muid auk hak kia lam, auk nodan le nol auk dasi li lako se laih tuan Kaiser, in ne kota Roma kua. Le halin un man nutus auk dasi lia!”
12 Ming Paulus nodan ela kon, gubernur ra huli-bali nol un tapan man in muid le nehan dais na ngas. Hidi na kon, un tek Paulus noan, “Undeng ku nodan le saek laok nehan ku dasi li se laih tuan Kaiser rua, tiata ku musti lako Roma.” Aa hidi ela kon, gubernur ra hep oen in nakbua na.

Gubernur Festus nodan in tui-teka se laih Agripa deng Paulus

13 Hidi na kon, atuil Yahudi las lahin in ngaal Agripa ka,* nol un palin bihata la, ngala Bernike, maas se Kaisareas. Oen duas maas le todan gubernur balu ka.
14 Oen daad tahang lelo ila lo nol gubernur Festus. Oe mesan na, gubernur Festus nahdeh oen duas deng Paulus dasi la. Un tekas noan, “Ama lahi! Kaim tahang atuli

* **25:13** Laih Agripa nia, laih Herodes Agripa II. Un ama ka, laih Herodes Agripa I, man keo tele Yakobus, nol man blati kaan didiin un mate, undeng un nikit apa ka banansila el dewa ka.

mes ngala Paulus ne ia. Hmunan nua,
gubernur blaan na nutus un dasi la lo bii.
15 Babalun nia, auk se Yerusalem, kon
nam tulu agama Yahudi las tene-tenen nas,
nol blalan-blalan hadat tas, maa tek Paulus
in kula ka, hidim oen nodan auk le hukung
una.
16 Mo auk tek oen noan, 'Muid pa-
marenta Roma li atorang nga lam, auk
musti pres dais na muna le, halas-sam
nutus hukung bel una. Atuil in tao dais nol
una ngas, musti maa saol auk napat le. Ta
auk kom le ming mi in bel kula un elola ka.
Nol un kon musti haup dola le siut puting
apa ka, halas-sam, auk nutus dais na, nol
nutus hukung saa bel una.'
17 Tiata auk pait maang se Kaisareang
kon, muik atuil Yahudi at ila lo maas muid
auk se iang. Ola ka kon, auk aa ulang un
dasi la. Auk tadu le kil nol Paulus maa taal
se au lia, le halin nam auk ming dais na
lolo-salan na.
18 Kon nam, atuil Yahudi las dil le tulu
Paulus in kula-sala ngas. Mo asa man oen
in tulu bel au ngas, ngele lius asa man auk
in nangan son nas lo.
19 Oen suma tom apa lo nol oen agama
las esan. Nol oen kon kaen apa le labang
nol Paulus deng atuling mesa, ngala Yesus.
Muid atuil Yahudi las sam, Yesus mate son.
Mo Paulus kaen didi noan, Yesus nuli pait
son.
20 Oen kaen apa ela, mo undeng auk atuil
balu, tiata auk taan le nutus dais agama
ni elola ka lo. Ta auk ketan Paulus noan,
'Etan auk pres ku dasi li se Yerusalem mam
elola?'
21 Mo un dai tao lo, hidim un nodan le kil
nol un dasi li lako lahing tuan Kaiser rua.
Undeng na, tiata auk tahang un napiut
nabale, didiin auk haup dola le tunang un
lako Roma."
22 Ming gubernur Festus in dehet ela ka
kon, lahing Agripa siut noan, "Eta bole lam
auk le ming esang deng atuling na."
Kon gubernur Festus siut noan, "Iya!
Tahang le auk ator, halin ola kam ama
ming esa deng atuling na."

Laih Agripa ming Paulus in dehet ta

23 Ola ka kon, gubernur Festus ator le
halin nam laih Agripa ming haup Paulus
in dehet ta. Un ator le halin atuil hut
mamo kas kon hii se Paulus. Oen nam:
komendan tentara las, nol atuli-atuil tene
in se kota Kaisarea ngas. Kon nam lahing
Agripa nol bata Bernike taam maas nol
pake kai-baut lahi las. Atuli las totoang
suda le todan oen duas. Oen totoang maas
nakbua son kon, gubernur ra tadu le kil
nol Paulus maa se na.
24 Kon oen nol Paulus maa se na. Hidim
gubernur ra nikit in aa noan, "Laih Agripa,
ama-amas, nol mi totoang man auk in
todan. Atuling ni ngala Paulus. Atuil
Yahudi las tene-tenen at ila lo tao dais nol
una. Hidim, muik in maa se au lia, se
Yerusalem tamlom se nia, le dising auk
halin tek noan, bel atuling ni nuli bakun
tia.
25 Tiata auk pres una, mo auk haup un in
kula-salan man tatai nol in hukung tele lo.
Molam un esa nodan le kil nol un dasi li
lako se maan in nehan dasi tene kua, tiata
bole tam boel lo ko, auk tunang un lako
Roma.
26-27 Eta auk tunang una lam, taon elola
ko auk musti dul surat mesa, le tunang
leo-leo nol una. Lam, auk dul surat ti
isin ni elol bel lahing tuan nua la? Tiata
auk haman nakbua amas totoang, le hii se
una. Ming hidi se una lam, auk nodan le
eta bole lam, ama laih Agripa bel auk in
nangan, le halin auk dul deng dais ni nol
in toma, bel ama laih tuan Kaiser. Auk
nangan nam banan lo, eta auk tunang dais
ni lako Kaiser rua, mo tek nuting un lo,
deng atuling ni in tao kula asa ka.
Auk in aa ka pes ela tuun tia. Nodan
mamo."

26

Paulus siut puting apa ka se laih Agripa sila

1 Hidi kon, laih Agripa tadu Paulus noan,
"Ku siut puting ku apam ma tia. Ta kaim
totoang in mo nia ngias, le hii se ku."
Kon nam Paulus nini ima ka le bel tada,
hidim un dehet noan,
2 "Ama laih Agripa man auk in todan.
Auk nangan nam ulat, undeng ama bel auk
dola, le halin auk dehet bel amas totoang
deng dais man atuil Yahudi las in klaa nol
au kia.
3 Auk taan noan, ama taan kit atuil
Yahudi li in nuil-nola kia, hidim taan kit
hadat ti nol baktetebes. Tiata, auk nodan
le ama hii babanan se au.
4 Deng auk anang bii kua, oen tui auk
son le nuil muid kit atuil Yahudi li hadat
ta. Laih hmunan na, auk haup in tui se
auk ingu-ui lua; hidim auk maang le hkol
tapnaeng se Yerusalem. Atuil Yahudi in ne
Yerusalem muas, taan auk lalan in nuli ka,
nol oen kon taan auk nol babanan.
5 Tulu-tulu agama las musti aa nahlololo,
undeng oen kon taan auk son deng lolo
hmunan nua. Ta le hmunan nu auk kon
tamang partei agama Farisi kam. Totoang
atuli li tana noan, kaim atuil Farisi lia,

✡ **26:5** Dehet deng Aan in Nutus sas 23:6; Filipi 3:5

man muid atuil Yahudi li atorang agama la muun dui.✡
6-8 Au, nol atuil Israel deng ngaal hngul dua kas, nata-natang Ama Lamtua Allah in tao muid Un in hida ka. In hida na, Un tek hidi son se kit upu kia-kaon nas deng hmunan hesa kua. Tiata maa lius halas nia, kit totoang kohe-kanas duman-lelo, le halin Ama Lamtua in hida ka, daid tia. In hida ka isin na noan, mam Un bel atuil in mate ngas le nulis pait.

Ama laih Agripa man auk in todan. Undeng auk parsai noan, mam Ama Lamtua bel atuil in mate ngas le nulis pait, tiata oen tao dais nol au. Ta auk le ketan elia: tasao le deng mia la muik in parsai lo noan, Ama Lamtua Allah tao nal atuil in mate ngas le nulis pait lo kia? Taon elola ko Un bisa!

9 Meman hmunan nu auk tao asa tukun, le labang muun nol totoang atuil man in muid Yesus, Atuling Nasaret ta ngas.
10-11 Dedeng na, tulu agama Yahudi las tene-tenen nas bel auk kuasa, le auk laok tao sus Yesus atulin nas se ola-ola. Auk daek one, hidim auk pel nolas lakos se Yerusalem, le hutun tamang lakos bui dalen. Auk kon nutus baab le hukung tele tenga las. Auk kon taam lakong se uma-um in kohe-kanas sas, le tao susa-daat saol one. Hidim auk dising oen le kaen Yesus. Auk laok nulut oen nol daleng ngi in komali isi, oe mamo son. Sadi auk ming noan, atuil in parsai Yesus sas ne ola sam, auk laok nulut muid one, lako lius se nusang likun nuas kon, auk nulut mudis!”✡

Paulus nahdeh ulang un in nahtoma ngas

(Dehet deng Aan in Nutus sas 9:1-19; 22:6-16)

12 Paulus nahdeh napiut noan, “Oe mesan na, tulu agama Yahudi las tene-tenen nas bel auk surat kuasa, le laok nulut muid Yesus atulin nas se kota Damsik. Tiata auk lakong.
13 Ama laih Agripa! Dedeng kaim biim se lalan hlala, nataka le lelo ditu, lam nahkitum, muik langa mes deng apan nu, man nakan isi maa hai tom se au, nol auk tapang ngas.
14 Ta kaim totoang leang hokobang lakom se dale ka, undeng langa na in nakan na. Hidim auk ming fala mes aa nol au, nini dais Aram* noan, ‘Hoe Saul! Tasao le ku tao susa-daat saol Auk tutungus sia? Sus isi, eta ku taan in labang nol Auk in koma ki tutungus.’
15 Auk ming faal na, mo ngat net un apa ka lo. Tiata auk ketan noan, ‘Tuang in aa ni, asii la?’

Kon nam faal na siut auk noan, ‘Auk niam Yesus, man ku tao susa-daat salon tutungus sa.
16 Saul! Hangu tia! Auk tulu bel ku Auk apang ngia, le halin ku daid Auk atulin. Ku musti laok tek atuli las totoang, asa man ku in net son deng Au, se leol neot ni kia. Mam Auk tulu tapnaeng bel ku dasi-dais balu kas, le halin ku laok tek bel atuli las totoang.
17 Mam ku haup in susa bili-ngala. Mo Auk doh ku deng atuli-atuil man le tao sus ku ngas, atuil Yahudi, tamlom deng atuil Yahudi lo kas kon. Auk kon le nutus ku lako se atuli-atuil Yahudi lo kas.
18 Ku laok sai oen matan nas, le halin oen nangan tana, nol nulis se langa ka dalen. Hidim oen nang soleng oen lalan in nuli man tom lo ngas. Nol ku kon musti tulu beles lalan in nuli man toma ka. Ku sas-loat oen deng uikjale kas tulu tene ka in kuasa ka, hidim nolas lakos se Ama Lamtua Allah. Nini ela lam, Ama Lamtua Allah kose soleng oen in kula-sala ngas totoang. Oen kon daid Ama Lamtua atulin, leo-leo nol atuil didang man Ama Lamtua in huil nal son nas, undeng oen parsai se Au. Auk in le tek ku ka, ela tuun Saul.’ ”

Paulus tek un in dake ngas

19 Paulus dehet napiut noan, “Tiata, ama lahi. Os man auk in sium esang deng sorgang nga, man Auk lako-daken. Maa lius halas ni kon, auk daek napiut os na nabale, nol hoen bubuit lo kon.
20 Laih hmunan na, auk tek Yesus Lalan in Nuli ka muna, bel atuil Yahudi in ne kota Damsik kas. Hidi nam, auk maa tek atuil Yahudi man in ne Yerusalem mias, nol totoang in ne propinsi Yudea nguas. Hidim auk laok pukiu atuil Yahudi lo kas mana las. Auk tek oen nol langa-langa, le halin oen totoang nang oen lalan in nuli, man kula-sala ngas, le sao oen aap-inan nas bel Ama Lamtua Allah. Oen kon musti daek sa-saa banan se oen in nuli ka, le daid taad bel atuil didang noan, oen daid atuil balu ne Ama Lamtua son.✡
21 Undeng auk daek ela, tiata atuil Yahudi las daek auk se Um in Kohe-kanas Tene man ne Yerusalem ma. Oen kon le keo tele au.

✡ **26:10-11** Dehet deng Aan in Nutus sas 8:3; 22:4-5 * **26:14** Se in dula dais Yunanin na, muik in dula noan, ‘atuil Ibrani las dasi la’. Lam oen dais lelo-lelon na, dais Aram. Nol in aa man noan, ‘sus isi, eta ku taan in labang nol Auk in koma ki tutungus.’ Se dais Yunanin nam oen pake kleta, le tek deng in aa na noan, ‘eta ku labang tutungus nol ku lamtuam ma kai in lapat ku, banansila el asu ka lam, sus isi.’ ✡ **26:20** Dehet deng Aan in Nutus sas 9:20, 28-29

22 Mo Ama Lamtua Allah tulung au.
Undeng na le, auk nuling nabael maa lius
leol neot nia. Nol auk bisa dil se nia, le
dehet bel atuli li totoang tuan-ana, deng
Yesus Lalan in Nuli ka. Totoang man auk
in teka nias, tom nol asa man upung Musa,
nol Ama Lamtua mee-baah hmunan nuas
in tui son nas.
23 Oen tui deng Kristus, Atuling man
Ama Lamtua Allah hid son le tunang maa
ka, noan, Un musti lepa-haal susa-daat,
didiin Un mate, mo hidi nam Un man daid
atuil hmunan, man Ama Lamtua Allah
belen nuli pait. Mam Un laang bel atuil
in deng bangsa Yahudi ngias, nol bangsa-
bangsa didang in se apan-kloma kia ngas,
lalan in laok bus el Ama Lamtua Allah lua
ka."✡
24 Paulus dehet nabael ela le tek deng un
in dake ka lam, gubernur Festus kaing un
in dehet ta nol fala mumuun noan, "Hoe
Paulus! Tamlom ku nuin na! Ku taan
mamo isi, didiin ku tao fafadan."
25 Mo Paulus siut noan, "Ama gubernur
man auk in todan. Auk nuin lo! Totoang
man auk in tekang nias, tom baktetebes.
Auk aa in tapa-bele lo.
26 Ama laih Agripa esa kon taan asa man
auk in teka nia. Undeng na, le auk brain in
dehet langa-langa. Auk parsai noan, ama
lahi ming dais nias totoang son, ta asa man
in daid son na, dadi se maan in ete tuun lo.
Na ka, Yesus man in maet son na, nuli pait
son. Totoang atuli li kon taan dais ni son.
27 Deng hmunan hesa kua, Ama Lamtua
Allah mee-baha las tek dais ni meman son.
Auk brain tek noan, ama lahi kon parsai
mee-baah nas in dehet ta."
28 Kon nam lahing Agripa la seben
Paulus in dehet ta noan, "Hoe! Paulus!
Nesang lom, ku tao auk daid atuil Kristen
son nia!"
29 Mo Paulus siut lahing nga noan, "Elia
ama. Auk kohe-kanas se Ama Lamtua
Allah, halin lalaba tamlom nesang ngo,
suma ama lahi sii lo, molam totoang atuil
man leol neot ni ming auk in dehet nia,
daid banansila el au lia, na daid Yesus
atulin! Mo sadi amas daid atuil bui,
tuladang el au li deken."
30 Paulus tek hidi ela kon, lahing Agripa
la duas palin Bernike, gubernur Festus, nol
totoang atuil tene-tene kas hangus dili, le
pait lakos.
31 Se dedeng oen in puit lakos sa, atuli-
atuil nas dehet apa noan, "Atuling ni tao
sa-saa man tatai nol in hukung tele lo,
tamlom tamang un lako se bui dalen lo."
32 Kon nam lahing Agripa la tek guber-
nur Festus noan, "Auk sabail isi. Atuling ni
nodan son, le nol un dasi li lako maan in
nehan dasi tene, man ne Roma kua. Mo lo
kam, dais ni hidi son, ta kit bisa sao una."

27

Oen kil nol Paulus lako se Roma

1 Hidi nam, gubernur Festus nutus le
tunang Paulus lako situ-taal se laih tuan
Kaiser ra, ne Roma, le halin nutus un dasi
la se lua. Kon nam un sao Paulus, nol atuil
bui tenga las, lakos se komendan tentara
mes ngala Yulius, halin nol oen lakos
propinsi Italia. Yulius nam komendan
tentara mes deng komendan man in doh
Kaiser ras.
2 Dedeng na au (Lukas), laok muid
Paulus leo-leo nol pail-kaka mes pait, atuil
Makedonia deng kota Tesalonika, ngala
Aristarkus. Kaim totoang saek lui ina mes
man maa deng kota Adramitium. Muid lui
na in lako ka lam, oen le tuli-tuil se mana
mamo se propinsi Asia.
3 Kaim luan laa bokam deng Kaisarea,
hidim ola ka, kaim lakom lius se kota
Sidon. Komendan Yulius tao Paulus nol
babanan, un kon tekan noan, Paulus bisa
laok ngat un tapan nas se tuu kua. Un in
koma ka, le halin Paulus tapan nas bel un
sa-saa man in parlu se tasi dapa.
4 Hidim kaim totoang sakem pait lakom
lui la, le bokam. Mo angin na muun isi
deng sila, ta lui na naha-bubuit tam lail lo.
Tiata oen lail lui la muid tasi nusa Siprus
nol dale Siria hlala, le halin nam naap deng
angin na.
5 Hidi deng na kon, kaim lail tetas deng
tasi man ne propinsi Kilikia nol propinsi
Pamfilia in salo ka. Kon kaim lail napiut
lakom lius se kota Mira, se nusa Likia. Lius
se uang kon, kaim totoang nium deng lui
ina ka.
6 Se kota Mira, komendan Yulius nuti-
nuting lui ina didang, man le lail lako bus
el Italia. Kon nam un haup lui ina mesa,
man maa deng kota Aleksandria le lako
bus el Italia. Hidim un tadu kaim totoang,
le saek lakom lui na dapam.
7 Kaim lail lelo ila lo son, mo lui na lail
lo tetetas, undeng angin deng muka lua ka
muun isi. Tiata kaim bosor ana lo, didiin
lakom dadani nol kota Knidus. Mo angin
na huu nol muun isi napiut, tiata kaim lail
tetas lakom nusa Kreta, le halin nam naap
deng angin na. Hidi na, halas-sam kaim
kaliut mumu mesa, ngala Salmone.
8 Kon kaim lail kae lusun deng mumu na,
mudi-muid nusa Kreta onan na, halas-sam
kaim lakom lius se mana mesa, ngala Onan
Leko. Maan na dani nol kota Lasea.

✡ **26:23** Yesaya 42:6; 49:6; Korintus mesa la 15:20

9 Lius se lang kon, ima-ii deng lui na teen
in kae buit, undeng kaim luan laa nesang
isi son, mo lakom lius se Italiang lo bii.
Dedeng na, atuil Yahudi las leol tene in
Haup Ampong deng in Kula-sala ka kon
kuhit son.* Na nahin na noan, oras angin
tuan nol len tene ka mulai son na. Hidim
ima-ii deng lui ina na keket apa noan, kit
lail napiut, tam elola la. Ming ela kon,
Paulus tekas
10 noan, "Kaka-paling totoang. Auk
nodan le aa bubuit. Auk nataka le eta kit
lail napiut tam, bet kit haup in susa mamo.
Eliam lui ni mele, le sa-saas ilang hidis, nol
kit kon mel mateng totoang."
11 Mo komendan tentarang nga dai hii
se Paulus in teka ka lo. Un parsai dui se
atuling ulin na, nol lui lamtua ka. Tiata
oen nangan le luan laa putis deng maan
na.
12 Undeng banan lo, eta nauh lui se Onan
Leko la, se oras len. Tiata, mamo deng
oen tade le kaim lail napiut, lakom kota
Feniks. Oen kom le eta bole lam, kaim
totoang daad tahang se lang, se oras len
tene ka. Kota Feniks nam, nusa Kreta onan
man banan dui ka, undeng maan na naap
deng aing hat-ana nol aing hat-tuan, nol
len tuan kon toman lo.

Angin tuan se tasi ka

13 Nikit aing lote la huu ihi-ihin kon, oen
bali le angin na banan son na, ta oen tek
apa noan, "Maa le kit takong kota Feniks
tia!" Tiata, oen pel sakeng nahu la, nol din
sakeng laa la, hidim kaim lail lo-lool tasi
suut ta.
14-15 Mo kaim lail nesang isi lo biim,
suknahkitu lam angin tuan na maa lisu.
(Man atulis noken noan, 'angin feot-mee').
Angin na huu kaim lui la le boe lako se tasi
hlala ka. Ima-ii deng lui na bali nal klanga
ka lo, tiata oen nang lui la, le boe muid
angin na in koma ka tukun.
16 Kaim boe muid len na ela, didiin kaim
lakong dani nol nusa ana mesa, ngala
Kauda. Dedeng na, lui poon na boleng
nabael se lui ina ka ulin na, nonool un talin
na. Hidim oen pel sakeng lui poon na, lako
lui ina ka dapa nol bosor isi.
17 Nikit oen pel sakeng nalan kon, oen
nius tali pukiu lui na apa ka, le doha, halin
kai bleha kas hongaan deken, lo kam lui
la mele. Oen kon lii, ta tamlom len na late
lui la lako sel se hlaen in ne itin dalen, man
oen noken noan Sirtis ne Afrika kua. Tiata,
oen niung tailuang nahu la lako tasi dalen,
le halin tahang lui la in lali ka.
18 Angin tuan na late kaim lui la kliu-
kanan. Tiata ola ka kon, ima-ii deng lui
ina na nikit soleng sa-saa in sakeng teng
lakos tasi dales.
19 Ola ka pait kon, angin tuan na in huu
ka muun nabale. Tiata oen lii keko sake.
Undeng na le, oen nikit soleng sa-saa in
sakeng teng pait lakos tasi dales, le tao
kahan tapnaeng lui la. Ima-ii lui nas esan
man nikit soleng sa-saa in sakeng nas lakos
tasi dales.
20 Lelo-duman nam angin tuan na teen
bubuit lo kon, nol nopen babakun didiin
lelo ila lo, tiata kaim net lelo, tamlom duun
lo. Kaim totoang nangan hapun lo son, nol
kaim kon nataka kam kaim haup in nuli lo
ka.
21 Lelo il nas, kaim kaa tatahan sa-saa
mes lo kon. Tiata Paulus haman oen
totoang, hidim tekas noan, "Kaka-paling
totoang! Bis mi muid auk in teka ka, le
lail nang Onan Leok lo kam, taon elola ko
kit haup susa mamo isi eli lo, nol kit ilang
sa-saa lo.
22 Mo auk le nodan mi totoang tao teken
mi dalen nas. Ta bet mam lui ina ni dudus-
didaa. Mo lii deken ta muik atuli in mate
lo.
23 Auk in koma ka, le mi totoang taan
noan, auk niam Ama Lamtua Allah atulin,
nol auk haup os deng Una. Sian, Un nutus
Un ima-ii las mes deng sorga, le maa dil se
auk halin nia. Hidim un tek auk noan,
24 'Paulus! Lii deken. Mam ku lako saol
lahing tuan Kaiser ra se Roma, le halin un
nehan ku dasi la. Undeng Ama Lamtua
dalen na banan nol ku, tiata Un kon bel
slamat totoang atuil in mo lui ni dapa
ngias.'
25 Kaka-paling totoang. Tao ilang mi in
makoe ka deken. Auk parsai baktebes se
Ama Lamtua Allah noan, asa man Un in
tek auk sian na, mam daid parsis ela.
26 Mo mam lui ina ni lako sel se nusa
mesa."

Lui ina ka lako dadani tuu ka

27 Dedeng na, angin nol len diuk kuti-
kuti lui la, ta kaim boe tuun lelo hngul aat
se tasi Adria. Mo nataka le bingin-tai kon,
ima-ii deng lui ina ka bali le kaim lakom
dadani suut ta son.
28 Tiata oen lolo niung hnukat, le sukat
naan ui la lihu ka. Oen sukat tam, ui la
lihu ka dea buk dua. Nikit lui la hoen lako
bubuit pait kon, oen niung naan hnukat ta
pait tam, ui la lihu ka dea hngul lima.
29 Oen tao ela, undeng oen totoang lii,
ta tamlom lui la saek lako sel se baut alo
kas dapa ka. Tiata, oen niung nahu lol aat

* **27:9** Atuil Yahudi las leol tene in Haup Ampong deng in Kula-sala se taon 59 ka ka, nahi tom se tanggal lim bulan Hngulu. Dedeng na, aing hat-ana ka huu son.

se ulin na. Hidim kaim totoang kom isi le halin sain hlapat.
30 Mo ima-ii deng lui ina na koo mes le lalis deng lui la nol ete-ete. Tiata oen hutun niung lui poon na, le tao banansila el noan, oen le piul niung nauh in se klanga ka ngas.
31 Mo Paulus tek komendan na nol un tentaran nas, ima-ii nas in nangan dadaat ta. Un tekas noan, "Eta ima-ii las lalis nang soleng lui nia lam, mam mi totoang matem."
32 Ming Paulus tek ela kon, tentara las dait nutus lui poon na talin na, le nang lui poon na boe lako. Tiata, ima-ii in deng lui ina na ngas haup in lali pait lo.
33 Nikit sain tuun nam, Paulus hanet atuil nas totoang le halin oen kaa. Un tekas noan, "Minggu dua son nia, kit suma daad tuun, le nangan-nangan tuun, nol nisi kit tain ni nol saa mes lo kon.
34 Tiata, auk nodan le kit kaa bubuit, halin nam kit haup pait kit in kuat-tes sa. Auk parsai noan, kit in mo nia ngias muik at mes kon haup in daat lo. Taon elola ko, kit totoang nuling!"
35 Aa hidi ela kon, Paulus kat ruti, hidim un kohe-kanas le nodan mamo se Ama Lamtua, se oen totoang silan. Hidi nam, un kat ruti tep mes le kaa.
36-37 Ngat ela kon, oen dalen nas teken pait, kon nam oen kaa leo-leo. Kaim totoang in se lui na dapa ngas, atuli at ngatus dua buk itu beas eneng. Kaim totoang kaa le didiin silim.
38 Hidi na kon, oen nikit soleng karong ael-gandum mas lakos tasi dales, le tao kahan tapnaeng lui ina na.

Lui ina ka sela

39 Sain kon nam, ima-ii las ngat net tuu ka. Mo oen taan noan nusa ol na ka lo. Oen kon ngat net ima mesa, man suut ta hlaen. Tiata, oen nangan noan eta bole lam, oen nol lui na kaliut deng baut in ne tasi daleng ngas, le nolan lako se onan na.
40 Hidim oen dait nutus tail nahu las totoang, le nang se tasi dales. Kon oen dolo niung lui ulin na lako tasi dalen, le halin pekot nal lui la. Hidi nam oen pel sakeng laa ana in se klanga ka ka, le halin angin na huu nol lui la lako se onan na.
41 Mo lui na lail saek hlaen unus in se tasi dalen na, ta sel se la, le didiin pekot nalan pait lo. Kon nam len tene kas diuk dudus un ulin na.
42 Nikit tentara las net ela kon, oen le keo tele atuil bui nas totoang. Undeng oen lii, tamlom mo atuil bui kas nangen saek lakos tuu ka, le lalis sa.
43 Mo komendan Yulius kaing un tentaran nas, undeng un dai keo Paulus lo. Hidim un tadu le totoang atuil man nangen tana ngas, pul taam lakos tasi dalen, le nangen lakos tuu kua.
44 Mo atuil in nangen taan lo ngas, un tadus le kil kai bleha tamlom saa tuun, le muid len na, halin nolas lakos tuu kua. Tiata, kaim totoang lakom lius se tuu ka nol slamat.

28

Se nusa Malta

1 Kaim totoang niu lakom nol slamat se tuu ka, halas-sam kaim taan noan, nusa na nusa Malta.
2 Nusa na atulin nas sodo-sium kaim nol babanan. Undeng ulan nol metes isi, tiata oen suni ai tene mes se onan na, hidim oen tadu kaim le laok malam ai.
3 Paulus kon nami-naim hulung kai teben, le taos laok se ai la. Mo nikit un dodan kai teben nas laok se ai la dapa kon, suknahkitu lam, ul lasong mes puit maa, undeng tahang nal ai la in otot ta lo. Hidim ul na sau didi se Paulus ima ka.
4 Nikit atuil Malta las net ul lasong na naling didi se Paulus ima ka kon, oen tek apa noan, "Atuling ni, taon elola ko atuil in keo atuli. Meman un kuhit deng tasi len na son, undeng na un ulat. Mo hmate ka nulut muid un nabale! Lole asii man daek dadaat tam, un musti lepa-haal esa."
5-6 Atuil nas nangan noan, taon elola ko nesang lom, Paulus ima ka hale, nol nahkiut tuun nam bet un lea mate.

Molam Paulus hiti soleng ul na lako ai dalen. Nol un kon haup ili ana bubuit lo kon. Hidim atuil nas natang nesang buit son, mo saa mes daid nol Paulus lo. Ta oen nangan noan, "Tamlom mo, un niam dewa la!"
7 Gubernur ra uma las nonool oen dale epe tene kas katang lo deng maan na. Gubernur na ngala Publius. Un maa sodo-sium kaim se onan na, hidim un nusi kaim le lakong daad se un uma. Un papa-paiduil kaim se un um didiin lelo tilu.
8 Dedeng na, gubernur ra ama in hua ka hed otot, nol tai suli. Kon Paulus laok ngat un se un kamar ra. Hidim Paulus nene ima ka laok se atuling in heda na, le kohe-kanas belen. Kon nam un banan meman.
9 Nikit atuli las net gubernur ra ama ka banan son kon, atuli-atuil in ili tenga las maas se Paulus le nodan un tao banan one, kon un tao banan one.
10 Hidi na kon, atuil nas tulu bel oen in nodan mamo ka, nini in kil bel kaim sa-saa mamo isi.

Paulus nol un tapan nas saek lui deng nusa Malta le lakos se Italias

11 Kaim daad se nusa Malta bulan tilu,
didiin oras angin tuan nol len tene ka ete.
Dedeng na kon, muik lui ina mes deng
Aleksandria, nauh se nusa na. Lui na
ngala ka, Aan Hduan,* undeng se klanga
ka, muik patung dewa aan hduan. Kon
nam, kaim saek lui na, le lail napiut lakom
Romam. Tiata, kaim mana le saek lui la
kon, atuil Malta las kil bel kaim sa-saa in
kaa se lalan, nol sa-saa teng pait man kaim
parlus se lui dapa.
12 Kaim lail mau-mau didiin lakom lius
se kota Sirakusa, ne nusa Sisilia. Kaim
nauh se lang lelo tilu.
13 Deng na, kaim lail muid onan Sisilia,
kon kaim lakom lius se kota Regium. Ola
ka, aing lote la huu muun, tiata kaim lail
napiut nol hlapat. Bingin dua ka, kaim
lakom lius se kota mes onan, ngala Putioli.
14 Se na, kaim nium nang soleng lui na,
le lakom nuting Lamtua Yesus atulin in se
lang ngas. Kaim tutnaal nol oen kon, oen
nodan kaim le daad nolas. Tiata, kaim
daad tahang se lang minggu mesa. Hidi
na kon, kaim laok iin tuun lakom Romam.
15 Dedeng Lamtua Yesus atulin in se
Roma ngas ming noan, kaim le lakom
eluam kon, oen maas sod kaim se lalan
hlala. Tenga las tutnaal kaim se pasar
Apius; tenga las pait tutnaal kaim se mana
mesa, ngala Um in Hani Tilu.† Nikit Paulus
ngat net oen kon, un nodan mamo-mamo
se Ama Lamtua Allah, nol un dalen na
kuat-tes pait.

Paulus in se Roma ka

16 Kaim lakom lius se Romang kon, [ten-
tara las tamang atuil bui kas lakos bui
dalen.]‡ Mo oen tamang Paulus lo. Oen
nang un le seb uma mesa. Se na, un daad
nol tentarang mesa, man doh un didi. Oen
but Paulus ima halin na nol tentarang in
doha ka ima halin na, nini ranteng.✡
17 Hidi nal lelo tiul kon, Paulus nodan
blala-blalan Yahudi in se la ngas, le maa
tutnaal nol una. Nikit oen maas nakbua
kon, un tekas noan, "Kaka-paling totoang!
Auk maang se nia, undeng atuil Yahudi
las tene-tenen nas daek auk se Yerusalem.
Hidim, oen sao auk lakong se pamarenta
Roma la ima. Molota, auk tao kula saa lo.
Auk tao sa-saa man labang nol kit bangsa
li esan lo. Nol auk kon labang kit atorang
hadat man kit in simun son deng kit upu
kia-kaon nas lo.
18 Pamarenta las pres auk dasi li se lua
son. Mo oen haup auk in kulan mes lo kon,
man tatai le hukung tele au. Undeng na, ta
oen le sao auk son.
19 Mo undeng atuil Yahudi las tene-tenen
nas sium pamarenta la in nutus le sao au
ka lo, tiata tade tam tade lo ko, auk musti
nol auk dasi li maa se maan in nehan dasi
tene kia. Auk tao ela, mo auk nangan le
klaa nol atuil man bangsa mes nol au ngas
lo.✡
20 Dais na, man tao auk le haman nakbua
kaka-palis totoang se maan nia. Le halin
kit nahdeh nol apa deng asa man atuil
Yahudi li in nata-natang nga: kit totoang
nahlae se Lahing man Ama Lamtua Allah
in tunang maa, le halin bel boa-blingin kit
bangsa Israel lia ka. Ni man tao oen le, oen
but auk nini ranteng nia."
21 Kon nam oen siut un noan, "Maa
lius leol neot nia, kaim haup surat deng
propinsi Yudea, man tek deng ku dasi la
lo. Ela kon nol kaka-pail in maa deng ua
ngas, dehet tahan saa lo deng kaka Paul.
22 Mo kaim kom in hii asa man kaka in
parsai ka, undeng kaim ming son se ola-ol
noan, atuli las hutun soleng asa man partei
Kristen na in tui ngas. Mo in toma ka elola
lam, kaim tanan lo bii. Tiata kaka dehet
bel kamin le."
23 Hidi kon, oen kom leo-leo le huil lelo
mesa, halin oen tutnaal apa pait. Lius un
lelon na kon, atuli hut mamo maas nakbua
se Paulus uma. Kon un nahdehes deng
Ama Lamtua Allah in prenta ka. Un kat
bango mamo deng upung Musa buku la,
nol deng Ama Lamtua mee-baah tenga las
in dula ka, le halin kil nol oen in nangan
na lako bus el in parsai se Lamtua Yesus.
Un dehet deng oskaong nga, lako pes lelo-
maun.
24 Nikit oen ming hidi Paulus in dehet ta
kon, tenga las daid in parsai, mo tenga las
pait parsai lo.
25 Oen labang apa mes nol mesa, didiin
atuli deeh le pait. Mo Paulus tekas noan,
"Meman mi in kaen apa nia, tom nol asa
man hmunan nu Ama Lamtua Allah Koo
Niu ka, in tek upung Yesaya ka,
26 man noan,
'Ku laok tek bangsa ni noan,
"Mam mi ming Auk in teka ki tutun-
gus,
mo mi nangan tanan lo tetetas!
Mi net asa man Auk in dake ngas
tutungus,
mo mi toe muid bubuit lo kon."
27 Undeng bangsa ni dalen na didi isi.

---

* **28:11** Muid atuil in se la ngas agama la lam, aan hduan nas ngalans Kastor nol Poluks. Atuil lui ina ngas taom hui se dewa dua nas. † **28:15** Pasar Apius katang deng Roma ka, nataka le kilu buk itu. Nol Um in Hani Tilu la katang nga, kilu buk limas tilu. ‡ **28:16** a: In dula dais Yunanin man blaan dui ngas teng dul in mo kurung dalen nia ki lo. ✡ **28:16** Dehet deng Aan in Nutus sas 28:20 ✡ **28:19** Dehet deng Aan in Nutus sas 25:11

Ta oen hngilan nas dai ming pait lo
son!
Nol oen matan nas kon hut didi
son!
Nang le halin oen ming bakun tia;
Nol nang le halin oen matan nas net
deken tia.
Hidim nang le halin oen dalen nas
tema napiut.
Didiin oen taan lalan in pait maa bus el Au
ka lo.
Tiata, taon elola le Auk tao banan oen
pait ta?' "✡
28 Hidim Paulus hep un in dehet ta noan,
"Elia pali-kaka me! Mi musti tana noan,
halas ni Ama Lamtua Allah tade, le bel boa-
blingin bangsa-bangsa man Yahudi lo kas
kon, undeng oen tade le hii-ming se Un
son."
29 [Paulus dehet hidi ela kon, atuil nas
pait. Mo oen in nangan na bakisan tiata
oen kaen apa muun isi.]§
30 Paulus daad se um in seba na, didiin
taun dua. Un sium totoang atuil in maa
nuting le tutnaal nol una ngas nol dael
kolo.
31 Nini ela lam, un haup dola le dehet oen
deng Ama Lamtua Allah in prenta ka, nol
tui oen deng Lamtua Yesus Lalan in Nuli
ka. Un dehet langa-langa nol in lii lo, nol
muik tatahan in tukan-palan una lo.

Ama Teofilus man in banan. Auk in
dehet ta, pes se ni sii tuun tia.
Nodan mamo.
Deng au, Lukas.

✡ **28:27** Yesaya 6:9-10 § **28:29** Bango ni muik ne in dula dais Yunani blaan deeh lo.

Surat deng Paulus bel atuil in parsai se kota Roma

Boa-blingin

1 Surat ni deng au, Paulus. Ama Lamtua Allah huil nal auk son le daid Yesus Kristus atulin in nutus. Hidim Un nikit auk le daid Kristus atulin in loka-loka, le laok tek atuli li se ola-ola, deng Un Dehet Dais Banan na.
2-3 Lolo hmunan nua, Ama Lamtua Allah mana-koet meman son, le Un mee-baha las dul deng Dehet Dais Banan na se Un Buk Niu ka. Ta se Buk Niu na lam, Ama Lamtua hida, le bel Un Ana Yesus maa daid atuli. Halas nia lam, Un in hida na dadi, undeng Yesus maa son, le daid atuli puti deng laih Daud in hua-koet.
4 Mo se in dula tenga las sam, Ama Lamtua Allah tulu bel tada noan, Yesus Kristus na mo Un Ana esa. Tiata Yesus Koo la nam, niu baktetebes, banansila el Ama Lamtua Allah. Nol Ama Lamtua kon nini Un in kuasa ka le bel Yesus nuli pait deng Un in mate ka. Undeng na le kit tana noan, Ama Lamtua Allah Ana ka, mo Yesus, kit Lamtuan na.
5 Yesus tulu Un dalen banan na bel au, ta Un huil nal auk le daid Un atulin in nutus, le laok tek Un in hida ka se ola-ola. Ta Un in koma ka le, atuil Yahudi lo ngas kon parsai se Una, nol nuil muid Un in koma ka. Auk kon in koma ka le atuil deng bangsa lias totoang, parsai se Kristus nol nuil muid Un in koma ka.
6 Ela kon nol mia, se kota Roma. Mi maam deng bangsa mamo nol deng mana mamo. Yesus Kristus huil nal mi son nol tek noan, "Maam tia! Maa le daid Auk atulin!"
7 Undeng na le, auk tunang surat ni bel mi se kota Roma, le tek nuting mi noan, Ama Lamtua Allah namnau mia. Un kon nodan le mi daid Un atulin, man in nuli ka niu'.

Auk kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na, le tulu Oen dalen banan na, halin mi nuil babanan, dame, nol titu-tema.

Paulus kohe-kanas bel un tapan nas

8 Auk bok auk surat tia, nol in nodan mamo-mamo se Ama Lamtua Allah, undeng Yesus Kristus daek ne mi dalen nas. Auk kon nodan mamo, undeng totoang atuil in daad ne pamarenta Roma la in prenta ngas, dehet apa deng mi in parsai se Yesus sa.
9 Auk kohe-kanas bel mi baktetebes hidi nutus taan lo. Ama Lamtua esa tana noan, asa man auk in aa ni, toma. Un kon tana noan, auk in dake ki inu nol in makoe, le tek atuli li deng Un Ana ka Dehet Banan na.
10 Taom auk kohe-kanas sam, auk nodan elia: "Ama Lamtua, auk taan un lalan na elola ka lo. Mo eta bole lam, Ama Lamtua sai bel auk lalan, le halin auk laok meo auk tapang nguas se kota Roma."
11 Auk kohe-kanas ela, lole auk kom isi in tia meo mia, le bating bel mi kuasa deng Ama Lamtua Koo la, halin nam mi daid Ama Lamtua atulin man in tahang nal muun dui pait.
12 Auk in nangan na elia: eta auk daid in tia le daad nol mia kam, auk le tao kuat-tes mi dalen nas, le halin mi in parsai ka muun keko lako. Nol auk in koma ka le mi tao kuat-tes auk daleng ngi kon.
13 Kaka-pail in namnau me! Auk in koma ka le mi tana noan, auk nangan le tia meo mi se Roma oe-oe son. Mo maa lius leol neot ni kon, daid lo bii nabale. Eta auk daid in tia kam, auk in koma ka le muik atuli mamo daid in parsai se Kristus, banansila el maan tenga luas kon. Nini ela, lam auk in dake ki haup isin banan.✡
14-15 Taon elol kon no, auk in koma ki le, auk musti tek Ama Lamtua Dehet Dais Banan na bel atuli li totoang. Nas atuil in aa dais Yunani, atuil in aa nini dais didang, atuil tene tamlom atuil ana, atuil in hkola tamlom atuil in hkol lo. Undeng na, auk mana son le tia meo mi se kota Roma.

Ama Lamtua Dehet Dais Banan na, muik kuasa le bel boa-blingin totoang atuli lia

16 Auk mae in dehet deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na bubuit lo kon, lole auk parsai. Ta eta atuli mes parsai se Ama Lamtua Allah lam, Dehet na muik kuasa deng Ama Lamtua, le bel boa-blingin atuling na deng un in kula-sala ngas. Atuil Yahudi las taan dais nias muna, hidi halas-sam bangsa didang ngas lolen.✡
17 Dehet na kon tulu-balang Ama Lamtua lalan na, le tao atuli li in kula-sala ngas daid in toma. Nas totoang dadi, sadi atuli li parsai se Ama Lamtua. Ta muik dulan ne Un Buk Niu ka dalen noan,

"Atuli li musti parsai se Ama Lamtua Allah
muna le,
halas-sam oen haup in babanan nol
Una.

Ta eta oen parsai se Una lam,

✡ **1:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:21 ✡ **1:16** Markus 8:38 ✡ **1:17** Habakuk 2:4

oen haup in nuil toma ka.”✡

Ama Lamtua komali nol atuil in dai taan Un lo ngas

18 Mo Ama Lamtua Allah tek son elia: muik atuli in dai toe muid Un lo. Nol muik in daek dais daat bili-ngala. Mo Ama Lamtua sium oen in tao-tao ngas lo. Atuil nias taan ol man in toma ka son. Mo ela kon no, oen tao napiut dasi-dais man in tom lo ngas. Oen in tao ela ka, le atuil didang ngas kon neta, didiin oen taan ol man in toma ka pait lo son. Tiata Ama Lamtua le niung hukung bel oen deng apan nua.

19-20 Atuil nias muik dais in siut puting apan lo, ta totoang dais man atuli li in taan deng Ama Lamtua ka, langa son. Lole Un esa man tulu-balang son nam! Auk in koma ka elia: ninin deng Un in koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia ka, maa lius halas nia, eta atuli li le nangan taan deng Ama Lamtua Apa ka, nol Un in kuasa man hidi nutus taan lo ka lam, boel tuun! Ama Lamtua esa na, atuli li netan lo kon no, oen taan Una, deng asa man Un in dake ngas. Undeng na le auk tek noan, atuil daat nas muik dais in siut puting nal apan pait lo son, noan, “Deng Ama Lamtua Allah lam, auk taan saa lo.”

21 Tiata oen taan deng Ama Lamtua kon no, oen dai hao Un lo noan, “Ama Lamtua Allah na mo, kit Lamtuan!” Oen kon dai nodan mamo se Un lo. Hidim oen in nangan na kon tom lo, didiin oen nangan taan asa man in toma ka pait lo son. Oen nangan hapun lo, le didiin oen dehet in tapa-bele bili-ngala, deng Ama Lamtua Apa ka. Nol oen dalen nas kon daid langa lo son.✡

22 Oen mesa-mesam nikit apan nas noan, “Auk niam atuil in nangan taan dehet-dasi mamo!” Oen nangan ela, mo un in toma ka lam, oen ngengon isi.

23 Hidim, oen todan-lahing se Ama Lamtua Allah man muun dudui ka lo, lole oen tek noan, “Kaim parlu Lamtua in tuladang ela lo!” Mo oen hui-langus se patung in tuladang el; atuli, tilu-kee, tamlom hmukit didang, lako pes in tuladang nga el ula ngas. Nini ela lam, oen hutun soleng Ama Lamtua in nuli, didiin hidi nutus taan lo ka, le seda nini sa-saa man mam mate nala ngas.✡

24 Undeng na le, Ama Lamtua nang soleng oen ela tuun, le halin oen tao muid oen in koma-koma ngas tukun. Un kon nang le oen tao dais daat bili-ngala man butu-kil ne oen dalen nas. Didiin oen mae taan pait lo son. Hidim oen tao hmomos oen apan nas esan, nol tao hmomos atuil tenga las apan kon.

25 Se oen dalen nas, oen taan dasi-dais in toma deng Ama Lamtua Allah ngas son, mo oen dai muid lo. Oen in nangan na tom lo son, hidim oen nangan noan, “Banan dui ka nang le kaim tao dadahut tuun lako, tiam sa-saa lo!” Oen hui-langus se sa-saa man Ama Lamtua in koet tas, mo oen todan-lahing se Ama Lamtua lo, molota Un man koet sa-saa nas totoang! Nol oen tao apan nas el atuil in parsai isi ka, molota oen muik in parsai lo!

In toma ka, kit atuli li musti naka-naka nol todan-lahing se Ama Lamtua Allah tutungus! Ela le, halas-sam toma!

26 Undeng oen in daat ta, tiata Ama Lamtua nang le oen tao hmomos ela, muid oen in koma-koma ngas tukun. Hidim oen nong dadahut, nol mae taan lo. Oen sapa-bihatan nas kom in niin nol oen sapa-bikloben nas pait lo, mo oen tao dadahut tuun. Lole bihata niin nol bihata lam!

27 Biklobe las kon ela! Oen kom in niin nol oen sapa-bihatan nas pait lo, le niin nol bikloeb tuun! Oen taan in mae ka bubuit lo kon! Undeng na le, eta oen tom in hukung ngam, toma! Lole oen sisa katang deng lalan in toma ka son!

28 Oen muik in nangan noan, “Banan dui ka, kit butu-kil nol Ama Lamtua deken.” Undeng na le Ama Lamtua nang soleng oen ela tuun, le oen tao muid oen in koma-koma ngas! Tiata oen suma taan in nangan dadaat sii! Hidim oen lako-daek dais man in tom lo ngas!

29 Oen in nuli ka inu nol daat bili-ngala. Oen daek tahan banan na lo, mo suma taan in daek daat si-sii. Oen kom naseke. Oen pesang dael nol atuli. Oen idus-neo daat. Oen keo atuli. Oen kaen apa tutungus. Oen nole-lilung daat. Oen bilu-aa dadahut.

30 Oen kom in aa le tao didaan atuil di-dang ngaal banan. Oen kom Ama Lamtua lo isi. Oen hadat lo. Oen kom in ngat kabaul atuli. Oen kom in nikit-nikit apan. Oen kom in nuting lalan daat bili-ngala. Oen labang nol atuil blalan nas tutungus.

31 Oen dai taan asa man in toma ka lo. Oen kaliut oen in hida ngas esan, didiin atuli parsai oen pait lo. Oen namnau taan atuil lo. Oen muik tahan in kasiang atuli bubuit lo kon.

32 Oen taan Ama Lamtua Allah atorang nga son, noan, atuil man daek dadaat banansila ela ngas, haup in hukung tele kam, toma. Oen taan atorang na son kon no, oen daek dasi-dais daat sii nabale. Ela sii tuun lo, mo oen taan in hode-lokot atuil

✡ **1:21** Efesus 4:17-18 ✡ **1:23** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:16-18

tenga las, le oen kon daek dadaat ela. Na lai-lisin son!

2

Ama Lamtua kon komali nol bangsa Yahudi man Un in huil nal son nas

1 Mi ming deng in daek dadaat bili-ngala apin nas son, ta lo? Hidim bet mi nangan noan, “Idaah! Atuil nas in daat ta lai-lisin son!” Eta mi nangan ela son nam, doha lo! Ta mi kon daat ela. Deng mia la asii tuun kon, muik dais in siut puting nal apa ka lo, eta un tek noan, atuil in daek dadaat tas tom in hukung ngam toma. Nadidingun deken, ta mam mi tom hukung ela kon, lole mi kon daek dadaat ela lam!✡

2 Mo kit tana noan, eta Ama Lamtua bel hukung atuil in daek dadaat tas sam, taon elola ko, Un nutus oen dasi las nol lolo-lolo.

3 Tamlom elola? Bet mi muik in nangan pait noan, “Atuil in daek dadaat tas haup hukung deng Ama Lamtua lam, toma.” Molota mi daek dadaat banansila el oen kon. Mo mi nangan noan, “Kaim tom Ama Lamtua in hukung nga lo.” Tasao le mi nangan ela lia?

4 Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na bel mia. Hidim Un keeh isi nol mi in tao-tao ngas. Mo tasao le mi ngat Un niin maat halin tuun nia? Bet mi tanan lo, molota Un tulu Un dalen banan na bel mia, le halin mi nang soleng mi in kula-kula ngas, le pait lakom se Una.

5 Mo mi niam bom batu, nol dai hii-ming lo! Nol mi dai nang soleng mi in kula ngas bubuit lo kon! Undeng mi in tao ela ka, le mi hukung nga ngele dui pait. Ta mam eta apan-kloma ki kiamat son nam, Ama Lamtua le sukat totoang atuli li in nuli ka. Nol mam totoang atuli li tana noan, Ama Lamtua nutus atuli li dasi las nol in toma. Oras na, Un bel mi hukung ngele, undeng Un sium mi in tao-tao ngas lo.

6 Mi in nuli ka elola lam, mam Ama Lamtua balas mi muid na.✡

7 Ta atuil in tao dais banan tutungus sas, mam Ama Lamtua beles in nuil toma man hidi nutus taan lo ka. Oen man haup in todan, nol ngalan banan, le nuil napiut nol Una.

8 Mo Ama Lamtua sium atuil in daek dadaat tas lo. Un komali isi nol one, lole oen taan in labang si-sii. Oen daek muid dais in toma ngas lo, mo suma taan in daek muid dais man in tom lo ngas si-siis.

9 Totoang atuil man in daek dadaat tas, mam tom in susa nol in daat bili-ngala. Atuil Yahudi, tamlom Yahudi lo kon no, oen totoang tom hidi.*

10 Mo totoang atuil in daek dais banan nas, mam Ama Lamtua nikit oen lapa-lapa, nol beles in todan, le oen nulis babanan nol dame. Nas atuil Yahudi, tamlom atuil Yahudi lo kon no, oen totoang haup ela.

11 Ta Ama Lamtua huil sila lo!✡

12 Ama Lamtua Atorang nga nahi tom atuli li totoang. Eta muik atuli taan Atorang nas lo, le tao kula-sala kam, mam oen bakisan deng Ama Lamtua Allah. Nol eta muik atuli taan Atorang nas son, mo kalitus sam, mam Ama Lamtua nini Atorang nas pait, le hukung bali one. Mam oen kon haup in mate hidi nutus taan lo ka, nol bakisan deng Ama Lamtua, undeng oen kaliut Un Atorang ngas son.

13 Eta le babanan nol Ama Lamtua Allah lam, suma hii-ming Un Atorang ngas siis tuun deken. Molam musti daek mudis, halas-sam Ama Lamtua sium one!

14 Atuil Yahudi lo ngas taan Ama Lamtua Atorang nga isin na lo, mo deng one la muik in lako-daek muid Atorang na. Lole oen dalen nas esan man tek oen noan, ol man toma nol ol man kula ka.

15 Nini ela lam, na daid tada noan, Ama Lamtua Atorang nga nuli ne oen dalen nas. Hidim oen dalen nas esan man sukat oen in dake ngas. Nol oen koon nas esan man klaa nol one, eta oen daek kula, nol tek one, eta oen daek in toma ka.

16 Tiata, mam se leol Ama Lamtua in nikit Yesus Kristus le daid Atuil in Nutus Dasi ka, Un presa-ketan totoang dasi-dais in buni-napang man ne atuli li dalen na ngas. Auk tui ela, banansila el in muik ne Ama Lamtua Dehet Dais Banan na ka.

Atuil Yahudi las tao muid Ama Lamtua Atorang nga kon no, na bel boa-blingin nal oen lo

17 Tiata mi atuil Yahudi li elola? Mi kom in nikit-nikit apan noan, mi siim man kil Ama Lamtua Atorang man Un in niung maa bel upung Musa ka, ta lo? Mi kon kom in bahan tuan, le aa deng mi in butu-kil nol Ama Lamtua ka.

18 Baktebes! Mi taan Ama Lamtua in koma ka son. Mi taan ol man in banan dui ka son. Mi taan dais nias totoang son, undeng atuil in tui ngas, tui mi son deng Ama Lamtua Atorang ngas.

✡ **2:1** Matius 7:1; Lukas 6:37 ✡ **2:6** Buk in Naka-nahalit 62:12; Dasi-dais Lila 24:12 * **2:9** Alkitab dais Yunanin na dul noan, “bel atuil Yahudi las muna, hidi halas-sam bel atuil Yahudi lo kas lolen.” Bango 9 la nahin na elia, “Mam totoang haup susa, dudui pait ta atuil Yahudi las, mo nol atuil Yahudi lo kas kon.” Bango 10 la nahin na elia, “Mam Ama Lamtua nikit sakeng totoang atuil man in daek banan nas, dudui pait ta atuil Yahudi las, mo nol atuil Yahudi lo kas kon.” ✡ **2:11** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 10:17

19 Mi parsai bali apan noan, mi tulu nal
lalan bel atuil man in taan lalan lo ngas.
Mi nataka apan nas banansila el langa,
man kaloe bel totoang atuil man in nuil ne
mitang dale nas.
20 Undeng mi kil dididi Ama Lamtua
Atorang ngas, tiata mi nangan noan mi
tanas totoang. Nol mi kon nangan noan
mi kil totoang man in toma ngas, ta lo?
Dadin nam mi nangan noan, mi tui nal
atuil ngengo, nol tana-ana blutu man taan
saa lo ngas.
21 Tiata auk le ketan elia: mi kom in tui
atuil didang, mo tasao le mi esan dai tui
saa lo kia! Mi kom in saek mimbar, le tek
noan, "Atuli li naok deken." Mo tasao le
mi esan nako lia?!
22 Mi tui noan, "Nong deken." Mo tasao
le mi esan nonga lia?! Mi kom sa-saa in
hui-langus sas lo isi, mo tasao le mi esan
nuhu-dau sa-saa deng um in hui-langus sas
sia?!
23 Mi bahan tuan deng Ama Lamtua
Atorang ngas, mo tasao le mi esan kaliut
Atorang ngas, le tao nahmaeng Ama Lam-
tua ela lia?!
24 Ta lolo hmunan nu, dulan son ne Ama
Lamtua Buk Niu ka noan, "Undeng mi atuil
Yahudi li in daat ta, tiata atuil didang ngas
kom in tao nahmaeng Ama Lamtua ngaal
banan na."✡

Atuil Yahudi las sunat son kon no, haup in boa-blingin lo

25 Mi atuil Yahudi li musti sunat muid
Ama Lamtua Atorang nga, ta lo? Na daid
tada noan, mi atuil Yahudi li man muik
hak le sium Ama Lamtua in hida ka. Mo
eta mi kaliut Ama Lamtua Atorang nga
lam, Ama Lamtua sium mi lo. Mi daid
banansila el atuil Yahudi lo kas, nol atuil
man sunat lo ngas.
26 Nangan babanan! Ta eta atuil man
sunat lo ngas tao muid Ama Lamtua
Atorang nga lam, mam Ama Lamtua sium
one, banansila el un nam atuil Yahudi man
sunat son na, ta lo?
27 Mo doha-doha loo! Ta eta atuil Yahudi
lo ngas sunat lo, mo tao muid Ama Lamtua
Atorang nga lam, mam oen tao nahmaeng
mi nini in tulu-balang mi in kula-sala ngas
noan, mi atuil Yahudi in sunat son, nol kil
Atorang nas son deng hmunan nua, mo mi
kaliut Ama Lamtua Atorang nga nababael
tuun.
28 Mi nangan noan, atuil man daid up-
ung Abraham in hua-koet, nol atuil in
sunat tas man daid Ama Lamtua atulin
baktetebes se? Loo!
29 Ta atuil man in daid Ama Lamtua
atulin baktetebes sas, mo atuil man ba-
banan nol Ama Lamtua ngas. Nol sunat in
toma man tao atuli li le daid Ama Lamtua
anan nas sa, mo tadan in se bulang nga ka
lo, molam tadan in se kit dalen nia, man
Ama Lamtua Koo la in dake ka. Atuil in
banansila ela ka, haup in naka deng Ama
Lamtua, mo deng atuli li lo.✡

3

Atuil Yahudi las muik hak le sium pusaka deng Ama Lamtua in hida ka kon no, na tao oen le haup boa-blingin lo

1 Eta ela lam, daid atuil Yahudi man in
sunat tam, in ontong ngi saa la? Bet mi
nangan noan, atuil Yahudi las haup mamo
dui nol banan dui, deng atuil Yahudi lo kas,
ta lo?
2 Baktebes! Daid atuil Yahudi kam, muik
in ontong se dasi mamo. Laih hmunan na,
undeng Ama Lamtua Allah bel atuil Yahudi
las osa, le dul Un in Teka-teka ngas nol
dohas babanan.
3 Tiata elola? Bet mi nangan noan, Ama
Lamtua tao nal muid asa man Un in aa son
na lo, undeng muik atuil Yahudi dehe, man
parsai Un lo, ta lo?
4 Ela lo! Ta totoang atuil in se apan-
kloma kia daid atuil in nole-lilung kon,
Ama Lamtua sii man aa in toma ngas
tutungus! Nangan, ta dulan ne Buk Niu ka
deng Ama Lamtua apa ka noan,
"Muik atuli bel kula noan,
Un nutus dasi las sam lolo lo.
Mo mam oen taan haup noan,
asa man Un in aa ka, meman toma.
Taon elola ko Un nala,
undeng Un aa kam kula lo."✡
5 Mo eta kit daek kula kam, na man tulu
langa dui bel totoang atuli li noan, asa man
Ama Lamtua in tao ka, meman toma. Eta
ela lam, kit le aa elola? Kit le aa noan, Ama
Lamtua hukung kita lam, lolo lo ke? (Ta
muik atuli deeh aa ela.)
6 Ela loo! Eta Ama Lamtua hukung kita
lam, Un kula lo. Ta Un muik hak le hukung
totoang in daek kula-sala se apan-kloma ki
ngias.
7 Eta auk in nole-lilung ngi tao Ama
Lamtua in muun-tes sa le lapa tapnaeng
ngam, tasao le Ama Lamtua hukung auk
nabale lia? Eta auk tulu-balang Un in
muun-tes sa ela son nam, tasao le Un pres
auk in nuli kia, hidim nutus auk dasi li
noan, asa man auk in tao na kula kia?
8 Ela deken! Ta eta muid in nangan ela
ka lam, mi daek muid atuli li in teka, man
noan, "Nang le kit daek daat tas mamo dui,

✡ **2:24** Yesaya 52:5 ✡ **2:29** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 30:6 ✡ **3:4** Buk in Naka-nahalit 51:4

le halin banan nas kon mamo dui pait!”
Atuil in aa ela ka, tom in hukung ngam,
toma. Mo muik atuli aa le tao didaan auk
ngalang ngi noan, auk tui atuli las ela.

Muik atuli mes lo kon man dalen na lolo baktetebes, lole totoang tao kula hidi

9 Tiata elola? Mi nangan noan kit atuil
Yahudi li banan dui deng atuil Yahudi lo
ngas se? Ela lo! Ta auk tulu bel mi son
noan, atuil Yahudi tam atuil Yahudi lo kon,
totoang atuli li kula.
10 Lole dulan son ne Ama Lamtua Buk
Niu ka noan,
“Muik atuli in nuil lolo tutungus lo.
Muik mes lo kon!
11 Muik atuli in nangan taan baktetebes
deng Ama Lamtua lo.
Muik mes lo kon man nuting le taan
Ama Lamtua.
12 Oen totoang sisa son deng lalan in nuil
lolo ka.
Hidim, oen muik ambak lo son.
Muik atuli in tulu-balang un dalen banan
na lo.
Muik mes lo kon!✡
13 Oen in aa ka bui hoso,
banansila el niut utu man atuli kali
pait ta.
Oen bahan nas suma taan in nole-lilung sii.
Oen dasin in aa puting deng oen bahan nas
sa,
banansila el ula la lasong nga.✡
14 Oen bahan nas suma taan in lote-pisun
atuli,
nol dehet dais daat le tao atuli li dalen
iil tukun,
lole na man puti deng oen dalen
daat ta.✡
15 Oen lii tatahan in keo atuli lo.
16 Oen laok se ola lam,
oen kom in tao lobo-lau se la,
nol tao atuli li le haup susa bili-ngala.
17 Oen in nuli ka muik in mole-dame lo,
oen nuil taan nini dalen in tetesa lo.✡
18 Oen keeh nal apan nas lo,
undeng muik in lii tahan Ama Lamtua
bubuit lo kon.”✡

19 Deng in teka-teka nias sam kit tana
noan, muik tahan atuli mes lo kon se apan-
kloma kia, man toma. Nol kit kon tanan
nol langa son noan, totoang in dul ne Buk
Niu ka deng Atorang na ngas hai bus atuil
Yahudi las, man sium Atorang nas son.
20 Tiata muik atuli mes lo kon, man tek
nal noan, “Ama Lamtua noken auk noan,
atuil in dalen lolo, lole auk lako-daek muid
Un Atorang ngas totoang son.” Undeng
Ama Lamtua Atorang ngas man tulu bel
noan, kit totoang tao kula saol Una.✡

Kit musti parsai se Lamtua Yesus le, halas-sam Ama Lamtua Allah noken kit noan, atuil in dalen lolo

21 Nangan taan Ama Lamtua lalan in sai
bel kit le halin babanan pait nol Una ka
lo deken. Ta kit babanan nol Una, undeng
kit in lako-daek muid Un Atorang nga ka
lo. Un Atorang nga esa man dul ela, nol
Un mee-baah hmunan nuas kon tek ela ne,
Ama Lamtua Buk Niu ka.
22 Ama Lamtua Allah noken kit noan,
atuil in dalen lolo man babanan nol Una,
se dedeng kit in parsai se Yesus Kristus sa.
Un huil sila lo, ta Un tao ela bel totoang
atuil man in parsai se Yesus sas.✡
23 Ta totoang atuli li tao kula. Tiata muik
atuli mes lo kon man tao apa ka le babanan
pait nol Ama Lamtua, undeng oen in tao ka
tatai nol asa man Ama Lamtua in koma ka
lo.
24 Ela kon no, Ama Lamtua Allah esa
man tulu Un dalen banan na, nol nutus
noan, kit muik in kula lo son. Un sium kit
ela, undeng Yesus Kristus sui nal kit son
deng kit in kula-sala ngas.
25-26 Ama Lamtua Allah tulu nal Yesus
son, le daid in sui-nahat nol kose soleng
kit in kula-sala ngas, le tepat kit in mae
ka. Mo kit musti parsai se Una noan, Un
man sium kit hukung nga. Tiata, Un nang
Un dala ka le baa, halin mate seda kita.
Nini ela lam, Ama Lamtua Allah tulu bel
noan, asa man Un in nutus son na, toma.
Hmunan nu, Un keeh isi, hidim Un huil
le nadidingun atuli li in tao kula-sala se
hmunan nua ka. Mo eta Un hukung atuil
in kula-sala ngas lo kam, Un in dake ka lolo
lo. Tiata, Un sai lalan le nang Yesus Kristus
halin tom in hukung undeng kit in kula-
sala ngias. Halas nia, Un tulu bel atuli li
totoang noan, Un lako-daek in banan na
napiut. Hidim totoang atuil in kula-sala
man parsai se Yesus sas, Un nutus le noken
oen noan, atuil in dalen lolo.
27 Tiata elola? Bet mi nangan noan,
mi boel bahan tuan, undeng Ama Lamtua
sium mi son, ta lo? Tam mi le tulu Atorang
mesa, man tao mi le babanan nol Ama
Lamtua la? Mi bali le Ama Lamtua sium
mia, undeng mi in daek dais banan muid
Atorang nga ka le? Loo! Ta Ama Lamtua
Allah sium kita, undeng kit in parsai se
Yesus sa. Na sii!
28 Undeng na le halas ni kit taan son
noan: atuli li haup in babanan nol Ama
Lamtua, undeng oen in tao muid Un

✡ **3:12** Buk in Naka-nahalit 14:1-3; 53:1-3 ✡ **3:13** Buk in Naka-nahalit 5:10; 140:4 ✡ **3:14** Buk in Naka-nahalit 10:7 ✡ **3:17** Yesaya 59:7-8 ✡ **3:18** Buk in Naka-nahalit 36:2 ✡ **3:20** Buk in Naka-nahalit 143:2; Galatia 2:16 ✡ **3:22** Galatia 2:16

Atorang nga ka sii lo, molam undeng oen
in parsai se Una ka.
29 Elam auk le keket elia: Ama Lamtua
Allah suma sium atuil Yahudi las siis se?
Tamlom Un sium atuil Yahudi lo kas kon
na? In toma ka, Un sium oen totoang.
30 Ta Ama Lamtua Allah na mo suma mes
sii. Nol suma muik lalan mes sii man Un
simun le kit atuli li haup in babanan pait
nol Una. Na undeng kit in parsai se Kristus
sa. Lalan na ka, taung atuil Yahudi nol
atuil Yahudi lo kas kon.✡
31 Tiata auk le keket elia: eta kit parsai se
Kristus sam, na kose soleng Ama Lamtua
Atorang ngas se? Loo! Ta kit in parsai
se Kristus sa, man tao Un Atorang ngas le
daid inu.

4

Kat kleta deng upung Abraham. Un babanan nol Ama Lamtua undeng un parsai se Ama Lamtua

1 Tiata eta kit kat kleta deng upung
Abraham, kaim atuil Yahudi li upu kia-
kaons sa, lam kit tui nal asa deng in
daid babanan nol Ama Lamtua, undeng in
parsai se Kristus sa la?
2 Kit tui nal elia: eta Abraham haup in
babanan nol Ama Lamtua, undeng un in
daek dais banan na lam, un kon muik peke
le aa kam baha tuan se atuli li sila. Mo se
Ama Lamtua sila kam, un aa nal saa lo.
3 Lole muik dulan ne Ama Lamtua Buk
Niu ka noan,
"Undeng Abraham parsai se Ama Lamtua
Allah,
tiata Ama Lamtua noken un noan atuil
dael lolo, man babanan nol Una."✡
4 Atuil in dake ki sium gaji. Gaji na duit
in bele tuun lo, molam duit man tuang nga
in baen, le seda atuling na in kae ka. Ta na
atuling in dake ka nena.
5 Atuli li hmunan nu daek kula nol tiu-
hii Ama Lamtua lo, mo Ama Lamtua man
muik hak le tek noan, atuil man in parsai
se Yesus Kristus sa haup in babanan pait
nol Una. Muik tahan dasi mes lo kon man
atuli li bisa daken, le halin un babanan nol
Ama Lamtua. Ta atuli li musti parsai se
Yesus Kristus le, halas-sam Ama Lamtua
noken un atuil in dalen lolo, nol sium una.
6 Laih Daud kon tek noan, atuli li dalen
kolo dedeng Ama Lamtua Allah noken oen
noan, oen nam mo, atuil in dalen lolo,
molota oen tao saa lo. Ta laih Daud dul
noan:
7 "Atuil nias kaliut Ama Lamtua Atorang
ngas son kon no,
Un kose soleng oen in kula-sala ngas.
Undeng na le oen ontong isi!
Atuil in daek dadaat tas,
Ama Lamtua nadidingun oen in kula-
sala ngas son.
8 Ta eta Ama Lamtua kaih atuli li in kula-
sala ngas lo kam,
atuling na, ontong baktetebes!"✡
9 Bet mi nangan noan, suma atuil Yahudi
in sunat tas, man ulat le babanan nol Ama
Lamtua, ta lo? Mo atuil bangsa didang
man sunat lo ngas bisa lo! In nangan
ela na, kula! Tiata kaim tek nuting mi
son noan, undeng Abraham parsai se Ama
Lamtua, tiata Ama Lamtua noken un noan,
atuil in dalen lolo man babanan nol Una.
10 Ama Lamtua noken Abraham ela
blinga la? Oras un sunat son na tam, oras
un sunat lo bii ka la? In toma ka, oras un
in sunat lo bii ka.
11 Toma! Dedeng Abraham sunat lo bii
ka, Ama Lamtua Allah noken un son noan,
atuil in dalen lolo, man babanan nol Ama
Lamtua. Nenesang halas-sam un sunat le
daid tada noan, un daid atuil in parsai se
Ama Lamtua. Nini ela lam, Abraham man
sai lalan bel totoang atuil man in parsai se
Ama Lamtua Allah ngas. Ta atuil in sunat,
tam atuil in sunat lo kon no, Ama Lamtua
sium totoang atuil in parsai Una ngas, le
oen babanan nol Una.✡
12 Abraham kon sai lalan bel kaim atuil
Yahudi man in sunat tias. *Undeng* kaim in
sunat ti lo, molam *undeng* kaim in parsai se
Kristus, banansila el hmunan nu Abraham
in parsai Ama Lamtua se dedeng un in
sunat lo bii ka.

Eta kit parsai Ama Lamtua Allah lam, kit sium asa man Un in hida ngas

13 Ama Lamtua Allah butu-kil in hida
nol Abraham, nol un in hua-koet tas noan,
lako-lako lam apan-kloma ki papmesa daid
oen pusaka. Ama Lamtua hid ela, undeng
Abraham in tao muid Un Atorang ngas sa
lo, molam undeng Abraham in parsai se
Ama Lamtua ka, tiata Ama Lamtua noken
un noan, atuil in dalen lolo man babanan
nol Una.✡
14 Ta eta atuli li lako-daek muid Ama
Lamtua Atorang ngas, le haup nal pusaka
man Ama Lamtua in hida ka lam, na tao un
in parsai se Ama Lamtua ka daid parsum
tuun. Nol Un in hida ka kon, muik nahin
lo.✡
15 Ama Lamtua Atorang ngas se ola lam,
se na kon kit tutnaal atuil in kaliut Atorang
nas. Nol eta atuli li kaliut Un Atorang

✡ **3:30** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:4; Galatia 3:20 ✡ **4:3** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:6; Galatia 3:6 ✡ **4:8** Buk in Naka-nahalit 32:1-2 ✡ **4:11** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:10 ✡ **4:13** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:4-6; 22:17-18; Galatia 3:29 ✡ **4:14** Galatia 3:18

ngas sam, Ama Lamtua komali, hidim Un
hukung one. Mo eta Ama Lamtua Atorang
ngas muik lo kam, taon elola ko muik atuli
in kaliut Atorang nas lo.

16 Undeng na le kit musti parsai se Una.
Na man muun dui deng totoang. Ta
Ama Lamtua kom in tulu Un dalen banan
na mosa-mosa bel atuil in parsai se Una
ngas. Nol eta kit parsai se Un banansila el
Abraham mam, taon elola ko, kit sium asa
man Un in hida ka. Nas kit atuil Yahudi
man tao muid Un Atorang ngas, tamlom
in tao muid lo ngas kon. Tiata, kit totoang
man in parsai ngias, banansila el Abraham
in hua-koet.✡

17 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka, Un
hid Abraham son noan, "Auk tao ela, le
halin ku daid upu kia-kaons deng bangsa
mamo." Abraham parsai Ama Lamtua in
hida ka. Hidi nam Ama Lamtua tao in hida
na le dadi. Un kon tao atuil in mate ngas
le nulis pait. Un suma aa tuun nam, sa-saa
man muik lo kas kon, dadis meman.✡

18 Abraham parsai se Ama Lamtua. Un
muik ana lo bii kon no, un natang-natang
napiut se Ama Lamtua. Undeng na le Ama
Lamtua tao un daid "upu kia-kaons deng
bangsa mamo." Na banansila el in dul
ne Buk Niu ka dalen noan, "In hua-koet
mamo, mam putis deng ku."✡

19 Abraham tana noan, un blalan isi,
umur taun ngatus son, mo un parsai dididi
se Ama Lamtua. Sara kon maan in dulu
aan se un tain na ka, tuu son, lole un kon
blalan isi son.✡

20 Mo Abraham in parsai ka hutluul lo.
Un nangan noan, Ama Lamtua tao nal
muid Un in hida ka. Un in parsai Ama
Lamtua ka tes taplaeng, se dedeng un nikit
sakeng Ama Lamtua ngala ka lapa-lapa ka.

21 Abraham parsai baktetebes noan, asa
man Ama Lamtua hidan son nam, Un daek
nal mudin ela.

22 Undeng na le, Ama Lamtua noken
Abraham, atuil in dalen lolo man babanan
nol Una.

23 Mo Ama Lamtua Buk Niu ka tek noan,
Ama Lamtua tek ela bel Abraham sii tuun
lo,

24 molam bel kit kon! Ta eta kit parsai
se Una lam, Un kon noken kit noan, atuil
in dalen lolo man babanan nol Una. Ama
Lamtua man bel kit Lamtuan Yesus, le nuli
pait deng Un in mate ka.

25 Yesus mate undeng kit in tao kula
ngas. Hidim Un nuli pait le sai lalan, halin
kit haup in babanan pait nol Ama Lamtua
Allah.✡

5

*Atuli li babanan nol Ama Lamtua Allah,
sadi oen parsai se Lamtua Yesus Kristus*

1 Undeng kit in parsai se Ama Lamtua
Allah ka, tiata Un noken kit noan, atuil in
dalen lolo. Hidim kit dalen nias daid niu
son bel Ama Lamtua, undeng kit Lamtuan
Yesus Kristus, man Ama Lamtua tunang
maa son na, sai lalan le halin kit haup in
daem nol Una.

2 Kit parsai se Kristus muna le, halas-
sam Un tulu Un dalen banan na bel kita.
Undeng na le, kit dalen ni haup in kuat-
tes. Nol kit kon dalen kolo, undeng kit tana
noan, mam Ama Lamtua nikit kita, le sium
Un in muun-tes sa.

3 Kit haup susa-daat bili-ngala elol kon
no, kit dalen kolo tutungus. Ta kit tana
noan, kit tui deng in susa ka, le halin kit
tahang nal nol muun dui pait.

4 Etan kit tahang nal se susa-daat dalen
nam, na tao kit le nahing lo, nol kit in nuli
ki tao Ama Lamtua dalen kolo. Eta kit nuil
tes ela lam, na tao kit in parsai noan, mam
Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel
kita ka, tes muun dui pait.

5 Eta kit in parsai ka muun dui ela lam,
kit mae lo. Lole Ama Lamtua bel kit Un
Koo Niu ka son, le kit taan se kit dalen nias
noan, Un in namnau kita ka muun isi.

6 Un tulu Un in namnau ka elia: dedeng
kit babanan nol Ama Lamtua lo bii ka, kit
taan lo, mo Un bel Kristus le mate seda kit
in nuil toe muid Ama Lamtua lo ngas. Ama
Lamtua man huil oras na.

7 Nangan babanan ne! Ta muik atuli
memesa isi man tade le mate seda un tapa
mesa, man dalen na lolo. Bet muik atuil
tenga ka kon tade le mate, halin tulung
atuling mes man dalen na banan isi.

8 Mo Ama Lamtua Allah tulu Un in
namnau ka mamamo bel kit son. Undeng
se dedeng kit in tao kula nabale ka, Kristus
mate seda kita.

9 Ama Lamtua Allah noken kit atuil in
dalen lolo man babanan nol Una, undeng
Kristus dala ka holbohon le mate taung
kita. Molota eta atuli li tao kula kam, Ama
Lamtua komali. Mo undeng Kristus in tao
ka, tiata kit in tao kula-sala ngias tom in
hukung pait lo.

10 Hmunan nu, kit mus nol Ama Lamtua.
Molam halas ni Ama Lamtua Ana ka esa
man mate, le tao blingin Ama Lamtua
dalen na, halin kit haup in daem nol
Ama Lamtua. Tiata kit mus nol Ama
Lamtua lo son, molam babanan pait nol
Una. Dudui pait ta, undeng Kristus nuli

✡ **4:16** Galatia 3:7 ✡ **4:17** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:5 ✡ **4:18** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:5 ✡ **4:19** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 17:17 ✡ **4:25** Yesaya 53:4-5

pait son, tiata mam se leol kiamat tia lam, Un kon bel boa-blingin kit le halin kit tom Ama Lamtua Allah hukung nga deken.

11 Ela tuun lo! Mo kit kon dalen kolo noan, “Ama Lamtua nam mo, muun isi!” undeng kit butu-kil nol Una. Kit haup in daid Un atulin, undeng kit Lamtuan Yesus Kristus mate seda kit son, le tao kit daem nol Ama Lamtua.

Eta kit sukat Adam nol Kristus sam, muik in hnika mesa nol muik in bakisan

12 Tiata deng hmunan hesa kua, kit upun Adam, atuling laih hmunan na, man mulai daek kula. Undeng na le Ama Lamtua Allah belen nuli napiut lo. Hidim kilan deng oras na, totoang atuil in se apan-kloma ki ngias kon, tao kula banansila el una. Undeng oen tao kula muid un ela, tiata oen totoang kon musti mates banansila el una.✡

13 Hmunan nua, oras Ama Lamtua Allah bel Un Atorang ngas lo bii ka, atuil in se apan-kloma ki ngias totoang tao kula. Mo undeng muik Atorang lo bii, tiata muik in kaih atuli li in kula-sala ngas lo.

14 Deng upung Abraham lako lius upung Musa in sium Ama Lamtua Atorang nga ka, totoang atuli li taon elola ko mate. Oen kaliut Ama Lamtua prenta man Un belen son se Adam ma lo kon no, oen tao kula bili-ngala nabale. Undeng na le, oen musti mates banansila el Adam.

Eta kit sukat upung Adam nol Lamtua Yesus sam, muik in hnika mesa, nol muik in bakisan. Lole Adam hnika-tuladang nga banansila el Yesus, man mam puit maa.

15 Mo Adam in daek kula ka, tatai nol Yesus in daek banan bel kita ka lo. Ta atuling mesan na, Adam, kaliut Ama Lamtua prenta la. Tiata totoang atuli li musti mate. Mo atuling mesan na pait, na Yesus Kristus, Un lako-daek dais banan bili-ngala bel kita, nol nata-natang atuli li le bel seda Un in banan na lo. Atuling mes na in dake ka nola, taung atuli li totoang, lole Ama Lamtua kom in daek sa-saa banan bel kita.

16 Isin deng Ama Lamtua Allah in daek bel kita ngas, kisa deng kula-sala man Adam in tao ngas. Dedeng un in tao kula ka, Ama Lamtua Allah nutus noan, “Ku kula. Tiata ku musti tom in hukung!” Mo atuli li in tao kula ka mamo isi elol kon no, Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na nabale, le nutus noan, “Auk hmarat ku le, kula lo. Tiata ku tom in hukung pait lo ka. Maa le babanan pait nol Au!”

17 Nol atuling mesan na, Adam, man tao kula, nol kaliut Ama Lamtua prenta la. Undeng na, totoang atuli li musti mate. Mo atuling mesan na pait, Yesus Kristus, man lako-daek in banan na. Undeng Un in lako-daek banan na, tiata kit haup nal in babanan pait nol Ama Lamtua. Na banansila el sa-saa mesa, man Un bel kitan nol mosa. Un le bel kit in nuil toma ka, banansila el kit daid Lahing nga tapans.

18 Tiata atuling mes na in tao kula ka sai lalan, le totoang atuli li musti tom in nulut deng Ama Lamtua sila ka. Nol Atuling mesan na pait in daek toma ka, man sai lalan le totoang atuli li haup in babanan pait nol Ama Lamtua, le nuil tom nol Una.

19 Auk in nangan na elia: Adam na mo atuli mes man dai hii-ming se Ama Lamtua lo, hidim kaliut Un prenta las. Nol atuli mamo kon tao kula banansila el una. Mo Yesus sam, atuling man in hii-ming se Ama Lamtua, hidim lako-daek muid Un in koma ngas sa. Un man sai lalan le atuli hut mamo haup in babanan pait nol Ama Lamtua.

20 Ama Lamtua Allah niung Un Atorang ngas se upung Musa, le halin totoang atuli li taan parsis ol man in kula ka. Se ola-ol tuun kon, atuli li in tao kula ka mamo taplaeng, molam se na kon Ama Lamtua tulu Un dalen banan na mamo dui pait.

21 Hmunan nua, in daat man se atuli li dalen nas, muik kuasa le mana-koet one, didiin oen tao kula le haup in hukung tele. Mo halas ni dais banan man kit Lamtuan, Yesus Kristus in lako-dake ka, Ama Lamtua Allah pake le tulu bel kit Un dalen banan na. Hidim dais banan na, muik in kuasa le mana-koet kita, halin kit haup in babanan nol Ama Lamtua, hidim nuil tom tutungus nol Una.

6

Kit musti nang soleng kit in kula-sala ngas le nuil muid Ama Lamtua in koma ka

1 Tiata, halas ni mi le aa elola la? Bet mi nangan noan, “Ama Lamtua nadidingun kit in kula-sala ngas son, undeng Un dalen banan na. Tiata in banan dui ka, kit tao kula-sala napiut, le mam Ama Lamtua tulu Un dalen banan na muun dui bel kita.”

2 Ela lo! Etan kit tao kula tutungus sam, na tom lo, lole kit nutus son noan, kit bali kudi le nang soleng kit in kula-sala ngas son. Undeng kit butu-kil nol daat tas pait lo son, na banansila el kit mateng son na! Ta atuil in maet son na, tao kula-sala pait lo, ta loo? Eta kit mateng son nam, taon elol le kit nuling halin tao kula pait ta? Bisa loo, ta lo?

3 Bet mi nangan tanan lo, mo oras kit haup in sarani ka, na daid tada noan, kit nang soleng in nuli blaan na, le daid atuil

✡ **5:12** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:6

balu man butu-kil nol Yesus Kristus. Na
banansila el kit mateng leo-leo nol Un son.
4 Dedeng Kristus mate ka, oen puan Una.
Hidim dedeng kit haup in sarani ka, na
banansila el kit kon mateng nang soleng
in nuli blaan na, hidim oen puan kita.
Lamtua Allah, kit Aman na, nini Un in
kuasa man muun isi ka, le bel Kristus nuli
pait deng Un in mate ka. Lamtua Allah, kit
Aman na kon koma, le halin nam kit sium
Un in kuasa ka, le nuling pait daid atuil
balu.✡
5 Ta na banansila el kit mateng leo-leo
nol Yesus. Undeng kit butu-kil nol Una,
tiata mam kit kon nuling pait deng kit in
mate ka, tuladang el Un in nuli pait son na.
6 Hmunan nu, kit daid atuil in tao kula-
sala bili-ngala. Mo halas ni kit in nuli
blaan na dudus son, banansila el oen pauk
tele kit se kai sangsuli lu leo-leo nol Kristus.
Tiata halas ni daat in ne kit dalen ni ngias,
muik kuaas le mana-koet kit pait lo son.
Kit kon butu-kil nolan le tao kula-sala pait
lo son. Lole kit banansila el ata man muik
hak in huil nal lo ka, lo son.
7 Eta atuli li mate son nam, un daid ata lo
son, ta lo? Muik tahan asa mes man dising
un le tao kula-sala pait lo.
8 Tiata eta kit parsai noan, na tuladang
el kit mateng son leo-leo nol Kristus sam,
mam kit kon nuling napiut nol Una.
9 Kit tana noan, undeng Kristus nuli pait
son deng Un in mate ka, tiata Un mate pait
lo ka. Ta muik asa mes lo kon man muik
kuasa, le tao tele nal Kristus.
10 Hmunan nu, Un mate oe mes sii, le
kose soleng kula ka in kuasa ka. Mo halas
ni Un nuli le tulu-balang in todan bel Ama
Lamtua Allah.
11 Ela kon nol mia, mi musti nangan
noan mi tuladang el in maet son na, tiata
kula ka muik in kuasa mia pait lo son. Mo
halas ni mi musti nulim le taung in todan
Ama Lamtua, undeng mi butu-kil nol Yesus
Kristus.
12 Nang le daat in ne ku dalem ma ka,
muik kuasa le mana-koet ku deken, lo kam
ku suma muid ku aap-inam ma in koma-
koma ka, le daek sa-saa daat tas. Ta mam
ku mate.
13 Sao ku aap-inam ma le lako-daek dais
man in tom lo ngas deken, ta na kon kula.
Molam bel ku aap-inam ma laok se Ama
Lamtua Allah tuun, le Un man mana-koet
ku. Tuladang el ku mate son, mo hidim
ku nuli pait. Tiata pake ku aap-inam ma
totoang, le daek dais in toma ngas bel Ama
Lamtua.
14 Nang le in kula-sala ka banansila el
tuang, halin mana-koet mi deken. Nol
mi nuil muid upung Musa Atorang nga
le halin daid in babanan pait nol Ama
Lamtua bakun na. Ta mi in nuil lolo ka,
undeng Ama Lamtua man tulu Un dalen
banan na bel mia. Tiata halas ni, Un dalen
banan na man mana-koet mia.

Kit daid banansila el ata man daek muid Ama Lamtua in koma ka

15 Tiata elola? Bet mi nangan noan,
"Undeng kit nuil le daek muid upung Musa
atorang ngas pait lo, le daid in babanan
nol Ama Lamtua, tiata nang le kit daek
kula napiut tuun tia. Ta Ama Lamtua kom
nabael le tulu Un dalen banan na bel kita!"
Mi nangan ela, ta lo? Auk tek mia le! Na
kula!
16 Auk kat kleta deng tuang nol ata. Eta
mi sao mi apan nas le daek bel atuli mesa
lam, mi musti hii-ming se una, nol daek
muid un in koma ka. Lole un nam, mi
tuang. Mo mi niam, un ata. Tiata mi huil le
muid se ola? Eta mi huil le lako-daek muid
in kula ka lam, mi daid ata deng in kula ka.
Nol eta mi huil ela lam, na tao mi apan
nas le bakisan deng Ama Lamtua Allah.
Tamlom mi huil le lako-daek in toma ka,
halin daid ata in lako-daek muid asa man
Ama Lamtua in lok mia ka la? Eta mi huil
ela lam, mi haup in babanan nol Una!
17 Hmunan nu, mi nang kula ka le mana-
koet mia, mo halas ni mi hii-ming asa man
in ne mi dalen nas sa, le daek muid atuil
sarani las in tui mia ka. Undeng na le, auk
nodan mamo se Ama Lamtua.
18 Ta Ama Lamtua sas-sao mi deng kula
ka in kuasa ka son, didiin kula ka mana-
koet mi pait lo son. Tiata halas nia, dasi-
dais in toma ngas man mana-koet mia.
19 Auk in aa nia, nini kleta deng tuang
nol ata, le halin mi hlapat nangan taan auk
in koma kia. Hmunan nu, mi sao mi apan
nas son daid ata le tao kula, didiin mi daid
hmomos muid upung Musa Atorang ngas.
Mo halas nia, mi musti sao mi apan nas
le daid ata, halin suma daek muid in toma
ngas tuun, man tao mi le daid niu se Ama
Lamtua sila'.
20 Hmunan nu, dedeng mi suma hii nol
daek muid kula ka in koma ka ka, mi hii
nol daek muid in toma ka lo.
21 Eta ela lam, auk le keket elia: Mi haup
isin banan saa deng in daek muid ela ka?
Ase ta lo? Molota isin man mi in hapu ka
tao nahmaeng bali mi tuun. Undeng mi
in tao kula ela ka, tiata na man tao Ama
Lamtua Allah le bali kudi mia.
22 Mo halas nia, Ama Lamtua sas-sao mi
son deng tuang blaan na, tiata mi boel tao
kula pait bakun na. Ta mi musti daid Ama
Lamtua atulin in dake. In puis sa, mam mi

✡ **6:4** Kolose 2:12

daid niu taung Una, nol haup in nuil toma man hidi nutus taan lo ka.

23 Eta kit daek kula kam, kit in hapu ka, Ama Lamtua bali kudi kit didiin son na. Eta ela lam, kit mateng son nang! Mo Ama Lamtua mana pesang bel kit lalan in puti mes son. Ta Un le bel kit in nuil toma man hidi nutus taan lo ka nol mosa'. Kit haup in nuli na, eta kit tamang le daid kit Lamtuan, Yesus Kristus atulin.

7

Eta atuli li mate son nam, Atorang hukung nga butu-kilas pait lo

1 Kaka-pali me! Auk tek mi in nangan taan deng atorang hukung ngas. Elia: eta mi nulim nabale lam, atorang deng hukung nga man mana-koet mia. Mo eta mi matem son nam, atorang hukung nga muik hak in mana-koet mia pait lo son.

2 Auk kat kleta deng atorang in sapa-mambae. Eta bihata mes saap nol biklobe mes son nam, muid atorang hukung nga lam, oen duas saap didiin mates. Mo eta un sapa-biklobe na mate son nam, bebalung na butu-kil nol atorang na pait lo son. Un boel saap pait.

3 Mo eta un saap nol atuil didang se oras un sapa-biklobe na nuli nabale ka lam, muid atorang nga lam, un nonga. Mo eta un sapa-biklobe na mate son nam, atorang deng in sapa-mambae ka toman lo. Un butu-kil nol atorang na lo son. Hidim eta un saap nol atuil didang ngam, muid atorang nga lam, un nong lo.

4 Ela kon nol mi in parsai ngas! Kristus mate son. Na banansila el mi kon matem leo-leo nol Un son, le nang soleng mi in nuli blaan na. Hidim atorang hukung nga tom mi pait lo. Halas ni mi butu-kil nol Atorang nas lo son, le butu-kil nol Kristus, man nuli pait son deng Un in mate ka ka. Na banansila el bebalu man in saap pait ta. Muik dasi in tom una lo. Tiata halas ni totoang man mi in dake ngas, daek bel Ama Lamtua.

5 Ta hmunan nu kit suma daek muid kit aap-inan ni in koma-koma ngas tukun. Undeng kit taan atorang ngas, tiata na man tao kit le kaliut atorang nas kon, nol tao dasi-dais man in tom lo ngas. Kit in kula ka, man tao Ama Lamtua Allah le bali kudi kita.

6 Hmunan nu kit musti daek muid atorang ngas. Mo halas ni atorang ngas tom kit pait lo son, undeng kit sao soleng kit in nuli blaan na son. Muid lalan blaan na in koma ka lam, Atorang man in dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka dalen na ka, butu-kil nol kita. Mo muid lalan balu ka in koma ka lam, kit butu-kil nol Atorang nas lo son. Lole Ama Lamtua Koo Niu ka man mana-koet kita lam! Tiata halas ni, kit daek taung Ama Lamtua sii.

Musa atorang nga tek balang in daat man ne kit dalen ni ngias

7 Tiata, kit le aa elola? Tamlom mi nangan noan, "Atorang man Ama Lamtua in bel Musa ka, kula ka!" Loo! Ta eta auk nangan taan atorang na lo kam, taon elola ko auk nangan taan dasi-dais man in tom lo ngas se auk daleng ngi lo. Tuladang el muik atorang man noan, "Kom in kat atuli hmuki-nalan deken!" Mo eta auk taan atorang nga lo bii kam, taon elola le auk taan nal noan, in koma tuladang ela ka, kula ka? Bisa lo!✡

8 Mo undeng muik atorang man in tek ela, tiata na banansila el dasi-dais daat in ne auk daleng ngi kias, man tao auk le kom in kat atuli hmuki-nalan na. Eta muik atorang lo kam, kula ki kon muik kuaas le mana-koet atuli li lo.

9 Se auk in nuli hmunan nua, auk nangan taan Ama Lamtua Atorang ngas lo. Nesang halas-sam auk nangan tanas nol babanan. Tiata halas-sam auk tana noan, auk kaliut Atorang nga nol tao kula son. Hidim isin man auk in hapun deng kula ka ka, auk musti mateng.

10 Hidim auk daleng ngi dudus, lole auk tana noan, auk esang haup in babanan nol Ama Lamtua lo, eta auk suma lako-daek muid Un Atorang ngas tukun. Eta auk tom Ama Lamtua in komali ka le haup in hukung tele kam, toma, undeng auk kaliut Un Atorang ngas son. Molota Atorang ngas muki, le tao atuli li haup in nuil toma. Mo taung au lam, Atorang na man tao didaan au, hidim tao Ama Lamtua le bali kudi au.

11 Atorang na meman tulu lalan in nuil toma ka. Mo undeng in daat ta nuli ne auk daleng ngia, tiata auk nole bali auk apang ngi son, le nangan noan, auk haup in babanan nol Ama Lamtua sadi auk tao muid Un atorang ngas. Hidim hnika ka el noan, Atorang na man tao Ama Lamtua le nikis au, nol dai nakbua nol auk lo.✡

12 Tiata, eta apin atuli tek noan, "Atorang man Ama Lamtua in bel Musa ka kula!" Kam auk siut noan, "Loo! Ama Lamtua Atorang nga, niu!" Nol totoang prenta man in ne Atorang nga dalen na ka, niu, toma, nol banan.

13 Bet mi kon nangan noan, Atorang na man tao Ama Lamtua le bali kudi au, ta lo? Loo! Lole auk taan Atorang na kon no, auk hii muid daat in ne auk daleng

✡ **7:7** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:17; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:21 ✡ **7:11** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:13

ngia ki nabale, didiin auk tao kula. Auk in tao kula ela ka, man tao Ama Lamtua le bali kudi au. Atorang na meman banan, lole tulu dasi-dais daat man in tao kit le bakisan deng Ama Lamtua Allah. Tiata, dedeng Ama Lamtua tulu bel lalan in nuil toma ka ka, Atorang na man tek balang nol langa-langa noan, dais daat in ne kit dalen ni ngias, banan lo.

Dais banan nas nol dais daat tas dising apa ne kit dalen nia

14 Kit tana noan, Atorang man Ama Lamtua in bel upung Musa ka, niu maa deng Ama Lamtua Koo la. Mo auk suma atuil biaas tuun man daleng ngi kuat-tes lo. Hidim auk hii muid dais daat in muik ne auk daleng ngi kias, didiin auk tao kula. Na banansila el kula ka daid auk tuang, le auk daid ata deng kula ka.

15 Auk nangan tanan lo. Auk nangan taan asa man auk in dake ka lo. Lole auk daek muid asa man auk le daken na lo. Molam auk daek muid asa man auk le daken lo ka.✡

16 Eta auk daek muid asa man auk le daken na lo kam, auk hao noan, Ama Lamtua Atorang nga, toma.

17 Tiata auk man mana-koet auk apang ngi lo. Molam kula-sala man in nuil ne auk daleng ngi kia, man mana-koet au!

18 Auk tanan son noan, muik dais banan nuil ne auk daleng ngi lo. Ta in nuil ne auk daleng ngia ki, dais daat si-sii. Tade tam tade lo ko, auk dising nal apang ngi le daek in toma ka lo. Auk koma, mo daid tatahan lo!

19 Ta auk kom in daek banan, mo auk daken lo. Nol auk kom in daek daat tas lo, mo auk dakes!

20 Eta auk daek muid asa man auk le daken na lo kam, na undeng auk siing lo, molam undeng daat man in nuil ne auk daleng ngi kia.

21 Na tulu bel kit in kila mes elia: auk le daek banan na kon no, daat in ne auk daleng ngia ki labang.

22 Molota eta auk nangan deng Ama Lamtua Atorang ngas sam, auk daleng kolo isi.

23 Mo hnika ka noan, muik kuasa ne auk daleng ngia, man tao didaan au. Lole auk kom in daek banan na, mo daid tatahan lo. Na banansila el in kuasa daat man ne auk daleng ngia ki, daek nal au, le dising auk halin muid se un sii.

24 Eee kasiang nge! Auk niam, atuil in susa-daat! Asii man sas-sao nal auk deng kuasa daat in ne auk daleng ngi kia, man tao Ama Lamtua le nikis au, didiin Un bali kudi au kia le?

25 Mo, ana loo! Ama Lamtua Allah esa man sai lalan son le sao au! Nodan mamo-mamo se Una, undeng kit Lamtuan, Yesus Kristus bel boa-blingin au! Tiata, eta auk nuil nahlae se auk apang ngi esa kam, auk haup susa-daat. Auk kom le daek muid Ama Lamtua Atorang ngas totoang kon no, muik kuasa daat ne auk daleng ngi man hanet auk le daek kula tutungus.

8

Kit haup in nuil toma ka, eta kit butu-kil nol Ama Lamtua Koo la

1 Tiata, Ama Lamtua Allah hukung atuil in butu-kil nol Yesus Kristus sa lo!

2 Ta muik in kila dua man tom baktetebes: mesa la, eta kit butu-kil nol Yesus Kristus sam, Ama Lamtua Koo la bel kit kuasa le nuil nal se in toma ka. Dua la, in daat muik ne kit dalen nia, man hanet kit le daek kula. Nol eta kit daek kula son nam, Ama Lamtua Allah nikis kita, le bali kudi kita. Mo eta kit haup Ama Lamtua Koo la lam, Un kon sas-sao kit deng kula-sala ka in kuasa ka.

3 Kit soba-naan le tao muid upung Musa Atorang ngas totoang kon no, na bel boa-blingin nal kit deng kula-sala ka in kuasa ka lo, undeng kit suma atuil biaas tuun. Mo Ama Lamtua man sai lalan in puti. Ta Un bel Un Ana ka esa maa le daid atuli, banansila el kita. Kit atuli li tao kula-sala mamo-mamo, mo Yesus sii man tao kula-sala net lo. In dudui pait ta, Un mate le kose soleng atuli li in kula-sala ngas.

4 Ama Lamtua Allah tunang Kristus maa le mate son, halin kit daek nal in toma ngas totoang, muid Ama Lamtua Atorang ngas. Undeng na, halas ni kit daek dasi-dais in toma ngas, muid Ama Lamtua Koo la in koma ka, le daek muid kit in koma-koma ngas esan pait lo.

5 Atuil man nuil muid un in koma-koma esa tuun na, nuil ela undeng oen suma taan in nangan dasi-dais daat si-sii. Mo atuil in nuil muid Ama Lamtua Koo la in koma ka, oen suma nangan dasi-dais man in tao Ama Lamtua Koo la le dalen kolo tutungus.

6 Atuil in nang dasi-dais daat tas le mana-koet un in nangan na, banansila el atuil in dai hii-ming se Ama Lamtua Koo la lo ka, lole un dalen in muid Ama Lamtua ka mate son. Mo atuil man nang Ama Lamtua Koo la le mana-koet un in nangan na ka, un in nuli ka toma, nol un dalen na kon hutluul lo.

7 Kit atuli li in koma-koma ki sii kam, labang isi nol Ama Lamtua in koma ka.

✡ **7:15** Galatia 5:17

Hidim kit esan dai suda le hii-ming se Ama Lamtua lo, lole kit esan nam bolen lo.

8 Tade tam tade lo ko, atuil man in nang oen in koma-koma ngas esan le mana-koet one ka, hanet nal Ama Lamtua le dalen kolo lo.

9 Mo mi niam, atuil in nuil dadaat muid mi in koma-koma ngas pait lo son. Ta eta Ama Lamtua Koo la nuli ne mi dalen nas sam, mi daek nal dasi-dais man in tao Un le dalen kolo. (Mo eta muik atuli, man Kristus Koo la nuli se un dalen na lo kam, un kon daid Ama Lamtua nenan lo.)

10 Mi aap-inan na mam mate, lole hmunan nu mi in daek kula ka. Mo undeng halas ni Kristus nuli ne mi dalen nas son, tiata mam mi hmangin nas nulis napiut, ta Ama Lamtua noken mi son noan, atuil dael lolo, hidim mi babanan nol Un pait son.

11 Ama Lamtua Allah man bel Yesus nuli pait son deng Un in mate ka. Tiata, kit mateng kon no, eta Ama Lamtua Koo la nuli se kit dalen nam, mam Un kon bel kit le nuling pait. Un nahin na noan, Un bel kit le nuling banansila el Un in bel Kristus le nuli pait son na.✡

Ama Lamtua Koo la tek noan, kit daid Ama Lamtua anan

12 Tiata elia kaka-pali me! Kit muik hningin. Na hningin le nuil muid Ama Lamtua in koma ka, mo hningin le nuil muid kit atuli li in koma-koma lo.

13 Ta eta kit nuil muid daat in ne kit dalen ni ngias tuun nam, taon elola ko Ama Lamtua bali kudi kita, le hukung tele kita! Mo eta kit nang le Ama Lamtua Koo la tao dudus kula ka in kuasa ne kit dalen ni kia lam, mam kit haup nal in nuil toma ka.

14 Atuil in hii-ming se Ama Lamtua Koo la, le Koo na man mana-koet one lam, oen nam mo Ama Lamtua anan.

15 Eta kit nang Ama Lamtua Koo la, le Un man mana-koet kita lam, kit nuil nol in lii banansila el ata ka lo. Hmunan nu kit in nuli ka ela. Mo undeng kit sium Ama Lamtua Koo la son, le ator kita, tiata kit tana noan, kit daid Ama Lamtua anan. Undeng na le, eta kit haman Un noan, “Ama Namnau!” lam, Un tade le hii-ming kita.✡

16 Kit dalen nias esan man tek noan, kit daid Ama Lamtua anan. Nol Ama Lamtua Koo la kon tek ela.

17 Eta kit daid Ama Lamtua anan nam, nahin na noan, mam kit sium Un pusaka la, undeng Un daid kit Aman. Hidim, mam eta Ama Lamtua bel Un Ana Kristus pusaka, lam kit kon sium pusaak na leo-leo nol Una. Mo muik dasi mes pait: kit kon musti haup susa-daat banansila el Kristus in haup susa-daat ta, le halin nam, mam Ama Lamtua nikit kit lapa-lapa, banansila el Un in nikit Kristus lapa-lapa son na kon.✡

Mam Ama Lamtua nikit kit lapa-lapa

18 Mo muid au lam, susa-daat man kit in haup hahalas nia ngas, muik nahin lo, eta sukat nol dasi-dais muun, man mam Ama Lamtua in le tulu bel kita ngas.

19 Molota totoang man Ama Lamtua Allah in daek son ne apan-dapa kua nol apan-kloma kia, natang-natang nol kom isi le ngat Un in tulu Un anan in toma ngas, mo asiis sa. Ta Un le tulu puting oen nol dalen kolo.

20 Hmunan nu, Ama Lamtua koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia, nol isin nas totoang le daek muid Un in koma ka. Mo muik tahan in daek muid Un in koma ka lo. In daid elia ni muid apan-kloma ki in koma lo, molam Ama Lamtua esa man nutus son le nang oen tao dadaat ela, halin mam Un hukung one. Mo ela kon no, muik in nahlae nabale.✡

21 Ta halas ni totoang man Ama Lamtua in daek son nas, daat hidis, nol muik lalan in puti lo. Mo mam Ama Lamtua sas-sao one, le halin oen daat pait lo, molam oen daid muun keko lako muid Un in koma ka. Ama Lamtua kon le nikit Un anan nas lapa-lapa, le halin oen kon holsasas deng daat tas.

22 Ta kit tanan son noan, muik in susa-daat mamo ne apan-kloma kia. Deng lolo hmunan nua, maa lius halas nia, totoang man Ama Lamtua in dake ngas bisat in ili, se oras in nata-natang Ama Lamtua le daek totoang nas daid balu ka. Na banansila el bihata bisat in ili, se oras in nata-natang le hua ka.

23 Apan-kloma ki sii natang-natang lo, molam kit kon natang-natang ela. Ama Lamtua bel kit Un Koo la muna son kon no, kit bisat nabael ne kit dalen nia. Undeng kit doha-doha nol in natang Ama Lamtua Allah le nikit kit daid Un anan man in toma, nol loat sao kit aap-inan ni deng totoang in daat tas.✡

24 Dedeng Ama Lamtua bel boa-blingin kita ka, Un kon tek noan, mam Un le tao elola. Mo halas ni, kit natang-natang nabale, undeng daid lo bii. Eta kit net dasi mes dadi son nam, kit natang-natang in ngat dais na pait lo ka. Ta atuli li kom in natang-natang le ngat dasi mes man dadi son na lo, ta loo?

✡ **8:11** Korintus mesa la 3:16 ✡ **8:15** Markus 14:36; Galatia 4:6 ✡ **8:17** Galatia 4:5-7 ✡ **8:20** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:17-19 ✡ **8:23** Korintus dua la 5:2-4

25 Mo eta kit natang-natang le ngat dasi
mes man dadi lo bii kam, taom kit kehe nol
tahang nabale.
26 Ela kon se oras kit in natang-natang
nga, Ama Lamtua Koo la kon tulung kita,
undeng kit kuat-tes lo, nol kohe-kanas taan
babanan lo. Kit kon suma taan in bisat si-
sii nol taan in kohe-kanas le aa elola ka lo,
molam Ama Lamtua Koo la esa man kohe-
kanas bel kita.
27 Ama Lamtua Allah esa taan totoang
man kit in le aa deng kit dalen ni ngias. Un
kon taan Un Koo la in nangan na. Undeng
na le, Un taan totoang dais man Koo la in
aa le tulung kita ngas. Ta Ama Lamtua
Koo la in nangan na, banansila el Ama
Lamtua esa man in nangan. Nol Un Koo
la kohe-kanas se Ama Lamtua, nodan le
Ama Lamtua tulung atuil in parsai ngas.
Koo na, kohe-kanas muid Ama Lamtua in
koma ka.
28 Halas ni kit taan son elia: Ama Lamtua
Allah daek totoang le daid banan, taung
atuil in namnau Una ngas. Ta deng lolo
hmunan hesa kua, Ama Lamtua mana-koet
meman son le tao elol bel one ka. Nol Un
kon haman oen son, le tekas noan, "Maam
tia! Maa le daid Auk atulin!"
29 Ta hmunan nua, Un taan oen meman
son, nol huil nal oen son le taos daid hnika
mes el Kristus, Un Ana ka. Ta Kristus man
hmunan, le tenga las daid Un palin.
30 Atuil man Ama Lamtua tanas son deng
hmunan nua ngas, Un kon haman le daid
Un atulin. Atuil nas man hmunan nu atuil
in kula-sala, mo Un taos le daid atuil in
dalen lolo, halin oen babanan pait nol Una.
Nol Un kon nikit oen lapa-lapa.

Ama Lamtua Allah namnau kit isi

31 Tiata kit le aa elol pait nol dais nias
sa? Ama Lamtua Allah doh tele kita. Eta
ela son nam, asii man labang nal kit lolen
na? Muik lo, ta lo?
32 Ama Lamtua tahang Un Ana Baun
siing nga lo. Molam Un sao Ana ka le mate
daid in sui-nahat, halin tulung kit totoang.
Undeng Ama Lamtua tahang Un Ana ka
bubuit lo kon, tiata kit tana noan, mam
Un kon bel kit dais banan nas totoang nol
mosa. Baktebes, ta lo!
33 Bet mi nangan noan, muik atuli bel
kula Ama Lamtua atulin in huil nal son
nas nabale, mo muik lo, ta loo? Ta Ama
Lamtua esa man noken kit son noan, atuil
dael lolo man muik in kula-salan pait lo
son, le halin kit babanan nol Una.
34 Bet mi kon nangan noan, muik atuli
aa noan, Ama Lamtua musti hukung atuil
man Un in huil nal son nas nabale. Mo bisa
lo! Ta Yesus Kristus mate son. Dudui pait
ta, Ama Lamtua belen nuli pait son deng
Un in mate ka. Hidim Ama Lamtua nikit
Un le daad se maan in todan dudui ka, se
Ama Lamtua halin kanan na. Se na, Un
kon kohe-kanas bel kit tutungus.
35 Bet mi nangan pait noan, muik atuli,
tamlom muik dasi man dising nal Kristus,
didiin Un dai namnau kit pait lo, ta lo?
Ela lo! Ta dasi tom kita tam, kit dalen
ili tamlom kit tom susa-daat, lubu tamlom
muik kai-baut lo, tom in daat tamlom atuli
le keo kit kon no, Kristus namnau kit
tutungus. Muik tahan sa-saa mes man tao
nal Un le teen in neka-namnau kita ka lo!
36 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik
dulan noan,
"Atuli li nuti-nuting lalan le keo kita,
undeng kit daid Ama Lamtua atulin.
Oen tao kit ela,
banansila el lae-blai man oen le keo
ka."✡
37 Tiata kit haup susa-daat elol kon no,
kit nal son, undeng Kristus namnau kit isi!
38 Auk tanan baktetebes son noan: muik
dasi mes lo kon man tao Ama Lamtua le
tene deng Un in neka-namnau kita ka. Kit
nuling tam kit mateng, muik ima-ii deng
sorga tam, in kil prenta ngas tam, muik
kuasa tam, dais halas nias tam dais in
maang nguas,
39 kuasa in ne apan-dapa kua tam, kuasa
in ne apan-kloma kia, nol sa-saa didang
man Ama Lamtua in daek son nas, muik
tahan mes lo kon man tao bakisan kit deng
Ama Lamtua Allah, nol muik tahan mes lo
kon man tao nal Un le teen in namnau kita!
Undeng kit butu-kil nol kit Lamtuan Yesus
Kristus, man Ama Lamtua belen maa son
na.

9

Ama Lamtua Allah huil atuil Israel las

1 Kit in butu-kil nol Kristus sias, aa kam
toma. Tiata auk nole mi lo. Ne auk daleng
ngi kon tek noan, Ama Lamtua Koo la man
mana-koet auk daleng ngia.
2-3 Auk tek elia: auk daleng ngi iil isi.
Auk nataka kam ngele ela, undeng auk
nangan auk atulin esa ngas. Ta auk in
koma ka le auk nenan bangsa Yahudi* las
kon, daid in butu-kil nol Kristus, mo oen
mamo parsai Un lo. Eta noan auk sai nal
lalan bel one lam, auk tade halin Ama
Lamtua hukung au, le seda one. Nol auk
kon tade le Ama Lamtua tao bakisan auk

✡ **8:36** Buk in Naka-nahalit 44:23 * **9:2-3** Bangsa *Yahudi* nol bangsa Israel la mes sii, nas atuil Yahudi in daad se dale Israel las, nol se mana-mana didang ngas kon. Mo ngaal *Yahuda* la sama nol bangsa Yahudi la lo. Ta ngaal Yahuda la nam, ngala mes deng ngaal Israel hngul dua kas.

deng Kristus, halin nam auk atulin nas
butu-kil nol Una.
4 Molota oen nam, atuil Israel, na bangsa
man in ontong dui ka. Ama Lamtua nikit
oen son le daid Un anan deng lolo hmunan
hesa kua. Un tulu Un kuasa man muun isi
ka bel one. Un butu-kil in hida bili-ngala
nol one. Un beles Un Atorang ngas. Oen
man taan lalan in todan-lahing se Una, nol
in lii-lau Una. Un hid son le tulu Un dalen
banan na bel one.✡
5 Oen puit maas deng kaim upu kia-
kaon nas, nas: upung Abraham, upung
Isak, nol upung Yakob (ngaal 'Israel' la
maa deng upung Yakob). Nol Kristus, man
Ama Lamtua hidan meman son le belen
maa ka, kon puit maa deng kaim bangsa
Yahudi li upu kia-kaon nas. Kristus nam
kon Ama Lamtua Allah, man kil in prenta
taung totoang. Tiata eta atuli li nikit in
naka-naka bel Una, didiin hidi nutus taan
lo kam, toma!✡
6 Atuil Israel mamo sium Kristus lo bii
kon no, atuli li boel aa noan, Ama Lamtua
in hida ka daid lo deken. Mi bali noan,
totoang atuil in puit maa deng atuil Israel
las upu kia-kaon nas, daid bangsa Israel,
man Ama Lamtua hulin le daid Un atulin
nas se, loo!
7 Tuladang el atuli mamo puit maas deng
kaim upu kia-kaons, Abraham. Molam
Abraham in hua-koet tas Ama Lamtua
hulis totoang lo. Lole Ama Lamtua tek
Abraham son noan, "Ku in hua-koet man
Auk in tana ngas, suma oen man in putis
deng ku anam Isak kas siis."✡
8 Un nahin na elia, deng hmunan nu
maa lius halas nia, in hua-koet deng kaim
atuil Yahudi li upun Abraham, totoang
daid Ama Lamtua Allah anan lo. Suma in
hua-koet man Ama Lamtua in hid taung
Abraham mas siis, man Ama Lamtua kahis
daid Un anan in toma.
9 Ta Ama Lamtua butu-kil in hida nol
Abraham noan, "Nataka le taun in maa
kua lam, Auk pait maang. Oras na lam,
ku sapam Sara hua tana-ana biklobe mes
son."✡
10 Ela tuun lo. Lole kit upun Isak nol un
sapa Ribka hua aan hduan.
11-12 Dedeng Ribka hua oen lo bii ka, oen
taan in daek dais banan tamlom dais daat
ta lo bii. Ela kon no, Ama Lamtua tek Ribka
meman son deng aan hduan man in puti
muna ka, noan, "Mam kaka la daek bel un
palin na." Ama Lamtua tek ela, le tulu bel
noan, eta Un huil nal atuli mes son nam,
Un taan in pake atuling na le tao elola ka.
Hidim, Ama Lamtua huil nal pali la le daid
Un atulin. Ama Lamtua natang le ngat
pali la in dake-mana ka lo, undeng Ama
Lamtua tanan meman son.✡
13 Ta Ama Lamtua tek ne Un Buk Niu ka
deng aan hduan nias noan,
"Auk huil nal Yakob,
mo auk hutun soleng Esau."✡
14 Tiata, kit le aa elola la? Tamlom muik
in le aa noan, "Ama Lamtua nutus dasi las
nol lolo lo ka!" Ela loo!
15 Lole hmunan nu Ama Lamtua Allah
tek upung Musa noan,
"Auk tulu in namnau bel atuil man Auk in
huil esang ngas.
Nol Auk bel dael banan se atuil man
Auk in tulu esang ngas."✡
16 Tiata, atuling na nataka taan Ama
Lamtua in namnau ka, undeng un in koma
esa tamlom un in tao ka esa lo. Molam
undeng Ama Lamtua esa man kom le tulu
Un dalen in namnau ka bel atuling na.
17 Ta ne in Dula Niu ka, Ama Lamtua tek
lahing Mesir ra noan, "Auk nikit ku daid
lahi, undeng Auk kom in pake ku, le tulu
Auk in kuasa ki bel atuli hut mamo. Nini
ela, totoang atuli li se papmes apan-kloma
kia, nikit Auk ngalang ngi lapa-lapa."✡
18 Tiata, eta Ama Lamtua le tulu Un dalen
in namnau ka bel atuli mesa lam, Un daek
ela. Nol eta Un le tao atuling mes dalen na
didi kam, Un kon daek ela.✡

Ama Lamtua tulu Un dalen in namnau ka, mo Un sium daat tas lo

19 Muik atuli in kaen nol auk noan, "Eta
Ama Lamtua le daek dasi mesa lam, asii
man labang Una la? Muik lo, ta lo? Lam
tasao le Un hutun in kula ka bel kita lia?
Na tom lo!"
20 Eta muik in nangan ela kam, auk siut
elia: "Ku nangan noan ku nia mo asii la?!
Ku le labang nol Ama Lamtua le?" Ela
deken! Ta ne Ama Lamtua Buk Niu ka
muik in dula noan, "Eta atuli daek sa-saa
mesa lam, taon elola le sa-saa in dake na
keket bali atuling na noan, 'Tasao le ku
daek auk eli lia!?' "✡
21 Tuladang nga el atuil in daek mulu ka.
Nini dale taba bua mesa, atuling nga muik
hak le daek tunis kaloen mesa, halin atuli
naka. Un kon muik hak le pake dale buan
na, halin daek man in dulu hlukat mesa,
muid un in koma ka esa.

✡ **9:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 4:21; 14:22 ✡ **9:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 32:22-32 ✡ **9:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 21:12 ✡ **9:9** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:10 ✡ **9:11-12** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 25:23 ✡ **9:13** Meliaki 1:2-3 ✡ **9:15** Dehet in Puit deng Dale Mesir 33:19 ✡ **9:17** Dehet in Puit deng Dale Mesir 9:16 ✡ **9:18** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 7:7-9 ✡ **9:20** Yesaya 29:16; 45:9

22 Ama Lamtua Allah kon ela. Un muik
hak le daek muid Un in koma ka. Un le
tulu bel atuli li totoang noan, Un komali
nol sium atuli li in daek dadaat tas lo. Un
kon koma, le atuli li taan noan, Un muik
kuasa nol Un keeh nal apa ka deng atuli li
in tao dadaat bili-ngala ka. Mo atuil in tao
dadaat nas, oen suma hii-natang oras sa le
oen dudus-didaan toang.
23 Un tao ela, le atuil hut mamo kas ngat
net noan, Un tulu Un in namnau ka bel
atuli dehe. Atuil nas, man Un hulis meman
son le nikit lapa-lapa. Nol Un koma, le atuli
li tana noan, Un sii man uhu dudui.
24 Ta Un huil nal kit meman son, le daid
Un atulin. Tenga las atuil Yahudi, nol tenga
las pait deng bangsa-bangsa didang.
25 Hmunan nu Ama Lamtua pake mee-
baah Hosea, le dul deng atuil Yahudi lo kas
noan,
"Muik atuli dehe, hmunan nu Auk atulin
lo,
mo Auk le haman oen noan,
'Mi niam, Auk atulin.'
Nol muik bangsa dehe, man hmunan nu
Auk namnaus lo,
mo Auk le haman oen noan,
'Mi niam, bangsa man Auk in
namnau.' "✡
26 Un kon dul noan,
"Se na,
se maan Ama Lamtua in tek oen son
noan,
'Mi niam, daid Auk atulin lo!'
Mam Ama Lamtua man in nuli ka, tek oen
noan,
'Halas nia, mi daid Auk anang son!' "✡
Un tek ela, undeng Un namnau atuil
Yahudi lo kas.
27 Ama Lamtua mee-baah didang, na
Yesaya, aa net mumuun nol bangsa Israel
las noan,
"Atuil Israel las daid unus tene mesa,
banansila el hlaen in ne tasi suut tua,
mo mam suma bubuit sii deng one la, man
Ama Lamtua beles boa-blingin,
deng oen in kula-sala ngas.
28 Ta mam un oras sa maa,
le Ama Lamtua nutus totoang atuil in
se apan-kloma ki ngias dasi las,
banansila el Un in tek meman son
na.
Mo Un natang-natang lo,
undeng Un le tao nulis nol hlala-
pat!"✡
29 Hmunan nu Yesaya kon tek deng atuil
Yahudi las noan,
"Kit ulat,
undeng Ama Lamtua man in Kuasa
Dudui ka,
nang le kit in hua-koet tenga las haup
in nuli.
Lole eta ela lo kam,
kit hiding totoang son na,
banansila el atuil deng kota
Sodom, nol kota Gomora."✡

Dehet Dais Banan bel bangsa Israel man dai hii-ming se Ama Lamtua lo ngas

30 Tiata, kit le aa elola? Kit le aa noan,
atuil Yahudi lo, man hmunan nu nuting le
babanan nol Ama Lamtua lo ngas, halas ni
babanan nol Un son, undeng oen in parsai
se Yesus Kristus sa le? Hao, baktebes ela!
31 Molota atuil Israel las soba-naan le
tao muid upung Musa Atorang ngas, halin
oen haup in babanan nol Ama Lamtua, mo
daid tatahan lo.
32-33 Tasao le oen haup in babanan nol
Ama Lamtua lo kia? Undeng oen suma
le daek muid Atorang ngas, halin Un sium
oen el atuil in dalen lolo ka, mo oen parsai
se Yesus Kristus lo. Hidim na hnika ka el
oen tunun tom se "baut in tunun" mesa.
Ni man Ama Lamtua hid pesang son ne Un
Buk Niu ka noan,
"Ngat maa eli le!
Ta Auk tapa Atuli mes son
se leten Sion, ne kota Yerusalem.
Atuling na banansila el batu mesa,
man tao atuli li le tunun.
Mo asii man parsai se Una lam,
mae deken."
Baut na ka, mo Yesus. Mo atuil Israel
las hutun soleng Una. Na banansila el oen
tunun, hidim oen leas undeng baut na.✡

10

1 Kaka-pali me! Auk kom le bel atuil
Israel las asa la? Auk kohe-kanas le halin
Ama Lamtua beles boa-blingin deng oen in
kula-sala ngas. Eta daid ela, halas-sam auk
daleng kolo.
2 Auk bisa tek deng atuil nias oen-lalin
na: oen makoe le muid Ama Lamtua. Mo
oen makoe ela kon no, oen nangan taan
lalan in toma ka lo.
3 Undeng oen nangan taan lalan in nuil
toma, man tao atuli li le babanan nol Ama
Lamtua ka lo. Tiata oen nuting lalan esan,
le halin soba-naan in babanan nol Una.
Nini ela, oen dai hii-ming se Un lo.
4 Eta atuli li suma daek muid atorang
ngas tuun, le halin Ama Lamtua Allah sium
one lam, na nol lo bii. Undeng Kristus
daek nuli nas totoang son, le halin kit
babanan nol Ama Lamtua. Tiata halas ni
totoang atuil in parsai se Kristus sas, haup
in babanan nol Ama Lamtua Allah son.

✡ **9:25** Hosea 2:23 ✡ **9:26** Hosea 1:10 ✡ **9:28** Yesaya 10:22-23 ✡ **9:29** Yesaya 1:9 ✡ **9:32-33** Yesaya 28:16

Ama Lamtua le bel boa-blingin atuli li totoang deng oen in kula-sala ngas

5 Elia, hmunan nu upung Musa tulu lalan
se in Dula Niu ka son, le halin atuli li haup
in babanan nol Ama Lamtua Allah, sadi
oen daek muid Ama Lamtua Atorang ngas
totoang. Un dul noan, "Atuil in daek muid
Atorang nias totoang nga, mam haup in
nuil toma ka."✡

6 Mo Ama Lamtua Buk Niu ka kon tulu
lalan didang noan, atuli li babanan nol
Ama Lamtua, sadi oen parsai se Kristus.
Muik in dula noan, "Ketan deken tia, noan,
'Asii man saek nal lako sorga ka?' " (Na
tuladang el atuli saek laok tek Kristus
noan, kit atuli li kom le Un niu maa, halin
bel boa-blingin kita.)

7 In Dula Niu ka kon dul noan, "Keket
deken tia noan, 'Asii man le niu lako Bolo
Naraka, se atuil hmate kas mana lua?' "
(Na tuladang el atuli li niu lako, le nol
sakeng Kristus pait deng Un in mate ka,
halin Un bel boa-blingin kita.)

8 Tao ela deken! Ta ne Ama Lamtua Buk
Niu ka kon dul noan, "Ama Lamtua in hida
ka ne ku sila-matam ma son! Ta in hida na
muik ne ku baham ma nol ku dalem ma."
In hida man kit in tek atuli las son noan,
"Eta ku nuting in nuli kam, ku musti parsai
se Kristus!"✡

9 Eta ku hao nini ku baham ma esa noan,
"Yesus na mo, auk Lamtuan" nol ku parsai
se ku dalem ma noan, Ama Lamtua Allah
bel Yesus Kristus le nuli pait son deng Un in
mate ka lam, Ama Lamtua bel boa-blingin
ku deng, ku in kula-sala ngas.

10 Ta eta ku parsai se Kristus nini ku
dalem ma lam, Ama Lamtua noken ku
noan, atuil in dalen lolo man babanan nol
Una. Nol eta ku nini ku baham ma le hao
noan, Yesus daid ku Lamtuan nam, Ama
Lamtua tade le bel boa-blingin ku deng in
kula-sala ngas.

11 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik in
dula noan, "Atuil in parsai se Ama Lamtua
Allah ka, mam haup in mae lo, lole Ama
Lamtua le tao titu totoang dais man Un in
tek son nas."✡

12 Atuil Yahudi las nol atuil Yahudi lo kas,
hnika mesa. Undeng suma muik Lamtua
mes sii, hidim Lamtuan na daid Tuang
taung totoang bangsa lias. Un le tulu Un
dalen banan na mamamo bel totoang atuil
in nodan tulung se Una ngas.

13 Ta ne Buk Niu ka muik dulan noan,
"Totoang atuil in nodan tulung se Ama
Lamtua ngas, mam Un beles boa-blingin
deng oen in kula-sala ngas."✡

14 Mo taon elol le atuli nodan tulung se
atuling mesa, eta oen parsai se un lo bii?
Nol taon elola le oen parsai se una, eta oen
ming net deng un lo bii ka? Taon elola le
oen ming net deng una, eta muik atuli in
tek one lo ka?

15 Nol taon elol le oen laok tek atuli, eta
muik atuli in nutus oen ela lo ka? Tiata
musti muik atuli in laok tek one. Ta ne in
Dula Niu ka muik dulan noan, "Eta atuli
kil nol dehet banan na maa kam, oen in
maa ka, banan isi!"✡

16 Mo mi tanan son noan, muik atuil
Israel dehe, man dai hii-ming Ama Lamtua
Dehet Dais Banan na lo. Ta Ama Lamtua
mee-baah Yesaya la dul noan,

"Ee Lamtua!
Atuli las dai hii-ming in hida,
man oen ming son deng kami ka
lo!"✡

17 Tiata, eta le parsai se Ama Lamtua
Allah lam, musti hii-ming Un in Teka-teka
ngas muna le. Nol eta oen le hii-ming Ama
Lamtua in hida ngas sam, musti hii-ming
deng Kristus muna le.

18 Auk keket naan elia: tamlom mi
nangan noan, atuil Israel las ming net
deng Kristus lo bii ka? Taon elola ko oen
ming son! Banansila el dulan son ne Ama
Lamtua Buk Niu ka deng lolo hmunan nu
noan,

"Ama Lamtua mee-baha las in hid deng
Ama Lamtua ka,
holhising lako papmes apan-kloma ki
son;
Un in Teka-teka ngas
lako lius ne apan-kloma ki suut-suut
tas son."✡

19 Auk le keket dasi mes pait elia, "Atuil
Israel las nangan taan Ama Lamtua lalan
na lo ke?" Upung Musa nam mo, atuil
hmunan man dul dais nia, noan, Ama
Lamtua tek atuil Israel las elia:

"Auk le daek dasi mesa
bel atuil deng bangsa didang ngas.
Mam dais na tao mi le dalen idus.
Nol Auk le daek dasi mesa,
bel atuil man mi in noken noan kut
hinin na.
Mam dais na tao mi le duu siin."✡

20 Se leol hmudin halas-sam, upung
Yesaya dul langa-langa deng atuil Yahudi
lo kas noan,

"Muik atuli deeh hmunan nu nuti-nuting
Auk lo,
mo oen tutnaal nol Auk son.
Muik atuli deeh man hmunan nu nodan le
net Auk lo,

✡ **10:5** Atorang deng Tulu Agama las 18:5 ✡ **10:8** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 30:12-14 ✡ **10:11** Yesaya 28:16 ✡ **10:13** Yoel 2:32 ✡ **10:15** Yesaya 52:7 ✡ **10:16** Yesaya 53:1 ✡ **10:18** Buk in Naka-nahalit 19:5 ✡ **10:19** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:21 ✡ **10:20** Yesaya 65:1

mo Auk tulu-balang Auk apang ngi bel
oen son."✡

21 Mo deng atuil Israel las, Ama Lamtua
tek son elia:
"Duman-lelom, Auk tod ima ngias duas,
le nata-natang atuil Israel las in maa
se Au lia.
Mo oen dai maa le hii-ming se Auk lo,
nol oen kon labang nol Auk tutun-
gus."✡

11

Ama Lamtua Allah dalen nahi nol atuil Israel las

1 Tiata, auk le keket elia: bet mi nangan
noan, "Undeng atuil Israel las dai hii-ming
se Ama Lamtua Allah lo, tiata Un hutun
soleng oen son." Ela le? Loo! Ta auk
kon daid deng one! Auk niam deng ngaal
Benyamin. Benyamin ama ka, Yakob.
Benyamin upu ka ngala Isak. Isak ama ka
ngala Abraham, un nam mo, totoang atuil
Israel las upu kia-kaon.✡
2 Ama Lamtua Allah hutun soleng net Un
atulin nas lo. Oen nam, man Un tanas
meman son deng lolo hmunan nua. Mi
nangan net asa man dulan ne Ama Lamtua
Buk Niu ka deng upung Elia ka nabale le?
Un bisat se Ama Lamtua deng atuil Israel
las, kon un nodan le Ama Lamtua hukung
one,
3 noan,
"Lamtua! Atuil nias keo tele mee-baah
man,
Lamtua in bel maa ngas.
Oen kon sukun didaan mija in tunu-
dadung
se maan atuli las in todan-lahing Lam-
tua ka.
Deng Ama Lamtua mee-baha las totoang,
suma auk siing man nuling nabale.
Mo oen kon nuting lalan pait,
le noan keo tele au!"✡
4 Mo Ama Lamtua siut elia: "Ku in teka
ka kula! Ta Auk atulin man in todan-lahing
Au ngas, muik lihu iut nabale. Oen tahang
mumuun, le hui-langus se Ba'al lo!"✡
5-6 Halas ni ela kon. Ta totoang atuil
Yahudi las bali kudi Ama Lamtua Allah lo.
Muik atuli bubuit deng kami lia, man Ama
Lamtua hulis meman son, le beles boa-
blingin, na undeng Un le tulu Un dalen
banan na bel kami, molam undeng kaim
in daek dais banan na lo! Ta eta Ama
Lamtua *musti* huil kami, undeng kaim in
daek dais banan na lam, nahin na noan,
'Un in tulu Un dalen banan na' bel kami
ka, muik nahin pait lo son.✡
7 Tiata in puis sa elia: muik atuil Yahudi
mamo nuti-nuting le Ama Lamtua Allah
tulu Un dalen banan na bel one, le halin
oen kon haup in babanan nol Una. Mo
haup tatahan lo, undeng oen dalen nas
didi nol dai hii-ming se Un lo. Mo atuil
Yahudi deeh haup in babanan nol Ama
Lamtua, undeng Un huil oen meman son.
8 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik dulan
noan,
"Ama Lamtua kuim oen matan nas
le ngat net lo,
hngilan nas le ming nal lo,
nol kutan nas el hini ka, le oen nangan
taan lo.
Tiata, oen nangan taan in toma ka
lo,
maa lius leol neot nia."✡
9 Laih Daud kon dul deng bangsa Yahudi
las ne Buk Niu ka noan,
"Nang le oen tao fesat se oen mija las esan.
Ta oen fesat tas esan man kiu nahu
bali one,
lole oen nangan noan, totoang
banan son.
Nol oen hmukin nas esan man tao oen
le tunun.
10 Nang le oen matan nas tedos,
le oen ngat net saa deken!
Nang le oen lepa-haal ngele napiut,
le halin oen blepon seen nas hkait
taplaeng!"✡

Ama Lamtua le bel boa-blingin atuil Yahudi lo kas kon

11 Tiata, auk le ketan elia: taon elol le
atuil Yahudi las tunun nia? Oen nahis son
ne? Loo! Mo undeng oen dai hii-ming
se Ama Lamtua Allah lo, nol dai parsai se
Kristus lo, na sai lalan bel atuil Yahudi lo
kas, le haup boa-blingin deng oen in kula-
sala ngas. Nol Ama Lamtua sai lalan ela,
undeng Un in koma ka le atuil Yahudi las
idus, le pait maas muid se Una.
12 Langa son noan, atuil Yahudi las kaliut
asa man in toma ka. Undeng na le,
atuil didang deng papmes apan-kloma ki,
nataka taan Ama Lamtua dalen banan na.
Tiata atuil Yahudi las rugi tene isi. Nol na
man tao atuil Yahudi lo kas le haup ontong
tene. Mo nesang-nesang, le eta totoang
atuil Yahudi las kon babanan pait nol Ama
Lamtua lam, na banan dui pait!
13 Auk le tek mi atuil Yahudi lo kas elia:
Ama Lamtua nutus auk son le maa tek mi
atuil Yahudi lo kias deng Un Dehet Dais

✡ **10:21** Yesaya 65:2 ✡ **11:1** Filipi 3:5 ✡ **11:3** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 19:10, 14 ✡ **11:4** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 19:18 ✡ **11:5-6** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 7:7-8 ✡ **11:8** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 29:4; Yesaya 29:10 ✡ **11:10** Buk in Naka-nahalit 69:23-24

Banan na. Undeng na le, auk dil tingan halin lako-daek os in banan isi nia.

14 Ta eta auk lako-daek os ni nol babanan nam, tamlom mo auk tao atuil Yahudi lias idus, didiin teng deng one la daek muid Ama Lamtua in koma ka, le haup boa-blingin deng oen in kula-sala ngas sa.

15 Dedeng Ama Lamtua hutun soleng Un atulin Yahudi las sa, na sai lalan le atuil Yahudi lo kas haup dola, halin tamas daid Ama Lamtua atulin. Mo mam eta atuil Yahudi las babanan pait nol Ama Lamtua lam, na banan dui. Ta na banansila el oen nulis pait son deng oen in mate ka!

16 Kat kleta deng atuli in le daek ruti. Eta un kat uut bubuit deng ruti na le belen se Ama Lamtua lam, mam ruti na totoang kon daid Un nena man niu. Nol eta atuli bel kai ina mes klaput tamlom isin le daid in bele deng un klapa la, bel Ama Lamtua lam, mam kai ina na tetema kon daid Un nena man niu.

17 Auk le sukat bangsa Yahudi li nol kai saitun ina mesa, man nuli se klapa dalen. Ama Lamtua Allah dait soleng kai na bango deeh son. Mo mi man Yahudi lo kias, banansila el kai saitun alas. Hidim Ama Lamtua dait nal bango dehe, le tapan laok se kai ina in se klapa la dalen na ka. Nini ela lam, bango deng kai ina in se likun na ka, sium in nuli deng kai in se klapa dalen na ka. Na banansila el mi man Yahudi lo kias kon sium nal Ama Lamtua dalen banan na, man Un le belen laok se Un atulin Yahudi las.

18 Mo doha-doha loo! Koaok le nangan noan mi in daid kai bango deng likun nua ngas, banan dui deng bango man Ama Lamtua in dait soleng son nas deken! Ta eta mi le nikit mi apan nas sam, nadidingun deken, ta mi suma bango tukun! Mi man tao kuat kai ina na lo. Molam klaput ta man tao kai ina na le daid kuat!

19 Bet mi le aa noan, "Ama Lamtua dait soleng bango deng kai ina man in nuli ne Un klapa dalen na, halin Un tapan kaim lakong se lang lolen, le seda bango blaan nas."

20 Na toma. Mo nadidingun deken, ta Ama Lamtua dait soleng bangong nas son, undeng oen parsai se Kristus lo. Nol mi seda one, undeng mi parsai se Kristus. Tiata koaok deken! Banan dui ka, mi doha-doh tuun, nol tao dahu-dahut deken!

21 Ta atuil Yahudi las banansila el bango esa ka, man nupu muna. Mo Ama Lamtua nang le oen tahang nesang se na lo. Tiata, eta mi parsai napiut se Un lo kam, mi nangan noan Un nang mi le tahang napiut se na deken. Ta ela lo!

22 Tiata, mi musti nangan babanan le. Ta Ama Lamtua nam dalen banan. Mo Un bel hukung ngam kon ngele. Mam Un bel hukung atuil in nahi son, man babanan nol Un lo ngas. Mo taung atuil Yahudi lo kas, Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel mia, sadi mi butu-kil napiut nol Una, nol nang le Un daek asa man banan na bel mia. Mo eta mi nang le Un tao bel mi ela lo kam, Un kon le dait soleng mi deng Un kai ina ka.

23 Ela kon nol atuil Yahudi las. Eta oen sabail apan le parsai se Kristus sam, mam Ama Lamtua tapan oen pait lakos se kai ina esa ka. Undeng Un muik kuasa le daek nal ela!

24 Ta mi atuil Yahudi lo kas, banansila el bango deng kai saitun alas, man hmunan nu nuli dadahut se klapa likun na. Mo Ama Lamtua huil nal mi son, le tapan mi lakom se kai saitun ina banan, man Un mulan ne Un klapa la ka. Nang le kai alas sas siis kisa, nol kai in ne klapa la ngas kisa. Ta eta atuil Yahudi lo ngas haup in daid ela kam, salolen nol atuil Yahudi las sa. Oen muun dui pait, eta Ama Lamtua tapan oen pait lakos se oen kai ina esa ka.

Mam atuil Yahudi las babanan pait nol Ama Lamtua

25 Kaka-pail in se Roma me! Mi musti nangan taan dais nia, man hmunan nu daid dais in buni. Ta eta mi nangan tanan son nam, mi koaok noan mi atuil in tana deken. Ta elia: halas ni atuil Yahudi deeh dalen didi, le dai parsai se Kristus lo. Mo mam oen tao ela napiut lo. Ta eta totoang atuil Yahudi lo man Ama Lamtua hulis son nas parsai se Kristus sam, mam atuil Yahudi las kon parsai se Una.

26 Tiata, eta oras na maa lius son nam, mam Ama Lamtua bel boa-blingin totoang atuil Yahudi las, deng oen in kula-sala ngas. Na banansila el in dul son ne Buk Niu ka noan,

"Mam muik Atuling mes maa,
man bel boa-blingin kit deng in daat tas.
Un maa deng leten Sion, ne kota Yerusalem.
Mam Un man tao Yakob in hua-koet tas le oen pesang deng oen in kula-sala ngas.
Ta oen in nuli ka dai toe muid Auk lo,
nol oen bali kudi Auk lalan in nuil toma ka son.✡

27 Auk le kose soleng oen in kula-sala ngas.
Ta Auk butu-kil in hida nol oen ela son."✡

✡ **11:26** Yesaya 59:20-21 ✡ **11:27** Yermia 31:33-34

28 Taom eta atuil Yahudi las ming Kristus
Dehet Dais Banan na lam, oen tao apan nas
el musu ka le labang nol Una. Nini ela lam,
oen bel mi atuil Yahudi lo kas dola! Ela
kon no, Ama Lamtua namnau oen nabale,
undeng Un namnau oen upu kia-kaon nas,
nol huil nal oen son le daid Un atulin.
29 Ta eta Ama Lamtua bel sa-saa mes son
nam, Un kat pait lo ka. Nol eta Un tek
atuli li son noan, "Maa le muid Au! Maa
le tamam daid Auk atulin tia!" Lam, Un
nulut soleng oen pait lo ka.
30 Hmunan nu, mi man atuil Yahudi lo
kas dai hii-ming se Ama Lamtua lo. Mo
halas nia, mi man sium Ama Lamtua in
namnau ka, undeng atuil Yahudi las dai
hii-ming se Un lo.
31 Tiata one, man halas ni dai tao muid
Ama Lamtua in koma ka lo. Undeng na le,
Ama Lamtua tulu Un dalen in namnau ka
bel mi nabale. Nol mam Un kon le namnau
oen pait.
32 Halas ni Ama Lamtua ngat atuil
Yahudi las nol atuil Yahudi lo kas, hnika
mes sii. Lole oen totoang tao muid Un in
koma ka lo, banansila el oen ne bui dalen,
man taan lalan in puti lo. Un nang le daid
ela, halin Un tulu bel totoang atuli li Un
dalen in namnau ka.

Ama Lamtua nam, banan isi!

33 Ama Lamtua Allah taan isi!
Nol Un nini Un in tana ka le daek sa-
saa banan.
Muik atuli mes lo kon, man taan Un nol
baktetebes.
Muik atuli mes lo kon, man taan
baktetebes deng Un in nutus dasi ka.
Muik atuli mes lo kon man nangan
taan
Ama Lamtua in dake ka.✡
34 Muik atuli mes lo kon, man taan bak-
tetebes kit Lamtuan na in nangan
na.
Muik atuli mes lo kon, man bel in tui-
tikang bel Una.✡
35 Muik atuli mes lo kon man bel nal Ama
Lamtua sa-saa mes nol mosa-mosa,
hidim dising Ama Lamtua le Un bel
seda pait lo!✡
36 Ta totoang nas maas deng Ama Lamtua
Allah!
Totoang dadi, undeng Una!
Totoang man kit in tao ngas,
kit daek bel Una.
Kit nikit in naka-naka bel Una,
didiin hidi nutus taan lo!
Baktebes ela!✡

12

Eta kit butu-kil nol Kristus sam, kit in nuli balu ka musti daid elola?

1 Kaka-pail in namnau me! Undeng Ama
Lamtua tulu Un dalen in namnau ka bel kit
son, tiata auk nodan le mi sao mi aap-inan
nas tetema bel Una, banansila el hmukit
kuli, man pake taung in todan-lahing. Na
man tao Ama Lamtua dalen kolo. Dil dididi
le daek muid Un in koma ka, nol mi musti
nuil niu, ta na man tulu mi in namnau ka,
nol mi in todan Ama Lamtua ka. Eta mi
tao ela lam, na toma.
2 Muid atuil apan-kloma halas ni in
hanet mi le tao elola, tamlom nuil elol
muid oen in koma-koma ka deken. Nol
suma toe muid oen in nangan na, tam oen
in nuli ka, tamlom oen hadat ta ela tuun
deken. Mo banan dui ka, nang le Ama
Lamtua tao mi in nangan na daid balu, le
mi ngat totoang nas muid lalan balu ka.
Nini ela lam, mi taan nal Ama Lamtua in
kom taung mia ka. Ta Ama Lamtua in
koma ka banan isi, leko, nol tao Un dalen
kolo.
3 Undeng Ama Lamtua nutus auk son,
nol tulu Un dalen banan na bel auk son,
tiata auk tek mi elia: sukat mi apan nas
nini lalan in toma! Nikit-nikit apan nas dui
deng in toma ka deken. Sukat nini in muik
peke lo ka deken. Atuli li mesa-mesam
musti nukleka, le nangan taan karunya
man Ama Lamtua belen son, undeng un
in parsai se Kristus sa.
4 Kat kleta deng atuli li aap-inan. Aap-
ina mesam lam bating opa mamo. Op
mesa lam nonool un osa bakisa-bakisan.
5 Ela kon, nol kit in butu-kil nol Kristus
sias. Kit hut mamo, mo kit butu-kil apa ba-
nansila el aap-ina mesa. Nol atuli li mesa-
mesam osa bakisa-bakisan, banansila el
aap-inan man bating op mamo ka. Mes
parlu mesa. Tuladang el, iman man in
daid nutus son deng aap-inan nia ka, muik
nahin pait lo son, ta lo?✡
6 Mo mi musti tana, noan, Ama Lamtua
bel kit totoang kuasa, le lako-daek osa bili-
ngala, undeng Un kom le tulu Un dalen
banan na bel kita. Tuladang nga el, eta
Ama Lamtua bel ku kuasa le tek Un in
hida ka lam, ku musti tek puting in hida
na totoang. Mo tek dui deng in hida na
deken.✡
7 Eta Ama Lamtua bel ku karunya in lii-
lau atuil didang ngam, ku musti lii-lau oen
nol babanan. Eta Un bel ku karunya le tui
atuil deng Una lam, ku musti tui oen nol
babanan.

✡ **11:33** Yesaya 55:8 ✡ **11:34** Yesaya 40:13 ✡ **11:35** Ayub 41:11 ✡ **11:36** Korintus mesa la 8:6 ✡ **12:5** Korintus mesa la 12:12 ✡ **12:6** Matius 24:11, 24; Korintus mesa la 14:29; Yuhanis mesa la 4:1-6

8 Eta Un bel ku karunya le tao atuli
li halin makoe lam, ku musti tao oen le
makoe baktetebes. Eta Un bel ku kuasa
le hulung atuil nini ku hmuki las sam, bel
ku hmuki-nalan nas le hulung one. Eta
Un bel ku karunya le daid tulu taung atuli
las, le halin oen lako-daek Un osa la banan
dui pait tam, ku musti tade nol makoe le
daid tulu baktetebes. Eta Un bel ku dael in
namnau le hulung atuil in susa ngas sam,
ku musti tulung oen nini dalen in kolo.✡

Kristus atulin nas musti nuil elola la?

9 Eta mi tulu mi in namnau ka bel atuli
lam, tulu in namnau man baktetebes sa;
boel sila-klup tuun deken. Bali kudi deng
totoang man in daat tas, le kil dididi se
totoang man in banan nas.

10 Mi atuil in sarani ngas musti namnau
apa mes nol mesa. Dil dididi le tulu in
todan apa mes nol mesa.

11 Eta mi dake lam, daek nol in makoe
boel tailuang tuun deken. Se oras mi in
dake ka, daek nol dael kolo. Nol daek
taung kit Lamtuan na.

12 Mi musti dalen kolo, undeng mi taan
asa man Ama Lamtua in le daek bel mia
ka son. Eta haup in susa kam, tahang
mumuun. Kohe-kanas duman-lelo; boel
teen deken.

13 Nini mi hmuki-nalan nas le hulung
atuil sarani man parlu in hulung ngas. Eta
muik atuli maa deng maan didang ngam,
simus le beles in kaa-ninu, nol nang le oen
daad tahang se mi uma. Nini ela lam, mi
tulu in namnau bel one.

14 Eta muik atuli in tao sus mi tutungus
sam, nodan le Ama Lamtua Allah beles
hangun. Boel bahang oen deken! Na man
toma!✡

15 Eta muik atuli dalen kolo kam, dalen
kolo leo-leo nolan. Nol eta muik atuli in
lilu undeng un dalen ili lam, lilu leo-leo
nolan.

16 Nuil namnau apa nol dalen mesa. Boel
koaok deken. Molam tao mi apan nas deng
dadale, le nakbua nol atuil in biaas tuun
nas kon. Boel nikit-nikit apan le nangan
noan, suma ku sii man taan dui deken.✡

17 Etan atuli tao ku dadaat tam, ku boel
balas nol daat deken. Mo ku nuting naan
lalan in banan dui, man totoang atuli li
simun.

18 Eta bole lam, nuting lalan le nuil mole-
daem nol totoang atuli lia.

19 Kaka-pail in namnau me! Boel balas
in daat ta nini daat deken. Nang le Ama
Lamtua man ator esa. Ta Un koon-mali,
eta atuli daek dadaat, banansila el in dul
ne Buk Niu ka noan,

"Kit Lamtuan na esa tek noan,
Auk man muik hak le balas in daat tas.
Ta Auk man bel hukung atuli li in daat
tas."✡

20 Banan dui ka, daek muid asa man Buk
Niu ka in tek deng lolo hmunan nua ka,
man noan,

"Eta ku musu las lubus sam,
beles in kaa.
Eta ku musu las meen tuu kam,
beles in ninu.
Ta eta ku daek ela lam, mam un mae apa,
le todan bali ku."* ✡

21 Boel nang in daat tas le mana-koet ku
deken. Banan dui ka, nang le banan nas
man mana-koet ku. Nini ela, halas-sam ku
tao tehen nal in daat tas.

13

Hii-ming atuil in kil prenta ngas

1 Totoang atuli li musti hii-ming atuil in
kil prenta ngas. Ta oen muik hak nol kuasa
le prenta atuli lia. Mo oen in kil kuasa na,
undeng Ama Lamtua Allah man bel one.
In kil kuasa hahalas nia ngas muik kuasa,
undeng Ama Lamtua man nikit oen son.

2 Tiata, eta atuli labang nol atuil in
kil prenta ngas sam, na banansila el oen
labang nol Ama Lamtua, undeng Un man
nikit oen na. Eta oen tao ela lam, mam tom
in hukung deng Ama Lamtua.

3 Eta mi daek in toma kam, lii atuil in kil
prenta ngas deken. Mo eta mi daek in daat
ta lam, banan dui ka, mi lii one! Tiata, doh
apan le daek asa man in toma ka, le lii oen
deken. Nol eta mi daek ela lam, mam oen
naka mia.

4 Ta atuil in kil prenta ngas, Ama Lamtua
man hulis, le halin nam oen lii-lau mia.
Mo eta mi tao kula tutungus sam, banan
dui ka mi lii-tidu! Ta oen muik hak le
hukung mia. Oen nam mo, banansila el
Ama Lamtua atulin in loka-loka, le hukung
atuil in daek dadaat tas. Ta Ama Lamtua
sium sa-saa daat man atuli li in dake ngas
lo, mo Un komali nol one.

5 Undeng na le, mi musti hii-ming atuil
in kil prenta ngas. Ta mi tanan son ne mi
dalen nas noan, na man toma. Nol mi kon
tana noan, eta kit daek in toma ka lo kam,
Ama Lamtua komali.

6 Ela kon, mi musti baen bea muid in
toma ka, le halin atuil in kil prenta ngas
daek nal Ama Lamtua osa la tutungus.

✡ **12:8** Korintus mesa la 12:4-11 ✡ **12:14** Matius 5:44; Lukas 6:28 ✡ **12:16** Dasi-dais Lila 3:7 ✡ **12:19** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:35 * **12:20** Alkitab dais Yunanin dul noan, "banansila el in nene ai opon laok se un bon na." Atuil in taan deng Alkitab pas tek noan, un nahin na "un mae apa le todan bali ku." ✡ **12:20** Buk in Naka-nahalit 140:10; Dasi-dais Lila 25:21-22

7 Tiata, mi musti baen totoang mi bea las
nol in toma. Bel atuil in nodan duit bea
ngas, totoang bea man mi musti in baen
nas. Todan atuil in musti sium in todan
nas. Nol eta muik atuli daek in banan
na tutungus sam, nikit oen ngalan nas,
le halin totoang atuli li taan oen in daek
banan na.✡

Nuil namnau apa mes nol mesa

8 Baen nuli ku hningin nas, le halin nuil
nol hningin deken. Ta kit suma hningin
se dasi mes sii, na, in namnau apa. Eta
mi namnau atuli lam, mi daek muid Ama
Lamtua Atorang ngas son na.
9 Ta Atorang nas tek noan, "Boel nong
deken; keo atuil deken; naok deken; kom
in haup atuil didang sa-saa deken," nol in
teka deeh pait. Eta le daek muid Atorang
ngas sam, musti daek muid Atorang mes
nia, man tek noan, "Ku musti namnau
atuil didang, banansila el ku in namnau
ku apam ma esa ka."✡
10 Ta eta kit tulu in namnau bel atuil
didang ngam, kit tao un dadaat lo, ta
loo? Tiata, eta kit tulu kit in namnau
ka tutungus sam, kit daek nal muid Ama
Lamtua Atorang ngas totoang son na.

Nesang lo kam, Kristus le niu pait maa

11 Ama Lamtua Allah le sas-sao kit deng
atuil apan-kloma ki in daat tas. Nol halas
nia, oras in le bel atuli li boa-blingin na,
dani dui son deng oras kit in le parsai se
Yesus Kristus sa. Undeng na, le kit musti
nuil namnau apa, undeng kit taan dais nia.
Tuladang el hmunan nu kit nining. Mo
halas nia lam, kit musti hangung tia!
12 Nesang lo ka kam, duman na hidi, le
lelo la maa lolen. Tiata in banan dui ka,
kit teneng deng in tao dadaat tas tia! Na
banansila el atuil in nuil ne mitang dalen
nol daek in daat tas, lole oen nangan noan
muik atuli in net one lo. Mo halas ni kit
musti daid el soldadu man pake kai-baut
in prang ngas, nol dil dididi le daek dais
banan nas, banansila el atuil in nuil ne
langa ka dalen na.
13 Kit musti nuil se in toma ka, le
halin totoang atuli li ngat net kit in daek
babanan na. Eta kit suma taan in tao fesat
nol taan in niun mahu si-sii kam, banan lo.
Eta kit taan in laok kula nol atuil didang
man kit sapan lo kam, banan lo. Eta kit
taan in siut-silin nol apa sii kam, banan lo.
Nol eta kit taan in idus atuli sii, undeng kit
kom oen in dui deng kita ka lo kam, banan
lo.
14 Mo in banan dui ka, mi nangan seda
se mi dalen nas, le daid banansila el kit
Lamtuan Yesus Kristus, man Ama Lamtua
belen maa son na. Nol eta ku kom le tao
sa-saa in tom lo ngas sam, nang ku apam
ma le daek muid ku in kom dadahut ela na
deken. Keeh nal apan!

14

Kritik dadahut mi kaak-palin man in sarani ngas deken

1 Tod mi in nas le sium atuil in parsai
se Ama Lamtua son, mo un in parsai ka
didi lo bii, nol un nangan taan dasi mamo
lo bii ka, nol babanan. Kaen apa nol un
in nangan na deken. Nang le un daid mi
tapan tuun.
2 Muik atuli in parsai se Ama Lamtua,
man nangan noan, atuil in sarani ngas kaa
saa tuun, el sisi tamlom asa tuun. Mo muik
atuil in sarani tenga, man in parsai ka didi
lo bii, oen suma kom in kaa utan tuun,
undeng oen luil sisi.
3 Mo hii ke! Atuil sarani man in kaa saa
tuun na, boel ngat kabaul atuil in dai kaa
siis lo ngas deken. Ela kon nol atuil sarani
in dai kaa siis lo ngas, tek atuil in kaa
sisi ngas deken noan, "Hoe! Kaa sisi lam
kula!" Undeng Ama Lamtua Allah sium
oen duas son le daid Un atulin!
4 Eta ku taan in kritik ku pail-kakam in
parsai ngas ela sii kam, ku nangan noan,
ku nia mo asii la? Ku muik hak saa le
hutun kula ka bel atuil didang ngia? Un
nam mo, ku atulin in dake lo! Nol ku
niam, un tuang lo. Ta suma un Tuang
nga sii, man muik hak le tekan nol langa-
langa noan, asa man un in dake na toma,
tamlom kula. Mo nadidingun deken. Ta
atuling na Tuang nga, man mam sium un
nol babanan, undeng un Tuang nga tao un
le daid in kuat-tes, nol keeh nala.
5 Muik atuli dehe nutus noan, lelo mes
lam banan dui deng leol tenga las. Muik
atuli teng pait man nangan noan, totoang
lelon nas hnika mes sii, muik in kisa lo.
Atuli li mesa-mesam musti nutus dais na
esan.
6 Eta atuli nangan noan, muik lelo dehe
man banan dui deng leol tenga las, sam, un
tao ela le tulu in todan bel kit Lamtuan na.
Atuil in kaa sisi ngas, kaa le tulu in todan
bel kit Lamtuan na, ta oen nodan mamo
se Ama Lamtua. Ela kon nol atuil in kaa
siis lo ka. Un kon le tulu in todan bel kit
Lamtuan na, nol un kon nodan mamo se
Ama Lamtua.✡
7 Eta kit nuling ngam, kit nuling suma
taung kit apan ni sii lo. Nol eta kit mateng

✡ **13:7** Matius 22:21; Markus 12:17; Lukas 20:25 ✡ **13:9** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:13-15, 17; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:17-19, 21; Atorang deng Tulu Agama las 19:18; Matius 22:39; Markus 12:29-31 ✡ **14:6** Kolose 2:16

ngam, kit mateng suma taung kit apan sii lo.

8 Ta eta kit nuling nabale lam, kit butu-
kil nol kit Lamtuan na. Ela kon, eta kit
mateng ngam, kit butu-kil nol kit Lamtuan
na nabale. Tiata, kit nuling tamlom mo, kit
mateng kon no, kit daid Un nenan nabale.
9 Undeng na le, Kristus mate, hidim Un
nuli pait. Un tao ela le halin Un daid
Lamtua taung atuil in maet son nas, nol
taung atuil in nuil nabale ngas kon.
10 Tiata, tasao le ku nikit apam ma
banansila el atuil in nutus dasi, le kritik
ku kaak-palim in sarani ka lia? Nol tasao
le ku ngat kabaul una lia? Mam kit totoang
laok saol Ama Lamtua Allah, le Un presa-
ketan kit in nuli ki mesa-mesa.✡
11 Ta dulan son ne Ama Lamtua Buk Niu
ka noan,
"Kit Lamtuan na esa man tek noan,
'Mam totoang atuli li hai bukun le suda se
Au,
nol tulu in todan bel Au.
Mam atuli li mesa-mesam nini oen bahan
nas le hao noan,
Auk daid oen Lamtuan,
undeng Auk niam, Lamtua Al-
lah.' "✡
12 Tiata, mam kit totoang musti laok situ-
tala, le tek Ama Lamtua deng totoang kit in
lako-daek son nas.

Boel tao le halin ku kaak-palim in sarani ngas nahis se kula ka deken

13 Hmunan nu mi in se Roma ngias taan
in bel kula mi kaak-palin in sarani ngas
tutungus. Tao ela bakun na! Banan dui ka,
kit nutus elia: kit boel tao kit kaak-palin
nas le tunun deken. Kit boel kiu nahu oen
le didiin oen tao kula deken.
14 Undeng auk butu-kil nol kit Lamtuan
Yesus, ta auk taan parsis elia: muik tahan
asa mes lo kon man tao nal atuli li le
hmomos, didiin un kohe-kanas nal lo se
Ama Lamtua. Mo eta atuli mes nangan
noan sa-saa mes tao un le daid hmomos,
didiin un nataka kam un muik hak le kohe-
kanas lo kam, nang le dais na daid sa-saa
in luli taung una.
15 Tuladang el eta ku kaa sisi, le nini na
halin tao ku kaak-palim ma dalen ili lam,
ku tulu in namnau ka bel un lo son, ta loo?
Keeh apam ma le! Tao didaan ku kaak-
palim ma suma undeng ku in kaa sa-saa
mesa ka deken! Ta Kristus kon mate taung
una.
16 Eta ku daek asa mesa man ku nataka
kam banan taung ku, mo atuil didang aa
le tao didaa ku ngalam ma, undeng oen
nataka kam asa man ku in dake na kula
kam, banan lo!
17 Nangan babanan! Ta Ama Lamtua
Allah nam, kit Lahin. Mo kit daid Lahing
na atulin, suma undengan kit in kaa-niun
muid atorang nga tuun na lo. Ta eta kit
le daid Lahing na atulin nam, kit musti
daek asa man in toma ka, kit dalen niu,
kit nuil lolo-lolo nol dame, nol kit dalen
kolo. Totoang nias dadis, eta kit butu-kil
tutungus nol Ama Lamtua Koo Niu ka.
18 Atuil in lii-lau Kristus ela ka, tao
Ama Lamtua dalen kolo. Nol atuil didang
ngas kon tinang atuling na in nuli ka
babanan, hidim naka un noan, "Un nam,
atuil banan!"
19 Tiata, kit musti dil dididi le nuil daem
nol apa, hidim tao teken apa dale.
20 Boel tao didaan Ama Lamtua in dake
ka se atuil didang in nuli suma undeng
in kaa-ninu sii deken. Ama Lamtua tek
son noan, boel kaa saa tuun, undeng nas
totoang niu. Mo eta ku tao dais nol ku
kaak-palim ma, undeng in kaa-ninu kam,
ku kula. Tao ela deken!
21 In banan dui ka, ku keeh apam ma
tuun. Kaa sisi, tamlom niun anggor,
tamlom kaa-niun sa-saa didang le tao ku
kaak-palim mas le tunun deken.
22 Auk in koma ka elia: eta ku aa nol
Ama Lamtua son, le nutus noan ku parsai
se Una, deng in kaa-ninu ka elola lam, ku
ulat, ta ku nutus hidi ela son. Boel nangan
nuting le taan noan, ku in tao na kula
tamlom lo ka deken. Lole ku nutus ela son
nam.
23 Mo eta ku dalem ma hduan, hidim ku
kaa sa-saa mesa man ku nataka noan tao
hmomos ku lam, Ama Lamtua bel kula ku,
undeng ku tao muid asa man ku in parsai
ne ku dalem ma ka lo. Ta eta ku le tao asa
tuun, mo ku parsai noan, na tom lo se Ama
Lamtua sila kam, na kula son.

15

Nukleka le tao atuil didang ngas in parsai ka tes taplaeng

1 Kit in parsai muun son nas musti tade
le tulung atuil in parsai muun lo bii ngas,
le halin oen tahang nal se in susa dalen.
Eta kit suma tao kit aap-inan ni sii le dalen
kolo kam, banan lo.
2 Auk in tao ka elia: kit nuklek le daek
banan saol kit kaak-palin in sarani ngas, le
halin oen in parsai ka didi taplaeng. Nini
ela lam, oen dalen kolo nol kita.
3 Ta Yesus Kristus esa lako-daek Un osa
la, le tao Un dalen na sii kolo lo, molam Un
tao Ama Lamtua Allah le dalen kolo kon.
Na banansila el in dul son ne Ama Lamtua
Buk Niu ka deng, mam asa man in daid nol
Yesus sa, noan,

✡ **14:10** Korintus dua la 5:10 ✡ **14:11** Yesaya 45:23

"Oen in bilu-aa Ku ka,
nahi tom Auk kon."✡

4 Totoang man hmunan nu in dul ne Ama
Lamtua Buk Niu ka ngas, dulas taung in
tui kita. Un tulu lalan le tao kit daid kuat-
tes taplaeng, tahang nal muun dui pait, nol
Un in Teka-teka ngas kon bel kit in makoe
taplaeng. Nini ela lam, kit natang-natang
nal le halin net Ama Lamtua in tulu Un
dalen banan na bel kita ka.
5 Ama Lamtua man tao atuli li le oen
tahang nal mumuun. Nol Un man tao kit
dalen ni le makoe tapnaeng. Auk kohe-
kanas le nodan halin Un tulu lalan le mi
nuil nol dalen mesa, muid Yesus Kristus in
koma ka.
6 Ta eta mi dalen mes ela lam, mi leo-
leo nikit nal in naka-naka bel Ama Lamtua
Allah. Un nam mo, kit Lamtuan Yesus
Kristus, Ama ka.

*Ama Lamtua Dehet Dais Banan na,
taung atuil Yahudi las nol Yahudi lo kas*

7 Tiata, mi nol mia lam, musti sium apa
mes nol mesa, banansila el Kristus in sium
mia ka. Ta eta mi nuil ela lam, mam
atuli las nikit sakeng Ama Lamtua ngala
ka lapa-lapa.
8 Auk tek mi elia: Kristus tao apa ka
el atuil in loka-loka ka, le tulung atuil
Yahudi las halin oen nangan taan noan,
Ama Lamtua Allah in aa ka, toma. Nol
Kristus kon tao apa ka el atuil in loka-
loka ka, le tao inu totoang dais man Ama
Lamtua in hid son, le dakes taung kit upu
kia-kaon nas sa.
9 Nini ela, totoang bangsa Yahudi lo kas
nikit in naka-naka bel Ama Lamtua Allah.
Lole oen nangan taan noan, Un namnau
kit totoang. Na banansila el hmunan nu
laih Daud in dul son ne Buk Niu ka noan,
"Undeng na le, auk kom in nikit sakeng Ku
ngalam ma lapa-lapa,
se bangsa-bangsa didang ngas.
Auk le tao dain in naka-nahalit bel Ku
se bangsa didang ngas silan."✡
10 Ne Buk Niu ka in dula tenga las dul
noan,
"Mi atuil Yahudi lo, man maa deng mana-
maan didang.
Tao mi dalen nas kolo,
leo-leo nol Ama Lamtua atulin
esang ngas."✡
11 Se in dula didang pait ne Buk Niu ka,
laih Daud dul noan,
"Mi in deng bangsa didang ngas,
laok tek totoang atuli li deng Ama
Lamtua in muun-tes sa,
le halin oen totoang kon naka-
nahalit kit Lamtuan na."✡
12 Se maan didang pait ne Buk Niu ka,
upung Yesaya dul noan,
"Deng Isai ana, laih Daud,
mam un in hua-koet tas mes puit maa.
Mam Un man prenta bangsa didang ngas.
Oen taan Un in le maa ka son.
Dadin nam oen natang-natang Una la,
undeng oen taan noan, Un nam
mo, asii ka."✡
13 Ama Lamtua daid peke deng totoang
man kit in nahlae ngas. Eta mi parsai se
Una lam, Un man tao mi dalen nas kolo
nol hutluul lo. Nang le Ama Lamtua Koo
Niu ka in kuasa ka, tao tes tapnaeng mi in
parsai ka, deng asa man Un le dake ngas.

*Ama Lamtua nutus Paulus le laok tek
deng Un Dehet Dais Banan na*

14 Kaka-pali me! Auk parsai baktetebes
son noan, mi dalen nas inu son nol dasi-
dais banan nas, mi nangan taan mamo
son, nol mi tui-tek nal apa mes nol mesa.
15 Auk dul nol langa-langa eli se surat
nia, le tek nuting mi oe mes pait, deng
dasi-dais nias. Auk dul elia, undeng Ama
Lamtua tulu Un dalen banan na bel au,
16 se oras Un nikit auk le daid Yesus
Kristus atulin in nutus sa. Un nutus au,
le laok tek Ama Lamtua Dehet Dais Banan
na bel atuil man bangsa Yahudi lo ngas.
Auk lako-daek auk osa la, banansila el tulu
agama mesa, man ator atuli hut mamo le
daid in bele, man tao Ama Lamtua dalen
kolo. Ta Ama Lamtua Koo Niu ka, man tao
le oen daid niu, halin Ama Lamtua sium
one.
17 Undeng auk butu-kil nol Yesus Kristus,
tiata auk nikit nal silang ngi se Ama
Lamtua Allah sila.
18 Auk brain in aa deng dais didang lo.
Auk suma tek mi deng Kristus in dake
ngas tuun, nol taon elol le Un pake au lia.
Halas ni atuil Yahudi lo kas man hii-ming
se Kristus, undeng Ama Lamtua pake au,
le tulu beles lalan nini auk in teka ka, nol
auk in lako-dake ngas.
19 Kristus bel auk kuaas son, deng Ama
Lamtua Koo la, le auk tao nal taad herang
bili-ngala. Un bel auk kuasa na le tulu bel
noan, Kristus nam mo, asii. Nini ela lam,
auk tek atuli li se ola-ol son, deng totoang
Kristus Dehet Dais Banan na. Auk mulai
tek deng kota Yerusalem, pukiu lako pes
se dale Ilirikum man dani nol Italia.
20 Deng lolo hmunan nua, auk muik in
nangan noan, "Auk kom isi le tek deng
Kristus, bel atuil man in ming net deng Un

✡ **15:3** Buk in Naka-nahalit 69:8 ✡ **15:9** Samuel dua la 22:50; Buk in Naka-nahalit 18:50 ✡ **15:10** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:43 ✡ **15:11** Buk in Naka-nahalit 117:1 ✡ **15:12** Yesaya 11:10

Dehet Dais Banan na lo bii ngas!" Ta auk
kom in laok tui se mana, man atuil didang
laok tui net se na son nas lo.
21 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka dalen,
muik in dula noan,
"Bangsa in ming net deng Ama Lamtua lo
bii ngas,
man mam ngat net Una.
Atuil man ming net sa-saa lo ngas,
man mam nangan taan deng Una."✡

Paulus le lako kota Roma

22 Undeng auk osa la ela, tiata auk daid
tatahan in tia meo mia lo bii.✡
23 Mo halas ni auk os in se ni ngias, hidis
son. Nol auk kom isi le tia meo mia ka
taun-taun son.
24 Mam eta auk laok Spanyol lam, auk le
tuil meo mia. Hidim eta auk tuil se mia la
son nam, mi kon hulung auk duit se lalan
in laok Spanyol lia.
25 Mo halas nia, auk le laok Yerusalem
muna, le halin lii-lau Ama Lamtua atulin
in parsai ne ua ngas.
26 Ta kit kaak-palin in ne propinsi Make-
donia nol propinsi Akaya, bel duit kolete
le taung in hulung atuil kasiang man in
parsai Kristus se Yerusalem mas.✡
27 Oen tao ela, undeng oen nataka kam
oen muik hningin nol kit kaak-palin in
ne Yerusalem mas. Ta atuil deng bangsa
didang ngas kon sium dais banan, man
Ama Lamtua Koo Niu ka in bel atuil Yahudi
las muna son na. Tiata eta atuil sarani
man Yahudi lo ngas le pake oen hmuki-
nalan nas, halin hulung oen kaak-palin
atuil Yahudi las sam, toma.✡
28 Tiata, eta auk daek nuli os ni son, le
bel in hulung nias laok se kit kaak-palin
in ne Yerusalem mas sam, auk le tuil meo
mia, se oras auk in lakong bus el Spanyol
la.
29 Mam eta auk maang ngam, auk kil
hangun mamamo deng Kristus.
30 Kaka-pali me! Undeng Yesus Kristus
daid mi Lamtuan, nol undeng Ama Lamtua
Koo Niu ka tao mi le namnau apa mes nol
mes son, tiata auk nodan le mi kohe-kanas
baktetebes halin Ama Lamtua tulung au.
31 Nodan le Ama Lamtua doh auk se
propinsi Yudea, le atuil in dai parsai se
Ama Lamtua lo ngas daek dadaat saol auk
deken. Nol nodan le eta auk laok lii-lau
atuil in sarani man ne Yerusalem mas sam,
oen sium auk nol babanan.
32 Hidim eta muid Ama Lamtua in koma
ka lam, auk tia meo mi nol dael kolo. Auk
le teen in kae bubuit se mia la.
33 Auk kohe-kanas le nodan Ama Lamtua
leo-leo nol mia. Ta Un man tao atuli li le
nuil babanan nol dame. Baktebes ela!

16

Paulus tunang boa-blingin bel kaka-pail in se Roma ngas

1 Nini surat nia lam, auk tek nuting mi
meman deng kit kakan bihata mesa, ngala
Febe, nol auk nodan le mi sium una. Oen
nikit un son le daid tulu in kil jemaat se
kota Kengkrea.
2 Auk nodan le mi tod iman, hidim sium
un nol babanan, banansila el mi in sium
atuil sarani tenga las kon na, undeng un
butu-kil nol kit Lamtuan na. Un parlu asa
lam, hulung una. Ta un man tulung au,
nol un kon tulung net atuli mamo son deng
lolo hmunan nua.
3 Tunang boa-blingin deng au, taung
bata Priskila* nol un sapa, kaka
Akila. Kaim leo-leo lako-daek Yesus
Kristus osa la mamo son.✡
4 Oen duas naha-bubuit tam mates
undeng in hulung au. Mo auk siing man
nodan mamo se oen lo. Ta atuil Yahudi lo
man sarain son, deng totoang jemaat in se
ola-ola ngas kon, nodan mamo undeng oen
in hulung nga.
5 Auk tunang boa-blingin bel totoang
atuil in nakbua le grija se Priskila
nol Akila uma la ngas kon.
Auk tunang boa-blingin bel auk
tapang, kaka Epenetus. Un nam,
atuling man in parsai Kristus muna,
se propinsi Asia.
6 Tunang boa-blingin bel bata Mia. Un
daek nol mumuun son se mi hlala
ka.
7 Tunang boa-blingin bel kaka An-
dronikus nol bata Yunia.† Oen nam
mo atuil Yahudi banansila el au.
Oras auk parsai se Kristus lo bii kam,
oen parsai se Kristus son. Hmunan
nu, oen se bui dalen leo-leo nol au.
Oen kon daid Ama Lamtua atulin in
nutus, nol atuli mamo taan one.
8 Tunang boa-blingin bel kaka Ampli-
atus. Auk namnau una, undeng un
butu-kil nol kit Lamtuan na.

✡ **15:21** Yesaya 52:15 ✡ **15:22** Roma 1:13 ✡ **15:26** Korintus mesa la 16:1-4 ✡ **15:27** Korintus mesa la 9:11
* **16:3** Buk Niu dais Yunanin in se bango nia ki dul noan "Priska". Priska nol Priskila la nam mo, aa deng atuli mes sii. ✡ **16:3** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:2 † **16:7** Buk Niu dais Yunanin man banan dui nol blaan dui ka dul noan, *bata Yunia*. Teng pait dul noan *bata Yulia*. Kilan deng abad 13 ka, muik tenga las pait man dul noan, *kaka Yunias*. Blala-blalan Kristen hmunan nuas tek son noan, kaka Andronikus saap nol bata Yunia. Oen duas leo-leo daek taung Ama Lamtua, banansila el kaka Akila nol bata Priskila.

9 Tunang boa-blingin bel kaka Urbanus. Un kon lako-daek Kristus osa
la leo-leo nol kami.
Tunang boa-blingin bel kaka Stakis
man auk in namnau.
10 Tunang boa-blingin bel kaka Apeles.
Un tom in sukat mo un nala. Tiata
langa son noan un parsai se Kristus
baktetebes.
Tunang boa-blingin bel kaka Aristobu-
lus nenan nas totoang.
11 Tunang boa-blingin bel kaka Hero-
dion. Un atuil Yahudi banansila el
au.
Tunang boa-blingin bel Narkisus ne-
nan nas totoang, man parsai son se
Kristus.
12 Tunang boa-blingin bel bata Trifena
nol bata Trifosa. Oen kon lako-daek
kit Lamtuan na osa la.
Tunang boa-blingin bel auk tapang,
bata Persis. Ta un kon daek mu-
muun taung kit Lamtuan na.
13 Tunang boa-blingin bel kaka Rufus.
Kit Lamtuan na man huil nal una.
Tunang boa-blingin bel un ina ka kon.
Ta un nam mo banansila el auk
inang esa.✡
14 Tunang boa-blingin bel kaka
Asinkritus, kaka Flegon, kaka
Hermes, kaka Patrobas, kaka
Hermas, nol totoang kaka-pail man
in daad nol one ngas.
15 Tunang boa-blingin bel kaka Filolo-
gus, bata Yulia, kaka Olimpas, kaka
Nereus nol un bata hmudin na, nol
totoang atuil in sarani man leo-leo
nol one ngas.
16 Eta mi nakbua lam sium apa mes nol
mesa, nini in liki man tom nol atuil in
parsai ngas. Kristus jemaat in se nia ngias
totoang kon, tunang boa-blingin bel mia.✡

Paulus tui-tek atuli las

17 Kaka-pali me! Auk nodan le mi doh
babanan, ta muik atuli in le tao bakisan
mia, nol kom le kiu nahu mia. Asa man
oen in tek mia ka, kisa deng asa man kaim
in tui mi son nas. Tiata, boel nakbua nol
atuil tuladang ela ngas deken!
18 Oen daek bel kit Lamtuan Yesus Kris-
tus lo. Oen suma daek le oen siis man haup
un isin na. Oen dasin nas kumis-mina nol
atuil in nangan taan isi lo bii deng ol man
banan, nol ol man daat tas. Oen aa kam
kumis-mina le nole-lilung atuli.
19 Totoang atuli li ming son noan, mi
muid napiut Ama Lamtua in koma ka.
Tiata auk daleng ngi kolo undeng mia. Auk
in koma ka le mi taan deng dais banan nas,
nol boel nakbuan nol in daat tas deken.
20 Ama Lamtua Allah sii man bel nal kit
le nuil babanan, dame nol tetesa. Mam
Un tao dudus uikjale kas laih tuan na in
kuasa ka, nol tulu bel noan, mi man nala.
Na nesang lo ka. Auk kohe-kanas le nodan
kit Lamtuan Yesus Kristus tulu Un dalen
banan na bel mia.
21 Paling Timutius man daek leo-leo
nol au, tunang boa-blingin bel mia.
Kaka Lukius, kaka Yason, nol kaka
Sosipater kon tunang boa-blingin.
Oen niam atuil Yahudi banansila el
au.✡
22 (Auk niam mo Tertius. Auk man
dul surat ni muid asa man kaka
Paul in tadu auk le dula ka. Boa-
blingin deng auk kon, ta auk niam,
kit Lamtuan na atulin kon.)
23 Au (Paulus) daad tahang ne kaka
Gayus uma. Totoang atuil in sarani
ne maan ni ngias taom nakbua le
grija se un uma. Un kon tunang boa-
blingin.
Kaka Erastus man daid bendahara
deng kota nia, nol kit kaak-palin
Kuartus kon tunang boa-blingin.✡
24 [Auk nodan le kit Lamtuan Yesus
Kristus tulu Un dalen banan na bel mi
totoang. Ela tuun tia!]‡

Ama Lamtua Allah na mo, muun isi!

25 Naka Ama Lamtua Allah! Ta Un man
muik kuasa le tao mi daid kuat-tes. Un
Dehet Dais Banan na tek ela, nol auk kon
tui atuli las ela, se oras auk in nahdehes
deng Yesus Kristus sa. Ama Lamtua man
tek puting totoang dasi-dais in deng Kris-
tus sas bel kit son, man hmunan nu atuli
tanas lo, undeng buni-napang nabale.
26 Mo halas nia, dasi-dais man hmunan
nu Ama Lamtua mee-baha las in dul ne
Buk Niu ka ka, langa son. Ama Lamtua
Allah in maet taan lo ka, man mana-koet le
atuil deng bangsa-bangsa lias totoang, taan
nal dasi-dais man hmunan nu in buni-
napang nabale ngas. Nini ela, oen parsai
se Una, nol daek muid Un in koma ka.
27 Suma Un sii man Lamtua Allah. Suma
Un sii man taan totoang dasi lias. Auk kom
in naka-naka Una, undeng Yesus Kristus in
dake ka! Baktetebes ela!

Auk surat ti pes se ni tuun tia,
Boa-blingin,
Paulus

✡ **16:13** Markus 15:21 ✡ **16:16** Korintus mesa la 16:20; Tesalonika mesa la 5:26 ✡ **16:21** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:1 ✡ **16:23** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:29; Korintus mesa la 1:14; Timutius dua la 4:20 ‡ **16:24** Buk Niu dais Yunanin man blaan dui nol banan dui ka, dul bango 24 ti lo.

Korintus 1
Paulus surat laih hmunan na bel atuil in parsai se kota Korintus

Boa-blingin

1 Surat ni deng au, Paulus. Ama Lamtua
Allah huil nal auk son le daid Yesus Kristus
atulin in nutus. Kaka Sostenes kon tunang
2 boa-blingin bel mia.
Auk dul surat ni bel mia, man daid
Ama Lamtua Allah atulin in parsai se kota
Korintus. Un huil nal mi son, le daid Un
atulin in niu, undeng mi parsai se Yesus
Kristus son. Un kon tao mi le daid niu
banansila el totoang atuil in parsai tenga
las. Ta oen kon nodan tulung son, se kit
Lamtuan Yesus Kristus, man Ama Lamtua
Allah hid meman son, lolo hmunan nua,
le belen maa ka. Hidim Un daid Lamtua,
taung kit nol one.✡
3 Auk kohe-kanas se Ama Lamtua Allah,
kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lam-
tuan na. Auk nodan le Oen tulu Oen dalen
banan na bel mia, le halin mi nuil nol
babanan, tetesa, nol dame.

Paulus nodan mamo undeng atuil Korintus sas

4 Taom auk nangan net mia lam, auk
aa nol Lamtua noan, "Nodan mamo-mamo
undeng atuil Korintus sas in parsai ka!" Ta
Ama Lamtua tulu Un dalen in banan na bel
mi son, undeng mi parsai napiut se Yesus
Kristus, man Un belen maa son na.
5 Hidim Un bel mi le lako-daek nal
totoang osa bili-ngala, undeng mi in parsai
ka. Na tao mi dalen nas le daid liis-lasa.
Tiata deng Un lalan in nuli ka, mi taan
baktetebes dasi-dais man in muun nas. Mi
kon taan lalan ol man banan dui, le tek
atuli li deng Kristus.
6 Na tulu bel noan, dasi-dais man kaim
in tek bel mi son nas, butu-kil muun ne
mi dalen nas son. Undeng na le, mi
parsai baktetebes nabael noan, dasi-dais
nas toma.
7 Tiata, mi sium totoang in banan, man
Ama Lamtua Koo la in bating bel Un atulin
nas son na. Dabun mes lo kon. Hidim mi
natang-natang leol man mam Ama Lamtua
tulu-balang kit Lamtuan Yesus Kristus, bel
totoang atuli lia ka.
8 Kristus man bel mi in kuat-tes, halin mi
tahang napiut didiin Un pait maa se apan-
kloma kia. Nini ela lam, mi nahim lo, nol
muik atuli in hutun kula-sala ka bel mia lo.
9 Kit parsai nal Ama Lamtua Allah in
Teka-teka ngas, undeng asa man Un in
tekang ngas, Un taos le dadi. Hidim taon
elola ko Un tade, le daek dais nias bel mia.
Ta Un man sai lalan, le mi taan haup Un
Ana ka nol baktetebes, na kit Lamtuan,
Yesus Kristus.

Mi musti daid mesa, boel bakisan deken

10 Kaka-pail in namnau me! Se dais
ni dalen, auk aa nini kit Lamtuan Yesus
Kristus ngala. Tiata, auk nodan nol bak-
tetebes le mi pesang deng in kaen apa ka
tia. Molam nuklek le mi nuil dalen mesa,
nol bakisan apa deken. Mi musti nangan
blatas leo-leo, halin mi nangan taan noan,
mi leo-leo kil ne in nangan mes sii.
11 Ta muik atuil deng bata Kloe uma isin
nas, man maa tek auk noan, teng deng mia
la kaen apa tutungus.
12 Tiata auk tana noan, halas ni muik
atuli teng deng mia la man aa noan, "Auk
niam, Paulus atulin!" Tengas pait tek
noan, "Auk niam, Apolos atulin!" Nol
tenga las pait tam tek noan, "Auk niam,
muid Petrus!"* Teng pait tam aa noan,
"Auk niam, hii-ming se Kristus sii!"✡
13 Mi nangan elol son na la? Kristus
atulin nas muik in bakisan lo. Tamlom mi
muik in nangan noan, auk man mateng
se kai sangsuli lu seda mia la? Lo! Nol
tamlom, oras oen sarain mia ka, oen nini
auk ngalang ngi le tamang mi daid auk
atulin na? Ela lo, ta lo?
14 Auk nodan mamo se Ama Lamtua
Allah, undeng oras auk leo-leo nol mi
se la nga, auk sarain atuil lo. Suma
kaka Krispus nol kaka Gayus siis man auk
saranis.✡
15 Nini ela lam, muik atuli mes lo kon
man aa nal noan, "Oen sarain auk nini
Paulus ngala ka, ta auk daid Paulus atulin."
16 (Ee, auk halas-sam nangan neta. Auk
kon sarain atuli dehe se Stefanus um isin
nas. Mo auk nangan net atuil didang man
auk in sarani pait lo.)✡
17 Ta Kristus nutus auk le laok sarain
atuil lo. Undeng auk osa la, musti laok
tek atuli li deng Un Dehet Dais Banan na.
Mo eta auk tek atuli li nini auk in tana,
nol dasi-dais man in maa deng au ngas siis
sam, Un kom lo. Lole eta auk aa ela lam,
na tao niung kuasa, deng dehet Kristus in
maet se kai sangsuli lua ka.

✡ **1:2** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:1; Yoel 2:32 * **1:12** Alkitab dais Yunanin dul noan, "Kefas". Kefas sa, Petrus ngaal didang nga. ✡ **1:12** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:24 ✡ **1:14** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:8; 19:29; Roma 16:23 ✡ **1:16** Korintus mesa la 16:15

Kristus sium Un in kuasa ka deng Ama Lamtua Allah

18 Muik atuli nangan noan, totoang dais
man kaim in tek deng Kristus in maet se
kai sangsuli lua ka, ngengo isi. Mo atuil
tuladang ela ka, mam bakisan deng Ama
Lamtua. Molota taung kita lam, Kristus in
mate ka, tulu bel Ama Lamtua in kuasa ka,
le bel boa-blingin kit deng kit in kula-sala
ngas.
19 Na banansila el upung Yesaya in dul
son noan,
"Ama Lamtua Allah tek noan,
'Totoang dais man atuil in tana ngas,
tanan,
mam Auk sukun didaan toang,
le daid dais man in muik nahin lo.
Oen in tana ka muun elol kon no,
mam Auk kat soleng totoang,
le daid dais man in muik ambak
lo.' "✡
20 Hmunan nua, meman Ama Lamtua
tek ela. Mo halas ni, daid elol son na? Atuil
in tana ngas, daid elola la? Guru agama
las, daid elola? Nol atuil man kom in tao
dasi ngas, daid elola? Olan hii ke! Ama
Lamtua tao oen banansila el atuil ngengo
ka son! Un kat soleng totoang in tana man
butu-kil ne apan-kloma kia ngas, nol taos
le daid sa-saa man in muik nahin lo.✡
21-22 Ama Lamtua Allah in tana ka, uhu
isi. Ta atuli li nataka apa ka le taan isi kon
no, eta nini oen in nangan na sii le noan
taan nal Ama Lamtua nol baktetebes sam,
bisa lo. Mo ela kon no, Ama Lamtua nini
Un in tana ka son, le sai lalan bel atuli lia.
Lole hmunan nua, Un nangan son noan,
"Nang le atuli li nataka noan, Auk atulin in
nutus sas atuil ngengo, mo ela kon no, Auk
musti nutus atuil le laok tekas dais man in
toma deng Au." Undeng na, Ama Lamtua
nutus son le pake in teka-teka, man Un
atulin in nutus sas in kila ka, le halin atuli
li parsai nal se Una. Un le pake lalan na,
le bel boa-blingin atuli li deng oen in kula-
sala ngas.
Mo atuli li nataka kam, Ama Lamtua
lalan na, lalan ngengo. Undeng na le oen
dai toe muid Un atulin in nutus sas lo.
Ta atuil Yahudi las suma nodan tada-taad
herang tuun, le halin oen net Ama Lamtua
in kuasa ka. Nol atuil Yunani las suma
hii-ming dasi-dais in tana, muid oen in
nangan nas nol oen in nangan tana ka
tuun.
23 Ela kon no, kit man daid Ama Lamtua
atulin in nutus sias, musti laok tek atuli
li noan, "Ama Lamtua bel Kristus son,
na Atuling man Un hid meman deng lolo
hmunan nu le belen maa ka. Mo atuli li
pauk tele Un se kai sangsuli lua." Nikit
atuil Yahudi las ming dehet na kon, oen
komali nol sium lo. Ta muid oen in nangan
na lam, Atuling man Ama Lamtua in le
belen maa ka, haup in mate lo. Oras atuil
Yunani las ming dehet na ka, oen nangan
noan, "Na dehet in ngengo dudui!"
24 Mo muik atuli, man Ama Lamtua Allah
hulis meman son le daid Un nenan. Tenga
ka atuil Yahudi, nol tenga las atuil Yahudi
lo. Muid one lam, Kristus tulu bel oen son
noan, Ama Lamtua in kuasa ka uhu isi, nol
Un in tana ka muun isi.
25 Atuli li nataka noan Ama Lamtua
ngengo kon no, Un taan dudui deng oen
nabale. Nol oen bali le Ama Lamtua muik
in kuasa tatahan lo kon no, Un in kuasa ka
uhu dui deng oen nabale.

26 Kaka-pail in namnau me! Le halin mi
taan nal auk in teka nia lam, nangan mi
in dili-dada ka, se oras Ama Lamtua huil
nal mi le daid Un nenan na. Muid atuil
apan-kloma ki in sukat tam, ne mi hlala
ka muik atuil in tana mamo lo, muik atuil
tene mamo lo, nol muik atuil man ngala
lali mamo lo.
27 Mo Ama Lamtua huil le pake atuil man
atuli li in nataka kam ngengo dui, halin
nam tao nahmaeng atuil in nataka apa ka
lam tana. Nol Un kon huil le pake atuil
man atuli li nataka kam, un muik kuasa
mes lo kon, halin tao nahmaeng atuil man
nataka apa ka le muik kuasa ka.
28 Hidim, Un huil nal atuil ana man ngala
ka lail lo, man taom atuli li ngat kabalus.
Ta Ama Lamtua le pake one, halin tao atuil
man in nataka apa ka noan, un nam muun
dui, le daid banansila el in muik ambak lo
ka.
29 Le halin, mam eta atuli li laok saol
Ama Lamtua Allah lam, muik tahan atuli
mes lo kon man teh kalas noan, un nam
muun dui.

30 Ta Ama Lamtua Allah sii man sai lalan
le mi tamam nala, le daid Kristus atulin.
Ama Lamtua man tao Yesus le bel Un in
tana ka se kita. Yesus man sai lalan le kit
haup in dame pait nol Ama Lamtua Allah.
Yesus man tao nal kit le nuil lolo nol niu.
Nol Un man sas-loat kit deng in kula-sala
ngas in kuasa ka.
31 Na banansila el in dul son ne Ama
Lamtua Buk Niu ka noan,

"Asii man kom in naka kam,
banan dui ka un nikit in naka taung kit
Lamtuan na in dakeng ngas tukun.
Mo naka-naka oen apan nas esan
deken!"✡

✡ **1:19** Yesaya 29:14 ✡ **1:20** Ayub 12:17; Yesaya 19:12; 33:18; 44:25 ✡ **1:31** Yermia 9:24

2

Kit musti tek atuli li totoang, deng Lamtua Yesus in maet se kai sangsuli lua ka

1 Kaka-pail in namnau me! Hmunan
nua, oras auk tiang se mia lia ka, auk sai
bel mi Ama Lamtua dehet man hmunan
nu in buni-napang, le atuli li tanan lo ka.
Mo auk nini in teka-teka nas le aa in koaok
lo. Nol auk kon, nini dais lapa-lapa le tulu
auk in tana ka lo.
2 Oras auk leo-leo nol mia ka, auk in
nangan na elia: auk suma le aa deng
dasi mes sii, na Yesus Kristus. Un nam
mo, Atuling man Ama Lamtua Allah hid
meman son, le belen maa ka. Mo dedeng
Yesus maa ka, atuli li pauk tele Un se kai
sangsuli lua. Suma dais na sii, man auk
tanan baktetebes.
3 Neot auk leo-leo nol mia ka, auk nataka
kam auk brain isi lo, hidim auk kon lii.[✡]
4 Auk in aa ki nol auk in hida ki, biaas
tuun. Ta auk soba-naan le pake dasi-dais
in kumis-mina le neleng mi lo. Lole auk in
aa ka, langa son noan, Ama Lamtua Koo
Niu ka daek ne au, nol Un in kuasa ka kon
muik ne au.
5 Tiata auk tek mi ela, le halin mi taan
noan, mi parsai se Ama Lamtua Allah ka,
muid atuli li in tana lo, molam undeng
Ama Lamtua Allah tulu Un in kuasa ka bel
mia, tiata mi parsai nal se Una.

Ama Lamtua Allah tui kit deng dasi-dais in tana man toma ngas

6 Ela kon no, kaim tui atuil in parsai ka
didi son nas sam, kaim tuis nini in teka-
teka man tom nol kit in nangan. Mo tom
nol atuil apan-kloma ki in nangan lo, nol
muid asa man atuil in kil prenta ngas, in
kom le tui halas nia ngas lo. Ta nas mam
ilang.
7 Mo kaim suma tui dasi-dais in tana,
man niu maa deng Ama Lamtua Allah.
Lole hmunan hesa kua, Ama Lamtua buni
dais nas. Mo halas nia lam, Un nutus son le
sai dais man in buni-napang ngas bel kita,
halin mam kit kon muik baab se Un ngala
man muun isi ka.
8 Mo halas ni atuil in kil prenta ngas, oen
taan Ama Lamtua in tana man toma ka lo.
Ta eta oen tana lam, taon elola ko, hmunan
nu oen pauk tele kit Lamtuan man uhu isi
ka, se kai sangsuli lu lo.
9 Ne Buk Niu ka muik in dul deng Ama
Lamtua dais man hmunan nu buni-napang
ngas, elia,

“Muik dasi man atuli li ngat netan lo bii,
nol muik dasi man atuli li ming hapun
lo bii,
man oen kon nangan hapun lo.

Molota, Ama Lamtua mana pesang dais
nas totoang meman son,
bel atuil man in namnau Una ngas.”[✡]

10 Meman hmunan nua, atuli li nangan
taan dais nas lo, mo halas ni Ama Lamtua
Allah pake Un Koo la son, le sai puting bel
kit dais nas.

Ta Ama Lamtua Koo la, nangan taan
totoang dasi lias. Nol Un kon taan parsis
Ama Lamtua dalen na.
11 Kit mesa-mesam muik koo ne kit dalen
nias. Undeng na le kit atuli li in nangan na
nol in dake ka bakisa-bakisan. Nol muik
atuli mes lo kon, man taan parsis kit dalen
nias, suma koo in ne kit dalen ni sii. Ela
kon nol Ama Lamtua Allah. Muik atuli mes
lo kon, man taan Ama Lamtua dalen na.
Suma Un Koo la sii, man taan parsis Un
dalen na.

12 Kit sium nal Ama Lamtua Koo la son,
nol Un man mana-koet kita. Undeng na le,
kit muid in nangan deng atuil in ne apan-
kloma kia lo son. Lole Ama Lamtua Koo
la muik ne kit dalen nias, tiata kit taan nal
totoang dais banan, man Un in daek bel kit
son nas.

13 Ta kaim tek deng dasi-dais man Ama
Lamtua Koo la in tui kami ngas. Kaim tui
in teka-teka deng Ama Lamtua ngas muid
atuli li in nangan lo. Molam kaim tui in
teka-teka nas muid Ama Lamtua Koo la,
bel atuil in taan Una ngas.
14 Eta muik atuli in taan Ama Lamtua
Koo la lo kam, un sium kaim in teka ki nol
babanan lo. Lole un nangan noan, “Asa na
le? Tom nol auk in nangan ni lo!” Meman
atuling na nangan taan dasi-dais nas lo,
lole un in nuli ka butu-kil nol Ama Lamtua
Koo la lo kam.
15 Mo atuil in nuil butu-kil nol Ama
Lamtua Koo la ka, man nangan taan dais
nas totoang, nol taan ol man in toma ngas.
Hidim atuil didang kon sukat nal atuling
na lo.
16 Ta muik dulan ne Buk Niu ka son
noan,

“Asii taan Ama Lamtua in nangan na la?
Tamlom asii man ator nal Ama Lam-
tua,
le Un tao muid atuling na in tui-
teka ka la?

Muik atuli mes lo kon!”[✡]

Mo kit nangan taan dais nas, undeng
Kristus tulung kit le kit haup in nangan
muid Un in nanga-nangan nas kon.

[✡] **2:3** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:9 [✡] **2:9** Yesaya 64:4 [✡] **2:16** Yesaya 40:13

3

Kit atuil in parsai ki musti koo-dalen mes se Ama Lamtua, boel kaen apa deken

1 Kaka-pail in namnau me! Lelon auk se lang nga, mi banansila el atuil in butukil babanan nol Ama Lamtua Koo la lo bii. Undeng mi suma taan in mudi-muid mi in koma ngas tukun, banansila el atuil apankloma kias. Nol auk aa nol mi el atuil tene ka lo, lole mi banansila el tana-ana blutu ka lam.

2 Tiata auk musti tui mi deng dasi-dais kahan nas tuun, lole mi sium nal dasi-dais ngele kas lo bii, banansila el tana-ana blutu man kaa nal siis lo bii ka. Molota mi musti daid kuat banansila el atuil tene man kaa nal sisi ka. Ela kon no, halas ni mi banansila el tana-ana blutu mea ka nabale, man suma taan in niun susu tuun.✡

3 Lole mi in nangan na banansila el atuil man suma taan in mudi-muid oen in koma esan tuun na nabale. Etan muik atuli in dui mia kam, mi idus-neo, nol kaen kliukanan! Dadin nam auk tek mi son noan, mi suma taan in mudi-muid mi in koma-koma ngas esan tuun na. Mi in tao ela ka, banansila el atuil in ne apan-kloma kia ngas.

4 Undeng muik atuli teng deng mia la tek noan, "Auk niam, Paulus atulin!" Nol tenga las pait tek noan, "Auk niam, Apolos atulin!" Etan mi aa ela lam, na tulu bel noan mi banansila el atuil apan-kloma ngias tukun.✡

Mi niam banansila el klapa mesa

5 Molota Apolos na mo, asii la? Nol au, Paulus, niam mo asii la? Ta kaim duam niam suma daid atuil in loka-loka tuun. Kaim man tulu lalan le mi haup in parsai se Kristus. Apolos lako-daek un osa la muid Lamtua in prenta ka. Nol auk kon ela!

6 Auk man tek mi muna, deng Kristus. Na banansila el auk man soko-hai bini la. Hidim Apolos man maa le tui mia. Na banansila el un man popo-boa biin man auk in soko-hai son na. Mo Ama Lamtua Allah, man tao biin na le nuli daid tene.✡

7 Tiata, atuling in soko-hai biin na ka, nol atuling in popo-boa ka, muik nahin lo. Suma dasi mes sii man muik nahin na. Na mo Ama Lamtua Allah, undeng Un man tao biin na le nuli.

8 Atuling in soko-hai ka nol atuling in popo-boa ka, oen daek leo-leo tuladang el noan oen ne buan mesa. Nol totoang atuil man in lako-daek Lamtua osa la ngas, mam Un balas oen in kae ka.

9a Ta kaim leo-leo daid Ama Lamtua atulin in dake. Nol mi daid banansila el Ama Lamtua klaap man Un le daken na.

Mi niam banansila el uma mesa

9b Ela kon, mi banansila el uma mesa, man Ama Lamtua Allah le bangun-pii.

10 Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel auk son. Undeng na le, auk banansila el tulu deng atuil in daek uma ngas. Hidim Ama Lamtua tulung auk le tui mi deng dasi-dais peke ngas muna, le halin bangun-pii netes in kuat se mi in nuli ka. Hidi halas-sam atuil didang kon tui mia, le oen bangun-pii tapnaeng se netes man auk in daek son na. Molam atuil nias totoang musti daek babanan, le bangun-pii kam toma.

11 Netes in kuat muik son. Na mo Yesus Kristus. Tiata muik atuli mes lo kon, man bangun nal netes didang se mi dalen nas, undeng Ama Lamtua bangun netes in toma ka son.

12 Taon elola ko, muik atuli in le bangun-pii se netes na dapa nini batu nol kai bilingala. Muik in le daek nini baut man in osa ngas, banansila el lil-mea, lil-muti tamlom baut kaloe. Nol muik in le daek nini kai tamlom bluan tuun.

13 Mo mam tukang ngas in dake ka daid langa, le totoang atuli li taan hapun noan, oen in dake ngas banan, tamlom daat ta. Ta mam eta apan-kloma ki kiamat tam, Ama Lamtua le sukat one, banansila el Un pake ai le tulu bel totoang atuli li in dake ka, le muik in tahang tam lo ka.

14 Eta sukat atuli mes in dake ka nini ai, le asa man un in dake na tahang nala lam, mam Ama Lamtua bel un in hapu se apan-dapa kua.

15 Mo eta sukat hidi atuling na in dake ka nini ai, le ai kaa nuli kam, Ama Lamtua bel atuling na sa-saa mes lo kon. Mo tukang na haup boa-blingin nabale, banansila el atuil in lail puti nal deng um man ai in kaan, ta naha-bubuit tam un mate ka.

Mi niam banansila el Ama Lamtua um in kohe-kanas mesa

16 Mi musti tana noan, mi kon banansila el Ama Lamtua um in kohe-kanas mesa, man Un Koo la nuli ne dalen.✡

17 Nol eta muik atuli in tao didaan Ama Lamtua um in kohe-kanas sa, na Un man in dada ka, lam doha-doha lo! Mam Ama Lamtua kon tao didaan una! Ta Ama Lamtua um in kohe-kanas sa nam niu. Undeng na le mi kon musti niu.

18 Mi boel nole bali apan deken! Eta ku nataka apam ma noan, tana, nol nangan

✡ **3:2** Ibrani 5:12-13 ✡ **3:4** Korintus mesa la 1:12 ✡ **3:6** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:4-11, 24-28 ✡ **3:16** Korintus mesa la 6:19; Korintus dua la 6:16

taan totoang sa-saa li muid atuil apan-kloma halas ni in nangan tana ka lam, na langa son noan ku taan saa mes lo kon. Ta eta ku taan noan, ku taan saa lo, halas-sam ku tui.

19 Atuil apan-kloma halas ni in nangan na, Ama Lamtua Allah noken noan, ngengo. Ta ne Buk Niu ka muik in dula noan,

"Muik atuli in nataka apa ka le tana,
mo mam Ama Lamtua pake oen in nangan na,
le kiu bali one, hidim tao didaan one!"✡

20 Muik ne in dula tenga las dul kon noan,

"Kit Lamtuan na, taan asa man atuil in tana ngas in nangan na,
nol oen in le tao elola ka,
Undeng na le Un tek noan, oen suma nangan dasi-dais man in parsum tuun."✡

21-22 Tiata, mi boel nikit-nikit atuli mes deen kon noan, un nam uhu. Ta Ama Lamtua man nikit atuil le kil mia. Totoang daid mi nena son. Tiata atuil in kil mia ngas, banansila el: au, kaka Apolos, nol kaka Petrus,* kaim totoang daid mi nenans. Nol totoang in daid son se apan-kloma ki ngias kon daid mi nena son. Tiata mi matem tam nulim, tamlom maa lem mi matem kon no, totoang daid mi nena.

23 Nol mi daid Kristus nena. Nol Kristus daid Ama Lamtua Allah nena.

4

Paulus nam Kristus atulin in nutus

1 Tiata mi musti nangan saol kaim elia: boel naka-naka kaim deken, ta kaim niam suma Kristus atulin in loka-loka tuun. Nol Ama Lamtua Allah parsai kami, le dohatinang Un in teka-teka man hmunan nu buni-napang nabale ngas nol babanan.

2 Atuil in doh un tuang nga sa-saa las nol babanan na, un musti daid atuil in lako-daek muid asa man in toma ka.

3 Au lam elola? Auk daek muid asa man in toma ka, tam lo ka? Auk toe muid mi in sukat auk elola ka lo. Nol auk bong iil nol atuil tenga las in sukat auk ka lo. Auk kon bong iil nol in sukat auk apang ngi esa lo.

4 Ta auk nangan ne auk daleng ngi noan, auk banan son kon no, taan le nahin na noan, auk niam atuil banan tam lo ka. Undeng in muun dudui ka, Ama Lamtua sukat au, le auk elola.

5 Hidim mi tao apan nas el atuil in nutus dasi ka, le sukat atuil didang deken. Natang Lamtua in pait maa kia. Ta mam Un man tek puting totoang dasi lias. Un man tek puting dasi-dais daat man atuli li buni ne mitang dalen nas. Nol Un le tulu-balang dasi-dais man atuli li nangan ne oen dalen nas. Hidim Ama Lamtua Allah le tek dasi-dais banan, man atuli li in daek son nas.

6 Kaka-pali me! Auk aa deng au, nol kaka Apolos, kaim niam banansila el kleta, le mi tui nal dasi mes deng kaim elia: *Daek muid dasi-dais man in dul ne Ama Lamtua Buk Niu ka ngas siis. Mo daek muid dasi-dais didang deken.* Eta mi tui dais nas sam, mi boel aap halin deken. Nol mi kon bahan tuan undeng mi in muid atuli mesa, mo ngat kabaul atuil tenga las sa deken.

7 Elola? Tam mi nataka apan nas le didang deng atuil tenga las sa? Ela deken! Ta totoang mi in haup son nas, mi hapus deng Ama Lamtua Allah. Tiata eta ela lam, tasao le mi koaok banansila el noan, mi man nuklek esan nia?

8 Tuladang el totoang man mi in parlu ngas, mi hapus son. Hidim mi tao apan nas el atuil tene ka, nol el lahi ka, molota mi daid saa lo. Lole mi in parlu ngas totoang Ama Lamtua man bel mias. Mo eta noan mam mi daid laih kon no, bet kaim kon kil prenta leo-leo nol mia, ta lo?

9 Ama Lamtua Allah man nutus kaim son, le laok se ola-ola, se papmes apan-kloma kia, halin tek atuli li deng Kristus. Mo oe mesa-mesa kam, auk nangan nam, Ama Lamtua tadu kaim le dil se klupu hesa kua, banansila el atuil bui, man natang lelon in hukung tele one ka. Hidim Un nang le totoang atuil in ne apan-kloma ki ngias, nol Un ima-ii in se sorga nguas lingut kami.

10 Mi man uhu muun dui tuun tia! Ta muik atuli bali mi noan, mi nam tana, undeng mi butu-kil nol Kristus. Mo oen bali kaim le kaim ngengon dui, undeng kaim daid Kristus atulin. Bet oen nangan nam, mi man kuat-tes dui. Mo kaim niam bloen-blahen tukun. Ela kon oen nikit sakeng mi lapa-lapa, mo oen todan kaim bubuit lo kon.

11 Maa lius hahalas ni kon, kaim nataka kam, kaim lubum nol meen tuu. Kaim kai-baut in pake ngas sait-sait tuun. Atuli taan in diku-puang kami sii. Kaim daid atuil in tupu-talas man muik um lo.

12 Kaim daek hiti-late nini kaim iman nias esan. Eta atuli aa bili-ngala deng kami lam, kaim situs noan, "Kaim nodan le Ama Lamtua Allah tao dasi-dais banan bel mia." Eta atuli tao sus kami lam, kaim tahang tuun.✡

✡ **3:19** Ayub 5:13 ✡ **3:20** Buk in Naka-nahalit 94:11 * **3:21-22** Alkitab dais Yunanin dul noan, Kefas. *Kefas* na, Petrus ngaal didang nga. ✡ **4:12** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:3

13 Eta atuli aa le tao didaan kaim ngaal
banan nia lam, kaim balas nini dais in
kumis-mina tukun. Mo ela kon no, atuli
li bali kaim le muik nahin lo nabale,
banansila el ael aha tamlom hlukat, man
banan dui ka kat soleng tuun na.✡
14 Auk dul dais nias, le tao nahmaeng
mi lo. Mo auk le kaing mia, undeng auk
namnau mi banansila el noan, auk anang
esa. Tiata auk tek mi halin mi pait muid
lalan in toma ka.
15 Atuli lihu-lihu tulu bel mi lalan deng
Kristus kon no, suma auk siing man daid
mi aman. Ta auk niam, atuil hmunan man
tek mi muna, deng Yesus Kristus Dehet
Dais Banan na. Undeng na le, mi daid in
parsai se Una. Auk tao ela, undeng auk
butu-kil didi nol Una.
16 Tiata auk nodan le mi not muid auk in
dake ka babanan.✡
17 Undeng nia, ta auk nodan Timutius
le tia se mia la, halin hulung mia. Auk
namnau una ka banansila el auk anang
esa. Auk parsai una, undeng un in nuli ka
kon butu-kil nol kit Lamtuan na. Mam un
tulung mia, le halin tek nuting mi deng auk
lalan in nuli ka. Auk in nuli ka ela, undeng
auk butu-kil nol Yesus Kristus, man Ama
Lamtua in niung maa son na. Na kon
banansila el auk in tui atuil in sarani, man
nakbua ne ola-ola ngas.
18 Muik atuli deeh deng mia la nangan
noan, auk daid in tia se la lo. Undeng na
le oen bahan nas tuan.
19 Mo eta kit Lamtuan na tade kam, ne-
sang lo ka kam auk tiang se kota Korintus.
Le halin auk taan esang noan, atuil nas
suma bahan tuan tuun, tamlom oen muik
in kuasa baktebes sa!
20 Ta Ama Lamtua Allah nam mo, Lahi
man muik kuasa. Hidim Un atulin nas aa
nini bahan in kumis-mina, le tao atuli li
in parsai ka tapnaeng lo, molam oen pake
kuasa man in toma ka.
21 Lam mi in koma ka elola la? Mi kom
le auk tia aa mumuun nol hukung mia?
Tamlom tia tulu auk daleng banan ni le
neka-namnau mia la?

5

Muik atuil ne mi jemaat ta len-langan nol bihata

1 Auk ming noan, muik atuli at mes ne mi
jemaat ta len-langan nol bihata. Molota un
in tao na, daat dui deng atuil man in taan
Ama Lamtua Allah lo ngas. Lole un niin
nol ama ka sapa hmudin na tutungus!✡
2 Mo mi in koaok ki talalun, hnika noan
mi jemaat ta bana-banan tuun! In toma ka
lam, mi musti mae, nol susa. Atuil in ela
ka, mi musti nulut soleng lako kakatang!
3 Kit katang apa mes nol mes kon no, auk
daleng ngi nol mia. Tiata auk nutus atuling
daat na dasi la son, banansila el noan auk
ne ang.
4 Auk muik hak le nutus ela, undeng
Yesus daid kit Lamtuan, nol auk niam Un
atulin in nutus. Hidim mi musti daad
nakbua le nutus dais na, nini Lamtua ngala
ka. Nol auk daleng ngi kon leo-leo nol mia.
5 Hidim mi musti sao atuling na lako
se uikjale kas laih tuan na mana-maan in
prenta ngas, tiam nenesang ngam atuling
na sabail apa le soleng dasi-dais daat man
in ne un dalen na ngas. Le halin nam
eta kit Lamtuan na pait maa kam, Un bel
boa-blingin atuling na deng un in kula-sala
ngas.
6 Etan mi bahan tuan nam banan lo!
Nadidingun deken, ta kit kutang bibit ruti
bubuit tuun kon, tao hus nal tarigu la.
Bibit ruti na banansila el atuli li in daat
ta. Ta eta nang le un daek dadaat se mi
hlala ka lam, mam atuil in sarani tenga las
kon daek dadaat muid ela.✡
7 Nulut atuling daat na deng mi jemaat
ta. Nini ela, halas-sam mi daid el atuil
man in muik dais daat, ne un dalen na
pait lo. Mi musti daid ela. Hmunan nu oen
keo lae-blai ana man muik un salan lo, le
daid in tunu-dadung taung leol Paska. Se
leol hmudin, halas-sam oen keo tele Ama
Lamtua Allah Atulin Niu ka, tuladang el
oen keo hmukit le daid in todan-lahing
man tao niu kit dalen nia.✡
8 Hmunan nu atuil Yahudi las kaa fesat
Paska, nini ruti man in kutang nol bibit lo.
Halas ni kit banansila el ruti man in pake
bibit lo na. Tiata kit musti doh kit apan
nia, le tao dais daat tas deken, nol tao atuil
tenga las le dalen iil deken. Kit musti aa
dais in toma ngas tutungus. Nini ela lam,
atuli li ngat tam noan, kit daek totoang nas
muid kit dalen in banan na.✡
9 Hmunan nu auk dul net surat elia,
“Boel nakbuan nol atuil in laok kula nol
atuil didang sapa ka deken.”
10 Ni auk aa deng atuil in sarain lo bii
ngas lo, man laok kula nol atuil didang,
kom naseke, nole-lilung atuil didang, nol
hui-langus se sa-saa apan-kloma ki ngias.
Ta eta ela lam, mi musti puting mi apan
nas deng totoang atuil in ne apan-kloma
ki ngias!

✡ **4:13** Ibrani 11:38 ✡ **4:16** Korintus mesa la 11:1; Filipi 3:17 ✡ **5:1** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 22:30 ✡ **5:6** Galatia 5:9 ✡ **5:7** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:5 ✡ **5:8** Dehet in Puit deng Dale Mesir 13:7; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 16:3

11 Molam auk in aa ki elia: mi boel
nakbuan deken nol atuil man aa noan,
un nam atuil in sarani, molota un laok
kula nol atuil didang man un sapa lo, kom
dadahut, taan in hui-langus si-sii, aa le tao
didaan atuil didang ngaal banan, mauh
mates tutungus, nol taan in nole-lilung le
kat nuli atuil didang kai-batu. Kit nakbuan
nol atuil tuladang ela ngas deken. Nol
daad kaa leo-leo nolas pait bakun na!
12 Mi muik hak le sukat atuil in sarani
ngas in nuli ka. Mo auk muik hak le nutus
atuil in parsai Ama Lamtua lo ngas, dasi
las lo.
13 Ta Un esa, man mam nutus bel atuil
in parsai Un lo ngas dasi las. Mo mi
nadidingun Ama Lamtua Buk Niu ka in
dula ka deken, man noan, "Atuil in noken
apa ka noan, un nam Ama Lamtua atulin,
molota un taan in daek dais daat si-sii kam,
nulut soleng tuun tia!"✡

6

Atuil in parsai ngas klaa nol oen pail-kakan in parsai tenga las deken

1 Eta atuil in sarani mes tao dais nol atuil
in sarani tenga las sam, tasao le mi saek
lakom se atuil in nutus dasi, man taan Ama
Lamtua Allah lo ngas sia? Banan dui ka mi
lakom se atuil in parsai ngas, le oen man
nehan mi dasi la!
2 Hnika ka le mi taan lo noan, atuil in
parsai ngas man mam nutus bel totoang
atuil in se apan-kloma ki ngias dasi las.
Tasao le mi esan nehan nal dais anang nas
lo kon nia?
3 In toma ka, mam kit man nutus dais
bel Ama Lamtua ima-ii in ne sorga nguas.
Tiata, mi man musti nehan dais ana man
muik lelo-lelon nas.
4 Tapnaeng pait, eta mi atuil in parsai
ngas tao dais nol apa deng dais ana ngas
sam, tasao le mi pake atuil in nutus dasi,
man atuil sarani li in todan lo ngas sia?
5 Auk le aa dasi mesa man musti tao mi
le mae. Elia: banansila el noan ne mi hlala
ka muik atuil in nehan taan dais ana ngas
lo, tuladang el dais in puit se kit pail-kakan
nas hlala ka.
6 Lole atuil in parsai mes kil nol un kaka-
palin in parsai ka, lako se atuil in nutus
dasi ngas silan nam! Molota atuling in
nutus dasi na, parsai Ama Lamtua lo!
7 Muik in toma lo, ta lo? Etan mi kil
nol apa laok man in nutus dasi nguas sam,
mi tehen son na. In banan dui ka, etan
ku kaak-palim mas tao kula ku lam, nang
tuun lako. Nol etan ku kaak-palim atuil in
parsai ngas naok ku sa-saa mesa lam, nang
le un katan tuun lako!
8 Mi niam leo-leo atuil in parsai, mo mi
tao kula bali apa nol naok bali apa sa-saa!
9 Mi hnika el noan nangan taan dais nias
lo! Molota atuil in kom le daek dais banan
lo ngas, taon elola ko oen haup in tamas
le daid Ama Lamtua Allah nenan lo. Doh
mi apan nas le tom in nole halin tao kula
deken! Banansila el atuil in len-langan nol
atuil didang man un sapa lo, in hui-langus
daat, in laok kula nol atuil dadahut, el
biklobe niin bali nol biklobe, hidim bihata
niin nol bihata,
10 atuil in nako, in kom naseke, in niun
le mahu, in aa le tao didaan atuil didang
ngaal banan, nol in nole-lilung daat le
kat lai-niin atuli sa-saa. Ta totoang atuil
tuladang ela ngas, haup in tamas le daid
Ama Lamtua atulin lo!
11 Molota, hmunan nu teng deng mia la
kon daek ela! Mo Ama Lamtua Allah kose
soleng mi in kula-sala ngas son, le tao mi
daid niu. Nol Un kon sai lalan son, le mi
haup in babanan pait nol Una. Un tao
nias totoang ela, undeng mi butu-kil nol kit
Lamtuan Yesus Kristus, nol undeng mi kon
butu-kil nol Ama Lamtua Koo la.

Etan ku papa-paiduil ku apam ma ba-banan nam, na tulu in todan bel Ama Lamtua

12 Auk muik hak le daek nas totoang. Mo
totoang man auk in le dakeng ngas, taan
le banan taung au, tam lo ka. Hidim auk
muik hak le daek nas totoang kon no, auk
kom dais daat tas in kuaas au lo.✡
13 Banansila el atuli tek noan, "Kakaat
ti parlu kit tain, nol kit tain ni parlu in
kaa!" Mo nangan, ta mam Ama Lamtua
tao dudus toang duas. Kleta didang pait:
kit haup kit apan nia taung in len-langan
nol atuil man kit sapan lo ka lo. Molam
kit haup kit apan nia, le daek taung kit
Lamtuan na. Nol kit Lamtuan na man
papa-paiduil kit apan nia.
14 Dedeng kit Lamtuan Yesus mate ka,
Ama Lamtua Allah man belen le nuli pait.
Tiata eta kit mateng son nam, Un kon muik
kuasa le bel kit nuling pait.
15 Mi aap-inan na daid Kristus nena,
tuladang el mi daid mes deng Kristus aap-
ina ka. Taon elola ko, mi taan dais na son!
Tiata eta auk pake Kristus aap-ina ka son,
mo auk laok kula nol bihaat hmama kas
sam, elola? Ela deken! Ta na tom lo!
16 Taon elola ko, mi tanan son noan, eta
atuli laok kula le niin nakbuan nol bihaat
hmama ela lam, na oen duas butu-kil apa
le daid mes son. Ta muik dulan ne Buk Niu

✡ **5:13** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 13:5; 17:7; 19:19; 22:21, 24; 24:7 ✡ **6:12** Korintus mesa la 10:23 ✡ **6:16** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:24

ka noan, “Oen duas butu-kil apa le daid mes son.”✡

17 Mo atuil man nuil koo-dalen mes nol kit Lamtuan na, daid mes son nol Una, banansila el oen duas muik in butu-kil apa nol koo mesa.

18 Etan ku haup dola le len-langan nol atuli-bihata man ku sapam lo kam, lail kakatang! Atuli li tao in kula bili-ngala man tao didaan oen apan nas esan, nol tao didaan atuil didang kon. Mo atuil in nong daat ta, tao didaan un apa ka esa.

19 Ku aap-inam ma, banansila el Ama Lamtua Koo Niu ka um in kohe-kanas sa. Un Koo la, man nuli ne mi dalen nas, lole Ama Lamtua Allah esa man bel mi Un Koo la. Undeng na, mi muik hak le daid tuang, taung mi apan nas esan pait lo son. Tiata tasao le mi in nuli ka tuladang el noan, mi taan dais nias lo kia?✡

20 Kristus sui nal mi son nini osa man muun isi. Tiata mi nuil nol in todan mi apan nas esan, le tulu bel noan, mi kon todan-lahing Ama Lamtua Allah.

7

Sapa-bihata nol sapa-biklobe

1 Auk le dul deng asa man mi in ketan son, ne mi surat ta ka lolen, man noan, “Elola? In banan dui ka, biklobe li saap deken tia le?”

2 Elia: undeng muik dola mamo le atuli li nahi tama se in laok kula, le niin nol atuil dadahut ta, tiata banan dui ka biklobe mesa lam, nol un sapa ka sii. Ela kon nol bihata mesa lam, nol un sapa-bikloben na sii.

3 Sapa-biklobe me! Boel hutun ku sapam ma hak in niin nakbuan nol ku ka deken. Nol sapa-bihata me! Boel hutun ku sapam ma hak in niin nakbuan nol ku ka deken.

4 Ta sapa-bihata li bel un apa ka son, le daid un sapa-bikloben na nena. Nol sapa-biklobe li bel un apa ka son, le daid un sapa-bihatan na nena.

5 Tiata mi hutun apa deken, ta mi duam muik hak leo-leo! Mo eta mi le kohe-kanas tukun, nol nangan dais didang ngas lo kam, tahang bubuit le niin nol apa deken. Sadi sapa-biklobe nol sapa-bihata li aa nol apa babanan le, halin mi duam muid apa. Nol eta oras in kohe-kanas sa hidi son nam, banan dui ka oen duas lalaba le niin nakbuan nol apa pait tia. Ta eta ela lo kam, daat! Lole uikjale kas tuang nga hanet nal atuil in keeh nal apa ka lo ka.

6 Dais nias suma auk in tek bel mia tukun, mo Ama Lamtua atorang lo.

7 Muid auk in nangan nam, in banan dui ka atuli li saap lo banansila el au. Mo Ama Lamtua Allah bel atuli li mesa-mesam nol un karunya, man tatai nol una. Hidim Un bel atuli deeh le sapa. Nol muik atuli deeh didang pait man Un beles le saap lo.

8 Auk le tek bihata-bikloeb in saap lo bii ngas, nol bebalu kas, noan, in banan dui ka mi saap deken, banansila el au.

9 Mo etan tahang nal apan lo kam, banan dui ka saap tuun tia. Banan dui ka atuli li sapa, ta lo kam un in kom naseke ka esa man tao didaan una.

10 Ni deng auk esang lo. Ta auk le tek asa man kit Lamtuan na in prenta bel atuil in saap son nas. Man noan, sapa-bihatan na boel dai soleng un sapa-bikloben na deken.

11 Mo eta un nang soleng un sapa-bikloben na lam, un saap balu pait deken. In banan dui ka, un pait le daem nol un sapa-bikloben na. Ela kon, sapa-biklobe li boel dai soleng un sapa-bihatan na deken.✡

12 Ni deng auk esang, mo deng kit Lamtuan na lo. Taung atuil tenga las sam, auk le aa elia: etan muik atuil sarani, man un sapa-bihatan na parsai se Kristus lo kam, un boel dai soleng un sapa-bihatan na deken, eta un sapa-bihatan na tade le nuli napiut nol una.

13 Ela kon nol eta muik bihata, man un sapa-bikloben na parsai se Kristus lo kam, un boel dai soleng un sapa-bikloben na deken, eta un sapa-bikloben na kom le oen duas nulis leo-leo napiut.

14 Ta sapa-bikloben man in parsai Ama Lamtua lo ka, un daid niu, undeng un butu-kil nol un sapa-bihatan na. Nol sapa-bihatan man in parsai se Ama Lamtua lo ka kon, daid niu, undeng un butu-kil nol un sapa-bikloben na. Eta lo kam, oen anan nas niu lo. Ta nini lalan nia lam, oen haup hmarat le daid niu, se Ama Lamtua silamata.

15 Mo eta muik sapa-bikloben tam sapa-bihatan man parsai se Ama Lamtua lo, le lali nang soleng un sapa in parsai ka lam, nang tuun lako. Undeng sapa-bikloben tamlom sapa-bihatan in parsai ngas, butu-kil nolan pait lo son. Ta Ama Lamtua haman mi son le daid Un atulin, halin mi nulim babanan nol dame.

16 Sapa-bihaat in parsai me! Bet mi bel boa-blingin nal mi sapa-bikloben na. Mo bet eliam lo. Nol sapa-bikloeb in parsai me! Bet mi bel boa-blingin nal mi sapa-bihatan na. Mo bet eliam lo kon. Mi tanan baktetebes lo.

Muid Ama Lamtua Lalan in Nuli ka babanan

✡ **6:19** Korintus mesa la 3:16; Korintus dua la 6:16 ✡ **7:11** Matius 5:32; 19:9; Markus 10:11-12; Lukas 16:18

17 Dedeng Ama Lamtua haman mi le
daid Un atulin na, mi in nuli ka elola lam,
nuil napiut ela. Seda deken tia, ta Ama
Lamtua man mana-koet ela son. Auk tui
atorang ni se jemaat tas totoang.
18 Tuladang el, eta mi sunat son le daid
tada noan, mi atuil Yahudi, mo se leol
hmudin halas-sam mi ming Ama Lamtua
haman mia lam, boel kaen sunat ta deken.
Nol se oras Ama Lamtua haman atuil in
sunat net lo ngas, le daid Un nenan nam,
oen sunat le daid tada noan, oen daid Ama
Lamtua atulin bakun na. Ta elol kon, oen
daid Ama Lamtua atulin son.
19 Sunat son kon no, muik nahin sa-saa
lo. Nol sunat lo kon no, na kon muik nahin
sa-saa lo. In muik nahin na ka, mo kit
in tao muid Ama Lamtua Allah prenta la
ngas.
20 Oras Ama Lamtua huil nal mi le daid
Un atulin na ka, mi sunat tam sunat lo ko,
Ama Lamtua tadu ela lo. Tiata nang le ela
tuun, seda bakun tia.
21 Auk le bel mi kleta mes pait. Eta ku
daid ata bel atuli lia, se oras Ama Lamtua
in haman ku ka lam, nang le ku daid ela
tuun, ta sa-saa lo. Mo eta noan ku niam
ata lo kam, daid muid ela! Ta ku daid ata
kon no, sa-saa lo.
22 Undeng eta Ama Lamtua haman ata
mes le daid Un atulin son nam, atuling na
daid ata lo ka, le daek taung un Lamtuan in
ne sorga kua. Mo eta Ama Lamtua haman
atuli mesa man ata lo, le daid Un atulin
nam, halas ni atuling na daid Kristus atulin
in loka-loka.
23 Kristus baen nutus mi son, nini osa
man muun isi! Tiata mi daid ata taung
atuil didang deken.
24 Kaka-pail in namnau me! Dedeng
Ama Lamtua Allah haman mi le daid Un
atulin na, mi in dili-dada ka elola lam,
nang le ela tuun. Seda deken tia.

In teka deng atuil in saap lo ngas

25 Mi keket auk deng atuil usin nol bihaat
hata, man niin nakbuan net nol atuli-
bihaat lo bii ngas. Ama Lamtua tek auk
deng dais na lo. Mo mi bisa parsai asa man
auk in aa nia, undeng Ama Lamtua tulu Un
in namnau ka bel au. Auk in nangan na
elia:
26 Halas ni kit haup susa-daat bili-ngala.
Tiata eta atuli li elola lam, nang le oen ela.
Auk in tao ka elia:
27 Eta ku butu-kil nol ku sapa-bihatam
ma lam, sao soleng deken. Nol eta ku butu-
kil nol ku sapa-bihatam ma pait lo son
nam, nuti-nuting le saap bihaat balu deken
tia.
28 Mo eta noan ku daid in sapa kam, ku
tao kula sa-saa lo. Nol eta muik bihata mes
niin nakbuan net nol bikloeb lo bii, mo un
daid in sapa kon nam, un tao kula sa-saa lo.
Mo nangan, ta atuil in sapa ki, mam haup
in susa-daat bili-ngala se apan-kloma kia.
Auk in tao ka le mi haup in susa-daat ela
deken.
29 Kaka-pail in namnau me! Muid auk in
nangan nia lam, elia: Oras si dadaen maa-
maa tuun son, nol leol kiamat ti dadani
son. Tiata atuil in muik sapa-bihatan na,
un doha-tinang sapa-bihatan na sii deken,
molam un kon musti nangan Ama Lamtua.
30 Ela kon, eta muik in lilu kam, banan
dui ka un tao teken un dalen na, le lilu
deken, halin nam un nangan net Ama
Lamtua. Eta muik in dalen kolo kam,
banan dui ka un dalen kolo isi deken, le
halin nam un nangan net Ama Lamtua.
Etan atuli mes muki lam, banan dui ka un
tao un in nuli ka el atuil in muik saa lo ka,
le halin nam un nangan net Ama Lamtua.
31 Nol etan muik atuli in nahlae sa-saa
deng apan-kloma kia kam, banan dui ka,
un holtiu se sa-saa nas deken, le halin nam
un nangan net Ama Lamtua. Undeng lalan
in nuli deng apan-kloma kia ka, mam ilang
totoang.
32 Auk in koma ka le mi nanga-nangan
deken. Ta atuil in saap lo ka, un muik oras
mamo dui le nangan deng Ama Lamtua
in koma-koma ngas. Undeng na le, un
haup dola mamo in lako-daek le tao Ama
Lamtua dalen kolo.
33-34 Mo bikloeb in saap son na, un
kon musti nangan apan-kloma ki in koma-
koma ngas. Un le nangan deng Ama
Lamtua in koma-koma ngas, molam un
kon musti nuting lalan le halin tao un sapa
ka dalen kolo. Na man tao un in nangan
na bating dua.

Ela kon, nol bihaat man muik sapa lo
son na, nol bihaat man saap net lo bii
ka. Oen musti lako-daek nol in nangan
Ama Lamtua in koma-koma ngas, le halin
oen dalen nas nol oen aap-inan nas niu.
Mo bihaat in saap son na, un dalen na
bating dua. Ta un le nangan Ama Lamtua
in koma-koma ngas, molam un kon musti
nuting lalan le halin tao un sapa ka dalen
kolo.
35 Auk tek mi dais nias, le halin mi haup
in banan na. Auk in tao ka le kiu nahu
mi lo. Molam auk in koma ka le mi lako-
daek in toma ka, nol nangan Ama Lamtua
in koma-koma ngas, halin mi in nangan na
bating dua deken.
36 Eta biklobe li muik un bihatan man
umur ra nol taung in sapa son nam, nang
le oen duas sapa. Salolen le eta biklobeng
na tahang nal apa ka lo son na. Oen duas
saap kon no, kula lo. Ta tamlom eta hoen

oras sa napiut tam, tana-biklobeng na tao dasi-dais man in tom lo ngas sa.

37 Mo eta noan un tahang nal apa ka lam, boel dising le un saap lalaba deken. Ta un taan asa man un le tao kas. Un tahang nesang kon sa-saa lo.

38 Tiata bikloeb in saap nol un bihatan na ka, banan. Nol in saap lo ka, banan dui pait.

In teka deng bebalu bihata las

39 Sapa-bihatan na butu-kil nol sapa-bikloben na didiin oen mates. Mo eta un sapa-bikloben na mate son nam, un saap balu pait kon banan, sadi un sapa balu ka atuil in parsai se Kristus kon.

40 Muid auk in nangan nia lam, bebalu na saap pait lo kam, un ontong dui. Auk nangan nam in tui-teka ni, deng Ama Lamtua Koo in ne au lia ka.

8

In teka deng kakaat man atuli li pake son le taung in hui-langus

(Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:35, 39; 6:4)

1 Pait ni auk le tek deng sisi, man atuli li pake taung in hui-langus. Kit totoang taan mamo son, deng dais nias. Un in daat ta, eta atuli li taan mamo kam, un koaok, lole un nangan noan un taan dui deng atuil tenga las. Banan dui ka kit namnau bali apa tuun. Ta na man tao atuli li totoang le daid kuat nol tahang nal nesang.

2 Eta muik atuli in nataka un apa ka noan, taan son, lam na tulu bel noan un in nangan tana ka nasuu lo bii.

3 Mo eta muik atuli namnau Ama Lamtua Allah lam, Ama Lamtua taan un son. Na man banan dui la.

4 Tiata etan atuli li kaa siis in hui-langus nini son nam, kit totoang tana noan, sa-saa in pake le hui-langus se apan-kloma kia ngas, taung Lamtua Allah esa ka lo. Lole muik in dula noan, “Lamtua Allah man in toma ka suma mes sii” nol, “totoang sa-saa in hui-langus man atuli li in hui ngas muik nahin lo.”

5 Muik sa-saa mamo ne apan-dapa ku nol apan-kloma kia, man atuli li noken noan, ‘lamtua’ tamlom ‘tuang’.

6 Mo taung kita lam, Ama Lamtua Allah
suma mes sii.
Un nam mo, kit Aman.
Totoang putis deng Una.
Kit lako-daek totoang nas bel Una.
Nol kit Lamtuan na, suma mes sii.
Un na mo, Yesus Kristus.
Ama Lamtua Allah pake Yesus,
se dedeng Un koet totoang sa-saa lias sa.
Nol kit haup in nuli,
undeng Yesus man bel kit in nuli.

7 Mo muik atuli deeh taan dais nas lo. Oen nangan sa-saa in hui-langus sas tutungus, banansila el hmunan nu nabale. Undeng na, le eta oen kaa siis man atuli las pake taung in hui-langus sas sam, oen nangan noan, “Kakaat ni daid sa-saa in bele, man pake taung in hui-langus son! Etan auk kaa kakaat nia lam, auk butu-kil nabael nol dais daat tas!” Tiata na man tao didaan oen in nangan na, le didiin oen nangan taan in toma ka pait lo son, undeng oen dalen nas teken lo.

8 Ta in toma ka elia: Kakaat ti man kil nol kit lakong situ-tal se Ama Lamtua Allah lu lo! Eta kaa lo kam, kit taplaeng daat lo. Ela kon, eta kaa lam, tao nal kit le daid atuil banan dui lo!

9 Mo doha-doha loo! Ta ku muik hak le kaa tamlom niun asa tukun, mo taan le na banan taung ku tam lo ka. Eta noan muik kaak-pail in parsai mes dalen na kuat-tes lo, mo un ngat net ku in tao ela ka, didiin un kon tao muid ela lam, na banan lo!

10 Molota muid ku lam sa-saa lo. Nol eta kaka-pail in parsai mes dalen na kuat-tes lo, mo un ngat net ku daad le kaa se um in hui-langus sa lam, taan le un nangan elola la? Taon elola ko bet un nangan noan, kaa sa-saa in hui-langus kon, muik in daat lo.

11 Ku nangan taan dasi mamo son. Mo etan ku tao ela lam, ku tao didaa atuil man dalen na kuat-tes lo ngas. Molota oen nam ku kaak-palin in parsai, man Kristus kon mate taung one!

12 Banan dui ka nangan elia: etan ku tao ku kaak-palin man dalen in kuat-tes lo ngas, le oen daek dasi mes man oen nangan son noan kula, lam na ku tao oen le daek kula son na. Nol ku kon tao kula-sala saol Kristus.

13 Tiata eta auk kaa siis man tao auk kaak-paling in parsai ngas le oen nahis tom se kula ka lam, banan dui ka, auk kaa siis in ela ka lo. Didiin auk mateng kon no, auk kaan lo. Ta eta oen nahis se kula-sala ka lam, auk tade lo.

9

Dedeng Ama Lamtua nutus Un atulin nas sa, Un bel oen hak nol kuasa

1 Nangan noan auk muik hak le dul bel mi eli lo, deken. Ta Ama Lamtua Allah nutus auk le laok tek atuli li deng Una. Auk kon net Yesus kit Lamtuan na, nol butu-kil napiut nol Un son. Hidim mi totoang kon parsai Una, undeng auk in dake ka.

2 Atuil tenga las sium auk le daid Ama Lamtua atulin in nutus lo, mo mi tanan son noan, Ama Lamtua man nutus au, le tek Un in hida ngas bel mia. Eta mi le nuting taad

pait tam, tinang se mi in nuli ka tuun. Ta mi butu-kil nabael nol kit Lamtuan na!

3 Auk le siut atuil man taom bel kula au ngas elia:

4 Mi nangan noan auk nol Barnabas muik hak, le sium in kaa-ninu deng, atuil man kaim in tui ngas lo ke?

5 Nol mi kon nangan noan, kaim muik hak le saap nol bihaat Kristen, man leo-leo nol kaim lii-lau se maan didang ngas lo ke? Molota Ama Lamtua atulin in nutus tenga las, kil nol oen sapa-bihatan nas. Yesus palin nas kon ela. Petrus esa kon tao ela!*

6 Tamlom mi nangan noan, suma auk nol Barnabas siing man daek le nuting duit, halin kaim nuling le tui atuli lia la?

7 Mi in nangan na muik peke lo! Ngat se tentara las tukun. Oen sos oen in kaa ngas nol oen kai-baut in pake ngas esan lo. Nol ngat se atuling in daek klaap anggor ra. Muik atuli kaing un lo noan, "Kaa anggor isin nas deken!" Hidim ngat se atuling in lolo-poa ka tukun. Un muik hak le kat sus deng lae-blai man un in doha ngas.

8 Auk in aa ela ka, muid auk in nangan ni esa lo. Ta Ama Lamtua Atorang ngas kon tek ela.

9 Ne upung Musa Atorang ngas muik in dula noan, "Oras aus-sapi la kida ale la, le tao bakisan beas sa deng bulin na ka, but tele un baha ka le un haup in kaa lo tetetas deken." Mi nangan noan, Ama Lamtua nang le suma aus-sapi la sii man haup in kaa ke?✡

10-11 Lo! Ta Un in aa ela ka taung kaim kon! Ta muik in dula kon noan, "Se oras atuil in bali dale ngas, nol atuil in nul ale ngas dake lam, oen kon tana noan, mam oen haup oen nena las." Ela kon, nol atuil Kristen man daid atuil in nutus sas. Oen musti sium in hapu deng oen in dake ngas. Ta dedeng kaim tui mi dasi-dais deng Ama Lamtua Koo la ka, na banansila el atuli in daek klapa mesa ka. Tiata eta kaim tui hidi, le kaim sium in kaa-ninu dengan mia lam, na kula lo!✡

12 Atuil didang man in tui mia ngas, muik hak le sium in kaa nol sa-saa didang deng mia, ta lo? Mo etan kami lam elola la? Taon elola ko kaim hak ka, dui deng one!

Mo mi tanan son. Kaim pake kaim hak ka le tokan net mi ela lo. Kaim keeh tuun se totoang dasi lias dalen, le halin tao paisiin mi deken. Ta nini ela lam, mi kom in hii-ming Kristus Dehet Dais Banan, man kaim in dehet bel mia ka.

13 Olan mi nangan ne! Tulu agama man tutan-lau se atuil Yahudi las Um in Kohe-Kanas Tene ka ngas, oen nulis deng sa-saa in todan-lahing, man atuli li in kila ngas. Nol atuil in tutan-lau se mija in tunu-dadung ngas, oen boel kaa siis deng hmukit man atuli li in kil lako ngas.✡

14 Ela kon, Ama Lamtua hid noan, atuil man in dake ka tek deng Kristus Dehet Dais Banan na ngas, haup in nuli deng oen in dake na. Ta na man toma!✡

15 Auk muik hak le nuling ela kon no, auk kom in tao ela lo. Auk nangan le dul surat nia, halin mi mulai bel auk sa-saa tia lo. Ta auk tutan-lau mi nesang son, mo auk nodan net sa-saa deng mi lo. Tiata eta atuli nangan noan, auk daid atuil in nodan-nodan nam, banan dui ka auk mateng tuun tia.

16 Auk tek atuli li napiut deng Ama Lamtua Dehet Dais Banan na, mo na daid peke le tao auk bahang tuan lo. Molam auk musti tek atuli li deng Ama Lamtua, undeng Ama Lamtua man nutus auk ela son. Etan auk daek muid os na lo kam, auk daat son na! Taon elola ko hukung nga nahi tom au.

17 Nol etan auk daek os nia ki, suma muid auk in koma esa kam, sa-saa man auk in hapu ngas, tuladang el gaji man atuil in dake ngas in simu ka tukun. Mo eta auk daek os nia ki, undeng Ama Lamtua man nutus au lam, na kisa. Lole Un parsai au, le doh Un sa-saa man in osa isi ngas.

18 Tiata etan ela lam, auk in hapu ki saa la? Auk parlu in sium gaji lo! Auk tek Ama Lamtua Dehet Dais Banan na, nol nodan sa-saa lo. Na man tao auk daleng kolo. Dael kolo na, man auk in hapu ka na. Tiata auk hak ka tatai nol atuil in tek deng Dehet Dais Banan na kon no, auk pake hak na totoang lo.

19 Auk niam ata lo, ta auk daek muid auk in koma. Atuli li muik hak le tadu auk daek os nia, tamlom os nu lo. Mo ela kon no, auk tao auk apang ngi banansila el ata ka, dadin nam totoang atuli li muik hak le tadu-tadu au la. Nini ela lam, auk tulung nal atuli hut mamo dui pait, le oen tahang nal se in muid napiut Ama Lamtua Allah.

20 Tiata, eta auk nakbuan nol atuil Yahudi las sam, auk tao auk apang nga el atuil Yahudi ka, le tulung atuil Yahudi las halin taan Ama Lamtua. Nol eta auk nakbuan nol atuil Yahudi man kil dididi Ama Lamtua Atorang ngas sam, auk daek muid Ama Lamtua Atorang ngas, le halin auk kon tulung oen le taan Ama Lamtua,

* **9:5** Alkitab dais Yunanin na dul noan, 'Kefas'. Kefas sa na mo, Petrus ngaal didang nga. ✡ **9:9** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 25:4; Timutius mesa la 5:18 ✡ **9:10-11** Roma 15:27 ✡ **9:13** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 18:1 ✡ **9:14** Matius 10:10; Lukas 10:7

(Molota auk tanan son noan, daek muid Atorang ngas kon, tao nal auk le babanan nol Ama Lamtua lo).
21 Mo eta auk nakbuan nol atuil man taan Ama Lamtua Atorang nga lo kas sam, auk daid banansila el one, le halin nol oen lakos se Ama Lamtua. (Auk nang soleng Ama Lamtua Atorang man Un belen son se upung Musa ngas lo, mo halas ni auk nuling nini Kristus Atorang nga.)✡
22 Taung atuil man dalen na kuat-tes lo ka, auk tao el noan auk daleng ngi kon kuat-tes lo, le halin auk neleng nal oen maas se Ama Lamtua Allah. Taung totoang atuli lia, auk tao auk apang ngi banansila el one, le halin elol kon, auk tulung nal atuli dehe, le haup boa-blingin.
23 Auk daek dais nias totoang, le halin totoang atuli li parsai nal se Ama Lamtua Dehet Dais Banan na. Nini ela lam, kaim leo-leo haup totoang dais banan man Ama Lamtua kom le bel kami ngas.
24 Auk bel kleta deng sukat in lali. Muik atuli mamo muid sukat in lali, mo in nala ka suma at mes sii. Tiata, ku musti lail mumuun le halin nal taung Ama Lamtua.
25 Totoang atuil man muid in sukat tas, musti muid baktetebes asa man un gurun na in teka ka sii, ta lo? Oen daek muid mumuun ela, le suma haup hlotong in nala, man mam bloen le daat ta. Mo eta kita lam, kit dake le haup in bele man tahang didiin son na.
26 Tiata, auk lail dadahut lo. Mo auk nuklek le lail lolo napiut didiin haup in tuis pesang ngua. Eta sukat auk nol atuil in tukung ngas sam, auk tuk dadahut lo, molam auk tuk tom atuli.
27 Auk daek muid baktetebes, nol tui mumuun le halin auk tahang napiut. Ta eta auk tek atuil didang deng Ama Lamtua Allah, molota auk esang kaliut atorang ngas sam, banan lo. Ta taon elola ko, Ama Lamtua nulut soleng auk deng in sukat na.

10

Doha-doh nol sa-saa in hui-langus sas!

1 Kaka-pail in namnau me! Mi boel nadidingun dehet hmunan nu kit upu kia-kaon nas in putis deng dale Mesir, le se maan in ete tuun nua ka deken. Ama Lamtua Allah nini nopen se oen silan na, le tulu beles lalan. Hidim Un tao bakisan ui tasi ka, le nol puting oen lakos tasi halin nu nol boa-blingin.✡
2 Tasi ka nol nopen na, daid kleta mesa. Ta kit upu kia-kaon nas parsai upung Musa, le daid tulu taung one, tiata oen laok muid nopen na, le taam lakos tasi na dalen leo-leo nol una. Na banansila el kit in parsai se Kristus sias le haup in sarani, halin daid tada noan, kit daid Un atulin, nol kit hii-ming se Una.
3 Kit upu kia-kaon nas kaa kakaat man Ama Lamtua Koo la in pesang taung one ka.✡
4 Nol oen totoang niun ui man Ama Lamtua Koo la in pesang taung one ka. Ui oen in ninu na, puti deng baut tene, man Ama Lamtua Koo la in tulu bel one ka. Oen lakos bus el olas tuun kon, baut na muik son. Baut na ka, mo Kristus.✡
5 Mo Ama Lamtua Allah kom nol atuil hut mamo kas in tao-tao ngas lo. Hidim, dedeng oen laok papmes epe tene mesa, man muik saa lo ka, muik atuli mamo mates se las. Tiata oen puan oen atulin nas ne mana mamo.✡
6 Nas totoang dadi, halin kit kom le daek dadaat banansila el oen deken.✡
7 Nol hui-langus banansila el oen tenga las deken. Ta ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik in dula noan, “Atuil Israel nias, daad kaa-niun leo-leo se patung aus-saip ana ka sila. Hidim oen hui-langus se na.”✡
8 Kit boel laok kula nol atuil man kit sapan lo ka deken. Ta oe mesan na, oen laok kula ela, kon atuli 23.000 mates se lelo mes sii dalen.✡
9 Kit soba-naan in tao dadaat bili-ngala le nuting Kristus in hukung kita, tamlom lo ka deken. Ta atuil Israel tenga las, soba-naan Ama Lamtua ela, tiata Un nini ula, le sau tele one.✡
10 Kit kon muhmemen nol kaen daat deken. Ta atuli teng deng one la kaen daat nol muhmemen tutungus ela, tiata Ama Lamtua Allah nutus Un ima-ii mes deng sorga le maa keo tele one.✡
11 Dais na tom se atuil Israel las, le halin daid in tui taung kita. Oen dulas totoang ela son, halin kit tui nol daek muid oen in kula-sala ngas deken. Ta leol kiamat ta maa dadani son.
12 Nangan ne! Ta ku nangan noan, ku tahang nal mumuun son kon no, ku musti doha-doha le halin ku nahi deken.
13 Taom eta ku kom in daek dadaat tam, nangan ta atuil didang kon tutnaal in sukat-soba ela kon son. Mo ku parsai se Ama Lamtua halin Un daek muid asa

✡ **9:21** Matius 22:34-40; Markus 12:28-34; Lukas 10:25-28; Korintus mesa la 13:1-8 ✡ **10:1** Dehet in Puit deng Dale Mesir 13:21-22; 14:22-29 ✡ **10:3** Dehet in Puit deng Dale Mesir 16:35 ✡ **10:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 17:6; Buk in Kahi 20:11 ✡ **10:5** Buk in Kahi 14:29-30 ✡ **10:6** Buk in Kahi 11:4 ✡ **10:7** Dehet in Puit deng Dale Mesir 32:6 ✡ **10:8** Buk in Kahi 25:1-18 ✡ **10:9** Buk in Kahi 21:5-6 ✡ **10:10** Buk in Kahi 16:41-49

man Un in teka ka. Undeng Un nang ku le ku haup in sukat-soba muun dui deng ku in tahang nala ka lo. Taom ku haup in sukat-soba ela lam, Un bel ku lalan in puti. Un tao ku kuat-tes le tahang nala, halin ku nahi deken.

14 Tiata, kaka-pail in namnau me! Eta atuli dising mi le todan se in hui-langus sas sam, lail putim deng maan na tia! Pansaban deken!

15 Auk aa taung mi in nangan blatas tana ngas. Le mi sukat esan halin tana noan, asa man auk in aa ni, toma.

16 Nangan soba-naan dais nia: eta kit nakbua le kaa se Ama Lamtua mija la, hidim kat klas na le nodan mamo se Una, halas-sam niun deng klas na lam, un nahin na noan, kit butu-kil nol Kristus. Se dedeng Un nang Un dala ka le holbohon didiin mate ka, na banansila el noan kit kon mateng. Eta kit bilas ruti la, hidim kit kaan nam, un nahin na kon mes nabale, noan kit butu-kil nol Kristus. Tiata, dedeng Un in mate ka, na tuladang el kit kon mateng leo-leo nolan.✡

17 Kit totoang haup kit nena deng ruti mes na. Tiata, totoang in haup deng ruti mes na ka, banansila el kit butu-kil apa le daid aap-ina mesa, molota kit niam mamo.

18 Olan nangan soba-naan atuil Israel hmunan nua ngas. Dedeng oen keo hmukit se mija in tunu-dadung nga dapa, le todan-lahing se Ama Lamtua ka, tulu agama in keo hmukit ta ngas, man kaa un boa ka. Un nahin na noan, oen butu-kil nol Ama Lamtua, nol oen kon butu-kil nol atuling man in kil hmukit le taung in tunu-dadung na.✡

19-20 Mi bali le auk nangan noan, oras atuil in taan Ama Lamtua lo ngas kil in todan bel oen sa-saa in hui-langus sas sa, muik nahin saa lo undeng sa-saa in hui-langus nas, suma patung hmate tuun ne? Lo! Ta auk in nangan na elia: dedeng atuli li keo hmukit le daid in tunu-dadung bel oen sa-saa in hui-langus sas sa, oen todan-lahing se uikjale kas na. Molam oen todan-lahing se Ama Lamtua Allah man in toma ka lo. Tiata, auk kom mi in butu-kil nol uikjale kas ela ka lo.✡

21 Eta mi butu-kil nol Ama Lamtua, hidim niun deng klas in se Ama Lamtua mija la ka lam, mi boel laok nakbuan nol uikjale kas le niun deng oen klas sa, se dedeng atuli las in hui se one ka deken. Ela kon, eta mi kaa son se Ama Lamtua mija la lam, mi boel laok muid in kaa se oen mija la deken. Ta na nahin na noan, mi butu-kil nol uikjale kas na! Ngengo me!

22 Mi nangan elola? Mi le tao kit Lamtuan na idus-neo ke? Daat son na! Bet mi nangan nam, kit muun dui deng Una, ta lo?!✡

Daek saa tuun kon, daken le halin nikit sakeng Ama Lamtua ngaal banan na

23 Bet mi aa noan, "Auk le tao saa tuun kon, bole. Lole na ka auk hak." Toma! Mo nangan ta totoang dasi las na mo banan taung mi lo. Nol totoang dasi las tulung nal mi dalen nas le kuat-tes lo.✡

24 Boel suma nuting in ontong taung mi apan nas siis deken. Banan dui ka nuting in ontong taung atuil didang kon.

25 Tiata auk le bel koo in nangan elia: eta sos siis se pasar rua lam, kaa tuun lako. Keket pait noan, "Ni siis in hui-langus tam lo ka?" Tamlom nangan noan, "Auk boel in kaa siis nias tamlom lo ke?" Tao ela deken!

26 Ta ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik in dula noan, "Apan-kloma ki nol un isin nas totoang, kit Lamtuan na nena."✡

27 Eta atuil in parsai se Ama Lamtua lo bii mes nusi mi noan, "Maa le kit taok kaa se auk uma!" Eta mi noan le lako lam, laok tuun, nol kaa totoang asa man un in bel mi le kaa ngas. Boel keket deen noan, "Auk boel kaa nia, tam lo ka?"

28 (Mo eta muik atuli maa hulu tek noan, "Boel kaa ni deken, ta ni siis in hui-langus". Lam banan dui ka mi kaan deken. Molam mi musti nangan atuling in maa teka na dalen na, le muid una lam elola la.

29 Auk in tao ka elia: mi musti nangan babanan muid atuling na in nangan na, le boel in kaa tamlom lo ka. Boel nangan in banan taung mi apan nas siis deken.)

Molota, auk bisa daek muid asa man auk in koma ka. Mo eta atuil didang nangan noan, asa man auk in tao na banan lo kam, tasao le auk boel in tao muid auk in koma ka lo, undeng suma muid atuling na in nangan na lia?

30 Eta auk nodan mamo se Ama Lamtua, hidim auk kaa lam, tasao le atuli las aa le tao nahu au lia?

31 Tiata mi kom le kaa tam, ninu tam, tao saa tuun kon no, daek nas totoang le tulu-balang Ama Lamtua Allah ngaal banan na.

32 Tao sus atuil Yahudi las tam, atuil Yahudi lo ngas tam, Ama Lamtua atulin in parsai ngas deken.

33 Tao banansila el au lia. Ta auk soba-naan le tao oen totoang dalen kolo, se totoang dasi las dalen. Auk kom le suma

✡ **10:16** Matius 26:27-28; Markus 14:22-24; Lukas 22:19-20 ✡ **10:18** Atorang deng Tulu Agama las 7:6 ✡ **10:19-20** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:17 ✡ **10:22** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:21 ✡ **10:23** Korintus mesa la 6:12 ✡ **10:26** Buk in Naka-nahalit 24:1

daek in banan nas taung auk apang ngi sii lo. Molam auk le daek banan taung oen totoang, le halin oen kon haup boa-blingin.

11

1 Mi not se au, nol daek muid auk lalan in nuli kia. Ta auk not se Kristus, nol daek muid Una.✡

Etan ibadat tam, biklobe nol bihata li musti todan apa, muid hadat in nuil-nola ka

2 Auk naka mia, lole taom mi nangan net auk tutungus. Nol totoang dais man auk in tui mia ngas, mi daek mudis nabale. Na banan isi!

3 Mo muik dasi mesa, man auk le tek nuting mian pait, elia: nadidingun mi in hek deng ol maa ka deken. Bikloeb in parsai ngas totoang butu-kil nol Kristus man daid bon deng one. Bihata li daid deng biklobe. Nol Kristus maa deng Ama Lamtua Allah.*

4 Tiata, eta biklobe li kohe-kanas tamlom tek deng Ama Lamtua in hida ka lam, bua kele un bon na deken. Ta na banansila el un tao nahmaeng Kristus, undeng un todan muid kit hadat in nuil-nola ka lo.

5 Mo bihata lia lam, oras un kohe-kanas tamlom tek deng Ama Lamtua in hida ngas sam, un musti buba bon na. Ta eta ela lo kam, na banansila el un tao nahmaeng un sapa-bikloben na, undeng un tulu in todan muid kit hadat in nuil-nola ka lo. Nol un kon tao nahmaeng un apa ka esa, banansila el bihata in piu klanga ka le bon na boa ka.

6 Ta eta muik bihata mes todan un sapa-bikloben na, mo un dai bua un bon na lo kam, banan dui ka un ted klanga ka dadaen. Mo eta un nataka noan un klanga in daen na, tao nahmaeng una lam, banan dui ka, un bua bon na tukun.

7 Olan mi nangan ne: biklobe li parlu in bua un bon na lo, ta Ama Lamtua Allah koet biklobe li muid Un hnika-tuladang nga. Na man tulu Ama Lamtua in muun-tes sa. Nol bihata li man tulu biklobe li in muun-tes sa.✡

8 Ta dedeng Ama Lamtua Allah koet apan-kloma kia ka, un koet biklobe li deng bihaat lo. Molam Un koet bihata li deng biklobe.

9 Nol Un koet biklobe li taung bihaat lo, molam Un koet bihata li taung biklobe.✡

10 Tiata banan dui ka bihata li buba un bon na, le halin atuli tana noan, un muik hak le kohe-kanas, nol tek deng Ama Lamtua in hida ngas muid in toma ka. Ima-ii in deng sorga nguas kon taan na.

11 Mo eta bihata li nol biklobe li butu-kil nol Ama Lamtua lam, oen nuil siing-siing lo.

12 Laih hmunan na, Ama Lamtua Allah koet bihata li deng biklobe. Mo hidi na lam, bihata li man hua biklobe li lolen. Nol Ama Lamtua Allah man daek nas totoang le dadi.

13 Olan mi nangan le! Eta bihata li kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, mo buba un bon na lo kam, muid mia lam, na banan tam lo ka?

14 Muid mi hadat in ne kota Korintus sia lam, eta biklobe klangan blatas sam, na tao nahmaeng una tam lo ka?

15 Mo eta bihata li klanga ka blatas sam, un leok isi, ta lo? Ama Lamtua belen klanga blatas, le kele un bon na. Na man toma.

16 Mo eta muik atuli in le kaen apa tutungus nol dais nias sam, nangan, ta kaim man daid atuil in kil mia, nol jemaat tenga las kon in nuil-nola ka ela son na.

Eta kaa se Ama Lamtua mija la lam tao dahu-dahut deken

17 Auk le aa dasi mes pait. Se dais nia ki, auk naka mi lo. Lole se oras mi in nakbua ka, mi tao muid in toma ka lo, mo mi tao lobo-lau tapnaeng dui pait.

18 Hmunan nu auk ming noan, eta mi nakbua le tao ibadat tam, mi mesa-mesam tao una. Dehet auk in ming tenga las taon elola ko, toma.

19 (Meman undeng mi in mesa-mesam tao una ka, tiata mam mi taan nol langa noan, asii man hii-ming se kit Lamtuan na baktetebes, nol asii man dai hii-ming se Un lo ka.)

20 Ta eta mi atuil in sarani ngas nakbuan, le kaa se Ama Lamtua mija la lam, mi musti nangan Lamtua Yesus. Na man toma. Mo mia lam tao ela lo.

21 Un tada la, se dedeng mi in daad le kaa ka, tenga las natang atuil tenga ka lo, tenga las kaa mamo lai-lisin, nol tenga las pait tam niun mahus. Didiin muik atuli teng haup in kaa lo, le oen lubus.

22 Elol na la? Mi muik uma esan le taung in kaa-ninu lo ke? Tamlom mi nangan le tao didaan Ama Lamtua jemaat tas ngaal banan na la? Tamlom mi kon le tao nahmaeng atuil kasiang ngas sa? Mi in koma ka le auk aa elola? Mi kom le auk naka mi se dais nias dalen ne? Nang tuun tia!

✡ **11:1** Korintus mesa la 4:16; Filipi 3:17 * **11:3** Atuil in taan dais Yunani ngas tek noan, *kefale* la na mo "bon", nahin na: 1) bon deng aap-inan, nol 2) in hek-maa deng ola ka; peke ka. Tiata dais Yunanin, *kefale* la nahin na "atuil in kil prenta" lo. ✡ **11:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:26-27 ✡ **11:9** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:18-19

Ruti la nol anggor ra, daid tada le halin kit nangan net Lamtua Yesus in mate ka
(Matius 26:26-29; Markus 14:22-25; Lukas 22:14-20)

23 Lamtua Yesus esa man tek auk dais ni son, tiata auk sao bel mian lolen. Elia, dedeng atuli las mana-mana le keo Una ka, duman na Un kat ruti bua mesa.
24 Kon Un kohe-kanas le nodan mamo se Ama Lamtua Allah. Hidim Un tek Un imaii las noan, "Kaa ruti nia. Ta ni auk apang nga. Mam oen tao dudus Auk apang ngi bel mia. Tiata mi musti kaa ruti nia, le nangan Au."
25 Oen kaa hidi kon, nini lalan el apin na, Un nikit anggor in se klas sa ka, le aa noan, "Anggor ni nahin na noan, Ama Lamtua Allah le butu-kil in hida balu nol mia. Mo Auk dalang ngi musti baa didiin Auk mateng le, halas-sam in hida na bisa dadi. Hidim eta mi niun anggor elia lam, mi musti nangan net Auk in mate ka."✡
26 Eta mi nakbua le tao oras halin kaa ruti nol niun anggor eli didiin Lamtua Yesus pait maa kam, na banansila el mi dehet ulang deng Un in mate ka.

Eta ku dalem ma tom lo kam, daad kaa se Ama Lamtua mija la deken

27 Tiata eta muik atuli kaa ruti nol niun anggor deng klas na, le nangan deng kit Lamtuan na, mo un dalen na banan lo kam, mam Ama Lamtua Allah hukung una. Undeng, na Lamtua Yesus aap-sisin na nol Un dala ka. Tiata eta atuli li dalen na lolo lo kam, un boel in kaa-niun se na lo, ta na tao nahmaeng Lamtua Yesus tuun.
28 Banan dui ka, atuli li mesa-mesam presa-ketan un dalen na esa muna le. Eta un taan baktetebes son noan un dalen na lolo, halas-sam un boel kaa ruti na nol niun anggor na.
29 Mo muik atuli deeh kaa-niun nol dalen in tom lo. Lole oen nangan noan, "Yesus in mate ka, muik nahin saa lo. Yesus aap-ina ka muik nahin taung auk lo." Atuil in ela ka lepa-haal oen in daat tas esan, nol mam oen tom in hukung.
30 Undeng na le, se mi hlala ka, muik in kuat-tes lo, muik in heda-heda, nol teng mates son.
31 Mo eta kit presa-ketan kit dalen ni babanan muna kam, kit tom in hukung nas lo.
32 Eta kit Lamtuan na hukung kita lam, Un tao ela le tui kit muid Un lalan in toma ka. Ta eta mam kit tom in hukung le dudus leo-leo nol atuil in ne apan-kloma ki ngias sam, Un tade lo.
33 Tiata kaka-pail in namnau me! Eta mi nakbua le kaa se Ama Lamtua mija la lam, mi musti natang apa.
34 Eta muik in lubu isi kam, banan dui ka un kaa muna se uma. Le halin mam eta mi leo-leo nakbua lam, mi tom in hukung deken.

Deng dais didang man mi in ketan nas sam, auk tiang se lang le, halas-sam auk ator.

12

Ama Lamtua Koo la bel kit kuasa le lako-daek osa mamo-mamo

1 Kaka-pail in namnau me! Auk koma ka le mi nangan taan kuasa nol karunya man Ama Lamtua Koo la in bel kit le pake ka.
2 Mi taan son noan, dedeng mi daid Ama Lamtua atulin lo bii ka, mi taan in huilangus bangat in aa lo ngas. Mi muid oen nol dadahut tuun.
3 Undeng na, auk tao ka le mi nangan taan noan, atuil in butu-kil nol Ama Lamtua Koo Niu ka son nas, taon elola ko muik atuli mes lo kon, man tek noan, "Bahang Yesus!" Nol atuil in butu-kil nol Ama Lamtua Koo Niu ka lo ngas, taon elola ko muik mes lo kon, man tek noan, "Yesus na mo auk Lamtuan!"
4 Ama Lamtua Koo la bel atuli li mesa-mesam nonool un karunya, le oen lako-daek oen osa las mesa-mesa. Mo totoang karunya nas, maas deng Koo mes sii.
5 Atuli haup karunya bili-ngala, le lii-lau atuli lia, mo oen totoang suma hii-ming se Lamtua mes sii.
6 Atuli li haup osa bili-ngala, le lako-daek Ama Lamtua osa la, mo suma Ama Lamtua Allah sii man tulung one, le lako-daek nal totoang os nas.
7 Ama Lamtua tulu Un Koo la, se atuli li in nuli ka mesa-mesa, nini lalan in bakisan-bakisan. Mo Un in nangan na, le oen totoang ontong leo-leo.
8 Un bel Un Koo la in kuasa ka, se Un atulin nas. Tenga las sium kuasa in tana, le halin oen tui-tek atuli lam nol in toma. Tenga las pait tam sium kuasa, le tek nal nol langa-langa deng asa man oen in nangan tana ngas.
9 Tengas pait, sium kuasa le parsai dididi se Ama Lamtua Allah, undeng oen butu-kil babanan nol Un Koo la. Tengas pait tam, sium kuasa le tao banan atuil ili.
10 Tenga las pait, sium kuasa le tao taad herang bili-ngala, halin tulu bel Ama Lamtua Allah in muun-tes sa. Teng pait sium kuasa le tek Ama Lamtua in hida ngas bel Un atulin nas. Tenga las pait sium kuasa le taan haup koo ol man butu-kil nol

✡ **11:25** Dehet in Puit deng Dale Mesir 24:6-8; Yermia 31:31-34

Ama Lamtua Allah, nol ol man lo kia. Teng pait sium kuasa le aa nal nini dasi bili-ngala. Tenga las pait, sium kuasa le tek puting dais nas nahin na.
11 Molam suma Koo mes sii man in tao, le oen totoang lako-daek nal os nas. Un bel atuli li mesa-mesam nonool un karunya, le oen daek nal muid Koo la in koma ka.✡

Atuil in parsai Ama Lamtua ngas mamo, mo oen butu-kil apa daid banansila el aap-ina mesa

12 Auk le naleta karunya nas nini atuli li aap-ina kia. Atuli li aap-inan mesa, mo bating op mamo. Mo op mamo nas butu-kil apa, le daid aap-ina mes sii.✡
Na banansila el Kristus atulin nas.
13 Kit totoang butu-kil nol Koo mes sii. Tiata dedeng kit haup in sarani ka, kit daid banansila el bangsa mesa. Kit atuil Yahudi tam atuil Yahudi lo, ata tam ata lo kon no, Ama Lamtua Allah bel kit totoang Koo mes sii. Na tuladang el kit totoang niun ui in nuli, deng ui mata mes sii.
14 Meman kit aap-inan ni suma deng op mes sii lo, molam deng op mamo.
15 Eta ku iim ma tek noan, "Auk nia mo ima lo. Tiata auk niam op mes deng ku apam ma lo." Un aa ela kon no, un op mes nabael deng ku apam ma. Toma ta lo?
16 Nol eta ku hngilam ma tek noan, "Auk niam matan lo. Tiata auk daid op mes deng ku apam ma lo." Un aa ela kon no, un op mes deng ku apam ma nabale.
17 Nangan le! Eta noan ku apam ma suma mata si-sii kam, taon elola le ku ming nala la? Nol eta noan ku apam ma suma hngila si-sii kam, ku hodo net buin nini saa la?
18 Mo mi taan son, Ama Lamtua Allah koet kit daid banansila el aap-ina mesa, nol Un ator opan nas mesa-mesa lam muid Un hnika-tuladang nga.
19 Eta kit apan ni suma daid op mes sii kam, noken noan 'aap-ina' pait lo son, ta lo?
20 Mo in toma ka, kit aap-inan ni bating op mamo-mamo. Na man tao un daid aap-ina tema mesa.
21 Atuli li mata ka tek un ima ka lo noan, "Auk parlu ku lo!" Nol atuli li bon na tek un iin na lo noan, "Auk parlu ku lo!"
22 In toma ka, kit aap-inan ni opan deeh kit nataka kam, kuat lo nol muun isi lo, molota kit parlu oen nabale.
23 Muik opan deeh man kit nataka noan, oen muik nahin bubuit tuun, mo kit papa-paiduil oen babanan nabale. Nol muik opan deeh kit mae in tulu-balang one, tiata kit bua kele oen babanan.
24 Mo etan opan man in tao kit le mae lo ngas sam, kit bua keles lo.
Mo Ama Lamtua Allah tao nakbuan totoang opan nas le daid aap-ina mesa. Hidim Un ator le opan man kit bali noan, muun lo ngas, kit papa-paidulis nol ba-banan.
25 Lole Un kom kit aap-inan ni in bakisa-bakisan na lo. Un in koma ka le, oen totoang sium apa mes nol mesa.
26 Le eta opan mes haup susa lam, totoang haup susa. Nol eta mes haup in todan nam, totoang dalen kolo leo-leo.
27 Ela kon nol mia. Ta mi banansila el Kristus aap-ina ka. Totoang atuil in parsai ngas daid banansila el op mes deng Kristus apa ka.
28 Ta se atuil in parsai ngas hlala, Ama Lamtua Allah bel kuasa le oen daek osa bili-ngala.
Mesa la, Un nutus atuli tenga le laok tek Un in hida ngas.
Dua la, Un pake atuli tenga le daid Un mee-baha.
Tilu la, Un tao atuli tenga le oen tui taan atuli li deng Una.
Hidim, Un bel atuli teng kuasa, le tao nal taad herang bili-ngala halin tulu Un in muun-tes sa.
Tenga las haup kuasa le tao banan atuil in ili ngas.
Tenga las pait haup karunya le tulung atuli.
Tenga las pait tam, haup karunya le ator atuli lia, halin oen daek leo-leo nol babanan.
Nol Un bel kuasa se atuli teng pait, le oen aa nal nini dasi bili-ngala.✡
29 Tiata muid mi in nangan nam elola? Ama Lamtua Allah nutus totoang atuli li le laok tek Un in hida ngas se? Lo. Un nikit atuli li totoang le daid Un mee-baha ke? Lo. Un tao atuli li totoang le tui tana le? Lo. Un bel atuli li totoang le tao nal taad herang nge? Lo.
30 Un bel atuli li totoang kuasa, le tao banan nal atuil ili las se? Lo. Un tao atuli li totoang le aa taan nini dasi bili-ngala ke? Lo. Un tao atuli li totoang le tek balang nal dais nas, nahin nas se? Lo.
31 Undeng na, tiata mi musti mana mi apan nas, le simu nol pake karunya man muik ambak banan dui taung atuil hut mamo ka ngas.
Mo ela kon no, auk le tulu bel mi lalan man in banan dui ka nabale.

13

Neka-namnau man in toma ka

✡ **12:11** Roma 12:6-8 ✡ **12:12** Roma 12:4-5 ✡ **12:28** Efesus 4:11

1 Eta noan auk aa taan nini totoang dasi
lias, dais deng atuli lia tamlom, dais deng
Ama Lamtua ima-ii in ne sorga nguas, mo
auk muik in neka-namnau bubuit lo kon
nam, un ambak ki saa la? Auk in aa ka
muik nahin lo, banansila el kong man lin
dahu-dahut tuun na, tamlom tong blo ka
lin na.
2 Eta noan auk muik karunya le tek Ama
Lamtua in hida ngas bel Un atulin nas, nol
auk taan totoang dais in buni-napang ngas,
nol auk nangan taan totoang dais man
atuil in tana ngas, in tana ka, nol eta auk
in parsai Ama Lamtua ka kuat-tes didiin
auk pekot nal leten nas, mo auk muik in
namnau bubuit lo kon nam, un ambak ki
saa la? Auk in tao nas muik ambak mes lo
kon.✡
3 Nol eta auk hee nuli auk hmuki-nalan
nias, hidim pake un duit ta totoang, le nalo
atuil kasiang ngas, tamlom sao auk apang
ngi le daid in tunu-dadung,* mo auk muik
in namnau bubuit lo kon nam, un ambak
ki saa la? Auk naka bali apang ngi kon
parsum tuun. Lole na muik ambak lo.
4 Ta in namnau ka na mo, leko.
Namnau ka na mo, kehe.
Namnau ka na mo, idus-neo lo.
Namnau ka na mo, naka bali apan lo.
Namnau ka na mo, koaok lo.
5 Namnau ka na mo, dasin daat lo.
Namnau ka na mo, dudui tuun lo.
Namnau ka na mo, komali dadahut lo.
Namnau ka na mo, pesang dael nol
atuil lo.
6 Namnau ka na mo, dalen kolo nol asa
man in toma ngas,
nol kom dais in tom lo ngas lo.
7 Namnau ka na mo, tahang nala.
Namnau ka na mo, parsai tutungus.
Namnau ka na mo, nahlae napiut.
Namnau ka na mo, tahang tutungus.
8 Namnau ka na mo, tene tahan lo.
Mo asa man Ama Lamtua mee-baha las
in nahdehe ngas, lako-lako lam parlus pait
lo ka. Nol atuli li aa nini dasi bili-ngala
kon, lako-lako lam pake dais nas lo ka. Ta
asa man atuil in tana ngas, tanas, lako-lako
lam muik ambak pait lo.
9 Halas ni kit in tana ka suma bubuit sii.
Eta kit daid Ama Lamtua mee-baha kam,
kit in teka ngas dabun nabale.
10 Mo lius un oras sa lam, mam totoang
sa-saa li daid inu. Nol lius oras na lam,
dasi-dais in dabun nabaleng ngas kon,
pakes lo ka.
11 Auk bel kleta elia: dedeng auk anang
bii kua, auk in aa ka nol auk in nangan na,
banansila el tana-ana blutu kas in aa nol
in nangan na kon. Mo halas ni auk teneng
son. Undeng na le auk nafoan banansila el
tana-ana blutu ka pait lo.
12 Auk bel kleta didang pait: halas ni kit
ngat net bubuit son, mo langa isi lo bii,
banansila el didaan silan se hdidan in daat
son na. Mo nesang le lako lam totoang
daid langa. Kit in ngat neta ka banansila
el dadani ne kit sila-matan. Halas ni auk
in nangan tana ki suma bubuit sii. Mo
lako-lako lam auk nangan taan totoang,
banansila el Ama Lamtua Allah in taan
deng auk aap-inang ngi totoang nga.
13 Tiata halas ni, kit musti daek dasi tilu
man tahang napiut. Dais nas elia:
kit musti parsai napiut se Ama Lam-
tua;
kit musti nahlae napiut noan, mam Un
ator totoang nas le daid banan;
nol kit musti namnau apa tutungus.
Deng dasi tiul nias, in muun dudui ka
mo, in *namnau*. Ta in namnau ka, man
banan dui deng totoang.

14

Ama Lamtua Koo la bel Un atulin nas osa bakisa-bakisan

1 Nukleka le namnau apa se totoang dasi
las dalen. Ta muik dais didang man muun
dui deng in namnau ka pait lo son. Nuting
lalan le Ama Lamtua Koo la bel mi kuasa
nol karunya, le halin mi lako-daek nal dasi-
dais banan nas. Mo in leok dui pait ta,
mi haup karunya le nahdeh deng Ama
Lamtua in hida ka.
2 Ta eta atuli haup karunya le aa taan
nini dais didang ngam, Ama Lamtua Koo
la belen kuasa, le un tek deng dais in langa
lo bii ngas. Mo un aa nol atuil didang lo,
ta un suma aa nol Ama Lamtua sii. Atuil
in nakbua se la ngas nangan taan atuling
na in nahdehe ka lo.
3 Mo eta atuli muik karunya le tek puting
Ama Lamtua in hida ngas sam, un tek in
hida na bel totoang atuil in se lang ngas.
Un tao atuli las le parsai se Ama Lamtua
ka tapnaeng, tao kuat-tes oen dalen nas,
nol halmau atuil in susa ngas.
4 Atuil in aa nini dais didang nga, un tao
kuat-tes un dalen na sii. Mo atuil in aa le
tek deng Ama Lamtua in hida ngas sa, tao
kuat-tes tapnaeng totoang atuil in nakbua
se jemaat na ka.
5 Auk in koma ka le mi totoang aa nal
nini dais didang. Mo auk in kom dui pait
ta lam, mi aa nal le tek deng Ama Lamtua
in hida ka. Ta atuil in aa le tek deng
Ama Lamtua in hida ngas sa, muik ambak
mamo dui deng atuil in suma aa nal nini

✡ **13:2** Matius 17:20; 21:21; Markus 11:23 * **13:3** Dais Yunanin tenga las man dul tapnaeng noan, “sao auk apang ngi le daid in tunu-dadung”.

dais didang ngas. Eta aa nini dais didang ngam, na kon banan, sadi muik atuli in tek puting dais nas nahin na. Nini ela, in hida na tao nal totoang atuil in se jemaat na ngas, kuat-tes tapnaeng, le halin oen nangan tana.

6 Kaka-pail in namnau me! Olan nangan soba-naan dais nia. Eta noan auk tiang se mia la, hidim auk aa nini dais man mi in taan lo kam, mi in haup ontong ngi saa? Muik lo, ta lo? Mo eta auk aa le tek mia lam, banan dui ka auk tek mi deng Ama Lamtua in koma ka, nol tek puting mi dais man hmunan nu langa lo bii ngas. Ela kon, auk tulung mi le nangan taan dais nas banan dui pait, nol tek nuting mi pait deng Ama Lamtua in Teka-teka ngas. Banan dui ka auk tui mia. Ela le halas-sam, muik ambak taung mia.

7 Ela kon nol kong-sasanu kas. Ta sa-saa nas sa-saa kuli lo, mo oen tao nal lin bili-ngala. Nini suling tam, sasanu tam, gitar tam, eta un not ta hnuknakeng lo kam, taon elola ko atuli tanan lo noan, un kuti taung dain ola la.

8 Nol eta un huu klingu la le lin na langa lo kam, taon elol le tentara las taan noan, un bel tada le oen mana-mana in laok hote-dati ka? Oen tanan lo, ta lo?

9 Mi kon ela. Eta mi aa nini dais didang tam, nini dais man atuli li tanan nol langa lo kas sam, na banansila el noan mi aa nol angin. Parsum tuun, lole atuli li taan ku in koma ka lo kam!

10 Muik dasi mamo isi ne apan-kloma kia. Dasi li mesam-mesam muik un nahin esa.

11 Mo eta auk taan atuil didang dasi lo kam, na muik nahin saa bel auk lo. Lole auk taan oen lo, nol oen kon taan auk lo. Kaim mes nol mesa lam, daid atuil in laok-maa.

12 Ela kon nol mia. Mi kom le haup kuasa nol karunya deng Ama Lamtua. Na banan. Mo in banan dui ka mi nukleka, le haup kuasa nol karunya, halin pake taung in tulung atuil in parsai ngas, le oen kuat-tes tapnaeng!

13 Tiata in banan dui ka, atuil in aa nini dais didang ngas kohe-kanas le nodan se Ama Lamtua, halin beles karunya le oen tek nal dais didang nas nahin na.

14 Eta auk kohe-kanas nini dais didang ngam, auk kohe-kanas nol auk daleng ngia, mo auk nangan taan batur asa man auk in aa na lo.

15 Tiata in banan na, auk tao elola la? Auk pakes duas toang, mo mesa-mesam nol un oras. Auk kom le kohe-kanas nini auk daleng ngia, nol nini dais man auk in tana. Nol auk kon, kom le tao dain in naka Ama Lamtua, nini auk daleng ngia, nol nini dais man auk in tana.

16 Ta eta ku pake dais didang, le naka-nahalit Ama Lamtua Allah nini ku dalem ma, mo se la muik atuli in taan dais na lo kam, taon elol le un dalen mes nol ku la? Oras ku nodan mamo se Ama Lamtua nini dais didang nga, taon elol le un hao muid ku le tek noan, “Na toma” la? Ela lo, ta lo? Lole un taan dais ku in aa na lo kam.

17 Ku boel nodan mamo se Ama Lamtua ela. Mo na tao atuil tenga las dalen kuat-tes lo.

18 Bet mi taan lo, mo auk aa nini dais didang mamo dui deng mi totoang. Nol auk nodan mamo se Ama Lamtua, lole Un man tao auk le auk aa nal ela.

19 Mo eta atuil in parsai ngas nakbua lam, banan dui ka auk aa nini dasi teb lim siis, man dadaen mo oen nangan tanan, halin auk tui one. Mo nini dais didang man blatas isi mo oen nangan tanan lo ka lo.

20 Kaka-pail in namnau me! Eta mi le nangan tana lam, mi musti tui, le halin mi in nangan na el atuil tuan na. Mi in nangan na boel banansila el tana-anang blutu kas deken! Mo nol dais daat tas sam, mi musti tao el tana-ana blutu ka, man tao taan dais daat tas lo, ta oen dalen nas nam niu.

21 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik dulan noan,

“Kit Lamtuan na tek noan,
‘Auk le aa nol atuil in deng bangsa Israel lias,
pake atuil man in aa nini dais didang ngas.
Mo Auk tao ela kon no,
oen dai hii-ming se Auk lo nabale.’ ”✡

22 Undeng na, eta mi net atuli aa nini dais didang ngam, na daid taad le tulung atuil in parsai Ama Lamtua lo bii ngas, halin oen net Un in kuasa ka. Na tulung atuil in parsai Ama Lamtua son nas lo. Mo eta muik atuli aa le tek deng Ama Lamtua in hida ngas sam, na tulung atuil in parsai Una ngas. Molam tulung atuil in parsai Un lo bii ngas lo.

23 Eta noan mi totoang nakbua, hidim mi aa nini dasi bakisa-bakisan, lam muik atuil in parsai lo, tamlom atuil in nangan taan dais nas lo, maas baab se mi hlala ka, lam oen nangan elola? Taon elol kon, oen nangan noan, “Atuil in mo niang ngias nuin son!”

24 Nol eta noan mi totoang tek apa deng Ama Lamtua in hida ngas, mo muik atuil in parsai lo, tamlom atuil in nangan taan dais nas lo, baab se mi hlala ka lam, taon

✡ **14:21** Yesaya 28:11-12

elola ko atuling na kom le hii asa man mi in aang nas. Tiata asa man mi in aang nas, tulu bel un in kula-sala ngas, didiin un pres un in nuli ka babanan.
25 Kon dasi-dais daat man un buni ne un dalen na ngas, mam putis le totoang atuli li tanas. Hidim mam atuling na hai buku ka, le todan-lahing se Ama Lamtua Allah, nol tek noan, "Ee baktebes, langa son noan Ama Lamtua Allah muik ne mi hlala kia!"

Totoang dais man kit in dake ngas, dakes muid in toma ka. Boel dakes dahu-dahut tuun deken

26 Tiata kaka-pail in namnau me! Eta mi nakbua lam, atuli li mesa-mesam nonool un karunya. Muik in tao dain le naka Ama Lamtua Allah. Muik in tui atuli li deng Ama Lamtua. Muik in tek puting Ama Lamtua dasin man hmunan nu buni-napang nabale ngas. Muik in aa nini dais didang. Nol muik in tek puting nal dais nas nahin na. Totoang nas, oen musti taos le halin atuil tenga las in parsai ka daid kuat-tes.
27 Eta muik in kom le aa nini dais didang ngam, na kon banan. Mo nang le atuli at dua ta tiul siis. Mamo isi deken. At mes aa hidi le, lam at mes aa lolen. Nol musti muik atuli in tek oen deng dais na nahin na.
28 Eta noan muik atuli in tek puting nal dais nas nahin na lo kam, aa nini dais didang se atuil hut mamo kas silan deken. Molam oen aa ela se oen dalen nas tukun. Oen kon boel aa nol Ama Lamtua ela.
29 Eta mi nakbua lam, nang le atuli at dua tam tiul siis, man tek deng Ama Lamtua in hida ka. Tenga las musti nangan oen in tekang nas nol babanan.
30 Mo eta noan Ama Lamtua tek balang dasi mesa, man hmunan nu langa lo bii, bel atuli mes man daad le hii se na lam, atuling na musti tek dais na bel totoang atuil in se la ngas. Nol atuling in aa mamaus se muka la ka musti tene, le bel dola halin atuling in halas-sam ming deng Ama Lamtua ka dehet lolen.
31 In toma ka, mi totoang tek nal deng Ama Lamtua in hida ka. Mo nang le at mes aa muna le, hidi halas-sam un tapang ngas aa lolen. Nini ela lam, atuli li totoang ming, totoang haup in tui, nol totoang dalen teken taplaeng.
32 Nangan, ta atuil in tek deng Ama Lamtua in hida ngas sa, musti doha-tiud taan un apa ka. Tenga las tahang apan le natang halin mes aa hidi le, halas-sam mes lolen.
33 Ta se Ama Lamtua Allah lua lam, muik in nuu apa lo, nol muik in lobo-lau lo. Totoang nas ator babanan nol muik in sudung apa lo.

Se ola-ol tuun, eta atuil in parsai ngas nakbua lam, oen tao elia:
34 Bihata las musti daad ete-ete. Oen aa mamo deken. Oen musti hii-ming se atuil in kil one ngas. Ta Ama Lamtua Allah atorang nga kon tek ela, ta lo?
35 Eta muik bihata in le keket dasi mesa kam, oen pait le, halas-sam un ketan se un sapa-bikloben na tuun. Ta eta bihata las lobo se um in kohe-kanas sa dalen nam, na tao nahmamaeng tuun.
36 Muid mia lam elola!? Ta Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas maas deng mi lo! Nol Un in Teka-teka ngas bel mi in se kota Korintus sias siim tuun lo! Nangan babanan ne!
37 Eta muik atuli in nataka apa ka le tek nal deng Ama Lamtua in hida ka, tamlom nangan noan un sium kuasa deng Ama Lamtua Koo la, lam un esa tana noan, dais man auk in dul bel mia ni, atorang deng auk lo, molam na prenta deng Yesus, kit Lamtuan na.
38 Eta muik atuli in dai sium dais nias lo kam, mi boel simun se mi hlala ka deken nol toe mudin deken.
39 Kaka-pail in namnau me! Nuklek mumuun le mi haup kuasa halin mi tek nal deng Ama Lamtua in hida ka. Nol eta atuli li aa nini dais didang ngam, boel kaing deken.
40 Tiata eta mi nakbua lam, lako-daek totoang nol babanan, muid in toma ka. Daek dasi mes muna le, halas-sam tenga las lolen. Lako-dakes totoang nol babanan. Lobo-lau nol apa deken.

15

Kristus nuli pait son deng Un in mate ka

1 Kaka-pail in namnau me! Auk in koma ka le mi nangan Ama Lamtua Dehet Dais Banan, man hmunan nu auk tek mian son, le mi simun nol kilan dididi napiut nabale ka.
2 Ta Dehet na, man bel boa-blingin nal mia, sadi mi kilan dididi. Mo eta mi parsai napiut se Ama Lamtua Allah lo kam, mi in parsai na parsum tuun.
3 Auk kon tui mi son deng dasi-dais in muun dui ngas, man hmunan nu atuli li tui net aus son. Na ka: Kristus man Ama Lamtua Allah in belen maa ka, mate son le bel boa-blingin kit deng in kula-sala ngas. Na tom nol asa man Ama Lamtua Buk Niu ka in dul deng hmunan nua ka.✡
4 Kon oen puan Una, hidim bingin dua ka lam, Ama Lamtua belen nuli pait. Na

✡ **15:3** Yesaya 53:5-12

kon tom nol Ama Lamtua Buk Niu ka in dul meman son deng hmunan nua ka.✡
5 Hidi kon Kristus tulu-balang Un apa ka bel Petrus.* Un kon tulu-balang apa ka bel Un ima-ii las totoang.✡
6 Oe mesan na, Un tulu-balang Un apa ka bel atuil in parsai ngas at ngatus lim lisi. Tiata totoang net una! Deng atuil nas, muik mamo nulis nabale. Suma bubuit sii man mates son.
7 Hidim Un tulu-balang apa ka bel kaka Yakobus. Nol Un kon tulu-balang Un apa ka bel Un atulin in nutus sas totoang.
8 Auk man muik ambak lo dudui, mo net Un kon. Ta auk banansila el aan hmudin man huan mudi hesa ka.✡
9 Totoang Ama Lamtua atulin in nutus tenga las, muun dui deng au. Eta muid in toma ka lam, auk daid Un atulin in nutus sam, tatai lo. Ta hmunan nu, auk man diku-puang le tao susa-daat saol Ama Lamtua atulin nas se ola-ola.✡
10 Mo Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na bel au. Hidim Un man tao auk le halas ni auk daid banansila eli nia. Dedeng Un tao dais banan bel au ka, Un soleng oras parsum tuun lo. Lole auk man nuklek le daek mumuun dui deng atuil tenga las totoang! Molota na auk in dake lo, molam Ama Lamtua dalen banan na, man daek ne auk in nuli kia.
11 Tiata auk man in tui tamlom atuil didang ngas man in tui kon, na man muun lo. Undeng kaim totoang tui dasi mes sii. Kaim tek atuli li deng Ama Lamtua Dehet Dais Banan na tutungus. Undeng na le, mi totoang parsai se Dehet Dais Banan mes sii.

Atuil in mate ngas mam nulis pait

12 Taom kaim tui noan, Kristus man Ama Lamtua belen maa son na, nuli pait son deng Un in mate ka. Tiata tasao le mi tenga las tek noan, “Atuil in mate ngas nulis pait lo kia”? Un peke ki asa la?
13 Ta eta noan atuil in mate ngas nulis pait lo kam, un nahin na noan, Kristus kon nuli pait lo.
14 Nol eta Kristus nuli pait lo kam, totoang man kaim in tek atuli las deng Una ka, muik nahin lo. Nol mi in parsai se Una ka kon, parsum tuun!
15-16 Nol eta baktetebes atuil in mate ki nuli pait lo kam, kaim kon daid saksi in nole-lilung deng Ama Lamtua Allah son. Ta taom kaim tui noan, “Ama Lamtua Allah man bel Kristus le nuli pait!” Meman kaim tek ela. Mo eta noan atuil in mate ki nuli pait lo kam, un nahin na noan, Ama Lamtua Allah bel net Kristus le nuli pait lo.
17 Nangan naan dais nia: eta Kristus nuli pait lo kam, mi in parsai se Ama Lamtua Allah na parsum tuun! Lole mi lepa-haal mi in kula-sala ngas nabale!
18 Na sii lo, ta eta Kristus nuli pait lo kam, totoang atuil in maet son man hmunan nu butu-kil nol Kristus sas, oen kon nulis pait lo, nol bakisan deng Ama Lamtua Allah.
19 Kit muik in nahlae se Kristus, noan, mam Un daek in banan na bel kita. Mo eta noan kit in nahlae ka suma se apan-kloma ki tuun nam, na parsuma. Nol kit daid atuil in kasiang dudui deng totoang!

Undeng Kristus nuli pait, tiata mam asa man dadi la?

20 Ta in toma ka elia: Kristus man Ama Lamtua Allah belen maa son na, nuli pait deng Un in mate ka son! Nol Un sii tuun lo, ta mam atuil in parsai man maet son nas kon, nulis pait. Kristus banansila el isin hmunan, man tulu bel noan, atuil in mate ngas mam nulis pait muid Una.
21 Hmunan hesa kua, suma atuli mes sii, na ka Adam, man kaliut Ama Lamtua prenta la. Tiata un hukung nga, mo in mate. Hukung na kon nahi tom kit atuli li totoang. Mo halas ni muik atuli mes pait, na Kristus, man nuli muid Ama Lamtua prenta la. Undeng Un in daek banan na, tiata atuil in mate ngas haup in nuli pait!
22 Totoang atuil man kaliut Ama Lamtua prenta la ngas kon, tom in hukung tele, banansila el Adam. Ela kon nol totoang atuil in butu-kil nol Kristus sas, mam Ama Lamtua Allah bel oen le nulis pait.
23 Mo mesam-mesam nonool un oras. Kristus daid atuil hmunan, man nuli pait banansila el isin hmunan apin na. Nol eta mam Un pait maa son se apan-kloma kia, halas-sam Un atulin nas kon nulis pait.
24 Hidi na halas-sam, apan-kloma ki kiamat. Oras na, Kristus daid Lahi, le tao dudus totoang in kuasa, totoang in prenta, nol totoang in tana man mus nol Ama Lamtua ngas. Hidi nam Un sao pait Un hak in prenta ka bel Ama Lamtua Allah, Un Ama ka.
25 Ta Kristus musti kil prenta didiin Ama Lamtua Allah tao tehen totoang in labang nol Kristus sas, le oen todan se Una.✡
26 Muik dasi mes pait man mus nol kit atuli lia. Na ka, kit musti mateng. In puis sa, Ama Lamtua kon le tao tehen hmate ka in kuasa ka. Un tao hidi ela son nam, muik atuli in mate pait lo ka.

✡ **15:4** Buk in Naka-nahalit 16:8-10; Matius 12:40; Dehet deng Aan in Nutus sas 2:24-32 * **15:5** Alkitab dais Yunanin na dul noan, “Kefas”. Kefas sa Petrus ngaal didang nga. ✡ **15:5** Matius 28:16-17; Markus 16:14; Lukas 24:34, 36; Yuhanis 20:19 ✡ **15:8** Dehet deng Aan in Nutus sas 9:3-6 ✡ **15:9** Dehet deng Aan in Nutus sas 8:3 ✡ **15:25** Buk in Naka-nahalit 110:1

27 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik in
dula noan, "Ama Lamtua tao totoang in
tehen nas, le todan se Atuling man Un in
hid son le belen maa ka." In dul noan,
"totoang in tehen nas le todan se Un Atulin
na" ka, langa son noan, Ama Lamtua Allah
sii man baab se in todan Un Atulin na ka
lo. Lole Ama Lamtua Allah esa man nikit
Una, le daid Lamtua taung totoang.✡
28 Mam eta totoang hii-ming babanan
se Ama Lamtua Allah Ana ka son nam,
Un na sao totoang pait bel Un Ama ka,
man nikit Un son le daid Lamtua taung
totoang. Hidi na lam, Ama Lamtua Allah
kil bandu napiut, se totoang dasi las dalen,
bel totoang atuli lia.

Paulus tek deng atuil in mate ngas nulis pait lo kam, elola

29 Muik atuli kom le haup in sarani seda
atuil in maet son, mo sarain lo bii ngas.
Mo eta atuil in mate ngas nulis pait lo kam,
tasao le oen kom in haup sarani seda atuil
in maet son nas sia?†
30 Nol tasao le kaim tade le matem, eta
atuil in mate ki nuli pait lo ka?
31 Ta lelo-lelon nam, naha-bubuit tam
auk mateng! Mo kaka-pail in namnau me!
Auk brain sumpa, eta noan auk mateng
kon, auk nataka kam sa-saa lo. Ta auk nikit
nal silang ngia, undeng mi butu-kil napiut
nol kit Lamtuan Yesus Kristus, man Ama
Lamtua Allah belen maa son na.
32 Neot auk biing se kota Efesus sa, atuil
man banansila el hmukit huin in sau daat
tas, taan in pisu-karut le keng nol au si-sii.
Molam eta auk balas oen in tuku-keng na,
le suma nal taung auk apang ngi sii, mo
nal taung Ama Lamtua lo kam, na parsum
tuun. Muik ambak lo! Ta eta noan atuil
in mate ngas nulis pait baktebes lo kam,
banan dui ka kit muid se atuli li in aa ngas
tuun, man noan,
"Maa le kit tao fesat leo-leo,
nol kaa-niun fala banan si-sii,
ta ola kam kit mateng!"✡
33 Mi tom in nole le nangan muid ela
deken! Ta muik dehet mes tek noan,
"Eta ku nakbuan nol atuil daat tas sam,
na man tao ku le sisa deng lalan in nuil
lolo ka."
34 Tao dadaat bakun na! Tenem tia!
Mana-koet ku apam ma! Le daek in toma
ngas tukun! In toma ka lam, mi musti mae,
undeng ne mi hlala ka, muik atuli deeh
parsai se Ama Lamtua Allah lo bii nabale.

Etam kit nuling pait tam, mam kit aap-inan ni daid elola la?

35 Muik atuli ketan noan, "Eta atuil in
mate ngas nulis pait tam, lalan na elola?
Nol oen aap-inan nas daid elola la?"
36 Ngengo me! Eta kit hai bini lam, biin
na musti dudus se dale ka dale le, halas-
sam un haup in nuli, le nupu puti.
37 Nol biin man kit in soko-hai na, un
hnika ka el in mula-hai man nupu nol
klehen na lo. Un nam biin tuu, banansila
el gandum, tamlom ale, tamlom biin tenga
las.
38 Mesa-mesam nonool un hnika-
tuladang, muid Ama Lamtua in koma ka.
Lole Un man nutus son le bini las mesa-
mesam nonool un hnika-tuladang.
39 Hmukit ti nol atuli li kon ela. Mesa-
mesam nol un hnika-tuladang muid Ama
Lamtua in koma ka. Tiata atuli li apan
ni muid un hnika-tuladang nga. Hmukit
ti apan nas mesa-mesam nonool un hnika-
tuladang kon. Tilu-kee kas nol un nena.
Ikan nol un nena. Sa-saa tenga las pait kon
nonool oen nena.
40 Muik sa-saa ne apan-dapa kua, nol
muik sa-saa ne dale-dapa kia. In ne apan-
dapa kua ngas muik uhu. Mo oen uhu nas
kisa deng in ne dale-dapa ki ngias. Ela kon
in ne dale-dapa ki ngias muik uhu. Mo
oen uhu nas kisa deng in ne apan-dapa kua
ngas.
41 Etan se apan nua lam, lelo la uhu
ka kisa; bulan na uhu ka kisa; nol duun
nas kon uhun nas bakisa-bakisan. Mesa-
mesam nol un hnika-tuladang. Hidim
mesa-mesam kon nol un uhu. Tiata to-
toang muik uhu, ta lo?
42 Eta atuil in mate ki nuli pait tam, na
banansila el biin apin na. Ta eta atuil
in mate ki puan son nam, un aap-ina ka
dudus, ta lo? Mo eta un nuli pait tam, un
banansila el hmunan nu pait lo son. Lole
eta un nuli pait son nam, un mate pait lo
ka.
43 Dedeng kit puan atuil in maet son na,
kit nangan nam un aap-ina ka hmomos.
Mo eta atuling na nuli pait son nam, un
muun isi! Lole un daid niu! Atuil in mate
ki tao nal sa-saa lo, se oras atuli las in puan
una ka. Mo etan un nuli pait son nam, un
daid kuat isi!
44 Eta atuli li nuli nabale lam, un suma
taan in nangan nol in nataka tuun, ta lo?
Mo eta un mate hidim nuli pait tam, Ama
Lamtua Koo la belen in nuil toma. Nol un
banansila el hmunan nu pait lo son.
45 Atuling hmunan hesa, man hnika-
tuladang el kita ka, Adam. Muid Ama
Lamtua Buk Niu ka lam, "un daid atuil in
nuli man nangan taan, nol nataka tana."

✡ **15:27** Buk in Naka-nahalit 8:6 † **15:29** Bango ni langa lo. Hadat in el "haup in sarani le seda atuil in mate ngas" muik ne bango didang deng buk *Ama Lamtua In Hida Balu ki* lo. ✡ **15:32** Yesaya 22:13

Mo atuling in hnika-tuladang el Adam,
man lapa dui hihidi ka mo, Kristus.
Un Koo la man bel atuli li haup in nuil toma.✡
46 Laih hmunan na, atuil man in suma
nangan tana nol nataka taan tuun,
hidim un mate nala. Mo in nuil pait son na,
atuil man haup in nuil toma deng Ama Lamtua Koo la.
47 Atuling hnika-tuladang laih hmunan
in se apan-kloma kia ka, daken deng dale.
Molam hnika-tuladang dua la, nam Kristus,
man maa deng apan-dapa kua.
48 Kit in nuil ne apan-kloma ki ngias,
hnika-tuladang nga banansila el atuling hmunan,
man Ama Lamtua daken deng dale ka.
Mo atuil man butu-kil nol Ama Lamtua Allah
in ne apan-dapa kua ngas,
hnika-tuladang nga el Kristus man maa
deng apan-dapa kua ka.
49 Kit hnika-tuladang ngi banansila el Adam,
man Ama Lamtua daken deng dale.
Mo nesa-nesang ngam, kit seda nol hnika-tuladang balu,
banansila el Kristus, man maa deng apan-dapa kua ka.
50 Kaka-pail in namnau me!
Man auk in le tek mia ki elia:
kit man daid atuil hnika-tuladang hmunan na ka,
kit aap-inan ni deng dala, nol seen tuun.
Nini ela lam, kit sium nal pusaka le daid
Ama Lamtua Allah anan se sorga lo!
Ta atuil in hnika-tuladang ela ka,
mam oen apan nas dudus-didaa,
hidim oen sium nal dais man in tahang napiut ta lo.
51 Tiata hii-ming babanan ne!
Ta auk le tek puting mi dais in buni mesa.
Mam muik atuil in parsai teng mates lo bii,
mo kit totoang haup hnika-tuladang balu son.
52 Se oras klingu la lin puis hesa ka,
totoang nias dadis nol nahkekan tuun.
Hlapat dui deng ku matam ma in hebet ta.
Ta klingu la lin nam, oras na kon atuil in mate
ngas nulis pait. Nol eta oen nulis pait son nam,
oen mates pait lo ka, nol oen kon daat sisakes pait lo ka.
Ela kon nol kita. Kit totoang daid hnika-tuladang balu.✡
53-54 Ta kit aap-inan man daat nala nia,
mam le seda nini aap-ina man daat nal pait lo ka!
Nol kit aap-inan man mate nala nia,
mam le seda nini aap-ina in maet nal pait lo ka!
Na daek muid asa man dulan meman son
ne Buk Niu ka noan,

“Ama Lamtua tao dudus hmate ka in kuasa
ka son,
nol nal deng hmate ka son!
Undeng na le kit mateng pait lo ka!”✡
55 “Hoe Hmate!
Ku in kuasa ka ne ola ka?
Hoe Hmate!
Ku elen ni ne ola ka?”✡

56 Tasao le hmate ka kil bel kit atuli li
in ili-lukit tia? Na undeng kit daek kula-sala.
Tasao le kit in kula-sala ngas muik in kuasa ela lia?
Na undeng Ama Lamtua Allah Atorang ngas tulu bel noan,
kit in kula-sala ngas kaliut Un prenta la.
57 Mo halas ni, totoang daid kisa son!
Hidim kit totoang nodan mamo-mamo se Ama Lamtua Allah.
Ta Un man tao kit le nal deng dais daat tas,
nini kit Lamtuan Yesus Kristus, in dake ka.
Nol Kristus nam, man nal baktetebes!
58 Tiata kaka-pail in namnau me!
Tahang dididi! Boel hutluul deken!
Mi in lako-daek taung Ama Lamtua ka,
musti banan tapnaeng nol mamo keko lako.
Ta mi taan son noan, mi in daek hiti-late bel kit Lamtuan na ka,
parsum tuun lo.

16

Duit in hulung Ama Lamtua atulin in se Yerusalem mas

1 Auk le dul deng duit man mi in pesang
nakbua son, le hulung Ama Lamtua atulin
in ne Yerusalem mas. Auk tek atuil in parsai
se propinsi Galatia ngas son, halin oen kon
musti dulu duit le mam tunang lakos Yerusalem.
Halas ni mi kon musti daek muid ela.✡
2 Eta leol minggu lam, totoang atuli li
musti pesang duit bubuit, deng oen in haup
se oen osa la ngas. Natang le auk tiang
halas-sam mi mana in tamang duit deken.
3 Hidim eta auk tiang lius son nam,
mi tulu atuil man mi in parsai ngas,
le kil nol duit in hulung nas, laok bel Ama Lamtua
atulin in ne Yerusalem muas.
Mam auk dul surat le halin tulu in kil jemaat se lua ngas taan one.
4 Nol eta mi nangan noan, banan dui ka
auk laok mudi lam, kaim bisa lakom leo-leo.

Paulus nangan le lako se mana mamo

5 Auk lakong Makedoniang muna.
Le etan auk laok papmes propinsi Makedonia son,
halas-sam auk tiang se mia la.✡
6 Ta auk le daad tahang nol mi nesang buit,
bet oras blingin mes tetema.
Hidi kiam mi nol auk lakong se maan mesan nu lolen.
7 Auk in kom le tiang se mia la ka,
suma nanapat tuun lo.
Ta auk le daad nol mi nesang buit,
mo eta na muid Ama Lamtua in koma ka.

✡ **15:45** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:7 ✡ **15:52** Tesalonika mesa la 4:15-17 ✡ **15:53-54** Yesaya 25:8 ✡ **15:55** Hosea 13:14 ✡ **16:1** Roma 15:25-26 ✡ **16:5** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:21 ✡ **16:8** Atorang deng Tulu Agama las 23:15-21; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 16:9-11

8 Molam auk le daad se kota Efesus
nabale, didiin leol tene Pentakosta la, na
hidi lelo buk lim deng leol tene Paska la.✡
9 Undeng se nia lam, muik atuli mamo
man labang nol Ama Lamtua osa la. Mo-
lam muik dola banan mamo le halin auk
daek nal osa mamo nabale.✡
10 Eta Timutius daid in tia se mia la kam,
sium un nol babanan, le halin un nangan
deken. Ta un nam kit Lamtuan na atulin
in dake, banansila el au.✡
11 Nang le atuli li ngat un nini maat halin
tuun deken. Tulung una, le halin mam un
pait maa lius se au li nol boa-blingin. Ta
auk nol kaka-pail tenga lias nata-natang
una.
12 Muik dasi mes pait. Auk hanet kit
kaak-palin Apolos son, le un tia meo mia,
nol kaka-pail tenga las. Mo un dai tia nol
ni lo bii. Natang tuun, ta eta un haup dola
banan, halas-sam un tia meo mia.

Lako-daek dasi mes pait

13 Mi musti doh apan babanan! Mi musti
tahang le parsai napiut se Ama Lamtua!
Lii deken! Tao tes mi aap-inan nas!
14 Lako-daek asa tuun kon no, tulu mi in
namnau ka.
15 Kaka-pail in namnau me! Mi totoang
tana noan, kaka Stefanus nol un uma
isin nas daid atuil hmunan deng propinsi
Akaya, man parsai se Kristus. Oen kon
daek mumuun le lii-lau totoang atuil in
parsai se lua ngas. Tiata auk nodan, le✡
16 mi hii-ming se atuil in tuladang ela
ngas. Ta atuil nas daek mumuun, le leo-
leo lii-lau atuil in parsai ngas.
17 Auk kom isi le net mia. Hidim auk
daleng ngi kolo isi, lole kaka Stefanus, kaka
Fortunatus, nol kaka Akaikus maas ne ias.
Nini ela lam, oen seda mia.
18 Oen tao tes auk daleng ngia, banansila
el oen in tao tes mi dalen na ngas kon. Mi
musti todan atuil tuladang ela ngas.

Paulus tunang boa-blingin beles to-toang

19 Jemaat in ne propinsi Asia ngias tu-
nang bel mi boa-blingin. Kaka Akila, un
sapa bata Priskila,* nol atuil tenga las, man
taom nakbua se oen uma lia ki kon, tunang
bel mi boa-blingin, lole oen kon butu-kil
napiut nol kit Lamtuan na.✡
20 Totoang atuil in parsai ne ia ngias kon,
tunang bel mi boa-blingin.
Eta mi nakbua lam, sium apa mes nol
mesa nini in liki, man tom nol atuil in
parsai ngas.
21 Olan ngat nanan le! Ta au, Paulus, nini
auk imang ngi esa le dul elia: *Boa-blingin!*
22 Asii namnau kit Lamtuan na lo kam,
mam Ama Lamtua Allah hukung una.
Taom auk kom in aa boa-blingin nol atuli
li nini, kaim atuil Yahudi li dais Aram, man
noan, "*Marana ta!*" Nahin na noan, "Ee
Lamtua! Maa tia!"
23 Auk nodan le Yesus kit Lamtuan na,
tulu bel mi Un dalen banan na.
24 Auk namnau mi totoang, undeng kit
leo-leo butu-kil nol Kristus, man Ama Lam-
tua in tunang maa son na.
Pes se ni tuun tia! Boa-blingin!
Deng au,
Paulus

✡ **16:9** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:8-10 ✡ **16:10** Korintus mesa la 4:17 ✡ **16:15** Korintus mesa la 1:16
* **16:19** Alkitab dais Yunanin in dul mo nia ki tek noan, "Priska". Priska nol Priskila la na mo, aa deng atuli mes sii.
✡ **16:19** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:2

Korintus 2
Paulus surat lalis dua in bel atuil man parsai se kota Korintus

Boa-blingin

1 Surat ni deng au, Paulus. Ama Lamtua
Allah nutus auk lakong se ola-ola son, le
tek atuli las deng Yesus Kristus, man Ama
Lamtua tulu meman son deng hmunan
nua ka. Kit palin Timutius ne ia, un kon
tunang boa-blingin bel mia.

Auk dul surat ni bel totoang atuil in
parsai ngas, man tao lam nakbua tutungus
se kota Korintus nol propinsi Akaya.✡
2 Auk kohe-kanas se Ama Lamtua Allah,
kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lam-
tuan na. Auk nodan le Oen tulu Oen dalen
banan na bel mia, le halin mi in nuli ka
banan, dame, nol titu-tema.

Paulus nodan mamo se Ama Lamtua Allah

3 Kaim in koma ka le totoang atuli li
nikit sakeng Ama Lamtua Allah ngala ka
lapa-lapa. Un nam mo kit Lamtuan, Yesus
Kristus Ama ka. Totoang in namnau ki
peke ka deng Una, nol taom Un man tao
kuat-tes kit dalen nias.
4 Eta kit haup susa lam, Un man halmau
kita. Undeng na le, eta atuil tenga las haup
susa lam, kit kon halmau nal one. Ta kit
tao kuat-tes nal oen dalen nas, banansila el
Ama Lamtua in tao kuat-tes kit dalen nias
son na.
5 Kristus haup susa mamo son seda kita.
Tiata kit haup susa-daat mamo isi elol kon
no, mam Un Ama ka tao kuat-tes kit dalen
nias.
6 Etan kaim haup susa lam, Ama Lamtua
Allah tao tes kaim dalen nias kon. Nol eta
kaim haup susa, mo hidim kaim tahang nal
nol dalen in kolo, mi kon musti nangan
taan noan, Ama Lamtua kon nini lalan
na, le tao tes mi dalen nas, nol sao mi
deng daat tas. Ta eta mi haup susa-daat
banansila el kami lam, Ama Lamtua bel mi
dalen nas kuat-tes, le halin mi kon tahang
nal nol dalen kolo.
7 Undeng na le kaim parsai baktebes
noan, mi dil dididi nol kuat didiin muik in
hutlulu lo. Ta kaim tana noan, eta mi haup
susa, tuladang el kami lam, Ama Lamtua
kon tao kuat-tes mi dalen nas, nol Un kon
tao kuat-tes kaim dalen nias.
8 Kaka-pali me! Kaim in koma ka le
mi nangan taan baktetebes deng susa-daat,
man kaim hapun son se propinsi Asia kua.
Kaim nataka kam ngele dui deng kaim in
lepa-haal nala ka. Didiin kaim in makoe ka
le ilang, undeng kaim le matem tetetas.✡
9 Kaim esan nataka kam ngele, banansila
el atuling mes halas-sam ming haup noan,
atuling in nutus dasi ka nutus le hukung
tele una. Mo nas totoang dadi, le halin
nam kaim parsai se Ama Lamtua Allah,
mo parsai bali kaim apan nias lo. Ta Ama
Lamtua man muik kuasa, le bel atuil in
mateng ngas nulis pait.
10 Un man sas-sao kaim *son* deng in
daat tas, se dedeng kaim naha-bubuit tam
matem ma. Mam Un kon *le* sas-sao kaim
deng in daat tas. Kaim nahlae napiut noan,
mam Un sas-sao kaim *tutungus* deng in
daat tas.
11 Eta mi kohe-kanas tutungus bel kami
lam, na kon tulung kami, ta Ama Lamtua
Allah le tao dais banan mamo bel kami. Un
kom le tao ela, undeng muik atuli mamo
kohe-kanas bel kami. Hidim eta atuil hut
mamo kas nangan net kami lam, oen kon
nodan mamo se Una.

Paulus nangan seda lalan balu

12 Kaim brain in bahan tuan, undeng
kaim taan ne kaim dalen nias noan, asa
man kaim in daek se apan-kloma kia ka,
muid Ama Lamtua in koma ka. Kaim lai
nodat deng osa-lalan na lo, le halin totoang
atuli li ngat net kaim in daek nol dalen in
niu kia. Kaim kon lako-daek kaim osa lia,
nini in tana,* man maa deng Ama Lamtua
Allah, mo nini in tana man butu-kil nol
apan-kloma kia lo. Ta Ama Lamtua tulu
Un dalen banan na bel kami. Undeng na le
kaim daek mumuun dui pait, se oras kaim
in leo-leo nol mia ka.
13 Auk suma dul bel mi deng dasi-dais
man mi in les tana, nol nangan tana ngas.
Halas ni mi nangan taan auk in koma
tenga las son. Mo auk in koma ka le mam
mi in nangan tana ka inu dui pait.
14 Halas ni, mi suma nangan taan bubuit
sii deng kami. Mo mam, eta kit Lamtuan
Yesus Kristus pait maa son nam, auk parsai
baktetebes noan mi nangan taan mamo
son. Nini ela lam, mi dalen kolo in tek deng
kami, nol kaim kon dalen kolo in tek deng
mia.
15 Hmunan nu, auk nutus net le noan tia
meo mi oe mes pait, le halin nam mi haup
hangun oe dua, mo daid lo.

✡ **1:1** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:1 ✡ **1:8** Korintus mesa la 15:32 * **1:12** Paulus in nangan se nia ki, 'in tana man tao atuli li le nangan blatas, nol nangan taan dais muid Ama Lamtua in ngat ta'. Nini ela lam, in 'tana' nia, suma deng kutan sii lo, molam deng dalen kon.

16 Lole auk nangan elia, eta auk daid
in laok propinsi Makedonia kam, auk tuil
meo mia. Hidim, etan auk pait deng
Makedoniang ngam, auk tuil meo mi pait.
Nini ela, lam mi tulung au, le auk haup in
laok napiut el propinsi Yudea.✡
17 Mo elol pait ta? Taom eta auk tek
noan, auk kom in tia meo mia kam,
tamlom mi nangan noan, auk hoen oras
sa tutungus sa? Tam, mi nangan noan, auk
suma nutus dais na muid auk in koma esa
tuun, banansila el atuil in se apan-kloma
ki ngias sa? Tamlom mi nangan noan,
auk atuil in sila-klup tuun, man aa noan,
“Hao.” Molota ne auk daleng ngi, muik in
nangan noan, “Loo!” Bet mi nangan noan,
auk niam atuil tuladang ela, ta lo?
18 Kit parsai se Ama Lamtua Allah, ta eta
Un aa dasi mesa lam, taon elola ko Un daek
mudin. Tiata kaim kon ela. Eta kaim tek
noan, “Hao” kam, kaim muik in nangan
noan “Lo” ka lo.
19 Auk nol Silas duas Timutius tui mi son
deng Yesus Kristus, Ama Lamtua Allah Ana
ka. Un nam mo atuil in sila-klup tuun lo,
man aa noan, “hao”, molota un in koma
ka noan, “loo”. Kristus nam hutluul lo, ta
eta Un tek noan, “hao”, kam Un in nangan
na “hao” baktebes.✡
20 Totoang dais man Ama Lamtua in hid
son nas, mam Un taos le dadi. Tiata,
eta Yesus aa noan, “hao”, kam kit bisa
siut noan, “Tom baktetebes na! Amin!”
Undeng kaim taan meman son le Yesus
daek muid asa man Un in aa ngas. Tiata
kaim tek dais nia, le tulu-balang Ama
Lamtua Allah in muun-tes sa.
21 Ama Lamtua man huil mia nol kami.
Un man nikit kita, le daid Un atulin. Un
kon man tao kit le tahang nal napiut.
22 Un man bel Un Koo Niu ka le mana-
koet kita, nol tulu Un in koma ka bel kita.
Na banansila el atuli mes tapa un hmarat
ta laok se sa-saa mesa, le daid tada noan,
na un hmuki-nalan.
23 Auk nodan le Ama Lamtua esa man
daid saksi se auk in aa nia. Ta Un taan
auk daleng ngia. Un taan noan tasao le
auk daid in tia kota Korintus lo bii kia. Auk
kom in tao nahmaeng mia lo, dadin nam,
auk tia lo bii ka.
24 Kaim nikit apan nias le daid tuang lo,
le tadu mi noan, mi musti parsai se asii la.
Mo kaim daek leo-leo nol mia, le halin nam
mi dalen kolo. Ta mi tahang nal muun,
undeng mi in parsai se Ama Lamtua Allah
ka.

2

1 Tiata auk esang man nutus son noan,
auk kom in tia meo mia lo bii, le halin
totoang atuli li dalen ngele deken.
2 Ta eta auk tao mi dalen nas le ngele
kam, mam asii man tao auk daleng kolo
ka? Suma mi siim. Mo eta auk tiang nol
nia lam, auk tao mi dalen nas susa.
3 Undeng na le auk dul surat babalun na
ka, noan, auk daid in tia se mia la lo bii.
Auk hii-natang nabale, le halin mi nehan
hidi mi dasi la muna le, halas-sam au tia.
Le etan auk daid in tia kam, auk nataka
kam ngele undeng mi dasi la deken. Ta
muid in toma ka lam, mi man tao auk
daleng ngi kolo. Auk taan mi totoang.
Tiata, auk parsai le eta auk daleng ngi kolo
kam, mi kon dalen kolo.
4 Dedeng auk dul surat na bel mia ka,
auk daleng ngi ili, nol auk nataka kam
ngele. Tiata auk kon lilu mamo isi. Mo
auk dul ela, le halin nam mi nangan taan
auk in namnau mia ka. Ta auk dul dais na
le halin tao mi dalen sus lo.

Nadidingun atuli li in kula-sala ngas (Korintus mesa la 5:1-13)

5 Se mi jemaat tas, muik atuli mesa man
tao atuli mamo dalen susa. Auk kon haup
susa undeng atuling na in tao ka. Molota
un in tao-taong nas, meman tom auk isi lo,
mo tom mamo dui ne at teng deng mia la.
6 Auk aa mamo isi deken tia. Ta muik
atuli mamo deng mia la kaing una, tiata
un tene son.
7 Undeng na le halas nia, mi musti
nadidingun un in kula-sala ngas, hidim mi
musti aa nol un babanan. Ta etan lo kam,
un in makoe ka ilang toang son na.
8 Tiata auk nodan le mi nakbua leo-leo,
halin tao teken un dalen na, noan, mi
namnau una.
9 Auk dul surat babalun na ka, le sukat
naan mia. Ta auk le tana noan, mi lako-
daek babanan, nol muid totoang asa man
auk in prenta mia ngas, tam lo ka.
10 Eta mi pesang dael pait lo, le nadidin-
gun soleng atuli li in kula-sala ngas sam,
auk kon muid asa man mi in nutus son na.
Nol atuli li tao kula saol auk muun isi elol
kon no, auk nadidingun soleng un in tao
kula-sala na. Auk tao ela se Kristus sila, le
daid in not banan taung mia.
11 Ta auk kom uikjale kas laih tuan na
in kiu nahu kit le tao tehen kita ka lo. Kit
musti nangan taan un in nangan hmomos
sa. Tiata, boel ngengon deken ne!

Paulus se kota Troas sa un dalen na tetesa lo

12 Dedeng auk lakong se kota Troas, le tui
atuli las deng Kristus Dehet Dais Banan na
ka, Ama Lamtua sai lalan bel auk se uang.

✡ **1:16** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:21 ✡ **1:19** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:5

13 Mo auk daleng ngi tetesa lo, undeng
auk tutnaal kaak-paling Titus se ua lo.
Tiata auk seon atuil in parsai se kota
Troas sas, hidim auk bok lakong propinsi
Makedonia.✡

Kristus man tao kit le nala

14 Mo auk lakong se olang tuun kon,
auk nodan mamo-mamo se Ama Lamtua
Allah. Ta Kristus labang nal daat tas,
hidim Un nal son, nol kit kon butu-kil nol
Una. Undeng na, le Ama Lamtua Allah
tek tutungus noan, kit niam mo, Un atulin.
Tiata, oras kit tek atuli li se ola-ol deng
Kristus sa, na banansila el in bui bingis
mesa, man totoang atuli li hodo netan.
15-16 Hmunan nu atuil Yahudi las todan-
lahing nini in tunu-dadung ngam, un buin
na sake lako Ama Lamtua lua, le tao
Un dalen kolo. Kit atuil Kristen ni kon
banansila el in bui bingis mesa. Mo taung
atuli dehe lam, kit banansila el in bui hoso
ka. Ta atuil in nuil katang deng Ama
Lamtua ngas, ngat kit in nuli kia lam, na
taos le oen nangan noan, mam oen mates,
nol bakisan katang deng Ama Lamtua. Mo
taung atuli dehe lam, kit banansila el in
bui bingis mesa. Ta atuil man haup in nuil
toma ngas, ngat kit in nuli kia lam, na tao
oen le nangan net noan, taon elol le Kristus
beles boa-blingin son, nol bel in nuli man
hidi nutus taan lo ka lia. Atuil ol man daek
nal dais nias totoang nga? Ase, ta lo?
17 Nangan, ta kaim niam, banansila el
atuil didang ngas lo, man suma tui Ama
Lamtua in Teka-teka ngas, le nuting in
ontong, banansila el oen sosa-hee nini
Ama Lamtua in Teka-teka ngas. Ela loo!
Etan kaim aa kam, totoang atuli li ngat net
nol langa-langa noan, kaim tui nol dalen
niu. Kaim in aa ngas, putis deng Ama
Lamtua Allah. Nol kaim in nuli ki muik
in butu-kil nol Kristus.

3

Ama Lamtua atulin man lako-daek in Hida Balu ka ngas

1 Mi bali noan, kaim bahan tuan, le nikit-
nikit kaim apan nias se. Loo! Nataka le
kaim banansila el atuil didang man musti
kil surat in teka bel mia, halas-sam kaim
lako-daek nal kaim osa lia le? Tamlom,
kaim musti nodan surat in teka deng mia,
le kil bel atuil didang nga? Ela lo, ta loo.
2 Ta kaim muik surat in teka son. Surat
na ka, mo mi son nam. Kaim taan dasi
mamo deng mi in nuli ka. Dais nas pesang
ne kaim dalen nias son. Totoang atuli li les
taan mi in nuli ka; deng na lam, oen taan
isin deng kaim in dake kia.
3 Ta langa son noan, mi banansila el
surat mesa, man Kristus dulan son. Hidim
Un belen se kami. Kristus nini tinta le dul
surat na lo, molam Un nini Lamtua man in
Nuli ka Koo Niu ka. Kristus kon dul Un in
Teka-teka ngas se baut bleha lo, tuladang el
asa man Ama Lamtua in tao son bel Musa
ka. Molam Un dulan ne kit dalen nia.✡
4 Kaim parsai baktetebes noan, dais nias
totoang meman toma, undeng Kristus man
tulu bel ela son.
5 Eta suma deng kaim apan ni esa kam,
kaim muik kuasa le daek nal saa lo. Ta
kuasa nol hak man in muik ne kami li kia,
maa deng Ama Lamtua Allah.
6 Ama Lamtua, man nikit kaim son le
daid Un atulin in dake, halin tek atuli li
deng Un Hida Balu ka. Mo Un Hida Balu
ka, suma tek deng atuli li in daek muid
atoran bili-ngala ka lo, molam tek deng
atuli li in butu-kil nol Ama Lamtua Koo Niu
ka ka. Eta atuli li daek muid atorang nga
dadahut tuun nam, na banansila el oen
mates son, nol haup in nuil toma, man hidi
nutus taan lo ka lo. Mo eta atuli li nuil
butu-kil nol Ama Lamtua Koo Niu ka lam,
un haup in nuli man toma ka.✡
7 Hmunan Ama Lamtua dul Un Atorang
ngas se baut bleha kas sa, meman uhu
isi. Mo atuli li daek muid Atorang nas
totoang kon no, mam oen bakisan deng
Ama Lamtua Allah nabale. Dedeng Musa
sium nal Atorang ngas sa, un sila ka kaloe
muun isi. Undeng na le, atuil Israel las
ngat nal un sila ka lo. Mo nenesang kon
nam, in kaloe na ilang.✡
8 Tiata, eta in dul se batu la ka, uhu ka
muun na ela lam, salolen nol asa man Ama
Lamtua Koo la in pesang son ne kit dalen
ni ngias sa? Taon elola kon muun dui pait,
ta lo?
9 Atorang nas man tulu bel noan, kit
musti haup in hukung tele le bakisan
deng Ama Lamtua, undeng kit daek muid
Atorang ngas totoang lo. Mo Atorang nas
muun nabale. Ela kon no, Ama Lamtua
Koo la muun dui pait, ta Un tulu lalan le
kit haup in babanan pait nol Ama Lamtua
Allah.
10 Tiata, Atorang man hmunan nu atuli
las nangan noan muun isi ka, halas ni
muun isi ela pait lo son, lole halas ni muik
in muun dui pait son.
11 Atorang ngas in muun na, banansila
el hmunan nu upung Musa sila ka in kaloe
ka, hidi halas-sam kaloen na ilang. Musa
nol Atorang nas muun nabale, mo in muun

✡ **2:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 20:1 ✡ **3:3** Dehet in Puit deng Dale Mesir 24:12; Yermia 31:33; Yeskial 11:19; 36:26 ✡ **3:6** Yermia 31:31 ✡ **3:7** Dehet in Puit deng Dale Mesir 34:29

dui pait ta, asa man in tahang napiut hidi nutus taan lo ka.

12 Kaim totoang parsai baktebes noan, Ama Lamtua in Hida Balu ka le lam, tahang napiut, hidi nutus taan lo. Undeng na, le kaim tek langa-langa, nol in buni-buni lo.

13 Kaim tao banansila el upung Musa la lo. Ta un musti bua sila ka nini kitu, le halin nam in kaloe ka ilang son kon no, atuil Israel las net kaloe na in ilang nga lo.✡

14 Mo Ama Lamtua Allah tung kele atuil Israel las kutan nas. Tiata maa lius halas ni kon, eta oen les Ama Lamtua Buk Niu ka, deng Un Hida Blaan na lam, na banansila el kitu mes man kabut oen bon nas, le halin nam oen dai hii-ming lo, nol nangan taan lo. Muik atuil didang pait lo, man sai nal oen dalen nas le oen nangan tana. Suma Kristus sii.

15 Maa lius halas ni kon, etan atuil Yahudi las les upung Musa in dula ka lam, oen ming, mo oen nangan taan babanan lo. Na ka, undeng oen hii-ming nini oen dalen nas lo, lole hnika ka el sa-saa mes bua kele oen dalen nas.

16 Mo eta muik atuli parsai babalu se kit Lamtuan Yesus Kristus sam, Kristus sai atuling na dalen na, le halin nam un haup in nangan tana baktetebes. Na banansila el in dul son ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan, "Un bok nuli kitu in bua kele atuling na sila ka ka son."✡

17 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka dul elia, oras upung Musa aa noan, "Lamtua", na ka mo Ama Lamtua Allah Koo la. Eta kit haup Koo Niu na lam, Un tao kit le daid ata lo.

18 Nini ela lam, nesang le lako lam, Un tao kit le muun dui pait, banansila el Una. Tiata kit silan nias tom in bua deken tia. Le kit nangan tutungus kit Lamtuan na in muun-tes sa, undeng Un Koo la man tulung kit ela.

4

Sa-saa osa man dulu se mul-dale

1 Ama Lamtua Allah tulu Un in namnau ka bel kaim son. Ta Un nutus kaim son le tek atuli li deng Un in Hida Balu ka. Undeng na le kaim tahang napiut, nol kaim in makoe ki ilang lo.

2 Tiata deng hmunan nu kaim nutus son le tek langa-langa noan: kaim tade in daek dasi-dais daat banansila el atuil didang ngas lo. Oen kom in daek buni-buni, le halin nam atuli li netas deken. Nol oen kon mae taan lo. Mo kaim nole-lilung atuil lo. Kaim kon aa in nole deng Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas lo, mo kaim tui langa-langa deng asa man in toma ngas. Nini ela lam, totoang atuli li pres esan, deng kaim in aa ngas se Ama Lamtua sila, hidim sukat esan le kaim niam, atuil tuladang elola.

3 Etan atuli li dai nangan taan Ama Lamtua Dehet Dais Banan, man kaim in tui son na lo kam, mam oen mate man hidi nutus taan lo ka.

4 Uikjale kas laih tuan na, banansila el lamtua mesa man halas ni atuli li todan-lahing. Un tung kele atuil tenga las kutan nas, banansila el oen daid tedos son ne oen dalen nas. Oen nam parsai se kit Lamtuan Allah man in toma ka lo. Undeng oen tedos ela, tiata oen ngat net Ama Lamtua Allah langa ka lo. Dadin nam oen nangan taan Dehet Dais Banan in deng Kristus sa lo. Oen kon nangan taan Kristus in muun isi ka lo. Ta Kristus nam mo, hnika mes el Ama Lamtua Allah.

5 Kaim aa mamo deng kaim apan nias lo. Mo kaim aa mamo deng Yesus Kristus, kit Lamtuan na. Man kaim in aa deng kaim apan nias si, suma elia: kaim tao kaim apan nias banansila el atuil in loka-loka, le lii-lau mia, undeng kaim daid Yesus atulin.

6 Hmunan hesa kua, Ama Lamtua Allah man aa net noan, "Musti muik langa le kaloe se maan mitang." Hidim, Un nini Un langa ka le laang kit dalen nias. Ta Un kom in bel Un langa ka se kita. Na nahin na noan, eta kit nangan deng Kristus sam, kit kon nangan net Ama Lamtua Allah in muun isi ka.✡

7 Kaim niam suma atuil biaas tuun, hidim kaim aap-inan ni bloen-blahen, molam Ama Lamtua pesang sa-saa osa mes ne kaim dalen nia. Na banansila el atuli mesa, pesang un sa-saa osa mes ne mul-dale dalen. Sa-saa osa nia ki, Ama Lamtua langa ka. Tiata na langa son noan, kuasa muun man muik ne kami kia, maa deng kaim lo, molam maa deng Ama Lamtua Allah.

8 Tiata, atuli li tudan-kida le tao sus kaim se ola-ol kon no, kaim tahang napiut tuun. Kaim nangan tanas totoang lo, mo kaim in makoe ki kon ilang lo.

9 Muik atuli tao sus kaim mamo isi kon no, Ama Lamtua Allah nang kaim siing-siing lo. Atuli diku-puang kaim kon no, oen tao dudus nal kaim lo.

10 Undeng kaim tom in diku-puang bilingala son, tiata kaim laok se ol tuun kon no, kaim tek nuting nal atuli li noan, Yesus kon tom in diku-puang mamo-mamo, se

✡ **3:13** Dehet in Puit deng Dale Mesir 34:33-35 ✡ **3:16** Dehet in Puit deng Dale Mesir 34:34 ✡ **4:6** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:3

lelon Un in mate ka. Undeng na le, atuli diku-puang nol tao sus kaim bili-ngala kon no, kaim nulim nabale. Na kon tek nuting noan, Yesus nuli napiut ne kaim dalen nias.

11 Toma! Kaim in nuil nabaleng nias, naha-bubuit tam matem oe-oe son, undeng kaim daid Yesus atulin. Nini ela lam, totoang atuli li taan noan, mam kaim matem kon no, Yesus bel kaim in nuli man toma ka.

12 Tiata, in puis sa, kaim matem kon no, kaim lii in tek deng Kristus lo. Ta kaim tade le mateng ela, le halin nam mi haup nal in nuil toma ka.

13 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik in dula noan, "Undeng auk parsai se Ama Lamtua, tiata auk brain in aa." Kaim in nangan na kon ela. Undeng kaim parsai se Ama Lamtua, tiata kaim musti aa le tek atuli li deng Una.✡

14 Kaim tana noan, Ama Lamtua Allah man bel kit Lamtuan Yesus Kristus, le nuli pait deng Un in mate ka. Mam Un kon man bel kit le nuling pait, undeng kit butukil nol Yesus. Mam Ama Lamtua bel kit totoang dil se Un sila-mata ka, le halin Un sium nal kita.

15 Ama Lamtua tao dais nias totoang le tulung mia. Un kon le tulu Un dalen banan na bel atuli las, man lelon laok lelon nam, mamo keko lako. Mam oen kon nodan mamo-mamo se Una. Hidim oen kon hao Un in muun-tes sa.

Kit parsai napiut se Ama Lamtua

16 Tiata kit tahang napiut, nol in makoe ka ilang deken. Kit apan nias daid blalan le daat kon no, lelo-lelon nam Ama Lamtua Allah tao kit dalen nias kuat-tes tapnaeng.

17 Ta muid kit in nangan nia lam, halas ni kit tom in susa-daat bili-ngala. Mo kit musti nangan noan, mam Ama Lamtua nikit sakeng kit lapa-lapa. Undeng na le kit ngat asa man in daid hahalas ni ngias, muik nahin saa lo!

18 Tiata, kit musti ngat dasi-dais man in neta-taan lo ngas. Mo boel ngat dasi-dais man in neta-tana ngas siis deken. Ta dasi-dais in neta-tanang nias, tahang nesang lo. Mo dasi-dais in neta-taan lo ngas, man mam tahang napiut, nol hidi nutus taan lo.

5

1 Ta kit tana noan, kit aap-inan man kit pake tahang se apan-kloma kia ni, banansila el hlepe mesa, man kit bangun-pii tahang nga. Mam kit aap-inan ni dudus-didaa kon no, kit lii-tiud deken, undeng Ama Lamtua Allah mana pesang bel kit maan banan mes son ne sorga. Maan na atuli daken lo, molam Ama Lamtua man daken, tiata maan na tahang napiut.

2 Ta kit kaeng son, nol kit aap-inan in ne apan-kloma halas nia ki. Kit kom isi son le haup aap-inan balu, man mam kit pake se sorga.

3 Hidim eta mam kit lakong lius se luang son nam, na banansila el kit lulit lo, molam kit pake kai-baut balu.* Ta kit suma daid hngasa tuun lo, molam kit kon haup aap-inan balu se luang.

4 Kit aap-inan man mam dudus nia ki, tao kit le bisat, undeng kit nataka kam ngele. Mo ela kon no, eta kit mateng, le hidim muik aap-inan lo kam, kit dai tao lo! Kit kom le haup kit aap-inan balu ka, halin nang soleng kit aap-inan blaan nia, le seda nini in nuli balu, man toma ka.

5 Ama Lamtua Allah esa man tao kit le halin sium in nuli balu na. Un kon bel kit Un Koo la, le daid tada noan mam Un daek muid asa man Un in Hid son na.

6 Undeng na, kit parsai napiut. Kit nangan taan noan, eta kit muik ne kit aap-inan blaan ni dalen nabale lam, kit kon katang nabael deng Ama Lamtua, le tamang sorgang lo bii.

7 Tiata, kit nuling undeng in parsai se Ama Lamtua. Kit nuling nal nini asa man kit in net se apan-kloma kia tuun lo.

8 Mo kit kon parsai noan, etan kit mateng le nang soleng kit aap-inan nia, hidim lakong nuling leo-leo nol Ama Lamtua Allah se sorga ngam, taon elola ko kit dalen kolo dui pait.

9 Kit nuling napiut se apan-kloma kia, tamlom kit mateng se iang, tam nuling se luang kon no, in muun dui ka, kit tao Ama Lamtua dalen kolo. Ta kit in koma ka ela.

10 Nadidingun deken. Lako-lako lam, atuli li totoang musti situ-tal se Kristus. Un nam Atuling in Nutus Dasi, man sukat totoang atuli li in nuli se apan-kloma kia ka. Hidim, mam Kristus balas atuli li muid oen in lako-dake ngas nol in toma. Ta Kristus tana, le atuling na lako-daek in banan na, tamlom in daat ta.✡

Kit haup in babanan nol Ama Lamtua, undeng Kristus

11 Undeng kaim nangan noan, mam Kristus pres kaim in nuli kia, tiata kaim lii-tidu nol todan Una. Hidim kaim daek nol mumuun le hanet atuli lia, halin oen parsai se Kristus. Ama Lamtua Allah taan kaim dalen in niu ki son. Auk in koma ka le mi kon taan kaim dalen in niu kia.

12 Kaim nikit-nikit apan se mi silan lo. Molam kaim bel mi dola le halin nam, mi

✡ **4:13** Buk in Naka-nahalit 116:10 * **5:3** In dula Yunanin dul noan, "pake kai-batu". Mo muik teng pait dul noan, "kolong kai-batu". ✡ **5:10** Roma 14:10

aa le bahan tuan deng kami, nol in maemae lo. Nini ela lam, mi siut nal atuil man aa kam bahan tuan nas. Ta oen bahan nas tuan nol asa man oen in dake ngas, man atuli li ngat netas, molota oen dalen nas niu lo.

13 Eta noan mi nataka kam, kaim nuin nam, kaim in aa ka ela son na, le lako-daek Ama Lamtua osa la. Mi nangan tanan lo kon no, Ama Lamtua tanan. Eta kaim aa pake kaim in nangan toma kia lam, kaim aa ela le tulung mia.

14 Kristus namnau kit isi. Na man tao kaim le makoe in lako-daek kaim osa lia. Ta kaim parsai noan, Atuling mesa, na Kristus, man mate son seda atuli li totoang. Undeng kit butu-kil nol Kristus, ta na banansila el kit totoang kon mateng son, le nang soleng in nuli blaan na, nol muik tatahan hak saa pait se apan-kloma ki lo.

15 Kristus mate taung atuli li totoang, le halin totoang atuil in nuil se apan-kloma ki ngias, nuil muid oen in koma ngas esan pait lo ka. Molam oen musti nulis muid Kristus in koma ka, undeng Un man mate seda one, hidim Un nuli pait son.

16 Tiata, kilan deng halas nia, kit boel sukat atuli li nini hnukat atuil li deken. Hmunan nu kit esan man sukat Kristus nini atuli li in nangan. Mo halas ni kaim sukat Un ela pait lo son.

17 Undeng na le, atuil in butu-kil nol Kristus son nas, daid atuil balu, man in nuli ka balu. Un banansila el hmunan nu pait lo son, lole un in nuli blaan na ilang son, le in nuli balu ka muik lolen son.

18 Nias totoang in ator ra Ama Lamtua Allah. Un man tao in mole-dame le kit babanan pait nol Una, undeng Kristus kose soleng kit in kula-sala ngas son. Hidim Un kon bel kit osa, le kit kon tulu lalan, halin atuil tenga las haup in mole-dame pait nol Ama Lamtua Allah.

19 Nangan, ta dedeng Kristus bii nabael se apan-kloma kia ka, Ama Lamtua Allah pake Una, le halin atuli li haup in dame pait nol Ama Lamtua. Tiata, Un kaih oen in kula-sala ngas pait lo, nol oen lepa-haal sala ka hukung nga pait lo. Un kon bel kit osa le laok tek atuli li noan, oen haup in babanan pait nol Una.

20 Kit daid Kristus atulin in nutus son. Tiata, Ama Lamtua Allah pake kit le kil pait atuli lia, halin oen haup in dame nol Una. Undeng kaim daid Kristus atulin in nutus son, tiata kaim kon nodan mi noan, “Ama Lamtua kom isi le mi babanan pait nol Una.”

21 Kristus esa tao kula-sala net lo. Mo Ama Lamtua Allah tao Un son le lepa-haal kit in kula-sala ngas. Ama Lamtua tao ela bel kita, undeng Kristus in mate ka sai lalan, le halin kit haup in nuil nol dalen in lolo, banansila el Ama Lamtua dalen lolo ka kon.

6

Ama Lamtua daek banan na taung kita

1 Undeng kaim daek leo-leo nol Ama Lamtua, tiata kaim le tui-tek mi elia: Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na mamamo son bel mia. Tiata, mi sium Un dalen banan na nol mosa ela tuun deken.

2 Ta ne Un Buk Niu ka muik dulan noan,
“Tom nol oras sa lam, Auk hii-ming se ku.
Auk kon tulung ku, se oras Auk bel
boa-blingin atuli lia ka.”

Tiata, hii-ming babanan ne! Ta halas ni, un oras banan na, nia son nia. Leol ni, Ama Lamtua lelon in bel boa-blingin atuli lia ka.✡

3 Undeng na le kaim doh kaim apan nias babanan le nuil lolo napiut. Ta kaim kom le daid in tukan-palan taung, atuil in le maa bus Ama Lamtua lalan in nuli ka ngas lo. Nol kaim kon aa in toma, le halin atuli li aa le tao didaan kaim ngaal banan ni deken.

4 Hidim totoang man kaim in dakeng ngas, kaim nuklek le tulu bel noan, kaim niam mo, Ama Lamtua Allah atulin in dake man banan. Tiata, kaim haup ili, tamlom susa-daat, tamlom nulim se in lob-lau hlala kon no, kaim keeh napiut.

5 Kaim kon tahang napiut se oras kaim tom in diku-puang, se oras oen tamang kaim se bui dalen, se oras atuli li tao lobolau, se oras kaim daek hiti-late, se oras kaim niin nal matan lo, nol se oras lubu.✡

6 Kaim kon tahang nol dalen in niu. Kaim taan mamo deng Ama Lamtua Allah. Kaim keeh nal apan. Kaim daek in banan na taung atuli lia. Kaim nang Ama Lamtua Koo la le ator kami. Kaim kon namnau atuli li baktetebes nol sila-klup lo.

7 Eta kaim aa kam, kaim aa nol in toma, mo nole-lilung lo. Kaim kon sium kuasa deng Ama Lamtua le daek banan nas. Na banansila el kaim daid tentara in kil lelatsuli deng Ama Lamtua, le hote-dait labang musu las, nol tehen lo.

8 Kaim kon tulu-balang noan kaim niam mo Ama Lamtua atulin man dakem banan, se oras atuli li in todan kami, tamlom aa didaan kaim ngalan na. Se oras oen aa le tao nahu kami, tamlom oen doh kaim ngaal banan nia. Se oras atuli aa noan, kaim nole-lilung atuli, tamlom kaim aa sasaa man in toma ngas sa.

✡ **6:2** Yesaya 49:8 ✡ **6:5** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:23

9 Muik atuli deeh taan kaim lo. Mo kaim
ngalan nias, muik atuli mamo tanas. Kaim
naha-bubuit tam matem oe mamo son, mo
kaim nulim nabale. Oen hukung kaim nol
ngele oe mamo son, mo kaim matem taan
loo.
10 Kaim nataka kam ngele kon no, kaim
dalen kolo tutungus. Kaim muik duit lo
kon no, kaim bel hangun mamo se atuil
hut mamo kas dalen. Na banansila el kaim
muik sa-saa lo, mo kaim kon haup totoang.
11 Kaim aa langa-langa nol mi in ne kota
Korintus sias. Kaim kon namnau mi isi
baktebes.
12 Kaim tulu kaim in namnau mia ki son,
nol muik in tuk-tai lo. Mo mi tuk-tai nol in
namnau kami.
13 Tiata, auk le tui-tek mia, banansila el
mi niam auk anang. Banan dui ka, mi
namnau kaim nol in tuk-tai deken.

Butu-kil nol atuil in parsai se Lamtua lo ngas deken

14 Butu-kil nol atuil in parsai se Kristus
lo ngas deken, ta mi tatai nolas lo. Atuil
in parsai man nuli ka lolo, tatai nol atuil
in labang Ama Lamtua ngas lo, hidim etan
oen nuklek le daek leo-leo nol mi kon, tatai
lo. Atuil in dalen banan nol atuil in dalen
banan lo ngas, nakbua le iin mesa lam,
tatai lo. Na banansila el langa ka boel
kutang nol mitang nga lo.
15 Kristus bisa koo mes nol uikjale kas
laih tuan na lo, ta lo?* Ela kon, atuil in
parsai se Ama Lamtua Allah lo ngas tatai
nol atuil in parsai se Una ngas lo, ta lo?
16 Nataka le mi taam laok Ama Lamtua
Allah um in kohe-kanas sa, le todan muna
se Una, hidi halas-sam taam pait lakom se
um in hui-langus sas, le todan sa-saa in
hui-langus sas se? Mi nangan nam elola
la? Tom lo, ta lo! Ta Ama Lamtua na
mo, Allah man in nuli. Un kon daid kit
Lamtuan. Hidim kit kon daid banansila el
Un um in kohe-kanas sa, undeng Un muik
ne kit dalen nia. Ta Ama Lamtua dul son
ne Un Buk Niu ka noan,

"Auk uma la muik ne Auk atulin nas hlala.
Auk kon puti-taam laok se oen hlala
ka.
Auk le daid oen Lamtua Allahn.
Oen kon daid Auk atulin."✡

17 Tiata Ama Lamtua kon dul elia,

"Mi musti putim deng oen hlala ka, le
bakisan deng one,
halin mi daid banansila el oen deken.
Mi dalen nas musti niu'.
Hidim, mi musti nuil katang deng
totoang asa man in tao mi le dalen
hmomos sas,
nini ela lam, Auk sium mi nol ba-
banan.✡

18 Auk tade le daid mi Aman;
mi kon daid Auk anang.
Kit Lamtuan na man teka ela.
Un man Kuaas Dudui."✡

7

1 Kaka-pail in namnau me! Undeng Ama
Lamtua hid dais nias totoang son bel kita,
tiata kit musti tao niu kit dalen nia, nol kit
in nuli kia. Nang le hmomos bubuit kon
muik se kit aap-inan ni nol aap-hmangin
ni deken. Ta kit le daid niu totoang bel
Ama Lamtua, le tulu bel noan, kit lii-tidu
nol todan Una.

Dais man in tao Paulus le dalen kolo ka

2 Kaka-pali me! Bel kaim dola. Sai mi
dalen nas le sium kaim nol babanan. Hep
mi dalen nas deken. Ta hmunan nu, kaim
biing nabael se mi hlala ka ka, kaim tao
kula tahan atuli mes lo kon. Kaim nusi net
atuil le tao kula lo. Kaim kon nole-lilung
net atuil le nuting in ontong deng oen lo.
3 Auk nangan in bel kula mia lo. Ta auk
tek net mi son noan, kaim namnau mia.
Hidim kaim mateng tamlom kaim nuling
kon no, kaim butu-kil nol mia.
4 Halas ni auk nangan-nangan pait lo
kang, ta Auk parsai mia. Auk kon bahang
tuan deng mia. Mi kon tao teken auk
daleng ngia. Tiata, kaim haup in susa bili-
ngala kon no, auk daleng ngi kolo tutungus
undeng mia.
5 Hmunan nu kaim maam se propinsi
Makedonia ka, kaim kaem isi. Lole kaim
haup in susa bili-ngala. Kaim kaen apa
nol atuil in parsai se Ama Lamtua lo ngas.
Kaim kon muik in lii se kaim dalen nias.✡
6 Mo Ama Lamtua Allah man tao teken
atuil in makoe ka ilang son na, nol atuil in
nataka kam ngele ka. Hidim Un bel kuat
kaim dalen nias dedeng Un lok Titus le pait
maa se kami lia ka.
7 Titus in maa ka, tao teken kaim dalen
nias. Lole un nahdeh noan, oras un nabael
se mia la ka, mi tao teken un dalen na.
Ming ela la, na tao teken kaim dalen nias
kon. Un kon dehet noan, mi kom isi le net
au, hidim mi kon sabail apan baktetebes
nol dais man hmunan nu daid se mi hlala
ka ngas. Un kon nahdeh deng mi in nuklek

* **6:15** Dais Yunanin se nia ki dul *Beliar*. Beliar ra, oen kat tahang deng dais Ibranin *Belial*. Un nahin na noan, "in daat ta, in banan lo ka, in muik ambak lo ka, nol uikjale kas laih tuan na". ✡ **6:16** Atorang deng Tulu Agama las 26:11-12; Yeskial 37:26-27; Korintus mesa la 3:16; 6:19; Efesus 2:21 ✡ **6:17** Yesaya 52:11 ✡ **6:18** Samuel dua la 7:14; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis mesa la 17:13; Yesaya 43:6; Yermia 31:9 ✡ **7:5** Korintus dua la 2:13 ✡ **7:7** Korintus dua la 2:5

le tulung au ka. Undeng na le auk daleng ngi kolo isi.✡

8 Auk tana noan, auk surat hmunan man kaing mi nol muun na, meman tao mi le susa. Mo auk maingasar nol in dul surat na lo. (Molota dedeng auk ming noan, auk surat ta, tao mi dalen nas le sus bubuit ta, auk maingasar bubuit kon.)

9 Mo halas ni, auk daleng ngi kolo isi. Auk daleng kolo se oras mi in susa ka lo. Molam auk daleng ngi kolo, undeng dedeng na, auk surat ta hanet mi le halin mi pesang deng mi in kula-sala ngas. Hidim mi hao mi in kula-sala ngas, nol nang mi in daek dadaat tas, le pait muid Ama Lamtua lalan in nuli man lolo ka. Lole Ama Lamtua man tao mi le sabail apan ela. Nini ela lam, kaim man tao mi le daid atuil in lobo-lau lo.

10 Ta eta kit maingasar se kit dalen nias muid Ama Lamtua in koma ka lam, kit teneng deng in daek dais daat tas, hidim bali muid lalan in nuil lolo ka. Na man sas-sao kit deng Ama Lamtua hukung nga, le halin nam kit nuil nol in maingasar tutungus lo ka. Mo eta kit suma maingasar se sulan likun tuun, mo pesang lo, banansila el atuil in ne apan-kloma ki ngias in nuil-nola ka lam, mam kit dudus.

11 Olan mi nangan le! Oras mi in les auk surat ta ka, auk taan le mi maingasar kon ne. Na man muid Ama Lamtua in koma ka. Ta na, man tao mi le daek mumuun, halin kose soleng dais daat man muik ne mi in nuli ka ngas. Mi kon lii, tamlom mam mi daek dais daat tas pait ta. Mi kom isi le net au. Nol mana napiut le daek sa-saa banan nas. Mi kon mana le bel hukung atuil in tao kula ngas. Undeng mi daek dais in toma ngas ela, tiata mi daid niu. Nini ela lam, muik in hutun kula-sala ka bel mia lo.

12 Tiata, auk dul surat hmunan na, le bel atuil in daek dadaat tas lo. Nol auk kon dul surat na bel atuil in tom daat tas lo. Molam auk dul surat na bel mia, le halin auk tulu bel noan, mi in aa se Ama Lamtua sila le tek noan mi namnau kami ka, baktetebes.

13 Nias totoang man tao teken auk daleng ngia.

Mi kon tao teken Titus dalen na, le halin un dalen na tetesa. Na kon man tao kaim dalen nias kolo tapnaeng.

14 Auk naka net mi se Titus sila, deng mi in daek banan nas. Auk kon tek un noan, mi tao nahmaeng net auk lo. Ta totoang dais man kaim in nahdeh net bel mia ngas, toma. Hidim, Titus kon taan haup esa noan, totoang dais man kaim in nahdeh un deng mia ngas, toma.

15 Tiata, taom eta un nangan net mi in dake ngas, nol mi in aa ngas sam, un in namnau mia ka tapnaeng. Nol un kon nangan net oras un in tia se la, hidim mi sium un nol babanan, molota mi kon nangan muun isi deng auk surat ta.

16 Auk daleng ngi kolo isi, undeng auk parsai nal mi se totoang dasi las dalen. Tiata, auk nangan mi isi lo son!

8

Bel sa-saa lam, bel nol dalen in titutema

1 Kaka-pail in namnau me! Kaim in koma ka le mi taan Ama Lamtua dalen banan, man Un tulu bel jemaat in se propinsi Makedonia ngas.

2 Un tao oen dalen nas le mahes, tiata oen haup in susa mamo elol kon no, oen dalen kolo tutungus. Nol oen atuil kasiang kon no, oen bel duit mamo nabael nol dalen in niu, le hulung atuil in parsai tenga las in haup susa ka.

3 Auk esang nahdeh noan, oen bel totoang asa man oen le bele ngas. Hidim oen bel mamo taplaeng dui na pait. Muik in dising oen ela lo.

4 Oen esan man nodan baktetebes le halin nam kaim sai lalan bel one. Nini ela lam, oen hulung atuil in parsai tenga las, man tom in susa se Yerusalem.✡

5 Hmunan kaim in koma ka le oen daek elia, mo oen in dake ka, dui deng asa man kaim in koma ka! Laih hmunan na, oen sao oen apan nas bel kit Lamtuan na. Hidim oen tek pait noan, "Kaim le sao kaim apan nias halin lii-lau mia, ta na man muid Ama Lamtua in koma ka."

6 Undeng jemaat Makedonia las tuladang ela, tiata kaim nodan Titus le pait tia se mia la, se Korintus. Le halin mi kon hulung nal atuil man in haup susa se Yerusalem mas. Hmunan nu Titus man mulai dulu duit le hulung atuil man in tom susang nas. Tiata halas ni kaim nodan le un pait tia se mia la, halin tao inu mi os in le hulung atuli ka.✡

7 Mi in daek taung Lamtua ka meman banan isi. Tuladang el: mi in parsai ka, muun; mi in aa ngas, leko; mi taan dasi mamo deng Ama Lamtua; mi in makoe ka, muun isi; nol mi namnau kaim isi. Tiata auk in koma ka le, mi kon hulung Ama Lamtua atulin in haup susa ngas, nini in beles duit mamo-mamo.

8 Auk lek mi in se Korintus sias le bel duit mamamo lo, molam auk le soba-naan mia. Ta jemaat in ne Makedonia nguas le hulung oen son. Tiata, nini ela lam, mi kon

✡ **8:4** Roma 15:26 ✡ **8:6** Titus 2:14

tulu bel noan, mi namnau atuil in haup susa ngas baktetebes.
9 Ta mi taan son noan, kit Lamtuan Yesus Kristus tulu Un dalen banan na bel mi son. Hmunan nu, Un banansila el atuil in muki ka. Mo Un huil le daid atuil kasiang halin tulung mia, nini ela lam mi daid atuil in muki se dasi mamo dalen.
10 Fanan, mi mulai dulu duit le taung in hulung one son. Mi suma bel oen duit tuun lo, mo mi kon hulung oen nini mi dalen banan na. Tiata muid au lam, mi musti daek elia:
11 Hmunan nu mi le hulung Ama Lamtua atulin in haup susa, se Yerusalem mas. Tiata asa man mi nutus son le bele lam, bel totoang lako. Nol mi in dulu nala ka mamon na elola lam, beles tia. Mo in banan dui ka, bel nol dalen in titu-tema.
12 Ta eta kit bel nol dalen in titu-tema muid kit in bole ka lam, na kon banan. Ne kit tuun. Ta atuli li bel nol in dising deken, ta lo kam tao sus una.
13 Auk in koma ka le tao ngele mia, le halin atuil tenga ka daid kahan lo! Ta auk in koma ka, kit lepa-haal leo-leo oen in susa ka.
14 Ta halas ni mi muik in lai-lisi, nol oen muik in tuka-dabun. Eta mam mi tuka-dabun nam oen kon bisa bel seda mia. Nini ela lam, kit lepa-haal leo-leo.
15 Na banansila el Ama Lamtua Buk Niu ka in dul noan,
“Atuil in haup mamo ka,
haup mamo dui deng asa man oen in parlu ngas lo.
Nol atuil in haup bubuit ta,
oen in hapu ka dabun deng asa man oen in parlu ngas lo.”✡

Titus nol atuil man kil duit in hulung ngas
16 Auk nodan mamo se Ama Lamtua Allah, undeng Un hanet Titus le tade in tulung mia, banansila el auk in kom le tulung mia ka.
17 Meman kaim nodan un le tia meo mia. Molota na un in koma esa. Undeng na le, un esa man tade le tia tulung mia, mo undeng auk in nodan una lo.
18 Mo mam un sii tia lo. Ta kaim kon nutus kaim kaak-palin mesa, le tia leo-leo nol una. Totoang jemaat in ne ia ngias taan atuling nia, undeng un daek mumuun son le tek atuli las deng Ama Lamtua Dehet Dais Banan na.
19 Tulu in kil jemaat tas kon huil nal un son le lako-daek leo-leo nol kami, halin tulung kaim se in dake banan nia. Kaim lako-daek os nia, le tulu-balang kaim Lamtuan na in muun-tes sa, nol daek in banan nas taung atuil in haup susa ne Yerusalem mas.
20 Kaim nuting lalan le lako-daek dais in toma ngas, le halin muik atuli in tukut-klaa nol kami deken, noan, kaim daek nol in toma lo se oras kaim kil nol duit nias laok bel atuil in parlu ngas sa.
21 Ta kaim nangan babanan le daek asa man in toma ka, nini dalen in niu se Ama Lamtua Allah sila, nol atuli li sila.✡
22 Muik kaka-pali mes didang pait man kaim nutus le tia leo-leo nol Titus se in kil duit nia ngas. Kaim presa-ketan un oe mamo son. Hidim kaim taan son noan un tade le daek mumuun taung mia. Un makoe ela, undeng un taan son noan, mi in lako-dake ngas toma.
23 Eta muik atuli in ketan deng Titus sam, tek oen noan, Titus na mo auk kaak-paling man in daek leo-leo nol auk tutungus bel mia. Atuil in parsai ne maan didang nguas kon, huil nal oen atulin nas, le leo-leo nol Titus se in kil duit nias lakos Yerusalem ma. Oen nakbua son le noan lakos. Mam oen totoang tulu-balang Kristus in muun-tes sa.
24 Tiata, mi musti tulu mi in namnau ka bel atuil in kil duit nias. Nol tulu bel oen kon noan, tasao le kaim bahan tuan nol in aa deng mia kia. Nini ela lam, atuil in parsai deng jemaat in se ola-ola ngas, taan baktetebes noan, mi namnau one.

9

Duit in hulung atuil Kristen se Yerusalem
1 In toma ka, auk dul pait le nodan mi halin hulung Ama Lamtua atulin in parsai ngas deken tia.
2 Ta auk taan son noan, mi makoe le hulung atuil in ela ngas. Auk kon taom tek atuil in parsai ne Makedonia ngias deng mi dalen banan na. Auk nahdehes son noan, mi in ne propinsi Akaya ngias mana son lolo fanan, le tunang duit in hulung one. Auk kon nahdeh oen deng mi in makoe le hanet atuil didang, halin tade le hulung atuil in haup susa ngas sa.
3 Hidim auk nutus kit kaak-palin nas son le tulu bel noan, asa man kaim in nahdeh deng mia ka, dehet in nole-lilung lo. Auk tek ela, le halin mi mana meman.
4 Ta etan muik atuil Makedonia in maa leo-leo nol au, mo mi mana lo bii kam, kit totoang mae. Ta lo kam auk in nahdeh deng mia ki muik peke lo.
5 Tiata auk nangan noan, banan dui ka kit kaak-palin nias tias muna se mia la, halin mi mana duit in hulung ngas muid asa man hmunan nu mi in hid son na. Mi

✡ **8:15** Dehet in Puit deng Dale Mesir 16:18 ✡ **8:21** Dasi-dais Lila 3:4

musti bel muid mi dalen banan na. Mo bele, undeng atuli in dising mia deken.

6 Un lalan na elia: "Atuil in soko-hai bubuit ta, mam nui-noel isin bubuit kon. Atuil in makoe le soko-hai mamo ka, mam nui-noel pait isin nol hangun mamo-mamo kon."

7 Atuli mesa-mesam musti nutus esa noan, un kom le bel ila la. Bel nol dalen in inu lo deken. Bele, undeng atuli in dising deken. Ta Ama Lamtua Allah namnau atuil in bel nol dalen in titu-tema ka.

8 Ama Lamtua bel nal mi totoang hangun bili-ngala. Un kon bisa bel nol in liis-lasa, le halin nam mi dabun asa mes lo kon. Ta eta mi muik in parlu kam, mam mi haup dui deng in nola ka. Nini ela lam, mi bating nal mi in haup dui ngas taung totoang osa-lalan man in banan nas.

9 Muik in dula ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan,

"Ama Lamtua Allah kom in bating bel atuil
kasiang ngas,
muding Un dalen banan na.
Un lako-daek in toma ka tutungus,
ta Un dalen lolo napiut."✡

10 Ama Lamtua man bel bini, le atuil in daek klapa ngas soko-hai. Ama Lamtua man bel kakaat, le kit haup in kaa. Mam Ama Lamtua kon bel mi hangun mamo, le halin mi lako-daek nal asa man in toma ngas. Na banansila el mi daid atuil in daek klapa, hidim Ama Lamtua bel mi biin le soko-hai. Mi in hapu ngas Un taos le lelon laok lelon nam mamo tapnaeng.✡

11 Ta Ama Lamtua le bel mi dui deng asa man mi in parlu ngas, halin mi hulung nal atuil didang ngas nini mi dalen banan na. Tiata, eta mi hulung atuil didang ela son nam, mam oen nodan mamo se Ama Lamtua.

12 Ta in hulung man mi bel Ama Lamtua atulin in se ua ngas sa, taon elola ko tulung one. Na kon tao mi le nodan mamo se Ama Lamtua.

13 Ta oras mi hulung atuil didang nga, na tulu bel noan, mi parsai nol baktetebes. Na kon tao atuil tenga las le naka-naka Ama Lamtua Allah. Lole oen ngat net noan, mi in parsai Kristus Dehet Dais Banan na ka, nole-lilung lo. Na undeng mi daek muid mi in parsai ka. Hidim, dedeng mi bel in hulung se atuil tenga las nini mi dalen banan na ka, man tao oen le naka-naka Ama Lamtua Allah.

14 Atuil man sium in hulung deng mia ngas, mam kohe-kanas bel mia. Oen kon kom isi le net mia, undeng Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na mamamo bel mi son.

15 Mo, Ama Lamtua Allah bel kit sa-saa mosa mesa, man leok isi. Na ka, Yesus! Un osa ka, dui deng totoang! Undeng na, le kit totoang nodan mamo se Ama Lamtua Allah, noan, "Nodan mamo-mamo!"

10

Paulus siut puting apa ka deng os un in daek taung Kristus sa

1 Auk esang man dul nia, Paulus. Taon elola ko muik atuli deeh deng mia la man nangan elia: eta auk leo-leo nol mia lam, auk mae in aa langa-langa. Mo eta auk katang deng mia lam, auk barain in aa nol langa-langa. Ela, ta lo? Molota, auk nodan mi le hii-ming se au, undeng Kristus dalen in kumis-mina nol kom in neka-namnau mia ka.

2 Mo muik atuli deeh deng mia la, dai hii-ming se auk lo. Oen aa noan, kaim in lako-dake ki banansila el atuil apan-kloma ki in lako-dake ngas kon. Tiata, eta auk lakong se ua ngam, bet auk aa bel oen nol in buni-buni lo ka. Undeng na le, auk tek nuting mi totoang meman, le halin eta auk tiang se lang son nam, auk kaing mi nol mumuun bakun na.

3 Kit niam atuil biaas tuun, mo eta kit kaen apa nol atuil didang ngam, kit dil tingan le tuku-keng banansila el atuil apan-kloma man dai taan Ama Lamtua Allah lo ngas deken.

4 Ta eta kit tuku-keng nol atuil didang ngam, nadidingun deken, ta kit lelat-suli kas tatai nol atuil apan-kloma ki lelat-suli kas lo. Hidim, eta kit keng nol atuil in bon batu, man kaen daat nol kita ngas sam, kit kon muik Ama Lamtua in kuasa ka, le tao tehen atuil in ela ngas.

5 Ama Lamtua in kuasa ka tao didaan totoang in koma, man labang nol Ama Lamtua, man tao atuli li le dai taan Un lo ngas. Un in kuasa ka kon tulu nal lalan, le seda kit lalan in nangan blaan na nini lalan balu. Nini ela lam, kit tui apan le nangan muid Kristus in tui ka.✡

6 Muik atuli mamo deng mia la hii-ming se Kristus son, nol tao muid Un in koma ngas totoang. Mo muik atuli teng deng mia la, dai hii-ming se Un lo bii nabale. Tiata, kaim mana son le hukung atuil man in dai hii-ming se Un lo ngas.

7 Mi kom in ngat dais man puit se likun nas tuun deken. Mo mi musti ngat atuli li dalen kon. Tiata, eta muik atuli in nataka un apa ka noan, Kristus atulin in nutus sam, nangan babanan. Ta kaim kon Kristus atulin in nutus banansila el una.

8 Bet mi nangan noan, auk aa tene lai-lisin deng kuasa, man kit Lamtuan na in

✡ **9:9** Buk in Naka-nahalit 112:9 ✡ **9:10** Yesaya 55:10 ✡ **10:5** Roma 12:2

bel kami kia. Mo ela lo! Ta kuaas na muki, le halin tao teken mia, mo tao didaan mi lo. Tiata, auk nang atuli li le tao nahmaeng auk lo, ta lo kam oen tao didaan auk in lako-dake kia.

9 Auk muik in nangan le tao liing mi nini auk surat tas lo.

10 Mo atuil nas aa noan, "Toe muid Paulus deken. Ta un surat ta nakan nol muun isi kon no, eta un maa esa kam, un bloen nol un in aa ka, muik kuasa lo."

11 Nang le atuil in aa nole ela ka, nangan dais nia: asa man kaim dulan se surat deng kakatang ngas, muik in bakisan lo, nol asa man kaim in aa, eta kaim maang se mi hlala kia ka.

12 Atuil nas kon kom in naka apan nas noan, oen nam mo, Kristus atulin in nutus man uhu. Mo kaim kom in naka apan el oen lo. Mi tanan tuun na! Lole kaim uhu el oen lo kam! Molota atuil tuladang ela ka, suma nuting atuil man banansila el one ngas. Hidim, oen koo-dalen mes le hulung apa, undeng oen hnika mesa! Oen in ngengo kia!

13 Molota, eta muik peke lo kam, kaim esan bahan tuan lo. Kaim suma aa deng os man Ama Lamtua in bel kaim son na. Asa man kaim in tao son bel mia ka, suma muid asa man Ama Lamtua in tadu kaim le dake ka. Kaim daek likun deng na lo.

14 In toma ka, se oras kaim aa deng mia ka, kaim bahan tuan lai-lisin lo. Ta kaim man maa nahdeh mi son deng Kristus Dehet Dais Banan na. Mi kon sium kaim in teka kia. Eta Ama Lamtua nutus net kaim lo, mo kaim bahan tuan deng mia lam, na man tom lo.

15 Eta atuil didang in dake kam, kaim bahan tuan lo, noan, na undeng kaim in dake. Ta in muun taung kami kia, eta mi in parsai ka kuat-tes tapnaeng. Nini ela lam, kaim in daek taung mi lolo hmunan nua ka, isin tapnaeng tutungus.

16 Hidim, kaim laok nahdeh Kristus Dehet Dais Banan na se mana-maan didang deng mi mana las, man muik atuli laok nahdeh se na lo bii. Le halin nam muik atuli mes lo kon, man aa noan, "Ku baham tuan deng ku in dake ngas, molota os nas kaim man dakes!"

17 Ta ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik dulan noan, "Eta muik atuli baha tuan nam, nang le un baha tuan deng Ama Lamtua Allah tuun."✡

18 Eta atuli mes baha tuan deng un apa ka lam, na muik nahin saa lo. Mo eta kit Lamtuan na man naka atuling na le, halassam muik nahin!

11

Kristus atulin in nutus man in toma, nol atuil in tui nole-lilung ngas

1 Auk le aa in lebo bubuit. Tiata, olan hii babanan se auk le! Elia:

2 Auk banansila el mi aman na. Mi banansila el auk anang bihata man atuli in neleng son na. In banansila el atuling in neleng mia ka, Kristus. Hidim auk le doh mi babanan, halin mam mi saap nol mi bikloben na lam, mi niu nabale. Tiata, auk doh mi babanan le halin muik atuli in poe-pet mia deken, nol tao didaan mi in parsai ka deken.

3 Halas ni mi muid Kristus lalan lolo ka nol dalen niu. Mo auk lii, tamlom muik atuli in nole-lilung mia son, le mi sisa deng lalan lolo na, banansila el ula la in nole-lilung Hawa hmunan nua ka. Ul na nole-lilung nal ela, undeng un na mo, in nole-lilung daat tas peke ka na!✡

4 Taom atuil in ela ngas maas se mia la, hidim tui mi deng Yesus didang, man tatai el Yesus man kaim in tui bel mi son na lo. Lam tasao le mi parsai atuling na lia? Hmunan nua, mi sai dalen le sium Ama Lamtua Koo Niu ka, halin Un man ator mia. Lam tasao le mi tade in sium koo didang pait tia? Hmunan nu mi parsai se Kristus Dehet Dais Banan, man kaim in tek mia ka son. Mo tasao le mi tade parsai in tui didang pait tia?

5 Oen naka apan nas noan, oen nam mo, Ama Lamtua atulin in nutus man muun isi. Nataka le, oen muik hak muun dui deng au le? Loo! Auk muik in nangan ela lo.

6 Auk aa taan nini dais lapa-lapa lo kon no, auk nangan taan baktetebes asa man auk in aa ngas. Mi taan dais nias son, undeng auk man tulu-balang bel mias oe-oe son.

7 Dedeng auk tui mi deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na ka, auk nodan mi le baen bel auk lo. Auk tao apang ngi deng dadale, le halin auk naka-naka mia. Mi bel sala auk undeng na le?

8 Ta atuil in parsai se jemaat ne maan didang ngas man baen bel au, le halin auk lii-lau nal mia. Na banansila el auk kat deng one, le tulung mia.

9 Oras auk leo-leo nol mia ka, eta auk muik in parlu kam, auk tia paisiin mi lo, tamlom nodan sa-saa deng mia la lo. Kit kaak-palin in maa deng propinsi Makedonia ngas, man hulung au. Mo auk tao ngele net mi lo, nol ola bingin dua kon, auk tao mi ela lo.✡

10 Kristus in Teka-teka ngas toma. Auk parsai noan, auk in aa ngias kon toma,

✡ **10:17** Yermia 9:24 ✡ **11:3** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:1-5, 13 ✡ **11:9** Filipi 4:15-18

undeng auk butu-kil nol Kristus. Muik tahan atuli mes lo kon deng propinsi Akaya, man kaing au tamlom kuim nal auk bahang ngia, le halin auk bahang tuan nol in aa deng auk in tao ngele net mi lo ka lo.
11 Amo tasao le auk aa elia la? Bali le auk namnau mi lo ke? Mi nangan ela kon no, Ama Lamtua esa taan auk in namnau mia kia.
12 Tiata, dais man auk in daek net son nas, auk le dakes napiut. Nini ela lam, atuil in naka apan nol bahan tuan noan, oen in dake ka banansila el kami ka, oen muik peke lo.
13 Oen tek le Ama Lamtua man nutus one. Molota oen na mo, atuil in dake man kom in nole-lilung atuli! Oen le tao apan nas el Kristus atulin in nutus baktetebes sas. Molota nas totoang in nole-lilung si-sii.
14 Mi herang deken ne! Ta uikjale kas laih tuan na kon tao nal apa ka, banansila el Ama Lamtua Allah ima-ii in deng sorga, man kil langa nol dalen banan na.
15 Tiata eta un atulin in dake ngas kon, tao apan nas banansila el atuil in daek nol dalen lolo kas sam, herang deken. Mo oen musti doha-doha, ta mam Ama Lamtua Allah hukung oen in daek dadaat na.

Se oras Kristus atulin in nutus sas tek deng Lamtua Yesus sa, oen tom in susa-daat bili-ngala

16 Eta mi tade kam, nang le auk nahdeh in lebo bubuit pait. Ta auk soba-naan le bahang tuan.
17 Auk in dul le nikit-nikit apang ngi mo nia ki, suma aa hanit tukun. Ta auk in aa ni butu-kil nol kit Lamtuan na lo.
18 Muik atuli mamo man kom in nikit-nikit apan muid atuil in se apan-kloma ki ngias in nuil-nola ka. Tiata, auk le bahang tuan muid one.
19 Ta mi man nataka mi apan nas noan mi in nangan na lolo, eta nahtom atuli mes man ngengo isi kam, mi nang le un aa muid un in ngengo ka tuun, ta lo?
20 Eta atuil didang tao sa-saa mia lam, mi nang le oen tao ela. Tuladang el: eta atuli tao mi daid banansila el oen ata ka lam, mi muid tuun. Eta atuli naok lail-niin mi sa-saa kam, mi nang tuun ela. Eta muik in nole-lilung mia kam, mi nang le un nole-lilung mia. Eta muik atuli in nikit apa ka el atuil tene ka, nol ngat kabaul mi el atuil ana ka lam, mi nang le un tao ela. Ela kon, eta atuli papas mia lam, mi nang tuun ela.
21 Mo komali deken ne! Ta auk mae, undeng kaim bloen-blahen tuun. Lole kaim tao nal banansila el atuil nas in tao saol mi ela ka lo.

Mo eta oen le bahan tuan deng asa mesa lam, auk kon brain le bahang tuan ela. (Mo nadidingun deken, ta auk aa in lebo tuun!)
22 Oen atuil Ibrani esa-esa ke? Lam auk kon atuil Ibrani. Oen atuil Israel le? Lam auk kon atuil Israel. Oen nam mo upung Abraham in hua-koet te? Hao! Auk kon ela.
23 Oen nam, Kristus atulin in dake ke? Lam auk kon ela. (Nadidingun deken, ta auk in aa ni, aa lai-lisin nia!) Meman auk tek noan, auk banansila el one. Molota, auk niam mo, dui deng one. Ta auk daek nol mumuun dui. Atuli tamang auk se bui dalen mamo dui. Oen lapat net auk mamo dui. Naha-bubuit tam auk mateng, oe mamo dui.✡
24 Ta se auk atulin Yahudi las iman esa, oen lapat auk oe lima. Taom etam auk tom in lapat tam, oen lapat auk lalis buk tilu beas sipa.✡
25 Muik atuli in diuk auk nini kai, oe tiul son. Oe mesan na, oen pasang auk nini baut le noan tao tele au. Auk meleng oe tiul se dedeng auk in saek lui ina ka. Auk boe-boe se tasi daleng lelo mesa duman mesa.✡
26 Auk lakong kata-katang se ola-ol oe-oe son. Auk tutnaal in daat mamo kose man tao auk le naha-bubuit tam mateng. Tuladang el: ui in baa se palun tene, nahtom atuil in nuhu-dau ngas, haup in susa-daat deng auk atulin Yahudi lias esan tamlom atuil Yahudi lo kas, nol atuil in tao apa ka el kaak-pail in parsai ngas, molota oen nole. Auk kon naha-bubuit tam mateng se tasi hlala, ela kon se kota dalen, tamlom se maan atuli in ase.✡
27 Auk daek hiti-late, nol auk haup in susa bili-ngala. Auk niin nal matang ngi lo, oe mamo son. Auk kon lubung nol meeng tuu. Auk haup in kaa lo tetetas sa kon, oe mamo son. Oe mesan na, auk muik kitu-kaod lo, ta auk metes isi.
28 Eta tade le kaih dais nas totoang lo kam, kahis eli tuun: ta lelo-lelon nam auk nangan bosor isi, undeng auk nangan kit kaak-palin in parsai ngas totoang, man nakbua ne ola-ola.
29 Eta muik atuli in nataka apa ka le boel lo tetetas son nam, un musti nangan net au. Ta auk kon tutnaal net ela. Eta muik atuli hanet atuil in parsai ngas le tao kula kam, auk daid in mae nol auk koong-mali isi.
30 Tiata, eta auk musti bahang tuan nam, banan dui ka auk bahang tuan deng dasi-

✡ **11:23** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:23 ✡ **11:24** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 25:3 ✡ **11:25** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:22; 14:19 ✡ **11:26** Dehet deng Aan in Nutus sas 9:23; 14:5

dais man in tulu-balang noan, auk niam, bloen-blahen tuun.
31 Kit Lamtuan Yesus, nol Un Ama, Ama Lamtua Allah, taan noan auk in aa ni nole lo. Eta atuli naka-naka Un ngala ka tutungus sam, na toma.
32 Tuladang el hmunan nu se kota Damsik, laih Aretas gubernur ra tadu atuli le natang auk se kota la hnitan nas, le halin oen daek nal au.
33 Mo auk tapang ngas tamang auk se fai mesa, hidim oen lolo niung auk nini tali, deng kota la tembok likun na. Tiata, auk puting nal deng gubernur ra ima ka. Nangan, ta eta auk siing ngam, bolen lo, ta lo?✡

12

Paulus net dasi mesa, banansila el noan un natloa

1 Eta mi tade kam, nang le auk bahang tuan bubuit pait. Molota bahan tuan nam, muik nahin lo. Mo auk le tek mi dasi-dais man kit Lamtuan na in tulu bel auk son, banansila el se in natloa ka.
2-4 Auk taan atuli mesa, man butu-kil nol Kristus. Taun hngul aat in hidi son nuas, muik in kil sakeng un lako apan man lapa dudui kua. Mo taan le un saek lako nol un apa ka tetema, tamlom un hmangin na sii man saek lako kam, auk tanan lo. Suma Ama Lamtua sii man tanan. Auk kon tana noan, oras un saek lako se Ama Lamtua Maan Banan nua ka, un ming in teka-teka man muun isi, didiin atuli li dehet bolen lo ngas.
5 Tiata, taung atuil tuladang ela ka lam, auk bahang tuan. Mo auk tade le bahang tuan deng auk apang ngi esa lo. Suma deng dais man auk in tao nal lo ngas siis, halas-sam auk bahang tuan ela.
6 Eta auk le bahang tuan nam, auk parlu in aa nole lo, ta auk muik dais in toma mamo man auk bisa aas. Mo auk tahang apang ngi tuun, le halin atuli nangan noan, auk muun dui deng asa man oen in ming nol oen in neta ka deken.
7 Dudui pait ta, Ama Lamtua tulu bel auk dais in muun isi mamo son.
Mo auk kon tom susa, le halin nam auk koaok deken. Ta uikjale kas laih tuan na nutus un ima-ii mesa, le taan in poe-pet au si-sii, banansila el duli mes hai auk apang ngi tutungus. Auk bosor isi!
8 Auk in kohe-kanas le nodan Ama Lamtua kat soleng dais ni deng auk ka, oe tiul son.
9 Mo Un siut auk noan, "Auk tulu Auk daleng banan ni bel ku. Na nol taung ku. Ta eta ku taan noan muid ku in kuat-tes sa sii kam nol lo, halas-sam Auk in kuasa ki muun tapnaeng." Undeng na, le auk bahang tuan tapnaeng, se oras auk in tao nal dasi mes lo ka. Ta nini ela lam, auk tana noan, Kristus in kuasa ka nuli ne au.
10 Tiata eta auk nataka le auk daek nal dasi mes lo son, tamlom atuli li aa auk dadaat nol daek susa-daat saol au, tamlom diku-puang au, undeng auk in daid Kristus atulin nia lam, auk daleng ngi hutluul lo. Ta eta auk siing le bolen lo kam, auk haup kuasa deng Kristus le auk daek nal dais na.

Paulus nangan isi nol atuil in parsai se kota Korintus sas

11 Mi nulim banansila el noan, Ama Lamtua nutus net auk le tia se na lo bii ka. Tiata, koma tam kom lo ko, apin auk aa in lebo bubuit. In toma ka lam, mi man musti bahan tuan deng au. Meman auk muik nahin sa-saa bel mi lo. Mo eta sukat auk nol "atuil in muun isi ngas", man tek noan Ama Lamtua nutus one, lam, oen nam, muun dui deng auk lo.
12 Taom eta Ama Lamtua nutus atuli mesa, le laok tek atuli li deng Una lam, atuling na tao taad herang bili-ngala nini kuasa, le tulu bel noan, Ama Lamtua man nutus una. Mo nadidingun deken, ta auk kon keeh le tao taad herang in tuladang ela ngas tutungus, se oras auk biing nabael se mi hlala ka ka. Auk keeh le daek ela tutungus.
13 Mo komali deken ne! Suma muik dasi mes sii man auk daken se mia la lo, man atuil didang daken ne jemaat tenga luas. Na ka, auk nodan le mi baen bel auk lo.
14 Elia! Auk mana hidi le tiang se mia la oe tiul son. Auk parlu mi baen bel auk in nuli ki lo. Auk kon parlu mi hmukinalan nas lo. Ta muid kit hadat tia lam, eta tana-ana ngas pesang hmuki-nal taung oen in-aman nas sam, tom lo. In toma ka, atuil blalan nas man pesang hmukinal taung oen anan nas. Tiata, auk parlu mi in pesang hmuki-nal bel au lo, ta mi banansila el auk anang! Auk in parlu ka, mi aap-inan nas nol mi in namnau ka.
15 Auk kom in sos sa-saa bel mia. Auk kon kom in daek mumuun le halin mi nuil muid Ama Lamtua in koma ka. Eta auk namnau mi isi kam, mi musti namnau auk ela kon. Tiata, tasao le mi tahang-tahang mi in namnau ka lia? Tom lo, ta lo?
16 Deng mia la muik in hao noan, auk tao ngele mi lo. Mo muik in aa kon noan, auk daid atuil in nole-lilung tana, nol tipu-dai mia, didiin mi tao muid auk in koma ka.
17 Tiata elola? Nataka le atuil man auk in lok tia se mia la ngas, nole-lilung mia le?

✡ **11:33** Dehet deng Aan in Nutus sas 9:23-25

18 Ta auk hanet-hanet Titus le tia se mia
la. Auk kon lok kaka-pali mes didang pait
le tia leo-leo nol una. Nataka le Titus nole-
lilung mia le? Loo! Ta Titus nol auk niam,
hnika mes sii. Kaim daek osa mesa, ta
kaim duam in nangan na kon, mesa.
19 Kaka-pail in namnau me! Tamlom lolo
apin mi nangan noan, kaim siut puting
apan se mi silan na? Loo! Ta totoang
man kaim in aang nias, Ama Lamtua Allah
tanas son. Tiata kaim buni nal asa mes
lo kon deng Una. Kaim kon butu-kil nol
Kristus. Undeng kaim namnau mia, tiata
totoang man kaim in dakeng ngas, muik
nahin le halin kaim tao teken mia.
20 Auk siin-tidu, tamlom mam auk tia
meo mia lam, mi banansila el auk in koma
ki lo ka. Tamlom muik in tukut-klaa nol
apa, idus apa, pesang dael nol apa, muik in
suma nangan taung un apa ka sii, muik in
aa le tao didaan atuil didang ngaal banan,
muik in bilu-aa dadahut daat, muik in
koaok daat, nol muik in lobo-lau dadahut
daat. Eta mi tao ela lam, oras auk tia meo
mia ka, bet auk kon banansila el atuil man
mi in kom lo ka.
21 Mam eta auk tiang se mia la lam,
auk daid in nangan, undeng mi in tao-tao
ngas. Tamlom Ama Lamtua Allah le tao
nahmaeng auk se mi silan na. Nol tamlom
auk kon tao ngele mia, undeng muik atuli
mamo nabael deng mia la nuil dadaat, le
dai pesang halin bali muid se Ama Lamtua
lalan lolo ka lo ka. Oen hmomos! Lole
muik in laok kula nol atuil man un sapa
lo ka. Oen tao dadaat bili-ngala nol mae
taan lo.

13

Doh mi in nuli ka babanan

1 Tiata, ni lalis tiul deng auk in kom le tia
meo mia ka. Eta muik in le klaa nol atuli
kam, nadidingun atorang nga deken. Ta
Ama Lamtua Allah Buk Niu ka dul noan,
"Eta muik in klaa nol atuli mesa, kam
musti muik saksi at dua ta tiul in teka ka
hnika mes sii muna le, halas-sam sium in
klaa na. Ta eta ela lo kam, simun deken."✡
2 Dedeng auk tiang lalis dua se mia la
ka, auk tek nuting atuil in nuil dadaat tas
son. Halas nia, auk tek nuting oen pait, leo-
leo nol totoang atuil didang man in nuil
dadaat tas. Banansila el hmunan nu auk
tek nuting oen noan, mam eta auk daid in
tia kam, auk nang oen lo.
3 Mi nuting-nuting tada, le taan noan,
Kristus aa nini au. Molam mi musti tana
noan, eta Kristus le ator mia lam, Un daek
nol kuasa tene se mi hlala ka. Ta Un dake
lam bloen-blahen lo.
4 Dedeng oen in keo tele Un se kai
sangsuli lua ka, meman Un bloen, lole Un
sao Un in kuasa ka son. Mo halas nia, Ama
Lamtua Allah bel Kristus kuaas son le Un
nuli. Hidim kit man daid Un atulin nias
nataka kam boel lo, mo Ama Lamtua Allah
bel kit in nuli balu son. Undeng na le, kaim
lii-lau nal mi nini Un in kuasa ka.
5 Pres mi dalen nas esan le taan haup
noan, mi parsai se Kristus baktetebes,
tamlom lo ka. Un in kuasa ka muik ne mi
in nuli ka, tam lo ka? Sukat mi apan nas
esan ela. Ta eta Un butu-kil nol mi lo kam,
mi daid Un atulin lo.
6 Eta mi tinang kami lam, mi ngat net Un
in kuasa ka muik ne kaim in nuli kia. Nini
ela lam, kaim nal deng in sukat na.
7 Kaim kon kohe-kanas se Ama Lamtua
Allah, le halin mi tao kula-sala bakun na.
Atuli koma tam, kom nol kaim in lako-dake
ki lo ko no, kaim paiduil lo. Ta kaim in
koma ka le mi daek in toma ka. Atuli teng
deng mia la, le hutun soleng kaim kon, sa-
saa lo.
8 Lole kaim tao nal sa-saa le labang nol
in toma ka lo. Molam kaim suma daek in
toma ka sii.
9 Eta mi daid kuat, le kaim daid bloen
kon, kaim dalen kolo. Ta kaim kohe-kanas
le nodan Ama Lamtua tao mi halin daid
titu-tema tapnaeng.
10 Undeng na le, auk katang deng mi kon
no, auk dul dais nias, le halin eta auk tiang
ngam, auk aa mumuun nol mi pait deken
tia. Auk daid kit Lamtuan na atulin in
nutus. Ta Un bel auk hak nol kuasa le tao
teken mia, mo tao dudus mi lo.

Paulus hep un surat ta

11 Kaka-pail in namnau me! Auk dais
in aa puis si elia, boa-blingin nol dael
banan. Daek titu totoang dasi las. Hii-ming
babanan auk in tui-teka nia. Nuil dalen
mesa. Mi musti babanan apa mes nol
mesa. Ta Ama Lamtua Allah namnau mia.
Auk nodan le Un leo-leo nol mi tutungus,
nol Un tulung mi le halin mi nuil daem
apa, mes nol mesa.
12 Eta tutnaal apa kam, mi musti lik apa
nini in toma, muid Ama Lamtua atulin niu
kas. Ama Lamtua Allah atulin in ne ia
ngias totoang tunang boa-blingin bel mia.
13-14 Auk nodan le kit Lamtuan Yesus
Kristus, tulu bel mi Un dalen banan na.
Auk nodan le Ama Lamtua Allah tulu Un
in namnau ka bel mia. Auk kon nodan
le Ama Lamtua Koo Niu ka tulu Un dalen
banan na, le halin mi totoang nuil dalen
mesa.

Ela tuun tia,
Paulus

✡ **13:1** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 17:6; 19:15

Paulus surat in bel totoang jemaat se propinsi Galatia

Paulus sai un surat ta

1-2 Boa-blingin deng au, Paulus. Auk tunang surat ni bel kaka-pail in parsai, man ne jemaat in se propinsi Galatia ngas. Kaka-pail in leo-leo nol auk ne ia ngias kon, tunang boa-blingin bel mia.

Auk tek nuting mi meman noan, kit Aman Lamtua Allah nol Yesus Kristus man nutus au, mo atuli li lo. Yesus Kristus na mo, Atuling man Ama Lamtua belen maa son na. Un mate, mo Ama Lamtua belen nuli pait. Hidim, Oen tadu auk le laok tek atuli li deng Dehet Dais Banan nia.

3 Auk kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na. Auk nodan le Oen tulu Oen dalen banan na bel mia, le halin mi in nuli ka babanan tuun, nol dame.

4 Kristus mate le sas-sao kit deng apan-kloma halas ni in daat tas, nol kose soleng kit in kula-sala ngas. Nas totoang daid muid Ama Lamtua Allah in koma ka.

5 Undeng na le, kit musti naka-naka Un napiut! Ta na man toma!

Paulus koon-mali undeng atuil Galatia las bali kudi son deng in tui toma ngas

6 Kaka-pali me! Auk nangan taan mi lo son! Ama Lamtua Allah huil nal mi son, undeng Un koma ka le mi taan Un dalen banan na. Mo tasao le mi bali kudi lalaba le laok parsai nol in tui didang,

7 man tom lo ngas sia? Hmunan nu, auk tui deng Yesus Kristus Dehet Dais Banan man in toma ka son. Mo halas ni atuil in nole daat tas maas, le tui liun didaa Dehet Dais Banan na son, didiin tao mi le nangan tanan lo.

8 Doha-doha! Ta mam Ama Lamtua bahang atuling man in maa tui 'dehet-dais' didang man tatai lo, nol Dehet Dais Banan man hmunan nu kaim in tui son na. Atuling na deng kami, tamlom Ama Lamtua ima-ii mes deng sorga kon no, taon elola ko un tom in bahang!

9 Kaim tek meman dais ni lolo hmunan nu son. Mo halas ni auk le tek nuting mi pait elia: eta muik atuli in maa tui didang deng Dehet Dais Banan man hmunan nu mi in sium son na lam, nang le Ama Lamtua kon bahang una.

10 Auk brain aa ela, undeng auk le tao Ama Lamtua dalen kolo, mo atuli li lo. Mi nangan noan auk le nuting sila se atuli lia, le? Loo! Ta eta auk tao ela lam, auk tom in daid Kristus atulin in loka-loka lo.

Taon elol le didiin Paulus daid Lamtua Yesus atulin in nutus sia

11 Kaka-pali me! Auk le tek langa-langa elia, Dehet Dais Banan man auk in tui mia ka, na atuli li in tao bele lo.

12 Auk simun deng atuli li lo, nol muik atuli in tui au lo. Molam Yesus Kristus esa man tek puting un nahin na bel au.

13 Taon elola ko mi ming dehet deng auk in nuli hmunan nu son, se dedeng auk in kil agama Yahudi la nabale ka, ta lo? Dedeng na, auk diku-puang Ama Lamtua atulin nas muun lai-lisin, le tao didaan one.✡

14 Nol dedeng na kon, auk kom in muid agama Yahudi la isi, dui deng atuil Yahudi tenga man in umur tatai nol au ngas. Nol auk niam, man makoe dui in lako-daek muid kaim upu kia-kaon nas hadat ta, nol atorang agama las totoang.✡

15-16 Mo ela kon no, Ama Lamtua Allah nutus son le halin auk taan Un Ana ka. Auk inang nga hua auk lo bii, mo Un huil auk meman son, undeng Un le tulu Un dalen banan na bel au. Un kon nutus au, le laok tui atuil Yahudi lo ngas. Dedeng Un nutus auk ela ka, auk laok nodan koo in nangan deng atuil didang lo.✡

17 Nol auk kon laok tutnaal blalan-blalan Kristen man daid Yesus atulin in nutus se Yerusalem mas lo. Mo auk lakong bus el dale Arab. Hidi nam auk pait maang se kota Damsik.*

18 Hidi taun tiul kon, auk laok tutnaal nol Petrus† se Yerusalem le nuting dehet deng una. Auk daad tahang se lang lelo hngul lima.✡

19 Dedeng na, auk kon tutnaal nol Lamtua Yesus palin in hua ka, ngala Yakobus. Mo auk tutnaal nol Ama Lamtua atulin in nutus tenga las loo. Suma oen duas siis.

20 Asa man auk in dula ni, meman daid baktetebes ela! Auk nole-lilung lo! Ama Lamtua tana!

21 Hidi na kon, auk lakong se propinsi Siria nol propinsi Kilikia

---

✡ **1:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 8:3; 22:4-5; 26:9-11 ✡ **1:14** Dehet deng Aan in Nutus sas 22:3 ✡ **1:15-16** Dehet deng Aan in Nutus sas 9:3-6; 22:6-10; 26:13-18 * **1:17** Atuil in tana ngas tek noan, Paulus lako-daek un osa la muna se dale Arab. Lam kota Damsik na mo ne dale Arab toon na. Se bango nia lam kit tana noan, Paulus nahdeh deng Dehet Dais Banan na muna se la. † **1:18** In dula deng dais Yunani se bango ni ki pake ngaal, *Kefas.* Na Petrus ngaal didang nga. Kefas sa ngaal deng dais Aram. Petrus sa ngaal deng dais Yunani. Mo ngaal dua nas nahin mes sii. Nahin na noan "batu". ✡ **1:18** Dehet deng Aan in Nutus sas 9:26-30

22 Dedeng na, Kristus atulin in se
propinsi Yudea ngas taan auk lo bii.
23 Oen suma ming dehet noan, "Atuling
man hmunan nu in tao sus kita ka, halas
ni tui atuil deng Kristus Dehet Dais Banan
na. Molota hmunan nu un man soba-naan
le tao didaan kita."
24 Ming ela kon, oen totoang naka-naka
Ama Lamtua Allah, undeng auk parsai se
Yesus Kristus son.

2

Lamtua Yesus atulin in nutus tenga las, sium Paulus in tui ngas nol babanan

1 Hidi nal taun hngul aat kon, auk pait
lakong se Yerusalem leo-leo nol Barnabas.
Kaim kon nol atuil in parsai at mes ngala
Titus, un atuil Yahudi lo.✡
2 Auk lakong se uang undeng Ama Lam-
tua Allah man tadu au. Hidi na kon, auk
dehet bel blalan-blalan Kristen nas, Dehet
Dais Banan man auk in tui son bel atuil
Yahudi lo ngas sa. Dedeng na, auk esang
man aa nolas, le halin oen pres babanan
asa man auk in tui ka, le toma tam lo ka.
Ta eta oen nutus noan, tom lo kam, auk in
dake ka muik nahin lo!
3 Ming auk in aa ela ka kon, oen sium
nol banan tuun. Oen kon sium Titus nol
babanan. Un atuil Yahudi lo kon no, oen
dising un le sunat lo.
4 Mo dedeng na, kaka-pali at ila lo man
tade lo, undeng oen tui didang. Hidim oen
maas ete-ete le dising Yesus Kristus atulin
man Yahudi lo ngas, le muid atuil Yahudi
las atorang agama la totoang. Molota Yesus
Kristus sas-sao kit son, tiata kit butu-kil
pait nol atorang nas le banansila el ata ka
pait lo son.
5 Oen dising ela kon no, kaim sium
bubuit lo kon. Nini ela lam, mi parsai
napiut Dehet Dais Banan man auk in tui
son na. Ta meman na man toma.
6 Blalan-blalan nas sium auk in tui ka nol
babanan, oen kon tapnaeng sa-saa pait lo.
Mo auk le tek mi elia, Ama Lamtua Allah
huil sila lo. Tiata, oen atuil tene tam, atuil
ana kon no, nas man muun na lo.✡
7 Ta in muun na sadi oen tana noan:
Ama Lamtua Allah huil nal auk son, le kil
Dehet Dais Banan na laok bel atuil Yahudi
lo kas. Banansila el Un in nutus Petrus kon
le kil Dehet Dais Banan na laok bel atuil
Yahudi las sa.
8 Ta Ama Lamtua Allah bel Petrus kuasa
son, le daid atuil in nutus taung atuil
Yahudi las. Ela kon Un bel auk kuasa, le
daid atuil in nutus taung atuil Yahudi lo
kas.
9 Dedeng na, atuli las noken Yakobus,
Petrus,* nol Yuhanis son noan, tulu in
kil grija. Nikit oen tilus taan noan, Ama
Lamtua Allah tulu Un dalen banan na son
bel au, kon oen hangus dil le maas daek
im nol kaim duam Barnabas, le daid tada
noan, kaim totoang dalen mes son. Oen
tade le kaim kil Dehet Dais Banan na laok
bel atuil Yahudi lo kas, mo oen man laok
bel atuil Yahudi las.
10 Suma muik dasi mes sii man oen tek
nuting kamin noan, nadidingun in tulung
atuil kasiang ngas deken. Meman na man
auk le daken.

Paulus kaing Petrus se kota Antiokia

11 Oe mesa na kon, Petrus maa se kota
Antiokia, kon auk kaing un langa-langa,
undeng un tao kula.
12 Dedeng un maa babalu ka, un kom in
daad le kaa leo-leo nol Kristus atulin man
Yahudi lo kas. Mo nikit Yakobus tapan
atuil Yahudi las maas, kon Petrus hoen apa
ka deng kaka-pail Yahudi lo kas, le daad
kaa leo-leo nolas pait lo. Lole un lii atuil
Yahudi las in tui noan, Kristus atulin nas
musti kil dididi atuil Yahudi las atorang
agama las totoang, nol musti nuil bakisan
deng atuil Yahudi lo kas sa.
13 Net Petrus in tao ela ka, tiata atuil
Yahudi tenga las kon tao mudi-muid una.
Didiin Barnabas kon toe muid oen in sila-
klup tuun na.
14 Mo nikit auk net oen muid baktetebes
Dehet Dais Banan na in koma ka lo son,
kon auk kaing Petrus meman se oen silan
noan, "Hoe Kaka Petrus! Kaka niam
meman atuil Yahudi. Nol Ama Lamtua
Allah sai lalan son, le atuil in parsai se
Yesus Kristus sas, boel butu-kil pait nol
atuil Yahudi las atorang agama la deken.
Hidim kaka kon sium dais na son. Mo
tasao kaka dising atuil Yahudi lo kas, le oen
tao apan nas banansila el atuil Yahudi las
sia?"
15 Auk kaing Petrus ela, undeng kaim
duam atuil Yahudi leo-leo. Kaim bangsa
Yahudi li tuladang el bangsa didang ngas
lo, ta kaim bangsa li in taan Ama Lamtua
Allah ka nesang son.
16 Halas ni kit kon tana noan, Ama
Lamtua sium atuli li undeng un in tao
muid atorang agama la ka lo. Molam Un
sium atuli li nol babanan, undeng atuling
na parsai se Yesus Kristus. Ela, halas-sam
Ama Lamtua noken atuli li noan, un muik
kula-sala pait lo son.✡

✡ **2:1** Dehet deng Aan in Nutus sas 11:30; 15:2 ✡ **2:6** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 10:17 * **2:9** In dula deng dais Yunanin se bango nia ki pake ngaal, *Kefas.* Na Petrus ngaal didang nga. ✡ **2:16** Buk in Naka-nahalit 143:2; Roma 3:20, 22

17 Tiata kit parsai noan, Ama Lamtua
sium atuli li nol babanan, undeng oen in
parsai se Yesus Kristus sa. Mo muik atuil
Yahudi deeh bel sala kaim noan, kaim kula
son, undeng kaim parsai se Kristus, le kil
atorang agama Yahudi las pait lo. Oen in
tao ela ka, hnika ka noan eta atuli li parsai
se Kristus sam kula. Molota oen in tao na,
tom lo tetetas!
18 Ta eta auk kil pait atorang agama man
auk in sao soleng son na, halas-sam auk
kula!
19 Meman hmunan nu auk nuklek mu-
muun le tao muid atorang agama Yahudi
las, le halin auk babanan nol Ama Lamtua.
Mo daid tatahan lo. Tiata, halas ni auk sao
soleng atorang nas son, le nuil butu-kil nol
Kristus. Nini ela, halas-sam Ama Lamtua
Allah sium auk nol babanan. Noken tuun
noan, auk mateng nini in pauk tele leo-leo
son nol Kristus se kai sangsuli lua.
20 Halas ni auk man nuling nga lo,
molam Kristus man nuli ne auk apang
ngia. Auk haup in nuli balu nia, undeng
auk parsai se Ama Lamtua Ana ka. Ta Un
namnau auk isi, didiin Un mate seda au.
21 Hidim Ama Lamtua Allah sium au,
undeng Un dalen banan na, tiata auk bali
kudi deng Un dalen banan na lo. Ta eta
atuli li haup in babanan nol Ama Lamtua,
undeng in muid atorang agama la kam, un
nahin na noan, Kristus in mate ka, parsum
tuun.

Na ka, man auk tek Petrus nol un nenan
nas se kota Antiokia.

3

*Ama Lamtua Allah sium kit nol ba-
banan, undeng kit parsai se Yesus Kristus*

1 Hoe! Atuil Galatia me! Hmunan nu
auk esang tek mi son se mi sila-matan nas,
deng Yesus Kristus in maet se kai sangsuli
lua ka. Mo halas ni atuli nole mi ma-maat
son! Mi in ngengo kia!
2 Auk suma le ketan dasi mesa. Mi sium
nal Ama Lamtua Koo Niu ka, undeng mi in
muid atorang agama la ka le? Loo, ta lo!
Un Koo Niu ka maa se mia la, undeng mi
parsai Dehet Dais Banan man mi in ming
son na.
3 Tiata tasao le mi ngengom isi ela lia?
Hmunan nu mi nuil muid Koo Niu ka in
koma ka son. Mo halas ni mi bali kudi le
nuil muid atuli li in koma lolen.
4 Molota dedeng mi parsai se Kristus
babalu ka, mi haup in diku-puang mamo.
Tamlom nas totoang daid in parsuma tuun
na! (Ela lo, ta parsai se Kristus sam parsum
tuun lo.)
5 Oras Ama Lamtua Allah bel Un Koo Niu
ka, nol tulu bel taad herang bili-ngala se
mi silan nas sa, mi bali noan Un tao ela,
undeng mi in muid atorang agama la ka
le? Loo! Ta Un tao ela, undeng mi parsai
Dehet Dais Banan man mi in ming son na.
6 Nangan atuil Yahudi las upun Abra-
ham. Ta Ama Lamtua Buk Niu ka dul noan,
"Undeng un parsai se Ama Lamtua Allah,
tiata Ama Lamtua sium un nol babanan."✡
7 Undeng na le mi musti nangan taan
dais ni nol babanan! Atuil in parsai
ngas, banansila el Abraham, oen daid Ama
Lamtua Allah atulin man in toma.* ✡
8 Ama Lamtua tek meman son ne Un
Buk Niu ka noan, eta bangsa didang ngas
parsai se Una lam, mam Un simus kon.
Ta hmunan hesa kua, Un tek Dehet Dais
Banan na bel upung Abraham meman son,
elia, "Mam totoang bangsa in se apan-
kloma ki ngias haup hangun, undeng ku."✡
9 Undeng Ama Lamtua Allah in hida na,
tiata Un kon bel hangun se totoang atuil
in parsai Una ngas, banansila el Un in bel
hangun son se Abraham ma.
10 Asii man muid atorang agama las le
halin nam, Ama Lamtua sium un babanan
na, un musti lepa-haal atorang nas to-
toang, banansila el un in tom bahang son
na. Ta dulan son ne Ama Lamtua Allah
Buk Niu ka noan, "Atuil in muid napiut
atorang agama la nol babanan lo ka, tom
in bahang!"✡
11 Molota langa son noan, Ama Lamtua
Allah sium atuli li undeng un in muid
atorang agama la ka lo. Lole muik in dula
noan, "Atuli li musti parsai se Au, halas-
sam Auk sium un nol babanan, banansila
el atuil in dalen lolo ka, le halin un haup
in nuli napiut."✡
12 Tiata, eta atuli li kom le nuil muid
atorang agama las in koma ka lam, un
musti daek mudis totoang nol babanan! Ta
Ama Lamtua tek meman son ne Un in Dula
Niu ka noan, "Atuil in le nuil muid atorang
ngas sa, mam un kukaum nol atorang nas
tuun."✡
13 Mo Kristus baen nutus son, le sas-
sao kit deng atorang agama man in butu-
kil nol kitang nas. Hmunan nu, kit in
nuli ka bosor isi, nol in lepa-haal atorang
agama las, tuladang el atuil man tom in
bahang nga. Mo halas ni, Lamtua Yesus

✡ **3:6** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:6; Roma 4:3 * **3:7** Alkitab dais Yunanin esa ka dul noan, "oen daid Abraham anan". Atuil Yahudi las taom nini dais 'Abraham anan nas', molam nahin esa ka noan, 'Ama Lamtua Allah atulin nas'. Ngat se Roma 4:16 nga. ✡ **3:7** Roma 4:16 ✡ **3:8** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 12:3 ✡ **3:10** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 27:26 ✡ **3:11** Habakuk 2:4 ✡ **3:12** Atorang deng Tulu Agama las 18:5

nikit soleng in bahang na deng kit son. Ta dulan son ne Buk Niu ka noan, "Atuil in maet holtiu se kai faang-kalen dapa ka, un tom in bahang."✡

14 Dedeng Yesus Kristus mate le bel boa-blingin kita ka, na hangun banan man Ama Lamtua Allah belen son se kit upun Abraham, niu maa se bangsa-bangsa di-dang ngas kon. Nini ela lam, totoang atuil in parsai se Kristus sas, sium nal Ama Lamtua Allah Koo Niu, man Un in hid son na.

Ama Lamtua Allah kil dididi Un in hida ka

15 Kaka-pali me! Auk le nini kleta deng kit in nuli lelo-lelon nia. Eta atuli dul nal surat in hida, hidim un dul un ngala ka se surat na son nam, surat na hmaet son na. Atuil didang kaen nal asa man in dul son ne surat na dalen na lo, nol dul tapnaeng sa-saa pait se na lo ka.

16 Ela kon, dedeng Ama Lamtua Allah butu-kil in hida nol Abraham, nol un in hua-koet ta. Ama Lamtua Allah aa noan, "Auk tao in hida ni nol ku in hua-koet tas" totoang lo. Molam suma hid bel Abraham in hua-koet at mes sii, na Kristus.† ✡

17 Auk in nangan na elia: Ama Lamtua Allah tao in hida muna nol upung Abra-ham. Hidi nal taun ngatus aat buk tilu, halas-sam Un niung atorang agama bel atuil Yahudi las, nini oen upun Musa. Mo ela kon no, Ama Lamtua pel pait in hida man hmunan nu Un in hid son na lo.✡

18 Ta Ama Lamtua Allah bel hangun se Abraham, undeng un in tao muid atorang nga ka lo. Mo Un bel hangun, undeng Un hid meman son deng hmunan nua le parsen bel Abraham. Na banansila el tana-ana mes sium pusaak deng un ama ka. Un sium pusaak na, undeng un in daek muid atorang nga ka lo, molam undeng un ama ka hid meman son le belen pusaak na.✡

19 Tiata auk le keket elia: eta Ama Lamtua Allah sium upung Abraham nol babanan, undeng un in parsai ka lam, tasao le Ama Lamtua bel taplaeng atorang se upung Musa lia? Un taplaeng atorang agama las le tui atuli li deng oen in kula-sala bili-ngala ka. Un tao ka, atuli li nuil muid atorang nga in koma didiin Abraham in hua-koet mes na maa. Ta eta in hua-koet na, Kristus, maa son nam, atorang na pake pait lo ka.

Dedeng Ama Lamtua bel atorang agama Yahudi la ngas, Un bel esa lo. Mo Un nini Un ima-ii deng sorga, hidim oen kilan maa bel upung Musa se un ima ka, halas-sam upung Musa belen laok se atuil Yahudi las. Nini ela lam, upung Musa daid hleten bel Ama Lamtua nol Un atulin nas.

20 Mo dedeng Ama Lamtua Allah tao in hida nol Abraham ma, Un pake hleten lo. Lole Un esa man bel in hida na se Abraham! Nini ela lam kit tana noan, Ama Lamtua in hida ka, muun dudui deng atorang nas.

Atorang agama la tuladang el atuil in doha

21 Dedeng Ama Lamtua bel atorang agama la se upung Musa ka, labang nol Ama Lamtua in hida kas se? Loo! Ta eta muik atorang man atuli li daek nal mudin, le Ama Lamtua sium un nol babanan nam, taon elola ko atuil Yahudi li atorang ngas tao nal ela. Molota muik tahan atorang mes lo kon, man atuli li tao nal mudin, le tao blingin Ama Lamtua dalen na, le halin Ama Lamtua sium un babanan.

22 Ta dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan, totoang atuli li butu-kil didi nol in kula-sala mamo. Undeng na le, suma atuil in parsai se Yesus Kristus sas siis, man sium asa man Ama Lamtua Allah in hid son na.

23 Dedeng Kristus maa lo bii ka, atuli li parsai nal se Un lo bii. Ta kaim atuil Yahudi li butu-kil didi nol atorang nas didiin loat nalas lo. Mo lius un oras sa, Ama Lamtua sai lalan le kaim holoat deng atorang nas, eta kaim parsai se Kristus.

24-25 Tiata atorang agama las nam, tu-ladang el atuil in doha, man tui kit ba-banan didiin Kristus maa. Mo eta Un maa son, halas-sam kit parsai nal se Una, le nuil babanan nol Ama Lamtua Allah. Undeng na le, halas ni kit parlu atorang agama la in doh kita pait lo son.

Atuil in parsai ngas daid Kristus nenan son

26 Halas ni mi daid Ama Lamtua Allah anan son, undeng mi parsai se Yesus Kristus.

27 Mi totoang haup in sarani son, le daid Un atulin, man butu-kil didi nol Una.

28 Totoang atuil in parsai se Kristus sas muik in kisa lo. Atuil Yahudi tamlom atuil Yahudi lo, ata tamlom ata lo, biklobe tamlom bihata, totoang atuil in butu-kil nol Yesus Kristus sas hnika mesa.

29 Kristus nam Abraham in hua-koet, man Ama Lamtua Allah hidan meman son deng hmunan nua. Undeng mi butu-kil nol

✡ **3:13** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 21:23 † **3:16** Alkitab dais Yunanin se nia ki dul noan, " 'but in hida nol ku bini las mesa', mo 'nol ku bini las totoang' lo." Se nia ki, dais "bini", nahin na noan, "in hua-koet". Ngat kon se *Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka* peke 12:7. ✡ **3:16** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 12:7 ✡ **3:17** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:40 ✡ **3:18** Roma 4:14

Kristus son, tiata mi kon daid Abraham in hua-koet baktetebes. Nini ela, mi kon sium nal hangun man Ama Lamtua Allah in hid meman son nol Abraham ma.✡

4

1 Auk bel kleta mes pait. Tana-ana mes muik hak in sium pusaak deng un ama ka, eta un ama ka mate. Mo eta un umur ra nol lo bii kam, totoang pusaak nas mam daid un nena kon no, un simus lo bii. Ta eta un umur ra nol lo bii kam, un nam banansila el ata ka, man muik hak le kat un tuang nga hmukin nas lo.

2 Undeng na, musti muik atuli in mana-koet una, nol un pusaka las. Tana-ana na musti muid atuling in mana-koet ta in koma ka, didiin lius oras man un ama ka in nutus son na, halas-sam un sium nal un pusaka las.

3 Ela kon nol kita. Oras Yesus Kristus maa lo bii ka, kit banansila el tana-ana na. Lole kit butu-kil dididi nabael nol kuasa-kuaas mitang deng apan-kloma kia, banansila el ata ka.

4-5 Mo tom nol oras sa, Ama Lamtua Allah bel Un Ana ka maa le daid atuli, le halin nam atuli li kon daid Ama Lamtua anan. Un Ana ka nuil muid atuil Yahudi las atorang agama la, le halin Un loat sao nal totoang atuil man hmunan nu butu-kil nol atorang na ngas.

6 Undeng mi daid Ama Lamtua Allah anan son, tiata Un bel Un Ana ka Koo Niu ka maa son, le tama se mi dalen nas. Nini ela, mi muik hak le haman Ama Lamtua Allah noan, “Ama Namnau”.

7 Tiata halas ni, mi el ata man muik hak le sium pusaak lo ka, pait lo son. Molam mi daid Ama Lamtua Allah anan son, man muik hak, le sium totoang pusaka man Un in hid son nas.✡

Paulus nangan naseke nol atuil Galatia las

8 Hmunan nu, dedeng mi taan Ama Lamtua Allah lo bii ka, mi tao apan nas daid ata, le hui-langus se dasi-dais man in tom lo ngas.

9 Mo halas ni, mi taan Ama Lamtua Allah son. Banan dui ka auk tek noan, Ama Lamtua Allah man taan mia. Lam tasao le mi pait lakom le hui-langus se dasi-dais man in muik nahin lo, nol muik in kuasa lo ngas sia? Mi le tao apan nas butu-kil nol dais nas, le daid ata deng oen pait te?

10 Auk ming son noan, mi lako-daek atorang ngas muid lelon, bulan, oras, nol taun, le tao soba-naan Ama Lamtua Allah dalen kolo.

11 Ni tao auk daid in nangan tuun! Tamlom auk in kae-kae le tui mi nesang son elia ni, daid in parsuma tuun na.

12 Kaka-pail in namnau me! Auk nodan le mi in nuli ka, banansila el au lia. Ta auk nuling holoat deng atorang agama las son, banansila el mi man atuil Yahudi lo kas. Hmunan nu, oras kit leo-leo nabale la, auk haup tatahan in susa deng mi lo.

13 Mi totoang tana noan, oras auk maang babalu le nahdeh deng Dehet Dais Banan na bel mia ka, auk apang ngi kuat-tes lo.

14 Auk iil le tao sus mi ela kon no, mi hutun soleng auk lo, mo mi sium auk banansila el auk niam Ama Lamtua Allah ima-ii deng sorga. Dudui pait ta, mi sium au, tuladang el auk niam Yesus Kristus esa.

15 Dedeng na, kit leo-leo dalen kolo isi. Mo tasao le halas ni ela lo son nia? Molota dedeng na mi namnau auk isi, didiin mi le sukin matan beas sas esan le bel au.

16 Tamlom mo halas ni mi bali noan auk niam mo mi musu, undeng auk aa in toma ka bel mia la?

17 Ta atuil in nole daat tas dai bel auk olet nol mi lo, hidim oen makoe in neleng mia, le muid atuil Yahudi las atorang agama la totoang. Oen in tao ka mi kukaum le mudi-muid oen in koma ka tuun.

18 Mo eta mi makoe le daek dais banan nas sam, na banan kon! Auk leo-leo nol mi tam lo kon no, mi musti daek dais banan nas tutungus.

19 Aan in namnau me! Halas ni auk daek mumuun dui pait bel mia, didiin auk banansila el bihaat in tain iil le hua ka. Ta auk teen in dake lo, didiin mi dalen nas banansila el Kristus dalen na son.

20 Mo halas ni, auk tanan lo son le tao mi elola! Auk kom isi le tia aa esang nol mia, le halin auk aa muun isi eli deken.

Paulus bel kleta nini dehet deng Hagar ana ka, nol Sara ana ka

21 Eta mi le nuil muid atuil Yahudi las atorang agama las sam, banan dui ka mi taan muna atorang nas in koma ka.

22 Ta ne Ama Lamtua in Dula Niu ka muik dehet deng oen upun Abraham anan biklobe at dua. Un haup ana mes deng un ata ka, mo mesan na pait deng un sapa ka.✡

23 Ata na hua un ana ka, undeng muid atuli li in koma-koma. Mo un sapa ka hua ana ka, undeng Ama Lamtua Allah hid ela meman son bel Abraham.

24 Bihaat dua nas daid kleta, le tulu bel in hida dua man Ama Lamtua Allah hid nol atuli lia. In hida mesan na, Un hidan nol upung Musa se leten Sinai, oras Un in niung bel atuil Yahudi las atorang agama la

✡ **3:29** Roma 4:13 ✡ **4:7** Roma 8:15-17 ✡ **4:22** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 16:15; 21:2

ka. Atuil man butu-kil nol atorang agama
la ngas, oen kon ata banansila el Hagar.
25 Maan in ne leten Sinai se dale Arab
pa, banansila el Yerusalem. Totoang
atuil Yerusalem man butu-kil nabael nol
atorang agama Yahudi la ngas, oen kon ata
banansila el Hagar.
26 Mo in hida mesan na pait tam, tulu bel
kota Yerusalem mes kisa ne sorga. Ama
Lamtua Allah atulin in daad ne ua ngas,
ata lo. Lole oen nam, atuil in butu-kil
nol atorang agama nas lo. Undeng na, le
oen banansila el kaim inan Sara, Abraham
sapa ka.
27 Ta ne Ama Lamtua in Dula Niu ka,
muik in dula noan:
"Hoe! Bihaat man in hua lo!
Tao ku dalem ma kolo tia!
Hoe! Bihaat man taan iil in hua lo!
Tao dain dael kolo tia!
Bihaat man dalen dudus undeng un sapa-
bikloben na dai toe muid un pait lo
son na,*
mam haup ana mamo dui, deng bi-
hatang man haup sapa-bikloben na
ka."✡
28 Tiata kaka-pali me! Hmunan nu Ama
Lamtua Allah hid le bel Abraham ana.
Mo nenesang halas-sam Ama Lamtua tao
muid Un in hida ka, le halin Sara hua Isak
bel Abraham. Kit kon banansila el Isak,
undeng Ama Lamtua Allah hid kon le bel
in hua-koet didang bel Abraham.
29 Dedeng aan deng ata, man huan muid
atuli li in koma ka tene maa, kon un tao
Isak man huan muid Ama Lamtua Koo Niu
ka in koma ka, le haup susa-daat. Na kon
banansila el asa man in daid hahalas nia
ngas.✡
30 Ama Lamtua in Dula Niu ka dul noan,
"Nulut soleng ata na nol un ana ka. Ta
ata na ana ka muik hak in sium pusaka
lo. Suma sapa esa ka ana ka sii man muik
hak."✡
31 Tiata elia kaka-pali me! Kit niam
banansila el ata ka ana ka lo, undeng kit
butu-kil nol atuil Yahudi las atorang agama
las lo son. Ta kit niam, tuladang el aan
deng Abraham sapa esa ka, undeng kit
parsai se Yesus Kristus.

5

Kristus sui nal kit son

1 Hmunan nu, atuil Yahudi las lepa-haal
ngele oen atorang agama las. Mo halas
ni Kristus nikit ngele na son deng atuil in
parsai se Una ngas. Undeng na, le halas
ni kit lepa-haal ngele lo son. Tiata, mi tom
in nole le laok lepa-haal pait atorang nas
banansila el ata ka deken.
2 Hii ke! In aa ni au, Paulus. Eta mi sium
in sunat le muid atuil Yahudi las atorang
nga lam, Kristus in mate le sui mia na,
muik nahin pait lo son.
3 Eta atuli li sium sunat tam, un musti
lepa-haal pait atorang nas totoang. Mi
nangan neta tam lo ka? Ta hmunan nu
auk tek mi meman son.
4 Atuil in nini atorang nga le halin tao
Ama Lamtua Allah sium un nol babanan
na, un tao bakisan apa ka deng Kristus.
Ta nini in ela ka, un hutun soleng Ama
Lamtua Allah dalen banan na son.
5 Mo Ama Lamtua Koo Niu ka man sai
lalan le kit parsai se Yesus Kristus. Undeng
na le, kit natang-natang mam Ama Lamtua
Allah in noken kit noan, kit niam atuil in
dalen lolo.
6 Atuil in sunat tamlom sunat lo kon, na
man muun lo. Ta in muun dudui ka, atuil
in parsai se Kristus nol in namnau atuil
didang nga.
7 Hmunan nu, mi nuil muid lalan in
toma ka son. Mo halas ni, asii nole-lilung
mi le didiin mi nuil muid lalan na pait lo
son nia?
8 Ta in tui nole-lilung man mi in ming na,
maa deng Ama Lamtua Allah lo. Molota Un
man haman mi son le daid Un atulin.
9 Asa man oen in tui laih hmunan na,
suma dasi mesa-dua sii. Mo nesang le lako
lam, in tui nas tao mi in nangan na le
daid daat. Banansila el bibit ruti bubuit
man atuli kutang nol tarigu le daek ruti
ka. Nang nesang bubuit tam, bibit na tao
tarigu la le daid hokon.✡
10 Undeng kit daid mes son nol kit
Lamtuan Yesus Kristus, tiata auk parsai
noan, mam Un tao mi le parsai pait se asa
man auk in tui son na. Nol mam Ama
Lamtua Allah esa hukung asii tukun, man
tao didaan mi in parsai ka.
11 Eli kaka-pali me! Eta auk tui noan,
atuli li musti haup in sunat tam, taon
elola ko auk haup in diku-puang deng atuil
Yahudi las pait lo, banansila el halas nia.
Nol oen hutun soleng auk in tui deng Yesus
in maet se kai sangsuli lua ka lo.
12 Mo atuil man in tao mi le nangan
taan lo deng sunat ta ka lam, nang le oen
siis laok keteng soleng oen 'mamaen' nas
totoang!
13 Kaka-pali me! Ama Lamtua sas-sao
mi son, le halin mi in nuli ka butu-kil nol
atorang agama la in koma ka lo. Molam

* **4:27** Bihaat man dalen na dudus undeng un sapa-bikloben na dai toe muid un pait lo son na, mo Sara. Lole Abraham laok kat Hagar le haup ana. ✡ **4:27** Yesaya 54:1 ✡ **4:29** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 21:9 ✡ **4:30** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 21:10 ✡ **5:9** Korintus mesa la 5:6

mi nangan noan mi holoat son, ta nuil muid mi in koma-koma ka tuun deken! Ta in toma ka, mi musti nuil namnau apa nol mi musti tutan-lau apa mes nol mesa, banansila el ata in tutan-lau un tuang nga ka.

14 Ne Ama Lamtua in Dula Niu ka dul noan, "Ku musti namnau atuil didang, banansila el ku in namnau ku apam ma esa ka." Eta mi suma tao muid atorang mes ni tuun nam, mi daek muid atuil Yahudi las atorang nga in koma ka totoang son.✡

15 Mo eta mi sudung apa tamlom, keng apa le pius apa mes nol mesa lam, mam tinang tuun! Nesang lo ka kam, mi tao dudus bali mi apan nas esan.

Nuil muid atuli li in koma tamlom muid Koo Niu ka in koma ka?

16 Auk in nangan na elia: eta mi nuil muid Ama Lamtua Koo Niu ka in koma ka lam, mi nuil muid atuli li in koma man tom lo ngas pait deken.

17 Ta atuli li in koma ka, muid Koo Niu ka in koma lo. Nol Koo Niu ka in koma ka, muid atuli li in koma lo. Lole oen duas labang apa kam! Tiata mi boel daek muid mi in koma-koma ngas pait deken.✡

18 Mo eta Ama Lamtua Koo Niu ka doha-kil mia lam, mi butu-kil pait nol atorang nas lo son.

19 Atuil in tao muid atuli li in koma ka, tuladang el: atuil in laok kula nol atuil didang man un sapa lo, atuil in nangan dadaat, in mae taan lo,

20 in hui-langus se uikjale kas le nodo, in mus nol apa, in kaen daat, in idus daat, in ahan daat, in suma nangan taung un apa ka sii, in kom le hode-lokot atuli, in klain-faun daat,

21 in neo daat, in niun mahu tutungus, in tao fesat dadahut, nol in tao kula-kula dehe las. Hmunan nu auk hid pesang bel mi meman son noan, atuil in daek muid dasi-dais ela ngas, haup in daid Ama Lamtua Allah atulin lo.

22 Mo atuil in nuil muid Ama Lamtua Koo Niu ka in koma ka, mam Koo Niu ka tao un le daid atuil man: kom in namnau apa, dalen kolo, muik dael in dame, keeh taan apa ka, dalen na banan nol atuli, kom in hulung atuli, kil dididi un in hida ka,

23 daek banan saol totoang atuli lia, nol doha-tiud taan apa ka babanan. Muik atorang mes lo kon man larang dais nias.

24 Atuil in tama daid Yesus Kristus atulin son nas, un muid atuli li in koma man in tom lo ngas pait deken. Ta in kom isi le tao dadaat tas, pauk tele leo-leo nol Yesus se kai sangsuli lu son.

25 Tiata eta Ama Lamtua Koo Niu ka bel kit in nuli balu son nam, kit musti daek napiut muid Un in koma ka.

26 Undeng na le kit kom naseke atuli in todan kita deken, kom in labang apa mes nol mesa deken, nol idus apa deken.

6

Tulung apa mes nol mesa

1 Kaka-pali me! Eta atuil in parsai at mes tao kula kam, mi in taan baktetebes Ama Lamtua Koo Niu ka in koma ka, laok aa nolan nini dalen in deng dadale. Hidi kam nolan pait maa bus el Ama Lamtua lalan in toma ka. Mo doh mi apan nas le nahim muid un in kula na deken.

2 Eta atuli haup in susa kam, mi tenga las hulung una. Ta nini ela lam, mi daek muid Kristus atorang nga na.

3 Eta muik atuli in naka-naka apa ka noan, un dui hihidi deng atuil didang ngas, molota ela lo kam, un nole-lilung bali apa ka esa son na.

4 Tiata atuli li mesa-mesam musti pres asa man un in dake ngas. Eta asa man un in dake na banan son nam, mam un esa dalen kolo. Sukat-nataka nol atuil didang deken.

5 Auk aa ela, undeng atuli li mesa-mesam lepa-haal esa asa man un in dake ngas.

6 Mo atuil man sium Ama Lamtua in tui ngas, un musti bating in hapu deng un in dake ka, le hulung atuling in tui una ka.

7 Nangan ne! Ama Lamtua Allah taan totoang. Tiata nole bali mi apan nas deken, nol nole soba-naan Un deken. Ta asa man atuli li in soko-hai se un klapa la ka, mam un nui-noel pait isin na.

8 Ela kon eta atuli li daek dadaat muid un in koma ka lam, mam un haup seda in nuil dadaat didiin mate. Mo eta atuli li daek dais banan muid Koo Niu ka in koma ka lam, mam atuling na haup pait in nuil toma, man hidi nutus taan lo ka.

9 Undeng na, tiata mi osan daat in daek dais banan deken. Ta tom nol oras sa, kit kon haup seda isin banan, sadi kit tahang napiut.

10 Tiata eta muik dola kam, kit musti daek dais banan meman bel totoang atuli lia, dudui pait ta, bel kit kaka-palin in parsai ngas.

Paulus hep un surat ta

11 Le halin mi tana noan, auk esang man dul surat ni pake huruf tene-tene.

12 Nangan ne! In nole-lilung daat tas kon parsai se Yesus Kristus, man mate se kai sangsuli lua ka. Mo oen dising mi le sium in sunat, undeng oen lii atuil Yahudi tenga

✡ **5:14** Atorang deng Tulu Agama las 19:18 ✡ **5:17** Roma 7:15-23

las in diku-puang one. Oen kon nuting silan se atuil Yahudi las, undeng oen lii, eta oen tui noan Ama Lamtua Allah kon sium atuil in muid atorang sunat lo ngas nol babanan.
13 Molota oen sunat son kon no, oen esan daek muid atorang agama las totoang lo. Oen in koma ka mi sium sunat le daid oen atulin. Nini ela lam, oen buan na naka-naka one.
14 Mo au lam, suma kom in naka-naka kit Lamtuan Yesus Kristus tuun. Un mate se kai sangsuli lua, le tao tele dasi-dais daat man atuli li in tao muid apan-kloma ki in koma ngas. Tiata auk toe muid apan-kloma ki in koma ngas lo son.
15 Sunat tam sunat lo kon no, na muun lo. Molam in muun dui ka, kit sium in nuli balu deng Ama Lamtua.
16 Auk nodan le Ama Lamtua Allah tulu Un in namnau ka bel totoang atuil man daek muid in tui nia ngas, le halin oen in nuli ka babanan nol dame. Ta oen daid bangsa balu son deng Ama Lamtua Allah.
17 Nahlool tuun, auk toe muid dais ni pait lo son. Ta auk apang ngi muik paap blapin son, undeng auk in lii-lau Yesus Kristus sa.
18 Kaka-pali me! Auk nodan le kit Lamtuan Yesus Kristus, tulu Un dalen banan na bel mi totoang.
Ela tuun tia!
Boa-blingin deng au,
Paulus

Paulus surat in bel atuil man parsai se kota Efesus

Paulus sai un surat ta

1 Boa-blingin deng au, Paulus. Auk dul
surat ni bel mi totoang, man daid Yesus
Kristus atulin son se kota Efesus,* nol kil
dididi le nuil niu muid Un in koma ka. Un
esa man nutus auk le muid Ama Lamtua
Allah in koma ka.✡
2 Ama Lamtua Allah na mo, kit Aman.
Nol Yesus Kristus nam, kit Lamtuan. Auk
nodan le Oen duas tulu Oen dalen banan
na, le halin mi nuil babanan, dame nol
tetesa.

Paulus naka-naka Ama Lamtua Allah nol Yesus Kristus

3 Naka-nahalit Ama Lamtua Allah, kit
Lamtuan Yesus Kristus Ama ka! Ta Ama
Lamtua bel kit hangun mamamo son deng
sorga, undeng kit daid Yesus Kristus atulin
son.
4 Ta oras apan-kloma ki muik lo bii kam,
Ama Lamtua Allah namnau nol huil nal kit
son, le daid Kristus atulin. Un in koma ka
le kit nuil niu didiin muik atuli in tukut-
klaa nol kita lo.
5 Un nutus meman son deng hmunan
nua, nini Yesus Kristus le tao kit daid Un
anan. Ni man tao Un dalen kolo.
6 Kit haup in nuil butu-kil nol Un Ana in
neka-namnau ka son, undeng Un tulu Un
dalen banan na bel kita. Tiata kit naka-
nahalit Una.
7 Hmunan nu kit nuil niu muid Ama
Lamtua Allah lalan in nuli ka lo, mo Un
tulu Un dalen banan na, nini in bel Un Ana
ka, le dala ka baa didiin mate. Nini ela lam,
Un Ana ka sui nal kit deng kit in kula-sala
ngas son.✡
8 Undeng Un in namnau kit isi ka, tiata
Un kon tao kit dalen ni langa, le kit taan
haup Un in koma ka.
9 Hmunan nu, Ama Lamtua Allah tek
atuli li Un in koma ka totoang lo bii. Mo
halas ni, Un tao kit taan son noan, lolo
hmunan nu Un nutus son, le nini Yesus
Kristus halin tao atuli li daem nol Ama
Lamtua Allah.
10 Nol mam lius un oras sa lam, Yesus
Kristus kon daid Bon le mana-koet totoang
in se apan-kloma kias nol in ne sorga
nguas.
11-12 Undeng kit butu-kil nol Kristus, tiata
kit kon sium nal pusaka in deng Ama
Lamtua Allah ka. Ta deng lolo hmunan nu,
Un huil kaim atuil Yahudi li son, le daid
Un atulin. Un in tao ka le nini kaim halin
sai lalan bel bangsa didang ngas, le halin
totoang atuli li haup in parsai se Kristus.
Totoang nias dadi, muid asa man Un nutus
meman son na. Nini ela lam, kit totoang
naka-nahalit nal Ama Lamtua Allah ngala
man in muun isi ka.
13 Undeng kaim sai lalan son, tiata mi
deng bangsa didang ngas kon tamam daid
Kristus atulin, sadi mi parsai Un Dehet
Dais Banan man in toma ka. Ta Dehet Dais
Banan na man bel boa-blingin mia.

Eta mi parsai ela lam, mi kon sium Ama
Lamtua Allah Koo Niu man Un in hid
son na. Koo Niu na, banansila el hmarat
man daid tada noan, mi niam Un nenan
baktetebes son.
14 Ta Un Koo Niu ka man tao inu in hida
man noan, mam Ama Lamtua Allah bel
totoang asa man Un in hid son nas, lako
lius in sui nal kit le daid Un atulin na.
Undeng na le, kit musti naka-nahalit se
Una.

Paulus kohe-kanas bel atuil Efesus sas

15 Auk ming mamo son, deng mi in
parsai se kit Lamtuan Yesus Kristus sa, nol
mi in namnau atuli-atuil in parsai ngas.
Undeng na le,
16 auk nodan mamo tutungus se Ama
Lamtua Allah.
17 Auk kohe-kanas noan, "Ama Boa-ili!
Ama na mo, auk Lamtuan Yesus Kristus,
Ama. Nol Ama na mo, muun isi. Auk
nodan le Ama bel Ama Koo Niu ka se atuil
Efesus sas, halin oen nangan taan dasi-dais
in toma ngas, nol taan Ama babanan dui
pait.
18 Auk nodan le Lamtua Allah sai oen in
nangan na, nol tao oen dalen nas langa,
le halin oen nangan taan totoang asa man
Ama in hid son le bel one ngas. Auk kon
koma, le oen taan nal pusaak man Ama in
hid son le bel one ka. Ta pusaak na, muun
isi!
19 Auk kon nodan le Ama tulung one,
halin oen nangan taan kuasa deng Ama
man in muun isi ka nol banan dui pait.
Undeng Ama pake in kuasa na, le tulung
Ama atulin in parsai ngas.
20 Ta Ama Lamtua Allah in kuasa ka
nam, muun isi! Un nini in kuasa na
le bel Kristus nuli pait deng Un in mate
ka. Hidim Ama Lamtua Allah nikit sakeng

* **1:1** Muik in dula dais Yunanin deeh dul "se kota Efesus" si lo. Undeng na le, atuil in tana teng nangan noan, Paulus dul surat ni taung totoang atuil in parsai ngas se ola-ola, mo taung jemaat in se kota Efesus sas siis lo. ✡ **1:1** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:19-21; 19:1 ✡ **1:7** Kolose 1:14 ✡ **1:20** Buk in Naka-nahalit 110:1

Kristus lako sorga, le bel Un daad se Ama Lamtua Allah halin kanan na, se maan in todan-lahing dudui ka.✡
21 Un nol Ama Lamtua Allah lapa dui deng totoang in kuasa, nol totoang man in kil prenta ngas. Un kil Un in kuasa man muun isi ka, suma halas ni sii lo. Molam Un kon kil napiut in kuasa na didiin hidi nutus taan lo.
22 Ama Lamtua Allah esa man tao totoang nas suda huud dale, le halin todan se Kristus sii. Nol Un kon man nikit Kristus daid Bon, le mana-koet totoang asa man in butu-kil nol atuil in parsai ngas.✡
23 Tiata, eta Un daid Bon nam, kit atuil in parsai ngias banansila el Un apa ka. Mam kit man daek nuli Un osa las totoang, man Un lako-dakes, dedeng Un in bii nabael se apan-kloma kia ka. Ta Un man muik kuasa, le tao nas totoang dadi, muid Ama Lamtua Allah in koma ka.✡
Auk in kohe-kanas bel mia ka, meman ela."

2

Atuil in parsai Yesus Kristus sas sium in nuli balu

1 Hmunan nu mi kaliut Ama Lamtua Allah prenta las, nol daek kula-sala bilingala. Tiata Un bali mi banansila el atuil in maet son na.
2 Hmunan nu, mi nuil muid apan-kloma ki in koma, nol uikjale kas tuang nga in koma. Maa lius halas ni, uikjale na neleng atuli li nabale, le oen labang nol Ama Lamtua Allah.
3 Hmunan nu kit in nuli ka ela kon. Kit tao muid kit in koma-koma ngas, le daek muid asa tuun man kit nataka, tamlom kit nangan. Kit daek dadaat banansila el atuil tenga las, undeng na le Ama Lamtua Allah komali isi nol kita,
4-5 nol bali kit banansila el atuil in maet son, man bakisan katang deng Una. Mo ela kon no, Un kasiang kita, undeng Un namnau kit isi. Un tulu Un dalen banan na, nini in tunang Yesus Kristus maa, le bel kit in nuli balu. Tiata kit haup boa-blingin, undeng Ama Lamtua dalen in banan na.✡
6 Yesus Kristus mate, mo Ama Lamtua Allah belen le nuli pait. Hidim Ama Lamtua nikit sakeng Una, le kil prenta se sorga. Ama Lamtua tao ela nol kit kon. Un bel kit in nuli balu, hidim Un nikit sakeng kita, le kil prenta leo-leo nol Kristus se sorgang.
7 Undeng kit parsai se Yesus Kristus, tiata Ama Lamtua tulu Un in namnau ka nol Un dalen banan man in muun isi ka bel kita, deng halas nia, didiin hidi nutus taan lo.
8-9 Dedeng mi parsai se Kristus sa, Ama Lamtua Allah bel boa-blingin mia, undeng Un dalen banan na. Un bel boa-blingin mi ela, undeng Un le bel seda asa man mi in tao son nas lo, molam na daid in bele man Un bel mian nol mosa. Tiata mi muik peke le bahan tuan nol asa man mi in tao son nas deken.✡
10 Kit atuli li dadi, undeng Ama Lamtua Allah man koet kita. Hidim, Yesus Kristus bel kit in nuli balu, le halin kit daek dasidais banan man Ama Lamtua in nutus meman son deng lolo hmunan nua ngas.

Ama Lamtua Allah sium atuil deng bangsa lias totoang nol babanan

11 Kaka-pali me! Mi taan son noan, atuil Yahudi las kil didi oen atorang in sunat ta, nol oen ngat kabaul mi atuil Yahudi lo kas, undeng mi muid oen atorang nga lo! Molota na suma atorang deng atuli li aapina ka tukun, mo deng atuli li dalen lo.
12 Dedeng mi parsai se Yesus Kristus lo bii ka, mi muik hak le tamam daid Ama Lamtua Allah atulin lo. Lole hmunan nu mi tamam se Ama Lamtua in hida ka lo bii, man Un butun son nol Abraham, nol un in hua-koet tas. Dedeng na, mi nulim se apan-kloma ki nol in nahlae se Ama Lamtua Allah lo bii, undeng mi daid atuil likun nabale,
13 man bakisan deng Ama Lamtua. Mo halas ni, Yesus Kristus sai lalan son le mi haup in butu-kil nol Ama Lamtua Allah. Ta Kristus mate le tao blingin Ama Lamtua dalen na, halin mi daem nol Una, le haup in daid Un atulin.
14 Hmunan nu, kaim atuil Yahudi li nuil daem nol mi in deng bangsa didang ngas lo. Banansila el muik tembok man soel bakisan kita. Mo undeng Yesus Kristus mate se kai sangsuli lua, kon Un tao lean tembok na, le kit man hmunan nu mus nol apa, haup in dame le daid bangsa mesa.
15 Ta hmunan nu, atuil Yahudi las nuting lalan le nuil babanan nol Ama Lamtua nini oen atorang agama las. Mo dedeng Yesus Kristus mate ka, Un tepat tele lalan blaan na le sai lalan balu, halin atuil deng bangsa Yahudi nol atuil deng bangsa didang ngas kon, haup in nuil babanan nol Ama Lamtua Allah. Nini ela lam, oen totoang butu-kil daid bangsa balu mes son, man nuil nol in dame.✡
16 Tiata, Kristus mate se kai sangsuli lua, le tao buan dua man hmunan nu mus nol apang nas, daid mesa, nol kil oen pait lakos el Ama Lamtua Allah. Lole Kristus kose

✡ **1:22** Buk in Naka-nahalit 8:6 ✡ **1:23** Kolose 1:18 ✡ **2:4-5** Kolose 2:13 ✡ **2:8-9** Titus 3:5 ✡ **2:15** Kolose 2:14 ✡ **2:16** Kolose 1:20

soleng totoang asa man hmunan nu daid peke, le tao oen duas mus nol apa ka son.✡
17 Un maa se apan-kloma kia, le kil Dehet Dais Banan na bel atuil Yahudi las, leo-leo nol atuil Yahudi lo kas, noan, "Hmunan nu mi in nuli ka mus nol apa, mo halas ni muik lalan son le mi haup in nuil daem apa, mes nol mesa."✡
18 Tiata, kaim atuil Yahudi nol mi atuil Yahudi lo kas, kit leo-leo haup lalan le lakong el kit Aman, Lamtua Allah. Yesus sai lalan na bel kit totoang son, nini Ama Lamtua Allah Koo Niu ka.

Yesus Kristus atulin nas banansila el um in kohe-kanas

19 Undeng Yesus Kristus in dake ka, tiata mi man atuil Yahudi lo, man muik hak sasaa lo kas, daid atuil likun pait lo son. Ta halas ni, mi muik hak son le daid sorga atulin, undeng mi tamam son le daid Ama Lamtua Allah nenan.
20 Na banansila el Ama Lamtua Allah le bangun-pii uma mesa. Un nene baut in tian laih hmunan na muna', na mo Yesus Kristus. Hidim Un bangun netes sas, nas mo Un mee-baha las nol Un atulin in nutus sas. Hidim Un toed batu las se totoang nas dapas. Baut nas mo kit totoang, man tamang daid Un atulin son nas.
21 Um na in dili ka didi, undeng batu-baut nas todes babanan se baut in tian laih hmunan na dapa. Nol um na nesang le lako lam, tene tapnaeng, didiin mam atuli li laok se na, le kohe-kanas se Ama Lamtua Allah.
22 Tiata halas ni, Ama Lamtua Allah kom son, le mi atuil Yahudi lo kas kon daid banansila el batu ka, leo-leo nol kaim atuil Yahudi lia. Ama Lamtua Allah toed kit totoang, le daid man in dada, taung Un Koo Niu ka.

3

Paulus kil Dehet Dais Banan na bel atuil Yahudi lo kas

1 Undeng muding Ama Lamtua Allah in nangan na lam, atuil Yahudi nol atuil Yahudi lo kas muik in bakisan lo, tiata Un nutus au, Paulus, le tek deng Yesus Kristus Dehet Dais Banan na bel mi atuil Yahudi lo, man ne kota Efesus sias. Auk lako-daek auk osa la, didiin auk tamang daid atuil bui son.
2 Mi kon tana noan, Ama Lamtua Allah nutus au, undeng Un le tulu Un dalen banan na bel mia.
3 Meman hmunan nu Ama Lamtua Allah tek atuli li lo bii, deng asa man Un in nutus son bel atuil Yahudi lo kas sa. Mo halas ni, Un tek auk dais na son. Tiata auk dulan dadaen tuun bel mia.
4 Eta mi les hidi son, halas-sam mi kon nangan taan deng asa man Ama Lamtua Allah in kom taung Yesus Kristus sa.
5 Ta hmunan nu, atuli li nangan taan Un in koma ka lo bii. Mo halas ni, Ama Lamtua Allah nini Un Koo Niu ka son, le tek Un in koma ka se Un mee-baha las, nol atuil in nutus sas.
6 Ta deng hmunan nu, Ama Lamtua Allah nutus elia: eta atuil Yahudi lo kas parsai Yesus Kristus Dehet Dais Banan na lam, oen kon tamas nal le daid Ama Lamtua anan, banansila el atuil Yahudi las kon. Undeng na le halas ni kit totoang daid mes son, nol kit leo-leo sium nal hangun deng kit Aman, Ama Lamtua Allah.
7 Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na nini in huil nal auk le daid Un atulin in nutus. Nol Un kon bel auk Un in kuasa ka, le lako-daek Un osa la na.
8 Deng Ama Lamtua Allah atulin nas totoang, auk niam atuil ana dui. Mo ela kon no, Ama Lamtua huil auk le lako-daek Un os man in muun isi nia. Un in koma ka le, auk tek atuil Yahudi lo kas, deng Kristus dalen in banan isi, man atuli li in nangan hapun lo ka.
9 Ta ninin deng Ama Lamtua Allah in koet apan-kloma kia ka, Un in nangan le bel Kristus maa ka buni-napang nabale. Mo halas ni, Un in tao ka le auk tui-tek atuli li totoang halin oen nangan taan deng Un in koma ka.
10 Lole Un in nangan na nam, taan isi. Nol Un le pake Un atulin nas le tulu Un in tana ka, bel totoang in kuasa nol totoang man in kil prenta se apan-dapa kua ngas.
11 Oras Ama Lamtua Allah koet apan-kloma ki lo bii ka, Un nutus son le sai lalan, halin bel boa-blingin atuli lia. Tiata, Un nini kit Lamtuan, Yesus Kristus, le tao muid ela.
12 Undeng na le, kit man in parsai se Yesus Kristus son nias, lii-tiud in maa aa nol Ama Lamtua bakun na. Ta Un kom le sium kit oras ol tukun.
13 Nangan ne! Auk haup susa-daat undeng auk lii-lau mi atuil Yahudi lo kias. Ela kon no, mi dalen nas daat deken. Undeng auk lepa-haal susa-daat nia, le halin mi man sium in banan na.

Paulus kohe-kanas nodan mamo se Ama Lamtua Allah

14 Auk nangan net Ama Lamtua Allah dalen banan man muun isi ka lam, auk hai bukung ngi le nodan mamo se Una.

✡ **2:17** Yesaya 57:19

15 Ta totoang kit kaak-palin man in
parsai ne apan-kloma kia nol in ne sorga
nguas Amans sa, mo Un na.
16 Auk kohe-kanas se Ama Lamtua le halin
Un bel mi hangun mamo-mamo
muid Un dalen man banan isi ka.
Nol auk kon nodan le Un bel mi Un Koo Niu
ka nol Un in kuasa ka, halin nam mi
dalen nas daid kuat-tes.
17 Undeng mi in parsai napiut se Una ka,
tiata auk nodan le Yesus Kristus nuli
se mi dalen nas.
Nol auk kon kohe-kanas le mi nuil butu-
kil dididi nol Un in namnau ka,
banansila el kai man kuat taplaeng,
undeng klaput ta dolo tama blatas
sa.✡
18-19 Auk kon kohe-kanas, le mi nol Ama
Lamtua atulin nas totoang, leo-leo
taan nal Kristus in neka-namnau,
man atuli li sukat hapun lo ka. Ta
in neka-namnau na, tene isi, bluang
isi, lihu isi, nol mamo isi!
Auk kon kohe-kanas le mi nataka taan Un
in neka-namnau ka, didiin in neka-
namnau na inu se mi dalen nas nol
mi in nuli ka.✡
20 Ama Lamtua Allah in kuasa ka muun isi,
dui deng totoang man kit in nodan,
nol totoang man kit in nangan hapu
ngas. Nol Un pake kuasa man muun
isi na, le daek se kit dalen nias.
21 Undeng na, maa le kit man in butu-
kil nol Yesus Kristus sias, nikit sakeng Un
ngala ka lapa-lapa! Naka-nahalit napiut
Una, deng halas nia lako lius didiin hidi
nutus taan lo. Baktetebes ela!

4

Lamtua Yesus atulin nas musti nuklek mumuun le nuil se in dame ka

1 Auk lako-daek auk Lamtuan na osa
las son, didiin auk daid atuil bui. Tiata
halas ni auk hanet mia, le nuil toma muid
Ama Lamtua Allah in koma ka, undeng Un
haman nal mi son le daid Un atulin.
2 Tiata mi musti nuil nol in tao dalen
deng dadale, le nuil bana-banan nol apa.
Mi musti kehe nol taan apa, mes nol mesa.
Eta deng mia la, muik in nuting dais nol
un tapan nas sam, pesang dalen deken.✡
3 Nuklek mumuun le nuil se in dame
ka, undeng Ama Lamtua Allah Koo Niu ka
butu-kil mi son le daid mesa.
4 Ta Yesus Kristus atulin nas daid mes
son, banansila el Un apa ka esa. Nol oen
totoang kon sium Ama Lamtua Koo Niu,
man suma mes sii ka. Oen kon totoang
nahlae se Ama Lamtua Allah sii, undeng
Un man haman one, le daid Un atulin.
5 Kit Lamtuan na, suma mes sii,
Kit in parsai ka, suma lalan mes sii,
le daid in daem nol Una.
Nol kit totoang sium in sarani,
le daid in butu-kil nol Una.
6 Ama Lamtua Allah, suma mes sii,
Nol kit Aman na, suma Un sii.
Suma Un sii man prenta kit totoang.
Suma Un sii man leo-leo nol kit totoang.
Nol suma Un sii man nuli napiut ne kit
dalen nia.

Kristus bel osa bili-ngala le halin Un atulin nas kuat-tes tapnaeng

7 Mo Yesus Kristus bating Un in kuasa ka
bel kit son, le halin kit mesa-mesam lako-
daek Un osa la.
8 Undeng na le, Ama Lamtua in Dula Niu
ka dul noan,
"Un sake lako se man lalapa,
le hote-dait se la didiin nala.
Hidim Un kil pait atuil in tom tahang
mamo,
nol bating-bating bel atuli li, in bele."✡
9 (Nangan in teka-teka man noan "Un
sake". Eta Un sake kam, un nahin na noan,
hmunan nu Un niu maa net se apan-kloma
ki son.
10 Tiata, Atuling in niu maa ka, mo
Kristus. Ta Un man sake pait lako sorga, le
halin mana-koet totoang in muik ne apan-
dapa kua nol apan-kloma kia.)
11 Kristus man bel kuasa se Un atulin
nas, le oen lako-daek os man Un bating
bel oen son nas. Tenga las, Un beles kuasa
le daid Un atulin in nutus, dehes daid Un
mee-baha, tenga las daid atuil in kil Dehet
Dais Banan na laok se mana-maan balu,
tenga las daid in lolo-poa Un atulin nas,
nol tenga las pait daid atuil in tana le tui
Un atulin nas.
12 Mesa-mesam sium un osa la le mana-
koet Kristus atulin nas meman, le halin
oen totoang lako-daek nal Un osa la. Nini
ela lam, kit totoang dalen mes le parsai se
Yesus Kristus,
13-14 didiin kit daid kuat-tes taplaeng. Nol
kit totoang taan baktetebes Ama Lamtua
Allah Ana ka. Kit tuladang el tana-ana
blutu ka lo son, lole kit muid Un lalan na
baktetebes, nol daid atuil man nuil muid
Un in koma ngas totoang. Eta kit nuil ela
son nam, kit banansila el aus in noot ilu ka
le pelan laok elol kon un muid tuun na pait
lo son. Ta eta atuil in nole daat tas maa tui
dais in nole-lilung ngam, na tao ngengo nal
kit lo son.

✡ **3:17** Kolose 2:7 ✡ **3:18-19** Kolose 1:19; 2:9-10 ✡ **4:2** Kolose 3:12-13 ✡ **4:8** Buk in Naka-nahalit 68:18

15 Mo kit suma aa muid asa man in
toma ka bel kit kaak-palin nas, undeng kit
namnau one. Nol eta kit nuil ela se dais asa
tuun dalen nam, kit in daid hnika mes el
Kristus sa taplaeng keko lako. Ta Un nam
Bon, man in mana-koet kita.
16 Nol kit niam, banansila el Un apa
ka. Etan atuli li ima-iin nol ilu-bahan,
daek hulung apa muid osa las mesa-mesa
kam, un apa ka kuat-tes tapnaeng. Kristus
atulin nas ela kon. Eta kit namnau apa nol
hulung apa kam, kit totoang kon daid kuat-
tes tapnaeng.✡

Nang mi in nuli blaan na, le muid se in nuli balu kia

17 Hii babanan asa man auk in le tek mi
kia, undeng auk Lamtuan na esa man tek
au. Mi nuil pait banansila el atuil in taan
Ama Lamtua Allah lo ngas deken. Ta asa
man oen in tao ka, muid oen in ngengo ka
tuun.
18 Oen laok kula-kula, banansila el atuil
in laok ne mitang dalen na. Oen nulis
katang deng Ama Lamtua Allah, undeng
oen na mo bon batu, le dai toe muid Un
lo.
19 Oen mae taan lo son. Undeng na le,
oen muid oen in koma-koma ngas tuun, le
nuil hmomos. Nol oen ngalas taan lo.
20 Mo Kristus lalan in nuli man mi tui
son na, ela lo!
21 Lole asa man mi in tui son deng Yesus
Kristus sa, meman in tui man toma. Taon
elola ko mi ming son!
22 Tiata nang soleng mi lalan in nuli
blaan na tia! Ta eta mi in nuli ka hmomos
muid atuli li in koma-koma kam, na man
tipu-dai mi tutungus son na. Mi muik hak
se na pait lo son.✡
23 Mo nang le Ama Lamtua Allah tao mi
dalen nas nol mi in nangan na le daid balu,
24 halin mi daid atuil balu, muid Un
tuladang nga. Undeng na le mi musti tulu
dael balu, man in niu nol lolo-lolo ka.✡
25 Tiata, teen in nole-lilung tia! Aa nol
apa kam muid in toma ka, ta kit totoang
butu-kil le daid mes son, banansila el aap-
ina mesa man muik ima-iin nol ilu-bahan.✡
26 Eta komali kam, komali didiin mi tao
kula deken. Banan dui ka mi babanan apa
tia! Pesang in komali ka didiin lelo dene
deken!✡
27 Nini ela lam, uikjale kas tuang nga
neleng nal mi lo. Belen dola deken.
28 Atuil in nako ngas, tenem tia! Ta in
banan dui ka un daek babanan nini un ima
ka esa, le halin bating in hapu deng un in
dake na bel atuil kasiang ngas.
29 Eta aa kam, boel aa dais daat mes
deken kon, deng mi bahan nas! Banan dui
ka, aa dais banan sii. Nol tui-tek atuli, le
tulung oen baktetebes, halin tao kuat-tes
oen dalen nas.
30 Boel tao Ama Lamtua Allah Koo Niu ka
dalen iil deken, ta Un nuli ne mi dalen nas.
Nol Ama Lamtua hmarat mi son le daid
tada noan, mi niam Un nenan baktetebes.
Un Koo Niu ka kon tao inu in hida man
noan, mam lius apan-kloma ki in kiamat
tiam, Ama Lamtua Allah bel boa-blingin
mia, le halin mi nulim napiut nol Una.
31 Tiata, pesang dael nol atuil deken!
Duu siin nol atuil deken! Komali apa
deken! Tuku-keng apa deken! Aa le tao
didaan atuil didang ngaal banan deken!
Nol tao dais dadaat didang ngas deken!
32 Mo banan dui ka, mi namnau apa,
nol daek dais banan saol apa. Mi musti
nadidingun soleng atuli li in kula-sala
ngas, nol bel ampong one, banansila el
Ama Lamtua Allah kose soleng mi kula-
sala kas, undeng mi in butu-kil nol Kristus
son na.✡

5

Nuil namnau apa nol nuil niu

1 Mi niam, Ama Lamtua Allah anan in
namnau. Undeng na, mi musti not se Una.
2 Nol mi musti nuil namnau apa mes
nol mesa, banansila el Kristus in neka-
namnau mia ka. Ta Un sao Un apa ka le
mate seda kit son. Nini ela lam, Un daid
banansila el sa-saa in tunu-dadung man
buin bingis, le tao Ama Lamtua Allah dalen
kolo.✡
3 Mi kon niam, Ama Lamtua Allah atulin
in niu. Tiata nuil hmomos deken! Dais
in hmomos sa tuun kon, nangan nol aa
deken! Laok kula nol atuil didang man ku
sapam lo ka deken! Kom naseke deken!
4 Lote deken! Nol aa dadahut deken! Tao
hmaes nini dasi-dais in nahmaeng deken!
Ta Ama Lamtua atulin nas aa ela lam, tom
lo. Banan dui ka mi aa dais banan nas
tuun, nol nodan mamo se Ama Lamtua.
5 Nangan babanan! Ta atuil in nuil
hmomos sas nol atuil in laok kula nol atuil
didang man un sapa lo kas, Ama Lamtua
Allah simus lo! Oen taam nal le daid
Kristus atulin lo, nol Ama Lamtua Allah
daid oen Lahin lo. Ama Lamtua Allah kon
sium atuil in kom naseke ka lo, undeng
oen dising soleng Una, le nikit sakeng dais
didang ngas lapa-lapa.

Nuil se langa dalen

✡ **4:16** Kolose 2:19 ✡ **4:22** Kolose 3:9 ✡ **4:24** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:26; Kolose 3:10; Roma 12:1-2 ✡ **4:25** Sakarias 8:16 ✡ **4:26** Buk in Naka-nahalit 4:4 ✡ **4:32** Kolose 3:13 ✡ **5:2** Dehet in Puit deng Dale Mesir 29:18; Buk in Naka-nahalit 40:6

6 Eta atuli nole-lilung mi noan, “Nuil
niu deken tia!” lam, boel ngengom le
toe mudis deken. Ta taon elola ko Ama
Lamtua Allah komali nol atuil in dai nuil
muid Un in koma ka lo ngas.
7 Undeng na, mi laok nakbuan nol atuil
tuladang ela ngas deken.
8 Hmunan nu, mi banansila el atuil in
nuil ne mitang dalen, undeng mi taan Ama
Lamtua Allah lo. Mo halas ni, Un niung Un
langa ka son, le tao mi daid Un anan. Tiata,
mi musti nuil se Un langa ka dalen.
9 Ta atuil in nuil tutungus se langa ka
dalen na, un tao dais banan, un nuil lolo-
lolo, nol aa kam nole taan lo.
10 Nuting lalan le tao Ama Lamtua Allah
dalen kolo, undeng Un nam, kit Lamtuan.
11 Nakbuan nol atuil in nuil ne mitang
dalen nas deken. Ta oen in lako-dake ngas,
muik nahin mes lo kon. Tiata mi musti
kaing one, nol tek tulu beles oen in kula-
sala ngas.
12 Ta asa man oen in taon nol buni-buni
ka, hmomos isi, didiin kit mae in aa deng
one.
13 Auk bel kleta elia: eta atuli laang sa-
saa mes se mitang dalen nam, taon elola
ko atuli ngat net sa-saa na nol langa-langa.
14 Ela kon, eta kit laang dais daat man
atuli li in tao ngas sam, un tana noan, dais
un in tao na, daat. Muik dani mes elia,

“Hoe! Mi in nini ngas, hangum tia!
Mi in mate ngas, nulim pait tia!
Ta Kristus le laang bel mi dalen nas.”

Nuil dalen mes nol Ama Lamtua Koo Niu ka

15 Undeng na, ngat mi in nuli ka ba-
banan, le mi banansila el atuil in ngengo
ka deken. Banan dui ka nuting lalan
babanan banansila atuil in nangan blatas.
16 Hahalas ni, atuli mamo daek dasi-dais
daat tas tutungus. Tiata, eta muik oras
in daek dasi-dais banan nam, daken tia.
Natang pait deken!✡
17 Nangan babanan le taan kit Lamtua
na in koma ka, halin mi ngengom deken.
18 Mahum deken, lo kam in ninu na
mana-koet mia. Mo sai mi dalen nas le
halin Ama Lamtua Allah Koo Niu ka man
mana-koet mia.
19 Tao dain deng dasi-dais in ne Ama
Lamtua Allah Buk Niu ka ngas, nini dain
in naka-nahalit Una, nol dani-dain man mi
in hapus deng Un Koo Niu ka ngas. Nol
eta tao dani lam, suma se sulan likun tuun
deken. Molam naka Ama Lamtua Allah nol
baktetebes.
20 Ta Yesus Kristus daid kit Lamtuan,
nol Ama Lamtua Allah tao dasi mamo bel
kit son. Undeng na le kit nodan mamo
tutungus se Una.✡

*Totoang atuil in parsai ngas musti hii-
ming apa mes nol mesa*

21 Mi totoang musti hii-ming apa mes nol
mesa. Ta nini ela lam, mi tulu in todan bel
Yesus Kristus.

Sapa-bikloben nol sapa-bihatan

22 Sapa-bihata me! Mi musti hii-ming
mi sapa-bikloben nas, banansila el mi hii-
ming mi Lamtuan, Yesus Kristus sa.
23 Ta sapa-biklobe li niam, banansila el
bon deng un sapa-bihatan na. Nol Kristus
nam kon Bon deng Un atulin nas. Ta Un
man sai lalan le oen haup boa-blingin.✡
24 Tiata Kristus atulin nas musti hii-ming
se Una. Ela kon, sapa-bihata li musti hii-
ming oen sapa-bikloben nas se totoang
dasi las dalen.
25 Sapa-biklobe me! Mi musti namnau
mi sapa-bihatan nas, banansila el Kristus
in neka-namnau Un atulin nas, didiin Un
sao Un apa ka le mate seda one ka.✡
26 Un tao ela, le halin oen daid niu se
Ama Lamtua Allah sila, undeng oen muid
Un in Teka-teka ngas son, nol oen kon haup
in sarani son.
27 Yesus Kristus atulin nas kon banansila
el sapa-bihatan man lohas apa ka leko ana
lo, lole sapa-bikloben na le maa kat una.
Ela kon, Kristus le maa kat Un atulin nas,
undeng Un tao oen le nuil leko nol niu,
didiin muik in kula bubuit lo kon.
28 Ela kon, sapa-biklobe me! Mi musti
namnau mi sapa-bihatan nas, banansila el
mi in namnau mi apan nas esa ka. Ta eta
sapa-biklobe li namnau un sapa-bihatan
na lam, nahin na noan, un namnau un apa
ka esa.
29 Muik atuli in namnau un apa esa lo ka
lo. Mo un mana-koet nol piaran babanan,
banansila el Kristus in mana-koet un atulin
nas babanan na,
30 undeng kit niam, banansila el Un apa
ka.
31 Ama Lamtua Allah in Dula Niu ka dul
noan, “Biklobe li musti nang un papa nol
un mama, le laok nuil dalen mes nol un
sapa-bihatan na, lole oen duas daid mes
son.”✡
32 Ama Lamtua in Teka-teka ngas, tulu
bel meman son deng lolo hmunan nu
deng sapa-biklobe li nol sapa-bihata li in
namnau apa ka. Mo halas ni kit kon tana
noan, in Teka-tekang nas kon tulu deng
Kristus in namnau Un atulin nas sa.

✡ **5:16** Kolose 4:5 ✡ **5:20** Kolose 3:16-17 ✡ **5:23** Kolose 3:18; Petrus mesa la 3:1 ✡ **5:25** Kolose 3:19; Petrus mesa la 3:7 ✡ **5:31** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:24

33 Tiata, sapa-biklobe li musti namnau
un sapa-bihatan na, banansila el un nam-
nau un apa ka esa ka. Nol sapa-bihata li
musti todan un sapa-bikloben na.

6

Tana-ana nol atuil blalan

1 Ela kon ana-ana me! Mi musti hii-ming
se mi ina-aman nas, ta na man toma, muid
kit Lamtuan na in koma ka.✡
2 Muik dulan ne Ama Lamtua Allah in
Dula Niu ka noan, "Ku musti todan ku
inam ma nol ku amam ma." Nia ki, Ama
Lamtua Allah prenta laih hmunan man
nini in hida.
3 Ta dedeng Ama Lamtua in bel prenta
na ka, Un kon hid noan, "Eta ku tao muid
ela lam, mam ku haup hangun mamo nol
ku umur blatas."✡
4 Ela kon atuil blalan me! Tao mi anan
nas dadaat deken, ta lo kam na tao oen le
komali. Banan dui ka ator oen babanan,
nol tui oen deng oen anan bii ka, muid
Ama Lamtua lalan na. Eta oen tao kula
kam, tulu beles lalan in toma, muid Ama
Lamtua in koma ka.✡

Atuil in dake ngas nol tuang ngas

5 Ela kon atuil in dake me! Mi musti lii-
tiud mi tuang man in prenta mi se apan-
kloma kia ka, nol hii-ming se una. Daek
tailuang tuun deken, mo muid baktetebes
tuang nga in koma ka, banansila el mi kon
muid baktetebes Kristus in koma ka.
6 Ta mi niam kon Kristus atulin in dake.
Tiata se apan-kloma kia, makoe isi in
dake se oras tuang nga in maa ngat mia
ka deken. Mo daek baktetebes bel una,
dedeng un maa ngat mi lo ka kon. Ta na
man muid Ama Lamtua Allah in koma ka.
7 Tiata lako-daek mi osa las nol in makoe,
banansila el mi daek taung kit Lamtuan,
Ama Lamtua Allah, mo daek taung atuil
apan-kloma ki tuang lo.
8 Undeng kit tana noan, mam Ama Lam-
tua Allah balas atuil in daek dais banan
nas. Nas atuil in dake tam, tuang tam, ata
tam, ata lo kon no, Un balas oen totoang.✡
9 Ela kon tuang-tuang me! Tao liing mi
atulin in dake ngas tutungus deken. Ta oen
muik oen Tuang ne sorga, man banansila
el mi kon. Un huil sila lo, mo Un hii-ming
asii tukun. Tuang tamlom atuil in dake
kon, Un hii-ming oen totoang.✡

Nini Ama Lamtua Allah lelat-suli kas totoang le dil dididi

10 Hii-ming babanan auk in tek puis
nia. Mi musti kil dididi mi in parsai Ama
Lamtua Allah ka, le halin mi haup in kuat-
tes deng Un kuasa man in muun isi ka.
11 Tentara las nini lelat-suli kas le labang
oen musu las. Ela kon Ama Lamtua le
pake mi banansila el tentara ka. Ta Un in
koma ka, le mi labang totoang in nangan
nuting lalan daat tas, man uikjale kas laih
tuan na in tao ka. Undeng na, mi musti
mana-mana le nini Ama Lamtua lelat-suli
kas totoang.
12 Ta kit ne in hote-dati dalen! Kit hote-
dait labang atuli li lo, mo kit hote-dait
labang kuasa daat, man kit in ngat net
lo ngas, labang kuasa-kuaas mitang man
in kil prenta ne apan-kloma kia ngas, nol
labang uikjale in ne apan-dapa kua ngas.
13 Tiata mi musti mana-koet le nini Ama
Lamtua Allah lelat-suli in hote-dati ngas
totoang. Mam eta lelo-leol in daat tas maas
son nam, mi labang nalas napiut didiin
hidis. Ta eta mi tahang nal didiin mi
nahim lo kam, mi nal son na.
14 Tiata mi musti tahang muun le dil
dididi! Ama Lamtua in Teka-teka ngas
nam toma, tiata mi musti parsai in Teka-
teka nas, ta na banansila el mi pake tentara
las bota la.* Nuil lolo, ta na banansila el mi
in pake kaod bis le kele kalas sa.✡
15 Mana-mana le laok tek Dehet Dais
Banan man in tulu lalan, le halin atuli li
nuil daem nol Ama Lamtua Allah ka, ta
na banansila el mi in lotong nahan tentara
ka.✡
16 Parsai napiut se Ama Lamtua, ta na
banansila el sa-saa man mi pake taung in
kele apan deng in hote-dati. Nini na lam,
mi tao tele nal uikjale kas hmeon ai las
totoang, man nelon tia bus mia.
17 Kil dididi mi in parsai noan, mi haup
boa-blingin deng Ama Lamtua Allah ka,
ta na banansila el tentara las in lotong
hlotong bisi ka. Kil dididi Ama Lamtua
Allah in Teka-tek deng Un Koo Niu ka ngas,
le labang kuasa-kuaas mitang ngas, ta na
banansila el tentara las in kil suli le labang
nol oen musu las sa.✡
18 Eta mi le dil dididi kam, mi musti
kohe-kanas tutungus nini Ama Lamtua Al-
lah Koo Niu ka in kuasa ka. Doh tutungus,
nol teen in kohe-kanas bel totoang Ama
Lamtua atulin nas deken.

✡ **6:1** Kolose 3:20 ✡ **6:3** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:12; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:16 ✡ **6:4** Kolose 3:21 ✡ **6:8** Kolose 3:22-25 ✡ **6:9** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 10:17; Kolose 3:25; 4:1; Yakobus 5:4 * **6:14** Eta tentara Roma las le pake lelat-suli se oen apan nas sam, oen pake kaod dalen muna. Hidim oen pake bot le kes kaod dalen na halin nam heheon deken. Hidi deng na halas-sam oen pake lelat-suli tentara las totoang. ✡ **6:14** Yesaya 11:5; 59:17 ✡ **6:15** Yesaya 52:7 ✡ **6:17** Yesaya 59:17

19 Nol nadidingun in kohe-kanas bel au
deken. Nodan le Ama Lamtua Allah bel
auk Un dasin na, le halin auk aa nol langa-
langa deng Un Dehet-dasin na bel atuil
man ming haup lo bii ngas.
20 Auk daid atuil bui kon no, Lamtua
Yesus nutus auk le daid Un atulin in nutus.
Tiata kohe-kanas bel au, le halin auk lii in
aa deng in toma ka deken, ta meman na
auk osa!

Paulus hep un surat ta

21 Auk in koma ka le mi taan auk in dili-
dada kia. Tiata, auk tadu Tikikus tia se mia
la. Un na mo, auk kaka-paling in namnau,
nol un makoe in lako-daek Lamtua Yesus
Kristus osa la.✡
22 Nang le un nahdeh deng kaim in nuil
se nia ki. Nol auk in koma ka le un tao tes
mi dalen nas.✡
23 Auk nodan se Ama Lamtua Allah, kit
Aman na, nol Yesus Kristus kit Lamtuan
na, le halin totoang pali-kaak in parsai
ngas nuil se in dame ka, namnau apa, nol
parsai se Ama Lamtua.
24 Auk kon kohe-kanas le kit Lamtuan
Yesus Kristus, tulu Un dalen banan na bel
totoang atuil man in namnau Un tutungus
sas.

Auk surat ti pes se ni sii tuun!

Boa-blingin,
Paulus

✡ **6:21** Dehet deng Aan in Nutus sas 20:4; Timutius dua la 4:12 ✡ **6:22** Kolose 4:7-8

Paulus surat in bel atuil man parsai se kota Filipi

Paulus sai un surat ta
(Dehet deng Aan in Nutus sas 16:12)

1 Surat ni deng au, Paulus. Auk tapang Timutius kon tunang boa-blingin bel mia. Kaim duam niam, Yesus Kristus atulin in loka-loka.

Kaim tunang surat ni bel totoang atuil man in parsai Yesus Kristus, se kota Filipi ngas. Nol kaim kon, kom le totoang tulu in kil jemaat nol atuil in hulung tulu in kil jemaat tas, nangan taan baab surat ni isin na nol babanan.

2 Ama Lamtua Allah na mo, kit Aman. Nol Yesus Kristus na mo, kit Lamtuan. Tiata kaim nodan le Oen tulu Oen dalen banan na bel mia, le halin mi in nuli ka titu-tema nol dame.

Paulus kohe-kanas le Ama Lamtua doh Un atulin in ne kota Filipi ngas

3 Auk net mi lo blaan son kon no, auk nadidingun mi lo! Taom auk nangan net mia lam, auk nodan mamo se Ama Lamtua, undeng mi parsai tutungus se Una.

4 Eta auk kohe-kanas bel mia lam, auk daleng kolo,

5 undeng oras mi sium Ama Lamtua Dehet Dais Banan na ka, mi lako-daek napiut Un osa la leo-leo nol au.

6 Na tulu bel noan, Ama Lamtua Allah daek son ne mi dalen nas. Nol auk taan baktetebes noan, Un daek napiut Un os man in banan na, didiin hidi totoang, tom nol oras Yesus Kristus in pait maa ka.

7 Meman eta auk namnau mia lam toma, undeng auk daleng ngi butu-kil nol mi son lolo hmunan nua. Oras auk tek atuli las deng Ama Lamtua Dehet Dais Banan na, nol oras auk siut bali atuil in labang Dehet Dais Banan na ngas, mi daek napiut leo-leo nol au. Auk tamang bui kon no, mi lail nang soleng auk lo.

8 Ama Lamtua Allah esa tana noan, auk daleng ngi kom isi le tutnaal nol mia. Ta auk in namnau mia ka, banansila el Yesus Kristus in namnau mia ka.

9-10 Tiata, auk kohe-kanas bel mi elia: auk nodan le mi in namnau bali apa ka taplaeng napiut, didiin atuli neta. Auk kon nodan le Ama Lamtua Allah tao mi le nangan taan baktetebes dais ol man banan dui ka, le halin mi in nuli ka daid niu. Le halin se oras Kristus in nutus bel atuli li dasi las totoang nga, Un tek noan, mi muik kula-sala mes lo kon,

11 undeng Un esa man tao mi dalen nas niu son, le mi haup in nuil lolo-lolo. Nini mi in nuil lolo ela ka, atuil tenga las kon nikit sakeng Ama Lamtua Allah ngala ka lapa-lapa, nol naka-naka Una.

Kit haup sus kon no, kit parsai napiut se Lamtua Yesus

12 Kaka-pail in namnau me! Auk in koma ka le mi tana noan, muik atuli in tao sus au, didiin oen tamang auk se bui. Mo Ama Lamtua Dehet Dais Banan na holhising tapnaeng,

13 didiin tentara in doh se um lahi la ngas, nol totoang atuil tenga las kon tana noan, auk tamang bui undeng auk in muid Yesus Kristus sa.✡

14 Hidim Ama Lamtua Allah atulin in se nia ngias net noan, Ama Lamtua tao ela, se dedeng auk in se bui ni dalen nia. Tiata muik atuil in parsai mamo brain tapnaeng le aa langa-langa deng Ama Lamtua Dehet-dasin na se ola-ola, nol in lii-tidu lo.

15-17 Se ni muik atuli tuladang dua, man makoe in tui deng Kristus. Muik in daek nol dalen lolo-lolo nol muik in daek nol dalen lolo lo. In daek nol dalen lolo ngas, oen dalen nas banan nol au. Oen taan baktetebes noan, auk lepa-haal auk in susa nia, undeng auk lako-daek auk osa la, nol hoen-nodat bubuit lo kon.

Mo in daek nol dalen lolo lo ngas, idus apa, nol nuting ngala. Oen tao bakisan atuil in parsai ngas, le sadi muik atuli in muid one. Ta oen nuting lalan le nikit-nikit apan nas noan, oen nam banan dui deng au. Oen bali le, eta muik atuli in muid one kam, na man tao ngele taplaeng auk in sus se bui ni dalen nia.

18 Mo nang tuun tia! Atuli tui nol dalen lolo, tamlom lo ko, auk toe mudin lo. Sadi, eta oen tui deng Kristus sam, na man tao auk daleng ngi kolo.

Nol auk daleng ngi kolo baktetebes,

19 undeng auk tana noan, mi kohe-kanas bel au, nol Yesus Kristus Koo Niu ka tulung au. Tiata mam auk musu las tao dudus nal auk lo.

20 Auk nuling tam, auk mateng kon no, sa-saa lo. Sadi Ama Lamtua Allah pake auk le nikit sakeng Lamtua Yesus ngala ka lapa-lapa, nol tui langa-langa deng Una, didiin muik sa-saa mes lo kon man tao auk le mae. Nias totoang man auk parsais tutungus deng hmunan nua maa lius halas nia.

21-23 Ta auk muik in nangan elia: eta auk nuling ngam, nang le auk nuling butu-kil nol Kristus, le halin auk lako-daek napiut

✡ **1:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 28:30

Un osa la nol babanan. Mo eta auk mateng
ngam, auk ulat dui pait. Undeng auk
nang soleng nal apan-kloma kia, nol nuling
pait le daad se sorgang leo-leo nol Kristus.
Undeng na le, auk daleng ngi hduan, nol
taan le ol man banan dui ka lo!
24 Tiata, eli tukun! Undeng mi parlu auk
nabael se nia, tiata in banan dui ka auk
daad leo-leo nol mi se apan-kloma ki tuun
tia.
25 Auk parsai noan auk umur ri blatas
nabale, le auk haup in daad leo-leo nol
mia. Ta Ama Lamtua in koma ka, auk tao
teken mi dalen nas, le halin mi parsai se
Una ka taplaeng nol dael kolo.
26 Tiata, mam mi nikit sakeng nal Yesus
Kristus ngala ka lapa-lapa, undeng Un sai
lalan son le auk haup in tia meo mia pait.

Nuil lolo tutungus

27-28 Mo taon elol kon, mi in nuli ka musti
toma, ta mi niam, Ama Lamtua atulin.
Tiata mi musti nuil toma, nol tao muid
asa man Kristus Dehet Dais Banan na in
tek mi son na. Hidim, eta auk daid in
pait tia meo mia, tamlom suma ming deng
atuil tuun noan, mi nuil babanan nam, auk
daleng kolo. Ta auk tana noan, mi in nuli
ka koo-dalen mesa, undeng mi butu-kil se
Koo mesa. Nol auk kon tana noan, mi dil
dididi nol nukleka, le lako-daek Lamtua
Yesus Dehet Dais Banan na leo-leo, didiin
atuil didang ngas kon parsai. Nol atuli li
labang nol mi kon no, mi lii lo. Na daid
taad bel mi musu las noan, Ama Lamtua
Allah le kat soleng one. Nol daid taad kon
noan, Un bel mi boa-blingin, le halin mam
mi nulim napiut nol Una.
29 Ta Ama Lamtua Allah sai lalan son, le
mi parsai nal se Kristus, nol daid Un atulin.
Molam suma parsai tuun lo, ta in dudui
pait ta, Un kon bel dola le mi haup in susa,
undeng mi muid Una.
30 Ta auk ming noan, muik atuli ne na
labang nol mia, undeng mi in lako-daek
Kristus Dehet Dais Banan na ka. Nangan
ne, ta hmunan nu oen kon labang nol auk
ela. Nol halas ni kon oen labang nabael ela
tutungus.✡

2

Kit musti tao dalen deng dadale banansila el Yesus Kristus

1 Kaka-pail in namnau man daid Yesus
Kristus atulin! Un bel mi dais banan mamo
son. Tiata, mi musti tao teken apa dalen
mes nol mesa. Mi tui-tek nal deng peke in
namnau ka. Mi in nuli ka kon kumis-mina
nol apa, undeng Ama Lamtua Koo Niu ka
daek ne mi hlala ka. Nol tulu mi in boa-iil
apa ka nini dalen in kumis-mina.
2 Eta mi tao ela lam, auk daleng ngi kolo
isi. Dudui pait ta, eta mi nuil namnau apa
nol dalen mesa, nuil bus lalan mes sii, nol
koo mes le daek leo-leo.
3 Daek sa-saa man suma nuting taung
apan sii tuun deken. Nol nataka apan nas
le banan dui deng atuil tenga las deken.
Ta ku in koaok na muik peke lo. Molam
kit musti tao dalen deng dadale, le nataka
atuil tenga las banan dui deng kita.
4 Nol boel suma mana-koet mi mesa-
mesam in dake ngas siis tuun deken. Mo
kit kon musti ngat atuil tenga las in parlu
ngas kon.
5 Ta kit dalen ni musti banansila el Yesus
Kristus dalen na kon.
6 Ta Un tuladang nga banansila el Ama
Lamtua Allah,
nol Un kon Lamtua, banansila el Ama
Lamtua Allah,
mo Un sao soleng Un hak ka,
nol pake Un pangkat ta lo.
7 Hidim Un niu maa se apan-kloma kia,
nini tuladang el atuli ka.
Un nang soleng Un hak kas totoang,
le tao Apa ka daid atuil in loka-
loka.
8 Suma daid atuil ana tuun lo,
mo Un tao apa ka daid atuil ahu-dale,
le daek muid Ama Lamtua Allah
in koma ka.
Atuli li pauk tele Un se kai sangsuli lu
dapa kon no, Un sium tuun,
nol mate, banansila el noan, Un
nam atuil daat.
9 Undeng Un dalen na deng dadale ela,
tiata Ama Lamtua Allah nikit sakeng
Un lapa-lapa.
Nol bel Un ngala ka uhu dudui.
Ta muik ngala mes lo kon man uhu dui
deng Una.
10 Ama Lamtua Allah nikit sakeng Un ngala
ka lapa-lapa ela,
le halin totoang
in ne apan-dapa kua,
in se apan-kloma kia,
nol atuil in nuli tamlom atuil in
mate,
mam totoang hai bukun le todan-
lahing se Una.
11 Nol mam totoang atuli li hao noan,
"Yesus Kristus nam, Lamtua bak-
tetebes!"
Nini ela lam, oen kon naka-naka Ama
Lamtua Allah.✡

Kit daid banansila el langa man in kaloe le laang apan-kloma kia

✡ **1:30** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:19-40 ✡ **2:11** Yesaya 45:23

12 Kaka-pail in namnau me! Hii babanan! Lelon, auk nabael se kota Filipi nga, mi hii-ming se au, hidim mi muid Ama Lamtua Allah lalan lolo ka. Halas ni kit bakisan apa ne maan didang son, mo auk nodan le halin nam mi dil dididi napiut le nuil lolo. Nangan ne, ta eta mi hii-ming se Un lo kam, mam mi ngat esan tuun! Tiata todan se Una, undeng Un man bel mi boa-blingin deng mi in kula-kula ngas. Mi musti nuil toma, ta mi daid Un atulin son.
13 Undeng Ama Lamtua Allah esa man daek ne mi dalen nas. Un man sai lalan le mi hii-ming se Una. Nol Un man bel kuasa le mi tade in dake, halin tao Un dalen kolo.
14 Hidim eta mi tao asa tukun nam, suasangit nol kaen apa deken.
15 Tao ela, le halin mi daid atuil in dalen niu, nol atuil in muik kula lo. Mi nulim ne atuil in daek dadaat nol atuil in nole-lilung daat tas hlala. Mo mi muid oen deken! Ta mi in nuli ka musti niu, undeng mi nam Ama Lamtua anan. Hidim mi in nuli ka musti kaloe' le tulu beles lalan, banansila el langa man in kaloe le laang apan-kloma kia ka.✡
16 Mi musti nuil lolo nol lako-daek Ama Lamtua in Teka-teka ngas. Nini ela, mi tao auk daleng ngi kolo se oras Yesus Kristus in pait maa ka. Nol auk in kae ki, haup isin banan, undeng soleng nol mosa tuun lo.
17-18 Mo eta noan muik in keo tele au, le daid in sui-nahat halin mi in parsai ka tes taplaeng, le lako-daek Ama Lamtua osa la lam, auk sium nol dael kolo. [Na banansila el tulu agama la in doan ui anggor se mija in tunu-dadung nga le todan-lahing se Ama Lamtua ka]. Nini ela lam, kit dalen kolo leo-leo, undeng in sui-nahat na, parsum lo.✡

Timutius osa la

19 Auk parsai le nesang lom, Lamtua Yesus sai lalan le auk tadu Timutius tia, le un tao tes mi dalen nas. Hidi nam Un pait maa se ni pait, le tek auk deng mi in dilidada ka, halin tao tes auk daleng ngia.
20 Auk tadu atuil didang lo. Auk suma tadu Timutius sii, undeng un koo-dalen mes nol au. Nol un namnau mi baktetebes.
21 Un nam, banansila el kaka-pail tenga las lo. Ta oen nam, suma nangan oen apan siis tuun, mo lako-daek dasi-dais man in muun taung Yesus Kristus lo.
22 Mo mi taan son noan, Timutius lako-daek Ama Lamtua Allah osa la lam, un lako-daken nol baktetebes. Un daek leo-leo nol au, banansila el tana-ana mes daek bel un ama ka. Kaim duam laok tek deng Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na se olaol son.
23 Oen nutus hidi auk dasi li se ni son, halas-sam auk tadu Timutius tia se mia la.
24 Mo halas ni, Ama Lamtua tao tes auk daleng ngi noan, nesang lom, auk kon haup dola in tia meo mia.

Epafroditus osa la

25 Hmunan nu auk haup susa. Hidim mi nutus kit kaak-palin Epafroditus maa meo au. Un lako-daek Ama Lamtua osa la leo-leo nol au. Kaim duam tuladang el tentara man in makoe le muid un komendan na in prenta ka. Mo halas ni, auk nataka kam, auk musti tadu un pait tia se mia la.
26 Ta un dalen ni kom isi son le net mia. Nol un kon nangan mi isi, undeng un tana noan, mi ming un in heda-heda ka son.
27 Meman baktebes. Oe mesan na, un heda ngele isi, didiin buitana mate. Mo Ama Lamtua Allah namnau una, ta belen le banan. Nol Ama Lamtua kon namnau au, hidim tao banan Epafroditus le halin auk sus taplaeng deken.
28 Tiata auk le tadu un pait tia, le halin mi esan tutnaal apa nol dael kolo. Eta ela halas-sam, auk daleng ngi tetesa.
29-30 Mi musti sium un babanan, undeng un nam Ama Lamtua atulin. Mi kon musti todan totoang atuil man banansila el una ngas. Ta un lako-daek Kristus osa la, didiin naha-bubuit tam mate. Mo un hoen-nodat bubuit lo kon, undeng un le tulung au, seda mia. Tiata mi musti sium un pait nol dalen kolo.

3

Ama Lamtua Allah sium atuli lia, undeng oen parsai se Yesus Kristus

1 Kaka-pali me! Hii babanan! Mi musti dalen kolo, undeng mi butu-kil nol Kristus. Auk dul eli oe-oe son, mo auk nonos taan in tek nuting mia lo, le halin nam mi tom in nole-lilung deken!
2 Doha-doh nol atuil in nole-lilung daat tas, man dising atuli li noan, "Mi musti muid in sunat le daid tada noan, mi niam Ama Lamtua Allah atulin." Molota Ama Lamtua prenta ela lo! Na oen kula son! Mo ela kon no, oen nulut muid atuli li nabale, banansila el ngot man in sau daat ta.
3 Ta oen tek noan Ama Lamtua sium atuli li undeng oen sunat. Mo na kula! Kit taan son noan, Ama Lamtua sium atuli li undeng oen parsai se Lamtua Yesus. Hidim, Ama Lamtua atulin baktetebes sas mo kit in parsai se Lamtua Yesus sias! Kit man todan-lahing Una, muid Un Koo Niu ka. Kit man nikit Yesus Kristus ngala ka

✡ **2:15** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:5 ✡ **2:17-18** Buk in Kahi 28:7

lapa-lapa, undeng Un sai lalan son le kit tamang daid Ama Lamtua atulin. Ta eta kit muid atuli li in dake kam, kit haup boa-blingin lo.

4 Hmunan nu, auk kon nangan kula banansila el one. Noan, atuli li haup in tama daid Ama Lamtua atulin, sadi oen sunat. Molota na atuli li in dake tuun! Eta aa deng atuli li in dake kam, auk bisa aa in koaok dui deng totoang, ta auk nia mo atuil Yahudi baktetebes. Hmunan nu auk in dake ka muid parsis atuil Yahudi las atorang agama la totoang.

5-6 Muid atorang agama la, auk ina-amang ngas sunat au, dedeng auk umur lelo palu. Auk niam, atuil Yahudi esa, lole auk daid deng ngaal Benyamin, man in hua-koet deng upung Israel. Auk makoe dui in muid parsis totoang atorang deng partei agama Farisi la, didiin muik atuli in bel kula nal au lo. Dudui pait ta, auk makoe isi in tao susa-daat atuil in muid Kristus sas, undeng auk nangan noan atuil nias, soleng kit atorang agama la son.✡

7-8 Mo nesang-nesang kon, auk in nangan na seda, se dedeng auk hobalin le muid Kristus sa. Tiata, halas ni auk koaok nol auk in nuli hmunan nu pait lo son, undeng oen muik nahin sa-saa mes pait bel auk lo son. Man auk in nataka kam muun dui ka elia: auk taan nal Yesus Kristus auk Lamtuan na. Ta dais didang ngas totoang auk nataka kam, el hlukat ta.

9 Auk le nuil butu-kil nol Yesus Kristus. Ta auk muid atorang agama las totoang kon no, Ama Lamtua Allah sium auk lo bii. Nol auk nataka apang ngi noan tom son kon no, Un sium auk lo bii. Mo auk musti parsai se Kristus muna le, halas-sam Ama Lamtua Allah sium au, noan, "Undeng Kristus kose soleng ku in kula-sala ngas son, tiata ku daid niu son."

10 Hidim auk in koma ka elia: auk le taan Kristus nol babanan. Auk kon le nangan taan babanan Ama Lamtua Allah in kuasa, man Un pake le bel Yesus Kristus nuli pait deng Un in mate ka ka. Eta noan muik atuli in tao sus au, undeng auk in muid Kristus sia lam, nang laok tuun. Ta atuli kon tao sus Kristus. Nol eta muik atuli in le keo tele au, undeng auk in lii-lau atuli kia lam, auk sium tukun. Ta Kristus kon tom in susa le mate bel auk ela.

11 Nol eta auk mateng ngam, mam Un bel auk le nuling pait.

Kit dil dididi le muid Ama Lamtua lalan na baktetebes

12-13 Kaka-pali me! Auk kom le muid Kristus lalan in nuli ka nol Un in koma ka totoang. Mo eta aa nahlololo lam, auk muid totoang lo bii. Tiata auk dil dididi, undeng Yesus Kristus huil nal auk son, le muid Un ela. Auk banansila el atuil man in lail mumuun, le lako lius nal se in tuis pesang ngua ka. Tiata auk lail lolo-lolo laok el sila-mata lua, nol ngat laok el klupu lu le nangan nuting dasi-dais hmunan nuas lo. Auk nadidingun soleng tuun.

14 Mo auk lail mumuun napiut, le lakong lius se in tuis pesang ngua, le halin haup piala. Piala man auk in hapu ka elia: mam Ama Lamtua Allah sium auk se sorgang, undeng auk parsai se Yesus Kristus.

15 Tiata, auk nodan le mi totoang man in parsai, nol kil didi se Kristus son nas, koo-dalen mes nol dais nias. Mo eta muik atuli in nangan didang ngam, nang le Ama Lamtua Allah tulu belen lalan in puti.

16 Mo ela kon no, kit musti kil dididi nol tao muid dais man in toma, man Ama Lamtua in tui kit son nas.

17 Kaka-pali me! Mi musti not auk in nuli kia. Mi in ne na ngas tenga ka lalan in nuli ka kon muid auk son. Mo in muid lo bii ngas, tui babanan deng one, le halin tao muid ela kon.✡

18 Doha-doh nol atuil man in labang Kristus sas. Ta oen sium Un in maet se kai sangsuli lua ka nol babanan lo. Oen lalan in nuli ka, man tulu oen in labang Kristus sa. Auk tek net mi son deng atuil in tuladang ela ngas, mo halas ni auk tek mi pait nol matang uin in baa.

19 Ta mam Ama Lamtua hutun soleng one, hidim pasang soleng oen lakos se ai naraka lua, undeng oen dalen nas butu-kil nol Un lo. Oen suma kil dasi-dais daat tas nol oen nuting lalan le tao sili oen apan nas siis, didiin oen koaok nol oen in daek dadaat ela ka. Oen mae taan lo. Oen in nangan na tuladang el atuil man in taan Ama Lamtua lo ngas.

20 Mi boel daek muid oen deken, molam daek muid se kami. Undeng kit tamang le daid Ama Lamtua atulin son, nol kit muik hak le daid hutu-ata se sorga. Halas ni kit nata-natang kit Lamtuan, Yesus Kristus. Ta mam Un le niu pait maa deng sorga, halin sas-sao kit deng Ama Lamtua Allah in komali ka.

21 Mam Kristus seda kit aap-sisin bloen man bisa in mate nia, le halin daid aap-sisin balu man in maet taan lo, banansila el Un apa man in muun isi ka. Un seda kit apan ni nini Un kuasa man in muun isi na. Nol Un kon nini in kuasa na, le tao totoang sa-saa lias muid se Un in prenta ka.

✡ **3:5-6** Roma 11:1; Dehet deng Aan in Nutus sas 8:3; 22:4; 23:6; 26:5, 9-11 ✡ **3:17** Korintus mesa la 4:16; 11:1

4

1 Kaka-pail in namnau me! Undeng nas
totoang, tiata auk nodan le mi nuil lolo
tutungus. Auk kom isi le net mia. Ta mi
niam daid isin deng auk in dake ka. Mi tao
auk daleng kolo. Nol auk nikit nal bong ngi
undeng mia.

Ama Lamtua le tao tes kit dalen ni, eta kit nuil lolo tutungus

2 Auk nodan bihaat at dua nias, Yodia nol
Sinteke, le kaen apa bakun na. Oen duas
musti daem nol apa, le nuil babanan mes
nol mesa. Undeng oen duas Lamtuan na,
mesa, tiata oen muik in butu-kil apa mes
nol mesa.

3 Auk tapang in dake! Auk nodan le ku
ator kaka-pail bihaat dua nas, didiin oen
banan apa. Ta hmunan nu, oen duas daek
net mumuun le tulung au, se in tek atuli las
deng Ama Lamtua Dehet Dais Banan na ka.
Oen kon daek net ela leo-leo nol Klemens
nol tapan tenga las. Oen ngala nas totoang
dulas son, ne Ama Lamtua buk in dul atuil
man mam nuil leo-leo nol Un se sorga ngas.

4 Undeng mi tamam daid Ama Lam-
tua atulin son, tiata mi musti dalen kolo
duman-lelo. Auk tek mi pait elia: tao mi
dalen nas kolo tutungus!

5 Mi kon musti dalen kumis-mina nol
atuli li totoang le halin nam oen totoang
neta. Nol nadidingun deken, ta Lamtua
Yesus in pait maa ka dadani son.

6 Eta mi haup susa lam, lii-tiud deken.
Mo kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Al-
lah tulung mi se totoang dasi las dalen. Nol
totoang man mi in nodan nas, nadidingun
in nikit dalen le nodan mamo se Una
deken.

7 Eta mi tao ela lam, mam Ama Lamtua
tao mi dalen nas tetesa. Meman atuli li
nangan taan dael tetesa, man kit hapun
deng Ama Lamtua ka nol baktetebes lo.
Mo undeng mi parsai se Yesus Kristus, tiata
Ama Lamtua Allah tao mi dalen nas le
tetesa, nol doha-tinang mia, le halin mi
dalen nas nol mi nangan na bana-banan
tukun.

8 Kaka-pali me! Un in puis sa elia:
nangan dadahut deken. Mo doh mi in
nangan na le nangan dasi-dais man in tom
nol Ama Lamtua dalen na, nol nangan
dasi-dais banan man tao atuli li dalen
kolo. Mi musti nangan lolo-lolo nol niu.
Nangan dasi-dais in toma nol in kumis-
mina. Nuting lalan le nikit dasi-dais banan
nas. Nol nangan totoang dasi-dais banan
nas tutungus.

9 Auk tui mi son muid Ama Lamtua lalan
in nuli ka. Mi kon musti not auk in nuli
kia, nol daek muid totoang asa man auk in
aa nol tao net son nas. Eta mi tao muid
ela lam, Ama Lamtua Allah tao kuat-tes mi
dalen nas, le halin mi dalen nas tetesa, nol
haup in nuil dame.

Paulus nodan mamo, undeng oen hulung una

10 Auk nodan mamo nol auk naka Ama
Lamtua Allah, undeng mi nadidingun auk
lo. Meman auk tana noan, hmunan nu mi
nangan au, mo dola in tulung au lo bii.

11 Auk le nodan saa lo. Lole auk nataka
kam auk tuka-dabun saa mes lo kon, un-
deng auk tui apa ngi le halin daleng kolo
nol asa man auk in hapu ngas.

12 Auk nuling net nol in ase. Auk kon
nuling net nol in liis-lasa. Auk taing ngi
seen net son, nol auk taing ngi kon sili isi
net son. Se dais asa tuun dalen, auk taan
lalan in tahang nal le nuli son.

13 Ta auk lepa-haal nal dasi lias totoang,
undeng Kristus tao auk le kuat-tes.

14 Taon elola kon no, auk nodan mamo,
undeng mi tulu mi dalen banan na son, le
tulung auk se in susa dalen.

15 Hmunan nu, oras auk nang propinsi
Makedonia le laok tek Ama Lamtua Dehet
Dais Banan na se maan didang, suma mi
deng kota Filipi li sii man seb hulung au.
Jemaat tenga las lo. Mi taan dehet na son.

16 Banansila el dedeng auk se kota Tesa-
lonika ka kon, mi tunang bel auk duit
mesa-dua le hulung au.✡

17 Halas ni, auk le nodan mi sa-saa pait
lo. Molam auk in koma ka Ama Lamtua
bel mi hangun, undeng mi dalen in banan
nol au ka.

18 Auk sium in hulung man mi tunang
bel au ngas totoang deng Epafroditus son.
Na daid hangun taung au, tiata halas ni
auk tuka-dabun saa pait lo son. Na kon
daid tuladang el in tunu-dadung man buin
bingis, man atuli li tunun le todan-lahing
se Ama Lamtua Allah. Nol Ama Lamtua
sium in todan-lahing na nol babanan,
undeng na tao Un dalen kolo.✡

19 Ama Lamtua Allah man auk in todan-
lahing nga, muik isi. Nol Un kon taan
parsis asa man mi in parlu ngas. Hidim,
mam Un tulu Un dalen banan na, nol bel
mi Un hangun man muun isi ka, undeng
mi butu-kil nol Yesus Kristus.

20 Tiata, kit nikit sakeng Ama Lamtua
Allah ngala ka lapa-lapa tutungus, didiin
hidi nutus taan lo. Na man toma!

Paulus tele un surat ta

21 Auk tunang boa-blingin bel totoang
atuil man in parsai Yesus Kristus se kota
Filipi.

✡ **4:16** Korintus dua la 11:9; Dehet deng Aan in Nutus sas 17:1 ✡ **4:18** Dehet in Puit deng Dale Mesir 29:18

Auk tapang in ne ia ngias kon, tunang
bel mi boa-blingin.
22 Totoang atuil in parsai ne kota Roma
ngias kon, tunang boa-blingin.
Ela kon nol kaka-pail in daek ne lahing
tuan na um lahi lua ngas. Oen tunang boa-
blingin bel mia.
23 Auk nodan le kit Lamtuan Yesus Kris-
tus, tulu Un dalen banan na bel mi totoang.
Auk surat ti pes se ni sii tuun tia,
Paulus

Paulus surat man bel atuil in parsai se kota Kolose

Paulus sai un surat ta

1 Boa-blingin deng au, Paulus. Ama Lamtua Allah esa man huil auk son le daid Yesus Kristus atulin in nutus. Ne ni muik kit kaak-palin Timutius, un tunang boa-blingin bel mi kon.

2 Auk dul surat ni bel mia, Ama Lamtua Allah atulin in parsai se kota Kolose ngas, man muid napiut Yesus Kristus lalan in nuli ka.

Kaim nodan le Ama Lamtua Allah, kit Aman na, tulu Un dalen banan na bel mia, le halin mi in nuli ka tetesa, titu-tema nol dame.

Paulus kohe-kanas bel atuil in parsai ne kota Kolose ngas

3 Taom eta kaim kohe-kanas bel mia lam, kaim nodan mamo se Ama Lamtua Allah, kit Lamtuan Yesus Kristus, Ama ka.

4 Ta kaim ming dasi mamo deng mi in parsai Yesus Kristus sa son, nol deng mi in namnau ka, nol mi dalen in banan bel totoang atuil in parsai ngas sa.

5 Mi tao ela, undeng mi taan noan muik dasi-dais banan, man dulu taung mian ne sorga. Dais nias, mi ming netas son deng in teka-teka man toma ngas, na Ama Lamtua Dehet Dais Banan na,

6 man atuli tia tek mian son deng hmunan nua. Dehet Dais Banan na holhising lako papmes apan-kloma ki son, nol haup isin banan, undeng un bali atuli li in nuli ki le daid banan. Mi in nuli ka kon seda le daid banan ela, ninin deng hmunan nu mi in ming Dehet Dais Banan na, nol taan baktetebes Ama Lamtua Allah dalen banan na ka.

7 Mi tui dais nias son deng kaka Epafras, un nam kaim tapan in dake man kaim namnau. Ta un makoe in lako-daek Kristus osa la napiut se mi hlala ka.[✡]

8 Un nahdeh kaim in se ia ngias deng mi in namnau, man Ama Lamtua Koo Niu ka bel mi son na.

9 Undeng na, lolo hmunan nu kaim in ming deng mia ka, kaim kohe-kanas tutungus bel mia. Kaim nodan Ama Lamtua Allah, le mi taan baktetebes Un in koma ka, nol mi taan nal dasi mamo, muid asa man Ama Lamtua Koo Niu ka in tui mia ka.

10 Nini ela, mi in nuli ka toma, le kil Ama Lamtua Allah ngaal banan na. Nol mi kon tao Ama Lamtua dalen kolo se totoang dasi las dalen. Eta mi tulu dael banan nol atuli lam, mam Ama Lamtua bel mi isin banan. Nini ela lam, mi in taan deng Ama Lamtua ka taplaeng.

11-13 Kaim kon kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah bel Un in kuasa man uhu isi ka, le halin mi lepa-haal nal totoang dasi las nol in kehe. Kaim nodan le mi dalen nas inu nol dael kolo, le halin mi nodan mamo tutungus se Ama Lamtua Allah. Ta Un sai lalan son le mi sium nal mi nena, deng pusaak in ne sorga kua. Pusaak na ka, Un belen se totoang atuil in parsai Yesus Kristus sas. Ta Un sao kit son deng kuasa mitang nga, hidim tamang kit lakong daid Yesus Kristus atulin, le daad se langa ka dalen. Un kon nikit Yesus Kristus, le daid kit Lahin. Yesus nam, Ama Lamtua Allah Ana in namnau ka.

14 Ta Ama Lamtua Allah sao Un Ana ka son, le halin sui nal kita, nol kose soleng kit in kula-kula ngas.[✡]

Kristus na mo, lapa dui deng totoang

15 Kristus nam, hnika mes nol Ama Lamtua Allah,
man atuli li ngat netan lo.
Un muik muna son deng totoang,
nol Un daid Tuang deng totoang man Ama Lamtua Allah in koet son nas.
16 Ta Ama Lamtua Allah pake Una
le koet nal apan-dapa ku nol apan-kloma ki isin nas totoang.
Un tao dasi-dais man atuli li in ngat neta,
nol man atuli li in ngat net lo ngas.
Tuladang el, in kil bandu, in kil kuasa,
lahi-lahi las, nol tuang-tuang ngas.
Totoang man Ama Lamtua Allah in le koet tas,
Un tao bel Yesus Kristus,
nol Yesus kon man daek nas totoang.
17 Dedeng tenga las muik lo bii kam,
Un muik meman son.
Totoang in muik son nas, butu-kil nol Una,
Nol Un kon man mana-koet one.
18 Un man daid Tulu deng atuil in parsai ngas totoang,
Nol Un apa ka na mo, mo atuil in parsai ngas.
Ta Un man nuli pait muna',
Deng totoang in mate hidim nuil pait tas.
Un man muun dui hihidi,
Nol Un man lapa dui deng totoang.[✡]
19 Totoang man in ne Ama Lamtua Allah Apa ka ngas,
kon muik ne Kristus apa ka dalen,

✡ **1:7** Kolose 4:12; Filemon 23 ✡ **1:14** Efesus 1:7 ✡ **1:18** Efesus 1:22-23

nol na man tao Ama Lamtua Allah
dalen kolo.
20 Ama Lamtua Allah nini Yesus Kristus,
le mole-daem nol totoang man Un in
koet son nas.
Un bel Un Ana ka,
le halin daid in sui-nahat, nol Un dala
ka baa,
didiin mate se kai sangsuli lua,
le halin totoang in se apan-dapa
kua ngas,
nol totoang in se apan-kloma kia
ngas,
haup in mole-dame pait nol Ama
Lamtua Allah.✡
21 Hmunan nu mi esan nulim katang,
likun deng Ama Lamtua Allah. Mi mus nol
Una, hidim nuil bakisan deng Una, undeng
mi dalen in daat ta nol mi in tao dadaat tas,
labang nol Un tutungus.
22 Ela kon no, halas ni Un man sai lalan
son le kit haup in mole-daem pait nol Una.
Lole Un man nutus Un Ana ka le daid atuli.
Nol Un bel Un Ana ka, le daid in sui-nahat,
halin mate se kai sangsuli lua le kit haup
in mole-dame pait nol Una. Yesus Kristus
tao ela, le halin Un kil nol kit lakong dil
se Ama Lamtua Allah sila ka, le daid atuil
niu, nol muik in kula-sala pait lo.
23 Tiata, mi musti tahang napiut se mi in
parsai ka. Parsai dididi le heheon deken!
Boel hoen-nodat deng Dehet Dais Banan
na deken, man mi simun nol ming son se
hmunan nua ka. Atuli li laok tek Dehet
Dais Banan na son se ola-ola se apan-
kloma kia. Nol Ama Lamtua nutus au,
Paulus, le auk laok tek Dehet Dais Banan
na kon.

Paulus lii-lau Ama Lamtua atulin nas

24 Dedeng Kristus nuli se apan-kloma kia
ka, Un haup susa-daat mamo. Nol halas
ni auk kon lepa-haal susa-daat bili-ngala.
Ela kon no, auk daleng ngi kolo tutungus.
Eta muik atuli in haup susa-daat tam, nang
le auk man lepa-haal in susa-daat na bel
one, banansila el Kristus lepa-haal susa-
daat bel Un atulin nas sa. Lole Un atulin
nas, daid banansila el Un apa ka.
25 Ama Lamtua Allah bel auk os son le lii-
lau Un atulin nas. Undeng na le auk tui mi
Un in Teka-teka ngas didiin langa-langa.
26-27 Lolo hmunan nua, atuli li hii-ming
Ama Lamtua in Teka-teka ngas. Mo oen
taan in Teka-teka nas nahin na nol langa-
langa lo bii, lole nahin na buni-napang
nabale. Mo halas ni, Ama Lamtua nutus
son le puting nahin na langa-langa bel Un
atulin nas. Nol Un in koma ka, dehet man
in muun isi na, taung totoang ngala-ngaal
deng bangsa-bangsa in se apan-kloma kia
ngas. Dehet man in muun isi na, elia:
Kristus nuli ne mi dalen nas!
Na ka, man tao mi parsai napiut noan,
mam Un tao dasi-dais in banan
dudui ngas bel mia.
Nia ki, man kit atuli li nata-natang
deng lolo hmunan nua.
28 Tiata, kaim tek atuli li totoang deng
Kristus. Kaim tui nol tek nuting totoang
atuli li, nini totoang in tana man Ama
Lamtua Allah in bel kami ka. Kaim tao
ela, le halin tao kuat-tes taplaeng atuil in
parsai Kristus sas, le mam oen dil nal se
Un sila ka nol in mae lo, lole oen in nuli ka
lolo tutungus.
29 Undeng na le, auk dil dididi le daek
mumuun bel mia. Auk dil dididi le daek
mumuun nal bel mi ela, undeng Kristus in
kuasa ka, man tao auk kuat-tes. Nol Un in
kuasa ka, muun isi!

2

1 Mi man daad se kota Kolose, oen man
daad se kota Laodikia, nol oen man in
tutnaal auk lo bii ngas! Auk in koma ka
le mi totoang taan auk in daek mumuun
bel mia kia.
2 Ta auk kom le, tao tes mi dalen nas
totoang, le halin mi kon haup in butu-kil
apa daid mesa, undeng mi nuil namnau
apa. Hidim mi daid in parsai baktetebes,
undeng mi taan Ama Lamtua in koma,
man hmunan nu buni-napang nabale ka
nol baktetebes son. Dais in buni na, mo
Kristus na!
3 Suma Un sii man bisa bel in tana, man
mi in parlu ka. Nol tui mi nini in tana na, le
tao dasi-dais banan. In tana nia, banansila
el hmuki-pusaak man in osa isi ka.
4 Auk tek mi dais nias totoang, le halin
muik atuli in maa le nole-lilung mi nini
dais in kumis-mina deken.
5 Meman auk katang nol mia. Ela kon no,
auk nadidingun mi lo, undeng auk daleng
ngi butu-kil nol mia. Nol auk daleng kolo,
undeng auk taan noan mi in nuli ka toma,
nol mi kil dididi mi in parsai Kristus sa
nabale.

Kit in butu-kil nol Kristus, haup in nuli man in toma ka

6 Undeng hmunan nu mi sium Yesus
Kristus son le daid mi Lamtuan, tiata halas
nia, mi musti hii-ming napiut se Una. Ta
Un nam, daid mi Lamtuan tutungus.
7 Eta mi nuil butu-kil nol Un ela lam,
mi banansila el kai ina man dil dididi
taplaeng nga, lole un klaput ta dolo tama
blatas tene. Nol mi banansila el um in
kuat ta, undeng bangun-pii ne netes in

✡ **1:20** Efesus 2:16

kuat dapa. Mi kuat-tes tutungus se mi in parsai ka dalen, banansila el mi in tui net son na. Nang le mi dalen nas inu nol in nodan mamo, undeng totoang dais man Ama Lamtua Allah in tao bel mi son nas.

8 Doha-doha le halin mi muid atuil didang ngas deken, man pake atuli li in tana le nol mi sisa putim deng lalan lolo ka. Nol boel muid atuil in tui tana man tui kam muik peke lo ngas deken. Ta oen in tui ka, suma maa deng atuli li in tana tukun, nol deng apan-kloma ki atorang ngas. In tui nas, maa deng Kristus lo.

9 Totoang man in muik ne Ama Lamtua Allah Apa ka, muik ne Kristus Apa ka kon. Nol Kristus kon daid atuli, banansila el kita.

10 Undeng mi butu-kil nol Kristus, le daid Un atulin, tiata Un tao mi le daid inu. Ta Un nam lapa dui hihidi deng totoang in kuasa, nol totoang in kil prenta banan tamlom daat tas.

11 Atuil Yahudi las bel oen anan nas le sunat halin daid tada noan, oen nam mo, Ama Lamtua Allah atulin. Oras mi tamam daid Kristus atulin na, mi kon tom in 'sunat'. Un nahin na elia: sunat ti in keteng soleng bulang se atuli li apa ka lo, molam Kristus in keteng soleng dasi-dais daat in ne kit dalen nia ngas. Nas, dasi-dais daat man kit kom in dakes, undeng kit niam, atuli.

12 Dedeng oen sarain mi nini ui ka, banansila el puan mi leo-leo nol Kristus. Hidim mi kon haup in nuli balu, banansila el Un kon. Mi haup ela, undeng mi parsai noan, Ama Lamtua Allah nini Un in kuasa man muun isi ka, le bel Yesus Kristus nuli pait deng Un in mate ka. Un kon nini in kuasa na le daek se mi dalen nas.✡

13 Hmunan nu, mi tuladang el in maet son na, undeng mi in kula-sala ka bilingala, nol mi tamam daid Ama Lamtua Allah atulin lo bii. Mo ela kon no, Un kose soleng mi in kula-sala ngas totoang, le bel mi in nuli balu, banansila el Un bel Kristus in nuli pait ta.✡

14 In toma ka, kit musti haup in hukung, undeng kit kaliut Ama Lamtua Allah atorang ngas son. Mo Un kose soleng kit hukung ngas son, se dedeng oen in pauk Kristus se kai sangsuli lua ka.* ✡

15 Se na, Un tao tehen in kuasa deng mitang ngas nol in prenta dadaat tas totoang. Hidim Un tao nahmaeng oen se atuil hut mamo sila. Na banansila el tentara las nal se in hote-dati, le pait tam laok pukiu oen ingu la, halin tulu-balang noan oen musu las tehen son.

16 Eta atuli le tao nahu mi deng atorang in kaa-ninu kam, toe mudis deken. Nol eta atuli le tao dais nol mi deng lelo-leol tene kas, fesat bulan lius balu, tam atorang deng leol teen in dake ngas sam, hii muid oen deken.✡

17 Atorang tuladang ela ngas, muik nahin muun lo! Ta atorang nas suma banansila el hlen nas tuun, man nanapat tam ilang. In esa-esa ka, mo Kristus na. Un nam, man muik napiut.

18 Eta atuli le tao nahu mia, undeng mi muid atorang man oen in tao esan nas lo kam, hii deken. Ta eta mi hii one lam, mi sium nal dasi-dais banan man Ama Lamtua Allah in le bel mia ngas lo. Mo doha-doha le! Ta meman muik atuli kom in nuting lalan le tao nahu mia. Oen koma ka le mi musti tao apan nas deng dadale, nol hui-langus se Ama Lamtua ima-ii in ne sorga nguas, lole oen bali noan muik in natloa le tulu bel oen ela. Oen nataka apan nas sam banan dui deng atuil tenga las. Molota ela lo! Lole oen in nangan na tuladang el atuli li tuun.

19 Oen butu-kil nol Kristus lo. Molota, Un nam mo, daid Bon. Nol Un atulin nas, banansila el Un apa man Un mana-koet ta. Un tao Un atulin nas kuat-tes taplaeng, nini Ama Lamtua Allah in kuasa ka. Nini ela, oen daid tuladang el ulat nol seen man but naling apa mumuun, le hulung apa mes nol mesa, didiin aap-ina tema na daek nal nol babanan.✡

Eta kit butu-kil nol Kristus sam, kit haup in nuli balu

20 Mi tuladang el noan matem leo-leo nol Kristus son, hidim mi butu-kil nol kuasa-kuaas mitang deng apan-kloma ki ngias pait lo son. Lam tasao le mi muid napiut apan-kloma ki atorang ngas bilingala nabale lia? Oen tek elia:

21 "Hudu-kapas ni deken; kaa nu deken; boel binung tom na deken."

22 Mo atorang nas, suma atuli in tao, le oen tui bel atuli lia. Molota atorang nas suma mana-koet sa-saa man mam ilang ela tuun nas!

23 Eta noan atuli li tao muid atorang nas sam, oen bali noan atuli todan one, nol oen nataka noan oen taan isi, atuil niu baktetebes, atuil in dalen deng dadale, nol atuil man in makoe isi le tao muid sa-saa man oen in dake ngas. Molota ela lo! Atorang nas tao banan nal atuli li in

✡ **2:12** Roma 6:4 ✡ **2:13** Efesus 2:1-8 * **2:14** Alkitab dais Yunanin dul noan, "Mo Un kose soleng kit hukung ngas, undeng Un pauk nalas se Kristus kai sangsuli lu son." ✡ **2:14** Efesus 2:15 ✡ **2:16** Roma 14:1-6 ✡ **2:19** Efesus 4:16

nangan na, nol atuli li dalen in kom le tao dadaat tas lo!

3

1 Ama Lamtua Allah bel mi in nuli balu son, tuladang el noan Un tao mi nulim leo-leo nol Kristus. Halas ni, Kristus daad ne Ama Lamtua Allah halin kanan na, ne maan in todan-lahing dudui ka. Tiata mi musti nangan dasi-dais man in tao Ama Lamtua dalen kolo.✡

2 Nangan tutungus dasi-dais man Ama Lamtua in koma ngas. Boel nangan dasi-dais man suma tao atuli li dalen kolo tuun nas deken.

3 Ta mi kon tuladang el noan matem leo-leo nol Kristus se dedeng Un in mate ka. Hidim mi in nuli balu ka, sa-saa lo son, lole mi butu-kil nol Kristus son, man leo-leo nol Ama Lamtua Allah ne sorga.

4 Kristus nuli ne mi dalen, Un kon tao mi in nuli ka le toma. Eta mam Un pait maa kam, mi kon putim maam leo-leo nol Una. Totoang nas, muun isi!

In nuli blaan nol in nuli balu

5 Tiata mi musti soleng mi in kom le tao dadaat tas. Banansila el: kom in laok kula nol atuil didang, man ku sapa lo ka; kom in tao dasi-dais hmomos; kom le tao muid ku dalem ma in kom isi ka; kom le tao dadaat bili-ngala; nol kom naseke le totoang daid ku nena sii (molota nas banansila el ku hui-langus, lole ku nikit sakeng dais didang ngas lapa-lapa le dising soleng Ama Lamtua).

6 Dais nas man tao Ama Lamtua Allah komali isi, didiin Un le hukung totoang atuil man in dai hii-ming se Un lo ngas.

7 Hmunan nu, mi kon nulim ela, lole mi dalen nas butu-kil nol dais daat nas.

8 Mo halas ni, mi musti soleng mi in kom le tao dadaat tas totoang. Tuladang el: komali daat; dael otot; hatu-pukun; dehet le tao didaan atuli ngaal banan; nol lote aa dadahut.

9-10 Nol mi nole-lilung apa deken. Undeng mi soleng mi dalen man kom le tao dadaat tas, nol nang soleng mi lalan in nuli blaan na son.✡

Nol halas ni mi nulim seda son, nini dael balu. Na banansila el atuli kat soleng un kai-baut blaan man hmomos sas, le pake seda kai-baut balu man niu. Hmunan nu Ama Lamtua Allah man koet mia. Halas ni Un kon tao mi le taan Un taplaeng, nol tao mi le lako-lako lam daid hnika mes el Una.✡

11 Se in nuil balu nia, lam kit boel aa tapa bel atuli deng aap-ina likun na deken noan, oen nam atuil Yahudi tam, atuil Yahudi lo; atuil in muid sunat tam, atuil in sunat lo; atuil in laok-maa tam, atuil in taan hadat lo;* ata tam, ata lo. Nas man muun na lo! Mo in muun na ka, eta oen butu-kil nol Kristus, nol eta Un nuli ne oen dalen nas.

12 Ama Lamtua Allah huil nal mi son, undeng Un namnau mia. Un in koma ka le mi daid Un atulin in niu man kisa nol atuil tenga las. Tiata mi musti daid atuil man in dalen kumis-mina, dael banan, dalen deng dadale, dalen mahes, nol keeh nala.

13 Mi musti kehe nol sium taan apa mes nol mesa. Eta at mes deng mia la tao kula un tapa ka lam, boel pesang dael nolan deken. Mo mi musti nadidingun in kula na, nol bel ampong una, banansila el Ama Lamtua nadidingun mi in kula-sala ngas son.✡

14 Nangan, ta in namnau ka, muun dui deng totoang. Hidim mi musti pake in namnau ne mi dalen na ngas, banansila el atuli in pake kai-baut ne un apa ka ka. Ta in namnau ka, banansila el bunga, man kit butu-tinun le taon daid seman man in leok isi. In namnau na man butu-kil kit le muik in daat lo.

15 Kit haup in mole-daem nol Ama Lamtua Allah, undeng Kristus. Tiata, mi kon musti nang Kristus in dame na le mana-koet mi dalen nas. Ta Ama Lamtua in koma ka, mi totoang nuil mole-daem apa mes nol mesa, undeng mi butu-kil apa daid aap-ina mes son. Nol mi dalen nas musti nodan mamo tutungus, undeng Un in dake ngas totoang.

16 Kristus in Teka-teka ngas kon musti mana-koet mi dalen nas nol mi in nuli ka. In Teka-teka nas tuladang el hmuki-nal man in osa ka, man Un bel mias. Oen tulu lalan le mi taan nal dasi mamo, muid Ama Lamtua in nangan na. Hidim, mi pake nal in Teka-tekang nas, le tui nol tek nuting apa mes nol mesa. Eta tui mi atulin nas sam, tuis nini dael banan man inu nol in nodan mamo. Nini totoang dain in naka-nahalit tas le naka-halit Ama Lamtua Allah.

17 Mi niam, daid Yesus Kristus atulin son. Tiata nangan, ta totoang mi in aa ngas, kil Un ngala ka. Nol totoang mi in tao ngas, kon kil Un ngala ka. Hidim asa man mi in tao ngas totoang, nadidingun deken le “nini ngaal” deng mi Lamtuan, Yesus

---

✡ **3:1** Buk in Naka-nahalit 110:1 ✡ **3:9-10** Efesus 4:22 ✡ **3:9-10** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:26; Efesus 4:24 * **3:11** Alkitab dais Yunanin dul noan, “atuil Barbar nol atuil Skutia”. Oen noken atuil Barbar ras, atuil in laok-maa man likun deng pamarenta Roma la in kuasa ka. Oen kon noken atuil Skutia las, atuil in taan hadat lo. ✡ **3:13** Efesus 4:2, 32 ✡ **3:17** Efesus 5:19-20

Kristus. Nol nodan mamo tutungus se Ama Lamtua Allah, Un Ama ka.✡

Atuil Kristen nas mes nol mesa lam, nuli ka elola la?

18 Sapa-bihata me! Mi musti hii-ming se mi sapa-bikloben nas, undeng atuli-atuil in muid Yesus Kristus sas, musti daek ela.✡

19 Sapa-biklobe me! Mi musti namnau mi sapa-bihatan nas, mo tao sus oen le oen dalen iil deken.✡

20 Ana-ana me! Mi musti hii-ming mi ina-aman nas se totoang dais saa tuun, ta na man tao Ama Lamtua dalen kolo.✡

21 Atuil blalan me! Boel tudan-kida mi anan nas, didiin oen siu-hii lo le pesang dael nol mi deken.✡

22 Atuil in dake me! Se apan-kloma kia, mi musti daek muid mi tuang nga se osa-lalan nas totoang. Nuting sila se oras oen in maa ngat mia ka deken. Molam nukleka, le tao oen dalen nas kolo tutungus. Daek totoang osa las nol in toma, undeng mi tana noan, Ama Lamtua Allah man tinang-ngat mia.

23-24 Mi daek asa tuun kon no, daken baktetebes nol in makoe. Mi musti daek banansila el noan mi daek bel mi Lamtuan, Yesus Kristus, mo bel atuli li lo. Ta mi liilau Una. Nol mam Un bel seda mi in susakae ka nini pusaka se sorga.

25 Mo eta mi daek nol in toma lo kam, mam Un hukung mia. Ta Un nam mo lolo, nol huil sila lo.✡

4

1 Tuang-tuang me! Mi musti mana-koet mi atulin in loka-loka ngas sam, nol in toma. Nangan, ta mi kon muik mi Tuang ne sorga man mana-koet mia.✡

In tui-teka ngas

2 Mi musti makoe se in kohe-kanas tutungus. Nol mi musti nangan taan deng dasidais man mi in aa nol Ama Lamtua Allah ngas, nol kohe-kanas nini dalen in inu nol in nodan mamo.

3 Nadidingun in kohe-kanas bel kami deken, nol nodan le Ama Lamtua Allah sai lalan, le halin kaim tek nal atuli li dasidais deng Kristus man hmunan nu buninapang nabale ngas. Nadidingun deken, ta auk in tamang bui nia, undeng auk tek atuli li deng Kristus.

4 Kohe-kanas le auk tek Dehet Dais Banan na nol langa baktetebes, le halin atuli li nangan taan nol babanan.

5 Nuil se atuil in parsai Yesus Kristus lo bii ngas hlala kam, nuil nol babanan. Pake babanan dola man Ama Lamtua in bel mia ngas.✡

6 Eta mi aa kam, aa babanan le halin tom nol atuli li dalen. Aa kam boel tao oen ngalas deken. Nini dasi-dais man in toma, le halin eta muik atuli in keket mia kam, mi siut nal nol babanan.

Paulus hep un surat ta

7 Tahang ta Tikikus le tia dehet bel mi deng auk in dili-dada kia. Un na mo, kaim pail-kakan in namnau, man lii-lau Ama Lamtua atulin nas nol in makoe. Hmunan nu, un kon lako-daek Ama Lamtua osa la leo-leo nol au.✡

8 Auk nutus un ela, le un tia tao teken mi dalen nas, nol dehet mi deng kaim in ne ia ngias.✡

9 Auk kon tadu Onesimus le pait leo-leo nol una. Onesimus na mo, kaak-pail in makoe man kit in namnau. Un na mo, mi atulin esa. Oen duas man, mam dehet bel mi totoang asa man in daid son se ia ngias.✡

10 Aristarkus tunang bel mi boa-blingin. Oen tahang un ne bui ki leo-leo nol au. Barnabas kela in ngaal Markus sa, tunang bel mi boa-blingin kon. Hmunan nu, auk hid mi meman son noan, eta Markus tia meo mia lam, sium un babanan.✡

11 Yesus, (man kaim kon haman noan, "Yustus") kon tunang bel mi boa-blingin. Deng totoang kit tapan in lako-daek Ama Lamtua Allah osa la ngas, suma oen tilus siis man daid atuil Kristen deng bangsa Yahudi lia. Nol oen niam, man tao teken auk daleng ngia.

12 Mi tapan Epafras, ne ia, un kon tunang boa-blingin bel mia. Un daid Yesus Kristus atulin in loka-loka. Un kohe-kanas mumuun bel mi tutungus, nol nodan le Ama Lamtua Allah tao tes mia, tao mi le nuil titu-tema, nol tao mi le taan baktetebes Un in koma ka.✡

13 Auk tek mi meman noan, Epafras nam, daek hiti-late son bel mia, nol bel atuliatuil Kristen in se kota Laodikia nol kota Herapolis.

14 Muik in tunang boa-blingin deng Demas, nol dokter Lukas, man kit in namnau.✡

15 Auk tunang boa-blingin bel kaak-pail in parsai man in ne kota Laodikia ngas. Nadidingun auk in tunang boa-blingin bel

---

✡ **3:18** Efesus 5:22; Petrus mesa la 3:1 ✡ **3:19** Efesus 5:25; Petrus mesa la 3:7 ✡ **3:20** Efesus 6:1 ✡ **3:21** Efesus 6:4 ✡ **3:25** Efesus 6:5-8; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 10:17; Efesus 6:9 ✡ **4:1** Efesus 6:9 ✡ **4:5** Efesus 5:16 ✡ **4:7** Dehet deng Aan in Nutus sas 20:4; Timutius dua la 4:12 ✡ **4:8** Efesus 6:21-22 ✡ **4:9** Filemon 10-12 ✡ **4:10** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:29; 27:2; Filemon 24; Dehet deng Aan in Nutus sas 12:12, 25; 13:13; 15:37-39 ✡ **4:12** Kolose 1:7; Filemon 23 ✡ **4:14** Timutius dua la 4:10, 11; Filemon 24

maam Nimfa, nol atuli-atuil in parsai man taom nakbua se un uma la ngas deken.

16 Eta mi totoang man se Kolose ngias les hidi surat ni son nam, tunang napiut bel atuil in parsai man in ne kota Laodikia ngas le oen les nalan kon. Mi kon musti les surat man auk in tunang net bel oen son nas.

17 Tek nuting Arkipus noan, "Ku nadidingun in lako-daek nuli os man ku in sium deng Ama Lamtua son na deken."✡

18 Nadidingun oen in tahang auk nabael ne bui ki dalen nia ki deken.

Auk nodan le Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na bel mia.

Tinang tiam surat ni, auk dulan nini auk imang ngi esa,
Boa-blingin deng au,
Paulus

✡ **4:17** Filemon 2

Tesalonika 1
Surat laih hmunan deng Paulus bel jamaat se kota Tesalonika

Paulus nol un tapan nas tunang boa-blingin

1 Boa-blingin deng au, Paulus, nol auk
tapang ngias, Silas duas Timutius.

Surat ni, kaim tunang bel mi totoang
jemaat in ne kota Tesalonika. Mi man huil
le muid Ama Lamtua Allah, kit Aman na,
nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na.

Kaim nodan le Ama Lamtua Allah tulu
Un dalen banan na bel mia, le halin nam
mi nulim titu-tema nol dame.✡

Paulus nodan mamo, undeng atuil Tesalonika las parsai napiut se Ama Lamtua Allah

2 Kaim nodan mamo tutungus se Ama
Lamtua Allah, undeng mi in parsai ka.
Lelo-duman nam kaim kohe-kanas bel mi
totoang.

3 Kaim nangan napiut os man mi in
dakeng ngas, undeng mi parsai se Ama
Lamtua, nol namnau Una. Mi tahang
napiut se in dake nas, undeng mi nahlae se
Lamtua Yesus. Nias man taom kaim kilas
tutungus lakos se kit Aman, Lamtua Allah
sila-mata ka.

4 Kaka-pali me! Kaim tana noan Ama
Lamtua Allah namnau mia. Undeng na,
tiata Un huil nal mi le daid Un nenan.

5 Dedeng kaim maam se Tesalonika ngia,
kaim nahdeh mi deng Ama Lamtua Allah
Dehet Dais Banan na. Dedeng na, mi tidi
mi hngilan nas le hii babanan asa man
kaim in teka ngas. Mi ming tuun lo, molam
mi kon net Ama Lamtua Allah in kuasa ka
esan, nini Un Koo Niu ka. Na man tao mi
le mi sium Ama Lamtua Allah Dehet Dais
Banan na baktetebes. Dedeng na, mi net
kaim in dili-dada ka esan noan, kaim tao
elola le halin nam mi taan Ama Lamtua
lalan na nol baktetebes.

6 Undeng mi huil le muid Ama Lamtua
in koma ka, tiata mi not muid kami, nol
not muid Lamtua Yesus kon. Mo dedeng
mi in sium Dehet Dais Banan na ka, muik
atuli in tao sus mia. Ela kon no, mi nangan
nam hutluul lo, undeng Ama Lamtua Koo
Niu ka tao mi dalen kolo tutungus.✡

7 Nini ela lam, mi tulu lalan bel totoang
atuil in parsai se propinsi Makedonia nol
propinsi Akaya.

8 Mo pes se na sii lo! Ta Ama Lamtua
Dehet Dais Banan na holhising deng kota
Tesalonika, lako papmes ne ola-ol son.
Tiata kaim le aa elol pait ta, totoang atuli
li ming mi in parsai Ama Lamtua ka son.

9 Ne ola-ola atuli las dehet noan, hmunan
nu mi sium kaim nol babanan. Hidim mi
kat soleng mi sa-saa in hui-langus sas, le
bali muid se Ama Lamtua man in Toma ka.
Undeng mi kom le daid Ama Lamtua Allah
man in Nuli ka, atulin.

10 Oen kon dehet noan, mi nata-natang
Ama Lamtua Allah Ana Yesus, in maa deng
sorga ka. Lelon na, atuli las keo tele
Una, mo Ama Lamtua Allah belen le nuli
pait son. Eta Ama Lamtua Allah le niung
hukung taung atuli lia lam, mam Lamtua
Yesus man sasa-loat kit deng Ama Lamtua
Allah in komali ka.

2

Paulus nangan un os in se kota Tesalonika ka

1 Kaka-pali me! Mi totoang tana, dedeng
kaim maam se kota Tesalonika kia, kaim
daek le soleng lating parsum tuun lo.

2 Mi kon nangan neta, dedeng kaim
maam se kota Tesalonikam lo bii kam, atuil
in se kota Filipi ngas daek susa-daat saol
kami. Atuli hut mamo tulu in mus nol
kami kon no, Ama Lamtua tao teken kaim
dalen nias, le halin kaim brain in dehet bel
mi Ama Lamtua Dehet Dais Banan na, nol
in lii-tidu lo.

3 Dedeng kaim in kil bel mi Dehet Dais
Banan na maa se kota Tesalonika kia, kaim
kil in tui-tikang man in kula lo. Kaim maa
le liun-leo mia tamlom tao ngengo mi lo.✡

4 Ta hmunan nua, kaim maam nol dalen
lolo. Ama Lamtua Allah esa man tulu nal
kami, le kil bel mi Dehet Dais Banan na.
Kaim daek le tao atuli li dalen kolo lo,
molam tao Ama Lamtua dalen kolo, ta Un
man sukat kaim dalen nia, le lolo tam hilu
la.

5 Mi kon tana, noan kaim dehet le neleng
mi lo, salolen le nuting duit deng mia la.
Ama Lamtua Allah taan kaim dalen nias.

6 Kaim kon daek le nuting in naka deng
atuli li lo, nol deng mia tamlom atuil
didang lo.

7 Kaim niam Kristus atulin in nutus.
Kaim kon muik hak le tao apan banan-
sila el atuil tene kas. Mo kaim kom in
nikit-nikit apan ela lo. Dedeng na, kaim

✡ **1:1** Dehet deng Aan in Nutus sas 17:1 ✡ **1:6** Dehet deng Aan in Nutus sas 17:5-9 ✡ **2:3** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:19-24; 17:1-9 * **2:7** Alkitab dais Yunanin dul noan, νήπιοι (*neipioi*) “tana-ana blutu tamlom tana-ana mea”. Muik in dula teng kon dul noan, ἤπιοι (*eipioi*) “hadat banan isi”.

tao kaim apan nias banansila el tana-ana blutu se mi hlala ka.* Kaim kon tulu kaim in namnau ka bel mia, banansila el ina mes nusu un ana ka.

8 Kaim maa le suma tek mi Dehet Dais Banan na sii lo, molam kaim sao kaim aapinan ni tetema, undeng kaim namnau mi isi.

9 Kaka-pali me! Taon elola ko mi kon nangan net nabael noan, tasao le dumanlelo lam kaim daek hiti-late, halin temang kaim in nuli ki esan. Ta kaim kom in tao kukaum mi se dedeng kaim in kil Dehet Dais Banan na maa ka lo.

10 Mi totoang net esan son nol Ama Lamtua Allah kon neta, noan, dedeng kaim leo-leo nol mi totoang man in parsai son ne ia ngas sa, kaim nulim nol dalen niu, lakodaek nol lolo-lolo, hidim tao kula saa mes lo kon.

11 Mi tana noan, kaim papa-piaar mi totoang, banansila el ama in hua mes man papa-piaar un anan nas sa,

12 tuladang el in tao teken mi dalen nas, tek nuting mia, nol hanet mia, le mi nulim nol in toma, halin tao Ama Lamtua dalen kolo. Ta Un nam Lahi, man haman mi son, le tamam daid Un nenan, halin haup in todan leo-leo nol Una.

Ama Lamtua daek ne mi dalen nas

13 Kaim teen in nodan mamo se Ama Lamtua Allah lo, undeng dedeng mi ming Dehet Dais Banan na deng kami ka, mi sium atuli li in teka-teka lo, molam sium Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas. Un esa man daek ne mi atuil in parsai ngas dalen.

14 Kaka-pali me! Mi halas-sam nuil muid Ama Lamtua lalan na babalu, mo mi atulin in bangsa mes nol mia ngas tao sus mia. Nini ela lam, mi kon haup susa banansila el atuil in parsai ne propinsi Yudea ngas, man haup susa deng oen atulin Yahudi las esan, undeng in parsai se Yesus Kristus sa.✡

15 Muik atuil Yahudi deeh man tiu-hii Ama Lamtua Allah in koma ngas lo. Tiata dedeng Ama Lamtua Allah tunang Un meebaha las bel one ka, oen tao susa-daat salos, nol keo tele one. Oen kon keo tele Lamtua Yesus. Halas ni oen nuting lalan le hutun soleng kaim lolen. Oen mus nol totoang atuli lia, tiata Ama Lamtua Allah kom oen lo.✡

16 Tapnaeng pait, oen daek tukan-palan bili-ngala le halin nam kaim boel kil Ama Lamtua Dehet Dais Banan na, bel atuil deng bangsa didang lo. Atuil Yahudi las nam kom Ama Lamtua in bel boa-blingin atuil didang lo. Nini ela lam, oen tao oen in kula-sala ngas le unus tene taplaeng. Undeng na, Ama Lamtua Allah koon-mali, le hukung one.

Paulus kom isi le tutnaal jemaat Tesalonika las pait

17 Kaka-pali me! Halas ni kit daad katang nol apa kon no, na suma katang deng matan in ngat tuun, mo katang ne kit dalen ni lo. Kaim nuting dola, le eta bole lam kaim tia meo mi pait, ta kaim kom isi in net mia son.

18 Auk esang soba-naan oe-oe le tia meo mia, mo uikjale kas tuang tenen na tukanpalan auk lalan na tutungus.

19 Mi taan noan, tasao le kaim kom in tia meo mia kia? Undeng kaim nahlae mia. Mi man tao kaim dalen kolo, nol tao teken kaim dalen nias. Ta etan mi lo kam, asii lolen man kil didi Lamtua Yesus ngala ka! Eta Ama Lamtua pait maa kam, kaim botas nal silan undeng mia.

20 Meman baktebes! Mi man tao tes kaim dalen nias le halin kaim dalen kolo.

3

Paulus nutus le tadu Timutius lako Tesalonika

1-2 Sadi mi taan tuun, lelon kaim bokam nang soleng mia ka, na muding kaim in koma lo. Kaim kom isi le tia meo mia, mo daid lo. Tiata kaim tahang nal nesang lom, kaim nutus le tadu Timutius tia. Mo auk nol Silas dadam se kota Atena. Timutius nam mo kaim atulin. Un nam kon kaim tapan in dake, man leo-leo bani-bating Yesus Kristus Dehet Dais Banan na. Kaim tadu un tia, le halin nam un tui mia, nol tao teken mi dalen nas, le mi in parsai se Ama Lamtua Allah ka didi taplaeng.✡

3 Nini ela lam, eta mi tutnaal in susa-daat tam, mi dalen nas hutluul lo. Kil dididi mi in parsai ka. Ta mi tana noan, atuliatuil man in parsai Kristus sas, taon elola ko haup susa-daat ela.

4 Hmunan nua, oras kaim leo-leo nol mi nabale ka, kaim tek nuting mi meman son noan, mam atuil in parsai Lamtua Yesus sas haup susa-daat bili-ngala ela. Halas ni daid baktebes ela son, ta lo!

5 Undeng auk sus isi nol mi in nuli ka son, tiata auk lok Timutius tia Tesalonika, le halin nam kaim tana noan, mi parsai napiut se Ama Lamtua tam lo son na. Ta auk tidu, tamlom mo uikjale kas tuang tene ka maa neleng mia, le halin mi bali kudi Ama Lamtua la. Eta daid ela lam,

✡ **2:14** Dehet deng Aan in Nutus sas 17:5 ✡ **2:15** Dehet deng Aan in Nutus sas 9:23, 29; 13:45, 50; 14:2, 5, 19; 17:5, 13; 18:12 ✡ **3:1-2** Dehet deng Aan in Nutus sas 17:15

kaim in dake hmunan nua ka, parsum tuun!

Timutius kil dehet deng jemaat in se Tesalonika ngas

6 Halas ni Timutius pait deng Tesalonika son. Un kil dehet man tao kaim le dalen kolo. Un dehet noan, mi parsai napiut se Kristus, nol namnau bali-bali apa. Hidi kam un tek pait noan, mi kon kom isi le tutnaal nol kami, banansila el kaim in kom isi le tutnaal mia ka.✡
7-8 Kaka-pali me! Se ia lam kaim haup susa-daat deng ola-ola ka bubuit lo, ta kaim nataka kam ngele, mo Timutius dehet ta tao kaim dalen nias kolo baktetebes. Undeng kaim taan son noan, mi parsai didi napiut se Ama Lamtua.

Paulus kohe-kanas bel jemaat in se Tesalonika ngas

9 Tiata kaim nodan mamo-mamo se Ama Lamtua, nol dalen in kolo, undeng mi muid Un napiut.
10 Lelo-duman nam kaim kohe-kanas tutungus, le sadi bole lam kit tutnaal apa pait. Kaim le tui nuli bel mi Ama Lamtua lalan in nuli ka.
11 Kaim nahlae se Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na, halin Oen sai lalan bel kaim le tia tutnaal nol mi pait.
12 Kaim nodan se Ama Lamtua, le halin mi in namnau apa ka muun keko lako. Namnau totoang atuli lia, banansila el kaim in namnau mia ki kon.
13 Nini ela lam, Ama Lamtua tao tes mi dalen nas, le halin mi nuil lolo nol niu, didiin eta Lamtua Yesus pait maa, nol Un atulin nas sam, mi dil nal se kit Aman Lamtua Allah sila ka, nol lepa-haal in kula-sala saa lo.

4

Lalan in nuil le tao Ama Lamtua Allah dalen kolo

1 Tiata elia kaka-pali me! Kaim hanet mi le halin mi in nuli ka tao Ama Lamtua Allah dalen kolo, tuladang el kaim in tui mi son na. Mi in nuli ka meman muid nas totoang son, mo undeng kit niam daid Lamtua Yesus nenan son, tiata kaim nodan le mi nuklek muun dui pait.
2 Mi totoang taan son noan, asa man kaim in tui bel mia ka, nini Lamtua Yesus kuasa la.
3 Ama Lamtua Allah in koma ka elia: nuil niu! Nuil hmomos deken. Na ka, nuil kula nol atuil man ku sapa-bihatam tamlom sapa-bikloben lo ka deken.
4 Mi musti doh taan mi apan nas esan, le nuil niu, didiin atuli li todan mia.*
5 Nuil muid mi in kom naseke le nong dadahut, banansila el atuil in taan Ama Lamtua lo ngas deken.
6 Nuting in ontong le laok kula nol mi kaak-palin man in leo-leo parsai son se Ama Lamtua Allah ngas deken. Ta Ama Lamtua Allah nam mo Tuang, man mam balas totoang in daat ela ngas. Kaim tek nuting mi nias totoang oe-oe son, nol hid pesang bel mias meman son lolo hmunan nua.
7 Ta Ama Lamtua Allah haman kit son, le daid Un atulin. Un in koma ka, le kit musti nuil niu, mo nuil hmomos banansila el atuil in nong daat tas deken. Ela ta lo!
8 Undeng na, asii man muid in tui ni lo kam, un hutun kaim siim tuun lo, molam un kon hutun Ama Lamtua Allah, man niung bel mi Un Koo Niu ka son na.
9 Auk nataka kam auk dul bel mi deng in namnau bali-bali apa ka pait deken tia, undeng Ama Lamtua Allah esa man tui son noan, mi musti namnau apa mes nol mesa.
10 Kaim ming haup son noan, mi namnau totoang kaka-pail in ne propinsi Makedonia ngas. Mo kaka-pali me! Kaim nodan le halin nam mi namnau atuil didang ngas muun dui pait.
11 Nuleka le halin nam mi nulim nol titutema. Mi mesa-mesam ator mi in nuli kas esan, mo laok kutang nol atuil tenga dasi deken. Mi musti dake le halin nam haup in kaa nini mi iman nas esan. Boel nahlae se atuil didang deken. Kaim hid pesang mi nias meman son deng lolo hmunan nua.
12 Eta mi nuil ela lam, mi tao ngele atuil didang lo son. Eta atuil man parsai Kristus lo ngas ngat net mi in nuil ela ka lam, taon elola ko oen tek noan, "Wuih! Meman atuil in muid Lamtua Yesus sas in nuli ka lolo baktetebes!"

Tek deng Lamtua Yesus in pait maa ka

13 Elia pali-kakang totoang, auk le tek mi dasi mesa, le halin nam mi taan baktetebes deng (asa man in daid nol) atuil in maet son nas. Kit taan son noan, mam atuil in mate ngas nulis pait. Tiata eta Lamtua Yesus atulin nas muik in mate kam, mi tao sus apan banansila el atuil didang man nangan taan dais ni lo ngas deken.
14 Kit tanan son noan, Yesus mate molam Ama Lamtua Allah belen le nuli pait. Eta

✡ **3:6** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:5 * **4:4** Dais Yunanin na tek noan, "Mi mesa-mesam musti ator taan mi σκεῦος (*skeuos*) 'mana' las esan". Kata σκεῦος (*skeuos*) si nahin hmunan na noan, 'mana', 'apan', tamlom 'aap-inan". Mo muik atuli in tek noan, se bango nia lam, 'mana' la nahin na, 'sapa-bihatan'. Nini ela lam, bango ni muik nahin noan, 'nuil niu nol ku sapa-bihatam ma".

ela lam, taon elola ko Ama Lamtua Allah kon bel totoang atuil in parsai man maet son nas le nulis pait. Hidim tao nakbuan oen leo-leo nol Lamtua Yesus.

15-17 Ta etan Lamtua Yesus pait maa kam, Un niu deng sorga maa se apan-kloma kia. Se dedeng na Ama Lamtua haman kit nol fala mumuun. Hidim tulu deng ima-ii in ne sorga nguas, lok le huu klingu. Kon nam Ama Lamtua atulin in maet son nas nulis pait. Hidim oen nol kit man nuil nabale ngias sakeng leo-leo lakong nopen nuas dapang, le sodo-sium Lamtua Yesus in maa ka. Hidi nam kit totoang nuling napiut nol Una.✡

Mi hii babanan, ta asa man kaim in teka nia, Ama Lamtua esa man tek ela.

18 Tiata mi musti pake in tui nia, le tao teken mi dalen nas mes nol mesa.

5

Mana-mana le sium Ama Lamtua in maa kia

1 Tiata kaka-pali me! Kaim parlu in dul le tek mi noan Ama Lamtua in maa ki diuk ila tamlom tom nol leol ila deken tia.

2 Undeng mi totoang taan son noan, Un in maa ka nahkiut tuun, banansila el atuil in nako ngas maa naok se oras duman.

3 Un in maa ka kon, banansila el atuil in daad e-ete nol babanan tuun, mo suknahkitu lam haup in daat. Nol Un in maa ka banansila el bihaat (in behe) man suknahkitu lam, iil in hua ka maa lisu. Eta nas maas lius son nam, kit hutun elol pait ta! Lamtua in pait maa ka kon ela.✡

4-6 Kaka-pali me! Tamlom Un in maa ka banansila el atuil in nako man maa bingin-tai, se mi in niin nalam ma la. Mi tao ela deken! Kit nuling ne mitang dalen banansila el atuil in niin nala ngas lo son. Ta kit in parsai Lamtua Yesus sias nuling ne langa dalen son, nol doha-tiud aap-inan babanan le mana-mana taung in sium Una. Mi kon taan dais nias totoang son!

7 Ta atuil in taom niin daat ta nini se duman, nol atuil in mauh daat ta, taom mahu se duman kon.

8 Mo mi ela deken, ta kit nuling ne langa dalen son. Mi musti doh apan. Eta mi parsai napiut se Ama Lamtua, nol namnau apa kam, na banansila el tentara man in pake kele kalas nini bis le tahang apa ka. Nol etan mi nahlae napiut se Lamtua Yesus, man sas-loat mi deng Ama Lamtua Allah in komali ka lam, na banansila el tentara man lotong kele bon na nini hlotong bisi ka.✡

9 Ama Lamtua Allah huil nal kit le tom Un hukung nga lo. Mo Un huil nal kita, le haup boa-blingin, sadi kit parsai se Yesus Kristus, kit Lamtuan na.

10 Ta Un mate son le seda kita. Tiata eta Un pait maa kam, kit nuling napiut nol Una, kit mateng son tamlom kit nuling nabale.✡

11 Undeng na, tiata pake auk in teka-teka nia, le mau-hanet apa nol tao teken mi dalen nas mesa-mesa, banansila el mi in daek son lolo hmunan nua ka.

Paulus tui jemaat Tesalonika las

12 Kaka-palis totoang! Nangan le halin todan ina-aam man in daid tulu deng grija la ngas. Ta oen man daek hiti-late taung mia, nol tek nuting mia, le halin mi nahim deken.

13 Hulung oen nini mi in namnau ka, undeng oen daek muun taung mia. Nuil daem nol apa mes nol mesa.

14 Kaka-pali me! Muik dasi il pait man kaim le hid pesang mia, elia: kaing atuil os daat tas le halin oen makoe in dake. Tao teken atuil in dalen hutlulu ngas. Dohatinang atuil man in parsai ka muun lo son nas. Nol keeh nal mi apan nas saol atuli li totoang.

15 Balas in daat ta nini daat deken. Molam nuklek le daek banan nas tutungus taung atuli li totoang. Suma daek banan saol kit atulin nias siis deken, molam nol atuil likun nuas kon.

16 Tao mi dalen nas kolo tutungus.

17 Kohe-kanas duman-lelo.

18 Se oras susa tamlom dael kolo ko, mi musti nodan mamo se Ama Lamtua. Ta na man Ama Lamtua Allah in kom taung, totoang atuil man in muid Yesus Kristus sa ngas.

19 Boel tukan-palan Ama Lamtua Koo la in dake ka deken.

20 Eta muik pail-kaka at mes tek noan un haup in teka deng Ama Lamtua Allah lam, ngat maat halin tuun nol un in aa na deken!

21 Ta mi musti tinang in teka na nol babanan, le maa deng Ama Lamtua tam lo ka. Etan baktebes maa deng Lamtua lam, daek mudin.

22 Molam hoen apan deng totoang in daat tas.

Paulus hep un surat ta

23-24 Auk kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah halin tao niu mi dalen nas, nol mi in nuli ka totoang. Undeng Un in tao ka, tiata kit nuil daem nol apa. Nini ela lam, eta kit Lamtuan Yesus Kristus pait maa son

✡ **4:15-17** Korintus mesa la 15:51-52 ✡ **5:3** Matius 24:43; Lukas 12:39; Petrus dua la 3:10 ✡ **5:8** Yesaya 59:17; Efesus 6:13-17 ✡ **5:10** Tesalonika mesa la 4:13-18

nam, mi dil nal se Un sila-mata ka nol aap-
inan, dalen, nol aap-hmangin man muik in
kula-salan lo. Baktebes! Ta Lamtua Yesus
man in haman mia, le daid Un atulin na
nam, kil didi nol Un in aa ngas. Asa man
Un aa son nam, Un taon le dadi. Hidim
mam Un nol mi niu-hilin lakom se Ama
Lamtua Allah sila-mata.
25 Kaka-paling totoang! Nadidingun in
kohe-kanas bel kami deken.
26 Auk nodan le mi tek kaim boa-blingin
ni bel totoang jemaat in ne a ngas!
27 Auk nodan mi nini Lamtua Yesus
ngala ka, le halin mi les auk surat ti bel
jemaat tas totoang.
28 Auk nodan kit Lamtua Yesus Kristus le
tulu Un dalen banan na bel mi totoang.
Ela tuun tia.
Boa-blingin,
Paulus

Tesalonika 2
Paulus surat lalis dua in bel jemaat se kota Tesalonika ka

Boa-blingin

1 Boa-blingin deng au Paulus, nol auk tapang ngias duas, Silas nol Timutius.

Surat ni kaim tunang bel mi totoang jemaat in se kota Tesalonika ngas. Mi esan man huil le muid Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na.✡

2 Kaim nodan le Oen tulu Oen dalen banan na bel mia, le halin mi nulim babanan nol dame.

Paulus nodan mamo se Ama Lamtua Allah

3 Kaka-paling totoang! Etan kaim nodan mamo tutungus se Ama Lamtua Allah lam meman toma, undeng mi in parsai se Una ka muun keko lako, nol mi in namnau apa mes nol mesa ka muun taplaeng son.

4 Undeng na le, kaim dehet bel Ama Lamtua jemaat in se maan didang ngas deng mia. Kaim nahdehes noan, atuil didang tudan-kida le tao sus mi kon no, mi in parsai ka tahang napiut.

5 Nias totoang tulu bel noan, mam Ama Lamtua Allah nutus mi dasi las nol in toma. Ta susa-daat man mi in lepa-haal hahalas nia ngas, tao mi le tatai in daid Un atulin. Un nam mo, mi Lahin.

6 Lii deken, ta Ama Lamtua nutus dasi lam, nol in toma. Ngat te! Ta mam Un balas atuli-atuil man in tao susa-daat saol mia ngas.

7 Un kon bel mi le tenem tahang deng susa-daat, man mi in lepa-hala ngas. Un daek ela bel kaim kon.

Mam nias totoang dadi, se oras Lamtua Yesus in niu maa leo-leo nol Un ima-ii man muun isi deng sorga nguas sa.

8 Mam oen niu maas nol ai in kaloe tene. Hidim Un balas totoang atuil man in dai taan Ama Lamtua Allah lo ngas, nol in dai muid Lamtua Yesus Dehet Dais Banan na lo ngas.

9 Un hukung oen totoang muun isi, didiin oen dudu-dudus. Un nulut soleng oen deng Un sila-mata ka, le halin oen nataka taan Un in kuasa man muun isi ka lo.✡

10 Molam totoang atuil in parsai ngas nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa, nol todan-lahing Una. Mam mi kon muik se atuil in parsaing nas hlala, undeng mi kon sium Dehet Dais Banan man dedeng na kaim tek mi son na.

11 Tiata kaim kohe-kanas bel mi lelo-duman, le halin Ama Lamtua Allah ngat mia lam, meman tatai in daid Un atulin. Kaim kon nodan le Un bel mi Un in kuasa ka, halin nam mi daek nal sa-saa banan nas, muding mi in parsai ka, nol asa man mi in nutus son le dake ngas.

12 Eta mi lalan in nuli ka tuladang ela lam, mam atuli las nikit sakeng Lamtua Yesus ngala ka lapa-lapa. Nol mi kon haup in naka, undeng mi muid Una. Mam nias totoang dadis, undeng kit Aman, Lamtua Allah, nol kit Lamtuan, Yesus Kristus dalen banan na.

2

Atuling in daat isi mes maa muna le, halas-sam Lamtua Yesus pait maa

1 Kaka-pali me! Kaim le tek mi deng blinga lam kit Lamtuan Yesus Kristus pait maa, nol kit in nakbua nol Una ka.✡

2 Eta ming atuli tek noan Ama Lamtua pait maa son nam, hlapat tom in nole le nangan tanan lo deken. Oen tek noan, oen tanan deng Ama Lamtua Koo la, tamlom ming hapun deng atuli, tamlom oen haup surat deng kaim kon no, parsai oen deken. Ta nas totoang nole!

3 Nang atuli li le tao ngengo mi deken. Ta mam musti muik atuling in daat isi mes puit maa muna le, halas-sam Lamtua Yesus pait maa. Atuling ni labang muun isi nol Ama Lamtua, didiin atuil hut mamo kas kon labang muid ela. Atuling ni meman lai-lisin son! Tiata un tama naraka kam toma.

4 Un tao apa ka lapa dui deng dewa las totoang, nol labang totoang asa man atuli li in todan-lahing ngas. Un kon tama lako se Ama Lamtua Um in Kohe-kanas Tene ka, hidim tulu-balang apa ka noan, "Auk niam, Ama Lamtua!"✡

5 Mi nangan neta tam lo ka? Dedeng auk leo-leo nol mi nabale ka, auk tek nuting mi meman son deng atuling na, ta lo?

6 Atuling daat na tulu-balang apa ka nol ni lo bii, undeng muik in tukan-palan una. Nol mi esan kon taan son noan asa man tahang un ela!

7 Halas ni, kuasa man in ator atuling in daat isi na ka, daek buni-buni, undeng muik in tukan-palan una. Mo mam in tukan-palan una ka, sao ima.

8 Kon nam atuling in daat isi na puit maa, le daek un osa la nol langa-langa. Molam tom nol oras Lamtua Yesus in pait maa

✡ **1:1** Dehet deng Aan in Nutus sas 17:1 ✡ **1:9** Yesaya 2:10 ✡ **2:1** Tesalonika mesa la 4:15-17 ✡ **2:4** Danial 11:36; Yeskial 28:2 ✡ **2:8** Yesaya 11:4

ka, meman muun isi, Un tao dudus atuling daat na, suma nini dasi mes sii.✡

9 Lamtua Yesus in pait maa lo bii kam, uikjale kas tuang tene ka bel kuasa muun se atuling in daat isi na, le halin un daek tada-taad herang bili-ngala, didiin atuli las bali le un pake kuasa deng Ama Lamtua Allah.✡

10 Nini ela lam, atuil hut mamo kas tom in nole deng atuling daat na. Mam oen man bakisan deng Ama Lamtua Allah. Un sai beles lalan le noan bel boa-blingin one, mo oen hutun soleng Un in koma banan na, nol dai parsai se asa man in toma ka lo.

11 Undeng na le, Ama Lamtua Allah tung oen dalen nas deng in toma ka, le nang halin oen parsai se totoang in nole-lilung ngas.

12 Nini ela lam, Ama Lamtua Allah nahu beles hukung ngele. Undeng oen dai parsai asa man in toma ka lo, le daek asa man in daat tas tukun.

Atuil in parsai ngas musti tahang mumuun

13 Kaka-pali me! Kaim nodan mamo tutungus se Ama Lamtua Allah, undeng Un namnau mia. Ta dedeng Un daek apan-kloma ki lo bii ka, Un nutus son le bel boa-blingin mia. Hidim Un bel Un Koo la le tao niu mia, undeng mi parsai se in toma ka.

14 Dedeng kaim tek mi deng Dehet Dais Banan na ka, Ama Lamtua Allah pake Dehet Dais Banan na le haman mia, halin nam mi taan haup kit Lamtuan Yesus Kristus in muun-tes sa.

15 Kaka-pali me! Tahang napiut nol kil dididi totoang asa man kaim in tek mi son nas. Nol nangan totoang asa man kaim in dul son ne surat ni dalen nia ngas.

16-17 Kaim kohe-kanas tutungus se Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na. Kaim nodan le Un tao tes mi dalen nas, le halin nam mi daek nal totoang in banan nas. Kaim nodan ela, undeng kaim tana noan, Ama Lamtua neka-namnau kit totoang. Undeng Un dalen banan na, tiata Un bel teken kit dalen nias tutungus. Nini ela lam, kit nahlae napiut se Una.

3

Paulus nodan jemaat Tesalonika las le kohe-kanas bel one

1 Kaka-paling totoang! Nadidingun in kohe-kanas bel kami deken. Kohe-kanas halin Ama Lamtua Dehet Dais Banan na holhising hlapat, le totoang atuli li se ola-ola sium Dehet Dais Banan na nol babanan, banansila el dedeng mi in sium Dehet Dais Banan na ka kon.

2 Kohe-kanas kon le halin nam kaim putim nal deng atuil in daek dadaat tas, ta totoang atuli li parsai Dehet Dais Banan na lo.

3 Ama Lamtua kil dididi Un in teka ka. Un tao teken nal mi dalen nas, nol Un kebakele mi deng in daat tas.

4 Nol kaim kon parsai baktetebes noan, Lamtua Yesus in tao bel mia ka, muid asa man kaim in tek mi son na. Nol taon elola ko mi daek napiut ela.

5 Kaim nodan le Lamtua Yesus sai mi dalen nas, le halin nam mi nangan taan taplaeng noan, Ama Lamtua Allah namnau mia. Nol nangan taan kon noan, mi tahang nal se in susa-daat dalen, banansila el hmunan nu Kristus in tahang nal se susa-daat dalen na.

Totoang atuli li musti dake, boel osan daat deken

6 Kaka-palis totoang! Hii ke, auk tek mi meman nini Lamtua Yesus Kristus ngala ka. Mi laok nakbuan nol atuil os daat man tupu-talas lako-pait tuun nas deken. Ta oen not muid kaim in daek mumuun ni lo.

7 Mi totoang tana noan, mi musti not muid kaim in nuli, se dedeng kaim in daad nol mi nabale ka. Mi net esan son. Kaim soleng tahan oras ela tuun lo.

8 Kaim daek hiti-late lelo-duman, le halin kaim tao ngele mi lo. Kaim kon sium tahan in kaa deng atuli li nol mosa lo.

9 Kaim niam, Ama Lamtua atulin in dake. Tiata kaim muik hak le nodan sasaa deng mia. Mo kaim tade le pake hak na lo. Kaim le tulu lalan banan, le halin nam mi not mudi.

10 Dedeng na, kaim tao pesang bel mi atorang mes noan, "Eta asii daek lo kam, un kaa deken."

11 Kaim ming dehet noan, muik atuli teng deng mia la tupu-talas lako-pait nol dai daek saa lo. Oen suma kukaum le tamas kutang nol atuil didang dasi tuun.

12 Atuil tuladang ela ngas, kaim kaing oen nini Lamtua Yesus Kristus ngala ka, le halin nam oen teen in lako-pait tuun na tia. Banan dui ka oen dake, le nuting in kaa nini oen dala-lating esan.

13 Kaka-palis totoang! Mi nonos nol in daek asa man in banan nas deken ne!

14 Mi tadas babanan atuil in dai muid asa man kaim in dul son, ne surat ni dalen ni ngias se. Toe mudis deken, le halin nam oen mae bali apan.

15 Sadi mi ngat oen banansila el mi musu ka deken. Molam kaing oen nol babanan, banansila el mi pail-kakan esan.

✡ **2:9** Matius 24:24

Paulus hep un surat ta

16 Ama Lamtua nam mo, Laih in Dame.
Auk nodan le Un bel mi in dame se dais
saa tuun dalen. Auk nodan le Ama Lamtua
leo-leo nol mi tutungus.
17 In teka-tekang puis nias, auk dulas
nini auk imang ngi esa, le halin nam mi
tana noan, surat ni deng auk baktetebes.
Se totoang auk surat tenga las kon, auk tao
ela.*
18 Auk nodan le kit Lamtuan Yesus Kris-
tus tulu, Un dalen banan na bel mi totoang.

Surat ni pes se ni sii tuun tia,
Paulus

* **3:17** Atuil in taan Alkitab pas tek noan, taom Paulus pake atuil le dul un surat tas. Mo un kon dul bubuit nini un ima ka esa, le halin nam atuli li tana noan, surat na baktetebes deng una.

Timutius 1
Surat laih hmunan deng Paulus bel un tapa Timutius

Boa-blingin

1-2 Timutius man in banan!
Boa-blingin deng au, Paulus. Ama Lamtua Allah nikit auk son, le daid Yesus Kristus atulin in nutus. Nol kit in nahlae se Lamtua Yesus sa, man tao kit le nuling napiut nol Una, undeng Ama Lamtua Allah bel boa-blingin kit son deng kit in kula-sala ngas.

Tius, ku niam banansila el auk anang esa, undeng auk man tulu lalan le ku kon parsai se Kristus. Auk kohe-kanas nodan Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na, le tulu bel ku Oen dalen banan na nol dalen in namnau ka, halin nam ku nuil titu-tema nol dame.✡

Doha-tiud nol atuil in tui-tikang tom lo ngas

3 Dedeng na kit duat leo-leo se kota Efesus. Nikit auk le noan lakong bus el propinsi Makedoniang nga, auk dising ku le dada se kota Efesus. Ta dedeng na, muik atuli deeh man tui liun jemaat tas nini dais in tom lo ngas. Tiata, auk nodan le ku laok kaing one, halin oen tui napiut ela deken.

4 Hidim atuli las kon soleng oras ela tukun, le laok nahdeh apa deng dehet man in muik nahin lo. Oen kon kaen apa tutungus se in tik dehet deng in hua-koet tas. Dais tuladang ela ngas suma tao atuli li le keng apa tukun, hidim tao oen le nuil nol in parsai se Ama Lamtua Allah lo.

5 Auk tui-tek ku elia, le halin nam ku tui atuil in parsai ngas, le oen nuil nol in neka-namnau apa nini dael niu, in nangan lolo, nol deng in parsai baktetebes.

6 Mo muik guru teng sisa katang son, le nang soleng in tui-tikang nas. Oen soleng oras le kaen apa tutungus nol aa dahu-dahut si-sii.

7 Oen tek le oen nam mo, guru man in tui atuil didang deng upung Musa Atorang ngas. Oen tao apan nas el guru tene ka, mo oen taan asa man oen in tui ka nahin na lo.

8 Kit totoang tana noan, upung Musa Atorang ngas totoang banan! Sadi kit pake Atorang nas muid Ama Lamtua Allah in koma ka.

9 Atorang nas dulas taung atuil in nuil lolo son nas lo. Molam dulas le bel atuil in labang daat tas, atuil in dai hii-ming in prenta lo ngas, atuil in nuil katang deng Ama Lamtua ngas, in kom le daek dadaat tas, in toe muid Ama Lamtua lo ngas, in ngat maat halin tuun nol sa-saa niu ka ngas, in keo tele atuil tutungus sas, nol in keo tele un ina-aman nas esan nas.

10 Atorang nas kon dulas bel: atuil in nong dadahut daat tas, bikloeb in niin bali nol biklobe ngas, bihata mo niin nol bihatang ngas, in daek buni atuil didang halin nuting le haup duit tas, in liun-leo atuil daat tas, daid saksi in nole-lilung ngas, nol bel totoang atuil man labang nol in tui man toma ngas.

11 Tui-tikang in toma ngas, maas deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan, man Un bel auk son na. Ama Lamtua Allah na mo, muun isi. Ta eta atuli li nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa kam, meman toma!

Nodan mamo se Ama Lamtua undeng Un dalen na banan

12 Auk nodan mamo-mamo se kit Lamtuan Yesus Kristus, undeng Un parsai au, nol bel auk le lako-daek nal Un osa la.

13-14 Molota hmunan nu, auk aa dadaat le tao nahu Yesus ngala ka, nol tao susa-daat saol atuli-atuil man in muid Un lalan in nuli ka ngas. Auk tudan-kida oen tutungus. Auk daek dadaat ela undeng oras na, auk nangan taan asa man auk in dakeng nas lo, nol parsai se kit Lamtuan Yesus Kristus lo bii. Mo Ama Lamtua nadidingun auk lo, nol tulu Un in namnau ka bel au.✡ In dudui pait ta, Un tulu bel auk Un dalen banan na tutungus! Un bel auk hangun liis-lasa, le halin auk parsai muun se Una, nol namnau nal atuil didang, banansila el Un in namnau au ka kon.

15 Taom kit ming oe-oe son noan, "Yesus Kristus maa se apan-kloma ki son, le bel boa-blingin atuil in tao kula-sala ngas." Meman ela baktetebes! Molam deng totoang atuil in daek kula-sala ngas, auk man daat dui hihidi.

16 Auk daat isi ela kon no, Ama Lamtua Allah nutus le hukung auk lo. Molam Un le pake au, halin tulu-balang Yesus Kristus in keeh nol atuil man daat isi, banansila el au lia ngas. Nini ela lam, atuil didang in tao kula-sala ngas kon parsai se Una, le halin oen haup in nuli napiut nol Una.

17 Naka Ama Lamtua!
Ta suma Un sii, man Allah;
muik didang pait lo!
Un nam Lahing man in kil prenta hidi nutus taan lo ka.
Un man nuli didiin son na.
Un man mate lo ka.

✡ **1:1-2** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:1 ✡ **1:13-14** Dehet deng Aan in Nutus sas 8:3; 9:4-5

Un man atuli li ngat netan nini matan
lo.
Totoang in todan, nol in naka ki taung Una,
ela son na!
Amin.

18 Ana Timutius man in banan! Auk le
tek ku deng asa man ku musti daken se
ku osa las. Nias totoang muid asa man
Ama Lamtua mee-baha las in tek meman
son deng ku apam ma ka. Eta ku muid
in teka-tekang nas nol babanan nam, na
banansila el tentara mesa, man hote-dait
tana, le labang in daat tas.
19 Kil dididi ku in parsai Kristus sa.
Nol doh le halin nam ku dalem ma niu
tutungus. Ta muik atuli deeh dai hii muid
oen dalen nas in teka ka pait lo son, man
tao oen in parsai ka le sisake banansila el
kapal in saek tom baut alo ka.
20 Himeneus nol Aleksander kon tu-
ladang ela! Tiata auk sao soleng oen lakos
se uikjale kas tuang tene ka. Auk tao ela, le
tui one, halin oen tenes deng in tao didaan
Ama Lamtua ngala ka.

2

Atorang deng in ibadat

1 Laih hmunan ni, auk nodan mi le kohe-
kanas bel atuli li totoang. Eta mi laok saol
Ama Lamtua Allah lam, nodan le halin Un
hulung atuil in nuil ne susa dale ngas. Nol
nodan mamo, undeng Un daek in banan
na taung oen totoang son.
2 Ela kon, kohe-kanas bel lahi-lahi las,
nol totoang atuil in kil tingin nas. Nini
ela lam, kit totoang nuling babanan, tetesa
nol dame, muid Ama Lamtua in koma ka.
Hidim nuil nol in toma el atuil in todan-
lahing Una ngas.
3 In tao ela ka, man banan. Nol tao Ama
Lamtua in bel boa-blingin kita ka, dalen
kolo.
4 Un in koma ka le atuli li totoang haup
boa-blingin, nol taan ol man in toma ka.
Elia:
5 Ama Lamtua Allah na mo, mes sii.
Nol suma muik hleten mes sii, man
mole-daem nal Ama Lamtua Allah
nol kit atuli lia, na ka Yesus Kristus.
Hidim Yesus na mo, atuil esa-esa.
6 Un sao Un apa ka le sui nal kit totoang
deng kit in kula-sala ngas.
Tom nol un oras sa lam, Ama Lamtua
Allah sai Dehet Dais Banan na langa-langa
le tek atuli li totoang.
7 Hidim Ama Lamtua Allah huil nal auk
son, le daid Un atulin in nutus, halin laok
tek atuil Yahudi lo kas se ola-ola, nol tui
one, le oen kon parsai se Lamtua Yesus, nol
nuil muid lalan in toma ka. Asa man auk
in teka ni baktetebes ela. Auk nole lo.✡
8 Auk in koma ka elia: se ola-ol le eta
mi nakbua halin kohe-kanas sam, mi dalen
nas musti babanan nol apa. Komali nol
apa deken. Kaen apa deken. Eta nikit iman
le kohe-kanas se Ama Lamtua Allah lam,
mi dalen nas musti niu baktetebes muna
le.
9-10 Auk kon in koma ka le bihata las
mana apan nas babanan, nol pake kai-
baut in toma. Naleko mi apan nas nini
in tao klangan bili-ngala nol pake kai-baut
osa-osa man tom lo ngas deken. Tamlom
naleko lai-liis mi apan nas nini in pake
lil-mea, lil-muti tamlom mutiara, le halin
nam atuli ngat mia deken. Ta in tao bihata
las le leko ka, oen dalen man in niu ka, nol
oen in daek banan tutungus sa. Na man
tom taung bihaat man in todan-lahing se
Ama Lamtua Allah ngas.✡
11 Eta jemaat tas nakbua le hii in tui-
tikang ngam, bihata las kon muid atorang
nga le tidi hngilan babanan, halin hii in
tui-tikang nas nol baktetebes. Hulu-hulu
apa le lobo-lau isi deken.
12 Muid au lam, bihata las nikit apan le
loka-tadu biklobe las nol tui one lam, tom
lo. Banan dui ka, bihata las lobo isi deken.
13 Ta Ama Lamtua Allah koet Adam
muna, hidi halas-sam Hawa.✡
14 Nol Adam man tom in nole-lilung
muna deng uikjale kas laih tuan na lo,
molam bihatang nga, na Hawa. Atuli li in
kaliut Ama Lamtua Allah atorang nga ka,
mulai se dedeng na.✡
15 Ela kon no, bihata li haup boa-blingin
nabale, undeng oen hua ana. Oen kon
haup boa-blingin, sadi oen parsai bak-
tetebes se Kristus, nuil nol in namnau, nuil
nol dalen niu, hidim nuil nol in toma.*

3

Atorang deng in daid tulu man kil jemaat

1 Meman atuli las in teka ka toma, “Atuil
in le daid tulu in kil jemaat ta, nahin na
noan un huil tom os in dake banan isi ka
na.”
2 Tulu in kil jemaat ta nam mo, musti
atuil man in ngala ka niu. Un musti nuil

✡ **2:7** Timutius dua la 1:11 ✡ **2:9-10** Petrus mesa la 3:3 ✡ **2:13** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:7; 2:21-22
✡ **2:14** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:1-6 * **2:15** Atuil in taan Alkitab pas tek noan muik tafsiran tilu deng, “bihata las in haup boa-blingin undeng oen in hua ana ka”. Nas elia: 1) muik Ana mesa, ngala Yesus man sai lalan le totoang atuli li haup nal boa-blingin; 2) Hawa man tom in nole nol tao kula, molam un nam kon daid upu kia-kaon taung totoang atuli lia; 3) bihaat in nuil toma ngas mates se oras oen in hua ana ka lo (mo tafsiran nini kuat isi lo).

niu nol sapa mes sii. Un musti hepa-hail taan apa ka, komali hlapat lo, atuli todan una, kom in sai un hnita ka le sium atuli, nol tui nal atuil didang.

3 Boel atuil in niun le mahu daat deken, nol kom in tuku-keng daat tas deken. In tom dudui ka, atuil in dalen na lila, atuil man kom in nuil dame, nol in kom naseke duit lo ngas.

4 Un musti mana-koet nal un um-elan na nol babanan. Un anan nas musti todan una, nol hii-ming una.

5 Ta eta atuling na mana-koet nal un um-elan na esa lo kam, taon elola le un mana-koet nal Ama Lamtua jemaat tas sa?

6 Banan dui ka, huil atuil in parsai se Kristus nesang son na. Nikit atuil in kil jemaat, man halas-sam parsai se Lamtua Yesus babalu ka deken. Ta lo kam un hlapat koaok. Ta tamlom Ama Lamtua diuk una, banansila el Ama Lamtua in diuk uikjale kas laih tuan na ka.

7 Eta noan nikit atuil le kil jemaat tam, nuting atuil in ngala banan, nol haup in todan deng atuil in parsai lo bii ngas. Nini ela lam, mam un mae lo. Nol uikjale kas laih tuan na kon, kiu nahu nal un lo.✡

Atuil man hulung tulu in kil jemaat tas

8 Ela kon nol atuil man daek hulung tulu in kil jemaat tas. Oen nam musti atuil in muik ngalan banan, in nole-lilung dadahut lo, in niun mahu lo, nol in kaa ontong lailisin lo ngas.

9 Oen dalen nas musti niu, nol oen kon musti kil dididi in tui, man Ama Lamtua sai bel kit atuil in parsai ngias son na.

10 Tinang babanan oen in nuli ka nol oen in lako-dake ka. Etan atuli li haup oen in kula-sala ngas lo, halas-sam nikit oen le daek hulung tulu in kil jemaat tas.

11 Ela kon nol oen sapan nas.* Oen nam musti bihaat man in nuil toma nol nuil babanan. Man in bilu-aa le tao didaa atuil didang ngalan nas deken. Oen kon musti tahang nal apan, nol atuli li kon parsai nal one.

12 Atuil in daek hulung tulu in kil jemaat tas kon, musti bikloeb man in nuil niu nol sapa-bihatan mes sii. Un kon musti mana-koet taan un um-elan na nol babanan, nol musti ator taan un anan nas.

13 Atuil in lii-lau jemaat tas nol babanan na, taon elola ko atuli li todan oen keko lako. Nol oen kon brain taplaeng, hidim lii in aa deng oen in parsai se Yesus Kristus sa lo.

Peke deng kit in parsai ka

14-15 Timutius! Auk nangan le nesang lo kam auk tia meo ku. Eta noan auk muik in kukamu le tia meo ku ka nesang ngam, sadi surat ni tia lius muna se ku imam ma son. Auk dul surat ni le tek ku deng, Ama Lamtua nenan nas musti nuil elola. Nadidingun in tek noan Ama Lamtua nam, Allah man in nuli ka deken. Un atulin nas banansila el uma ka, man muik netes nol hdin ina in kuat. Nini ela lam, oen toka apa le hulung apa se Ama Lamtua Allah in tui-tikang man toma ngas.

16 Hmunan nu muik dasi mes muun isi deng kit in parsai ka buni nabale, mo halas ni Ama Lamtua tek puting dais na son. Na ka:

Kristus maa se apan-kloma ki son,
nini atuli li hnika-tuladang.
Ama Lamtua Koo la kon tulu bel noan,
Yesus nam mo, Atuil in dalen lolo.
Nol Ama Lamtua ima-ii in ne sorga nguas kon, ngat net Una.
Ama Lamtua Allah nikit Un lako ne sorga son,
hidim nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa.
Un dehet ta holhising didiin lako papmes apan-kloma ki son.
Se ola-ola, se apan-kloma kia, atuli li parsai Un son.
Kit in parsai ka ela!

4

Doha-doh nol atuil in tui dadahut tas

1 Mo halas ni Ama Lamtua Koo la tek langa-langa son noan, mam jemaat tenga las hutun soleng asa man kit in parsai kia. Hidim oen laok muid koo daat man in liun-leo le tao atuli li liu ngas, nol daek muid uikjale kas in tui-tikang ngas.

2 Atuil in maa tui ela ngas, aa kam kisa, mo dake lam kisa. Oen nam atuil in nole-lilung daat! Atuil nas koo-dalen nas meman tedos son.

3 Oen tui atuli li le saap deken. Nol oen kon tek le kaa kakaat deeh deken ta luli. Molota Ama Lamtua Allah man koet kakaat nas. Un daek kakaat nas, le halin eta atuil in parsai ngas kaa lam, oen nodan mamo se Una. Undeng oen taan asa man in toma ka!

4 Totoang man Ama Lamtua Allah in dake ngas, meman banan. Tiata luil bili-ngala deken! Atuli li musti sium nas totoang nol nodan mamo se Ama Lamtua.

✡ **3:7** Titus 1:6-9 * **3:11** Dais Yunanin in mo nia ki γυναῖκας (*gunaikas* deng kata dasar γυνή), nahin na bisa, 1) “oen sapa-bihatan nas”, tamlom bisa kon noan 2) “bihata” (umum). Muik atuli deeh tek noan, nahin deng dais na se nia ki kon bisa 3) bihaat in hulung le pela-noen jemaat tas. Mo nomer tilu la se dais Yunanin nam, nini dais didang (ngat ne *Roma* 16:1).

5 Ta kit tana noan, Ama Lamtua in Teka-
teka ngas, nol kit in kohe-kanas sa, tao
totoang nas le daid niu.

*Lamtua Yesus atulin man dake lam
banan nas*

6 Timutius! Tek dais nias totoang bel
kaka-pail atuil in parsai ngas. Eta ku tao
ela lam, ku daid Yesus Kristus atulin man
dake lam banan. Ama Lamtua Allah in
Teka-teka ngas tao ku le parsai Una, nol
tui ku halin nangan taan tui-tikang ol man
toma ngas. Ku kil dididi Ama Lamtua in
Teka-teka ngas son. Na banansila el kakaat
man tao tes ku aap-inam ma ka.

7 Soleng-soleng oras nol in dehet dahu-
dahut man butu-kil nol Ama Lamtua Allah
lo ngas deken. Toe muid blalan bihaat in
tui le luil bili-ngala ngas deken. Banan dui
ka, mana ku apam ma babanan le halin
ku nuil muid Ama Lamtua in koma ka, se
totoang dasi las.

8 Mana le tao tes kit aap-inan nia ki nam,
banan.
Mo ambak ka bubuit tuun.
Molam mana apan le nuil muid Ama
Lamtua in koma, se totoang dasi las
dalen na,
muik ambak mamo.
Un ambak ka
suma in nuil se apan-kloma hahalas
nia ki sii lo,
molam se in nuli man pait maa ku
kon.

9 In teka-tekang nias toma! Tiata pesang
se mi dalen nas nol nadidingun deken.

10 Kit nene kit in nahlae ki se Ama
Lamtua Allah man in nuli napiut ta. Un
man bel boa-blingin atuli li totoang, dudui
pait ta, bel boa-blingin kit man in parsai se
Una ngas. Undeng na le kit daek mumuun
nol nuklek mumuun.

11 Tui nias totoang. Nol lek atuli las le
muid in tuing nas.

12 Nang atuli las le ngat kabaul ku
undeng ku in muda bii ka deken. Nang le
atuil in parsai ngas not muid se ku; deng
ku in aa ngas, ku in mana-koet ta, ku in
namnau atuli ka, ku in parsai se Yesus
Kristus sa, nol ku in nuil niu ka.

13 Se mi in natang auk le tia meo mia
ka, nadidingun in les Ama Lamtua Dehet-
dasin na bel atuil in parsai ngas deken.
Tao tes one, nol tui oen babanan.

14 Pake babanan karunya man ku in
hapun son deng Ama Lamtua, se dedeng
tulu in kil jemaat tas kohe-kanas le nene
iman nas se ku ka. Dedeng na, oen kon
tek Ama Lamtua in hid deng ku in nuli ka,
nol ku in dake ka ka. Tiata nang soleng
karunya man ku in haup son na deken.

15 Bani-bating dais nas nol in makoe! Le
halin atuli li totoang ngat net noan, ku in
nuli ka nol ku in dake ka, banan keko lako.

16 Nas elia: doha-tiud le halin ku nuil lolo
tutungus. Nol doha-tiud le halin ku in tui
ka tom tutungus. Eta ku kil dididi nol nas
totoang ngam, mam Ama Lamtua sai lalan
bel ku nol atuli-atuil man in hii-ming se ku
ngas, le halin nam mi holoat deng in daat
tas.

5

Aa saol jemaat tas sam elola?

1 Kaing atuil in blalan dui deng ku ngas
sam, nini faal mumuun deken. Mo nini
dasin in banan, banansila el ku aa nol ku
amam ma esa. Nol atuil in muda dui deng
ku ngas sam, beles in makoe, banansila el
oen nam ku pail-kakam esa.

2 Ela kon nol bihaat in blalan dui deng
ku ngas. Aa nolas sam banansila el ku aa
nol ku inam ma esa. Mo eta aa nol bihaat
in muda dui deng ku ngas sam, taos el ku
palim esa. Ku dalem ma musti niu saol
one.

Dehet deng bebalu kas

3-5 Jemaat tas musti hulung bebalu man
muik oen nenan le papa-paiduil oen lo son
nas. Mo bebaul in muik ana-upun nabale
ngas, un ana-upun nas man musti papa-
paiduil una. Tui one le halin nam oen
balas taan blalan na in bosor nol one ka.
Nini ela lam oen lii-lau Ama Lamtua Allah,
nol tao Un dalen kolo. Ta bebalu man
nuli siing-siing baktetebes sa nam, muik
tahan un atulin in papa-paiduil una lo. Un
suma nahlae se Ama Lamtua Allah tukun.
Lelo-duman nam un kohe-kanas le nodan
tulung se Ama Lamtua Allah. Jemaat tas
musti papa-paiduil bebalu in ela ngas.

6 Mo bebalu man kom le nuil leko-leok
tuun nol sa-saa apan-kloma kia ngas sa,
nuli nabael kon no, muik ambak lo son,
banansila el atuil in maet son na.

7 Tek nuting dais nias totoang bel jemaat
tas, le halin nam atuil in parsai lo ngas, aa
le tao didaa oen ngalan banan na deken.

8 Mo eta muik atuli dai papa-paiduil un
nen esan nas lo, dudui pait ta un uma isin
nas lo kam, na banansila el un kat soleng
un in parsai Ama Lamtua ka son. Un daat
dui atuil in taan Ama Lamtua Allah lo ngas.

9 Eta le nikit bebalu mes halin daek
hulung tulu in kil jemaat tas sam, un
atoran na elia: bebalu na umur ra dale
dui deng taun buk eneng lo; hmunan nu
un nuil nol biklobe mes sii;

10 atuli taan noan un nam atuil in daek
banan saol atuil didang; un nam papa-
paiduil anan nas nol babanan; un ima
kahan in lii-lau, nol hulung atuil didang;

un hulung atuil in parsai ngas nol in daek os ana-ana ngas; taom un kom in hulung atuil in se susa dale, nol un mana son le hulung saa tuun se dais banan nas dalen.
11 Nikit bebalu muda kas le daek hulung se jemaat tas deken. Ta tamlom oen dalen in kom le sapa ka puit maa, ti oen le saap pait ta. Ta eta ela son nam, oen muik oras le lii-lau jemaat tas nol babanan lo ka.
12 Eta oen oras in lii-lau jemaat tas senet tam, na banansila el oen tao didaa oen in hida ka se Ama Lamtua sila-mata. Le mam atuli las bel kula one.
13 Tamlom oen nonos, hidim kukaum nol in puti-taam atuli uma, le dehet nole-lilung halin tao didaa atuil didang ngala ka. Nol in daat dui pait ta, oen kom in tamas kutang nol atuil didang dasi, le aa sa-saa man in tom lo ngas.
14 Tiata in banan dui ka, bebalu in muda bii ngas saap ulang pait, le halin nam oen hua, nol mana-koet oen um-elan nas esan. Nini ela lam, atuil in mus nol kita ngas, haup lalan le tao didaa kit ngalan nias lo.
15 Muik bebalu muda teng liu son. Oen daek muid uikjale kas laih tuan na in koma ka.
16 Eta muik bihaat in parsai Ama Lamtua mes palin tamlom kaka ka daid bebalu son nam, bihatang na musti hulung bebalu na. Bel jemaat tas le pal in papa-paidulin deken. Nini ela lam, jemaat tas bisa in hulung bebalu tenga las, man meman baktetebes muik oen nenan mes lo kon son.

Tulu in kil jemaat tas

17 Atuil in kil jemaat tas nol babanan na, mi musti todan un dui, hidim baen un gaji la nol in toma. Dudui pait, atuil man in daek hiti-late le nahdeh deng Ama Lamtua Dehet-dasin na, nol tui mi deng lalan in nuli man toma ngas.
18 Ta dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka noan, “Eta lii ael-gandum nini aus-sapi lam, but tele un baha ka deken, le halin nam un kaa.” Nol muik dulan pait noan, “Asii dake lam, toma, eta un haup gaji.”✡
19 Eta muik atuli in klaa nol atuil in kil jemaat tas sam, sium ela tuun deken! Musti muik saksi at dua ta tilu, man aa ka sama, halas-sam ku simun le nehan un dasi la.✡
20 Eta kaing un son, mo un nuil napiut nol in kula na lam, kaing un se jemaat tas silan. Nini ela lam, atuil didang brain mudi-muid le tao kula ela lo.
21 Lako-daek atorang nias totoang se jemaat tas nol in huil sila deken, hidim ngele halin deken. Auk tapa bel ku os ni se ku imam ma, se Ama Lamtua Allah nol Yesus Kristus sila-mata. Ima-ii man Ama Lamtua huil nal son ne sorga nguas kon, daid saksi.
22 Boel hlapat-hlapat in nikit atuil le daid tulu deken. Tinang un babanan muna le. Ta eta mi nikit atuil dadahut tuun, le atuling na daek kula kam, mi kon lepa-haal un in daek kula na. Doh ku apam ma le nuil niu tutungus.
23 Auk ming le ku taim ma iil tutungus. Banan dui ka, ku niun ui man kutang nol anggor bubuit, le halin nam daid kai in tahi. Niun ui muti tuun deken.
24 Ngat babanan ne! Muik atuli teng in kula-sala ngas ngat tanan meman. Oen lakos lius se atuling in nutus dasi ku lo bii, mo atuli las totoang taan oen in kula saa ka son. Mo muik atuli teng pait, man nesang halas-sam ngat taan oen in kula ka.
25 Ela kon nol atuil in daek babanan nas. Tenga las atuli li ngat tanan meman. Mo muik atuli teng man daek babanan nol in buni-buni. Ela kon no, asa man oen in dake na, nesang le lako lam ngat tanan. In daek banan ni niam, buni nalan lo.

6

Dehet deng ata nol tuang

1 Muik tuang deeh ata kas parsai se Lamtua Yesus. Molam ata kas musti todan oen tuang ngas, le halin atuil in parsai lo ngas haup lalan le tao nahu Ama Lamtua Allah ngala ka lo, nol ngat kabaul kit in tui-tikang ngas lo.
2a Muik ata deeh tuang ngas kon parsai se Lamtua Yesus. Ta ata kas boel ngat kabaul oen tuang ngas deken, undeng tuang nas parsai Lamtua Yesus. Tiata oen musti lii-lau oen tuang ngas nol babanan dui pait, undeng ata kas nol tuang ngas, leo-leo atuil in parsai, man musti nuil namnau bali-bali apa.

In tui-tikang kula nol in kom duit

2b Timutius! Tui jemaat tas, le halin oen makoe in daek muid nias totoang.
3 Kit in tui man toma ka, daid peke deng lalan in nuli man tao Ama Lamtua dalen kolo. Mo atuil in tui didang deng nia ngas, hutun soleng Lamtua Yesus Kristus in tui man toma ngas.
4 Atuil tuladang ela ngas, koaok daat molota oen ngengon! Taom oen nuting lalan le kaen apa deng dasi-dehet deeh tukun. Nias totoang tao atuli li le idus, keng apa, tao didaa atuil didang ngaal banan, hidim idus-neo dadahut nol atuil didang.

✡ **5:18** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 25:4; Matius 10:10; Lukas 10:7 ✡ **5:19** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 17:6; 19:15

5 Atuil in ela ngas, tao lobo-lau dadahut
daat. Oen in nangan na ne daat tas si-sii.
Oen nangan taan ol man in toma ka lo son.
Nol oen kon nangan noan, eta oen osan
banan in daek muid agama la kam, oen
bisa daid atuil in muki.
6 Meman agama man in toma ka, tao kit
le haup ontong tene, sadi kit nuil lolo nol
nuil muid Ama Lamtua in koma ka. Hidim
dalen kolo nol asa tukun man kit in hapu
ngas.
7 Nangan babanan! Dedeng in hua kita
ka, kit kil sa-saa mes lo kon maa se apan-
kloma kia. Nol eta kit mateng ngam, kit
kon kil puting sa-saa mes lo kon deng
apan-kloma kia.
8 Tiata sadi muik in kaa, nol kai-baut in
pake nola lam, dalen kolo tia!
9 Mo atuil in kom isi le daid atuil in muki
ka, hlapat tom in neleng-diting bili-ngala,
nol tom in nole kliu-kanan, undeng oen
suma nangan deng in hmuki-nala tukun.
In ela ngas bisa tao didaa, nol tao dudus
oen in nuli ka.
10 Ta in kom duit isi ka, daid peke deng
atuil in tao dadaat bili-ngala ngas. Muik
atuli teng kom naseke in haup duit, didiin
oen sisa katang son deng oen in parsai
man toma ka. Undeng na le, oen tao
didaan oen in nuli ka esan.

Kil dididi in tui man mi in sium son nas

11 Timutius! Ku niam mo Ama Lamtua
Allah nena. Tiata ku bian kakatang deng
in daat tas totoang. Nuil niu. Nuil le
tao Ama Lamtua dalen kolo se totoang
dasi las dalen. Parsai napiut se Yesus
Kristus. Namnau papmes atuli lia. Tahang
mumuun se in susa dalen. Nuil babanan
nol totoang atuli lia.
12 Nuklek mumuun le bani-bating to-
toang in tui man kit in parsai son nas. Ama
Lamtua haman tamang ku lako se in nuli
man hidi nutus taan lo ka son. Tiata kil in
nuli na dididi le sao deken. Ku kon tek ku
in parsai Lamtua Yesus ela ka se atuil hut
mamo silan son.
13-14 Tiata nol ni kon, auk nodan ku le
but in hida elia: daek muid Lamtua Yesus
in prenta ngas totoang. Boel kaliut in
prenta ngas mes deken kon, le halin nam
atuli li net ku in tao kula-sala lo ka. Daek
muid nas totoang nol baktetebes, didiin
kit Lamtuan Yesus Kristus in pait maa kia.
Auk nodan le ku hid ela se Ama Lamtua
Allah sila-mata. Ta Un man bel hngasa se
totoang sa-saa in nuli kias. Auk kon nodan
le ku hid ela, se Yesus Kristus sila-mata. Ta
Un man tek langa-langa son deng Un apa
ka, se gubernur Pontius Pilatus sila.✡

15 Lamtua Yesus in muun isi ka, man kil
kuasa.
Un nam mo, Laih Tene dui deng to-
toang lahi-lahi lias.
Nol Un kon nam, Tuang Tene dui
totoang tuang-tuang ngias.
Tom nol un oras-lelon na lam,
Ama Lamtua tao langa dais nias.
16 Suma Un sii man mate net lo.
Un nuli ne langa dalen, man atuli ngat
tam tahang bolen lo.
Muik tahan atuli mes lo kon man
ngat net Una.
Totoang in todan ni taung Una.
Totoang in kuasa kia, muik ne Un ima
ka, lako lius didiin!
Ela tuun tia. Tom baktetebes!

Dehet deng atuil in muki ngas

17 Tek atuli-atuil in muki ne apan-kloma
ki ngias, le halin nam oen koaok le nahlae
se oen hmukin nas deken. Ta mam hmuki-
nal nas hidis totoang. Banan dui ka, oen
holtain se Ama Lamtua Allah man in nuli
ka. Ta Un man bel kit totoang, asa man
kit in parlu ngas, le halin nam kit nuil
babanan nol dael kolo.
18 Tek oen le pake oen hmuki-nalan nas,
halin daek sa-saa banan nas. Oen musti
makoe in daek banan. Oen kon musti iman
kahan le hulung atuil tenga las, nol kom in
bani-bating hangun man Ama Lamtua in
bel one ngas.
19 Oen in tao oen hmuki-nalan nas ela ka,
man daid peke taung oen in nuli, se leol ola
bingin dua kia. Nini ela lam, oen in nuli ka
muik nahin.

Paulus hep un surat ta

20 Timutius! Doh babanan totoang man
Ama Lamtua Allah in parsai le bel ku son
nas. Boel kutang nol dehet in nole-lilung
ngas deken. Dehet tupang dais man kil
in todan taung Ama Lamtua Allah lo ngas
deken. Nangan ne! Ta muik atuli teng
nataka apan nas le atuil in tana. Molota
oen in 'tana' ka, muik peke lo. Laok kaen
nolas deken.
21 Muik atuli teng parsai nol in tui nole-
lilung ngas, didiin oen sisa deng oen in
parsai baktetebes son se Ama Lamtua
Allah ka.
Auk nodan le Ama Lamtua tulu Un dalen
banan na bel mi totoang.
Boa-blingin,
Paulus

✡ **6:13-14** Yuhanis 18:37

Timutius 2
Paulus surat dua in bel un tapa Timutius sa

Boa-blingin

1-2 Timutius man in banan!

Surat ni deng au, Paulus. Ama Lamtua Allah esa huil nal auk son, le daid Yesus Kristus atulin in nutus. Hidim nutus auk le laok tek in nuil toma, man Ama Lamtua hid son le belen se totoang atuil man in parsai se Yesus Kristus sas.

Timutius! Ku banansila el auk anang esa. Tiata auk kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah, kit Aman na, nol Yesus Kristus, kit Lamtuan na, le namnau ku, tulu bel ku Un dalen banan na, nol bel ku le nuli titu-tema nol dame.✡

Paulus nodan mamo se Ama Lamtua

3 Lelo-duman nam, auk kohe-kanas bel ku. Auk nodan mamo tutungus se Ama Lamtua Allah, undeng ku muid napiut Una. Auk lii-lau Un nol dalen in niu, banansila el hmunan nu kit upun nas in lii-lau Una ka kon.

4 Auk nangan net hmunan nu kit in bakisan apa ka, ku matam uin baa. Undeng na, le auk kom isi in tutnaal nol ku, le halin nam auk daleng kolo.

5 Auk nangan net hmunan nu, ku halassam parsai baktetebes se Lamtua Yesus sa. In parsai tuladang ela ka, muik meman son se ku upum bihaat Luisa, nol ku inam Yunike dalen nas. Tiata auk parsai baktebes, le in parsai tuladang ela ka kon, muik ne ku dalem ma.✡

Paulus nodan Timutius le pake karunya man Ama Lamtua in bele ka

6 Dedeng auk nene imang nga se ku bom ma le kohe-kanas bel ku ka, oras na Ama Lamtua nikit ku le halin nam ku daek nal taung Una. Tiata nol nia, auk nodan le ku pake karunya man ku hapun son deng Ama Lamtua ka, nol muun dui pait.

7 Ta Ama Lamtua Allah Koo la tao kit le daid atuil in lii lo. Mo Un tao kit le daid atuil in daek nala, nol parsai taan apan, namnau tana, hidim tahang taan apan nol babanan.

8 Tiata, mae in dehet deng kit Lamtuan na deken. Hidim mae nol auk in daid atuil bui ki deken. Ta auk in tamang bui kia, undeng auk lii-lau Una. Tiata eta ku laok nahdeh deng Dehet Dais Banan na lam, ku musti mana-mana le lepa-haal in susa-daat banansila el kami. Eta ku haup in susa-daat ela lam, mam Ama Lamtua tao teken ku.

9-10 Undeng Ama Lamtua man bel boa-blingin kit deng kit in kula-sala ngas.
Nol Un huil nal kit son, le daid Un atulin man niu'.
Un tulu Un dalen banan na bel kita, undeng Un namnau kita.
Molota kit tao sa-saa mes lo kon, man tatai le kit sium Un in banan na.
Ama Lamtua koet apan-kloma ki lo bii kam, Un nutus son le bel Yesus Kristus maa,
le tulu Un dalen banan na, nol bel boa-blingin kita.
Hidim Yesus Kristus maa son, le tek puting bel kit Un in nangan nas,
nol Un kon tao dudus hmate ka in kuasa ka son!
Ni man daid Dehet Dais Banan!
Tiata, asii parsai se Yesus Kristus sam, un mate napiut lo ka. Molam nuli napiut nol Ama Lamtua Allah.

11 Undeng na le Ama Lamtua Allah nikit auk daid Yesus Kristus atulin in nutus, le laok tek deng Un Dehet Dais Banan na, nol tui atuli li se ola-ola.✡

12 Undeng nas totoang, tiata auk haup susa-daat ne bui ni daleng nia. Mo auk mae lo! Ta auk tana noan, asii man auk parsain na. Un na mo, Lamtua Yesus. Auk kon taan baktetebes noan, Un man tapa bel auk os ni se auk imang ngia, Un doha-tinang nal os nia, nol Un man tao auk le daek nal napiut os ni didiin Un pait maa.

13 Tiata, muid lalan in nuil toma, man auk tulu bel ku son na tia. Eta ku parsai napiut, nol namnau atuli las totoang ela lam, na daid tada noan, ku daid mes nol Yesus Kristus son.

14 Ama Lamtua Allah tapa bel ku hmuki mes man osa isi ne ku imam ma son, na ka, in tui man toma ka. Tiata doha-tinang nol babanan ne! Pake Ama Lamtua Allah Koo Niu, man muik ne kit dalen nia ka, le halin nam Un hulung ku doha-tinang hmuik na nol babanan.

Onesiforus tulung Paulus se bui

15 Taon elola ko ku ming son noan, Figelus duas Hermogenes, nol atuil didang in deng propinsi Asia* ngas, bali kudi le nang soleng auk son.

16-18 Mo Onesiforus sam kisa. Un lail nodat auk lo. Ku esa taan noan, hmunan nu auk in se kota Efesus sa, un tulung auk tutungus. Halas ni un maa daad ne kota Roma lolen son. Dedeng un in maa lisu ka,

✡ **1:1-2** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:1 ✡ **1:5** Dehet deng Aan in Nutus sas 16:1 ✡ **1:11** Timutius mesa la 2:7

* **1:15** Propinsi Asia hmunan nua ka, halas ni daid negara Turki halin leol-denen.

un nuting auk papmes se ola-ola. Didiin un haup auk se bui kia. Mo un mae lo. Un maa meo auk tutungus se bui ki dalen, le tao tes auk daleng ngia.

Tiata, auk kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na bel Onesiforus, nol un uma isin nas totoang. Mam lius leol kiamat tia, le Ama Lamtua nutus atuli li dasi las sam, auk nodan le Ama Lamtua nutus Onesiforus nol un uma isin nas dasi las nol babanan.

2

Kit in muid Kristus sias in nuli ka musti banansila el tentara las in muid napiut komendan na ka

1 Ana Timutius man auk in namnau! Lamtua Yesus Kristus nam mo dalen na banan isi. Halas ni ku daid mes nol Un son. Nol Un tade le bel kuat-tes ku. Tiata ku musti sium tuun!

2 Hmunan nu, auk tui ku son se atuil hut mamo kas silan, deng Ama Lamtua lalan in nuli man lolo ka. Tiata halas ni, auk nodan le ku laok tui atuil man ku in parsai son nas, asa man ku in ming son deng au ngas. Hidim atuil nas kon musti laok tui bel atuil didang lolen.

3 Kit totoang niam banansila el Lamtua Yesus Kristus tentaran nas. Tiata kit leo-leo lepa-haal susa-daat banansila el Una. Undeng ku nam mo tentara banan, tiata ku kon musti muid le lepa-haal ku nenang nga.

4 Tentara in lako-daek Un osa la ka, laok kutang nol atuil didang osa pait lo. Nini ela lam, un tao un komendan na dalen kolo.

5 Kat kleta didang pait deng in kuti-lii. Eta muid in sukat apa deng in kuti-lii ola lam, musti muid un atorang nga. Eta lo kam, ku puti tuun tia! Ta ku nal lo blaan. Ela kon nol eta ku lako-daek Ama Lamtua osa la lam, daek muid un atorang nga.

6 Tinang se atuil in daek klapa ngas. Un daek hiti-late se un klapa la. Tiata un man haup klapa la isin na muna.

7 Nangan kleta apin nas nol babanan. Mam Ama Lamtua Allah tao ku le nangan taan nas totoang.

8 Nangan babanan deng Yesus Kristus. Un nam laih Daud in hua-koet. Un mate son mo Ama Lamtua Allah belen le nuli pait. Na man daid Dehet Banan, man auk kilan le laok tek atuli las se ola-ola.

9 Undeng auk tek beles Dehet Banan na, tiata auk haup susa-daat elia. Dudui pait ta, oen but auk nini ranteng, hnika noan auk niam mo atuil daat. Mo ela kon no, oen tukan nal Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na lo.

10 Undeng na le auk tade in lepa-haal susa-daat bili-ngala. Sadi Ama Lamtua atulin man Un in huil nal son nas, haup boa-blingin. Ta mam Ama Lamtua Allah nikit sakeng oen lapa-lapa, undeng oen daid Yesus Kristus atulin.

11 In teka-tekang nias tom baktetebes:

"Eta kit sium noan Kristus mate seda kita lam,
na banansila el kit kon mateng le nang soleng in nuli blaan na,
hidim mam kit kon nuling leo-leo nol Una.

12 Eta kit keeh nal se susa-daat dalen nam,
mam kit kon daad le kil prenta leo-leo nol Una.

Mo eta kit kaen Una lam,
Un kon kaen kita.✡

13 Kit muid napiut Un lo kon,
Un nang kit lo,
undeng Un nole lo. Un tek elola lam, Un daek muid ela."

Atuil in dake, man Ama Lamtua naka

14 Tek nuting atuil in parsai ngas, le halin oen nadidingun dais nias totoang deken. Lok oen nini Ama Lamtua Allah ngala ka, le oen teen in kaen apa deng dasi las nahin na tia. Ta nas totoang muik nahin saa lo. Suma tao didaan atuil in hii-ming deng one ngas tuun.

15 Nuklek babanan le tao ku apam ma banansila el atuil in dake, man haup in naka deng Ama Lamtua Allah. Atuil in ela ngas mae deken, undeng un daek un osa la nol babanan son. Ku musti daid atuil in tui lolo-lolo, deng Ama Lamtua in Teka-teka ngas. Ta Un in Teka-teka ngas nam, toma!

16 Hoen nodat ku apam ma kakatang deng dehet man muik tula-pekeng lo ngas, nol deng dehet man in todan Ama Lamtua lo ngas. Ta nas suma tao atuli li le daat taplaeng.

17 Oen in aa dadaat tas, lohang heo-heon banansila el iil kangker ra. Himeneus nol Filetus in aa ngas kon, parsis ela.

18 Oen duas tui kula noan, totoang atuil in maet son nas, nulis pait son. Mo na tom lo! Nini ela lam, oen sisa katang son deng asa man in toma ka. Asa man oen in tui na, tao didaa atuil tenga las in parsai ka.

19 Mo netes man Ama Lamtua Allah in bangun-pii son na, pepeko lo. Se netes na, muik in dula noan, "Ama Lamtua taan Un atulin nas", nol "Asii man todan-lahing se Ama Lamtua Allah lam, un musti nuli katang deng daat tas."✡

✡ **2:12** Matius 10:33; Lukas 12:9 ✡ **2:19** Buk in Kahi 16:5

20-21 Kat kleta deng atuil in muki ngas uma. Se um na dalen na, muik sa-saa bili-ngala. Tenga las dakes deng lil-mea nol lil-muti. Mo muik teng pait dakes deng kai nol dale taba. Sa-saa in leko-banan dui ngas, um lamtua ka kom in pake laok se fesat tene. Mo sa-saa in biaas tuun nas sam, uma lamtua ka mae in pakes se atuil hut mamo sila. Ela kon nol atuli lia. Etan un tao apa ka le katang deng in daat tas sam, un daid banansila el sa-saa in leko-banan isi ngas. Um lamtua ka dalen kolo in pake one, undeng bisa pake oen le daek os banan bili-ngala.

22 Atuil muda kas hlapat nahis, undeng oen in kom naseke ka. Mo Timutius, ku musti doh ku apam ma babanan, le tao muid ku in kom naseke ka deken. Nuting le daek in banan na tutungus. Parsai napiut se Ama Lamtua. Nuil nol in namnau, hidim nuil babanan nol totoang atuli lia. Totoang atuil man in parsai se Ama Lamtua, man nulis nol dalen niu ngas, daek in banan na tutungus. Tiata Timutius, ku in nuli ka musti banansila el one!

23 Auk tek ulang ku pait! Laok dehet tupang nol dais man muik tula-pekeng lo ngas deken. Ta nas totoang suma tao atuli li le keng apa tukun.

24 Atuil in daek taung Ama Lamtua ngas, daid atuil in hode-lokot tam, tom lo! Oen musti nuil leko-banan saol atuli li totoang. Tui taan atuli, nol keeh nal apa nas, eta atuli daek daat saol one.

25 Oen musti tui-tikang atuil in labang daat tas nol babanan. Halin nam oen sabail apan nas le tenes deng oen in kula-sala ngas, nol sium asa man in toma ka.

26 Nini ela lam, uikjale kas lahin tuan na kiu nal oen le daek muid un in koma ka pait lo.

3

Leol kiamat ta maa dani kam, atuli li in nuli ka tuladang elola la?

1 Timutius! Etan apan-kloma ki dadani in puis sam, muik susa-daat mamo isi. Tiata auk tek nuting ku meman.

2 Mam atuli las namnau oen apan nas siis nol kom duit naseke. Oen koaok nol apan nas, oen ngat tahan atuil lo, biluaa daat, dai hii-ming se atuil blalan nas lo, nodan mamo taan lo, hadat lo isi, kom dasi-dais in deng Ama Lamtua ngas lo,

3 namnau taan atuil lo, dai daem nol atuil lo, kom in tao didaa atuil didang ngaal banan, tahang nal apa lo, kom in tao susa-daat saol atuli, kom in banan nas lo,

4 kom in hee soleng oen tapan nas, nangan blatas lo, tao apa ka el atuil in tana ka, nol muid oen in koma ka muun dui deng Ama Lamtua in koma ka.

5 Oen tao el atuil niu ka, molota lo! Ama Lamtua in kuasa ka muik ne oen dalen nas lo. Laok dani nol atuil tuladang ela ngas deken!

6 Ta atuil tuladang ela ngas, taam atuli uma nol silan hmoas, le neleng bihaat man dalen didi lo, nol nahis hlapat tas. Bihaat in ela ngas nulis nol in lepa-haal kula-sala unus tene, nol tao muid oen dalen in kom bili-ngala ka.

7 Eta oen ming guru balu maa tui dais balu kam, oen mudi-muid tuun. Mo oen nangan taan ol man toma, mo ol man kula ka lo.

8 Ku nangan net dehet deng Yanes nol Yamres sa, ta lo?* Dedeng na, oen duas labang nol upung Musa. Guru nias tuladang el oen duas kon. Oen labang nol in tui toma ngas. Oen in nangan nas daat son, nol oen in parsai ka tom lo son.

9 Guru in ela ngas tahang nesang lo. Ta nal nenesang ngam, atuli li totoang taan oen in ngengo ka! Banansila el hmunan nu atuli las in taan Yanes nol Yamres in nole-lilung nga.

Kil dididi in tui man ku sium son nas

10 Timutius! Ku taan auk in nuli ki totoang son. Ku taan totoang auk in tui ngas son. Ku taan auk lalan in nuli ka. Ku taan auk in koma ka. Ku taan auk in parsai ka. Ku net auk in kehe, nol namnau atuli las son na. Nol ku kon taan auk in tahang nala kia.

11 Ku kon taan oen in diuk-puang au ka, nol auk in lepa-haal susa-daat bili-ngala ka. Auk haup susa-daat ela se kota Antiokia, kota Ikonium nol kota Listra. Mo Ama Lamtua Allah sao puting auk deng nas totoang son.✡

12 Meman totoang atuil man in parsai se Yesus Kristus, nol kom le nuil niu muid Ama Lamtua Allah in koma ngas, taon elola ko atuli tao susa-daat saol one.

13 Taplaeng pait, atuil daat tas nol atuil in nole-lilung daat tas, daat keko lako. Oen tipu-dai le tao nahu atuil didang, molota oen kon tom in tipu-dai.

14 Mo ku musti kil dididi in tui man ku in sium son nas. Nol muid napiut asa man ku in parsai son na. Ta na man toma! Ku taan

* **3:8** Ngaal 'Yanes nol Yamres' sa muik ne Buk in Hida Blaan na lo. Mo muik atuil in tana teng tek noan, bet oen duas atuil in tana deng dale Mesir, man labang nol Musa, se dedeng Musa in nol puting atuil Israel las deng dale Mesir ra. Les dais na se *Dehet in Puit deng Dale Mesir* 7:11. ✡ **3:11** Dehet deng Aan in Nutus sas 13:14-52; 14:1-20
✡ **3:14** Timutius dua la 1:5; 2:2

baktetebes, asii man tui ku nas totoang son na, ta lo!? Ku bisa parsai se una!✡
15 Lolo ku ana bii kua, ku haup in tui deng Ama Lamtua Buk Niu ka isin na son. In dul son ne Buk Niu ka dalen na, man tulu lalan in haup boa-blingin. Ta eta ku parsai se Yesus Kristus sam, na sai lalan le ku nuil butu-kil nol Ama Lamtua Allah in ne sorga kua.
16 Totoang man in dul ne Buk Niu ka dalen na ka, meman Ama Lamtua Allah esa man bel atuil in dula ngas le dul ela. In dulang nas nahin na elia: tui atuli las deng asa man in toma ka, tek puting atuli las in kula-sala ka, le kil nolas pait lakos muid lalan in toma ka, hidim tuis le halin lelolelo lam nuil muid Ama Lamtua in koma ka.
17 Nini ela lam, Buk Niu ka tao Ama Lamtua atulin nas totoang le nuil titutema, halin nam oen daek nal totoang os man in banan nas.

4

Laok tek atuli las deng Ama Lamtua Allah Dehet-dasin na

1-2 Mam Yesus Kristus pait maa se apankloma kia, le kil bandu banansila el lahi ka. Atuil in nuil nabale ngas tamlom, atuil in maet son nas, leo-leo laok situ-tal se Una, le halin Un nutus oen dasi las. Undeng na, se Ama Lamtua Allah nol Yesus Kristus sila, auk nodan ku nol baktetebes, le ku musti laok tek atuli las deng Ama Lamtua Allah Dehet-dasin na. Boel nangan noan un oras sa banan tam lo ka deken. Tulu bel atuli las in kula-sala ngas. Mo kaing oen nol babanan nini in kehe. Tao kuat-tes atuli li dalen nini dais in tui man toma ngas.
3 Ta ola bingin dua kam, atuli li dai hiiming in tui man toma ngas pait lo ka. Mam oen suma haman nakbua guru-guru man in aa muid oen in koma ngas, halin nam tao mingis oen hngilan nas tukun.
4 Oen kuim kele oen hngilan nas le hutun soleng in tui man toma ngas. Mo oen tidi oen hngilan nas le hii se dehet fufulu man muik un nahin lo ngas!
5 Tiata ku musti nangan blatas! Tahang mumuun se in susa-daat tas dalen. Laok tek atuli li deng Dehet Dais Banan na, le halin nam oen sium Yesus Kristus. Lii-lau atuli li nol dael kolo, didiin in dake na hidi. Boel daek tailuang tuun deken.
6 Deng auk apang ngia lam, nangan isi deken, ta oras auk in mate ka maa dadani son. Banansila el klas mes isin na mana le hidi.*
7 Mo auk muid sukat in lali nol babanan son. Auk lail lakong lius se in tuis pesang ngu son. Auk muid Yesus Kristus napiut son, nol sisa lako-pait lo.
8 Halas ni suma liis dasi mes sii, man auk nata-natang. Na piala man kit Lamtuan na in pesang son, le taung in bel totoang atuil man nuil lolo ngas. Kit Lamtuan na, atuil hlala man lolo. Un na mo ngele halin lo. Eta lius un oras sa lam, Un sao bel auk piaal in nala ka. Mo suma auk siing lo. Ta totoang atuil in namnau Una, nol nata-natang Un in pait maa ngas, kon haup piala!

Paulus hid pesang dasi bili-ngala

9 Timutius! Maa meo auk lalaba tia!
10 Ta halas ni auk siing. Kreskes boka lako ne propinsi Galatia son. Nol Titus kon lako ne dale Dalmatia son. Mo Demas namnau sa-saa apan-kloma ngias dui, tiata un nang soleng au, le lako ne kota Tesalonika lolen son.✡
11 Suma Lukas sii man dada nol auk ne iang. Nuting Markus, le mi duam maa leoleo. Ta un le lam tulung nal auk se osa bili-ngala.✡
12 Auk lok Tikikus lako ne kota Efesus son.✡
13 Eta ku maa lam, nadidingun in kil bel auk kaod metes sa deken, man auk nang ne Karpus uma, ne kota Troas. Nol nadidingun in kil auk in dula ngas deken, dudui pait ta in dula man auk dulan ne hmukit bulang nga.✡
14 Aleksander, atuling man taom daek bis-muti ka,† tao dadaat saol au ki bubuit lo. Nang tuun lako, tiam mam Ama Lamtua balas una, muid un in dake-dake ngas.✡
15 Ku musti doha-doh nol atuling na, ta un labang nol kit in teka-teka ngas.
16 Dedeng auk dil se atuil in nutus dasi ngas silan, le siut auk dasi la laih hmunan na, muik tahan atuli mes in dil nol au lo. Oen totoang lakos nang soleng au. Nang tuun lako! Nang le Ama Lamtua nadidingun oen in kula-sala ngas.
17 Mo ela kon no, Ama Lamtua Allah nang soleng auk lo. Un bel auk in kuat-tes le halin nam auk tek Un Dehet Dais Banan

* **4:6** Dedeng atuil Yahudi las tunu-dadung hmukit se Um Kohe-kanas Tene ka ka, muik in tunu-dadung mesa man musti doan anggor se mija in tunu-dadung nga dapa muna. Tiata bet Paulus bel kleta ni le tek noan, un in nuli ka banansila el anggor man holbohon hidi, le daid in todan bel Ama Lamtua. ✡ **4:10** Kolose 4:14; Filemon 24; Korintus dua la 8:23; Galatia 2:3; Titus 1:4 ✡ **4:11** Kolose 4:14; Filemon 24; Dehet deng Aan in Nutus sas 12:12, 25; 13:13; 15:37-39; Kolose 4:10 ✡ **4:12** Dehet deng Aan in Nutus sas 20:4; Efesus 6:21-22; Kolose 4:7-8 ✡ **4:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 20:6 † **4:14** Bis-muti se dais Indonesian nam Tembaga. ✡ **4:14** Timutius mesa la 1:20; Buk in Naka-nahalit 62:12; Roma 2:6

na nol dabun saa mes lo kon. Tiata auk tek Dehet Dais Banan na son, bel totoang atuil Yahudi lo ngas, le halin nam oen kon ming hapu. Auk kon holoat deng susa-daat ta son.

18 Nol mam Ama Lamtua Allah sas-sao auk deng totoang in daat tas. Hidim Un pela-noen auk nol boa-blingin taam lakong sorgang. Se uam, Un man kil bandu.

Ama Lamtua na mo, muun isi! Auk naka-naka le nikit sakeng Un ngala lapa-lapa hidi nutus taan lo! Baktetebes ela.

Paulus hep un surat ta

19 Nadidingun in bel boa-blingin bata Priskila,‡ nol un sapa, kaka Akila deken. Ela kon nol Onesiforus uma isin nas totoang.✡

20 Erastus daad ne kota Korintus. Lelon na, auk nang Trofimus ne kota Miletus, lole dedeng na un heda ngele isi.✡

21 Nukleka le halin nam oras blingin na maa lius bii kam, ku maa lius ne ia son. Kit tapan in ne ia ngias, el: Ebulus, Pudes, Linus nol bata Klaudia, kon tunang boa-blingin bel mia. Ela kon nol kaka-pail Kristen tenga lias.

22 Auk nodan le Ama Lamtua Allah leo-leo nol ku tutungus. Nang le halin nam Ama Lamtua tulu Un dalen banan na bel mi totoang.

Ela tuun tia,
Paulus

‡ **4:19** Dais Yunanin in mo nia ki dul noan, ‘Priska’. Priska nol Priskila la nam mo, aa deng atuli mes sii. ✡ **4:19** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:2; Timutius dua la 1:16-17 ✡ **4:20** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:22; Roma 16:23; Dehet deng Aan in Nutus sas 20:4; 21:29

Surat deng Paulus bel un tapa Titus

Boa-blingin

1-4 Ana Titus man banan!

Surat ni deng au, Paulus, man daid Ama Lamtua Allah atulin in loka-loka, nol Yesus Kristus atulin in nutus. Un nutus auk le tao teken in parsai deng atuli-atuil man Un in huil nal son nas. Un kon nutus au, le tulu beles lalan lolo ka, le halin nam oen nuil muid Ama Lamtua in koma ka. Nini ela lam, Ama Lamtua Allah atulin nas muik in nahlae, le haup in nuli leo-leo nol Un tutungus. Ama Lamtua koet apan-kloma ki lo bii kam, Un hid meman son noan, mam Un atulin nas nulis napiut nol Una. Un na mo nole net lo. Tom nol un oras sa lam, Ama Lamtua tulu-balang langa-langa noan, Un le bel boa-blingin atuli las deng oen in kula-sala ngas, halin nam oen haup in nuil napiut nol Una. Hidim Un lok auk le laok tek Dehet Dais Banan na bel atuli li totoang se ola-ola.

Titus! Ku niam banansila el auk anang esa, undeng ku nol auk leo-leo parsai se Kristus son. Tiata auk kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, nol Yesus Kristus man bel boa-blingin kita ka, halin nam Oen tulu Oen dalen banan na bel ku, le ku in nuli ka tetesa nol dame.✡

Atorang taung tulu in kil jemaat tas

5 Lelon na, auk nutus le ku dada se nusa Kreta, halin nam ku bisa mana dasi ila lo, man parlus nabael se las. Nol nang le ku nikit atuli-atuil man in toma, halin kil jemaat tas se kota las mesa-mesa. Nadidingun atorang man auk in tek ku son deng atuli-atuil man kil jemaat tas deken. Man noan:

6 eta nikit atuil le kil jemaat tam, un in nuli ka boel muik kula-salan lo. Un musti nuil niu nol sapa-bihatan mes sii. Un anan nas kon parsai se Yesus Kristus. Boel atuli tek noan, oen nam mo tana-ana in tao lobo-lau dadahut, nol labang daat deken.

7 Undeng tulu in kil jemaat tas atuil in lako-daek Ama Lamtua osa la, tiata oen musti nuil lolo nol ngalan nas banan. Nikit atuil in naka bali apan nas deken; in komali daat hlapat tas deken; in niun mahus tutungus sas deken; in keng daat tas deken; nol in kom naseke duit tas deken.

8 Atuil in kil jemaat tas musti kom in sium atuli li nol babanan. Oen musti kom banan na; nangan blatas; nutus dasim lolo; dalen niu; nol in tahang nal apan nas.

9 Oen musti kil dididi Ama Lamtua Allah Dehet-dasin man hmunan nu kaim in tui oen son na. Nini ela, halas-sam oen bisa tulu nal Ama Lamtua lalan lolo ka bel atuil didang, nol bisa tao titu in tui man tom lo ngas.✡

Dehet deng atuil in tui dadahut tas

10 Muik atuli mamo man aa kam muik tula-peke lo, nole-lilung daat, nol labang dehet in toma ngas. Dudui pait atuil Yahudi man tek noan, totoang atuil in kom le haup boa-blingin nas, musti sunat.

11 Oen hanet nal um-elan mamo nini oen in tui kula ngas, le katang deng in tui-tikang man toma ngas. Oen kom in nuting duit nini lalan in panaek atuli! Tung kele atuil tuladang ela ngas bahan nas, le halin nam oen tui dahu-dahut napiut deken.

12 Oe mesan na, oen atulin in kamusang tana mes deng nusa Kreta, dehet un atulin nas esan noan,

“Atuli-atuil Kreta las nole daat,
kom naseke el hmukit in taan hadat lo ka, nol osan daat lai-lisin!”

13 Meman atuil nas tuladang ela! Tiata ku musti pel pait atuil man in laok kula son nas, le tao kuat oen in parsai se Ama Lamtua son na pait.

14 Le halin nam oen hii-ming atuil Yahudi las dehet fufulu kas pait deken. Nol oen musti tenes deng, in daek muid atuil man hutun soleng in tui toma ngas in prenta ka.

15 Nangan babanan! Taung atuil in dalen niu ngas sam, totoang sa-saa li niu. Mo taung atuil in dalen hmomos sas, nol atuil in parsai Ama Lamtua lo ngas sam, muik tahan dasi mes lo kon man niu. Undeng oen dalen nas nol oen in nangan na hmomos meman son.

16 Oen tek le oen taan Ama Lamtua Allah. Molota oen in nuli ka banansila el in taan Un lo ka. Oen aa kam kisa mo dake lam kisa. Meman oen nam atuil daat! Oen dai muid Ama Lamtua in koma ka lo. Atuil in tuladang ela ngas daek nal sa-saa banan nas lo!

2

In tui man toma ka, daid peke in nuil toma

1 Mo Titus ku tao banansila el oen deken ne! Ku musti tadu nakeon atuli las, le halin oen nuil muid in tui man toma ka.

✡ **1:1-4** Korintus dua la 8:23; Galatia 2:3; Timutius dua la 4:10 ✡ **1:9** Timutius mesa la 3:2-7

2 Tek bikloeb in blalan son nas, le nuil
muid atorang ngas, doh oen ngalan banan
na, hidim oen musti nangan blatas nol
nangan tetesa. Oen musti kil napiut nol
dil dididi, le muid in tui man toma ngas.
Oen kon musti namnau atuil didang.
3 Ela kon nol bihata-bihaat in blalan son
nas. Tekas le doh oen in dili-dada ka
babanan, nol nuil muid Ama Lamtua in
koma ka tutungus. Dehet le tao didaan
atuil didang ngaal banan deken. Tao nahu
apan nol in niun tua mali deken. Molam
oen musti tui atuli las le nuil nol babanan.
4 Nini ela lam, oen tui bihata-bihaat in
muda dui ngas, le not se one, halin nam
oen namnau taan oen sapan nas nol oen
anan nas.
5 Tui oen le nuil nol babanan, nuil niu,
mana-koet taan oen uma las nol babanan,
todan oen sapan nas, nol bel oen sapa-
bikloben nas le pal in kil um-elan na. Etan
oen nulis ela lam, taon elola ko muik atuli
in aa le tao nahu Ama Lamtua Dehet-dasin
na lo.
6 Ela kon, tui-tek bikloeb in muda dui
ngas, le halin oen nulis nol babanan.
7 Titus! Ku musti nuil nol babanan, le
daid in not taung atuil didang. Ku daek
saa tuun kon, musti daken nol in toma,
banansila el ku tui atuli las. Ku in tui ka
elola lam, daek muid ela! Tao kuti-kuti nol
ku in dake ngas deken.
8 Eta ku tui atuli lam, ku musti pake
peke in kuat, le halin nam atuli las ketan
soba-naan ku deken. Nini ela lam, atuli-
atuil in labang nol kita ngas mae bali apan,
undeng oen muik peke in labang kita lo.
9 Tui ata kas le halin nam oen hii-ming
oen tuang ngas se dais saa tuun, nol tao
oen tuang ngas dalen kolo. Oen kon situ-
silin nol oen tuang ngas deken.
10 Oen boel naok oen tuang ngas sa-saa
las deken. Oen musti daek babanan le
halin tuang ngas in parsai one ka inu. Oen
musti daid atuil banan nol muid napiut
tuang ngas. Eta atuil in parsai lo ngas
sukat ata kas in nuli ka, nol totoang kit in
tui ngas sam, tao elola ko oen hao noan,
in tuing nas muun isi. Undeng kit tui deng
Ama Lamtua Allah, man bel boa-blingin kit
son na.
11 Ta Ama Lamtua Allah tulu Un dalen
banan na bel atuli li totoang son, nol sai
lalan boa-blingin bel atuli li deng oen in
kula-sala ngas son.
12 Undeng na, kit musti hutun soleng
in nuli man tom lo ka, nol totoang in
kom dadaat ne kit dalen nia ngas. Kit
in nuil ne apan-kloma hahalas nia ngias,
musti tahang taan apan, nuil niu, nol muid
napiut se Ama Lamtua Allah.
13 Halas ni, kit natang-natang Yesus Kris-
tus in pait maa nol Un in loe-liliman na! Na
man daid hangun taung kit totoang. Un na
mo kit Lamtuan in muun dui hihidi, man
bel boa-blingin kit son na.
14 Un sao Un apa ka le mate halin sui nal
kit deng kit in kula-sala ngas totoang, le tao
kit daid Un atulin man in nuil nol dalen
niu, nol kom le daek banan tutungus.✡
15 Tiata Titus, tui nias totoang bel jemaat
tas. Beles in makoe le halin oen muid in
tuing nas totoang. Asii tao kula kam, tulu
belen lalan in toma ka. Atuli li boel ngat
kabaul ku deken, undeng ku muik hak le
kaing one, nol tek oen deng dais nas.

3

Atuil Kristen nas in nuil toma ka

1 Tek nuting jemaat tas, le hii-ming se
atuil in kil bandu ngas, nol atuli-atuil in
kil tingin nas. Hidim oen musti muid
atorang ngas nol siap tutungus le daek sa-
saa banan nas.
2 Oen boel kil dehet le tao didaan atuil
didang ngaal banan deken. Hidim boel
simut apa baah deken. Banan dui ka, nuil
babanan saol atuli li totoang.
3 Ta hmunan nua, dedeng kit taan Lam-
tua Yesus lo bii ka, kit kon taan sa-saa lo
bii, nol hlapat tom in nole. Kit dai ming
atuil didang lo. Kit nuil muid kit dalen
ni in nangan dadaat tas tukun, le didiin
ngilu bali kit apan ni nol in kom naseke
bili-ngalang nas. Kit hadat lo nol atuil
didang. Kit in nuli ki inu nol in idus-neo.
Kit pesang dael daat, hidim atuil didang
kon pesang dael nol kita.
4 Kit in nuli ka daat ela son, mo Ama
Lamtua Allah man in bel boa-blingin kita
ka, tulu Un in neka-namnau ka, nol Un
dalen banan na bel kita.
5 Un bel boa-blingin kita, undeng kit
in nukleka ka lo, molam undeng Un in
namnau kita ka. Un boe-baes soleng kit
in kula-sala ngas nini Un Koo Niu ka, le tao
niu kit in nuli ki halin daid balu, banansila
el in hua ulang kit pait ta.
6 Undeng Yesus Kristus mate son, le bel
boa-blingin kit deng kit in kula-sala ngas,
tiata Ama Lamtua Allah tunang Un Koo
Niu ka bel kita, nol nata-natang pait lo.
7 Undeng Lamtua Yesus dalen banan na,
tiata Un tao banan kit in butu-kil nol Ama
Lamtua Allah ka. Hidim kit tana noan,
mam kit nuling napiut nol Una. Na ka,
man daid kit pusaka!
8 Auk in teka ni meman baktetebes ela.

✡ **2:14** Buk in Naka-nahalit 130:8; Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:5; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:20; 7:6; 14:2; Petrus mesa la 2:9

Asa man auk in tui nia, muik ambak
taung atuli li totoang. Tiata ku musti dising
atuli las tutungus le daek muid in tui-
tikang na nol baktetebes. Totoang atuil
in parsai Ama Lamtua ngas musti nuting
lalan tutungus le daek sa-saa banan nas.
9 Boel laok kutang nol dasi-dehet in nole
ngas deken, tuladang el in kaen apa nol
dais in muik tula-pekeng lo ngas, kaen
dadahut nol atuli, kaen apa deng asii in
hua-koet man lapa dui, nol keng apa deng
atuil Yahudi li atorang hadat tas. Kaen apa
ela le tao saa la? Nas totoang muik ambak
saa lo. Soleng oras parsum tuun!
10 Laok tui-tikang atuil man in tao jemaat
tas le lail bakisan apa ngas. Etan oen tao
ela nabale lam, kaing oen nol mumuun.
Mo eta oen tao napiut nabael ela lam, toe
nolas bakun na.
11 Atuil in tuladang ela ngas in nangan
na lolo lo son. Oen in dake ngas esa, man
tulu-balang atuli li totoang deng oen in
kula-kula ngas.

Paulus hep un surat ta

12 Auk nangan le lok Artemas tamlom
Tikikus, le tia tutnaal ku se nusa Kreta. Eta
un tia lius son nam, ku nuklek halin nam
maa lalaba le tutnaal auk se kota Nikopolis.
Ta se oras blingin nia lam auk nangan le
lakong daad se uang.✡
13 Ku taan atuling in taan hukung man
ngaal Senas sa, nol un tapa Apolos, ta lo?
Oen le lakos el maan katang. Tiata mi
hulung oen le halin nam oen dabun asa
se lalan deken.✡
14 Ta atuil in muid Lamtua Yesus sas boel
daad neok iman tuun lo. Oen musti tui
le daek sa-saa banan nas, nol tulung atuil
man parlu baktetebes sas. Nini ela lam,
oen in nuli ka muik nahin.
15 Kaim totoang in ne ia ngias, tunang
boa-blingin bel ku, Titus. Bel boa-blingin
taung kit tapan in leo-leo parsai se Lamtua
Yesus sas kon.

Auk kohe-kanas nodan Ama Lamtua tulu
Un dalen banan na bel mi totoang.

Ela tuun tia,
Paulus

✡ **3:12** Dehet deng Aan in Nutus sas 20:4; Efesus 6:21-22; Kolose 4:7-8; Timutius dua la 4:12 ✡ **3:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 18:24; Korintus mesa la 16:12

Surat deng Paulus bel Filemon

Boa-blingin

1 Surat ni deng au, Paulus. Auk tapang
Timutius kon tunang boa-blingin. Sadi
kaka tana, oen tahang auk ne bui nia,
undeng auk tek atuli li deng Yesus Kristus.
Auk dul surat ni bel ku, Filemon,
man kaim in namnau, nol daid tapans
in dake mes nol kami;
2 bel susi Apfia,* man kaim nangan el
kaim batan na;
bel Arkipus, man daek hiti-late leo-leo
nol kaim se in dake ni dalen;
nol bel jemaat man taom nakbua le
kohe-kanas se ku uma la ka.✡
3 Auk nodan le Ama Lamtua Allah nol
kit Lamtuan Yesus Kristus, tulu Oen dalen
in banan na bel mia, le halin nam mi nuil
titu-tema nol dame.

Paulus nodan mamo undeng Filemon

4 Filemon! Taom eta auk kohe-kanas bel
ku lam, auk nodan mamo se Ama Lamtua,
undeng ku in nuli ka.
5 Ta auk ming dehet mamo son, deng ku
in parsai se Lamtua Yesus sa, nol ku in
namnau atuil in parsai ngas sa.
6 Undeng ku in parsai ka, tiata ku bisa
haup in nuil dalen mes nol atuil in parsai
tenga las. Auk kohe-kanas le eta mi tulu mi
dalen banan na bel apa mes nol mesa lam,
mi nangan taan taplaeng deng totoang dais
banan, man kit tao nal bel Lamtua Yesus
sas.
7 Kaka! Ku in namnau atuil didang nga,
tao auk daleng ngi kolo son, nol tao tes auk
daleng ngia. Ela kon, tao tes atuil in parsai
ngas hut mamo dalen son.

Paulus nodan le Filemon kon tulu un in namnau ka bel Onesimus

8-9 Eee kaka! Auk in koma ki elia: auk
daid Kristus atulin in nutus. Tiata, auk
muik hak in tadu ku le tao dais nia. Mo
auk kom le prenta tuun lo, ta auk suma
le nodan tulung tuun, banansila el atuil
blalan in nodan tulung nga. Auk daid atuil
bui undeng auk muid Yesus Kristus. Tiata
auk brain nodan tulung se ku, undeng auk
taan ku in namnau atuil hut mamo kas sa.
10 Auk nodan le ku tulu ku in namnau
ka bel auk anang, Onesimus. Un nam
banansila el auk anang esa, ta un daid in
parsai Yesus, undeng auk in lako-dake, se
dedeng auk in se bui ni daleng ngia.✡
11 Auk tana noan Onesimus na mo, ku
ata man in lali ilang nga. Hidim auk kon
tana le hmunan nu un muik ambak taung
ku lo. Mo halas nia lam auk parsai, le un
muik ambak mamo taung kit duat.†
12 Auk namnau un isi, mo nang tuun tia,
auk tunang pait un tia se ku la.
13 In toma ka, auk le tahang una, halin
nam un seda ku taung in tutan-lau auk se
nia. Ta oen bel auk dola le daek saa se ni lo.
Auk daid atuil bui undeng auk in nahdeh
atuli li deng Lamtua Yesus Dehet Banan na
ka.
14 Mo eta ku muid tuun nam, auk tade
lo, lo kam ku noan, auk dising ku. Auk in
koma ka le, ku daek in banan na, muding
ku in koma ka esa. Tiata, eta ku sium
babanan lo bii kam, auk tao sa-saa deng
Onesimus apa ki lo, undeng na ku hak.
15 Bet eliam ku muik in nangan noan:
Ama Lamtua nang Onesimus le bakisan
nol ku nesang lo, halin nam un pait maa
le daad nol ku.
16 Oras un lali ka, un suma daid ku ata
tuun. Mo halas ni un pait maa son, ta un
kon daid ku palim man ku in namnau. Auk
kon namnau un isi! Tiata halas nia, un
in ambak taung ku ka tapnaeng son. Ta
un suma daid ku ata tuun lo, molam un
kon daid ku palim man in leo-leo parsai se
Kristus son.
17 Tiata, elia kaka. Eta ku nangan noan
auk niam, ku tapam in daek osa mesa kam,
auk nodan le ku sium una, banansila el
auk man tiang esa nga.
18 Mo eta noan, Onesimus tao kula ku,
tamlom un muik hningin nabael nol ku
lam, nang le auk man lepan.
19 Ngat esa! Surat hningin ni, auk dulan
nini auk imang ngi esa. *Au, Paulus, man
mam baen seda Onesimus hningin in se
Filemon nas.* Mo auk tek nuting ku hningin
in tene dui se au ki deken tia. Ta ku in daid
Ama Lamtua atulin na ka, undeng au.
20 Toma kaka! Nang le kaka tulung auk
se dais ni dalen, undeng kit niam pali-kaak
se Ama Lamtua dalen. Tao auk daleng ngi
tetesa ela, undeng kit leo-leo daid Kristus
nenan son.

Paulus hep un surat ta

21 Kaka! Auk dul surat ni bel ku, undeng
auk parsai le ku hii-ming babanan se au.
Auk nataka kam, mam ku in tao ka dui
deng auk in nodan nia.
22 Muik dasi mes pait. Tulung mana bel
auk kamar mes le. Ta auk parsai noan
Ama Lamtua ming mi in kohe-kanas sas,

* **1:2** Muik atuil in tana mamo deng Buk Niu ki tek noan, Apfia na mo, Filemon sapa. Tiata un muik hak le ator ata kas. ✡ **1:2** Kolose 4:17 ✡ **1:10** Kolose 4:9 † **1:11** Ngaal Onesimus sa nahin na noan, ‘muik ambak’. Tiata Paulus kuti dais mo ni nia.

nol mam Un sai lalan le puting auk deng
bui nia, halin auk pait tia meo mi se lam.
23 Epafras muik mo nia. Un daid atuil
bui kon, undeng un tek atuli las deng Yesus
Kristus banansila el au. Un kon tunang
boa-blingin bel ku.✡
24 Markus, Aristarkus, Demas nol Lukas
kon ne ias. Oen daek osa mes nol au. Oen
kon tunang boa-blingin.✡
25 Auk nodan kit Lamtuan Yesus Kristus,
le tulu Un dalen banan na bel mi totoang.
Ela tuun tia!
Boa-blingin,
Paulus

✡ **1:23** Kolose 1:7; 4:12 ✡ **1:24** Dehet deng Aan in Nutus sas 12:12, 25; 13:13; 15:37-39; 19:29; 27:2; Kolose 4:10; 4:14; Timutius dua la 4:10, 11

Surat bel atuil Ibrani las man halas-sam nang oen upu kia-kaon nas agama la le parsai se Yesus Kristus

Ama Lamtua Allah bel Un Ana ka maa son, man uhu dui deng Un mee-baah hmunan nuas

1 Hmunan nu, Ama Lamtua Allah nini
Un mee-baha las, le aa nol kit upu kia-kaon atuil Ibrani las.*
Un nini lalan bili-ngala le aa nolas oe-oe.†
2 Mo halas ni, Un bel Un Ana ka maa, le aa esa nol kita.
Lolo hmunan hesa kua, Ama Lamtua Allah
huil nal Un Ana ka son,
le prenta leo-leo nol Una.
Dedeng Un koet apan-dapa kua nol apan-kloma ki nol un isin nas totoang nga,
Un Ana ka kon koet leo-leo nol Una.
3 Ama Lamtua Ana ka tulu Un Ama ka in muun-tes sa,
banansila el lelo la kaloen na in tal pait deng hdidan na ka.
Ta Un nam hnika mes parsis el Un Ama ka.
Nol deng Un in Teka-teka man muik uhu isi ka,
Un lako-daek totoang in ne apan-dapa kua nol apan-kloma kia ngas.
Un kon sai lalan,
le kose soleng atuli in kula-sala ngas,
le halin oen daid niu.
Hidim Un pait lako sorga,
le daad se Ama Lamtua Allah halin kanan na,
se maan in todan-lahing dudui ka.

Ama Lamtua Allah Ana ka uhu dui, deng totoang ima-ii in ne sorga nguas

4 Ama Lamtua Allah ima-ii in ne sorga nguas meman uhu, mo Un Ana ka uhu dui hihidi deng oen totoang. Ama Lamtua Allah pangkat ta man lapa dui hihidi. Nol Un esa bel Un pangkat ta son bel Un Ana ka. Undeng na le, Un Ana ka uhu dui deng Un ima-ii in ne sorga nguas.
5 Ama Lamtua Allah tek net Un Ana ka noan,
"Leol neot ni, Auk nikit Ku le kil prenta."✡
Ama Lamtua Allah kon tek noan,
"Auk niam, Un Ama.
Nol Un nia mo, Auk Anang."✡
Ama Lamtua Allah aa ela meman deng Un Ana ka, mo Un aa net ela lo nol Un ima-ii in ne sorga nguas.
6 Dedeng Ama Lamtua Allah bel Un Ana in uhu isi na maa ka, Un kon prenta Un ima-ii in se sorga nguas noan,
"Hoe! Ima-ii me!
Mi musti laok todan-lahing
Auk Anang nga!"✡
7 Ama Lamtua Allah kon aa deng Un ima-ii in ne sorga nguas noan,
"Auk tao Auk ima-ii in ne sorga nguas le dake lam hlapat,
banansila el angin na.
Auk tao Auk ata kas le daid muun,
banansila el ai ka."✡
Ama Lamtua Allah aa ela, undeng oen nam mo, suma ima-ii in loka-loka tuun.
8 Mo Un aa didang pait deng Un Ana esa ka, noan,
"Ku niam, Ama Lamtua Allah.
Mam Ku daad se del in kil bandu ka didiin son na.
Mam Ku kil kuasa le prenta nol dael lolo.
9 Ku dalem kolo in ngat atuil man nuil nol lolo ngas.
Mo Ku dalem iil nol in ngat atuil man nuil nol tom lo ngas.
Tiata Auk daleng kolo,
le Auk doan mina se Ku bom ma,
halin nikit Ku daid Lahi, man uhu dui deng totoang lahi las."✡
10 Ama Lamtua Allah kon aa nol Un Ana ka, noan,
"Auk anang nge!
Ku niam, Tuang man in prenta meman son, deng lolo hmunan nua.
Ku man prenta le apan-dapa ku dadi meman.
Ku kon man prenta le apan-kloma ki dadi meman.
11-12 Mam apan-dapa ku nol apan-kloma ki daat.
Hidim apan-dapa ku nol apan-kloma ki kon ilang.
Mo Ku sii man nuli napiut.
Mam Ku nikit soleng apan-dapa ku nol apan-kloma kia,
banansila el atuli in kat soleng kai-baut blaan na.

---

* **1:1** a: *Ibrani* la na mo ngaal didang taung bangsa Yahudi. Atuil Yahudi man in parsai se Yesus Kristus sas, atuli las noken noan "atuil Kristen Ibrani", undeng oen kisa son deng oen pail-kakan Yahudi man in kil atorang agama Yahudi blaan na nabale ngas. † **1:1** b: Ama Lamtua Allah tek Un in hida ngas nini lalan bili-ngala. Tuladang el: Un tek Abraham nini in hida, bel Musa nini atorang agama, bel Daud nini dain in naka-nahalit, nol Yeremia nini kleta. ✡ **1:5** Buk in Naka-nahalit 2:7 ✡ **1:5** Samuel dua la 7:14; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis mesa la 17:13 ✡ **1:6** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:43; Lukas 2:13-14 ✡ **1:7** Buk in Naka-nahalit 104:4 ✡ **1:9** Buk in Naka-nahalit 45:7-8

Mam Ku seda apan-dapa ku nol apan-
kloma kia,
banansila el atuli in silu seda kai-baut
balu ka.
Mo Ku sii man ela lo.
Undeng Ku nuli napiut hidi nutus taan
lo.”✡
13 Ama Lamtua Allah kon aa nol Un Ana
ka, noan,
“Auk Anang nge!
Maa daad se nia, se maan in todan dudui
kia,
se Auk halin kanan nia.
Mam Auk tao Ku musu las,
didiin oen suda le muid se Ku.”✡
Ama Lamtua Allah aa ela meman son
deng Un Ana ka, mo Un aa net ela lo, nol
Un ima-ii in ne sorga nguas.
14 Mo Un ima-ii las meman muik nahin
dui. Lole Un man nutus one, le laok
urus totoang atuil man mam Un beles boa-
blingin deng oen in kula-sala ngas. Mo ela
kon no, Ama Lamtua Allah Ana ka, muun
dui deng oen totoang nabale.

2

*Hutun soleng Ama Lamtua dehet boa-
blingin man muun na deken*

1 Undeng na, kit musti kil dididi asa man
kit in ming son deng Ama Lamtua Allah
Ana ka ka, le halin nam kit nadidingun
deken.
2 Hmunan nu, Ama Lamtua pake Un ima-
ii deng sorga, le tek Un in hida ngas bel kit
upu kia-kaon nas. Totoang in hidang nas
toma. Eta oen kaliut Un in prenta ka lam,
taon elola ko oen tom in hukung.
3 Meman hmunan nu ela. Mo halas ni
Ama Lamtua Ana ka sai lalan balu son,
le bel boa-blingin atuli lia. Un tek lalan
boa-blingin man in muun isi ni son, bel Un
atulin man in lii-lau Un se apan-kloma kia
ngas. Hidim oen tek kita, le kit parsai. Mo
etam kit tiu-hii lo kam, doha ta kit tom in
daat son nia!
4 Ta Ama Lamtua Allah kon bel kuasa,
le Un atulin nas tao taad herang bili-ngala.
Un kon niung beles Un Koo Niu ka, le oen
daek nal dais didang mamo muid Un in
koma ka. Undeng nas totoang, tiata kit
tana noan, lalan boa-blingin na, meman
toma.

*Tasao le Ama Lamtua Allah Ana ka tao
apa ka deng dadale le daid atuli kia?*

5 Auk aa deng apan-kloma hnika balu
man in le maa kia. Mo Ama Lamtua Allah
tek net lo noan, mam Un ima-ii in ne sorga
nguas man mana-koet apan-kloma kia. Ta
mam in mana-koet ta atuli lia.
6 Ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka,
upung Daud ketan net deng atuli li noan,
“Ama Lamtua Allah!
Tasao le Ama Lamtua papa-paiduil atuli li
lia?
Tasao le Ama Lamtua neka-namnau one
lia?
Ta oen suma atuil biaas tuun!
7 Mo Ama Lamtua bel oen kuaas son,
le naha-bubuit tam oen daid hnika
mes el ima-ii in ne sorga nguas.
Ama Lamtua kon parsai one,
nol nikit one,
8 le prenta totoang asa man Ama
Lamtua in daek son nas.”✡
Tiata, muid upung Daud in dula ka lam,
Ama Lamtua Allah nikit atuli li le daid
tuang, halin oen man mana-koet totoang
Un in daek son nas. Molota kit net tatahan
atuli mes lo bii kon, man prenta totoang
nas ela.
9 Mo muik at mes man prenta nal nas
totoang. Un nam mo, Yesus. Un maa
daad tahang se apan-kloma kia, daid atuli
le lepa-haal in susa-daat didiin mate. Un
mate ela, le tulu bel atuli li Ama Lamtua
Allah dalen banan na. Hidi nam, Ama
Lamtua Allah naka-naka Una nol nikit
sakeng Un lapa-lapa, le halin Un prenta
totoang asa man Ama Lamtua Allah in
daek son nas.
10 Tiata Ama Lamtua Allah bel Yesus
lepa-haal in susa-daat tam toma, le halin
Yesus man sai lalan boa-blingin na bel atuli
lia. Ta Ama Lamtua Allah koma ka le
atuli mamo haup in nuil leo-leo nol Un se
sorga. Ta Ama Lamtua Allah man daek nas
totoang. Nol totoang in nuli ngias muki,
undeng Una.
11 Taon elola ko Ama Lamtua sium nol
banan atuil man Lamtua Yesus in taos le
daid niu son nas, halin daid Un anan. Ama
Lamtua Allah nam, Yesus Ama. Tiata Yesus
nol oen nam Aman mesa. Undeng na le
Yesus mae lo, le haman oen noan,
“Mi nia mo, Auk pail-kakang.”
12 Ta Yesus tek Un Ama ka son noan,
“Auk le tek Auk pail-kakang ngas,
deng Ama in banan na!
Auk le tao dain se oen hlala ka,
deng Ama in muun-tes sa!”✡
13 Yesus kon aa napiut noan,
“Auk parsai nol nahlae napiut se Ama
Lamtua Allah.”
Hidim Yesus kon aa pait noan,
“Ngat le! Auk mo nia,
leo-leo nol Ama Lamtua Allah anan,

✡ **1:11-12** Buk in Naka-nahalit 102:26-28 ✡ **1:13** Buk in Naka-nahalit 110:1 ✡ **2:8** Buk in Naka-nahalit 8:5-7
✡ **2:12** Buk in Naka-nahalit 22:23 ✡ **2:13** Yesaya 8:17, 18

man Un saos son bel Au, le Auk
man papa-paidulis.”✡
14 Undeng Ama Lamtua anan nas nam
suma atuil biaas tuun, tiata Yesus kon
musti daid atuli banansila el one. Ta Un
musti daid atuli muna le, halas-sam Un
haup in mate. Nini Un in mate ka, halas-
sam Un haup in laok nuhu-dau nal uikjale
kas tuang nga in kuasa ka. Ta tuang in daat
isi na, man kil kuasa le mana-koet dasi-
dais man in butu-kil nol hmate ka ngas.
15 Nol un kon tao atuli li le lii in mate,
didiin oen mudi-muid un in koma ka,
banansila el ata ka. Mo halas ni, Yesus sao
nal atuli li deng oen in lii na son.
16 Ta langa son noan, Yesus maa le tulung
Ama Lamtua ima-ii in ne sorga nguas lo.
Molam Un maa le tulung kita, man daid
upung Abraham in hua-koet.
17 Undeng na, Yesus daid parsis banan-
sila el kita, man daid Un pail-kakans son.
Nini ela lam, Un daid kit tulu agama man
in lapa dui, le tulung kit daek muid Ama
Lamtua Allah in koma ka. Un kon tulu Un
dalen kasiang nga bel kita. Nol eta Un aa
elola lam, Un daek muid ela. Hmunan nu,
kit upu kia-kaon nas nodan tulu agama las
tuang tene ka, le tao in tunu-dadung, le
halin Ama Lamtua kose soleng oen in kula-
sala ngas. Halas ni, Yesus esa mate son, le
Ama Lamtua kose soleng kit in kula-sala
ngas.
18 Dedeng Yesus nuli se apan-kloma kia
ka, Un haup in susa-daat mamo isi. Muik
in neleng Una kon, le halin Un tao kula.
Mo Un nahi net lo. Undeng na, eta muik
in neleng kit le tao kula kam, Yesus tulung
kit kon, le halin kit nahing deken.

3

Ama Lamtua Allah Ana ka uhu dui deng upung Musa

1 Elia pali-kaka me! Ama Lamtua Allah
huil nal mi son, nol noken mi noan atuil
man in dalen niu, man mam haup in nuli
leo-leo nol Ama Lamtua Allah se sorgam.
Tiata deng dais nias totoang, mi musti
nangan bana-banan deng Lamtua Yesus in
daek taung kit son nias. Ta kit hao son
noan, Un na mo Ama Lamtua Allah Atulin
in Nutus, nol Un kon nam kit Tulu Agama
man in Lapa Dudui ka.
2 Dedeng Ama Lamtua Allah nutus Yesus
sa, Yesus tao muid Ama Lamtua in koma
ngas totoang. Nini ela lam, Un daid
banansila el upung Musa. Ta upung Musa
kon tao muid Ama Lamtua Allah in koma
ka, se dedeng un in lii-lau kit upu kia-kaon
hmunan nua ngas.✡
3 Mo ela kon no, Yesus muun dui deng
upung Musa. Ta Yesus na mo, banansila el
um lamtua. Na langa son noan, um lamtua
ka muun dui deng atuil in loka-loka se um-
elan na dalen na ngas.
4 Atuli li mesa-mesam bangun-pii un
uma-elan esa. Mo Ama Lamtua Allah
bangun-pii totoang sa-saa lias.
5 Tiata upung Musa tao muid Ama Lam-
tua Allah in koma ka, se dedeng un in daid
atuil in loka-loka taung Ama Lamtua uma
isin na ngas. Ta dedeng na, un tek meman
asa man mam Ama Lamtua Allah in le
dake ngas.
6 Lamtua Yesus kon daek muid Ama
Lamtua Allah in koma ka, mo Un nam
atuil in loka-loka banansila el upung Musa
lo. Undeng Un nam, Kristus, Ama Lamtua
Allah Ana, man Un hulin meman son deng
lolo hmunan nua, le belen maa se apan-
kloma kia. Nol Kristus taan baktetebes in
mana-koet Un Ama ka uma isin nas. Tiata,
eta kit kil dididi kit in parsai kia, nol kit
nahlae napiut se Kristus sam, kit kon haup
in tamang le daid Un uma isin.

Bali kudi le nang mi in parsai ka banansila el mi upu kia-kaon nas deken

7 Undeng na, kaim musti tidi hngilan le
hii babanan asa man Ama Lamtua Allah
Koo Niu ka in aa son noan,
“Leol neot nia, eta mi ming Ama Lamtua
Allah in teka ka son nam:
8 bon baut banansila el,
atuil nas deken,
man lako-pait didiin taun buk aat
se maan in ete tuun.
Ta oen dai toe muid Musa pait lo,
didiin naha-bubuit tam Ama Lamtua
Allah
keeh nal nol oen pait lo son.
9-10 Nangan tukun!
Taun buk aat Auk tao taad herang bili-
ngala
se oen sila-matan nas!
Mo oen taan in soba-naan Au tutungus.
Undeng na Auk komali nol one, le tekas
noan,
‘Mi niam, lai-lisin son!
Ta mi bali kudi, le nang soleng Auk
lalan na son,
le muid se mi lalan in hilu ngas!’
11 Auk keeh nal nol in ngat mi in daat
ela ka pait lo son.
Undeng na le Auk bahang mi noan,
‘Mi boel in taam le teen in kae leo-
leo nol Auk pait lo son.’ ”✡
12 Tiata pali-kaka me! Doha-doha, ta
tamlom deng mia la muik in daek dadaat,
le didiin un parsai pait lo, hidim bali kudi

✡ **3:2** Buk in Kahi 12:7 ✡ **3:11** Buk in Naka-nahalit 95:7-11

le nang Ama Lamtua Allah man in nuil napiut ta la.
13 Banan dui ka lelo-lelo nam, mi tao teken apa dalen, mes nol mesa. Natang apa pait deken! Undeng mi hlapat tom in nole le tao kula, didiin mi kon daid bon batu, le tiu-hii Ama Lamtua Allah lo.
14 Kit bisa daid Yesus Kristus tapan, le iin mes nol Una, sadi kit nahlae napiut se Una, banansila el dedeng kit in parsai Un babalu ka.
15 Ta Ama Lamtua Koo Niu ka kon tek ela, noan,
"Leol neot ni eta mi ming Ama Lamtua
Allah in teka ka lam,
bon baut banansila el atuil nas deken,
man lako-pait didiin taun buk aat
se maan in ete tuun,
lole oen labang nol upung Musa."✡
16 Lam Auk le keket elia: atuil in ming upung Musa son, hidim bali kudi le nang soleng una ngas, asiis sa? Nas kit upu kia-kaon man upung Musa esa nol puting deng dale Mesir ras.
17 Hidim, atuil in tao Ama Lamtua Allah le komali didiin taun buk aat tas, asiis sa? Nas kit upu kia-kaon nas kon. Ta oen nuil dadaat se maan in ete tuun na, didiin oen mates le puan se las.
18 Hidim, atuil man tom in bahang deng Ama Lamtua Allah, halin boel taam le teen in kae leo-leo nol Un se dale na lo kas, asiis sa? Nas kit upu kia-kaon nas. Ta oen dai hii-ming se Ama Lamtua Allah lo.✡
19 Tiata langa son, ta lo! Kit upu kia-kaon nas haup in taam se dale na le teen in kae leo-leo nol Ama Lamtua Allah lo, undeng oen parsai se Un lo.

4

Eta kit parsai Yesus Kristus sam, kit haup in nuil mole-daem nol Ama Lamtua Allah, banansila el kit teen in kae leo-leo nol Una

1 Mo halas ni kit musti nangan blatas, undeng Ama Lamtua hid nabael noan, Un atulin nas haup in tene leo-leo nol Una. Tiata, tamlom deng mia la muik in hutun soleng asa man Ama Lamtua in hid son nia la.
2 Ta kit kon ming haup dehet banan man kit upu kia-kaon nas in ming haup son na. Mo undeng oen parsai dehet na lo, tiata oen ontong lo.
3 Mo eta kit parsai lam, kit haup le teen in kae leo-leo nol Ama Lamtua Allah. Ta hmunan nu, Un hid ela son nol kit upu kia-kaon nas, mo hidim Un komali le tekas noan,
"Auk keeh nal nol ngat mi in daek daat ela
ka pait lo son.
Tiata Auk bahang mia, noan,
'Mi boel in taam le teen in kae leo-leo
nol Auk pait lo son.' "
Molota kit tana noan, dedeng Ama Lamtua koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia ka, Un mana hidi meman son le Un atulin nas haup in tene, le nulis leo-leo nol Una.✡
4 Se dehet deng Ama Lamtua Allah in koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia ka, muik in dula deng Ama Lamtua Allah teen in kae ka noan,
"Ama Lamtua daek hidis totoang kon,
ola ka, tom nol leol itu la,
Un tene."✡
5 Ne in dula tenga las pait tam, Ama Lamtua Allah aa nol kit upu kia-kaon nas noan,
"Mi boel in tama pait lo son,
le teen in kae leo-leo nol Au."✡
6 Tiata, Ama Lamtua Allah in koma ka le Un atulin nas teen in kae, halin nulis leo-leo nol Una. Mo kit upu kia-kaon man ming haup muna dehet banan nia ka, tamas nal lo. Undeng oen tao muid Ama Lamtua in koma ka lo.
7 Mo nesa-nesang kon, Ama Lamtua huil oras didang, le halin Un atulin nas haup in tamas le teen in kae leo-leo nol Una. Ta Un pake upung Daud le tek noan,
"Neot ni, eta mi ming Ama Lamtua Allah
in aa ka lam,
tao mi dalen nas didi banansila el batu
ka deken,
mo hii nol babanan tia."✡
8 Dedeng upung Daud tek noan, "leol neot nia", na un aa deng leol man Yosua nol kit upu kia-kaon nas upu-anan nas in tamas lakos dale Kana'an na lo. Ta oras upung Daud tek ela ka, oen totoang mates blaan son.✡
9 Undeng na, kit tana noan, Ama Lamtua mana oras didang son, le Un atulin nas teen in kae, halin nulis leo-leo nol Una.
10 Nol atuil man in taam le teen in kae leo-leo nol Ama Lamtua Allah ka, kon tene deng un in dake ka son, banansila el Ama Lamtua tene tom nol leol itu la, se oras Un in daek hidi apan-kloma kia ka.✡
11 Tiata dil dididi le halin mi tamam nal le teen in kae, nol nulim leo-leo nol Ama Lamtua Allah. Ta tamlom mo muik in taam nala lo, undeng un dai hii-ming Ama Lamtua in Teka-teka ngas lo, banansila el kit upu kia-kaon nas sa.

✡ **3:15** Buk in Naka-nahalit 95:7-8 ✡ **3:18** Buk in Kahi 14:1-35 ✡ **4:3** Buk in Naka-nahalit 95:11 ✡ **4:4** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:2 ✡ **4:5** Buk in Naka-nahalit 95:11 ✡ **4:7** Buk in Naka-nahalit 95:7-8 ✡ **4:8** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 31:7; Yosua 22:4 ✡ **4:10** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:2

12 Ta Ama Lamtua Allah in Teka-teka
ngas tulu lalan in nuil toma ka. In Teka-
teka nas muik kuasa le taam lakos kit
dalen, le sukat kit in nangan na nol kit
in koma-koma ngas totoang. Ta in Teka-
tekang nias meman nakan dui deng hela
mes man dait tamang lako kit boan, le
keteng ulat nol baang bating seen, le tao
batlenga totoang.
13 Se apan-dapa ku nol apan-kloma ki
totoang, muik in buni-napang deng Ama
Lamtua Allah lo, ta Un ngat net totoang sa-
saa lias nol langa-langa. Nol mam kit musti
laok situ-tal se Una, le tek totoang kit in
lako-daek son nas.

*Yesus daid Tulu Agama in Lapa Dudui,
man uhu dui deng tulu agama tuladang
blaan nas*

14 Kit musti kil dididi kit in parsai ka,
undeng Ama Lamtua Allah Ana Yesus, daid
kit tulu agama man lapa dudui son. Ta Un
ne Ama Lamtua Allah sila ku son, le bela
kita.
15 Un bela kit nol babanan, undeng Un
tana noan, kit niam, atuli. Eta muik in
neleng kit le tao kula kam, kit nahing
hlapat. Yesus kon tom in neleng banansila
el kita, mo Un nahi net lo.
16 Undeng na, maa le kit brain in laok
dadani nol Ama Lamtua Allah, se Un del
in prenta kua. Ta Un dalen na banan isi.
Tiata, eta kit kohe-kanas se Una lam, taon
elola ko Un tulu Un dalen banan na, le
tulung kit tom nol oras sa.

5

1 Atuling man oen nikit son le daid tulu
agama in lapa dui ka, un osa la musti
tulung atuli li, le halin oen butu-kil nol
Ama Lamtua Allah. Un musti sium oen in
bele ngas, nol oen hmukit in tunu-dadung
ngas, le kil bel Ama Lamtua. Un kon musti
bel hmukit in tunu-dadung, le halin Ama
Lamtua kose soleng atuli li in kula-sala
ngas.
2 Eta muik atuli mes taan lalan in nuil
toma ka lo, tamlom muik atuli mes sisa
puti deng lalan na son nam, tulu agama
na boel tao sus oen deken. Un dalen na
musti banan nol one, undeng un nam kon
atuil man nahi hlapat banansila el one.
3 Undeng tulu agama la nam kon atuil
in nahi hlapat banansila el one, tiata un
musti bel hmukit in tunu-dadung, le Ama
Lamtua kose soleng un in kula-sala ngas.✡
4 Atuli li boel nikit apa ka esa le daid
tulu agama in lapa dui deken. Ta suma
Ama Lamtua Allah sii, man muik hak le
huil atuli li ela, banansila el hmunan nu
Un in nikit upung Musa kaka Harun na.✡
5 Ela kon nol Kristus. Un nikit Apa ka le
daid tulu agama in lapa dui lo. Ta hmunan
nu, Ama Lamtua Allah esa man nikit Una,
le tek noan,

“Ku niam Auk Anang,
Leol neot nia, Auk nikit Ku le kil
prenta.”✡

6 Nol muik in dula pait noan,

“Ku daid tulu agama man hnika mes el
Melkisedek hmunan nua ka,
molam Ku daid tulu agama didiin hidi
nutus taan lo.”✡

7 Dedeng Yesus in nuil se apan-kloma
kia ka mana le hidi, Un tene taan lo nol
in kohe-kanas, nol lilu mumuun, le nodan
tulung Ama Lamtua Allah bel kuat-tes Una.
Ta Un tana noan, Ama Lamtua in kuasa ka,
bel boa-blingin nal Una. Kon Ama Lamtua
Allah ming Yesus, undeng Un muid Ama
Lamtua in koma ka nol baktetebes.✡
8 Ta Yesus nam, Ama Lamtua Allah Ana.
Mo ela kon no, Un musti haup in susa-daat,
le halin Un tui muid Ama Lamtua Allah in
koma ka.
9 Hidim meman baktetebes Un tao muid
Ama Lamtua in koma ngas totoang. Tiata
halas nia, Un daid Peke in kil Boa-blingin,
taung totoang atuil in parsai Una ngas, le
halin oen haup in nuli napiut nol Ama
Lamtua Allah.
10 Ta Ama Lamtua nikit Yesus son le daid
tulu agama, man hnika mes el tulu agama
Melkisedek hmunan nua ka.

Soleng mi in parsai Kristus sa deken

11 Muik dasi mamo nabale, man Auk le
aa deng Kristus nol Melkisedek, mo Auk
sus in tek dais nas bel mi nol langa-langa,
undeng mi banansila el tana-ana blutu
ngengo man nangan taan babanan nal lo
bii ka.
12 Molota mi niam, parsai blaan son.
Muid in toma ka lam, mi musti daid guru
son, le tui atuil tenga las. Taan lo molota,
mi banansila el tana-ana blutu mea, man
kaa taan lo bii mo halas-sam niun taan
sus tuun. Mi parlu atuli in tui mi dasi-
dais peke deng Ama Lamtua in Dula Niu
ka nabale.
13 Auk sukat mi nol tana-ana blutu mea
ela, undeng mi nangan taan in tui laih
hmunan deng Kristus, le halin nuil lolo nol
babanan na lo bii.✡
14 Mo eta tana-ana blutu mea ki tene maa
kam, un niun sus lo ka, mo un kaa kakaat
didi. Na banansila el atuil in tui didiin
nangan taan baktetebes Ama Lamtua in tui

✡ **5:3** Atorang deng Tulu Agama las 9:7 ✡ **5:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 28:1 ✡ **5:5** Buk in Naka-nahalit 2:7 ✡ **5:6** Buk in Naka-nahalit 110:4 ✡ **5:7** Matius 26:36-46; Markus 14:32-42; Lukas 22:39-46 ✡ **5:13** Korintus mesa la 3:2

ka, le halin un taan ol man banan, nol ol man daat ta.

6

1 Tiata mi musti tui in tui man muun dudui ngas, undeng mi in tui deng Kristus sa nesang buit son. Tiata halas ni mi tui ulang in tui hmunan nas deken tia, man tek noan: atuli li musti nang soleng oen in kula-sala ngas; tui deng atuli li in parsai se Ama Lamtua Allah;

2 tui deng in sarani; tui deng in totong iman le sium Ama Lamtua Koo Niu ka; tui deng mam Ama Lamtua Allah tao atuil in mate ngas le nulis pait; nol tui deng mam atuli li laok situ-tal se Ama Lamtua, le sium Un in nutus sa noan, asii man haup in nuli napiut nol Una, mo asii man lo ka.

3 Mo eta Ama Lamtua bel dola kam, maa le kit tui taplaeng pait. Ta auk le tui mi dais man in muun dudui ngas.

4-6 Molota, muik atuli nangan taan deng Kristus in tui ngas son, nol oen kon haup net Ama Lamtua Allah dalen banan na son, didiin Un niung Un Koo Niu ka maa bel one. Oen taan Ama Lamtua in Teka-teka ngas son, nol oen kon taan Un in kuasa, man mam Un pake eta apan-kloma ki le kiamat ta son. Mo ela kon no, oen soleng oen in parsai ka son, hidim bali kudi le nang soleng Kristus. Undeng na, bet muik lalan pait le oen haup in nodan ampong, halin nulis babanan pait nol Ama Lamtua Allah lo. Ta etan atuli li pesang baktetebes lo kam, na banansila el oen esan man pauk tele Ama Lamtua Ana ka pait se kai sangsuli dapa, hidim bilu-aa Un se atuil hut mamo silan.

7 Atuil tuladang ela ka, banansila el dale man puting isin banan lo ka. Molota, eta ulan na maa son nam, dale banan na nam puting nal isin man muik ambak taung atuil in daek klapa ngas. Hidim Ama Lamtua Allah niung hangun banan, le tao dale na isin mamo taplaeng.

8 Mo atuling in bali kudi Kristus sa, banansila el dale man in puting duli tuun na. Nol duli na muik ambak lo. Nesang lo kon, Ama Lamtua Allah maa le nahu hukung se dale na. Hidim Un loe soleng isin man muik ambak saa lo na.✡

9 Kaka-pail in namnau me! Auk aa mumuun buit ela, mo auk kon tana noan, mi bali kudi Kristus lo. Lole mi parsai se Un son, nol mi in nuli ka kon muik isin banan.

10 Tiata nangan, ta Ama Lamtua Allah dalen na lolo, nol Un kon nadidingun mi lating ngas lo. Ta mi daek mumuun son le tulung Un atulin nas, nol namnau one. Lolo hmunan nua, meman mi lako-daek Un osa la son. Nol mi daek ela nabale.

11 Mo halas ni, auk in koma ka le mi totoang daek mumuun dui pait, le tao muid ela napiut didiin hidi. Nini ela lam, mam mi sium nal totoang dais banan, man mi in nahlae se Ama Lamtua Allah kas.

12 Sadi mi daid osan daat deken! Mi musti not muid atuil in parsai Ama Lamtua Allah nesang son nas. Ta oen nahlae tutungus se Una, didiin oen sium nal asa man Un in hid son na.

13-16 Tuladang el kit upun Abraham. Hmunan nu Ama Lamtua Allah butu-kil in hida nini sumpa. Eta atuli li nikit in sumpa kam, taom un nini Ama Lamtua Allah ngala ka, le halin Ama Lamtua daid un saksin, undeng Ama Lamtua nam, dui deng una. Nol eta muik dasi lam, totoang atuli li tana noan, atuling na in aa ka, meman toma, undeng un sumpa nini Ama Lamtua Allah ngala ka son. Na meman lalan deng atuli li tuun. Mo dedeng Ama Lamtua Allah nikit sumpa nol kit upun Abraham ma, Un nini Un ngala ka esa, undeng muik in dui deng Una lo. Un hid noan,

"Mam Auk bel hangun banan mamo-
mamo se ku,
nol ku in hua-koet tas.
Mam oen mamo keko lako,
didiin muik atuli kaih nal oen lo."✡

Ama Lamtua Allah hid ela, mo nesang halas-sam kit upun Abraham sium asa man Ama Lamtua in hid son na, molam un parsai nol nahlae napiut se Ama Lamtua.

17 Nini ela lam, kit tana noan, eta Ama Lamtua tao in hida nol Un atulin nas sam, Un butu-kil in hida na nini sumpa, le halin tulu bel noan, asa man Un in hid son na, meman toma nol seda lo.

18 Ta muik dasi dua man seda boles lo. Mesa la, mo Ama Lamtua in hida ka. Nol dua la, mo Un in sumpa ka, man Un pake le daid in kila, deng Un in hida na ka. Tiata eta Ama Lamtua hid dasi mes son nam, taon elola ko Un daek mudin, undeng Un nam aa kam nole lo. Tiata kit lii-tiud nol Un in hida ka deken. Kit lail laok nuting le haup boa-blingin se Un son, tiata halas ni kit natang nol nahlae napiut se Un tuun.

19 Nini ela lam, kit dalen ni hutluul lo son, banansila el lui mes man puti nal son deng len na, le lako nahlae se maan in nahu ka. Ta kit nahlae se Yesus Kristus man daid kit tulu agama in lapa dudui ka. Hmunan nu, tom nol atuil Yahudi las leol banan na, tulu agama in lapa dudui ka

✡ **6:8** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:17-18

✡ **6:13-16** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:16-17

✡ **6:19** Atorang deng Tulu Agama las 16:2

tama muid kitu tene in loen kele Kamar in Niu Dudui ka, le taam lako saol Ama Lamtua Allah se la.✡

20 Mo halas ni Yesus taam lako muna son, le sai lalan bel kita. Ta Un kon nam tulu agama in lapa dudui, man hnika mes el Melkisedek hmunan nua. Mo Yesus uhu dui deng tulu agama tuladang blaan nas, undeng Un teen tatahan in lako-daek Un osa la lo.✡

7

Melkisedek nam tulu agama man lapa dui deng, tulu agama in ngaal Lewi ka nol un in hua-koet tas

1-3 Hmunan nu, Melkisedek daid laih se kota Salem. Un kon tulu agama taung atuil in todan-lahing se Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka. Un ngala ka nahin na noan, "Lahing Dael Lolo". Nol Laih Salem ma nahin na noan, "Laih Dame". Muik in taan Melkisedek nam in hua-koet deng asii ka lo. Muik atuli in taan un ama ka, un ina ka, nol un upu kia-kaon nas lo. Muik in taan dehet deng hua un blinga, tamlom un mate blingan na lo. Atuli li suma taan tuun noan, un nam mo laih deng kota Salem, nol tulu agama bel Ama Lamtua Allah. Mo un kon banansila el Ama Lamtua Allah Ana ka, undeng un kon tulu agama man in lako-daek un osa la tutungus.

Oe mesan na, lahi ila lo maas nonool oen tentara las, le nuhu-dau upung Abraham tapan nas sa-saa las. Kon upung Abraham leo-leo nol un tapan nas laok hote-dait nolas, didiin oen tao tehen lahi-laih nas. Hidim upung Abraham nol un tapan nas kat pait totoang sa-saa nas. Nikit upung Abraham pait kon, Melkisedek puti deng kota Salem le laok sodo-sium una. Hidim un aa le bel upung Abraham hangun noan, "Nang le Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka, bel hangun se ku." Hidi na kon, upung Abraham bating bel Melkisedek op mes deng op hngulu, deng totoang sa-saa man un in nuhu-dau nal pait son nas. Un tao ela, undeng Melkisedek na mo, tulu agama deng Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka.✡

4 Nangan babanan dehet in deng Melkisedek nia! Upung Abraham belen op mes deng op hngulu, deng totoang sa-saa man in banan dui, man un in kat pait son nas. Tiata langa son noan, Melkisedek na mo atuil tene.

5 Molota dedeng na, Ama Lamtua Allah nikit atuil le daid tulu agama lo bii. Maa lius upung Abraham, kia Lewi, halas-sam Ama Lamtua Allah nikit una, nol un in hua-koet tas, le daid tulu agama bel upung Abraham in hua-koet tas totoang. Hidi nam, Ama Lamtua Allah kon bel atorang noan, atuil deng ngaal Lewi la, man muik hak le sium op mes deng op hngulu, deng oen pail-kakan ngaal didang in se Israel las.✡

6 Mo Melkisedek nam, in hua-koet deng ngaal Lewi lo. Ela kon no, upung Abraham bating belen op mes deng op hngulu las, ta muid una lam Melkisedek nam, atuil tene. Dedeng na, upung Abraham sium in hida son deng Ama Lamtua Allah le bel un hangun. Mo ela kon no, Melkisedek aa noan, "Nang le Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka, bel hangun se ku."

7 Ni man daid tada noan, Melkisedek nam, atuil tene. Undeng atuil in aa le bel hangun na, taon elola ko tene dui deng atuling in sium hangun na.

8 Tulu agama las totoang muik hak le sium op mes deng op hngulu las. Mo undeng oen suma atuil biaas tuun, tiata nesa-nesang kon oen mates. Tulu agama Melkisedek kon sium op mes deng op hngulu las. Mo un nuli napiut, undeng Ama Lamtua Buk Niu ka tek deng un in maet son lo.

9-10 Undeng upung Abraham bating bel Melkisedek op mes deng op hngulu, deng sa-saa nas, tiata atuli li muik in nangan noan, upung Abraham kon baen bel un hua-koet man in hua lo bii ngas. Nini ela lam, kit haup in nangan sodo noan, upung Abraham baen meman op mes deng op hngul taung un kia Lewi meman son.*

Kit parlu tulu agama tuladang balu, undeng tulu agama tuladang blaan nas, kose soleng nal atuli li in kula-sala ngas nol babanan lo

11 Dedeng Lewi in hua-koet tas daid tulu agama ka, Ama Lamtua huil upung Musa kaka Harun muna, le daid tulu agama in lapa dui. Tulu agama las osa la, tulu lalan bel atuli li le oen haup in nuil niu, le babanan nol Ama Lamtua. Oen tao muid atorang ngas totoang kon no, tulu agama tuladang el Harun, tao nal oen le daid niu babanan lo. Undeng na, le oen parlu tulu agama didang, man tuladang nga el Melkisedek.

12 Mo eta tulu agama tuladang balu ka, seda tulu agama tuladang blaan na lam, atorang blaan nas kon musti sedas.

13 Na langa son noan, tulu agama tuladang balu ka, mo Yesus na. Ta ngaal didang hua Una, mo deng ngaal Lewi la lo.

✡ **6:20** Buk in Naka-nahalit 110:4 ✡ **7:1-3** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 14:17-20 ✡ **7:5** Buk in Kahi 18:21 * **7:9-10** Muid atuil Yahudi las sam, atuli li upu-anan nas muik meman son ne oen upu kia-kaon nas apan nas.

Muid upung Musa atorang nga lam, tulu agama tuladang el Harun, suma maa deng ngaal Lewi la tuun, boel deng ngaal didang lo.
14 Mo totoang atuli li tana noan, kit Lamtuan Yesus Kristus huan deng ngaal Yahuda. Molota muid upung Musa atorang nga lam, muik tulu agama deng ngaal na lo.
15 Mo Ama Lamtua Allah pake atorang blaan na pait lo son, undeng halas ni muik Yesus, man daid tulu agama tuladang balu, banansila el Melkisedek.
16 Ta muid upung Musa atorang nga lam, tulu agama tuladang blaan nas musti puit maas deng ngaal Lewi la. Mo Yesus maa deng ngaal na lo. Ela kon no, Ama Lamtua Allah nikit Un le daid tulu agama tuladang balu, undeng Un muik kuasa le nuli hidi nutus taan lo, nol muik in tao didaan nal Una lo.
17 Ta Ama Lamtua in Dula Niu ka dul noan,

"Ku daid tulu agama man tuladang el
Melkisedek hmunan nua ka.
Molam Ku daid tulu agama didiin hidi
nutus taan lo."✡

18 Un nahin na noan, atorang blaan nas muik kuasa le tulung atuli li lo. Tiata Ama Lamtua Allah pake atorang blaan, man hmunan nu Un beles se upung Musa ngas pait lo son.
19 Undeng atuli li nuil muid atorang blaan nas kon no, oen muik kula-sala nabale. Tiata halas nia, Ama Lamtua sai lalan banan dui son, le halin nam kit haup in nuil daem nol Una.

Yesus nam, Tulu Agama man uhu dui deng tulu agama tuladang blaan nas

20-21 Hmunan nu, oras Ama Lamtua Allah nikit Lewi in hua-koet tas le daid tulu agama ka, Un hida, nol nikit sumpa saa nol oen lo. Mo dedeng Ama Lamtua Allah nikit Yesus le daid tulu agama ka, Un hid noan,

"Auk niam, Lamtua!
Auk sumpa, Auk seda asa man Auk in hid
son ni lo.
Auk nikit Ku daid tulu agama,
le Ku lako-daek Ku osa la tutungus."✡

22 Nini Ama Lamtua Allah in hid ela ka, Un bel kit Yesus le daid in kila, noan, Un le but in hida banan dui pait nol kita.
23 Hmunan nua, tulu agama tuladang blaan nas tom in seda tutungus, undeng oen mates. Tiata musti muik tulu agama mamo.
24 Mo Yesus nam, tulu agama tuladang balu man nuli napiut, nol Un kon lako-daek Un osa la tutungus. Tiata parlu atuli in seda Una lo.
25 Yesus bel boa-blingin nal totoang atuil in le maa bus el Ama Lamtua Allah ngas nini Una apa ka esa. Un tao nal ela didiin hidi nutus taan lo. Nol Un daid atuil dalen, man laok saol Ama Lamtua Allah tutungus, le halin tulung one.
26 Yesus nam, tulu agama in lapa dui man kit parlun isi. Lole Un nam, Atuil Niu man muik tahan kula-salan saa lo. Un nam el atuil biasa li le tao kula-sala tutungus lo. Ta Ama Lamtua Allah nikit Un lapa-lapa son, dui deng totoang in ne apan-kloma kia nol in ne sorga nguas.
27 Undeng na le Yesus banan dui deng totoang tulu agama tuladang blaan nas. Hmunan nu, oen musti keo hmukit in tunu-dadung lelo-lelon, le halin Ama Lamtua Allah kose soleng oen in kula-sala ngas muna'. Hidi halas-sam oen keo hmukit taung in kose soleng atuli li in kula-sala ngas lolen. Mo Yesus sam, parlu in tao ela oe-oe lo ka, undeng Un sao Un apa ka esa oe mes sii, le daid in sui-nahat son. Na nola, le Ama Lamtua kose soleng totoang atuli li in kula-sala ngas.✡
28 Muid upung Musa atorang nga lam, oen nikit atuil biasa li le daid tulu agama in lapa dui. Mo oen muik kula-sala nabale. Tiata Ama Lamtua Allah tao in hida balu noan, Un le nikit Un Ana ka daid Tulu Agama in Lapa Dui. Undeng Un Ana ka, muid Un in koma ka tutungus.

8

Ama Lamtua Allah nini Kristus le but in hida balu, man banan dui deng in hida blaan nas

1 Tiata, auk in aa muun dui ka elia: halas ni kit muik tulu agama, man in uhu dui deng tulu agama hmunan nua ngas son. Un na mo, Yesus. Un daad le kil bandu ne sorga, ne Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka halin kanan na.✡
2 Nol Un kon lako-daek Un osa la ne Ama Lamtua Allah maan in kohe-kanas esa ka. Maan na ka, Ama Lamtua Allah esa man koet, mo atuli li lo.
3 Tulu agama in lapa dui ngas taom kil in bele, nol hmukit in tunu-dadung le bel Ama Lamtua Allah. Tiata Yesus kon musti kil in bele taung Ama Lamtua Allah.
4 Mo Yesus lako-daek Un osa la se apan-kloma ki lo. Undeng se apan-kloma kia lam, muik tulu agama man kil in bele, nol

✡ **7:17** Buk in Naka-nahalit 110:4 ✡ **7:20-21** Buk in Naka-nahalit 110:4 ✡ **7:27** Atorang deng Tulu Agama las 9:7
✡ **8:1** Buk in Naka-nahalit 110:1

hmukit in tunu-dadung taung Ama Lamtua
Allah son, muid upung Musa atorang nga.
5 Oen lako-daek oen osa la son, se Hleep
in Kohe-Kanas man tuladang nga el maan
in kohe-kanas ne sorga kua ka. Ta dedeng
upung Musa le koet Hleep na ka, Ama
Lamtua Allah tek nuting un noan, "Nangan
babanan! Ku musti daken babanan muid
tuladang Auk in tulu bel ku son, se leten
nu dapa ka!"✡
6 Mo Yesus osa la muun dui deng tulu
agama tuladang blaan nas. Ta halas ni,
Ama Lamtua Allah but in hida nini lalan
man in banan dui son, undeng Un kon nini
Yesus le daid hleten, le halin atuli li haup
in dame nol Ama Lamtua Allah.
7 Hmunan nu, Un but in hida nol upung
Musa, se dedeng Un in niung atorang
ngas sa. Mo ela kon no, atuli li nuil niu
baktetebes muid atorang nas lo. Tiata oen
haup in babanan nol Ama Lamtua Allah
lo. Undeng na, halas ni parlu in hida man
banan dui pait.
8 Ta hmunan nu, Ama Lamtua Allah
kaing Un atulin nas, undeng oen kaliut
Un atorang blaan nas oe-oe son. Nikit Un
tahang nal nol oen lo son kon, Un koon-
mali le tekas noan,
"Hii-ming babanan, ta Auk niam Lamtua!
Taon elola ko mam Auk but in hida balu
nol bangsa Israel,
nol ngaal Yahuda.
9 In hida man mam Auk le but nol one ka,
tatai nol in hida man hmunan nu Auk
in but son
nol oen upu kia-kaon nas lo.
Ta hmunan nu Auk kil oen iman nas,
le nol puting oen deng dale Mesir.
Mo oen dai daek muid
asa man oen in hid son nol Au ka lo.
Undeng na le, Auk toe muid oen
pait lo son.
10 In hida man Auk in le but nol ngaal
Israel la ka,
lin na elia:
Mam Auk tao Auk atorang ngas, se oen in
nangan na.
Nol dul Auk prenta las, se oen dalen
nas.
Hidim, Auk daid oen Lamtuan,
nol oen daid Auk atulin.
11 Mam oen parlu in tui oen tapan nas,
nol oen pail-kakan nas pait lo ka,
noan,
'Mi musti taan Ama Lamtua!'
undeng oen totoang taan Auk nol ba-
banan son,
kilan deng in ana blutu dui ngas
lako pes in tene dui ngas.
12 Nol Auk le tulu bel oen Auk daleng boa-
ili lia,
tiata Auk nadidingun soleng oen in
kula-sala ngas."✡
13 Oras Ama Lamtua aa noan, Un le but
in hida balu nol one ka, nahin na noan, in
hida blaan na, pake lo ka. Nol nesang lom
in hida blaan na ilang.

9

Lamtua Yesus daid in todan-lahing man banan dui deng in todan-lahing blaan nas

1 Auk le tek nuting pait elia: dedeng Ama
Lamtua Allah but in hida laih hmunan na
nol kit upu kia-kaon nas sa, Un kon niung
atorang le oen bangun-pii maan in kohe-
kanas, halin oen todan-lahing Un muid
atorang nas in koma ka.
2 Se maan in kohe-kanas na, muik kintal
nol hleep tene mesa. Se hleep na kamar
muka la, muik maan in todo hadut nol
mija mesa, man taom tulu agama las pake
le pesang ruti taung in bel Ama Lamtua
Allah. Kamar muka la, oen noken noan,
Ama Lamtua Allah Kamar Niu ka.✡
3 Muik kitu bleha tene mes holtiu le kele
kamar mes didang, man oen noken noan,
Ama Lamtua Allah Kamar in Niu Dudui
ka.✡
4 Se kitu na in salo ka, muik mija lil-
mea mesa, man oen pake taung in tuun
kemenyan le buin bingis bel Ama Lamtua
Allah. Nol se Kamar in Niu Dudui ka dalen,
muik kaban lil-mea mesa, man oen noken
noan, *Kaban in Hida.* Se Kaban na dalen,
oen nisi sa-saa hmunan, le halin atuli li
nangan net deng Ama Lamtua Allah in
hida, man Un but nol oen son na. Se na
muik tofles lil-mea mesa, man nisi nini
ruti *manna.* Ruti na, ruti man hmunan nu
Ama Lamtua Allah niung deng apan nua,
le bel kit upu kia-kaon nas, se dedeng oen
lubus se epeng nguas sa. Se kaban na kon,
muik upung Harun hnikan man hmunan
nu nupu neta ka. Nol baut bleha man Ama
Lamtua Allah pake le dul Un Atorang, man
hmunan nu Un beles se upung Musa ka.✡
5 Se kaban na in tunga ka, muik patung
dua man muun isi. Patung nas hnika ka el
Ama Lamtua Allah ima-ii in muik dila ne
sorga nguas, man dil nol dila ngas hehan
le kabut kaban na, undeng maan na tulu
bel Ama Lamtua Allah dalen in kasiang nol

✡ **8:5** Dehet in Puit deng Dale Mesir 25:40 ✡ **8:12** Yermia 31:31-34 ✡ **9:2** Dehet in Puit deng Dale Mesir 26:1-30; 25:23-40 ✡ **9:3** Dehet in Puit deng Dale Mesir 26:31-33 ✡ **9:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 30:1-6; 25:10-16; 16:33; Buk in Kahi 17:8-10; Dehet in Puit deng Dale Mesir 25:16; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 10:3-5

atuli lia ka. Mo halas ni, auk muik oras le nahdeh totoang deng sa-saa nias lo.*

6 Oen in mana-koet sa-saa in se Ama Lamtua Allah Hleep in Kohe-Kanas sa dalen na ka, meman ela. Hidim lelo-lelon nam tulu agama las puti-taam laok kamar muka la, le lako-daek oen osa las se na.✡

7 Mo suma tulu agama Yahudi las tuang tene ka sii, man boel in taam laok se Ama Lamtua Allah Kamar in Niu Dudui ka. Un boel taam laok nol oras dadahut lo, ta suma Un in tama ka taun mesa lam oe mes sii. Nol eta un tama lam, un musti kil daal deng hmukit in tunu-dadung, le hiti laok se Kaban in Hida ka in tunga ka. Daal na nahin na noan, nang le Ama Lamtua Allah kose soleng tulu agama na, nol un atulin nas in kula-sala ngas totoang, lako pes kula-sala man oen in taon nol in taan lo ngas kon.✡

8 Ama Lamtua Allah nini Un Koo Niu ka son, le bel kit in nangan tana noan, eta kitu tene na kele lalan in taam laok bus el Kamar in Niu Dudui ka nabale lam, nahin na noan, atuli li haup in taam laok se Ama Lamtua sila ka lo bii, etan atorang blaan nas muik nabale.

9 Ta nas totoang daid in not, man Ama Lamtua Koo Niu ka pake, le tui kit man in nuil nabael hahalas nia ngias. Hmunan nu, kit upu kia-kaon nas kil in bele nol hmukit in tunu-dadung, laok bel tulu agama las, le halin Ama Lamtua Allah kose soleng oen in kula-sala ngas. Mo oen kil hmukit in tunu-dadung mamamo ela kon no, hmukit in tunu-dadung nas tao nal oen dalen nas daid niu lo, nol tao ilang nal kula-sala man oen nangan netas tutungus se oen dalen na ngas lo.

10 Tiata asa man oen in tao ka, suma muid atorang agama la tuun. Muik atorang man prenta noan, oen boel kaa ni lo, nol boel niun na lo. Muik atorang didang pait noan, oen musti boe-baes oen apan nas nol oen sa-saa las muid atorang nga in koma. Molota atorang nas totoang, suma mana-koet nal atuli li apa likun na tukun, mo mana-koet nal in ne atuli li dalen na ngas lo. Mo ela kon no, atorang nas musti laok napiut, didiin Ama Lamtua Allah seda nini atorang balu.

11 Mo halas ni, Atuling man Ama Lamtua Allah in hid meman deng lolo hmunan nua ka muik son. Un na mo, Kristus. Un maa son le daid kit tulu agama in lapa dui, nol Un kon tao dais banan bel kit son.† Un lako-daek Un osa la, banansila el tulu agama tuladang blaan nas, mo Un daek se maan in kohe-kanas man muun dudui ka. Un maan in kohe-kanas sa, muik ne apan-kloma ki lo, undeng atuli li man daek maan na lo.

12 Kristus kon taam lako se Kamar in Niu Dudui ka dalen, le situ-tal se Ama Lamtua Allah, banansila el tulu agama in lapa dui tuladang blaan nas in daek taun mesam oe mesa ka kon. Oras Un taam lako ka, Un kon kil dala le bel Ama Lamtua Allah. Mo muik in bakisan. Ta Kristus kil daal deng hmukit in tunu-dadung lo. Un in kila ka, Un dala ka esa, undeng Un mate son le daid in sui-nahat taung kita. Mo Kristus kil tamang Un dala ka oe mes sii, le sas-sao kit deng kula-sala ka didiin son na.

13 Tiata Kristus dala ka, meman muun dui deng hmukit tas dala ngas. Ta muid upung Musa atorang nga lam, atuil in tao kula ngas hmomos, nol tatai in taam le todan-lahing se Ama Lamtua Allah lo. Oen musti lakos se tulu agama las le tao hmukit in tunu-dadung, halin hmukit na dala ka tao niu oen pait. Muik in tunu-dadung mamo man nodan laen dala nol aus heteng dala. Muik atorang mes pait noan, eta atuli sepo tom atuil hmate kam, un daid hmomos se Ama Lamtua sila son. Eta atuling na le daid niu kam, tulu agama la musti kat auh lisin deng aus heteng in tunu-dadung nga. Hidim kil auh na, le laok hising se atuling hmomos sa, halin un daid niu pait.✡

14 Tiata, eta hmukit dala ka tao niu nal atuli li aap-sisin likun man hmomos sa lam, salolen nol Kristus dala ka la! Ta Un dala ka, man tao holoat kit son deng in kula-sala ngas, nol tao niu kit dalen nias. Undeng kit in kula-sala ngas man tao bakisan kit deng Ama Lamtua. Oras Kristus in mate ka, Ama Lamtua Allah Koo Niu in nuil tutungus sa tulung Kristus, le Un sao Un apa ka bel Ama Lamtua, banansila el hmukit in tunu-dadung man muik in daat ana mes bubuit lo kon na. Tiata halas ni kit haup in todan-lahing Ama Lamtua Allah man in nuil tutungus sa nol in toma.

15 Undeng Kristus dala ka uhu dudui, tiata Ama Lamtua Allah pake Una, le but in hida nol totoang atuil man Ama Lamtua Allah in haman son, le daid Un atulin nas.

* **9:5** In dula dais Yunanin mo nia kia, noken Ama Lamtua ima-ii in muik dila deng sorga ngas sam, *'kerubim'*. Mo Ama Lamtua ima-ii in deng sorga man muik dila lo ngas sam, oen noken noan, *'anggelos'*. Ngat se *Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka* 3:24, nol *Dehet in Puit deng Dale Mesir ra* 25:18-22. ✡ **9:6** Buk in Kahi 18:2-6 ✡ **9:7** Atorang deng Tulu Agama las 16:2-34 † **9:11** In dula dais Yunanin man banan dui ngas dul noan, "Un daek dais banan taung kit son." Mo muik in dula teng dul noan, "Un le daek dais banan taung kita." ✡ **9:13** Atorang deng Tulu Agama las 16:15-16; Buk in Kahi 19:9, 17-19

Ta dedeng Kristus mate le sui-nahat atuli lia ka, Un kon sui-nahat kit upu kia-kaon nas, deng kula-sala man oen in daek son se hmunan nua ngas, se dedeng Ama Lamtua Allah but in hida blaan na nol one ka. Undeng na, oen kon haup in nuli napiut nol Ama Lamtua Allah son.

16 Auk nini kleta deng atuil in sium pusaka, banansila el ama mes dul surat in hida, le mam bel un ana ka pusaka. Mo un ana ka halas-sam haup in kil pusaak na, eta un ama ka mate son.

17 Ta eta un ama ka nuli nabale lam, un ana ka haup in sium pusaak man ama ka in hid son, ne surat in hida ka dalen na lo bii.

18 Ela kon nol Ama Lamtua Allah in hida hmunan na, man Un butun nol kit upu kia-kaon nas. Oen boel sium asa man Ama Lamtua in hida ka, eta muik mes mate muna son. Undeng na le oen in tunu-dadung pake hmukit dala ka, daid taad noan muik in mate son.

19 Oe mesan na, upung Musa tao nakbuan kit upu kia-kaon nas, le un tek beles totoang prenta man in muik ne atorang man Ama Lamtua in niung maa son nas. Hidi nam, upung Musa keo aus-sapi nol laen, hidim kat oen dalan nas, le kutang nol ui. Un kon nini bung mea le but nakbua kai klehen blutu kas. Hidim un dopon laok se daal na dale, le hiti-hiti laok se Ama Lamtua Allah in Dula ka, nol hiti laok se atuli las totoang.‡

20 Upung Musa hiti-hiti daal na le lako, nol aa noan, "Daal nia kia, daid tada noan, Ama Lamtua Allah but in hida nol mia. Eta mi tao muid Un prenta las totoang ngam, mam Un kon bel totoang asa man Un in hid son nas."✡

21 Upung Musa kon hiti-hiti daal na lako se Hleep in Kohe-kanas sa, nol totoang sa-saa in se la ngas, man oen pakes le todan-lahing se Ama Lamtua Allah.✡

22 Ta muid Ama Lamtua atorang nga lam, naha-bubuit deng in hmomos sas totoang, musti tao nius nini dala. Tiata, eta atuli li le daid niu deng oen in kula-sala ngas sam, musti tao nius nini daal kon.✡

23 Asa man auk in dehet deng kit upu kia-kaon nas, nol oen Hleep in Kohe-Kanas sa, totoang nas suma in naleta tuun, le halin kit nangan taan Ama Lamtua Allah maan in kohe-kanas baktetebes, in ne sorga kua. Ta eta tulu agama tuladang blaan nas le taam laok hlepe la dale, halin todan-lahing se Ama Lamtua Allah lam, oen musti tao niu totoang nas muna le, nini hmukit in todan dala. Ama Lamtua Allah maan in kohe-kanas ne sorga ku kon musti niu. Mo musti nini daal man in uhu dui deng hmukit tas dala ngas.

24 Kamar in Niu Dudui man Kristus in tama ka, na kamar ne Hleep in Kohe-Kanas man atuli li in dake ka lo. Ta Hleep in ne dale-dapa nia ka, suma in not tuun deng Hleep in Kohe-Kanas esa man in ne sorga kua. Kristus tama lako sorga le bela kit se Ama Lamtua Allah sila.

25 Hmunan nua, tulu agama in lapa dui ka, taun-taun nam musti taam laok oe-oe se Kamar in Niu Dudui ka, nol kil hmukit dala le bel Ama Lamtua Allah. Mo Kristus ela lo. Undeng Un suma tama son oe mes sii, nol kil Un dala ka esa.

26 Ta eta Un musti tama taun-taun banansila el tulu agama blaan nas sam, na nahin na noan, Un musti mate oe-oe, le kose soleng atuli li in kula-sala ngas, kilan deng lo-lolo apan-kloma ki in dadi ka, maa pes leol neot nia. Molota Un tao ela lo. Ta tom nol Ama Lamtua oras sa, Un mate son suma oe mes sii, le kose soleng totoang in kula-sala man atuli li in dake ngas.

27 Tiata langa son noan atuli li mate suma oe mes sii. Mo hidi na lam, un musti lako saol Ama Lamtua Allah, le halin Ama Lamtua presa-ketan una.

28 Ela kon nol Kristus. Un mate le sao Un apa ka daid in sui-nahat oe mes sii. Nol mam Un kon pait maa. Mo Un maa le mana-koet atuli li in kula-sala ngas lo, undeng Un daek hidi os na son. Ta Un maa le bel boa-blingin totoang atuil in nahlae se Una ngas.✡

10

Kristus mate oe mes sii, le halin atuli li haup in nuil babanan napiut nol Ama Lamtua Allah, didiin hidi nutus taan lo

1 Eta kit le nangan taan baktetebes deng Ama Lamtua Allah in koma ka lam, atorang man Un bel kit upu kia-kaon nas sa, langa isi lo nabale. Ta nas suma hlen tuun deng dasi-dais banan man Ama Lamtua Allah in le bel kita ngas. Tiata atuli li muid atorang nas, le kil hmukit in tunu-dadung tutungus kon no, nas tao ilang nal oen in kula-sala ngas babanan lo.

2 Ta eta atorang nas tao ilang nal oen in kula-sala ngas sam, oen kil hmukit in tunu-dadung pait lo ka, undeng oen nangan nakeon oen in kula-sala ngas se oen dalen nas pait lo. Molota ela lo.

‡ **9:19** Alkitab dais Yunanin na tek noan kai klehen nias ngalan ὕσσωπος *(hyssopos).* ✡ **9:20** Dehet in Puit deng Dale Mesir 24:6-8 ✡ **9:21** Atorang deng Tulu Agama las 8:15 ✡ **9:22** Atorang deng Tulu Agama las 17:11 ✡ **9:28** Yesaya 53:12

3 Ta taun-taun nam, oen nodan tutungus
le halin Ama Lamtua Allah kose soleng oen
in kula-sala ngas,
4 undeng taon elol kon hmukit ti dala ka
muik kuasa le kat soleng atuli li in kula-
sala ngas lo.
5-6 Tiata Kristus tek eli se dedeng Un in
maa se apan-kloma kia ka:
"Ama Lamtua Allah!
Hmukit in tunu-dadung nol sa-saa in bele
didang man oen in kil maa ngas tao
Ama Lamtua dalen kolo lo.
Oen keo tele hmukit mamo-mamo,
le daid in todan.
Hidim oen tunu-dadung hmukit
mamo-mamo,
le nodan ampong.
Mo ela kon no, Ama Lamtua dalen kolo lo.
Undeng na le, Ama Lamtua tadu Auk
maang se apan-kloma kia,
le daid atuli, banansila el one."
7 Hidi nam, Kristus kon aa noan,
"Ama Lamtua! Auk maang son!
Auk maang le daek muid Ama Lamtua
in koma ka,
banansila el Ama Lamtua mee-
baha la in dul meman son deng
Au ka."✡
8 Tiata Kristus in aa hmunan na ka, elia:
"Ama Lamtua dalen kolo lo nol hmukit in
tunu-dadung nol in bele didang man
oen kil maa ngas.
Oen keo tele hmukit mamo-mamo,
le daid in todan.
Hidim oen tunu-dadung hmukit nas,
le nodan ampong.
Mo ela kon no, Ama Lamtua dalen kolo lo."
Tiata, oen tao parsis muid upung Musa
atorang ngas son kon no, Ama Lamtua
Allah dalen kolo lo.
9 Oras Kristus tek noan,
"Auk maang le daek muid Ama Lamtua in
koma ka."
Nahin na noan, Kristus maa le kose
soleng lalan blaan na, hidim seda nini
lalan balu.
10 Ta Ama Lamtua in koma ka elia, Yesus
Kristus sao Un apa ka le mate oe mes sii
bel kit atuli lia. Nini ela lam, Un tao kit
daid atuil niu lako pes didiin son na.
11 Lelo-lelon nam, tulu agama tuladang
blaan nas lako-daek oen osa la tutungus,
nol taan in keo tele hmukit in todan si-sii.
Molota, hmukit in todan nas muik tahan
in kuasa le kat soleng atuli li in kula-sala
ngas lo.✡
12 Mo kit Tulu Agama in Lapa Dui ka, mo
Kristus na. Un sao Un apa ka daid in sui-
nahat le mate taung kita. Nol Un mate le
daid in sui-nahat suma oe mes sii. Un sai
lalan son le halin kose soleng nal atuli li in
kula-sala ngas totoang. Hidi na, halas-sam
Un lako daad se Ama Lamtua Allah halin
kanan na, se maan in todan-lahing dudui
ka.
13 Se na, Un natang didiin Ama Lamtua
Allah tao Un musu las le oen suda muid se
Una.✡
14 Un in sao Un apa ka le daid in sui-
nahat oe mes sii na, tao nutus kula-sala ka
in kuasa ka bel atuil man Kristus in tao niu
son nas, didiin son na.
15 Ama Lamtua Allah Koo Niu ka kon tek
dais na bel kita. Ta Un aa net son noan,
16 "Mi Lamtuan na tek elia:
'Auk but in hida balu nol Auk atulin
nas,
Auk tao Auk atorang ngas se oen in
nangan na,
nol dul Auk prenta las se oen dalen
nas.' "✡
17 Hidim Un aa tapnaeng pait noan,
"Mam Auk nangan oen in kula-sala ngas
pait lo ka.
Nol Auk nadidingun soleng oen in tao-
tao,
se oras oen in kaliut Auk atorang
ngas sa."✡
18 Un nahin na elia, eta Ama Lamtua
Allah kose soleng atuli li in kula-sala ngas
son nam, oen parlu kil in todan-lahing le
tao blingin Ama Lamtua dalen na pait lo
ka.

Kit lii-tiud in maa saol Ama Lamtua Allah deken

19 Tiata elia kaka-pali me! Lamtua Yesus
bel Un dala ka le holbohon son, halin tao
blingin Ama Lamtua Allah dalen na. Tiata
halas ni kit lii-tiud in maa saol Un se Un
Maan in Niu Dudui ne sorga ka bakun na.
20 Nangan Maan in Niu Dudui blaan na!
Se na, muik kitu tene mes man kele atuli
lia, le oen boel taam laok saol Ama Lamtua
Allah lo. Mo nini Yesus in mate ka, Un sai
lalan balu, le atuli li haup in laok aa esan
nol Ama Lamtua Allah son.
21 In dudui pait ta, Lamtua Yesus kon
daid tulu agama man in uhu dui, man lii-
lau nol mana-koet Ama Lamtua Allah uma
isin nas.
22 Undeng na daid kit hak, ta maa le kit
taam laok aa esan nol Ama Lamtua Allah.
Mo kit musti parsai baktetebes se Un nol
dalen in lolo. Ta Yesus in mate ka tao niu

✡ **10:7** Buk in Naka-nahalit 40:7-9 ✡ **10:11** Dehet in Puit deng Dale Mesir 29:38 ✡ **10:13** Buk in Naka-nahalit 110:1 ✡ **10:16** Yermia 31:33 ✡ **10:17** Yermia 31:34 ✡ **10:22** Atorang deng Tulu Agama las 8:30; 16:4; Yeskiel 36:25

kit dalen nias son, didiin kit nangan dasi-dais daat tas pait lo son. Nol kit kon musti nuil niu, banansila el tulu agama tuladang blaan nas musti dius muna le, halas-sam taam laok lii-lau Ama Lamtua.✡

23 Maa le kit kon kil dididi totoang man kit in hao son deng Ama Lamtua Allah ngas. Nol kit kon musti nahlae se Una, nol in lii-tidu lo, ta taon elol ko Un daek muid Un in hida ka.

24 Hidim maa le kit nuting lalan le neleng kit pail-kakan in parsai ngas, halin kit totoang neka-namnau apa, nol daek dais banan nas.

25 Ta auk ming son noan muik atuli dehe, man dai nakbuan pait nol oen pail-kakan in parsai ngas lo son. Tao ela deken! Ta mi musti nakbua le tao teken apa dalen mes nol mesa. Dudui pait ta, undeng Ama Lamtua oras in pait maa ka dadani son. Mi musti tek nuting oen ela!

26 Kaka-pail in namnau me! Kit nangan taan baktetebes deng Yesus Kristus lalan in toma ka son. Mo eta kit bali kudi Yesus, le tao kula-sala tutungus sam, nahin na noan, muik in sui-nahat didang pait le kose soleng nal kit in kula-sala ngas lo son.

27 Kit suma natang nol in lii-tidu, undeng Ama Lamtua Allah maa hukung kita. Ta ai naraka man in kaloe muun na, mana hidi son le tao dudus totoang atuil in labang Una ngas.✡

28 Hmunan nu, eta muik atuli mes hutun soleng upung Musa atorang ngas, hidim muik atuli at dua-tiul daid saksi lam, atuling in tao kula na, musti tom in hukung tele, nol muik in ampong pait lo.✡

29 Mo halas nia, eta muik atuli in biluaa Ama Lamtua Allah Ana ka kam, na banansila el un ngat kabaul Yesus dala, man holbohon son le tao niu atuling na ka. Nol un kon dai toe muid Ama Lamtua Allah in hida ka lo, man Un butun nol atuling na pake dala. Nol un kon tao Ama Lamtua Allah Koo Niu, man tulu dalen banan na nol atuling na son na le, komali. Nangan tukun! Ta atuil tuladang elia ngas, taon elola ko lepa-haal hukung ngele dui pait, deng atuil in kaliut upung Musa atorang nga kas.✡

30 Ama Lamtua Allah aa net elia,
“Auk muik hak, le balas atuli li in daat tas.
Nol taon elola ko Auk tao muid ela.”
Nol muik in dula pait noan,
“Ama Lamtua Allah na mo, Lamtua.
Mam Un nahu hukung bel Un atulin nas.”✡

31 Nangan ta Ama Lamtua Allah nuli napiut! Taon elola ko atuli li lii isi, eta Ama Lamtua balas oen in daat tas nol hukung one!

32 Mi musti nangan net mi in halas-sam nangan taan deng Kristus babalu, le hidim mi in nangan na daid langa ka. Ta oras na, mi haup in susa-daat mamo isi elol kon no, mi tahang napiut nol parsai tutungus se Kristus.

33 Muik atuli bilu-aa mia, nol tao nah-maeng mi se atuil hut mamo sila. Muik in tao mi tapan in parsai ngas ela kon.

34 Mi dalen kasiang nol namnau atuil man tom in pasang tamang lakos se bui dalen nas. Eta atuil in nako ngas, naok lail-niin mi sa-saa las sam, mi sium nol dalen banan tuun, undeng mi taan son noan, mam mi sium seda sa-saa man in banan dui, man atuli li naok lail-niin nalan lo.

35 Tiata mi musti kil dididi mi in parsai ka. Ta mam Ama Lamtua bel seda mi mamo-mamo.

36 Mi musti kehe! Ta eta mi tao muid Ama Lamtua in koma ka tutungus son nam, mam mi sium totoang asa man Un in hid son le bel mia ngas.

37 Ama Lamtua mee-baha las dul meman son deng Atuling in le Maa ka noan,
“Nesang lo ka kam, Atuling in le Maa ka, puit maa.
Teen in makoe ka deken, ta Un puit maa nol natang pait lo.
38 Atuil in dalen lolo ka,
mam haup boa-blingin,
undeng un parsai se Au.
Mo eta muik in hoen apa ka deng Au kam,
Auk daleng kolo lo.”✡

39 Kit niam, atuil in hoen deng Ama Lamtua Allah lo. Ta atuil in ela ka, mam bakisan katang deng Una. Molam kit niam, atuil in parsai se Ama Lamtua Allah. Ta mam kit haup in nuli napiut nol Una.

11

Kit musti parsai napiut se Ama Lamtua Allah, banansila el atuil hmunan nuas

1 Eta kit parsai Ama Lamtua Allah lam, nahin na noan, kit nahlae napiut se Una. Ta eta Un hid son le tao sa-saa mesa lam, kit tana noan, taon elola ko Un tao muid in hida na. Kit sium saa lo bii kon no, kit parsai napiut tukun.

2 Deng kit upu kia-kaon nas, meman muik in parsai ela. Undeng na, Ama Lamtua Allah kon sium oen nol babanan.

3 Apan-dapa nol apan-kloma man kit in neta hahalas ni kia, kit parsai noan, Ama Lamtua Allah man koet nias totoang. Mo Un nini sa-saa man in muik son, man atuli

✡ **10:27** Yesaya 26:11 ✡ **10:28** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 17:6; 19:15 ✡ **10:29** Dehet in Puit deng Dale Mesir 24:8 ✡ **10:30** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:35, 36 ✡ **10:38** Habakuk 2:3-4

li in ngat neta lo. Ta nias totoang dadis, undeng Un aa nini Un in Teka-teka ngas tukun.✡

Habel

4 Habel parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na, un kil in bele man banan dui deng un kaka Kain. Ama Lamtua Allah sium Habel nol un in bele ka nol babanan, undeng un dalen na lolo. Tiata un mate nesang son kon no, kit tui haup deng un in parsai ka nabale.✡

Henok

5 Henok kon parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na, Ama Lamtua kon nikit sakeng un lako sorga, le halin un mate deken. Atuli kon nuti-nuting una, mo tutnalan lo, undeng Ama Lamtua nikit sakeng un son. Ama Lamtua sium un nol babanan, ta Ama Lamtua tek noan, "Henok niam, atuil in tao Auk daleng kolo."✡

6 Tiata elia, kaka-pali me! Langa son noan, atuil in parsai se Ama Lamtua Allah lo ngas, Un simus lo. Ta atuil in le maa se Ama Lamtua Allah ka, musti parsai noan, meman muik Lamtua. Nol un kon musti parsai noan, Ama Lamtua tade le tulung atuil in maa nuting Una ngas.

Noh

7 Noh kon parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na, Ama Lamtua tek un meman noan, "Noh! Nangan ne! Mam Auk tao didaan apan-kloma ki nini ui tene, man atuli li ngat netan lo bii." Noh ngat net na lo bii, mo un hii-ming se Ama Lamtua Allah, hidim un daek kapal le halin un nol un uma isin nas haup in nuli. Undeng un in parsai ka, tiata Ama Lamtua noken un atuil dael lolo. Mo totoang atuil in parsai lo ngas, Ama Lamtua beles hukung ngele.✡

Upung Abraham nang soleng un ingumana la

8 Upung Abraham kon parsai se Ama Lamtua Allah. Tiata Ama Lamtua Allah haman un noan, "Abraham! Puti deng ku ingu la, le lako se mana mesa, man mam Auk tulu bel kun. Ta dale na, mam daid dale pusaak taung ku in hua-koet tas." Ming ela kon, un tao muid Ama Lamtua in koma ka. Mo laok bus elola lam, un tanan lo.✡

9 Nikit un lako lius se dale na kon, un bangun-pii un hlepe la, le daad banansila el atuil in laok-maa, se dale man Ama Lamtua in hid son le bel una ka. Hidim un ana Isak, nol un upu Yakob kon daad se las, lole Ama Lamtua hid son le bel dale na daid oen pusaka.✡

10 Un nangan le mam un nuli se kota mesa, man leok isi. Undeng Ama Lamtua Allah esa man gambar kota na nol bangun-pii.

Ina Sara

11 Upung Abraham sapa Sara, kon parsai se Ama Lamtua Allah. Un hua net lo, nol un blalan isi son, mo Ama Lamtua belen hangun le un daid upu kia-kaons deng bangsa tene mesa. Ta lole un parsai noan, taon elola ko Ama Lamtua Allah daek muid asa man Un in hid son na.✡

12 Undeng na, un blalan isi son, mo un hua nal ana, le oen hiut-hoen mamo isi, didiin atuli li kaih nalas lo. Ta oen mamon na banansila el duun in ne apan nua, nol hlaen in ne tasi suut tua ngas.✡

Kit upun in parsai nol kom isi le haup ingu-dale mesa ngas

13 Kit upu kia-kaons, upung Abraham, upung Isak, nol upung Yakob kon parsai napiut se Ama Lamtua Allah didiin oen mates. Mo oen sium ingu-dale man Ama Lamtua in hid son na lo bii. Ela kon no, oen nahlae napiut nol dael kolo, undeng oen ngat net dale na son, deng kakatang. Ta oen hao son noan, oen nam suma atuil likun man daad tahang se apan-kloma kia.✡

14 Molota langa son, atuil in aa ela ka, kom isi son le haup mana mesa, halin daid oen dale pusaka.

15 Eta ingu-dale man kit upun nas in kom isi son na, kit upun Abraham dale in dadi ka lam, taon elola ko oen muik dola mamo le pait lakos se las.

16 Mo ingu-dale man oen in kom isi son na, dale man in banan dui ne sorga. Undeng na, Ama Lamtua Allah sium oen nol babanan, le oen daid Un atulin. Ta Un mana beles kota mes meman son ne sorga.

Upung Abraham sao un ana Isak

17-18 Upung Abraham kon parsai dididi se Ama Lamtua Allah, se dedeng Ama Lamtua sukat un in parsai ka. Undeng na, un tao muid Ama Lamtua in prenta ka

✡ **11:3** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:1; Buk in Naka-nahalit 33:6, 9; Yuhanis 1:3 ✡ **11:4** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 4:3-10 ✡ **11:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 5:21-24 ✡ **11:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 6:13-22 ✡ **11:8** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 12:1-5 ✡ **11:9** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 35:27 ✡ **11:11** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:11-14; 21:2 ✡ **11:12** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:5; 22:17; 32:12 ✡ **11:13** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 23:4; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis mesa la 29:15; Buk in Naka-nahalit 39:13 ✡ **11:17-18** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:1-14

le sao un ana Isak daid in tunu-dadung.✡ Molota hmunan nu, Ama Lamtua hid son deng tana-ana na noan, “Deng ku anam Isak kia, mam ku haup in hua-koet mamo, didiin oen daid bangsa man in muun isi.”✡
19 Mo upung Abraham nangan son noan, Ama Lamtua Allah muik kuasa le tao atuil in mate ngas nulis pait. Meman baktebes, ta dedeng na banansila el un haup pait un ana Isak man mate son, mo haup in nuli pait.

Upung Isak

20 Upung Isak kon parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na, un nodan le mam Ama Lamtua bel hangun se un ana Yakob nol Esau.✡

Upung Yakob

21 Upung Yakob kon parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na, oras un le mate ka, un hangu dil nol blepo in dede, le kil un hnikan na, hidim todan-lahing se Ama Lamtua. Un nodan le Ama Lamtua bel hangun se un upun nas nini un ana Yusuf.✡

Upung Yusuf

22 Upung Yusuf kon parsai se Ama Lamtua Allah. Oras un le mate ka, un parsai nabael noan, mam Ama Lamtua Allah nol puting Un atulin Israel las deng dale Mesir. Tiata un nodan le mam oen musti kil pait un seen nas, eta oen pait lakos nang dale Mesir.✡

Upung Musa ina-aman nas

23 Upung Musa ina-aman nas kon parsai se Ama Lamtua Allah. Nikit un ina ka hua hidi kon, oen buni un didiin bulan tilu, undeng oen tinang ngam, un apa ka bukas leok isi. Nol oen kon lii lo, molota lahing Mesir ra prenta un atulin nas son noan, “Keo tele totoang tana-ana biklobe, man bihaat Ibrani las in hua ngas!”✡

Upung Musa

24 Dedeng upung Musa tene maa ka, un kon parsai se Ama Lamtua Allah. Hmunan nu lahing Mesir ra ana bihata la nikit un son, le daid un ana. Mo ela kon no, un kom atuli las in noken un noan, un nam lahing Mesir ra atulin lo.✡
25 Ta un nangan noan, un nuil susa-daat leo-leo nol Ama Lamtua atulin nas sam banan dui, deng un in nuil babanan nol dais daat tas, man suma muik nanapat sii.
26 Un nang le atuli las bilu-aa una, undeng un nahlae se Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah hid son le belen maa ka. Un tahang dididi ela, lole un tana noan, mam Ama Lamtua Allah balas una, nini in bele man banan dui deng totoang hmukinal in ne dale Mesir ras.
27 Upung Musa kon parsai Ama Lamtua Allah, se dedeng un nodan dola deng lahing Mesir ra, le nol kit upu kia-kaon nas putis deng lahing nga dale ka ka. Lahing nga koon-mali isi son kon no, upung Musa lii un lo. Lole un parsai napiut se Ama Lamtua Allah man atuli li ngat netan lo, hnika el noan un esa net Ama Lamtua son.✡
28 Upung Musa kon parsai se Ama Lamtua, se oras oen mana hidi son le noan putis deng dale Mesir ra. Ta un daek muid Ama Lamtua in prenta ka, le tadu kit upu kia-kaon nas tao Fesat Paska hmunan na, le keo lae-blai halin daid hmukit in tunu-dadung. Hidim oen kat lae-blai na dala ka, le muang laok se oen uma las hnitan nas le daid tada. Duman na, Ama Lamtua ima-ii deng sorga maa keo tele totoang aan hmunan in se dale Mesir ras. Mo un taam laok keo tele se kit upu kia-kaon nas uma las lo, undeng un net daal in muang son se hnita ka ngas.✡

Kit upu kia-kaon nas

29 Dedeng kit upu kia-kaon nas putis deng dale Mesir ra, oen kon parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng oen in parsai ka, tiata Ama Lamtua bating ui deng Tasi Mea ka, le oen laok kaliut nol boa-blingin muid dael tuu. Mo tentara Mesir man in nulut muid one ngas, mel mates hidi, oras oen kon soba-naan le kaliut muid deng na ka.✡

Ina Rahab

30 Dedeng kit upu kia-kaon nas tamas son se dale Kana'an na, oen kon parsai se Ama Lamtua Allah. Ta oen tao muid Un in prenta ka, le laok pukiu kota Yeriko tembok likun na didiin lelo itu. Kon tembok na lea hidi.✡
31 Se kota na, muik bihatang mes ngala Rahab, man hmunan nu daid bihaat hmama. Undeng un parsai se Ama Lamtua Allah, tiata un sium atuil Israel las mata-mata las nol babanan, le bunis se un uma la. Hidim Ama Lamtua tao dudus totoang atuil Yeriko las, undeng oen dai hii-ming se Un lo. Mo Ama Lamtua bel boa-blingin Rahab, undeng un in parsai ka.✡

✡ **11:17-18** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 21:12 ✡ **11:20** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 27:27-29, 39-40 ✡ **11:21** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 47:31—48:20 ✡ **11:22** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 50:24-25; Dehet in Puit deng Dale Mesir 13:19 ✡ **11:23** Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:2; 1:22 ✡ **11:24** Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:10-12 ✡ **11:27** Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:15 ✡ **11:28** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:21-30 ✡ **11:29** Dehet in Puit deng Dale Mesir 14:21-31 ✡ **11:30** Yosua 6:12-21 ✡ **11:31** Yosua 6:22-25; 2:1-21

Atuil didang mamo kon parsai se Ama Lamtua Allah

32 Auk le aa mamo nabael pait deng
atuil didang, man in parsai se Ama Lamtua
Allah ngas. Mo auk muik oras le dehet
deng Gideon, Barak, Simson, Yefta, Daud,
Samuel, nol totoang Ama Lamtua Allah
mee-baah tenga las lo.✡
33 Oen totoang parsai se Ama Lamtua
Allah. Undeng na le, muik in nala, se oras
oen in labang nol lahi-lahi la ngas. Muik
in kil prenta nol dalen in lolo, le bela atuil
in muik kula lo ngas, mo hukung atuil in
tao kula ngas. Muik in sium asa man Ama
Lamtua in hid son nas. Nol muik in tao
tehen nal singa.✡
34 Muik in tao tele nal ai man in kaa loe
tene. Muik atuli dehe man Ama Lamtua
beles boa-blingin deng atuli in le keo oen
nini suli. Muik in kuat-tes lo, mo Ama
Lamtua Allah beles in kuat-tes. Muik in
Ama Lamtua taos le oen daid muun se
in hote-dati, didiin oen tao tehen tentara
musu mamo, man maas deng maan di-
dang.✡
35 Ina-ina las kon muik in sium pait oen
atulin nas, man Ama Lamtua beles le nulis
pait son deng oen in mate ka.

Mo muik in tom diku-puang, undeng oen
in parsai se Ama Lamtua Allah ka. Oen
kom in mate dui, le halin oen nang soleng
Ama Lamtua lo, oen tao ka le oen in muid
Una ka nutus lo. Ta oen parsai noan,
mam Ama Lamtua nikit oen le haup in nuli
banan dui pait se sorga.✡
36 Muik in tom bilu-aa, nol tom in diku-
papas. Nol muik teng pait man tom in
kadis se oen iin nas, nini kai laeng se bui
dalen.✡
37 Muik in mate, undeng tom in pasang
nini batu. Muik in mate, undeng atuli
holat bating oen apan nas. Muik in mate,
undeng tom in dait tele nini suli. Muik in
nuil kasiang le suma pake kai-baut deng
hmukit bulang, undeng atuli diku-puang
nol tao sus one, didiin nulut soleng one,✡
38 le oen lail lakos daad se maan in ete
tuun, se leten nuas, se liang, nol se bolo
dale. Atuli ngat kabaul atuil nias, le nulut
oen lakos daad se maan in banan lo ngas.
Molota oen in parsai ka muun isi, didiin
atuil in se apan-kloma ki ngias, tatai in
daad leo-leo nol atuil nias lo.
39 Ama Lamtua naka oen totoang, un-
deng oen parsai se Una. Mo lius oras oen
in mates sa kon no, oen sium asa man Ama
Lamtua in hid son na lo bii.
40 Un le tao muid Un in hida ka, nini
lalan in banan dui. Undeng Un in koma
ka le kit totoang haup in nuli napiut nol
Una: nas mo kit man halas ni taan Kristus
son, nol oen man in maet son lolo hmunan
nua ngas.

12

1 Tiata kit nuli hahalas ni elola la? Kit
banansila el atuil man muid sukat in lali.
Kit upu kia-kaon man hmunan nu parsai
se Ama Lamtua Allah ngas, banansila el
atuil in lingut, man dil pukiu le bel kit in
kuat. Mo eta kit butu-kil nabael nol in
kula-sala ngas sam, nas man tao ngele kit
in lali ka. Undeng na le kit musti soleng in
kula-salang nas totoang, le halin kit lail nal
nol mumuun. Ta Ama Lamtua Allah esa
man huil nal kit son, le muid in sukat nia,
tiata kit musti tahang le lail napiut, lakong
lius se in tuis pesang ngua.
2 Nol kit kon musti lali lam, ngat kliu-
kanan deken, mo ngat se Lamtua Yesus sii.
Ta Un man sai lalan le kit haup in parsai
se Ama Lamtua Allah. Nol mam Un man
tulung le kit parsai ka daid inu. Nangan
net Yesus in susa-daat se kai sangsuli lua
ka, tam lo ka? Atuli las bilu-aa Una, mo Un
tahang napiut. Lole Un tana noan, eta Un
in haup susa-daat ta hidi son nam, mam
un dalen kolo lolen. Na toma. Ta Un mate,
hidim Ama Lamtua Allah nikit Un le daad
se Ama Lamtua halin kanan na, le Oen
duas prenta leo-leo.
3 Atuli las tao Un dadaat kon no, Un
tahang napiut. Tiata mi nadidingun Yesus
in susa-daat ni deken, le halin nam mi kon
tahang nal napiut nol kaem lo.

*Ama Lamtua Allah kaing le tui kita,
banansila el ama mes le tui un ana ka*

4 Mi labang dais daat tas son, mo mi
labang mumuun didiin mi dalan nas baa
lo bii. Baktebes, ta lo?
5 Tamlom mi nadidingun Ama Lamtua
Allah in Teka-teka, man Un tek mias son,
banansila el ama mes aa nol un ana ka
noan,
“Auk anang nge!
Eta kit Tuang nga hukung le tui ku, halin
ku nuil muid lalan in toma ka lam,
ku nangan nam kahan tuun deken!
Nol eta Un kaing le tui ku lam,
ku in makoe ka boel ilang deken!

✡ **11:32** Atuil in Nutus Dasi ngas 6:11—8:32; 4:6—5:31; 13:2—16:31; 11:1—12:7; Samuel mesa la 16:1—Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 2:11; Samuel mesa la 1:1—25:1 ✡ **11:33** Danial 6:1-27 ✡ **11:34** Danial 3:1-30 ✡ **11:35** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 17:17-24; Lahi-lahi las Buk nomer dua la 4:25-37 ✡ **11:36** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 22:26-27; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 18:25-26; Yermia 20:2; 37:15; 38:6 ✡ **11:37** Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 24:21

6 Ta kit Tuang nga kaing, le tui atuil man
Un in namnau ngas.
Meman totoang atuil man Un in simus
le daid Un anan nas,
taon elola ko Un kaing le tui one.”✡
7 Tiata eta Ama Lamtua Allah kaing le tui
mia, halin nuil muid lalan in toma ka lam,
kehe. Un tao ela, undeng mi daid Un anan
son. Ta totoang ama li musti kaing le tui
un ana ka, didiin tana-ana na, taan in nuil
muid lalan man in toma ka.
8 Ta eta Ama Lamtua Allah kaing le tui
mi banansila el Un anan tenga las lo kam,
nahin na noan, mi niam Un anan lo.
9 Taom kit todan kit aman in hua man in
ne apan-kloma kia ka, undeng un kaing le
tui kita, se oras kit in anan blutu bii ka. Na
tom son na. Mo in dudui pait ta, kit musti
hii-ming se Ama Lamtua Allah, undeng Un
nam kit Aman in ne sorga kua, nol Un man
kaing le tui kita, halin nuil muid Un lalan
in toma ka.
10 Kit aman in hua ka kaing le tui kita,
suma nanapat sii muid asa man un nangan
nam banan. Mo Ama Lamtua Allah taan
dui asa man kit in parlu le tui ngas. Tiata
Un kaing le tui kita, halin kit in nuli ki niu
banansila el Una.
11 Meman tom in kaing ngam, kit dalen
banan lo. Mo nenesang ngam kit dalen ni
daid tetesa pait, undeng kit taan in nuil
muid Ama Lamtua in koma ka son.
12-13 Kaka-pali me! Tao kuat mi iman
man in kae son nas, nol tao kahan mi
iin man in ngele son nas. Lali lam hiul
lako-pait deken, molam lail lolo napiut, le
halin in boel lo tetetas son nas kon, haup
in makoe le lail nal napiut. Mi musti tao
teken mi dalen nas, le tahang napiut nol
parsai se Kristus.✡

Hutun soleng Ama Lamtua Allah dalen in banan saol mia ka deken

14 Kaka-pail in parsai se Kristus! Mi
musti nuklek mumuun le nuil daem apa,
mes nol mesa. Nol nukleka le nuil niu. Ta
atuil in niu lo ka, haup in net Ama Lamtua
Allah lo.
15 Tao teken apa dalen, le halin deng mia
la muik in hoen apan deken. Lo kam mi
haup Ama Lamtua Allah dalen in banan
saol mia ka lo. Doh babanan le halin nam
se mi hlala ka muik in dalen ili deken.
Ta na banansila el lasong mali, man tao
didaan atuli mamo ka.✡
16 Lii-tidu nol doha, le halin muik in
laok kula deken. Hidim lii-tidu nol doha,
le halin muik in nuil tiu-hii Ama Lamtua
Allah lo, banansila el Esau deken. Esau
nam mo, upung Isak ana hmunan na. Oe
mesan na, Esau pait maa nol in lubu isi.
Un nodan in kaa pingas mes deng un palin
Yakob, le baen nini un hak kaka la.✡
17 Mo nesang lo kon, kit tanan noan,
Esau sabail apa. Ta ama Isak nodan le Ama
Lamtua bel hangun aan hmunan se Esau,
mo Esau hapun pait lo, undeng un esa man
sao un hak ka nol mosa son. Tiata Esau
lilu mumuun elol kon no, un haup pait asa
man hmunan nu un soleng son na lo.✡
18 Elia kaka-pali me! Kit boel in maa
esan se Ama Lamtua Allah sila kia, muid
lalan balu man Un in sai bel kit son na.
Mo hmunan hesa kua, kit upu kia-kaon
nas haup in ela ka lo. Lole dedeng Ama
Lamtua Allah butu-kil in hida nol one ka,
oen dadani nol leten mesa, ngala Sinai. Se
leten na dapa muik ai in kaloe. Muik angin
tuan kon. Nol leten na kon mitang-mames
kabut, didiin tao oen le lii isi.
19 Oen kon ming klingu la lin na, hidim
Ama Lamtua fala in muun isi ka puti deng
leten na. Ming Ama Lamtua in aa ka kon,
oen lii taplaeng, didiin oen nodan upung
Musa noan, “Idah! Kaim tahang nal in
ming faal nia pait lo son!”✡
20 Meman oen tahang nalan lo, undeng
asa man Ama Lamtua in prenta ka, ngele
isi. Ta Un tek noan, “Boel muik in kida se
leten nia lo! Na atuli tam hmukit kon bisa
lo! Ta asii kida se leten nia lam, musti tom
in pasang nini batu didiin mate.”✡
21 Asa man oen in neta se leten na ka,
meman tao oen le lii isi. Didiin upung
Musa esa kon daid pepeten undeng in lii.✡
22 Mo halas ni lalan in laok bus el Ama
Lamtua lua ka holsai son, le kit boel aa
esan nol Una. Kit kon maang se leten
mes dapa, ngala Sion. Se na, muik kota
Yerusalem. Na kota Yerusalem in se apan-
kloma kia lo, molam kota Yerusalem balu
in se sorga kua. Na Ama Lamtua Allah
maan in dada ka. Ama Lamtua ima-ii las
kon mamo isi ne ua, taom oen tao fesat
dael kolo tutungus.
23 Kota na kon, daid maan in nakbua
taung totoang atuil in parsai se Kristus
sas. Ta Ama Lamtua dul oen ngalan nas
totoang son se buku mes ne sorgas. Mam
Ama Lamtua Allah kon presa-ketan, nol
sukat totoang atuli li in nuli ka. Nol to-
toang atuil man hmunan nu Ama Lamtua
Allah simus nol banan, undeng oen parsai

✡ **12:6** Ayub 5:17; Dasi-dais Lila 3:11-12 ✡ **12:12-13** Yesaya 35:3; Dasi-dais Lila 4:26 ✡ **12:15** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 29:18 ✡ **12:16** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 25:29-34 ✡ **12:17** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 27:30-40 ✡ **12:19** Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:16-22; 20:18-21; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:11-12; 5:22-27 ✡ **12:20** Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:12-13 ✡ **12:21** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 9:19

se Una ngas kon ne uas. Oen totoang nakbua le daid mesa.

24 Yesus kon muik ne ua, Un man daid hleten taung Ama Lamtua Allah nol atuli lia. Yesus mate le dala ka holbohon, halin Ama Lamtua but in hida balu nol kita. Tiata Un dala ka, tao blingin Ama Lamtua Allah dalen na. Mo ni kisa deng Habel dala in se Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka. Ta dedeng Kain keo Habel la, Habel dala in baa ka, tao otot Ama Lamtua Allah dalen na, didiin Un nahu hukung bel Kain.✡

25 Tidi hngilan babanan le hii-ming asa man Ama Lamtua Allah in le dehet bel mia ki. Tao el kit upu kia-kaon nas deken, man hutun soleng upung Musa in teka ngas, se dedeng un daid Ama Lamtua Allah mee-baha se apan-kloma kia ka. Ta Ama Lamtua nahu bel oen hukung. Salolen nol kita la! Eta kit dai hii-ming Un in aa deng sorga ku lo kam, taon elola ko, Un bel kit hukung ngele dui pait.✡

26 Dedeng kit upu kia-kaon nas dil se leten Sinai la ka, Ama Lamtua fala in muun isi ka, tao dale ka didiin heheko. Mo halas ni Un hida, noan,

“Mam Auk tao dale ki hutluul oe mes pait,
mo suma dale ka sii hutluul lo,
molam apan-dapa ku kon hut-
lulu.”✡

27 Oras Ama Lamtua aa noan, Un le tao totoang hutluul “oe mes pait”, nahin na noan, Ama Lamtua le heko totoang asa man Un in koet son se apan-dapa kua nol apan-kloma kia ngas, didiin in tahang nal lo ngas, ilang hidis. Ta in tahang nala ngas siis, man dadas napiut.

28 Ama Lamtua Allah kil prenta ne sorga. Maan na dudus lo, mo bana-banan tuun! Undeng Un kom le sium kit tamang daid Un atulin se uang, ta maa le kit nodan mamo se Una, todan-lahing se Una, nol nikit sakeng Un lapa-lapa undeng Un ngala man muun isi ka!

29 Mo kit kon musti doha-doha, undeng Ama Lamtua Allah in komali ka, banansila el ai man kaa nuli totoang sa-saa li didiin hidi ka.✡

13

Kit musti nuil babanan saol apa

1 Kaka-pail in namnau me! Muik dasi ila lo man auk le tek nuting mias meman.

Nadidingun in namnau napiut mi pail-kakan in parsai ngas deken.

2 Nadidingun in sai mi dalen nas deken, le sium atuil in laok-maa ngas se mi uma. Ta muik kaka-pali at ila lo sium atuil ela, oen tanas lo, molota atuil nas Ama Lamtua Allah ima-ii deng sorga.✡

3 Nadidingun le laok meo atuil in taam ne bui dale ngas deken. Ta oen tom in dake, undeng oen parsai se Kristus. Mi musti tulung one, banansila el mi esan man tom in hukung.

Nol nadidingun le tulung atuil man tom in diku-puang ngas deken. Tulung oen nol babanan, banansila el mi esan man tom in susa-daat na.

4 Bihata-biklobe li in sapa ka nam mo, niu. Mo tamlom in sapa man niu na, daid hmomos sa. Ta taon elola ko, Ama Lamtua Allah nahu hukung bel totoang atuil man laok kula nol atuil man un sapa lo ngas.

5 Kom naseke duit deken. Mo mi musti dalen kolo, nol asa man mi in hapu ngas. Ta Ama Lamtua Allah tek son noan,

“Taon elola ko Auk nadidingun mi lo.
Auk kon nang soleng mi lo.”✡

6 Tiata tao teken mi dalen nas, banansila el atuli dul net son noan,

“Undeng auk Tuang nga le tulung au,
tiata auk lii lo.
Ta muik atuli mes lo kon,
man tao sus auk nol baktetebes.”✡

Daek muid atorang agama blaan nas deken, mo parsai napiut se Kristus

7 Nadidingun atuil in lii-lau nol tui mi deng Ama Lamtua Allah Dehet-dasin na ngas deken. Nangan oen lalan in nuli ka babanan, nol not muid oen in parsai ka. Ta asa man oen in parsai ka, elia:

8 Yesus Kristus nam, seda net lo.
Deng hmunan nua, hahalas nia, nol didiin
hidi nutus taan lo,
Un nam hnika mes sii.

9 Tiata, mi mudi-muid tuun nol in tui kula ngas deken. Ta Ama Lamtua Allah tao teken mi dalen nas, undeng Un tulu Un dalen banan na bel kit son. Na undeng kit daek muid atorang in kaa-ninu ka lo, ta atorang in ela ka muik nahin lo.

10 Hmunan hesa kua, se Ama Lamtua Allah Hleep in Kohe-kanas sa kintal la, muik mija in tunu-dadung mesa. Tulu agama in tutan-lau se la ngas, muik hak le kaa siis lisin in se mija na ka. Mo halas ni, kit muik mija didang.* Tulu agama tuladang blaan nas, muik hak in kaa se na lo.

✡ **12:24** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 4:10 ✡ **12:25** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:22 ✡ **12:26** Hagai 2:6 ✡ **12:29** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:24 ✡ **13:2** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:1-8; 19:1-3 ✡ **13:5** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 31:6, 8; Yosua 1:5 ✡ **13:6** Buk in Naka-nahalit 118:6 * **13:10** Muik atuli tek noan, ni aa deng mija parjamuan na, molota ela lo. Mija ni tek deng Lamtua Yesus in maet se kai sangsuli lua ka. Kit seda Un in sui-nahat kita na, nini in naka-nahalit Ama Lamtua Allah tutungus. Ngat mo bango 15 ka.

11 Hmunan nua, taun-taun nam tulu
agama in lapa dui ka, kil hmukit in tunu-
dadung nga dala ka, le laok pesang se Ama
Lamtua Allah Kamar in Niu Dudui ka dale.
Nini ela lam, Ama Lamtua nadidingun
oen in kula-sala ngas. Hidim oen kil nol
hmukit na, le laok tunun se ingu la likun
na.✡
12 Ela kon nol Yesus. Un daid in mate
le Ama Lamtua Allah kose soleng atuli li
in kula-sala ngas. Nol dedeng Un in susa-
daat ta, oen kon pel parosok Una, le laok
keo tele se kota Yerusalem likun na.
13 Undeng na, atuli bilu-aa kit kon, kit
musti mana le sium tukun, banansila el
Una, hidim maa le kit parsai napiut se Una.
14 Ta kit suma daad tahang tuun se apan-
kloma kia. Mo kit muik in nahlae le daad
napiut se kota balu mes ne sorga, didiin
hidi nutus taan lo.
15 Undeng Yesus mate le daid in sui-
nahat kita son, tiata kit parlu kil hmukit
in tunu-dadung pait le bel Un lo ka. Mo
muik in bele didang pait, man musti kit
kilan tutungus bel Ama Lamtua Allah, na
ka, in naka-nahalit le nikit sakeng Un ngala
ka lapa-lapa.
16 Nol nadidingun in tao dais banan
saol atuli lia deken. Etan oen parlu asa
lam, tulung one. Ta nas totoang kon daid
banansila el in bele, man tao Ama Lamtua
Allah dalen kolo.
17 Mi musti hii-ming se totoang atuil man
in doha-tinang mia ngas. Ta oen doha-
tinang mi in parsai se Ama Lamtua ka
duman-lelo. Mam oen musti laok situ-tal
oen in dake ka se Ama Lamtua Allah sila.
Tiata, hii-ming babanan se one, le halin
oen daek nol dalen kolo, hidim tek nal nol
dael kolo kon. Eta lo kam oen dake tamlom
teka lo, nini dalen in dudus, undeng mi
nang soleng Yesus Kristus lalan in nuli ka
son. Ta eta ela lam, mi haup saa pait lo.

Atuling in dul surat nia ki, nodan mamo nol kohe-kanas bel atuil Ibrani las

18 Tulung kohe-kanas tutungus bel kami.
Ta kaim dalen nias meman lolo baktebes,
nol kaim kom in daek napiut dais banan
nas.
19 Dudui pait ta, tulung kohe-kanas le
auk pait tiang hlapat se mia la.
20-21 Ama Lamtua Allah, man tao kit
dalen nias tetesa. Auk nodan le Un tulung
mia, le halin mi tao nal muid Un in koma
ngas totoang. Auk kon nodan le Un tulung
kit totoang, halin daid atuil man in tao
Un dalen kolo. Ta Ama Lamtua Allah nini
Yesus Kristus dala in holbohon son na, le
but in hida balu nol kita. In hida na laok
napiut didiin hidi nutus taan lo. Hidim
Ama Lamtua Allah bel kit Lamtuan Yesus
Kristus nuli pait son. Nol halas ni Yesus
papa-paiduil kita, banansila el atuil in lolo-
poa man uhu isi ka. Tiata kit nikit sakeng
Un ngala ka lapa-lapa, nol naka-halit Un
tutungus! Baktebes ela.

Boa-blingin

22 Kaka-pail in namnau me! Auk nodan
le mi sium auk in tui-teka ni babanan nini
dalen in holsai. Ta surat ni, suma dadaen
tuun.
23 Auk kom le mi totoang taan dais nia:
kit pail-kakan Timutius puti deng bui son.
Eta un hlapat maa se au lia lam, mam kaim
duam leo-leo tiam se mia la.
24 Auk tunang boa-blingin bel atuil man
daid tulu taung mia ngas, nol tunang
boa-blingin bel mi totoang man in parsai
se Yesus Kristus sas. Kaka-pail in deng
propinsi Italia ngias kon, tunang boa-
blingin bel mia.
25 Auk nodan le Ama Lamtua Allah tulu
Un dalen banan na bel mi totoang.
Ela tuun tia!

✡ **13:11** Atorang deng Tulu Agama las 16:27

Surat deng tulu in kil grija se Yerusalem, ngala Yakobus

Boa-blingin

1 Boa-blingin deng au, Yakobus! Auk
niam, ata deng Ama Lamtua Allah nol kit
Lamtuan, Yesus Kristus.
Auk dul surat ni bel mi atuil Yahudi in
muid Lamtua Yesus son, man lakom daad
ne ola-ola, le nuting in nuli ngas.* ✡

Eta haup susa lam, kil dididi nol parsai napiut se Ama Lamtua

2 Kaka-pali me! Auk le tek elia: eta
mi tom in susa-daat bili-ngala kam, mi in
makoe ka senet deken. Simun nol dael
kolo tuun, ta mam mi in hapu ka banan.
3 Ta kit tana noan, eta mi tahang nal se
susa dalen ela, nol putim nal deng in sukat-
soba ka, hidim mi kon parsai napiut se
Ama Lamtua lam, mi haup in sukat-soba
didang pait elol kon no, mi dalen hutluul
lo.
4 Lalim deng in susa-daat tas deken.
Molam nang le mi tui, halin nam keeh nal
se in susa-daat tas dalen, didiin mi tahang
nala. Nini ela lam, mi daid titu-tema nol
muik in dabun saa lo.

Eta kit nodan sa-saa mes deng Ama Lamtua lam, nodan nol dalen hduan deken

5 Eta deng mia la muik in nataka noan,
un taan lalan in puit deng susa-daat ta lo
kam, mi musti keket se Ama Lamtua, man
taan totoang sa-saa lias sa. Ta Un le lam
tulu nal bel mi lalan in puti. Un man sai
lalan nol dalen in kolo. Un kon komali nol
mi lo, eta mi nodan se Una.
6 Mo etan nodan se Una lam, nodan
nol dalen hduan deken. Mi musti parsai
baktetebes noan, Un bisa bel mi lalan in
puti. Ta atuil in nodan nol dalen hduan
na, banansila el len man angin na huu le
kobo-kaob tuun na.
7-8 Atuil man hutluul hlapat ela ka, dalen
teken nol totoang dasi las lo. Nangan noan
mam un haup saa mes deng Ama Lamtua
deken, ta mam un haup saa lo.

Atuil kasiang, nol atuil in muki

9 Atuil kasiang man in parsai se Lamtua
Yesus son nas, musti dalen kolo, undeng
Ama Lamtua Allah nikit oen son le daid
Un nenan.
10-11 Atuil in muki man parsai se Lamtua
Yesus son nas kon, musti tao oen dalen nas
kolo, undeng Ama Lamtua tui oen le koaok
lo. Halas ni oen nangan taan noan, mam
oen hmukin nas ilang, banansila el bunga
in ne alas sua ngas man leko ana lo, mo
nesang lo kon lelo la saek maa hui ta un
daid bloen. Atuil in muki ngas kon ela.
Oen kukamu ana lo nol oen osa-lalan nas,
mo mam nas ilang hidi.✡

Totoang in banan nas maas deng Ama Lamtua, mo dais daat tas maas deng Un lo

12 Ama Lamtua bel hangun se atuil in
tahang dididin, puti nal deng in sukat-soba
ngas. Hidim oen sium in nuli, man Ama
Lamtua hid meman son le belen se atuil
in namnau Una ngas. Oen sium in nuli na
banansila el atuil in nala, sium piala ka.†
13 Nangan babanan ne! Eta deng mia
la muik in haup sukat-soba, nol kom le
daek kula kam, aa deken noan, "Na in soba
deng Ama!" Ta Ama Lamtua Allah kom in
daek kula lo. Nol Un kon sob atuil le halin
atuling na kom in daek kula lo.
14 Ta kula ki nia mo, puti deng atuli li
dalen nia. Laih hmunan na un dalen na
kom in daek dadaat, hidim un nini kuta
ka le nangan hmomos lolen.
15 Hidi nam, un daek muid un in nangan
hmomos na. Molam mam Ama Lamtua
Allah nahu in hukung tele, taung atuil in
daek dadaat ela ngas.
16 Kaka-pail in namnau me! Tom in nole
deng nias totoang deken.
17 Dais daat tas putis deng Ama Lamtua
lo. Ta Un man bel totoang hangun banan
nas, nol totoang dais niu kas. Un man daek
lelo la, bulan na, nol duun nas totoang.
Oen totoang seda-seda mana se apan nua,
na ka man tao oen hlen nas le seda-seda
tutungus. Suma Ama Lamtua Allah sii man
seda lako-pait lo.
18 Ama Lamtua in nangan bel kita ka
elia: Un bel kit Un Dehet-dasin man in
toma ka. Nol Un pake Un Dehet-dasin na
le bel kit in nuli. Deng totoang man Un in
daek son ne apan-kloma kia ngas, Un huil
nal kit son le daid isin hmunan deng Una.

Hii, le daek muid Lamtua Dehet-dasin na

19 Kaka-pail in namnau me! Nangan ni
babanan: atuli li aa kam, aa dadahut tuun
deken. Molam in banan dui ka, eta atuil
didang aa dais banan nas sam, oen tidi

* **1:1** Dais Yunanin dul noan, "bel ngaal bangsa hngul dua, man in nulis his-hoeng ngas". Nini ela lam, Yakobus dul un surat ta taung atuil Yahudi man sarain son nas. Mo un in tui-tek mo nia ki kon, taung totoang atuil Kristen nia. ✡ **1:1** Matius 13:55; Markus 6:3; Dehet deng Aan in Nutus sas 15:13; Galatia 1:19 ✡ **1:10-11** Yesaya 40:6-7
† **1:12** Dais Yunanin dul noan "un sium στέφανος (*stefanos*) in nuli". *Stefanos* sa nam mo, hlotong man oen lotong bel atuling in nala ka.

hngilan le hii babanan muna! Nol boel komali hlapat deken.
20 Ta etan komali kam, atuli li daek nal dais banan nas muid Ama Lamtua in koma ka lo.
21 Tiata mi musti nang soleng mi in kula-kula ngas totoang, banansila el atuli top bati un klapa la niu-niu, hidim loe nuli hlukat ta ngas. Nol mi kon musti sium Ama Lamtua Dehet-dasin na nol dalen deng dadale. Dehet-dais nas banansila el biin man in mula-hai ne mi dalen nas. Eta mi tao ela lam, mam Ama Lamtua bel slamat mi deng mi in kula-sala ngas, nol sium mia, le halin mi nulim napiut nol Una.
22 Nol eta mi taan Ama Lamtua Dehet-dasin na son nam, mi musti daek mudin. Suma ming tuun deken! Ta eta mi suma ming tuun, mo daek mudin lo kam, na mi nole bali mi apan nas esan.
23-24 Eta atuli ming nal Dehet-dais nas son, mo daek mudin lo kam, na banansila el atuli li in ngat un sila ka se hdidan. Nikit un bali kudi nang soleng hdidan na la, un nadidingun un sila ka meman.
25 Mo mia lam, teen in les nol nangan bana-banan Ama Lamtua Allah Dehet-dasin niu, man tao nal atuli li le holoat deng oen in kula-sala ngas sa deken. Mam Ama Lamtua bel hangun se totoang dasi-dais man mi in dake ngas, sadi mi ming nol daek muid Dehet-dais nas. Boel suma ming deng hngilan kliu, hidim puti lako deng hngilan kanan tuun ela deken!
26 Eta atuli li nangan un apa ka noan, un nam atuil in tao muid agama, mo doh taan un baha ka lo kam, na un nole bali apa ka son na! Ta un in muid agama na parsum tukun.
27 Ta agama man in niu ka nam, muik tahan hmomos lo. Na, man tao Ama Lamtua Allah dalen kolo. Agama in tom ela ka, man tao atuli li le kom in tulung ina-in bebalu kas, nol ana-aan taan-hmoa kas. Atuil in muik agama ela ngas, bel dola se atuil apan-kloma kias, le tui liun-leo oen nini in daek dadaat lo.

2

Huil sila deken noan, na atuil tene mo na atuil ana

1 Pali-kaka me! Taon elola le mi tek noan, mi parsai se Yesus Kristus, kit Lamtuan in muun isi ka, mo mi huil sila
2 eta noan muik atuli at dua taam lakos se mi um in kohe-kanas sa, le mesan na pake kai-baut kaloe, nol paa mea inu hnangan nas, mo mesan na pait pake kai-baut hmomos tuun.
3 Mi kukaum nol in sodo-sium atuling man pake kai-baut kaloe ka, le belen maan in banan dui se muka-mata lua. Mo in pake kaod hmomos sa lam, mi tadu noan, "Dil se klupu lua! Etan lo kam daad se dale kia!" Tao ela deken!
4 Ta nini mi in huil sila ela ka, mi banansila el atuil in nutus dasi man lolo lo ka. Undeng in nangan dadaat tas man tao mi le daek ela.
5 Kaka-pail in namnau me! Ama Lamtua Allah huil nal atuil kasiang in ne apan-kloma ki ngias, le oen parsai dididi se Una, tuladang el oen dalen nas muki. Nol Ama Lamtua Allah kon huil one, le haup pusaak deng Un hmuki-nalan in ne sorgang nguas, man Un hid son le belen laok se atuli-atuil in namnau Una ngas.
6 Mo nini mi in huil sila ela ka, mi tao nahmaeng atuil kasiang ngas son na. Molota oen daek dadaat saa saol mi lo. Mi nadidingun ne? Atuil in muki ngas man tao mi le nangan dadaat ela na. Nol oen nam man nuting dais nol mia, le pellakang mi lakom se maan in nutus dasi kua. Oen man haup un in kumis sa, mo mi man haup un oon na.
7 Mi nia mo Lamtua Yesus atulin. Molam atuil in muki ngas man aa le tao didaa Lamtua Yesus ngaal banan na! Amo tasao le mi taan in nuting sila nol one kia?
8 Toma, eta mi daek muid Ama Lamtua atorang in muun dudui ka, man tek noan, "Ku musti namnau atuil didang, banansila el ku in namnau ku apam ma esa ka." Atorang na dulan ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka.✡
9 Mo eta mi huil sila nol suma kat atuil in muki ngas dalen tukun nam, mi kaliut atorang in deng Ama Lamtua ka son. Nol mi muid kula Ama Lamtua hukung nga son!
10 Atuli daek muid Ama Lamtua Hukung ngas totoang kon no, eta un kaliut atorang mesa lam, na banansila el un kaliut Hukung ngas totoang son na.
11 Ama Lamtua bel atorang son noan, "Laok kula nol atuil didang sapa deken." Un kon bel atorang didang pait noan, "Keo tele atuil deken." Tiata, eta mi laok kula nol atuil didang sapa lo, mo keo tele atuli lam, na hnika mes sii nol mi kaliut Ama Lamtua Hukung ngas son.✡
12 Tiata eta mi le aa, tamlom le tao dasi mesa lam, mi musti nangan elia: mam Ama Lamtua Allah man nutus noan, kit daek muid Un atorang nga le namnau atuli, tam lo ka. Ta atorang na man sas-loat nal kit deng Ama Lamtua hukung nga.

✡ **2:8** Atorang deng Tulu Agama las 19:18 ✡ **2:11** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:13, 14; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:17, 18

13 Ta Ama Lamtua dalen kasiang nol
atuil man muik tahan in namnau atuil
didang lo ngas lo. Mo eta mi muik dael in
kasiang saol atuil didang ngam, taon elola
ko Ama Lamtua muik dalen kasiang taung
mi kon. Mi lii in sium Ama Lamtua hukung
ngas deken, ta Un kaih hidi nas totoang
son.

Eta kit parsai baktetebes se Ama Lamtua lam, kit musti daek muid Un in Tekateka ngas

14 Kaka-pali me! Eta atuli tek noan un
parsai se Ama Lamtua, mo tulu-balang nal
un in parsai ka lo kam, muik nahin lo. In
parsai tuladang ela ka, tao nal un le haup
boa-blingin lo.
15 Eta kaka tamlom bata mes tuka-
dabun, banansila el muik kai-baut in pake
lo, nol muik in kaa lelo-lelon lo,
16 mo mi suma tekan tuun noan, "Laok
bana-banan ne! Nang le Ama Lamtua bel
hangun se ku, halin ku metes lo nol luub
mate deken!" Molam hulung un lo kam,
ambak ki saa la?!
17 Tiata, eta ku parsai tuun mo tao saa lo
kam, nol lo bii. Nol eta ku parsai tuun mo
daek muid ku in parsai na lo kam, na ngala
ka noan in 'parsai' lo son. Ta na banansila
el in parsai man mate ka, man muik nahin
saa lo.
18 Muik atuli tek noan, "Atuli li parsai se
Ama Lamtua, mo daek sa-saa banan nas
lo. Ela kon atuil didang daek dais banan
nas tukun, mo parsai se Ama Lamtua lo."
Lam na kula, ta in toma ka elia: Taad deng
ku in parsai ka, mo ku in daek dais banan
na ngas. Mo eta ku daek dais banan nas lo
kam, auk ngat net tada deng ku in parsai
ka lo. Ta auk tulu-balang nal auk in parsai
kia, nini lalan in lako-daek sa-saa banan
nas.
19-20 Ku daek muid in tui man noan,
"Ama Lamtua Allah na mo, suma mes sii.
Muik didang pait lo." Banan kon! Mo
uikjale kas banan dui deng ku, undeng oen
parsai ela kon, didiin oen lii isi undeng oen
taan noan mam oen tom in hukung. Tiata
nangan deken noan, tanan nini kutan tuun
kon nol son. Ta na tom loo!

Ngengom me! In parsai man muik isin
saa lo ka, kon muik nahin saa lo.
21 Kat kleta deng kit upun Abraham.
Dedeng na, un lako-daek muid asa man
Ama Lamtua in lok una ka, le un kil nol un
ana Isak laok nene se mija in tunu-dadung
nga dapa. Undeng na, tiata Ama Lamtua
Allah tekan noan, "Abraham daek muid in
toma ka son."✡
22 Abraham parsai se Ama Lamtua didiin
un tade le daek muid Ama Lamtua in leka
ka. Nini ela lam kit tana noan, un parsai
nol inu-inu se Ama Lamtua, undeng un
daek muid in leka na.
23 Tiata, nias totoang dadis banansila el
in dul son ne Buk Niu ka noan, "Abraham
parsai se Ama Lamtua, tiata Ama Lamtua
sium un banansila el atuil in dalen lolo
ka." Nol muik dulan kon noan, "Abraham
nam mo, Ama Lamtua tapa."✡
24 Tiata na langa son noan, Ama Lamtua
sium atuli lia, undeng un in parsai se Ama
Lamtua ka sii lo, molam undeng un in kom
le lako-daek sa-saa banan na ngas kon. Ta
parsai tuun nam, nol lo bii.
25 Kleta didang pait el ina Rahab, bi-
hatang na hmama deng lolo hmunan nua.
Nikit atuil Yeriko las nuting mata-maat in
deng Israel las le noan keo teles kon, ina
Rahab buni one. Un tadu oen le lail putis
muid lalan didang, halin nam atuli las
daek nal oen deken. Ina Rahab in tao ela
ka, tiata Ama Lamtua sium un banansila
el bihaat man dalen lolo ka.✡
26 In parsai man muik isin lo ka, banan-
sila el atuli mes muik apa, mo muik hngasa
lo ka, lam na hmate. Ela kon nol, eta atuli
tek noan un parsai se Ama Lamtua, mo
daek tahan dais banan mes lo kon, lam na
nole tukun! Ta in parsai na nuli lo.

3

Doh bahan babanan le halin aa dahudahut deken

1 Kaka-pali me! Muik atuli mamo le
tui atuil in parsai ngas. Na banan! Mo
nangan, ta Ama Lamtua Allah pres atuil
man tui atuil in parsai ngas muun dui pait.
Tiata atuli li tui kam, tui dadahut deken.
2 Kit totoang niam aa kula bili-ngala.
Mo atuil man doh nal un baha ka le aa
dadahut lo ka, un doh nal un in nuli ka
totoang kon.
3 Kat kleta deng ahlote. Kit pekot nal
ahloet tene mes le muid kit in koma ka,
suma nini in din un tail lapa la ka tuun.
4 Kleta didang pait el lui ina. Angin tuan
huu kuti-kuti lui ina tene mes muid un in
koma ka. Mo kai bleha ulin ana mes tuun
kon pekot nal lui ina tene na in lali ka,
muid atuling ulin na in koma.

✡ **2:21** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:1-14 ✡ **2:23** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:6; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 20:7; Yesaya 41:8 ✡ **2:25** Yosua 2:1-21 * **3:5** Dais Yunanin in se nia ki, pake dais, 'meen'. Mo se dais Helong ngam, aa deng atuli li in aa kam, pake 'meen' lo, molam pake 'bahan'. Banansila el: baha tuan, baha potos, baha ka aa manu pen lo, baha laok baha, mee-baha, nol teng pait.

5 Ela kon nol kit bahan nia. Kit bahan
ni niam ana tuun. Mo un in dake-mana ka
tene isi!*

Na banansila el ai opon ana mes kaa nuli
alas tene mesa.
6 Kit bahan ni banansila el ai opon na.
Nini kit bahan nia lam kit tao didaan dasi
mamo. Kit bahan ni tao dudus nal kit in
nuli ki totoang. Dais daat mamo in ne
apan-kloma ki ngias niam, puti deng atuli
li bahan. Nol uikjale kas laih tuan na kon,
pake atuli li bahan le lako-daek un osa la.
7 Atuli li tao hmoa' net hmukit huin bili-
ngala son, el hmukit in lolo, tilu-kee, nol
ikan in ne tasi kua ngas.
8 Mo muik tahan atuli mes lo bii kon,
man tao hmoa nal un baha ka. Ta bahan ni
niam mo, ana tuun molam ator ram susa.
Un banansila el lasong man in lail papmes
atuli li aap-ina ki didiin tao tele nal atuli
lia.
9-10 Taom atuli li nini un baha ka le naka-
nahalit Ama Lamtua Allah. Mo hidi nam
un nini baha kon, le lote-pisun atuli, man
Ama Lamtua koet son muding Un sila-paen
na. Na tom lo!✡
11 Tuladang el, ui mata mesa lam hobon
puting ui masin nol ui milu leo-leo lo.
12 In naleta mes pait: taon elola kon
malus ina puting isin saah lo? Nol taon
elola kon ngae li puting isin anggor lo, ta
lo? Ta kai li niam isin muding un hnika-
tuladang nga.† Ela kon, kit bisa naus ui
masin deng bolo ui milu lo.

In nangan tana man deng Ama Lamtua

13 Atuil in nuting taan lalan, nol nangan
taan dais banan mamo muid Ama Lamtua
in koma ka, boel nikit-nikit apa ka deken.
Ta un in tana ka maa deng Ama Lamtua.
Nang le un tulu un in tana ka, nini lalan in
nuil lolo tuun.
14-15 Boel bahan tuan deken noan, ku
niam atuil man in nangan taan dais banan
mamo, eta ku idus le taan in tao nahu atuil
didang si-sii. Ta na nahin na noan, ku nole-
lilung son. In nuil ela ka, un ngala ka noan
'nuting taan lalan, nol nangan taan dais
banan mamo' lo son. Oen-lalin in idus
daat, tam kom in tao nahu atuil didang
nga, niu maa deng Ama Lamtua Allah lo.
Na apan-kloma ki in nuil-nola. Ni tom atuil
man in nuli ka sao bel Ama Lamtua lo
ngas. In nuil ela ka, muid uikjale kas lalan
na na.
16 Ta eta muik dael in idus, nol taan in
tao nahu atuil didang ngam, taon elola ko
muik lobo-lau nol atuli kon daek dadaat
bili-ngala.
17 Mo nangan tana man in niu maa deng
Ama Lamtua ka elia: laih hmunan na un
tao kit le nuil niu. Hidim un tao kit le halin
komali hlapat lo, keeh tutungus, nol sium
atuil didang in nangan. Un isin na kon tao
kit le dalen babanan tukun, kom in tulung
atuil didang, ngele halin lo, hidim sila-klup
nol atuil didang lo.
18 Nol atuil man tulu bel lalan in mole-
dame ka, mam haup in banan na. Na
banansila el atuli soko-hai bini mesa, le
mam un haup pait isin banan.

4

Muid apan-kloma ki in koma ka deken

1 Mi kaen apa nol keng apa tutungus.
Undeng asa la? Na undeng ne mi hlala ka
muik atuli man nuklek mumuun le nuting
dael kolo taung un apa ka sii.
2 Mi kom naseke le haup sa-saa mesa, mo
iman doong hapun lo. Hidim mi idus, situ-
silin apa tutungus, nol keng apa, didiin mi
lii in keo tele atuil didang lo.

Undeng mi kohe-kanas le nodan deng
Ama Lamtua lo, tiata mi hapun lo.
3 Ta eta mi kohe-kanas tutungus kon
no, mi haup asa man mi in nodan na lo,
undeng mi kohe-kanas le nodan muid mi
in koma ka esa tuun.
4 Meman mi niam atuil in daek muid
napiut lo! Mi banansila el bihata-bikloeb
in saap son, mo nuil napiut nol apa lo,
hidim nong nol atuil didang sapa ka. Etan
mi but mi apan nas nol apan-kloma ki in
koma-koma ngas sam, na mi tao mi apan
nas le mus nol Ama Lamtua Allah. Ela son
na!
5 Undeng na le, Ama Lamtua Allah Buk
Niu ka tek noan, "Ama Lamtua tapa Un
Koo la ne kit dalen ni son. Nol Koo la in
koma ka, le kit muid napiut se Una. Ta Un
nam neo isi."
6 In dudui pait ta, Ama Lamtua Allah kon
kom nabael le bel Un dalen banan na. Ta
Buk Niu ka dul noan:

"Ama Lamtua labang nol atuil in koaok
daat tas,
mo Un tulu Un dalen banan na bel
atuil man dalen deng dadale ngas."✡

7 Ama Lamtua na mo Tuang! Tiata sao
mi apan nas bel Una, le muid se Un in
koma ka sii. Mi muid uikjale kas laih
tuan na in koma ka deken. Labang un nol

✡ **3:9-10** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:26 † **3:12** Dais Yunanin dul noan, atuli li bisa nui συκῆ *sukei* (aebloa) deng kai ἐλαία *elaia* (saitun) ina lo, nol bisa nui ἄμπελος *ampelos* (anggor) isin deng συκῆ *sukei* (aebloa) ina lo. Un nahin na noan, kai ina mesa lam bisa puting isin deng kai ina didang lo. Ta na tom lo! Na banansila el atuli mes bisa pake un baha ka le naka-halit Ama Lamtua, mo hidi kam pake un baha ka le lote-pisun atuil lo. ✡ **4:6** Dasi-dais Lila 3:34

mumuun. Nini ela lam, un lail nang soleng mia.
8 Nuklek le mi nulim dalen mes nol Ama Lamtua Allah. Nini ela lam, Un kon maa dadani nol mia.

Hoe! Mi atuil man in nuil hmomos sas! Mi musti tao titu mi lalan in nuli ka. Nol mi atuil man in dalen hduan nas! Mi musti laok lolo-lolo muid Ama Lamtua, nol boel sisa kliu-kanan bakun tia.
9 Bablaan ni mi nuil dael kolo nol taan in mali-mali si-sii. Tiata halas ni mi tenem tia! Mi taan son noan, mi dalen nas hduan, taan le muid se Ama Lamtua in koma ka, tamlom muid se apan-kloma ki in koma-koma ngas sa. Banan dui ka, mi sabail apan le lilu mumuun tia.
10 Eta mi nangan taan baktetebes noan, meman mi tom in laok se Ama Lamtua Allah sila-mata kua lo, halas-sam Un nikit mi le daid atuil in toma, se Un sila-mata ka.

Bilu-aa le tao didaa atuil didang ngaal banan deken

11 Kaka-pali me! Bilu-aa le tao didaa apa ngaal banan deken. Ta eta mi aa ela, nol taan in bel kula atuli las tutungus sam, mi kaliut Ama Lamtua atorang nga son, man tek noan, "Ku musti namnau ku pail-kakam mas banansila el ku in namnau ku apam ma esa ka." Nol eta mi muid atorang nga ela lo kam, mi nikit mi apan nas lapa dui deng Ama Lamtua Hukung nga.
12 Ama Lamtua esa man daek hukung nas, hidim Un sii man muik hak le nutus kit dasi lias. Nol suma Un sii man muik hak le bel boa-blingin kita, tamlom hukung tele kita. Mi muik hak le nutus atuli li dasi las lo, tamlom muik hak le bilu-aa tao didaa atuil didang ngaal banan lo.

Bahan tuan deken

13 Elia: Mi boel aa deken, noan, "Leol nia tamlom ola kam, kaim le lakom el kota nu le! Kaim le daad se uam taun mesa ta saa. Nol kaim kon le sepo-dakang halin haup bunga se ua."
14 Lam, ku taan asa nol ola bingin dua kia la? Muik atuli mes lo kon man taan in nuli ki in koma-koma ngas! Atuli li in nuli ki banansila el salbuta, man ngat netan hahalas tuun, mo nesang lom ilang nga.✡
15 Banan dui ka mi aa noan, "Etan Ama Lamtua namnau kami lam, nang le kaim nulim. Nol etan Ama Lamtua tade kam, nang le kaim daek elia."
16 Ta eta aa ela lo kam, mi suma bahan tuan tuun. Na banansila el mi nadidingun soleng Ama Lamtua se mi in nangan le dake ngas son. Lam na kula isi son!
17 Nangan babanan ne! Atuil man taan asa man in toma ka son, mo daek muid ela lo ka, daek kula son na.

5

Atuil in muki ngas doha-doha lo!

1-6 Mi atuil in muki ngas! Tidi mi hngilan nas le hii babanan ne! Mi tahang atuil in daek hiti-late bel mia ngas gaji la. Mo halas ni oen dala-lating ngas haman tek mi in daek nol toma lo na. Taon elola ko, Ama Lamtua man Muun Dui Hihidi ka, ngat net atuil in dakeng nas in susa ka son.

Mi in daek ne apan-kloma kia ka, suma kaa le lena-len tuun, nol tao kolo mi dalen nas siis. Halas ni mi banansila el aus-saip apa banan, man le lolat tele ka. Mi hukung nol keo tele atuil banan, man siut puting nal apan se mi sila-matan lo ngas son.

Atuil in muki ngas! Lilu le bisat mu-muun tia! Ta mam in susa-daat bili-ngala saek tom mia. Mi hmuki-nalan nas le daat sisakes son nia. Nol mi kai-baut in pake man leko-leko ngas, naen soel didaas. Mi lil-mea nol lil-muti kas muik osa lo son. Nol mam lil-mea nol lil-muti nas kaa bali mia, tuladang el ai in kaa nuli kai tuu ka. Taon elola le apan-kloma ki le kiamat, mo mi kukaum nol in tao nakbuan hmuki-nal hmate nas sia? Mi hmuki-nalan nas esan, man mam daid tada, noan, mi nangan taan ol man muik osa ne Ama Lamtua sila-mata ka lo!✡✡

Keeh se in susa dalen

7 Kaka-pali me! Mi musti kehe, le natang Ama Lamtua in pait maa kia. Ngat tuun se atuil in daek klapa ka, un keeh le natang klapa la isin nas. Ulan laih hmunan na maa kam, un soko-hai. Hidim un keeh le natang ulan pait, halin maa tao in soko-haing nas le nulis nol babanan. Ti nesang-nesang kon, oen isin. Oras sa maa lisu lam, atuling na lako le nui-noel un in soko-hai ngas isin nas.
8 Mi kon musti keeh ela. Tao teken mi apan nas, ta nesang lo ka kam, Ama Lamtua pait maa son na!
9 Kaka-pali me! Muhmemen deken. Ta muhmemen tutungus sam mam Ama Lamtua nutus hukung bel mia! Ngat tuun, ta In Nutus Dasi man ne apan-dapa kua ka, dil son ne mi sila-matan nas.
10 Kaka-pali me! Muid in not deng Ama Lamtua mee-baha las. Oen haup susa-daat bili-ngala kon no, oen keeh napiut se in susa nas dalen.
11 Eta muik atuli in keeh nal se susa dalen nam, kit kom in nikit-nikit atuling na ngala ka. Tuladang el upung Ayub. Un

✡ **4:14** Dasi-dais Lila 27:1 ✡ **5:1-6** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 24:14-15 ✡ **5:1-6** Matius 6:19

haup susa-daat bili-ngala, mo un tahang nala. Kon nam Ama Lamtua namnau una, hidim daek banan nas totoang bel Ayub. Ama Lamtua daek ela, undeng Un dalen na banan, hidim inu nol in namnau.✡

Deng in sumpa

12 Kaka-pali me! In muun dui ka, mi nikit in sumpa deken. Eta le aa noan "iya", lam siut tuun noan, "iya". Nol eta le tek noan "lo" kam, siut noan "lo". Ta ela tuun kon nola! Tao lail-lisin nini lalan in nikit sumpa le busun atuil hmate, man ne apan-kloma ki ngias deken. Salolen nol sumpa le "nini Ama Lamtua" man nuli ne apan-dapa kua ka la. Muik nahin lo, eta nikit in sumpa bili-ngala. Ta eta ela lam, ku sium ku hukung nga meman, undeng ku in sumpa ngas.✡

Deng in kohe-kanas man haup isin

13 Eta se mia la muik in haup susa kam, banan dui ka un kohe-kanas. Nol eta muik in dalen kolo kam, banan dui ka un tao dain le naka-nahalit Ama Lamtua.

14 Eta deng mia la muik in heda kam, banan dui ka haman blalan in lii-lau ne jemaat ta ngas* le laok ngat. Nodan oen le halin nam oen nuh mina laok se atuling in heda ka, hidim kohe-kanas nini Ama Lamtua ngala ka, halin Ama Lamtua belen le banan.✡

15 Eta mi kohe-kanas bel atuil ili, nol in parsai baktetebes se Ama Lamtua kam, mam Ama Lamtua tao banan atuling na. Nol eta atuling na daek kula neta lam, mam Ama Lamtua kose soleng un in kula-salang ngas.

16 Eta deng mia la muik in daek kula nol apa kam, mi musti hao mi in kulang nas. Nini ela lam, mi kohe-kanas bel apa mes nol mesa, le halin mi haup in banan.

Atuil man dalen niu ka, un in kohe-kanas sa inu nol in kuasa, nol haup isin banan.

17 Kit kat kleta deng upung Elia. Un nam mo atuil biaas el kit kon. Mo dedeng un kohe-kanas le nodan halin ulan nauh deken na, ulan na nauh lo meman didiin taun tiul tailuang.✡

18 Hidi kon un kohe-kanas le nodan ulan na nauh pait, ta ulan na nauh maa meman. Bluan nas nulis daid kunis pait, nol klapa las puting isin banan pait.✡

19 Kaka-pali me! Eta deng mia la muik in tao kula, le laok nang soleng asa man in toma ka, hidim muik atuli in tulung una, le pel nolan pait lako el Ama Lamtua lalan lolo ka lam, banan isi.

20 Nangan ni babanan ne! Eta mi tulung atuil in daek kula ka, le un daek kula pait lo, hidim pait maa bus el Ama Lamtua lam, mi man tao slamat atuling na, le halin un haup in nuli napiut nol Ama Lamtua. Nini ela lam, Ama Lamtua kose soleng un in kula-sala ngas totoang.✡

Ela tuun tia!

Deng au,
Yakobus

✡ **5:11** Ayub 1:21-22; 2:10; Buk in Naka-nahalit 103:8; Yakobus 1:2-3, 12 ✡ **5:12** Matius 5:34-37 * **5:14** Blalan in lii-lau ne jemaat ta ngas, taom noken kon noan 'blalan in kil sulu-ai'. Halas nia lam noken noan, 'majelis'. ✡ **5:14** Markus 6:13 ✡ **5:17** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 17:1; 18:1 ✡ **5:18** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 18:42-45 ✡ **5:20** Dasi-dais Lila 10:12; Petrus mesa la 4:8

Petrus surat laih hmunan na

Boa-blingin

1-2 Surat ni deng au, Petrus, man Yesus Kristus atulin in nutus.

Auk dul surat ni taung mi totoang, man Ama Lamtua Allah huil nal son nas. Mi nuil holhising ne mana mamo se propinsi Pontus, propinsi Galatia, propinsi Kapadokia, propinsi Asia, nol propinsi Bitinia.

Kaka-pail in namnau me! Deng hmunan nua, Ama Lamtua Allah huil nal mi meman son, le daid Un atulin. Un Koo Niu ka tao mi le daid niu taung Una, le halin mi tao muid totoang prenta man Yesus Kristus in bel mia ngas. Nol eta mi tao muid totoang Un in prenta ngas sam, na banansila el Ama Lamtua hiti Yesus dala ka bel mia, le daid tada noan, mi daid niu son, taung Una.

Auk kohe-kanas le Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na bel mia, halin lelolelon nam mi in nuli ka, banan tapnaeng, tetesa, nol dame.

Eta kit parsai Ama Lamtua lam, kit nahlae se Una

3 Totoang in naka-nahalit ti taung Ama Lamtua Allah sii! Un nam, kit Lamtuan Yesus Kristus Ama ka. Undeng Ama Lamtua dalen banan na, tiata Un namnau kit isi. Un nang Yesus Kristus le mate, hidim nuli pait, halin bel kit in nuli balu, banansila el in hua kit pait ta. Tiata, kit parsai napiut nol nahlae se Yesus Kristus undeng kit tana noan, mam Ama Lamtua papa-paiduil kit babanan.

4 Eta ama mes mate kam, un pesang un hmukin nas bel un anan nas. Yesus kon ela, Un pesang bel kit hmuki-nal ne apandapa ku son. Mo hmuki-nal nas daat taan lo, dudus lo, nol ilang lo.

5 Nas man tao mi le parsai nal noan, Ama Lamtua Allah muik kuasa le tulung mia, papa-paiduil mia, nol doha-tinang mia, le halin muik in tao didaan mia lo. Nol mam apan-kloma ki kiamat tam, Un le tulu bel mi lalan in haup boa-blingin na.

6 Tiata mi dalen kolo, molota halas ni mi in nuli ka ngele, undeng mi haup in sukat-soba bili-ngala.

7 Ama Lamtua Allah nang kit le haup in sukat-soba nas, le sukat kit in parsai se Una ka. Eta kit puting deng in sukat nas sam, na tulu noan kit in parsai ka, muun baktetebes. Kit naleta nini lil-mea. Lole kit noe lil-mea ka nini ai, le halin hmomos sas putis le, halas-sam kit haup lil-mea esa ka. Molota muid Ama Lamtua Allah in nangan na lam, kit in parsai ka osa dui deng lil-mea na. Tiata, eta kit in parsai ka nal deng sukat-soba in ela ka lam, mam kit haup in todan, hidim Ama Lamtua Allah kon naka kita, se oras Yesus Kristus in pait maa kia.

8 Mi net Yesus nol matan esan lo bii, mo mi namnau Una. Halas ni mi netan lo bii, mo mi parsai se Una. Nol muik dais in tatai le tek atuli li deng mi in dalen kolo ka lo, mo mi dalen kolo isi tutungus.

9 Undeng mi parsai se Una, tiata mi in hapu ka, mo Ama Lamtua Allah in bel boa-blingin mi deng mi in kula-sala ngas.

10 Ama Lamtua Allah mee-baah hmunan nuas kon nuting lalan le taan noan, taon elol le Ama Lamtua bel atuli li boa-blingin deng oen in kula-sala ngas. Mee-baah nas tek meman deng Ama Lamtua in tulu Un dalen banan na bel mia ka, undeng Un mana hidi son le bel boa-blingin mia.

11 Kristus Koo Niu ka daek ne oen dalen nas le tek meman noan, mam Kristus musti tom in susa, nol nini lalan elola, le Un haup susa-daat, hidi nas totoang halas-sam Ama Lamtua nikit Un lapa-lapa. Tiata mee-baha las nuting le taan noan, dais nias bling dadi la.

12 Mo Kristus Koo Niu ka tekas noan, oen man net dais nias lo, molam mi man net dais nias. Undeng na, le halas ni mi kon ming deng dais nias, ta Ama Lamtua Koo Niu in deng sorga ka lok atuil didang son, le laok tek Ama Lamtua Dehet Dais Banan na bel mia. Molota, Ama Lamtua ima-ii in deng sorga nguas kom isi, le ngat net dais nias kon.

Ama Lamtua tadu le kit nuil niu'

13 Tiata mi musti mana apan le nangan taan dais nias totoang nol babanan. Doh babanan le mi in nangan na lolo. Mana apan le parsai napiut se Yesus Kristus didiin Un pait maa. Ta oras na Ama Lamtua le tulu Un dalen banan na bel mia.

14 Mi musti hii-ming se Ama Lamtua Allah, banansila el tana-ana man hii-ming se un ina-aman nas sa. Hmunan nu, mi taan Ama Lamtua lalan in nuli ka lo bii, mo halas ni, mi tanan son. Tiata, nuil muid mi in tao dadaat tas deken tia. Ta na, mi lalan in nuli blaan na.

15 Mo lalan in nuli balu ka lam, mi musti nuil niu', undeng Ama Lamtua na mo niu'. Un man haman mia, le daid Un anan. Undeng na, mi in nuli ka totoang musti niu'.

✡ **1:16** Atorang deng Tulu Agama las 11:44-45; 19:2; 20:7

16 Ta dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka
noan, "Mi musti niu, undeng Auk niam,
niu."✡
17 Mi kom in aa nol Ama Lamtua Allah
banansila el Un na mo, mi Aman na. Un
kon daid Atuil in Nutus Dasi, man pres
totoang atuli li in nuli kia. Un nutus atuli
li dasi las nol in toma, mo ngele halin lo.
Tiata, mi musti nuil nol in doha-doha. Lole
mi banansila el atuil in laok-maa le daad
tahang se apan-kloma kia.
18 Mi tanan son noan, Kristus baen nutus
le sui nal mi deng mi in nuli man muik
nahin lo ka son. In nuli tuladang ela
ka, mi hapun deng mi upu kia-kaon nas,
banansila el pusaka mesa. Mo nangan, ta
Kristus in baen nutus mia na, nini lil-mea
tamlom lil-muti man mam ilang nga lo.
19 Molam Un baen nutus mi nini Un dala
ka esa. Na osa isi! Un mate banansila el
lae-blai ana man tao kula-sala net lo, mo
oen keo tele le daid in sui-nahat ta.
20 Dedeng Ama Lamtua Allah daek apan-
kloma ki lo bii ka, Un taan meman son,
deng totoang asa man mam Kristus in dake
ngas. Mo hmunan nua, Ama Lamtua Allah
tulu Kristus bel atuil in se apan-kloma ki
ngias lo bii. Mo halas nia, Un tulu bel mi
Kristus le daid hangun taung mia.
21 Undeng Kristus in dake ngas, tiata mi
haup in parsai se Ama Lamtua Allah. Ta
Un bel Kristus nuli pait son, hidim nikit
Un lapa-lapa. Ama Lamtua Allah tao ela
le halin mi parsai nol nahlae noan, mam
Ama Lamtua Allah tao muid asa man Un
hidan meman son na.
22 Mi tao muid asa man in toma ka.
Tiata halas ni mi daek mumuun bel Ama
Lamtua. Na man tao mi le namnau mi
kaak-palin in parsai ngas. Mi in namnau
ka musti kuat-tes tapnaeng, undeng mi
dalen nas niu.
23 Halas ni, mi haup in nuli balu son.
Mo in nuil balu ni, mi hapun deng mi ina-
aman in ne apan-kloma kia, man mam
mate ka lo, molam mi hapun deng kit
Aman in ne sorga kua, man maet taan lo
ka. Mi in nuli balu ki, mi hapun deng Ama
Lamtua Dehet-dasin na. Un Dehet-dasin
na kil in nuil toma, nol tahang napiut.
24 Ne Ama Lamtua Buk Niu ka muik in
dula noan,
"Atuli li, banansila el bluan tamlom bunga
mesa.
Man tahang nesang lo, molam mates
le ilang lakos.
Undeng oen in leko ka tahang napiut lo.
Bluan na, bloen.
Bunga ka kon, kodo.
25 Mo kit Lamtuan na Dehet-dasin na,
tahang napiut, nol hidi nutus taan lo."
Ama Lamtua Dehet-dasin na, na Dehet
Dais Banan man kaim tek mi son na.✡

2

Kit daid Ama Lamtua atulin niu'

1 Tiata mi daek dais daat tas deken. Boel
nole-lilung atuil deken, klupu-sil deken,
idus deken, nol aa le tao didaan atuli ngaal
banan deken. Mo nang soleng nas totoang.
2 Ta tana-ana blutu mea kam, kom le
haup in nusu deng un ina ka susu uin na.
Ela kon, mi dalen nas musti kom le taan
baktetebes deng Ama Lamtua Dehet-dasin
na. Ta na, man tao mi in parsai ka kuat
taplaeng. Nol ela, mi in nuil muid Ama
Lamtua in koma ka, muun keko lako.
3 Undeng mi taan kit Lamtuan na dalen
banan na son.✡
4 Ta Kristus nam banansila el batu mesa,
mo Un muik in nuli. Tukang ngas kat
soleng baut na son, undeng oen nangan
noan, baut na muik ambak lo. Mo Ama
Lamtua Allah tek noan baut na osa isi, tiata
Un huil nalan son le daid baut netes man
muun isi.
5 Mi kon musti butu-kil nol Kristus, halin
Ama Lamtua Allah pake mi kon. Nini ela,
mi tatai nol baut man Ama Lamtua in huil
nalan le bangun uma, bel Un Koo Niu ka
ka. Mi kon el batu, man muik in nuli
tuladang el Kristus. Nol mi kon el tulu
agama las man nuli ka niu' taung Ama
Lamtua, man kil hmukit in tunu-dadung
le todan Una. Mi in todan nas tao Ama
Lamtua dalen kolo, undeng Yesus Kristus
mate son, taung mi totoang.
6 Ta dulan son ne Ama Lamtua Buk Niu
ka noan,
"Ngat le! Ta Auk nene baut hmunan na,
ne kota Yerusalem,
man oen noken noan, 'kota Sion'.
Auk man huil nal baut na son.
Un osa ka muun isi taung Au.
Tiata, atuil in parsai Una ngas,
Mam haup in mae lo."✡
7 Yesus mo baut na. Tiata atuil in parsai
Una ngas, taan noan baut na osa isi. Mo
atuil in parsai Un lo ngas, dulan son ne
Ama Lamtua Buk Niu ka noan,
"Baut man tukang ngas in kat soleng son
na,
halas ni daid baut hmunan,
man uhu dudui."✡
8 Muik in dula kon noan,
"Muik batu, man tao atuli li le, tunun.
Muik batu, man tao oen le leas."✡

✡ **1:25** Yesaya 40:6-8 ✡ **2:3** Buk in Naka-nahalit 34:10 ✡ **2:6** Yesaya 28:16 ✡ **2:7** Buk in Naka-nahalit 118:22
✡ **2:8** Yesaya 8:14-15

Oen leas undeng oen tao muid Ama Lamtua Dehet-dasin na lo. Ta Ama Lamtua mana-koet meman son ela, le oen leas.

9 Mo mia lam ela lo. Lole mi daid atuil man Ama Lamtua Allah in huil esa son. Mi daid Un atulin. Mi banansila el tulu agama man lii-lau lahi ka. Mi kon tuladang el bangsa mesa man nuil niu taung Ama Lamtua. Mi daid ela, le halin mi bisa tek totoang atuli lia, deng Ama Lamtua Allah dalen banan, man Un tao bel mi son na. Ta Un tadu mia, le nang soleng in daek dadaat tas, halin mi daek sa-saa banan nas se mi in nuli ka. Na banansila el mi putim deng mitang nga, le nulim se Un langa man leok isi ka.✡

10 Hmunan nu, mi daid Ama Lamtua Allah uma isin lo. Mo halas nia lam, mi tamam daid Ama Lamtua Allah uma isin son. Hmunan nu, mi dai sium Ama Lamtua in neka-namnau mia ka lo. Mo halas nia lam, mi simun son.✡

Doh babanan le halin nuil nol in toma

11 Kaka-pail in namnau me! Mi niam, suma daad tahang tuun se apan-kloma kia. Lole mi banansila el atuil in laok-maa deng nusa didang. Undeng na, auk nodan mia, le halin mi banansila el atuil didang in ne apan-kloma ki ngias deken, man tao dadaat muid oen in koma-koma ngas tukun. Ta mi dalen nas in kom le daek dadaat ta, labang nol in kom le daek babanan na. Tiata nang in kom le tao dadaat ta nal mi deken. Ta lo kam, mi dudus son na!

12 Doh babanan le halin mi in nuli ka toma, se atuil in taan Ama Lamtua lo bii ngas silan. Nini ela, eta oen le klaa nol mia lam, oen suma net mi in banan na sii. Tiata eta Kristus pait maa kam, oen esan man nikit sakeng Ama Lamtua Allah ngala ka lapa-lapa, undeng mi in daek banan na.

Kit hii-ming se atuil in kil prenta ngas

13 Kit Lamtuan na in koma ka, le mi hii-ming se totoang atuil in kil kuasa ngas. Banansila el: hii-ming se lahing nga, ta un man kil tingin in lapa dui ka.

14 Hii-ming se gubernur ra, undeng lahing nga man nutus un son, le hukung atuil in daek dadaat tas, mo naka atuil man daek dais in toma ngas.

15 Ta Ama Lamtua Allah in koma ka, mi daek dais man in toma ngas, le halin atuil ngengo man taan saa lo ngas, net lalan in klaa nol mia deken.

16 Mi atuil bebas man muik hak le tao muid mi in koma ka kon no, pake dadahut hak na, le daek dais daat tas deken. Molam pake hak na, le daek taung Ama Lamtua, undeng mi niam Un nenan.

17 Mi musti todan totoang atuli lia. Mi kon musti namnau totoang atuil in parsai se Kristus sas. Mi musti nuil toma se Ama Lamtua sila, ta mam Un man nutus hukung bel mia. Nol mi kon musti todan totoang atuil in kil prenta ngas.

Kit musti tahang nal se susa dalen banansila el Kristus

18 Atuil in loka-loka me! Hii-ming se mi tuang ngas nol todan one. Suma hii-ming se tuang man dalen banan na sii deken. Molam hii-ming se tuang man dalen banan lo ngas kon.

19 Eta mi tom hukung dadahut deng mi tuang nga, mo mi tao kula sa-saa lo, nol mi kon tahang nal se in susa na dalen, undeng mi nangan net Ama Lamtua tutungus sam, mam Ama Lamtua Allah tulu bel mi Un dalen banan na.

20 Eta noan mi tao kula le tom in diku, hidim mi tahang napiut se in susa na dalen nam, un ambak ki saa? Muik lo, ta loo! Mo eta mi tom susa undeng mi daek banan, hidim mi tahang nala lam, Ama Lamtua namnau mia.

21 Ta Kristus in koma ka, mi tom in susa kon no, sadi mi in nuli ka lako-daek in toma. Ta Un kon lepa-haal in susa na taung kita. Nini ela, Un tulu lalan le kit muid Una, banansila el kit laok muid Un iut ta.

22 Ama Lamtua Buk Niu ka dul noan,

“Un tao kula-sala net lo.
Muik in nole-lilung puit deng Un baha ka lo.”✡

23 Dedeng na, oen aa le tao nahmaeng Una, mo Un balas lo. Dedeng Un in haup susa ka, Un hatu-pukun le balas lo. Mo Un sao Un in nuli ka lako se Ama Lamtua Allah ima. Ta Un parsai noan, Ama Lamtua na mo, nutus dasi lam ngele halin lo.✡

24 Kristus man lepa-haal kit in kula-sala ngas se dedeng Un in mate se kai sangsuli lua ka. Un tao ela, le halin kit in nuli ki daek kula-sala pait lo ka. Tiata halas ni, kit nuil daek kula pait lo son, mo daek sa-saa in toma ngas tuun. Ta Un sium hukung nga son, le seda kita. Hukung na, man tao Un apa ka papa didiin mate. Ta paap in tao Un le mate na, man tao banan kit son.✡

25 Lole hmunan nua, mi banansila el lae-blai man in sisa kula son na. Molam halas nia lam, mi pait maam bus el Ama Lamtua lolen son. Ta Un man doha nol papa-piaar mi babanan, banansila el atuil in lolo-poa, man papa-piaar un lae-blai la ngas.

✡ **2:9** Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:5-6; Yesaya 43:20, 21; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:20; 7:6; 14:2; Titus 2:14; Yesaya 9:2 ✡ **2:10** Hosea 2:23 ✡ **2:22** Yesaya 53:9 ✡ **2:23** Yesaya 53:7 ✡ **2:24** Yesaya 53:6

3

Tui-tikang deng in sapa

1 Sapa-bihata me! Apin auk tek noan
kit musti hii-ming se atuil in kil kuasa
ngas. Tiata mi musti hii-ming se mi sapa-
bikloben na. Doh le nangan, ta sapa-
bikloben tenga las tao muid Ama Lamtua
in Teka-teka ngas lo. Oen kon dai muid mi
in teka ngas lo, mo mam oen parsai Ama
Lamtua, undeng mi in nuli ka.✡
2 Undeng oen ngat tam, mi lako-daek
totoang osa las nol dalen in niu' se Ama
Lamtua Allah sila.
3 Bihata las in leko ka tinang deng likun
na lo. Tuladang el: un mana klanga ka bili-
ngala, tam lohas apa ka nini lil-mea nol lil-
muti, tam pake kai-baut osa-osa ka lo.✡
4 Mo man in tao bihata las le leok
baktetebes sa, mo oen dalen in mahes nol
kumis-mina ka. Ta in leko tuladang ela ka,
un blalan son kon, ilang lo. Muid Ama
Lamtua in sukat ta lam, in leko tuladang
ela ka, osa isi.
5 Ta hmunan nu, bihaat in dalen niu'
man parsai se Ama Lamtua Allah ngas, oen
in leko ka kon ela. Oen kon hii-ming oen
sapa-bikloben nas.
6 Kat kleta deng upung Sara. Un hii-ming
nol muid un sapa, upung Abraham. Un
kon nang upung Abraham le ator una. Ta
mi bihata lias kon musti muid una, undeng
eta mi tao muid in toma ka lam, mi lii-tiud
lo ka.✡
7 Sapa-biklobe me! Nuil dalen mes nol
mi sapan nas. Nangan babanan le ol man
banan taung una lam, tao mudin. Tulu
in todan una se totoang dasi las, undeng
bihata li in kuat ta tatai nol biklobe li lo.
Ta mam mi duam leo-leo sium pusaak man
Ama Lamtua Allah in le bel mia ka. Pusaak
na ka, mo in nuli balu, man Ama Lamtua
le bel mian deng Un dalen banan na. Tiata
mi biklobe li musti nuil dalen mesa nol
mi sapan nas ela, le halin eta mi duam
kohe-kanas le nodan sa-saa mes deng Ama
Lamtua lam, Un ming mia.✡

Mi daek in banan na kon no, mam mi haup susa

8 Kaka-pail in namnau me! Auk le aa
dasi mes pait elia: mi totoang kon musti
nuil nol dalen mesa. Eta at mes deng mia
la dalen ili lam, dalen iil leo-leo nolan,
tamlom un dalen kolo kam, dalen kolo
leo-leo nolan. Namnau atuil in parsai se
Kristus sas. Tulu dalen in kumis-mina nol
apa. Nikit apan deken, molam mi musti
tao dalen deng dadale.
9 Balas in daat ta nini daat deken. Eta
muik atuli in aa le kiu nahu mia tutungus
sam, aa le kiu nahu balis deken. Molam
nodan, le Ama Lamtua tao dais banan bel
una. Ta Ama Lamtua haman mi son, le
daid Un atulin, halin mi sium nal in banan
na deng Una.
10 Ta muik dulan ne Ama Lamtua Buk
Niu ka noan,

"Atuil man nuting le nuli ka babanan tuun,
tamlom nuting le umur blatas sa,
musti doh un baha ka le aa dadahut deken,
nol aa nole-lilung deken.
11 Un musti pesang, le tao dadaat pait
bakun na,
mo hobalin le daek in toma ngas tuun.
Un musti nuting lalan le daem nol totoang
atuli lia,
hidim nuil babanan nol one.
12 Ta kit Lamtuan na tinang
atuil man nuil lolo ka.
Nol Un kon, kom in hii-ming oen in
kohe-kanas sa.
Mo kit Lamtuan na labang napiut
atuil man in nuil le daek dadaat ta."✡

13 Eta mi makoe in daek banan nam, asii
le daek dadaat saol mi pait ta? Muik lo, ta
lo?
14 Mi daek in toma ngas, mo eta muik
atuli in tao sus mia kam, mi ontong. Eta
muik atuli taan Kristus lo bii, daid in lii,
undeng dasi mesa lam, mi lii muid oen
deken. Hidim mi in nangan na net lalan
lo nol dalen sus banansila el oen deken.✡
15 Molam tao mi dalen nas tetesa tuun,
undeng mi nikit Kristus se mi dalen nas
son, le daid mi Lamtuan, man niu'.

Eta noan atuli nodan mi le tek beles
mi in parsai ka, nol tasao le mi nahlae
noan, mam Kristus daek totoang nas le
daid banan nam, mi musti mana tutungus
le siut one.✡
16 Mo mi musti situs nol dalen in kumis-
mina, nol tulu in todan one, le halin oen
tana noan, mi daek in toma ka nol dalen
niu'. Mi daek in banan na ela kon no,
taon elola ko muik in aa le tao nahu mia,
undeng mi in butu-kil nol Kristus son na.
Tiata eta mi daek banan nas tutungus sam,
mam atuil in bilu-aa mia ngas mae bali
apan.
17 Eta muid Ama Lamtua in koma ka lam,
nadidingun deken, ta in banan dui ka, eta
mi haup susa, undeng mi in daek toma ka;
molam undeng mi in daek kula-sala ngas
lo.
18 Ta Kristus mate oe mes sii,

✡ **3:1** Efesus 5:22; Kolose 3:18 ✡ **3:3** Timutius mesa la 2:9-10 ✡ **3:6** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:12
✡ **3:7** Efesus 5:25; Kolose 3:19 ✡ **3:12** Buk in Naka-nahalit 34:12-17 ✡ **3:14** Matius 5:10 ✡ **3:15** Yesaya 8:12-13

le kose soleng kit atuli li in kula-sala
ngas.
Un in nuli ka man lolo,
nol mate son le seda kit in nuil hmo-
mos sias.
Un mate le halin mi babanan pait nol Ama
Lamtua Allah.
Kristus na mo, atuil banansila el kit kon,
atuli tao tele Una,
mo hidim Ama Lamtua Koo la bel Un
nuli pait.
19 Koo na kon, kil Un le laok tui hmangi-
hmaing man in hep teles ne mana mes
dalen, banansila el bui ka.
20 Oen nam mo, atuil man hmunan
nu dai hii-ming se Ama Lamtua lo ngas.
Dedeng na upung Noh daek kapal tene
mesa. Ama Lamtua natang le ngat atuli
las in daek muid Un in koma ka, mo oen
dai daek muid Un lo. Dadin nam, deng ui
in baa tene na ka, suma atuli at paul siis
man nulis.✡
21 Ui in baa tene na ka, daid kleta mesa,
man banansila el oras mi in haup sarani
ka. In sarani na tulu bel noan, Ama
Lamtua sas-sao mi deng mi in kula-sala
ngas, undeng Yesus Kristus nuli pait son.
Dedeng oen sarain mia ka, oen diu mi le
tao niu mi apan nas lo. Ta in toma ka, mo
mi in hid nol Ama Lamtua, le tao niu mi
dalen nas sa. Nini ela lam, mi nulim, nol
daek nal in toma ka.
22 Halas ni Yesus sake lako pait ne sorga
son. Un daad ne maan in todan dudui
ka, ne Ama Lamtua Allah halin kanan na.
Hidim ima-ii in ne sorga nguas, nol totoang
in kuasa, nol in kil kuasa ngas, musti hii-
ming se Kristus.

4

Kristus atulin nas musti nuil toma

1 Kristus nam mo, atuil banansila el
kita. Undeng Un haup susa-daat mamo
son, tiata mi kon musti mana apan le sium
susa-daat banansila el Una. Mo nangan
ta, undeng mi in butu-kil nol Kristus sa,
tiata taon elola ko mi haup susa, molam
mi nutus son le tao kula-sala pait lo ka.
2 Mi nulim nabael ne apan-kloma kia,
mo mi in nuli ka tao kula-sala banansila
el atuil tenga las pait lo. Undeng mi nuil
muid Ama Lamtua in koma ka son.
3 Mi muik dola el hmunan nu lo son,
le tao kula-sala banansila el atuil in taan
Ama Lamtua lo ngas. Tuladang el: atuil in
tao dadahut, atuil in len-langan nol atuli-
bihata, atuil in tao dadaat muid oen in
koma ka, in niun le mahu, in tao fesat
dadahut, in tao fesat in nong apa, nol in
hui-langus tutungus didiin tao kit bulun
dili ngas.
4 Oen kon aa le tao didaan mi ngaal
banan na, undeng oen taan lo noan, tasao
le mi dai nakbuan nol oen in tao dadaat
lai-lisin na lo kia.
5 Mo nangan, ta mam oen situ-tal se Ama
Lamtua Allah, man daid Atuil in Nutus
Dasi ka. Oen musti tek Un noan, tasao le
oen in nuli ka daat ela. Nadidingun deken,
ta totoang atuli li taon elola ko, laok situ-tal
se Una. Atuil in nuil nabale ngas, tamlom
atuil in maet son nas.
6 Baktebes! Ama Lamtua Allah le pres
atuil in maet son nas, banansila el Un in
pres atuil didang ngas kon na. Ta Un le
ngat oen lalan in nuli ka muna le. Undeng
na, le Yesus lako dehet beles Dehet Banan
na son, le halin oen kon haup in nuil toma
ka, nol tao muid Ama Lamtua in koma ka.

Kit musti papa-paiduil totoang asa man Ama Lamtua in bel kita ngas

7 Leol kiamat ta maa dadani son. Tiata
mi musti nangan blatas, nol nangan tetesa,
le kohe-kanas nal nol babanan.
8 In banan dui ka, mi musti nuil neka-
namnau apa. Ta atuil didang tao kula-sala
mamo elol kon no, eta mi namnau one lam,
mi boel in olet nol one nabale.✡
9 Tod imam ma le sium atuil deng maan
didang, le daad tahang se mi uma la. Mo
nangan, le sium oen nol in hmuhmemen
deken.
10 Totoang atuil in sium karunya deng
Ama Lamtua son nas, musti pake karunya
na, le lii-lau un kaak-palin in parsai ngas.
Papa-paiduli, nol pake karunya na ba-
banan, le halin muik nahin taung Ama
Lamtua.
11 Tuladang el: eta haup karunya le tui
atuli lam, nangan ta mi musti tui atuli las
nini in Teka-teka, deng Ama Lamtua ngas
siis. Eta haup karunya le lii-lau atuli lam,
lii-laus nini in muun-tes man Ama Lamtua
in bele ka. Nini ela lam, totoang atuli
li neta, noan, mi niam mo, Yesus Kristus
atulin. Undeng na, oen nikit Ama Lamtua
Allah ngala ka lapa-lapa. Ta Un nam, uhu
isi! Un in kuasa ka, nol Un in kil prenta ka
hidi nutus taan lo! Baktebes ela!

Kit haup susa undeng kit daid atuil Kristen

12 Kaka-pali in namnau me! Eta haup
in sukat-soba ngele kam, herang deken.
Ta na sukat naan mi in parsai ka. Boel
nangan noan, suma ku sii man haup in
sukat-soba deken.
13 Mo mi dalen kolo, lole mi kon haup
in susa-daat banansila el Kristus in haup

✡ **3:20** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 6:1—7:24 ✡ **4:8** Dasi-dais Lila 10:12; Yuhanis 13:34-35

susa-daat ta. Nini ela lam, mam mi dalen nas kolo baktetebes, se oras totoang atuli li ngat net Kristus in muun-tes sa.

14 Eta atuli las aa le tao nahmaeng mia,
undeng mi in butu-kil nol Kristus sa lam,
mi ontong, undeng Ama Lamtua Allah Koo
la in muun-tes sa muik ne mia.
15 Mo eta mi musti haup in susa-daat
tam, na undeng mi in keo tele atuli ka
deken, tamlom nako, tamlom atuil daat,
tamlom mi in tamam kutang nol atuil
didang dasi ka deken.
16 Molam eta atuli haup susa-daat, un-
deng daid Kristus atulin nam, mae deken.
Banan dui ka, un naka-nahalit Ama Lam-
tua Allah, undeng un in daid atuil Kristen
na.
17 Oras sa maa lius son, le atuli li laok
saol Ama Lamtua Allah. Un presa-ketan
Un atulin esan nas in nuli ka muna. Tiata
nangan! Eta Un presa-ketan kit atuil
Kristen ni kon nam, salolen nol atuil in
dai sium Un Dehet Dais Banan na lo ngas
sa? Taon elola ko oen in haup hukung nga
ngele dui pait!
18 Ta dulan ne Ama Lamtua Buk Niu ka
noan,
"Ta eta atuil in nuil lolo ka naha-bubuit
tam haup boa-blingin lo kam,
salolen nol atuil in toe muid Ama
Lamtua lo ngas sa?
Hidim elol pait nol atuil in nuil kula
ngas sa?"✡
19 Tiata eta Ama Lamtua Allah nang Un
atulin nas le haup susa, muid Ama Lamtua
in koma ka lam, oen kon parsai noan, mam
Un doha-tinang one. Lole Un man koet one
lam. Un kon tao muid asa man Un in aa
son nas. Undeng Un doha-tinang oen ela,
tiata oen daek nal in toma ngas tutungus.

5

In tui-teka taung tulu in kil jemaat tas

1 Auk esang daid tulu mesa. Hmunan
Kristus lepa-haal Un in susa-daat ta, auk
net in dadi na nini auk matang ngi esa.
Mam eta totoang atuli li ngat net Ama
Lamtua Allah in muun-tes sa lam, auk kon
le ngat dais nas, nini auk matang ngi esa.
Tiata auk le tui-tek tulu in kil jemaat tenga
las, noan:
2 Mi niam banansila el atuil in lolo-poa
man doha-tinang oen lae-blai las. Tiata
mi musti doha-tinang babanan atuil man
Ama Lamtua in bel mi son nas. Ator oen
nol babanan. Ator one undeng na mi osa
deken, molam ator one undeng mi kom le
daek ela. Nol ator one, muid Ama Lamtua
in koma ka. Boel kom le haup in ontong
mamo dui deken, mo daek nol in makoe,
le tulung Ama Lamtua atulin nas.✡
3 Boel prenta dadahut le tao ngele atuil
man Ama Lamtua in bel mi son le ator ras
deken. Molam mi musti daid in not man
banan, le tulu lalan bel one.
4 Yesus nam mo, banansila el Tulu in
Lolo-poa. Eta Un pait maa son nam, Ama
Lamtua Allah bel mi in hapu, undeng mi
doha-tinang mi atulin nas nol babanan na.
Mi in hapu na, daat lo didiin son na.

In tui-teka taung atuil muda kas

5 Atuil muda me! Mi kon musti hii-ming
se tulu in kil jemaat tas. Mi totoang nikit
apan deken. Ta Ama Lamtua Buk Niu ka
dul noan,
"Ama Lamtua labang atuil in nikit apan
nas,
mo Un kom in tulu Un dalen banan
na bel atuil man tao dalen na deng
dadale ka."✡
6 Tiata mi totoang musti nangan Ama
Lamtua in kuasa ka, le halin bon baut
deken. Le mam tom nol un oras sa lam,
Ama Lamtua naka mia.✡
7 Nikit dalen bus Ama Lamtua, le halin
Un mana-koet totoang dais man in tao mi
le nangan isi ngas. Ta Un namnau mi isi.
8 Doha-doha lo! Nangan blatas! Doh
babanan ta kit musu las mo uikjale kas
tuang nga, un le tao dudus mia. Un le hol
mi tetema banansila el singa in koon-mali,
man nuting hmukit le kaa ka.
9 Molam lii deken, mi musti labang nol
uikjale kas tuang nga. Mi kon musti dil
dididi le muid Ama Lamtua napiut. Ta mi
taan son noan, mi kaak-palin in parsai ne
ola-ol ne apan-kloma kia ngas, kon haup in
susa banansila el mia.
10 Mo nangan, ta Ama Lamtua Allah kom
in tulu Un dalen banan na bel kita. Un man
huil nal mi son le daid Un atulin, undeng
mi in sium Kristus son na. Tiata Un le
nikit mi lapa-lapa, le halin mi haup in nuli
napiut nol Una. Mo eta mi haup susa se
apan-kloma kia lam, nanapat tuun nam,
Ama Lamtua tao mi le banan pait. Un bel
mi kuat-tes le halin nam mi tahang nala.
Se netes in kuat ta dapa, Ama Lamtua pii
mia.
11 Kit tana noan, Ama Lamtua muik
kuasa didiin hidi nutus taan lo. Bak-
tetebes!

Petrus hep un surat ta

12 Silas* tulung au le dul surat dadaen
nia. Un nam mo, kit kaak-palin in parsai,

✡ **4:18** Dasi-dais Lila 11:31 ✡ **5:2** Yuhanis 21:15-17 ✡ **5:5** Dasi-dais Lila 3:34 ✡ **5:6** Matius 23:12; Lukas 14:11; 18:14 * **5:12** Se nia, dais Yunanin dul noan, *Silvanus*, na Silas ngaal didang nga. Les un dehet ta ne *Dehet deng Aan in Nutus sas* 15:22,40.

nol un nam auk im kanan. Auk tui-tek mia, le halin mi tahang dididi, undeng Ama Lamtua kom le tulu Un dalen banan na bel kit tutungus. Tiata mi dil tingan le hoen deken.

13 Atuil in parsai man nakbua ne kota Babel lias kon, tunang boa-blingin bel mia. Ama Lamtua Allah huil nal oen son, banansila el Un kon huil nal mi son na.

Auk anang Markus kon, tunang boa-blingin.✡

14 Eta mi tutnaal apa kam, lik apa le tulu mi in namnau ka.

Auk in koma ka, le mi totoang man in parsai se Kristus sas, nuil babanan, titutema nol dame.

Boa-blingin,
Petrus

✡ **5:13** Dehet deng Aan in Nutus sas 12:12, 25; 13:13; 15:37-39; Kolose 4:10; Filemon 24

Petrus surat dua la

Boa-blingin

1 Surat ni deng au, Simun Petrus.* Auk
daid Yesus Kristus atulin in loka-tadu. Auk
kon daid Un atulin in nutus, man Un lokan
lako se ola-ola, le tek atuli li deng Una.

Auk dul surat ni bel atuil in parsai
se Yesus Kristus son nas. Undeng Ama
Lamtua Allah dalen na lolo, ta Un sai
lalan le halin mi kon parsai se Kristus
banansila el kami. In parsai na, osa isi
taung kit totoang. Kristus kon daid kit
Lamtua Allahn. Nol Un kon daid Atuil in
bel kit boa-blingin deng kit in kula-sala
ngas.

2 Auk nodan le mi nangan taan deng
Ama Lamtua Allah, nol kit Lamtuan Yesus
nol babanan. Nang le Ama Lamtua Allah
nol Lamtua Yesus tulu Oen dalen banan na
bel mia, le halin mi haup in nuil babanan,
titu-tema, nol dame.

Ama Lamtua huil Un atulin nas, hidim haman oen le maas se Una

3 Yesus in kuasa ka banansila el Ama
Lamtua Allah in kuasa ka. Tiata Yesus
bel totoang asa man kit in parlu ngas son,
le nuil toma, muid Ama Lamtua in koma
ka. Un tao ela, undeng kit taan Un nol
babanan. Nol Un kon man haman nal kita,
le daid Un atulin, undeng Un nam banan,
nol uhu isi.

4 Yesus bel totoang asa man kit parlu isi
ngas son. Ta hmunan nu Un hid son, le
bel kitas. Un in hida nas banan isi. Un
bel kit sa-saa nas totoang, le halin kit dalen
ni banansila el Ama Lamtua dalen na kon.
Nol kit kon puting nal deng totoang dais
daat, man atuil apan-kloma ki in kom le
dake ngas, undeng oen in nuli ka suma tao
muid oen in koma ngas esan.

5 Tiata auk in koma ka le mi dil tingan le
daek in toma ka.
Ta mi parsai se Yesus son, molam na nol lo
bii.
Daek in toma ka tutungus,
nol taan Ama Lamtua banan dui pait.
6 Mo suma pes se na sii deken.
Tui, le halin mi tahang nal apan.
Mo, na nol lo bii kon.
Taom eta mi haup susa lam, mi musti
tahang mumuun le hoen deken.
Molam daek muun dui deng na pait.
Tao muid Ama Lamtua in koma ngas
totoang.
7 Mo pes se na sii deken.
Molam tulu mi in namnau ka bel kit
kaak-palin in parsai ngas.
Mo na sii kam nol lo bii.
Undeng mi musti nuil neka-namnau
apa tutungus.

8 Eta mi nuil ela, le dais banan nas
tapnaeng tutungus sam, na tao mi le
nangan taan kit Lamtua Yesus Kristus nol
babanan. Dais banan nias, ilang ela tuun
lo, molam muik isin. Ta dais banan nias,
tao mi le nangan taan Un banan dui pait.

9 Ta eta muik atuli in tao muid ela lo
kam, un nangan daen tuun. Un net asa
man in ne un sila-mata ka lo, banansila el
un nam tedo. Molota Ama Lamtua kose
soleng un in kula-sala ngas son, le un dalen
na daid niu. Mo atuling na nadidingun!

10 Kaak-pail in namnau me! Mi musti dil
didi tapnaeng pait. Ama Lamtua huil nal
mi son, le halin mi daid Un atulin. Tiata
mi musti tulu bel noan, mi tamam daid
Un nenan son. Eta dais man auk in teka
apin nas tapnaeng tutungus se mi in nuli
ka lam, mam mi nahim lo.

11 Nini ela lam, Ama Lamtua Allah le bel
mi dasi mesa, man muun isi. Na ka, Un sai
lalan nol bel mi hak le sium Yesus Kristus,
daid mi Lahin, hidim nuil napiut nol Una.
Ta Un nam mo, kit Lamtuan. Nol Un kon
man bel boa-blingin kita, deng kit in kula-
sala ngas son.

Tasao le Petrus dul ela lia?

12 Mi taan dais man apin auk in aang
nas son, tiata mi kil didi, undeng mi parsai
asa man in toma ka. Ela kon no, auk tek
nuting mi dais nias tutungus, le halin mi
nadidingun deken.

13 Auk nang le mi nadidingun lo. Auk
le tek nuting mia, le mi nangan dais nias
tutungus. Ta auk nuling nabael se apan-
kloma kia lam, meman toma, eta auk tek
dais nias bel mia.

14 Nesang lo ka kam, auk mateng. Kit
Lamtua Yesus Kristus tek auk ela son.
Tiata auk tanan meman son.

15 Mo mam auk mateng kon no, halas ni
auk nuklek mumuun le halin mi nangan
net dais nias tutungus.

Kit net Lamtua Yesus in muun-tes sa son

16 Hmunan nu auk nol auk tapang ngas,
dehet bel mi son deng kit Lamtuan Yesus
Kristus. Kaim kon dehet noan, mam eta
Un pait maa kam, Un maa nol kuaas man
in muun isi ka. Baktebes ta lo? Nas
dehet fufulu lo. Undeng kaim suma dehet

* **1:1** In dula Yunani tenga las dul noan, "Simun Petrus". Tengas pait dul noan "Simeon Petrus". *Simeon* na, dais Ibranin. Mo eta dais Yunanin nam *Simun.* Tiata atuil in tana ngas totoang tek noan, Simun Petrus nol Simeon Petrus na mo atuli mes sii.

bel mi deng asa man kaim in neta, nini kaim matan ni esa! Tiata kaim taan Yesus Kristus in muun-tes sa.

17-18 Oe mesan na, kaim leo-leo nol Yesus se Ama Lamtua leten niu ka. Kon Ama Lamtua Allah esa, man tek deng Yesus in muun isi ka. Ta dedeng na, kaim ming fala mes leok isi deng apan nu tek noan,
"Un nam, Auk Anang in namnau ka.
Un tao Auk daleng ngi kolo."✡

19 Nas tao kit le parsai tapnaeng deng dais man kit in simus son deng Ama Lamtua mee-baah hmunan nua ngas. Tiata banan dui ka, mi tao muid oen in hida ka! Ta oen in hida na, banansila el hadut man kaloe se maan mitang nga. Mi musti hii-ming oen in hida ka, didiin Yesus pait maa. Le halin nam mi taan tapnaeng. Ta na, banansila el mi in ngat net Paplome la sake muna, halas-sam lelo la sake le laang totoang nga.

20 Nangan, ta Ama Lamtua mee-baha las hid dasi mamo meman son. Oen in hida nas, muid oen in koma ka esa lo.†

21 Undeng asa man oen dul son nas, putis deng asa man oen kom le aa tuun nas lo. Molam nas putis deng Ama Lamtua Allah, muid asa man Un Koo Niu ka in tulu bel one ka.

2

Atuil in tui nole-lilung ngas

1 Hmunan nu muik atuil Israel tenga, man tek noan, oen daid Ama Lamtua Allah mee-baha. Molota oen nole-lilung. Mam mi kon tutnaal atuil tuladang ela ngas se mi hlala ka. Tiata atuil tenga las tek noan, oen tui-tek deng Ama Lamtua, mo na nole-lilung tuun na. Oen tui-tek buni-buni deng oen in nangan daat tas, tiata oen tamang nal oen in tui man in tom long nas. Eta mi hii-ming oen in tui ka lam, mam mi dudus. Oen kaen noan, Lamtua Yesus nam mo, oen lamtuan lo. Molota Un in sui nal one ka, osa isi. Undeng oen in tao ela ka, mam oen esan dudus ong bii.

2 Ela kon no, mam atuli mamo muid one, le tao dahut-dahut nol mae taan lo. Nol undeng oen in tao-tao ngas, tiata mam atuli aa didaan in tui-teka man in toma ngas.

3 Atuil in tui nole-lilung ngas kom naseke. Oen aa in neleng bili-ngala, le halin nuhu-dau nal mi duit tas. Mo nadidingun deken, ta Ama Lamtua Allah man daid Atuil in Nutus Dasi ka, nini taan lo. Lolo hmunan nua, Un mana son, le hukung one. Ta mam oen dudus.

4 Banansila el hmunan nua, Ama Lamtua ima-ii teng deng sorga tao kula, ta Ama Lamtua nam Atuil in Nutus Dasi, koon-mali nol one. Hidim Un soleng oen lakos se Naraka lua, nol hep oen se Bolo Mitang dalen. Le oen natang se maan na, didiin oras oen in maa situ-tal se Una ka.

5 Ela kon nol atuil hmunan hesa kuas, dedeng na, oen in nuli ka tao dadaat nol toe muid Ama Lamtua Allah lo. Mo Ama Lamtua ator son, le Un atulin mesa, man dalen na lolo, ngala Noh, tulu lalan le atuli li nuil nol lolo. Mo oen hii-ming un lo kon. Tiata Ama Lamtua niung ui in baa tene mesa, le tao didaan atuil man in toe nol Un lo ngas. Mo Un bel boa-blingin Noh, nol un nenan nas. Oen totoang atuli at palu.✡

6 Dehet mes pait, hmunan nu atuil deng kota Sodom nol kota Gomora, oen kon in nuli ka tao dadaat nol toe muid Ama Lamtua Allah lo. Tiata Ama Lamtua Allah hukung one. Un loe totoang asa man in se la ngas, didiin daid ahu. Ta totoang atuil in se la ngas mates hidi. Na daid kleta bel atuil didang man kom le nuil dadaat, nol toe muid Ama Lamtua Allah lo ngas. Eta oen pesang deng in tao dadaat tas lo kam, oen taan meman asa man, mam in daid nol one ka son.✡

7 Mo dedeng na muik atuli mesa, ngala Lot, un in nuli ka lolo. Un kae son nol atuil in tao dadaat lai-lisin, man dai hii-ming se Ama Lamtua lo ngas. Tiata Ama Lamtua bel slamat Lot deng maan na.✡

8 Lot kom le daek in toma ka, molam un nuli ne atuil kota Sodom mas hlala, tiata lelo-lelon nam, un neta nol ming oen in kaliut Ama Lamtua Atorang ngas sa. Na man tao un dalen na ili.

9 Dehet nas totoang tulu bel noan, Ama Lamtua Allah taan lalan in bel slamat atuil man hii-ming se Una, nol tahang nal se in sukat-soba dalen nas. Un kon niung hukung ngele, bel atuil man in nuli ka tom lo ngas. Un tao napiut ela, didiin oras Un in nutus totoang atuli li dasi las sa.

10 Hukung ngele na, nahi tom dui pait se atuil man suma kom in nuil hmomos, muid oen in koma esan tuun na. Oen dai hii-ming atuli mes lo kon, nol oen kon biluaa totoang in kil kuasa ngas. Taon elola ko, mam Ama Lamtua hukung one.

✡ **1:17-18** Matius 17:1-5; Markus 9:2-7; Lukas 9:28-35 † **1:20** Dais Yunani se nia ki muik nahin tilu. Mesa la: mee-baha mesa lam, aa muid un in koma ka esa lo; dua la: muik atuli mes lo kon, man nangan taan totoang nahin deng Ama Lamtua mee-baha las in hida ka; Tilu la: eta kit le nangan taan deng Ama Lamtua mee-baha mes in hida ka lam, kit tinang se un in hida ka sii deken, molam musti sukat nol Ama Lamtua in Teka-teka ngas. ✡ **2:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 6:1—7:24 ✡ **2:6** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:24 ✡ **2:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:1-6

Atuil in tui nole-lilung apin nas kon, barain isi nol bon batu. Oen dai todan Un lo, nol oen lii in aa le tao didaan Ama Lamtua Allah, nol Un ima-ii in ne apan-dapa kuas lo.
11 Molota Un ima-ii in ne sorga nguas uhu dui deng atuil in tui nole-lilung ngas. Ela kon no, ima-ii las aa le tao didaan atuil in tui nole-lilung nas se Ama Lamtua sila lo. Nol oen kon bel kula atuil in tui nole-lilung nas lo.

12 Mo atuil in tui nole-lilung ngas kom in aa le tao didaan, dasi-dais man oen esan kon tanan lo ngas. Lole oen banansila el hmukit man nangan taan lo ka! Tiata in banan dui ka, daek oen le tao dudus oen tuun! Ta oen in nuli ka ela son na. Taon elola ko, mam oen dudus, undeng oen in tao-tao ngas.
13 Oen tao sus atuli mamo. Tiata mam Ama Lamtua kon beles susa. Oen kom in tao fesat dael kolo dadahut. Leol kon, oen kom in tao dadahut, le halin atuli li totoang net oen in daat ta. Eta oen kaa fesat leo-leo nol mia lam, oen suma tao muid oen in kom dadaat tas tuun.
14 Oen matan nas ngat nuting bihaat man tade le len-langan nol one ngas. Oen in nuli ka suma daek sa-saa daat sii. Oen kom in nuting atuil man in parsai se Ama Lamtua muun lo bii ngas, le neleng halin muid oen in tao dadaat tas. Oen kom naseke, tiata oen nuting lalan tutungus le kat atuil didang sa-saa. Taon elola ko, mam Ama Lamtua in hukung one ka ngele isi.✡
15-16 Hmunan nu, atuil in tui nole-lilung ngas atuil in muid lalan lolo ka, mo nenesang kon oen laok kula. Nol ela, oen banansila el hmunan nu Bosor* ana Balaam ma. Un nam at mes deng Ama Lamtua mee-baha las. Mo un kom naseke in nuting duit, tiata un tao dais man in tom lo ngas. Oe mesan na, Balaam saek keledai mesa. Keledai la nam aa lo. Mo dedeng na Ama Lamtua tao keledai la le aa el atuli ka! Tiata keledai na kaing Balaam, deng un in daek dadaat tas. Keledai na in koma ka le Balaam tene deng, in daek dadaat banansila el atuil nuin na ka.✡
17 Atuil in tui nole-lilung ngas banansila el ui mata man muik ambak lo ka, undeng tuu son. Oen kon banansila el salbuta man muik nahin lo ka, undeng angin na huu soleng. Ama Lamtua mana pesang mana mesa, man mitang-tilu, le tahang oen se las.
18 Ta oen bahan nas tuan, mo muik isin lo. Oen neleng atuli li le tao dais in tom lo ngas. Oen hanet atuil man halas-sam pait muid lalan in toma ka, le halin oen tao kula-sala pait.
19 Atuil in nole-lilung ngas hid noan, "Eta mi hii-ming se kami lam, muik in butu-kil mia lo, le mi tao muid mi in koma ngas esan tuun!" Mo atuil in aa ela ngas, banansila el ata man sas-sao nal apan nas lo, deng oen in daat tas. Ta atuil in nang dasi mes le mana-koet una ka, un daid ata deng dais na son.
20 Eta dais daat in se apan-kloma ki ngias tao kit le hmomos sam, kit musti taan kit Lamtuan, Yesus Kristus nol baktetebes, halin kit holoat nal deng in daat nas. Mo eta muik in hoen-nodat Una, hidim butu-kil pait nol dais daat tas, banansila el hmunan nua lam, na tuladang el dais daat tas man mana-koet one. Tiata halas ni oen daat dui pait son.
21 Eta oen taan lalan in nuil toma ka son, mo oen hoen-nodat le tao muid dais banan nol niu' man Ama Lamtua prenta kit son nas lo kam, banan lo. Ta in banan dui ka, eta oen taan lalan in toma ka lo.
22 Muik in teka-teka man tom nol atuil nas, elia, "Eta ngot ta muta kam, un pait laok kaa bali un muta la." Nol "Bahi mes diu hidi son kon no, un lako toha konat pait."✡

3

Kit Lamtuan na le pait maa

1 Kaka-pail in namnau me! Ni auk surat lalis dua man auk in bel mia ka. Ne surat dua nas auk tek nuting mia, le halin nam mi nangan dasi-dais in toma ngas.
2 Nangan in teka-teka deng Ama Lamtua mee-baah niu' hmunan nua ngas. Nangan Lamtua Yesus anan in nutus sas, nol nangan babanan asa man kit Lamtuan na in prenta oen le tek mia ngas. Ta Un man bel boa-blingin mi deng mi in kula-sala ngas!
3 Nangan eli muna le: apan-kloma ki kiamat lo bii, mo atuil in bilu-aa ngas tao dadahut muid oen in koma-koma ngas tuun. Oen aa le tao didaan totoang dais in toma ngas.✡
4 Oen aa noan, "Saah lo! Yesus hid noan, Un le pait maa ke? Eta ela lam, Un ne ola ka? Ta ninin deng kit upu kia-kaon in maet son nuas, maa lius halas ni kon, muik in kisa lo. Totoang daid napiut ela, kilan deng Ama Lamtua in daek apan-dapa kua nol apan-kloma kia ka."

✡ **2:14** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 6:5 * **2:15-16** In dula ne dais Yunanin man banan dui ka dul noan, *Bosor*. Mo muik in dula didang pait dul noan, *Beor*. Totoang dais Yunani la, dul noan, *Balaam*. Mo Buk Niu dais Indonesian na dul noan, *Bileam*. ✡ **2:15-16** Buk in Kahi 22:4-35 ✡ **2:22** Dasi-dais Lila 26:11 ✡ **3:3** Yudas 1:18

5-7 Mo muik dasi mesa, man atuil in nole-
lilung ngas dai nangan lo. Na ka, deng
laih hmunan hesa kua, Ama Lamtua suma
aa tuun, mo apan-dapa ku dadi, nol ui la
muik meman. Hidi kon Un soel bating ui
la, tiata tuu ka puit maa. Ama Lamtua aa
elol son nam, nas dadi.✡ Mo nesang lo kon,
Ama Lamtua nini ui in baa muun na, le tao
dudus totoang atuil in nuil se apan-kloma
kia ngas, se dedeng Noh sa.✡ Mo halas nia
lam, Ama Lamtua tek meman son, deng
asa man Un le daek taung apan-dapa kua
nol apan-kloma kia ka. Maa lius halas ni
Un keeh nabale, mo mam tom nol oras sa
lam, Un loe nuli one. Ta mam Ama Lamtua
niung hukung le tao dudus atuil man toe
muid Un lo ngas. Ela kon no, atuil in nole-
lilung ngas dai taan lo noan, mam Ama
Lamtua Allah daek muid asa man Un in
aa son nas.

8 Kaka-pail in namnau me! Nadidingun
dais ni deken. Kit Lamtuan na kaih oras el
kit lo. Ta muid Una lam lelo mesam bisa
kon, taun lihu mesa. Nol taun lihu mesa
lam bisa kon, lelo mesa.✡

9 Eta kit Lamtuan na hid le daek dasi
mesa lam, Un daken tom nol oras sa,
nol hii-hii pait lo ka. Muik atuli tenga,
man nangan noan, Un dake lam mamau.
Molota ela lo! Lole Un keeh tuun, le
natang oras sa. Kit Lamtuan na in koma
ka, le totoang atuli li pesang deng oen in
kula-sala ngas, le hidim bali muid se Una.
Undeng Un in koma ka le, atuli li bakisan
deng Un lo.

10 Mo kit Lamtuan na oras in pait maa
ka, muik atuli in tanan lo. Lole Un in maa
ka, nahkekan tuun, banansila el atuil in
nako mes taam lako se uma dalen. Dedeng
na totoang sa-saa man in ne apan-dapa
kua, banansila el lelo, bulan, nol duun nas,
ai kaa nulis. Ela kon apan-kloma ki nol un
isi nas totoang, hnining hidis!✡

11 Tiata eta mam totoang nas ai kaa nulis
sam, mi daid atuil tuladang elola la? Mi
musti dil dididi le nuil muid Ama Lamtua
in koma ka. Nol mi musti nuil niu'!

12 Mi kon musti natang-natang Ama
Lamtua in pait maa ka. Tiata mi musti
daek asa tuun man mi bisa dakes le halin
Ama Lamtua lelon in maa ka hlapat dui
pait. Dedeng na, apan-dapa ku ai kaa nuli.
Nol totoang asa man in ne apan-dapa kua
ngas kon, ai kaas, le didiin oen noes hidi.

13 Mo Ama Lamtua Allah hid son le mam
muik apan-dapa nol apan-kloma hnika
balu. Oras na man kit natang-natang nga.
In nuil se na ka, suma atuil in nuil toma
ngas siis.✡

14 Tiata, kaka-pail in namnau me! Oras
mi natang-natang dais nias si, mi musti
dil dididi, le daid atuil banan muid Ama
Lamtua in sukat ta. Nini ela lam, muik
atuli bel kula mi lo. Dil dididi kon le nuil
daem nol apa.

15a Ta kit Lamtua na keeh tuun, nol in
bel boa-blingin atuli li deng oen in kula-
sala ngas.

Petrus hep un surat ta

15b Kit kaak-palin Paulus dul bel mi
dasi mamo son, man hnika mesa, ta lo?
Ama Lamtua man tao un le nangan tana,
undeng na le un dul ela.

16 Taom Paulus dul surat tam, un kon aa
dais nias. Meman deng un surat tas muik
dasi dehe, man kit nangan taan nahin
nas babanan isi lo. Muik atuli kon dehet
nahlua Paulus in koma ka. Oen kon dehet
nahlua dasi tenga, man dulas ne Ama
Lamtua Buk Niu ka. Oen nas atuil os daat,
nol atuil man in parsai ka muun lo ngas.
Mam atuil tuladang ela ngas dudus hidi.

17 Kaka-pail in namnau me! Mi taan atuil
in tui kam nole-lilung ngas lalan in nuli ka
son. Tiata doha-doha le! Ta oen dai hii-
ming atorang mes lo kon. Oen soba-naan
le nole-lilung mia, le halin mi sisa deng
lalan in toma ka. Nang le oen tao mi ela
deken. Molam mi musti tahang dididi.

18 Banan dui ka, mi in parsai ka nuli
tapnaeng. Ta mi taan kit Lamtua Yesus
Kristus son, man bel kit boa-blingin deng
kit in kula-sala ngas. Un le tulu Un dalen
banan na bel mia. Un kon koma, le mi taan
Un banan dui pait.

Auk in koma ka, le totoang atuli li nikit
sakeng Un ngala ka lapa-lapa, kilan deng
halas nia, didiin hidi nutus taan lo!*

Boa-blingin,
Petrus

✡ **3:5-7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:6-9 ✡ **3:5-7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 7:11 ✡ **3:8** Buk in Naka-nahalit 90:5 ✡ **3:10** Matius 24:43; Lukas 12:39; Tesalonika mesa la 5:2; Apan-kloma Hnika Balu 16:15 ✡ **3:13** Yesaya 65:17; 66:22; Apan-kloma Hnika Balu 21:1 * **3:18** In dula dais Yunanin tenga las dul tapnaeng noan, “Amin!”

Yuhanis surat mesa la

Yuhanis dul deng Yesus Kristus

1 Auk dul surat ni deng Ama Lamtua
Allah in *Teka-teka man Kil in Nuli ka*.
In *Teka-teka man Kil in Nuli* nia, muik
meman son lolo apan-kloma ki in dadi kua.
Halas ni au, nol auk tapang ngias, net Un
nini kaim matan esan son. Kaim ming Un
nini kaim hngilan esan son. Nol kaim kon
huud Una, nini kaim iman nias esan son.
Kaim net Un ela,✡
2 undeng hmunan nua, Un daad nol Un
Ama ka, mo halas ni Un maa tulu-balang
Un apa ka se kaim hlala ki son. Tiata kaim
brain tek mi noan, taon elol le halin atuli
li haup in nuil toma, man hidi nutus taan
lo ka. Ta Un nia mo, in *Teka-teka man Kil
in Nuli*.✡
3 Kaim le tek mi deng totoang asa man
kaim in net son nas, nol totoang asa man
kaim in ming son nas, le halin mi dalen
mes nol kami. Ta kit totoang butu-kil
nol Ama Lamtua Allah, nol Un Ana Yesus
Kristus, man Un belen maa son na.
4 Tiata kaim dul surat nia, le halin tao mi
dalen kolo. Nini ela lam, kaim kon dalen
kolo taplaeng.

*Atuil in parsai ngas musti nulis se langa
ka dalen*

5 In tui man Yesus tek kamin son na,
kaim le tek mian, elia: Ama Lamtua Allah
na mo banan isi. Un muik in daat bubuit
lo kon. Ta Un na mo banansila el langa in
kaloe ka, man muik mitang bubuit lo kon.
6 Eta kit aa noan, "Kit nuil dalen mes nol
Ama Lamtua," molota kit in nuli ki tao sa-
saa daat sii nabale lam, na banansila el kit
nuling ne mitang dalen. Lole kit aa nole-
lilung, nol nuil muid lalan in tom lo ka.
7 Mo eta kit nuil muid lalan in toma ka
lam, kit banansila el atuil man in nuil ne
Ama Lamtua Allah langa ka dalen. Nini
ela, kit haup in nuil dalen mes nol apa. Nol
kit dalen ni daid niu, undeng Ama Lamtua
Allah Ana Yesus mate, hidim Un dala ka
kose soleng kit in kula-sala ngas totoang
son.

*Atuil in nuil se langa dalen na, nuil tao
kula pait lo*

8 Eta kit aa noan, "Kit tao kula lo" kam,
kit nole kit apan ni esa son na, nol taan asa
man in toma ka lo.
9 Mo eta kit hao kit in kula-sala ngas sam,
Ama Lamtua Allah nam mo dalen na lolo,
tiata taon elola ko, Un tao muid Un in hida
ka, le kose soleng kit in kula-sala ngas, nol
tao niu kit dalen nia.
10 Eta kit aa noan, "Kit tao kula net lo"
kam, na kit tao Ama Lamtua Allah daid
atuil in nole-lilung son! Lole Un tek son
noan, totoang atuli li tao kula-sala. Tiata
eta kit aa ela lam, langa son noan, Un in
Teka-teka ngas muik ne kit dalen ni lo.

2

1 Aan in namnau me! Auk dul le tek
dais nias totoang, halin mi in nuli ka, tao
kula-sala pait bakun na. Mo eta noan muik
in tao kula kam, mam muik in sed kit se
Ama Lamtua Allah sila. Un na mo, Yesus
Kristus, Atuling Niu man Ama Lamtua
Allah belen maa son se apan-kloma kia ka.
2 Un mate le daid in sui-nahat, halin Ama
Lamtua Allah kose soleng kit in kula-sala
ngas. Suma bel kit siing lo, molam bel
totoang atuil in ne apan-kloma ki ngias
kon.

*Atuil in nuil se langa dalen na, tao muid
Ama Lamtua Allah in prenta ka, dudui pait
ta prenta deng in namnau*

3 Eta kit tao muid Ama Lamtua Allah in
prenta ngas sam, na daid tada noan, kit
taan Ama Lamtua nol babanan son.
4 Atuli li aa nal noan, "Auk taan Ama
Lamtua Allah." Mo eta un tao muid Ama
Lamtua in prenta ngas lo kam, un nam
atuil in nole-lilung daat, man aa kam kisa,
mo dake lam kisa.
5 Mo atuil in tao muid Ama Lamtua in
prenta ngas, daid tada noan, un in namnau
Ama Lamtua ka tom son na. Nini ela lam,
kit taan noan, kit nia mo, Ama Lamtua
atulin.
6 Tiata, eta atuli aa noan, "Auk in nuli
ki butu-kil nol Ama Lamtua Allah" lam,
un in nuli ka kon musti banansila el Yesus
Kristus.
7 Aan in namnau me! Prenta man auk
in le dula nia, dais balu taung mi lo.
Ta prenta ni muik meman son ne Ama
Lamtua Dehet Dasin man mi ming son
deng lolo hmunan nua ka.✡
8 Mo ela kon no, muik dais balu pait, man
auk le dul deng Ama Lamtua in prenta nia.
Prenta ni se Yesus in nuli ka lam, laok nol
babanan son. Nol prenta ni kon halas ni
laok ne mi in nuli ka son, undeng mitang
man in ne mi dalen nas sa, ilang buit-buit,
le langa man in toma ka kaloe lolen.
9 Atuli li aa nal noan, "Auk nuling ne
langa dalen." Mo eta un kom un pail-
kakan nas lo kam, na daid tada noan, un
nuli ne mitang dalen nabale.
10 Ta atuil in nuil se langa dalen na, un
musti namnau un pail-kakan nas, nol muik

✡ **1:1** Yuhanis 1:1 ✡ **1:2** Yuhanis 1:14 ✡ **2:7** Yuhanis 13:34

in daat mes lo kon ne un dalen na, man tao un le nahi.
11 Tiata, eta muik atuli mes kom un pail-
kakan nas lo kam, na daid tada noan, un
nuli ne mitang dalen. Un lako lam mames-
mames tuun, undeng mitang nga tao tedo
un mata ka son.

Atuil in nuil ne langa dalen na, nuil muid apan-kloma ki in koma lo

12 Ana-ana me! Auk dul surat ni bel mia,
undeng Kristus mate taung mi son,
hidim Ama Lamtua Allah kose soleng
mi in kula-sala ngas son.
13 Atuil blalan me! Auk dul surat ni bel
mia,
undeng mi taan Yesus Kristus,
man muik meman son deng lolo hmu-
nan nua ka.
Atuil muda me! Auk dul surat ni bel mia,
undeng mi hote-dait labang nol in daat
dudui ka son,
didiin mi nala.
14 Ana-ana me! Auk dul surat ni bel mia,
undeng mi taan Ama Lamtua Allah.
Atuil blalan me! Auk dul surat ni bel mia,
undeng mi taan Yesus Kristus,
man muik meman son deng lolo hmu-
nan nua ka.
Atuil muda me! Auk dul surat ni bel mia,
undeng mi dulu Ama Lamtua in Teka-
teka ngas ne mi dalen nas son,
didiin mi daid in kuat-tes,
nol mi hote-dait labang nol in daat
dudui ka son,
didiin mi nala.
15 Mi namnau apan-kloma ki in koma-
koma ngas nol un hmukin nas deken.
Ta atuil in namnau apan-kloma kia ka,
namnau nal Ama Lamtua Allah lo.
16 Totoang sa-saa man atuli li dakes se
apan-kloma kia ka, tuladang el atuil in nuil
dael kolo taung un apa ka sii; atuil in kom
naseke; nol atuil in koaok daat undeng un
hmukin nas sa, maas deng apan-kloma ki
tuun, mo deng Ama Lamtua Allah lo.
17 Molota apan-kloma ki mam ilang, leo-
leo nol sa-saa man taom atuli li kom isi le
dake ngas. Molam atuil in tade le tao muid
Ama Lamtua Allah in koma ka, ilang lo, mo
haup in nuli napiut.

Atuil in nuil ne langa dalen na, musti doha-doha, le halin tom in nole-lilung deken

18 Ana-ana me! Leol kiamat ta maa
dadani son. Mi ming son noan, atuil in
labang Kristus sas mam puit maas. Molota
oen muik meman son. Ta muik in labang
Kristus son ne ola-ola. Na daid tada noan,
leol kiamat tas maas dadani son.
19 Atuil in labang daat nas, putis deng kit
hlala kia. Molota oen nam mo kit atulin lo.
Ta eta noan oen nam baktetebes kit atulin
nam, taon elola ko oen lail nang soleng
kit lo, mo oen tahang napiut leo-leo nol
kita. Mo oen haung lalis nang soleng kit
son. Tiata, langa son noan, oen nam mo
kit atulin lo, ta lo?
20 Mo mi banansila el oen lo. Lole mi
sium Ama Lamtua Atulin Niu ka Koo la
son. Nol Un tulung mi son, le halin mi
totoang taan asa man in toma ka.
21 Mi bali noan auk dul surat nia, undeng
auk nataka kam mi taan asa man in toma
ka lo ke? Loo! Ta mi tanan son! Mi nangan
taan asa man in toma ka, nol asa man in
nole-lilung nga son.
22 Atuil in nole-lilung daat tas lako-pait
ne apan-kloma ki son. Taon elol le kit taan
one la? Oen nam, atuil in tek noan, Yesus
na mo Kristus lo. Muid one lam, Yesus
na mo Atuling Niu man Ama Lamtua hid
meman son le belen maa ka lo. Atuil in aa
ela ka, labang nol Kristus, lole oen hutun
soleng Ama Lamtua Allah nol Un Ana ka.
23 Atuil in hutun soleng Ama Lamtua
Allah Ana ka ngas, kon hutun soleng Un
Ama ka. Mo eta atuli hao Ama Lamtua
Allah Ana ka lam, oen kon daid Ama
Lamtua Allah anan son.
24 Tiata, mi musti kil napiut asa man mi
in ming son deng hmunan nua ka. Nini ela
lam, mi butu-kil napiut nol Ama Lamtua
Allah nol Un Ana ka.
25 Un esa hid kit son noan, mam kit
nuling napiut nol Una.
26 Auk dul surat nia, le halin mi taan
deng atuil in le nole mia ngas.
27 Mi sium Ama Lamtua Koo Niu ka son,
hidim mi kon nuil butu-kil nol Un son.
Tiata, mi nuting atuil didang le tui mi pait
deken tia. Ta Ama Lamtua Koo Niu ka sii
kon nola, undeng Un tui nal mi deng sa-saa
man in toma ngas totoang. Un nole-lilung
el atuil in nole-lilung daat tas lo. Tiata, kil
dididi asa man Un in tui mi son nas, le
halin mi nuil dalen mes napiut nol Kristus.
28 Elia ana-ana me! Mi in nuli ka musti
butu-kil napiut nol Kristus. Le halin eta Un
pait maa kam, mi lii-tiud nol mae in dil se
Un sila ka lo.
29 Undeng mi tanan son noan, Un daek
asa man in toma ka tutungus, tiata mi
kon taan nal noan, totoang atuil in daek
muid asa man in toma ngas, kon daid Ama
Lamtua anan.

3

Atuil in daid Ama Lamtua Allah anan nas, musti nuil nol in toma

Ama Lamtua anan nas nuil kula-sala pait lo

1 Olan mi nangan Ama in ne sorga ku
in namnau kita ka! Ta Un in namnau ka

muun isi, didiin Un nikit kit daid Un anan. Baktebes ela! Mo atuil in nuil muid apan-kloma ki in koma ngas, nangan taan noan kit niam mo asii ka lo, lole oen taan Ama Lamtua Allah lo kam.✡

2 Aan in namnau me! Kit daid Ama Lamtua Allah anan son, mo taan le mam kit daid tuladang elola la. Kit in tana ka elia: mam eta Kristus pait maa kam, kit kon daid tuladang el Una, undeng kit ngat net Un langa-langa son.

3 Totoang atuil in natang-natang Kristus in maa ngas, taon elola ko nuklek le tao apan nas niu, banansila el Kristus.

4 Totoang in kula ki kaliut Ama Lamtua prenta la. Tiata totoang atuil in tao kula ngas, kaliut Ama Lamtua Allah prenta la nol labang Un son.

5 Mi taan son noan, Kristus daid atuli, le kose soleng kit in kula-sala ngas. Un daek nal ela, undeng Un sii man tao kula-sala net lo.✡

6 Tiata, atuil in nuil butu-kil napiut nol Una ngas, tao kula-sala pait lo. Mo eta atuli li tao kula-sala tutungus sam, nahin na noan, un taan Kristus lo, nol un kon butu-kil nol Kristus lo.

7 Aan in namnau me! Tom in nole deken. Ta atuil in nuil le tao muid asa man in toma ka, un na mo atuil dael lolo, banansila el Kristus.

8 Mo in nuil le tao kula-sala tutungus sa, maa deng uikjale kas laih tuan na. Ta uikjale ka taan in daek daat si-sii deng lolo hmunan nua. Tiata Ama Lamtua Ana ka maa, le tao dudus uikjale na in tao dadaat tas son.

9 Atuil in daid Ama Lamtua anan son nas, tao kula-sala pait lo, undeng Ama Lamtua muik ne oen in nuli ka. Oen tao kula-sala napiut lo, undeng oen butu-kil didi ne Ama Lamtua.

10 Nini ela lam, kit taan nal noan, Ama Lamtua Allah anan nas mo asii, mo uikjale kas laih tuan na nenan nas mo asii. Ta atuil in tao muid asa man in toma ngas lo, nol atuil in namnau taan un pail-kakan nas lo ka, daid tada noan, un nam Ama Lamtua Allah ana lo.

Ama Lamtua Allah anan nas musti namnau apa mes nol mesa

11 Lolo hmunan nua, mi ming in hida ni meman son noan, “Namnau apa mes nol mesa!”✡

12 Nangan net dehet deng Kain nol Habel la nabale, ta lo? Tao muid Kain deken, ta un butu-kil nol in daat lai-lisin na, didiin un keo tele un palin, Habel. Tasao le un tao ela lia? Un tao ela, undeng un daek dasi-dais daat tas, mo un palin na daek dasi-dais man in toma ngas.✡

13 Kaka-pali me! Eta atuil in muid apan-kloma ki in koma ngas, kom mi lo kam, herang deken.

14 Kit tanan son noan, eta mam atuil in kula ki mate kam, un bakisan deng Ama Lamtua Allah. Mo eta kit namnau kit pail-kakan nas sam, na daid tada noan, kit mateng kon no, mam kit nuling napiut nol Ama Lamtua. Ta totoang atuil man muik dael in namnau lo ngas mates sam, oen bakisan deng Ama Lamtua.✡

15 Nol atuil in kom un pail-kakan nas lo ka, banansila el atuil in keo tele atuli ngas kon. Mi tanan son noan, atuil in ela ngas haup in nuil napiut nol Ama Lamtua Allah lo.

16 Kit taan nal in namnau baktetebes sa deng Kristus. Un namnau kit isi, tiata Un sao Un apa ka le mate seda kita. Undeng na, kit musti sao kit apan ni taung kit pail-kakan nas kon.

17 Eta muik atuli mes in nuli ka nola, hidim un ngat net pail-kakan mes in nuli ka susa, mo un namnaun le tulung lo kam, taon elol le atuling na aa nal noan, “Auk namnau Ama Lamtua Allah la!” Bisa lo!

18 Aan in namnau me! Boel suma namnau deng sulan likun tuun deken, mo daek dais banan nas, le tulu-balang in namnau man toma ka.

19 Ta eta kit tulu in namnau man toma ka, nol daek dais banan nas ela lam, kit tana noan, kit nuil muid in toma ka. Nol ela, kit lii-tiud lo, nol mam kit nikit nal silan se oras kit in laok saol Ama Lamtua Allah ka.

20 In kula-sala man kit in tao net son nas, taan in klaa ne kit dalen nias kon no, kit lii-tiud deken. Ta Ama Lamtua Allah in namnau ka tene dui hihidi. Nol Un kon taan totoang nas.

21 Aan in namnau me! Eta kit dalen ni klaa nol kit lo kam, kit siin-tiud lo, nol mae se oras kit in laok saol Ama Lamtua Allah ka lo.

22 Undeng kit daek muid Un in prenta ngas, nol tao Un dalen kolo, tiata kit sium nal totoang asa man kit in nodan deng Una ngas.

23 Un in prenta ka elia: parsai tutungus se Un Ana, Yesus Kristus, man Un belen maa son na. Nol namnau apa tutungus mes nol mesa, banansila el asa man Yesus in prenta son na.✡

24 Atuil in tao muid Ama Lamtua Allah in prenta ngas, un in nuli ka butu-kil nol

✡ **3:1** Yuhanis 1:12 ✡ **3:5** Yuhanis 1:29 ✡ **3:11** Yuhanis 13:34 ✡ **3:12** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 4:8 ✡ **3:14** Yuhanis 5:24 ✡ **3:23** Yuhanis 13:34; 15:12, 17

Ama Lamtua Allah. Hidim Ama Lamtua kon butu-kil nol una. Kit tana noan, Un muik ne kit dalen nia, undeng Un Koo la nuli ne kit dalen nia.

4

Ama Lamtua Allah anan nas musti doha-doha, le haup in nole-lilung deken

1 Aan in namnau me! Boel sium ela tuun deken, eta atuli tek noan un kil in hida deng Ama Lamtua Allah. Mi musti tinang babanan le halin tanan noan, un in aa na baktetebes maa deng Ama Lamtua, tamlom lo ka. Ta halas ni muik atuil in nole-lilung daat mamo laok papmes apan-kloma ki son. Oen nole-lilung atuil noan, oen nam mo mee-baah deng Ama Lamtua Allah.

2 Kit taan nal in hida baktetebes man maa deng Ama Lamtua Koo Niu ka ka, elia: Ama Lamtua Allah hid meman son deng lolo hmunan nua, le bel Un Ana ka maa se apan-kloma kia. Eta atuling in kil hida na hao noan, Yesus Kristus na mo, baktetebes Ama Lamtua Allah Ana, man in daid atuli son banansila el kita ka lam, in hida na meman maa deng Ama Lamtua.

3 Mo atuil in hao Yesus ela lo ka, un butu-kil nol Ama Lamtua Allah lo. Ta na maa deng in labang nol Kristus sa. Mi ming net son noan, in labang Kristus sa, mam puit maa. Molota, in ela ka muik meman son ne apan-kloma kia.

4 Aan in namnau me! Meman mi butu-kil nol Ama Lamtua Allah, hidim Un in kuasa ka muik ne mi dalen nas. Tiata mi tao tehen atuil in labang Ama Lamtua ngas son. Un Koo Niu in ne mi dalen nas sa, muun dui deng kuasa in ne apan-kloma ki ngias.

5 Oen nam butu-kil nol apan-kloma kia. Tiata oen in aa ngas kon, maas deng apan-kloma ki in koma-koma ngas. Hidim atuil in ne apan-kloma kia, kom in hii-ming one.

6 Mo kit niam maang deng Ama Lamtua. Tiata atuil in taan Ama Lamtua ngas, kom in hii-ming se kita. Mo atuil in maa deng Ama Lamtua lo ngas, kom in hii-ming se kita lo. Nini ela, eta atuli tek noan un kil in hida deng Ama Lamtua lam, kit taan nal ol man toma, ol man maa deng Ama Lamtua Koo Niu ka, nol ol man in nole-lilung nga.

In namnau nol in parsai

Namnau ka na mo, elola la?

7 Aan in namnau me! Kit musti namnau bali apa, undeng in namnau ka na mo maa deng Ama Lamtua Allah. Totoang atuil in namnau tana ngas, kon maas deng Ama Lamtua Allah nol taan Un babanan.

8 Mo atuil man muik in namnau lo ka, taan Ama Lamtua lo. Undeng Ama Lamtua na mo, in namnau.

9 Ama Lamtua tulu Un in namnau kita ka elia: Un bel Un Ana Baun siing nga maa se apan-kloma kia, le sai lalan bel kita. Nini ela lam, kit haup in nuli napiut nol Ama Lamtua.

10 Eta le ngat in namnau man toma ka lam, ngat se kit in namnau Ama Lamtua ka deken. Molam ngat se Ama Lamtua in namnau kita ka. Undeng Un bel Un Ana Baun siing nga maa, le mate halin sui-nahat kita. Nini ela lam, Un kose soleng kit in kula-sala ngas, le halin kit babanan pait nol Una.

11 Aan in namnau me! Undeng Ama Lamtua Allah namnau kit isi ela son, tiata kit kon musti namnau apa mes nol mesa.

12 Muik tahan atuli mes lo kon, man ngat net Ama Lamtua Allah nol langa-langa. Mo ela kon no, eta kit namnau apa mes nol mesa lam, nahin na noan, Ama Lamtua Allah leo-leo nol kita. Nol Un in namnau ka taplaeng ne kit in nuli kia, didiin in namnau na daid toma.✡

13 Ama Lamtua Allah bel Un Koo Niu ka ne kit dalen ni son. Undeng na le kit tana noan, kit nuil dalen mes nol Una, nol Un kon dalen mes nol kita.

14 Au, nol auk tapang ngas net Ama Lamtua Allah Ana ka son, nini kaim matan esan. Hidim kaim tek atuli li totoang noan, Ama Lamtua Allah bel Un Ana ka maa son, le bel boa-blingin atuil in ne apan-kloma ki ngias deng oen in kula-sala ngas.

15 Totoang atuil in hao noan, Yesus na mo, Ama Lamtua Allah Ana, un in nuil nol Ama Lamtua Allah ka leko, nol Ama Lamtua kon babanan nol una.

16 Kit taan son noan, Ama Lamtua neka-namnau kit isi. Tiata kit parsai noan, mam Un kon neka-namnau kit napiut.

Ama Lamtua neka-namnau naseke atuli lia. Tiata atuil in nuil namnau apa ngas kon, nuil dalen mes nol Ama Lamtua Allah, hidim Ama Lamtua kon dalen mes nol one.

17 Nol eta kit dalen mes nol Ama Lamtua lam, kit in namnau ka daid toma. Hidim, eta lius leol kiamat tia, le Ama Lamtua pres totoang atuli li in nuli kia lam, kit lii-tiud in dil se Un sila ka lo. Undeng kit daid banansila el Kristus son, se dedeng Un nuli se apan-kloma kia ka.

18 Etan atuli li lii lam, un dalen na susa, undeng un lii in tom hukung. Un banansila el tana-ana blutu man namnau taan atuli li nol babanan lo bii ka. Mo eta kit nuil nol in namnau apa kam, kit muik in lii-tidu bubuit lo kon. Undeng eta kit namnau

✡ **4:12** Yuhanis 1:18

nol baktetebes sam, na banansila el kit kat soleng totoang in lii-tidu ngas deng kit dalen nia.

19 Kit muik in namnau, undeng Ama Lamtua Allah namnau kit muna son.

20 Eta atuli aa noan, “Auk namnau Ama Lamtua Allah,” molota un kom un pail-kakan nas lo kam, un in aa na nole tuun. Ta eta atuli li namnau un pail-kakan in se un sila-matan nas lo kam, taon elol le un namnau Ama Lamtua Allah, man un netan lo ka? Bisa lo, ta lo?

21 Ta Ama Lamtua Allah esa man niung prenta son noan, kit suma namnau Un sii deken, mo kit musti namnau kit pail-kakan in parsai ngas kon.

5

1 Asii tuun man parsai noan, Yesus na mo, meman Kristus, man Ama Lamtua Allah belen maa son na, lam un daid Ama Lamtua Allah ana son. Ta atuil in namnau atuli mes man daid ama, lam un kon namnau blalan biklobeng na ana ka.

2 Eta kit namnau Ama Lamtua, nol tao muid Un prenta las sam, na tulu bel noan, kit kon namnau Un anan nas.

3 Tiata, eta kit namnau Una lam, kit tao muid Un prenta las. Nol Un prenta las nam ngele lo.✡

4 Kit man daid Ama Lamtua anan son nas, labang nal apan-kloma ki in koma-koma ngas, undeng kit parsai se Una.

5 Ta atuil in labang nal apan-kloma ki in koma-koma ngas sa, mo atuil man in parsai noan, Yesus nam Ama Lamtua Allah Ana.

Parsai se Yesus sam, un ambak ki saa la?

6 Sadi mi taan tuun. Yesus na mo, suma atuil biaas tuun lo. Ta Un na mo, Kristus, man Ama Lamtua Allah belen maa son se apan-kloma kia ka. Dedeng Un mana le lako-daek Un osa la ka, Yuhanis sarain Un nini ui. Hidi nam, Un kon mate le dala ka holbohon. Tiata, in muun na, suma ui man Yuhanis in pake le sarain Una ka sii lo, molam Un dala man in holbohon na kon. Ta Ama Lamtua Allah Koo la esa man tek ela, nol Un nam nole-lilung net lo.

7 Tiata muik dasi tilu, man daid saksi:*

8 nas, Ama Lamtua Koo la, ui man Yuhanis pake le sarain Yesus sa, nol Yesus dala ka. Dais tiul nas tulu dasi hnika mes sii deng Yesus.

9 Eta atuli li man daid saksi lam, taom kit parsai una. Tiata in dudui pait ta, kit musti parsai, eta Ama Lamtua Allah esa man daid saksi deng Un Ana ka. Ta dais tiul nias man Ama Lamtua pakes son, le tulu taad noan, Yesus na mo suma atuil biaas tuun lo, molam Un nam kon Kristus.

10 Atuling man in parsai se Ama Lamtua Ana ka ka, nahin na noan, un sium Ama Lamtua in Teka-tek deng Tana na ka son. Mo atuil in parsai Ama Lamtua lo ka, un banansila el atuil in aa noan, “Ama Lamtua Allah na mo nole-lilung daat!” Nini ela lam, un sium Ama Lamtua in Teka-tek deng Un Ana ka ka lo.

11 Ama Lamtua in Teka-teka ngas isin na elia: Un bel kit in nuil toma man hidi nutus taan lo ka son. Nol kit haup in nuli na, undeng kit parsai se Un Ana ka.✡

12 Undeng na le, atuil in butu-kil nol Ama Lamtua Allah Ana ka ngas, haup in nuli napiut nol Una. Mo atuil in butu-kil nol Ama Lamtua Allah Ana ka lo ngas, haup in nuil ela lo.

Taon elol le Yuhanis dul surat ni lia?

13 Auk dul dais nias totoang bel mi in parsai se Ama Lamtua Allah Ana ka ngas, le halin mi taan baktetebes noan, mi haup in nuli napiut.

Yuhanis dul taplaeng deng in kohe-kanas

14 Eta kit kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, le nodan asa tuun muid Un in koma ka lam, kit parsai baktetebes noan, Un ming kit in nodan na.

15 Nol eta kit parsai baktetebes ela son nam, kit kon musti parsai noan, kit sium asa man kit in nodan son deng Una ka.

16 Eta ku net ku pail-kakam mes tao kula, man tao un le mate lo kam, banan dui ka ku kohe-kanas se Ama Lamtua Allah, le halin Ama Lamtua bel slamat una. Auk in aa ni nahin na elia, muik kula dehe, man tao atuli li le mate lo. Nol muik in kula deeh tao nal atuli li le mate. Mo in kula man tao nal atuli li le mate ka, auk tadu le kohe-kanas lo.

17 Se Ama Lamtua Allah sila kam, totoang dais banan lo man kit in tao ngas, kula totoang. Mo muik kula deeh tao nal atuli li le mate lo.

Yuhanis tek ulang dais man musti kit nangan dui ngas

18 Atuil man in kil dididi nol Ama Lamtua Allah son na, nuil kula pait lo son, lole Ama Lamtua Ana ka doh una. Nol in daat dudui ka nal un pait lo son.

✡ **5:3** Yuhanis 14:15 * **5:7** Alkitab man dulas se abad 14 ta ngas deeh, dul taplaeng noan, [“(7b) in ne sorga nguas, Papa, in Teka-teka ngas, nol Koo Niu ka. (8a) Dais tiul nias daid mes sii. Nol muik sa-saa tilu man daid saksi se apan-kloma kia,”]. Molota in teka nias muik ne in dula *dais Yunanin esa* ngas lo. ✡ **5:11** Yuhanis 3:36

19 Kit tana noan, kit niam kil didi ne Ama
Lamtua Allah. Mo kit kon tana, le in daat
dudui ka kon, muik kuasa le ator totoang
atuil in ne apan-kloma ki ngias.
20 Hidim kit tana noan, Ama Lamtua
Allah Ana ka maa son, le bel kit in nangan
tana deng dais nias, halin kit taan nal Ama
Lamtua Allah nol baktetebes. Halas nia,
kit haup in nuil babanan nol Una son,
undeng kit nuil dalen mes nol Un Ana,
Yesus Kristus. Ta Un nam kon, baktetebes
Lamtua Allah. Nol Un man bel atuli li le
nuli napiut.
21 Ana-ana me! Doh mi in nuli ka
babanan. Ta lo kam muik in dising soleng
Ama Lamtua Allah, le nuli seda se mi dalen
nas.
Ela tuun tia.
Yuhanis

Yuhanis surat dua la

Boa-blingin

1 Mama namnau! Surat ni deng au, Yuhanis, man daid tulu in kil grija.

Auk dul surat ni bel mama, man Ama Lamtua Allah hulin son le daid Un atulin, bel nol maam anan nas kon*. Auk namnau mi totoang man dalen butu-kil nol dasi-dais man in toma ngas. Totoang atuil didang man taan dasi-dais in toma ngas kon, namnau mia.

2 Kaim namnau mia, undeng dasi-dais man in toma ngas muik ne kit dalen nia, nol mam nulis napiut se kit dalen nia.

3 Auk kohe-kanas le nodan Ama Lamtua Allah, nol Un Ana, Yesus Kristus, tulu Oen dalen banan na, nol namnau kita, le halin kit nuil babanan nol dame, hidim nuil namnau apa le butu-kil tutungus nol dasi-dais man in toma ngas.

Nuil namnau apa nol kil dididi dasi-dais man in toma ngas

4 Auk daleng kolo isi, oras auk tutnaal maam anan tenga las, nol net noan, oen nulis babanan muid lalan in nuil toma ka, banansila el Ama Lamtua Allah in prenta bel kit son na.

5 Mama namnau! Nol nia, auk nodan le kit totoang nuil namnau apa. Auk in nodan na prenta balu lo, mo auk suma tek mi le nangan prenta man kit in kilan meman son, deng lolo hmunan nua ka.✡

6 Kit tulu-balang nal kit in namnau ka, eta kit daek muid Ama Lamtua Allah prenta las. Lolo hmunan nu, Un prenta kit son le nuil namnau bali-bali apa. Ni dais balu lo, lole mi ming prenta ni lolo hmunan nu son.

7 Atuil in nole-lilung daat tas mamo laok papmes apan-kloma ki son. Oen tui noan, meman Yesus Kristus maa se apan-kloma kia, mo Un muik aap-sisin el atuil esa ki lo. Oen kon atuil in nole-lilung man labang nol Kristus, hidim dai sium lo noan, Yesus na mo Kristus man Ama Lamtua Allah hulin meman son, deng lolo hmunan nua ka lo.

8 Kit in kae-kae ki, dohan babanan le ilang deken. Tiata mi musti makoe in dake napiut, le halin mi haup hangun man Ama Lamtua in hid le bel mian se sorga ka.

9 Ta atuil in sisa deng Kristus in tui ngas, butu-kil nol Ama Lamtua Allah lo. Mo atuil man kil dididi in tuing nas, butu-kil nol Ama Lamtua Allah, nol Un Ana, Yesus Kristus.

10 Eta muik atuli maa le tui dasi-dais in tom lo deng Kristus sam, simun se mi uma la deken, nol belen dola deken.

11 Ta eta mi belen dola kam, mi kon tao muid un in daek dadaat tas son na.

Yuhanis hep un surat ta

12 Muik dasi mamo, man auk le tek mias, mo banan dui ka auk dulas se surat deken. Ta nesang lo ka kam, auk tia le aa nol mi sil nol sila, le halin nam kit dalen kolo leo-leo baktetebes.

13 Ama Lamtua Allah kon huil maam kaka ka. Un anan nas tunang boa-blingin bel mamas kon.

Ela tuun tia.
Boa-blingin,
deng au, Yuhanis

* **1:1** Muik Atuil in tana dehe nataka noan, blalan bihatang ni nol un anan nas na mo, atuli mes sii man Yuhanis tanan son, nol oen duas lako-daek net Ama Lamtua osa la leo-leo. Muik atuli deeh didang pait, man nangan noan, Yuhanis pake ngaal in buni didang man noan, blalan bihatang ni nol un anan nas na mo, jemaat mes nol un atulin nas. ✡ **1:5** Yuhanis 13:34; 15:12, 17

Yuhanis surat tilu la

Yuhanis sai un surat ta

1 Kaka Gayus man auk in namnau bak-
tetebes. Boa-blingin deng au, Yuhanis,
man daid tulu in kil grija.✡
2 Auk nodan le Ama Lamtua doh ku, le
halin ku apam ma titu-tema, nol ku dalem
ma banan.
3 Muik kaka-pali at ila lo maas dehet auk
noan, ku muid Ama Lamtua Allah lalan in
nuil toma ka tutungus. Ming ela kon, auk
daleng ngi kolo isi.
4 Ta auk daleng kolo dudui ka, eta auk
ming noan, auk anang ngas nuil muid
lalan in toma ka.

Yuhanis naka Gayus, undeng Gayus lako-daek un osa la nol babanan

5 Kaka in namnau! Ku sium kaka-pail in
laok papmes le bani-bating Kristus osa la
ngas nol babanan son, molota ku taan oen
lo bii. Tiata na tulu bel noan, ku lako-daek
Ama Lamtua Allah osa la nol babanan son.
6 Atuil in pait maa son nas, nahdeh bel
jemaat in se ia ngias noan, ku sium oen
babanan nol namnau one. Auk nodan le
halin ku daek napiut ela, ta na man tao
Ama Lamtua Allah dalen kolo.
7 Atuil nas lakos papmes se ola-ola, le tui
atuli li deng Yesus Kristus. Mo oen sium
sa-saa in bele deng, atuil in parsai oen lo
ngas lo.
8 Tiata, eta kit man musti hulung one
lam, toma. Ta nini ela lam, kit lako-daek
Ama Lamtua osa la leo-leo nol one.

Diotrefes nam, atuil in pangkos atuli

9 Hmunan nu, auk tunang surat bel
jemaat in se ku mana lia ngas son, mo
Diotrefes nikit apa ka el tuang nga. Nol
un dai hii-ming auk lo.
10 Tiata eta auk tiang se la ngam, auk
tek langa-langa deng asa man un in tao
ngas. Ta un aa nole-lilung, le tao nahu
kita. Dudui pait ta, un hutun soleng Ama
Lamtua atulin in maa se la ngas. Hidim
un kon hode-lokot kaak-pail in se la ngas,
le halin oen sium atuil nas deken.

Demetrius lako-daek Ama Lamtua osa la nol babanan

11 Kaka in namnau! Ku musti not atuil in
daek dais banan na. Mo boel not atuil in
daek dais daat ta deken. Ta atuil in daek
dais banan na, Ama Lamtua Allah atulin.
Mo atuil in daek dais daat ta, taan Ama
Lamtua Allah lo.
12 Tuladang el Demetrius. Totoang atuli
li naka-naka una, undeng un muid Ama
Lamtua Allah lalan in nuli, man in toma
ka. Auk kon naka-naka una, nol ku tana
noan auk niam aa kam nole lo.

Yuhanis hep un surat ta

13 Muik dasi mamo nabale, man auk le
aa nol kus, mo auk kom in dulas se surat
lo.
14 Ta auk in koma ka le nesang lo kam,
kit tutnaal apa, le halin nam kit duat aa nol
apa esan tuun.
15 Ela tuun tia. Kaka-pail in ne ia ngias
tunang boa-blingin. Tulung tek kaak-pail
in ne a ngas mesa-mesa noan, auk tunang
boa-blingin.

Boa-blingin,
Yuhanis

✡ **1:1** Dehet deng Aan in Nutus sas 19:29; Roma 16:23; Korintus mesa la 1:14

Surat deng Yudas

Boa-blingin

1 Boa-blingin deng au, Yudas. Auk niam,
Lamtua Yesus Kristus atulin in loka-loka.
Auk kon niam Yakobus palin.

Auk dul surat ni bel totoang atuil man
Ama Lamtua Allah in huil nal son nas. Un
namnau one, nol Yesus Kristus kon doha-
tinang oen tutungus didiin Un niu pait
maa.✡

2 Auk nodan le Ama Lamtua Allah tulu
Un dalen boa-ili la, nol niung Un in nam-
nau ka mamamo bel mia, le halin nam mi
nuil titu-tema nol dame.

Yudas tek nuting atuil in parsai ngas deng atuil in tui kula ngas

3 Kaka-pail in namnau me! Hmunan nu
auk nangan le dul bel mi totoang deng
Ama Lamtua Allah in bel boa-blingin kita
ka. Mo halas ni muik dasi puti, tiata bole
tam boel lo ko, auk dul didang. Ama
Lamtua Allah bel kit lalan in nuil lolo ka
son. Un bel lalan in nuli na oe mes sii, nol
Un seda-seda pait lo ka. Un bel lalan in nuli
na, taung Un atulin in parsai ngas. Tiata,
auk nodan le mi tahang mumuun nol dil
dididi, le halin nam atuli soba-naan le seda
lalan in nuli, man deng Ama Lamtua na
deken.

4 Molota, muik atuli at ila lo man tamas
ete-ete ne mi hlala ka son. Oen nam, muid
Ama Lamtua Allah lalan in nuil lolo ka
lo, mo oen mudi-muid oen dalen nas in
koma ka esan tuun. Oen tek noan, Ama
Lamtua dalen banan na man sai lalan le
oen tao dadahut ela. Na in nole son! Oen
nam, atuil man in aa kam kisa, mo dake
lam kisa. Oen in koma ka le kit boel hii-
ming pait se kit Lahin nol Lamtuan, Yesus
Kristus deken. Mo mi musti nangan, ta
dulan ne Buk Niu ka dalen noan, Ama
Lamtua esa mana hukung taung oen son,
deng lolo hmunan nua.

Ama Lamtua hukung atuil in tui kula ngas, banansila el hmunan nu Un in hukung ima-ii deng sorga, nol atuil daat ta ngas

5 Mi taan nal dasi mamo son, mo auk tek
nuting mias pait, le halin mi musti doha-
doha.

Nangan dehet hmunan nu, oras atuil Israel
las putis deng dale Mesir ra. Ama
Lamtua Allah bel slamat bangsa mes
tetema son kon no, se leol hmudin
nam, Un kon tao dudus oen totoang
man in dai hii-ming se Un lo ngas.✡

6 Kleta didang, deng Ama Lamtua ima-ii in
ne sorga nguas. Ama Lamtua Allah
bel oen kuasa, mo muik un in pesa
kon. Mo teng deng one la, koma ka
pes se na sii lo, hidim oen lail kabaul
oen hak ka. Tiata Ama Lamtua but
oen nini ranteng man loat nalan
lo ka. Hidim tahang oen se maan
mitang, le natang Lelon man Ama
Lamtua in nutus totoang atuli li dasi
las sa.

7 Nadidingun kota Sodom nol kota Gomora
deken, nol ingu-iung man in dadani
se la ngas deken. Un atulin nas kom
in tao dadaat bili-ngala, nol atuil
man oen sapa-bikloben lo, tamlom
oen sapa-bihatan lo. Oen kon, kom
in niin nol apa dadahut nini lalan in
tom lo. Mo Ama Lamtua tao dudus
hidi oen son nini ai. Dehet ni tek
nuting kit noan, mam Ama Lamtua
hukung totoang atuil in daek dadaat
tas nini ai naraka, man in maet taan
lo ka.✡

8 Mo ela kon no, atuil in taam son ne
mi hlala ka ngas, oen in nuli ka tom lo
tutungus. Oen nini oen in natloa ka le
daid peke, halin tao hmomos oen apan nas,
nol labang dadahut atuil man in kil kuasa
ngas. Hidim bilu-aa in banan nas nol in kil
kuasa ne sorga nguas.

9 Mo Mikael tao el oen lo. Un nam
mo, tulu in doh Ama Lamtua ima-ii in ne
sorga nguas. Dedeng Musa mate babalu
ka, Mikael nol uikjale kas laih tuan na
kaen apa deng Musa nitun na. Mo Mikael
bel kula una, tamlom tao nahmaeng un
lo. Un suma tekan tuun noan, "Mam Ama
Lamtua mana ku halas-sam ku tana!"✡

10 Mo atuil in taam ne mi hlala ngas ela
lo. Oen bilu-aa totoang dais man oen in
taan lo ngas. Oen suma mudi-muid oen in
kom dadahut tas tuun, banansila el hmukit
ta. Undeng na, oen tao didaan oen in nuli
ka esan.

11 Doha-doha! Mam oen haup in susa-
daat muun dui. Ta oen tao muid el Kain,
man keo tele bali un palin na esa. Oen
daek muid el Bileam, man tao asa tukun,
sadi haup duit. Oen kon tao muid el
Kora, man dudus undeng labang nol Ama
Lamtua. Undeng atuil nas daek dadaat
ela, tiata mam oen kon bakisan deng Ama
Lamtua didiin son na.✡

✡ **1:1** Matius 13:55; Markus 6:3 ✡ **1:5** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:51; Buk in Kahi 14:29-30 ✡ **1:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:1-24 ✡ **1:9** Danial 10:13, 21; 12:1; Apan-kloma Hnika Balu 12:7; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 34:6; Sakarias 3:2 ✡ **1:11** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 4:3-8; Buk in Kahi 22:1-35; 16:1-35

12 Eta atuil in taam son ne mi hlala ngas
nakbuan nol mia, le nangan Ama Lamtua
in neka-namnau ka, se oras mi in kaa leo-
leo ka lam, oen mae taan lo nol oen in kom
naseke ka. Tiata, mi musti doha-doha loo!
Ta oen nam mo, banansila el baut alo in ne
tasi dalen nua, man tao dudus nal kapal
la.* Oen kon banansila el nopen mitang,
mo nahu tahan ulan beas mes lo kon na.
Oen suma bahan nas tuan tukun, mo tao
sa-saa in banan nas lo. Oen banansila el
kai ina man muik ambak lo ka. Eta oras
in isin nam, un puting tahan isin beas mes
lo kon, undeng un holbodos son lako huud
klaput-klaput tas.
13 Oen in dake ngas suma tao nahmaeng
kit tukun. Ta oen banansila el len tene
man nang soleng bulat hmomos sa lo-lool
tasi suut ta ka. Oen kon banansila el
duun man lail lako-pait se apan nua ngas,
man tom in hukung le Ama Lamtua soleng
oen lakos se maan in mitang-mames mesa,
halin oen se las didiin son na.
14 Henok nam in hua-koet ke itu, kahin
mulai deng Adam. Un tek meman deng
atuil in tuladang elia ngas noan,
"Mi ngat nanan le.
Kit Lamtuan na maa, nol Un ima-ii niu'
in deng sorga ngas.
Oen mamo isi, didiin kaih nalas
lo.✡
15 Un maa le nutus atuli li dasi las totoang.
Mam Un tulu bel totoang atuli li mesa-
mesam in kula-sala ngas,
nol tulu-balang dais man in tom lo
ngas.
Un nahu hukung bel atuil daat tas,
undeng oen nahdeh dadahut deng
Una."
16 Atuil in taam son ne mi hlala ngas,
suma taan in muhmemen le kaen apa
tutungus. Oen taan in tukut-klaa nol atuli
si-sii. Oen toe muid Ama Lamtua in koma
ka lo, le tao muid oen in koma-kom isi ngas
esan tuun. Oen suma kom in aa le nikit-
nikit apan nas. Oen kom in nuting sila le
kat atuli dalen, halin oen haup muid oen
in koma ngas.

Mi musti bangun-pii mi in nuli ka se netes in parsai man in niu ka dapa

17-18 Kaka-pail in namnau me! Nadidin-
gun in hida man kit Lamtuan Yesus Kristus
atulin in nutus sas tek meman son bel mia
ka deken, man noan, eta apan-kloma ki le
kiamat tam, atuil in bilu-aa daat tas puit
maas. Oen kom in bilu-aa Ama Lamtua in
koma ka, le mudi-muid oen in koma, man
in tom lo ngas esan tuun.✡
19 Halas ni atuil nas muik ne ias son. Oen
man hode-lokot lakos elua mo maas elia,
le tao bakisan mia. Oen suma taan in nuil
muid atuli li in koma tuun, undeng Ama
Lamtua Koo Niu ka muik ne oen dalen nas
lo.
20 Mo kaka-pail in namnau me! Mi musti
bangun-pii mi in nuli ka se netes in parsai
man in niu ka dapa. Nol eta mi kohe-kanas
sam, muid asa man Koo Niu ka in tulu bel
mia ka.
21 Nadidingun deken, ta Ama Lamtua
Allah neka-namnau mi isi. Tiata, doh mi
apan nas nol nangan Un in neka-namnau
mia ka. Nol mi musti tahang dididi le
natang kit Lamtuan, Yesus Kristus, in tulu
Un dalen kasiang nga bel mia, nol bel mi
le nulim napiut nol Ama Lamtua Allah ka.
22 Mi musti tulu mi dalen banan na, bel
atuil man in dalen na hduan nas.
23 Mi musti tulung totoang atuil in parlu
le haup boa-blingin nas, banansila el mi
pel puting atuling mes deng ai dalen. Muik
atuli deeh didang pait, man mi musti tulu
beles mi dalen banan na. Mo doha-doha
lo! Ta mi kasiang oen ela kon no, mi kon
musti nikis oen in hmomos sa, banansila
el atuli in nikis kaod hmomos sa.†

Yudas tao teken atuil in parsai ngas dalen

24 Eta elam, kit nikit sakeng in naka-nahalit
bel Ama Lamtua Allah!
Ta Un man doh nal mia,
le halin mi nahim deken.
Nol Un man leo-leo nol mia,
le halin mi dil nal se Ama Lamtua sila,
ta Un man tao mi le daid niu,
nol hmomos pait lo ka.
Mi maam nol dalen kolo,
undeng Un nam muun isi!
25 Suma Ama Lamtua Allah sii,
man daid Lamtua baktetebes.
Suma Un sii man bisa bel slamat kita!
Hidim Un nini kit Lamtuan, Yesus Kristus,
le bel boa-blingin kita.
Tiata, totoang in todan ni taung Una.
Totoang in muun-tes sa, Un nena.
Un in kuasa ka, tene isi.
Nol Un hak in prenta ka,
muik lolo hmunan nua,
halas nia,
lako lius didiin.
Baktetebes ela!
Deng au,
Yudas

* **1:12** Dais Yunanin se nia ki, nahin na "baut alo". Tamlom "sa-saa man in tao hmomos". ✡ **1:14** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 5:18, 21-24 ✡ **1:17-18** Petrus dua la 3:3 † **1:23** Dais Yunanin noan, "Boel huud oen kaod hmomos sas deken." Ni dais in aa taplaeng tuun, mo un nahin esa ka noan, "Oen in nuil dadaat ta, nol oen in tui ka, boel neleng nal mi deken."

Yuhanis dul deng, mam asa man daid se leol kiamat tia Apan-kloma Hnika Balu

1-2 Boa-blingin deng au Yuhanis, Yesus
Kristus atulin in loka-loka ka.

Se in dula nia, auk dul deng asa man
mam le dadi. Auk taan haup dais nias elia:
Ama Lamtua Allah esa man tek puting dais
nias meman son bel Yesus Kristus. Hidim
Un lok Yesus Kristus le tek Ama Lamtua
atulin in loka-loka ngas. Kon Yesus lok Un
ima-ii mes deng sorga, le laok sai totoang
dais nias bel aus, halin nam auk dulas
meman. Ta nesang lo ka kam, taon elola ko
dais nias totoang dadis. Tiata mi musti hii
babanan Ama Lamtua Allah in Teka-teka,
man Yesus in tek son nias.

3 Ulat bating asii tukun man les in dulang
nias didiin atuil didang kon ming hapu.
Nol atuil man hii-ming in dulang nias isin
nas le lako-daek mudis sas kon, ulat. Ta un
dedeng nga, mana le maa lius son.

Yuhanis tunang boa-blingin bel jemaat iut se propinsi Asia

4 Boa-blingin deng au, bel Ama Lamtua
jemaat itu, se propinsi Asia.

Auk nodan le Ama Lamtua Allah tulu
bel mi un dalen banan na, le halin mi
nuil babanan, titu-tema nol dame. Ama
Lamtua Allah na mo muik meman lo-lolo
hmunan nua, halas nia, nol muik napiut
didiin hidi nutus taan lo. Auk kon nodan
le Un Koo la tulu bel mi Un dalen banan
na, le halin mi nuil babanan, titu-tema nol
dame. Auk ngat net Un Koo la, banansila
el hngasa iut man saol Ama Lamtua Allah
del in prenta ka.* ✡

5 Auk kon nodan le Yesus Kristus tulu-
balang bel mi Un dalen banan na, halin mi
nuil babanan, titu-tema nol dame. Un aa
langa-langa tutungus deng asa man Ama
Lamtua Allah in tek Una ngas. Hmunan
nu Un mate, mo Ama Lamtua belen nuli
pait, le halin Un man daid atuil hmunan,
man nuli pait deng in mate. Un kon man
daid Laih Tuan taung in ator totoang laih
in ne apan-kloma ki ngias.

Undeng Lamtua Yesus namnau kita, tiata
Un nang dala ka le baa didiin mate taung
kita. Nini Un in mate ka, Un sai lalan le
sas-loat kit deng in kula-sala kas in kuasa
ka.✡

6 Hidim Un nikit kit le daid Un hutun,
halin nam kit daek bel Un Ama ka, Ama
Lamtua Allah. Yesus Kristus meman muun
isi, nol Un in kuasa ka kon hidi nutus taan
lo. Baktebes ela!✡

7 Tiata, bela matan le tinang babanan!
Halas ni Yesus nol Un Ama ka ne sorga. Mo
nesang lo ka kam, Un niu maa se nopen
dalen. Mam totoang atuil in ne apan-
kloma ki ngias ngat net Una. Ela kon nol
atuil man hmunan nu hai Un se Un blapas
sa ngas. Mam totoang bangsa in se apan-
kloma ki ngias sabail apan le lilu mumuun
undeng oen taan Una. Taon elola ko nias
totoang dadis. Baktebes ela.✡

8 Ama Lamtua Allah tek noan,
"Auk niam,
Alfa lako pes Omega. (Laih hmunan
lako lius in puis)†
Auk niam,
A lako pes Z.
Totoang daid deng Au,
ninin deng hmunan nu lako lius in
puis.
Auk man muik meman son deng hmunan
nua.
Auk man muik hahalas ni kon.
Nol Auk man muik tutungus didiin hidi
nutus taan lo.
Ta Auk siing man kuasa dudui!"✡

Yuhanis ngat net Atuling Baktetebes sa

9 Undeng kit totoang parsai leo-leo noan,
Yesus na mo kit Lahin, tiata auk daid mi
kaka-palin son. Muik atuli teng koon-mali
nol tao susa-daat saol kit totoang, undeng
kit in muid Yesus sa. Mo Yesus bel teken
kit dalen nias son, le halin kit tahang nal
napiut. Undeng auk tek atuli li son deng
Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas, nol
tui oen deng Yesus, tiata muik atuli teng
kaen nol na. Ta oen daek auk le soleng auk
maang mo nusa nia, man ngala Patmos.

10 Ela kon oe mesan na, se nol leol in
kohe-kanas, auk tom Ama Lamtua Allah
Koo Niu ka. Nahkitu lam, auk ming fala
mes aa mumuun se auk klupung nga. Un
lin na banansila el klingu ka.

---

* **1:4** In dula dais Yunanin in mo nia ki dul noan, "Koo iut man dil saol Ama Lamtua del in prenta ka". Muding atuil in taan Alkitab pas sam, nomer itu la nahin na nola, inu, nol titu-tema. Undeng na, le atuil in tana ngas teng tek noan, koo iut in mo nia ngias nahin na, Ama Lamtua Koo Niu ka. Nini ela lam, se bango 4 lako pes bango 5 la, Yuhanis aa deng hangun banan, deng 1) Ama Lamtua Allah, 2) Un Koo la, nol 3) Yesus Kristus. ✡ **1:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:14; Apan-kloma Hnika Balu 4:5 ✡ **1:5** Yesaya 55:4; Buk in Naka-nahalit 89:27 ✡ **1:6** Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:6; Apan-kloma Hnika Balu 5:10 ✡ **1:7** Danial 7:13; Matius 24:30; Markus 13:26; Lukas 21:27; Tesalonika mesa la 4:17; Sakarias 12:10; Yuhanis 19:34, 37 † **1:8** Muding abjat Yunani, Alfa lam huruf partama, mo Omega lam huruf puis. ✡ **1:8** Apan-kloma Hnika Balu 22:13; Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:14

11 Faal na tadu auk noan, “Yuhanis! Auk
le tulu-balang bel ku dasi mesa. Totoang
man ku in neta nias, ku musti dulas. Hidi
na lam, ku musti tunang lako se jemaat itu,
nas jemaat in se kota Efesus, kota Smirna,
kota Pergamus, kota Tiatira, kota Sardis,
kota Filadelfia nol kota Laodikia.”
12 Ming ela kon auk bali, le ngat asii man
in aa na. Molam auk ngat net hadut itu,
se maan in daken deng lil-mea le taung in
todo hadut ta.
13 Nol muik Atuli mes dil se hadut tas
hlala. Un sila ka banansila el Atuling
Baktetebes sa. Un pake kaod blatas mesa,
man blatas sa lako pes se leha ka, nol
nekong hlimut lil-mea mes se Un kalas sa.✡
14 Un klanga ka muti niu-hilin el bung
bubu ka. Un mata ka kaloe banansila el ai
ka.‡ ✡
15 Un iin nas, mea kaloe el bis-muti man
atuli hopong laok se ai dalen na. Un fala
ka, tenen na el ui in baa naih hdoan na.✡✡
16 Un kil duun iut se ima kanan na.
Hidim suli mes nakan halin-halin puti
deng Un baha ka. Un sila ka langa kaloe
banansila el lelo ditu ka.
17 Nikit auk ngat net Atuling na kon,
auk leang se Un iin na, banansila el atuil
hmate ka. Mo Un depen auk nini Un ima
kanan na, hidim tek auk noan, “Lii deken!
Ta totoang daid deng Au, kilan deng laih
hmunan na lako pes puis.✡
18 Hmunan nu Auk mateng, mo halas ni
ku ngat le, Auk nuling pait son! Nol mam
Auk nuling napiut didiin hidi nutus taan lo.
Auk kon man kil kunci in sai atuil hmate
kas mana la, le beles nulis pait.
19 Ku musti dul totoang asa man ku in
net hahalas nia ngas, nol dul totoang asa
man in le dadi ngas.
20 Auk tek napat ku un nahin na le, elia:
hadut lil-mea iut nas nahin na mo jemaat
itu las. Nol duun iut man ku in ngat net se
Auk imang kanan na ka, ima-ii at iut man
kil in hida deng Ama Lamtua bel jemaat
itu la ngas.”

2

In hida taung jemaat se kota Efesus

1 Hidi nam Atuling Baktetebes sa lok auk
noan, “Yuhanis, ku musti dul surat mesa.
Un isin na elia:
‘Taung jemaat se kota Efesus:
Surat ni deng Au, Yesus. Auk man kil duun
iut ne Auk imang kanan nia. Auk
kon man laok pukiu le tinang hadut
lil-mea nas mesa-mesa. Ta hii Auk
in teka nia.
2 Auk net mi in nuil se kota Efesus si
son, noan, taom mi daek hiti-late
tutungus taung Ama Lamtua. Eta
muik atuil daat se mi hlala ka lam,
mi belen dola lo. Eta atuli maa
le nole mi noan, un nam mo Ama
Lamtua atulin in nutus sam, mi
tinang babanan un in nuli ka, le taan
noan, atuil tuladang ela ka, atuil in
nole-lilung daat tam lo ka. Hidim mi
hutun soleng una, le hii se un deken.
3 Nang le atuli tao sus mia undeng mi in
parsai se Au ka, mo mi tahang napiut nol
hoen deken.
4 Mo Auk ngat tam mi nahim ne dasi mesa.
Undeng hmunan nu mi parsai Auk
babalu ka, mi namnau apa mes nol
mesa. Mo halas nia lam, mi tao ela
lo son.
5 Tiata mi musti nangan mi in nuli se
hmunan nua ka! Ta halas ni, mi katang
isi son deng mi in nuli hmunan nua ka.
Undeng na le, mi musti tenem tia deng mi
in daek kula-sala na, halin namnau apa
pait el hmunan nua. Ta etan lo kam, Auk
maa kat lai-niin hadut lil-mea kas deng
mia.
6 Mo Auk daleng ngi kolo bubuit, undeng
mi hutun soleng Nikolai in tui man un ima-
ii las lako-daek mudin na. Auk kon hutun
soleng oen in lako-dakeng nas.*
7 Hii babanan asa man Ama Lamtua Koo la
in tek Un jemaat ta ngas. Asii man
tahang le muid Auk didiin un mate
kam, mam Auk belen dola le un
kaa kai isin man in ne Ama Lamtua
Allah klapa la ka. Ta atuil man in
kaa kai isin na ka, haup in nuil toma
man hidi nutus taan lo ka.’ ”✡

In hida taung jemaat se kota Smirna

8 Hidi kon Atuling Baktetebes sa, tupang
napiut Un in teka ka noan, “Yuhanis ku
musti dul surat didang lolen, man isin na
elia:
‘Taung jemaat se kota Smirna:
Surat ni deng Au, Yesus. Totoang daid
deng Au, kilan deng hmunan hesa
kua lako pes puis. Hmunan nu Auk
mateng, mo halas ni Auk nuling pait
son. Tiata hii Auk in teka nia.✡

✡ **1:13** Danial 7:13; 10:5 ‡ **1:14** In dula dais Yunanin na dul noan, “Un bon na nol Un klanga ka muti na el lae-blai bulu muti ka, tamlom el salju ka.” Dais dua nas tulu deng sa-saa man in muti niu-hilin. ✡ **1:14** Danial 7:9 ✡ **1:15** Danial 10:6 ✡ **1:15** Yeskial 1:24; 43:2 ✡ **1:17** Yesaya 44:6; 48:12; Apan-kloma Hnika Balu 2:8; 22:13 * **2:6** Atuil in taan deng Alkitab pas tek noan, kit taan asa man Nikolai in tui ka lo. ✡ **2:7** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:9; Apan-kloma Hnika Balu 22:2; Yeskial 28:13; 31:8 ✡ **2:8** Yesaya 44:6; 48:12; Apan-kloma Hnika Balu 1:17; 22:13

9 Auk net mi in nuil susa-daat se kota
Smirna ka son. Se atuli li sila-
mata kam mi niam atuil in tuka-
dabun, molota muid Ama Lamtua
lam, mi niam atuil in muki. Muik
atuli teng tek noan, oen nam Ama
Lamtua atulin, hidim oen aa le tao
didaan mi ngaal banan na. Molota
oen nam mo Ama Lamtua atulin lo.
Oen nam banansila el jemaat mesa,
man suma mudi-muid uikjale kas
laih tuan na tuun.
10 Tiata hii babanan ne. Eta mi haup in
susa nabale lam, lii deken. Sadi mi taan
tukun, uikjale kas laih tuan na le nuting
mia, le daek tamang mi tenga las lakom
bui dalen, didiin lelo hngulu. Un in koma
ka le mi bali kudi nang soleng Au. Oen
keo tele mi kon no, mi nadidingun Auk
deken. Ta asii man tahang le muid Auk
didiin un mate kam, mam Auk baen un in
daek ela ka, le halin un nuli leo-leo nol Auk
tutungus.
11 Hii babanan asa man Ama Lamtua Koo
la in tek Un jemaat ta ngas. Asii
tahang le muid Auk didiin mate
kam, mam un haup susa-daat se tasi
ai man kaloe tutungus sa lo. Nini ela
lam, un mate pait oe dua lo ka.' "✡

In hida taung jemaat se kota Pergamus

12 Kon nam Atuling Baktetebes sa tupang
Un in aa ka pait noan, "Yuhanis, ku musti
dul surat mes didang pait, isin na elia:
'Taung jemaat in se kota Pergamus:
Surat ni deng Au, Yesus. Auk man kil suli
in nakan halin-halin na. Hii Auk in
teka nia.
13 Auk taan mi in ne kota Pergamus sas
son. Ta in prenta ne na ka, uikjale
kas laih tuan na. Ela kon no, mi
kil didi Auk ngalang ngia, nol parsai
napiut se Au. Hmunan nu muik Auk
atulin mes se la, ngala Antipas. Un
tui nol in toma deng Auk lalan in
nuli ka tutungus, mo oen keo tele
una. Ela son kon no, mi kaen Auk
lo.
14 Mo Auk ngat tam, mi nahim ne dasi
mesa-dua. Muik atuli at ila lo deng
mia la man kom le muid Balaam
in tui ka. Hmunan nu Balaam tui
Balak le neleng atuil Israel las, didiin
oen kaliut Ama Lamtua in koma ka.
Un neleng nakeon one le hui-langus
muid una, nol kaa kakaat in hui-
langus sas. Hidim nong nol atuil
didang man oen sapan lo ngas.✡
15 Muik at ila lo deng mia la kon tao muid
Nikolai in tui ka.✡
16 Tiata mi musti tenem deng mi in kula-
sala nas tia. Etan lo kam nesang lom, Auk
maa tek mi nini dasi-dais man in muun
banansila el suli nakan na.
17 Ta hii babanan asa man Ama Lamtua
Koo la in tek Un jemaat ta ngas.
Atuil man in tahang le muid Auk tu-
tungus didiin mate ka, mam Auk be-
len kaa ruti *manna* deng sorga, man
pesang babanan ne mana mesa.
Mam Auk kon belen baut muti mesa,
man dul un ngala balu ka. Suma
un sii man taan ngaal na, mo atuil
didang ngam tanan lo.' "✡

In hida taung jemaat se kota Tiatira

18 Hidi kon Atuling Baktetebes sa tupang
Un in aa ka napiut noan, "Yuhanis, ku
musti dul surat mes didang pait, isin na
elia:
'Taung jemaat in se kota Tiatira:
Surat ni deng Au, Yesus, Ama Lamtua
Allah Ana ka! Auk matang ngi kaloe
banansila el ai ka, nol Auk iing ngi
kon mea kaloe el bis-muti man atuli
hopong se ai dalen na. Hii Auk in
teka nia.
19 Auk net mi in nuli ki son. Mi namnau
Auk baktetebes, nol parsai dididi se
Auk son. Mi muid Auk in loka ka
tutungus le lii-lau atuli lia. Atuli tao
susa-daat saol mi elol kon no, mi
tahang napiut. Auk kon tana noan,
halas ni mi daek muun dui pait bel
Au.
20 Mo mi nahim ne dasi mesa: mi sium
bihatang in ngaal Isabel la babanan,
man naka-naka apa ka noan, un na
mo Ama Lamtua mee-baha. Hidim
mi nang un le tui in kula bel Auk
atulin nas. Undeng un in tui liun
na, tiata Auk atulin nas tao muid le
nong dadahut, nol kaa kakaat in hui-
langus sas.
21 Auk kaing bihatang na oe-oe son, le halin
un nang soleng in kula na. Mo un dai muid
lo.
22 Tiata ngat babanan ne. Ta Auk nutus son
le hukung un nini ili mesa, didiin un
haung heheon nal deng un maan in
nini ka lo. Atuil in nong dadahut
nol una ngas totoang kon ela. Eta
oen nang soleng bihatang daat na lo
kam, nesang lom, Auk hukung oen
kon.
23 Mam Auk keo tele bihatang daat na anan
nas. Nini ela lam, mi totoang in parsai

✡ **2:11** Apan-kloma Hnika Balu 20:14; 21:8 ✡ **2:14** Buk in Kahi 22:5, 7; 25:1-3; 31:16; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 23:4 ✡ **2:15** Apan-kloma Hnika Balu 2:6 ✡ **2:17** Dehet in Puit deng Dale Mesir 16:14-15; 16:33-34; Yuhanis 6:48-50; Yesaya 62:2; 65:15

ngias, nangan tana noan, Auk taan atuli li dalen nas totoang. Nol mam Auk balas mi muid asa man mi in dake ngas.✡
24 Mo teng deng mi in ne Tiatira ngias, muid bihatang na in tui dadaat na lo. Ta mi hutun soleng in tui buni man oen noken noan, ‘uikjale kas dasi-dais mitang ngas’. Tiata Auk kaing mi lo ka,
25 sadi mi kil dididi mi in parsai ka didiin Auk pait maang.
26-27 Atuil man in tahang napiut le muid Auk didiin mate ka, mam Auk belen kuasa. Kuasa na kuasa tene, banansila el kuasa man Auk in hapun deng Auk Amang ngu, le prenta totoang bangsa in ne apan-kloma ki ngias nol muun lai-lisi†. Eta muik in labang Una kam, mam Un tao dudus one, banansila el atuli in tao dudus mul-dale ka.✡
28 Mam Auk kon bel mi duun paplome la.
29 Tiata hii babanan asa man Ama Lamtua Koo la in tek Un jemaat ta ngas.’ ”

3

In hida taung jemaat se kota Sardis

1 Kon nam Atuling Baktetebes sa tupang Un in teka ka pait noan, “Yuhanis ku musti dul surat didang pait, isin na elia:
‘Taung jemaat se kota Sardis:
Surat ni deng Au, Yesus. Ama Lamtua Allah Koo la muik ne Au. Koo na muik hngasa itu. Nol Auk kon man kil duun iut ne Auk imang ngia. Hii Auk in teka nia.
Auk net asa man mi in tao son se Sardis sa. Muik atuli deeh tek noan mi nuil muid Auk in koma ka baktetebes, molota mi banansila el muik in nuli lo ka.
2 Tiata hangum tia! Tao teken tapnaeng mi in parsai, man naha-bubuit tam le hidi ka. Ta Auk net hidi asa man mi in daek son na, mo muik tahan in toma lo, se Ama Lamtua Allah sila-mata.
3 Tiata nadidingun totoang in tui toma man mi ming son nol simus son deng lolo hmunan nua ka deken. Muid Ama Lamtua in koma ka baktetebes, nol nang soleng mi in kula-sala ngas le bali muid se Ama Lamtua. Eta mi hangum hlapat le tao ela lo kam, mam nahkiut tuun nam, Auk maang banansila el atuil in nako ka, man mi nataka taan un oras in maa ka lo.✡
4 Mo muik atuli teng deng mi in ne Sardis sias nuil lolo, banansila el atuil in tao hmomos un kai-baut las lo ka. Undeng oen in nuli ka lolo, tiata mam oen pake kai-baut muti, le tatai in laok leo-leo nol Au.
5 Nol asii tahang dididi le muid Auk didiin mate kam, mam un pake kai-baut muti kon. Auk kose soleng un ngala ka lo, deng buk in dul totoang atuli li ngalan nas noan, mam asii man nuli napiut nol Ama Lamtua ka. Mam Auk kon hao un se Auk Amang ngua, nol Un ima-ii in ne sorga nguas silan, noan un nam mo Auk atulin.✡
6 Hii babanan asa man Ama Lamtua Koo la in tek Un jemaat ta ngas.’ ”

In hida taung jemaat se kota Filadelfia

7 Hidim Atuling Baktetebes sa aa napiut noan, “Yuhanis, ku musti dul surat didang mes pait, isin na elia:
‘Taung jemaat se kota Filadelfia:
Surat ni deng Au, Yesus. Auk niam, Niu nol Toma. Auk man kil laih Daud kunci la. Eta Auk sai hnita ka lam, muik in hep nalan pait lo. Nol eta Auk hepan nam, muik in sai nalan lo.✡
8 Auk taan totoang mi in dake ngas son. Auk kon tana, le mi buan na ana, nol muik kuasa muun lo. Ela kon no, mi kaen Auk lo, nol mi kon muid napiut Auk in tui ngas. Nangan babanan, ta Auk sai hnita ka bel mi son, tiata muik in hep tele nalan lo.
9 Hii babanan! Ta muik atuli aa nole noan, oen nam mo, Ama Lamtua atulin esa ngas. Molota oen nam mo, atuil in nole-lilung daat, man mudi-muid uikjale kas laih tuan na. Mo mam mi ngat esan tuun, ta Auk taos le didiin oen maas hai bukun se mi silan, nol hao noan, meman Auk namnau mia.✡
10 Undeng mi muid Auk in prenta ka, le tahang napiut muid Auk tutungus, tiata mam Auk doh mi babanan deng susa-daat, man Ama Lamtua le tunang maa sukat atuil in se apan-kloma ki ngias.
11 Nesang lo ka kam Auk pait maang. Tiata kil dididi Auk in tui-tikang man mi sium son lolo hmunan nua ngas. Ta tamlom muik in nuu lai-niin asa man Ama Lamtua in le bel mia ngas sa.
12 Atuil in tahang le muid Auk didiin mate ka, mam daad napiut nol Ama Lamtua, banansila el hdin ina mes senan dididi ne Ama Lamtua Allah Uma la. Mam Auk dul Auk Lamtuan na ngala ka, nol Un kota la

✡ **2:23** Buk in Naka-nahalit 7:10; Buk in Naka-nahalit 62:12; Yermia 17:10 † **2:26-27** Alkitab dais Yunanin in mo bango nia ki, tek na noan, ‘prenta nini hnikan bisi’. ✡ **2:26-27** Buk in Naka-nahalit 2:8-9 ✡ **3:3** Matius 24:43-44; Lukas 12:39-40; Apan-kloma Hnika Balu 16:15 ✡ **3:5** Dehet in Puit deng Dale Mesir 32:32-33; Buk in Naka-nahalit 69:29; Apan-kloma Hnika Balu 2:7; 20:12; Matius 10:32; Lukas 12:8 ✡ **3:7** Yesaya 22:22; Ayub 12:14 ✡ **3:9** Yesaya 49:23; 60:14; 43:4

ngala ka se atuling na apa ka. Kota na, oen noken noan, 'Yerusalem Balu', man mam Ama Lamtua niung maa deng sorga. Nol mam Auk kon dul Auk ngalang balu ka se atuling na apa ka.✡
13 Hii babanan asa man Ama Lamtua Koo
la in tek Un jemaat ta ngas.' "

In hida taung jemaat se kota Laodikia

14 Kon nam Atuling Baktetebes sa tupang Un dasi la noan, "Yuhanis, ku musti dul surat puis si tia. Un isin na elia:
'Taung jemaat se kota Laodikia:
Surat ni deng Au, Yesus, man atuli li noken
noan 'in Toma'. Auk man nahdeh
deng Ama Lamtua Allah in Teka-
teka ngas tutungus nol baktetebes.
Totoang man Ama Lamtua in daek
son nas, daid deng Au.✡
15 Auk net asa man mi in daek son se
kota Laodikia ka. Mo mi tao elol
na la?! Otot lo; blingin kon lo, ta
eta noan otot tam, otot baktetebes!
Nol eta noan blingin nam, blingin
baktetebes!
16 Mo undeng mi dalen nas inu lo, tiata Auk le puut soleng mi deng Auk bahang ngia, banansila el atuli in puut soleng kapen na.
17 Mi aa in koaok noan, 'Kaim niam atuil in
muki. Kaim in nuli ki banan son, ta
kaim parlu saa pait lo ka!' Molota
mi dalen nas tema son, didiin mi
taan ol man in banan na lo. Undeng
na le, mi daid banansila el atuil
kasiang man muik saa lo nol luli-
lulit tukun na.
18 Tiata banan dui ka, mi maa sos lil-mea isin deng Au lia, le halin mi daid atuil in muki baktetebes. Nol sos kai-baut muti le bua kele mi in mae ka. Nol sos mina in taih mata le muang se mi matan nas, halin mi ngat net nol langa.
19 Eta atuil Auk in namnau ngas tao kula
kam, Auk kaing one nol hukung one,
le halin nam oen daid banan. Tiata
mi musti tao mi dalen nas lo-lolo le
halin mi makoe baktetebes in muid
Au.✡
20 Hii babanan, ta Auk dil ne hnita mata ki
son, nol Auk hama-haman le noan
tamang. Eta muik atuli in ming Auk
falang ngia, hidim un maa sai bel
Auk hnita kia lam, Auk taam lakong
le kaim daad kaa leo-leo.
21 Asii man tahang napiut le muid Auk didiin mate kam, mam Auk belen hak le daad prenta leo-leo nol Au. Ta Auk kon tahang didi le muid napiut Auk Amang nga, tiata halas ni Auk daad le kil bandu leo-leo nol Una.
22 Hii babanan asa man Ama Lamtua Koo
la in tek Un jemaat ta ngas.' "

4

Oen todan-lahing Ama Lamtua Allah se sorga

1 Atuling Baktetebes sa tek hidi Un in hida ka bel jemaat iut nas kon, Ama Lamtua tulu-balang bel auk dais didang deeh pait. Nahkiut tuun nam, auk net hnita mes holsai se sorga. Hidim auk ming pait atuling man fala ka muun na el klingu ka, tek noan, "Maa! Saek maa se ni tia, le Auk tulu bel ku totoang in mam le dadi ngas."
2 Nol na kon, Ama Lamtua Koo la nikit nol auk lakong sorgang. Nahkitu lam auk ngat net del in prenta mesa, man muik in daad se dapa.
3 Un kaloen na kunis kai klehen nol mea, banansila el baut kaloen man osa isi, man oen noken noan*yaspis* nol*sardius* sa. Depan mes kon pukiu Un del in prenta ka. Un in kaloe ka, kunis kai klehen banansila el baut kaloen in ngaal *zamrud* ta.✡
4 Se na kon muik del ana 24 pukiu del in prenta man se hlala ka ka. Muik tulu 24 man daad se del nas dapas. Oen totoang pake kai-baut muti nol lotong hlotong lahi man daken deng lil-mea.
5 Muik bisain kaloe puit deng del in prenta man se hlala ka ka, nol lelat ulan nas dukun tene le tupang apa. Obor iut kon kaloe se del in prenta ka in salo ka, banansila el Ama Lamtua Koo in muik hngasa itu ka.✡
6 Se del in prenta ka in salo ka, auk ngat net hnika ka el tasi man niu-hilin el kaca ka.

Hidim auk ngat net hmukit in muun isi iut dil pukiu del na. Oen apa, sila-klupun nas inu nol mata si-sii. Oen nam lii-lau Ama Lamtua.✡
7 Hmukit hmunan na sila ka el singa ka. Nomer dua la sila ka el aus-sapi ka. Nomer tilu la sila ka el atuli ka. Nol nomer aat ta sila ka el lape ka.* ✡
8 Hmukit at nas mesa-mesam muik dilan eneng. Se dilang nas likun na, nol dalen nas kon, inu nol mata si-sii. Duman-lelo

✡ **3:12** Apan-kloma Hnika Balu 21:2; Yesaya 62:2; 65:15 ✡ **3:14** Dasi-dais Lila 8:22 ✡ **3:19** Dasi-dais Lila 3:12; Ibrani 12:6 ✡ **4:3** Yeskial 1:26-28; 10:1 ✡ **4:5** Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:16; Apan-kloma Hnika Balu 1:4; 8:5; 11:19; 16:18; Yeskial 1:13; Sakarias 4:2 ✡ **4:6** Yeskial 1:22 * **4:7** Muding atuil in taan deng Buk Niu ka ngas sam, hmukit 4 nas nahin na elia: Singa la, man kuaas dui hihidi. Aus-sapi la, man kuat dui hihidi. Atuli la, man taan dui hihidi. Nol lape la, man hongam hlapat. ✡ **4:7** Yeskial 1:5-10; 10:14

lam, oen tao dain tutungus, hidi nutus taan lo, le tek noan,
"Kaim naka-nahalit Ama Lamtua Allah!
Kaim nikit sakeng Lamtua ngala ka lapa-lapa!
Lamtua na mo, niu isi!
Lamtua in kuasa ka, muun isi.
Lamtua man muik lo-lolo hmunan hesa kua.
Lamtua muik ne halas nia.
Nol Lamtua man muik tutungus didiin hidi nutus taan lo!"✡
9 Oen tao dain ela le naka nol todan Ama Lamtua Allah, hidim nodan mamo se Una, undeng Un man daad ne del in prenta ka dapa, nol Un man muik tutungus didiin hidi nutus taan lo. Oras oen in tao dani ka,
10 tulu 24 tas senet le hai bukun nas se Ama Lamtua Allah sila', man daad se del in prenta ka dapa. Oen kolong oen hlotong in prenta ngas, hidim nenes laok se Un del in prenta ka in salo ka, le todan-lahing Una, man muik tutungus hidi nutus taan lo. Hidim oen naka-naka Un noan,
11 "Ee Lamtua Allah!
Kaim naka-naka Lamtua!
Kaim nikit sakeng Ama Lamtua ngala ka lapa-lapa.
Lamtua nia mo, kaim Tuang!
Lamtua nia mo, kaim Lamtuan Allah!
Lamtua haup in naka deng kami lam, toma.
Meman Lamtua man musti sium in todan-lahing deng kami.
Undeng Lamtua in kuasa ka tene isi.
Nol Lamtua in muun-tes sa muun dui hihidi.
Lamtua man koet totoang sa-saa lias.
Lamtua man beles totoang in nuli.
Totoang nias dadis,
undeng Lamtua man koet.
Totoang nias nulis,
muik hngasan, undeng Lamtua man beles."

5

In dula man lulun le segel tele

1 Hidi kon auk ngat net Ama Lamtua Allah man daad se del in prenta ka dapa ka, kil in dula mes man lulun, se Un ima kanan na. In dula na, dulan halin-halin. Nol oen segel tele son nini segel itu.✡
2 Hidim auk ngat net ima-ii mes deng sorga man uhu isi, ketan nol fala mumuun noan, "Asii man muik hak le bok nuli segel nas le les in dula na la?"
3 Un ketan ela, mo oen haup atuli mes lo kon, ne sorga tam se apan-kloma ki, man muik hak le bok nal in dula na, le les un isin na. Se atuil in mateng ngas mana lu kon, muik lo.
4 Ngat net ela kon, auk lilu muun isi undeng muik tahan at mes lo kon, man muik hak le bok in dula na le les.
5 Hidi kon at mes deng tulu 24 nas aa nol auk noan, "Hoe kaka! Lilu deken. Ta laih Daud in hua-koet mes man muun isi, oen noken Un noan 'Singa deng ngaal Yahuda'. Un late dudus totoang in daat tas son. Tiata, Un man muik hak le bok segel nas, le les in dula na isin na."✡
6 Ming ela kon auk ngat net Lae-blai Ana mes dil se hmukit 4 in muun ising nas, nol tulu 24 man daad pukiu del in prenta ngas hlala. Lae-blai Ana na hnika ka el noan keo netan son. Un muik sulu itu, nol Un mata ka kon itu. Un mata iut nas, banansila el Koo in muik hngasa itu, man Ama Lamtua Allah niung maas son se papmes apan-kloma kia ka.✡
7 Hidim auk ngat tam Lae-blai Ana na lako bus el Ama Lamtua Allah, man daad se del in prenta ka dapa, le sium in dula man lul tele na deng Un ima kanan na.
8 Nikit Lae-Blai Ana na simun kon, hmukit 4 in muun ising nas nol tulu 24 tas, hai bukun nas le todan-lahing se Un sila ka. Oen mesa-mesam kil sa-saa in kuit-lii, el sasanu, nol mako lil-mea mes nisi kemenyan man oen tunun le un nus sa bui bingis. Kemenyan bui bingis na, mo Ama Lamtua atulin nas in kohe-kanas sa.✡
9 Hidim oen totoang tao dain balu mes elia:
"Eta Lae-blai Ana ni man sium in dula nia lam, toma.
Lae-blai Ana ni man muik hak le bok un segel las.
Ta Un tom in keo net son.
Hidim Ama Lamtua Allah pake Un dala ka,
le sui-nahat totoang atuil deng ngala-ngala lias nol bangsa-bangsa lias,
halin teng deng one la haup in daid Ama Lamtua atulin.
Nini ela lam, atuil deng totoang dasi-dasi lias nol negara-negara lias,
haup in daid Ama Lamtua nenan.✡
10 Lae-blai Ana ni tao nakbuan oen totoang son,
le daid lahi mes in prenta.
Lae-blai Ana ni huil nal oen son,
le daid Ama Lamtua atulins in dake.

✡ **4:8** Yeskial 1:18; 10:12; Yesaya 6:2-3 ✡ **5:1** Yeskial 2:9-10; Yesaya 29:11 ✡ **5:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 49:9; Yesaya 11:1, 10 ✡ **5:6** Yesaya 53:7; Sakarias 4:10 ✡ **5:8** Buk in Naka-nahalit 141:2 ✡ **5:9** Buk in Naka-nahalit 33:3; 98:1; Yesaya 42:10

Mam oen kil bandu se apan-kloma kia.
Mam oen daek taung Ama Lamtua se apan-kloma kia.”✡
11 Hidi kon, auk botas bong ngia lam auk
ming fala muun deng hmukit 4 in muun
ising nas nol tulu 24 tas, taplaeng nol Ama
Lamtua ima-ii mamo isi deng sorga. Ima-ii
nas mamon na juta-juta.✡
12 Oen totoang tao dain nol mumuun
noan,
“Kaim nikit sakeng Lae-blai Ana man keo
net son na ngala ka lapa-lapa,
Undeng Un sium kaim in naka kia lam
toma!
Un in kuasa ka, tene dui hihidi.
Un hmukin nas mamo isi.
Un in nuting lalan na, tom baktetebes.
Un in muun-tes sa, muun isi.
Kaim nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa.
Kaim todan Una.
Kaim naka-naka Una.”
13 Hidi nam, auk ming dain didang mes
pait. Deng totoang in nuli, se sorga, tam se
apan nua, tam se apan-kloma kia, nol in se
tasi dalen nuas kon, totoang nikit falan le
tao dani. Atuil in ne maan hmate ku nguas
kon, tao dain mudi. Oen totoang leo-leo tao
dain noan,
“Kaim naka Ama Lamtua Allah man daad
ne del in prenta ka.
Kaim kon nikit sakeng Lae-blai Ana ni
ngala ka lapa-lapa.
Kaim todan-lahing One.
Undeng Oen man kil prenta hidi nutus
taan lo!
Nol Oen in kuasa ka hidi nutus taan
lo!”
14 Hidim hmukit 4 man muun ising nas
siut tutungus noan, “Baktetebes ela!” Kon
tulu 24 tas hai bukun nas pait, le todan-
lahing se Ama Lamtua Allah nol Lae-blai
Ana ka.

6

Lae-blai Ana ka bok segel las mesa-mesa

Segel laih hmunan na — tulu in hote-dati ka puit maa

1 Kon auk ngat tam Lae-blai Ana ka bok
in dula na segel hmunan na. Hidi kon auk
ming fala mes deng hmukit 4 man muun
ising nas aa mumuun el lelat ulan na, le
tadu noan, “Lako tia!”
2 Nahkitu lam auk net ahloet muti mesa.
Muik atuli mes daad se dapa, le lotong
hlotong el tulu in hote-dati ka, undeng un
nal tutungus se in hote-dati dalen. Un kil
hmeno, le puit lako tao tehen un mus in ne
apan-kloma kia ngas.✡

Segel nomer dua la — lobo-lau se apan-kloma kia

3 Hidi nam Lae-blai Ana ka bok segel
nomer dua la. Kon auk ming hmukit in
muun isi nomer dua la prenta noan, “Lako
tia!”
4 Hidi kon ahloet mea kaloe mes lail puti
maa. Atuling in daad se dapa ka sium
suli' tene mesa. Oen belen kuaas le laok
tao lobo-lau se apan-kloma kia, halin nam
atuli li keo bali apa.✡

Segel nomer tilu la — oras lubu muun isi

5 Kon nam Lae-blai Ana ka bok segel
nomer tilu la. Ti auk ming hmukit nomer
tilu la prenta noan, “Lako tia!” Nahkitu
lam, auk ngat net ahloet mitang mesa.
Atuling in daad se ahloet na dapa ka kil in
sukat mesa, le sukat kakaat man liis bubuit
son nas.✡
6 Hidi kon auk hii kam hnika el fala mes
puti deng hmukit 4 in muun ising nas hlala
ka. Faal na tek noan, “Mam muik oras lubu
muun isi se apan-kloma kia. Atuli li gaji
lelo mesa lam sos nal ael beas mok anang
ngas tilu; eta ael beas banan nam mok mes
sii. Mo eta mam oras lubu ka maa lius
son nam, atuli li boel tao didaa saitun ina
nol anggor ina in se klapa la daleng ngas
deken.”*

Segel nomer aat ta — atuli maet mamo

7 Hidi na kon Lae-blai Ana ka bok segel
nomer 4 ta. Hidim auk ming hmukit
nomer 4 ta prenta noan, “Lako tia!”
8 Nahkitu lam, auk ngat net ahlote mes
bulu ka kunis el naen bunga ka. Atuling in
daad se ahloet na dapa ka, ngala ‘Hmate’.
Muik in muid un deng klupu la kon, un
ngala ka ‘Atuil in Mate ngas Mana la’. Oen
duas haup kuasa le laok keo tele atuil in se
apan-kloma ki ngias nini suli, lubu tuan,
ili koed-ngasing, nol hmukit huin. Atuil in
mate ngas eta kaih totoang ngam, mamon
na tatai nol op mes deng op aat, deng
totoang atuil in ne apan-kloma ki ngias.✡

Segel nomer lima la — Ama Lamtua atulin nas natang le Un nutus oen dasi las

9 Hidi na kon, Lae-blai Ana ka bok segel
nomer lima la. Kon auk ngat net atuli-
atuil man hmunan nu tom in keo ngas.
Oen hmangin nas se mija in tunu-dadung
nga kloma ka. Oen tom in keo, undeng

✡ **5:10** Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:6; Petrus mesa la 2:5, 9; Apan-kloma Hnika Balu 1:6 ✡ **5:11** Danial 7:10
✡ **6:2** Sakarias 1:8; 6:3, 6 ✡ **6:4** Sakarias 1:8; 6:2 ✡ **6:5** Sakarias 6:2, 6 * **6:6** Se dale na lam, atuli las nulis deng kai inang dua nas. Tiata oras lubu tene isi elol kon no, sadi kai inang dua nas muik nabale lam, atuli las bisa nulis napiut. ✡ **6:8** Yeskial 14:21

oen parsai se Ama Lamtua Allah, nol dehet deng Ama Lamtua in Teka-teka ngas se ola-ola.
10 Oen haman tek noan, "Eee Ama Lamtua, kaim Lahin Tuan man in muun isi ka! Laih Tuan man in niu! Asa man Ama Lamtua in teka ka, kaim parsain. Mo kaim musti natang le bling pait halas-sam, Ama Lamtua nutus atuil in keo kaim se apan-kloma ki ngias dasi la, nol hukung one la?"
11 Oen ketan hidi ela kon, oen mesa-mesam sium kaod muti blatas. Muik in tek oen noan, "Natang bubuit pait, didiin mi maam totoang son le. Ta mam mi kaka-palin deeh tom in keo kon, banansila el mia."

Segel nomer eneng nga — in daat se apan-dapa kua nol apan-kloma kia

12 Hidi nam, Lae-blai Ana ka bok segel nomer eneng nga. Nahkitu lam, auk ngat net lul-beko tene. Kon lelo la daid mitang, banansila el kitu mitang nga, nol bulan na daid mea el dala ka.✡
13 Duun-duun in se apan-dapa ku nguas naih maas se apan-kloma kia, banansila el kai isin latu, man nahi deng ina ka, undeng tom angin muun.
14 Kon auk ngat net apan na sait bating dua, le holulu el nehe ka, didiin ase. Kon leten-leten nas, nol nusa-nusa ngas totoang pepeko, didiin ase deng oen mana ngas.✡✡
15 Ngat net ela kon, totoang atuil in se apan-kloma ki ngias, kilan deng lahi-lahi las, tulu in kil prenta ngas, komendan deng soldadu las, atuil in muki ngas, lako pes ata-ata kas, oen totoang daid in lii ana lo. Hidim oen lail hunis se bolo-bolo liang ngas, nol baut alo in se leten dapang ngas.✡
16 Oen tadu leten nas, nol baut tene kas noan, "Nahim le tunga-kobang kaim tia! Buni kami, le halin nam Atuling man in daad ne del in prenta tene ku dapa ka, ngat net kaim pait lo. Nol kaim haup in hukung deng Lae-blai Ana ka deken tia.✡
17 Idaa! Kaim bosor isi son nia, ta leol in susa ngas maas lius son! Ama Lamtua Allah, nol Lae-blai Ana ka le boho niung Oen in komali ka, bel kami. Muik in tahang bolen lo son!"✡

7

Ama Lamtua Allah marat atuli at 144.000

1 Hidi nam, auk ngat net Ama Lamtua ima-ii at aat deng sorga, dil se apan-kloma ki angin mata ngas aat, le tukan angin na. Kon nam angin na huu nal laok bus el se tasi ku lo, tuu ka lo, nol huu laok se kai ina ngas lo kon.✡
2 Ama Lamtua beles kuaas son, le tao didaa tuu ki nol tasi kua. Hidim auk net ima-ii mes didang pait deng sorga, maa deng leol-saken. Un kil hmarat deng Ama Lamtua Allah man in nuli hidi nutus taan lo ka. Hidim un haman tek ima-ii at aat nas noan,
3 "Natang le! Tao didaa tuu, tam tasi, tam kai-kai las deken le. Natang le kaim tapa hmarat laok se Ama Lamtua atulin nas hmangin nas napat le."✡
4 Hidim oen tek auk noan, ima-ii na marat nal Ama Lamtua atulin nas son. Oen mamon na, atuli at 144.000, man maas deng totoang ngala-ngaal Israel las, elia:
5 deng ngaal Yahuda la, atuli 12.000;
ngaal Ruben na, atuli 12.000;
ngaal Gad ta, atuli 12.000;
6 ngaal Aser ra, atuli 12.000;
ngaal Naftali ka, atuli 12.000;
ngaal Manase ka, atuli 12.000;
7 ngaal Simeon na, atuli 12.000;
ngaal Lewi la, atuli 12.000;
ngaal Isaskar ra, atuli 12.000;
8 ngaal Sebulon na, atuli 12.000;
ngaal Yusuf fa, atuli 12.000;
nol deng ngaal Benyamin na, atuli at 12.000.

Atuil niu kas naka-naka Ama Lamtua Allah, nol Lae-blai Ana ka

9 Hidi kon, auk ngat net atuli li mamo-mamo, didiin kaih nalas totoang lo. Oen puit maas deng totoang bangsa-bangsa, ngala-ngala, nol deng papmes dasi-dais in se apan-kloma ki ngias. Oen totoang nakbua, le ngada saol del in kil prenta ka nol Lae-blai Ana ka. Oen pake kaod muti, nol kil palam klehen ne oen iman nas.
10 Hidim oen nikit dain leo-leo elia,
"Kaim naka-naka Ama Lamtua Allah,
man daad ne del prenta li dapa.
Kaim kon nikit sakeng Lae-blai Ana ni
ngala ka lapa-lapa!
Oen niam, man bel boa-blingin kami.
Oen niam kon, man sai lalan in nuli bel
kami."
11 Atuil nas tao dain hidi ela kon, totoang Lamtua ima-ii in deng sorga man dil pukiu del in prenta ngas, senet apan nas le hai bukun nas, didiin oen silan nas lako huud dale, le saol del in prenta tene ka. Tulu-tulu ngas, nol hmukit aat in muun isi ngas, kon tao ela. Oen totoang todan se Ama Lamtua Allah,
12 le tao dain noan,

✡ **6:12** Apan-kloma Hnika Balu 11:13; 16:18; Yesaya 13:10; Yoel 2:10, 31; 3:15; Matius 24:29; Markus 13:24-25; Lukas 21:25 ✡ **6:14** Yesaya 34:4 ✡ **6:14** Apan-kloma Hnika Balu 16:20 ✡ **6:15** Yesaya 2:19, 21 ✡ **6:16** Hosea 10:8; Lukas 23:30 ✡ **6:17** Yoel 2:11; Meliaki 3:2 ✡ **7:1** Yermia 49:36; Danial 7:2; Sakarias 6:5 ✡ **7:3** Yeskial 9:4, 6

"Baktebes! Baktebes ela!
Kaim kon naka-naka Ama Lamtua Allah!
Kaim kon nikit Lamtua ngala ka lapa-lapa!
Lamtua in nuting lalan na, tom talalun.
Lamtua in kuasa ka, tene isi.
Lamtua in kuat-tes sa, muun isi.
Kaim nodan mamo se Lamtua tutungus.
Kaim todan-lahing Lamtua didiin hidi nutus taan lo.
Baktebes ela!"
13 Oen naka-naka hidi ela kon, deng tulu at buk duas aat nas at mes ketan auk noan, "Atuil hut mamo man pake kaod muti nias, ku taan one, tam lo ka? Oen niam deng ola la?"
14 Mo auk siut noan, "Auk tanas lo ama. Ta ama man taan oen dui."
Kon un tek auk noan, "Oen nas mo, atuil man putis son deng in susa-daat tene ka.
Oen nam atuil man pake Lae-blai Ana ka dala ka son,
le baes oen kai-batu las,
nol tao oen kaod muti kas le daid niuhilin.✡
15 Undeng na, le oen dil se Ama Lamtua Allah del in prenta ka sila.
Oen lii-lau Ama Lamtua lelo-duman se Un Um in Kohe-kanas sa.
Ama Lamtua leo-leo nol oen tutungus.
Ama Lamtua doh oen tutungus.
16 Mam oen lubus pait lo ka.
Mam oen meen tuu pait lo ka.
Mam oen tom in papa, deng leol otot pait lo ka.
Nol mam oen kluit tas hokoa deng in tom otot pait lo ka.✡
17 Lae-blai Ana man dani nol del in prenta ka,
mam Un daid atuil in lolo-poa one.
Mam Un sika-poa one,
le lakos niun se ui mata man kil in nuli ka.
Mam Ama Lamtua nikit soleng oen in susa ka,
le halin oen lilu pait lo ka."✡

8

Segel nomer itu la — Ama Lamtua ima-ii las sium klingu itu

1 Hidi nam, Lae-blai Ana ka bok segel nomer itu la. Kon suknahkitu lam, totoang in ne sorga ngas ete tuun le heheon lo. Muik tahan in puting fala mes lo kon, didiin nataka le steng jam.
2 Hidim auk ngat net ima-ii at iut deng sorga dil napiut se Ama Lamtua Allah sila ka, le lii-lau Una. Oen mesa-mesam sium un klingu.
3 Hidim ima-ii in deng sorga ngas at mes didang pait, lako dil se mija man oen pake le tunu-dadung kai bui bingis uin na. Un kil mako lil-mea mesa, man taom oen pake le taung in dulu kai bui bingis uin. Kon nam oen belen kai bui bingis uin mamamo, le kutang leo-leo nol Ama Lamtua Allah atulin nas in kohe-kanas sa. Hidim un kil nol mako lil-mea na banansila el in tunu-dadung man bui bingis, le todo se mija lil-mea ka dapa, se del in prenta ka sila.✡
4 Hidi nam un tuun kai bui bingis na. Kon un buin bingis sa saek lako se Ama Lamtua Allah sila, leo-leo nol in kohe-kanas deng totoang Ama Lamtua atulin nas.
5 Hidi nam, ima-ii na kat ai deng mija la, le nisi inu mako lil-mea na. Hidim un pasang soleng mako na maa sa apan-kloma kia. Nahkiut tuun nam, auk ngat net bisain dait kliu-kanan se apan-kloma kia. Hidim lelat ulan kon dukun muun le tupang apa, nol lul-beko tene kon dadi.✡
6 Hidi nam ima-ii at iut in deng sorgang ngas mana-mana le huu oen klingu las.

Huu kliung laih hmunan na — kon in mula-hai ngas, ai kaas

7 Dedeng ima-ii hmunan na huu un klingu la, kon ulan es nol ai, man kutang nol dala, holbohon nahi se apan-kloma kia, didiin kai-kai ina, musu, nol in mula-hai man klehen kunis sas ai kaa nulis. Eta kit bating apan-kloma ki daid op tilu lam, ai la kaa nuli op mesa. Nol eta kit bating totoang kai ina, musu, nol in mula-hai se apan-kloma ki ngias op tilu lam, ai la kaa nuli op mesan na kon.✡

Huu kliung nomer dua la — sa-saa in se tasi dalen ngas mates hidi

8 Nikit ima-ii nomer dua la huu un klingu la kon, muik asa mes banansila el leten tene man kaloe ka, holpasang tama lako tasi dale, didiin eta bating tasi ka daid op tilu lam, op mesan na daid dala.
9 Kon nam totoang hmukit tasi man se tasi daleng ngas, mates hidi. Nol totoang kapal in lail se la ngas kon, dudus hidis.

Kliung nomer tilu la — ui la daid mali'

10-11 Oras ima-ii nomer tilu la huu un klingu la, kon duun tene mes el obor tene in kaloe ka, nahi deng apan nua. Duun na ngala, 'Mali''. Nikit un nahi kon, ui se palun na ngas, nol ui mata ngas daid

✡ **7:14** Danial 12:1; Matius 24:21; Markus 13:19 ✡ **7:16** Yesaya 49:10 ✡ **7:17** Buk in Naka-nahalit 23:1-2; Yeskial 34:23; Yesaya 49:10; Yesaya 25:8 ✡ **8:3** Amos 9:1; Dehet in Puit deng Dale Mesir 30:1, 3 ✡ **8:5** Atorang deng Tulu Agama las 16:12; Yeskial 10:2; Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:16; Apan-kloma Hnika Balu 11:19; 16:18 ✡ **8:7** Dehet in Puit deng Dale Mesir 9:23-25; Yeskial 38:22

mali'. Hidim atuil in niun ui na ngas, maet mamo. Eta kit bating palun nas nol ui mata in se apan-kloma kia ngas daid op tilu lam, in daid mali' ka op mesa.✡

Kliung nomer aat ta — lelo, bulan, nol duun nas daid mitang

12 Hidi nam ima-ii nomer aat ta huu un klingu la. Suknahkitu lam lelo, bulan, nol duun nas tom in diku, kon oen daid mitang. Tiata eta se oras lelo le kit bating lelo la langa ka daid op tilu lam, op mes daid mitang. Hidim eta tom nol oras duman nam, op mes deng op tiul duman na, daid mitang-tilu, undeng bulan na nol duun nas kaloe nol langa isi pait lo son.✡

13 Kon auk nikit silang nga lam, auk ngat net lape mes hong lapa-lapa se apan nua. Un ahan noan, "Doha lo! Ta bet in daat tene mes nahi tom totoang atuil in nuil ne apan-kloma ki ngias. Ta muik ima-ii deng sorga at tiul pait nabale, man huu oen klingu las lo bii."

9

Huu kliung nomer lima la — klamat tas tao sus atuli lia

1 Hidi na kon, ima-ii nomer lima la huu un klingu la. Kon auk ngat net duun mes nahi maa se apan-kloma kia. Oen bel duun na kunci mesa, le un sai bolo susa-daat man muik in pesa lo ka.

2 Un sai bolo na hnitan na, kon nus mitang babakun puti el ai in notan se alas sua ka. Nus na sake buan-buan, didiin apan nu nol lelo la daid mitang.✡

3 Kon nam muik klamat mamo isi hong putis deng ai nus sa, le naih maas se apan-kloma kia. Ama Lamtua Allah bel oen kuasa son, banansila el hkulang nga.✡

4 Mo Un bel oen prenta le boel tao didaan apan-kloma ki bluan nas, kai las, nol in mula-hai tenga las lo. Mo oen musti tao sus totoang atuil man muik tadan deng Ama Lamtua se oen hmangin nas lo ngas.✡

5 Ama Lamtua sao klamat tas le tao sus atuil nas didiin bulan lima, molam boel tao tele oen lo. Suma tao oen le lukit banansila el hkulang in sau ka.

6 Se bulan lim nas dalen, mam atuli li susa-daat naseke, didiin oen nodan le mates tuun tia. Mo ela kon no, oen mates lo.✡

7 Auk ngat klamat tas sam oen el ahloet in hote-dati ka. Oen pake hlotong el tulu in hote-dati ngas man daken deng lil-mea. Oen silan nas banansila el atuli ka.✡

8 Oen klangan nas blatas el bihata las klangan nas. Nol oen siin nas nakan, banansila el singa las siin nas.✡

9 Hnika el noan oen pake in kele kalas nini bisi. Oen dilan nas lin muun tene, el tentara las ahlote las pel lai-niin kereta in hote-dati ngas.✡

10 Oen ikun nas ana lo baktebes, nol muik lasong el hkulang nga. Oen haup kuasa le tao atuli li haup susa nini oen lasong nga, didiin bulan lima.

11 Klamat nas lahin na, mo tulu tene deng totoang ima-ii man tom in nulut lakos ne, bolo susa-daat man muik in pesa lo ka. Un ngala ka muding dais Ibranin nam, *Abadon*, eta se dais Yunanin nam *Apolion*. Un nahin na noan, "In Tao Didaan Sa-saa".

12 Nini ela, in daat hmunan na, kudi son. Mo doha lo! Ta muik in daat dua pait, le maas.

Huu kliung nomer eneng nga — in susa-daat hnika tiul se apan-kloma kia

13 Hidi na kon, ima-ii nomer eneng nga huu un klingu la. Kon auk ngat net mija lil-mea, man oen pake le tuun kai bui bingis saol Ama Lamtua ka. Muik fala puit deng mija na sulung aat tas.✡

14 Faal na tek ima-ii man halas-sam huu un klingu la ka noan, "Muik ima-ii at aat man butus blaan son ne palun tene mesa, ngala palun Efrat. Laok loat sao oen tia!"

15 Kon un laok loat sao one, le oen laok keo tele atuli las, tom nol un taun, bulan, lelon, nol jam, man Ama Lamtua in nutus meman son na. Eta kit bating atuil in se apan-kloma kia ngas daid op tilu lam, in mate op mesa.

16 Oen tek auk noan, ima-ii nas tentara man saek ahloet in hote-dati ngas, at juta ngatus dua.

17 Hidi kon, auk ngat net tentara nas nol oen ahlote las. Tentara nas pake in kele kalas nini bisi hkoto tilu, mea kaloen, kunis kaloen el apan nua, nol kunis el blirang nga. Ahlote-ahloet nas bon nas banansila el singa las bon nas. Ahloet nas kon puut puting ai, blirang, nol ai nus deng oen baha nas,

18 le bel susa-daat tiul se apan-kloma kia. In susa-daat man puit deng ahloet nas bahan nas sa, tao tele nal atuli op mes deng op tilu, se papmes apan-kloma kia.

19 Hidi nam, ahloet nas lakos tao sus atuli li nini oen bahan nas nol ikun nas. Se oen ikun nas, muik bon tuladang el ula la bon na.

✡ **8:10-11** Yesaya 14:12; Yermia 9:15 ✡ **8:12** Yesaya 13:10; Yeskial 32:7; Yoel 2:10, 31; 3:15 ✡ **9:2** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:28 ✡ **9:3** Dehet in Puit deng Dale Mesir 10:12-15 ✡ **9:4** Yeskial 9:4 ✡ **9:6** Ayub 3:21; Yermia 8:3 ✡ **9:7** Yoel 2:4 ✡ **9:8** Yoel 1:6 ✡ **9:9** Yoel 2:5 ✡ **9:13** Dehet in Puit deng Dale Mesir 30:1-3

20 Mo muik atuli deeh didang pait se
apan-kloma kia, man tom in keo deng in
daat na lo. Mo ela kon no, oen dai nang
soleng oen in daat ta lo. Oen hui-langus se
uikjale kas tutungus, nol hui-langus se sa-
saa man oen dakes nini lil-mea, lil-muti,
tungdadi, batu, nol kai ngas. Sa-saa nas
net lo, ming lo, laok nal lo kon, mo oen
hui-langus tutungus!✡
21 Oen kon dai tenes deng oen in kula
tenga las lo, banansila el keo atuli, pake
kai, nong dadahut, nol nako.

10

Ima-ii deng sorga, nol in dula ana man holulu

1 Hidi kon, auk ngat net Ama Lamtua
ima-ii mesa, man muun isi, niu maa deng
sorga. Un apa ka nopen kabut. Depan
kon pukiu un bon na. Un sila ka kaloe'
banansila el lelo ka, nol un iin na kaloe' el
ai ka.
2 Un kil in dula ana mesa, man holulu
mo bokan son. Un dil nini iin kanan na se
tasi, mo iin kliu ka se tuu.
3 Hidim un ahan nol fala mumuun, el
singa in koo ka. Un ahan hidi kon, lelat
ulan na dukun le siut mudi-muid apa lalis
itu.
4 Nikit lelat ulan nas dukun siut apa hidi
kon, auk le noan dul oen in aa ka son, mo
auk ming fala mes deng sorga tek noan,
"Hoe! Ku tek atuil deng lelat ulan iut nas
in aa ka deken! Boel dul saa deken."
5 Hidi kon, ima-ii in dil iin halin se tasi,
mo iin halin se tuu ka, nikit un ima kanan
na lako bus el apan-dapa,
6 le sumpa noan, "Auk in aa ni, tom
baktebes! Auk sumpa nini Ama Lamtua
Allah ngala ka, undeng Un man muik
tutungus didiin son na! Un man koet apan-
dapa ku nol apan-kloma kia, nol un isin
nas totoang son. Ta hii babanan ne! Lelon
man kit in nata-natang nga, maa dadani isi
son.
7 Ta eta Ama Lamtua ima-ii nomer itu
la huu un klingu la son nam, Ama Lamtua
daek muid Un in ator meman son hmunan
nua, man atuli li tanan lo bii ka. Mo asa
man Un in ator son na, Un tekan son se Un
mee-baah man in lii-lau Una ngas. Tiata
hii babanan ne, ta Auk in aa ni, tom son
na."✡
8 Hidim faal man auk in ming deng apan
nua ka, tek ulang auk pait noan, "Yuhanis,
ku laok se ima-ii deng sorga man dil iin
halin ne tasi, nol iin halin ne tuu ka. Le
kat in dula ana man holulun mo holboka
son ne un ima ka ka."
9 Kon nam auk lakong se ima-ii na, le
nodan in dula ana na. Kon un tek auk
noan, "Katan le kaan tia! Se ku baham ma
lam fala kumis el uin pani ka, mo mam un
tao ku taim ma le mali'."
10 Un aa hidi ela kon, auk sium in dula
ana na deng un ima ka. Hidim auk kaan.
Se auk bahang ngi dalen na fala kumis el
uin pani ka, mo nikit auk holon lako taing
dalen kon, auk nataka kam mali'.✡
11 Hidim muik in lok au, noan, "Ku
musti pait lako, le tekas meman deng asa
man mam Ama Lamtua le daken se apan-
kloma kia. Tekas deng asa man le daid
nol totoang lahi-laih in ne apan-kloma kia
ngas, nol totoang atuil deng bangsa-bangsa
las, ngala-ngala las, nol totoang dasi-dasi
las."

11

Ama Lamtua Allah mee-baah at dua man muun isi ngas

1 Hidi kon oen doong bel auk kai
hnukat mesa, man blatas sa el hnikan na.
Kon Ama Lamtua Allah prenta auk noan,
"Yuhanis, ku haung tia, le laok sukat Auk
Um in Kohe-kanas Tene ka, nol un mija in
tunu-dadung man ne kota Yerusalem ma.
Nol kaih totoang atuil man in kohe-kanas
ne aa ngas.✡
2 Mo sukat Um in Kohe-kanas sa kintal la
deken tia, ta maan na sao son bel bangsa-
bangsa didang, man taan Auk lo ngas.
Mam oen maas kida, le tao hmomos auk
kota la, didiin bulan 42, (nas lelo 1.260).✡
3 Mam Auk nutus Auk atulin at dua se na,
le oen daid Auk mee-baha. Mam oen pake
kitu-kaod dael ili, nol aa deng Au, didiin
leol 1.260 nas hidis."
4 Ama Lamtua Allah mee-baah Sakarias
sa, dul meman son deng mee-baah dua
nias lolo hmunan nua. Oen banansila el
kai saitun ina dua, nol maan in todo hadut
dua, dil saol lakos bus el Ama Lamtua
Allah. Lamtua Allah nam, totoang atuil in
ne apan-kloma ki ngias Lahin.✡
5 Eta muik atuli in le tao dadaat saol
Ama Lamtua Allah mee-baah dua nias
sam, mam ai puit deng oen bahan nas le
tuun hnining oen musu las totoang. Nini
ela lam, totoang atuil man le tao sus one
ngas, taon elola ko mates hidi.
6 Dedeng oen duas daid mee-baah taung
Ama Lamtua se apan-kloma kia ka, Un
beles kuasa le tukan ulan na. Un kon
beles kuasa le tao ui mata ngas daid dala,

✡ **9:20** Buk in Naka-nahalit 115:4-7; 135:15-17; Danial 5:23 ✡ **10:7** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:11; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:40; Danial 12:7; Amos 3:7 ✡ **10:10** Yeskial 2:8—3:3 ✡ **11:1** Yeskial 40:3; Sakarias 2:1-2 ✡ **11:2** Lukas 21:24 ✡ **11:4** Sakarias 4:3, 11-14

nol kuasa le kil in daat bili-ngala se apan-kloma kia, muding oen in koma ka.✡

7 Eta oen oras in tek deng Ama Lamtua in
teka-teka ngas mana le hidi son nam, mam
muik hmukit in tao tele dadahut mes puti
maa, deng bolo in susa-daat, man muik in
pesa lo ka. Un hote-dait labang oen duas,
didiin un tao tehen one nol keo teles.✡
8-9 Nini ela lam, oen duas mates se kota
tene, man hmunan nu atuli las keo oen
Lamtuan na se kai sangsuli dapa ka. Ta
kota na, daid daat banansila el Sodom nol
Mesir se dedeng hmunan nua ka. Mam
atuli las pasang soleng mee-baah nas nitun
nas se lalan, le nang se na didiin lelo tiul
tailuang. Hidim atuil deng totoang bangsa-
bangsa lias, ngala-ngala lias, nol dasi-dasi
lias, maas le lingut niut dua nas. Oen kon
bel dola le puan lo,✡
10 undeng oen dalen kolo in tinang atuil
at dua nas in mate ka. Lole taom oen duas
man tao didaa totoang atuil in se apan-
kloma ki ngias in nangan na. Tiata oen
leo-leo tao fesat, le tunang bel apa sa-saa.
11 Mo hidi lelo tiul tailuang ngam, Ama
Lamtua Allah beles duas hngasa le oen
duas nulis pait. Totoang atuil in net oen
duas sas pepeten undeng lii.✡
12 Hidim mee-baah dua nas ming fala
mes muun deng apan nua, man tadu oen
noan, “Hoe! Mi duam saek maam se ni
tia!” Kon oen duas saek lakos apan nua,
le nopen kabut one. Ngat net ela kon, oen
musu las langan tukun.✡
13 Nahkitu lam, muik lul-beko muun isi.
Eta kit kaih totoang um in se kota la ngas
sam, deng uma hngulu lam, mes lea. Nol
muik atuli lihu iut mates. Atuil didang
man maet lo ngas, lii ana lo. Mo mam oen
kon todan Ama Lamtua Allah, undeng Un
man kil bandu se sorga.✡
14 Nini ela lam, in daat nomer dua la
kuhit son. Mo doha lo! Ta in daat nomer
tilu la, le maa lolen.

Huu kliung nomer itu la — Ama Lamtua Allah nol Yesus Kristus kil bandu se apan-kloma kia

15 Hidi nam, Ama Lamtua ima-ii deng
sorga nomer itu la huu un klingu la.
Nahkitu lam, auk ming fala mamo-mamo
maas deng sorgas, le tek noan,
“Halas ni in kil bandu se apan-kloma kia
ka,
suma Ama Lamtua Allah nol Kristus,✡
Un nam Lamtua Allah Atulin man
Un hulin meman son deng hmu-
nan nua ka.
Ama Lamtua Allah nam Lahi, man kil
bandu napiut didiin hidi nutus lo.”
16 Tulu at buk dua beas aat man daad
se dela-del in prenta, man saol nol Ama
Lamtua Allah sila ka ngas kon, ming faal
nas. Kon oen senet le hai bukun nas didiin
silan nas lako huud se dale, nol naka-naka
Ama Lamtua Allah,
17 noan,
“Ee Lamtua Allah!
Kaim Lamtuan na!
Kaim Allahn!
Lamtua man prenta totoang.
Lamtua man kuasa totoang.
Lamtua man muik lolo hmunan nua.
Lamtua man muik hahalas nia.
Kaim nodan mamo se Lamtua,
undeng Lamtua pake Un kuasa man
muun isi ka,
le kil bandu se apan-kloma kia.
18 Mo bangsa-bangsa las komali,
lole oen dai muid Ama Lamtua lo.
Mo halas ni Ama Lamtua kon komali,
undeng oen dai taan Un lo.
Halas ni oras sa maa lius son,
le Ama Lamtua hukung atuil man dai
toe muid Un lo ngas.
Halas ni oras sa maa lius son,
le Ama Lamtua tao dudus atuil man
tao dudus atuil didang ngas.
Halas ni oras sa maa lius son,
le Ama Lamtua keket-ketan atuil in
mate ngas dasi las.
Halas ni oras sa maa lius son,
le Ama Lamtua balas Un ata kas in
susa-kae ka.
Nas Ama Lamtua mee-baha las,
nol Ama Lamtua atulin nas,
tuan-ana, muda-blalan.
Lamtua balas bel totoang,
atuil man in todan Ama Lamtua ngala
ka ngas.”✡
19 Hidi nam, auk ngat net se sorga, Ama
Lamtua Um in Kohe-kanas sa hnitan na
holsai. Kon auk ngat net kaban, man hmu-
nan nu oen pake le pesang Ama Lamtua
Allah prenta in dulas se batu ngas. Kon
bisain dait lako-pait. Lelat ulan dukun
tene tupang apa, nol apan-kloma ki kon
heheko, hidim ulan es el baut ngele naih
deng apan nua.✡

✡ **11:6** Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 17:1; Dehet in Puit deng Dale Mesir 7:17-19; Samuel mesa la 4:8 ✡ **11:7** Danial 7:7; Apan-kloma Hnika Balu 13:5-7; 17:8; Danial 7:21 ✡ **11:8-9** Yesaya 1:9-10 ✡ **11:11** Yeskial 37:10 ✡ **11:12** Lahi-lahi las Buk nomer dua la 2:11 ✡ **11:13** Apan-kloma Hnika Balu 6:12; 16:18 ✡ **11:15** Dehet in Puit deng Dale Mesir 15:18; Danial 2:44; 7:14, 27 ✡ **11:18** Buk in Naka-nahalit 2:5; 110:5; 115:13 ✡ **11:19** Apan-kloma Hnika Balu 8:5; 16:18; 16:21

12

Ul naga la labang bihata mes nol un ana

1 Hidi nam, nahkitum auk ngat net tada
mes muun isi puti se apan nua, man atuli
li ngat net tahan lo bii: muik bihata mes
apa ka kabut nini lelo. Un tian iin na se
bulan na dapa. Un pake hlotong lahi man
muik duun hngul dua.
2 Un behe tain tene, mo un lilu, lole un
tain iil in hua son.
3 Hidim suknahkitu lam, auk ngat net
taad muun didang mes pait, puti se apan
nua. Muik ul naga mea tene mesa. Un
muik bon itu, nol muik sulu hngulu. Un
lotong hlotong lahi itu, se un bon nas.✡
4 Un nini ikun na le kokon soleng op mes
deng duun-duun in se apan nua ngas, ta
suma liis op dua siis. Un pasang soleng
duun nas maas se apan-kloma kia. Hidim
un lako dil saol bihatang na, le nata-natang
didiin bihatang na hua. Ta un le hol tana-
ana na tetema.✡
5 Kon bihatang na hua Tana-ana biklobe
mesa. Mo Ama Lamtua Allah ima-ii mes
deng sorga maa nuu nal Tana-ana na, le kil
nolan lako Ama Lamtua lua, le Tana-ana
na prenta leo-leo nol Ama Lamtua Allah
se sorga. Ta mam Tana-ana na man prenta
totoang bangsa in se apan-kloma ki ngias,
nini in kuasa man muun dui hihidi.✡
6 Mo bihatang na lail lako se maan in ete
tuun mesa, man Ama Lamtua koet pesang
belen son. Mam oen tutan-lau un se na
didiin taun tiul tailuang, (nas lelo 1.260).

Mikael hote-dait labang ul naga la se sorga

7 Hidi na kon, daid in hote-dati tene se
sorga. Ama Lamtua Allah ima-ii in deng
sorga ngas nol oen meon Mikael, hote-dait
labang nol ul naga na, nol un ima-ii las.✡
8 Kon nam meo Mikael nol un nenan nas
tao tehen ul naga na nol un ima-ii las. Hidi
nam, oen kaing ul naga na, nol un ima-ii
las le boel daad pait se sorgas lo ka.
9 Tiata Mikael nol un nenan nas nulut
soleng ul naga na, nol ima-ii las deng
sorgas, le hidim pasang soleng oen maas
se apan-kloma kia. Ul naga na, uikjale kas
laih tuan na, man oen noken noan, 'Iblis'.
Deng lolo hmunan nua, un man taan in
nole-lilung atuli lia, le oen tao kula-sala.✡
10 Hidim auk ming fala mes pait aa
mumuun deng apan nua, le tek noan,
"Hmunan nu ul naga na dil tutungus se
Ama Lamtua sila ka.
Un aa le taan in bel kula kit pail-
kakans man in parsai ngas.
Un taan in tudu oen duman-lelo.
Mo halas ni Mikael nol un nenan nas nulut
soleng un son deng sorga.
Ta halas ni un oras sa maa lius son, le Ama
Lamtua bel boa-blingin atuli lia.
Nol halas ni Ama Lamtua kil bandu
son nini Un in kuasa man muun isi
ka.
Hidim Un kon nikit Kristus,
Atuling man Un hulin meman son na,
le daid Laih taung totoang bangsa
lias.✡
Tiata totoang daid inu son.
11 Kit pail-kakan nas tao tehen ul naga
man hmunan nu taan in bel kula
oen tutungus sa son,
nol undeng Lae-blai Ana na dala ka
baa son, le kose soleng oen in kula-
sala ngas.
Oen kon tao tehen una,
undeng oen brain le tek atuli li deng
Lae-blai Ana ka dalen banan na.
Atuli komali le noan keo tele oen kon no,
oen hoen lo.
12 Tiata totoang in nuil ne sorga nguas,
musti dalen kolo!
Mo totoang in nuil se apan-kloma ki ngias
musti doha-doha,
undeng in daat ta le nahi tom mia.
Uikjale ka laih tuan na niu maa ne mia
la son.
Un koon-mali isi,
undeng un tana noan, un oras in daek
dadaat ta, le hidi ka!"

Ul naga la nuti-nuting bihatang nga se apan-kloma kia

13 Dedeng ul naga la taan haup noan,
un tom in soleng maa se apan-kloma ki
son, kon un laok nuting bihatang man hua
Tana-ana ka ka, le tao sus una.
14 Mo oen bel bihatang nga dila dua,
banansila el lape la dila ka, le halin un
hong lako huni se maan in ete tuun mesa,
man katang nol ul naga la. Se na, oen
tutan-lau un didiin taun tiul tailuang.*
15 Net ela kon, ul naga na puut puting ui
banansila el ui tene in baa ka, le noan baa
soleng bihatang nga.
16 Mo dale-dapa ni tulung bihatang nga,
le niun nuli ui man baa puti deng ul naga
la baha ka ka.
17 Kon nam, ul naga na komali isi nol
bihatang nga. Tiata un puti lako hote-
dait labang bihatang na, nol un anan tenga

✡ **12:3** Danial 7:7 ✡ **12:4** Danial 8:10 ✡ **12:5** Yesaya 66:7; Buk in Naka-nahalit 2:9 ✡ **12:7** Danial 10:13, 21; 12:1; Yudas 9 ✡ **12:9** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:1; Lukas 10:18 ✡ **12:10** Ayub 1:9-11; Sakarias 3:1

* **12:14** Alkitab dais Yunanin esa ka dul noan, "oras mesa, oras dua, nol oras tailuang". Dais nias tatai nol dais man in muik ne buk*Danial* peke 7:25, 12:7. Un oras sa tatai nol bulan buk aat beas dua, tamlom lelo 1.260, ngat mo buk ni peke 11:2-3.

las, nas atuli-atuil man in nuil muid Ama Lamtua Allah prenta la ngas, nol hao noan, oen nam mo Yesus atulin nas.

18 Hidi kon, ul naga na lako dil se tasi suut ta, le duu siin na.

13

Hmukit in tao tele dadahut mes puti deng tasi kua

1 Hidi nam, auk ngat net hmukit in tao tele dadahut mes puit maa deng tasi kua. Un muik bon itu, nol muik sulu hngulu. Un lotong hlotong lahi se un sulung ngas mesa-mesa. Ne un bon nas dul dasi-dais man in tao nahmaeng Ama Lamtua Allah ngala ka.✡

2 Un apa ka el harimau ka. Un iin na, banansila el baruang iin na. Nol un baha ka, banansila el singa la baha ka. Ul naga la sao un hak ka, nol un in kuasa ka totoang bel hmukit na son, le daad se del in prenta ka, nol pake in kuasa nas totoang.✡

3 Se hmukit na bon nas mesa, muik paap blapin tene mesa, man banansila el un haup in dati, man taon le nate bubuit tam mate, mo mate nal lo. Totoang atuil in se apan-kloma ki ngias herang nol in ngat hmukit na in muun na, kon oen nuil muid una.

4 Hidim oen kon todan ul naga la, le nikit sakeng un ngala ka lapa-lapa banansila el Ama Lamtua, undeng ul na bel hmukit na in kuasa son. Atuil nas kon naka-naka hmukit na, noan, “Un na mo muun isi! Muik tahan in tao tehen una lo!”

5 Ama Lamtua Allah nang hmukit na, le un aa in koaok nol aa le tao didaa Ama Lamtua ngala ka. Un haup dola le kil prenta didiin taun tiul tailuang (na bulan 42).

6 Tiata un aa le tao nahu Ama Lamtua Allah ngala ka. Nol un kon aa le tao nahmamaeng totoang Ama Lamtua Allah atulin in ne sorga nguas.✡

7 Ama Lamtua kon belen dola, le hotedait labang nol Ama Lamtua atulin nas, didiin tao tehen one. Un kon haup kuasa le prenta totoang ngala-ngala las, bangsa-bangsa las, dasi-dasi las, nol totoang nusang in se apan-kloma ki ngias.✡

8 Undeng na, le totoang atuil in se apan-kloma ki ngias, hui se hmukit in tao tele dadahut na. Atuil nas mo totoang atuil man ngalan nas dulas lo ne Lae-blai Ana ka buku la ka. Hmunan nu atuli keo tele Lae-blai Ana ka son, mo Ama Lamtua belen le nuli pait. Dedeng Ama Lamtua koet apan-kloma ki lo bii ka, Un dul meman totoang atuil in parsai ngas ngalan nas son se buk na, mam atuil nas man haup in nuil toma man hidi nutus taan lo ka.✡

9 “Hii babanan ne!

10 Eta Ama Lamtua nutus son noan, musti
muik atuli man tom in dake kam,
mam un tom in dake.
Eta Ama Lamtua nutus noan, musti muik
atuli man tom in keo nini suli kam,
mam un tom in keo nini suli.”

Undeng na le, Ama Lamtua atulin nas boel hoen deken. Ta na man daid dola le oen tahang muid napiut, nol parsai napiut se Una.✡

Hmukit tene mes didang pait puit maa deng dale-dapa kia

11 Hidi na lam, auk ngat net hmukit tene mes didang pait, puit maa deng dale-dapa kia. Un muik sulu dua banansila el lae-blai la sulu ka. Nol un ahan nam el ul naga la fala ka kon.

12 Un daid mee-baah taung un tuang nga, na hmukit man hmunan nu tom in dati, le naha-bubuit tam mate ka. Un sium in kuasa deng un tuang nga, le dising totoang atuil in se apan-kloma ki ngias halin hui-langus se un tuang nga.

13 Un kon daek tada-taad herang man muun isi dehe, didiin un tao niung ai deng apan nua se atuil hut mamo kas silan.

14 Nini ela lam, hmukit nomer dua la, pake un tuang nga in kuasa ka, le nole-lilung atuli li se apan-kloma kia. Un kon tadu atuli las le daek bangat mesa, banansila el un tuang nga hnika ka, le oen todan-lahing se un tuang man hmunan nu tom in dati, le naha-bubuit tam mate ka.

15 Ama Lamtua kon bel nodat hmukit in nole-lilung daat na, le bel hngasa se bangat na halin un nuli. Nini ela lam bangat na aa nala, le prenta halin keo totoang atuil man dai hui-langus se un lo ngas.

16 Hmukit in nole-lilung daat na kon dising atuli las totoang, le sium hmarat se oen iman kanan nas, tamlom se oen hmangin nas. Totoang atuli li tuan-ana, atuil in muki tamlom atuil kasiang, ata tamlom ata lo, oen totoang musti sium hmarat na.

17 Ta etan lo kam, oen boel sosa-hee sasaa lo. Hmarat na, dul hmukit nomer mesa la ngala ka, nol un nomer ra.

18 Se nia lam kit musti pake kutan! Suma atuil in tana ngas siis man nangan taan

✡ **13:1** Danial 7:3; Apan-kloma Hnika Balu 17:3, 7-12 ✡ **13:2** Danial 7:4-6 ✡ **13:6** Danial 7:8, 25; 11:36 ✡ **13:7** Danial 7:21 ✡ **13:8** Buk in Naka-nahalit 69:29 ✡ **13:10** Yermia 15:2; 43:11 * **13:18** Muid atuil in taan Alkitab pas sam, se dedeng in dul buk nia ka, nomer “6” nga nahin na noan, asa mes man muik nahin banan lo, tema lo, tamlom daat isi. Tiata nomer “666” nga nahin na noan, “in daat dudui ka”.

nomer na nahin na. Nomer na tulu deng
atuli mesa. Nomer ra "666".*

14

Lae-blai Ana nol Un atulin at 144.000 tas

1 Hidi kon auk nikit silang nga lam,
suknahkitum auk ngat net Lae-blai Ana
ka dil se leten ana mes dapa, ngala leten
Sion. Un dil leo-leo nol atuli at 144.000. Se
totoang atuil nas hmangin nas dul Lae-blai
Ana na nol Un Ama ka ngalan nas.✡
2 Hidim auk ming fala mes deng apan
nua. Un lin na muun banansila el ui in
baa nahi ka, nol dukun na el lelat ulan na.
Mo fala na lin leok isi, banansila el atuli
hut mamo in diuk sasanu ka.
3 Kon nam, auk ngat net atuil at 144.000
nas dil saol Ama Lamtua Allah, nol hmukit
aat muun isi man dil pukiu Ama Lamtua
del in prenta ka ngas, nol tulu 24 tas. Atuil
hut mamo nas tao dain balu mesa. Suma
oen siis man taan dain na, mo atuil didang
ngam tanan lo. Ta oen niam man babanan
nol Ama Lamtua son, undeng Ama Lamtua
nini Un Ana ka dala ka son, le baen nutus
oen in kula-sala ngas.
4 Oen nuli ka niu, banansila el atuil usin
man len-langan net nol bihaat lo bii ka.
Oen mudi-muid Lae-blai Ana na le laok
elol tukun, lole Ama Lamtua baen nutus
oen son, nini Un Ana ka dala ka, le halin
nam oen daid Un nenans. Undeng na le,
oen niam banansila el sa-saa isin hmunan,
man atuli nui-nolen deng klapa la, le kil
nolan laok bel Ama Lamtua nol Lae-blai
Ana ka.
5 Oen kon aa nole-lilung taan lo, undeng
oen dalen nas niu.✡

Ima-ii at tiul deng sorga kil dasi-dehet

6 Hidim auk ngat net Ama Lamtua Allah
ima-ii mes pait deng sorga. Un hong lapa-
lapa se apan nua, le tek deng Ama Lamtua
Dehet Dais Banan man hidi nutus taan lo
ka. Un hong pukiu le tek totoang atuil in
se apan-kloma ki ngias, totoang bangsa las,
ngala-ngala las, dasi-dasi las, nol totoang
nusa ngas.
7 Un haman mumuun le tek noan,
"Mi musti todan se Ama Lamtua Allah!
Mi musti nikit Un ngala man muun isi ka
lapa-lapa!
Undeng un oras sa maa lius son,
le Ama Lamtua keket-ketan to-
toang atuli li in dake-mana ngas.
Naka Una!
Nikit Un ngala ka lapa-lapa!
Undeng Un man daek apan-dapa ku
nol apan-kloma kia.
Nol Un man prenta le tasi ka nol ui matang
ngas totoang dadis."
8 Aa hidi ela kon, auk net ima-ii mes
didang pait deng sorga, hong muid una.
Un tek noan, "Dudus son! Dudus son! Kota
Babel man muun isi ka dudus son! Kota
man in daat isi ka, lea nini tatai nol dale ka
son. Hmunan nu kota na el bihaat hmama
ka, man dising totoang bangsa in se apan-
kloma ki ngias niun mahus, le mudi-muid
un in tao dadahut daat ta. Mo halas ni,
kota na haup Ama Lamtua in komali ka
son!"✡
9 Hidim auk ngat net ima-ii didang pait
deng sorga, man maa muid ima-ii nomer
dua la. Un ahan mumuun le tek noan,
"Doha lo! Totoang atuil man hui se hmukit
in tao tele dadahut na nol bangat ta ngas,
hidim sium un hmarat ta se oen hmangin
nas tamlom oen iman na ngas, mam oen
kon haup Ama Lamtua in komali ka!
10 Mam Ama Lamtua esa man boho Un in
komali ka bel one, banansila el Un ninung
oen anggor tulu mali' ka. Mam Un pasang
soleng oen lakos ai blirang man kaloe hidi
taan lo ka. Un ima-ii in deng sorga ngas,
nol Lae-blai Ana ka kon ngat netas."✡
11 Totoang atuil man hui se hmukit na,
nol un bangat ta, tamlom in sium nal un
hmarat ta ngas, mam haup in susa-daat
muun hidi nutus taan lo. Nus deng ai man
tao oen le in haup susa ka, puit maa lelo-
duman hidi taan lo.✡
12-13 Tiata deng nas totoang un nahin na,
Ama Lamtua atulin nas musti hii babanan
se Un prenta las, parsai napiut se Yesus,
nol musti hoen lo.
Hidim auk ming fala mes deng apan-
dapa ku tek auk noan, "Yuhanis! Ku musti
dul elia: Ninin deng halas nia, eta atuil in
parsai se Lamtua Yesus sas mates sam, oen
haup ontong."
Kon Ama Lamtua Allah Koo Niu ka
siut noan, "Baktebes! Mam oen ontong
baktebes! Ta oen haup susa-daat se apan-
kloma ki son, mo oen tahang le muid
napiut se Ama Lamtua. Tiata mam Ama
Lamtua balas oen in kae ka, nol oen kon
nuil susa-daat se sorga pait lo ka."

Ama Lamtua Allah in hukung apan-kloma kia ka, Un tulu el in nui-nole ka

14 Hidi na kon, auk botas silang nga.
Kon suknahkitum, auk ngat net nopen mes
muti kaloe', nol muik atuli mes daad se
nopen na dapa. Atuling na, banansila el
Atuling Baktetebes sa. Un lotong hlotong

✡ **14:1** Yeskial 9:4; Apan-kloma Hnika Balu 7:3 ✡ **14:5** Sefanya 3:13 ✡ **14:8** Yesaya 21:9; Yermia 51:8; Apan-kloma Hnika Balu 18:2 ✡ **14:10** Yesaya 51:17; Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 19:24; Yeskial 38:22 ✡ **14:11** Yesaya 34:10 ✡ **14:14** Danial 7:13

in nala deng lil-mea nol kil sabit nakan mesa.✡

15 Hidim auk net ima-ii mes didang pait deng sorga, puti maa deng Ama Lamtua Um in Kohe-kanas sa. Un haman mumuun le tek atuling in se nopen na ka noan, "Nini sabit ta le nui-noel tia! Ta oras in kat nakbuan apan-kloma ki isin na ka, maa lius son."✡

16 Kon nam Atuling in daad se nopen na ka, lalen Un sabit ta le nui-nole, nol tao nakbua apan-kloma ki isin nas.

17 Kon muik ima-ii mes didang pait, puti deng Um in Kohe-kanas se sorga ka. Un kil sabit nakan mesa, le noan nui-noel sa-saa isin nas.

18 Hidim, muik ima-ii mes didang pait puit maa deng maan in tuun kai bui bingis uin, se Um in Kohe-kanas man ne sorga ka. Ima-ii ni osa la doh ai in ne, maan in tuun kai bui bingis uin na ka. Un haman tek le lok ima-ii in kil sabit ta noan, "Nini ku sabit ta, le laok nui sa-saa isin in ne apan-kloma ku nguas tia! Ta se nua lam, anggor isin nas latus totoang son."

19 Kon nam ima-ii na lalen un sabit ta maa se apan-kloma kia, le dit nal anggor isin nas. Hidim un tamang anggor isin nas lakos se bak in lee ka. Kon oen kida-kida le kat nal un uin na. Kida-kida anggor isin se bak in lee ka, na Ama Lamtua in komali ka.

20 Bak in lee na ne kota likun. Dedeng oen kida anggor isin na uin nas sa, dala mamo baa puti. Dala la in baa ka el palun mesa, un blatas sa kilu 300, nol un lihu ka meter mes tailuang.* ✡

15

Ima-ii at iut deng sorga kil in daat isi iut maas se apan-kloma kia

1 Hidi nam, auk ngat net sa-saa mes muun isi puti se apan nua, didiin auk herang isi. Muik ima-ii at iut deng sorga, mesa-mesam kil kuasa le niung in daat tene maa se apan-kloma kia. In daat iut nias, daat puis sas nas. Eta oen totoang dadis son nam, un nahin na noan, Ama Lamtua Allah dalen na blingin son, didiin Un komali nol atuli li pait lo son.

2 Hidim auk ngat net tasi mes kaloe el kaca ka, man kutang nol ai. Auk kon ngat net atuli mamo dil se tasi na suut ta. Oen nam atuil man in dai muid hmukit in tao tele dadahut ta lo, hui se un bangat ta lo, nol sium un hmarat ta lo ngas. Oen totoang kil sa-saa in kuti, tuladang el sasanu man oen simun deng Ama Lamtua Allah.

3 Hidim oen tao dani mes deng upung Musa, Ama Lamtua Allah atulin in loka-loka se hmunan nua ka. Atuil nas kon tao dani mes pait le naka-naka Yesus. Ta hmunan nu atuli keo tele Una, banansila el atuli keo lae-blai ana se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas sa, le tao blingin Un dalen na. Oen tao dain noan,*

"Kaim naka-naka Ama Lamtua Allah!
Kaim nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa!
Undeng Ama Lamtua in kuasa ka, dui hihidi.
Nol Ama Lamtua in muun na, herang isi.
Ama Lamtua kil bandu taung totoang bangsa in ne apan-kloma ki ngias son.
Ama Lamtua daid Laih taung totoang ngala-ngaal in ne apan-kloma ki ngias son.
Ama Lamtua in dake ngas muun dui hihidi!
Ama Lamtua in dake ngas, leok bak-tetebes!
Ama Lamtua lalan na, lolo isi!
Ama Lamtua in nuli ka, tom dudui!✡
4 Totoang atuli li nikit sakeng Ama Lamtua ngala ka lapa-lapa,
totoang atuli li naka-naka Ama Lamtua in banan na.
Undeng suma Ama Lamtua sii, man niu'.
Nol suma Un sii, man muik kula-sala lo.
Mam totoang bangsa lias maas le todan-lahing se Ama Lamtua.
Mam totoang ngala-ngala lias maas nodan mamo se Ama Lamtua.
Undeng totoang atuli li net Ama Lamtua in daek banan nas son.
Nol totoang atuli li taan Ama Lamtua dalen lolo ka son."✡

5 Nikit atuil nas tao dain hidi kon, auk ngat net kitu tene in se Ama Lamtua Um in Kohe-kanas ne sorga ka Kamar in Niu Dudui ka, holsai batlenga.✡

6 Hidim auk ngat net ima-ii at iut in deng sorga, man kil susa-daat itu la ngas. Oen puit maas deng Ama Lamtua Um in Kohe-kanas sa. Oen pake kitu-kaod kaloe man

✡ **14:15** Yoel 3:13 * **14:20** Alkitab dais Yunanin na dul palun na blatas sa "*stadia* 1.600", na ka kilu meter 296-300. Nol palun na dalen na oen dulan noan, "lapa ka tatai nol ahlote la lapa la", na ka meter mes tailuang. Oen ahlote las tene dui ahloet in ne kita li ngias. ✡ **14:20** Yesaya 63:3; In Lilu Kamusang 1:15; Apan-kloma Hnika Balu 19:15 * **15:3** Musa dul dain nias se dedeng Ama Lamtua in kil puting atuil Israel las deng dale Mesir, oen maan in susa-daat ta. ✡ **15:3** Dehet in Puit deng Dale Mesir 15:1-18 ✡ **15:4** Yermia 10:7; Buk in Naka-nahalit 86:9 ✡ **15:5** Dehet in Puit deng Dale Mesir 38:21

muti niu-hilin, nol pake hlimut deng lil-mea isin.
7 Hidim auk net hmukit mes deng hmukit aat in muun isi, man se Ama Lamtua del in prenta ka halin na ngas, bating bokor lil-mea itu, bel ima-ii at iut nas. Bokor iut nas, mesa-mesam nisi in hukung deng Ama Lamtua Allah, man muik napiut hidi nutus taan lo ka. Ta Un mana hidi son, le niung Un in komali ka maa se apan-kloma kia.
8 Nesang isi lo kon, Um in Kohe-kanas sa inu nol nus, man puti deng Ama Lamtua Allah in muun isi ka, nol Un in kuasa ka. Muik tahan atuli mes lo kon, man taam nal laok se na. Ima-ii at iut nas musti boho nuli in daat iut nas, se apan-kloma kia, halas-sam atuli li taam nal lako se maan na.✡

16

Ama Lamtua Allah in komali ka holbo-hon maa se apan-kloma kia

1 Kon nam, auk ming fala mes mumuun puit maa deng Um in Kohe-kanas tene ka, le leka-tadu ima-ii at iut nas noan, "Kil nol bokor ras laok tia! Le boho niung Ama Lamtua in komali ka lako apan-kloma ku tia."
2 Ming ela kon, ima-ii hmunan na boho niung un bokor ra isin na maa se apan-kloma kia. Nahkiut tuun nam, in daat ta tom papmes atuil man sium hmukit in tao tele dadahut ta hmarat ta ngas, nol atuil man in hui se un bangat ta ngas. Oen tom paap hoso man lukit isi.✡
3 Hidim ima-ii nomer dua la, boho un bokor isin na lako el tasi kua. Nahkitu lam, ui tasi ku daid dala le buin hoso, el atuil in mate ngas dalan nas. Kon totoang in nuil se tasi dale ngas, mates hidi.
4 Hidi nam ima-ii nomer tilu la boho un bokor ra isin na lako se palun nas nol ui matang ngas. Kon ui las totoang daid dala.✡
5 Tukun nam auk ming ima-ii in deng sorga, man mana-koet totoang ui in se dale-dapang nias sa, naka Ama Lamtua Allah elia,
"Ee Ama Lamtua!
Lamtua man in niu'.
Ama Lamtua man muik kula-salan lo!
Ama Lamtua muik meman son lolo hmunan hesa kua,
nol Ama Lamtua muik napiut didiin hidi nutus taan lo.
Ama Lamtua nutus dasi las nol in toma son.
Ama Lamtua in nahu hukung nga tatai son.
6 Atuli las boho Ama Lamtua atulin nas dalan nas son.
Atuli las keo tele Ama Lamtua mee-baha las son.
Undeng na le, Ama Lamtua dising le oen kon niun daal na son.
Tiata Ama Lamtua in balas hukung bel one ka, toma."
7 Hidi nam, auk ming fala mes puti deng mija in tunu-dadung nga, le siut noan,
"Toma! Ama Lamtua Allah man kuasa dudui.
Toma! Ama Lamtua Allah man muun dui hihidi.
Ama Lamtua man nutus dasi lam, nol in toma.
Ama Lamtua man nahu hukung ngam, tatai."
8 Hidi kon, ima-ii nomer aat ta boho soleng un bokor ra isin na lako se lelo lua. Suknahkitu lam, lelo la daid otot isi, didiin atuli las apan nas el ai in kaa ka.
9 Totoang atuil man tom ai in kaang nas, bilu nol aa didaa Ama Lamtua Allah ngala ka, undeng Un man tadu le tunang in daat na bel one. Mo ela kon no, muik atuli mes lo kon man pesang le bali muid Ama Lamtua, nol naka Un ngala ka.
10 Hidi nam, ima-ii nomer lima la boho soleng un bokor ra isin na, laok se hmukit in tao tele dadahut ta del in prenta ka. Nahkitu lam, mitang-mames bua papmes atuli-atuil man hui se una ngas, didiin oen duu siin nas le halin keeh nal in susa-daat ta.✡
11 Oen kon bahang Ama Lamtua Allah in ne sorga kua, undeng oen papa las lukit ana lo. Mo ela kon no, muik tahan at mes in tene deng in daek dadaat, le pait muid se Ama Lamtua lo.
12 Hidi nam, ima-ii nomer eneng nga boho soleng un bokor ra isin na, lako se palun tene in ngaal Efrat ta. Kon ui palun na tuu meman. Hidim oen daek lalan se na, le bel lahi-lahi nol tentara las man maas deng halin leol-sake lua.✡
13 Auk kon ngat net uikjale tiul man daat isi. Oen hnika ngas el klete ka. Mes puti deng ul naga la baha ka. Mes puti deng hmukit in tao tele dadahut ta baha ka. Nol mesan na pait puti deng ul naga la mee-baah in nole-lilung daat ta baha ka.
14 Uikjale tiul nas muik kuasa le tao taad herang bili-ngala. Oen putis le laok tutnaal totoang lahi-laih in se apan-kloma ki ngias,

✡ **15:8** Dehet in Puit deng Dale Mesir 40:34; Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 8:10-11; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 5:13-14; Yesaya 6:4 ✡ **16:2** Dehet in Puit deng Dale Mesir 9:10 ✡ **16:4** Dehet in Puit deng Dale Mesir 7:17-21; Buk in Naka-nahalit 78:44 ✡ **16:10** Dehet in Puit deng Dale Mesir 10:21 ✡ **16:12** Yesaya 11:15

hidim oen hid apa oras mesa, le laok hote-dait labang nol Ama Lamtua Allah in kuasa dudui ka. Mo oras man oen in hid apa son na, tom nol oras man Ama Lamtua Allah huil hidi son, le tao tehen Un musu las totoang nga.

15-16 Maan oen in nakbua le hote-dait nol apa ka, se dais Ibranin nam, *Armagedon.*

Yesus Kristus kon tek noan, "Nangan babanan! Ta nahkiut tuun nam, Auk maang el atuil in nako ka, man atuli nataka tanan lo. Atuil man in melang le hii-natang Auk tutungus, banansila el in doha-tiud tutungus nol pake kai-baut meman son nas, ulat. Ta eta Auk maang ngam, un haup in mae lo, undeng atuli ngat net un in lulit ta lo."✡✡

17 Hidi nam, ima-ii nomer itu la boho soleng un bokor ra isin na lako se angin dapa. Kon Ama Lamtua Allah aa nol fala tene, deng Un del in prenta se Um in Kohe-kanas sa, le tek noan, "Hidi son! Auk in komali ka holbohon totoang son!"

18 Kon nam muik bisain dati, nol lelat ulan dukun tene isi le tupang apa. Hidim lul-beko in muun dudui, man daid net se apan-kloma ki lo bii, dadi.✡

19 Dedeng na, Ama Lamtua Allah na-didingun kota Babel in daat ta lo. Un nini lul-beko man muun dui hihidi na, didiin kota in muun isi na, tati bating tilu. Un tao ela, le halin nam atuil Babel las taan Un in komali ka. Kota-kota didang in se apan-kloma ki ngias kon leas totoang.✡

20 Dedeng na nusa-nusa ngas denes tukun ela, nol leten-leten nas kon ilang hidis.✡

21 Muik ulan es baut tene, nahis deng apan nua le tading tele atuli las kon. Ulan es baut nas ngelen na muik in haup kilu buk aat kon.* Undeng ulan es sa man tao oen le haup susa-daat, tiata atuli las kolen-bahang Ama Lamtua Allah.✡

17

Ama Lamtua Allah ima-ii las naleta kota Babel nini bihaat hmama

1 Hidi kon, at mes deng ima-ii aat iut in deng sorga, man kil bokor blo ngas, maa aa nol auk elia, "Maa se ni le! Ta auk le tulu bel ku Ama Lamtua Allah lalan in hukung bihatang hmama, man daat dudui ka. Un na mo, kota tene man oen bangun dadani nol ui mamo ka.✡

2 Hmunan nua, lahi-lahi las deng ola-ola, maas len-langan nol atuli-atuil in se kota na ngas. Atuil didang ngas kon maas le niun mahus, nol mudi-muid kota na in daek dadaat ta."✡

3 Hidi nam, auk tom Ama Lamtua Allah Koo Niu ka, kon ima-ii in deng sorga na nikit nol auk lakong se maan in ete tuun mesa. Se na, auk ngat net bihatang mes daad se hmukit in tao tele dadahut mes dapa, man bulu ka mea kaloe'. Hmukit na muik bon itu, nol sulu hngulu. Se un apa ka papmesa, dul dasi-dais man in bilu-aa Ama Lamtua Allah.✡

4 Bihatang na pake kai-baut duda mea nol mea-mamaten. Un sa-saa in lohas apa ka ngas deng lil-mea, baut kaloe' osa ngas, nol mutiara. Un kil cangkir lil-mea mesa, man inu nol anggor uin se un ima kanan na. Anggor na, mo un in daek hmomos le nong dadahut daat ta, nol totoang in daat didang, man un in dake ngas.✡

5 Se un hmangin na, dul ngala mesa, man nahin na buni nabale. In dula na elia:

Auk niam, Babel!
Kota man in leko nol natao dudui ka!
Totoang in daat bili-ngala se apan-kloma ki ngias,
putis deng au.
Totoang in laok kula nol bihata tam bik-loeb se dale-dapa ni ngias,
maas deng au.

6 Hidim auk ngat tam bihatang na mahu ngele isi son, lole un niun Ama Lamtua Allah atulin nas dala nas. Nahin na noan, un keo tele Ama Lamtua Allah atulin nas son, undeng oen teen in aa deng Yesus lo.

Ngat net ela kon, auk ngaa-bahang tuun nol herang isi.

7 Mo ima-ii na ketan auk noan, "Tasao le ku ngaa-baham ma ela lia? Maa, le auk tek puting bel ku nahin deng bihatang in tao dadaat na, nol hmukit in tao tele dadahut man muik bon itu nol sulu hngulu ka.

8 Hmunan nu hmukit na nuli se dale-dapa nia, mo halas ni un ase son. Mo nesang lo ka kam, un pait maa deng bolo susa-daat man muik in pesa lo ka. Dedeng na, muik atuli deeh nulis se apan-kloma kia, mo oen ngalan nas dulas lo ne Lae-blai Ana ka Buk man Ama Lamtua Allah dulan muna son, lo-lolo Un koet apan-kloma ki lo bii ka. Atuil nas ngaa-bahan nol in ngat hmukit na, undeng un puit maa pait son. Mo etan un puit maa son nam, mam Ama

---

✡ **16:15-16** Matius 24:43-44; Lukas 12:39-40; Apan-kloma Hnika Balu 3:3 ✡ **16:15-16** Lahi-lahi las Buk nomer dua la 23:29; Sakarias 12:11 ✡ **16:18** Apan-kloma Hnika Balu 8:5; 11:13, 19 ✡ **16:19** Yesaya 51:17 ✡ **16:20** Apan-kloma Hnika Balu 6:14 * **16:21** Alkitab dais Yunanin na dul noan, "ngele na tatai nol talenta mesa". Talenta mesa lam ngelen na, kilu 34 lako pes 40. ✡ **16:21** Dehet in Puit deng Dale Mesir 9:23; Apan-kloma Hnika Balu 11:19 ✡ **17:1** Yermia 51:13 ✡ **17:2** Yesaya 23:17; Yermia 51:7 ✡ **17:3** Apan-kloma Hnika Balu 13:1 ✡ **17:4** Yermia 51:7 ✡ **17:8** Danial 7:7; Apan-kloma Hnika Balu 11:7; Buk in Naka-nahalit 69:29

Lamtua Allah pasang tamang un lako se
tasi ai blirang man kaloe' tene taan lo ka."✡
9 Hidim ima-ii na tupang napiut un in
aa ka noan, "Atuil in nangan tana ka, taan
haup dais nia. Hmukit na bon itu las nahin
na noan, leten itu. Bihatang hmama na,
daad ne leten iut nas dapas. Bon iut nas
kon nahin na, lahi itu.
10 Deng laih iut nas, lima las mates son.
Mes halas ni kil bandu nabale. Mesan na
pait maa lo bii. Mo etan un maa son nam,
un suma kil bandu nanapat sii.
11 Hmukit man hmunan nu nuli se apan-
kloma kia, mo halas ni mate son na, kon
baab se laih iut nas. Mo mam un pait maa
kil bandu le daid laih nomer palu. Mam
un kon tom in dudus-didaa.
12 Sulu hngulu las nahin na noan, lahi
hngulu. Oen kil prenta lo bii. Mam oen
sium kuasa le kil bandu leo-leo nol hmukit
in tao tele dadahut na, mo suma nanapat
tuun.* ✡
13 Ta oen totoang koo mes son, le sao oen
in kuasa ka bel hmukit in tao tele dadahut
ta.
14 Mam lahi-laih nas lakos hote-dait la-
bang nol Lae-blai Ana ka. Mo mam Lae-
blai Ana ka nol Un atulin nas tao tehen
oen totoang. Atuli-atuil man in muid Lae-
blai Ana ka ngas, mo atuil man Un in huil
nal son, le muid napiut se Una ngas. Mam
oen nala, undeng Lae-blai Ana ka muun
isi. Suma Un sii man daid Laih tene, dui
totoang lahi-lahi lias, nol daid Tuang lapa
dui, deng totoang tuang-tuang ngias.
15 Nol ui mamo man dani nol bihatang
hmama na ka, atuli-atuil deng totoang
ngala-ngala lias, bangsa-bangsa lias, nol
dasi-dais in se dale-dapa ni ngias.
16 Mam laih hngulu, nol hmukit in tao
tele dadahut na, kom lo isi nol bihatang
hmama, man mae taan lo na. Mam oen
nuhu-dau nal un kai-batu las nol un sa-saa
las totoang, le nang soleng un luli-lulit se
na. Hidim oen kon kaa nuli un sisin na. Mo
un apa lisin na, oen pasang tamang lako ai
dalen.
17 Ama Lamtua Allah esa man in tao, le
didiin laih hngul nas totoang koo mesa, le
sao oen in kuasa ngas bel hmukit na, didiin
un tao dudus bihatang nga. Nini ela lam,
Ama Lamtua Allah in nangan pesang hidi
totoang son nas, dadi.
18 Bihatang hmama man ku in neta na,
mo kota in leko-natao isi, man prenta
totoang laih in se apan-kloma ki ngias sa."

18

Ama Lamtua Allah ima-ii las dehet deng kota Babel in lea ka

1 Hidi nam, auk ngat net ima-ii mes
didang pait niu maa deng sorga. Un
muik kuasa nol langa muun, didiin laang
papmes dale-dapa nia.
2 Un nini fala mumuun le tek noan,
"Lea son! Lea son! Kota Babel lea son!
Nahi son! Nahi son! Kota in leok isi ka,
nahi son!
Un daid uikjale kas maan in dada son.
Un kon daid koo-dael daat tas ingu-
mana son.
Un daid kee in kaa sisi ngas maan in
nakbua son.
Un daid totoang hmukit in banan lo
ngas mana son.✡
3 Un lea son, undeng totoang bangsa in se
dale-dapa ki ngias,
taan in maa le niun mahus tutungus
deng un anggor ra.
Un nahi son, undeng totoang ngala-ngaal
in ne apan-kloma ki ngias,
taan in maa le nong nol kota na atuli
nas.
Lahi-laih deng totoang negara lias maas,
le laok kula nol un atulin nas.
Atuil in sepo-dakang deng totoang kota las
kon maas,
le sosa-hee didiin oen daid in muki.
Undeng kota na banansila el bi-
haat man kom le sos totoang sa-
saa in banan, nol osa dui ngas.
Tiata kota na el bihaat hmama
man kom le nuting totoang sa-
saa in leko, banan, nol osa
ngas."✡
4 Hidim auk ming fala mes didang pait,
man haman deng apan nu noan,
"Hoe! Auk atulin nas totoang!
Lail putim deng uam tia!
Nang soleng kota na tia!
Boel tao muid un atulin nas in daek
daat ta deken,
le halin mi tom oen hukung nga
deken.✡
5 Undeng oen in daek dadaat ta,
mamo isi son.
Nol oen in kula-sala ngas lapis-lapis apa,
lako lius ne apan nu son.
Oen lalan in nuil dadaat ela ka,
halas ni Ama Lamtua Allah nadidin-
gun pait lo son.
Halas ni Ama Lamtua Allah mana hidi son,
le hukung kota la isin na.✡
6 Tiata musti balas oen in daat ta,

* **17:12** Se Alkitab dais Yunanin na lam, in mo bango nia ki muik nahin dua, 1) suma nanapat tuun, nol 2) suma jam mes sii. ✡ **17:12** Danial 7:24 ✡ **18:2** Yesaya 21:9; Yermia 51:8; Apan-kloma Hnika Balu 14:8; Yesaya 13:21; Yermia 50:39 ✡ **18:3** Yesaya 23:17; Yermia 51:7 ✡ **18:4** Yesaya 48:20; Yermia 50:8; 51:6, 45 ✡ **18:5** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:20-21; Yermia 51:9

el asa man oen in daek dadaat saol
atuil didang son na.
Mo mi in balas one ka,
musti didiin lalis dua.
Hmunan nu oen nole atuli,
le niun deng oen cangkir lil-mea, man
inu nol anggor in susa-daat ta.
Mo halas ni oen esan,
man musti niun anggor in susa-daat
na, lalis dua.✡
7 Oen tao apan nas muun isi.
Nol nikit oen apan nas lapa-lapa.
Oen suma kom in nuil liis-lasa tukun.
Oen suma kom in bana-banan nas
tuun.
Undeng na le, oen in haup susa ka musti
ngele.
Tiata, oen musti nuil susa-daat.
Ta hmunan nua, oen aa in koaok el bihaat
hmama ka, noan,
'Auk niam, bi-lahi!
Taon elola kon auk daid bebalu lo!
Taon elola kon, mam auk lilu hulto-
toen lo.
Mam auk pake net kai-baut mitang lo
kon.'
8 Oen aa ela, didiin Ama Lamtua Allah
komali nol oen son.
Didiin buitana kam, Ama Lamtua Allah
hukung one.
Mam se lelo mes sii dalen,
oen luub mates,
oen lilu hultotoen,
didiin oen mates hidi.
Le atuli las kat soleng oen lakos ai
dalen.
Didiin ai kaa nuli oen nitun nas.
Ta Ama Lamtua in kuasa dudui ka, man
niung hukung nia.
Nol Ama Lamtua in muun-tes dudui ka,
man nutus dais nia.✡
9 Lahi-laih hmunan nuas maas,
le len-langan nol kota na atuli nas,
nol nuil liis-lasa se na.
Mam lahi-lahi las net ai nus in saek deng
kota na ka,
lam oen taan son noan, ai kaa nuli kota na
son.
Hidim oen lilu hultotoen nol kota na.
10 Kon oen ngat atuil deng kota na ngas in
susa-daat tam, oen lii isi.
Mo oen suma brain dil deng kakatang
tukun,
le ngat-ngat deng na.
Hidim oen aa noan,
'Idaah! Kasiang Babel le!
Idaah! Kasiang Kota leko-nataong nge!
Ta suma se jam mes sii dalen, ku haup
in hukung son.
Ta suma nanapat tuun, mo ku dudus
son.'✡
11 Ming ela kon, totoang atuil man hmunan
nu maas deng ola-ol le sepo-dakang
se na ngas kon,
lilu hultotoen.
Ta muik tahan atuli mes lo kon,
man kom le laok sos oen kai-batu
las.✡
12 Muik in kom le laok sos oen sa-saa
in lohas,
man dakes deng lil-mea, lil-muti,
baut kaloe', nol mutiara ngas lo.
Muik in kom le laok sos
oen kitu lenan, kitu sutra,
tamlom kitu duda mea nol mea-
mamaten nas pait lo son.
Muik in kom le laok sos
oen sa-saa deng kai buin bingis,
gading hdulat,
tamlom kai in tuis hdulat-hdulat
tenga las lo son.
Muik tahan in kom le laok sos
oen sa-saa man dakes deng bis-
muti, bisi, tamlom baut marmar
ras pait lo son.
13 Muik tahan in kom le laok sos
oen kai kumis sas, tamlom kai
kluit kumis bili-ngala ngas lo
son.
Muik tahan in kom le laok sos
oen kemenyan nas tamlom mina
buin bingis bili-ngala ngas lo
son.
Muik tahan in kom le laok sos
oen ui anggor ras, mina saitun
nas,
tarigu, tamlom gandum mas lo
son.
Muik tahan in kom le laok sos
oen aus-sapi las, lae-blai las, tam-
lom ahlote las pait lo son.
Muik tahan in kom le laok sos
oen kereta in sakeng sa-saa ngas,
tamlom oen ata kas pait lo son.✡
14 Mam atuil in sepo-dakang ngas main-
gasar elia,
'Idaah, Babel le!
Idaah, kota lekong nge!
Ku sa-saa osa man ku atulin nas in
kom isi ngas
muik lo son.
Totoang ilang papmesa son, didiin
nahis kasiang isi
le muik saa lo tetetas.'
15 Hmunan nu atuil in sepo-dakang ngas
daid in muki, undeng bihatang
hmama na.

✡ **18:6** Buk in Naka-nahalit 137:8; Yermia 50:29 ✡ **18:8** Yesaya 47:7-9 ✡ **18:10** Yeskial 26:16-17 ✡ **18:11** Yeskial 27:31, 36 ✡ **18:13** Yeskial 27:12, 13, 22

Mo halas ni oen sabail apan hidi nutus lo.
Oen daid in lii muun isi,
nol in ngat kota na in susa-daat ta.
Oen daid in lii bosor,
nol in ngat un hukung nga.
Mo oen suma brain ngat deng kakatang.
Oen suma brain dil le ngat deng na tukun.
16 Hidim oen aa noan,
'Idaah! Kasiang Babel le!
Idaah! Kasiang kota tene leko!✡
Hmunan nu, ku atulim mas pake kai-baut duda mea nol mea-mamaten,
deng kitu in osa dudui ngas.
Hmunan nu ku atulim mas lohas apan nas nini lil-mea, mutiara,
nol baut kaloe' in osa dui ngas.
17 Mo se jam mes sii dalen,
ku sa-saa las muik lo son.
Suma nanapat sii kam,
ku in muki ngas ilang hidis!'
Hmunan nu kon kapten kapal las nol oen ima-ii las,
lail lako-pait deng kota na.
Mo halas nia lam, oen suma brain nauh deng kakatang tuun.
Nol oen kon suma brain ngat-ngat deng maan na tuun.✡
18 Oen lingut nus man puti deng ai la ka,
kon oen taan haup noan, ai kaa nuli son.
Ti oen maingasar le aa noan,
'Idaah, kasiang! Muik tahan kota didang pait lo,
man tene leok el Babel.
Idaah, kasiang! Muik tahan kota didang pait lo,
man leko na tatai nol una.'✡
19 Oen dauk ahu, le taon laok se oen bon nas
undeng oen dalen nas susa.
Oen lilu mumuun,
undeng oen dalen nas dudus.
Hidim oen aa noan,
'Idaah! Kasiang Babel le!
Idaah! Kasiang kota muun isi ke!
Kaim luan laa lako-pait le kil bel ku sa-saa son,
didiin kaim kon daid in muki el ku.
Kaim lep lai-niin ku in sakeng ngas son,
didiin kaim kon daid in nuil liis-lasa.
Mo suma se jam mes dalen tukun,
totoang nas, ilang hidis.
Mo suma nanapat tuun nam,
totoang nas, dudus hidis.'✡
20 Hidi nam, faal tene na aa taplaeng noan,
'Hoe, mi in nuil ne sorga!
Mi dalen nas lukit bakun tia.
Hoe, Ama Lamtua atulin nas!
Mi dalen nas boel sus bakun tia.
Hoe, Ama Lamtua atulin in nutus son nas!
Nang le mi dalen nas kolo'.
Hoe, Ama Lamtua mee-baha las!
Nang le mi dalen nas kolo'.
Hmunan nu, Babel atulin nas tao sus mia.
Hmunan nu, kota na tudan-kida mia.
Mo halas ni, Ama Lamtua balas mi in susa-daat ta son.
Nol Un kon balas kota na atulin nas in daek dadaat ta son.' "✡
21 Hidim, auk net ima-ii mes deng sorga man kuat isi. Un maa nikit batu mesa, man tenen na el atuli mesa. Hidim un pasang tamang baut na lako tasi dalen. Un kon tek elia,
"Mam oen tao dudus kota Babel ela kon.
Mam oen tao ilang kota in leok isi na ela kon.✡
22 Muik atuil pait lo son,
man kuti sa-saa in kuit-lii se kota na.
Muik atuli in ming,
sasanu, gitar, ole,
nol kliung lin se kota na pait lo son.
Muik atuil in daek taan sa-saa
daek se kota na pait lo son.
Muik atuil in mol ale
se kota na pait lo son.✡
23 Muik atuli in hoet hadut
se kota na pait lo son.
Muik atuli in tao fesat in sapa
se kota na pait lo son.
Hmunan nu kota na atulin in sosa-hee sa-saa ngas,
daid in muki isi son.
Hmunan nu Babel atulin in sepo-dakang ngas,
nuli ka liis-laas son.
Mo oen pake kai,
le nole-lilung atuil in se dale-dapa ki ngias.
Oen huti-ulat,
le nole-lilung atuil in se apan-kloma ki ngias.✡
24 Babel haup in hukung ngele son nia,
undeng oen taan in keo tele Ama Lamtua mee-baha las si-sii.
Kota in leok isi na dudus son,
undeng un diku-puang nol tao tele Ama Lamtua atulin nas tutungus.

✡ **18:16** Yeskial 27:31, 36 ✡ **18:17** Yesaya 23:14; Yeskial 27:26-30 ✡ **18:18** Yeskial 27:32 ✡ **18:19** Yeskial 27:30-34 ✡ **18:20** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:43; Yermia 51:48 ✡ **18:21** Yermia 51:63-64; Yeskial 26:21 ✡ **18:22** Yeskial 26:13; Yesaya 24:8 ✡ **18:23** Yermia 7:34; 25:10

Ama Lamtua atulin nas teng kon tom in
keo tele se mana-maan didang.
Mo Babel man musti lepa-haal kula-
sala nas totoang.
Kota in muun isi na man lepa-haal in
situ-tala ngas.”✡

19

Muik fala hut mamo tao dain se sorga

1 Ima-ii na aa hidi ela kon, auk ming fala
tene el hut mamo in tao dani ka, se sorga.
Oen tao dain elia,
“Naka Ama Lamtua Allah,
undeng Un man dui hihidi.
Naka Ama Lamtua Allah,
undeng Un man kuasa dui to-
toang.
Ama Lamtua man bel boa-blingin kita,
deng kit in kula-sala ngas.
Ama Lamtua man tao titu kita,
deng kit in nuil kula-kula ngas.
2 Naka Ama Lamtua Allah,
undeng Un man nutus dasi lam lolo.
Naka Ama Lamtua Allah,
undeng Un nahu hukung nol in toma.
Ama Lamtua nutus le nahu hukung bel
bihatang hmama ka son,
undeng un taan in neleng atuil se
apan-kloma ku tutungus,
le len-langan leo-leo nol una,
hidim mudi-muid un in daat ta.
Ama Lamtua balas bihatang daat ta son,
undeng un taan in keo tele
Ama Lamtua atulin in loka-loka
ngas tutungus.”✡
3 Hidi na lam, oen tao dain didang mes
pait se sorga elia,
“Naka-naka Ama Lamtua!
Nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa!
Undeng nus deng ai in tuun bihatang
nga nitun na ka,
saek napiut tene taan lo.
Nol nus deng ai in loe kota in leok isi na
ka,
saek tutungus hidi tahan lo.”✡
4 Hidi kon, tulu at 24 tas nol hmukit aat
man muun ising nas, senet hai bukun nas,
le todan-lahing Ama Lamtua Allah, man
daad se del in prenta ka dapa. Oen todan
Un noan,
“Toma! Maa le kit naka-naka Ama Lamtua
Allah!
Maa le kit nikit sakeng Un ngala ka lapa-
lapa!”

Fesat in sapa deng Lae-blai Ana ka

5 Kon auk ming fala mes pait maa deng
del in prenta ka, tek noan,
“Hoe Ama Lamtua Allah atan me!
Hoe Ama Lamtua anan me!
Maa le kit nikit sakeng Ama Lamtua Allah
ngala ka lapa-lapa.
Tuan-ana, maa le kit totoang naka
Ama Lamtua.”✡
6 Hidim auk hii kam el atuli hut mamo aa
nol apa. Oen falan nas in tene ka banansila
el ui in baa nahi ka, nol muun el lelat ulan
na. Oen aa noan,
“Naka-naka Ama Lamtua Allah.
Nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa.
Undeng Un man kuasa dui hihidi.
Nol Un man prenta totoang.✡
7 Halas ni, kit dalen nias kolo son.
Nol kit dalen nias kolo dudui pait.
Kit naka-naka Una,
undeng Lae-blai Ana ka leol in sapa ka
maa lius son.
Kit nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa,
undeng Lae-blai Ana ka sapa ka lohas
hidi son.
8 Ama Lamtua Allah belen kai-baut in
lohas son, deng kitu duda.
Ama Lamtua Allah belen kai-baut muti
kaloe' son.”
(Kai-baut muti kaloe' nas, Ama Lamtua
Allah atulin nas in daek banan na).
9 Kon ima-ii in deng sorga ka tek auk
noan, “Yuhanis! Ku musti dulan elia:
‘Totoang atuil man haup in haep, le maa
se Lae-blai Ana ka fesat in sapa ka
ngas, mam ulat baktetebes!’ ”
Hidim ima-ii na tupang napiut un in aa
ka noan, “Ama Lamtua Allah in Teka-teka
nias, meman tom baktebes!”✡
10 Kon auk senet le noan hai bukung
nga halin todan-lahing se ima-ii na, mo
un kaing auk noan, “Ku todan-lahing se
auk ela deken! Ta auk niam Ama Lamtua
ata el ku, nol ku kaak-palim man in tek
deng Yesus sas kon. Mee-baah man in
tek deng Ama Lamtua Allah in hida-hida
ngas totoang kon, aa deng Yesus, le halin
nam atuli li todan-lahing se Una. Ta Ama
Lamtua Koo la in koma ka ela. Tiata todan-
lahing se auk deken, mo todan-lahing se
Ama Lamtua Allah sii!”

Lamtua Yesus maa se ahloet muti dapa

11 Hidi kon auk botas silang ngam, auk
ngat net hnita sorga la holsai. Hidim
nahkitu lam, auk ngat net ahloet muti mes
puit maa. Atuling in daad se ahloet na
dapa ka ngala, “In Toma” nol “Kil Dididi
in Hida”. Oras Un nutus dasi ka, Un nutus
nol in toma. Eta Un laok hote-dati lam, Un
lako nol dalen in lolo-lolo.✡

✡ **18:24** Yermia 51:49 ✡ **19:2** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:43; Lahi-lahi las Buk nomer dua la 9:7 ✡ **19:3** Yesaya 34:10 ✡ **19:5** Buk in Naka-nahalit 115:13 ✡ **19:6** Yeskial 1:24; Buk in Naka-nahalit 93:1; 97:1; 99:1 ✡ **19:9** Matius 22:2-3 ✡ **19:11** Yeskial 1:1; Buk in Naka-nahalit 96:13; Yesaya 11:4

12 Un mata ka kaloe el ai ka. Un lotong
hlotong lahi mamo se Un bon na. Un ngala
ka dulan ne Un apa ka, mo suma Un sii
man taan ngaal na nahin na.✡
13 Un kai-batu las dopon son se dala
dalen. Atuli noken Un noan, "Ama Lamtua
Allah Dasi-dehet ta."
14 Auk ngat net tentara in deng sorga
ngas kon saek ahloet muti, le muid Una.
Oen totoang kon pake kai-baut muti duda
niu-hilin.
15 Muik suli nakan mes puti deng Un
baha ka. Un nini suli na, le laok hote-
dait labang totoang bangsa in se dale-dapa
ki ngias. Hidim Un tao tehen one. Kon
Un daid oen Lahin. Un prenta oen nol
mumuun nini ima bisi, didiin oen kon
haup Ama Lamtua man kuasa dudui ka in
komali ka. Na banansila el atuli in kida
dudus anggor isin na, le halin lee puting
un uin na ka.✡
16 Se Atuling na kai-batu las, nol se Un
panga ka, muik in dula elia:

Laih man lapa dui deng totoang lahi-
lahi las
nol Tuang in lapa dui deng totoang
tuang-tuang ngas.

Lamtua Yesus tao tehen hmukit in tao tele dadahut ta nol un tentaran nas

17 Hidi nam, auk net ima-ii mes deng
sorga dil se lelo la dapa. Un kidu le tek
totoang kee in kaa sisi, man hong lapa-lapa
se apan nua ngas noan, "Mi maam nakbua
totoang se ni tia, le muid in kaa se Ama
Lamtua Allah fesat tene kia!
18 Mi boel kaa totoang atuil in mateng
ngas sisin nas, nas: lahi-lahi las, meo-meo
las, nol tentara las. Mi boel kaa ahlote las
nol tentara man daad se ahlote las dapa
ngas sisin nas. Mi boel kaa ata tam, ata
lo, atuil ana tam atuil tene kas sisin nas.
Nahin na noan, mi boel kaa totoang oen
sisin nas."✡
19 Hidi nam, auk net hmukit in tao tele
dadahut man hmunan nu puti deng tasi ka
ka. Un lako koo mes nol totoang lahi-laih
in se dale-dapa ki ngias, nol oen tentara
las. Hidim oen lakos hote-dait labang nol
Atuling man daad se ahloet muti dapa ka,
leo-leo nol Un tentara in deng sorga ngas.
20 Mo Atuling man in daad se ahloet muti
dapa ka, daek hmukit na nol un mee-baah
in nole-lilung daat ta. Mee-baah na, man
hmunan nu tao taad herang bili-ngala, nol
nole-lilung atuli li le sium hmukit in tao
tele dadahut na hmarat ta, nol hui se un
bangat ta. Mo halas ni, Atuling man in
daad se ahloet muti dapa ka, lako pasang
tamang hmukit na, nol un mee-baha la,
lako tasi ai blirang man kaloe tutungus
maet taan lo ka son.✡
21 Hidim Atuling in daad se ahloet muti
dapa ka, laok keo tele tentara tenga las,
nini suli man puti deng Un baha ka ka.
Hidi na kon, kee in kaa sisi ngas maas le
kaa nuli oen sisin nas totoang.

20

Oen but ul naga la nini ranteng didiin taun lihu mesa

1 Hidi kon auk ngat net ima-ii mes deng
sorga niu maa deng apan nua. Un kil
ranteng tene mesa, nol kil hkaen deng bolo
susa-daat man muik in pesa lo ka.
2-3 Hidim un lako daek ul naga la, na
uikjale kas laih tuan na, man oen noken
noan "Iblis". Un man nole-lilung atuli li
deng lolo hmunan nua. Kon nam ima-ii na
but ul naga la nini ranteng, le hidim hutun
tamang lako bolo susa-daat ta. Hidi nam
un segel tele bolo ka hnitan na, le tahang
ula la se na, didiin taun lihu mesa. Nini ela
lam, ul na nole-lilung nal bangsa-bangsa
in se apan-kloma ki ngias lo, se taun lihu
mes dalen. Hidi na, halas-sam sao una, mo
suma nanapat tuun.✡
4 Kon nam, auk ngat net del in prenta
mamo isi, nol muik atuli daad se dapas.
Ama Lamtua Allah nikit oen son le daid
atuil in nutus dasi. Oen nam hmunan
nu man laok bani-bating Yesus Dehet Dais
Banan na, nol Ama Lamtua Allah in Teka-
teka ngas bel atuli las, didiin atuli keo
tele one. Oen man hui se hmukit in tao
tele dadahut na nol un bangat ta lo. Oen
kon dai sium hmukit na hmarat ta se oen
hmangin nas tamlom iman nas lo. Oen
tom in keo tele, mo Ama Lamtua Allah
beles nulis pait, le halin oen kil bandu leo-
leo nol Kristus, didiin taun lihu mesa.✡
5-6 Nini ela lam, oen daid atuil hmunan
man Ama Lamtua Allah beles nulis pait
son, deng oen in mate ka. Tiata oen niam
ulat baktetebes, ta oen daid Ama Lamtua
atulin son. Oen tom in soleng se maan
in susa-daat ta lo, nol tutnaal in maet oe
dua ka lo. Ta oen man daid banansila el
tulu agama in lii-lau Ama Lamtua Allah nol
Kristus. Nol oen kon kil bandu leo-leo nol
Kristus, didiin taun lihu mesa.

Mo atuil in mate tenga las, musti natang
lako lius taun lihu mesa, halas-sam Ama
Lamtua Allah beles le nulis pait.

Oen soleng uikjale kas laih tuan na lako tasi ai la dalen

✡ **19:12** Danial 10:6 ✡ **19:15** Buk in Naka-nahalit 2:9; Yesaya 63:3; Yoel 3:13; Apan-kloma Hnika Balu 14:20 ✡ **19:18** Yeskial 39:17-20 ✡ **19:20** Apan-kloma Hnika Balu 13:1-18 ✡ **20:2-3** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:1 ✡ **20:4** Danial 7:9, 22

7 Eta taun lihu mesa las hidis son nam,
mam Ama Lamtua tadu le sao ul naga la
deng bolo susa-daat ta.
8 Kon ul naga na lako nole-lilung bangsa-
bangsa man oen noken noan, Gog nol
Magog, man maas deng ola-ol se apan-
kloma kia ngas. Mam oen haman nakbuan
oen atulin nas le lakos hote-dati. Oen
mamon na el hlaen in ne tasi suut tua
ngas.✡
9 Hidi nam, tentara Gog nol Magog kas
maas dil nakbua le didiin oen mamon isi,
lako pes se apan-kloma ki suut-suut tas.
Halas-sam oen lakos hote-dait pukiu kota
man Ama Lamtua in namnau ngas nonool
un atulin nas. Mo Ama Lamtua niung
ai deng apan nua, le loe nuli tentara nas
totoang.
10 Kon Ama Lamtua atulin nas daek nal
uikjale kas laih tuan man nole-lilung nal
atuli hut mamo son na. Hidim oen pasang
tamang lako tasi ai blirang man kaloe
tutungus sa dalen. Mam un tom in hepa se
la, leo-leo nol hmukit in tao tele dadahut
ta, nol un mee-baah in nole-lilung daat
ta. Se na, oen haup susa-daat tutungus
duman-lelo, hidi nutus taan lo.

Ama Lamtua Allah nutus totoang atuli li dasi las

11 Hidi na kon, auk ngat net del in
prenta muti tene mesa. Ama Lamtua Allah
daad se del in prenta na dapa. Nahkitu
lam, dale-dapa kia, nol apan nu ilang hidi,
didiin netas pait lo.
12 Hidim auk ngat net atuli-atuil in maet
son nas. Oen totoang tuan-ana dil saol del
prenta la. Kon ima-ii deng sorga, maas
bok buku-buk man dulas son, deng totoang
atuli li in dake-mana ngas. Hidim oen
bok in dula mes didang pait, na buk in
dul ngala-ngaal deng atuil man mam, nulis
napiut nol Ama Lamtua Allah, didiin hidi
nutus taan lo ngas. Kon nam, Un nutus
atuil in mateng nas dasi las, muid oen
mesa-mesam in lako-dake ka, el asa man
dulas son ne buk na ngas.✡
13 Totoang atuil in mateng nas, maas le
dil saol del in prenta ka. Oen totoang nam,
atuil in maet son, se dale-dapa kia, tamlom
se tasi daleng ngas. Kon nam Ama Lamtua
Allah nutus oen dasi las mesa-mesa, muid
oen in dake-mana kas.
14 Hidi na kon, Ama Lamtua Allah
pasang soleng Hmate ka, lako tasi ai man
kaloe tutungus sa. Un kon pasang soleng
Atuil in Mate ngas Mana la, lako se tasi ai
na dalen. Tasi ai na ka, maan in mate oe
dua la na.
15 Atuil man ngala ka dulan lo ne buk na
dalen na, kon tom in soleng lako se tasi ai
na dalen. Ta buk na, dul atuli-atuil man
nuil napiut nol Ama Lamtua Allah ngas
ngalans.

21

Yuhanis net apan nu nol dale-dapa ki hnika balu

1 Hidi nam auk ngat net apan nu nol
dale-dapa ki hnika balu, undeng apan
blaan na nol dale-dapa blaan na ilang son.
Tasi ka kon ase son.✡
2 Hidim auk ngat net Ama Lamtua kota
niu ka, na Yerusalem Balu, man niu maa
deng sorga. Kota na lohas hidi son,
tuladang el sapa-bihatan man laok sodo-
sium un sapa-bikloben na ka.✡
3 Hidim auk ming fala mes muun puit
maa deng del prenta la, le tek noan,
"Ngat babanan!
Ninin deng leol nia, Ama Lamtua Allah
Uma la muik ne atuli li hlala.
Deng leol neot nia, Ama Lamtua Allah nuli
leo-leo nol Un atulin nas son.
Ta Un daid oen Lamtuan, Allah.
Nol oen kon daid Un anan son.
Mam Un leo-leo nol oen tutungus.
Nol Un kon nang soleng oen lo didiin
son na.✡
4 Mam Un kose soleng oen matan uin nas,
le oen lilu mumuun pait lo ka.
Undeng se na lam, muik in ili pait
lo.
Nol se na kon, muik in mate pait
lo.
Totoang man in bosor deng lolo hmunan
nua ngas, ase son.
Totoang man in tao susa-daat lolo hmunan
nua ngas kon, ilang son."✡
5 Hidim Ama Lamtua Allah, man daad
se del in kil prenta ka, aa noan, "Tinang
babanan, ta Auk tao totoang nias daid balu
son." Hidim Un aa nol auk pait noan,
"Dulan tia! Totoang atuli li parsai nal Auk
in Teka-teka nia, ta totoang nias meman
toma!"
6 Hidim Un tek auk pait noan,
"Totoang man Auk hida lolo hmunan nua
ngas, daid son.
Ta Auk niam,
Alfa lako pes Omega,
Nol Auk niam,
A lako pes Z,
Totoang daid deng Au,

✡ **20:8** Yeskial 7:2; 38:2, 9, 15 ✡ **20:12** Danial 7:9-10 ✡ **21:1** Yesaya 65:17; 66:22; Petrus dua la 3:13 ✡ **21:2** Yesaya 52:1; Apan-kloma Hnika Balu 3:12; Yesaya 61:10 ✡ **21:3** Yeskial 37:27; Atorang deng Tulu Agama las 26:11, 12 ✡ **21:4** Yesaya 25:8; 35:10; 65:19 ✡ **21:6** Yesaya 55:1

ninin deng hmunan na lako pes puis.
Totoang atuil man meen tuu ka,
mam Auk beles le niun mosa-mosa,
deng ui mata man tao atuli li le
nuil tom tutungus sa.✡
7 Totoang atuil in tahang le muid Ama
Lamtua lalan lolo ka ngas,
mam sium nal hangun nias totoang.
Ta mam Auk daid oen Lamtuan Allah,
nol oen daid Auk anang.✡
8 Mo mam kon muik atuli teng tom in
pasang soleng,
lako tasi ai blirang man kaloe tutungus
sa.
Tuladang el atuil in lii daat,
atuil man bali kudi Yesus,
atuil in nuil hmomos,
atuil in nong dadahut daat,
atuil in keo atuil tutungus,
atuil in hui-langus tutungus,
atuil in nodo-kit daat,
nol atuil in nole-lilung daat tas.
Mam oen totoang tom in pasang tamang
lakos tasi ai dalen,
man atuli noken noan, ‘man in mate
oe dua la.’ ”

Yuhanis net kota Yerusalem hnika balu

9 Kon auk ngat net at mes deng ima-ii at iut man in deng sorga, man hmunan nu kil bokor in nisi Ama Lamtua in komali ngas. Un maa tutnaal au, hidim un tek noan, “Maa se ni le! Ta auk le tulu bel ku sapa-bihatan man le saap nol Lae-blai Ana ka ka.”

10 Kon nam auk tom Ama Lamtua Koo Niu ka, ta ima-ii mes deng sorga nikit nol auk lakong se leten lapa tene mes dapa. Se na, un tulu bel auk kota Yerusalem, na Ama Lamtua Allah kota niu ka, man niu maa deng Ama Lamtua in se sorga kua.✡

11 Kota na leok isi! Muik langa man bisain puti deng Ama Lamtua Allah in muun-tes sa, banansila el baut intan in kaloe ka. Didiin kota na langa papmesa.

12 Muik tembok tene lapa pukiu kota na, nol un hnita tene hngul dua. Muik ima-ii hngul dua deng sorga kon doh hnita nas. Ngala-ngaal Israel las hngul duas dulas ne hnita hngul dua nas.*

13 Hnita tene tiul saol laok bus el leol-saken, tiul saol bus el leol-denen, tiul saol el blai-ahen, nol tilu las pait saol laok bus el loet-ahen.✡

14 Tembok na dil se baut netes tene hngul dua dapas. Se baut netes sas mesa-mesa, dul Lae-blai Ana ka atulin in nutus hngul dua kas ngalan.

15 Ima-ii in aa nol au ka, kil hnikan in sukat mesa deng lil-mea, le sukat kota la hnita tene kas, nol un tembok ka.✡

16 Un sukat muna kota la tembok ka. Un blatas sa, blehan na, nol lapa ka, totoang tatai tuun, kilu 2.220.†

17 Hidim un sukat tembok ka babakun na lam, meter 65, muid atuli li in sukat.‡

18 Tembok na oen daken nini baut kaloe' man ngala *yaspis*. Nol totoang man in se kota na dalen nas, oen dakes nini lil-mea isin, man kaloe banansila el kaca ka.

19 Baut netes hngul dua nas, lohas nini baut permata bili-ngala man osa isi ngas. Hmunan na, pake baut *yaspis* man kaloe' kunis kai klehen. Nomer dua la, pake baut *nilam* man kaloe' kunis el apan nua. Nomer tilu la pake baut *mirah* man mea kaloe'. Nomer aat ta pake baut *samrud* man kaloe' kunis kai klehen.

20 Nomer lima la pake baut *unam* man muti, lapis nol mea-mamaten. Nomer eneng nga pake baut *sardius* man mea kaloe'. Nomer itu la, pake baut *ratna cempaka* man kaloe kunis el lil-mea ka. Nomer palu la, pake baut *beril* man kaloe kunis el apan nua, kutang nol kunis kai klehen. Nomer sipa la pake baut *krisolit* man kaloe kunis naen bunga. Nomer hngulu la, pake baut *krisopras* man kaloe kunis kai klehen muda. Nomer hngul esa ka, pake baut *lasuardi* man kaloe kunis el tasi ka. Nol nomer hngul dua ka pake baut *kecubung* man kaloe' mea-mamaten.

21 Nol hnita tene hngul dua nas, dakes nini mutiara buu hngul dua. Hnita mesa lam daken nini mutiara buu mesa. Nol kota na lalan tuan na, oen daken deng lil-mea isin, man kaloe el kaca ka.✡

22 Mo auk ngat tam, muik Um in Kohe-kanas se kota na lo. Undeng Ama Lamtua Allah in kuasa dudui ka, nol Lae-blai Ana ka, se as tutungus. Tiata atuli li laok todan-lahing se Oen esan.

23 Kota na kon nuting lelo nol bulan le laang un lo, undeng Ama Lamtua Allah kaloen na man bel langa se na. Nol Lae-blai Ana ka daid el hadut in kaloe ka.✡

24 Mam atuil deng totoang bangsa in se apan-kloma ki ngias, maas le lako-pait se langa na dalen. Lahi-laih in se dale-dapa ki ngias kon, kil nol oen hmukin nas lakos se na.✡

✡ **21:7** Samuel dua la 7:14; Buk in Naka-nahalit 89:26-27 ✡ **21:10** Yeskial 40:2 * **21:12** Muding atuil in taan deng Alkitab pas sam, nomer 12 ka nomer tema. ✡ **21:13** Yeskial 48:30-35 ✡ **21:15** Yeskial 40:3 † **21:16** Alkitab dais Yunanin na dul noan, *stadia* 12.000. ‡ **21:17** Buk Niu dais Yunanin na dul se ni noan, *“peihon* 144*”*. *Peihon* mesa lam tatai nol hasta mesa. Ta 12 kail 12 kam 144. Tiata eta 12 ka nahin na noan, tema, kam 144 ta nahin na noan, in tema dudui ka. ✡ **21:21** Yesaya 54:11-12 ✡ **21:23** Yesaya 60:19-20 ✡ **21:24** Yesaya 60:3

25 Se na lam, muik duman pait lo, undeng na le oen parlu in hep kota la hnitan nas lo.
26 Mam oen kon kil tamang laok se kota na, totoang in banan nol totoang in todan, deng totoang negara in se dale-dapa ki ngias.✡
27 Mo in boel taam laok se na lo ka, totoang in daat tas, el atuil in hui-langus tutungus sas, atuil in nong daat tas, nol atuil in nole-lilung daat tas. Ta in boel taam laok se na ka, suma atuli-atuil man oen ngalan nas dulas son, ne Lae-blai Ana ka buku la ngas. Buk na dul ngala-ngaal deng atuil man haup in nuil napiut nol Ama Lamtua Allah ngas.✡

22

Palun kuli man kil in nuli, nol kai ina man kil in nuli

1 Hidi na kon, ima-ii in deng sorga na tulu bel auk palun mesa, man uin na kil in nuli. Ui na niu-hilin el kaca ka. Un baa puit maa deng Ama Lamtua Allah, nol Lae-blai Ana ka del in prenta ka.✡
2 Le baa lako el lalan tuan deng kota na ka. Se palun na halin-halin nas sam, muik kai ina mes man kil in nuli. Kai ina na taun mesa lam isin lalis hngul dua; bulan mesa lam, isin oe mesa. Un klehen na daid kai in tahi, le tao banan totoang bangsa-bangsa in se apan-kloma ki ngias.✡
3 Mo totoang man Ama Lamtua Allah hutun, nol bahang netas son nas, muik ne kota na pait lo. In muki ka, Ama Lamtua Allah, nol Lae-blai Ana man daad le kil bandu, se Oen del bandu la ka. Nol Oen atulin in loka-tadu man todan-lahing se One ngas.✡
4 Oen totoang ngat net Ama Lamtua Allah sila ka. Nol Ama Lamtua ngala ka dulan ne oen hmangin nas.
5 Se na lam, muik duman lo. Tiata Ama Lamtua atulin nas parlu lelo, tamlom hadut lo, undeng Ama Lamtua Allah esa man laang kota na. Mam oen kon kil bandu leo-leo se na hidi nutus taan lo.✡

In hida puis sa

6 Hidi na kon, ima-ii na tek auk noan, "Totoang man auk in tek ku son nias, meman baktebes ela. Totoang atuli li boel parsai auk in teka na. Hmunan nua, Ama Lamtua Allah nini Un Koo la, le tek Un Dasin na bel mee-baha las. Mo halas nia lam, Un pake Un ima-ii in deng sorga ngas son, le tek Un atulin nas deng dais nias totoang, man nesang lo ka kam, musti dadis."
7 Hidi nam, Yesus tek pait noan, "Nangan ne! Nesang lo ka kam, Auk maang. Ne in dula ni dul totoang son, deng asa man mam le dadi ngas. Totoang atuil man muid buk ni in teka-teka ngas, mam oen man ulat dui."
8 In dul buk nia ki, au, Yuhanis. Auk man ming nol net dais nias totoang son. Ming hidi ela kon, auk senet hai bukung nga se ima-ii in deng sorga ka sila ka, le noan todan-lahing una. Ta un man tulu bel auk dais nias totoang son.
9 Mo un kaing auk noan, "Eee! Ku tao ela deken! Ku musti todan-lahing se Ama Lamtua Allah sii. Boel todan-lahing auk deken. Ta auk niam kon Ama Lamtua atulin in loka-loka el ku, nol ku kaak-palim man daid Un mee-baha son nas, nol atuil didang man lako-daek muid asa man dulan son ne buk ni dalen nia ngas.
10 Ku boel buni buk ni isin nas deng atuil didang deken. Ta nesang lo ka kam, totoang man in dul ne buk ni dalen nias, taon elola ko dadi.
11 Totoang atuil in daek hmomos sas,
nang le oen daek hmomos napiut lako.
Mo totoang in nuil niu ka,
oen musti nuil niu napiut.
Totoang atuil in daek dadaat tas,
nang le oen daek dadaat napiut lako.
Mo totoang in daek babanan nas,
oen musti daek banan tutungus."✡
12 Hidi nam Yesus tek pait noan, "Nangan babanan! Ta nesang lo ka kam, Auk maang. Mam Auk balas bel totoang atuli lia, muding asa man oen in daek son na.✡
13 Auk niam,
Alfa lako pes Omega.
Auk niam,
A lako pes Z.
Totoang daid deng Au,
kilan deng hmunan hesa ku lako lius puis.✡
14 Atuli-atuil man baes hidi oen kai-batu las le niu son nas, man ulat.
Ta mam oen man haup hak le taam muid hnita tene ka le lakos kota dalen.
Ulat bating atuil man in nuil niu son nas.
Ta mam oen man haup dola le kaa kai isin man tao atuli li le nuli tutungus sa.✡
15 Mo atuil didang ngas, boel taam laok se na lo.

✡ **21:26** Yesaya 60:11 ✡ **21:27** Yesaya 52:1; Yeskial 44:9 ✡ **22:1** Yeskial 47:1; Sakarias 14:8 ✡ **22:2** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:9 ✡ **22:3** Sakarias 14:11 ✡ **22:5** Yesaya 60:19; Danial 7:18 ✡ **22:11** Danial 12:10 ✡ **22:12** Yesaya 40:10; 62:11; Buk in Naka-nahalit 28:4; Yermia 17:10 ✡ **22:13** Apan-kloma Hnika Balu 1:8; Yesaya 44:6; 48:12; Apan-kloma Hnika Balu 1:17; 2:8 ✡ **22:14** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:9; 3:22

Man Ama Lamtua atulin lo kas, boel taam
laok se na lo.
Nas, atuil man in parsai se Ama Lam-
tua lo ngas,*
atuil in nong dadahut daat tas, in hui-
langus tutungus,
keo atuil tutungus, in nodo-kit tutun-
gus,
nol in nole-lilung daat tas.
Oen totoang nas, boel taam laok lo.
Nang soleng oen totoang se likun na tukun
tia.
16 Auk niam, Yesus. Auk man tadu Auk
ima-ii la maa deng sorga, le tek puting dais
nias totoang, halin mam mi laok tek Auk in
hida ki bel jemaat iut nas.
Auk nia mo laih Daud in hua-koet.
Auk nia mo Laih man in kil bandu.
Auk kaloen na, langa isi,
tuladang el Paplome ka.
Auk langa ka muun isi,
banansila el Duun Tuan Peke Langa
ka.”✡
17 Ama Lamtua Allah Koo la nusi noan,
“Maam se ni tia!”
Bihatang in le sapa ka kon haman noan,
“Maam se ni tia!”
Totoang in ming ngas kon tek noan,
“Maa tia!”
Nang le asii man meen tuu kam, maa le
niun tia!
Asii man le niun ui man tao atuli li le nuli
napiut ta,
maa le katan tia!
Atuli li boel kat ui na
nol mosa-mosa.
Atuli li boel niun ui na
nol pake in baen lo.✡

Yuhanis in hida puis sa

18 Au, Yuhanis, tek nuting totoang atuli li
pait deng asa man Ama Lamtua Allah sai
meman son bel aun, se buk ni dalen, man
mam mi ming hapun, elia: eta muik atuli
tapnaeng dais se in dula nia lam, mam
Ama Lamtua Allah hukung tapnaeng una,
nini in daat iut man Un boho maa son se
dale-dapa kia ka.
19 Nol eta muik atuli in kose soleng asa
mes deng buk ni isin nia kam, mam Ama
Lamtua Allah kat nuli un hak ka, le un
taam lako nal el kota niu ka lo, nol un kaa
haup kai isin man tao atuli li le nuli hidi
nutus taan lo ka lo.✡
20 Yesus esa man tulu-balang dais nias
totoang son. Un hid son noan, “Toman na!
Nesang lo ka kam, Auk maang.”
Elam, Lamtua Yesus, maa tia!
21 Auk nodan le Lamtua Yesus tulu bel
Un dalen banan na se Un atulin nas
totoang. Amin!
Deng au,
Yuhanis

* **22:15** Alkitab dais Yunanin na dul noan, “ngot”. Atuil Yahudi las taom pake dais “ngot” le daid kleta man tulu atuil Yahudi lo kas, na atuil “man in parsai se Ama Lamtua lo” ngas. Se bango nia lam, Yuhanis aa deng buan man daid in taam laok se sorga lo ngas. Hmunan na, “atuil in parsai se Ama Lamtua lo ngas”. Ni aa deng ngot in taam laok sorga lo. ✡ **22:16** Yesaya 11:1, 10 ✡ **22:17** Yesaya 55:1 ✡ **22:19** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:2; 12:32